

АНТЪ СЛАВА
ТАТЪЛАХЪ, А ФІІОЛЪХЪ, ШІ А
ОФІТЪЛАХЪ ДХЪ, А ДНЪА ДМНЕЗІУ.
ПАЛІОН

САХ КЪРМА КОРАКІІНЪ АНЦЕЛІІНЪ А КАФОЛІЦІІНЪ ШІ
АПОСТОЛІЦІІНЪ БНІРІЦІІНЪ А ОРФОДОΞІАНОР. АНЦЕ
ТОАТЕ СФІН: КАНОНІНЪ, А СФІН: АПОСТОЛІНЪ, А СФІН:
СУНОДАІ ІКЪМІНІЦЕ, ЛОКАЛЕ, ШІ А СФІН: ПЪРІНЦІ
ДЕ ПІ АЛОКОР. ТЪЛАХЪ ДНІ ГРЕЦІІНЪ, А РОМЪНІЦЕ,
ДЕ АНЛАТРЕСФІН: ПРОІН М: КУРІУ КУРЪ БУНІІАМІН.

ІІРЪ АНЦЕ АНЦЕШДЪТЪ, А ЗНАЕЛІ ПРІЖН: ДОМІ
МІХАІІА ГРІГОРІУ СТУРЪА ББ:
КУБАЛГОСЛОКІІА АНЛАТРЕСФІН: АРХІ: ШІ МІТРО-
ПОЛІТЪА МОЛАВІІНЪ. КУРІУ КУРЪ М В Л Б Т І В.

ТУПЪРІТЪ ПРН СЪРГІІНЦА ШІ НЕАТЪЛАА ПРІ-
КЪВІОСЛАХЪ АРХІМАНДІТЪ ШІ СТАРЦЪ СФІН: МОНА-
СТІІНЪ НЕМЦЪА ШІ ОІКЪА, КУРЪ Н В О Н І А.
АДРІПТАТЕ ШІ АДЕПАНІІТЕ ДЕ ПРОТОІІНГЕЛЪА
Н В О Ф Н Т СЕРІКАН.

АН ТУПОГРЪФІА С: М: НЕМЦЪА. А АНЦА, 1844
ДЕ ІЕРОМО: БОГОФАНЪ, ШІ ДЕ МОИ: КАЛОПА ТУПО:

PIDALION

sau

Cârma Bisericii Ortodoxe

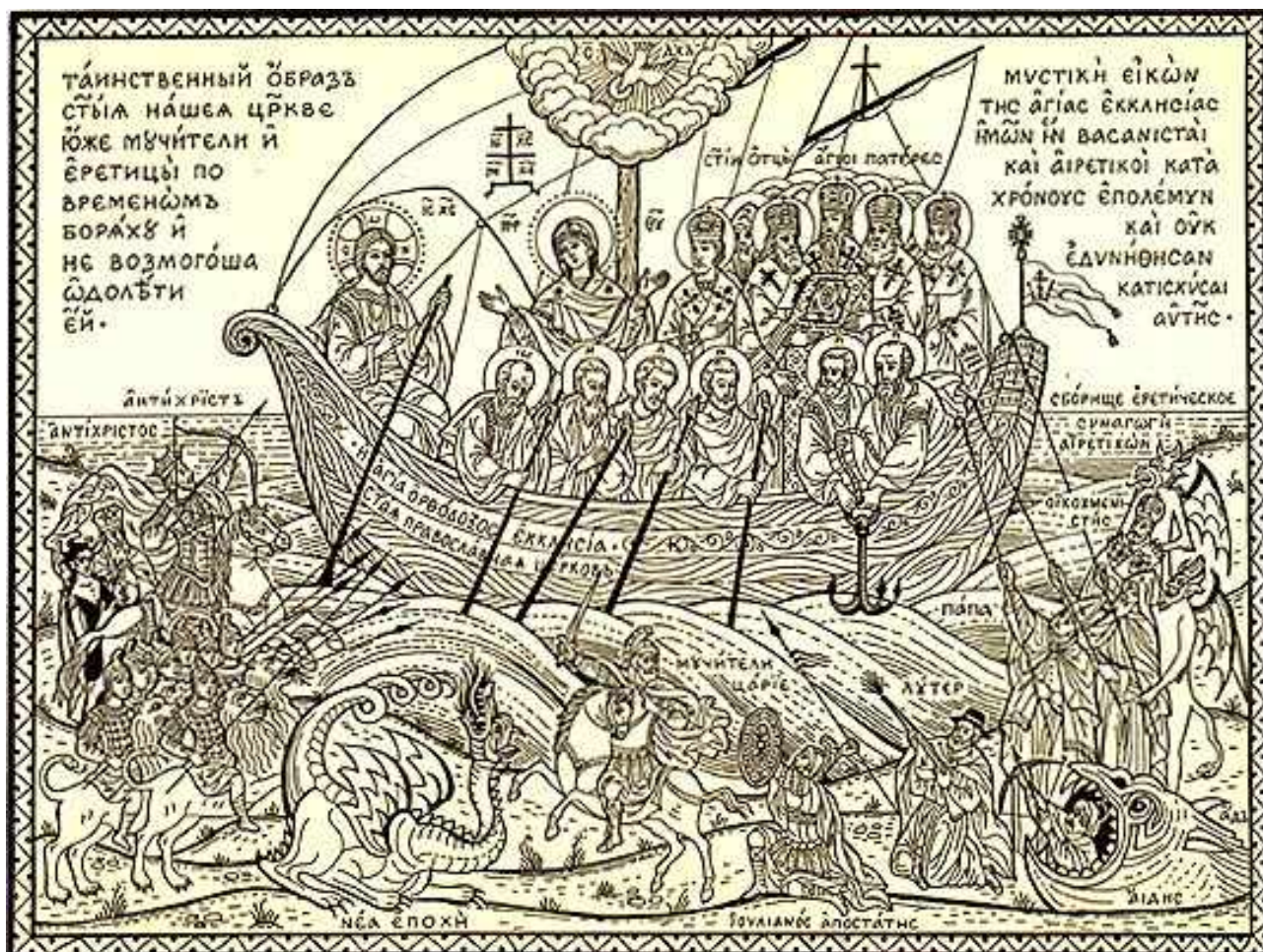

**Reproducere diortosită după originalul tipărit la
Mănăstirea Neamțu în anul 1844, sub blagoslovenia
Mitropolitului Veniamin al Moldovei**

Prin Corabia aceasta se închipuiește Soborniceasca Biserică a Lui Hristos, a cărei temelie este Credința cea Ortodoxă în Sfânta Treime. Iar scândurile și grinzile sunt dogmele Credinței și tradițiile. Catargul este Crucea. Vântrelele, nădejdea și dragostea. Cârmuitorul, Domnul nostru Iisus Hristos. Prorari și marinari, Apostolii, și Diadohii Apostolilor, și toți Clericii. Gramaticii și notarii, învățătorii cei după vremi. Călătorii, toți Ortodocșii Creștini. Marea, este viața aceasta. Suflarea cea lină și zefirul, sunt suflările și harurile Sfântului Duh. Vânturile, ispitele cele împotriva ei. Iar cârma ei, prin care se îndreptează către limanul Ceresc, este cartea aceasta a Sfintelor Canoane.

Sfântul Ioan Hrisostom

Pidalionul (gr. Π η δ ᾱ λ ι ο ν "cârmă") sau **Cârma Bisericii** este o carte publicată la anul 1800 în limba greacă de ieromonahul Agapie și sfântul Nicodim Aghioritul, și care cuprinde canoanele Sfinților Apostoli, ale Sinoadelor Bisericii și ale Sfinților Părinți și dascăli ai Ortodoxiei, însoțite de prețioasele tâlcuiri ale unor canoniști bizantini vechi, precum Ioan Zonaras, Teodor Balsamon și Alexie Aristen, completate de unele comentarii ale editorilor. În limba greacă, Pidalionul a cunoscut patru ediții în secolul al XIX-lea. După ediția princeps, aprobată de Sinodul patriarhal de la Constantinopol încă din 1791, dar tipărită Leipzig abia în 1800, Pidalionul a cunoscut o a doua ediție în 1841, ediție după care s-a făcut și prima traducere în limba română la Mănăstirea Neamț în anul 1844, de ucenicii Sfântului Paisie Velicicovski.

Pentru cei care sunt în demnitatea preotească, ținerea poruncilor canonice este mărturia unei bune rânduiei și a oricărei *unimi duhovnicești*. De aceea noi primim cu toată inima dumnezeieștile canoane și întărim în întregime și fără vreo schimbare conținutul lor, așa cum a fost învățat de alăutele sfinte ale Duhului, întru toți slăviții Apostoli, de cele șapte sfinte Soboare A-toată-lumea și de Sinoadele locale întrunite pentru a proclama astfel de porunci, și de Sfinții noștri Părinți - căci toți, până la unul, luminați de Duhul Sfânt, au statornicit ceea ce este spre folosul și mântuirea sufletelor noastre.

Opreliște și sfătuire înaintea acestor vremuri tulburi, **Pidalionul** readuce prospețimea și veșnica-folosință a *Canoanelor apostolice* la urechile celor îndoielnici în dreapta credință, îndemnându-i deopotrivă pe mireni, călugări, teologi, preoți și episcopi: „**Dacă le veți păstra întru totul, veți fi mântuiți și veți avea pace; dar dacă nu le veți asculta, veți fi pedepsiți și veți avea o luptă continuă, unii contra altora, primindu-vă astfel plata cuvenită pentru neascultarea voastră.**” (*Epilogul canoanelor apostolice*).

„**Cei ce pun întru defăimare pe sfințitele și dumnezeieștile canoane ale sfințiților părinților, care și pe sfânta biserică o trec cu vederea, anatema fie. Fiindcă sfinții noștri părinți creștineasca viețuirea împodobesc, și către dumnezeiasca evlavie o povățuiesc.**”

CĂTRE CITITORI

Începând de la cele mai mari trupuri ale lumii văzute, și încheind cu cele mai mici ființe și trupuri microscopice ale lumii nevăzute, nu aflăm că ar putea ele oarecum a ființa sau a se mișca decât numai după oarecare legi.

Învoirea cea minunată a elementelor, în mișcarea cea universală a firii, scopul și armonia lor de la sine arată pe sfintele și preaînțeleptele legi ce li s-au pus de către Atotputernicul Ziditor.

Deci precum în rânduiala universului și a firii, nu poate fi armonie fără de oarecare legi, așa și în rânduiala morală; nici o societate și nici un așezământ nu se poate cârmui fără de oarecare legi; deci cu atât mai vârtos clerul, poporul și bisericile creștinești.

Și iarăși precum nici un domnitor înțelept nu ocârmuiește popoare cu înlesnire și fericire fără ca mai întâi să le facă cunoscută voia sa, prin legiuirile după care ele se vor ocârmui, cu atât mai vârtos societatea nu poate dăinui, fără biserică, care este sufletul cârmuirii și al legilor, și fără de care nici clerul nu este sufletul unui popor. Deci dacă clerul nu va ști calea pe care trebuie să meargă spre a nu rătăci și a nu cădea în pierzare, apoi cum va arăta el turmei sale calea ce duce la fericire și mântuire? Pentru a le face cunoscute lor pe acestea nu este altă cale, decât a le publica în acei termeni cu care ele se pot înțelege mai bine.

Biserica Moldovei, s-au mai bine zis bisericile nației române, dimpotrivă au greșit, căci culegerea sa de legi sau canoanele bisericești, nu i-au fost împărtășite în întregime prin graiuri ce sunt înțelese de fii turmei sale, sau deși i-a fost împărtășit ceva, însă numai poate prin broșuri și manuscrise care din veac în veac se tâlmăceau de către vreun prieten și fiu al ei adevărat.

În sfârșit, în anul mântuirii 1652 s-a dat la lumină în Târgoviște, capitala Țării Românești, Nomocanonul lui Alexie Aristin, tâlmăcit de Daniil monahul panoneanul, îndreptat de ieromonahul Ignatie Petriță, tipărit cu cheltuiala Mitropolitului Ștefan, cu titlul **Îndreptarea Legii** care mai bine se putea zice **Dreptarolege** sau **Lege Dreptar**. Acest Nomocanon¹ precum este știut, este o prescurtare a canoanelor amestecate cu legi politice, iar nu o completă și simplă culegere de canoane.

Această carte de la arătatul an 1652 până astăzi neavând noroc de a se retipări, a ajuns un lucru atât de rar, încât o episcopie sau o mitropolie se poate socoti foarte norocoasă, dacă încă i-a mai rămas vreun exemplar întreg!

Pricinile neretipăririi pot fi de mai multe feluri, unele iertate iar altele neiertate, precum între altele este și aceea de a nu fi cunoscute de tot clerul și creștinii, deosebitele legiuri ale Sfintei Biserici. Aceasta din urmă s-a întâmplat și cu cartea de față, tocmai pe când era să vadă întâia oară lumina tiparului în grecește, precum mărturisește fericitul Patriarh Neofit, în scrisoarea sa din 1802, care s-a tipărit în dosul acesteia. Și care carte poate că și la noi are acest fel de neprietenii, pe care cu o singură trăsătură socotesc îndeajuns a-i încredința despre

¹Nomocanoane sunt mai multe, precum al patriarhului Fotie, al lui Vlastar, și ale altora.

adevăr: adică este biserica învățătoare și propovăduitoare a luminii sau nu? Este ea un organism social sau nu? Unde se aplică prorocescul cuvânt: „Lumină sunt Poruncile Tale pe pământ. Lumină cărărilor mele este Legea Ta. Și arătarea cuvintelor Tale luminează și înțelepțește pe prunci”.² Cum să înțelegem cuvântul Sfântului Pavel: „Că elinilor și barbarilor, înțelepților și neînțelepților datori sunt”.³ Totuși le voi răspunde și cu acea mare zisă a Sfântului Grigorie Teologul: „Cum necuviincios lucru este ca legea romanilor nimănui nu-i este iertat a nu o ști, deși ar fi țaran și cu totul neînvățat; nici nu este lege care să ajute pe cei ce lucrează din neștiință; iară învățătorii mântuirii, se poate a nu ști principiile mântuirii, care deși altminterea sunt foarte simple și neadânci pentru înțelegere?”⁴

Afară de acestea și Sfântul Chiril al Alexandriei zice: „Să auzim dar toți câți ne lenevim la citirea scripturilor câtă vătămare suferim și câtă sărăcie, că nu putem începe vreo viețuire cândva, cei ce nu știm legile acelea după care trebuie a viețui”⁵.

Și cu adevărat, cât ar fi de nepotrivit clerului care ar trebui să cârmuiască pe acei ce li s-au încredințat spre a-i păstori la apa odihnei, și a-i povățui către mântuire și Împărăția lui Dumnezeu, ca legiuirile sau canoanele bisericești a le fi cu totul neștiute! Ba încă ar fi și mai rău, când am voi să împiedicăm pe cei ce ar voi a le ști, ascunzând lumina sub obroc.

Preasfințitul Mitropolit Veniamin, simțind mai mult această necuviință, și trebuința de a se publica în limba românească adunarea tuturor canoanelor bisericești, cu obișnuita sa râvnă pentru înmulțirea cărților române, s-a apucat și a tălmăcit această carte după exemplarele tipărite la anul 1800 în Lipsca, adunată de Sfântul Sinod al Constantinopolului, din tomurile ce se zic sinodicele sau pandecte (culegeri) ale Canoanelor Bisericii Răsăritului, tălmăcindu-le în limba nouă grecească, potrivit cu însemnările ce ne-au lăsat Ioan Zonara⁶, și după dânsul Theodor Valsamon⁷ câte odată și după Alexie Aristin⁸, de multe ori după anonimul

²Psalm 118: 105, 130

³Romani 1: 14

⁴În cuvântul la Marele Atanasie

⁵La Matei, SEIRA, capitolul 13, vers 52.

⁶Ioan Zonara, a trăit în timpul lui Alexie Comnino la 1118 de la Hristos, fiind mare drugarios (comandantul unui corp de infanterie având între 1000 și 3000 de oameni) mai întâi al Viglei, și prim-secretar, pe urmă s-a făcut monah în monastirea sfintei Glicheria, și îndemnându-se de oarecare precum însuși zice în precuvântarea canoanelor, mai bine și mai înțelepțește decât toți le-a tălmăcit deși toate tălmăcirile acestea nu s-au păstrat. A scris Istoria Universală până în zilele lui Alexie Comnino, și a tălmăcit Canoanele Învierii ale Octoiului Sfântului Damaschin. El este foarte lăudat nu numai de învățații contemporani cu el, ci și de mulți alții.

⁷Theodor Valsamon, a stătut în zilele lui Manuil Comnino și a patriarhului Mihail Anghialul, pe la sfârșitul veacului al XII-lea, mai pe urmă de Zonara și de însuși Alexie Aristin, fiind diacon al mării biserici, și nomofilax și hartofilax și cel dintâi al vlahernilor. Iar la anul 1203 împărățind Isachie Anghel și fiind patriarh Gheorghe Xifilinie, a scris oarecare canonicești întrebări și răspunsuri către Marcu al Alexandriei. După luarea Constantinopolului de către venețieni, la 1204 s-a hirotonisit și patriarh al Antiohiei. Acesta din îndemnarea lui Manuil Comnino și a patriarhului Mihail încă diacon fiind, precum însuși zice în precuvântarea Nomocanonului, adică a celor 14 titluri sau prescurtare a legilor împărătești a lui Fotie sau cu alte cuvinte Nomocanonul lui Fotie, a făcut subînsemnări Canoanelor Apostolești și

traducător⁹ și alții¹⁰ care se află în greco-latine cele mai multe. Afară de care a adăugat la sfârșit și alte canoane de ale altor părinți, care nu sunt întărite de Sinod Ecumenic, și care nu au putere ca acelea lui Ioan Postnicul, a Sfântului Nichifor, și a lui Nicolae patriarhul Constantinopolului, despre care vezi biografiile lor și la începutul canoanelor lor, și în subînsemnările de la precuvântarea Pidalionului grecesc. Lămurindu-le cu însemnări teologice, filologice, istorice și părintești, ba încă le-au subînsemnat și cu legiuiri împărătești, mai vârtos ale lui Iustinian Digeste¹¹, Codice¹², Institutele¹³, Novelele¹⁴, care au fost mai potrivite, iar care se împotriveau lor s-au răsuflat (scos). Așijderea a lui Ioan Chitrus, a lui Nichita și a lui Petru diaconul și hartofilaxul bisericii celei mari. Și în sfârșit a adus învățătura despre nunți, scoasă din cartea numită Iuris Greco-Roman (Juris Greco-Romanam), și întărite spre a se publica în limba nouă. Dându-i ca titlu Pidalion, adică cârmă potrivit asemănării ce face Sfântul Ioan Hrisostom Bisericii lui Hristos cu corabia, precum se vede aceasta la începutul cărții acesteia, unde între altele se zice că, cârma corăbiei acesteia, adică a bisericii acesteia sunt Dumnezeieștile Canoane.

Eu aflându-mă catehet exortator (care îndeamnă și însuflețește) și spiritual pe lângă școlile publice din mănăstirea Sfinții Trei Ierarhi, după o nedreaptă și grozavă calomnie am fost silit a veni la această sfântă mănăstire, unde nu am

Sinodicești și altele. Și a urmat mult lui Zonara, deși altminteri stă departe de dânsul după părerea unora. Vezi la subînsemnarea precuvântării Pidalionului grec.

⁸Alexie Aristin, era tot în anii lui Manuil Comnino, mai în urmă puțin de Zonara, și mai înainte de Valsamon, pe la anii 1166. Diacon și nomofilax făcându-se al bisericii mari, a făcut prescurtare tuturor sfințitelor canoane, care și nomocanon se numește, și acesta este acela care s-a tipărit în românește în Târgoviște la anii 1652, după un manuscris grec tălmăcit. Vezi în precuvântarea ce-i face Mitropolitul Ștefan, și în poarta lui.

⁹Anonimul traducător cum că a fost altul decât Aristin, și că mai în urmă decât acela mărturisesc însăși cele zise de dânsul, că la canonul 75 apostolesc vorbește despre prescurtarea ce a făcut-o Aristin: Cel ce a prescurtat acest canon nu l-a înțeles bine. Căci la cel de-al 19-lea Canon al Anchirei, despre acest Aristin vorbește, însă o seamă pentru că ar fi Simeon Magistrul și Logofătul, care ne-a lăsat oarecare tălmăciri ale canoanelor.

¹⁰Adică din Nomocanonul lui Matei Vlastar, care trăia pe la 1335 și urmat tălmăcirilor lui Zonara, iar mai cu seamă lui Valsamon, dintr-a lui Iosif egipteanul și prezbiterul, ce a parafrasat(expus) și tâlcuit canoanele arăbește, fiind pe la anul 1398. Din nomocanoanele lui Ioan al Antiohiei, și ale lui Ioan Scholasticul, ce a fost prezbiter Antiohiei, pe urmă apocrisiar în Constantinopol, ale lui Anastasie al Antiohiei după Zonara (Dositheu Dodicavivlion foaia 514) și după ce s-a izgonit patriarhul Eutihie, s-a făcut de Iustinian patriarhul Constantinopolului. Și ca Sfânt se serbează la 3 februarie (pe vechi !) care după Dositheu altul este de Ioan al Antiohiei, iar după alții acesta și este.

¹¹Digeste înseamnă orânduire, iar aici însemnează legile lui Iustinian, pe care le-au adunat de pe la deosebite nații, în cincizeci de cărți, și le-au numit Digeste. Cine însă le-au mai prescurtat, care a fost pricina și altele, vezi la subînsemnările Pidalionului grec, sau în precuvântarea ce o face Mitropolitul Ștefan la Îndreptarea Legii, tipărită în Târgoviște la 1652.

¹²Codică în grecește înseamnă lege, luându-se apoi și în înțeles de carte de lege, sau membrană, sau pergament. Aici se înțelege careta de legi a lui Iustinian, împărțită în trei codice.

¹³Instituta sau Institutele înseamnă introducere, iar aici însemnează propedia, sau înainte învățătură a legilor, care a făcut-o Iustinian, pentru mai lesnicioasa înțelegere a științei legilor.

¹⁴Novelă înseamnă orânduirea nouă a oricărui împărat, iar aici înseamnă lege politică.

încetat de la sfintele învățături, și de a semăna grâul Cuvântului lui Dumnezeu.

În dată însă după acest vifor al vieții mele, am fost numit profesor public la școala din Politia (localitatea, târgul, așezarea) Fălticenilor, cu îndatorire din partea Prea Fericitului Mitropolit Veniamin, de-a învăța manuscrisul acestor sfinte canoane și a sta pe lângă tipografie la ieșirea lor de sub tipar, precum mai pe larg se arată în scrisoarea Înalt Preasfinției Sale cu numărul 110 din anul 1842 ianuarie 26, care se păstrează în hârtiile mele.

Dar fiindcă deosebitele împrejurări ale Înalt Prea Sfinției Sale, ale mănăstirii și însăși ale mele, nu am înlesnit darea ei la lumină atunci, rămânând eu la Fălticeni cam 2 ani. Și de acolo numit fiind egumen mănăstirii Mogoșești din ținutul Dorohoiului, poate că după vechea zicere: „Toată piedica spre mai bine...”

În sfârșit, în 12 august 1843, la cererea preacuviosului arhimandrit Kir Neonil și starețul de atunci al acestei sfinte mănăstiri, mi s-a poruncit de Prea Înălțatul Domn Stăpânitor, ca părăsind egumenia-mi, să mă așez în această sfântă mănăstire spre a preda știința religioasă și limba elină, tinerilor părinți, și să îndreptez această sfântă carte. Și aceasta a fost cea mai sigură ocazie pentru un atât de mult așteptat, și atât de mare lucru pentru creștini.

Deci iată că, cu ajutorul lui Dumnezeu, a ieșit de sub tipar. Eu m-am silit în tot chipul spre a-i da o sintaxă mai românească, însă numai pe cât m-a iertat sfințenia lucrului, căci știut este că la asemenea cărți, trebuie a jertfi eleganța limbii, urmând scumpătății celei mai de aproape a înțelesului termenilor originalului, ba încă de multe ori și înseși ale literei. Pentru aceea, am întrebuințat multe cuvinte tehnice necunoscute poate tuturor, însă pe toate le-am făcut înțelese însemnându-le cu steluță și punându-le cuvânt înțeles sau și pe cel propriu, la marginea aceluiași rând.

Iar cea mai de aproape și mai pătrunzătoare băgare de seamă, am avut de a o face înțeleasă și lămurită și de a fi întru toate, precum vorbele și zisele, așa și ideea întocmai cu a originalului. Și unde nevoia m-a silit am pus în paranteze, când în original erau fraze eliptice și idiomuri (dialecte), cuvântul necesar spre a face înțeles textul, mai vârtos când verbul era foarte depărtat în perioade de subiectul său.

Am înmulțit tâlcuirile și trimiterile ce rămăseseră netălmăcite, precum și multe însemnări lăsate, care se cer neapărat pentru lămurirea cuprinderii canoanelor. Din tâlcuiri multe mai că n-ar fi trebuit în limba noastră, însă m-am temut a le lăsa ca unele ce și ele au luat tărie sinodicească, și că sunt mai vârtos ale vrednicului de aducere aminte Zonara. Toate mărturiile din Scriptură s-au cercetat și s-au pus întocmai versurile Sfântului Grigorie Teologul și ale Sfântului Amfilohie cele atingătoare, care cărți ale Sfintei Scripturi sunt primite fiindcă au rămas netălcuite, și s-au adăugat scara (indexul) locurilor și a materiilor mai însemnate, icoana și desenul bisericii de la începutul cărții și altele. Încât pot a mă măguli că oricine poate să o citească cu însăși încrederea ce o are în original. În sfârșit, fiindcă tălmăcirea Prea Sfințitului Mitropolit Veniamin a fost făcută în grabă, silit de nevoia ce vedea că o are biserica și neamul său, apoi la îndreptarea și îndeplinirea ce am făcut am avut în vedere nu numai originalul publicat la Atena

ci și cel publicat la Sankt Petersburg, care este tălmăcit și tipărit cu o deplină luare aminte și lămurire. Pe lângă acestea trebuie să mărturisesc și neobosita stăruință osteneală și cheltuială ce au jertfit prea cuviosul arhimandrit și stareț Kir Neonil, care cu aprinsă râvnă se arată pentru luminarea clerului și înmulțirea a tot felul de cărți sfinte și morale, fără de a cărui sprijin, împrejurările poate mă împiedicau a face și atâta.

Deci primiți iubiților aceste puține și mici osteneli ce le aduc bisericii și nației, primiți această sfântă carte care este îndată și cea întâi după Sfintele Scripturi. Și care veți binevoi a o citi și a o avea, de veți întâmpina vreo greșală îndreptați-o cu duhul blândeților, căci afară de scurtimea timpului celui de nouă luni în care s-a tipărit un atât de mare lucru, și deși cu toate puterile ca un om m-am îngrijit a nu se face greșeli. Totuși este știut, că nimeni nu este fără de păcat, afară de Unul Dumnezeu. Pe lângă care, cu toată supunerea și cu cea mai adâncă umilință mă rog ca oricare în deosebite timpuri veți binevoi a citi aceste puține și slabe trăsături ale condeiului meu, vă rog să ziceți întru rugăciunile voastre măcar un mic cuvânt pentru mine ticălosul, și pentru toți acei ce s-au ostenit de la începutul tălmăcirii ei și până la ieșirea de sub tipar. Mai vârtos aceia pe care Milostivul Dumnezeu va binevoi ca să trăiți și atunci, pe când trupul meu și al aceluia vor fi cenușă și în mormânt întunecos! Nu uitați pe cei ce au trecut de la voi! Gândiți la cele trecute și la cele ce vă așteaptă, că așa și viața voastră de față se va îndrepta potrivit veșnicului și adevăratului nostru interes! Mai rugându-vă încă o dată ca să nu mă uitați în rugăciunile voastre, totodată cu tot sufletul și inima mea, umilit rog pe Preaînduratul Dumnezeu, ca să vă învrednicească acelor bunuri ale Sfântului Apostol Pavel: „Pe care ochiul nu le-a văzut și la inima omului nu s-au suit”...

Așișderea: „Și tuturor celor ce voiesc a viețui, cu dreptarul acesta, pace peste ei și milă spre tot Israelul lui Dumnezeu”... (Galateni 6, 16)

Protosinghel NEOFIT SCRIBAN

În Sfânta Mănăstire a Neamțului.

Anul 1844, Noiembrie, 10.

CĂTRE CITITORI

Prea sfințiților arhieriei ai patriei, cucernicilor preoți împodobiți prin lucrarea Sfântului Duh cu veșmântul Preoției Domnului, frați și fii iubiți întru Iisus Hristos:

Iarăși cu ajutorul lui Dumnezeu, ieșita la lumină, în limba românească și cartea de canoane intitulată Pidalion, adică Cârma Bisericii, în care după Hrisostom credincioșii stau ca într-o corabie mântuitoare de potopul păcatului, sub cârmuirea arhieriei și a clerului următori lui Iisus Hristos și apostolilor prin lumina învățăturilor și a canoanelor lăsate de Sfinții Părinți. Plutim către limanul fericirii juruit de rostul Dumnezeiesc, celor ce fără prihană cugetă și umblă în voia și în Legea Domnului. În aceasta se cuprind Legiurile Dumnezeieștilor Apostoli, ale Sfintelor Sinoade Ecumenice și Locale și ale osebiților părinți și dascăli ai ortodoxiei, și sub titlul sus numit, au fost tipărite în elino-grecește în Leipzig la anul 1800.

Trebuința sau mai bine zis nevoia de o asemenea carte a fost pentru biserică mare. Că precum vasul care înoată pe luciul oceanului fără de organul (instrumentul) povățuitor, de bună seamă s-ar face pradă la furia furtunilor și la zbuciumările talazurilor turbate, azvârlindu-se departe de la calea sa. De asemenea și vasul bisericii al căruia întâi cârmaci a fost și este Însuși Mântuitorul ei Iisus Hristos, lipsită de legiurile și graiurile dogmatice și morale ale învățăturii Sale preaînțelepte, s-ar fi făcut în loc de casă de rugăciune și lăcaș Celui Prea Înalt peșteră de furi. Și dacă Iisus prin asemenea rostiri canonice cu care a insuflat pe următorii Săi, nu ar fi certat marea eresurilor și valurile patimilor încât să se facă liniște în biserică, de bună seamă că oarecând vasul în care se aflau Apostolii înotând fără cârmă, și bântuindu-se aproape de cufundare fiind, de multe ori cârmacii și credincioșii ei s-au văzut nevoiți a striga: „Doamne, mântuiește-ne că pierim...”

Iubiților mei în Hristos frați și fii! Cunoscute vă sunt și starea bisericii patriei noastre pe care Marele Arhieru a o încredințat smereniei mele cu 50 de ani mai în urmă, și acelea câte sprijinit de daru-I, am lucrat în via Sa cu jintire (frământare): Parte a lumina clerul și a-l rânduie în fața poporului, dorind să se învrednicească a zice cu conștiința nejignită: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor!”. Parte a zidi și a curăți Casa Domnului, pentru ca norul luminos al darului Său să nu apună de la altarul tămâierii, de la care noul Israil trebuie a se adăpa prin învățătura Evangheliei cu apa cea vie din care cel care bea numai însetoșează, și îndreptat prin fapte bine primite, să-i fie și jertfele aduse și ascultate rugăciunile către Fiul înălțate ziua și noaptea în locul acesta. Parte m-am îndeletnicit cu organizarea și reforma dicasteriilor (tribunalelor) bisericești, spre care scop dorind ca din Sion să iasă Legea și Cuvântul Domnului din Ierusalim, am tradus în sfârșit și această carte canonică, ca să nu se zică lipsiți de ea ca și despre judecătorii legii Evangheliei: „Povățuitori orbi; nici pentru necazul sărmanilor și suspinul mișeilor

să se scoale Domnul și să se pună nouă împotriva întru mântuirea lor.” Rânduind pe preacuvioșia sa protosinghelul Neofit Scriban spre ai îndrepta greșelile ce s-ar fi întâmpla în manuscris, și poftind pe prea cuviosul arhimandrit și stareț al sfintelor monastiri Neamțul și Secul Kir NEONIL spre a o tipări cu cheltuiala sa în tipografia aceleiași sfinte mănăstiri.

Preasfințiților arhieriei și cucernicilor preoți! Primiți-mi această umilită jertfă cu brațele buneii voințe deschise, sub ochiul priveghetor al Mântuitorului, cunoscătorul inimilor și prețuitorul lucrurilor după adevăr, că mulți pot face mai mari și mai multe întru prisosința cunoștințelor. Iar eu întru lipsa avuției științelor cu care aceea sunt înzestrați, cu inimă doritoare aduc ca văduva fiilor tot ceea ce pot întru încredințare, că dacă fiecare din noi va face tot ceea ce poate spre binele bisericii, patriei, omenirii, nu va pierii cetatea noastră. Deci primind această Cărmă Canonică, și povățuindu-vă de legile ei, mergeți spre lumina ce vine dinaintea strălucirii sale ca să vă luminați mintea cu cunoștințe veșnice. Căci cuvintele ei sunt curate ca argintul prin foc ispitit pământului, lămurit de șapte ori. Și ca aceste canoane ce aduc la viață păzindu-se, și să nu ne aducă moartea călcându-se, sfințiții judecători să fie nu numai cititori ci și împlinitori graiurilor ei, căci nu din lege ne vom îndrepta ci din fapte, ca atunci să putem zice: „Fericiti suntem Israile, că cele plăcute lui Dumnezeu am făcut”. Și poporul cel ce pentru neștiința sa ședea întru întuneric, acum prin publicarea acestei cărți păzite cu sfințenie au văzut Lumină mare...

**Al dragostei voastre de amândouă fericirile doritor și duhovnicesc părinte,
Veniamin fostul Mitropolit al Moldovei.
În Sfânta Mănăstire Slatina anul 1844.**

COPIE ÎNTOCMAI TĂLMĂCITĂ DE PE TIPĂRITA COPIE A CĂRȚII PREASFINȚITULUI PATRIARH NEOFIT

De vreme ce Hristos este Însuși Adevărul, și acela ce se împotrivesc adevărului se împotrivesc dar Însuși lui Hristos, pentru aceasta și noi după datorie mărturisim tot adevărul cărții acesteia, spre deplina încredințare a cititorilor ei. În vremea patriarhiei noastre celei dintâi s-a adus la noi această retipărită (carte de canoane), canonicăscă carte, prin preaînvățatul Agapie Peloponisiul, cu socoteala spre a se cerceta, și vrednică judecându-se să se dea în tipar spre folosul de obște al dreptcredincioșilor arhieriei celor ce atunci se aflau pe lângă noi și împreună cu noi șezători în Sinod; și toți împreună socotind, singur fericitul întru pomenire fostul patriarh al Constantinopolului Gherasim, mitropolit Derkon atunci aflându-se încă împreună cu el și Meletie fost al Larisiei, întru teoria cărții s-au înduplecat iară în tipar a se da s-a împotrivit, propunându-i că cele canonicești ale bisericii nu se cuvin a se da în obște prin limba proastă, ca nu cele ale sfintelor canoane să se facă cunoscute poporului celui prost. Și noi stându-le împotriva le-am zis că de sunt acestea așa, nu se cuvenea nici în limba elinească a se da din început sfintele canoane, fiindcă în timpul acela cu acea limbă vorbeau și însuși lucrătorii cei de meșteșuguri groase și norodul. Acestea zic împotriva punându-le noi, deșert s-a arătat cuvântul acelora și fără tărie. Și iarăși cu socotința noastră și împreună cu socotința sfinților arhieriei, sinodicește s-a hotărât a se teorisi (sistematiza) cartea. Pentru aceasta s-a și încredințat cuviosului și preacuvântărețului¹⁵ dascăl și sfințitului propovăduitor al mării biserici a lui Hristos, lui kir Dorothei ca unui știutor de sfinte canoane și împodobit cu multă învățătură și faptă bună, care făcând teoria încredințatei lui cărți de-a dreptul ne-a înfățișat-o nimic adăugând întru dânsa, și ne-a rugat să o trimitem și la preaînțeleptul cuvântăreț dascăl kir Atanasie Pariul aflându-se atunci în insula Chios, și la fostul prea sfințit al Corintului kir Macarie ce petrecea acolo; la care trimițându-o noi am luat și de la dânsii buna mărturie pentru carte. Așa am rânduit, și s-a trimis cartea la tălmăcitorii din Sfântul Munte, ca cu cheltuiala noastră să se transcrie și să se îndrepteze. Care și s-a făcut cu scopul ca și în

tipar să o dăm iarăși cu însăși cheltuiala noastră. Însă întru acea vreme paretisindu-i¹⁶ de prostasia¹⁷ ecumenicului tron, ne-am lipsit de folositoare de suflet plată cea de acest fel. Pentru aceea și preacuvioșii părinți din Sfântul Munte din a lor sărăcie adunând după putință, și mulți alții din cei petrecători în afara Sfântului Munte, au dat-o în tipar. Și Teodorit conducătorul tipografiei, fiindcă a adăugat într-o carte ca aceasta fără cunoștința tălmăcitorilor și a bărbaților vrednici de cuvânt care după bisericasca poruncă au teoretisit (sistematizat) cartea, adăugiri ale lui care au multă necuviință, pentru aceasta pe drept cuvânt adăugirile acestea s-au acoperit cu hârtie albă ca nu cele adevărate cu neadevăratele

¹⁵Învățător

¹⁶Demisionându-i

¹⁷Conducere, cancelarie, mai marii

adăugiri amestecându-se, evghenia¹⁸ cărții să o vatăme, și în loc de folos cititorilor nu mică vătămare să le pricinuiască și trupească și sufletească. Pentru că în adăugirile acestea zice că Domnul nostru Iisus Hristos a înviat sâmbăta. Ca să se facă plecări de genunchi și în ziua duminicii, și chiar în ziua Cinzecimii. Că sâmbăta are aceleași pronomii¹⁹ ca și duminica pentru că și ea este închipuirea Învierii.

Că cu un chip viclean înnoiește vechile sminteli ce au urmat în Sfântul Munte despre pomenirile morților, care cu darul Lui Hristos au fost și sunt încetate cu totul. De vreme ce Sfânta Biserică a lui Hristos mai înainte purtând grijă de obșteasca pace a mănăstirilor, prin trei scriitori sobornicești ai ei cu înfricoșate blesteme au oprit a nu se porni cineva nici a zice nici a scrie despre acestea.

Că prihănește pe toate tipicele Sfântului Munte ca pe unele care nu ar grăi toate același lucru și ar fi potrivnice, și care sunt potrivnice sobornicescului și obștescului tipic, și sunt mai desvătătoare și mai arătătoare decât locurile cele neluminat arătate ale sobornicescului tipic.

Că curat se împotrivește în adăugirile acestea canoanelor Sfintelor Sinoade Ecumenice și Locale și predaniilor Bisericii lui Hristos.

Și că mai de pe urmă a cutezat preaîndrăznețul a scrie într-o carte ca aceasta, întru cele ce pomenesc despre antihrist, un atât de înfricoșat și cutezător cuvânt încât ne-am îngrozit nu numai a-l da în scris ci nici măcar numele al numi, pentru primejduirea ce putea urma și pentru covârșirea necuviinței. Însă aceste adăugiri se află în paginile următoare ale cărții ce ne stă de față tipărită de el: 96, 104, 167, 183, 184, 203, 204, 212, 300, 380, 383, 399, 449, 502, 504, 533, 548 și 549²⁰. Și dacă vreunul din cei ce au cumpărat din aceste canonicești cărți de prin alte locuri ale pământului, și ar voi a șterge arătatele neadevărate adăugiri și ar voi a-și îndrepta cartea sa, găsească numele paginilor de mai sus întru care se află adăugirile. Că pentru acesta s-a și făcut și s-a întărit această mărturie prin patriarhiceasca noastră iscălitură, și pentru întărirea cărții și pentru obștescul folos, și fie darul lui Dumnezeu cu credință.

1802, August

NEOFIT FOST AL CONSTANTINOPOLULUI PATRIARH

¹⁸Boierie, noblețe

¹⁹Prerogativă, privilegiu, drept, putere

F Vezi că pricinele însemnate aici de preafericitul patriarh, în această carte nici cum s-au pus.

²⁰Însemnează că aceste numere se află numai în prima ediție.

PROLEGOMENA ÎN DEOBȘTE DESPRE SFINȚITELE CANOANE. CE ESTE CANONUL?

Canonul, după Zonara (în tâlcuirea epistolei 39 a Marelui Atanasie) chiar cu adevărat este un lemn obștește numit cot, pe care îl întrebuințează meșterii spre a îndrepta lemnele sau pietrele ce lucrează ei. Că punând cotul acesta asupra celor ce se lucrează de ei, de sunt acelea strâmbे înlăuntrul sau în afară, le toclesc, și le fac drepte. Din aceasta însă după metaforă, canoane se numesc și pietricelele ori bilele (ce se întrebuințează la balotație) spre alegeri: și hotărârile atât cele ale Apostolilor cât și cele ale Sinoadelor Ecumenice și ale celor Locale, și ale Sfinților Părinți celor din parte care se cuprind în cartea aceasta. Pentru că și acestea ca atâția coți drepti și netezi leapădă cu adevărat de la cei sfințiți cu preoția și de la clerici și de la cei lumești, toată nerânduiala și strâmbarea moravurilor. Și pricinuiesc lor toată buna rânduială și îndreptare bisericii, și a stării creștinești, și a faptei bune.²¹

²¹Însemnează însă, că pentru a înțelege cineva mai lesne canoanele acestea, se cuvine a ști acest 14 prețuri sau cinstiri, ce de obște se socotesc la toate canoanele:

1. Cum că canoanele se osebesc de hotărâri, de legi, de decreturi, și de poruncitoarele trimeri, căci canoanele sinoadelor chiar nu cuprind dogmele credinței (decât rareori), ci pe buna rânduială, pentru așezarea bisericii. Iar hotărârile sinoadelor, cuprind chiar pe singure Dogmele Credinței, măcar că unii ori cu abuz (rea întrebuințare) și canoanele le numesc hotărâri. Precum aceasta se arată din câteva canoane ale celorlalte sinoade, și mai ales din cel al 5-lea al Sinodului din Cartagina și din Practicalele lui, unde se zice că s-au citit acele 20 de hotărâri ale Sinodului din Niceea, adică acele 20 de Canoane ale lui. Se osebesc canoanele de legi, căci legi chiar se numesc cele politicești și din afară ale împăraților, iară canoanele sunt dinlăuntru și bisericești, și mai tari decât legile, precum mai jos vom spune osebit. Se osebesc canoanele de decreturi, precum învață Gratian în împărțirea în 3 a canoanelor, ori de Particularnic (local) Sinod s-au rânduit, ori de Ecumenic s-au hotărât, ori s-au adeverit. Iară decretul este acela ce patriarhul cu sinodul său hotărăște, spre a nimăruia (nimănuia) sfătuire sau răspuns. Se osebesc și de poruncitoarele trimeri; căci acestea se rânduiesc, ori de vre-un papă, ori patriarh, ori și împreună cu sinodul lor spre dogmaticeasca sfătuire (Dositei foaia 600 din Dodicavivlion).
2. Se cuvine a ști cineva că canoanele câte nu cuprind arătat certare acelor ce le calcă, după tăcere, dau voie arhierelui celui de loc, fără patimă să rânduiască cuvenita și potrivita certare, adică canonisirea lor care o ar socoti, precum zice Valsamon în tâlcuirea canonului 45 al Sinodului 6. Vezi certările, ori canonisirile Pustnicului Ioan, împreună cu canoanele lui cele nepomenite în celelalte canoane.
3. Se cuvine a ști că unul și același păcat, unele canoane îl ceartă mai în îndelungată vreme, iar altele mai în puțină. Fiindcă după mai multă, ori mai puțină pocăință a celor ce au păcătuț, așa mai mult, ori mai puțin, se rânduiește și iertarea lor (despre care vezi și subînsemnarea canonului 12 al Sinodului 1); și după mai multă, sau mai puțină creștere, și întărire a bisericii.
4. Se cuvine a ști fieștecine, că după capul 4 al titlului 1 al lui Fotie, canoanele nu se așează de un episcop, ci de obște, și de Sinodul Episcopilor; precum zice canonul 47 al marelui Vasile: „Să se adune la un loc cei mai mulți episcopi, și așa să se așeze canonul”, și cel al 6-lea al lui Grigorie de Nisa, zicând: „La noi așezarea canoanelor de un episcop, nu are stăpânire, nici este vrednică de crezare.
5. Cum că cel vorbește din canoane sinodicești, cuvântul lui este vrednic de crezare după cel al 6-lea al lui Grigorie de Nisa.

„Cum că de către toți se cuvine a se păzi Dumnezeieștile Canoane neștrămutate, că cei ce nu le păzesc se supun sub înfricoșate certări ori canonisiri”.

„Episcopilor, acestea s-au rânduit vouă pentru canoane de către noi. Voi însă rămânând întrânsele vă veți mântui și pace veți avea, iar nesupunându-vă vă veți munci și luptă unii cu alții necurmată veți avea, plata neascultării cea cuvenită luând-o”. (Apostolii în sfârșitul [epilogul] cuvântării canoanelor.)

„Am judecat cu dreptate că canoanele cele de Sfinți așezate până acum, în fiecare Sinod să stăpânească”(canonul 1 al Sinodului IV).

„S-a socotit de către Sfântul Sinod acesta, să rămână și de acum adevărate și întărite spre vindecarea sufletelor și spre tămăduirea patimilor, canoanele cele primite și întărite de către Sfinții și Fericiții Părinți cei mai înainte de noi și predanisite nouă, anume ale Sfinților și Slăviților Apostoli și ale Ecumenicelor IV Sinoade după nume, ale celor Locale anume, și cele ale părinților în parte anume. Și nimănui nu-i a fi iertat a le schimba, și a surpa canoanele cele mai-nainte arătate.”

„Iar de s-ar prinde cineva că a chenotomisit (a izvodit din nou) vreun canon din cele zise ori că se apucă să răstoarne, vinovat va fi după canonul cel de acel fel

-
6. Că cel ce face după canoanele acestea, are neprimejduire, după însuși cel 47 al marelui Vasilie.
 7. Cum că cel ce calcă canon sinodicesc, se cuvine să ia precum am zis, certarea care rânduieste canonul cel călcat de el, după cel al 2-lea al Sinodului al 6-lea. Iar sinodicești canoane sunt și se numesc, nu numai cele așezate de ecumenicele sinoade, ci încă și cele localnice, și pe lângă acestea și cele de oarecari sfinți în deosebi scrise. Și mai ales au putere de canoane ecumenice, atât cele localnice sinoade, cât și cele alcătuite de oarecari sfinți. Pentru că de Ecumenice Sinoade, de al patrulea, zic, și de al șaselea, și de al șaptelea, s-au cercetat, și s-au întărit. Precum se vede în canonul 1 al celui al patrulea, și al șaptelea, și în cel al 2-lea al cinșeselea Sinod.
 8. Cum că ceea ce canoanele nu scriu arătat, aceea din cele scrise în asemenea canoane se cuvine a se judeca și a se încheia, și vezi tâlcuirea canonului 15 al Sinodului al 6-lea și din Scripturile Părinților celor din parte, ori și din deslușirea dreptului cuvânt să se judece.
 9. Cum că toate cele rare și iconomicos și de nevoie urmate, ori din vre-un obicei rău și de obște a zice, toate cele ce afară de canon s-au făcut lege sau canon, și pildă a bisericii nu sunt; și vezi tâlcuirea apostolescului canon 68. Însă și iconomia aceasta și nevoia trecând, iarăși canoanele stăpânesc. Vezi subînsemnarea canonului 46 și canonul 13 al Sinodului 1.
 10. Cum că canonisirile cele mai multe ce se rânduiesc de canoane fiind de a treia persoană poruncitoarea care nu este de față, negreșit au trebuință de a doua persoană ce este de față (care este sinodul) pentru ca să se lucreze. Și vezi subînsemnarea canonului al 3-lea apostolesc.
 11. Cum că canoanele și legile s-au pus pentru cei îndeobște, și nu pentru cei particularnici. Și pentru cele ce se întâmplă mai de multe ori, și nu pentru cele ce urmează mai rar.
 12. Cum că canoanele Ecumenicelor Sinoade, mai multă tărie au decât cele ale celor localnice, și cele al celor localnice, mai multă tărie au decât cele ale Părinților celor din parte. Și mai ales decât cele neîntărite de vreun Sinod Ecumenic, și citește zicerea preasfințiului Fotie despre aceasta.
 13. Cum că unde nu este canon, sau lege în scris, stăpânește bunul obicei, care cu drept cuvânt și în mulți ani au fost cercat, și care nu se împotrivesc vreunui canon în scris sau lege, ținând rânduiala de canon și de lege. Și vezi subînsemnarea canonului 1 al Sinodului din Sardica.
 14. Cum că toate cele rău judecate și închipuite, nici canon, nici lege, nici vremea, adică obiceiul nu le adevăresc după legiuitori.

precum acela hotărăște, să primească certare și prin acela în care greșește, să se vindece” (Canonul al 2-lea al Sinodului VI).

„Bucurându-ne pentru acestea precum când află cineva dobânzi multe și îmbrățișare primind la piept dumnezeieștile canoane, o întărim pe așezarea acestora întreagă și neclătită a acelor așezate de către trâmbițele Sfântului Duh, adică de întru tot lăudații Apostoli și ale celor VI Sinoade Ecumenice, și ale celor de pe alocuri adunate... și pe ale Sfinților Părinților noștri... Iar pe cei ce acelea îi anatematisesc, și noi îi anatematisim, pe cei îi caterisesc, și noi îi caterisim iară pe cei ce îi afurisesc și noi afurisim. Și pe cei ce îi dau certării, și noi așisderea îi supunem. (canonul I al Sinodului VI)”

„Deci legiuim ca bisericeștile canoane să țină rânduiala de legi, cele de către Sfintele Patru Sinoade așezate, ori adeverate, adică de cel în Nicheea, și de cel în Constantinopol și de cel dintâi din Efes și de cel din Halkidon. (novele 131 a lui Iustinian)”

„Legiuim dar ca rânduială de legi să aibă bisericeștile canoane, cele așezate de Sfintele cele Șapte Sinoade ori adeverate (prin ziceri adeverate se arată canoanele sinoadelor locale și ale părinților celor din parte, cele adeverate de Sinoadele Ecumenice, după Balsamon.). Că dogmele mai înainte ziselor Sfinte Sinoade ca pe Dumnezeieștile Scripturi le primim, și canoanele ca pe legi le păzim. (cartea a 5-a, titlul 3, cap.2 din Basilicale, la Fotie titlul 1, cap.2)”

„Rânduirea a treia a titlului al 2-lea din Novele voiește ca, canoanele celor 7 Sinoade să se țină, (ori să stăpânească) și dogmele lor, ca Dumnezeieștile Scripturi. (la Fotie, titlul 1, cap. al 2-lea) ” „Leon Înțeleptul, (în cartea a 5-a din Basilicale, titlul 3, cap.1) zice; primesc pe Sfintele Șapte Sinoade Ecumenice ca pe Sfânta Evanghelie.”

„S-a hotărât de Sfinții Părinți a se întrebuința și după moarte a se anatematisi, cei ce ori în credință, ori în canoane ar păcătui (al V-lea Sinod Ecumenic în trimiterea către Iustinian, foaia 392 al tomului al 2-lea). Vezi iubitele înfricoșat cuvânt.”

„Cei ce pun în defăimare Sfintele și Dumnezeieștile Canoane ale Sfinților Părinților noștri, care și pe Sfânta Biserică o sprijinesc și pe toată credința petrec împodobind-o și o povățuiesc către Dumnezeiasca evlavie, fie anatema. (Sinodul din Constantinopol, cel după Constantin Porfirogenetul, foaia 977 din tomul al 2-lea al sinodicalilor, adică Tomul Unirii).”

Cum că Dumnezeieștile Canoane sunt mai tari decât împărăteștile legi.

În praxa (cartea) a doua a Sinodului al II-lea se scrie: „Prea slăviții boieri au zis: măritului stăpânitor al lumii (adică lui Marchian împăratul) i-au plăcut, ca nu după împărăteștile cărți ori după pragmaticile forme (și așa se numesc cărțile împărătești) să urmeze precuvioșii episcopi, ci după canoanele cele legiuite de Sfinții Părinți. Sinodul a zis: împotriva canoanelor, nici o lucrare să poată, Canoanele Părinților să se ție. Și iarăși: îi rugăm ca fără zicerea împotriva, lucrările cele de oarecare în toate eparhiile spre vătămarea canoanelor, să rămână

nelucrătoare; ci să stăpânească canoanele prin toate... toți acestea le zicem. Toate lucrările să se surpe, canoanele să stăpânească după hotărârea Sfântului Sinod, și în toate celelalte eparhii hotărârile canoanelor să stăpânească.

Iară de va produce cineva vreo formă împotriva celor hotărâte acum, s-a socotit de tot Sfântul și Ecumenicul Sinod să fie fără tărie. (canonul 10 al celui de-al doilea Sinod Ecumenic) „Pragmaticile forme cele ce se împotrivesc canoanelor sunt fără tărie. (cartea 1, titlul al doilea, rândul 12; la Fotie titlul 1, cap. 2) ”

„ Că acelea cu adevărat, adică canoanele, cele de împărați, și de Sfinții Părinți așezate și întărite se primesc ca Dumnezeuieștile Scripturi. Iar legile, numai de împărați s-au primit, ori s-au așezat, și pentru acesta nu au tărie mai multă decât Dumnezeuieștile Scripturi, nici decât canoanele. (Balsamon în scolie la cap. al doilea de mai sus a lui Fotie) ”

„Nu-mi spune legile cele din afară, căci și vameșul legea dinafară plinește, dar însă se osândește (Hristostom cuvântul 57 la cea de la Matei).” Și iarăși: „Nici toți împărații, de multe ori nu se ostenesc cu conglăsuire la legi. Cuvântul 6 la Andriante.)”

Zice însă Blastar că mare ajutor dau Dumnezeuieștilor Canoane, legile cele iubitoare de buna cinstire de Dumnezeu: „Unele adică împreună ajutorându-le, iar altele, și plinindu-le, când se întâmplă a se trece acelea cu vederea. (Cap. 5, litera k)”

Că Dumnezeuieștile Canoane și decât tipicele sunt mai puternice, când acelea se împotrivesc acestora și mai ales cele în parte și locale.

Că zice Blastar: „Din novela 131 a lui Iustinian ai putea cunoaște, că tipicele cele făcute de ctitori sunt datorii a le primi de nu cumva se împotrivesc canoanelor (cap.16, litera l)”

Epigramă la Sfintele Canoane

Precum Treimea 'naltă, cu legi preaînțelepte,
Pe lumea 'ceasta toată, a pus să se îndrepte,
Ș'această rânduială nu poate să se strice,
Căci est'Un preaputernic ci' oricine'i tare, ferice;
Așa, și lumea toată, a lui Hristos numită,
Cu Sfinte Legi, Canoane, ce țin fericită;
Căci ele'ndreaptă omul, feresc de la păcate,
Primiți cu bucurie această Sfântă Carte;
C'asa precum cu cârma, corabia se poartă,
Așa zic cu aceasta Biserica se'ndreaptă.

P. N. Scriban

Câți vor umbla cu canonul (dreptarul) acesta, pace peste ei și milă.
(Galateni 7, 16)

Suprascriere la Sfintele Canoane a Sfântului Ioan Hristostom

„ Am auzit și am ținut... Nu ai ținut, pe sineți te-ai osândit. În jumătate ai ținut, și de nu vei ține, vei zice însă, nu am știut. Că cel ce se osândește pe sine pentru că nu a ținut, se sârguiește spre a ține. (În cuvântul 4, despre pocăință, foaia 785, a tomului 6, tipărit la Veneția)

A Sfântului Maxim

„ Mulți suntem cei ce zicem, puțini însă cei ce fac; dar însă cuvântul lui Dumnezeu nimeni nu este dator a-L mincinoșii pentru lenevirea sa. Ci a mărturisi cu adevărat neputința sa, iar nu a ascunde adevărul lui Dumnezeu. Ca să nu facem vinovați, împreună cu călcarea poruncilor, și de reaua tălmăcire a cuvântului lui Dumnezeu. (capitolul 85 a celei de-a doua sute, a celor pentru dragoste, din Filocalie)

PROLEGOMENA DESPRE CANOANELE SFINŢILOR APOSTOLI

Feluri de Sinoade, sau mai bine a zice adunări ce s-au făcut²² de Sfinţii Apostoli, după oarecare²³. Cea dintâi adică în anul 33, sau 34 de la Hristos pentru alegerea apostolului, în locul lui Iuda vânzătorul când punându-se înaintea Iosif şi Matia, au căzut sortii pe Matia (Fapte 1). Iar a doua când fiindcă inima şi sufletul celor ce crezuseră era una, câţi aveau ţarini şi case ori altceva le vindeau şi aduceau câştigurile la picioarele apostolilor, ca să-i chivernisească pe cei ce nu aveau, măcar că adunarea aceasta nu se înţelege arătat din povestirea faptelor. A treia când s-a ales cei şapte diaconi ca să slujească meselor (Fapte 6,2). A patra când după ce au auzit apostolii şi fraţii cei din tăierea împrejur, cum că Petru a botezat pe păgânul Corneliu şi pe cei împreună cu dânsul, se priceau (contraziceau) cu Petru. A cincea când apostolii şi prezviterii s-au adunat ca să cerceteze toate acestea, adică de nu pot a se mântui credincioşii cei ce nu se taie împrejur după legea lui Moisi precum aceasta o zice oarecare ce se pogorâse din Iudeea la Antiohia. Pe care aceasta, chiar sinod şi adunare a apostolilor se cade a o numi, tot cel ce cu judecată ori mai bine a zice pildă şi prototip (original) al sinoadelor de după acestea, fiindcă cuprinde şi numele şi însuşirile caracteristice ale sinoadelor. „Că s-au sculat oarecare din cei din eresul fariseilor, zicând: că se cade a-i tăia împrejur pe ei”(Fapte 15, 5). Iată pricirea (cearta) şi prigonirea pentru care trebuia sinodul. „Şi s-au adunat apostolii şi prezbiterii”(Fapte 15, 6). Iată sinodul şi adunarea anume ce se zice, „şi multă întrebare făcându-se”(Fapte 15, 7), şi iată cea întâia cercetare pentru ea. „Atunci s-au părut apostolilor şi prezbiterilor împreună şi întregii adunări”(Fapte 15, 22). „Şi s-au părut Sfântului Duh şi nouă”(Fapte 15, 28) şi celelalte. Iată alegerea şi hotărârea. Şi s-a făcut adunarea acesta în al 17-lea an după Înălţarea Mântuitorului. A şasea adunare a apostolilor s-a făcut în anul 56, ori 59, după ce a intrat Pavel la Iacov fratele Domnului. „Au venit la dânsul toţi prezbiterii”(Fapte 21,18) Iar oarecare vor ca să se fi făcut şi altă adunare a apostolilor în Antiohia, care să fi dat nouă canoane precum însemnează oarecare părinţi apuseni (pentru care vezi subînsemnările canonului 85 apostolic). Încă şi altele, dintre care cea prea mare şi vrednică de cuvânt adunare, zic apusenii să se fi făcut în anul 44, când apostolii erau să se despartă unul de altul, la care au alcătuit şi Simbolul Credinţei (pentru care vezi subînsemnarea întâi a canonului 1 al sinodului al VI-lea), care Simbol se zice a Sfinţilor Apostoli.

²²Am zis mai vârtos adunări pentru că Sfântul Marcu al Efesului la sinodul cel ce a fost la Florenţa a răspuns către latini: noi adunare a apostolilor numim un Sinod, precum Silvestru marele ecleziarh scrie în cartea a şasea, capitolul 6 şi drept ca un preaînţelept a răspuns. Că Sinod cu adevărat este strângerea bărbaţilor celor aleşi ai bisericii din feluri de eparhii şi de clime ale pământului, într-o oarecare cetate. Iar adunarea este împreună înfăţişarea cea a însuşi acestora şi într-o zi hotărâtă la un loc şi un timp.

²³Dositei Patriarhul Ierusalimului în cartea numită Dodicavivlion le numeşte pe acestea. (foaia14 până la 18) Asemenea şi Spiridon Arhimandritul; Milias, foaia 1015 a tomosului al 2-lea al adunării sinoadelor, cuvânt cu cuvânt le-a luat de la Dositei. Însă amândoi fără de rânduială cuprind adunările acestea ale apostolilor, după număr. Pentru acesta noi urmând mai vârtos rânduiala capetelor faptelor apostolilor, în mai bună rânduială le-am aşternut, schimbând numărul.

Acestea așa zicându-se, la care adunare din acestea s-au dat prin Climent Dumnezeieștii Apostoli pe aceste 85 de canoane ale lor, nici o scumpătătită știință pentru acesta nu ne-a predat vechimea. După socotință²⁴ însă poate cineva a zice cum că i-au rânduit pe aceștia în timpul adunării lor celei zise prea mare și vrednică de cuvânt, când voiau ei să se despartă și să se samene ei spre propovăduirea Evangheliei.

Dar fiindcă mulți eretici și poate și oarecare din apuseni (am zis însă poate, căci după mărturia lui Antonie Forestul iezuitul, întru pregătirea cea pentru Sinodul lor cel Ecumenic ce s-a adunat în Trident au întărit pe toate aceste 85 la număr. Muștrându-se la nobelelor iscodiri de canoanele acestea, își deschid gurile împotriva lor zicând: ori toate ori unele nu sunt canoane așezate ale sfinților apostoli, noi cu multă sânguință ne-am silit a le îngrădi cu mii de zăvoare și cu toate săgețile celor puternici după cântare, ca și din însăși singură privirea (teoria) mulțimii a tot întrarmării, să se teamă de dreptate fiecare luptător. O zic mai arătat: Ne-am silit să aflăm care canoane ale sinoadelor adevăresc din cuvânt în cuvânt pe apostoleștile canoane acestea și care le adevărează cu singur numele, apostolești. Și cele ce din cuvânt în cuvânt se adevăresc, sunt acestea:

Cel al 5-lea Apostolesc de al 13-lea al Sinodului al VI-lea;
Cel de-al 17-lea și al 18-lea, de al 3-lea al Sinodului al VI-lea;
Cel de-al 22-lea și al 23-lea, de al 8-lea al Sinodului I și al II-lea;
Cel de-al 26-lea, de al 6-lea al Sinodului al VI-lea;
Cel de-al 27-lea, de al 9-lea al Sinodului I și II-lea;
Cel de-al 29-lea, de al 5-lea al Sinodului al VII-lea;
Cel de-al 30-lea, de al 3-lea al Sinodului al VII-lea;
Cel de-al 34-lea, de al 9-lea al Sinodului din Antiohia;
Cel de-al 38-lea, de al 12-lea al Sinodului al VII-lea;
Cel de-al 40-lea, de al 24-lea al Sinodului din Antiohia;
Cel de-al 44-lea, de al 25-lea al Sinodului din Antiohia;
Cel de-al 53-lea, din practicele Sinodului al VII-lea;
Cel de-al 64-lea, de al 55-lea al Sinodului al VI-lea;
Cel de-al 73-lea, de al 10-lea al Sinodului I și al II-lea.

²⁴ Am zis după socotință și nu cu adevărat. Pentru că Sfântul Meletie (în cuvântul pentru azime) aducând spre mărturie apostolescul canon cel pentru azime zice că, Climent a scris apostoleștile canoane, cu porunca lui Petru și a lui Pavel (iar cum că același cuvânt al apostolilor rânduirii celor de Climent scrise se află și în apostoleștile canoane, prea cu adevărat o va mărturisi împreună fiecare înțelept dintr-o singură simplă citire). Ci și Gheorghe Susgduri, la rugămințile lui Petru și a lui Pavel zice că: unindu-se în Antiohia Petru și Pavel a făcut apostoleștile canoane acestea. Încă și însuși Climent acesta în canonul 85 apostolesc își scrie numele său. Iar Sfântul Climent a fost nu numai ucenic și următor al apostolului Petru, precum pomeniște epistola purtătorului de cuvânt Ignatie către Tralisieni care zice: „Anegclitos și Climent lui Petru (slujind) fiind episcop al Romei, ori fără mijlocire după Petru, ori al patrulea”, adică după Petru, și după Linos, și după Clitos, ori după Anacritos, ori Anegclitos. Ci și ucenic a lui Pavel, precum aceasta o arată epistola lui Pavel către Filipeni, care zice: „Și împreună cu Climent, și cu ceilalți împreună lucrători ai mei.”(Filipeni 4,3)

Iar cele cu singure numele, Apostolești, sunt acestea:

Cel al 12-lea, al 13-lea și 16-lea Apostolești, din Epistola lui Alexandru al Alexandriei, pe care o trimite către Alexandru al Constantinopolului.

(Teodorit cartea I, cap.4 iar de alții cap.3 al Istoriei Bisericești).

Cel al 14-lea și al 15-lea Apostolești, de al 15-lea al Sinodului I, ci și de epistola

ce o trimite marele Constantin către Evsebie al Chesariei (Evsebie la viața lui

Constantin. cartea a 3-a, cap.59 și 60 și de către alții 61).

Cel al 34-lea și cel al 35-lea, de al 50-lea al sinodului al III-lea.

Cel al 74-lea de sinodiceștile însemnări cele făcute în Constantinopol pentru Agapie și Bagadie, adică de Sinodul local din Constantinopol, despre care vezi după cel din cetatea Sardicii.

Toate acestea 85 apostolești se adevăresc de canonul al 2-lea al Sinodului al VI-lea și al Sinodului al VII-lea încă și Novelele 6 și 137 lui Iustinian, zic adevărându-le pe acestea zic: „Și acesta credem că va fi, dacă luarea aminte a sfintelor canoane se păzește pe care Apostolii le-au dat cei ce cu dreptate se laudă și sunt închinați, și însuși văzători au fost și slujitori ai Dumnezeuiescului Cuvânt, și Sfinții Părinți o au păzit și o au învățat”.

Pomenește de ele, și Teodosie și Valentian în Sacra, purtându-se ei împotriva lui Irineu Episcopul Tirului. (vezi foia 610 din Dodecabiblonul lui Dosithei.) Le adevăresc pe acestea și tâlcuitorii canoanelor: Zonara, zic Balsamon, Alexie Aristin, Simion Magistrul și Logofătul; Ieromonahul Matei Blastar, Iosif Egipteanul, Fotie. Și le adevărește pe acestea și Ioan Damaschin, zicând: „Canoanele Sfinților Apostoli prin Climent (în cartea a patra, cap. 18 despre ortodoxie) sunt 85”. Cum că canoane ale Sfinților Apostoli sunt, zice și Ioan Antiohianul în titlul 8 și Ioan cel din scolastici Arhiepiscopul Constantinopolei, în precuvântarea adunării canoanelor, așa zice: „sfinții ucenici și apostoli ai Domnului, au dat prin Climent 85 de canoane”. Las a zice cum că și cele 25 de canoane ale Sinodului celui din Antiohia, nu numai că se conglăsuiesc după noimă cu cele apostolești, ci și întregi ziceri din ele cuprind semănite printr-însele. Dovadă că sunt adevărate apostoleștile canoane este și conglăsuirea și potrivirea cea după noimă (conținut) a celorlalte canoane, atât a celor sinodale, cât și a părinților celor din parte, care se vede în fiecare canon apostolesc în această carte. Anevoie este cu adevărat, iar mai bine a zice cu neputință să creadă cineva, cum că din sineși și după întâmplare s-au conglăsuit cu ele atâtea Sinoade Ecumenice, atâtea locale, și atâția părinți din parte. Și dimpotrivă cu totul prea lesne este să creadă cineva, cum că canoanele cele atâtea și atâtea, având înaintea lor pe acestea apostolești, ca pe atâtea pilde originale și temelii prea întemeiate (fundamentele), după imitație (urmare sau pilduire) s-au conglăsuit cu ele, și asupra acestora s-au mai zidit.

CANOANELE CELE ALE SFINŢILOR ŞI ÎNTRU TOT LĂUDAŢILOR APOSTOLI

CANONUL 1

Episcopul să se hirotonească de doi episcopi, sau de trei²⁵. [al 1.4; al 7.3; al Sob. din Antiohia can. 19; al Sob. din Laodikia can. 12; al Sob. din Sardica can. 6; al Sob. din Constantinopol can.1]

TÂLCUIRE

Zicerea „episcop”, mai întâi adică chiar li se dă, de Dumnezeuieştile şi Sfintele Scripturi a lui Dumnezeu, celui ce pe toate le priveşte şi le cercetează, precum mărturiseşte Iov zicând: „Aceasta este partea omului necredincios de la Domnul, şi agonisita averilor lui de la Cercetătorul” (adică de la Dumnezeu) (cap 20, stih 29). Şi iarăşi: „Iar certarea Ta a păzit pe duhul meu” (cap.10, stih 12); şi Domnul nostru Iisus Hristos, precum zice Petru verhovnicul apostolilor pentru dânsul: „Că eraţi ca nişte oi rătăcite. Ci va-ţi întors acum la Păstorul şi Învăţătorul sufletelor voastre”(epistola întâi, cap.2, stih 25). Iar al doilea şi după dar, glasul acesta să dă celor de Dumnezeu aleşi, precum zice pentru Eleazar Însuşi Dumnezeu: „Episcop (cercetător) Eleazar fiul lui Aaron preotul” (Numerele 4,16). Şi către Iezechia zice Dumnezeu: „Fiul omului, pândar te-am dat pe tine casei lui Israil” (Cap. 3, Stih 12). Şi în scurt să zic, episcopi se numesc în Scriptura cea Veche, atât luătorii aminte şi păzitorii ocârmuirilor şi a locurilor celor din lăuntru şi bisericeşti, precum este scris pentru cel mai sus Eleazar, cum că avea purtare de grijă pentru tot cortul (Numerele 4,16), şi pentru arhiereul Iodae, cum că aşezat purtători de grijă în Casa Domnului: „Şi a pus preotul luători aminte în Casa Domnului”.(4 Împăraţi 11,18), cât şi luători aminte a lucrurilor şi ocârmuirilor celor din afară şi politiceşti, precum s-a scris: „S-a mâniat Moisi pe cei mai mari ai oştii, pe cei peste mii, şi pe cei peste sute”. (Numere 30, 14). Nici unul din apostoli s-a hotărât, ori s-

²⁵ Anaclit episcopul Romei zice cum că: canonul acesta întâiul este cuvânt al Apostolului Petru, şi că, după legiuirea canonului acestuia au hirotonit pe Iacov fratele Domnului aceşti trei Apostoli Petru, Iacob şi Ioan şi măcar că dumnezeiescul Hrisostom zice, că l-a hirotonit pe el Domnul. Ci poate că Domnul adică l-a ales pe el episcop al Ierusalimului (hirotonia cea după Hrisostom, în loc de alegere luându-se), iar aceşti trei apostoli după Înălţarea Domnului prin dumnezeiasca sfinţită săvârşire l-au hirotonit pe el. Precum şi Dositei mărturiseşte în cartea pentru cei ce au patriarhisit în Ierusalim. Dar pentru ce episcopul adică se hirotoneşte de trei sau de doi episcopi; iar prezbiterul şi ceilalţi clerici de unul numai? De crezut este cum că acesta este pricina cea dinlăuntru, şi mult mai de aproape. Că de vreme ce după apostolul „Cel mai mic de cel mai mare se blagosloveşte”(Evrei 7,7) care osebit pentru preoţie s-au zis la hirotonia prezbiterului (adică a preotului) mai mic fiind, ajunge un singur episcop, ca unul ce este mai mare şi mai covârşitor cu treapta decât acela. Iar la a episcopului, de asemenea tagmă şi de asemenea treaptă fiind, şi nu mai mic fiind, nu ajunge un singur episcop ca de unul ce este de asemenea treaptă, şi nu decât acela mai mare. Deci ca cel mai mare pe cel mai mic să blagoslovească, doi sau trei pe cel unul hirotonesc. Fiindcă negreşit mai buni, adică mai mari sunt cei doi decât cel unul, precum zice Solomon (Ecclziast stih 4).

a numit episcop, când viețuia Domnul pe pământ, care singur este Episcopul sufletelor noastre, ci pe singură stăpânire de vindeca toată boala, și de a scoate pe draci o aveau ei (Matei 10, Marcu 3). Iar după Învierea din morți și Înălțarea Mântuitorului nostru, trimițându-se aceștia de Dânsul, precum El s-a trimis de Tatăl, în toată lumea, și toată stăpânirea de a lega și dezlega luând ei, și toate darurile Prea Sfântului Duh în ziua Cincizecimii, nu numai numele cel apostolesc îl aveau, din însăși lucrurile, ci cu adevărat și pe însuși cel episcopesc, precum mărturisește Sfântul Epifanie că zicând: „Cei întâi Pertu și Pavel însuși apostolii, au fost și episcopi”. Asemenea și toți ceilalți precum adevăresc părinții. Pentru aceasta au și rânduit de trei, sau de doi episcopi să se hirotonească episcopii cei din cetăți. Ci și ei prin sate și prin cetăți propovăduind, precum zice Sfântul Climent episcopul, la epist. I către Corinteni: „Cercetând cu duhul, așeză părțile propovăduirii lor, în episcopi, și diaconi ai celor ce urma să creadă. Pentru aceea și purtătorul de Dumnezeu Ignatie scriind către credincioșii cei ce erau în Trallesa poruncește: „Cinstiți și pe episcopul vostru ca pe Hristos, precum au rânduit vouă fericiții apostoli”. Și aceasta adică pentru zicerea episcop. Iar zicerea hirotonie se face de la aceasta: „întind mâinile”. Și are două însemnări. Fiindcă, hirotonie se numește și hotărârea și alegerea a vreunui dregător, care se făcea cu întinderea mâinilor norodului, după zicerea lui Demostene. „Măcar pe oricare voievod de oști ați hirotoni”(Cuv: 1 asupra lui Filip). Și mai ales după obiceiul bisericii care din vechi stăpânea, când fără împiedicare, mulțimile adunându-se, hirotonea, adică alegea prin întinderea mâinilor, pe arhierei, precum zice Zonara, măcar că la urmă pe acesta soborul cel în Laodikia, într-un al cincilea canon al său l-a stricat, zicând că: „Nu se cade hirotoniile sau alegerile a se face, în ființa de față a celor ce se învață credința”. Iar hirotonie în ziua de astăzi se numește, cea prin rugăciuni și prin chemarea Sfântului Duh, făcându-se sfințita săvârșire a arhiereului, punând într-o aceeași vreme și mâinile sale, pe capul celui ce se hirotonește, după hotărârea aceea apostolească: „Mâinile în grabă pe nici unul să pui”. Și este lucrul acesta tuturor prea cunoscut. Deci poruncește canonul acesta, că, tot arhiereul (ori mitropolit de ar fi, ori arhiepiscop, ori episcop) să se hirotonească de doi episcopi ori de trei²⁶. Și să vede că chipul cuvântului este pe dos. Că cel mai curat, și mai ales ar fi fost, de ar fi zis așa: episcopul să se hirotonească de trei episcopi, ori (mai puțin) de doi. Așa rânduielile apostolilor fără formăluire pe însuși canonul acesta l-au așezat zicând: „Iar episcopul poruncim a se hirotoni de trei episcopi, ori însă cel mai puțin de doi”²⁷.

²⁶Iar episcopii cei ce se hirotonesc trebuie a fi trecuți cu vârsta, adică numai puțin de 50 de ani afară numai dacă în vreo mică eparhie nu se află cineva trecut cu vârsta după rânduielile cele apostolești, cartea a doua cap.1 și după epistola 52 a Sfântului Ciprian. Ori și peste treizeci de ani după novela 137 a lui Iustinian.

²⁷Iar episcopul se hotărăște de împărații Leon și Constantin așa: „Episcopul este luător aminte și purtător de grijă al tuturor sufletelor celor ce se adună în bisericile eparhiei sale, având putere săvârșitoare peste prezbiter, diacon, anagnost, și psalt (cântăreț) și monah. Iar însușirea episcopului este cu cei smeriți adică a se împreună smeri, iar pe cei ce se mândresc a-i defăima... Și mai întâi a se primejdui pentru turmă și pe strâmtorarea acelor a sa chinuire a o face (în pravilele împăraților 8, foaia 92 a cărții, a 2-a a lui Ghiur). Iar mitropolit pentru aceasta se numește episcopul, după Gavriil al Filadelfiei (în cuvântul pentru

SIMFONIE [unire de glasuri]

Întru un glas cu canonul acesta, și multe alte canoane legiuiesc: „Că trebuie cu adevărat ori toți episcopii eparhiei (după al 4-lea al Soborului I și al 3-lea al Soborului 7 și al 19-lea al celui din Antiohia) ori mulți (după al 13-lea al celui din Cartageni) să se adune și să hirotonească pe episcopul. Dar fiindcă aceasta este anevoie, cel mai puțin trebuie să-l hirotonească trei, și ceilalți să se facă împreună hotărâtori la hirotonia lui prin scrisorile lor. Și adevărind pe acest apostolesc cel al 8-lea al Soborului din Cartageni, zice: forma cea veche se va păzi ca nu mai puțini²⁸ de trei episcopi să fie de ajuns la hirotonia episcopului, mitropolitul adică, și alți doi episcopi. Pe însăși aceasta zice și canonul cel întâi al soborului local din Constantinopol. Încă și al 12-lea al celui din Laodikia rânduiește cum că cu judecata episcopilor celor de primprejur trebuie a se așeza episcopii la stăpânirea bisericească. Iar dacă după întâmplare va rămâne într-o eparhie un singur episcop care chemându-se de mitropolitul, nici nu va merge, nici prin scrisori nu va împreună alege pe cel ce urmează a se hirotoni arhiereu, atunci trebuie mitropolitul să se împreună aleagă și să-l hirotonească pe el cu episcopii apropiatei străine eparhii, asemenea și pe însuși mitropolitul înșiși acești apropiați cu locul trebuie a-l alege și a-l hirotoni, după canonul al 6-lea al celui din Sardica. Iar rânduielele apostolilor (cartea a 8-a, cap. 27) poruncesc că cel ce se va hirotoni de un episcop să se caterisească, dimpreună cu cel ce l-a hirotont, afară numai dacă după nevoie de prigoană, ori altă oarecare pricină nu pot mulți a se aduna, și cu alegerea acestora se va hirotoni de unul. Precum Sidirie s-a hirotont episcop Palebiskei, după Sinesie, nu de trei ci de un episcop de Filon, pentru că nu puteau episcopii a se înfățișa în vremurile acelea.

CANONUL 2

Prezbiterul (ori preotul) și diaconul, și ceilalți clerici să se hirotonească de un episcop.

TÂLCUIRE

canonul acesta rânduiește că fiecare preot și diacon și ceilalți clerici²⁹,

preoție), pentru că este ca maica cetății sale, pe care este dator a o hrăni duhovnicește cu învățăturile și cu viața și cu sfinte năravurile sale, și cu veniturile eparhiei sale”. Vezi și la canonul 58 cel apostolesc. Iar cum că obiceiul prea folositor a urma în biserica lui Dumnezeu, cei ce urmau a se hirotoni episcopi, a se face întâi monahi apoi a se face episcopi, vezi la subînsemnarea canonului 51 apostolesc.

²⁸ Poate pentru aceasta au zis nu mai puțini de trei, nu împotrivindu-se canonului apostolesc ci pentru că în vremurile acelea era mai multă mulțimea episcopilor decât în vremurile apostolilor în care era și nevoia prigoanei.

²⁹ Cleric prost (inferiori) și de obște se numesc toți aceia care au punere de mână ieratică și bisericească de la episcopul și de la cei de aici ai rânduiei bisericești, până la anagnost și psalt (cântăreț) și catehet și portar, după canoanele 26, 68 și 70 apostolești, și după canoanele 24 și 30 ale Laodikiei și după epistolia marelui Vasile cea către horepiscopii cei de sub dânsul și după Nomiconul lui Fotie, titlul I, cap 31. Pentru care și novela 123 a lui Iustinian zice așa: „Iar prezbiterii și diaconii și ipodiaconii și

ipodiaconi adică, anaghoști și psalți, și cei de aici, să se hirotonească numai de un episcop³⁰.

CANONUL 3

Dacă vreun episcop ori prezbiter afară de rânduiala Domnului cea pentru jertfă, va aduce alte oarecare la jertfelnic, ori miere, ori lapte, ori în loc de vin, băuturi meșteșugite, ori păsări, ori oarecare vite, ori legume afară de rânduire, să se caterisească. Afară de mănunchi de grâu nou, ori struguri la vremea cuviincioasă. Dar să nu fie iertat a se aduce altceva în altar, decât untdelemn la candelă, și tămâie la vremea aducerii înainte. [Apostolesc 4; Sob.6: 28, 32, 57, 95; din Cartagina: 44; a lui Theofil: 8]

TÂLCUIRE

Când Domnul nostru Iisus Hristos a predanisit apostolilor Taina Dumnezeieștii Sfintei Lucrări, a rânduit lor să nu osebească cu nici un alt fel fără numai cu pâine și cu vin amestecat cu apă, Însuși El întâi făcând aceasta la Cina cea de Taină, precum în Liturgia Sfântului Iacob, fratele Domnului, s-a scris: „Din vin dregând (paharul adică) și din apă”. Pentru aceasta și dumnezeieștii Apostoli în canonul acesta rânduiesc, cum că oricare episcop, ori preot călcând rânduirea ce Domnul a rânduit pentru Jertfa aceasta nesângeroasă, ar aduce pe Sfânta Masă alte oarecare feluri, ori miere (de pildă), ori lapte, ori în loc de vin, băuturi meșteșugite, adică toată băutura cea bețivă, precum rachiul ce se face din feluri de roduri, ori bere ori altceva asemenea; ori va aduce păsări ori niscaiva vite, ori legume, unul ca acesta să se caterisească³¹. Ci aduce-se la Altar mănunchiuri de

anaghoștii și psalții pe care toți clerici îi numim, care și canonici se zic după al 6-lea al Antiohiei și după alte canoane”. Iar chiar clerici se numesc toți cei ce afară de altar au hirotésie. Iar Valsamon, tâlcuind la canonul 51 al marelui Vasilie, zice că: „Și monahii clerici se numesc”. Și s-au numit clerici după Hrisant (Sintagmation foaia a 20-a), de la clerul (sau sorțul) ce au aruncat apostolii pentru Matia. Iar în ziua de astăzi clerici se numesc mai vârtos cei ce au boierie și cinuri bisericești, atât cei sfințiți cât și lumenii.

³⁰Însemnează că măcar deși episcopii, prezbiterii, diaconii și ipodiaconii se zic chiar să se hirotonească, iar anaghoștii și psalții să se pecetluiescă adică să se hirotesească după Zonara, și cei asemenea lor (că hirotesia este mai de obște decât hirotonia), iar iconomii, eclichii (arătătorii dreptății), prosmonarii (străjuitorii) să se pună înainte, după canonul 2 al Soborului IV. Iar Simeon al Tesalonicului, episcopii, prezbiterii și diaconii se hirotonesc, iar ipodiaconii se hirotesească, iar anaghoștii se pecetluiesc (se blagoslovesc). Cu toate acestea canonul acesta, nici o deosebire nu face, ci la toți clericii zice numele hirotonie. Și acesta încă însemnează-o, după Hrisostom (în cuvântul întâi către Filipeni, foaia a 5-a, tomul 4) cum că episcopul, prezbiter și diacon se numește (ca unul ce cuprinde lucrările acestora) și dimpotrivă prezbiterii episcopi se numesc (ibidem), iar că prezbiterii, și diaconii se alegeau precum episcopii, arătat este din canonul al 3-lea al soborului al VII-lea, și al 7-lea a lui Teofil și Chiril al Alexandriei tâlcuind la capitolul 8 al numerilor, zisa aceea: „Și vei aduce pe leviți înaintea Domnului, și își vor pune mâinile lor pe leviți”, zice pentru cei ce se cheamă la sfințita lucrarea lui Hristos hotărâsc noroadele, cu toate că hotărârile de astăzi nu se lucrează în ziua de astăzi. Iar forma mărturiei care se dă celor ce vor să se hirotonească preoți și diaconi, vezi la sfârșitul cărții, care mărturie iscălită fiind de preoții cei mai aleși, și de clerici se vede că are loc de alegere.

³¹Trebuie să știm că certările ce le poruncesc canoanele, adică acestea: să caterisească, să se afurisească, și să se anatematisească, acestea după meșteșugul gramaticii a treia persoană care nu este de față, la care spre a se da porunca acesta de nevoie trebuie a fi a doua persoană, o tâlcuiesc mai bine. Canoanele poruncesc soborului episcopilor celor vii să caterisească pe preoți, ori să afurisească, ori să anatematisească pe mireni, când calcă canoanele. Însă dacă soborul nu va pune în lucrare caterisirea

spice noi de grâu, (precum evreii aceștia le aduceau lui Dumnezeu: „Că spice noi, zice, prăjite? (coapte) nu veți mânca, până ce nu veți aduce voi darurile Dumnezeului vostru. Și iarăși, veți aduce mănunchiuri pârga secerișului vostru la preot și struguri”(Leviticon 23: 10,14). Însă nu ca o nesângeroasă jertfă a Trupului și Sângelui Domnului, nu fie! Ci ca o pârgă, și întâi arătate roduri în vremea cuviincioasă, când se vor coace³². Drept aceea nu este iertat a aduce cineva alt ceva în Sfântul Altar, afară de untdelemn pentru luminare, și tămâie la vremea ce se săvârșește Dumnezeiasca Liturghie.

SIMFONIE

Întru un glas cu canonul acesta și cel de aici al 4-lea rânduiește, că celelalte poame să nu se aducă la jertfelnic, ci la casa episcopului, ca niște întâi arătate. Iar cel al 44-lea al Soborului din Cartaghei rânduiește altceva, a nu se aduce la Sfintele Taine, decât numai pâine și vin amestecat cu apă³³. Iar cel 28 al Soborului 6 poruncește, ca strugurii ce se aduc în Sfântul Altar, trebuie a se blagoslovi de preot

preoților, ori afurisirea, anatematisirea mirenilor, preoții aceștia și mirenii, nici caterisiți nu sunt cu lucrul nici afurisiți, ori anatematisiți. Învinovățiți însă sunt, aici spre caterisire, ori afurisire, ori anatematisire, iar acolo spre Dumezeiasca osândă. Precum și când un împărat va porunci slugii sale să bată pe un altul, care i-a greșit, dacă sluga cea poruncită nu va lucra porunca împăratului, acela ce a greșit împăratului a rămas nebatut, învinovățit însă spre bătaie. Drept aceea tare greșesc cei fără minte care zic cum că în vremurile acestea toți cei sfințiți care în afară de canoane s-au hirotonit, sunt cu lucrarea caterisiți. De cei sfințiți prihănitoare limbă este aceea ce nebunește pe acest fel de cuvinte le bârfește, neînțelegând că porunca canoanelor fără de punerea în lucrare a persoanei a doua, adică a soborului, este nesăvârșită. Fără mijlocire și mai înainte de judecată, ne lucrând de sineși. Însuși Dumnezeieștii Apostoli arătat se tâlmăcesc pe sineși cu al 46-lea canon al lor, fiindcă nu zic că îndată acum cu lucrul se află caterisit oricare episcop sau preot care va primi botezul ereticilor, ci a se caterisi poruncind, adică a sta de față la judecată, și de se va dovedi că a făcut acesta atunci să se dezbrace cu hotărârea voastră de preoție, aceasta poruncim.

³²Pentru această pricină precum se vede la Praznicul Adormirii Preasfintei de Dumnezeu Născătoarei, aduceau struguri la patriarhul în Altarul Bisericii celei din Vlaherna, după sfârșitul Dumnezeieștii Liturghii, precum zice Valsamon. Iar în ziua de azi, obiceiul cel mai în multe locuri se zice, este a se aduce struguri cei de acest fel la Praznicul Schimbării la Față a Mântuitorului, și a se blagoslovi de preoți. Și ar putea cineva a se nedumeri, pentru ce numai spicele grâului și strugurii să se învrednicească de atâta cinste, și să se aducă în lăuntru în altar, și nu vreo altă roadă? Poate pentru acesta, pentru că din acestea se face pâinea și vinul care se prefac în Trupul și Sângele Domnului. Și cum că noile mănunchiuri nu sunt legume precum a tâlcuit Valsamon, se arată din însuși canonul acesta care pe legume arătat le-a oprit. Pe mănunchiuri și Teodorit spice noi le-a tâlcuit la tâlcuirea celei leviticești, și Filon iudeul. Iar canonul 44 a Soborului din Cartageni, anume zice: Să se aducă pârga de struguri și de grâu.

³³Mai arătat decât toți proorocii și mai deslușit a proorocit pe acestea trei feluri creștinească jertfă Solomon zicând, ca din partea Ipostaticii înțelepciuni a lui Dumnezeu, în capul al nouălea a pildelor. „Veniți de mâncați pâinea mea. Și beți vinul carele am dres vouă”. Iară în loc de care am dres, arăbeasca tâlmăcire are, cel amestecat cu apă. Vezi (Ravvenul Samuil, alcătuire de aur. Cap. 20). Și înseamnă cum că unirea vinului și a apei în Potir, odată se face la Dumnezeiasca Liturghie. La punerea înainte numai la început adică. Că apa cea caldă care în vremea împărtășirii singură la urmă se pune, pentru altă pricină pune. Și vezi sub însemnarea canonului 32 al Soborului al șaselea. Drept aceea rău fac oarecare făcând a doua unire în vremea heruvicesții cântări, și punând vin și apă în Potir. Și de acum înainte (să) înceteze (despre) această nerânduială, ca să nu cadă sub canon și sub certare. Că niciodată întru altă vreme se face a doua unire fără numai când se întâmplă a se vărsa Sfintele, ori a uita preotul, și vezi la același subînsemnare a canonului al 32-lea al Soborului al VI-lea.

cu osebită rugăciune și blagoslovenie de cea a Tainelor, ca noi luând cu blagoslovenie din mâinile preoților, că mulțumim lui Dumnezeu, că prin buna întocmirea vremilor iconomicește cele spre îndestularea vieții noastre. Iar pe preoții cei ce nu fac așa, ci unesc strugurii aceștia cu Trupul și Sângele Domnului, caterisirii îi supune. Iară cel 32 al aceluiași mustră pe armeni, ca pe unii ce aduc vin numai, și nu amestecat cu apă. Iar cel 99 al aceluiași, oprește și a se aduce la Jertfelnic cărnuri fripte. Iar cel 57 al aceluiași, anume oprește a se aduce la jertfelnic lapte, și miere. Măcar că acestea se aduceau mai înainte după zisul canon 44 al Soborului din Cartaghei, pentru prunci. Iar cel al 8 al lui Theofil rânduiește ce să se facă, câte vor rămâne din aducerile înainte și din ape.

CANONUL 4

Celelalte poame toate la casă trimită-se pârgă episcopului, și prezbiterilor, și nu la jertfelnic. Și arătat este, cum că episcopul și prezbiterii, le vor împărți diaconilor și celorlalți clerici [Apos. 3; Sob.6: 28, 32, 57, 59; Cart: 44, Theofil 8].

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că toate celelalte poame, (afară de spicele de grâu, și de struguri, și de unt de lemn, și de tămâie) să nu se aducă în Sfântul Altar, ci să se trimită la casa episcopului și a preoților, când sunt întâi arătate. Ca cei ce trimit acestea, vrednică mulțumire se înalță lui Dumnezeu printrânșii, căci le-au dăruit niște bunătăți ca acestea. Și este arătat că episcopul și preoții nu se vor îndulci de ele singuri, ci le vor împărți și diaconilor, și celorlalți clerici ca și ei să se împărtășească.³⁴ Vezi tâlcuirea canon 3 apostolesc.

CANONUL 5

Episcopul sau prezbiterul sau diaconul, pe femeia sa să nu o lepede cu pricinuire de evlavie. Iar de o va lepăda, să se afurisească, iar mai rămânând să se caterisească. [canon 13, 48; Sob: 6; Gang:4; Cart: 4, 33]

TÂLCUIRE

Legea cea veche adică ierta celor căsătoriți a-și despărți pe femeile sale când voia, și fără de nici o binecuvântată pricină. Iar Domnul la Evanghelie, o a oprit aceasta foarte. De unde și apostolii urmând rânduirii Domnului, opresc aceasta în canonul acesta și zic: episcopul, sau preotul, sau diaconul, să nu își lepede femeia, adică să nu o despartă cu sila, adică fără de învoiala aceleia pentru pricinuire și chip de evlavie. Iar de o va despărți, să se afurisească, până ce se va îndupleca ca iarăși să o ia în casa sa. Iar de va rămânea întru pizma sa și nu va voi a o primi, să

³⁴ Mai curat înșiși apostolii pentru acestea rânduint în rândurile lor cartea 2 cap 27 zic, că poamele și protofanisima (adică cele ce întâi se arată), și zeciuielile grâului, a vinului, și unt de lemnului, și a celorlalte semințe, că se trimită la episcop și la preoți, ca ei să le împartă la clerici. Adică la cei afară de Altar câte o parte, iar la cei din lăuntru Altarului, câte două părți. Dar vezi și cartea a patra a acelorași rânduri cap. 6, 7, 9, 10. Ca să te înveți de la care trebuie a primi clericii acest fel de daruri și coșurile, și de la care să nu le primească. Vezi și subînsemnarea canonului al 8 al lui Theofil.

se caterisească de preoție de istov. Fiindcă cu aceasta ce face să vede că necinstește nunta, care după apostolul este cinstită, și că socotește patul și împreunarea necurate, care de însuși apostolul s-au numit nespurcate (evr. 13: 1, Col. 4). Las a zice că și la această despărțire mijlocește preacurvie, precum au zis Domnul: „Cela ce ș-ar lăsa pe femeia sa, afară de cuvânt de curvie, o face pe ea să prea ea să preacurvească” (Mat. 5: 32). Dar și apostolul a zis: „Legatu-te-ai cu femeie, nu căuta dezlegare. Și, să nu vă lipsiți pe unul de altul, fără numai dacă din învoire, ca să vă zăboviți cu postul și cu rugăciunea³⁵” (1 Cor. 7: 5, 27).

SIMFONIE

Așa și soborul al 6-lea în canonul 13 rânduiește, ca să rămână statornice și nedespărțite căsătoriile celor sfințiți, și fiind acestea mai înainte de a se sfinți însurați, să nu se oprească pentru nuntă de a lua preoția. Nici să fie datori când se hirotonesc a mărturisi, că după ce se vor face preoți să se despartă de femeile lor, precum un nelegiuit obicei ca acesta a stăpânit la Roma. Iar deși canonul al 4-lea și al 33 al Soborului din Cartagina zic că episcopii și preoții și diaconii și ipodiamonii să fie întreg înțelepți, și să se depărteze de femeile lor după hotarele lor, dar tâlcuitorii canoanelor, Zonara și Valsamon, și mai ales Soborul al 6-lea în canonul 13, tâlcuind canoanele cele de mai sus: să se depărteze numai la vremea efimeririi lor (a săptămânii, după obișnuința limbii noastre), și nu totdeauna, afară de episcopi și vezi acolo.³⁶

³⁵Înseamnă că în vremurile vechi era iertat a avea episcopii femei, pentru aceasta și canonul acesta rânduiește să nu despartă episcopul pe femeia sa. Iară din vremea Soborului 1 se vede s-au luat obiceiul a nu se însura sfințiți, și mai ales arhieriei, însă câți voia și nu de nevoie precum aceasta se arată din cuvintele ce au pus înainte Sfântul Pafnutie Mărturisitorul și episcopul unei cetăți a Tivaidelor de sus la Soborul 1 precum vom zice în următoarea subînsemnarea aceluiași canon adevăritor al obiceiului acestuia încă nu era. Iar sfântul și a toată lumea Soborul 6 mai în urmă și prin canon a întărit obiceiul acesta, rânduind în al 12-lea canon al său de nevoie singuri episcopii să nu aibă femei. Nu stricând pe acest apostolesc (că nu rânduiește ca preoții cei ce au femei să le lepede, adică să le despartă în silă și fără învoirea lor, care este împotriva apostolescului canon, ci cu amândouă învoire și cu mulțumire despărțindu-se femeile, așa cei ce le aveau pe ele preoții, ori diaconii, ori ipodiamonii, să se hirotonească episcopi, după canonul 48 al aceluiași), ci înainte purtând grijă zice pentru mântuirea și mai multa sporire creștinilor, și pentru neprihănirea arhieriei vredniciei. Fiindcă și Moise, după ce s-a învrednicit prorocescului Dar, cu femeie nu s-a împreunat după Sfântul Epifanie. (tomul 2, cartea 3 alegerea 87)

³⁶Fiindcă latinii aduc înainte pe Dumnezeiescul Epifanie care în alegerea 50 zice, pe bărbatul unei femei nu-l primește biserica spre preoție de nu se va înfrâna despre dânsa, cu care să unește la socoteală și Inochentie și Dialogul: se cade a zice cum că nouă nu ne pasă ce au zis sau ce au socotit oarecare părinți, ci ce zice Scriptura și soboarele cele de toată lumea, și socoteala obștească a părinților. Că socotința unora nu întărește dogmă în biserică. Zice încă și Sozomen cartea 1, cap. 23 „Pafnutie Mărturisitorul la întâiul Sobor în Niceea nu a lăsat să se oprească nunta preoților, măcar de o voiau oarecare ci au zis că nunta preoților este întreagă înțelepciune, și trebuie a se lăsa fieștecă în voia sa după predania cea veche a Bisericii. Că scrie și Pavel lui Timotei, diaconii să fie bărbați au unei femei. Și lui Tit „De este cineva neprihănit, bărbat al unei femei”; și soborul cel din Gangra anatematisește pe cei ce nu se împărtășesc de preot însurat, canon 4. Căci a împiedica nunta preoților, este socoteală a ereticilor, și mai ales a maniheilor, precum zice Augustin, eres. 40 și 46. Că mai ales și pildele mărturisesc. Că Felix episcopul Romei, a fost fiu al preotului Felix. Papa Agapit fiu al prezbiterului Gordian. Papa Ghelasie, fiu al lui Valerie episcop, și mulți alții au fost fii de preoți, și mărturisește același Epifanie la același loc, că

CANONUL 6

Episcopul sau prezbiterul sau diaconul, lumești purtări de grijă să nu ia asuprași, iar de nu să se caterisească. [Apostolesc 81, 83; al Sob. 4: 3, 7; a celui 7: 1; al celui I-II: 11; din Cart: 18]

TÂLCUIRE

Nu este iertat celor preoți (ori sfinți) a se împletici pe sineși în lucruri lumești, ci să se îndeletnicească la Dumnezeuiasca slujbă a făgăduinței lor, și să păzească mintea lor slobodă de fieștece tulburare și zarvă lumească. Drept aceea și canonul acesta rânduiește, ca episcopul, sau preotul, sau diaconul, să nu primească asuprași purtări de grijă lumești. Iar de le primește acestea, și nu voiește a le lepăda de la sine, ci rămâne întru ele, să se caterisească. Iar cartea cea pravilicească a lui Fotie titlu 8 zice că episcopii nu se cade a primi purtări de grijă, și a se face epitropi, nici ai însuși rudeniilor sale. După a 13, 14, 15 titlu 1, cartea a 3-a a celor împărătești. Afară numai dacă epitropia aceasta este ca să se împartă pomene, și milostenii pentru ruda lor cea moartă, după neara 68 a înțeleptului Leon. Citește și canoanele însemnate la margine unite cu acesta, care opresc pe clerici de la lumeștile purtări de grijă.

CANONUL 7

Dacă vreun episcop ori prezbiter, ori diacon, Sfânta zi a Paștilor mai-nainte de primăvăreasca isimerie cu iudeii o va săvârși, să se caterisească. [Apos: 70, 71; Sobor 6: 11; Anti: 1; Laod: 37, 38; Cart: 60, 81, 117]

TÂLCUIRE³⁸

Două echinoctii face soarele în an, adică una în timpul primăverii, iar alta în timpul toamnei. Și să zic echinoctii (isimerii), fiindcă atunci întocmai este ziua cu noaptea, și dimpotrivă, noaptea cu ziua. Și echinoctiul de toamnă (tomnateca isimerie), se face în luna septembrie, când soarele intră în prima miră (lună plină) a zodiei ce se cheamă cumpănă. Nu acei în stele și simțite, ci acei fără de stele și gândite. Iar echinoctiul de primăvară (cea primăvăreasca isimerie), se face în luna martie, când soarele intră în prima miră (lună plină) a zodiei ce se cheamă berbec, nu acelui simțit și în stele, a celui ce este schimbăcios, ci a celui gândit și fără stele ce este neschimbăcios după astronomi. Deci echinoctiul de primăvară, pentru nepotrivirea a însăși mișcării soarelui de la apusuri către răsărituri, nu se face totdeauna întru una și aceeași zi, ci în vremea sfinților apostoli, era în 22 a lui martie după rânduiala acelorași apostoli (Cartea 5, cap 17), ori după alții în 23. Iar în timpul primului sobor a toată lumea, era în 21 martie, după Sevastos și alții. Și acum în vremurile noastre, se face în 11, ori și 10 a lui martie (că după astronomii vechi, Ptolemeu și alții, o noapte și o zi se pogoară în 134 de ani; precum se vede în cartea numită „Tomos agapis”, foaia 540). Acestea așa mai înainte fiind cunoscute, canonul acesta apostolesc rânduiește, căci care episcop ori prezbiter ori diacon ar

socoteala aceea, numai la unii se urma și nu la toți. Dar poate că cu sfătuitor chip o zice acesta, nu cu silnic.

prăznui Sfintele Paști mai înainte de echinocțiu de primăvară, împreună cu paștile iudeilor, să se caterisească (fiindcă iudeii cei mai înțelepți, păzeau să prăznuiască după echinocțiu paștile, după Vlastar, precum a rânduit Moise aceasta). Iar cei mai tărănoși, o prăznuiau înainte de echinocțiu, după cum arată canonul acesta, și după urmare de două ori întru același an prăznuiau Paștile, precum aceasta înseamnă epistolia împăratului Constantin, ca pentru Paști³⁷, ce se află în cartea 1 a istoriei lui Teodorit, capitolul al 10-lea și al 9-lea cum zic alții. Dar când să se săvârșească aceasta? După echinocțiu și după paștile legii vechi. După echinocțiu, căci echinocțiul fiind măsură despărțitoare a unui an deplin, dacă înaintea echinocțiului vom prăznui, facem de două ori Paștile întru același an, și după urmare de două ori însemnăm moartea Fiului lui Dumnezeu. Iar de o vom prăznui după echinocțiu, numai un Paști facem în an, și prin urmare o moarte a lui Hristos vestim. Pentru aceea și însuși apostolii în așezământurile lor (cartea 5, cap 17) acestea zic: „Se cade voi fraților zilele Paștilor cu scumpătate a le face, cu toată sânguința, după schimbarea echinocțiului, ca nu de două ori în an a unei pătimiri să faceți pomenire, ci odată în an, aceuia ce odată a murit. Și iarăși după paștile iudeilor, întâi, ca înainte să fie închipuirea, adică Junghierea Mielului, și apoi să urmeze ceea ce se închipuia, adică Moartea Domnului și Învierea.” Încă și alta, ca să nu o prăznuim în altă zi a săptămânii precum prăznuiesc iudeii, în oricare zi se întâmplă 14 a lunii, ci totdeauna Duminică, precum și aceasta în același loc apostolii o zic. Că pentru aceasta și câteodată când se întâmplă a fi legiuitele paști (ale iudeilor) în zi de Duminică, noi nu prăznuim întru aceeași Paști ci în viitoarea Duminică, ca să nu prăznuim împreună cu iudeii. Fiindcă și după însuși adevărul lucrurilor, atunci întâi iudeii paștile lor au prăznuit, și apoi Învierea Domnului s-a făcut, al cărui chip și aducerea aminte aduc Paștile care pe tot anul acum noi le prăznuim.

SIMFONIE

Și cum că cu iudeii nu se cade a împreună prăznui, ori darurile sărbătorilor lor și azimele a le primi, și apostolescul canon 70 ci și 37 și 38 al celui din Laodicea rânduieste. Ci nici se cade a ne ruga împreună cu ei, după apostolescul canon 65, nici untdelemn a aduce în sinagoga lor, după apostolescul canon 71. Și caterisește pe cei hirotesiți canonul 1 al soborului din Antiohia pe care nu păzesc hotarul cel pentru Paști a întâiului sobor, ci o săvârșesc cu iudeii. Iar canonul 70 și 81 și 117 a celui din Cartagina rânduieste pentru zilele Paștilor când să se afle, și unde să se scrie, și la ceilalți să se spună. Iar canonul 11 al soborului 6 oprește încă și de a chema vreun creștin pe iudei spre lecuire, ori a se scălda cu dânsii.

³⁷ Că marele Constantin cel întocmai cu apostolii, pe lângă alte bunătăți ce a făcut a adaos și aceasta, să roage pe întâiul sobor a toată lumea să rânduiască ca să se prăznuiască Sfintele Paști în toată lumea întru una și aceeași zi. Că nu au suferit fericitul să vadă pentru praznicul acesta despărțită biserica lui Hristos, și că se fac multe soboare în osebite părți și că apusenilor li se stă împotrivă pentru aceasta despre Asieni. Apusenii urmând obiceiul bătrânilor celor mai înainte de ei, iar Asienii urmând lui Ioan Evanghelistul, și celorlalți apostoli, precum scrie Policarp al Smirnei către Victor al Romei după Eusebie cartea 5 cap 13. Vezi și cuvintele lui Hrisostom cele pentru Paști, în care minunat aligorișește pe cele ale Paștilor vechi în Hristos.

CANONUL 8

Dacă vreun episcop ori prezbiter ori diacon, sau oricare din catalogul preoțesc, aducerea înaintea făcându-se, nu se va împărtăși, spuie pricina, și de va fi bine cuvântată, aibă iertare. Iar de nu o va spune să se afurisească, ca unul ce s-a făcut pricinuitor de vătămare norodului, și prepus a făcut întru el asupra celui ce o a adus, ca și cum nu sănătos o a adus.³⁸

TÂLCUIRE

Canonul acesta va, ca toți și mai ales cei hirotonisiți, să fie înaintea gătiți și vrednici a se împărtăși cu Dumnezeuieștile Taine când se face aducerea înaintea, adică sfințita slujbă a Trupului Domnului. Iar dacă cineva din ei nu se va împărtăși fiind față la Dumnezeuiasca Liturghie, să spună pricina, pentru care nu s-a împărtășit³⁹, și de va fi dreaptă și binecuvântată să ia iertare. Iar de nu voiește să o spună, să se afurisească. Fiindcă se face pricină de vătămare norodului, pentru că dă prilej să prepue (presupună) norodul, că preotul ce a liturghisit este nevrednic, și pentru aceasta n-a voit a se împărtăși de la el.

CANONUL 9

Toți credincioșii cei ce intră (în biserică) și aud Scripturile, dar nu îngăduiesc la rugăciune, și la Sfânta împărtășire, ca unii ce fac nerânduială în biserică trebuie să se afurisească. [A celui 6: 66; Antiohi: 2; Timot 3: 13]

TÂLCUIRE

Amândoi tâlcuitorii sfințitelor canoane, Zonara și Valsamon, tâlcuind apostolescul canonul acesta, cu un glas zic cum că creștinii câți intră în biserică când se săvârșește Dumnezeuiasca Liturghie, și aud Dumnezeuieștile Scripturi dar nu așteaptă până în sfârșit nici se împărtășesc, aceștia trebuie să se afurisească, fiindcă pricinuiesc nerânduială în biserică. Și Zonara zice așa: „De la toți canonul acesta cere, Sfânta Jertfă săvârșindu-se până la sfârșit să îngăduiască la rugăciune,

³⁸Întru alte tipărituri nu se află aceasta, ca și cum sănătos o a adus.

³⁹Din canonul acesta se dezleagă păruta împotrivire ce se naște întru următorul apostolesc canon al 9-lea, și între Hrisostom, și între celelalte canoane a soboarelor și ale părinților. Căci apostolescul canon 9, rânduiește să se afurisească toți creștinii aceia care intră la Liturghie și aud scripturile și nu se împărtășesc. Și Hrisostom zice să iasă afară din biserică, și să nu se roage împreună cu credincioșii, cei ce nu sunt gătiți a se împărtăși. „Că zice (în voroava 3 către efeseni) nu ești vrednic a te împărtăși? Nu ești dar vrednic nici împreună a te ruga cu cei vrednici de a se împărtăși”. Auzi pe diacon că strigă, câți sunteți în pocăință („chemăți”) ieșiți. Câți nu se împărtășesc, sunt în pocăință. Pentru ce auzind pe diacon că zice, câți nu puteți a vă ruga ieșiți, tu stai cu obraznicie, și nu ieși? Iar canoane ale soboarelor și ale părinților la multe părți orânduiesc dimpotrivă, să stea împreună cu credincioșii, și să se roage împreună în vremea Liturghiei mulți din cei ce se pocăiesc, încă să nu se împărtășească. Deci pe această părută împotrivire o dezleagă și o învoiește canonul acesta al optulea, poruncind celui ce împreună se roagă cu credincioșii și nu se împărtășește să spună pricina de care se oprește și nu se împărtășește. Pentru că cu tropusul acesta și împreună se roagă până în sfârșit, și nici se împărtășește nici se afurisește. Că poate i se fi întâmplat ceva omenesc adică, ori apă să fi băut, ori să fi vărsat, ori altceva să fi pățimit.

și la Sfânta Împărtășire. Că și mirenilor atunci ades a se împărtăși li se cere.” Iar Valsamon: „Rânduirea canonului acestuia prea iute este. Că afurisește pe cei ce intră în biserică, și nu așteaptă până la sfârșit, nici se împărtășesc”.⁴⁰

SIMFONIE

Întru un glas cu canonul acesta rânduiește și cel al 2-lea al soborului din Antiohia zicând: „Toți cei ce intră biserică în vremea Dumnezeieștii Liturghii, și aud Sfintele Scripturi, dar se întorc (asemenea să zicem să feresc ca și cum pentru evlavie și smerenie, după tâlcuirea preabunului tâlcuitor Zonara) de Dumnezeiasca Cuminecătură după vreo oarecare nerânduială, aceștia zic să se afurisească. Pe îndesirea împărtășirii o adeverește și canonul 66 al soborului 6 poruncind creștinilor în toată săptămâna cea luminată, să se zăbovească cu psalmi și cu laude, și să se împărtășească de Dumnezeieștile Taine. Ci încă și din canonul 3 al Sfântului Timotei îndesirea împărtășirii se socotește.” Că dacă acela iartă pe cel ce se învrednicește a se împărtăși, nu însă în toate zilele ci numai Duminica (deși în alte prescrieri este, numai la vremi), următor este că cei ce nu se îndrăcesc să iartă a se împărtăși încă mai des. Iar oare carii vor că pentru aceasta acesta Timotei în canonul 3 rânduiește ca Sâmbăta și Duminica prin învoire să nu se împreune bărbații cu femeile, ca adică să se împărtășească. Fiindcă în vremea aceea numai în zilele acestea precum am zis, se săvârșea Dumnezeiasca Liturghie. Și adeverește pe socoteala lor aceasta și dumnezeiescul Iustin zicând în a doua apologie (sau dezvinovățire): „Că în Ziua Soarelui, adică Duminica, se adună toți creștinii la biserică (care pentru aceasta și Kiriaca (Domnești) se numea)” și să împărtășea cu Dumnezeieștile Taine. Și cum că dea pururea creștinii se cade a îndesi la Dumnezeiasca Împărtășire, o adeverează de la apus dumnezeiescul Ambrozie zicând așa: „Vedem pe mulți frați că se adună mai cu lenevire la biserică, și mai ales că Duminicile nu sunt de față la Taine.” Și iarăși aceștia prihănind pe cei ce nu des se împărtășesc, zice pentru Pâinea cea de Taină: „Dumnezeu a dat nouă Pâinea aceasta pentru toate zilele, și noi o facem numai de o dată în an.” Iar de la Asia, mai ales după mai osebit chip dumnezeiescul Hrisostom o cere de la creștini. Și vezi înainte cuvântarea tâlcuirii epistolei către Romani, în cuvântul 8 și către evrei în cuvântul 18 la fapte. Și în voroava 5 a epistolei 1 către Timotei. Și în voroava 17 a celei către evrei. Și în cuvântul către cei ce se lipsesc de Dumnezeieștile adunări, în voroava 28 a celei 1 către corinteni. În cuvântul cel la fericitul Filogonie, și în

⁴⁰Neprecurmare (neîncetat) de la Dumnezeiasca Împărtășire învață canonul acesta. Iar deși zice Valsamon, la canonul al 8-lea apostolesc, că este cu neputință a se împărtăși creștinii în fiecare zi, iată că i se astupă gura de canonul acesta, și nevrând mărturisește cum că este prea iute, pentru că afurisește pe cei ce fug și nu se împărtășesc. Căci cum ar fi voit dumnezeieștii apostoli să legiuiască lucru ce nu era cu putință a se păzi? Apoi canonul nu zice în fiecare zi. Ci pe cei ce nu îngăduiesc la Sfânta împărtășire, când se săvârșește Dumnezeiasca Liturghie. Iar celor ce rău tâlcuiesc canonul și zic că afurisește pe cei ce nu așteaptă la Liturghie, până ce se vor împărtăși cei vrednici, le astupă gura Mateu Vlastar la slova alfa cap 25 zicând: „Eu socotesc, că creștinii cei vechi, precum se sârguiau să creadă drept, întocmai se sârguiau și să viețuiască drept. Pentru aceasta și multe obiceiuri bune ce le pomenesc dumnezeieștile canoane, care se obișnuiau în vremurile de atunci, acestea acum în vremurile noastre sunt într-alt fel și deosebite. La atâta ne-au adus răzvrătită și lenevicioasă viață care o viețuim, încât nici să credem că vreodinioară creștinii au fost ajuns la atâta faptă bună, ca să se împărtășească ades la fiecare Liturghie”.

cuvântul pentru post în care vezi cât se nevoiește, și cât ritorisește (predică) limba aceea frumoasă, ca să îndemne pe creștini să se împărtășească întru aceeași vreme, și cu vrednicie, și ades. Dar vezi și pe marele Vasilie în epistolia către Kesaria Patrikia, și în cuvântul 1 pentru Botez⁴¹. Ci și cel ce va lua aminte rugăciunile a toatei Dumnezeieștii Liturghii, oare nu vede arătat, cum că toate acestea privesc spre a se împărtăși creștinii cei ce se adună la Liturghie, câți adică sunt vrednici?

CANONUL 10

Dacă cineva cu cel scos de la împărtășire (achinonitos) măcar, în casă de s-ar împreună ruga, acesta să se afurisească. [Apostol: 11, 12; Antioh: 2; Cart: 9]

TÂLCUIRE

Numele achinonitos (ne împărtășit), are trei însemnări. Căci ori arată pe cel ce stă împreună în biserică și se roagă împreună cu ceilalți creștini dar nu se împărtășește cu Dumnezeieștile Taine, ori arată pe cel ce nici se împărtășește nici stă împreună și rugându-se cu credincioșii în biserică ci se afurisește (să deosebește) de dânșii, și iese afară din biserică și de la rugăciune. Ori în cele din urmă arată că, fiecare cleric ce se va face de cliros achinonitos (cleric neîmpărtășit), episcopul să zicem de episcopii cei împreună cu el, preotul de preoții cei împreună cu el, ori diaconul de diaconii cei împreună cu el, și ceilalți după urmare, și fiecare neîmpărtășit adică osebit de credincioșii cei din biserică, este întru aceeași vreme și Tainelor neîmpărtășit, dar fiecare de Taine neîmpărtășit nu este ne împărtășit și de adunarea credincioșilor. Precum sunt clericii cei ce s-au caterisit și dintre cei ce se pocăiesc cei ce stau împreună care, nici se împărtășesc nici din biserică ies, ca cei ce se catihisesc (adică, se învață credința) precum am zis. Iar canonul acesta, ne împărtășit înțelege după a doua însemnare pentru care și zice: oricine s-ar ruga împreună cu acela ce pentru păcate s-a osebit (s-a afurisit) de la adunare și de la rugăciunea credincioșilor, măcar și de nu s-ar împreună ruga în biserică ci în casă, unul ca acesta, ori hirotonisit de va fi ori mirean, să se afurisească asemenea cu acela de la biserică și de la rugăciunea cea cu creștinii. Pentru că această împreună împărtășire de rugăciune pe care o face cu cel afurisit (osebit, sau despărțit) cunoscându-l și știindu-l acest fel, privește spre necinștea și defăimarea celui ce l-a despărțit și îl clevește pe el, ca și cum cu nedreptate l-a despărțit (afurisit).

CANONUL 11

Dacă cineva cleric fiind, cu caterisit cleric împreună s-ar ruga, să se

⁴¹Și marele Grigorie al Tesalonicului legiuiește în decalogul cel după Hristos, că creștinii să se cuminece în toată Duminica, și în fiecare mare praznic (Filocalie fața 951). Asemenea zice și Simeon al Tesalonicului că să nu lase creștinii să treacă 40 de zile, ci pe cât este cu putință și mai curând să se împărtășească și în fiecare Duminică de este chip, și mai ales bătrânii și bolnavii (cap 360) ci și ortodoxa mărturisire, zice, că creștinii cei mai evlavioși să se mărturisească în toată luna. Iar dacă aceasta este arătat că și să se împărtășească în fiecare lună, însă să se împărtășească cu cuviincioasă înaintea gătire a zdrobirii inimii, a mărturisirii, a împlinirii canonului, și a postului după putere. Pentru care vezi la subînsemnarea canonului 13 al Soborului 6.

caterisească și el.

TÂLCUIRE

În două chipuri se poate a se tâlcui canonul acesta. Că dacă adică acesta împreună s-ar ruga, se va lua în loc de, împreună va liturghisi, toată noima canonului este aceasta: Oricare cleric împreună va liturghisi în știință cu cleric caterisit, să se caterisească și el asemenea cu acela (care aceasta este și mai dreaptă). Dacă zicerea se roagă împreună însemnează chiar după zicerea sa, a se împreună ruga, înțelegerea canonului este aceasta: Oricare cleric s-ar împreună ruga în știință cu clericul acela ce nu numai s-a caterisit, ci și a îndrăznit după caterisis să lucreze ceva din ale clirosului (clericului) ori și de s-a caterisit adică pentru păcate de clericatul său, iar după caterisis, iarăși căzând întru aceleași păcate, s-a despărțit încă și de adunarea și de rugăciunea credincioșilor, unul ca acesta zic să se caterisească, asemenea cu acela.

CANONUL 12

Dacă vreun cleric ori mirean afurisit, adică neprimut, ducându-se în altă cetate se va primi fără de scrisori recomanditoare, să se afurisească și cel ce l-a primit și cel ce s-a primit. [Apostol: 32, 33; Al 4-lea Sobor: 11, 13; al 6-lea Sobor: 17; Anti: 6, 7, 8, 11; Sard: 7, 8, 9; Laod: 41, 42; Cart: 97, 117]

TÂLCUIRE

Altul este cel afurisit, și altul cel neprimut. Că cel afurisit adică se desparte de la Biserică și de la rugăciunea credincioșilor, iar cel neprimut pentru multe chipuri, de arhieru nu se primește. Deci canonul acesta pe amândoi pomenindu-i împreună, numai pentru cel neprimut arată aici. Pentru aceea și acest, nu este tâlmăcitor numelui afurisit, ci parte de cuvânt deosebitor, care osebește pe cel afurisit de cel neprimut⁴². Drept aceea hotărăște așa: dacă cleric ori mirean se vor face neprimiți de arhierul lor (mireanul poate pentru că s-a prihănit de el pentru vreo greșală, iar clericul pentru că cere să se hirotonisească, și arhierul cercetând cele pentru el a aflat oarecare îndoieli, pentru care nu l-a primit la hirotonie), apoi se vor duce la alt oraș și s-ar primi de arhierul de acolo, fără să aibă scrisorile arhierului lor recomanditoare și de credință și de viață și de hirotonie, iar mai ales de prihănirea lor⁴³, să se afurisească și arhierul care i-a primit așa, și ei căci

⁴²Canonul apostolesc 10, 11 se vede că pomenesc pentru cei ce s-au afurisit și s-au caterisit, și rămân în eparhia, în care s-au afurisit. Iar acesta, pentru cei ce s-au afurisit și în altă eparhie s-au dus.

⁴³Trei scrisori era obicei a lua clericii ce mergeau de la un loc la altul. Două adică acei ce erau neprihăniți la cinste, din care una se numea ipaticească pentru că arăta în vremea căruia ipat, și în care zi s-a hirotonisit, după canonul 97 al soborului din Cartagina, iscălită de arhieru ca să se vadă rânduiala celor ce mai înainte s-au hirotonisit și a celor mai pe urmă, iar cealaltă se numea slobozitoare și pacinică, care arăta că aceștia au slobozire și nu se opresc a lucra cele ale clirosului la locul acela, unde s-ar duce după canonul 1 și 8 al Antiohiei, și 17 al celui 6 și 13 al celui din Cartagina. Dar lua pe lângă acestea și a treia scrisoare clericii aceia care s-au prihănit adică la cinstea lor, încă s-au dezvinovățit, care se numea recomanditoare și canonicească, pentru că recomanda și dezvinovățea faima (ipolipsul) lor cel ce se prihănise, după 41 al celui din Laodicea și 8 din Antiohia, și mai ales 11 al soborului 4 și după acest 12

cu acest fel de chip

s-au primit de el. Acela adică, căci afară de canoane, fără de scrisori i-a primit pe ei, iar aceștia ori căci n-au avut purtare de grijă să ia scrisori recomanditoare de cinstea lor, ori căci spunând minciuni au amăgit pe episcopul și i-a primit.

CANONUL 13

Iar de ar fi afurisit, prelungească-se asupra lui afurisirea⁴⁴ fiindcă a mințit, și a amăgit pe biserica lui Dumnezeu. [Apost: 12; Cart: 116]

TÂLCUIRE

Canonul acesta este unit cu canonul 12, și după înțelegere, și după alcătuire și grăire. Fiindcă acela adică precum am zis, a vorbit de clericul și mireanul cel neprimut, iar acesta vorbește de clericul și mireanul cel afurisit, zicând așa: Dacă vreun cleric ori mirean vor fi afurisiți de arhiereul lor, iar mergând într-alt loc vor ascunde și nu vor mărturisi cum că sunt afurisiți, și pentru ascunderea aceasta s-ar

apostolesc canon, și cel ce lua carte slobozitoare și pacinică, nu avea trebuință să ia și ipaticească ori recomanditoare. Iar cel ce lua recomanditoare ori ipaticească, nevoie era să ia pe lângă acestea slobozitoare. Drept aceea și Dumnezeiescul Hrisostom (în voroava 11 a epistoliei către evrei, și către efeseni) zice: „Trebuie arhieriei să cerceteze pe clericii și preoții străini care merg în eparhia lor, dacă să zic pe sineși clerici și preoți. Pentru că nu este fără primejdie necercetata împărțășire, și primirea lor.” Și precum se luptă și mult cercetează de sunt cu adevărat pravoslavnici și credincioși, așa trebuie a cerceta de sunt cu adevărat hirotonisiți preoți. Și nu cu nebăgare de seamă să se împărțășească cu cei ce cu adevărat sunt preoți, și cu cei ce se zic pe sineși preoți, nefiind. Căci dacă așa cu neluare aminte toți întocmai se vor primi, toate lucrurile bisericii vor cădea. Iar dacă cei ce s-au dus la alt loc vor cere numai hrană, și chiverniseală ca niște săraci, cele de acest fel să nu aibă a le cerceta arhiereul. Însă însemnează că carte slobozitoare luau și episcopii, de la mitropolitul lor ducându-se de la locul lor, după canonul 31 din Cartagina, ci și săracii lua scrisori pacinice (pașnice), ca să umble pentru milostenie, după 11 al Soborului 4. Și să trimita de episcop și scrisori către împăratul, și către boierii palatului îndemnătoare pentru ajutorul sărmanilor și săracilor, și pentru izbăvirea osândiților, după al 7, 8 și 9-lea din Cardichia. Iar episcopii cei ce se duc către împăratul, și prezbiterii, și clericii, trebuie să aibă scrisori și de la toți episcopii eparhiei, iar mai ales de la mitropolitul, după al 11-lea canon al soborului din Antiohia. Iar scrisorile acestea către împăratul, zice Armenopul, că se numesc pacinice epistolii (în partea 3 epigrafi 2 a scurtării canoanelor). Dar am zis mai sus că scrisorile cele recomanditoare, erau recomanditoare și credinței. Pentru că după ce armenii au schimbat felul botezului zicând: în Numele Tatălui al celui mai mare, și al Fiului al celui mai mic, și al Duhului al celui mai de jos, după mărturia lui Chedрино, și pe, Slavă Tatălui, și Fiului, și Sfântului Duh, răsturnându-l zic ei: Slavă Tatălui, prin Fiul, întru Sfântul Duh, și după urmare fiindcă mulți să fățărniceau că sunt pravoslavnici; ca să nu se amăgească pravoslavnicii, s-au rânduit să se scrie cartea cea recomanditoare întru acest chip: T. F. S. D. adică, Tatăl, Fiul, Sfântul Duh. Și după pricină se pecetluia scrisoarea cu amin. Înseamnă pe lângă acestea că se obișnuia a se trimite de la cei de curând hirotonisiți, și către cei de curând hirotonisiți patriarhi trei feluri de scrisori, care se numeau, sobornicești, împrumutatnice, și în scăuetnice. Și sinodicești adică se ziceau scrisorile care le trimite fiecare din patriarhi la ceilalți patriarhi, mărturisind dreptslăvitoare credință, după socotința soborniceștii biserici așa numindu-se, pentru că sinodicește se scria. Iar împrumutatnice erau scrisorile acelea care cereau pe patriarhi să împreună voiască prin răspuns la hirotonia patriarhului acelui. Și înscăuetnice se zice, scrisorile acelea care se făceau la începutul provivasirii (suirii) patriarhului în scaunul cel patriarhicesc. Precum am zice, cele ce se numesc acum sirharitica (heretisitoare). Vezi pe Dositei la foaia 469 a cărții numită Dodecavivlion. Iar pe forma recomanditoarei și a slobozitoarei scrisori, vezi la sfârșitul cărții.

⁴⁴ În altele se află, că până acolo se sfârșește canonul acesta, iar cea de aici nu se află.

primi de arhiereul locului aceluia, care nu știa afurisirea lor, asupra unora ca aceștia să se adauge mai mult afurisirea, fiindcă au spus minciuni, și au amăgit pe biserica și arhiereul locului aceluia.

CANONUL 14

Episcopului să nu-i fie slobod lăsându-și nemernicia (eparichia) sa, la alta a sări, măcar de și de cei mai mulți de s-ar sili, fără numai de va fi vreo binecuvântată pricină care îl silește pe el a o face aceasta, ca ceva mai mult folos să poată a face celor de acolo sub cuvânt de blagocestie (evsevie) și aceasta încă nu de sineși, ci cu chemarea multor episcopi, și cu rugămintele prea mare.

TÂLCUIRE

Alta este sărire și pășire, de la o eparhie la alta, și alta este mutare și trecere⁴⁵ și sărire adică este, când cu lăcomie de mai multă avere și cu de sineși voie pornindu-se arhiereul, va lăsa eparhia sa (de nu cumva neavând eparhie petrece fără lucrare) și va răpi alta fără cuvânt, care și se osândește, și sub canonicești certări cade, după 1 și al 2-lea canon al celui din Cardichia. Iar mutare este, când pentru mare nevoie și întărire a blagocestiei (eusebiei) de mulți episcopi rugat fiind arhiereul, va trece de la o eparhie la alta, spre mai mult duhovnicesc folos al eparhioților acelei eparhii (și aceasta încă poate la o vreme, și nu într-o toată viața sa), care și se iartă după oarecare iconomie⁴⁶. Pentru aceea și canonul acesta rânduiește cum că, nu este iertat episcopul a lăsa eparhia sa, și cu lăcomie și de sineși fără nici o binecuvântată pricină și a sări la alta măcar și de alții de ar fi silit a face aceasta. Ci atunci să treacă la altă eparhie mai mică ori mai mare ori văduvitoare, când este vreo binecuvântată și dreaptă pricină ce îl silește la aceasta. Adică, când poate să pricinuiască creștinilor eparhiei aceleia mai mult câștig sufletesc și folos duhovnicesc, cu blagocestivul (milostivul) cuvântul învățăturii sale decât altcineva. Însă, și aceasta să nu o facă de la sineși adică cu a sa pornire, ci cu judecata și alegerea multor episcopi, și cu mare rugămintă, și poftire⁴⁷. Citește și canoanele

⁴⁵Iar la Valsamon și la Vlastar se deosebește mutarea, și trecerea. Că mutare este adică, când se va muta vreun arhiereu înțelept și îmbunătățit (având însă eparhie) la mai mare ori și mai la mică Eparhie, pentru întărirea blagocestiei ce se primejduiește. Precum Grigorie Teologul s-a mutat de la Sasimi la Constantinopol. Iar trecerea este când vreun arhiereu stă fără lucrare (pentru că, poate s-a stăpânit eparhia sa de păgâni) va trece la altă văduvită eparhie cu socotință obștească a soborului pentru înțelepciunea lui și îmbunătățirea. Dar amândouă acestea se iartă să se facă, precum zice Valsamon, pentru canonul acesta, și pentru al 16-lea al celui din Antiohia.

⁴⁶Vezi pe pururea pomenitul Patriarhul Dositei cartea 3 pentru cei ce au patriarhisit în Ierusalim, fața 220. Dar însemnează și Armenopol arătat (partea 1 epigrafi 4 a scurtării canoanelor) cum că trecerea aceasta a episcopului, care din canonul acesta se arată, este numai la o vreme, și nu pe totdeauna, pentru folosul norodului, și iarăși să se întoarcă la eparhia sa.

⁴⁷Precum preasfințitul Proclu de la Kizic, și teologul Grigorie de la Sasimi, și mulți alții cu acest fel de iconomicesc și de nevoie chip, lăsându-și episcopiile și mitropoliile ce avea mai înainte, s-au mutat la scaunul cel a toată lumea al Constantinopolului. Precum Meletie, de la Sevastia la Verria, apoi la Antiohia. Și Alexanndru, de la Flaviada (care era sub Anavarzia) la Ierusalim. Și marele Evstatie, de la Verria cea din Siria, la Antiohia. Și alții. Și de vreme ce (zice Dositei în cartea 3 numită Decavivlios fața

cele unite la socoteală, la margine însemnate.

CANONUL 15

Dacă vreun prezbiter ori diacon sau oricare din catalogul clericilor, părăsind (eparikia) nemernicia sa la alta se va duce, și desăvârșit mutându-se va petrece întru alta fără de socotința episcopului său, acesta poruncim de aceea să nu mai liturghisească. Mai ales dacă, chemându-l episcopul lui să se întoarcă, nu a ascultat rămânând întru nerânduiala sa ca un mirean, însă acolo împărtășească-se. [Sobor 1: 15, 16; Sobor 4: 5, 10, 20, 23; Sobor 6: 17, 18; Sobor 7: 15; Anti: 2; Sardi: 15, 16, 17: Carta: 63, 98]

TÂLCUIRE

Canonul al 6-lea al soborului 4 poruncește să nu se hirotonească preot ori diacon ori altul oarecare cleric așa chiar și nehotărât la fiecare biserică, ci hotărât la biserică de oraș ori de sat ori la mănăstire. Deci care dintru dânșii cu chip ca acesta se va hirotonisi, rânduiește apostolescul canonul acesta să nu lase biserica sa cea rânduită, și să meargă la alta a unei străini eparhii, fără de socotința și slobozitoarea scrisoare a episcopului său. Iar de o ar face aceasta, poruncim să nu lucreze la biserica aceea nici o slujire de ale preoției ori a clericiei, și mai ales de l-a chemat înapoi episcopul său ca să se întoarcă, iar el rămânând în nerânduiala sa și întru pizma sa nu a făcut ascultare a se întoarce. Însă ca un mirean roagă-se împreună cu creștinii bisericii aceleia, și împărtășească-se împreună cu dânșii. Citește și canoanele cele la margine însemnate.

CANONUL 16

Iar dacă episcopul la care ei se află, întru nimic socotind arghia (oprirea) cea hotărâtă asupra lor îi va primi pe ei ca pe niște clerici, să se afurisească ca un învățător de nerânduială. [Sobor 6: 7, 18; Anti: 3; Cartag: 63, 64]

221) iconomia aceasta la mulți s-a făcut și mai vârtos în vremurile de acum pricină de răutate, pentru aceasta zice, când se face mutare este afară de cuvânt și afară de lege. Fiindcă cele ce s-au făcut după vremi cu iconomie, și după nevoie, lege a bisericii nu se fac. Drept aceea și sinodicescul răspuns ce l-a dat Manuil Patriarhul Constantinopolului la anul 1250 cum că episcopul după ce a făcut paretisis de episcopia sa, poate a se muta la altă episcopie cu sfatul mitropolitului și a celorlalți episcopi. Răspunsul acesta zic este pierzător, și ca unul ce se împotrivesc canoanelor este de lepădat. Pentru aceea și Areta al Chesariei zice: „Mutările pentru lăcomie și cu pofta de slava deșartă se lucrează, amândouă fiind vrednice de ură, una ca o slujire de idoli, iar alta ca o boală satanicească. Ci și Iulie al Romei scria către evseviani, și de socotiți cu adevărat întocmai și asemenea cinstea episcopilor și nu din mărimea cetăților judecați pe episcopi, se cădea celui ce mică i s-au încredințat a rămâne întru cea ce i s-a încredințat și a nu defăima pe ceea lui încredințată și a trece la ceea ce nu i s-a încredințat, ca pe cea de la Dumnezeu dată să o defăimeze, iar pe slava deșartă a oamenilor să o iubească. Și Papa Damas scria către Pavlii: „noi pe cei ce trec de la o eparhie la alta până atunci străini de împărtășirea noastră îi avem, până când se vor întoarce la a lor eparhie.” Dar zice și Teodorit: (cuvânt 5 cap 10) „Dacă episcopul va trece de la un loc la altul, și se va hirotonisi în locul său alt episcop, să rămână argos (liber) de vrednicia arhierească cel ce a lăsat turma sa, până ce va muri acela ce s-a hirotonisit pentru eparhia lui.” Vezi și cartea 7 a lui Socrate cap 36: însemnează căci pentru iconomie, și pogorâre de episcopi s-a făcut, adică de la mai mare eparhie la mai mică. Că Ioann Codonatul de la scaunul Alexandriei s-a mutat la Tiron. Dar a zis și oare care legiuitor că, pe cel ce a luat două episcopii, de a doua nuntă îl numim.

TÂLCUIRE

Singur episcopul Carhidoniei are voie din învechită obișnuire a lua ori de unde ar voi (și negreșit că de la episcopii cei supuși lui) clerici, și a-i împreună număra în bisericele eparhiei sale, după canonul 64 al acestuiași sinod, iar celorlalți episcopi niciodată li se dă o voie ca aceasta. Pentru aceasta și apostolescul canonul acesta, atârnat fiind de canonul cel mai de sus, după grăire și după noimă zice: iar dacă episcopul întru a cărui eparhie se află clericii aceștia străini, cu toate că știe cum că ei sunt opriți după canoane de arhiereul lor, ci ar defăima oprirea aceasta și i-ar primi pe ei ca pe niște clerici lucrând ale clirosului⁴⁸ lor, adică un episcop ca acesta zic să se afurisească. Pentru că se face învățător de nerânduială, și de sminteli. Citește și canoanele cele unite însemnate la margine.

CANONUL 17

Cel ce cu două nunți s-a împleticit după botez, ori a avut posadnică (țitoare), nu poate a fi episcop, ori prezbiter, ori diacon, sau orice din catalogul cel ieraticesc. [Sobor 6: 3; Vasilie: 12]

TÂLCUIRE

Păcatele câte le-ar face omul înaintea botezului, nu pot a-l opri de preoție și de cliros (cler). Fiindcă credem cum că, i le spală toate Sfântul Botez. Nu însă și câte ar face și după ce se va boteza. Pentru aceasta și canonul acesta rânduiește cum că, cel ce după Sfântul Botez, de două ori se va însura (dar se însoară de două ori nu numai cel ce va lua cu nuntă a doua femeie, ci și cel ce cu sfințită cuvântare se va logodi cu a doua femeie, sau va lua cu nuntă pe cea logodită cu altul)⁴⁹ sau are muiere țitoare⁵⁰, nu poate a se face arhiereu, ori preot, ori diacon, oricât de puțin a

⁴⁸Soartei

⁴⁹Logodna ce se face după închipuirea împăratului Alexie Comnino, și după însemnarea patriarhului Nicolae, adică cu obișnuitele sfințite rugăciuni și cu obișnuita la cei ce se logodesc sărutare, și când bărbatul este de 15 ani, iar femeia de 13 după legiuirea cea mai nouă a împăratului Leon celui înțelept. Logodna zic care se face cu chipul acesta, nu se osebește de nunta cea desăvârșită, după hotărârea împăratului Nichifor Votaniat, și după patriarhul Constantinopolului Ioan Xifilin, și după soborul cel cu dânsul care a întărit pe hotărârea lui Nichifor, fiindcă și legea cea politicească precum nu iartă a se însoți rudeniile celor însoțiți când au împiedicare după obișnuitele trepte, cu aceștiași chip nu iartă a se însoți nici rudeniile celor după lege logodiți. Ci și sobornicescul tom legiuiește cu singure acesteși pricini să se dezlege logodna, cu care se dezleagă și nunta. Iar alta și pentru că canonul 98 al Soborului 6 cu vina preacurviei osândește pe cel ce ar lua femeia pe cea cu altul logodită, încă acela fiind viu. Iar precurvia arătat este că se zice către femeia măritată. Drept aceea soborul ca pe o nuntă împlinită a socotit pe logodnă. Deci fiindcă după dovezile acestea, logodna în rânduială de nuntă se socotește, ceea ce se face după legi, pentru aceasta de două nunți se socotește și cel ce numai s-a logodit cu a doua femeie, ori cel ce a luat pe cea cu altul logodită. Iar celelalte logodne, care numai cu cuvinte se fac și goale arvune, încât după amănunțimea bisericii, nici logodne sunt nici se numesc, așa asupra acestora soborniceștile canoane pot a-și arăta lucrarea lor (și vezi pentru logodirea mai pe larg la cap 11 a învățaturii celei pentru însoțire).

⁵⁰Posadnică (ori țitoare) după Patriarhul Fotie, este femeie cinstită cu care cela ce împreună locuiește făcând arătată mărturie pentru împreună locuirea aceasta, se arată la mulți că o are femeie a sa. Iar de nu face mărturia aceasta, înverșunare lucrează cu dânsa. Ori și într-alt chip. Posadnică este aceea ce viețuiește împreună cu bărbat după lege, fără a se blagoslovi cu nuntă. Dar însemnează că măcar de și

se împreună număra în catalogul, ori în treapta cea ieraticască.

CANONUL 18

Cel ce va lua văduvă, ori lepădată, ori curvă, ori slujnică ori din cele de la teatre, nu poate a fi episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau orice din catalogul ieraticesc. [Sobor 6: 3, 26; Vasilie: 27]

TÂLCUIRE

Dacă preoții iudeilor erau opriți a-și lua femeie curvă ori izgonită de bărbatul ei (Levi 12: 7, 13), ori măcar având ea nume prihănit: „Că muierea curvă zice, și spurcată nu își vor lua, și muierea lepădată de bărbatul ei. Că Sfânt este Domnul Dumnezeu său”(Matei 12:5). Cu cât mai vârtos aceasta este oprită despre preoții și Evanghelie: „Că iată mai mare decât Altarul este aici”. Pentru aceasta și apostolescul canonul acesta rânduiește că, cel ce va lua femeie văduvă ori izgonită de bărbatul ei, ori curvă, ori roabă, ori pe una din muierile cele ce se află la comedii și la teatre, și se fățarnicesc în multe fețe, nu poate să se facă episcop, ori preot, ori diacon, sau cât de puțin să se numere împreună în tagma ieraticască. Fiindcă toate muierile acestea sunt clevetite ori prihănite, iar cei sfințiți (ierosiți) din toate părțile trebuie a fi neprihăniți, și ne prinși (I Tim 3: 2) precum zice fericitul Pavel. Iar canonul 3 al soborului 6 zice: „Că presviterii, diaconii, ori ipodiaconii, care au luat văduvă, ori după hirotonie au căzut în nuntă fără de lege, aceștia despărțindu-se de muierile lor, să se oprească de preoție la puțină vreme, și să se certe cu canon. Apoi iarăși să-și primească treptele preoției sale, iară la mai mare treaptă să nu sporească măcar că Soborul al 6-lea atunci cu pogorământ a iconomisit pe unii ca aceștia, de atunci însă și în urmă a hotărât aceștia sobor. Să stăpânească iarăși apostolescul canonul acesta.

CANONUL 19

Cela ce două surori a ținut, ori nepoată de soră, nu poate fi cleric. [Sobor 6: 3, 26; Neoche: 2; Vasilie: 23, 47; Teof: 5]

TÂLCUIRE

Dintre nunți, altele se zic necuvioase, câte se fac cu rudenii ori cu eretici. Iar altele fără de lege, precum este când cineva va lua muier pe cea căreia tatăl său din pruncie i-a fost epitrop. Și altele osândite, precum când va lua cineva femeie pe cea afierosită lui Dumnezeu, călugăriță. Dar cu obștesc nume, toate nunțile acestea pot a se numi nelegiuite (precum soborul al 6-lea în canonul 3 de obște nelegiuite

posadnica aceasta se ierta de legile cele dinafară, însă de legile bisericii noastre nu se iartă creștinilor nicidecum să aibă acest fel de muieri, drept aceea și canonul 31al Sfântului Nichifor zice: „Că de are cineva o posadnică ca aceasta și nu voiește a o lăsa, nici a se blagoslovi prin cununie cu dânsa, nu trebuie preoții a primi în biserică nici proaducerile lui și Liturghiile, fiindcă prin faptă ocărește și necinstește legile și canoanele bisericii.” Și Petru hartofilacul și diaconul bisericii mari în al 5-lea răspuns al său zice: „Că nu se cuvine a primi cineva de la casa celui ce are femeie necununată cu lege, nici proaducere, nici lumânări, nici unt de lemn, nici tămâie.” Dar se deosebește curva de posadnică, căci aceasta păcătuiește cu mulți, iar posadnica cu unul.

numește pe nunțile cele cuprinse în canoanele 17 și 18 ale apostolilor). Iar acest canon numai pentru nunțile necuvioase vorbește, hotărând că oricine va lua femeie pe două surori ori va lua pe nepoata cea mare a sa, nu poate a se face cleric. Pentru că fiecare necuvioasă nuntă, ori din sânge ori din cuscrie este, nu numai împiedică pe cineva a nu se face cleric, ci și îl supune certărilor. Că marele Vasilie pomenind de cei ce iau două surori în canonul 78 și 87 al său, îi canonisește 7 ani, să se depărteze de Dumnezeieștile Taine. Iar canonul 2 al soborului din Neocezarea, rânduiește să se scoată afară de la împărtășirea Dumnezeieștilor Taine, muiera aceea care va lua doi frați. Iar canonul 27 al marelui Vasilie hotărăște, că presviterul carele în neștiință va cădea în nuntă nelegiuită adică care se rudește, să nu aibă numai cinstea șederii iar de celelalte lucrări ale preoției să se depărteze, și nici în ascuns nici în arătare să blagoslovească pe cineva, și nici să împărtășească pe cineva. Pe însuși canonul acesta al marelui Vasilie îl pomenește anume Soborul 6 în canonul 26 al său, adăugând soborul că mai întâi să se despartă nelegiuita nuntă, și așa să aibă cinstea șederii. Iar al 5-lea canon a lui Teofil zice, că cela ce înainte de botez a luat pe nepoata sa, și după botez s-a hirotonisit diacon, nu se caterisește, dacă aceea a murit, ori el o a lăsat mai înainte de a se împreuna cu ea trupește. Iar legea cea politicăscă cartea 60 titlul 37 poruncește că toate necuvioasele nunți să se despartă și să se certe. Iar cei ce se împreunează cu două surori sau nepoata lor (precum apostolescul acesta canon poruncește), poruncește să li se taie nasurile și să se bată și ei și muierile cele ce cu dânsii împreună s-au stricat. Iar de nu vor voi a se despărți unii ca aceștia, trebuie cu domnească stăpânire să se despartă.

CANONUL 20

Clericul ce dă chezășii, să se caterisească. [Sobor 4: 30]

TÂLCUIRE

Două însemnări are a da cineva chezășii. Pentru că ori dă cineva pe sineși chezaș pentru altul, ori dă pe altul chezaș pentru sine. Iar acest canon după întâia însemnare luându-se a da cineva chezășii, zice: Ori care cleric ar da pe sineși chezaș pentru altul, să se caterisească. Fiindcă după chipul acesta, făcuta chezășuire în cele mai de multe ori la omeneștile cuviințe să obișnuiește, adică la pricini de vameșii și de biruri și la pricini de bani, și în scurt a zice la interesurile neguțătoarești de care lumești și mirenești lucruri clericii trebuie să fie slobozi. Și mai ales la chezășuirile cele de acest fel urmează și alte multe ispite în care ei nu trebuie de voie a se arunca pe sineși. „Că de vei lua (zice parimiastul) în chezășie pe prietenul tău, vei da vrășmașului mâna ta, pentru aceasta zice, nu da pe sineți în chezășuire rușinându-te” (Pilde 6: 10; 22: 26). Că de nu vei avea de unde vei plăti, vor lua așternutul cel de sub coastele tale. Pentru câștigurile și lucrurile lumești precum am zis, nu trebuie clerici a da pe sineși chezaș. Pentru că deși suntem porunciți a ne pune sufletul nostru pentru dragostea fratelui nostru, nu însă la omeneștile cuviințe după marele Vasilie. Iar pentru folosul fraților și după scopul bunei plăceri a lui Dumnezeu, nu numai chezași trebuie a da pe sineși clericii, ci și

pe însuși sufletul lor. Precum de pildă: dacă un cleric întâmpinând pe unul ce cu nedreptate se trage ca să se pună în închisoare fiindcă nu are pe nimenea să dea chezaș pentru sineși către judecătorul iar fi milă de reaua întâmplare a lui, și ar da pe sineși chezaș pentru fratele, unul ca acesta zic cleric, nu numai nu se caterisește ci și se laudă de Dumnezeu și de oameni, ca unul ce a plinit Evangheliceasca și Dumnezeiasca poruncă. „Că zice, izbăviți pe cel ce se nedreptățește. Și pe cei ce-i trag spre moarte, scoate-i și a răscumpăra pe cei ce se ucid nu te scumpi”(Isaia 10: 17; Pilde 24: 11). Și acesta adică pentru întâia însemnare, a nu da cineva pe sineși chezaș pentru altul precum s-a zis, iar Ecumenicul Sinod 4 după a doua însemnare luând aceasta a da chezășuri, au cerut în canonul 30 al său ca să dea episcopii Egiptului chezași pe alții pentru sineși, că nu se vor duce din Constantinopol până ce se va hirotonisi arhiepiscopul Alexandriei, și cu chipul acesta se unesc canoanele, acest apostolicesc adică și acel al soborului 4 și nu se împotrivesc între ele. Fiindcă cel apostolicesc după altă însemnare a luat pe a da chezășuri, iar cel al soborului 4 după alta.

CANONUL 21

Famenul, dacă din bântuirea oamenilor s-a făcut ori în goană s-a lipsit de cele ale bărbaților, ori de s-a născut așa și este vrednic, facă-se episcop. [Apost: 22, 23, 24; Sobor 1: 1; Sobor 1 și 2: 8]

TÂLCUIRE

În trei se despart famenii, în hadâmbi în sfârmați și în scopiți. Și hadâmbii adică sunt aceia ce s-au născut din pânțele maicii lor, fără de boasă și fără părțile cele născătoare de copii, pentru care a zis Domnul: „Sunt fameni, care s-au născut așa din pânțele maicii lor (precum a fost Dorotei, prezbiterul bisericii celei din Antiohia, cum mărturisește Evsebie în bisericeasca istorie cartea 7, cap 32),”(Matei 19: 12) iar sfârmații sunt aceia a căroră născătoarele de copii părți le-au sfărâmat și le-au strâns părinții lor când erau prunci, și le-au făcut netrebnice spre facerea de copii cu strânsul acela. Iar scopiții sunt aceia care și-au lepădat părțile născătoare de copii, ori cu cuțit sau cu alt meșteșug și unealtă. Acestea așa fiind cunoscute, zice acest canon că dacă cineva s-a făcut famen din răutatea și vătămarea oamenilor, ori în vreme de goană li s-au tăiat de gonaci mădularele cele născătoare de copii al bărbaților ori de s-a născut așa din pânțele maicii sale, dar este vrednic pentru preoție, să se facă episcop. Fiindcă el nu s-a făcut pricinuitor unei scopiri ca aceasta, ci ori de la fire ori de la oameni răi a pățimit răul cel de acest fel. Pentru care trebuie mai ales să se miluiască și nu să se urască și să se pedepsească. Pentru scopire încă rânduiesc și canoanele următoare, 22, 23 și 24 ale apostolilor. Iar pentru boală de se va scopi de către doftori, ori de către barbari, acesta să rămână în cler. Iar mirean fiind să se facă cleric, iar care sănătos fiind s-a scopit pe sineși acesta cleric fiind, să înceteze de a lucra cele ale clericiei sale, iar mirean fiind să nu se facă cleric. Iar al 8-lea canon al soborului 1 și 2 pe însuși acest canon al celui 1 sobor, punându-l înainte, zice: Oricare cleric va scopi pe altcineva, ori însuși cu mâna sa ori va pune pe altul, să se caterisească. Iar dacă preoți ori mireni

vor scopi pe cei ce au oarecare patimă, nu se osândesc.

CANONUL 22

Cela ce și-a tăiat mădularele sale să nu se facă cleric, că de sine ucigaș al luiși este și vrăjmaș al Zidirii lui Dumnezeu. [Apost: 21, 23, 24; Sobor 1: 1; Sobor 1 și 2: 8]

TÂLCUIRE

Cel mai sus zis canon hotărăște pentru cei scopiți cu sila, iar acesta pentru cei scopiți de voie zicând: Oricare s-ar scopi pe sineși cu voia sa sănătos fiind, ori cu mâinile sale, ori ar pune pe altul și l-ar scopi, să nu se facă cleric⁵¹. Fiindcă el însuși este ucigaș luiși, și vrăjmaș al făpturii lui Dumnezeu. Pentru că Dumnezeu l-a făcut pe el bărbat cu toate născătoarele de copii mădulare, iar el lepădându-le pe ele se preface pe sineși întru o străină și de mirare fire. Pentru că nici bărbat este căci nu poate să lucreze cele ale bărbaților și să nască om asemenea lui, nici iarăși femeie căci nu poate a pătimi cele ale femeilor, adică a se în greca și a naște ca femeile. Ci oarecum este o a treia grozăvie, și cum ar zice cineva este un mijloc între bărbați și între femei. Vezi și tâlcuirea celui al 21-lea apostolesc.

CANONUL 23

Dacă oarecare cleric fiind pe sineși se va ciunti, caterisească-se. Că ucigaș al luiși este. [Apost: 21, 22, 24; Sobor 1: 1; Sobor 1 și 2: 8]

TÂLCUIRE

Și aceste canon asemenea cu cel mai de sus pentru scopire pomenește. Acela însă poruncește să nu se facă cleric oricare mirean fiind s-ar scopi pe sineși. Iar acesta zice că dacă cineva cleric fiind mai înainte apoi s-ar scopi pe sineși sănătos fiind, ori pe altul ar pune de l-ar scopi, să se caterisească fiindcă este ucigaș luiși. Și nu numai dumnezeieștile canoane ci și legile cele politicești pedepsesc pe cei ce vor

⁵¹Fiindcă oarecare eretici cu rea socoteală și mai ales ualisienii auzind pe Domnul zicând: „De te smintește ochiul tău cel drept, scoate-l pe el,” asemenea și, dacă mâna ta ori piciorul tău cel drept te smintesc taie-le pe ele, rău și cu greșeală a tâlcuit zicerea. Pentru aceea și zic ei, cum că trebuie cineva a ciunti și a tăia mădularele acelea, care îl îndeamnă spre păcat. Precum dumnezeiescul Epifanie pomenește de ereticii cei de acest fel. Deci pentru aceasta câți ca aceștia se vor afla care să-și ciunteze mădularele trupului lor sănătoși fiind, supuși sunt și ei certării apostolescului canonului acestuia, precum sunt și vrăjmași ai făpturii lui Dumnezeu. Fiindcă Cuvintele Domnului cele mai sus zise, nu se înțeleg după slovă, ci se tâlcuiesc tropologhicește. Adică, de avem rudenii ori prieteni atâta de mult apropiați și iubiți nouă precum sunt mădularele trupului nostru, prietenia însă a unora ca aceștia de la dragostea lui Dumnezeu și de la mântuirea sufletului nostru precum dumnezeiescul Hrisostom, Teofilact, Epifanie, și alți părinți tâlcuiesc zicerea cea de acest fel. Și însemnează că pe scopiți, Teologul Grigorie adică îi numește bărbați întru femei, și femei întru bărbați. Iar marele Vasilie (în epistolia către Simplikia) pe neamul scopiților îl numește necinstit, a tot pierzător, nebărbat, de fier osândit, și alte multe, adăugând cum că nici întru mărturie este vrednic de crezare. Iar dumnezeiescul apostol, vinovat blestemului judecă pe cel ce s-ar scopi pe sineși. Că așa blestemă pe nesupușii Galateni „O de s-ar tăia de tot (de s-ar scopi, precum tâlcuiește Hrisostom și Teofilact) cei ce răzvrătesc pe voi.” [Galateni 5:12]

scopi, ori pe sineși ori pe alții, cu feluri pedepse adică cu răpirea averilor sale, cu izgonire, cu aceeași pătimire, adică să se scopească și el de alt om. Și dacă vreun rob s-ar scopi de către stăpân fiind sănătos ori bolnav, poruncesc legile să se facă slobod. Fotie cap 14 a titlului întâi.

CANONUL 24

Mireanul pe sineși ciuntindu-se, să se afurisească trei ani. Căci vrășmășuitor al vieții sale este. [Apostol: 21, 22, 23; Sobor 1: 1; Sobor 1 și 2: 8]

TÂLCUIRE

Iar de va fi mirean cel ce s-ar ciunti și s-ar scopi pe sineși sănătos fiind, ori pe altul ar pune și l-ar scopi, poruncește acest canon să se deosebească de la Dumnezeieștile Taine, și de adunarea creștinilor în biserică trei ani. Pentru că cu scopirea aceasta se face vrășmaș vieții sale.

CANONUL 25

Episcopul, ori prezbiterul, ori diaconul, întru curvie, ori în călcare de jurământ, ori în furtișag, prinzându-se, să se caterisească și să nu se afurisească. Că zice Scriptura: „Nu vei izbândi de două ori pentru aceeași.” Asemenea și ceilalți clerici. [sobor 1: 9; sobor 6: 4, 21; Neocezarea: 1, 8; Car: 35; Vasilie 2, 17, 32, 44, 51, 70]

TÂLCUIRE

Toți cei preoțiți și clerici trebuie a fi curați, și nevinuiți, pentru aceasta și acest canon rânduiește așa. Ori care episcop, ori preot, ori diacon s-ar prinde, adică s-ar dovedi că a făcut curvie ori călcare de jurământ, sau furtișag (după canonul 28 al postnicului, adică care aduce asupra-i pedeapsă de moarte), iar pedeapsa de moarte nu este tăierea capului, ori altă moarte, precum tâlcuiește Valsamon, sholiasind capul 25, al titlu]lui 9 al Nomocanonului lui Fotie, ci izgonirea, orbirea, tăierea mâinii, și altele asemenea,⁵² să se caterisească de preoție, dar să nu se afurisească, și de la biserică și de la rugăciunea creștinilor. Pentru că zice Dumnezeiasca Scriptură, nu vei pedepsi de două ori pentru unul și același păcat. Întocmai cu cei preoțiți se caterisesc de clerul lor dar nu se afurisesc, și câți clerici s-ar prinde întru zisele aceleași păcate. Dar în canonul acesta se cuprind două lucruri vrednice de luare aminte: unul adică preoțiții și clericii, măcar că nu se afurisesc de la

⁵²Dar însemnează pe lângă acestea, că de vreme ce furarea de cele Sfințite are rudenie cu furtișagul și decât ea mai grea, pentru aceasta și episcopul ori preotul ori diacon care s-ar prinde în furare de cele sfințite, se caterisește după canonul 10 al soborului 1 și 2, și de vreme ce vinovăția (cătiosiei – furări de afierosiri) este asemenea cu a furării de cele Sfințite. Dar însemnează și aceasta, că de vreme ce cel apostolesc 61 canon oprește a nu se preoți cel ce mai-nainte de hirotonie se va vădi că a curvit ori a preacurvit, ori alt păcat oprit despre cei credincioși a făcut, iar păcatele ce le pomenește acest canon sunt oprite, apoi dar, nu numai că sunt caterisitoare de preoție, ci tot odată sunt și împiedicătoare de preoție, și cei ce mai înainte de preoție întru acestea s-au vădit, nu se preoțesc.

împărtășire, adică de la adunarea și rugăciunea creștinilor celor ce intră în biserică, ca cei ce se catehiesc după canoanele 2, 32, 51 ale marelui Vasilie, nu se împărtășesc însă cu Preacuratele Taine ca niște nevrednici fiind și sub canon, până când ar găsi de cuviință arhiereul lor ori duhovnicul lor⁵³. Și altul încă, că cei ce s-au prins nu în toate ci într-o singură păcatele acestea care le pomenește acest canon, preoțiți adică și clericii (iar de cap prinde și în altele asemenea acestora, adică în preacurvie ori în furare de cele sfinte), se caterisesc numai și nu se afurisesc. Pentru că sunt și alte păcate în care câți preoțiți și clericii se vor prinde, se caterisesc și se afurisesc împreună. Precum sunt cei ce cu bani s-au hirotonisit, ori cu stăpânirea boierilor, după canonul 29 și 30 al apostolilor. Și însemnează că cei ce preoțiți și clericii, ce pentru păcatele mai sus însemnate se caterisesc adică dar nu se afuriseau, iar dacă și după caterisire iarăși cădeau într-o aceleași ori în alte păcate, atunci și de la biserică desăvârșit se afuriseau ca cei ce se catehiseau. Pentru aceea și canonul 1 al soborului din Neocezarea rânduind că, preotul de va curvi ori va preacurvi se afurisește de la biserică, ca mirenii ce se pocăiesc. Aceasta zic prea bine se învoiește cu acest apostolesc, măcar și de s-ar înțelege că zice pentru preotul cel ce de două sau de trei ori a curvit, sau a preacurvit.

SIMFONIE

Ci și canonul 8 al acestuiaș din Neocezarea sobor zice că, să caterisește preotul care viețuiește împreună cu muierea sa ceea ce a preacurvit. Iar canonul 21 al soborului 6 zice, clericii cei de istov caterisiți pentru canonicesti vinovății, dacă de bunăvoie se vor pocăi, să-și tundă părul capului după chipul clericilor. Iar de nu se vor părăsi de păcat cu voia lor, să-și ție părul ca mirenii. Iar canonul 17 al marelui Vasilie zice că, prezbiterii care s-au jurat să nu lucreze cele al preoției (din oarecare nevoie și primejdie) a arătat adică nu trebuie să ierurghisească, ca să nu smintească arătat adică pe cei ce îi știu că s-au jurat, ci într-o ascuns, însă să se pocăiască pentru jurământul ce a făcut. Iar canonul 70 al acestuiași rânduiește: Că dacă diaconul, ori prezbiterul va păcătui cu femeie până la sărutare, va înceta de preoție la o vreme după Zonara, iar cu Dumnezeuieștile Taine se va învrednici a se împărtăși împreună cu ceilalți preoți și diaconi, iar de se va vădi că a păcăuit ceva mai mult decât sărutare, se va caterisi. Canonul 4 al soborului 6 caterisește pe episcopul, sau prezbiterul, sau diaconul ce se va împreuna cu muiere afierosită lui

⁵³ Iar de ar zice cineva că, clericii cei caterisiți îndoit se pedepsesc dacă nu se vor împărtăși, învață-se că nu se pedepsesc îndoit fiindcă împreună cu caterisirea nu se și afurisesc de la biserică după acest canon (și aceasta pentru că nu li se mai dă lor clericia și preoția, precum zice Vasilie canon 3), și nu pentru că nu se împărtășesc. Căci de ar fi așa, și mirenii urma a se pedepsi îndoit, dar nu se cade. Căci când ei păcătuiau de moarte, nu numai că se goneau din biserică credincioșilor cu cei ce se catehiseau, ci nici se împărtășeau, dar însă nu se zice că se pedepsesc îndoit. Căci depărtarea de Dumnezeuiască împărtășire, nu li se socotea pedeapsă. Dar ce zic acestea? Învață-se cel ce aceasta pune înainte, cum că nu numai a se depărta se cade clericii caterisiți de împărtășire, ci se cade și prin zdrobirea trupului, și prin toată robia a se depărta și de îndulcirile, pentru care a pierdut preoția, după canonul 2 al lui Vasilie. Fiindcă singură depărtarea împărtășirii, nu este destul a-i vindeca de patimi. Însemnează încă, că nu numai cei ce după hirotonie au curvit, ori au preacurvit, ori alte împiedicătoare păcate au făcut, ci și cei ce mai înainte de hirotonie, dacă după hirotonie le vor mărturisi acestea, ori se vor vădi, întocmai se caterisesc și ei, după canonul 9 al soborului 1 pe care citește-l.

Dumnezeu, adică cu călugăriță. Iar Ioan postnicul zice, că dacă cineva mai-nainte de a se preoți (sau de a se hirotoni) a căzut în păcatul malahiei (care și curvie îndeosebi se zice de unii din sfinți), acesta să se certe, apoi să se hirotonească. Iar de a căzut după hirotonie, să rămână argos (liber) un an, și să se canonisească cu alte certări, și așa să ierurghisească. Iar dacă după cunoștința păcatului, iarăși va mai cădea de două și de trei ori într-o aceeași patimă, unul ca acesta să se caterisească și să e pună în rânduială de citeț (Anagnost).

CANONUL 26

Dintru cei ce au intrat în cleros neînsurați, vrând să se însoare, poruncim numai anagnoștii (citeții) și psalții. [sobor 4: 14; sobor 6: 6; Cartag: 19, 33; Vasilie: 69]

TÂLCUIRE

Prezbiterii, și diaconii, și ipodiaconii, mai-nainte de a se hirotonisi, au voie a-și lua femeie (prin cununie), și după nuntă să se hirotonisească, iar dacă după hirotonie s-ar însoți cu femeie, se caterisesc de la treapta lor după canonul 6 al soborului 6. Iar citeții și cântăreții și clericii cei mai josiți au voie a se căsători, și după ce se vor face clerici fără de păcătuire, și să pășească înainte și la mai mare treaptă. Drept aceea acest canon, poruncește unii ca aceștia să se însoțească cu femeie, și nu cu de altă credință, după canonul 14 al soborului 4 de toată lumea. Iar canonul 9 al celui din Cartagina rânduiește: Cum că citeții când vor ajunge la vârsta de 14 ani, să fie siliți ori a se însoți prin nuntă, ori să mărturisească înfrânare adică a păzi feciorie. Iar după ce se vor însoți să nu fie siliți a se înfrâna mai mult de ce este rânduit, după canonul 33 al acestuiași. Iar canonul 69 al marelui Vasilie zice că citețul de va cădea cu logodnica sa mai-nainte de a se cununa, să fie argos (liber) un an, apoi să se primească, iar la mai înaltă treaptă însă să nu se suie. Iar de ar fura nunta fără de logodnă, să înceteze de slujba sa. Iar canonul 6 al soborului al 6-lea anume pune înainte pe acest canon⁵⁴.

CANONUL 27

Episcopul, sau prezbiterul, sau diaconul, ce va bate pe credincioșii care ar păcătui ori pe necredincioșii ce ar fi nedreptățiți ori prin unele ca acestea ar voi a-i înfricoșa, poruncim să se caterisească. Că nicăieri Domnul ne-a învățat aceasta. Ci dimpotrivă, el bătut fiind, nu bătea, ocărându-se, nu ocărârea, pătimind, nu îngrozea. [sobor 1 și 2: 9; Anti: 5; Carta: 57, 62, 76, 83, 99, 100, 106, 107; Epistola 1 Petru: 2:22]

TÂLCUIRE

Învățând Domnul pe ucenicii săi Dumnezeieștile Sale porunci, zicea: „Cele ce zic vouă ucenicilor mei, tuturor (creștinilor) le zic”(Marcu 13: 37; Matei 5: 39). Iar una din poruncile lui este, ca să întoarcem obrazul nostru cel stâng, celui ce ne-ar

⁵⁴Iar pentru hirotesirea și epanghelma anaghioștilor, și psalților, vezi canonul 33 și 75 al soborului 6.

lovi peste cel drept. Deci dacă de toți creștinii trebuie a se păzi porunca aceasta, cu mult mai vârtos de cei ierosiți (adică sfințiți, ori preoțiți). Și mai ales de episcopi, pentru care scria dumnezeiescul Pavel către Timotei: „Cum că episcopul se cade a nu fi bătăuș”(1 Timotei 3: 3). Pentru aceasta și canonul acesta, zice: Oricare episcop, ori preot, ori diacon lovește pe creștinii ce îi greșesc ori pe necredincioșii ce ar nedreptăți pe alții, și voiește adică ca cu lovire cele de acest fel se fac să se teamă de el ceilalți, poruncim să caterisească unul ca acesta. Pentru că Domnul întru nici o parte a Evangheliei ne-a învățat să facem aceasta. Iar mai ales cu totul dimpotrivă cu pilda sa ne-a învățat. Pentru că bătându-se de ostași, și de iudei, în vremea patimii, n-a ridicat mâna sa să-i bată, și el prihănindu-se și ocărându-se, nu ocăra nici prinănea. Și pătîmind pe Cruce, nu îngrozea că îi va pedepsi, ci ruga pe Tatăl său ca să-i ierte. Ai căruia Domn următori se cade a fi cei ierosiți, muștrând însă pe cei ce păcătuiesc și nedreptătesc, ca și ceilalți să se teamă. Precum zice Pavel, și înțelepțindu-i, uneori cu învățătura și sfătuirea, iar alteori și cu bisericestile certări, dar nu și izbăvind cu urgie și cu mânie pentru necinstea să zicem ori pentru greșeala ce le-a făcut unii ca aceștia, ori bătându-i și toiegindu-i. Pe însuși acest canon și canonul 9 al soborului 1 și 2 pomenindu-l, zice: Cum că nu numai se caterisesc ierosiții acei ce vor lovi însuși cu mâna lor, ci și acei ce vor pune pe alții să bată.

CANONUL 28

Dacă vreun episcop, ori prezbiter, ori diacon, caterisit după dreptate pentru vinovății arătate, ar îndrăzni a se atinge de Liturghia (slujba) cea oarecând încredințată lui, acesta de istov taie-se de la biserică.

TÂLCUIRE

Acest canon rânduiește, că dacă vreun episcop, ori preot, ori diacon s-ar caterisi după dreptate și după lege pentru vinovății arătate și dovedite⁵⁵, episcopul

⁵⁵ Clericii cei după dreptate pentru vinovății arătate caterisiți de sobor întreg (adică de toți episcopii din acea eparhie, și de mitropolitul) nu mai pot a face apelație, adică a se cerceta judecata lor, la mai mare biserică judecatorie. Fiindcă unora ca aceștia nu li se mai dă loc de dezvinovățire, ori nădejde de întoarcere la starea lor de alt sobor, după canoanele 4 și 15 al Antiohiei. Iar de este aceasta adevărată precum și este, apoi ajutorul apelației nu se dă la fiecare ce s-ar osândi, precum nu drept zice Valsamon la tâlcuirea canonul 12 al Antiohiei, nici toate pricinile pot a se apelarisi la mai înalt județ. Pentru că nici hotărârea aleșilor judecatori nu se ridică la altă judecatorie, după canonul 109 și 140 al Cartaginei; Nici a clericului aceluia ce se va duce de la nemernicia și biserica sa, caterisirea ceea ce s-a făcut după sfătuirea episcopului său, după canonul 3 al Antiohiei, are loc deacia de dezvinovățire. Nici aceluia ce lăsând pe soborul cel mai mare, va alerga la împăratul, după canonul 12 al acestuiași. Nici a patriarhului hotărâre, nici poate a mai întinde judecata sa la mai mare judecatorie, acela ce cu orice chip s-ar mulțumi și ar tăcea când se făcea hotărârea judecății sale. Deci din acestea zice să încheie cum că, este neadevărat canonul acela, pe care împotriva lui Atanasie îl puneau înainte Arienii, iar împotriva lui Hrisostom îl puneau înainte Teofil al Alexandriei, care zice așa: „Ori care episcop, ori prezbiter, cu dreptate s-au cu nedreptate caterisit, dacă el de sineși ar lua iarăși biserica ca mai-nainte de a se face sobor, lui nu i se mai dă loc de desvinovățire la alt sobor”. Că este arătat, că aceste fel de canon, nu face osebie între cel drept și nedrept; ci întocmai îi amândoi osândește în aceeași pedeapsă și osândă. Și pentru aceasta se împotrivește Dumnezeieștii Scripturi, car nu voiește să se pedepsească dreptul la păgânul [Facere 18]. Se împotrivește încă și canonului 14 al Cardicie, fiindcă acesta, că cel ce cu nedreptate s-a caterisit, și mai-nainte de

de sobor, iar preotul, și diaconul, ori de episcopul lor, ori de soborul lor, și apoi după o legiuită caterisire ca aceasta, de ar fi îndrăznit a întrebuița Liturghia cea dată lor oarecând⁵⁶ (Liturghie aicea înțelege și pe arhieria episcopului, și pe ieria

sobor s-a întors la biserica sa, nu aibă de aici loc de dezvinovățire. Iar al Sardichiei cu mai amară numai și mai grele cuvinte înțeleptind pe unul ca acesta, nu zice, că să nu afle loc de dezvinovățire la alt sobor. Drept aceea acest canon, fiindcă s-a făcut de Arieni, și nu zice drept, s-a stricat de soborul din Sardichia.

⁵⁶Dar s-ar nedumeri cineva, dacă hirotonia, botezul, sfințirea (Apei), și celelalte ce ar fi îndrăznit cei ce cu dreptate, și pentru arătate vinuiri de sobor s-au caterisit, de au oare putere și ființă, ori de sunt cu totul fără putere, și neînființate, și ca cum nici cum necaterisit? Se vede că după oarecare, sunt fără putere și cu totul fără ființă, și pentru aceasta este trebuință a se face din început, ca cum nu s-ar fi făcut cu totul mai înainte. Căci, dacă hirotoniile, și alte sfințite săvârșiri, ce le-ar face afară de enorie vreun episcop, sunt fără putere, după canon 13 al Antiohiei, cu cât mai mult lucrurile cele îndrăznite, a celui cu dreptul și după lege caterisit sunt fără putere și fără ființă? Iar de ar zice cineva că după Dumnezeiescul Hrisostom (Voroava a 2-a a epistoliei a 2-a către Timotei și 11. A celei către Tessaloniceni 1 și după 8 a celei către Corinteni 1) „Că darul nu pe toți hirotonisește, prin toți însă și prin însuși cei nevrednici lucrează; Răspundem, că și prin toți cei necaterisiți lucrează, dar nu și prin cei caterisiți, și deshirotoniți.” Am zis pentru lucrurile cele îndrăznite a celui cu dreptate și pentru arătate păcate caterisit, cum că trebuie de al doilea a se face, ca cum ar fi înființate, și nu ar fi. Căci de ar fi așa, trebuie acest caterisit, când se desvinovăța, și să se mai hirotonească de al doilea. Ci însă, după canonul 56 al Cartaginei cel ce oprește hirotonisirile cele de al doilea, acesta nu s-a hirotonisit de al doilea. Deci avea puterea preoții (deși pe lucrare nu o avea din pricina caterisirii). Drept aceea și lucrările cele de dânsul îndrăznite nu trebuie a le mai îndoi. Că cela ce cu dreptate s-a caterisit, și dinlăuntru de sineși pentru nevrednicia sa, și din afară de la sobor, a pierdut lucrarea preoției. Iar cel ce cu nedreptate s-a caterisit, numai din afară, și nu de la sineși s-a lipsit de a lucra. Și poate a se asemana, precum zic oarecare, cela ce cu dreptate s-a caterisit, ca un meșter, a căruia și mâinile de sineși s-a zgârcit, și nu pot să apuce, și uneltele meșteșugului său i le-au luat. Drept aceea, și mâinile, să zicem, de ș-ar mișca, în zadar le mișcă, și lucrul cel de dânsul făcut, se pare adică a fi, ci cu adevărul nu este; atât pentru ciunția lor, cât și pentru lipsa uneltelor. Iar cel ce cu nedreptate s-a caterisit se aseamnă cu meșterul, care mâinile își are sănătoase, nu are însă și uneltele meșteșugului. Pentru aceea și când i se vor da iarăși, poate a le lucra și meșteșugul a-și lucra. Și lucrul lui este cu adevărat lucru. Iar cel ce este ciunt, adică cel cu dreptate caterisit, nici mai-nainte de a i să da, nici după ce i se vor da uneltele, poate a le apuca, și a face cu ele vreo ispravă. Iar de ar zice cineva că nu trebuie a se poftori hirotoniile și botezurile celui cu dreptul caterisit, căci canonul oprește îndoirile botezului și ale hirotoniilor, învață-se că oprește cu adevărat, pe îndoirile botezurilor celor adevărate, și ale hirotoniilor asemenea, nu pe ale celor neadevărate, care sunt cele de cei cu dreptate caterisiți făcute. Și marele Vasilie însă în canonul 3 zice, că diaconul cel odată caterisit, de ajuns are pe osânda caterisirii. Și în scurt toți clericii cei ce au păcătuit păcatul cel de moarte din treapta lor se pogoară zice în canon 32 al său, și nu li se mai dă lor clerul și preoția. Iar dacă nu li se mai dă, arătat că și sfințitele lucrări care le-ar face, se socotesc ca cum s-ar fi făcut și de mireni, în locul cărora ei s-au aruncat. Iar Manuil Malaxos notarul la patriarhul Constantinopolului a poruncit câți s-au hirotonisit de arhieriei caterisiți, de au știut caterisirea lor, să fie și ei caterisiți să nu se hirotonească de al doilea. Iar de nu a știut, să se hirotonisească de al doilea de arhieriei necaterisiți. Și Teodor Studitul zice, că preotul caterisit nici un lucru ieraticesc face, ci este lumesc (mirean) ca și mai-nainte, și Dar al Sfântului Duh nu are pentru că s-a luat de la el. Și de va da vreunui preoția, acela nu este preot. Acestea așa zicându-se, de mine se socotesc acestea zise a fi cu îndoială, și ce să zic hotărâtor, nu știu. Fiindcă nici acesta de față apostolesc, nici cel 4 al celui din Antiohia, zic ceva pentru acestea, care din amândouă, sfinte lucruri, cutezându-se de către cei ce cu dreptul sunt caterisiți, se socotesc ca cum nu ar fi, ca și cele de cătreeretici, după cel 46 apostolesc, sau ca cum ar fi. Iar mai ales și mai cu deosebire, pentru că văd pe cel 6 al Soborului 4 Ecumenic că zice că nu are tărie hirotonia celui hirotonisit nehotărâtor nu ca una ce nu ar fi Taine cele ce se vor lucra de dânsul; ci ca una ce rămâne nelucrătoare, și nu se pune în lucrare și în faptă, și nu pentru alta, ci numai pentru necinstea și ocara celui ce a hirotonisit. Și fiindcă cele asemenea din cele asemenea se cuvine a se încheia și a se judeca; Apoi și cele neîntărite care rânduiește canonul 13 al celui din Antiohia, se cuvine a se înțelege și a se lua precum soborul 4 le-a înțeles și le-a primit, și nu precum cei mai de sus le-au înțeles și

preotului și diaconului), unii ca aceștia zic, afurisească-se desăvârșit de la biserică. Una adică pentru îndrăzneala cea peste măsură și obraznicia lor, iar alta că la cei ierosiți, după caterisis, altă canonicască pedeapsă nu rămâne, decât a se despărți desăvârșit și de biserică, și aceasta cu dreptate. Căci dacă după canonul 14 al soborului din Sardichia cel ce nu se caterisește cu dreptate, ar îndrăzni a lucra cele ale soartei sale, mai-nainte de altă sobornicească judecată trebuie a se înțelepți cu amare și aspre cuvinte, dacă după cel al 5-lea al soborului 1 cel ce este scos din adunare, nu după dreptate ci după oarecare micșorare de suflet și prigonire a episcopului său, nici acestea poate a întrebuița ceva ieraticesc lucru mai-nainte de sobornicească certare, cu cât mai vârtos nu poate a lucra ceva de ale preoției, cel cu dreptate pentru vederate păcate caterisit? Și dacă marele Vasilie, pe Grigorie cel ce era numai oprit de el, îl înfricoșează cum că-l va osândi cu anatema, de va îndrăzni a lucra ceva mai-nainte de îndreptarea sa, cum nu se cuvine desăvârșit a se rupe din biserică cel cu dreptate și pentru arătate păcate caterisit, și după caterisis va îndrăzni a lucra vreo lucrare preoțească.

CANONUL 29

Dacă vreun episcop prin bani ar apuca vrednicia aceasta, sau prezbiterul, sau diaconu, să se caterisească și el și cel ce l-a hirotonisit, și desăvârșit taie-se și de la împărtășire, ca Simon vrăjitorul de mine Petru. [sobor 4: 2; sobor 6: 22, 23; sobor 7: 4, 5, 19; Vasilie: 90; Epist. lui Ghenadie și a lui Tarasie: Naum 1: 9]

TÂLCUIRE

În canonul cel 25 al lor a zis dumnezeieștii apostoli, că nu vei izbândi de două ori împreună. Iar întru acest de față canon, cu îndoită pedeapsă pedepsesc pe cei ce se hirotonisesc cu bani, pentru covârșirea răutății zicând așa: Ori care episcop, sau prezbiter, sau diacon, va lua vrednicia ierosinei cu bani, să se caterisească și cel ce s-a hirotonisit și cel ce l-a hirotonisit, și să se despartă desăvârșit de la biserică și de la rugăciunea credincioșilor, precum s-a despărțit și Simon vrăjitorul de mine Petru. Căci mai greu păcat și mai rău nu se poate afla, decât a vinde cineva și a cumpăra darul Duhului Sfânt, cel ce este cu neputință a se vinde și a se cumpăra. Pentru aceasta și dumnezeiescul Tarasie scriind către Adrian papa Romei, dovedește că cei ce hirotonisesc cu bani sunt mai păgâni decât pnevmatomahul Machidonie (luptătorul de Duhul Sfânt); fiindcă acela adică, bârfă cum că Duhul cel Sfânt este rob și zidire a lui Dumnezeu Tatăl, iar cei ce hirotonisesc cu bani se vede că rob al lor fac pe Duhul Sfânt, vânzându-l ca pe rob celor ce le dau bani, așijderea și cei ce se hirotonisesc ca pe un rob pe el îl cumpără de la cei ce îl vând. Și precum Iuda vânzătorul a vândut pe Fiul lui Dumnezeu, așa și ei prin arginți

le-au luat. Vezi însă și în tomul 2 al practicelelor sinoadelor foaia 993 că s-au adunat întreg sobor în Constantinopol în zilele împăratului Ioann Comnino, și al patriarhului Mihail Oxitul în anul 1143. Care sobor prihănește pe Leontie, pentru că a botezat de al doilea pe cel botezat de un iereu caterisit pentru vinovății arătate, fiindcă a socotit că nu este deplinit botezul cel făcut de iereu caterisit. Ci și Iosif Vrienie în epistolia cea către Nikita zice, că sunt sfinte și deplinite cele îndrăznite de către cei caterisiți. Însă și aceasta o mărturisește și înțeleptul Evghenie Vulgarul în cercetările cele critice ale gramaticii lui Neofit, aducând ajutător pe Nicolae Cabasilan.

vând pe Duhul cel Sfânt. Însă întru aceeași epistolă a lui Tarasie, se vede că dumnezeiescul Hrisostom împreună soborul de lângă el, a făcut pogorământ și a iertat a se împărtăși înlăuntru în Altar, câți au dat bani lui Antonin episcopului și sau hirotonisit⁵⁷.

CANONUL 30

Dacă vreun episcop, lumești stăpânitori întrebuintând, prin-trânșii ar câștiga vreo biserică, caterisească-se, și afurisească. Și toți părtașii lui acestea. [sobor 4: 2; sobor 7: 3, 5; Laodic: 13]

TĂLCUIRE

Și canonul acesta, asemenea cu cel de mai sus îndoit pedepsește pe unul și același păcat, zicând. Oricare episcop ar întrebuinta stăpânitori lumești, și prin mijlocirea lor ar lua vreo episcopie, sau mitropolie, să se caterisească împreună și să se despartă de biserică, asemenea și clericii câți s-ar împărtăși cu dânsul, ori arhieriei cei ce l-au hirotonisit pe el, veri prezbiteri, veri diaconi, veri ipodiaconi, sau veri cetetii, toți zic, să se caterisească din soarta lor, și să se afurisească (adică să se despartă de la biserică).

CANONUL 31

Dacă vreun prezbiter, defăimând pe episcopul său, va aduna îndeosebi, și jerfelnic altul ar înființa, nici o vină știind asupra episcopului întru buna credință și întru dreptate, caterisească-se, ca un iubitor de începătorie. Că este tiran, așijderea încă și ceilalți clerici, și câți să vor uni cu dânsul. Iar cei lumești să se afurisească. Acestea însă facă-se după una, și a doua, și a treia

⁵⁷Iar Papa Grigorie scriind către Riga Carol zice, că simoniicii sunt cei mai mari decât toți ereticii (foaia 323 a tomului dragostei) și Ghenadie Sholarul zice, că simonia este pricina, pentru care a căzut creștinii în primejdiile barbarilor celor fără de Dumnezeu, că este mai mare decât toate păcatele, și păgânătate prea grea, și eres de articolul cel întâi al Credinței (foaia 207 a aceluiași tom); Iar Isidor Pilusiotul zice: „Deci tot oricare vinde ieria ca Caiafa ucigaș de Hristos să află. Că cele ce în lucrări a încredința nu poate, acelea cu dogme păgânești le câștigă.” (Epistolia 300, 15) Pentru acestea toate dar trebuie a se strica atât hrisovul împăratului Isachie Comnino ce rânduiește, că se cade a lua arhierul cel ce hirotonisește de la ierii cei hirotonisiți șapte galbeni unul de la citeț, trei de la diacon, și trei de la prezbiter, cât și soborniceștile hotărâri ale patriarhilor Mihail și Nicolae care întăresc pe hrisovul cel mai sus. Fiindcă arătat să împotrivesc apostoleștilor și soborniceștilor și părinteștilor canoane. Iar legile politicești care se împotrivesc canoanelor sunt fără de tărie. Zice însuși și Hrisostom. Vezi fața 18 la începutul cărții, că împărații de multe ori nu cu folos pun legile (voroava 6 la oborârea chipurilor împărătești) las a zice, că iarăși și însăși politiceștile legi surpă pe zisul hrisov, că nearoa 123 a lui Iustinian, ce se află în cartea 3 din Vasileca cu titlul 1 cap 9 legiuiește să se păzească mai mult decât toate porunca aceasta, adică a nu se hirotonisi cineva cu dare de bani, sau pe alte oarecare lucruri și chipuri, iar de se va face aceasta, atât cei de dau, cât și cei ce iau, încă și cei ce intră mijlocitori în dările acestea, singuri se osândesc pe sineși după Dumnezeieștile Scripturi, și sfințitele canoane, caterisindu-se de ierie și de cinstea soartei. Iar banii care se vor da la hirotonie să se dea bisericii, sau eparhiei aceleia ai căreia purtare de grijă a vrut să cumpere. Iar mijlocitorul, sau apărătorul unor hirotonii ca acestea poruncește să dea bisericii aceleia îndoit decât a dat cei ce s-au hirotonisit celor ce i-au hirotonisit.

rugămintele a episcopului. [sobor 4: 18; sobor 6: 31, 34; sobor 1 și 2: 13, 14, 15; Gangra:6; Antiohia: 5; Cartagina: 10, 11, 62]

TÂLCUIRE

Rânduiala ține și pe cele Cerești, și pe cele pământești, după Teologul Grigorie. Deci se cuvine buna rânduială, pretutindeni a se păzi ca una ce ține și păzește pe toate, iar mai ales între cei bisericești, care sunt datori a cunoaște fiecare măsurile sale, și hotărârile rânduiei sale a nu le trece. Ci prezbiterii, și diaconii, și clericii toți să se supună episcopului lor, iar episcopii mitropolitului lor, iar mitropoliții, patriarhului lor. Pentru aceasta și apostolescul canonul acesta rânduiește așa: Oricare prezbiter ar defăima pe episcopul său, și fără să cunoască că greșește el arătat sau într-o buna Credință, sau într-o dreptate adică, fără să-l cunoască pe el că arătat este sau eretic, sau nedrept, ar aduna îndeosebi pe creștini, și zidind altă biserică⁵⁸, ar Liturghisi într-o ănsă osebit, fără de voia și socoteala episcopului său⁵⁹, unul ca acesta ca un iubitor de începutorie să se caterisească.

⁵⁸Iar patriarhiceștile stavropighii ale monastirilor și bisericilor care în osebite mitropolii, și arhiepiscopii, și episcopii se zidesc, acestea nu sunt alte Jerfelnice, nici cei ce zidesc pe acestea, se supun certărilor apostolescului canonului acestuia, după Valsamon. Că de vreme ce toate mitropoliile și arhiepiscopiile s-au împărțit patriarhilor, și toți mitropoliții, și arhiepiscopii supuși fiind ocârmuirii patriarhilor, după canonul 6 și 7 al soborului 1 și cel 2 și 3 ale soborului al 2-lea pomenesc la sfințitele slujbe numele acelora; Pentru aceasta, după cuprinderea acestor sfințite canoane, au dreptate patriarhii și eparhiile mitropoliilor și al arhiepiscopiilor cele împărțite lor să dea stavropighii, și să se pomenească numele lor într-însele. Fiindcă pricina aicea este despre stavropighie, subînsemnăm cuvântul cel deplin și deslușit pentru dănsule, precum curat se vede în foaia 235 și 236 a Grecomanescului Ghiur. Că Singhelul cel ce este într-însul al patriarhului Ghermano rânduiește așa, că în singure mănăstirile acelea, sau în bisericile acele ortodoxe sau în casele de rugăciune, se cuvine a se pomeni numele patriarhului, într-o a căroră temele s-a pus patriarhicescul stavropighion, adică în care s-a înfipt Crucea trimisă de patriarhul. Și așa asupra acestei patriarhicești Cruci s-au zidit. Că în unele ca acestea arhiereul cel de loc nici o împărțășire are, nici sfințitele slujbe, nici de la întărirea igumenului, nici de la judecata sufleteștilor greșeli încât nici însuși cele canonicești poate a le cere de la cei ce sunt într-însele, căci toți cei sfințiți, care în mănăstirile cele de aceste fel se numesc patriarhicești, și se supun patriarhicescului exarh. Iar unde din început nu s-au pus temelie Crucea patriarhicească, acolo arhiereul locului stăpânește măcar moșie mănăstirească, măcar metoc de ar fi, măcar că-și lăsau casă de rugăciune. Și într-o acestea se cuvine a se pomeni numele lui. El se cuvine a întări pe Egumenul cel dintr-însele, a le cerceta și a le judeca pe ele, și a lua de la dănsule canoniceștile sale venituri. El trebuie să hirotonisească într-însele, să ierte, sau să oprească nunțile locuitorilor din ele, și în scurt să-și aibă într-însele ori ce alt pronomion episcopesc. Iar câți oameni au locuit în locul patriarhiceștilor stavropighii, mai-nainte de a se zidi ele sau și în urmă după ce s-au zidit, aceștia fiind de loc să fie într-o toate supuși arhiereului locului. Iar de vor fi străini să se supună patriarhicescului exarh, și iarăși (foaia 237) patriarhiceștii exarhii nu se cuvine să stăpânească satele patriarhiceștilor mănăstiri, sau pe norodul cel ce este într-însele, sau casele de rugăciune câte cu patriarhicească Cruce nu s-au întemeiat, și nu s-au zidit... fiindcă acestea de episcopul locului se stăpânesc. Drept aceea din cuvintele acestea se adună (adică se înțelege) cum că nu se cuvine a se face patriarhicești stavropighii mănăstirile, sau bisericile, sau casele de rugăciune, după ce s-au zidit, ci mai-nainte de zidire. Și din acestea, câteva numai după cinstirea, și pronomion dat patriarhilor, dar nu și toate mănăstirile cele ce urmează a se zidi, sau bisericile, sau casele de rugă; Ca să nu se cale canoanele, care rânduiesc, ca mănăstirile și monahii, să fie supuși arhiereului locului. Și vezi și canonul 4 al soborului a toată lumea 4 că, după prunca episcopului și prezbitierului face stavropighii.

⁵⁹Zice însă Dumnezeuiescul Hrisostom (în a 11 voroavă către Efeseni) cum că a zis un om sfânt, că nici sângele muceniei poate a spăla păcatul osebirii și a despărțirii bisericii. Și a dezbină cineva biserică este

Fiindcă, ca un tiran cu silă și tiranicește, caută să rășluiască cuvenita stăpânire a episcopului său; Ci și clericii ceilalți câți se vor uni cu dânsul la o nesupunere ca aceasta, să se caterisească și ei întocmai, iar cei lumești, să se afurisească. Acestea însă să se facă, după ce episcopul va îndemna cu dulceață și cu blândețe de trei ori pe cei ce s-au despărțit de el, să se lase de o pornire ca aceasta, și ei vor stăruî în pizma lor. Iar câți se despart de episcopul lor mai-nainte de sinodiceasca cercetare, pentru că el propovăduiește în auzul tuturor vreo rea socoteală și eres, unii ca aceia, nu numai că certărilor celor mai de sus nu se supun, ci și cuviincioasei cinstii celor drept slăvitori se învrednicesc, după canonul 15 al celui 1 și 2 sobor.

CANONUL 32

Dacă vreun prezbiter, sau diacon, de episcop se afurisește, acesta să nu se poată a se primi de altul, ci numai de cel ce l-a afurisit pe el. Fără numai dacă din întâmplare s-ar săvârși episcopul cel ce l-a afurisit. [Apost: 12, 13; sobor 1: 5; Sofia: 1; Anti: 6; Sardichi: 14; Cartag: 11, 37, 141]

TÂLCUIRE

Și întru al 12-lea și al 13-lea canoane ale lor a zis Dumnezeuieștii Apostoli, că clericii cei ce sunt neprimiți și afurisiți de către însuși episcopii lor, nu se cuvine a se primi de alți episcopi. Și întru aceasta însă asemenea, însăși aceasta o rânduiesc, cu oarecare adăugire zicând: oricare prezbiter, sau diacon, s-ar afurisi de episcopul său, acesta nu este iertat a se primi, și a se dezlega de afurisire, nu numai de episcop de altă eparhie, ci nici de altul ce ar fi din aceeași eparhie, și mitropolie. Ci să se primească și să se dezlege de afurisire numai, de însuși episcopul acela, ce l-au afurisit. Afară numai, de să va întâmpla a muri episcopul sau mitropolitul, sau Patriarhul cel ce l-au afurisit, mai-nainte de a lua iertare prezbiterul, sau diaconul. Căci atunci poate și episcopul, sau mitropolitul, sau patriarhul cel ce s-a făcut moștean după moartea celui ce a afurisit, să-i dezlege de legătură, și nu altul. Însă două lucruri trebuie a însemna cineva la acest apostolicesc canon. Unul adică, că toți cei ce se vor afurisi de episcopul lor, sau cu dreptate sau cu nedreptate, trebuie să stea așa afurisiți, și să nu îndrăznească a scăpa de afurisire, până se va face bisericeasca certare despre aceasta, după canonul 14 al Sardichiei și cel 37 al Cartaginei⁶⁰. Afară numai de s-ar osândi, mai-nainte de a se judeca, și a se chema la

răul cel mai cumplit, decât a cădea în eres. Scrie însuși Dionisie al Alexandriei mărturisorul în epistolia cea către Navat episcopul, că se cuvine a pătimi cineva orișice rău ar fi numai a nu dezbina biserica, și că este mai slăvită mucenie, ce ar suferi cineva pentru a nu dezbina biserica, decât mucenia ce o ar răbda pentru a nu sluji idolilor. Fiindcă în mucenia cea pentru a nu sluji idolilor, mărturisește pentru folosul sufletului său, iar întru cea pentru a nu dezbina biserica mărturisește pentru folosul, și unirea a toată biserica.

⁶⁰Deci nu zice drept Valsamon în tâlcuirea canonului 32 celui din Cartagina rânduiind oarecum, că cei afurisiți fără dreptate de episcopul nu au nevoie a păzi acest fel de afurisire. De vreme ce canoanele acestea din potrivă rânduiesc. Însă din canonul acesta se încheie că și părinții cei duhovnicești nu se cade a dezlega certările celorlalți de o tagmă cu dâșii părinți duhovnicești, de nu vor fi ele afară din canoane, și cu totul fără cuvânt.

bisericeasca judecatorie⁶¹. Și alta încă, că după canonul 121 al Cartaginei, dacă episcopul ar afurisi pe cineva, pentru că mai-nainte mărturisind păcatele sale la dânsul, în urmă au tăgăduit, se cuvine și ceilalți episcopi a nu se împărtăși cu cel ce l-a afurisit, în câtă vreme și el nu se va împărtăși cu cel de dânsul afurisit pentru o pricină ca aceasta. Și aceasta să se facă, pentru ca să se păzească episcopul a nu prihăni pe nimenea fără a putea să dovedească catigoria (prihana). Iar după Cartea legii lui Fotie titlul și capul 9. Și după scoliastul Valsamon. Dacă episcopul, sau prezbiterul ar afurisi pe cineva (adică l-ar despărți) ori de împărtășirea Dumnezeieștilor Taine după Valsamon și Vlastar, sau și de starea cea împreună cu cei credincioși, și de rugăciunea cea în biserică, fără de vreo canonicască și binecuvântată pricină, afurisirea adică aceasta să se dezlege de Ierul cel mai mare, iar episcopul sau prezbiterul cel ce a afurisit, să se afurisească de către mai marele său, în câtă vreme va socoti acela că este destulă. Aceasta însă să se facă pentru ca să pătimească cu dreptate acela, ceea ce asupra celuilalt cu nedreptate a lucrat. Drept aceea atât în Tomul 1 al practicelelor soboarelor la foaia 11 se scrie că încă trăind cel ce a afurisit, afurisirea se dezleagă de sobor, de nu s-ar face cu dreptate. Cât și cel al 7-lea al lui Nicolae zice, că legătura cea fără cuvânt, care o ar fi făcut un egumen ce s-a săvârșit din viață, asupra altuia, pentru ca să rămână în egumenie, și apoi s-ar fi dus, această legătură, zic, este fără tărie, și pentru aceasta cel legat, de arhiereu, se dezleagă⁶². Vezi și tâlcuirea celui al 12 apostolesc.

⁶¹Pentru aceasta și Dumnezeiescul Hrisostom fiindcă se învinovăța, că nu a păzit afurisirea ce o a glăsuțit asupra sa soborul cel de pe lângă Teoria, ci nu o a băgat în seamă, mai-nainte de altă sobornicească cercetare, s-a dezvinovățit zicând: Că, nici ca de cât înfățișat la judecată, nici prihănirile pârașilor săi le-au auzit. Nici vreme cât de puțin i s-a dat pentru a se dezvinovăți. (Metafrastul în viața lui Hrisostom) precum și cel 74 apostolesc rânduiește, care și citește-l. Însemnează însă, că trei feluri de afurisiri sunt. Că unul Dumnezeiesc este, despre care pentru Pavel s-a zis, că a fost aferosit (adică ales) din pântecele maicii sale de Dumnezeu spre buna vestire (Romani 11). Iar alta binecuvântată și canonicască, ceea ce se face după canoane. Și a treia cea fără cuvânt, și care se face afară de canoane. Deci afurisirea aceea ce se făcea de cei vechi, cuprinde despărțire sau de taine, sau de biserică, și de rugăciunea ce cu cei credincioși, sau de împreună adunarea cu clericii cei de o ceată cu dânsii, precum am zis în tâlcuirea celui al 10-lea apostolesc. Iar afurisirea cea ce acum se face, care cuprinde despărțire de Treimea cea prea Sfântă și de o ființă, și blestem, și neiertare, și nedezlegare, până și după moarte, nu are asemănare cu afurisirea celor vechi, ci vine a fi asemenea cu anatema. Despre care vezi Prolegomena soborului din Gangra. Pentru acestea cuvintele acestea ca unele ce nu sunt canonicști, nu se cade a se scrie în cărțile de blestem. Tu însă vezi rogu-te că se conglăsuiește cu acest apostolesc și canonul 1 al soborului, din Sfânta Sofia, rânduind să fie și de patriarhul Constantinopolului afurisiți, sau caterisiți sau anatematisiți, cei ce sunt așa de Papa Romei.

⁶²Iar câți cu nedreptate se vor afurisi, pentru numele lui Dumnezeu, adică ori pentru credință ori pentru predaniile bisericii, ori și pentru porunca lui Hristos; Aceștia se cade a se bucura, fiindcă sunt vrednici de fericire, după cuvântul Domnului, ce zice: „Feriți-vă veți fi când vă vor urî pe voi oamenii, și vă vor despărți pe voi, și vă vor ocări, și vor lepăda numele vostru ca un rău, pentru Fiul Omului”. [Luca 6:22] iar pentru cei ce afurisesc fără cuvânt și după patimă, acestea zice Dionisie Ariopag: la cap 7 a bisericeștii ierarhii „Așa au și ierarhii afurisoarele puteri, ca niște arătători ai Dumnezeieștilor drepturi, nu că doar pe înțeleapta Dumnezeiască începătorie ca să zicem așa, slujitorește urmează pornirilor celor fără cuvânt. Ci ca cum ei, cu chip prorocitor mișcându-i Duhul începătorul săvârșirilor, pe cei judecați de Dumnezeu, după dreptate afurisindu-i.” Și iarăși: Deci a întrebuița și afurisirile, și toate ierarhiceștile puteri, în ce chip i-ar mișca pe ei Dumnezeiască începătorie cea săvârșitoare. Și acestea tâlcuindu-le Dumnezeiescul

CANONUL 33

Nici unul din străini episcopi, sau prezbiteri, sau diaconi fără sistatica (sau recomandatie) să se primească, și aducându-le încă acestea, cercetează-se; Și de vor fi propovăduitori ai buneii credințe, primească-se. Iar de nu, cele spre trebuință lor dându-li-se, la împărtășire pe ei să nu-i primiți. Că multe se fac după amăgire. [Apost: 12; sobor 4: 11, 13; sobor 6: 14; Antioh: 7, 8; Laodi: 41; Cartag: 31, 97]

TÂLCUIRE

În canonul 12 al lor rânduiesc Sfinții Apostoli a nu se primi nici un cleric străin de alt episcop fără a avea scrisori sistatice (adică recomanditoare). Și în canonul acesta încă însuși aceasta o rânduiesc, cu oarecare adăugire, zicând: Nici un străin episcop, sau prezbiter, sau diacon, nu se cuvine a se primi de alți episcopi, fără a aduce scrisori, episcopul adică ale mitropolitului său, iar prezbiterul, sau diaconul ale episcopului, sau ale mitropolitului său, recomanditoare, și de credința, și de buna viață, iar mai ales de neprihănitul său nume. Dar deși vor aduce cu sineși recomandatii ca acestea, iarăși cercetează-se de sunt ortodocși au ba; Căci poate să fi greșind ei întru credință: și cel ce a dat lor cărțile cele recomanditoare, greșeala aceasta nu a știut. Iar dacă cercetându-se se vor afla că sunt propovăduitori ai Ortodoxiei, și ai buneii cinstiri, atunci să se primească la împărtășire (însă să nu se ierte și a se împreună număra la vreo biserică din cele de acolo și a lucra ale preoției fără a avea pe lângă cărțile cele recomanditoare, încă și carte slobozitoare, și arătătoare că au voie a lucra oriunde ar merge slujba preoției, după canonul 17 al soborului 6). Iar de se vor afla rău credincioși și eretici să nu vă cuminecați cu dânșii, zice, ci dați lor, cele trebuincioase și de nevoie, și trimiteți să se ducă de al voi. Căci multe necuviințe urmează de la niște străini ca aceștia din amăgirea, pentru că nu se face pentru ei cuviincioasa cercetare. Vezi și sub însemnarea canonului 12 al Sfinților Apostoli.

CANONUL 34

Episcopii fiecărui neam (nație) se cuvine a ști (a cunoaște) pe cel întâi întru dânșii și al socoti pe el ca de cap, și nimic ceva de prisos a face. Iar ei singure acelea fiecare a face câte se cuvin episcopiei sale și satelor celor de sub dânsa. Dar nici acela fără de socoteala tuturor să facă ceva, că așa va fi o unire și se va slăvi Dumnezeu prin Domnul întru Sfântul Duh: Tatăl și Fiul și Sfântul Duh. [sobor 1: 6,7; sobor 2: 2,3; sobor 3:8; sobor 4:28; sobor 6: 36, 39; Anti: 9]

TÂLCUIRE

Precum când capul bolește, și nu propune lucrarea sa sănătoasă, și celelalte

Maxim zice, dacă afară de socotința lui Dumnezeu va afurisi ierarhul, Dumnezeiasca judecată nu-i urmează lui. Căci după Dumnezeiasca judecată, și nu pentru voia sa, acestea este dator a le aduce.

mădulare ale trupului rău se află, sau și se fac desăvârșit netrebnice; Cu un chip ca acesta, și când cela ce ține rânduială de cap în biserică, nu are cuvenita sa cinste, și tot celălalt trup al bisericii negreșit se va mișca fără rânduială. Pentru aceasta și canonul acesta rânduiește: Ca toți episcopii ai fiecărei eparhii trebuie a cunoaște pe acela, care este întâi între dâșii⁶³ adică pe mitropolitul. Și să-l socotească pe el, ca cap al lor, și fără de socoteala lui nici o lucrare de prisos să facă: Care nu se cuvine adică (necuvinită), în parohiei episcopilor lor, ce covârșindu-se pe acestea, privește la starea cea de obște a toatei eparhiei; Precum, de pildă, sunt întrebările cele despre Dogme, economiile și îndreptările greșalelor celor obștești, stările și hirotoniile arhierilor, și altele asemenea. Ci să se adune la mitropolitul, și împreună cu el să se sfătuiască pentru obșteștile lucruri cele de acest fel, și ceea ce s-ar arăta a fi mai bine pentru acestea, obștește să se hotărască. Iar unul firește care din episcopi, acelea numai să le facă îndeosebi, fără de socoteala mitropolitului, câte se cuvin în hotarele episcopiei sale, și în satele care sunt supuse episcopiei sale. Însă precum episcopii nu pot a lucra vreo obștească lucrarea a mitropolitului lor, așa asemenea și mitropolitul, nu se cuvine a face vreo acest fel de lucrare obștească singur și îndeosebi, fără de socotința tuturor episcopilor săi⁶⁴. Căci cu chipul acesta va fi unire, și dragoste și între episcopi, și mitropoliți, și între clerici și între cei lumeni. Iar din unirea și dragostea aceasta va slăvi Dumnezeu și Tatăl, prin Fiul său, și Domnul nostru Iisus Hristos, care a arătat oamenilor Numele Părintelui Său, și a legiuit dragostea zicând: „Întru aceasta vor cunoaște toți că ai Mei ucenici sunteți, de veți avea dragoste întru voi”. [Ioan 13: 35] și se va slăvi întru Sfântul său Duh, care prin Darul său ne-a unit pe noi întru o Duhovnicească împreunare. Adică, din unirea aceasta, se va slăvi Sfânta Treime, Tatăl, Fiul, și Sfântul Duh, după Evanghelicescul Glas, ce zice: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune, și să slăvească pe Tatăl vostru cel ce este în Ceruri”.⁶⁵ [Matei 5: 16]

⁶³Însemnează că cel întâi al episcopilor, se zice după canonul 6 al Sardichiei, episcop al mitropoliei, și exarh al eparhiei, iar după cel 34 și altele ale celui din Cartagina: protevon se zice. Iar după cel 46 al acestuiași se numește episcop al scaunului întâi, iar de obște după cele mai multe canoane, se numește mitropolit, iar cel întâi între mitropoliți se numește, sau exarh al ocârmuirii, după canoanele 9, 17 ale soborului 4 și 6 ale celui de al doilea sau patriarh. Și vezi subînsemanarea 2 a canonului 6 al soborului 1. Iar exarh al iereilor, sau iereu vârfelnic nu se zice, după canon 46 din Cartagina. Și fiindcă, cuvântul și rânduiala ce are mitropolitul către episcopi, aceștiași are și patriarhul către mitropoliți, și precum mitropolitul este întâi și cap al episcopilor, așa este și patriarhul întâi și cap al mitropoliților. Pentru aceasta și acest canon apostolesc nu se înțelege mai mult pentru episcopi către mitropolitul, decât pentru mitropoliți către patriarhul, ci întocmai pentru amândouă părțile asemenea.

⁶⁴Pentru aceasta și Ioan Chitru zice, că de va sluji mitropolitul în episcopia episcopului său, trebuie a o face aceasta cu socotința și voia episcopului său. La diptihă (pomelnic) să se pomenească numele patriarhului, și nu al episcopului. Fiind cu necuviință cel mai mare a pomeni numele celui mai mic: (la Armenopol în perilipsul canoanelor supra scris 4)

⁶⁵Pentru aceasta și episcopii Egiptului înfățișându-se la soborul 4 au urmat apostolescului acestuia canon, și nu au iscălit îndată în epistolia lui Leon, zicând: Că fără de socotința celui întâi între ei, adică al episcopului Alexandriei, nu au voie a face vreo lucrare. (praxis 4 a soborului 4. Vezi și canon 30 a aceluiași sobor.)

CANONUL 35

Episcopul să nu îndrăznească a face hirotonii afară din hotarele sale în cetățile, și satele cele ce nu sunt supuse lui. Iar de e va vădi că au făcut aceasta, fără socotința celor ce țin cetățile, sau satele acelea, să se caterisească și el, și aceia pe care i-au hirotonisit. [sobor 2: 2; sobor 3: 8; sobor 6: 20; Antioh: 13, 22; Sardic: 3, 11, 12]

TÂLCUIRE

Și canonul acesta pentru unirea și buna rânduială a episcopilor și a mitropoliților s-au rânduit, zicând: episcopul nu se cade a îndrăzni afară de hotarele episcopiei sale să facă hirotonii, sau altă bisericască slujbă să lucreze în orașele și satele acelea, ce nu sunt supuse lui. (ci nici mitropolitul are voie să meargă în enoriile episcopilor lui, și a săvârși hirotonii, sau altceva arhiereticesc.) Ci atunci numai are voie a lucra cele de acest fel, când va fi poftit de arhiereul locurilor aceloră. Iar de s-ar vădi că au făcut aceasta de sineși fără de socotința și voia arhierelor, care stăpânesc orașele și satele acelea, să se caterisească și el care peste hotar a hirotonisit, și aceia pe care i-a hirotonisit⁶⁶. Pentru că cu chipul acesta se văd a fi întru unul și același loc totodată doi episcopi, sau doi mitropoliți, care lucru este afară de lege, și oprit de canonul 8 al soborului întâi, și de cel al 12-lea la soborului 4. Pentru aceasta și soborul 6 în al 20-lea canon al său rânduiește, că cel ce va merge în episcopie străină și va învăța în public de la sineși, fără de voia arhiereului locului, să înceteze de lucrarea arhierască, și să lucreze numai cele ale prezbiterului. Poate nu pentru alte pravăț decât pentru a nu se face această nerânduială, a fi adică, întru aceeași episcopie, totodată doi episcopi, unele voind altul, și altele altul, care acela a îndrăznit a o face. Căci de nu ar fi fost acesta pravățul acestui sobor, pentru ce să pogoare pe episcopul la treapta prezbiterului?

⁶⁶ Ar putea întreba cineva dacă clericii cei hirotoniți de arhiereul cel de peste hotar, fără de socotința arhiereului locului, caterisindu-se pot iarăși a-și lua treapta soartei, din care au căzut, sau nu pot? Se vede că pot; precum zic oarecare. Fiindcă nu pentru vinovății canonicești, nu pentru al loruși păcat din soarta lor s-au scos; Ci pentru pricina celui ce i-a hirotonisit pe ei afară de hotar. Și mai ales, când nici au știut că cel ce l-a hirotonisit, fără de socotința arhiereului locului i-a hirotonisit. Și de vreme ce pot iarăși a-și lua soarta treptei, oare cu a doua hirotonie, a arhiereului locului, ca niște caterisiți, aceasta o mai iau, sau cu singură înduplicarea și plinirea a lui? Poate cu singură înduplicarea lui; Aceasta adică, pentru că este oprit a se face al doilea hirotonisiri, după canoane. Și aceasta, și pentru că, precum unul de ar răpi o femeie, și fără știrea arhiereului și a născătorilor (părinților) ei, ar pune pe vreun preot și i-ar cununa, de-ar afla arhiereul în urmă și născătorii femeii, și ar primi nunta, nu se mai face a doua cununie. (Drept aceea și marele Vasilie în canonul 22 voiește ca cu singură voia născătorilor să aibă tărie și întărire căsătoria cea de acest fel răpită.) Cu un chip ca acesta și hirotonia celor hirotoniți de arhiereul cel de peste hotar, numai de va primi arhiereul locului, are tărie și putere, ca cum ar fi fost chiar a sa hirotonie. Căci, precum pricina caterisirii unora ca acestora s-a născut din nevrerea socotinței arhiereului locului, așa și întărirea hirotoniei lor se naște din voința și socotința arhiereului lor, însă este arătat că cel ce va mărturisi că va păzi feciorie și nu se va însura dacă hirotonisindu-se de arhiereu de peste hotar, se va caterisi, nu poate în urmă a se însura pentru că s-a scos din soarta sa. Fiindcă nu poate a pune de pricină, că pricina soartei a făcut mărturisirea fecioarei; Și pentru aceasta căzând din soartă, strică și cade totodată și din feciorie.. Pentru că era slobod lui mai-nainte a se însura, și apoi a se face cleric. Deci nu pentru clericie a iubit pe feciorie, ca și pentru căderea din clericie să urască pe feciorie, ce o a iubit pe ea însăși îndeosebi, pentru aceasta și a o strica nu poate.

De vreme ce pogorârea aceasta este furare de cele sfinte, după canonul 29 al soborului 4. Și dacă episcopul cel ce învață peste hotar este nevrednic de episcopie, nevrednic trebuie a fi și de prezbiterie. Iar de este vrednic de prezbiterie, pentru ce să nu fie de episcopie? Deci arătat este că pentru aceasta îl pogoară pe acesta în treapta prezbiteriei, pentru ca să rămână iarăși un episcop întru episcopie, și nu doi. Că au păcătuit așa fără mijlocire întru vrednicia episcopiească, făcând a fi doi episcopi întru aceeași episcopie, pentru care și se caterisește din aceasta. Dar nu a păcătuit în vrednicia prezbiterului, de vreme ce, doi și mulți prezbiteri nu este oprit a fi întru aceeași episcopie, pentru aceasta nici se caterisește de preoție (deși Zonara și Valsamon zic, că cel ce învață în public fără de socotința episcopului locului, pentru aceasta se pogoară în treapta prezbiterului, pentru ca să se smerească, ca unul ce a iubit slava și s-a înălțat.). Drept aceea și Sfințitul Fotie (titlul 9 cap 11) Spre dezlegarea părutei împotriviri a canoanelor, celui 29 adică al soborului al 4-lea și cel 20 al celui al 6-lea a propus pe cel 8 al soborului 1. Însă și slujba prezbiterului trebuie a o lucra episcopul cel de peste hotar, cu voia și slobozenia episcopului celui de loc. Iar de nu este cu voia aceluia, nici aceasta poate a o lucra, ci petrece ca un luman (adică ca un mirean) până ce se află întru acel loc străin, după canoane. Însă pentru ca să încheiem totul canonului acestui apostolesc, zicem așa: episcopul care săvârșește arhieraticeasca slujbă în străină eparhie după voia episcopului locului, nu săvârșește cu puterea și lucrarea arhieriei sale (căci cu chipul acesta ar fi doi episcopi întru o episcopie, ca cum având două osebite puteri și lucrări.). Ci cu episcopieasca putere, și lucrare a episcopului locului (pentru că cu chipul acesta, amândoi episcopii se socotesc ca un episcop). Și de este aceasta așa precum și este, cel ce a lucra ceva arhieresc fără de voia episcopului locului, se caterisește, și din episcopieasca sa putere, care neavând, ca unul ce de peste hotar fiind a lucrat⁶⁷. Încă și din ce străină a episcopului locului, pe care putea a o avea cu voia și slobozenia aceluia: Dar o a furat și o a însușit luiși.

CANONUL 36

Dacă vreunul hirotonindu-se episcop, nu ar primi slujba, și purtarea de grijă a norodului ce s-a încredințat lui, acesta trebuie să fie afurisit, până ce ar primi. Asemenea și prezbiterul, și diaconul. Iar dacă mergând acolo nu ar fi primit, nu din a sa socoteală, ci din răutatea norodului, el adică fie episcop, iar clirosul cetății afurisească-se. Căci ai unui norod acest fel de nesupus nu s-au făcut învățători. [sobor 6: 37; Anghir: 18; Ant: 17, 18]

TÂLCUIRE

Supuneți-vă și ascultați pe mai marii voștri [Evrei 13: 17; Cor 7: 24]. Și întru ceea ce te-ai chemat întru aceasta și rămâi, zice Dumnezeuiescul Apostol. Tot aceasta rânduiește și canonul acesta zicând. Cel ce se va hirotonisi prin Dumnezeuiasca ierosăvârșire a rugăciunilor, episcop unei eparhii, sau prezbiter, și

⁶⁷ Pentru aceasta și Dumnezeuiescul Hrisostom în voroava a 3-a către Coloseni zice, până ce ne aflăm în scaunul acesta al Constantinopolului, până ce avem proedria (întâia ședere), avem și vrednicia șederii întâi și scutirea, deși suntem nevrednici.

diacon unei enorii (Parohii), apoi nu primește această Dumnezeiască slujbă, și purtarea de grijă a norodului ce i s-au sortit lui, unul ca acesta să se afurisească, până ce va primi să meargă. Iar de ar merge episcopul la eparhia sa, iar norodul eparhiei, pentru nesupunerea și răutatea sa, și nu pentru vreo rea socoteală, și pricină vrednică de prihană a episcopului, nu l-ar primi, el fie episcop adică împărtășească-se de vrednicia, și slujirea cea cuvenită episcopului, iar clericii eparhiei cei ce nu l-au primit pe el, afurisească-se, de vreme ce nu au povățuit cu învățătura, și cu buna lor pildă, pe nesupusul norod cel de acest fel⁶⁸.

CANONUL 37

De două ori pe an facă-se sinod al episcopilor, și cercetează-se între dânsii Dogmele bune cinstiri de Dumnezeu, și întâmplătoarele bisericile împotriva ziceri dezleagă-se, odată adică, în a patra săptămână a Cinzecimii, (cei după Sfintele Paști), Iar al doilea, în douăsprezece zile ale lunii lui octombrie.

TÂLCUIRE

Pentru nedumeririle cele despre Dogme, și pentru împotriva zicerile cele bisericesti, ce are fiecare, și în scurt a zice, pentru canoniceștile întrebări, poruncesc Dumnezeieștii Apostoli în canonul acesta, ca de două ori în an să se facă local localnic sinod de episcopi, cu mitropolitul al fiecărei eparhii, ca să cerceteze între sineși îndoielile ce urmează în dogmele bune cinstiri, și ca să dezlege fiecare împotriva zicere bisericască ce s-ar întâmpla a avea cineva către arhiereul său, adică sau pentru că s-au afurisit de dânsul, sau pentru că altă pedeapsă bisericască a luat de la dânsul cu nedreptate. Și un sobor, să se facă în a patra săptămână după Sfintele Paști; Iar celălalt să se facă, în 12 ale lunii lui octombrie⁶⁹. Iar ce deosebire

⁶⁸Însemnează din canonul acesta cum se cuvine a fi clericii, adică nu numai ei învățați, ci și în destui a învăța și a înțelepți pe alții. Căci, iată cum, măcar de și ei nu s-au făcut pricinuitori răului, însă fiindcă n-au povățuit bine pe norodul lor, să afurisc și cad sub canonicești certări.

⁶⁹Însemnează, că și vremea, și numărul localnicilor acestora soboare, după alt chip s-au economisit de Soboarele cele mai din urmă. Căci o vreme a unuia din aceste două Soboare, sau mutat pentru folos de canonul al 5-lea al soborului 1 a toată lumea, spre a se aduna mai-nainte de Sfântul marele Post; Pentru ca să se ridice din mijloc cu judecata soborului, toată prigonirea și patima ce ar avea clericii, și lumenii între dânsii, și către arhiereul lor, și așa să se proaducă de dânsii cu curățenie și fără de patimă darul postului către Dumnezeu. Iar numărul acestor localnice soboare, după pomenitul al 5-lea canon al soborului 1 și după al 19-lea la celui al 4-lea și al 20-lea al Antiohiei s-a păzit neschimbat, spre a se face aceste adică de două ori în an. Iar după al 8-lea al celui al 6-lea și al 6-lea al celui al 7-lea și al 26-lea și 60 și 104 a Cartaginiei. Și după 20 și 21 capul al întâiului titlu a cărții a 3-a din Vasilicale sau împuținat, spre a se face odată în an sobor, pentru greutatea călătoriei, și pentru întâmplări care oprea. Ci și această dată s-au rânduit de canon 81 al soborului din Cartagina, să se facă la 21 August; Iar cel 61 al acestuiași sobor zice, că în vremea soborului să se cerceteze însuși persoane prin locuitorii cei ce sunt de față în soborul fieștecări eparhii. Poruncește însă canonul 40 al celui din Laodicea, ca episcopii să meargă la soborul aceasta pentru ca să învețe, și să se învețe cele cuviincioase. Iar oricare stăpânitor ar opri a nu se face soborul acesta, să se afurisească după canonul 6 al soborului 7. Și câți mitropoliți s-ar lenevi la aceasta, sau câți episcopi sănătoși fiind și slobozi de neapărată purtare de grijă, nu s-ar afla de față la soboarele acestea, să se certe frățeste. Iar dacă unii nu vor arăta celui mai întâi adică mitropolitului, împiedicarea, pentru care nu au putut a se înfătoșa la sobor, să se facă neîmpărtașiți de către ceilalți, și la singură

are localnicul sinod de cel a toată lumea, vezi Prolegomena Sinodului 1, asemenea și ce osebite are de cel sătesc, vezi la Prolegomena soborului ce s-a făcut în vremea lui Chiprian. Iar sinod chiar, este după Vlastar, adunare de arhieriei, ce se face, sau pentru a se da hotărâre pentru buna cinstire de Dumnezeu (și pentru buna rânduială a bisericii); Sau pentru a se surpa vreo vătămare ci se făcuse, sau urma a se face a bunei cinstiri de Dumnezeu (și a faptei bune), cu armele blagocestie.

CANONUL 38

A tuturor bisericestilor lucruri, episcopul aibă purtare de grijă și ocârmuiască-le pe ele, fiindu-i Dumnezeu cercetător. Însă să nu-i fie lui cu puțință a reșlui ceva din ele, sau rudelor sale a dăruia cele ale lui Dumnezeu. Iar de ar fi săraci, dei-le ca unor săraci, dar nu sub pricinuirea acestora, să vândă cele ale bisericii. [Apost: 41; sobor 4: 26; sobor 7: 11, 12; sobor 1 și 2: 7; Anghira: 15; Gangr: 7, 8; Antioh: 24, 25; Cartag: 34, 41; Teofil: 1; Chiril: 2]

TÂLCUIRE

Dacă episcopului i se încredințează sufletele oamenilor, cărora toată lumea nu le este vrednică, cu mult mai vârtos se cuvine a i se încredința lucrurile bisericii. Pentru aceasta și canonul acesta rânduiește, ca episcopul să aibă purtare de grijă pentru toate lucrurile bisericii, ori a moșiilor și a celor nemișcătoare câștiguri, ori a odoarelor și a celor mișcătoare, și să le chivernisească cu frică și cu luare aminte, socotind, că, are pe Dumnezeu privitor și cercetător la chivernisirea acestora. Însă deși are purtare de grijă și chivernisirea lor, dar nu are și voie a și le însuși luiși și să zică că este al său vreun lucru din acestea, sau să dăruiască rudelor sale lucrurile cele afierosite lui Dumnezeu. Iar dacă rudele lui acestea sunt săraci, dai-le și lor cele spre trebuință, precum dă și celorlalți săraci. Adică miluiască-i pe ei chiar ca pe niște săraci, și nu ca pe rude. Însă miluiască-i pe ei din roduri și din producturile cele ce în fiecare an se adună din lucrurile bisericii, iar nu din pricina lor să aibă voie a vinde vreun lucru din acestea.

CANONUL 39

Prezbiterii, și diaconii, fără de socotința episcopului nimic să săvârșească. Că el este căruia i s-au încredințat norodul Domnului, și de la care să se ceară cuvântul cel pentru sufletele lor. [sobor 7: 14; Laodiki: 57; Cartag: 6, 7, 41, 50]

TÂLCUIRE

Apostolescul canonul acesta rânduiește, că prezbiterii, și diaconii fără de socoteală și voia episcopului lor, nu pot să lucreze nici o slujire ieratică, atât din acelea ce se cuvin arhieraticeștii vredniciei a episcopului, cât și din acelea, a cărora putere o au ei, prin taina hirotoniei, iar lucrarea lor a o săvârși nu pot fără

eparhia lor să se împărtaşească, după canon, 84, 85 din Cartagina, iar Fotie (titlu l 30 și cap 8) rânduiește, ca stăpânitorii cei ce nu vor arăta împăratului (neurmarea lor), să se certe cu prea mari pedepse. Și iarăși la aceștia titlu și cap, zice, că lângă mitropoliți, să se facă soboare de episcopi, iar lângă patriarhi, să se facă soboare de mitropoliți. Și cum că nu se împotrivesc acestui apostolesc canon cel, 104 din care vezi la tâlcuirea aceluia.

de socotința arhiereului. (acestea însă spre pildă este, adică, a nu spovedi, nici ierta pe cei ce se pocăiesc, după canonul 6, 7, 8 al soborului din Cartagina⁷⁰, a afierosi lui Dumnezeu pe fecioare, după canonul 6 al acestuiași. A nu hirotesi și atunci anagnost, sau monahi; și altele asemenea.) Fiindcă, zice, că episcopului chiar și mai cu deosebire, i s-au încredințat norodul lui Domnului, și de la dânsul mai cu deosebire, ca de la un păstor, cu îndatorire are a i se cere de la Dumnezeu seamă pentru sufletele turmei sale.

CANONUL 40

Fie arătate însușitele lucruri ale episcopului (dacă însă ar avea ale sale), și arătate cele chiriacești. Ca să aibă stăpânire episcopul săvârșindu-se, pe ale sale cărora va voi, și cum va voi, a le lăsa. Și nu cu pricinuire de bisericesti lucruri se cade cele ale episcopului, când va fi având muiere, și copii, sau rudenii sau casnici. Că drept este înaintea lui Dumnezeu, și înaintea oamenilor, ca, nici biserica să sufere vreo pagubă, pentru neștiința lucrurilor episcopului, nici episcopul sau rudele lui, cu pricinuirea bisericii, să se jefuiască. Sau și se cadă în vorbe oamenii lui, și moartea lui cu ocări să se îmbrace. [sobor 4: 22; sobor 6: 35; Antioh: 24; Cartag: 30, 40, 89]

TÂLCUIRE

Dumnezeieștii Apostoli nici un lucru cinstind mai mult decât pe dreptate, rânduiesc în canonul lor acesta, că se cuvine a fi arătate, atât lucrurile ce are episcopul ale sale (de s-ar cuveni cătuși de cât să aibă ale sale, el care este mort lumii, și lucrurilor lumii) ori cele ce a câștigat mai-nainte de a se face episcop, ori cele ce i-au venit moștenire, din darul rudelor sale. Atât, zic, trebuie a fi arătate lucrurile episcopului, cât și lucrurile bisericii, ale episcopiei, sau ale mitropoliei. Pentru care sfârșit? Pentru ca să aibă episcopul stăpânire, când va muri, să lase

⁷⁰Pentru aceea și prezbiterii, atât cei neînsurați cât și cei însurați, prin scrisoare și dare de voie iau de la arhiereu stăpânire de a lega și a dezlega. Că având aceștia înlăuntru în ierosini putere cuprinse, de a lega și a dezlega păcatele, prin slobozenia aceasta și cartea arhierească (Entaltirion), mai iau și lucrarea acestui duhovnicesc lucru. Însă mulți arhierei nu numai prin scrisoare și prin o singură voie, ci încă și prin hirotesia fac pe duhovniceștii părinți, care lucru este mai bun și mai sigur, și nici o necuviință naște. Că hirotesia (adică punerea mâinilor) aceasta este împătășire de blagoslovenie, după Tarasie, și după soborul 7 (și vezi subînsemnarea canonului 8 al 1) și de darul duhovnicesc după faptele apostolilor, „Că prin punerea mâinilor apostolilor zice: Se dă Duhul cel Sfânt” (nu are trimitere). Și cu drept cuvânt este aceasta, atât după cei ce zic că cu putere se cuprinde în ierosini a lega și a dezlega, cât și după cei ce zic cele din potrivă. Din care unul se vede a fi și Simeon al Tesalonicului, că zice (răspunsul 11) că prezbiterii nu au împreună cu hirotonia și puterea de a lega și a dezlega, ci singuri episcopii. Iar după dare de voie, și porunca episcopilor și după nevoie, și ei pot a o lucra. Zice însă canonul 30 al lui Ioan Chitru, că duhovnicii câți vor lua odată voia și alegerea de la arhiereu ca să mărturisească, numai este trebuință a o mai lua și de la moștenitorul aceluia. Că cel ce odată s-a născut, nu poate de două ori a se naște. Căci după alt chip pot aceștia a se lipsi de darul duhovniceștii slujbe, fără numai de vor cădea în vreun păcat. Că atunci se caterisesc și de ierosini, și de Epanghelma duhovnicescă. Drept aceia după canonul acesta duhovnicii trebuie să aibă ierosinea lor lucrătoare. Iar câți nu o lucrează pentru oarecare opritoare a lor păcate, nici a spovedi nu se cuvine. Și câți o fac aceasta, afară de canoane fac. Și vezi mai pe larg subînsemnarea canonul 102 al soborului 6.

lucrurile sale⁷¹ la aceia care va voi, și cu orice fel de chip va voi. Însă să le lase la fețe drept slăvitoare, și nu la ereticești⁷², ca să nu se piardă pentru pricina lucrurilor bisericii, lucrurile episcopului, care se întâmplă uneori să aibă muiere (și vezi canon 5 apostolesc) și copii, sau rudenii, și slugi sărace, fiindcă drept este, și înaintea lui Dumnezeu, și înaintea oamenilor, nici biserica a se păgubi de lucrurile sale de către rudele sau poate de către îndatorii episcopului, nefiind osebite lucrurile lui, ci mestecate cu cele ale bisericii, nici episcopul, sau rudele lui, să se lipsească de lucrurile cele ce se cuvin lor, fiind mestecate cu lucrurile bisericii. Nici este drept ca, rudele și moștenitorii episcopului să cadă în ispite, și în multe vorbe și județuri, pentru a osebi lucrurile lui de cele ale bisericii, și din pricina tuturor acestora, să se julească pomenirea mortului episcop, în loc de a se ferici. Deci pentru ca să lipsească toate gâlcevile acestea, se cuvine episcopul a avea izvod curat de toate lucrurile sale, și după izvodul acesta să-și facă testament (adică diată)⁷³ la moartea sa, și să lase, precum am zis, averea sa la cei ce va voi (însă cei ce vor moșteni pe episcop, se cuvine a plăti și datorie de va avea.). Iar dacă și episcopul sau și oricare alt cleric, sau și diaconiță, ar muri fără a face testament de lucrurile sale, și fără a avea moștenitori legiuți, lucrurile acestora, le moștenește biserica aceea la care ei au fost hirotonisiți, după legiuirea lui Fotie, titlul 10 cap 5, rânduirea 3 a titlului 2 din Nearale.

CANONUL 41

Poruncim ca episcopul să aibă stăpânire peste lucrurile bisericii, că dacă sufletele cele scumpe ale oamenilor lui i s-au încredințat, apoi cu cât mai mult trebuie de a porunci pentru bani, încât după a lui stăpânire toate să se ocârmuiască, și celor ce au trebuință prin prezbiteri și diaconi să li se dea cu frica lui Dumnezeu și cu toată evlavia. Să se împărtășească însă și el din cel trebuincioase (de ar avea trebuință) la trebuințele sale cel de nevoie, și la ale fraților celor din străini, ca nici într-un chip ei să fie lipsiți. Că legea lui Dumnezeu a rânduit, ca cei ce stau înaintea Altarului (jertfelnicului) de la Jertfelnic să se hrănească. Fiindcă nici ostașul cândva se lipsește de simbria sa, purtând arme asupra potrivnicilor. [Apost: 38; sobor 4: 26; sobor 7: 12; Antioh: 24, 25; Teofil: 10, 11; Chiril: 2]

TÂLCUIRE

Și canonul acesta asemenea cu cel al 38-lea dă episcopului toată stăpânirea asupra bisericestilor lucruri, zicând: Poruncim ca episcopul să aibă stăpânire peste

⁷¹Am zis că cele ce au câștigat mai-nainte de a se face episcop să fie arătate, și să le lase unde va voi, pentru că după canonul 40 al Cartaginei dacă episcopii, și clericii mai-nainte fiind săraci, în urmă au câștigat în episcopie sau în cliros lucruri mișcătoare, sau nemișcătoare, se cade să le lase bisericii căreia îi slujesc (ci și din lucrurile ce le vor câștiga, din darul cuiva, sau din clironomia rudească, trebuie să afierosească bisericii lor ceea ce bine vor voi).

⁷²Fiindcă canonul 89 din Cartagina, rânduiește ca și după moartea sa să se anatematisească episcopul, care va lăsa moștenitori luiși elini, sau eretici, dar și canonul 4 al acestuiași oprește pe episcopi și pe clerici de a dăruia lucrurile lor la eretici, măcar și rudenii ale lor de ar fi aceștia.

⁷³Închipuirea Testamentului vezi-o la sfârșitul cărții.

lucrurile bisericii. Căci, dacă încredințăm lui sufletele cele scumpe ale oamenilor, căroră toată lumea nu este vrednică, mult ne-am lipsi, adică, nu trebuie a le porunci, că toți banii și lucrurile bisericii, trebuie a se ocârmui după stăpânirea lui, și a se împărți la cei scăpătați, și săraci, cu frica lui Dumnezeu, și cu toată evlavie, prin prezbiteri și diaconi⁷⁴. Și pentru ce să se ocârmuiască acestea, și să se împartă prin aceștia? Pentru ca să se păzească pe sineși episcopul, mai presus de tot prepusul, și prihana, ca cum că singur el le mănâncă, și rău le economisește. De vreme ce se cuvine bine a se îngriji, nu numai înaintea lui Dumnezeu, ci și înaintea oamenilor, precum și parimiastul (paremistul) mai-nainte a zis, și Apostolul Pavel în urmă, și să se păzească pe sineși fără poticnire înaintea tuturor, și neprihănit întru toate, însă zice, și episcopul trebuie să primească din lucrurile bisericii cheltuielile, atât pentru trebuințele sale cele de nevoie (de nu are ale sale adică, ci este sărac) cât și pentru trebuințele tuturor fraților celor străini care ar veni la dânsul. Încât, după nici un chip, nici el, nici străinii să se lipsească de cele de nevoie. Pentru că și legea lui Dumnezeu poruncește de la Altar să se hrănească; adică, din jertfele cel ce se proaduc la Jertfelnic, iereii cei ce stau înaintea Jertfelnicului și jertfesc⁷⁵. Și nici un ostaș cândva ridică arme asupra vrășmașilor, adică nu merge la război, cu a sa cheltuială. Vezi însă, că canonul zice, cum că arhiereul se cuvine a cheltui din venitul bisericii numai în trebuințele lor cele de nevoie, și nu în cele de prisos, petreceri, și desfătări. Și cum că se cuvine a fi iubitor de străini, și iubitor de săraci, precum poruncește fericitul Pavel lui Tit și lui Timotei să fie arhierei. (1 Timotei 3: 2; Tit 1: 8).

CANONUL 42

Episcopul, sau prezbiterul, sau diaconul, cu tavle zăbovindu-se, sau cu beții, ori înceteze, ori caterisească-se. [Apost: 43, 54; sobor 6: 9, 50; sobor 7: 22; Laodic: 24, 55; Cartag: 47, 69]

TÂLCUIRE

Cei ierosiți se cuvine a fi înainte tuturor pildă vie și închipuire a toată buna rânduială, și a faptei bune, și îndemnarea către toată facerea de bine. Dar de vreme ce unii dintr-înșii se abat din calea cea dreaptă a faptei bune, și se îndeletnicesc la jucarea cu sorți, adică în tavle (jocurile de noroc, și alte jocuri), încă și în beții și în bancheturi. Pentru aceasta apostolescul canonul acesta rânduiește, ca oricare episcop, sau prezbiter, sau diacon să îndeletnicește întru aceste necinstite lucruri, sau să înceteze despre ele, sau să se caterisească de ierosini.

⁷⁴Pentru aceasta și Iustin Filosoful și mucenicul, în a sa a doua Apolighie (răspundere) pentru creștini, zice acestea: „Cei avuți și voind, fiecare după bună voința sa, ceea ce voiește dă.” Și ceea ce se adună se învistierește la proestos (stătătorul înainte). Și acesta împarte și orfanilor, și văduvelor, și celor lipsiți pentru boală, sau pentru altă pricină, și celor ce sunt în legături, și străinilor celor ce sunt nemerniciți, și în scurt tuturor celor ce sunt în nevoie li se face purtător de grijă.

⁷⁵Că după Teodorit, care tâlcuiește: stih 6, 7 al cap 3 al cărții celei Leviticești, din vitele cele ce se jertfeau (afară numai de arderile de tot), alte mădulări adică se proaduceau la jertfelnic precum rărunchii cei doi cu prapurul; seul care era asupra pântecelui, și asupra coapselor, și urechile maiului. Iar celelalte cărnuri se dădeau preoților pentru ca să le mănânce (foaia 971 a tomului 1 al celor opt cărți).

CANONUL 43

Ipodiaconul, sau citețul, sau cântărețul, cele asemenea făcând, ori înceteze ori afurisească-se. Așijderea și mireanul. [Apost: 42, 54; sobor 6: 9, 50; Laodic: 24, 55; Cartag: 47, 69]

TÂLCUIRE

Și canonul acesta rânduiește, ca oricare ipodiacon, sau citeț, sau cântăreț, face cele asemenea, care oprește canonul de mai sus 42, adică care și joacă în tavle, sau în cărți, sau altele asemenea, și se zăbovește în beții, și în bancheturi, sau să înceteze despre niște fapte acest fel de necinste, ori neîncetând, să se afurisească. Așijderea și mirenii cei ce se zăbovesc întru acestești, sau să înceteze despre ele, sau să se osebească din adunarea celor credincioși.

CANONUL 44

Episcopul, sau prezbiterul, sau diaconul, camătă cerând de la cei ce se îndatoresc de la el, ori înceteze, ori caterisească-se. [sobor 1: 17; sobor 6: 10; Laodic: 4; Cartag: 5, 6; Vasilie: 14]

TÂLCUIRE

De a împrumuta cineva argintul său cu dobândă, este oprit și de legea cea veche. Că zice Dumnezeu în a doua lege (cap 23) nu vei cămătări fratelui tău argintul cu camătă, și camătă de pe mâncări, și camătă de pe tot lucrul. Și David lăudând pe cel drept, pe lângă celelalte ale lui fapte bune, și pe aceasta o adaugă, zicând: „Argintul său nu l-a dat în camătă”. [Psalm 14: 6] și dacă aceasta a fost oprită la Iudei, cu mult mai vărtos este acum oprită la noi creștinii⁷⁶. Că zice: „Că

⁷⁶Pentru aceasta și Nearoa lui Leon poruncește, că, deși împărații cei mai-nainte de noi dobânda pentru împietrirea inimii, și cruzimea împrumutătorilor, noi însă am judecat cu dreptul, să lipsească desăvârșit din petrecerea creștinilor o faptă ca aceasta, ca o necuviincioasă vieții lor, și oprită de Dumnezeieștile Legi. Pentru aceasta blândețea noastră poruncește, a nu avea cineva voie, cu totul, nici întru o pricină a lua dobândă, ca nu cumva vrând să păzim legea omenească, să călcăm Legea lui Dumnezeu. Ci oricâtă dobândă ar lua vreun împrumutător, să se socotească în capetele datoriei (Armenonul cartea 3 titlul 7). Iar deși Sholion al titlului 2 al capului 1 al legiurii lui Fotie zice, că Nearoa 131 a lui Iustinian, ce este în cartea a 5-a titlul 3 cap 9 hotărăște, că, de va lăsa cineva prin testamentul său, dar spre bine cinstitoare pricini (adică spre sloboziri de robiri întâmplându-se, spre zidiri de sfinte biserici, spre chivernisiri și hrane de săraci, și de orfani ne vârșnici), poruncim în vreme de șase luni după ce s-ar arăta testamentul cel de acest fel, să se dea dăruirea aceasta și pomana la fețele cărora s-au lăsat. Iar dacă epitropii și iconomii testamentului mortului, ar prelungi vremea peste acelea șase luni, și nu vor da pomana aceasta, să o dea de aici înainte cu dobândă, și cu toată legiuirea creștere de la vremea, care a murit cel ce o a lăsat. Dacă nearoa aceasta, zic, rânduiește așa, și Fotie însuși aceasta zice, titlul 9 cap 27. Iar Sholiastul Valsamon zice, că se cuvine să mulțumim patriarhului Fotie, pentru că bine a tâlcuit, că se cuvine episcopii și clericiei să ceară dobândă. Aceasta nici ca decât trebuie să tulbure pe cel ce citește. Pentru că Fotie va adică să ceară clericiei dobânzi, nu pentru bani, sau pentru alte lucruri, care ei ale lor împrumutează. Pentru că aceasta este faptă potrivnică sfintelor canoane, și Evangheliei, și Dumnezeieștii Legi. Ci precum este cu totul arătat din însăși cuvintele nearalei, dobândă înțelege, că trebuie să ceară, pentru cele sufletești ci le lasă cei ce mor la fețe nevoiaș, pentru sufleteasca lor mântuire, iar iconimii morților le țin ca să le mănânce ei, și prelungesc vremea dării lor. Drept aceea nu se reazeme cămătarncii și lingătorii de dobânzi pe cuvintele acestea ale lui Valsamon, că aceste cu adevărat toiaș de trestie, după proorocul, sau

mai mare decât biserica este aici”(Matei 12: 6). Că dacă de toți creștinii este oprit a se face acest lucru, cu mult mai vârtos despre cei ierosiți, și despre clerici, care se cuvine a fi chip și pildă a tot binele? Și mai ales nevoitorii, și postnicii, cei răstigniți lumii. Pustnic și cămătarnic, este lucru nepilduit întru adevăr, și neprimut la auzul omenesc. Pentru aceasta dar și apostolescul canonul acesta rânduiește, ca oricare episcop, sau prezbiter, sau diacon, împrumutând banii săi, cere de la datornicii săi dobândă, sau să înceteze de la acest rău câștig sau să se caterisească, asemenea de aici să cuvine și monahului să-și primească potrivitele lor certări, adică afurisire, și ne împărtășire, cu statornică făgăduință, că de acum înainte se vor depărta de arătata, și vrednica de osândire călcare de legea aceasta.

CANONUL 45

Episcopul, sau prezbiterul, sau diaconul, împreună cu ereticii rugându-se, numai să se afurisească; Iar de au dat lor voie, ca unor clerici a lucra ceva, să se caterisească. [apostol: 65; sobor 3: 2, 4; Laodic: 6, 9, 32, 33, 34, 37; Timo: 9]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că oricare episcop, sau prezbiter, sau diacon numai împreună s-ar ruga, dar nu și împreună ar Liturghisi, cu ereticii, să se afurisească. Că cel ce împreună se roagă cu afurisiții (precum acest fel sunt ereticii) trebuie împreună a se afurisi și el, după canonul 10 al acestorași apostoli. Iar de au iertat ereticilor acestora să lucreze vreo slujire, ca clericii, să se caterisească. Fiindcă oricare cleric va și liturghisi (împreună liturghisi) cu cel caterisit (precum unii ca aceștia sunt și ereticii, după canonul 2 și 4 al soborului 3) împreună se caterisește și el, după al 11-lea al apostolilor. Că se cuvine pe eretici să-i urâm și să ne întoarcem fețele despre ei, dar nu cândva și să ne rugăm împreună cu ei, sau să iertăm lor a lucra vreo slujire bisericească, ori ca niște clerici, ori ca niște ierei.

CANONUL 46

Episcopul, sau prezbiterul, ereticesc botez primind, sau jertfă, a se caterisi poruncim. Că ce conglăsuire este lui Hristos cu veliar? Sau ce parte Credinciosului cu necredinciosul? [Apost: 47, 68; sobor 2: 7; sobor 6: 95; Cartag: 1; Vasilie: 1, 20, 47, 2, Cartag: 6, 15]

TÂLCUIRE

Dreptslăvitorii creștini se cuvine a se feri de eretici, și slujirile lor a le urî. Iar mai vârtos însuși ereticii se cuvine a se muștra și a se înțelepți de către episcopi și prezbiteri, doar cumva vor înțelege și se vor întoarce, din rătăcirea lor. Pentru aceasta și canonul acesta rânduiește, că, oricare episcop, sau prezbiter, ar primi ca

mai bine a zice, trestie de sineși sfărâmată, și nimic îi ajută, ci mai vârtos la pământ îi aruncă, și îi oboară în prăpastia cea de suflet pierzătoare. Căci, dacă noi creștinii avem poruncă Evanghelicească când împrumutăm, să nu nădăjduim că vom lua nici însuși capetele: „Împrumutați nimica nădăjduind”(Luca 6: 35). Și Sirah zice: „De vei împrumuta, fii ca cum ai pierdut”(Sirah 8: 15), cum vom fi iertați, dacă luăm și dobânzi?

de drept și adevărat botezul ereticilor⁷⁷ sau jertfa ceea ce se proaduce de dânșii,

⁷⁷Pentru aceasta și Sfântul Ieromartirul Chiprian care a stătut episcop al Carhidonului, și tot soborul cel dimprejurul său, cel de optzeci și patru de episcopi, ce s-au adunat în Carhidon, urmând apostolescului acestuia canon care leapădă botezul ereticilor de obște, încă și apostolescului canon 68 celui ce zice, că cei deeretici botezați sau hirotonisiți, este cu neputință, a fi ori creștini, ori clerici. Urmând ei zic, canoanelor acestora, au așezat canon prin care leapădă botezul ereticilor, și al schismaticilor împreună. Dovedindu-o aceasta, și din alte multe scripturilnice ziceri, iar mai ales din acea apostolească: „Un Domn, o Credință, un botez” (Efeseni 4). Că dacă, zic ei, una este soborniceasca biserică, și unul este botezul cel adevărat, cum poate fi adevărat botezul ereticilor, și al schismaticilor, de vreme ce ei nu sunt înlăuntru în biserică cea sobornicească ci s-au rupt dintr-însa prin eres? Iar de este adevărat botezul ereticilor și al schismaticilor, și este adevărat și cel al drept slăvitoarei și al soborniceștii biserici, apoi nu este un botez, precum Pavel strigă, ci două. Care este prea cu necuviință. Aduăgă însă ei și aceasta, că socoteala aceasta, de a nu primi botezul ereticilor, ne este nouă și proaspătă a lor, ci veche, și de cei mai dinainte ai lor cercată. canonul acestui sobor și Sfântul a toată lumea al 6-lea sobor (cu canonul al doilea) l-au pecetluit. Și de unde mai-nainte era canon de localnic și particularnic sobor, acum este canon de a toată lumea sobor, ca unul ce de acesta s-a pecetluit. Într-un glas cu Sfântul Chiprian și cu soborul cel de lângă el, și Firmilian cel ce a stătut exarh al soborului celui din Iconia (pe care marele Vasilie în întâiul său canon, îl numește al său, ca pe unul ce era episcop al Chesariei), strigă și leapădă botezul ereticilor. Că scriind către Sfântul Chiprian, zice acestea, dar cine, măcar de ar fi ajuns și la vârful săvârșirii și al înțelepciunii, poate a se întări, și a crede, că singură suprachimarea celor trei nume ale Sfintei Treimi, este destulă spre iertarea păcatelor, și spre sfințenia botezului, de nu este adică drept slăvitori, și acela ce botează? Citește toată Epistolia acestuia, care se află în cartea cea pentru cei ce au patriarheisit în Ierusalim (cartea 1, cap 16, paragraf 4) de nevoie fiind la această pricină. Să unește la această socoteală și marele Vasilie, pe ale cărui canoane așijderea le-a pecetluit cel al 6-lea sobor a toată lumea (în canonul 2) că adăugând în întâiul său canon a zice, care botezuri sunt primite, și care neprimite, în două le împarte pe acestea, zicând: Că, botezul ereticilor: adică al celor cu totul despărțiți de biserică, și care după însăși credință sunt osebiți de cei drept slăvitori, și a căroră osebire privește dea dreptul la credința cea întru Dumnezeu, s-au părut bine cuvântată pricină celor din început cu totul a se lepăda. Iar botezul schismaticilor, sau socotit adică a fi de cuviință de către soborul cel de lângă Chiprian, și Firmilian al nostru, să se lepede și acesta; fiindcă schismaticii cei ce se numesc curați zic, și înfrânați, și de sac purtători, și Idroparastații (adică cei ce săvârșesc Liturgia numai cu apă), și alții, sau despărțiți la început de biserică, și despărțindu-se numai aveau în sineși Darului Duhului Sfânt, fiindcă darea acestuia se tăiasă. Pentru aceea ca niște mireni făcându-se, nici dar duhovnicesc aveau, nici stăpânire de a boteza, sau a hirotonisi; Și după urmare cei ce se botezau de dânșii, ca de mireni botezându-se, au poruncit să se boteze cu adevăratul botez al bisericii cei sobornicești, dar însă fiindcă s-au socotit de cuviință de către oarecare Părinți ai Asiei, să fie primit botezul schismaticilor, pentru oarecare iconomie a multora, fie primit. Însă însemnează, că botezul schismaticilor, care în întâiul său canon îl primește marele Vasilie, în cel 47 al său îl leapădă, zicând, noi cu un cuvânt, pe cei curați, și înfrânatici, și de sac purtători, pe toți îi botezăm. Iar de este la voi oprit botezul al doilea, pentru oarecare iconomie, precum este și la Romani, cuvântul nostru însă să aibă putere de a strica adică pe botezul acestora. Drept aceea dacă pe botezul schismaticilor îl strică marele Vasilie, pentru că le lipseau săvârșitul, dar, de prisos este de a mai întreba cineva de se cuvine să boteze peeretici. Iar în canonul al 20 al său hotărâtor zice, că peeretici nu-i primește biserică, fără a-i boteza. Aceastăși socotință o are și marele Atanasie, și pe ale acestuia cuvinte le-a pecetluit soborul al 6-lea că zice, întru al treilea cuvânt asupra Arieniilor: „Arienii se primejduiesc și întru însăși plinirea Tainei, a botezului zic. Căci, dacă deplinirea prin botez se dă în Numele Tatălui, și al Fiului, iar Arieni nu zic Tată Adevărat, fiindcă tăgăduiesc pe întocmai ființa cea dintr-însul, tăgăduiesc însă și pe Adevăratul Fiu, și pe altul din nou plâsmuindu-l cu nălucirea lor zidit din cele ce nu au fost, pe acesta îl numesc Fiu, cum dar botezul cel ce se dă de dânșii, nu este cu totul nefolositor, și zadarnic? Și se vede adică după mască, că este botez, dar cu adevărul nici un ajutor are către credință, și către buna cinstire. Că nu cel ce zice Doamne, acela dă și pe adevăratul botez, ci cel ce zice și cheamă Numelui, și care are și credință dreaptă. Pentru aceasta dar și Mântuitorul nu a poruncit apostolilor să boteze chiar numai, ci mai întâi le-a zis să învețe pe cei ce vor să se boteze, și așa să-i boteze în Numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh, pentru ca să se facă credința dreaptă din învățătură, și cu dreaptă credință să se

adauge săvârșirea botezului. Pentru aceasta și multe alte eresuri, zic numai Numele Sfintei Treimi, dar fiindcă nu le cugetă acestea drept, nici credința o au sănătoasă, și nefolositor au și pe botezul cel dat de dânșii, fiind lipsiți de buna cinstire. Drept aceea urmează, că cel ce se stropește de dânșii, mai mult se spurcă cu păgânătatea, decât se izbăvește de ea. Deci și cei ce cugetă cele al Arienilor, măcar de și citesc cele scrise, și zic numirile Sfintei Treimi la botez, însă amătesc pe cei ce iau botez de la dânșii, fiindcă sunt mai necinstitori de Dumnezeu decât ceilalți eretici. Dar și Teologul Grigorie într-un glas, cu sfinții cei mai-nainte ziși, zice în cuvântul cel la Sfântul Botez, către Arieni, sau și către macedonieni întinzându-se, care se Catehiseau.” Iar de șchiopătezi încă, și nu primești deplinirea Dumnezeirii Fiului și a Duhului, caută pe altul să te boteze, sau mai bine zice, să te înece în apa botezului, fiindcă eu nu am voie a despărți Dumnezeirea Fiului, și a Duhului, de Dumnezeirea Tatălui, și a te face mort, în vreme ce se cuvine a doua oară a te naște prin botez. Încât nici darul botezului să-l aibă, nici pe nădejdea care se naște prin botez, pierzând în puținele slăviri ale celui de o ființă și de asemenea ființă mântuirea ta. De vreme ce pe oricare din cele trei Ipostasuri o ai pogori din aceasta, și pe sineți te lipsești de deplinirea cea prin botez. Zice încă și Dumnezeiescul Hrisostom (în voroava cea la început, era Cuvântul) „Nu te amăgească pe tine o ascultătorule adunările ereticilor, că au botez dar nu luminare. Și se botează cu trupul, iar cu sufletul nu se luminează.” Ci și Sfântul Leon în epistolia cea către Nichita zice: „Nici un eretic dă sfințenie prin taine.” Iar Ambrosie în cuvântul cel pentru cei ce se catehiesc, zice: „botezul celor rău cinstitori de Dumnezeu, nu sfințește.” Acestea așa zicându-se, cu dreptate s-ar nedumeri cineva, pentru ce sfântul a toată lumea sobor al 2-lea și al 7-lea canon al său, încă și cel al 6 a toată lumea sobor în canonul 95 al său, nu a lepădat botezul tuturor ereticilor, după apostoleștile canoanele acestea și după soborul cel de lângă sfântul Ciprian, și după toți ceilalți mari de Dumnezeu înțelepțiți Părinți mai sus pomeniți, ale căroră conscripturi, însuși acest al 6-lea a toată lumea sobor, precum am zis, în al 2-lea canon al său, l-a pecetluit, ci al altor eretici le-au primit botezul, iar al altora nu? Pentru ca să se facă dar lesne de înțeles dezlegarea nedumeririi acesteia, este trebuință a ști cineva mai-nainte, că două feluri de chivernisire, și de îndreptare, se păzesc în biserica lui Hristos. Un fel se numește scumpătatea, iar celălalt, se numește economie și pogorământ. Cu care chivernisesc mântuirea sufletelor economii Sfântului Duh, uneori cu unul alteori cu altul. Deci Sfinții Apostoli în canoanele lor cel mai-nainte zice, și toți pomeniții sfinți, au întrebuițat scumpătatea, și pentru aceasta desăvârșit leapădă botezul ereticilor; Iar soboarele acestea două de toată lumea, au întrebuițat economia, și botezul Arienilor și al Macedonenilor l-au primit, și al altora. Iar pe al Evnomianilor, și al altora încă, nu l-au primit. Pentru că, mai ales în vremea soborului al 2-lea Arieni și Macedonenii erau în putere, și nu numai că erau mulți întru mulțime, ci aveau și mari puteri lângă împărați, și pe lângă stăpânitori, se aflau și la senat. Drept aceea, întâi pentru ca să-i tragă la dreapta slăvire, și să-i îndepărteze mai cu lesnire, și alta pentru ca să nu se întâmple mai mult să-i sălbăticească asupra bisericii, și asupra creștinilor, și răul mai rău să se facă, au economisit lucrul așa, Dumnezeieștii Părinți aceia economisindu-și cuvintele lor cu judecată (Psalm 111: 5). Și s-au pogorât a primi botezul lor. Iar cum că, acestea nu le zicem de la sine-ne, și cu cuvinte goale, mărturii sunt la aceasta la acești doi mari părinți, Vasilie zic, și Grigorie. Că marele Vasilie, temându-se de împărăteștile și dregătoreștile puteri, ale luptătorilor Duhului, și îngrijindu-se ca nu cumva să năvălească, asupra bisericii Chesariei, care atunci era Finix singur înființat al ortodoxiei, au întrebuițat economia, și până la destulă vreme nu nime arătat Dumnezeu pe Duhul cel Sfânt. Iar marele Grigorie vrând a arăta puterile și sălbăcia Arienilor, și Macedonenilor, în însuși recomenditorul cuvânt ce îl face către cei 150 episcopi ai acestui 2 a toată lumea sobor, zice, pentru dânșii acestea: „Cu adevărat fiare cumplite au căzut asupra bisericii, care nici după însemnearea noastră cruțându-ne, ci nerușinându-se a fi decât vremea mai puternici”. Unde arată, că și cu toate că împăratul era drept slăvitor, și cu toate că drept slăvirea s-a înfățișat, și sobor de toată lumea asupra lor s-a făcut, însă ei încă erau grei și sălbatici asupra dreptei slăviri, și mai puternici decât creștinii. Au zis însă și mai sus marele Vasilie, că, botezul celor curați (adică al Navatianilor) pe care l-au primit și al 2-lea și al 6-lea sobor (l-au primit pentru economia celor mulți) căci de nu ar fi fost cuvântul acesta al economiei, cu soborul al 6-lea ne s-ar fi împotrivit și luiși, și soborului al 2-lea de toată lumea, primind el botezul oarecăror eretici, și canoanele lui Vasilie pecetluindu-se (adică întărindu-se), care în canonul 1 și în cel 47 desăvârșit strică botezul ereticilor? Au doară nu citea aceste canoane lui Vasilie? Sau pentru ce să nu facă osebite, și să zică, că pecetluiește pe toate celelalte canoane ale lui, afară numai de cel 1 și 47? Arătat este dar, că, au lăsat să înțelegem noi, că marele Vasilie întrebuițează scumpătatea, iar el, și cel al 2 a toată lumea au întrebuițat iconomia, și așa nu

se vede vreo împotrivă zicere, sau împotrivă între dâșii, și cuvântul acesta al iconomiei este pricina cea mai întâi și Domnitoare, pentru care Soboarele acestea, botezul altor eretici l-a primit, și al altora nu. Însă pe lângă cuvântul iconomiei au stătut și a doua pricină, pentru care a făcut așa. Iar aceasta este, căci, ereticii aceia al căror botez le-au primit soboarele acestea, păzeau neschimbat felul, și materia botezului ortodocșilor, și se botezau după forma soborniceștii biserici; Iar ereticii aceia, al căror botez nu l-au primit, au schimbat săvârșirea botezului și o au stricat, adică chipul felului, să zicem așa, chemarea, sau întrebuințarea materiei, adică a afundărilor și a ieșirilor din apă. Și cum că aceasta a stătut pricina, martori vrednici de credință sunt, mai întâi însuși cuvintele canonului al 7 al soborului 2. Că pentru ce alta, botezul Evnomianilor, și al Savelianilor nu l-au primit, iar pe al Arienilor și al Macedonenilor l-au primit, de vreme ce de o potrivă, și Evnomianii, și Arienii, și Macedonenii sunt cu totul cumpliți eretici? (fiindcă Evnomie asemenea ca Arie hulea asupra Dumnezeirii a unuia născut Fiului Tatălui, zicându-l pe el zidire a Tatălui, și slujitor precum se vede în cuvântul al 2-lea al marelui Vasilie cel asupra lui Evnomie; Și asemenea ca Macedonie hule asupra Dumnezeirii Duhului, zicându-l pe el că este al treilea cu firea după Tatăl, precum se vede aceasta în cuvântul al 3-lea al marelui Vasilie cel asupra lui Evnomie.) Și savelianii, și arianii, sunt întocmai după eresuri, precum zice Teologul Grigorie.” Întocmai este spre păgânătate, și savelianește a împreuna, și arienește a despărți, cea întâi adică cu fața, iar cea a doua, cu firile. Și iarăși, că răul în amândouă este de-o potrivă, măcar deși se află în cele potrivnice. Și socoteala lui Savelie introduce Iudaismul, după sfințitul Fotie, iar cea a lui Arie, bagă pe Elinismu? Pentru ce dar cei ce sunt deopotrivă după eresuri, nu s-au primit deopotrivă de către sobor? Arătat este, că Arienii, și Macedonienii se botezau fără schimbare, ca și dreptslăvitorii, în trei afundări, și în trei scoateri, și în trei chemări ale Sfintei Treimi, fără a schimba nici felul chemărilor nici materia apei (că măcar deși arianul Ualie a pus lege ca botezul să se facă întru o afundare, precum zice Dositei la Dodecavilion foaia 86 însă legea aceasta nu s-a ascultat, nici s-a întărit, ci a rămas nelucrătoare la Arieni. Fiindcă nici pomenire de aceasta cât de puțin canonul nu face, întru cele ce pomenește botezul ereticilor, nici Zonara, sau Valsamon, sau Aristin, sau Anonimul (cel nenumit). Tâlcuitorii canoanelor o zic aceasta. Și măcar de au schimbat arianii și chemările botezului după Chedrinu, și după aceștia Dositei, zicând în Numele Tatălui celui mai mare, și al Fiului celui mai mic, și al Sfântului Duh celui și mai mic; Dar nu au făcut schimbarea aceasta înaintea soborului al 2-lea ci în urmă, precum aceștia Dositei zice.) Iar evnomianii schimbând chipul materiei botezului, numai într-o afundare se botezau; Precum însăși cuvintele ce le are canonul arată anume: „Că pe evnomiani, zice, care întru o afundare se botează și cel: Precum și savelianii chipul materiei botezului, adică pe cele trei chemări stricându-le, învăța, că Tatăl, și Fiul, și Duhul sunt o față. Iar cum că se boteza după chipul botezului bisericii ereticii aceia al căror botez soborul l-a primit, martor este și Zonara tâlcuitorului canoanelor. Că citind canonul al 7-lea al soborului 2 acestea zice anume.” Nu se botează dar de al doilea aceștia, căci despre sfântul botez la nimic se osebesc de noi, ci întocmai se botează. Și cum că dimpotrivă, nu după forma botezului bisericii, se botezau ereticii aceia, al căror botez nu l-au primit, martor este iarăși aceștia Zonara zicând: „Aceștia dar, și toți ceilalți eretici a se boteza sfinții Părinți au legiuit. Că ori nu s-au norocit de Dumnezeiescul botez, sau norocindu-se, nu drept nici după chipul dreptslăvitoarei biserici, s-au norocit de el. Deci pentru că ereticii aceea păzeau chipul apostolescului botez, canoanele acelor două soboare, i-au primit ca botezați. Și nu numai pentru aceasta, ci și pentru iconomie, precum am zis. Că de le-ar fi lipsit iconomia, negreșit nu ar fi stătut împotriva apostoleștilor canoane, care poruncesc dimpotrivă, adică să nu primim botezul ereticilor. Toată Teoria, care până acum o am făcut aici, nu este aici de prisos, mai ales este și prea de nevoie, de obște adică pentru toată vremea, iar mai ales pentru ziua de astăzi, pentru gâlceava cea mare, și prigonirea cea multă, ce se face pentru botezul latinilor, nu numai între noi, și latini, ci și între noi, și între cei de o cugetare cu latinii. Deci urmând celor zise fiindcă locul apostolescului canon o cere, zicem, că botezul latinilor este minciunonumit botez. Și pentru aceasta, nici după cuvântul amărunțimei este primit, nici după cuvântul iconomiei. Nu este primit după cuvântul amărunțimei, întâi pentru că sunt eretici. Și cum că latinii sunt eretici nici o trebuință este acum să arătăm, vreo dovadă. Că însuși aceasta, că avem atâta ură, și atât întoarcere, iată atâtea veacuri, despre dâșii, este arătată dovadă, că ca pe niște eretici îi urâm, adică precum și pe arieni, sau pe savelieni, sau pe macedonienii cei luptători de Duh. Dar de ar pofti cineva a înțelege și din cărți eresurile lor, acestea le va afla toate, în cărțile preasfântului patriarh al Ierusalimului chir Dositei biciul papistașilor, cu prea înțeleptele lor surpări. Însă în destulă știință poate să ia și din cârtica înțeleptului Miniat cea numită piatra smintelii. Ajungă însă câte despre dâșii Sfântul

Marcu al Efesului (în adunarea 25 cea în Florenția) de față a zis așa: Noi pentru nimică alta ne-am dezbinat de Latini, decât pentru că sunt, nu numai shismatici, ci și eretici, pentru aceasta nici se cuvine măcar a ne uni cu dânșii. Încă și marele Eclesiarh Silvestru zicea: „osebirea latinilor, este eres, și așa o au avut cei mai-nainte de noi. Deci mărturisit fiind, că latinii sunt prea vechi eretici, mai întâi îndată din aceasta sunt nebotezați, după marele Vasilie de mai sus și după Chiprian și Firmilian sfințiții cei mai-nainte de el; Pentru că mireni făcându-se ei, fiindcă s-au rupt din dreptslăvitoarea biserică, numai au cu sineși pe Darul Sfântului Duh, prin care dreptslăvitorii Ierei săvârșesc Tainele. Aceasta este o dovadă, care este atât de mare și ne împotrivă zisă, cât sunt mari, și căroră nu li se poate zice împotrivă, și canoanele marelui Vasilie, și ale Ieromartirului Ciprian, fiindcă au luat, și mai ales au întărire de la sfântul a toată lumea al 6-lea sobor. Al doilea latinii sunt nebotezați, pentru că nu păzesc cele trei afundări la cel ce se botează, precum din început au primit de la sfinții apostoli dreptslăvitoarea biserică. Latinii cei mai-dinainte mai întâi stricând apostolescul botez, întrebuițau turnare, adică puțină apă pe creștetul copilului turnând. Care încă și acum pe la oarecare locuri se lucrează. Iar cei mai mulți cu o legătură de peri de porc, de trei ori aruncă puține picături de apă pe fruntea pruncului. Iar între alte locuri, precum au vestit nouă de acolo întorcându-se la noi oarecine, că puțin bumbac (care fieștecine poate ști câtă apă au ridicat bumbacul) zice, împlântându-l în apă, ung cu acela pe copil, și așa îl botează. Deci, nebotezați sunt Latinii, pentru că nu fac cele trei afundări și scoateri, după apostoleasca predanisire. Pentru aceste trei afundări, cât sunt de nevoie și de neapărate, spre deplinirea botezului, nu zicem. Cel ce poștește, cetească, ci după toată nevoia cetească cartea prea mult învățatului, și prea înțeleptului Evstratie Arghentios. Ci și noi la apostolescul canonul al 50-lea vom zice, câtă trebuință de acum cere. Iar dacă oarecare dintre însuși Latinii și dintre cei ce cugetă Latinește, ar propune cele trei chemări ale Sfintei Treimi, nu trebuie a se face să au uitat cele ce au auzit mai sus de la sfințitul Firmilian, și de la marele Atanasie; Cum că sunt adică nelucrătoare Dumnezeieștile numele acelea din gura ereticilor scoțându-se. Pentru că de nu ar fi aceasta, negreșit ar trebui să credem, că și babornițele fac minuni, fiindcă descântă cu Dumnezeieștile nume; Deci latinii, și ca niște eretici botez nu pot da, pentru că au pierdut Darul cel începător desăvârșiri, și pe lângă aceasta, au răsturnat și apostolescul botezul acelor trei afundări. Deci, zic, cei ce primesc stropirea latinilor, socotească ce au să răspundă, la stăpânirea acestui apostolesc canon, încă și la a celui după acesta adică al 47-lea! Știu ce propun nenumiții apărători ai latinescului minciunobotez. Că propun că obișnuia biserica noastră a-i primi cu ungerea sfântului Mir pe cei ce din latini se întorceau. Și că se află și oarecare rânduială tipărită, care arată în ce chip să-i primim. Și către acestea chiar și cu dreptate răspundem acestea. Cum că ajunge că mărturisești, că cu Mir îi primeau; apoi, eretici sunt. Că pentru ce cu Mir dacă nu ereau eretici? Deci eretici fiind mărturisiți, nu este de crezut, că dreptslăvitoarea și apostoleasca biserică, ar fi vrut cu dinadinsul să strice apostoleștile și soborniceștile canoanele acestea, ce mai sus le-am însemnat. Ci precum se vede, și precum de cuviință este a crede, că oarecare mare iconomie au vrut să întrebuițeze pentru latini biserica, având și pilda pravățului său, pe acel mare și sfânt al doilea de toată lumea sobor. Că au iconomisit soborul al 2-lea precum am zis, și a primit botezul Arianilor, și al Macedonienilor, cu pravățul și cu nădejdea întoarcerii aceloră și a cunoștinței, pentru ca să nu se facă fiară mai sălbatică asupra bisericii, fiindcă era mulțime prea multă, și puternici întru lucrările cele din afară. Și au nimerit pravățul acesta și nădejdea. Pentru că cu iconomia aceasta și mai blânzi s-au făcut aceia către cei dreptslăvitori, și atâția s-au întors la buna cinstire, încât, în puțin, ori desăvârșit au lipsit, ori prea puțini au rămas. Deci și cei mai-nainte de noi asemenea au iconomisit, și au primit botezul Latinilor, mai ales după chipul cel al doilea. Pentru că papismosul atunci era îndricul său, și toate puterile împăraților Evropei le avea în mâinile sale, iar împărăția noastră își da duhul. Drept aceea de nevoie era, că de nu s-ar fi făcut iconomia aceasta, Papa, ar fi ridicat neamurile cele apusenești asupra celor răsăritenești, și ar fi robit, și ar fi ucis, și alte nenumărate răutăți le-ar fi făcut. Dar acum când relele cele de acest fel nu ni le pot face, fiindcă au pus asupra noastră Dumnezeiască pronie, acest fel de păzitori care și însăși trufașilor aceloră desăvârșit le-au smerit sprânceana. Acum zic, când nimic asupra noastră poate turbarea papismosului, ce mai trebuie iconomie? Că iconomia are măsuri și hotare, și nu este veșnică și nehotărâtă. Pentru aceasta și Teofilact al Bulgariei zice: „Cel ce face ceva după iconomie, nu chiar ca un lucru bun, face aceasta: Ci ca un lucru trebuincios la o vreme. (tâlcuirea la cap 5 stih 11 către Galateni) în destul am iconomisit, zice Teologul Grigorie în lauda cea către Atanasie, nici (socoteala) cea străină primindu-o, nici pe a noastră stricându-o, care cu adevărat ar fi rea iconomie. Așa zic și eu. Cu adevărat rea iconomie este aceasta, când printr-înșă, nici pe latini putem ai întoarce, și noi călcăm scumpătatea

unul ca acesta, poruncim ca să se caterisească. Fiindcă ce conglăsuire are Hristos cu diavolul? Sau ce parte are credinciosul cu cel necredincios? Căci cei ce primesc cele de către eretici, sau și ei au aceeași socoteli al acelora, sau cel puțin nu au osârdie spre a-i scoate pe dânșii din cacodoxia lor. Că cei ce bine voiesc (adică se învoiesc) la slujbele acelora, cum pot a-i muștra pe ei ca să lepede eresul lor cel cacodox și rătăcit.

CANONUL 47

Episcopul, sau prezbiterul pe cel ce are botez după adevăr, de-l va boteza din început, sau pe cel spurcat de către cei necinstitori de Dumnezeu, de nu îl va boteza, să se caterisească. Ca unul ce-și bate joc de Crucea, și de Moartea Domnului, și nu osebește pe ierei de către minciunoierei. [Apost: 46, 68; sobor 2: 7; sobor 6: 95, 84; Carhid: 1]

TÂLCUIRE

Un botez este predanisit nouă dreptslăvitorilor creștini atât de Domnul nostru, cât și de dumnezeieștii apostoli, și Sfinții Părinți. Fiindcă una au stăut și Crucea și Moartea Domnului, întru a cărora închipuire se face botezul. Pentru aceasta apostolescul canonul acesta rânduiește, că, oricare episcop, sau prezbiter, ar boteza de al doilea din început și de iznoavă, ca pe un desăvârșit nebotezat, pe cel ce cu adevărat sau botezat după așezământul Domnului, și al apostolilor, și al dumnezeieștilor părinți, fără de schimbare, adică, precum se botează dreptslăvitorii creștini, unul ca acesta să se caterisească. De vreme ce cu acest al doilea de nou botez, a doua oară răstignește și pilduiește pe Fiul lui Dumnezeu; Care lucru, zice Pavel, că este cu neputință. Și îndoiește Moartea Domnului, pe care moarte mai mult nu-l stăpânește, după aceștia Pavel⁷⁸. Așijderea și oricare

sfințitelor canoane, și primim minciunobotezul ereticilor.” Că a iconomisi se cuvine unde nu se face călcare de lege, zice Dumnezeiescul Hrisostom. Iar cum că cu iconomie s-au făcut închipuirea aceea, dintru aceasta este arătat, că până atunci răsăritenii botezau pe apusenii cei ce se întorceau. Precum o mărturisește aceasta localnicul sobor cel din Laterano Romei; Care s-a făcut la anul de la Hristos 1215 că zice acesta în canonul 4 că răsăritenii nu liturghiseau, acolo, unde mai-nainte ar fi liturghisit apusean, de nu ar fi făcut mai-nainte apă sfântă, spre curățire. Și apoi zice, că răsăritenii al doilea boteza pe apusenii cei ce veneau la biserica răsăritului, adică ca pe unii ce nu aveau botez sfânt și apostolesc (Dodecavivlion a lui Dositei foaia 8, 24). Deci, când până atunci, după mărturia a însuși vrăjmașilor, răsăritenii îi botezau, arătat este, că în urmă pentru mare iconomie au întrebuințat chipul Mirului, fiindcă nu folosea slăbiciunii cei mai de pe urmă a neamului nostru, să ațâțe mai mult mânia papismosului, și cu aceasta încă, fiindcă atunci surpaseră și stricaseră toate cele rău făcute în Florența, și multă latinească mânie era pentru acestea. Drept aceea, și după ce au trecut iconomia trebuie să-și aibă locul lor amărănțimea și apostoleștile canoane.

⁷⁸ Deci nu zice drept Valsamon în tâlcuirea canonului 19 al soborului 1 sau și alții asemenea cugetători cu Valsamon, cum că se cuvine a se boteza a doua oară aceia, care fiind mai-nainte botezați după dreapta credință, s-au făcut apoi eretici, și după aceasta iarăși s-au întors la dreptslăvitoarea credință. Aducând spre mărturie pe apostolescul canonul acesta, și pe cel 19 al soborului 1 ce zice: Că cei ce s-au făcut Pavliani când vor năzui la soborniceasca biserică se cade de iznoavă a se boteza. Nu zic aceștia drept pentru trei pricini. 1. pentru că, cu acest de al doilea botez care ei îl vor, două botezuri băgă în soborniceasca biserică: Care în Simbolul credinței un botez mărturisește, luând prilejul mărturisirii acesteia de la Pavel care zice, „un Domn, o credință, un Botez” (Efeseni 4: 5). Și cât după aceștia a doua oară răstignesc pe Fiul lui Dumnezeu cu a doua botezare, și Răstignire și Moartea lui o îndoiesc, care

lucru este prea păgânesc. „Că, zice, de bună voie păcătuiind noi, numai rămâne jertfă pentru păcate. Adică Crucea, și botezul închipuitorul Crucii, după Dumnezeiescul Hrisostom (voroava 20 către Evrei) că cu o jertfă, zice, a îndeplinit întru veșnicie pe cei ce se sfințesc, și, cu neputință este cei ce odată s-au luminat, apoi au căzut (adică în Iudaism, și de obște în eres, după Hrisostom) iarăși prin pocăință a se înnoi, a doua oară răstignind loruși pe Fiul lui Dumnezeu”. 2. Că apostolescul canonul acesta, pe care spre mărturia socotelii lor îl aduc, nu zice pentru dreptslăvitorii cei mai-nainte botezați, ci pe cei ce din naștere sunt eretici, și de dânșii spurcați, apoi venind la dreapta slăvire. Drept aceea și nu zice de al doilea să-i botezăm, ca pe unii ce mai-nainte au fost botezați, ci să-i botezăm (că de nu va boteza zice) ca pe unii ce niciodată ar fi fost botezați după dreapta slăvire. Iar canonul 19 al soborului 1 zicând de iznoavă să se boteze cei ce s-au făcut Pavliani, (pavlianiți numește pe cei ce din naștere au eresul lui Pavel Samosateului), și nu pe cei ce în urmă s-au făcut așa (deși ceva de acest fel se vede că însemnează zicerea Pavlianicesc) fiindcă soborul 6 în canonul 95 al lui, aducându-și aminte de însuși canonul acesta al soborului 1 la zicerea, pe cei ce s-au făcut Pavliani o au schimbat întru zicerea, Pavlianiști, asemenea adică cu, Donatisti, și Montanisti, care nume arată mai mult eresul cel din naștere, și nu pe cel în urmă făcut. Precum și însuși Valsamon acesta, dar și Zonara, după înțelegerea aceasta tâlcuiește canonul, precum vom vedea în tâlcuirea aceluia, iar deși canonul acesta a întrebuințat zicerea lui Anavantizo, care arată că, a doua oară botez, ci o a întrebuințat nu chiar, ci cu rea întrebuințare. Pomenind adică botezul nostru către ereticului Pavel. Precum și marele Vasilie în canonul 47 această zicere o au întrebuințat a Anavaptismosului, nu că doar era adevărat botez acela, ci precum ereticii aceia îl numeau. Precum și Pavel Apostolul a zis dumnezei din și domni pe dumnezeii elinilor; Nu că doar erau adevărați Dumnezei, ci precum aceea îi numeau. Și al 3-lea că de ar fi fost iertat a e boteza iarăși creștinii cei ce se fac eretici, sau că se leapădă de credință, pentru ce însuși soborul 1 în canonul 11 și 12 al său rânduiește, că cei ce s-au lepădat de credință în vremea goanei, să facă atâția ani ascultând (din afară de biserică rugile) și atâția ani căzând (înaintea ușilor bisericii și cerând iertare de la cei ce ieșeau din biserică în vremea ce ar fi fost cu puțință să-i boteze a doua oară, și așa, și pe dânșii să-i curățească de lepădare, și soborul să scape de atâtea osteneli și griji ale sufleteștii îndreptării acestora?” Pentru acestea dar pricini, ne este iertat a boteza cineva a doua oară pe cel cu adevărat botezat, după acest apostolicesc canon 47 și după cel 57 al Cartaginei deși de eretici s-au spurcat. Fiindcă rămâne botezul cel dintâi. Că Darurile lui Dumnezeu sunt necăite. Pentru aceasta și canonul 35 al soborului din Cartagina nu iartă a se boteza de al doilea clericiei cei caterisiți pentru vinovății, și așa iarăși să se ridice la treapta ierosirii. Ci se curățește cineva de spurcăciunea eresului, cu anatematizarea aceluiași eres cu pocăință vrednică de cuvânt, și rânduiala curățitoarelor rugăciuni al Patriarhului Metodie, pe care biserica le citește asupra celor ce s-au lepădat de credință, și în sfârșit cu Pecetea Sfântului Mir. Iar după cuviincioasa cercare, și după canonul rânduit de duhovnicescul părinte, și cu Trupul și Sângele Domnului „Că Sângele lui Hristos zice, ne curățește pe noi de tot păcatul. Iar copiii Agarenilor care se botează cu botezul nostru, nu cu socoteala binecinstitoare, ci pentru ca să nu se facă trupurilor lor bolnăvicioase sau puturoase. sobornicește s-a hotărât, în vremea Patriarhului Luca a se boteza al doilea, de ar voi să vină la credința noastră. Fiindcă la botezul lor, nu au fost unită credința păgânilor născătorilor lor. Asemenea se cade a se boteza și cei ce ar fi botezați de ne ierosit, formăluit însă cu minciună, că este iereu. Pe lângă aceștia și aceia ce s-ar fi botezat de om lumesc în vreme de primejdie, de nu ar muri ci ar trăi după aceasta. Fiindcă după apostolescul acest 47 singuri episcopii, și prezbiterii au voie a boteza, și nu lumenii. După 1 canon al lui Vasilie, ce zice, pe cei de către lumeni botezați îi botezăm. Că ceea ce se face în vreme de primejdie, și după întâmplare, nu este lege în biserică, după al 17 al celui 1 și al 2-lea. Acestuiași zice și Valsamon și Vlastar. Se cade însă să adăugăm și aceasta într-această subînsemnare, că după al 80-lea al Cartaginei 84 al soborului 6 se cade a se boteza și copii aceia care nici însuși știu de s-au botezat, pentru nevrâsnicia lor, nici alții martori se află adevărind, că s-au botezat. Vezi și subînsemnarea celui 24 al Postnicului, pentru pruncul cel în primejdie botezat nu de iereu, că adică de va trăi, să se boteze de iereu. Fiindcă și Dionisie al Alexandriei pe un iudeu botezat de un mirean în vreme de boală ce îngrozea moartea, l-a botezat pe le din început după ce s-a însănătoșit. Precum se istorisește în tomul 11 foaia 188 al Vizantidei. Adăugăm însă aicea că dacă lumanul poate a-i boteza în vreme de primejdie, poate după urmare și a-i mirui, și a-i împărtași (și vezi subînsemnarea canonului 58 al soborului 6) este însă socotință unora, că pruncii de mireni în primejdii botezați, se cade a se pomeni de vor muri împreună cu cei dreptslăvitori ca unii ce sunt întru nădejde de a dobândi Dumnezeiasca Milă. Iar cei nu în primejdii botezați de mireni și neierosit ci fățarnicit iereu,

episcop, sau prezbiter nu ar boteza cu botezul soborniceștii și dreptslăvitoarei biserici pe cel spurcat, adică pe cel botezat de către necinstitorii de Dumnezeu, adică de eretici, să se caterisească. Fiindcă batjocorește Crucea, și Moartea Domnului, rău și cu greșală socotind, că spurcatul și pângăritul botezul ereticilor, este în închipuirea Crucii și a Morții Domnului, care nu este, și pentru aceasta îl primește pe el, și îl are asemenea cu botezul drept slăvitorilor. Și pe lângă acestea, fiindcă nu osebește pe adevărații iereii dreptslăvitorilor, din mincinoșii iereii ereticilor. Ce deopotrivă pe amândoi ca pe niște adevărați îi primește. Că nici urâtul botez al ereticilor face creștini adevărați pe cei ce întru dânsul se botează, nici hirotonia lor face adevărați ierei pe cei ce se hirotonisesc de dânsii, după apostolescul canon 68. Însă însemnează că, precum am zis, întru închipuirea Crucii și a Morții Domnului se face Sfântul Botez. Că zice Pavel: „Câți în Hristos ne-am botezat, întru Moartea lui ne-am botezat. Și împreună cu dânsul dar ne-am îngropat prin botez întru moarte” (Romani 6: 3) și, împreună sădiți ne-am făcut, cu asemănarea Morții Lui. Dar și Crucea botez s-a numit de către Domnul, după Hrisostom, care zice: „botezul, cu care Eu mă botez, vă veți boteza”. [Matei 20: 22, 23] Și iarăși „cu botez am a mă boteza, și cum mă strâmtorez, până ce se va sfârși”! [Luca 12: 50]

CANONUL48

Dacă vreun mirean pe a sa muieră lepădându-o pe alta va lua, sau pe cea de altul lepădată, să se afurisească⁷⁹. [sobor 6: 87; Anchira: 20; Cartag: 113;

aceștia murind să nu se pomenească, că nebotezați sunt. Însemnează însă că pe Latini nu-i zică că a doua oară îi botezăm, ci că îi botezăm. Fiindcă botezul lor mințește numele său. Și cu totul nu este botez, ci o singură goală stropire.”

⁷⁹ Scumpătatea adică, și hotărârea Domnului întocmai vrea ca nici bărbatul să-și despartă pe muieră sa, nici muieră pe bărbatul său. Că întocmai Domnul și pentru bărbat, și pentru muieră a zis: „Oricare ș-ar lăsa pe muieră sa, și va lua pe-a altuia, preacurvește” [Marcu 10: 11]; fără să adauge afară de cuvânt de curvie, sau la bărbat numai, sau la muieră numai. Ci a lăsat aceasta să o înțelegem noi cu neosebire la amândoi. Iar obiceiul bisericii, bărbatului adică îi dă stăpânire a se despărți de muieră sa, aflându-o curvind, sau preacurvind; Iar muieră să nu se despartă de bărbatul său măcar de l-ar găsi curvind, sau preacurvind. Iar de s-ar despărți pentru cuvântul curviei sau la precurviei, și el nerăbdând s-ar însura cu a doua muieră, muieră cea dintâi ce s-a despărțit de el, are păcatul despărțirii acesteia, iar bărbatul este vrednic de iertare, pentru că s-a însurat a doua oară, și muieră lui cea a doua nu se osândește de preacurvă. Acest obicei, ce a încăput în biserică din romaniceasca și politiceasca lege, nu-l primește Teologul Grigorie; că zice (în cuvântul cel al zicerea Evangheliei, când a sfârșit Iisus cuvintele acestea) „Pe cei mai mulți și de obște mireni oameni îi văd greșit înțelegând pentru întreaga înțelepciune. Și legea ce o au despre aceasta pe muieră o pedepsește, de va curvi, iar bărbatului îi dă voie să curvească? Și muieră de va vicleni patul bărbatului, se judecă de preacurvă, iar bărbatul având muieră sa, de va curvi cu alte muieri, este nevinovat”? Eu nu primesc legiuirea aceasta, nu laud obiceiul; Bărbați au fost cei ce au făcut legea aceasta, și pentru aceasta numai împotriva femeilor au legiuit. Fiindcă însuși ei legiuitorii ai politiceștii legi acesteia, tatilor adică au legiuit a fi fiii supuși, iar partea cea mai slabă, adică pe maică femeie neputincioasă fiind o au lăsat fără purtarea de grijă, ne legiuind a fi fiii și acesteia supuși. Iar Dumnezeu nu a legiuit așa; Ci zice, „cînstește pe tatăl tău și pe maica ta, care este Poruncă întâia întru făgăduințe, ca să-ți fie ție bine” [Matei 15: 4; Marcu 7: 10; A doua Lege, 5: 16 Ieșire; 10: 12 Eclisias] și cel ce grăiește rău asupra tatălui său sau asupra maicii sale, cu moarte să se omoare. Deopotrivă și către tatăl și către maică, și ascultarea o a cinstit, și ocara o a pedepsit. Și blagoslovenia tatălui întărește casele fiilor, iar blestemul maicii dezrădăcinează temeliile. Vedeți potrivire de legiuiri? Unul este făcătorul și al

bărbatului și al muierii. Un pământ sunt amândoi. O Lege amândouă, o înviere. Întocmai și din bărbat și din femeie ne-am născut. Și cu o datorie sunt datori fii către amândoi născătorii. Cum dar tu legiuitor bărbat ceri întreagă înțelepciune de la femeie, și tu nu o păzești? Cum ceri ceea ce nu dai? Cum având trup asemenea cu al femeii, nu legiuiești asemenea? Iar de socotești relele cele din vremea călcării de poruncă, a Păcătuit Eva? Dar a păcătuit și Adam; Pe amândoi i-a amăgit șarpele, și nici femeia s-a aflat mai neputincioasă întru a se amăgi, nici bărbatul mai tare spre a nu se amăgi. Iar de socotești bunătățile cele din a doua facere, să știi că Hristos pe amândoi i-a mântuit cu pătimirile sale, s-a făcut trup pentru bărbat, dar și pentru femeie. A murit pentru bărbat, dar și femeia cu Moartea Lui se mântuiește. Poate socotești că a cinstit pe bărbat pentru că s-a născut din sămânța lui David? Ci și din Fecioară născându-se a cinstit pe femeie. Vor fi zice, amândoi un trup, și trupul cel unul dar trebuie să aibă asemănare. Iar Pavel și bărbatului îi legiuiește întreaga înțelepciune; Cu care chip? „Taina aceasta, zice, mare este, iar eu zic de Hristos, și de biserică”(Efesenii 5: 32). Bine este femeia a se rușina de Hristos, prin rușinarea care arată către bărbatul său; Bine este și bărbatul a nu necinsti biserica lui Hristos, prin necinstea ce face muierii sale, curvind cu alta. Asemenea însă și Hrisostom însăși aceasta o mărturisește întru a cincia Voroavă a cei 1 către Tesaloniceni: Rogu-mă, zice, să ne păzim de păcatul acesta. Pentru că precum noi bărbați pedepsim pe muierile noastre, când își vând cinstea lor la alții, așa și pe noi ne pedepsesc, de nu legile romanilor, ci Dumnezeu, când vindem cinstea muierilor noastre, curvind cu altele. Fiindcă și aceasta, adică păcatul bărbaților cu alta, preacurvie este. Că preacurvie este nu numai a preacurvi cu altul muieria cea măritată, ci și bărbatul cel însurat preacurvind cu alta. Ia aminte cu deamăruntul la aceasta ce-ți zic: Nu este preacurvie aceasta numai a păcătui bărbatului cei însurați cu străină muieră măritată, ci și aceasta a păcătui cu muieră nemăritată, și aceasta întocmai este preacurvie. Pentru că, deși muieria aceea cu care ar păcătui nu este legată cu bărbat, dar cel ce păcătuiește este legat cu muieră. Și pentru aceasta ai călcat legea, și ai nedreptățit pe însuși trupul tău. Că pentru ce tu pedepsești pe muieria ta, măcar și cu bărbat slobod de ar curvi? Negreșit pentru că este preacurvie, măcar și cel ce a curvit cu dânsa, nu are muieră, ci pentru că muieria ta este legată cu bărbat (cu tine adică). Deci și tu, fiindcă ești legat cu muieria când vei curvi cu muieră slobodă, asemenea preacurvie este și curvia ta aceasta. Cel ce va lăsa, zice Domnul, pe muieria sa, fără cuvânt de curvie o face pe ea să preacurvească. Și cel ce ia pe cea lăsată, preacurvește. Și de este aceasta așa, au nu preacurvește cu mult mai vârtos cel ce având muieria sa, păcătuiește cu muieră slobodă? Cu adevărat fiecăruia este arătat. Și nu numai Grigorie, și Hrisostom, ci și însuși Vasilie nu suferă a urma obiceiul acesta, care surpă porunca cea predanisită de Dumnezeu, atât întru alte părți, cât și întru a douăsprezecea hotărâre a iticalelor sale; Zice însă și în canonul său 35 că, când va lăsa muieria pe bărbatul său, se cuvine să cercetăm pentru ce pricină l-a lăsat, și de se va vedea că muieria fără cuvânt și fără pricină l-a lăsat, bărbatul să fie vrednic de iertare, iar muieria de canon de certare, ca una ce s-a făcut pricină răului. Iar pricină bine cuvântată de despărțire între bărbat și între muieră alta vreuna nu este, decât curvia, sau preacurvia bărbatului și a muierii. Ci și nearaoa 117 a lui Iustinian ce este în Cartea 28 a Vasilicalelor titlul 7 rânduiește, că de are bărbatul altă muieră, ori în cetatea ce se află, ori în casa sa, și păcătuiește cu dânsa, iar muieria lui cea legiuită i-ar zice depărtează de aceia, și el nu voiește a se depărta, se dă voie a se dezlega nunta pentru râvnirea muierii lui celei legiuite. Din care râvnirea aceasta, unele femei mănâncă otravă și se omoară, altele își pierd mințile, altele se aruncă în prăpastie, altele alte preanecuvioase fac. Precum pilde ca acestea urmează în toate zilele mai în fiecare cetate și ostrov și sat. Pentru că, precum mânia bărbatului este plină de râvnă pentru muieria lui care a preacurvit, precum zice Solomon (Pilde 6: 34) și nu va cruța în ziua judecății. Nu va schimba vrajba cu nici o plată de izbăvire, nici se va dezlega mânia lui pentru multe daruri. Cu asemenea chip (ca să nu zic și mai mult) plină de râvnă este și mânia, adică inima muierii întru bărbatul său care curvește. Însă însemnează că, măcar deși Domnul a iertat a se despărți bărbatului de muierile lor pentru cuvântul curviei, adică al preacurviei, arhieriei însă nu se cuvine a le da voie de a se și însoți ei cu alte fețe. Ci să-i lase așa osebiți în îndelungată vreme, până ce partea cea vinovată se va căi, și va cădea smerindu-se către partea nevinovată, și va făgădui de aici înainte să-i păzească cinstea, și așa iarăși să se unească. Pentru că și Domnul n-a iertat a se despărți așa prost pentru singură preacurvia, ci chiar și după întâiul cuvânt pentru râvna, care urmează din o preacurvie ca aceasta, și pentru uciderea ce poate urma din râvna aceasta. Iar după al doilea cuvânt, și pentru amestecarea și stricarea neamurilor care urmează din această preacurvie, precum zice Teologul Grigorie. Drept aceea după zisa lui Zonara în tâlcuirea canonului 9 și 11 ale marelui Vasilie, nu este silit bărbatul, dacă nu voiește, spre a o avea pe preacurvă muieria sa, ci de va voi, fără a greși o are pe ea, și

împreună locuiește cu ea. Și ce zic fără a greși! Lăudat și preaînțelept este bărbatul acela, care însuși va primi iarăși pe muiera sa, și după ce a curvit (însă cu făgăduință a nu mai greși) pentru două pricini. Mai întâi pentru dragostea și milostivirea ce arată către trupul său, zic adică către muiera sa. Urmând însuși Stăpânului a toate Dumnezeu, care și preacurvă fiind mai-nainte firea omenească, și curvind cu idolii, a primit a o face mireasă a sa, prin întrupeasca iconomie, și a o mântui prin pocăință și prin unirea cea cu sine. Și precum însușire este a unui bărbat înțelept ca rănindu-se vreun mădular, să nu-l taie de la sine, ci să se silească a-l vindeca; Așa de înțelept bărbat însușire este, ca greșind mădularul său, adică muiera, să nu o despartă, ci mai vârtos să se silească a o îndrepta prin pocăință și întoarcere. Și al doilea, pentru că necurăția cea de acest fel urmată între bărbat și între muieră, după depărtarea lui Dumnezeu, și din pricina păcatelor celor mai dinainte a urmat (Și cercetează-și fiecare ființa sa, și va găsi cuvântul nostru adevărat). Drept aceea amândouă părțile se cuvine a suferi unul pe altul, și nu a se despărți. Că dacă apostolul zice bărbatul credincios se cuvine a locui împreună cu necredincioasa femeie, și altminteri, femeia credincioasă, cu bărbatul necredincios, pentru nădejdea mântuirii amândouă, „Că ce știi, bărbate, de vei mântui pe femeie, și ce știi femeie, de-ți vei mântui bărbatul?” (1 Corinteni 7, 16). Cu cât mai vârtos se cuvine împreună a locui, și a nu se despărți unul de altul, măcar și curvie de ar urma, de vreme ce nu-i desparte nici păgânătatea cea rea decât toate păcatele? Și acestea ce am zis pentru bărbat, se înțeleg asemenea și pentru femeie. Iar de zice Parimiastul „Bărbatul ce-și ține pe muieră preacurvă este fără de minte și necredincios” (Pilde 18, 23); Zicerea aceasta este a asprimii și a nemilostivirii legii celei vechi, și nu a blândeții și a bunătății Legii celei bune a Evangheliei. Iar mai vârtos și însuși Scriptura cea veche, cu gura Proorocului Maleahi zice „Pe femeia tinereții tale să nu o lepezi, ci dacă urându-o o vei depărta, păgânătatea va acoperi gândurile tale, zice Domnul Atotțiitorul” [Maleahi 2: 15, 16]. Iar dacă până în sfârșit, nu este chip, nici vreo meșteșugire, a se uni de aici înainte bărbatul și femeia, partea cea nevinovată de mare nevoie poate a doua oară a se căsători, dar nu cândva și partea aceea ce a curvit, și s-a făcut pricinuitoare acestei despărțiri. Că în loc de cântările și lumeștile nunții a doua, se cade mai mult a se tângui și a plânge pentru păcatul său, și în întunericul întristării, și a văduvei celei vii a se afla, că pe care Dumnezeu i-a împreunat ea i-a despărțit. Ce zic? Și pagubă din averile sale se cade să sufere partea aceea, care s-a făcut pricină despărțirii, precum legile împărătești poruncesc, după Hrisostom (cuvânt la zicere, femeia s-a legat cu lege și celelalte). Iar a nu se căsători a doua oară partea ce a preacurvit dintre amândouă, se încheie din nearaua 48 a lui Leon. Că poruncește aceasta, că bărbatul muierii celei ce a preacurvit, să ia zestrea ei, iar pe preacurva să se bage în mănăstire, și să fie silită și nevrând a se călugări. Iar câte lucruri are mai multe decât zestrea sa, să le împartă copiii săi și mănăstirea sa. Sau de nu va fi având copii, să le ia născătorii și rudele sale. Iar neara 117 a lui Iustinian poruncește că dacă bărbatul muierii celei ce pentru preacurvie se păzește în mănăstire, va muri în vremea a doi ani, mai-nainte de a o lua iar, ea să se călugărească (și să nu se căsătorească a doua oară adică). Iar cum că este iertat a-și lua bărbatul iarăși pe muiera sa ce a preacurvit, sunt martori, despre o parte Armenopolul (cartea a 6-ea titlul 2) iar despre altă parte Sfințitul Fotie (cap 2 titlul 1) zicând: neara 134 a lui Iustinian (pusă în cartea 28 a Vasilicalelor, după Valsamon) rânduiește, că, poate bărbatul a lua iarăși pe muiera sa ce a preacurvit în vremea a doi ani, după ce a preacurvit, și s-a osândit a se băga în mănăstire pentru preacurvie, și a locui împreună cu ea are toată stăpânirea și voia, fără a se teme cât de puțin de vreo primejdie pentru aceasta, și fără a se vătăma nunta de făcutul păcat de despărțire. Aceasta și marele Vasilie sfătuind îndeamnă să se milostivească bărbatul dacă se va pocăi și se va îndrepta muiera sa, și să o ia iarăși, ca pe un mădular al său. Dar și canonul 93 al soborului 6 iartă, de va voi ostașul să-și ia iarăși pe femeia sa, măcar de ar fi luat-o altul, pentru îndelungata lui înstrăinare. Asemenea și canonul 8 al celui din Neocezarea se vede că iartă pe preotul, de va voi, a viețui împreună cu muiera sa ce ar fi păcătuit, însă să se caterisească. Însemnează însă, că nu poate fieștecine a porni pâră pentru preacurvie, ci numai cinci fețe rânduie, și acestea să fie prea de aproape ale muierii. Adică tată, frate, unchi de pe tată, și unchi de pe maică; Iar mai cu deosebire și mai mult decât toți bărbatul ei. Însă până nu se dezleagă nunta, altcineva nu se iartă a porni acest fel de pâră, decât singur bărbatul muierii, prin cinci martori, mărturisind ei în frica lui Dumnezeu, că, o a văzut fățiș preacurvind. Și se pornește pâră cea pentru preacurvie în curgere de cinci ani, și nu în mai mulți. Armenopolul Cartea 1 Titlul 3. Pe lângă toate acesta însă se cuvine a se ști de toți, că legile politicești și împărătești niciodată iartă bărbaților a-și omorî muierile, chiar de le-ar și prinde preacurvind. Pentru aceasta prea rău fac cei ce omoară, sau pe femeile lor, sau pe surori, și pe fete și pe rudenii, pentru că au curvit sau au preacurvit. Deci fiindcă din toate acestea ce am zis se înțelege că, nu se

TÂLCUIRE

Fiindcă și Domnul a poruncit în Evanghelie, că oricare își va lăsa muiera sa, fără cuvânt de curvie, o face pe ea să preacurvească [Matei 5: 32; 19: 7]. Și oricare va lua pe cea lăsată, preacurvește. Pentru aceasta și dumnezeieștii apostoli urmând rânduirii Domnului, zic întru acest canon al lor: oricare mirean își va despărți muiera sa fără cuvânt de curvie, adică de preacurvie (că evanghelistul în loc de preacurvie aici, curvie a înțeles, și vezi despre aceasta canonul al 4-lea al sfântului Grigorie Nisibis) și va lua pe alta slobodă de nuntă, să se afurisească, așijderea să se afurisească, și dacă, după ce se va despărți de muiera sa fără de cuvânt de curvie, va lua pe altă muieră despărțită fiind și aceea de bărbatul său, fără cuvânt de curvie, adică de preacurvie. Acestea însă ce le-am zis pentru bărbat, trebuie a se înțelege și pentru muiera aceea, ce-și va lăsa pe bărbatul său, fără cuvânt de curvie, și va lua pe altul. Iar oricare bărbat, sau muieră, despărțindu-se fără pricină binecuvântată, și se vor căsători al doilea ca niște preacurvari se cuvine a se canonisi șapte ani cu neîmpărtășirea, după canonul 87 al soborului 6, canon 20 al celui din Anghira și 77 și 37 al marelui Vasilie. Citește și canonul 113 al celui din Cartagina care hotărăște, că dacă bărbatul și muiera se vor despărți fără de curvie, ori trebuie să rămână văduvind, ori să se împace, și să se unească, precum aceasta o zice și apostolul Pavel în cea 1 către Corinteni cap. 7 stih 11.

CANONUL 49

Dacă vreun episcop, sau prezbiter după rânduirea Domnului nu ar boteza în Tatăl, și în Fiul, și în Sfântul Duh. Ci în trei fără de început sau în trei firi, sau în trei mângâietori, să se caterisească. [Matei 28: 19]

TÂLCUIRE

Când a trimis Domnul pe Ucenicii Săi la propovăduirea Evangheliei, le-au zis: „Mergând învățați pe toate neamurile, botezându-i pe ei, în Numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh. Deci apostolescul acesta canon rânduiește, că oricare

cuvine a se despărți bărbatul de femeie, sau femeia de bărbat, pentru aceasta este de nevoie a suferi o parte pe alta, după Teologul Grigorie. Și atât femeia se cade a suferi pe bărbat, măcar de o ocărește, măcar de o bate, măcar de cheltuiește zestrea ei, sau altceva de-i face, cât și bărbatul pe femeie, măcar deși se îndrăcește, după canonul 4 al lui Timotei, măcar alte metehne de ar pătimi, și neputință de ar avea, după Hrisostom (în cuvântul la zicerea: muiera s-a legat cu lege și celelalte) măcar deși legile împărătești și cele dinafară, pentru multe pricini iartă a se despărți bărbatul de muieră și muiera de bărbat, dar Hrisostom (în același) împotrivindu-se lor, zice, că nu are a ne judeca Dumnezeu după legile acestea, ci după legile cele ce însuși le-a legiuit despre nuntă. „O singură pricină binecuvântată despărțire este cea rânduită de legi, după împărații Leon și Constantin, când o parte vrăjmășuiește viața celeilalte (Titlul 13 din alegerea legilor), se despart încă după dreptul cuvânt, când o față este drept slăvitoare, iar cealaltă ereticească, după canonul 72 al soborului 6”. Când sunt rudenii din sânge, sau din cuscrie, după cel 54 al aceluiasi; sau din botez după cel 53 al aceluiasi. Și când stăpânul lor (adică de sunt robi) n-ar voi a se învoi la nunta lor, după cel 40, 41 și 42 ale marelui Vasilie. Iar forma cărții de despărțire vezi-o la sfârșitul cărții.

episcop, sau prezbiter nu va boteza cu chipul acesta, după porunca aceasta a Domnului, ci în trei fără de început, și în trei firi, și în trei mângâietori, să se caterisească. Fiindcă oarecare eretici, hulind pe Sfânta Treime, cu un chip ca aceasta se boteza. Iar biserica celor drepslăvitori, un fără de început au luat a zice pe Tatăl, pentru că este fără de cauză și nenăscut. Măcar deși Fiul fără de început se zice după hronicescul început, precum teologhisește Teologul Grigorie. Așisderea și Duhul cel Sfânt, dar nu și după cauză și după fiirecul început. Că aceasta însușire a singur Tatălui este. Și un Fiu pentru negrăita Naștere. Și un Mângâietor, pe Duhul cel Sfânt pentru purcederea sa cea mai presus de cuvânt din singur Tatăl. Însemnează însă că toate canoanele apostolilor care pomenesc despre botez, numai de episcop și prezbiteri fac pomenire, fiindcă numai lor le este iertat a boteza, nu și diaconilor, și altor oarecărora clerici.

CANONUL 50

Dacă vreun episcop, sau prezbiter nu va săvârși trei afundări ale unei Taine, ci o afundare, care se dă întru Moartea Domnului, să se caterisească. Că nu a zis Domnul întru Moartea mea botezați. „Ci mergând, învățați pe toate neamurile, botezându-i pe ei în Numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh” [Matei 28: 19]. [sobor 2: 7]

TÂLCUIRE

Trei sunt prea de nevoie, și cu adevărat cu totul neapărate la Taina Sfântului Botez. Apă sfințită; Afundare în apă și scoaterea întreite; și chemarea a câtetrele Ipostasurile cele mai presus de Dumnezeu. În canonul 49 cel mai de sus dumnezeieștii apostoli despre cele trei chemări au poruncit și au învățat, care nume să zicem, și cu ce rânduială. Iar întru acest al 8-lea rânduiesc după urmare despre cele trei afundări și scoateri din apă. De vreme ce, precum am zis, sunt de nevoie⁸⁰ după cele ce chiar se zic de nevoie, și întăritoare ale adevăratului și

⁸⁰ Dogmă căreia nu i se poate zice împotrivă a dreptslăvitoarei noastre credințe este, că moartea lui Iisus Hristos a statut un mijloc de nevoie pentru mântuirea a tot neamului omenesc, și pentru împăcarea omului cu Dumnezeu. Pentru că fără de aceasta cu neputință era a se împăca omul cu Dumnezeu, ci ar fi fost de nevoie să rămână în veacuri vrăjmaș al lui ne împăcat. Și aceasta însemnându-o Pavel zicea: „Vrăjmași fiind noi, ne-am împăcat cu Dumnezeu prin moartea Fiului său” (Romani 5: 10). Drept aceea și pentru a se lucra totdeauna pomenirea negrăitei acesteia faceri de bine a lui Dumnezeu către om, și pentru a se lucra de aici înainte totdeauna mântuirea oamenilor prin moartea acestuia, atât însuși cel ce cu Trupul a suferit moartea aceasta, și Începătorul mântuirii noastre Domnul, cât și dumnezeieștii săi ucenici, și toți purtătorii de dumnezeu părinți au rânduit, ca de nevoie și neapărat la toată Taina să se facă închipuirea morții lui, și la toată sfințita lucrare și sfințenia bisericii noastre; Dar după mai deosebitul tip, închipuirea stăpâneștii morți, la Taina Botezului se lucrează, prin cele trei afundări ce întru dânsa se săvârșesc. Am zis după deosebitul tip, fiindcă la toate celelalte, dinafară de om se face închipuirea stăpâneștii morți; Iar la sfântul botez, însuși omul întru sineși lucrează pe moartea Domnului. Adică însuși cel ce se botează cu închipuire moare, și împreună se îngroapă cu Iisus în apa botezului. Și martor la aceasta este însuși apostolul Pavel zicând: „Câți în Hristos ne-am botezat, întru moartea lui ne-am botezat, așadar împreună ne-am îngropat cu dânsul prin botez întru moarte”(Romani 6: 4). Deci pentru ca să se facă întru noi asemănarea morții lui Hristos, și a îngropării Sale celei de trei zile, de nevoie se cuvine să se facă cele trei afundări. Iar alminteri este cu neputință. Și ascultă cât este conglăsuită cu Dumnezeiasca Scriptură, și cu canoanele apostolilor, și predanisia Părinților cea despre nevoia cea neapărată a afundărilor, că acolo și

Sfântul Dionisie Areopagitul învățătorul tainelor contemporanul (cel de o vreme) cu sfinții apostoli cu obișnuita sa preaslăvită grăire acestea le teologhisește. Deci are cel ce cu sfințenie se Botează, pe simboliceasca învățătură ce tainic îl povățuiește, ca cu cele trei afundări în apă, pe Domneasca începătoare moarte a îngropării celei de trei zile și de trei nopți a lui Hristos Dătătorului de viață să o urmeze; Și iarăși, osebit într-acea de tot acoperire ce prin apă s-a luat spre închipuirea morții; Și a îngropării celui pururea vecuitor; Și aiurea, de trei ori pe (catehumeni) adică, ierarhul îl botează împreună cu cele trei afundări și scoateri, glăsuind asupra celui ce se botează pe întreitul Ipostas al Dumnezeieștii fericiți. A Sfântului Chiril Ierusalimleanului, în cuvintele cele catehizitoare. A Sfântului Atanasie celui mult pătimitor la tâlcuirea apostoleștii ziceri; Împreună sădiți ne-am făcut cu asemănarea morții lui (Hristos adică); A Sfântului Grigorie Nissis în cel catehizesc; A lui Hrisostom (în voroava 24 la Ioan) unde zice: „Care este cuvântul botezului? Dumnezeieștii închipuiri se săvârșesc într-un el, mormânt, și omorâre, și înviere, și viață. Și toate acestea împreună se fac. Căci, ca într-un mormânt aflându-se capetele noastre în apă, omul cel vechi se îngroapă, și afundându-se jos se ascunde tot de odată. Apoi iarăși ieșind noi, cel nou se ridică iarăși.” Și iarăși (în voroava 40 la cea 1 către Corinteni) și a ne boteza și a ne afunda, apoi iarăși a ieși din apă. Este închipuirea pogorării lui în iad, și ieșirii de acolo. Pentru aceasta și mormânt pe botez îl numește Pavel, zicând: „Împreună ne-am îngropat cu el prin botez” Și iarăși ceea ce este mitra la prunc, aceea este credinciosului apa. Că în apă se plămăiește și se închipuiește. Și Ioan Damaschin, prin cele trei afundări, botezul însemnează pe cele trei zile ale îngropării Domnului.” Dar ce aduc spre mărturie pe Părinții noștri cei vechi către întărirea neapărării afundărilor celor întru botez? Citească cela ce voiește pe înțeleptul bărbat Corderie teologul latinilor, și-l va vedea pe el în cuvântul lui cel despre botez, cum surpă pe socoteala cea rea a lui Toma Achinatul, care slăvește că ar fi lucru adiafor, de a se face botezul ori în trei afundări, ori nu; Și cum hotărăște a se păzi cu neschimbare cele trei afundări în trei ieșiri, după rânduiala botezului al răsăriteneștii noastre biserici. Dar și însuși numele colimvitrilor (adică scăldătorilor) întru care se botezau, și se scăldau cei ce se botezau, singur prin sineși poate a dovedi nevoia afundărilor, fără de multe alte dovezi. Se află scrisă și în lexiconul Franțiscului Pivatu, că Sfântul Oton prin trei afundări boteza, temându-se, însă, zice ca nu cumva latinii stricând apostoleștile legiuri cele rânduite asupra botezului, să-și pricinuiască loruși ocară au poruncit să-și facă colimvitre din marmură, și să-și statornicească în lăuntru în biserici, mai-nainte fiind decât fața pământului ca un cot, pentru ca să poată într-insele cu lesnire afunda pruncii botezându-se. Drept aceea și în biserica sfântului Marcu din Veneția și până astăzi se află o colimvitră ca aceasta spre rușinarea papistilor. Încă și Papa Pelaghie într-un glas cu acesta hotărăște: Că, neapărat trebuie ca cele trei afundări la sfântul botez. Deci din toate aceste zise ce încheiere urmează? Aceasta adică: De vreme ce cele trei afundări și ieșirile sunt de nevoie întru botez, pentru a se închipui prin ele Moartea cea de trei zile și de trei nopți și Îngroparea, și Învierea Mântuitorului, cu care se dă de la Dumnezeu oamenilor mântuirea, și lăsarea păcatelor, și împăcarea cu Dumnezeu; Apoi dar stropirea apusenilor lipsită fiind de afundări și de scoateri, prin urmare este lipsită și de închipuirea morții celei de trei zile și de trei nopți și a Îngropării, și a Învierii Domnului. Iar dacă de acestea, arătat este și mărturisit, că este lipsită și de tot Darul, și sfințenia, și lăsarea păcatelor. Iar de se împotrivesc Latinii zicând, că stropirea lor prin cele trei chemări ale Sfintei Treimi este dătătoare de sfințenie și de Dar, învață-se, că botezul nu se săvârșește prin singure chemările cele ale Sfintei Treimi, ci are trebuință neapărat de închipuirea Morții, și a Îngropării, și a Învierii Domnului. Că nici singură credința cea în Treime mântuiește pe cel ce se Botează, ci împreună cu dânsa de nevoie este și credința cea întru Moartea lui Hristos, și așa prin amândouă întru aceasta în mântuire și în fericire. Că zice marele Vasilie: În trei afundări, și în trei chemări, Taina botezului se săvârșește, ca și chipul Morții (lui) să se închipuiască și cu predanisia cunoștinței de Dumnezeu să ne luminăm la suflet cei ce ne botezăm. Însemnează însă, că, precum zicem că botezul apusenilor este eretic și neprimut, pentru cele ce s-au zis, așa se cade și noi dreptslăvitorii să luăm aminte bine la al nostru a nu se face în ligheanuri și în covățele întru care abia se afundă parte din picioarele copiilor ce se botează. Pentru aceasta, de vreme ce muștrăm pe apuseni că au stricat apostolescul botez, apoi se cade și noi dreptslăvitorii să luăm aminte bine la al nostru, a nu se face în ligheanuri și în scafe, în care abia să se afunde o părticică din picioarele pruncilor ce se botează; Las a zice, că de multe ori sunt crăpate și scafele acelea, ori se răstoarnă și se varsă sfânta apă. Pentru aceasta se cuvine, de vreme ce muștrăm pe Latini să păzim pe al nostru botez neprimejduit și neprihănit. Și după aceasta precum și pentru toate celelalte purtare de grijă și datorie stă asupra păstorilor sufletelor (adică a

dreptslăvitorului botez. Și fără de acestea, nu numai nu se săvârșește botezul, ci cu totul nici poate a se numi botez. Căci dacă, Vaptizo va să zică afund, din cele trei pogorări în apă, adică din cele trei afundări, sau Vaptismata, și Vaptisma adică botez se numește, și nu de la altceva. Dar să vedem și ce anume rânduiesc apostolii. Oricare episcop, sau prezbiter într-o Taină a botezului, nu va săvârși trei afundări, ci o singură afundare numai, care s-ar face ca și când într-o Moartea Domnului, să se caterisească (vezi apostolescul aceasta canon ce profeticește surpă pe Evnomie, care el întâi a născocit pe o afundare în botez, dar poate și alți eretici o făceau aceasta în vremea sfinților apostoli.). Fiindcă nu a zis Domnul nouă apostolilor săi, când ne-a trimis la propovăduire, într-o moartea mea botezați. Nu; ci ne-a zis: „Mergând învățați toate neamurile, botezându-i pe ei în Numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh”. Adică botezați pe ei în trei afundări și scoateri, și la fiecare afundare, un fiecare nume al sfintei Treimi să-l ziceți. Căci cu o afundare și scoatere, nici Moartea de trei zile și trei nopți a Mântuitorului cu înțelegere se arată, nici taina și cunoștința de Dumnezeu a sfintei Treimi cu deplinire se descoperă. Drept aceea și botezul cel de acest fel, ca unul ce este pustiu și de teologie și de întrupeasca iconomie, este prea păgânesc și prea rău slăvitor. Iar cu acele trei afundări și scoateri, și credința cea într-o sfântă Treime luminat se vestește, și Moartea cea de trei zile și trei nopți, și Îngroparea, și Învierea Mântuitorului totodată se închipuiește. Și după urmare, prin acestea botezul nostru ține împreună într-o sine pe cele mai întâi două Dogme ale dreptslăvitoarei credinței noastre, a Teologiei zic, a Treimii celei de Viață făcătoare, și a întrupeștii iconomii a lui Dumnezeu Cuvântului.

CANONUL 51

Dacă vreun episcop, sau prezbiter sau diacon sau oricare din catalogul cel ieraticesc de nuntă, și de cărnuri, și de vin, nu pentru nevointă ci pentru urâciune s-ar depărta, uitând, că sunt bune foarte, și că bărbat și femeie a făcut Dumnezeu pe om, ci hulind ar cleveti pe făptură, ori îndreptează-se, ori caterisească-se, și de la biserică leapădă-se, așisderea și mireanul. [Apost: 50; sobor 6: 13; Ang: 14; Gan: 1, 9, 14, 21; Vasilie: 86]

TÂLCUIRE

De vreme ce toate sunt curate celor curați cu știința, și toată zidirea lui Dumnezeu este bună, și nimic este de lepădat primindu-se cu mulțumire, precum osebit zice Pavel: Și nici una este spurcată, sau necurată după a sa fire și estime [Tit 1: 15; 1 Timotei 4:4; Romani 14: 14]. Pentru aceasta și dumnezeieștii apostoli în canonul lor acesta obștește hotărâsc, că oricare episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau măcar de ar fi catalogul iereilor, sau al clericilor, uitând că toate câte a făcut Dumnezeu sunt bune foarte [Facere 1], și că Dumnezeu a făcut pe om bărbat și femeie, s-ar depărta de nuntă, și de mâncarea cărnii, și de băutura vinului, nu

arhiereilor, și a iereilor) noi însă, facem lucrul pândarului, și strigăm dând știre. Iar ei să ia aminte de datoriile lor, ca unii ce au a da și cuvânt.

pentru nevoința, și înfrânarea trupului⁸¹, ci pentru că se îngrețaluiește de acestea,

⁸¹ Atât din canonul acest apostolesc, cât și din cel 14 al soborului din Anghira, urmează cu înțelegere dreaptă și prea adevărată, că oarecare, și episcopi, și prezbiteri, și diaconi, care nefiind monahi, și în vremea de atunci și acum, din voia lor nu mâncau carne, nici mănâncă, nu pentru îngrețosare sau pentru altă oarecare ereticească rea socoteală. Nicidecum (că această însușire este a elinilor, care slăveau că dobitoacele cele necuvântătoare au suflet cuvântător, pentru aceasta nici îndrăzneau a le junghia precum zice Plutarh, și a Marchianiștilor, și de obște a Maniheilor, după Epifanie. Și Engratiștilor, după Vasilie. Și a Bogomililor după Valsamon), ci pentru înfrânare precum zice canonul acesta, și pentru nevoința trupului. Am zis că episcopii și prezbiterii și diaconii cei ce nu erau monahi, că aveau voie a se înfrâna despre carne sau a o mânca. Iar după ce s-au obișnuit în biserica lui Hristos, acest prea folositor obicei, a nu se face episcopi mai-nainte de a se face monahi (care se adeverează din cuvintele ce au zis Mitropolitul Cheasariei, și cel al Halchidonului către ȋitorul locului a lui Papa Ioan, în soborul ce s-a făcut în vremea Patriarhului Fotie, zicând așa: „Și la Răsărit dacă cineva nu se face monah, episcop sau patriarh nu se face. Și iarăși în vremea Arhieriei acestuia (lui Fotie adică) mulți monahi s-au ales și clerici, și Simeon al Tesalonicului (cap 266) zice, că biserica pe cei mai mulți din cei ce urmează a se face episcopi mai întâi făcându-i monahi așa îi așează episcopi, vezi și subînsemnarea apostolescului canon 80. După ce obiceiul acesta, zic, a stăpânit, nici aceștia se cuvine a mânca carne (zice pururea pomenitul Dositei al Ierusalimului în Dodecavivlion foaia 779 adică, patriarhul către patriarhi, și arhierieul către arhieriei, nu eu) și câți dezleagă afară de cuviință fac, fiindcă pricinuiesc mare sminteală creștinilor celor proști și tuturor încă. Pentru aceasta și Chedrino prihănea pe episcopul lui Constantin Copronim, adică pe patriarhul lui, că din monah s-a făcut încununat adică cleric și mânca carne.” Iar dacă arhieriei după arhierieul și patriarhul acesta Dositei, nu se cuvine a mânca carne, cu cât mai vârtos monahii? Care pentru trei pricini mai ales se cuvine a se părăsi de mâncarea cărnii: Întâi pentru că scoposul și sfârșitul monahiceștii făgăduințe este întreaga înțelepciune, fecioria și înfrânarea și smerirea trupului. Iar mâncarea cărnii prea îngurătoare fiind mai mult decât toate mâncările, după urmare se împotrivește întregii înțelepciuni și fecoriei, adică se împotrivește scoposului și sfârșitului acesteia, fiindcă zădărește pe trup, și ridică război de necuviincioase pofte împotriva sufletului. Și dacă monahii după marele Vasilie se cuvine a întrebuința nu dieta cea grasă, ci pe cea puțin hrănitore, și dacă nici mâncările cele mai dulci nu se cuvine a le mânca, fiindcă acestea arată iubire de îndulcire, după aceștia sfânt (vezi mai pe larg la canon 71 al acestuiași), Cum dar ar fi cu cuviință să mănânce carne, care este mai îngurătoare decât toate mâncările, și mai hrănitore, și mai îndulcitoare? Al doilea nu se cuvine monahii a mânca carne, pentru că calcă acest prea vechi obicei al monahilor, zic pe depărtarea de mâncarea cărnii. Iar cum că obiceiul cel ca acesta este prea vechi și folositor, și mai-nainte de anii împărătesei Teofanei, arătat este și din mărturia ce am zis mai sus: Că Copronim a fost cu 150 ani mai-nainte de Teofana, povestește încă și Dumnezeiescul Hrisostom (în întâiul cuvânt către Teodor cel căzut) cu un monah în pustietăți aflându-se, ruga pe cel ce șeade împreună cu el să meargă să-i aducă carne ca să mănânce; Iar de nu ar merge (pentru necuviincioasa și oprita cererea lui adică) îl îngrozea că se va pogorî singur în târg. Și aiurea aceștia, povestind obiceiurile mănăstirilor de atunci zice: Acolo toate sunt curate de jumări (adică de putoarea fripturii de carne) și de sânghiuri (tomul 4, voroava 14 la 1 către Timotei foaia 307), istorisește și Nichifor Grigoras în Romana Istorie că, femeia lui Ioan Glicheul s-a făcut monahie; și cere ca și bărbatul ei să se facă monah; iar împăratul foarte iubindu-l îl oprea; mai ales că pătimind de revmaticali la încheieturile trupului după vremi, era de nevoie a mânca carne după sfatul doftorilor, iar de s-ar fi făcut monah, aceasta nu i-ar fi mai fost legiuită și lăudată fapta. Încă și dumnezeiescul Grigorie al Tesalonicului, arătat zice că mâncarea cărnii este oprită de al monahi. (cuvântul 1 din cele mai de pe urmă pentru cei ce sfințenie se liniștesc). Iar împăratul Nichifor Votaniat făcându-se monah, după ce a pierdut împărăția, întrebat fiind de oarecine, de suferă cu mărime de suflet monahiceasca viață? A răspuns așa: „Singură depărtarea de mâncarea cărnii mă amărăște, iar pentru celelalte puțină grijă am (Meletie al Atenei în bisericeasca Istorie tom al 2 foaia 414), viața încă a lui Ioan al scării zicând că sfântul mânca toate care fără prihană se potriveau epanghelmei, aceasta adeverește. Vezi și la Everghetinos: foaia 425. Dar ce aduc mărturii de la oameni? Când însuși Doamna Născătoare de Dumnezeu a mărturisit, cât de veche și folositoare de suflet este depărtarea de mâncarea cărnii, poruncind prin facerea de minuni către preasfântul acela Dositei, încă copil fiind, pe lângă altele, și să nu mănânce carne, precum aceasta o povestește înțeleptul avă Dorotei, însă pecete acestor zise fie canonul, 34 al Sfântului Nichifor mărturisitorului. Ce zice arătat acestea „Dacă

vreun monah va lepăda sfântul chip va mânca carne, și va lua muiere, unul ca acela de nu se va pocăi, trebuie să se anatematisească, ori cu sila îmbrăcându-se în chipul monahicesc să se închidă înlăuntru în monastire. Scrie încă și Teofilact al Bulgariei împotriva monahilor latini, prihănindu-i că mânca zama cărnii, și după urmare leapădă mâncarea cărnii de la Monahi ca una ce se face nu după cuviință. Zice încă și Sfântul Meletie mărturisitorul în Alfavitarul său, că toți adică și mirenii și monahii sunt datorii a păzi poruncile lui Dumnezeu; Iar monahii mai cu osebite trebuie a avea feciorie, fugirea de lume, și lepădare de mâncarea cărnii, zicând așa: „Toți suntem datorii a păzi Poruncile Ziditorului. Singură aceasta mai cu osebite se adaugă monahilor; aceștia pot numai să o producă Stăpânului; fecioria adică, fugirea de lucrurile lumești, depărtare de mâncarea cărnii, și strâmtorarea și necazul. Iar al treilea și mai pe urmă nu se cade monahii a mânca carne de nu atât pentru împiedicare către pravățul și sfârșitul monahiceștii vieți, deși nu că este împotriva predanisirii celei vechi a bisericii și a părinților, ci măcar pentru sminteala ce pricinuieste în inimile celor mulți, monahii mănâncă carne. Aceasta este o propunere care din singur auzul se face împiedicare multora. Căci atât apostolul Pavel despre o parte zice, nu voi mânca carne în veac ca să nu smintesc pe fratele meu; și iarăși: Bine este a nu mânca carene și a nu bea vin, nici a face aceea întru care fratele tău se poticnește, sau se smintește, sau slăvește. Când și Avva Pimen despre alta: Aflându-se oarecând la o masă ce avea bucate de carne n-a venit să mănânce, zicând, că aceasta o face spre a nu pricinui sminteală creștinilor celor de acolo. Iar de pun înainte monahii noștri cei ce mănâncă carne, pentru a scăpa de mustarea științei lor, că și marele Vasilie zice (așezământ 26) că s-au iertat de către părinți a se pune în buruieni s-au în legume o bucățică de slănină, și că și Pahomie hrănea porci în mănăstire, și Simeon noul Teolog hrănea porumbi. Învăță-se unii ca aceștia, că pricinuitoarele acestea cuvinte, asemenea le propun și monahii latinilor. Însă marele Vasilie, zicând că s-a iertat aceasta de către părinții cei de pe lângă marea neagră nevoitori, a fost de nevoie pentru că în părțile acelea untdelemn nu se afla, și pentru că urma boală între frați din mâncarea cea cu totul neunsă, al doilea și pentru că atât de puțin se pune încât nici o îndulcire pricinuia, că nici cât de puțin se prăjea, după cuvântul sfântului. Că acea puțină parte într-atâta mulțime de apă, sau de s-ar fi întâmplat în legume de mâncare fiind aruncată nu este prihănire de desfătare, ci înfrânare de nevoitori cu adevărat. (pag 50 verso) Și al patrulea că deși o zice aceasta marele Vasilie: Cu aceasta nu iartă mâncarea cărnii ci încă din împotrivă cu totul leapădă dieta cea grasă, precum am zis, și mâncările cele drese, și mai dulci, iubire de dezmiardare le numește. Laudă însă pe mâncarea ceea ce are puțină hrană, și mâncările cele mai proaste, și mai lesne dobândite, precum este untdelemnul (sau uleiul) și vinul, și legumele și cele de asemenea. Iar către zisa Sfântului Pahomie, și a Sfântului Simeon trebuie a zice, că acestea le hrănea mai întâi pentru străini, și al doilea pentru monahii cei bolnavi; după Dositei. Precum și băi aveau prin mănăstiri pentru bolnavi. Ci și acum de se bolnăvește vreun monah în primejdii de moarte și va lua poruncă de la doctor să mănânce carne, nu se osândește mâncând, că o întrebunțează ca pe o doctorie, și nu spre îndulcirea și lăcomia pântecelui. Iar de va zice cineva că soborul cel din Gangra în canonul al 2-lea al său anatematisește pe cel ce osândește pe cel ce mănâncă carne, se știe că aceștia sobor se dezvinovățește iarăși prin canonul 21 al său, că aceasta o au zis nu pentru cei ce nu mănâncă carne, nu pentru nevoie și înfrânare, ci pentru mândrie, sau și pentru îngrețșare; și adaugă zicând „Noi și înfrânarea ceea ce se face cu cucernicie și cu cinstire de Dumnezeu o primim. Iar fiindcă oarecare eretici numiți engratevte (adică înfrânați) care se îngrețșau de cărnuri și nu la mâncau, ne pun înainte aceasta, că pentru ce nu mâncăm și noi carnea tuturor dobitoacelor, răspunde marele Vasilie către dâșii zicând: canon 86 că după socoteală, la noi toate cărnurile ca niște buruieni și ierburi se socotesc, precum a zis Dumnezeu; „Ca niște buruieni sau ierburi v-am dat vouă pe toate” (Facere 9, 3). Iar după deslușirea folosirii, precum nu mâncăm de obște toate ierburile, ci numai cele nevătămătoare și folositoare. Așa nici toate cărnurile mâncăm, ci numai cele nevătămătoare și trebnice, la sănătatea trupului. Pentru că buruiană este și cucuta, și mătrăguna. Carne este și cea a vulturului, și cea a câinelui, ci precum nu mănâncă vreun înțelept cucuta și mătrăguna fiind otrăvitoare și aducătoare de moarte, așa asemenea nu va mânca cineva carne de câine sau de vultur (sau de altele ca acestea) fiindcă sunt și vătămătoare la sănătate și netihnite la gust, afară numai de s-ar afla o mare nevoie și foamete. Că atunci, și câine, și vultur de ar mânca, nu păcătuiește. Fiindcă acestea nu sunt oprite de Scriptura Nouă. Că apostolii, la Fapte (cap 15, 29) au oprit numai a nu mânca cineva cele jertfite idolilor, și sângele, și sugrumat, iar în canonul 63 asemenea a oprit a nu mânca cineva cele prinse de fiară, mortăciune și sânge. Iar de ar sta cineva împotrivă zicând: Că câinele, și vulturul în scriptura veche se numesc necurate. Răspundem: Că nu pentru că sunt grețoase și urâcioase se numesc așa, că nimic este

și cu chipul acesta hulește și clevește pe făptura lui Dumnezeu, că este necurată și rea, unul ca acesta, zic, ori să se îndrepteze și să se învețe a nu le îngrețalui, și a nu-și întoarce despre acestea, socotind, că nici nunta și împreunarea cu muierea cea după lege este vătămătoare, nici cărnurile, nici vinul, ci întrebuințarea cea rea a acestora. Pentru că de ar fi fost rele și vătămătoare, nu s-ar fi făcut de Dumnezeu, care din fire este bun. Iar de nu se va îndrepta, să se caterisească, și îndată să se despartă și de la biserică. Așisderea încă și oricare mirean s-ar îngrețalui de acestea, să se afurisească.

CANONUL 52

Dacă vreun episcop, sau prezbiter, pe cel ce se întoarce de la păcat nu îl primește, ci îl leapădă, să se caterisească. Că mănnește pe Hristos, Cel ce a zis: „Bucurie se face în Cer pentru un păcătos ce se pocăiește” [Matei 18: 12; Luca 15, 7]. [Cart: 53, 72]

TÂLCUIRE

Zice Domnul „Pe cel ce vine către mine, nu-l voi scoate afară” [Ioan 6, 37]. Pentru aceasta și dumnezeieștii apostoli, în canonul acesta rânduiesc: „Că oricare episcop, sau prezbiter, nu-l primește pe cel ce se întoarce de la păcat și se pocăiește, ci îl leapădă, și îl gonește pe el de la sine, ca Navat acela, îngrețluindu-se de dânsul, oarecum, și întorcându-și fața sa pentru păcatele lui, să se caterisească”. Pentru că cu aceasta ce face mănnește pe Hristos, care a zis, „Bucurie se face în Cer, adică Îngerilor celor ce sunt în Cer, pentru un păcătos care se pocăiește de păcatele sale cele mai dinainte” [Luca 15, 7]. Și de vreme ce însuși Domnul iarăși a zis, „N-am venit să chem pe cei drepti ci pe cei păcătoși la pocăință” [Matei 9, 13]; Arătat este, că cel ce nu primește pe cei păcătoși, se împotrivește și face împotriva lui Hristos. Iar cel ce se împotrivește lui Hristos, nu este ucenic al lui. Iar nefiind ucenic al lui, nici vrednic este a avea Preoție. Căci cum poate a o avea, și a fi primit lui Hristos? Cel ce s-a făcut pe sineși potrivnic lui Hristos, și se împotrivește Voiilor lui?”

CANONUL 53

Dacă vreun episcop, sau prezbiter, sau diacon în zile de sărbătoare nu se împărtășește din cărnuri și din vin, îngrețoșându-se, și nu pentru înfrânare, să se caterisească. Ca unul ce-și are vătămătă știința, și s-a făcut pricinuitor multora de sminteală. [apostol: 51; Ancirei: 14; Gangra: 1, 9, 14, 18; Vasilie: 86]

TÂLCUIRE

spurcat și necurat în firea sa. Ci se numesc așa pentru trei pricini: Întâi și mai de temei pricină este, precum mai sus a tâlcut marele Vasilie, că toate cele necurate sunt vătămătoare sănătății trupului, încă și doctorii înșiși aceasta o adeverează. A doua, pentru că așa se socotesc de cei mai mulți oameni, după Procopie. Și a treia, pentru a nu se închina lor iudeii ca unor dumnezei, după Teodorit. Drept aceea iubind Dumnezeu sănătatea trupului nostru, și vrând a ne face să nu le mâncăm, le-au numit necurate, ca și de la însuși numele să le urâm și să ne ferim de ele.

Și canonul acesta asemenea cu cel al 18-lea rânduiește că oricare episcop, sau prezbiter, sau diacon în zile de sărbători, nu mănâncă carne, nici bea vin, nu pentru nevointă și înfrânare⁸². Ci pentru că se îngrețaluiesc de ele, să se caterisească. Fiindcă este vătămât cu știința, adică nesimțitor. Și fiindcă se face pricinuit de sminteală la mulți oameni, care adunându-se la sărbători, aveau obicei a face dragoste, adică mese obștești, și a mânca toți împreună. Pe care mese Pavel le numește Domnească cină, adică obștească, în epistola cea 1 către Corinteni, cap11: 21.

CANONUL 54

Dacă vreun cleric se va vădi mâncând în cârciumă, să se afurisească, afară numai dacă în călătorie găzduind pentru nevoie în vreo casă de oaspeți. [apostol: 42, 43; sobor 6: 9; sobor 7: 22; Laodicea: 24; Carta: 47, 69]

TÂLCUIRE

Cei sortiți lui Dumnezeu se cuvine a fi mirenilor pildă de viață vrednică de cinstire, ca nu din pricina lor să se hulească numele lui Dumnezeu. Pentru aceasta și canonul acesta rânduiește, că oricare cleric s-ar afla că mănâncă în cârciumă să se afurisească. Pentru că intrând aceștia în cârciumă, ce altă se arată, decât că au viață necinstită, și să sunt stricați, nu numai după pofta mâncărilor și a băuturilor, ci și întru celelalte moraluri, căci adunându-se în cârciumi necinstiți bărbați, și femei necinstite, negreșit cel ce se întâlnește cu unii ca aceștia nu va rămâne ne împărtășit de răutatea acelor. Fiindcă după Pavel „Strică pe obiceiurile cele bune, vorbele cele rele” [1 Corinteni 15: 33]. Afară numai dacă clericul aflându-se în călătorie, și ne găsind altă casă spre a găzdui, ar intra în hanuri de nevoie pentru a se odihni. Vezi și la tâlcuirea 42 apostolescului canon.

CANONUL 55

Dacă vreun cleric ar ocări pe episcopul, să se caterisească. „Că pe mai marele norodului tău nu-l vei grăi de rău” [Ieșire 22: 28]. [Sf. Sofia: 3]

TÂLCUIRE

Episcopul și arhiereul, întru închipuirea Domnului fiind, și cap simțit al trupului bisericii socotindu-se, se cuvine a dobândi mai multă cinste decât ceilalți

⁸² Din canonul acesta se înțelege, că nu se caterisesc episcopii, și prezbiterii, și diaconii, care nu din îngrețșare, ci pentru adevărata nevointă și înfrânare, sau cu totul nu mănâncă carne, nici bea vin, sau la o vreme și pe zile hotărâte, de n-ar voi să mănânce, și să bea, și în zile de sărbători. Dar încă și ceilalți, care de unele ca acestea (sau și de alte oarecare mâncări) se feresc, ori monahi, ori lumeni, pentru nevointă și înfrânare nu se osândesc de canonul acesta ca niște călcători, după socoteala împreună amânduror tâlcuiturilor dumnezeieștilor canoane, a lui Zonara zic, și a lui Valsamon, de s-ar feri de acestea, și în zile de sărbători. Căci, nici se îngrețșează de dânsule, precum zice canonul, nici în celelalte zile mâncându-le, în singure sărbătorile se depărtează de ele. Ci întocmai și întru acelea, și întru acestea se feresc pentru singură înfrânare. Însă pentru ca să fie ferirea și postul unora ca acestora nesimțitor cu totul la cei mulți, mai bine este unii ca aceștia și în zilele sărbătorilor, deosebi și singuri să-și mănânce pâinea lor. Încă se înțelege după urmarea aceasta și înainte.

Ierosiți (adică sfințiți). Pentru aceasta și canonul acesta rânduiește, că oricare cleric ar ocări pe episcopul, să se caterisească⁸³, fiind scris în lege. „Nu vei grăi de rău pe înaintea stătorului norodului tău și pe stăpânitorul, ori pe cel din lăuntru adică și Duhovnicesc, ori pe cel dinafară și trupesc”. Că pentru aceasta și arhiereu se zice episcopul, ca un stăpânitor și începător al iereilor, și ierarh, ca un mai mare și începător al celor Sfințite, după Dumnezeiescul Maxim, și Areopagitul Dionisie. Iar canonul 3 al soborului din Sfânta Sofia zice: oricare ar îndrăzni a lovi, sau a închide pe episcopul, și fără pricină, sau și cu pricină scornită și mincinoasă, unul ca acesta să se anatematisească.

CANONUL 56

Dacă vreun cleric va ocări pe prezbiter, sau pe diacon, să se afurisească.

TÂLCUIRE

Prezbiterii, și diaconii, având loc de mâini, prin care episcopul chivernisește biserica, se cuvine și ei a dobândi cuviincioasa cinste, nu însă și atâta câtă se cade a o dobândi arhiereul. Pentru aceasta și canonul acesta rânduiește, că oricare cleric ar ocări pe prezbiter, sau pe diacon, să se afurisească numai (care acesta este mai puțină pedeapsă) și nu să se caterisească, ca cel ce va ocări pe arhiereul (care este mai mare pedeapsă). Căci, precum capul este mai presus decât mâinile și celelalte mădulare ale trupului, iar mâinile sunt mai josite decât capul, așa prin urmare și cei ce necinstesc capul, de mai mare pedeapsă au trebuință, însă cei ce necinstesc mâinile mai puțină pedeapsă trebuiește.

CANONUL 57

Dacă vreun cleric pe ochion, sau pe surd, sau pe orb, sau pe cel rănit la picioare îl va batjocori, să se afurisească. Așisderea și mireanul.

⁸³ Fiind însă că și Fotie în titlul 9 cap 36 zice, că cartea 9 a condicei titlul 7 așezământului 1 rânduiește că cel ce ocărește pe împăratul nu se pedepsește, nici pătimește ceva rău. Pentru, ori din deșertăciunea lui l-a ocărât, și se cuvine a se trece cu vederea ca unui deșert ce din necunoștință face, și se cade a se milui; Sau că i s-a făcut nedreptate și trebuie a se ierta. Așa și cel ce ocărește pe arhiereul, după asemănare nu se cade a se pedepsi, ori ca un deșert, ori ca un fără de minte și bârfitor, ori ca unul ce s-ar fi nedreptățit. De vreme ce dacă împăratul fiind persoană dinafară, se oprește de lege a pedepsi pe unii ca aceștia ce l-ar ocări, cu cât mai vârtos arhiereul fiind persoană dinlăuntru și duhovnicească, și următor chiar al prea Blândului și nepomenitorului de rău Hristos? Afară numai dacă cel ce l-a ocărât este statornic cu mintea, și obraznic și semeț, însuși aceasta trebuie a se înțelege, și pentru cei ce ocăresc pe prezbiter, și pe diacon. Iar legile cele iubitoare de bună cinstire lui Dumnezeu ale împăraților poruncesc, că, oricare ar intra în biserică când se săvârșesc Tainele, sau alte Sfinte Slujbe, și ar ocări pe episcopul, sau ar opri să nu se săvârșească acestea, să se certe cu pedeapsă de cap. Însuși aceasta să se păzească și când se fac litanii, și rugi, și se află acolo episcopi și clerici, adică de cap, cel ce ar tulbura litania și ruga. Din canonul acesta încheie încă și cel ce va ocări pe trupescul său părinte, sau pe Duhovnicescul său bătrân, se cuvine a se certa. „Că cel ce grăiește de rău, zice, pe tatăl său sau pe mama sa (oricare ar fi, ori cleric, ori mirean, ori monah) cu moarte să se sfârșească”(Leviticon 20: 9; Matei 15: 4), însă moartea acestora este lipsirea Dumnezeieștii împărtășiri, care la cei înțelepți se socotește moarte adevărată după canonul, 55 al marelui Vasilie.

TÂLCUIRE

Cei ce-și au mădularele trupului vătămate și urâcioase, se cuvine mai ales a se milui, a se ajuta, și de mâini a se duce de către cei ce-și au mădularele întregi și sănătoase, iar nu a se lua în răs și a se batjocori. Pentru aceasta canonul acesta rânduiește, că oricare cleric va batjocori pe surd sau pe ochion, sau pe orb, sau pe cel ce este rănit și urâcios la picioare, să se afurisească. Asemenea încă și mireanul de va face aceasta, să se afurisească. Căci, au doară nu este destulă certarea și pedeapsa ce o dă lor Dumnezeu pentru judecățile, ce singur el le știe, și pentru aceasta și oamenii luând Judecata lui Dumnezeu, adaugă ticăloșiilor acestora, pedeapsă peste pedeapsă, cu batjocurile și cu luările în răs ale lor? Vai de netemerea de Dumnezeu și de marea mândrie! Nu, pentru Domnul, nu, să nu îndrăzniți, frații mei, de acum înainte, sau a batjocori, sau a fugi de grozavii cei asemenea, ca de foc și de spurcăciune. Obișnuind a zice parimia acea fără cuvânt și prea nebunească: Fugiți de cei însemnați. Ci mai vârtos înlesniți și ajutații cu toate chipurile, ce puteți. Ca și de la Domnul să vă miluiți, arătându-vă către cei împreună cu noi robi milostivi și îndurați. Pentru aceasta și Dumnezeu poruncește nici să prihănească cineva pe surd pentru că nu aude, nici să pună piedică înaintea picioarelor orbului, pentru că nu vede. „Nu vei grăi de rău asupra orbului, și înaintea orbului nu vei adăuga poticnire; Și te vei teme de Domnul Dumnezeuul tău” [Levit 19: 14]

CANONUL 58

Episcopul sau prezbiterul nepurtând grijă de cler, sau de popor, și neînvățându-i pe ei bună cinstire de Dumnezeu, să se afurisească, iar stăruind în nepurtare de grijă și lenevire, să se caterisească. [sobor 4: 25; sobor 6: 19, 80; sobor 1 și 2: 16; Sar: 11, 12; Cartag: 79, 82, 86, 131, 132, 133; Nisis: 6; Pet: 10]

TÂLCUIRE

Datorie neapărată este episcopului a învăța în toate zilele pe norodul cel supus lui bine cinstitoare Dogme, și a-l îndrepta pe el către dreapta credință și îmbunătățita petrecere. Că zice Dumnezeu prin Proorocul Iezechiel către proestoșii noroadelor: „Fiul omului, pândar te-am pus pe tine casei lui Israil, și casei lui Iuda. De nu vei desluși, nici vei grăi, va muri cel fără de lege întru fărădelegea sa, și sângele lui din mâna ta îl voi cere”(Iezechiel 3, 17). Pentru aceasta și canonul acesta rânduiește: „Oricare episcop, sau prezbiter (că învățători trebuie a fi și prezbiterii)⁸⁴ nu va purta de grijă de clericii săi, și de tot norodul celălalt, și nu-i va învăța pe ei Dogmele și faptele bunei cinstiri de Dumnezeu, să se afurisească până se va îndrepta. Iar de va stăruî în nepurtare de grijă și în lenevirea sa, să se caterisească desăvârșit, ca un nevrednic de episcopie, și de

⁸⁴ Pentru aceasta și Dumnezeiescul Hrisostom zice: „Nu este multă osebite între prezbiteri și între episcopi. Că și ei au primit învățătoria și purtarea de grijă a bisericii...” Că cu singură hirotonia îi covârșesc, și pentru singură aceasta se socotesc că întrec pe prezbiteri.” (voroava 11 la cea 1 către Timotei la început.)

CANONUL 59

Dacă vreun episcop sau prezbiter, vreunul din clerici sărac fiind, nu îi va da cele trebuincioase, să se afurisească. Iară stăruind, să se caterisească, ca unul ce a ucis pe fratele său. [apostolic: 4, 41]

TÂLCUIRE

Lucrurile și veniturile bisericilor se numesc sărăcești, pentru că se cuvine a se împărți la săraci. Și dacă se cade a se împărți la alți săraci și lipsiți, de către proestoșii bisericilor, cu cât mai vârtos se cade a se împărți acestea la clericii cei supuși lor, săraci fiind și trebuință având? Pentru aceasta și canonul acesta rânduiește că oricare episcop sau prezbiter nu dă cele trebuincioase spre viață din veniturile episcopiei sau ale enoriei (că aveau și enoriile prezbiterilor venituri, despre care vezi la sub însemnarea canonului 4 al soborului al 4-lea). clericului acelei episcopii care are trebuință, sau al enoriei, să se afurisească, până ce va începe a da. Iar de va stăruî întru nemilostivirea sa, să se caterisească, desăvârșit. Pentru că, cât despre voința sa s-a făcut ucigaș fratelui său. Că cel ce nu are cele întăritoare vieții sale, negreșit moare. Iar cel ce are, și nu dă celui ce nu are și se primejduiește, negreșit ucigaș al aceluia este. Iar deși acela cu lucru nu a murit, Dumnezeu-l dădând lui prin alți iubitori de săraci cele îndestule spre viață, însă cel ce are și nu i-a dat, ucigaș se judecă pentru nemilostivirea, și cruzimea sa. Citește apostolescul canon 4 încă și cel 41 ce rânduiește, ca din lucrurile și veniturile bisericilor, trebuie episcopii să chivernisească trebuințele, atât pe ale

⁸⁵ Pentru aceasta și deosebi Pavel în cea 1 către Timotei 3, 2 zice: Că episcopul se cade a fi învățător. Și către Tit 1, 9 ca să se țină de cuvântul cel credincios al învățăturii, ca să poată a îndemna pe ceilalți la sănătoasa învățătură, și a muștra pe cei ce grăiesc împotriva ei. Atâta mare și neapărată este datoria Arhierilor, ce o au către norodul cel încredințat lor. Drept aceea deși altă nu îi îndeamnă spre a nu se lenevi, ci a fi treji, măcar îndeamnă-i numele de episcop cel au, care însemnează pândar. Cei ce sunt la pândă, se cade a priveghia și a vede, nu a se lenevi, și a dormita. Că pentru aceasta și înăluntru în Altar sfințitul Sinod (adică scaunul cel împreună cu ale conslujitorilor săi), sau așezat, ca arhierul suindu-se și șezând într-însul mai sus decât ceilalți să vadă de sus, ca din pătulul pândirii pe norodul cel supus lui, și mai cu scumpătate să-l cerceteze pe el. Iar prezbiterii împreună stând și împreună șezând cu el de aici se îndeamnă ca și ei să cerceteze și să îndrepteze pe norod, ca unii ce sunt dați arhierului împreună ostenitori, precum zice Zonara. Însăși această înțelegere o arată și scaunul arhierului cel ce stă în biserică (strana arhierască) mai înalt decât celelalte și pândă preaînaltă pentru aceasta numindu-se, și sfințita înălțime a scaunului, după Diaconul Ignatie (în viața Patriarhului Nichifor). Iar dacă episcopul și prezbiterii sunt neînvățați și nu au putere de a învăța, trebuie cu unire să cheme de la alte locuri învățători și sfințiți propovăduitori, dând lor cele spre îndestularea vieții și cinstea cea cuviincioasă, să așeze școli în eparhiile lor, și prin acelea să-și împlinească datoria învățăturii, ci ei sunt datori norodului. Iar într-alt chip, stăpânirea canoanelor se cade totdeauna a avea tărie. Și Nearaua pururea pomenitului împărat Alexie Comnino a rânduit fiecărui dascăl al mării biserici porție de hrană și simbrie; și să aibă cinste de asta îndată după împărăteștii boieri și pe lângă patriarhul, ca unii ce țin locul aceluia. Încă și Pavel a zis: „Cei ce se ostenesc în cuvânt și întru învățături de îndoită cinste să se învrednicească”(2 Timotei 5: 17). Scriu și apostolii și în așezămintele lor (cartea a 7-a cap 10) acestea „pe cel ce grăiește ție cuvântul lui Dumnezeu îl vei slăvi, aducându-ți aminte de el ziua și noaptea. Și îl vei cinsti nu ca pe pricinuitoarea nașterii, ci ca pe cel ce s-a făcut ție pricinuitoare de a fi bine. Că unde este învățătură despre Dumnezeu, acolo Dumnezeu de față este”.

sale, cât și pe cele ale fraților celor străini întâmplându-se; iar dacă trebuințele străinilor se cuvine ale chivernisi, cu cât mai mult pe al clericilor supușilor săi?

CANONUL 60

Dacă cineva cărțile necinstitorilor de Dumnezeu cele minciunosuprascrise, ca pe niște sfinte în adunare (biserică) le-ar citi, spre vătămarea norodului, și a clerului, să se caterisească. [sobor 6: 2, 63; sobor 7: 9; Laodiceea: 51]

TÂLCUIRE

Din cărți, unele adică, de eretici, și de necinstitori de Dumnezeu fiind alcătuite în numele sfinților cu minciună s-au suprascris, spre amăgirea și rătăcirea celor mai proști, precum este Evanghelia ceea ce se numește a lui Toma, fiind scrisă cu adevărat de Manihei, iar deasupra scrise cu numele Apostolului Toma: Apocalipsurile cele numite ale lui Avraam, Isaac, Iacov, și ale de Dumnezeu Născătoarei. Bârfele lui hrisomal (păr de aur), pe care ereticul Pamfil le-a scris deasupra teologhiceștii voroave. Și alte nenumărate ca acestea, de care face pomenire Sfântul Meletie⁸⁶ Mărturisitorul, prin stihuri politicești, în cea de dânsul numită Alfavita. Iar altele dreptslăvitoare și sfinți, sau notevsit (adică s-au stricat) de eretici în urmă; Precum s-au notevsit de cei răi slăvitori, așezămintele apostolilor cele prin Clement, pentru aceasta și s-au lepădat, precum zice aceasta Ecumenicul sobor al 6-lea în canonul, al 2-lea al său. Și cele apocrifa (ascunse) ale lui Ilie, și ale lui Ieremia, și ale lui Enoh, încă și ale altor prooroci, și patriarhi⁸⁷.

⁸⁶ Care pe lângă cele zise sunt acestea: Apocalipsis a lui Adam, a lui Lameh. Rugăciunea lui Iosif celui frumos; Apocalipsis a lui Moisi, și Diata; Psalmii lui Eldad și a lui Solomon; Străine ziceri lui Isaia; Apocalipsis a lui Sofonie. Cartea a treia a lui Esdra; Apoclipis a de Dumnezeu Născătoarei, și a lui Petru, și a lui Pavel; Epistolia lui Varnava; Încungiurările Apostolilor; Carte a lui Matei și a lui Varnava. Învățătura lui Climent; Faptele lui Pavel; Învățătura lui Ignatie și a lui Policarp, Cărțile Ucenicilor lui Simon, a lui Dima și Cleov și Nicolai. Iar cărțile ereticilor Manihei sunt: a șaptea Evanghlie; Dragostea cea în șapte cuvinte; Lucrarea rugăciunilor; Pragmatia Urișilor; Evanghelia lui Filipp; Cele copilărești ale lui Hristos; Și Faptele lui Andrei. Iar Sfântul Nichifor în canoanele 3, 4 ale sale (care sunt în Tomul al 2-lea al adunării canoanelor foaia 918) zice: că nu se cuvine să primim Aposcalipsa lui Pavel, și altele ca acestea. Că spurcate și necurate sunt. Nici Apocalipsul lui Esdra, și a lui Zosima; și cele două Mucenii al sfântului Gheorghie; și ale sfinților Mucenici Chiric și Iulita). Însemnează însă că înțelepciunea lui Solomon se citește în biserică în auzul norodului împreună cu cărțile cele canonisite ale scripturii, pentru că carte canonică se numește de canonul 30 al soborului din Cartagina. Încă și Atanasie în epistolia sa cea prăznuitoare pe aceasta o numără împreună cu cărțile cele ce se citesc. Iar de o numesc oarecare apocrifa (ascunsă) rău zic, că se muștră de acești epistolie a lui Atanasie. Însemnează pe lângă acestea, că scriitorul cărții cei sobornicești scrie, că sfântul sobor a toată lumea cel 1 prin minune a cunoscut cărțile cele întestăluite și canonicești, și pe cele ascunse și mincinoase ale ereticilor, că punându-le pe toate împreună sub Sfânta Masă, și rugându-se Domnului, o minune! Pe cărțile cel canonicești le-au aflat deasupra Sfintei Mese, iar pe cele ascunse sub dânsa.

⁸⁷ Am zis, că s-a notevisit cele apocrifa (ascunse) ale lui Ilie, și Ieremia, și Enoh, încă și ale altor patriarhi, pentru că până în vremurile sfinților apostoli, erau nenotevisite și curate. Pentru care Pavel, din cele ascunse ale lui Ilie, a luat zicerea ceea ce o scrie în capul al doilea, aceea întâi către Corinteni, care zice: „Ci precum este scris, cele ce ochiul nu le-a văzut, și urechia nu le-a auzit, și pe inimă de om nu s-au suit, care au gătit Dumnezeu celor ce-l iubesc pe el. Precum aceasta o mărturisește mai întâi, Grigorie oarecare ce a stătut arhidiacon Patriarhului Tarasie, a înțeleptului Fotie; Și al 2-lea însuși înțeleptul Fotie,

Pentru aceasta și canonul acesta apostolesc rânduiește. Că oricare le-ar întrebuința acestea în auzul de obște, și ar pune să se citească în biserică ca niște sfinte, cărțile necinstitorilor de Dumnezeu și rău slăvitorilor, cele minciunosuprascrise, pentru ca să vatăme sufletește pe norodul cel de obște, și pe clerici, să se caterisească. Căci cărțile cele de acest fel se cuvine să se osândească, sau cel mai puțin, să se ascundă, dar nu să se citească în biserică.

CANONUL 61

De se va face vreo prihănire asupra unui credincios, de curvie, sau de preacurvie, sau de altă oarecare faptă oprită, și se va vădi, să nu se înainteze în cler. [sobor 2: 6; Cartag: 59, 138]

TÂLCUIRE

Cel ce se va prinde în curvie, sau în preacurvie, sau într-altă necuviință ca aceasta, nu numai cleric fiind și ierosit (adică sfințit cu hirotonia), după 25 al apostolilor, ci și mirean fiind, se oprește de a se face, nu numai ierosit (adică diacon sau prezbiter sau arhiereu), ci nici cleric prost, citeț adică, sau cântăreț, sau ușeri, și nici ca cum din cei ce se numesc afară de Altar. Precum canonul acesta rânduiește, zicând așa: De s-ar face vreo prihănire de către cineva împotriva vreunui creștin, cum că adică a curvit, sau a preacurvit, sau vreun alt păcat a făcut, oprit de sfințitele canoane, creștinul acela de se va dovedi cu adevărat, că a făcut păcatul acela, pentru care se prihănește, să nu se înainteze în cler, adică să nu se hirotonisească cleric al bisericii. „Se cuvine însă mai întâi a se cerceta fețele prihănitorilor, și a zicătorilor împotriva, de nu sunt robi, sau iertați din robie, să nu fie opriți de legile cele politicești despre a pârî”, după canonul 138 din Cartagina: „Să nu fie prihăniți și de alții că toți aceștia nu sunt primiți a da pâră nici asupra unei oarecare fețe, de nu vor dovedi mai întâi că sunt nevinovați de prihănimile acelea, cu care au fost prihăniți, după Armenopolul cartea 1 titlul 2 și după canonul 6 al soborului 2 a toată lumea”. Deci de vor fi slobozi pârâșii de cele mai de sus, și vor dovedi adevărată prihănirea cea împotriva candidatului aceluia, unul ca acesta nu se face cleric. Iar de nu vor putea în vreme de trei luni a o dovedi adevărată, ei să se afurisească (adică să se oprească) pentru totdeauna de împărtășirea pe Curatelor Taine de către arhiereul cel ce are se hirotonisească pe cleric, ca niște clevetitori și neadevărați pârâși. Iar clericul cel cu nedreptate clevetit și pârât să se hirotonisească, ca unul ce s-a arătat curat și nevinovat de

în întrebările cele ce se numesc Amfilohia, de la Grigorie luându-o aceasta. Că nicăieri în cărțile Sfintei Scripturi cele ce se găsesc, zicerea aceasta a lui Pavel așa anume nu se află. Iar din cele ascunse ale lui Ieremia a luat, zicerea aceea ce o pomeneste în capul 5 a celei către Efeseni, care zice. „Pentru aceasta zice: Deșteaptă-te cel ce dormi, și te scoală din morți, și va lumina ție Hristos.” Precum și aceasta o adeverează însuși Grigorie, și pe deslușitorul Fotie. Iar apostolul Iuda în soborniceasca sa epistolă, aduce o întreagă parte din cele ascunse ale lui Enoh. Adică: „Și a proorocit de aceștia și Enoh cel al șaptelea de la Adam, zicând: Iată au venit Domnul într-o întunericile sfinților săi Îngeri, ca să facă Judecată împotriva tuturor, și să mustre pe toți necredincioșii, de toate faptele păgânătății lor, cu care a făcut fără de lege, și de toate cuvintele lor cele aspre, care a grăit împotriva lui păcătoșii cei necredincioși”; Și celelalte. Au fost ascunse însă și ale altor patriarhi.

prihană; precum poruncește întâiul așezământ al titlului 1 din nearale (Fotie titlul 1 Cap 8). Pentru aceasta aceeași neara hotărăște, că alegerile episcopilor, și ale clericilor, se a se face înaintea tot norodului bisericii, pentru ca să aibă slobozenie cel ce va voi a zice. Asemenea și soborul din Cartagina în canonul 59 însăși aceasta zice, hotărând că, dacă se va naște vreo împotrivă zicere de prihănire și de vinovăție despre oarecare, când se fac psifii și alegerile arhierilor, să se cerceteze cei ce zic împotrivă, și după ce se va arăta ipopsifiul curat înaintea feței a tot norodului de prihăniturile cele aduse asupra, atunci să se hirotonisească episcopul. Arătat însă este că aceasta ce o zice soborul pentru episcopi, se înțelege întocmai și pentru clerici. Despre care vezi subînsemnarea canon 2, 30 al apostolilor, și 5, 13 Laodicea.

CANONUL 62

Dacă vreun cleric pentru frica omenească (adică de frică de iereu, sau de elin, sau de eretic), s-ar lepăda, de Numele lui Hristos adică, lepădat să fie. Iar dacă de numele de cleric, caterisească-se. Pocăindu-se, ca un mirean primească-se. [sobor 1: 10; Ang:1, 2, 9, 12; Petru 10, 14; Epist: 10 At; Vasile: 45; Teo: 2]

TÂLCUIRE

Canonul acesta poruncește, că oricare cleric pentru frica omeneștilor munci, a iudeilor adică, sau a elinilor, sau a ereticilor, s-ar lepăda de Numele lui Hristos, unul ca acesta, după ce se va căi, nu numai să se caterisească de clericie, încă să se lepede și din adunare, și să stea în rânduiala celor ce se pocăiesc. Iar dacă pentru frica omenească s-ar lepăda de numele clerului său, adică, cum că este cutare cleric, sau citeț adică, sau cântăreț, sau altceva, să se caterisească numai de clericatul său. Că cu dreptate este a se lipsi, de ceea ce s-a lepădat, și nu a voit să zică că o are. Iar după ce unul ca acesta se va pocăi, să se primească la împărtășirea cea cu credincioșii ca un norodnic, adică, să se roage împreună cu cei credincioși⁸⁸.

⁸⁸ „Însemnează însă, că după Hrisostom (voroava trei la Anna Proorocița) nu este un chip de lepădare numai, ci multe și osebite. Pe care Pavel însemnându-le zice: „Pe Dumnezeu îl mărturisesc că îl știu, iar cu faptele îl tăgăduiesc”(Tit 1, 16) și iarăși, „dacă cineva de ai săi, și mai ales de casnici nu poartă grijă, de credință s-a lepădat, și este mai rău decât un necredincios”(1 Timotei 5, 8), și iarăși, „fugiți de lăcomia de averi, care este slujire de idoli. Pentru că aceasta și canonul 45 al marelui Vasile zice, că, oricare creștin cu faptele sale ocărăște pe Hristos, nimic se folosește din singur numele creștinismului.” Vezi și canonul 11 al soborului 1 însă înfricoșată cu adevărat este Istoria, care se pomenește în viața marelui Paisie; Că acesta avea un ucenic, către care un evreu oarecând a zis acestea: Hristos, căruia voi vă închinați, nu este acela care are să vie, ci altul. Către care cuvinte, a răspuns acela cu prostime numai aceasta, poate așa este adevărul. Și îndată, o minune! A pierdut Darul Sfântului botez. Drept aceea pentru înfricoșata Istoria aceasta, oprească-și creștinii limba lor și să nu zică glasurile acestea lepădătoare: de nu voi veni de hac cutăruia să nu mor creștin, și altele asemenea. Pentru că mă tem, ca nu dintru aceasta să-și piardă și ei Darul Sfântului botez. Și să nu poată a-l mai dobândi ca cel zic mai sus fără de mare pocăință și îndreptare. Că atât de delicat lucru este credința, încât poate a se lepăda de dânsa și cel ce ar călca o singură silabă, sau ar face o singură amenințare împotriva credinței. Pentru aceasta și Teologul Grigorie zice: Nevoitorii bunei cinstiri de Dumnezeu cu osârdie alegea mai bine a pătimi, care pătimiri înduplecă și pe cel prea viteaz, și acestea poate pentru o silabă, sau pentru amenințare, decât rău a se mântui prin

CANONUL 63

Dacă vreun episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau oricine din catalogul clericesc, va mânca carne întru sângele sufletului său, sau de fiară prins, sau mortăciune, să se caterisească. Că aceasta legea o a oprit. Iar de ar fi mirean, să se afurisească. [sobor 6: 67; Gang: 2; Faptele apostolilor 20: 18, 19]

TÂLCUIRE

Fiindcă Dumnezeu dând legea cea pentru mâncăruri lui Noe, i-a zis, ca niște buruieni și ierburi le-am dat vouă pe toate. Fără numai carne cu sângele sufletului nu veți mânca. Pentru aceasta în canonul acesta dumnezeieștii apostoli rânduiesc, că oricare episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau măcar oricine ar fi din catalogul iereilor și al clericilor, ar mânca carne cu sânge, care este sufletul dobitocului, adică sugrumat, după Hrisostom, sau ar mânca prins de fiară, adică dobitoc prins și omorât de lup, să zicem, sau de urs, sau de altceva de acest fel, sau și de pasăre, sau ar mânca mortăciune, adică mort de sineși, clericul cel ce va mânca zic cele de acest fel, să se caterisească. Fiindcă și legea le-a oprit a nu se mânca; atât cea dată lui Noe, precum am zis, cât și cea dată lui Moise în capul 17 a celei leviticești. Iar de va fi mirean cele ce le-ar mânca să se afurisească⁸⁹.

CANONUL 64

Dacă vreun cleric s-ar afla postind în ziua Duminicii, sau Sâmbăta? Afară de una numai, să se caterisească. Iar de va fi mirean să se afurisească. [sobor 6: 55, 56; Gangra: 18; Laod: 29; Petru 15; Teofil 1]

TÂLCUIRE

lepădare. Că Numele Dumnezeu în scurt este scris. Pe care îl vând, și pe altul nu este cu puțință a-l lua (la voroava capului 10 de la Matei). Iar Dumnezeiescul Hrisostom zice: Mai rău păcat decât lepădarea de credință nu este (cuvântul pentru pocăință).

⁸⁹ Pentru aceasta cei ce ucid cu pușca, și îndată nu le taie grumazul, pentru a se scurge tot sângele, tare păcătuiesc, ca unii ce mănâncă carne cu sângele sufletului, și calcă canonul acesta apostolesc. Că ce se oselesc, rogu-vă, dobitoacele cele prinse de fiară, sau păsările cele lovite de vulturi, pe care oprește canonul, despre cele ce se omoară cu plumă? Mai nimic. Pentru că, precum totdeauna întru acelea rămâne sângele, așa asemenea și întru acestea. Deci se cuvine îndată ce vânătorii omoară vânatul, să-l junghie pentru ca să se verse tot sângele său. Precum aceasta Dumnezeu o poruncește, zicând: „Și omul, om din fiii lui Israel au din nemernicii, care se află întru voi, care va vâna vânat de fiară, au pasăre, care se mănâncă, va vărsa sângele ei, și-l va acoperi cu pământ”(Levit 17: 13). De aici și Ioan Chitru l zice, că de va cădea în vreun vas vreo vietate din cele ce se zic necurate, de va fi neputredă, și de curând căzută, să nu se lepede lucrul cel de hrană ce va fi în vas, ci după ce se va sfinți să fie spre întrebuințare și hrană. Afară numai de se îngrețluiește a mânca stăpânul lucrului sau de și se vatămă sănătatea lui din aceea. Iar de ar fi putrezit vietatea, să se lepede ceea ce ar fi în vas, nu numai pentru că vatămă sănătatea hrana aceștia, ci și pentru ca să nu se pară că mănâncă sugrumat și mortăciune, și sângele dobitocului, cel ce o mănâncă aceea. Pentru aceasta și nearaua aceasta 58 a lui Leon înțeleptului rânduiește, că cei ce vând, sau mănâncă orice fel de mâncare, care ar avea sânge, să se bată, și să se tundă, și să se osândească cu izgonire pentru totdeauna, și averile lor să se risipească. Iar câți stăpânitori, și judecători nu vor pedepsi pe unii ca aceștia, să se păgubească de zece litre de aur.

Alt lucru este postul, altul dezlegarea postului, și altul stricarea postului. Și postul chiar este desăvârșita nemâncare, sau și a mânca cineva o dată în zi, întru al nouălea ceas, cu mâncare uscată, adică numai de pâine și apă. Iar dezlegarea postului este, a mânca cineva mai-nainte de al nouălea ceas, ori smochine, ori stafide, sau altceva de acest fel. Sau și a mânca afară de pâine, și de apă, și alte oare care feluri de mâncăruri proaste: precum de pildă, legumi, vin, sau unt de lemn, sau raci, scoici, și alte de acest fel. Iar stricarea postului este când mănâncă cineva din toate de mâncare, și carne adică, și pește, și lapte, și brânză, și celelalte. Deci în canonul acesta rânduiesc dumnezeieștii apostoli, că oricare cleric, s-ar afla postind în ziua Duminicii sau a Sâmbetei, cu deplinită nemâncare, sau și cu mâncare uscată întru al nouălea ceas, afară de o singură sâmbătă: adică de Sâmbăta cea Mare, întru care se afla Trupul Domnului în mormânt. și întru care și toți dreptslăvitorii postim, după Glasul Domnului ce a zis: „Iar vor veni zile când se va lua de la dânșii Mirele, și atunci vor posti”[Matei 9, 15] (Vezi și însemnarea canonului 29 al soborului 6). Un cleric ca acesta, zic, să se caterisească, iar de va fi mirean unul ca acesta să se afurisească. Căci sâmbăta nu o postim, chiar și în ființă, pentru că este zi de odihnă, întru care s-a odihnit Dumnezeu despre lucrurile zidirii sale, după așezământurile sfinților apostoli (cartea 5 cap 14) și după al doilea cuvânt, pentru că Marchioniții posteau sâmbăta, împotrivindu-se cinstei Ziditorului a toate, după Sfântul Epifanie la eresul împotriva lui Marchion. Zice încă și Margunius în tâlcuirea canonului 11 al soborului din Anghira, că posteau în ziua sâmbetei, și ereticii cei ce se numeau Coudiani, și Apolinariani, spre izbăvirea celor adormiți. Deci pe lângă pricina ce chiar și din lăuntru, pentru care nu postim Sâmbăta, care este precum am zis, odihna Ziditorului a toate, și pentru aceasta încă nu postim, ca să nu se socotească că ne unim cu ereticii cei pomeniți. Iar duminica nu postim, pentru Învierea Domnului nostru și bucuria cea a toată lumea. Că sâmbăta aduce pomenirea zidirii și a facerii celei dintâi a lumii, ca una ce este sfârșitul și pecetea ei. Iar duminica poartă chipul zidirii și a facerii celei de a doua ca un început al ei, iar mai vârtos ca un început și al celei dintâi zidiri. Să se știe însă, că nu sunt călcători ai canonului acestuia, cei ce pentru adevărată nevoie cu cinstire de Dumnezeu, postesc zece zile de rând, sau și 15, postind prin urmare în cursul acestor zile sâmbetele și duminicile, cuprinse într-însele, precum Zonara și Balsamon, într-un glas zic, atât în tâlcuirea canonului 53 cât și întru acestui apostolesc. Însă și aceștia, întru aceste zile, și mai ales duminica, se cuvine a nu posti toată ziua, ci să dezlege postul, mai-nainte de al nouălea ceas, cu oarecare mâncare proastă, iar nu stricătoare de post. Latinii însă nu pot a se îndrepta că postesc sâmbăta pentru nevoie. Pentru că precum scrie Platin, Papa Inochentie a surpat postul Miercurei, și în locul acestuia a introdus postul sâmbetei. Deci cum postul sâmbetei poate pentru nevoie a se posti de către Latini, care răul cu rău vindecă, și cu nelegiuitul post al sâmbetei strică pe legiuitul post al Miercurei?

CANONUL 65

Dacă vreun cleric, sau mirean va intra în Sinagoga Iudeilor, sau a ereticilor, spre a se ruga, să se și caterisească, și să se afurisească. [Apost: 7, 45,

TÂLCUIRE

Mare păcat socotește canonul acestea a intra vreun creștin în Sinagoga iudeilor, sau a ereticilor, pentru ca să se roage. Că ce parte este credinciosului cu cel necredincios (2 Corinteni 6: 15) după dumnezeiescul apostol? Căci, dacă însuși iudeii intrând în sinagogile lor și jertfe făcând, fără de lege fac, fiind opriți afară de Ierusalim a aduce jertfă după lege (Precum o mărturisește aceasta Dumnezeiescul Iustin în dialogul cel către Trifon, Sozomen în bisericeasca istorie cartea 5 cap 21 și Hrisostom în cuvântul al 2-lea împotriva Iudeilor), cu cât mai vârtos face fără de lege creștinul acela ce se roagă împreună cu răstignitorii lui Hristos. Dar și biserica și adunarea ereticilor, ca una ce împotriva de dreptslăvitori cugetă, nu se cuvine a se cinsti, ci mai vârtos a se lepăda. Pentru aceasta și canonul acesta rânduiește, că, oricare cleric, sau mirean ar intra în sinagoga iudeilor, sau a ereticilor pentru rugă, clericul, ca unul ce foarte a păcătuț, să se caterisească împreună și să se afurisească, iar mireanul, numai să se afurisească, fiindcă, ca un mirean mai puțin a păcătuț de cât clericul, făcând-o aceasta, că a se caterisi fiind mirean nu se poate. Sau mai drept, precum alții tâlcuiesc, clericul cel ce ar intra în sinagoga să se roage, să se caterisească, iar mireanul să se afurisească.

CANONUL 66

Dacă vreun cleric în vreo gâlceavă lovind, și dintr-o lovitură omorând, să se caterisească pentru sumeția lui. Iar de va fi mirean să se afurisească. [Sobor 6: 91; Ang: 21, 22, 23; Atana: Epistolie; Vasile 2, 8, 11, 13, 33, 43, 52, 54, 56, 57; Grigorie Nissis: 5]

TÂLCUIRE

În canonul lor 27 dumnezeieștii apostoli caterisesc pe clericii cei ce bat sau pe Credincioșii ce au păcătuț, sau pe necredincioșii ce au nedreptățit, precum am zis în tâlcuirea aceluia. Iar în canonul acesta rânduiesc că, dacă vreun cleric în vreme de gâlceavă, ar lovi pe cineva cu o singură grea lovire, și din singură aceea l-ar omorî, unul ca acesta să se caterisească⁹⁰; Măcar că nu a lovit cu o singură grea lovire; măcar că nu a voit să-l omoare, ci pentru că s-a biruit de mânie, și s-a arătat semeț și obraznic, ridicând mâna și lovind, care lucru este oprit clericilor (Las a zice pentru păcatul cel mare și de moarte al uciderii ce a făcut.). Iar de va fi mirean cel ce a făcut ucidere ca aceasta, să se despartă de cuminecarea tainelor, și de la adunarea și biserica credincioșilor.

CANONUL 67

Dacă cineva pe vreo fecioară nelogodită silind-o ar avea-o, să se

⁹⁰Însemnează că deși acesta se caterisește numai, și nu se desparte de ruga celor credincioși și de biserică, nu se iartă însă și a se împărtăși cu Dumnezeieștile Taine, împreună cu cei credincioși, până la vremea, ceea ce ar găsi de cuviință arhiereul, sau duhovnicescul lui părinte, precum am zis în tâlcuirea apostolescului canon 25.

afurisească; și să nu fie lui slobod a lua pe alta, ci pe aceea să o ție, pe care o a ales, măcar săracă de ar fi. [Vasile: 22, 23, 25, 26, 6]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că oricare cu sila ar strica pe vreo fecioară, care nu este logodită cu altul, și o are pe ea în casa sa, să se afurisească pentru aceasta silnică stricare. Și să nu aibă voie a-și lua altă muiere, ci pe aceea însăși, pe care singur el o a ales, și măcar de ar fi și de neam prost și săracă.

CANONUL 68

Dacă vreun episcop, sau prezbiter, sau diacon ar primi a doua hirotonie de la oarecine, să se caterisească și el și cel ce l-a hirotonisit. Fără numai de ar dovedi, că de la eretici are hirotonia. Că cei ce de al unii ca aceștia sunt botezați, sau hirotonisiți, nici credincioși, nici clerici este cu puțință a fi. [Apost: 46, 47; Sobor 1: 8; Sobor 2: 7; Sobor 6: 95; Cartagina: 57, 77, 101]

TÂLCUIRE

A se hirotonisi cineva de două ori în deosebite chipuri poate a se socoti. Sau pentru că cel hirotonisit a defăimat pe cel ce mai întâi l-a hirotonisit, sau pentru că socotește că va lua mai mult dar de la cel ce l-ar hirotonisi de al doilea, având mai multă credință către acela, sau pentru alta oarecare pricină de aceste fel. Pentru aceasta canonul acesta rânduiește, că oricare episcop, sau prezbiter, sau diacon, ar primi a doua hirotonie⁹¹ de la oarecine, să se caterisească și el, și cel ce l-a

⁹¹Pentru ce pricină din cele 7 Taine, numai două nu se repetuiesc (repetă), botezul și hirotonia ieriei? Scolasticii zic pentru că acestea lasă și întipăresc haractir neșters. Care haractir după dâșii (în partea 4 a teologiei, precum stă la Nicolae vulgarul în catihisis) este o ființă practică ce se află în suflet și putere mai presus de fire. Această socotință a scolasticilor o au urmat mai toți teologii cei noi ai noștri, și mai ales Coresie. Iar mie mi se pare că pentru aceasta numai aceste nu se repetă într-una și aceeași viață a celor ce le primesc acestea, pentru că se fac în chipul Morții Domnului, care odată făcându-se, nu se mai repetă. Că cei ce se botează întru Moartea Domnului se botează, după Pavel și după canonul 47 apostolesc. Iar ieriei căzând din ierie, pentru aceasta nu se hirotonisesc al doilea, fiindcă închipuiesc pe iereul cel Întâi și Mare, care a intrat deodată întru cele sfinte, veșnică izbăvire aflând, după Pavel; și rămâne întru veșnicie necăzută avându-și preoția. Aceasta după socoteala mea este pricina de nu se hirotonisește a doua oară preotul, că necăzută este preoția întru Hristos. Drept aceea și închipuirea lui, se cade a sta totdeauna întru curățenia ceea ce se cere la preoție, pentru a se păzi bine asemănarea, întru arhetipon (întâiul chip) și întru iereul ce-i poartă chipul lui, și alta încă, pentru că iereul chiar stă întru a ierosi adică, întru a jertfi Jertfa cea de Taină, care este Jertfa cea fără de sânge, prin care se vestește Moartea Domnului cea una, după Pavel. Că de ar fi cuvânt îndestulat pentru că nu se repetă Tainele acestea haractirul cel aflat de scolastici; pentru ce Mirul se poftorește, cu toate că Pecete se numește, și pecetluirea și haractir închipuiește în suflet? Că zice Evanghelistul Ioan „Și voi darul ce ați luat de la el întru voi rămâne”(1 Ioan 2: 27). Și Pavel, cel ce v-a pecetluit pe voi, zice, și-a dat arvuna Duhului în inimile voastre (2 Corinteni 1: 22). Dar și David, uns al Domnului pe Saul îl numește, nu numai după ce l-a defăimat Dumnezeu, ci și după moarte (2 Împărăția 1: 14). Drept aceea pentru cuvântul acesta, adică pentru singuratică Moartea Domnului, și un singur diacon, și un singur prezbiter, și un arhiereu numai se cade a se hirotonisi întru o Liturghie, și nu doi sau mulți, după Simeon al Tesalonicului (răspunsul 39). Și după Iov în sintagmation a lui Hrisant, iar câți nu se vor hirotonisi singuratică aceștia ce sunt, nu știe zice același Simeon, ca unii ce nu-s hirotoniți după predania bisericii. Măcar că citeți și ipodiaconi se hirotonisesc mulți la una și aceeași Liturghie, ca niște mădulare mai nedeplinite decât preoția, și ca unii ce se hirotetisesc afară de

hirotonisit. Afară numai de se va dovedi că are hirotonia de la eretici. Pentru că cei de eretici botezați, sau hirotonisiți, nici măcar creștini pot a fi cu acest ereticesc botez, sau mai bine a zice spurcare, nici ierei și clerici, cu această ereticească hirotonie. Pentru aceasta fără primejdie unii ca aceștia și se botează de ierei Dreptslăvitori, și se hirotonisesc de Dreptslăvitorii arhieriei; drept aceea prin urmare și marele Vasile scriind către Nicopoliteni, zice: Eu nu voi număra împreună cândva cu adevărații Preoți ai lui Hristos, pe acela ce s-a hirotonisit și a luat purtarea de grijă a norodului din spurcatele mâinile ereticilor, spre spurcarea Dreptslăvitoarei Biserici.

CANONUL 69

Dacă vreun episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau ipodiacon, sau citeț, sau cântăreț, sfântul marele Post nu-l postește, sau miercurea, sau vinerea, să se caterisească. Fără numai de s-ar opri pentru boală trupească. Iar de a fi mirean, să se afurisească. [Sobor 6: 29, 89; Loadiceea: 49, 51, 52; Petru: 15; Dioni: 1; Timot: 8, 10]

TÂLCUIRE

Tuturor împreună, și celor bisericești, și celor lumești, le poruncește canonul acesta să postească întocmai și asemenea, atât Postul cel mare, cât și toate miercurile, și vinerile, zicând acestea anume: Oricare episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau citeț, sau cântăreț, nu postește sfântul marele Post, sau fiecare miercuri, și vineri, să se caterisească. Afară numai de nu poate a posti pentru vreo boală trupească. Iar de este mirean cel ce nu le postește acestea, să se afurisească. Că sfântul marele Post îl postim, după Dumnezeiescul Hrisostom (în cuvântul la cei ce posteau primele Paști) ce zice nu pentru Paști, nu pentru Cruce, ci pentru păcatele noastre... Fiindcă Paștile nu sunt pricină de post și de plâns, ci de veselie și de bucurie. Drept aceea nu se cuvine să zicem că plângem pentru Cruce. Că nu plângem pentru aceea, să nu fie! Ci pentru păcatele noastre. Postim însă marele Post, după urmarea Domnului, care a postit în munte 40 de zile. Iar cele două zile ale săptămânii le postim, miercurea adică, căci întru această zi, s-a făcut sfatul pentru vânzarea Domnului nostru, iar vinerea, căci întru această zi a pățimit cu Trupul moartea cea pentru mântuirea noastră, precum Iromartirul Petru zice în al 15-lea canon al său. Și Dumnezeiescul Ieronim⁹², „Fiind însă canonul 50 al celui

Altar, după același Iov. Pentru cuvântul acesta, adică pentru a nu se poftori Moartea cea unatică a lui Hristos, au rânduit și soborul cel în cetatea Antisiodor localnic în vremea lui Iraclie împăratul la anul 613 adunat. A nu se face două Liturghii întru o zi pe una și aceeași masă. Care și aceasta o calcă papistașii.

⁹²Se oselesc miercurile și vinerile Luminatei săptămâni, și a săptămânii celei după Cincizecime, întru care stricăm cele ale săptămânii celei Luminate pentru bucuria Învierii Fiului și Cuvântului lui Dumnezeu, iar cele ale săptămânii celei după Cincizecime, pentru bucuria Pogorării Sfântului Duh, ca și după aceasta să se arate că Sfântul Duh este de o ființă cu Fiul, și cu nimic este mai jos decât acela, precum zice Chitru în canonul 25 al său. Iar stricarea postului miercurilor sau a vinerilor ce o facem, când se întâmplă Praznicele Nașterii lui Hristos și ale Dumnezeieștilor Arătări, se vede că o vindecă postul cel ce a apucat mai-nainte al ajunului, care este rânduit în Tipic a se face totdeauna la praznicele acestea, pentru această pricină socotesc, iar stricarea postului ce se face miercurile și vinerile în cele

din Laodiceea poruncește ca bucate uscate să mâncăm în tot sfântul marele Post precum și Dumnezeiescul Epifanie la eresul 75 zice în postul cel de patruzeci de zile, (fie) mâncare uscată și curăție. Iar apostolescul acesta canon, în cuvântul postului împreună a numărat miercurea și vinerea cu postul ce de patruzeci de zile. Deci și postul fiecărei miercuri și vineri cu mâncare uscată se cade a se face asemenea cu postul cel de patruzeci de zile.” Iar mâncarea uscată este, a mânca cineva odată în zi după al nouălea ceas fără untdelemn și vin, precum am mai zis în tâlcuirea celui 64 apostolesc. Pentru aceasta și Balsamon oprește nici raci, nici cele de acest fel a se mânca miercurea și vinerea și în Postul cel mare. Împreună mărturisește cu adevărul acesta și Dumnezeiescul Epifanie zicând: „Postul miercurea și vinerea, până în ceasul al nouălea fie. Ci și Filostorgul (cartea 10 a bisericeștii istorii) zice postul miercurei și al vinerei nu se îngrădește numai în nemâncare de carne, ci se canonisește acesta într-o a nu gusta cineva hrană până seara. Pentru aceasta și fericitul Benedict în canonul său 41 rânduieste monahilor celor supuși lui să postească miercurea și vinerea până în ceasul al nouălea.” Zice încă și purtătorul de Dumnezeu Ignatie în epistolia sa cea către Filipeni „Postul cel mare să nu-l defăimați, că cuprinde urmarea petrecerii Domnului.” După săptămâna Patimii, ne treceți cu vederea miercurea și vinerea postind, săracilor dând ce aveți de prisos. Nu să amăgească dar unii zicând, că Postul miercurei și al Vinerei nu este legiuire apostolească. Că iată Apostolii în canoanele lor îl numără pe acesta cu postul marelui Post. Iar în așezămintele lor cu postul Săptămânii celei Mari. Căci scris într-însele „Se cade a posti săptămâna cea mare, și miercurea și vinerea”⁹³. Dar ce am zis că-l legiuiesc pe ele apostolii? Însuși Mântuitorul Hristos

douăsprezece zile după Nașterea Domnului, și înainte de lăsatul de carne, și în săptămâna mâncării de brânză, nici de o parte poate a se vindeca. Iar pricina ce o aduc oarecare la aceasta că adică Armenii postesc în acele 12 zile pentru câinele arțivurie, iar în săptămâna cea înainte de lăsatul de carne, Ninivitenii, iar în săptămâna brânzei tetrađiții. Pricina aceasta, zic, este cu totul neputincioasă și rece. Fiindcă noi dreptslăvitorii nu ne osebim de cei răi slăvitori și de eretici cu mâncările, ci cu dogmele credinței. Pentru aceasta și Pavel zicea, Legea poruncilor, cu dogmele stricându-o. Pentru aceasta, atât Balsamon, cât și Ioan al Chitruului care zic că să dezlegăm miercurile și vinerile acestea, pentru că postesc într-o ele ereticii cei mai sus arătați, nu zic ne hotărât ca toți dreptslăvitorii să dezlege, ci numai aceea ce împreună locuiesc și împreună petrec cu pomeniții eretici. Că Balsamon în al 52-lea răspuns ce face către Marcu al Alexandriei zice acestea: „Însă și aceasta se va face când cineva petrece împreună cu tetrađiții sau cu Armenii. Iar Ioan în răspunsul 27 ce face către Cabasila al Dirahiei, asemenea zice; și mai ales de neam întâmpla a petrece împreună (cu niște eretici ca aceștia adică); nu însă cu pricinuirea aceasta să facem bucurie pânteceului.

⁹³Iar de este întocmai Postul miercurei și al vinerei cu sfântul Postul cel mare, arătat este că precum într-o acela nunți nu se fac, după canonul 52 al Soborului din Laodiceea, așa nu se cade a se face nici miercurea nici vinerea. Și de este aceasta, arătat că nici cei după lege căsătoriți nu se cade trupește a se împreuna nici într-o miercuri și vineri pentru cucernicia și cinstirea Postului, precum nici în sfântul marele Post. Că necuviincios lucru este, despre o parte a nu strica Posturile acestea cu mâncări, iar despre alta a le strica, cu trupeasca împreunare. Pentru aceasta și Proorocul Ioil însemnând, că în vremea postului să cade a se înfrâna despre împreunare cei căsătoriți, zice: „Sfințiți Postul, propovăduiți vindecarea... Ieșă mirele din așternutul său, și mireasa din cămara sa” (cap 2). Iar Dumnezeiescul Pavel arătat zice, că cei căsătoriți după lege, într-o unire se cade a se depărta de trupeasca împreunare, pentru a se zăbovi în post, și în rugăciuni (1 Corinteni 7: 5), adică să se depărteze și când este precum am zis post, și când se roagă și se găsesc a se cumineca cu Dumnezeieștile Taine. Și sâmbăta și duminica, după canonul 13 al lui Timotei, și în toate sărbătorile. După Dumnezeiescul Hrisostom (Cuvântul pentru feciorie) unde aduce spre mărturie

pe postul acestor două zile l-a fost legiuit. Și cum că aceasta este adevărată, ascultă pe însuși Sfinții Apostoli, ce zic în așezămintele lor (cartea 5 cap 14) ne-au poruncit nouă însuși să postim miercurea și vinerea. Vezi, că însuși Domnul este puitor de lege al postului acestor două zile?” Însă de vreme ce precum s-a dovedit, asemenea este Postul cel mare cu postul miercurei și vinerei, prin urmare asemenea este și dezlegare acestor două posturi la cei bolnavi. „Drept aceea, precum Timotei în canonul 8 și 10 al lui, iartă pe muieră ce le huză, ca în Postul cel mare să bea vin, și să mănânce îndestulă hrană, încât să se poată ține, iară pe cel tare uscat de vreo covârșitoare boală îl iartă a mânca unt de lemn în Postul cel mare. Întru asemenea chip se cade a se ierta să mănânce numai unt de lemn, și să bea vin miercurea și vinerea cel ce s-a uscat de o mare boală. Asemenea zice și Dumnezeiescul Ieronim, că întru aceste două zile nu trebuie a se dezlega postul fără de mare nevoie. Aceași zice și sfințitul Augustin⁹⁴. Însă, fiindcă iubitorii de trup vrând a strica Postul cel mare, și miercurea și vinerea, ori punând pricină că sunt bolnavi fără a fi, sau și fiind bolnavi, zic, că nu este îndestul numai untul de lemn și vinul spre a întări slăbiciunea lor, pentru pricinuirile acestea, este trebuință a se întreba vreun Doftor iscusit, și temător de Dumnezeu, ce mâncare poate fi îndestulă spre întărirea slăbiciunii, și așa după rânduirea doftorului, să sloboază arhiereul, sau duhovnicul, pe bolnav să dezlege postul, și să nu se încredințeze în singure pricinuirile bolnavilor, și mai ales când bolnavii cei de acest fel s-ar întâmpla a fi din cei ce se zic de bun neam.

CANONUL 70

Dacă vreun episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau oricine din catalogul clericilor, va posti împreună cu Iudeii, sau va prăznui cu dânșii, sau ar primi de la dânșii ospăturile praznicului, precum azime, sau ceva de acest fel, să se

zicerea de mai sus a lui Ioil, și zice. Că dacă cei de curând însoțiți, care încă pofta le este înfocată, și tinerețea zburdatică, nu se cade a se împreuna în vreme de Post și de rugă, cu mult mai vârtos ceilalți bărbați și femei mai de mult însoțiți, care nu au atâta silă trupească, se cuvine a nu se împreuna. Același sfânt părinte povestește și cum posteau creștinii cei vechi sfântul marele Post, zicând: Sunt unii întrecându-se între sineși, unii adică două zile întregi petrec fără mâncare; iar alții nu numai de vin, și de unt de lemn, ci întrebuițarea tuturor bucatelor o leapădă de la masa lor, mâncând numai pâine și bând apă, petrec tot postul.

⁹⁴De aici se cunoaște cât sunt vrednici de osândă aceia, ce au umplut ceasloavele cele din nou tipărite de dezlegări la vin și la unt de lemn, puse nu numai la sfinții cei mari ci și la cei mici, și în scurt a zice la cei fără doxologii, sau (slavocântare) care acestea nu le au vechile scrise cu mâna, și tipărite ceasloave care se află. Pentru aceasta cei ce s-au înștiințat de aceasta îndreptează-se; și urmeze mai bine celor vechi, decât celor noi. Iar pentru ca să deplinim cuvântul cel pentru Posturi, adăugăm aici și aceasta, că, cele trei Posturi, al Nașterii Mântuitorului, al Sfinților Apostoli, și al lui August, le întăresc încă, și Simeon al Tesalonicului (în răspunsul 54) și așezămintele cele din început, și obșteștile Tipice ale Ierusalimiților și ale Studiilor, și în scurt toate osebitele Tipice ale împărăteștilor mănăstiri din Sfântul Munte. Ci și însuși aceasta că Postul cel dinaintea Sfintelor Paști se numește mare, arată, că sunt și alte posturi, acesta însă covârșește, precum aceasta descoperit o încheie Simeon al Tesalonicului (în răspunsul 56). Deci în Posturile Nașterii Domnului, și al Sfinților Apostoli, Marțea și Joia, se face dezlegare la unt de lemn și la vin, nu și la pește, după Tipice; iar Lunea, miercurea, și vinerea postim de unt de lemn și de vin, și întru acestea de se va întâmpla Alliluia, adică sfânt neslavocuvântat se face la al 9-lea ceas o mâncare și uscată mâncarea; iar de se va întâmpla sfânt slavocuvântat se face de două ori mâncare.

caterisească, iar de va fi mirean, să se afurisească. [Apostolic: 7, 65, 71; Sobor 6: 11; Ant: 1; Lao: 29, 37, 38; Car: 60, 81, 117]

TÂLCUIRE

Dacă cel ce numai se roagă împreună cu cei afurisiți, se afurisește, sau cu cei caterisiți numai, împreună se caterisește. Cu mult mai vârtos cel ce postește și serbează împreună cu Iudeii ucigașii lui Hristos, cleric fiind se caterisește, iar mirean se afurisește. Pentru aceasta și canonul acesta rânduiește, că oricare episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau oricare fiind din catalogul clericilor, postește cu Iudeii, sau serbează cu dânșii Paștile, sau alte sărbători, sau primește de la dânșii daruri de ospăț ale sărbătorii lor, precum sunt azimile⁹⁵ (pe care ei la zilele pascăi lor le mănâncă, și la toată sărbătoarea lor, și la toată jertfa azimele proaduce), sau altceva ca acestea, primind să se caterisească. Iar de va fi mirean să se afurisească. Căci măcar deși cei ce primesc unele ca acestea, și împreună postesc și împreună prăznuiesc, nu sunt de o cugetare cu Iudeii (că de ar fi fost unii ca aceștia, s-ar convenit nu a se caterisi, sau a se afurisi, ci și anatemei a se da după canonul 29 al Soborului din Loadiceea). Dar însă dau prilej de sminteală, și prepus că cinstesc slujbele Iudeilor, care lucru este străin de Dreptslăvitori. Las a zice, că și se spurcă unii ca aceștia cu împreună petrecerea ucigașilor de Hristos. Către care zice Dumnezeu, postul și nelucrarea și sărbătorile voastre le urăște sufletul meu.

CANONUL 71

Dacă vreun creștin ar aduce unt de lemn la altarul păgânilor, sau în Sinagoga Iudeilor, în sărbătorile lor, sau lumânări ar aprinde, să se afurisească. [Apost: 7, 65, 70; Sobor 6: 11; Ant: 1; Laod: 29, 37, 38; Cart: 59, 82, 123]

⁹⁵Însemnează, din canonul acesta că întocmai se cade a se certa și cei ce mănâncă spurcatele corbanuri ale Agarenilor; și mai ales cele ale baeramurilor lor celor urâte de Dumnezeu. Și câte altele obișnuiesc a face la sataniceștile și de Dumnezeu urâte sunete (adică tăiere împrejur) ale copiilor lor. De aici se vede că sunt vrednici de osândă latinii, care au chenotomisit Taina Dumnezeieștii Euharistii, și au introdus iudaiceștile azime. Căci azimile sunt chenotomie (adică nouă scornire) este arătat că de la Hristos, până la 1053 cu pâine dospită Liturgisea biserica apusenilor. Că întru acest an Leon al nouălea s-a făcut întâi aflător al azimilor. Că preamincinoase s-au dovedit propunerea cea de la latini, că Domnul ar fi săvârșit Cina cea de Taină cu pâine nedospită 1 „întâi” după ce s-a aflat pâinea dospită, de Domnul dată. Că povestește Nicolae Idruntul în cea asupra azimelor, căci când au luat Franghii Constantinopolul, au găsit în împărătescul schevofilachiul, Cinstitele Lemne Cununa de Spini, Sandalii Mântuitorului, și un Cui. Au găsit însă și în oarecare vas de aur împodobit cu pietre scumpe și cu mărgăritare, Pâine: din care a dat Domnul apostolilor. Pentru aceea și suprascrie acest fel ave: „Aici se află Dumnezeiasca Pâine, pe care Hristos o a împărțit Ucenicilor săi în vremea Cinei, zicând: Luați, mâncați, acesta este Trupul meu.” Și fiindcă era dospită, sau sfătuit apusenii cei ce o au aflat să o ascundă, episcopul Alvestaniei, și Ipopsifiul Vitleemului care o aflaseră. Dar n-au putut cu bunăvoința lui Dumnezeu, (Și mărturisește această istorie de adevărată și Gheorghe al Chercirei aflându-se la anul 1146) și s-a dovedit, după cel întâi Ioan al Ierusalimului, și apoi de la dânsul luând prilej Evstratie Arghent, a scris asupra azimelor, și cu cuvinte din scriptură și neîmpotrivite a dovedit că Domnul nu a mâncat Paștile cele ale legii în vremea când s-a dat la Patimă, și prin urmare, nici a săvârșit Cina cea de Taină cu azime. Citește și pe Dositei cartea 8, cap 12.

TÂLCUIRE

Că din aceasta ce face se arată, că cugetă de adevărate mincinoasele slujbele acelor, și tainele lor cele spurcate.

CANONUL 72

Dacă vreun cleric, sau mirean ar lua din sfânta biserică ceară sau untdelemn, să se afurisească; și pe lângă cele ce a luat încincit să adaugă. [Apost: 73; Sobor 1 și 2: 10; Nis: 8]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește că, oricare cleric, sau mirean ar lua din biserică, ceară sau untdelemn, și le-ar întrebuința în treburi nesfințite și obștești, să se afurisească. Și după ce le va întoarce la aceeași biserică întregi, precum le-a luat, să-i dea lângă acestea, și o a cincia parte din prețul acelor, iar Aristin a tâlcuit încincit. Încât după dânsul canonul zice, ca să întoarcă cele ce au jefuit cele sfințite ceară sau untul de lemn ce le-a luat, și încă de cinci ori pe atâta. Încă și Iosif Egipteanul cel ce a tălmăcit canoanele arăbește încincit a tălmăcit. Totuși tâlcuirea cea mai dinainte mai bună este că se potrivește cu cincimea și zeciuiala rodurilor, ce dă evreii preoților, care se află în multe părți ale Sfintei Scripturi, și nu înseamnă încincit, sau înzecit, ci la cinci, sau la zece una.

CANONUL 73

Vas de aur, sau de argint, sfințindu-se, sau prostire, nimenea să nu le mai sfeterisească (reșluiască) spre a sa întrebuințare. Că lucru fără de lege este. Iar de se va vădi cineva, să se certe cu afurisanie.[Apost: 75; Sobor 1 și 2: 10; Nis: 8]

TÂLCUIRE

Și acest canon asemenea cu cel mai de sus oprește obșteasca întrebuințare a celor sfințite, rânduind ca nimenea să nu ia, nici să întrebuințeze spre a sa slujbă vase de aur sau de argint, sau poale și veșminte, care sunt sfințite și lui Dumnezeu afierosite⁹⁶. Pentru că luarea aceasta, și întrebuințarea este urâtă lui Dumnezeu și

⁹⁶Înseamnă însă că după răspunsul al 7-lea al lui Ioan chitru, care se află în manuscrise, uneltele cele ce au slujit la înnoirea Sfințitelor Vase celor stricate, nici ne lucrătoare se cade a rămâne, nici în mare pentru aceasta a se arunca, fiindcă n-au luat îndată și sfințenia pentru că s-au atins de cele sfințite. Dar nici locul, unde le topecs meșterii se cade a se săpa, sau a se acoperi cu altă materie ca și când să nu se calce. Pentru că precum mâinile noastre care prind, când cele sfinte, când spurcăciunile trupului nostru, nu le avem ca sfinte nici ca spurcate, așa se cade să socotim și uneltele acestea. Fără numai ce s-ar afierosi în știința tuturor dumnezeieștilor biserici atunci ca sfințite se socotesc. Iar de vom zice, că acestea au luat sfințenie, însă lucrătorea putere a focului șterge sfințenia aceasta. Pentru aceasta și împărăteștile legi poruncesc că vasele cele din argint și de aur ale bisericilor, mai întâi să se topească, și apoi să se dea spre răscumpărarea robilor. Nici Sfințitele Veșminte de se vor spăla nu se spurcă. Că după primul canon al lui Nichifor, dacă Antimisul ce după neștiință s-ar spăla, nu-și leapădă sfințenia, nici se spurcă, cu cât mai

afară de lege. Iar de s-ar vădi cineva că o face aceasta, să se afurisească. Iar care pedeapsă iau de la Dumnezeu cei ce spurcă lucrurile cele afierosite lui, și le întrebuintează spre obșteasca întrebuintare, mai mult decât toți au arătat Baltasar Împăratul, care fiindcă a spurcat vasele cele de aur și de argint, pe care le-au jefuit Nabucodonosor tatăl lui din biserica lui Dumnezeu cea din Ierusalim, făcând să bea cu ele vin atât el, cât și cei mari și țiitoarele, dalcaucii lui. Întru aceeași noapte când a făcut aceasta, s-au omorât, și împărăția lui s-a împărțit la Mezi și la Perși. Iar Papa Ștefan, după Platin, zice, că sfințitele îmbrăcămînți, nici preotul poate a le întrebuinta în trebuință din afară. Citește și tâlcuirea celui mai de sus canon 72.

CANONUL 74

Episcopul de s-ar prihăni pentru oarece, de către oameni vrednici de credință, nevoie este a se chema el de către episcopi, măcar de ar întâmpina, și ar mărturisi, sau se va vădi, hotărăscă-se certarea. Iar dacă chemat fiind nu va asculta, să se cheme și a doua oară, trimitându-se la el doi episcopi. Iar dacă și așa nu va asculta, să se cheme și a treia oară, iarăși doi episcopi trimitându-se către dânsul, și dacă și așa defăimând nu va întâmpina, sinodul hotărăscă asupra lui cele socotite, ca să nu socotească fugind de judecată că câștigă. [Sobor 2: 6; Sobor 4: 9, 17, 21; Anti: 14, 15; Sar: 4; Cart: 8, 12, 16, 27, 96, 105, 131, 137, 138, 139; Teo: 9]

TÂLCUIRE

Pâra cea asupra episcopului, pe care o arată canonul acesta nu este pricină bănească, adică pentru însuși lucrul al cuiva și prihană a sa cum că s-a nedreptățit adică de episcopul, ori s-a păgubit, precum nu bine a tâlcuit Balsamon. Ci pentru pricină bisericească, care poate a clăti treapta lui. Și de unde este arătat? De la oamenii cei vrednici de credință, pe care ca pârâși îi introduce canonul. Căci, cei ce pârăsc asupra episcopului pentru pricină de bani, și prihâniri ale sale, nu se cercetează ori dreptslăvitori sunt, ori răuslăvitori, ori prihăniți, ori neprihăniți, adică vrednici de credință; ci orice fel ar fi unii ca aceștia, se primesc la pâră, după canonul al 6-lea al Soborului 2 și după al 8-lea și 27 al celui din Cartagina. Iar cei ce-l pârăsc pe el pentru bisericești pricini, se cuvine a fi și dreptslăvitori, și neprihăniți, adică vrednici de credință, că întru alt fel nu se primesc la pâră după aceleași canoane. Pentru aceasta și Zonara se vede conglăsuind cu hotărârea cea de aceste fel a canoanelor. Deci zice canonul, dacă vreun episcop s-ar pârî de oameni vrednici de credință, și neprihăniți pentru vreo Bisericească vină, este nevoie a se chema de episcopi la judecată. Și de va veni, și va mărturisi însuși de sineși, că este adevărată pâra cea de acest fel, sau, tăgăduind el, de se va dovedi prin muștrări ne împotrivă zice, de către pârâși; atunci să se hotărăscă de episcopi datornica certare

vârtos celelalte veșminte spălându-se nu se spurcă; se vede însă din aceasta ce zice Nichifor, după neștiință: Cum că nu se cuvine oricum a se spăla Antimisele, și Acoperămintelor Sfintelor Potire. Iar de se vor strica desăvârșit, atât acestea, cât și toate celelalte ieraticesți veșminte, și poale, sfătuiesc unii, că se cuvine a se arde în foc (care și mai bine este) sau să se arunce în adâncul mării, sau să se îngroape în loc necălcăt.

cea asupra lui. Iar de se va chema și nu va asculta să vie la judecată, să se trimită către el doi episcopi, și să-l cheme și de-al doilea; iar de nu va asculta iarăși, să se trimită iarăși doi episcopi la el, și să-l cheme și de al treilea. Și dacă și de a treia oară va defăima și nu va merge, de aceea dar Sinodul episcopilor și nefiind el de față, hotărăscă asupra lui, certările cele ce i se vor părea drepte și legiuite, ca să nu socotească că cu aceasta câștigă și se folosește, fugind de judecată, și prelungind vremea.

CANONUL 75

La mărturia cea împotriva episcopului, eretic să nu se primească, dar nici credincios unul numai, că pe gura a doi, sau a trei martori, va sta tot graiul. [Sobor 1: 2; Cart: 40; Teo: 9; a 2-a lege 17, 6]

TÂLCUIRE

Nu numai cei ce părăsc pe episcopul nu se cuvine a fieretici, precum am zis mai sus, ci nici cei ce mărturisesc împotriva lui. Dar nici unul mărturisind împotriva episcopului, este primit. Fiindcă este scris în legea cea veche: pe gura a doi martori, sau a trei, va sta, și se va adevveri tot cuvântul și prihănirea ce va fi cu îndoială⁹⁷.

⁹⁷Însemnează că, dacă mulțimea martorilor nu va fi vrednică de crezare, se cuvine a se cerceta chipul și voința lor, după apostoleștile așezăminte, cartea 2 cap 49 că de multe ori se poate, și doi și trei și mulți martori a se uni la rău, și a mărturisi minciună. Precum minciuni au mărturisit asupra Susanei, asupra lui Navute, asupra lui Ștefan, și asupra Domnului. Pentru că vrednici de credință, zice titlul 1 al cărții 21 din cele împărătești (Fotie titlul 9 cap 2) se cuvine a fi martorii. Și vrednici de credință fiind, de prisos se vede a fi de a se mai jura. Că jurându-se cad în prepus că nu ar fi vrednici de credință; de la chipul și fapta lor cea bună, și pentru aceasta vor să adevereze și să încredințeze mărturia lor cu jurământuri, pentru aceasta după Armenopol și lege este unde zice a nu jura martorii (cartea 1 titlul 1) zicând însă legea să fie martorii vrednici de credință, arătat este că oprește a nu mărturisi oameni de jos târători, desfrânați, neînsemnați, necunoscuți, luptători cu fiară, măscărici, jucăuși, sau care s-au osândit în judecătoria publică, că au clevetit pe cineva, sau că au preacurvit, sau că au furat, sau că alta oarecare nelegiuire au făcut, și nu s-au dezvinovățit după aceasta de osândă, sau că s-au pus în lanț și în închisoare pentru necuviințele cele zise și răutăți. Cel ce ar fi mărturisit mai întâi spre prihănirea cuiva, nu mărturisește iarăși spre ajutorul lui. La pricini de vinovății se cade a nu se crede numai glasurile martorilor, nefiind de față adică, ci să fie de față însuși în persoană, și să fie siliți a descoperi, și păcatul, și anul, și luna, și locul, întru care s-a făcut păcatul, și să nu fie siliți însă a mărturisi și ziua și ceasul. Iar de nu le vor putea dovedi acestea, să se izgonească din hotarul acela. Boierii și preoții fără voia lor nu se trag să mărturisească, ci cu voia. Iar arhieriei și de sineși de vor voi a mărturisi, să nu se cheme spre a mărturisi, ci să se întrebe numai în casă. Iar ereticul și necredinciosul împotriva Dreptslăvitorului nu mărturisesc după Armenopol cartea 1 titlul 6 și după cartea 1 a codicii titlul 5 așezământ 21 a cărții celei de lege a lui Fotie titlul 9 cap 2. Iar credincioșii unul asupra altuia mărturisesc. Iar așezământul apostolilor cartea 2 cap 8 zic să nu rămână nepedepsit martorul relelor; adică cel nedrept și mincinos. Precum și Parimiastul aceeași o zice, de la care și apostolii s-au împrumutat. Iar Hrisostom (în cuvântul că trei robii au introdus păcatul) zice întru pâra celui ce a ocărât, sau a bătut pe tatăl său, ajunge fără altă dovadă mărturia a singur tatălui său. Și după dreptate, pentru că niciodată tatăl s-ar face pârâși fiului său, care și banii și averile, de multe ori și însuși viața voiește a o da pentru fiul său, dacă ocară ce a făcut asuprași fiul nu ar fi fost adevărată și covârșitoare. Iar neara 123 a lui Iustinian, și cea 76 a înțeleptului Leon rânduiesc, că prezbiterii și diaconii de vor mărturisi minciună în pricină de bani și din afară, fără a jura, să se argosască trei ani, și să se închidă în mănăstire. Iar de vor și jura, să se caterisească de preoție. Iar în pricină de vinovăție și Bisericească de vor mărturisi minciună să se caterisească, și să se închidă în mănăstire.

CANONUL 76

Cum că nu se cuvine episcopul făcând har fratelui, sau fiului, sau rudeniei a hirotonisi în dregătoria episcopiei pe cine voiește, că moștenitori a face episcopiei, nu este drept, dăruind cele ale lui Dumnezeu pentru patima omenească. Că nu este dator a pune biserica lui Dumnezeu sub moștenitori. Iar de va face cineva aceasta fără tărie rămâie hirotonia, și el ceartă-se cu afurisirea. [Ant: 23; Cart 40]

TÂLCUIRE

arhiereasca stăpânire cu adevărat Har și Dar a Sfântului Duh. Cum dar poate cineva aceasta a o dăruia altuia ca un drept clironomicesc? Pentru aceasta și apostolescul acesta canon rânduiește, că nu se cuvine episcopul a face har, și a hirotonisi diadoh în dregătoria episcopiei pe cine ar voi din frații, sau fiii, sau rudeniile lui. Pentru că nu este drept a face cineva moștenitori, a episcopiei, și a arhieriei (precum face adică și a celorlalte lucruri lumești), și a dăruia Darurile lui Dumnezeu, precum este arhiereasca stăpânire, pentru patima omenească, adică pentru legătura și iubirea rudească. Dar nici se cuvine a supune cineva sub moștenire pe biserica lui Dumnezeu, făcând-o să se numească Părintesc drept. Iar de o ar face aceasta vreunul din episcopi, și ar hirotonisi diadoh episcopiei pe vreo rudă a sa, nelucrătoarea fie hirotonia celui așa hirotonisit, iar cel ce l-a hirotonisit, să se afurisească. Că de sinod trebuie a se face episcopii. Că dacă după canonul 40 al sinodului din Cartagina episcopii nu au stăpânire a lăsa rudelor lor, sau altora cărora ar voi, lucrurile ce după episcopie le-au câștigat, în cuvânt de moștenire (fără numai câte au câștigat din moștenirea rudelor lor, sau în dar ce s-ar fi făcut chiar lor de la oarecare). Cum pot să lase rudelor lor, sau altora cărora ar voi, ca o moștenire, pe însăși episcopia?

CANONUL 77

Dacă cineva va fi vătămat la ochi, sau rănit la picior, dar ar fi vrednic de episcopie, să se facă. Că nu meteahna trupului pe el spurcă, ci spurcăciunea sufletului. [Sobor 6: 33]

TÂLCUIRE

Legea cea veche porunea să nu aibă vreo prihană în trup cei ce vor a se face prezbiteri, ci să fie întregi la toate măduarele și neprihăniți: „Că tot omul în care este prihană nu se va apropia: omul cel orb, sau cel șchiop, sau cel cu nasul tăiat, sau cel cu urechea tăiată. Sau omul, a cărui mână este ruptă, sau piciorul rupt, sau ghebos, sau cu ochii urduroși, sau cu albeață, sau omul întru care este râie sălbatică, sau pecingine, sau cu un boș”(Levitic 21: 18-20). Ci și dacă după preoție ar fi dobândit în trup vreo meteahnă de acest fel, înceteze de a ierurghisi (adică de a lucra cele sfinte). Iar Legea cea nouă a Darului Evangheliei, metehne de acest fel, și ciuntiri ale trupului, nu le socotește ca opritoare de preoție. Ci mai vârtos cere de la dâșii a-și avea sufletul curat de toată spurcăciunea. Pentru aceasta și canonul acesta zice, dacă cineva își are ochiul vătămat, adică de este cu un ochi, sau

încrucișat, sau scurt la vedere, sau are stricat piciorul, adică de este șchiop, sau de are vreo altă ciuntire și vătămare de acest fel la trup, care nu oprește spre a se lucra lucrările cele sfințite; și de este vrednic cel ce le are acestea a se face episcop, să se facă. De vreme ce ciuntirea trupului nu-l face pe el nevrednic, ci spurcăciunea sufletului cea din păcat.

CANONUL 78

Iar surd fiind și orb, să nu se facă episcop, nu ca un spurcat, ci ca să nu se împiedice cele bisericesti.

TÂLCUIRE

Că cel ce nu vede, sau nu aude, cum poate a ierurghisi? Sau a prinde cele sfinte, sau a citi, sau a auzi cuvintele cele ce se glăsuiesc de norod? Însemnează însă că cel ce a asurzit după preoție, sau a orbit, nu se cade a se caterisi de dânsa. Că faptă nemilostivă este una ca aceasta. Că politicească lege în cartea 8 titlul 1 cap 1 tema 4 zice: că cel orb și a judeca poate, și nu se scoate din singlit. Altă stăpânire însă nu ia, ci rămâne în ceea ce a avut mai-nainte de patimă⁹⁸.

CANONUL 79

De are cineva demon, cleric să nu se facă. Dar nici împreună cu cei credincioși să se roage. Iar curățindu-se să se primească. Și de va fi vrednic să se facă. [Sobor 6: 60; Tim: 2, 3, 15]

TÂLCUIRE

Fiecare îndrăcit ca un necurat se judecă. Fiindcă dă presupus că pentru mârșăvia vieții sale, s-a dat slobozenie diavolului și a intrat într-însul. „Cum dar unul ca acesta se va înainta în cler?” De vreme ce vasul lui putred mir nu i se încredințează, după Teologul Grigorie⁹⁹.

⁹⁸Pentru aceasta și Balsamon la întrebarea și răspunsul 23 către Marcu al Alexandriei, împreunând aceste două canoane apostolești, cel 77 zic și acest 78 zice: Neoprit să ierurghisească cel ce are oarecare neputință și meteahnă trupească. Iar dacă din pricina neputinței se opresc lucrările preoției, încetez neputinciosul de sfințita lucrare, nu se înstrăinează însă și de dregătorie, ci mai vârtos unul ca acesta va afla milostivire, și va dobândi cinstea cea mai dinainte, va avea însă și cele spre îndestularea vieții și celelalte, după obiceiul de mai-nainte.

⁹⁹Însemnează însă că cei ce se îndrăcesc ori totdeauna ori în vremi, de se primejduiesc spre moarte, neapărat trebuie a se împărtăși cu chipul ce va socoti preotul. Căci, dacă cei ce se află în păcate de moarte și se pocăiesc, în vremea morții se iartă de către milostivirea bisericii, după canonul al 5-lea al Sfântului Grigorie Nissis, și după ale altora, a se împărtăși cu Sfintele Taine, pentru a nu se lipsi de un acest fel de ajutor în călătoria lui, cu cât mai vârtos cei ce se îndrăcesc se cade a se împărtăși, care de multe ori și fără a cădea în păcate de moarte, pentru necuprinse judecățile lui Dumnezeu, se slobod a se munci de diavolul? Așisderea și dacă cei îndrăciți în vreme când pătimesc, se vor arunca în prăpăstii, sau cu alt chin se vor omorî, se cade a li se cânta și a se pomeni și de preoți a se îngropa, pentru că nu au fost în mintea lor, ci afară de minte și de diavolul purtați; după canonul 14 al lui Timotei. „Pe lângă acestea dacă cel îndrăcit nu se va curăți de demon (nebotezat fiind) nu poate a se boteza; iar în primejdie de moartea fiind, după canonul al 2-lea al lui Timotei să se boteze. Și dacă în vremea morții se botează, iată dar că în vremea morții se și iartă a se împărtăși. Și de se îndrăcește muierea atâta, încât și cu lanțuri a se lega, nu

CANONUL 80

Cel ce din viața păgânească a venit (către noi), și s-a botezat, sau din petrecere mârșavă, nu este drept îndată a se prohirisi episcop. Că nedrept lucru este, cel ce încă n-a arătat cercare, a fi altora învățători, fără numai de se va face aceasta după Dumnezeuiesc Har. [Soborul 1: 2; Sobor 1 și 2: 17; Neo: 12; Sard: 10; Lao: 3; Chiril: 4]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că nu este drept a se face episcop îndată, acela ce ori din păgâni și necredincioși va veni la binecinstitoarea credință și se va boteza, ori de la viață mârșavă și înrăutătită ar veni la pocăință, precum este în a comedianților, și a măscăricilor, și a celorlalți de acest fel¹⁰⁰ că nedrept lucru și greșit a se face, învățător al celorlalți, care este episcopul, cel ce încă nu a dat ispită și dovadă, de este sănătos după credință, și neprihănit după viață. Că ispitirea aceasta are trebuință de vreme, și în puțină vreme nu se poate da. Fără numai atunci se poate prohirisi, de se va face descoperire pentru dânsul din Dumnezeuiesc Har, precum s-a făcut Apostolului Anania pentru Pavel, când a zis Domnul către dânsul în vedenie: „Mergi, că Vas de alegere îmi este acesta, de a purta Numele meu înaintea neamurilor, și a împăraților, și a fiilor lui Israel”.¹⁰¹ [Fapte 9: 15]

CANONUL 81

Am zis, cum că nu se cuvine episcopul, sau prezbiterul a se pune pe sineși în ocârmuiri publice, ci să se îndeletnicească la trebuințele bisericești. Deci ori

poate bărbatul a o despărți; preacurvie mijlocind la aceasta după canonul 15 al lui Timotei. Se cuvine însă să știm că, după marele Grigorie al Tesalonicului (Duminica 4 a Sfântului mare Post) în două chipuri demonii ispitesc pe oameni ori după lucrare, nevăzut adică și din afară; după care chipuri pe toți oamenii îi supără cu năvălirile gândurilor și ale patimilor,” ori după ființă, adică arătat și din lăuntru, precum la cei ce se îndrăcesc. Că după ființă în oarecare chip intrând într-înșii demonii și alcătuirea trupului prefăcându-o, și mai ales creierii, și pe aceștia stăpânindu-i, îi fac pe ticăloșii afară din sine. Pentru aceasta și despre Iuda este scris, că a intrat într-înșul satana, stăpânindu-l pe el, din afară oarecum mai-nainte fiind, și prin cugetări lovindu-l.

¹⁰⁰Ci și ofițerii nu se cuvine a se face clerici, ca să nu urmeze ocară și prihană Bisericii lui Dumnezeu după cartea 3 a Vasilicalelor titlul 10 cap 27.

¹⁰¹Precum s-a făcut la Sfântul Ambrozie episcopul Mediolanului, pentru care scrie Teodorit în cartea a patra cap 6 al bisericeștii istorii zicând: „Acestea aflându-le împăratul a poruncit ca îndată să se învețe credința, și să se boteze, și să hirotonisească bărbatul acel vrednic de laudă... Că a socotit a fi Dumnezeuiască alegere încredințându-se din conglăsuirea celor ce din potrivă cugeta (adică a necredincioșilor), încă și Socrate scrie pentru dânsul în cartea a 4-a cap 30 a bisericeștii istorii, că împăratul mirându-se de unirea norodului la un cuget, și cunoscând ceea ce s-a făcut lucru al lui Dumnezeu, a arătat episcopilor să slujească lui Dumnezeu celui ce poruncește să-l hirotonisească. Și Sozomen în cartea a șasea capul 24 a înțeles pentru unirea bisericii celei din Mediolan că Dumnezeu îl încununează cu acestea (că alegerea norodului este descoperire Dumnezeuiască). Scrie încă același Sozomen și pentru Patriarhul Nectarie al Constantinopolului, cum că fiind încă îmbrăcat cu podoaba Sfântului Botez, s-a vestit cu obștească alegere a soborului, episcop al Constantinopolului, în loc de Ighemon al cetății Samosatelor. Și a adaugă că nu s-a întâmplat acestea fără descoperire Dumnezeuiască. cartea 7 cap 8 a bisericeștii istorii.

să se supună a nu o face acesta, ori să se caterisească. Că nimenea poate a sluji la doi Domni, după Dumnezeuiasca poruncă. [Apost: 6, 83; Sobor 4: 3, 7; Sobor 7: 10; Sobor 1 și 2: 11; Cart 18]

TÂLCUIRE

Și canonul acesta asemenea cu cel al 6-lea oprește pe cei ierosiți a nu se împletici în lucruri lumești, zicând: Am zis (după canonul 6 al nostru adică), cum că nu se cuvine episcopul, sau prezbiterul, a se pogori pe sineși în politicești și lumești purtări de grijă și ocârmuiri, ci să se îndeletnicească în slujbele, și trebuințele bisericii. Deci ori să se înduplece a nu o face aceasta de acum înainte; sau de nu de se va îndupleca, să se caterisească. „Pentru că nimenea poate a sluji la doi Domni, și a plăcea amândoura, după cuvântul Domnului”. [Matei 6: 24; Luca 16: 13]

CANONUL 82

Slugile în cler a se prohirisi fără de socotința stăpânilor, nu dăm voie, pentru mâhnirea stăpânilor celor ce-i au. Că una ca aceasta face răsturnare caselor. Iar dacă cândva s-ar arăta sluga vrednică spre hirotonie de treaptă, precum s-a arătat și Onisim al nostru, și-l vor ierta stăpânii, și-l vor slobozi, și-l vor scoate din casă, facă-se. [Sobor 4: 4; Sobor 6: 85; Gan: 3; Cartagina: 73, 90; Vasile 40, 41, 42; Epistolia către Filimon]

TÂLCUIRE

Nu se cade a face cineva cele ce se fac altora, pricină de sminteală și de scârbă. Iar pricină de sminteală și de scârbă se face, a hirotonisi cineva rob fără de socoteala stăpânului său. Pentru aceasta și canonul acesta oprește acest lucru, zicând: Nu iertăm a se înainta robi la cler, și la preoție, fără de socoteala stăpânilor lor, pentru ca să nu scârbim pe însuși stăpânii lor. Pentru că lucrul acesta case întregi răstoarnă. (Că poate robul acel sortit să fi fost, sau chivernisitor casei stăpânului său, sau să fi fost epistat al dughenei lui, sau bani ai stăpânului său să fi avut în mâinile sale, și pentru toate acestea hirotonia lui ar fi pricinuit scârbă stăpânului său). Iar dacă robul s-ar arăta vrednic de hirotonie, precum s-a arătat și Onisim al nostru, trebuie episcopul să împărtășească lucrul stăpânului lui, și dacă acela va primi și se va învoi, și prin gura a doi sau a trei martori îl va slobozi pe el după canonul 85 al Soborului al 6-lea și-l va trimite pe el din casa sa spre semnul deplinitei slobozenii, atunci hirotonisească-se. Așa a făcut și Pavel, nu a voit să țină pe Onisim robul, cu toate că l-a găsit pe el îndemânatic în slujba propovăduirii, ci l-a trimis către Filimon stăpânul lui. Dar nici în mănăstiri se cade a se primi robii spre a se face monahi, fără de socotința stăpânului lor, după canonul 4 al soborului al 4-lea. Și roagă încă și care fără voia stăpânului său s-ar mărit, curvește, după canonul 40 și 42 al lui Vasile. Pentru că după acesta, tocmelile și făgăduințele celor ce sunt supuși sub stăpâni nici o încredințare au. Și după canonul 41 al acestuiași, nunta care s-ar face fără de voia stăpânului, a văduvei muieri, se dezleagă, dacă acela nu voiește. Pentru aceasta și Soborul cel din

Gangra cu canonul 3 anatematisește pe acela, care pentru pricinuirea Dumnezeieștii cinstiri învață pe rob să defaime pe stăpânul său, și să se depărteze de la slujba lui. Iar după canonul 73 al Soborului din Cartagina, slobozirile robilor se cade a se propovădui în biserică¹⁰².

CANONUL 83

Episcopul, sau prezbiterul, sau diaconul, la oaste zăbovindu-se și vrând amândouă a le ținea, romana, și ieraticiasca ocârmuire, caterisească-se. Că cele ale Cezarului, Cezarului, și cele lui Dumnezeu, lui Dumnezeu. [Sobor 7, 10; Sobor 1 și 2: 11; Cartagina: 18]

TÂLCUIRE

Și între alte canoane Dumnezeieștii Apostoli opresc pe cei ierosiți de a ocârmui lucruri mirenești, și de a primi lumești purtări de grijă, dar și întru acesta asemenea o fac aceasta zicând: oricare episcop, sau prezbiter, sau diacon, se îndeletnicește la oaste, adică nu în întrebuițarea armelor și a războaielor, ci în ocârmuirea lucrurilor ostășești, precum la împărțirea merinzilor ostașilor, la primirea hranelor lor, și la alte chivernisiri ca acestea, deci oricare se îndeletnicesc la unele ca acestea și va să le aibă amândouă, și stăpânirea împărătească romană, și ocârmuirea Ieraticască și Bisericească precum am zice, și stăpânirea din afară și

¹⁰²Însemnează că supuși după legi, se zice de patru feluri. Sau după noroc, precum robii către stăpâni. Sau după fire, precum fiii către părinți. Sau după nuntă, precum femeia către bărbat, și dimpotrivă către femeie; sau după scrisoare, precum soldații către voievozi (adaug unii și a cincina supunere, duhovnicească alcătuire, care au ascultătorii către Stareții lor). Deci despre supunerea muierei către bărbat, și a bărbatului către muiere, vezi subânsemnarea canonului 48 al Soborului 6, iar despre supunerea fiilor către părinți vezi subânsemnarea 27 al Soborului al 4-lea și subânsemnarea canonului 42 al celui din Cartagina, și canonul 38 al lui Vasile. Iar despre supunerea robilor către stăpâni (în parte însă și despre supunerea ostașilor către voievozi) vorbim aici. Deci nearaoa înțelptului Leon cea 9, 10 și 11 rânduiesc, că robul cel ce după neștiința stăpânului său se va face cleric, sau monah, sau episcop, de a fost fugar de la el, până în trei ani să se caute de către stăpânul său, și aflându-se să se întoarcă iarăși și să fie rob. Iar de ar fi fost arătat lui, și s-a făcut cleric, sau monah, rânduiește să se ceară numai până la un an. Iar Fotie titlul 1 cap 36 zice, că după așezământul 36 al titlului al 3-lea al cărții 1 a Codicei: robul nici după socotința stăpânului se face cleric, de nu se va slobozi mai-nainte, iar așezământul al 2-lea al titlului din nearale legiuiește, că de au știut stăpânul când robul se face cleric, și nu a zis împotrivă, se slobozește. Și Mihail încă Ataliotul în Sinopsul (adică în adunare) titlul 3 zice, că se sloboade robul, dacă știa stăpânul său când se hirotonisea, și a tăcut. Același așezământ zice, că episcopia, și pe robi îi sloboade din supunerea stăpânilor lor; și pe ostași din a voievozilor lor, dacă adică se va face cu voia înaltei stăpâniri. Însemnează însă pe lângă acestea, că legea zice că, de se întreabă cineva, și nu zice împotrivă ci tace, și ar fi lucru despre care se întreabă spre folosul său, se socotește în loc de înduplecare, iar de este spre paguba sa, se ia în loc de tăgadă. Însă cel ce a știut hirotonia robului său, și nu a zis împotrivă, cu toate că este spre paguba sa lucrul, se ia însă în loc de că s-a învoit, și aceasta este osebită pentru slobozenia celui ce s-a făcut cleric. Așa se scrie în scolia lui Balsamon cea la titlul 1 cap 36 în Pravila lui Fotie. Încă după Armenopol cartea 1 titlul 18 se sloboade robul de va muri stăpânul său, fără a face diată. Cel ce se cumpără de la războaie de este avut, să-și deie prețul său, și să se răscumpere. Iar de este sărac, să slujească trei sau cinci ani pe cel ce l-a cumpărat, și așa să se sloboade. Se sloboade și acela ce cu știrea stăpânului său s-a făcut ostaș, sau monah, sau cleric. Iar robii cei ce vor lăsa nevoința cinului după ce s-au făcut monahi, și vor veni la altă petrecere, să se facă iarăși robi, după cartea a 4-a titlul 1 cap 11 tema 13, însemnează însă pe lângă aceste, că de două feluri sunt robii. Unii se nasc robi, câți s-au născut din robi, iar alții se fac, câți se robesc de oștiri. Iar cei ce slujesc cu plată la stăpâni, nu sunt robi, ci slugi năimite.

stăpânirea din lăuntru¹⁰³, unul ca acesta, de nu va înceta din aceste, să se caterisească. Pentru că lucrurile și stăpânirile Cezarului și ale împăratului, Cezarului se cuvine a se da. Adică, la oameni din afară și împărătești. Iar lucrurile și stăpânirile lui Dumnezeu, asemenea lui Dumnezeu se cuvine a se da. Adică la oameni dumnezeiești și duhovnicești, precum sunt episcopii, și prezbiterii, și diaconii.

CANONUL 84

De va ocări cineva pe împăratul; sau pe stăpânitorul fără dreptate, să ia pedeapsă. Și de va fi cleric adică, să se caterisească, iar de va fi mirean, să se afurisească.

TÂLCUIRE

Mosaiceasca Lege zice, „pe mai marele norodului tău nu-l vei grăi de rău” [Ieșirea 22: 28], iar corifeul (vârfelnicul) Petru cu deosebire, cinstește pe împăratul [1 Petru 2: 17]. Iar Pavel poruncește să ne rugăm pentru împărați și pentru toți cei ce sunt cu covârșire, măcar și necredincioși de ar fi [1 Timotei 2: 2]. Iar aici apostoli de obște zic: Iar ocară la împărați se socotesc muștrările cele mai aspre. Oprind însă canonul pe cel ce ocărăște pe împăratul fără dreptate, după ceea ce se tace a lăsat să înțelegem din deosebire că, de vor fi împărații sau stăpânitorii păgâni, sau vor păcătui, se iartă a-i muștra pe ei aici, căroră li se cuvine a muștra niște fețe ca acestea. Dar însă nici cel ce a ocărât, se cuvine a se pedepsi îndată¹⁰⁴.

¹⁰³În două se împarte stăpânirea și începătoria. Alta este lumească, pe care o a încredințat Dumnezeu împăraților și stăpânitorilor, iar alta duhovnicească, care o a încredințat Dumnezeu arhierilor și sufleteștilor iconomi. Însă una alteia este potrivnică. Că una este pământească, iar alta cerească. Una poartă sabie și omoară; iar cealaltă cu blândețe iartă și îmbiază. Pentru aceasta și Hrisostom zice: „Altele sunt hotarele împărăției, și altele hotarele prezbiteriei, împăratul are încredințate acestea de aici, iar eu cele Cerești” (eu când zic, pe preotul zic). Împăratului trupul i s-a încredințat, iar preotului sufletul. Împăratul rămășiți de bani iartă, iar prezbiterul datorii de păcate. Acela silește, acesta mângâie. Acela pe arme simțitoare, acesta arme duhovnicești (cuvânt 4 la ozia Tom: al 5-lea foaia 149). Aceeași necuviință urmează dacă sau împăratul va îndrăzni a intra în Sfântul Altar, sau arhierul a împărați și a încinge sabie. Precum o a pățit aceasta uriașul cel cu două coarne al Romei, Papa zic. Carele pe lângă aceasta că este dinlăuntru și după Duh arhieru, va să fie din afară, și după trup împărat. Să blagoslovească și să omoare, să ție cărja cea păstorească și sabia cea ucigătoare. Amestecare neamestecată și grozăvie străină! Vadă dar însuși că se află călcător al apostolescului acestuia canon, și caterisirii se supune vrând a le avea pe amândouă; și stăpânirea romanicească; și ocăruierea Ieratică. Către aceasta preatrebnice sunt cele de cuviosul episcop Cudruvis, către Constantin zice. (La Atanasie în epistolia cea către cei ce pretutindenea se nevoiesc la viața monahicească) „Ție Dumnezeu ți-a încredințat împărăția, nouă ne-a încredințat cele ale bisericii. Și precum cel ce ar răpi stăpânirea ta, se împotrivesc lui Dumnezeu cel ce o a rânduit; așa teme-te și tu ca nu cumva trăgând la sineți cele ale bisericii, să te faci vinovat unei mari vinovății. Că scris este dați înapoi cele al Cezarului, Cezarului; și cele ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu. Deci nici nouă ne este ierta a stăpâni pe pământ (ce ar avea a zice către acestea papa cel ce cu amândouă chipurile stăpânește?), Nici tu o împărate ai stăpânire a tămâia.

¹⁰⁴Pentru a se îmblânzi împărații și stăpânitorii, și a fi iubitori de oameni către ocărătorii lor, ieie pildă de la marele Constantin, și de la marele Teodosie. Că Constantin, fiindcă oarecare a improșcat chipul lui cu pietre, și îl îndemneau prietenii să-i pedepsească. El pipăindu-și fața, și zâmbindu-se a zis aceste vrednice de pomenire: „Nicăieri pe fruntea mea văz că s-au făcut rană, ci sănătos îmi este capul, și toată fața, (Hrisostom în cuvântul 20 la Andriante tom al 6-lea) iar Teodosie cu toate că Antiohienii i-au oborât

Vezi subînsemnarea 55 apostolesc.

CANONUL 85

Fie vouă tuturor clericilor și mirenilor cărți vrednice de cinstire și sfinte: ale Testamentului celui vechi adică, ale lui Moise cinci, Facerea, Ieșirea, cea Leviticească, Numeri, a doua Lege. A lui Isus Navi una, a Judecătorilor una. A lui Ruth una. A Împăraților patru. Paralipomena din cartea zilelor două. Esdra două. Estera una, a Macabeilor trei; a lui Iov una; Psaltirea una. A lui Solomon trei, Pildele, Ecclesiastul, și Cântarea Cântărilor; a Proorocilor douăsprezece: Una a lui Isaia; una a lui Ieremia; una a lui Iezechiil; una a lui Daniil. Din afară însă mai adaugă-se vouă a învăța tinerii voștri, înțelepciunea a mult învățatului Sirah. Iar ale noastre, adică ale Noului Testament, Evanghelii patru, a lui Matei, a lui Marcu, a lui Luca, și a lui Ioan. Patrusprezece Epistolii ale lui Pavel. Două Epistolii ale lui Petru. Ale lui Ioan trei. A lui Iacov una. A lui Iuda una. Ale lui Clement două Epistolii. Și așezământurile cel prin mine Clement în opt cărți proglăsuite către voi episcopii (care nu trebuie a se publica către toți pentru cele într-însele tainice) și faptele noastre al Apostolilor¹⁰⁵. [Sobor 6: 2; Laodiceea: 51, 60; Cartagina: 32, 54; Atanasie: 39]

TÂLCUIRE

După ce au învățat Apostolii și au legiuit prin sfințitele lor canoane în ce chip se cuvine atât clericii, cât și de obște toți mirenii creștini în a vieții în lume; în sfârșit învață, și care cărți se cade a le citi. Și cărțile adică cele ne canonisite și minciunosuprascrise au învățat în canonul lor al 60-lea să nu le citim. Iar cele canonisite și sfinte prin canonul acesta ne învață pe noi să le citim, pe care le și numără, precum aici se văd. Pomeneste însă cărțile acestea și soborul cel din Laodiceea în canonul 60 și cel din Cartagina în canonul 32 dar și marele Atanasie în prăznuitoarea sa Epistolie a 39. Și Grigorie Teologul în stihurile sale, și Amfilohie al Iconiei prin iamvicești stihuri. Deci marele Atanasie în pomenita

Icoana, și alte necuviințe i-au făcut. După ce a mers însă Flavian al Antiohiei, și l-a rugat, atât s-a îmblânzit, încât a zis către dânsul: Și ce lucru mare și de mirarea este de vom ierta celor ce ne-au ocărat, oameni și ei fiind, când Stăpânul lumii rugă pe Părintele său pentru cei ce l-au răstignit pe el zicând, iartă-le lor, că nu știu ce fac. (Hrisostom întru același, foaia 602.)

¹⁰⁵Însemnează însă că în multe cărți manuscrise și tipărite, și mai ales în sinopsul lui Alexie Arestin, se văd și alte canoane suprascrise, unele în numele lui Petru, iar altele în numele lui Pavel, care nu se cade a le primi, ci a le lepăda ca neadevărate, și minciunosuprascrise, căci și sfântul de toată lumea al 6-lea Sobor în canonul 2 pe singure aceste 85 le primește, ca adevărate canoane al apostolilor. Iar pe celelalte minciunoscrise le socotește. Însă fiindcă Grigorie episcopul Pisinuntei a zis în sfântul al 7-lea Sobor, că adunarea apostolilor ceea ce s-a făcut în Antiohia (din nouă canonane ale sale, care se află în biblioteca Cezariei Palestinei ce se făcuse de Mucenicul Pamfil, precum însemnează apusenii) în canonul său al 8-lea au rânduit a nu se mai amăgi întru idoli cei ce se mântuiesc, ci împotriva să închipuiască Dumnezeu bărbătescul și preacuratul Chip al lui Hristos. Pe acest canon al apostolilor zic, îl primim, și pentru că Soborul al 7-lea l-au primit, și pentru că se conglăsuiește, cu vechile istorii. Fiindcă și femeia ceea ce i-a fost curs sânge vindecându-se de Mântuitorul a afierosit stâlp în Paneada precum istorisește Eusebie cartea 7 cap 8 pe care l-a sfârșămat Iulian, precum zice Sozomen cartea 3, cap 1 și Nichifor cartea 10, cap 30 (la Dositei în Dodecavivlion foaia 18) vezi și la Prolegomena apostoleștilor acestora canoane.

epistolie în două desparte toate Cărțile vechii Scripturi: în cele canonisite, și în cele ce sunt de citit. Și canonisite adică învechei Scripturi zice că sunt douăzeci și două de cărți, după numărul literelor evreicești (precum aceasta o zice și Teologul Grigorie, și Dumnezeiescul Ioan Damaschin) care sunt acestea: 1. Facerea, 2. Ieșirea, 3. Leviticul, 4. Numeri, 5. A doua lege, 6. Isus a lui Navi, 7. Judecătorii, 8. Ruth, 9. Cea întâi și a doua a Împăraților împreună (care și Samuil se numesc de Evrei. Iar cea a 3-a și 4-a a împăraților: 1 și 2 a împăraților se numesc), 10. Cea a treia și a patra a Împăraților, 11. Întâia și a doua împreună Paralipomenon (adică a rămășițelor), 12. a lui Esdra întâi și a doua împreună, 13. Psalmii, 14. Paremiile (adică Pildele), 15. Ecclesiastul, 16. Cântarea Cântărilor, 17. Iov, 18. Proorocii cei mici dousprezece care se numesc o Carte, 19. Isaia, 20. Ieremia împreună și Plângerile, și Baruh, și Epistolia, 21. Iezechiel, 22. Daniil. Iar cărți ce se citesc de cei ce de curând se catehiesc sunt acestea: Înțelepciunea lui Solomon, care și preaîmbunătățită (virtoase) se zice după Evsebie (cartea 11, cap 7 despre Evangheliceasca pregătire) înțelepciunea lui Sirah, care și aceasta pe preaîmbunătățită se zice după Gheorghe Singhelul. (Însemnează însă că Sirah la apuseni se numește bisericesc) Estir, Iudit, și Tovias. Dar însemnează că și cartea Estirei una fiind, cu cărțile cele canonisite împreună se numără, precum și canonul acesta Apsotolesc între cele canonisite pe aceasta o numără, și Soborul cel din Laodiceea, și cel din Cartagina. Ci și înțelepciunea lui Solomon, și Iudith, și Tobit, împreună se numără cu cărțile cele canonisite de soborul cel din Cartagina. canonicești cărți însă se socotesc de canonul acesta Apostolesc, și Cărțile cele trei ale Macabeilor¹⁰⁶. Iar Cărți canonicești ale Scripturii celei noi sunt acestea:

¹⁰⁶Însemnează că alții numără pe Daniil cu Iezechiel o carte, și așa împlinesc pe 22 număr a evraicescului Alfavit. Iar Sinodul din Laodiceea, numără pe Ruth cu Judecătorii o carte, și așa împlinește pe al 22-lea număr. Care este și mai bun, fiind încredințat de sinod. Așa dară nedrept este și greșit șirul și rânduiala și cunoscută de toți și tipărită, în care se află cărțile Vechiului Testament, pentru multe pricini. Întâi pentru că are despărțit în două cartea lui Estir, așezând o parte cu cele canonizate, iar pe alta cu cele apocrife, în vreme ce apostolescul acesta canon, o carte lămurit o numește, și al 60-lea a celui din Laodiceea și al 30-lea din Cartagina, și marele Atanasie și Amfilohie, așiderea o carte o numără. Al doilea fiindcă și a lui Esdra cel 2 cărți în două deosebite părți le așează, pe una adică în cele canonizate, iar pe alta în cele apocrife, în vreme pe acestea două cărți ca una le numără și aceste apostolesc canon, și Sinodul din Laodiceea, și din Cartagina, și marele Atanasie, și Teologul Grigorie, și Sfântul Amfilohie. Al treilea fiindcă pe Baruh, și pe Epistolia lui Ieremia le despărțește de profeticeasca carte a lui Ieremia, și le numără cu cele apocrife, în vreme ce sinodul din Laodiceea și marele Atanasie o carte le numără pe tustrele acestea (pentru ce sinodul din Laodiceea, scrie în număr multorated epistoliile lui Ieremia, în vreme ce una numai se află, precum și Atanasie epistolie în număr singuratic o numește? Mă mir!). Al patrulea că pe acele trei cărți ale Macabeilor între cele apocrife le numără pe care apostolescul acesta canon le numește canonice. Al cincilea fiindcă pe cartea lui Neemia o numără între cele canonizate, despre care nicicum se face pomenire, nici de către apostolescul acesta canon, nici de către sinodul din Laodiceea, nici de către cel din Cartagina, nici de către marele Atanasie, sau de Grigorie și de Amfilohie. Al șaselea și fiindcă în oarecare ediții numește apocrife pe cărțile cele ne canonizate, în vreme ce nicicum se cuvine cu acest nume să se numească, precum zice marele Atanasie în epistolia mai sus zisă. Fiindcă numele, de apocrife, li s-au pus de către eretici, spre a putea cu aceasta a scrie ce voiesc, și să înșele pe cei simpli cum că ar fi cărți apocrife și vechi de ale Sfinților, dar bine este pe cărțile necanonizate a Vechiului Testament să se numească anaghinoscomene (cele ce se citesc), și nu apocrife, însă anaghinoscomene acestea trebuie să se numească: Neemia, Cântarea celor 3 Tineri, Vil și balaurul, și Susana. Cu toate despre cărțile acestea nici o pomenire se face, nici în apostolescul canon, nici în sinodul Laodiceei, nici a

Evangelheliile cele 4, Faptele Apostolilor, Cele șapte Sobornicești Epistolii, adică a lui Iacov una, a lui Petru două, ale lui Ioan trei, a lui Iuda una, ale lui Pavel Epistolii 14, și Apocalipsa. Despre care măcar că zice Dumnezeiescul Amfilohie în stihurile cele Iamvicești, că mulți cu adevărat o judecă a fi cu adevăr a lui Ioan (Evangelhistului), iar cei mai mulți o judecă ca o neadevărată. Încă ca o Carte canonisită pe aceasta o primește Soborul cel din Cartagina canon 30. Și marele Atanasie în mai-nainte zisa Epistolie cea 39. Și Dumnezeiescul Dionisie Areopagitul, tainică privire pe aceasta numindu-o, și scoliastul sfântului Dionisie Dumnezeiescul Maxim, la multe locuri din scoliile sale de aceasta pomeneste. Și Dumnezeiescul Ieronim zicând-o pe această cartea cea mai înaltă a lumii. Iar de și Teologul Grigorie aceasta nu o numește în stihurile sale; ci întru alcătuitorul său cuvânt, cel face către cei 150 de episcopi ai Sinodului al 2-lea arătat o pomeneste aceasta, zicând: Mă înduplec a crede că alți (Îngeri) pe altă Biserică o apără precum Ioan mă învață prin Apocalipsis, (adică prin descoperirea ce i s-a făcut). Dar și Origen avea tâlcuire la Apocalipsis. Pomeneste de aceasta și Chiril al Alexandriei (foaia 669 a celor cinci Cărți) și Clement Stromateul (foaia 856 a acelor cinci Cărți) o primesc pe aceasta și Apolinarie, Efrem, Papias, Iustin, Irineu, Tertulian, Lactandius, Sevir, Silpichie, Augustin, Metodie, Ipolit, Andrei al Cezareei. Și însuși cel a toată lumea al doilea Sinod, înaintea căruia Teologul Grigorie a glăsuțit cuvântul cel alcătuitor care pomeneste despre Apocalipsis. Meliton al Sardelor, Teofil al Antiohiei, și alții. Iar cele două epistolii ale lui Clement, pe care le pomeneste apostolescul acesta canon sunt trimese către Corinteni, ca din partea bisericii celei din roma, și tipărite în adunarea tomului întâi al practicelelor sinoadelor, din care cea a 2-a ne adevărată se judecă de către Fotie; foaia 156 a Miriovivlei. Iar așezământurile apostolilor, care și învățătură a apostolilor se numesc, de către marele Atanasie, și de către canonul al 2-lea al Sinodului 6 s-au lepădat de către al 2-lea canon al celui a toată lumea al 6-lea Sinod, adică, fiindcă s-a notevsit (adică s-au reformăluit) de către eretici. Dar de vreme ce nu toate s-au notevsit, ci la oarecare părți, pentru aceasta mulți din părinți, și mai înainte de Sinodul al 6-lea care mai ales este Teologul Grigorie, dar încă și sfințitul Maxim, au întrebuițat ziceri dintr-însele. Și Teologul adică în cuvântul cel despre Paști: „Asupra străjei mele voi sta, cu oaie aligoricește pe Hristos pentru îmbrăcăminte nesticăciunii.” Care zicere o a luat din așezământurile acestea, după Nichita. Iar Dumnezeiescul Maxim perioade (adică cuprinderi) întregi întrebuițează din așezământurile acestea la scoliile lui Dionisie. Și ce zic pe unii? Însuși cel a toată lumea Sinod al 5-lea aduce mărturie din aceste așezământuri în epistolia lui Iustinian; că se cuvine pentru cei ce s-au săvârșit a se da milostenie. Foaia 392 a tomului al 2-lea al adunării sinoadelor. Dar și după cel al șaselea a toată lumea Sinod din așezământuri a întrebuițat mărturie Sinodul cel din Sfânta Sofia. Și Mihail încă Chirulariul și Patriarhul Constantinopolului, cu sinodul cel împreună cu el, care se afla în viață în anul 1053 a adus mărturie împotriva tunderii bărbilor, care se află în cartea întâia a apostoliceștilor așezământuri în capul al 3-lea zicând

celui din Cartagina, nici de către marele Atanasie, nici de către Dumnezeiescul Grigorie, nici de către Amfilohie.

aşa: „Nu vă veţi smulge bărbile voastre; că frumseţea Ziditorul Dumnezeu o a făcut să fie pentru femei, iar pentru bărbaţi cu dreptul a judecat a fi nepotrivită.” Şi vezi la foaia 978 în tomul al 2-lea al sinodicalilor. Şi acum precum se află tipărite, mi se pare că nu au nici un neadevăr şi necuviinţă. Iar Pimen (adică păstorul) de care carte pomeneste marele Atanasie în epistolia cea de multe ori zisă, este o carte care nu se află vremile noastre. Poate să fi fost însă una ca aceasta, precum este şi cuvântul ce face Ioan al scării către Păstorul. Şi în scurt a zice, era cartea aceasta, învăţând pe păstorul oilor celor cuvântătoare, cu ce chip să păstorească pe acestea spre păşunea cea mântuitoare, şi cum să le păzească nevătămate de unghiile lupilor celor gândiţi a demonilor, zic, şi a oamenilor celor rău slăvitori. Ne-au vestit însă unii că păstorul acesta se află o carte prea veche într-o mănăstire a Eladei, facerea a lui Cuart, unuia din apostolii cei şaptezeci. Pe Păstorul îl pomeneste şi Sfântul Maxim în scoliile Dumnezeiescului Dionisie. Şi este mărimea ei pe cât este a Psaltirii. Însemnează că canonul 54 al Cartaginei pe lângă Cărţile Scripturii celei vechi şi a celei nouă, porunceşte a se citi şi vieţile mucenicilor, care cuprind muceniciile lor, în zilele praznicilor lor.

PROLEGOMENA DESPRE SFÂNTUL ȘI ECUMENICUL ÎNTÂIUL SINOD

Sfântul și întâiul Ecumenic¹⁰⁷ Sinod (a toată lumea sobor), s-au adunat în

¹⁰⁷ Patru oarecare însușiri caracteristice ale sinoadelor celor ecumenice găsesc că se află semănate pe la mulți, și mai ales la Dositei (în Dodecabiblion foaia 1018), din care, cele trei sunt departe și obștești, și oarecare sinoade locale, iar cea una mai de luat aminte este, și pentru că să zic așa, ființelnicia, și întăritoarea, și prea osebita deosebire a tuturor sinoadelor celor ecumenice; și mai întâi însușirea tuturor celor ecumenice este, a se aduna prin porunci, nu ale papei, sau ale cutărui patriarh, ci prin poruncile împărătești. Aceasta și la localnicul sinod cel în Sardica a urmat, care s-a adunat de Constantin și Costant, și în Antiohia, și acela cu porunca lui Constantin a fost adunat, deși pentru altă socoteală a înnoirilor bisericii celei din Antiohia (Dositei Dodecabiblion foaia 133). Al doilea: a se face întrebare despre credință, și prin urmare a se așterne hotărâre, și hotar dogmatic, la fieștecăre din cele ecumenice sinoade (Dositei foaia 633 în Dodecabiblion). Dar și aceasta a urmat la oarecare localnice, precum la cel din Cartagina, care împotriva eresului lui Pelaghie și a lui Celestin făcând cercetare au așezat hotare dogmatice. Al treilea a fi toate dogmele cele așezate de dâșii, și canoanele, ortodoxe, binecinstitoare, și unite, cu Dumnezeuieștile Scripturi, sau cu sinoadele cele ecumenice de mai înainte, pentru aceasta și mult vestită este socoteala Sfântului Maxim, cea zisă la o pricină ca aceasta: „Pe sinoadele cele făcute, credința binecinstitoare le întărește, și iarăși, dreptățimea dogmelor judecă pe sinoade dar, și această însușire, este obștească și la cele mai multe localnice sinoade, afară de oarecare. Iar a patra și cea mai de pe urmă este, a conglăsui, și a primi cele rânduite de sinoadele cele ecumenice, și cele canonisite de toți patriarhii și arhieriei cei dreptslăvitori ai soborniceștii biserici, sau prin însăși înfătoșarea lor, sau prin ai lor loțiiitori, sau și aceștia nefiind, prin scrisorile lor. Această conglăsuire a patriarhilor și a arhierielor lumeni, este precum am zis, întăritorul, și deslușitorul caracter, al sinoadelor celor ecumenice. Întăritor adică, pentru că le întărește pe ele, și le face a fi, după numele ce poartă, sinoade ecumenice, iar deslușitori, pentru că nici la un alt localnic sinod socotindu-se, deosebește pe singure cele ecumenice, despre cele localnice. Drept aceea pe sinodul cel ce s-a făcut în Vlaherna în vremea lui Copronim, numit de către luptătorii de Icoane sinod ecumenic, atât sfântul Ghermano, și Damaschin și noul Ștefan, și alții mulți cât și cel al 7-lea ecumenic sinod, în a șasea practică a lui, l-a muștrat zicând: că fără de conglăsuirea tuturor celorlalți patriarhi, sinod ecumenic, nici se face, nici se zice. Că Epifanie din partea sinodului al 7-lea a zis: cum dar mare și ecumenic ar putea fi acela pe care nici l-au primit, și la care nici s-au conglăsuat întâi șezătorii ai celorlalte biserici, ci anatemei pe acestea l-au dat? (Dositei 634, a Dodecabiblion) mai cu aceste muștrări a muștrat și Sfântul Maxim, pe minciuno-sinod a lui Pir Monotelitului (adică al celui ce dogmatisea o singură voie întru Hristos Domnul), pentru că pe acesta îl numea Pir, sinod ecumenic. Am zis că conglăsuirea, și primirea tuturor patriarhilor, întărește pe sinoadele cele ecumenice, și nu numai singură ființa lor de față, sau cea prin ai lor și loțiiitori. Pentru că întru toate cele 7 ecumenice sinoade, nici un papă a fost de față în persoană. Iar întru cel al doilea, sau și în cel al 5-lea ecumenic sinod, nici în persoană, nici prin loțiiitori, au fost de față Damas, și Vighilie Papii, dar aceste ecumenice sinoade, iarăși au rămas ecumenice, pentru că aceiași papi, s-au unit la cele hotărâte de către acelea, și prin scrisorile lor și prin Iscălituri le-au primit pe ele, și cum că singură înfătoșarea sa cea în persoană, sau cea prin ai lor și loțiiitori nu întărește pe sinoadele cele ecumenice, ci mai vârtos unirea și conglăsuirea; au arătat cele două sinoade cel din Sardica, și cel din Florența, că cel din Sardica, cu toate că s-a numit la începutul său ecumenic sinod (vezi la 1 cuvântare a lui). Și au fost de față la acesta toți patriarhii, unii în persoană, iar alții prin loțiiitori. Fiind însă, că s-au despărțit și nu s-au unit la cele de acesta hotărâte patriarhii și arhieriei răsăritului, acest la început numit ecumenic sinod, s-a făcut localnic la isprava și sfârșitul lui. Asemenea și cel din Florența, de și ecumenic s-a numit, fiind însă că loțiiitorii patriarhului Antiohiei, și episcopilor răsăritului și mai întâi, și al însuși patriarhului Alexandriei Marcu, zic, prea sfântul acel al Efesului, nu s-au unit cu dânsul, cel ecumenic dar s-a schimbat în localnic. Și ce zic localnic? Și în minciuno-numit s-a schimbat după dreptate, pentru că nu avea nici pe a treia însușire a sinoadelor celor ecumenice. Că hotărârea cea de dâșii așezată nu a fost unită cu Dumnezeuiasca Scriptură, și cu celelalte sinoade. Vezi că neunirea oarecărora patriarhi, și pe cele ecumenice le face localnice? Și dimpotrivă unirea tuturor patriarhilor lumii, și pe cele localnice le face ecumenice, și le schimbă în sobornicești.

Fiindcă localnicele sinoade și canoanele lor cele de ecumenicele sinoade, și mai ales de cel al 6-lea ecumenic, fiind primite, ecumenică stăpânire, adică: și axioma (vrednicie) peste tot cuprinzătoare iau. Deci din aceste zise cu lesnire poate a se închipui orismosul (definiția) sinodului celui ecumenic într-un acest chip: „ecumenic sinod este cel adunat prin împărătească poruncă, cel ce așează hotărâre dogmatică despre credință, cel binecinstitor, și dreptslăvitor, și unit cu Sfintele Scripturi, sau cele ecumenice de mai-nainte, pe care sinod unirea tuturor patriarhilor și arhieriei sobornicești biserici l-au primit, sau prin înfăptuirea a însuși persoanelor, sau prin locuitori, sau și aceștia nefiind, prin scrisorile și iscăliturile lor. Deci tot sinodul ecumenic care are aceste caracteristice însușiri, acesta este sfânta și soborniceasca biserică, întru care în simbolul credinței mărturisim că credem.” De aici cu alte patru însușiri după Teologi se înavuște aceasta: 1. a fi pururea vie și nelipsită. Că zice: „Și alt Mângâietor voi da vouă, ca să rămână cu voi veac” [Ioan 14, 16] și, „iată eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârșitul veacului” [Matei 28, 20]. 2. a fi negreșitoare, și nesmintitoare, că biserica a cărei față o ține sinodul ecumenic, „stălp și întărire a Adevărului” după Pavel [1 Timotei 3: 15] și că ceea ce se socotește de sinoadele ecumenice, aceea și de Sfântul Duhul Adevărului este socotit, că acela zice că va învăța pe voi toate, și vă va aduce aminte de toate, care lucru mai vârtos la ecumenicele sinoade se arată adevărat. Că dacă canonul al 8-lea al făcătorului de minuni Grigorie zice, despre sinodul localnic cel în Anghira adunat: Că până când se va socoti ceva obștește de către sfinții cei împreună adunați, și mai întâi decât dânșii de către Sfântul Duh, cu cât mai vârtos se socotește aceasta că este adevărată, zicându-se pentru sinoadele ecumenice! La care însuși Duhul Sfânt stăruind asupra-le, le luminează pe ele, și nu le lasă a se rătăci la hotărârile lor! Că insuflă dreptatea sa Dumnezeu în nenumărații ierei cei ce se adună la sinod, după epistolia cea către Celestin a sinodului celui din Cartagina. 3. de a avea vrednicie prea înaltă, și preaputernică, nu numai într-un întinde dreptățile și adevărurile cu sfătuire, ci și într-un silu spre supunere pe cei ce se împotrivesc, punând asupra-le bisericile certări cele cuviincioase lor, și judecând, și aspru cercetând și pe Papi, și pe patriarhi, și pe toți cei ce se află în toate părțile lumii, arhieriei și clerici și mireni. 4. a pune hotar, și mărginire la fiecare cerere ce se ivește, și la pricină și obștească, și particularnică, și a dezlega toată gâlceava, și prigonirea ereticilor și a schismaticilor. Că sobornicească, zice Chiril al Ierusalimului (în Cateheza 18) se numește biserica, că de obște peste tot învață, fără lipsire, și fără osebite toate dogmele cele ce se întind spre cunoștința oamenilor și despre cele văzute, și despre cele nevăzute. Drept aceea și de către toți, nu Dumnezeiasca Scriptură, ci ecumenicul sinod se propovăduiește, că este cel mai de pe urmă Judecător al bisericilor pricini, după canonul al 6-lea al sinodului al 2-lea al căruia judecător socoteala și hotărârea nu se supune apelației altui mai mare județ. Că dacă Apelarizarea este o jeluire despre oricare județ către altul mai mare, după cartea a 9-a a Vasilicilor, titlul 1 hotărârea cea cu îndoială a episcopilor, se supune la apelarea județului celui mai mare a mitropoliților; iar a mitropoliților la a exarhului, sau a patriarhului ocârmuirii; și a patriarhului la sinodul ecumenic, și aici de aici toată apelarea se mărginește, și se sfârșește nefiind alt județ mai mare decât sinodul ecumenic. Iar deși Judecătorul patriarhilor nu se supune apelației, după Vasilicale, și după Iustinian, și după Leon înțeleptul, aceasta însă, se înțelege, pentru că alt patriarh nu poate a se face judecător asupra hotărârii altui patriarh, și nu pentru sinodul ecumenic, care cercetează și judecă toate cele judecate de către toți patriarhii, și papii, ca și cum nu s-ar fi judecat cândva, fiindcă hotărârea eparhului, măcar deși apelației nu se supune: fiindcă nu se mai atinge de către altcineva, cu toate acestea nedumeririle care Eparhul nu poate a le hotărî, le cercetează și le hotărăște însuși împăratul. Drept aceea, dreptul ce are monarhul într-un cele politicești, același drept îl are și sinodul ecumenic în biserică (Dositei în Dodecabilion foaia 309 și 384). Am zis însă că judecătorul cel mai de pe urmă în biserică nu este Sfânta Scriptură, precum aceasta o zice Luterocalvinii, ci sinodul ecumenic, fiindcă Dumnezeiasca Scriptură la multe părți ne luminat vorbind, și fiecare din ereticii către al său eres strâmbând noima Scripturilor cea ne luminată, de nevoie trebuiește tâlcuirea pentru a tâlcui adevărata noima scripturii, care nu este altul, fără numai ecumenicul sinod. Încă și alta, pentru că pe lângă cele adevărate, și sobornicești cărți al Scripturii, fiindcă au îndrăznit ereticii a le suprascrie ca pe niște canonicești și pe cele neadevărate, și ereticești cărți ale lor, pentru aceasta sinodul ecumenic alege pe cele adevărate, și leapadă pe cele neadevărate, și ascunse, precum sinodul al 6-lea a făcut pentru apostoleștile așezămături, și cel întâi însuși (și vezi la subînsemnarea apostolescului canon 60). Pentru care și sfințitul Augustin aceasta știindu-o luminat a socotit (epistolia 154) zicând: Nu aș fi crezut în Evanghelie, de nu m-ar încredința vrednicia de credință a bisericii. Drept aceea din toate cele zise se încheie, că nimenea poate a se

Niceea Bitiniei, în timpul marelui Constantin, la anul de la Hristos: 325. Iar bărbații cei mai întâi întru acesta au fost, Alexandru al Constantinopolului, Viton și Vichentie prezbiterii, împreună cu cuviosul episcop al Cudruvei din Ispania, tustrei împreună ținând locul lui Silvestru (Papa) al Romei, și al lui Iulie; Alexandru patriarh al Alexandriei, împreună luptători având pe marele Atanasie, aflându-se atunci diacon. Eustatie al Antiohiei, Macarie al Ierusalimului, Pafnutie și Spiridon, Iacov și Maxim, bărbați împodobiți cu apostolești daruri, și cu mucenicești pătimiri, și alții mulți fiind la număr după tradiția cea de obște, și de toți mărturisită a bisericii 318 pe lângă care însă, au fost și altă mulțime de clerici, de prezbiteri, și de diaconi, și s-au adunat acest sinod împotriva lui Arie, care hulea, că Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, nu este de o ființă cu Tatăl, și prin urmare nu este Dumnezeu adevărat, ci zidire, și făptură¹⁰⁸, și trei ani și jumătate

împotrivi sinoadelor celor ecumenice, rămânând binecinstitor și dreptslăvitor; ci de obște și fără osebite fiecare este dator a se supune lor. Că cel ce se împotrivesc lor, se împotrivesc Duhului celui Sfânt, celui ce grăiește prin sinoadele cele ecumenice, și se face eretic și anatemesit, fiindcă și Papa Dialogul (cap 1, epis. 24) anatemesiște pe cei ce nu se supun sinoadelor ecumenice. Și însăși sinoadele acestea pe cei ce nu se supun lor și îi anatemesesc. Ce zic eretic? Ca un păgân și necinstitor de Dumnezeu se socotește cel ce nu ascultă de biserică, a cărei față poartă sinodul cel ecumenic. Că zice Domnul, „și de nu va asculta de biserică, să-ți fie ție ca un păgân și vameș” [Matei 18: 17]. Fiindcă hotărârea și judecata cea mai de pe urmă și mai desăvârșită a bisericii este sinodul cel ecumenic, după Augustin (epistolia 162). Și aceasta este ceea ce însuși Dumnezeu a poruncit a se păzi și în sinodul prezbiterilor Legii vechi. Iar de va fi, zice: vreun grai în judecată, care să nu-l poți lesne dezlega, între sânge și sânge, și între judecată și judecată... Și vei merge la prezbiterii și Leviții, și la judecătorul, care va fi în zilele acelea și ei cercetându-l vor spune ție judecata... Nu te vei abate din cuvântul, care-ți vor spune ție, în dreapta sau în stânga. Și omul care se va semeți ca să nu asculte de prezbiterul, sau de judecătorul, va muri omul acela, și vei scoate pe cele rău din Israel (A doua Lege, 17: 2, 8]. Se cuvine însă pe lângă cele zise să adăugăm și aceasta, că cu adevărat și mai cu deosebire singure șapte sinoade ecumenice s-au numit, pentru că toate acestea după Legile sinoadelor celor ecumenice s-au adunat; și pentru că ceea ce a fost de nevoie spre cunoștință, întru dânsule s-au rânduit. Drept aceea toate întrebările câte se nasc din cele rânduite de acele șapte, cu lesnire se dezleagă (Dositei în Dodecabiblion foaia 633). Iar după cel al șaptelea sinod, cu toate că altele s-au numit ecumenice precum cel 1 și 2 și cel adunat în biserica Sfintei Sofii; însă cu rea întrebuintare s-au numit așa, pentru că nici unul dintru acestea s-au adunat după legile sinoadelor ecumenice. Și pentru aceea nu au putut a se împreună număra cu cele șapte ecumenice, nici numărul lor al adaoge. Că cel ce de latini s-au numit al 8-lea ecumenic adică, cel ce s-a făcut împotriva lui Fotie, în urmă de către cel ce s-a făcut pentru Fotie s-a surpat, și cu totul nici a se numi sinod s-a osândit. Și măcar că toate acele șapte ecumenice sinoade pentru cuvântul de a fi ecumenice sinoade, sunt de o cinste și întocmai. Însă acest întâi sinod, și pentru vechime și pentru sfințenie, a stăut și stă pururea pilda cea mai întâi închipuită, și știința cea mai întâi începătoare a tuturor sinoadelor celor ecumenice, și acestuia a urmat de aici înainte și sinoadele cele după dânsul, și întru proclamațiile (poruncile) lor, și întru șederile lor, și întru hotărârile lor, și pe acesta Dialogul Papă cap al tuturor sinoadelor l-au numit, și un cuvânt se află în gura tuturor, adică: Stăpânească cele rânduite în sinodul din Niceea, mult au ostenit sinodul cel adunat în Cartagina și în practicele sale, și în canoanele sale, și în epistoliile sale cele către Bonifatie și către Celestin, pentru ca să nu primească alte canoane, fără numai pe acestea adevărate canoane al sinodului din Niceea. Și marele Atanasie, și dumnezeiescul Ioan Hrisostom, tare striga să nu stăpânească alte canoane, fără numai canoanele sinodului din Niceea.

¹⁰⁸ Că Arie prezbiter fiind al Alexandriei, și vrând să scape de urâciunea ceea ce se ridicase de către dreptslăvitorii creștini, asupra lui Pavel Samosateului, care Dogmatisea, că Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu om gol s-a Născut din Fecioară, zicea el adică, cum că a fost acesta mai înainte de Nașterea cea după trup, nu însă ca Dumnezeu, ci ca una din Zidiri și din făpturi în vreme făcut de la Tatăl. Iar în câte părți s-a despărțit eresul lui Arie, vezi la subînsemnarea canonului întâi al sinodului al 2-lea ecumenic.

ținând acest sinod (măcar deși Ghelasie la Fotie citirea 256 în șase ani și jumătate zice) a predat Dumnezeiescul și Sfîntul Simbolul dreptslăvitoarei noastre Credințe, cel de obște cunoscut de către toți. Întru care pe Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, l-au propovăduit Dumnezeu adevărat, de o Ființă cu Tatăl, adică avînd aceeași ființă și fire întocmai cu Tatăl, și prin urmare aceeași Slavă, și Stăpînire, și Domnie, și pururea vecuire, și toate celelalte lui Dumnezeu cuviincioase însușiri ale Dumnezeieștii Firi. Care Simbol este anume așa: „Credem întru Unul Dumnezeu, Tatăl Atotțiitorul Făcătorul tuturor celor văzute, și al celor nevăzute. Și întru Unul Domnul Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu, cel născut din Tatăl, Unul-Născut, adică, din ființa Tatălui, Dumnezeu din Dumnezeu, Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut nu făcut, de o Ființă¹⁰⁹ cu Tatăl, prin care toate s-au făcut, cele din Ceriu, și cele de pe pămînt. Care pentru noi oamenii, și pentru a noastră mîntuire s-au pogorât, și s-au întrupat și om s-au făcut. Au pătimit, au înviat a treia zi, și s-au suit la Ceruri, și șade dea Dreapta Tatălui, și iarăși va să vie să judece vii și morții. Și întru Sfîntul Duh. Iar pe cei ce zic, că era oare cîndva, cînd nu era, și că mai-nainte de a se naște nu era, și că din cele ce nu era s-au făcut! Sau că din alt Ipostas (față) zic, că este, sau din altă ființă, Fiul lui Dumnezeu, sau că este schimbăcios și prefăcăcios, pe aceștia îi anatematisește totalnica (soborniceasca), și apostoleasca biserică¹¹⁰. Pe

¹⁰⁹Însemnează că Cuvântul de o Ființă, și mai înainte de 1 sinod se întrebuița între cei binecinstitori; iar fiindcă după Dumnezeiescul Ilarie, savelianii și cei de pe lângă Pavel Samosatul, l-au întrebuițat pe acesta ca să surpe Treimea Ipostasurilor celor Dumnezeiește începătoare, pentru aceasta Părinții cei 180 adunați în Antiohia în anul 272 împotriva lui Pavel Samosatul, pe acest cuvânt l-au lepădat; după nume numai (măcar că după înțelegere și după însemnare îl mărturisea) pentru ca să nu deie apucare ereticilor, și mai ales pentru că Pavel cu vicleșug meșteșugind, trei ființe din glasul OMOUSIULUI (de o ființă) zicea că sunt. Una adică cea mai întîi era a Tatălui, iar a 2-a a Fiului, și a 3-ea a Sfîntului Duh, și că din aceea aceste se propun ca niște părți, precum zice Atanasie, (împotriva eresului Arienesc) iar sinodul din Niceea, ecumenic fiind, pentru vrednicia sa, nu numai după înțelegere, ci și după nume au poruncit a se propovădui (vezi la Dodecabiblion a lui Dositei, foaia 1031). DE O FIINȚĂ (OMOUSION) iar nu de asemenea ființă (OMIUSION) precum ziceau viclenește Arienii cei pe jumătate (Imiarianiști), pe Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu sinodul acesta l-a propovăduit. Că de ÎMPREUNĂ sau pe de ACEEAȘI, despre FIINȚĂ se zice, după Aristotel și în logică. Iar de Asemenea se zice la felurime, și de obște la cele întîmplătoare ființe, și nu la ființei, și la fire. Și iarăși, DE O FIINȚĂ l-au zis pe el, și nu DE O ÎMPREUNĂFIINȚĂ (SINUSION), precum însemnează dumnezeiescul Epifanie în Anghiroț; că DE O ÎMPREUNĂFIINȚĂ însemnează unire fără de oarecare deosebire (precum o zice Savelie). Iar DE O FIINȚĂ, însemnează pe unirea cea cu deosebire, și pe sporirea a unui Ipostas despre celălalt.

¹¹⁰Însemnează că simbolul acesta al celui din Niceea, nu numai că este puțin schimbat în oarecare de acest cunoscut nouă tuturor, și în toate zilele rostit, ci și aceasta: „A căruia împărăție nu va fi sfârșit”, nu cuprinde nici Teologia Sfîntului Duh, și celelalte articole până la sfârșit. Că sinodul al 2-lea pe acestea le-au plinit, și l-au adus în rînduiala aceasta neschimbată, întru care acum îl rostim. Drept aceea la al 4-lea sinod praxis 5 foaia 1515 a adunării sinoadelor tomul 2 unde se află simbolul sinodului din Niceea cu aceasta, a Căruia Împărăție nu va fi sfârșit, negreșit greșeală este a tipografiei. Fiindcă oriunde se află aiurea, fără de acest cuvânt se află, precum în simbolul al însuși sinodului acestui din Niceea (la foaia 283 a tomului 1 al adunării sinoadelor) în praxis 18 al sinodului al 6-lea (foaia 650) a tomului 2 al sinoadelor) în practicele sinodului din Cartagina, la Socrat cartea 1 cap 7 și pretutindenea. Și fiindcă acest cuvânt cel al 2-lea ecumenic l-au adaos, vezi și în prologul aceluia. Însemnează încă că simbolul acel din Niceea, în alte codice se află cuprinzînd aceasta, și au șezut dea dreapta Tatălui, iar întru altele nu. Și aceasta o însemnăm aicea, ca un lucru vrednic de știință, că simbolul credinței se zicea în biserica cea din început

acest simbol însă, Teodor al Ierusalimului l-a numit dreptă mărturisire a credinței. Iar Damas al Romei, zid împotrivor armelor diavolului. Și de obște de către toată biserica se numește Prapor (adică semn) caracteristic, și Steagul dreptslăvitorilor. Prin care aceștia ca niște adevărați ostași ai lui Hristos, se deosebesc de vrășmașii lui Hristos, și de cei ce se fățarnicesc cu Numele lui Hristos, în vremea ce sunt frați mincinoși și rău slăvitori. Că și ostașii prin semne (adică prin steaguri) deslușesc și deosebesc pe ostași de cei potrivnici. Drept aceea și de la metafora ostășeștilor simboluri s-au numit, și Simbolul Credinței. Au paradosit acest Sfânt Sinod și rânduiala pentru Paști, pe care acum o ține neștrămutată totalnica (soborniceasca) răsăriteană biserică. Despre care (vezi pe al 7-lea apostolesc canon, și pe cel întâi al sinodului din Antiohia) dar încă și pe acestea de față douăzeci sfințite canoane le-au așezat. Care nehotărât sunt întărite de cel întâi canon al sinodului al 4-lea, iar hotărât de al doilea al sinodului al 6-lea și de cel 1 al celui al 7-lea, însemnează însă că Practicalele acestui întâi sinod acum nu se află nici elinește, nici latinește, ci singure acelea, câte Eusebiu al Pamfiliei, Rufin, Socrat, Sozomen, Teodorit, și Ieronim, și alții, iar mai cu deosebire, și mai ales Ghelasie Chisicheanul, care se afla în vremea lui Zinon împăratul la anul 476, care în urmă și episcop al Cezareei Palestinei s-a făcut (vezi la tomul 1 foaia 151 a adunării sinoadelor). Acestea singure zice, se află câte cei mai de sus, și Ghelasie acesta le-a scris. Iar conscrierea (alcătuirea) lui Ghelasie, practică o numește Nichita Honiatul, iar Fotie mai mult istoricească, decât practicească, o pomeneste însă aceasta și Ioan Chiparisianul. (Vezi la Dositei foaia 108 din Dodecabiblion).

numai în vinerea cea mare, când episcopul catihisea pe cei ce se găteau a se boteza în noaptea sâmbetei cei mari când a doua zi strălucea ziua cea purtătoare de lumină, precum istorisește Teodor Anagnost în cartea a 2-a a bisericestii istorii, apoi s-au rânduit de Timotei al Constantinopolului să se zică la fiecare Liturghie, în anul 515; în vremea lui Anastasie împăratul, precum același Teodor zice. Iar apoi în anul 545 Iustin împăratul întâi a rânduit, și în ce vreme a Liturghiei să se rostească acesta în toate bisericile răsăritului, adică mai-nainte de Dumnezeiasca Rugăciune, Tatăl nostru.

CELE 20 DE CANOANE ALE SFÂNTULUI ȘI ECUMENICULUI ÎNTÂI SINOD TÂLCUITE

CANONUL 1

Dacă cineva învoială de către doftori s-a hirurghisit, sau de către barbari s-a tăiat, acesta rămâie în clir (soartă). Iar dacă vreunul sănătos fiind s-a tăiat pe sineși, acesta în clir (soartă) cercetându-se, se cuvine a înceta. Și de acum înainte nici unul dintru cei de acest fel nu trebuiește a se înainta; precum aceasta este prea arătată, că s-a zis pentru cei ce întrebuițează lucrul, și care îndrăznesc pe sineși a se tăia. Așa, dacă careva de către barbari, sau de stăpâni s-au scopit, iar altmintrelea s-ar afla vrednici, pe unii ca aceștia îi primește în cliros (soartă) canonul. [Apost: 21, 22, 23; sobor 1 și 2: 8]

TÂLCUIRE

Câteva canoane ale apostolilor rânduiesc despre scopire, fiind însă, că precum se vede au fost rămas întru nelucrare, pentru aceasta, au urmat trebuința de a rândui despre aceasta și canonul acesta. Care și zice: Cel ce pentru patimă, și pentru boală s-au scopit de către doctori, sau și de barbari în vremea goanei, acesta cleric fiind se lucreze cele ale soartei sale. Iar cel ce sănătos fiind, s-a scopit pe sineși, acesta și cleric fiind se cade a înceta din lucrările clericesti (soartei). Și din cei de acest fel, câți sunt mireni, de astăzi înainte, nici unul se cuvine a se face cleric. Precum însă aceasta o zicem pentru cei ce înadins, și de voie îndrăznesc a se scopi pe sineși, de asemeni iarăși zicem, că dacă oarecare s-a scopit de barbari, sau de stăpânii lor, adică fără de voie și tiranicește, și ar fi vrednici, unii ca aceștia se primesc de către canonul (ori de acesta adică, ori de cel 21 apostolesc). Spre a se face clerici. Citește și tâlcuirea a celui 21 apostolesc.

CANONUL 2

Fiindcă multe, sau de nevoie, sau altmintrele nevoiți fiind oamenii, s-au făcut afară de canonul cel bisericesc. Încât oameni din viață păgânească viind acum la credință, și în puțină vreme catehizându-se, îndată la baia cea duhovnicească se aduceau, și îndată ce se botezau se aduceau la episcopie, sau la prezbiterie. Bine s-a socotit a fi de acum înainte, ca nimic de acest fel a se face; fiindcă și timp trebuie celui ce se catehisește, și după botez mai multă cercare. Că lămurită este apostoleasca scriptură ce zice, nu de curând sădit (neofit), ca nu mândrindu-se să cadă în osândă și în cursa diavolului [1 Timotei 3: 6]. Iar dacă, după ce a trecut timp s-ar afla vreo greșală sufletească pentru fața aceea, și s-ar vădi de către doi, sau trei martori, unul ca acesta înceteze de la cliros. Iar cel ce ar face afară de acestea, ca împotriva marelui sinod obrăznicindu-se, acesta se va primejdui despre cler. [apostolesc: 80; sinod 1 și 2: 17; Sardichia: 10; Laodiceea: 3; Chiril: 4]

TÂLCUIRE

Ceea ce rânduiește canonul 80 al sfinților apostoli, și canonul acesta

rânduiește; că zice, fiindcă în timpurile trecute au urmat a se face multe lucruri, afară de bisericescul canon (adică de acesta 80 al apostolilor), sau de nevoie, sau din altă pricină pornindu-se oarecare. Încât, a-i boteza ei îndată pe aceea care cu puțin timp mai înainte de la păgâneasca, și necredincioasa viață au venit la dreptslăvitoarea credință, și în puțină vreme s-au învățat taina bunei cinstiri, și împreună cu botezul a-i înainta pe ei și la episcopie, sau la prezbiterie; adică a-i hirotonisi pe ei prezbiteri și episcopi. Fiind, zic, că aceste așa afară de lege se făceau, s-a socotit de cuviință de acum înainte a nu se face. Căci cel ce se catehisește, și mai-nainte de a se boteza are trebuință de îndestulă vreme¹¹¹ pentru a se catehiza, și a se învățat bine toate dogmele credinței, și după ce se va boteza, iarăși are trebuință de multă ispitire. Că zice apostolul Pavel către Timotei, nu pe cel de curând sădit (să-l hirotonești) adică pe cel de curând catehizat, și din nou sădit în via lui Hristos, ca nu înălțându-se, să cază în însuși păcatul, și în cursa cea asemenea în care a căzut diavolul, adică în mândrie. Iar dacă trecând vreme s-a afla la cel ce cu vreme în destulă și cu cercare, și s-a catehizat, și s-a botezat, și s-a hirotonisit, s-ar afla zic vreun păcat sufletesc¹¹² și s-ar vădi pentru acela de doi, sau

¹¹¹Vremea catehizării nu se rânduiește de toți una și aceeași, că din apostoleștile așezământuri, un an se rânduiește a se catehiza cei ce vin la dreptslăvitoare credință, doi de canonul 42 al localnicului sinod, celui adunat în Iliviria ispanioleasca cetate, puțin mai înainte de ecumenicul întâiul sinod. Și de Nearaoa 144 a lui Iustinian încă doi ani se rânduiește pentru Samaritenii cei ce vin la credință. Și din canonul 25 al localnicului sinod cel adunat în Ahati în anul 506 opt luni s-au rânduit pentru Iudeii cei ce se întorc la credință. Iar canonul 8 al sinodului al 7-lea voiește să nu primim pe evreii cei ce cu fățarnicie cred. Ci numai pe cei ce cu adevărat cred, și muștră pe cele ale evreilor; unii socotesc că numai într-atâtea zile se face catehizare, câte are Postul cel mare; luându-o aceasta din canonul 45 al sinodului din Laodiceea și din epistolia lui Ieronim cea către Pammahie, și din întâia catihisire a lui Chiril patriarhul Ierusalimului. Dar însă din acestea alta nu se încheie, fără numai că în Postul cel mare se face partea cea mai de pe urmă, și mai cu de-amăruntul a catehizării, pentru că atunci se botează catehumenii (adică cei ce se învață buna credință) în noapte Sâmbetei celei și a zilei celei Luminat. Uneori însă se scurta vremea catehizării pentru împrejurări de nevoie. Pentru aceasta catehumenii cei ce se primejduiesc de moarte, se botează mai-nainte de vremea hotărâtă a catehizării, după canonul 12 al celui din Neocezareea; după cel 47 din Laodiceea; după 52 din Cartagina. După al 5-lea a lui Vasile, și după al 5-lea al lui Chiril.

¹¹²Păcat sufletesc, Zonara zice pe tot păcatul cel ce se naște din abaterea acelor trei puteri ale sufletului, din puterea cea cuvântătoare zic, din puterea mâniitoare și poftitoare. Iar Balsamon zice: tot păcatul ce pricinuieste vătămare sufletului, ori din trupească poftă are începutul, ori din sufletească. Iar alții păcat sufletesc au zis, pe cel ce se face din sufleteștile patimi, adică din trufie, din neascultare, și din altele. Însă chiar păcat sufletesc, despre care zice aicea canonul, este trufia, și înălțarea și mândria, că singură patima aceasta se potrivește Duhovniceștei, și nematerialnicei firii sufletului. Și aceasta este osânda și cursa în care a căzut diavolul. După zicerea apostolului care o aduce aicea canonul, și după tâlcuirea ce-i face Dumnezeiescul Ambrozie. Pentru aceea și Sfințitul Augustin (cartea 3 despre Cetatea lui Dumnezeu) zice: nu este diavolul, nici bețiv, nici altceva de acest fel, dar este mândru și zavistnic. Deci de a cădea episcopul în patima mândriei și o va arăta pe ea prin cuvinte și fapte, și se va vădi de doi, sau trei martori, să înceteze de la cliros. (Adică de lucrarea soartei sale.) Poate pentru ca să se smerească, și să-și măsoare cugetarea sa, și așa iarăși să primească lucrarea ieriei. Iar dacă se va mândri și mai mult, și nu va voi a înceta, să se caterisească și desăvârșit de treapta sa. Iar cum că arătata mândrie, este caterisitoare; arătat este și de la Navatiani, care pentru aceasta s-au lepădat de la biserică, pentru că din mândria și trufia lor, se numeau pe sineși curați, și pe cei ce în vremea goanei s-au lepădat și în urmă s-au pocăit, nu-i primeau, și cu cei căsătoriți a doua oară nu se împărtășeau, unii însă au zis că păcat sufletesc înțelege canonul aici pe socoteala cea rău slăvitoare și păgânească. Dar de ar fi fost aceasta, s-ar fi convenit cel ce o are aceasta, nu numai să înceteze ci și strașnic să se caterisească, și de la biserică să se lepede. Deci fiindcă păcat de

trei martori, unul ca acesta, să înceteze de a lucra cele ale Ieriei. Iar care va voi a face afară de acestea, acesta ca unul ce se obrăznicește împotriva marelui sinodului acestuia se va primejdi, și la Ierie, adică se va caterisi. Vezi și tâlcuirea canonului, 80 apostolesc.

CANONUL 3

A oprit desăvârșit marele sinod, nici episcopului, nici prezbiterului, nici diaconului, nici măcar vreunuia din cei ce sunt din cler, a-i fi cu putință să aibă împreună lăcuitoare muiere; afară numai decât maică, sau soră, sau mătușă, sau de singure fețele acele cu care ar putea scăpa de tot prepusul. [sobor 6: 6; sobor 7: 22, 23; Anghira: 19; Cartagina: 45; Vasile: 88]

TÂLCUIRE

Cei ierosiți (adică sfințiți), și clericii nu se cuvine a pricinui vreo pricină de presupus, și de sminteală poporului, pentru aceasta și canonul acesta rânduiește, că, marele sinodul acesta, cel întâi adică, desăvârșit a oprit, a nu avea stăpânire și voie, nici episcopul, nici prezbiterul, nici diaconul, nici altcineva din clerici să aibă muiere străină în casa sa, și a locui împreună cu dânsa, afară numai maică, sau soră, sau mătușă, sau singure fețele acelea care nu dau presupus.

CANONUL 4

Episcopul mai vârtos se cuvine a se așeza adică de către toți cei ce sunt în eparhie; iar de ar fi cu greu una ca aceasta, sau pentru nevoia ce silește, sau pentru depărtarea căii. Fără sminteală trei împreunându-se, împreun-alegători făcându-se și cei ce nu sunt de față, și împreună-nvoindu-se prin scrisori, atuncea să se facă hirotonia. Iar tăria celor ce se fac, să se dea mitropolitului în fiecare eparhie. [apostol: 1; sobor 7: 3; Antiohia: 19, Sardichia: 6; Laodiceea: 12; Cartagina: 12, 58, 59]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că episcopul se cuvine mai ales a se hirotonisi de toți episcopii eparhiei. Iar de este cu greu a se aduna toți, sau pentru nevoia ce silește, sau pentru lungimea călătoriei, negreșit trei episcopi să se adune, iar cei ce nu sunt de față să se facă împreună-hotărâtori prin scrisori la hirotonie, și atuncea să se hirotonisească. Iar tăria și pecetluirea tuturor celor ce se fac; adică tăria alegerii acesteia ce se face acum de către toți episcopii, și rânduirea unuia din cei trei ce s-au ales (că trei după bisericeasca închipuire se aleg) rânduirea zic a unuia spre a primi vestirea hirotoniei, să rămână și să se aducă, ca la un chiriarh la mitropolitul fiecărei eparhii. Dar fiindcă tâlcuitorii, adică Zonara și Balsamon, tâlmăcesc pe a se așeza în loc de a se alege, iar alții în loc de a se hirotonisi. Aceasta se cuvine să o știm, că mai întâi și chiar a se așeza, însemnează pe a se face. Și așezi

moarte este mândria, iar cei ce fac păcatul cel de moarte, cad din treapta lor, după canonul 32 al marelui Vasile; pentru aceasta și canonul acesta pe cel ce a căzut în acest fel de păcat, îl pedepsesc cu încetarea ieriei.

este în loc de fac, sau arăt. Deci și aici mai întâi și cuprinzător, acest se cuvine a se așeza însemnează, că se cade a se face, a se arăta, a se prohirisi de către toți. Am zis cuprinzător, și mai întâi, că această arătarea are rânduială sfințită, adică mai întâi să se aleagă, și apoi să se hirotonisească. Și așa cu deplinătate înțelegem, că s-a așezat, adică s-a făcut episcop. Încât a se așeza are pe amândouă însemnările, precum și a se face; că însemnează și a se alege, însemnează și a se hirotoni. Una de către toți, iar alta de către trei, și după canonul acesta, și după cel întâi apostolesc mai aceasta este și tălmăcirea sinodului al 7-lea celui a toată lumea întru al 3-lea al său canon. Că și când trei singuri hirotonisesc, mai întâi de către toți se alege, împreun-alegători toți făcându-se prin scrisori..

CANONUL 5

Despre cei ce se fac achinoniți (neîmpărtășiți), ori din cei din cler, ori din cei din tagma (rânduiala) mirenească, de către episcopii fiecărei eparhii, să se ție socotința, după canonul ce zice, pe cei de către alții lepădați, de alții să nu se primească. Însă să se cerceteze nu cumva din micșorarea de suflet, sau din vreo filonichie (prigonire), sau din vreo de astfel de necuviință a episcopului, s-au lepădat din adunare. Deci ca aceasta se ia cuviincioasa cercetare, s-a socotit că este bine în fiecare an, la fiecare eparhie de două ori în an, să se facă sinoade. Ca de obște toți episcopii eparhiei adunându-se la un loc, întrebările cele de acest fel să se cerceteze, și așa cei ce cu dovadă au greșit episcopului, cu cuvânt achinoniți (scoși de la împărtășire) de către toți se vor socoti a fi, până când obștimea episcopilor va socoti pentru dânsii a face o hotărâre mai iubitoare de oameni. Iar sinoadele să se facă, unul adică, mai înainte de Postul mare; Că toată micșorarea de suflet stricându-se, darul curat să se aducă lui Dumnezeu. Iar cel al doilea, pe la timpul toamnei. [apostol: 12, 13, 32, 37, sobor 4: 19; sobor 6: 8; Antiohia: 6, 20; Sardichia: 20, 10 ; Cartagina: 26, 37, 104, 116, 141]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește acestea, pentru clericii și mirenii care s-au afurisit de către episcopii fiecărei eparhii, să ție, și să rămâie adevărată socotința ceea ce este legiuită, precum canonul (cel 32 al apostolilor adică sau și cel al 12-lea) acel vechi rânduiește, că adică să nu se primească la împărtășire de către alți episcopi, cei de către alți episcopi afurisiți. Însă să se facă cercetare nu cumva acești afurisiți s-au afurisit pentru vreo împuținare de suflet, sau prigonire, sau altă oarecare împătimire a episcopului. Drept aceea pentru ca să ia lucrul acesta cuviincioasa cercetare, și celelalte cercări de acest fel, s-a socotit de cuviință a se face sinoade localnice de două ori pe ani în fiecare eparhie, și să se adune toți episcopii de obște, să cerceteze. Și așa după ce se va face cercetarea cea de acest fel, cei ce arătat au greșit episcopului, și cu drept chip s-au afurisit de el, să rămână afurisiți, după cuvântul urmării și al dreptății, și de către toți ceilalți episcopi, până când se va părea de cuviință obștimii episcopilor ca să dea o mai iubitoare de oameni hotărâre pentru acești afurisiți (adică opriți de împărtășire). Că dacă cel ce a afurisit pe ei, să

zicem, s-ar împietri, și după trecere de timp n-ar voi să-i dezlege de afurisire, sau și de va muri, este slobod sinodului după ce va cunoaște de ajuns pe timpul certării, să-i dezlege pe ei de aceasta. Iar sinoadele acestea să se facă, unul mai-nainte de marele Post, ca dezlegându-se toată micșorarea de suflet, și greșeala, care ori arhiereul o a făcut către cler, și către popor, sau din potrivă clerul și poporul, către arhiereul, să se proaducă lui Dumnezeu curat, și neprihănit darul Postului. Iar cel al doilea să se facă în timpul toamnei. Citește și pe al 32, și 33 apostolesc.

CANONUL 6

Obiceiurile cele din început ție-se, cele în Egipt și în Libia, și în Pentapoli, ca episcopul cel ce este în Alexandria să aibă stăpânire peste toate acestea; fiindcă și episcopului ce este în Roma aceasta este obișnuită. Așisderea însă și în Antiohia, și în celelalte eparhii să se păzească întâietatea (presvia) bisericilor. Și de obște aceea fie arătată, că, dacă cineva fără de socotința mitropolitului s-ar face episcop, unul ca acesta marele sinod a hotărât a nu se cuveni a fi episcop. Însă dacă cu obșteasca alegere a tuturor binecuvântată fiind, și după canonul bisericesc, doi sau trei, pentru a loruși prigonire ar grăi împotriva, ție-se hotărârea celor mai mulți. [apostol: 34; sobor 2: 2, 3; sobor 3: 8; sobor 4: 28; sobor 6: 36; Antiohia 19; Cartagina: 13]

TÂLCUIRE¹¹³

Canonul acesta rânduiește, ca să se păzească vechile obiceiuri ale celor trei patriarhi: al celui al Alexandriei chiar și după întâiul cuvânt, iar al Antiohiei, după al doilea cuvânt, iar al Romei pe scurt și cuprinzător (iar pentru al Ierusalimului cu osebite zice sinodul acesta în al 7-lea canon al său, și pentru al Constantinopolului zice Sinodul al 2-lea întru al treilea canon); încât, patriarhul (pe care episcop îl numește aici, nefiind încă obiceiul a se numi cineva cu nume de patriarh)¹¹⁴ al

¹¹³Pricina pentru care s-a dat de sinod canonul acesta, este aceasta. Era obiceiul la episcopii Egiptului, și al Libiei, și al Pentapolei a avea mai întâi pe al Alexandriei, și fără de socotința aceluia a nu face vreun lucru bisericesc; precum zice Epifanie, că această stăpânire întrebuițându-o și sfințitul Mucenicul Petru episcopul Alexandriei, a caterisit pe Meletie episcopul Licopolei în Tivanda, precum mărturisește marele Atanasie în a doua sa Apologie, și însemnează încă același sfânt, că mai-nainte de Petru, fiindcă în Pentapoli a Libiei de sus, câțiva episcopi au primit socotința lui Savelie, și atâta tărie au luat mincinoasele dogmele aceluia încât abia se propovăduia în biserici Fiul lui Dumnezeu. Aceasta aflându-o Dionisie al Alexandriei, a trimis la ei soli ca să-i întoarcă la adevărata dogmă a bisericii; din acestea dar se arată, că episcopul Alexandriei, și mai înainte de acest sinod avea patriarhiceștile pronomii din învechit obicei (care mai vârtos au stăpânit de la cel 34 apostolesc, ce zice, că episcopii fiecărui neam, se cuvine să cunoască pe unul mai întâi, și altele) avea stăpânirea nu numai a ocârmui cele bisericesti ale eparhiilor de acolo, și ale ocârmuirilor, ci și caterisi episcopi, și mitropoliți, ai Climei aceleia. Și fiindcă zisul Meletie cel caterisit de al Alexandriei, se apucase de a silnici obiceiul cel de acest fel, și a îndrăzni să hirotonisească alți episcopi în ocârmuirea Alexandriei, pentru aceasta sinodul acesta 1 în Niceea au reînnoit prin acest canon obiceiul cel din început.

¹¹⁴Că nume de patriarh mai întâi a început în vremile lui Teodosie celui mic, patriarhii mai întâi zicându-se cu osebite episcopi ai apostoleștilor scaune. Acest Teodosie mai întâi a numit pe al Romei patriarh, și pe Dumnezeiescul Hrisostom, precum aceasta o arată Socrat în cartea 7 cap 3, s-a zis însă numele acesta și în sinodul Calcedon, și mai ales de Iustinian s-au numit patriarhi, patriarhii. Și însemnează două oarecare, numele acestea, sau pe episcopii cei ce s-au făcut efori, și exarhi în oarecare eparhii, și

Alexandriei, să aibă stăpânire peste episcopii, și mitropoliții Egiptului, și ai Libiei, și ai Pentapolei. Precum și patriarhul Romei același obicei ținea¹¹⁵ a avea stăpânire și șederea mai sus decât toți Apusenii, și mitropoliți. Așisderea încă și patriarhul Antiohiei a avea stăpânirea peste episcopii, și mitropoliții Siriei, și ai Chilisiriei (Covățiteisiriei), ai amânduror chilichiilor, ai Mesopotamiei, și ai tuturor celorlalte supusei lui ocârmuiri. Și nu numai pronomiile patriarhilor acestora poruncește canonul acesta a se păzi. Ci încă și pronomiile celorlalte eparhii, și a bisericilor celor supus mitropoliților, atât celor ce sunt patriarhi, cât și celor ce nu sunt supuse patriarhilor, și atuncea și acum adică, celor neatârnați, precum al Asiei, al Pontului, al Trachiei, al Ciprului, al Africii, și al celorlalte (măcar că alții zic că alte eparhii numește canonul aici, că cuprinzător numește pe ocârmuirile cele supuse celorlalți doi patriarhi, al Constantinopolului, și al Ierusalimului, și că mitropoliți numește numai pe patriarhi. Dar tâlcuirea cea dintâi este mai bună, și vezi la Dositei în Dodecabiblion foaia 117 și 123). Încât nici un lucru ce atârna de bisericeasca ocârmuire să nu se facă fără de socotința acestora. Și fiindcă cea mai mare treabă și mai de căpetenie din toate cele bisericești sunt hirotoniile, pentru aceasta prin urmare adaoge canonul, că oricare s-ar face episcop, fără de socotința mitropolitului său, au hotărât marele sinodul acesta, ca unul ca acesta să nu fie episcop. (Căci deși mulțimea episcopilor ar fi ales pe episcopul, întărirea însă a alegerii se cuvenea a se face de mitropolitul, și pe care acela l-ar fi ales, se cuvenea a

ocârmuiri de către obștesc sinod, precum au făcut aceasta cel al 2-lea a toată lumea sinod, după Socrat cartea 5 cap 8, dintre care unul a fost, și Grigorie Nissis, supus celui al Cezareei. Și s-au numit aceștia cu acest nume patriarhi nu de la covârșirea scaunelor, ci de sinodiceasca hotărâre. Ca să aibă mai multă tărie spre sădire și spre dezrădăcinare, fiindcă întocmai era cu ceilalți patriarhi. Pentru aceasta și Grigorie Nissis scriind către Flavian al Antiohiei, asupra lui Chesarias cel ce defăimase pe el zicea: de s-ar judeca după vrednicia preoției, întocmai și deopotrivă de către sinod, și un pronomion amânduror nouă s-ar fi făcut, iar mai ales îngrijirea îndreptării celor obștești, întru a fi întocmai. Sau însemnează chiar pe episcopii cei ce au cinstea cea întâi în biserică, de la covârșirea scaunelor acelora, și de la întâia dregătorie nu personală fiind ca acelora; ci cuvenită scaunelor acelora, după moștenire. Care cinci au fost: cel al Romei, al Constantinopolului, al Alexandriei, al Antiohiei, și cel al Ierusalimului. Și fiindcă cel 1 a lepădat frâul, a rămas 1 cel al Constantinopolului; sau adaos și al cincilea cel al Moscovei cei mari; dar și acesta acum nu este. Iar deși Petru al Antiohiei scriind către cel al Achiliei a zis, că singur el cu deosebire se zicea patriarh, cu care s-a unit și Balsamon, totuși nu căutam ce zic episcopii pentru sineși, ci ceea ce pentru dânșii zice soborniceasca biserică. A numit însă Dionisie, și Timotei Eluros (Motocul) patriarh și pe cel al Efesului, dar o a stricat aceasta sinodul al 4-lea. A numit și Teodor Istoricul patriarh pe al Tesalonicului; totuși așa l-a zis, ori după cuvântul exarhilor, precum a făcut sinodul al 2-lea. Cum am zis, ori precum alții zic, pentru multele episcopii ce avea, mai la patruzeci. (Dositei, Dodecabiblion).

¹¹⁵Nu tâlcuiesc drept pe canonul acesta cei ce năvălesc de la biserica Romei. De unde Papa Felix pricindu-se cu Acachie al Constantinopolului, stricând canonul a zis, că episcopul Pimen în fiecare sinod are tăria, precum canonul (acesta adică) al sinodului din Niceea voiește. Și mai înainte de acesta și Pashasinus locțiitorul lui Leon, pe dos a zis aceluiași canon în sinodul al 4-lea. Noi însă din însăși graiurile canonului aflăm adevărata înțelegere a sinodului acestuia. Deci zicem că de vreme ce Meletie a răsturnat dreptățile episcopului Alexandriei, precum am zis, a dat pricină sinodului acestuia să pună canonul acesta, și să rânduiască nu vreun lucru nou, ci numai să întărească rânduielile și obiceiurile, care din veci se păstrau, nu numai la patriarhi, ci și la mitropoliți, și nu numai întru hirotonii, pe care le abătea Meletie, ci și întru toată altă dreptate, ce se cuvine patriarhilor, și mitropoliților după bisericile cele supuse lor. Adică a avea stăpânire fiecare patriarh peste eparhiile cele supuse lui. Și dar și ocârmuirea episcopului Pimen este îngredită, ca și a celorlalți patriarhi.

se face episcop; și vezi subânsemnarea canonului al 4-lea al acestui 1 sinod). Însă dacă de obște toți vor alege pe cineva de episcop după canoanele bisericești, iar doi, sau trei ar zice împotriva, nu după dreptul cuvânt și cu dreptate, ci cu prigonire, și în pizmă, hotărârea celor mai mulți să biruiască; precum și canonul al 19-lea al sinodului din Antiohia rânduiește. Iar canonul al 12 al sinodului din Cartagina zice, că dacă dintre alegătorii, care au și iscălit, în urmă s-ar împotrivi vreunul însăși mărturisirei sale și iscăliturii, acela însuși pe sine se va lipsi de cinstea episcopului. Citește și tâlcuirea la cel apostolesc 34.

CANONUL 7

Fiindcă obicei, și tradiție (predanie) veche, s-a apucat a se ținea, ca episcopul Eliei să se cinstească, aibă-și urmarea cinstei, păzindu-se dregătoria sa cu mitropolia. [apostol: 34; sobor 2: 2, 3; sobor 3: 8; sobor 4: 28; sobor 6: 36; Antiohia 19]

TÂLCUIRE

Două tâlcuiri primește canonul acesta. Că Balsamon și Anonimul (nenumitul) tâlcuitorul al canoanelor, cu care împreună se unesc și câțiva papiști și calvini, tâlcuiesc, că de vreme ce veche tradiție au apucat, și obicei, a se cinsti episcopul Eliei, adică al Ierusalimului¹¹⁶, pentru că întru dânsul s-a întrupat, și a pățimit Domnul și Mântuitoare Propovăduire dintr-însul a ieși prin sfinții apostoli a toată lumea, să-și aibă cinstea potrivită cu cea dintâi, și în anii cei din urmă, însă singură cinstea fără de stăpânire, și fără de dregătorie. Pentru că stăpânirea și dregătoria se cuvine a păzi mitropolia Palestinei, zic adică a Cezareei¹¹⁷ care se numește a lui Straton, căreia precum zice, se supunea Ierusalimul. Precum adică și canonul 12 al sinodului din Calcedon rânduiește, că cetățile către prin împărătești scrisori au luat nume de mitropolie, episcopii acei (mitropolii) dobândească-și singură cinstea, iar dreptățile sale să se păzească mitropoliei celei după adevăr. Cu care chip Marchian a cinstit pe Healchidona, și Valentinian pe Niceea, după practica 12 a sinodului 4. Iar Zonara și alții vor că, precum canonul cel mai de sus a dat protia celui al Alexandriei, și celui al Antiohiei, sau mai bine zice le-au

¹¹⁶Însemnează că după Iosip despre Iudeea cartea 7, cap 18 Ierusalimul s-a numit, pentru că Melchisedec întâiul zidind cetatea, a zidit și biserică, din aceasta cetatea au numit-o Ierusalim. Și numele Ierusalimului este tot evreiesc, însemnând vedenia de pace, după sfinții părinți. Și Ierusalim mai întâi numindu-se, în urmă Elia capitolia s-a numit, după Dion Istoric. Elia de al Adrian care se poreclea Elius, care săpându-se mai înainte Ierusalimul, și cu boi arându-se, și semănându-se după Istoricul Eusebiu, și abia de pe fața pământului cunoscându-se, după Teologul Grigorie, Elia s-a poreclit, după Teodorit și Eusebiu. Iar capitolie, pentru că în locul bisericii lui Dumnezeu, au zidit capiştea lui Dia celui ce se cinstea în capitolia Romei, același Adrian, după însuși Dion Istoricul.

¹¹⁷Cezareea s-a numit, pentru că Eusebiu, Irod o a zidit aceasta în numele lui August Chesariul. Care mai întâi se numea turnul lui Straton. Întru care și Statui ale Chesarului și ale Romei se aflau după Iosip Iudeul cartea 15 cap 13. Însă trei Cezarei erau în Asia, una mitropolia aceasta a Palestinei, a doua cea a capadociei (care și maza Chesarului se numea, după Sozomen, cartea 5 cap 4, încă și mazaca). Și a treia cea a lui Filip.

înnoit, ca pe unele din nou schimbate. (Că protia celui al Romei nu s-a înnoit. Fiindcă era precum am zis întreagă, și nestrămutată) într-acest chip și canonul acesta a mai hotărât cinstea celui al Ierusalimului. Adică precum acela a întărit acelora, nu numai pronomii, și cinstea patriarhicească, ci și rânduiala cinstei acesteia, după care, cel al Romei este întâi, iar al Alexandriei al doilea, și al Antiohiei al treilea, așa și canonul acesta a întărit patriarhului Ierusalimului, nu numai cinstea patriarhicească, ci și rânduiala cinstei. Pentru aceasta nu a zisă aibă-și cinstea, ci aibă-și urmarea cinstei. Adică să fie cu rânduiala cinstei al 4-lea după cei trei. Iar a se păzi vrednicia sa cu mitropolia, însemnează că cinstea aceasta patriarhicească, nu este personală, și particulară, ci afierosită mitropoliei Ierusalimului, încât să treacă la toți moștenitorii scaunului celui după vreme, și nu numai la acesta, și la acela. Iar cum că Ierusalimul a fost mitropolie, martori sunt, atât Iosip zicând: despre Iudeea în cartea 7 cetate mare, și mitropolie a tot neamul Iudeilor. Cât și Filon, mitropolie nu a unei țări a Iudeii, ci și a celor mai multe. Că apostolescul scaun al Ierusalimului, nu numai că este cel mai întâi decât toată lumea, ci și patriarhicesc pronomion a avut din început, și are. Întâi, pentru că a avut eparhii supuse luiși, și ocârmuire patriarhului cuvenită. Drept aceea proestoșii bisericilor cei de loc, și nu cel al Cezareei, au hirotonisit pe Dion al Ierusalimului, după ce s-a dus Narchis. Iar arătându-se iarăși Narchis, iarăși de frați se cheamă, după Eusebiu, și nu de fratele, sau de al Cezareei. Iar Narchis a făcut sinod cu 14 episcopi pentru Paști mai înainte de Sinodul 1. Al doilea, pentru că patriarhul Ierusalimului în Sinodul 1 El întâi a iscălit, iar Eusebiu al Cezareei al 5-lea, și peste a zice, că mitropolii se schimbă adică, într-o iscălituri, și în șederile Sinoadelor, și cuvântările către Împărați, alteori mai întâi, și alte ori mai în urmă. Iar cel al Ierusalimului, totdeauna întâiul între părinții sinodului, și de-a pururea împreună cu patriarhii se numără, și cu mitropolii niciodată. Și citește de Dositei în Dodecabiblon cartea 2 cap 4. Iar de am și da că Ierusalimul ar fi fost supus Cezareei, dintru aceasta ce iese? Că precum Vizantia mai întâi era supus Iraciei, iar apoi după ce Vizantia s-a făcut patriarhie, Iracilia s-a supus ei. Întru acest chip, de am și ierta (care nu este) că se supunea Ierusalimul Cezareei, după ce Ierusalimul s-a cinstit a fi patriarhie, Cezareea a rămas cu dregătoria sa, a fi mitropolie a Palestinei, și mai plecată însă decât Ierusalimul. Fiindcă ea, este numai mitropolie, ia Ierusalimul patriarhie.

CANONUL 8

Pentru cei ce se numeau pe sineși curați cândva, iar venind către soborniceasca, și apostoleasca biserică, au socotit Sfântul, și marele sinod, ca hirotesindu-se ei, apoi așa să rămână în cler. Însă mai întâi de toate, aceasta se cuvine a o mărturisi ei în scris, că se vor învoi, și vor urma dogmelor soborniceștei, și apostoleștei biserici. Adică și cu cei însoțiți prin a doua nuntă a se împărtăși, și cu cei ce în vreme de goană au căzut; pentru care și timp s-a rânduit, și vreme s-a hotărât; ca ei să urmeze într-o toate dogmele soborniceștei biserici. Deci ori unde s-ar afla, ori prin sate, ori prin cetăți numai ei singuri hirotonisiți, cei aflați în cler, vor fi într-o aceeași schimă (chip). Iar (unde) ar fi

episcop al soborniceştii biserici, şi ar veni oarecare, este arătat cum că episcopul bisericii va avea dregătoria episcopului, iar cel ce se numeşte episcop de către cei ce se zic curaţi, că aveau cinstea prezbiterului. Afară de nu cumva i s-ar părea episcopului (însuşi) al împărtăşi de cinstea numelui. [sobor 7: 14; Anghira: 13; Neocezarea: 14; Antiohia: 8, 10] Şi dacă aceasta nu îi va plăcea lui, va socoti un loc, ori de horepiscop, ori de prezbiter, pentru cel ce se socoteşte negreşit a fi în cler. Ca să nu fie doi episcopi în cetate. [apostol: 46, 47, 68; sobor 2: 7; sobor 6: 95; Laodiceea: 7, 8; Cartagina: 66; Vasile: 1, 57; Teologul: 12]

TÂLCUIRE

Curaţi se zic navatianii (aşa pe sineşi numindu-se după mândria cugetului, precum scrie Eusebiu cartea 6, cap 43) [Sard: 6; Laodiceea 57; Vasile: 89] Iar Navat a fost prezbiter al bisericii Romanilor, carele nu primea pe aceea, ce în vremea goanei s-a fost lepădat (de credinţa lui Hristos) iar apoi s-au căit. Ci nici cu cei însoţiţi prin a doua nuntă se împărtăşea. Şi după botez zicea, că nu se mai poate milui cel ce a păcătuit, după Epifanie la eres 59, şi după Augustin eres 38. Deci acesta măcar că în dogmele credinţei nu a greşit, nici era eretic, ci numai schismatic, după 1 canon al marelui Vasile. Pentru ura de fraţi a sa însă şi nemilostivirea socotelii, şi mândria sa, s-a anatematisit, de sinodul cel ce s-a făcut în Roma în vremea lui Papa Cornelie, după Eusebiu, şi de sinoadele ce s-au făcut în Cartagina, în vremea lui Ciprian, şi în Antiohia şi în Italia împotriva lui. De la acesta s-a numit Novatiani şi cei ce au urmat relei socotelii lui. Aceasta aşa fiind cunoscute, zice canonul acesta, că dacă Navatianii cei de acest fel, vor veni la soborniceasca biserică, s-a socotit de cuviinţă să se hirotetisească¹¹⁸ şi aşa să se primească, şi să rămâie în soarta lor, cei ce erau adică şi în chip clerici (aşa prin hirotesia au primit pe Donatişti şi canonul 66 al sinodului din Cartagina) însă trebuie să mărturisească în scris, că au să păzească toate dogmele soborniceştii

¹¹⁸Hirotesia aici nu este hirotonie, precum poate a prepune cineva, ci este a se pune mâna preoţilor pe capetele ereticilor celor ca aceştia, şi aşa să se primească ca pocăindu-se. Că aşa prin hirotesia (şi nu prin hirotonie). Şi canonul 49 al celui din Cartagina, voieşte a se primi cei ce se pocăiesc. Şi că este adevărat cuvântul meu, mărturiseşte şi sinodul al 7-lea, că citindu-se canonul acesta la întâia praxă a aceluiasi, şi întrebându-se, cum se cade a se înţelege zicerea hirotetisindu-se, a zis Preasfântul Tarasie; spre blagoslovenie se zice aici hirotesia, şi nu spre hirotonie. Drept aceea din canonul acesta trebuie a se învăţa părinţii cei duhovniceşti, să-şi pună mâinile pe capetele celor ce se pocăiesc, când le citesc Rugăciunea cea iertătoare, precum o zice aceasta şi canonul 35 al celui din Cartagina anume. Că de nevoie este hirotesia aceasta la Taina pocăinţei. Şi auzi ce zic apostolii în aşezământurile lor. (cartea 2 şi cap 18) „Primeşte pe cel ce a păcătuit, când se va tângui, şi punându-ţi mâna pe capul lui, lasă-l apoi să rămână în turmă.” Şi iarăşi (la acelaşi cap 43) „Precum primeşti pe cel necredincios, după ce îl vei boteza, aşa şi pe cel păcătos, după ce îl vei hirotetisi ca pe un curat îl vei aşeza la păşunea cea duhovnicească. Şi hirotesia i se face lui în locul botezului. Fiindcă prin punerea mâinilor se dă Duhul cel Sfânt celor ce credeau. Obişnuirea hirotesiei aceştia însă, în darul acest nou, a apucat a se ţine de la legea veche, că aşa şi arhiereul prin punerea mâinii primea jertfele arderilor de tot, şi ale mântuirii, şi cel pentru păcat. Şi vezi capetele 1 şi 3 şi 4 ale cărţii Leviţilor. Însemnează însă, că cu iconomie au primit sinodul pe aceste pe Navatiani, precum însemnează marele Vasile în canonul 1. Vezi, şi tâlcuirea canonului al 7-lea al sinodului 3 unde canonul 39 al sinodului din Iliviria zice că prin hirotesia să se primească ereticii.

biserici. Cum că vor primi că de a doua nuntă, și pe cei ce de silă s-au lepădat de Hristos, și cum că îi vor iconomisi pe ei, după rânduitele vremi, și după canonul pocăinței celor ce s-au lepădat de Hristos; și așa, oriunde s-ar afla, ori în cetăți, ori în sate, să rămână în cler, și în treapta în care s-a aflat fiecare hirotonisit. Adică episcopul să rămână episcop; prezbiterul, prezbiter; și diaconul, diacon; să rămână însă episcopul, acolo unde episcop dreptslăvitor al soborniceștii biserici nu este. Iar dacă la aceeași biserică se află și dreptslăvitorul episcop, acesta să-și aibă dregătoria, și toată lucrarea, și numele de episcop, iar novatianul cel ce mai-nainte a fost episcop, să aibă pe singură cinstea prezbiterului; afară numai de va voi dreptslăvitorul episcop, să aibă și acela cinste, și numele gol de episcop¹¹⁹ însă nu și să lucreze vreo sfântită slujbă ca episcop, pentru ca să nu urmeze necuviința aceasta, a fi doi episcopi într-o una și aceeași cetate (despre care vezi canon 35 apostolesc și pe cel al 16 al celui 1 și al 2-lea sinod¹²⁰ iar de nu va voi nici aceasta, se cuvine a ierta să aibă loc de episcop¹²¹ sau de prezbiter, pentru ca împreună să se numere și el cu ceilalți ierosiți, și clerici, și să nu se arate cu totul căzut din cler.

CANONUL 9

Dacă oarecare fără cercetare s-a proadus prezbiteri, sau cercetându-se ș-au mărturisit păcatele lor¹²². Și mărturisindu-se ei, afară de canon pornindu-se oamenii, asupra unora ca acestora ș-au pus mâna, pe aceștia canonul nu-i primește. Că pe neprihănirea o apără soborniceasca biserică. [apostol: 25, 61; Neocezarea: 9, 10; Teofil: 3, 5, 6]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieste, că, cei ce vor să se ierosească, se cuvine a fi curați

¹¹⁹Precum și pe Meletie cercetându-se l-au osândit sinodul 1 să petreacă în Lico, gol nume de episcop având, și de aici înainte nici în cetate, nici în vreun sat să hirotonisească. Sozomen în bisericeasca Istorie, cartea 10, cap 14 și Socrat cartea 10 cap 9.

¹²⁰Scrie Sozomen, în cartea a 4-a cap 14 povestind despre Felix, și despre Liverie episcopii Romei, zice. Aceasta Dumnezeu iconomisind să moară Felix, și să rămâie singur Liverie, pentru a nu se necinsti scaunul lui Petru, de doi povățuitori chivernisindu-se, care este semn de prigonire, și străin de bisericescul canon. Iar Epifanie la eresul 68 zice: Nici odată Alexandria a avut doi episcopi. Și Corneliu al Romei, scriind către Fanie al Antiohiei, prihănește pe Mavdat că cerea să se facă, care s-a și făcut episcop al Romei, însuși Corneliu acesta fiind într-însa legiuit episcop; și zice, deci cum nu cunoștea, că într-o biserică un episcop se cuvine a fi, și nu doi?

¹²¹Fiindcă nu este slobod a se face episcop în sat, sau într-un timp mic, în care și un singur prezbiter este destul, pentru a nu se defăima numele episcopului, după canonul 6 al sinodului din Sardichia, pentru aceasta, în niște orașe mici ca acestea, și în sate, se făcea cei ce se numea horepiscopi. Deci horepiscopul după canonul al Antiohiei, se făcea de episcopul cetății aceleia, la care supus, și însuși și satul lui. Zice dar canonul acesta, că unul ca acesta se hirotonisească citeți, ipodiamoni, și (eforchistis) adică catehisitori. Dar să se caterisească de va îndrăzni fără voia episcopului celui din cetate a hirotonisi prezbiter sau diacon, măcar de ar avea și hirotesie de episcop. Iar canonul 8 al aceluiași sinod, iartă a da neprihăniți horepiscopi cărți pașnice, adică slobozitoare celor ce ar cere. Așisderea încă și canonul 13 al Celui din Anghira, rânduieste că fără scrisorile adevăratului episcop să nu hirotonisească Horepiscopii, prezbiteri, sau diaconi, nici în locul lor, nici într-o altă cetate.

¹²²Ioan Antiohianul în adunarea canoanelor, în loc de „păcatele lor” are „Cele greșite de dânșii” care este și mai drept.

de păcate care opresc ierosirea (adică sfințirea), și se cuvine a se cerceta viața, și petrecerea lor. Iar dacă oarecare s-au făcut prezbiteri, fără a se cerceta, sau și cercetându-se și-au mărturisit păcatele lor, fiind opritoare de prezbiterie, iar arhieriei cei ce i-au cercetat, pornindu-se afară din canoane, au hirotonisit pe ei prezbiteri, aceștia, zic, care cu nevrednicie prezbiterit, neprimiți sunt de a lucra preoțește. Că vădindu-se de către alții, s-au însuși mărturisindu-și păcatele cele opritoare de preoție, ce au făcut mai-nainte de hirotonie, se caterisesc după Balsamon și Zonara. Sau înceteze despre a lucra Preoțește, după anonimul (nenumitul) tâlcuitor al canoanelor. Dar adaoge și pricina canonul, pentru care cei ce au căzut în păcate nu sunt primiți la preoție. Fiindcă zice, că soborniceasca biserică apără, și voiește a fi prezbiterii neprihăniți întru păcate, precum poruncește Pavel, a fi și episcopul, zicând: „Se cuvine episcopul a fi neprihănit”(1 Timotei 3: 2) adică nu numai neînvinovățit, ci și cu totul neprihănit, și ne catigorit¹²³.

CANONUL 10

Câți dintre cei ce au căzut s-au prohirisit (adică s-au hirotonisit) prin neștiință, sau și mai-nainte știind cei ce i-au prohirisit, aceasta nu face sminteală canonului bisericesc, căci cunoscându-se se caterisesc. [apostol: 62; Anghira: 1, 3, 12; Petru: 10]

TÂLCUIRE

Câți au căzut¹²⁴, adică s-au lepădat de Domnul nostru Iisus Hristos, apoi s-au

¹²³Însemnăm însă aici o socoteală sobornicească și obștească, că toți cei ce afară de canoane, și cu nevrednicie s-au hirotonit, mai-nainte de a se caterisi de sinod, cu adevărat sunt prezbiteri. Fiindcă precum zice Dumnezeuiescul Hrisostom: „Pe toți Dumnezeu nu-i hirotonește, însă prin toți el lucrează; deși ei ar fi nevrednici, pentru a se mântui norodul” (voroava 2 către Timotei la cea 2). Și iarăși: „Fiindcă și prin cei nevrednici Darul lucrează nu pentru dânșii, ci pentru cei ce vor să se folosească.” (voroava 11 la cea 1 către Tesaloniceni) Și Iarăși: „Acum dar și prin cei nevrednici a obișnuit a lucra Dumnezeu. Și nimic Darul botezului de la viața prezbiterului se vatămă”. (Voroava 8 la cea 1 către Corinteni) Dar și în voroava a 3-a la cea către Coloseni prin multe o dovedește. Întru care și acestea le zice: „Darul lui Dumnezeu care și întru cei nevrednici lucrează, nu pentru noi, ci pentru voi.” Și iarăși, „nu pe mine mă defaimă, ci prezbiteria. De mă vei vedea gol de aceasta, atuncea defaimă-mă. Atuncea nici eu voi suferi a porunci. Până însă ședem în tronul acesta, până când vom avea șederea întâi, avem stăpânirea și tăria, deși nevrednici suntem.” Iar Simeon al Tesalonicului (în răspunsul al 13-lea) zice, „prin hirotonie lucrează darul întru dânșii, ori arhieriei de sunt, ori ierei, pentru mântuirea celor ce vin, și câte Taine vor săvârși, sunt cu adevărat Taine. Vai însă (adaoge același iarăși) unora ca acestora. Care ori mai-nainte de hirotonie au greșit, ori după hirotonie, că nevrednici sunt de preoție. Și de vor a se pocăi, și a se mântui, înceteze desăvârșit de la preasfintele lucrări al preoției. Fiindcă nimic altă îi va ajuta spre pocăință, de nu mai-nainte se vor părăsi de preoție.” Vezi și mărturia lui Hrisostom pentru paretisire la forma canonicității paretisiri la sfârșitul cărții.

¹²⁴Însemnează, că în vremea goanelor câți rămâneau statornici în credința lui Hristos, în de obște se numeau stătători. Care se împărțeau în două, în mărturisitori, și mucenici. Și mărturisitori se ziceau, cei ce luau feluri de chinuri pentru mărturisirea lui Hristos, și nu se omorau. Iar mucenici, cei ce mureau în temnițe și în munci. Iar câți dimpotrivă nu stăruiau în credința lui Hristos, se numeau căzuți, sau greșiți, sau călcători, spre deosebirea de cei stătători. Care se despărțeau în patru rânduieli. Cei întâi se numeau cei ce jertfiseră, pentru că au jertfit idolilor, sau au mâncat jertfă idolească. Cei al doilea care au tămâiat, pentru că au tămâiat idoli. Cei al treilea libelatici, pentru că da libel, adică în scris mărturisirea, că nu sunt creștini, sau și cumpăra acest fel de mărturie de la eparhul că au jertfit. Și cei al patrulea, vânzători, care

pocăit, nu se face prezbiteri. Căci cum este cu puțință a se face prezbiter cel ce după canoane este oprit a se împărtăși cu Dumnezeuieștile Taine până la moartea sa? Pentru aceasta și canonul acesta zice, că, acei câți dintre cei ce s-au lepădat (de Hristos) s-au hirotonisit, ori pentru că arhiereul cel ce i-a hirotonisit nu știa lepădarea; sau pentru că știa dar n-a băgat samă, sau au socotit că hirotonia poate ca și botezul să-i curățească, precum tâlcuiește Balsamon. Aceasta zic, a se hirotonisi adică prin neștiință, sau în știință, nu aduce vreo sminteală sau împiedicare bisericescului canon, încât a nu-i opri despre a lucra preoția, nu. Pentru că după ce se vor, că întru acest chip s-au hirotonisit, se caterisesc. Câți însă mai-nainte de botez au jertfit idolilor, aceștia botezându-se, se preoțesc, ca unii ce se spală de păcat după canonul 12 din Anghira. Iar câți pentru Hristos s-au muncit, și s-au închis, și de silă și nevoie au primit în mâini tămâie, sau în gură mâncări de jertfă, aceștia, dacă cealaltă viață a lor este bună, se prohirisesc clerici, după canon 3 al aceluiași. Însemnează însă, că nu numai cei ce mai-nainte de hirotonie s-au lepădat (de credință) apoi hirotonisindu-se se caterisesc, ci și câți după hirotonie s-au lepădat, și citește canonul 62 apostolesc.

CANONUL 11

Pentru cei ce au călcat (Credința) fără de silă, sau fără de luarea averilor, sau fără primejdie, sau ceva de acest fel, care s-au făcut sub stăpânirea lui Lichinie. Au socotit sinodul, deși au fost nevrednici de iubire de oameni, însă să se milostivească spre ei. Deci câți cu adevărat se vor căi, trei ani vor face ca niște credincioși între cei ascultători, și șapte ani vor cădea jos. Iar doi ani fără proaducere se vor împărtăși cu poporul de rugăciuni. [Anghira: 6; Petru: 2; Vasile: 73, 81; Grigorie Nissis: 2]

TÂLCUIRE

Alte canoane pentru cei ce de multa silă, și de mare nevoie se lepădau de credință vorbesc, iar canonul acesta vorbește pentru cei ce fără de nevoie se leapădă, zicând: Cei ce au călcat credința cea în Hristos fără de oarecare nevoie, sau primejdie, s-au lipsirea averilor lor, care au fost cei ce erau în vremile Tiranului Lichinie. Aceștia zic, măcar că erau în vremile nevrednici de iubirea de oameni, și de sincatavasis (conpogorământ), s-au părut însă sinodului să arate milă spre dâșii. Deci câți cu adevărat, și din inimă, dar nu cu fățarnicie, și cu minciună, se căiesc pentru păcatul ce au făcut, aceștia trei ani vor face între ascultători. Adică vor sta în Pridvor înaintea Sfintelor și Împărăteștilor Porți ale bisericii, pentru ca să asculte Dumnezeuieștile Scripturi, până ce va zice diaconul câți sunteți catihindu-vă ieșiți, după aceasta să iasă. Iar doi ani vor cădea jos, adică vor intra în biserică, și vor sta în partea cea din urmă a amvonului; să iasă însă și aceștia împreună cu cei ce se catihisesc, când zice diaconul, câți sunteți catihisindu-vă ieșiți. Iar doi ani se vor împărtăși întru rugăciuni împreună cu norodul. Adică vor sta împreună cu cei credincioși să se roage, și să nu iasă cu cei ce se catihisesc, fără

temându-se de gonaci vindeau sfințitele cărți al creștinilor spre a se arde. (Adolf Labiul din bisericeasca Istorie cartea 2 cap 3).

însă a se împărtăși cu Dumnezeuiștile Taine, până ce se vor sfârși acei doi ani.

CANONUL 12

Iar cei ce vor fi chemați de Har, și pornirea cea întâi arătând, și brâiele lepădând, iar după acestea, la a loruși borătură se vor întoarce, ca câinii, încât unii și arginți a da, și cu beneficii spre a isprăvi, ca iarăși să se ostășească. Aceștia, zece ani să cadă, după vremea de trei ani a ascultării. Peste toate acestea, se cuvine a cerceta buna voință a lor, și felul căinței. Căci câți cu frică, și cu lacrimi, și cu răbdare, și cu faceri de bine, își vor arăta întoarcere cu lucrul și nu cu chipul, aceștia plinind vremea hotărâtă a ascultării, după cuviință se vor împărtăși de Rugăciuni, împreună cu a fi slobod episcopului, a socoti și ceva mai iubitor de oameni pentru dânșii. Iar câți cu nebăgare de seamă au adus, și au socotit că le ajunge lor spre întoarcere, chipul întrării în biserică, numai decât plinească vremea. [Petru: 9, 11; sinod: 6, 102; Anghira: 2, 5, 7; Laodiceea: 1, 2; Vasile: 2, 3, 74, 84; Nissis: 4, 5, 7, 8]

TÂLCUIRE

Și canonul acesta pentru ostașii creștini, se vede că vorbește, care se afla în anii lui Lichinie, și rânduiește așa: câți ostași creștini, chemându-se, și împuternicindu-se de Dumnezeuișcul Har, au arătat mai întâi vitejie și pornirea spre mucenicie, și brâiele le-au aruncat, semne fiind a ostășiei lor; iar după aceasta s-au întors ca câinii la borătura loruși, adică s-au căit, și s-au lepădat de credință. Încât unii dintr-înșii și bani au dat, și cu beneficii, adică cu feluri de daruri, au dobândit iarăși ostășia cea dintâi, aceștia zic, după ce vor face trei ani în locul ascultătorilor, să facă, și zece ani încă în locul celor ce cad. Adică, să intre în biserică, și să iasă împreună cu cei ce se catehisesc. Însă peste toate acestea arhiereul, și duhovnicescul părinte, se cuvine să cerceteze voința unora ca acestora, și felul, și așezarea căinței lor¹²⁵. Căci, câți cu frica lui Dumnezeu se pocăiesc, și cu umilință fac pe Dumnezeu milostiv, și rabdă chinuiri, și fac faceri de bine, milostenii adică, și alte bunătăți. Și în scurt a zice, se pocăiesc cu adevărat și curat,

¹²⁵Pentru aceasta Dumnezeuișcul Hrisostom (cuvântul 2 pentru preoție) zice aceste: „Nu se cade după măsura păcatelor să pune păstorul și certările. Ci să socotească, și proeresul păcătoșilor, nu cumva vrând a cârpi, pe cea ruptă, mai rău să o rupă, și silindu-se să îndrepteze pe cel căzut, mai mult să-l doboare. Că cei neputincioși după proeresis (adică după mai-nainte alegere și voință) de se vor certa câte puțin, vor putea, de nu desăvârșit, dar măcar în parte a se izbăvi de păcate și de patimi; iar dacă deodată de va da cineva toate cuviincioasele certări și canonisiri, îi va lipsi și de cea puțină îndreptare, ce o putea lua. Și iarăși: Multă înțelepciune trebuie să aibă păstorul, și mii de ochi, ca să vadă din toate părțile deprinderea sufletului. Pentru că precum unii, neputând suferi asprimea canonului, se fac tari în cerbice, și sărind cad în deznădăjduire. Așa iarăși dimpotrivă, sunt unii care pentru că nu au luat canon potrivit păcatelor lor, se lenevesc, și mai răi se fac, și se îndeamnă a păcătui mai mult. Pentru aceasta în vremea patriarhului Luca, un episcop canonisind prea în puțină vreme pe un ostaș, ce făcuse ucidere de bună voie, și dându-i în scris nevinovățirea lui, s-a învinovățit de sinod pentru pogorământul acesta covârșitor, ce a făcut; iar episcopul, a adus spre mărturie canonul acesta al sinodului acestuia. Însă a auzit de la sinodul acela, că arhierieilor s-a dat voie să adaoge, sau să împruțineze certările canoanelor, nu însă și să facă covârșitoare și necercetată conpogorâre. Apoi pe ucigașul ostaș sinodul l-a supus certărilor canoanelor, iar pe episcopul l-au pedepsit cu oprirea arhieriei într-o atâta rânduiește vreme.

și nu cu fățarnicie, și numai într-o arătare. Aceștia, zic, după ce vor împlini acei trei ani cu ascultătorii, după dreptate roagă-se împreună cu cei credincioși, și din biserică să nu iasă. Și pe lângă conpogorământul acesta, este slobod arhierului a arăta pentru dânșii încă mai multă iubire de oameni, și milostivire. Iar câți cu nebăgare de seamă și cu lenevire se pocăiesc, și socotesc că este îndestul spre pocăință a intra în biserică după arătare împreună cu cei ce cad, și să iasă iarăși cu cei ce se catehiesc. Aceștia zic, plinească, și acei trei ani ai ascultării, și acei zece ani întregi ai căderii.¹²⁶

CANONUL 13

Iar pentru cei ce călătoresc (din viață) vechea și canoniceasca lege se va păzi și acum, încât, de se călătorește vreunul, de merindele cele mai de urmă și prea de nevoie, să nu se lipsească. Iar dacă cel deznădăjduit, și poate s-a împărtășit, va rămâne iarăși între cei vii, fie împreună cu cei ce se împărtășesc de singură rugăciunea. Iar de obște, și pentru oricare ar călători din (viață), cerându-se a se împărtăși de Euharistie, episcopul cu cercetare împărtășească-l din profora (proaducere).

TÂLCUIRE

După ce dumnezeieștii părinți aceștia au rânduit despre certare, și cu ce chip, și în câtă vreme se cuvine a fi neîmpărtășiți cei ce s-au lepădat de Hristos, în canonul acesta rânduiesc, căci câți dintre unii ca aceștia, se primejduiesc să moară, la aceștia să se păzească și canoniceasca lege (care se socotește a fi canonul 6 al sinodului din Anghira, mai vechi fiind decât acest 1 Sinod Ecumenic). Încât, oricare se va deznădăjdi spre moarte, să nu se lipsească de cea de săvârșit, și mai de pe urmă, și prea de nevoie merindă pentru călătoria aceea și înstrăinarea, care este împărtășirea Dumnezeieștilor Taine¹²⁷. Însă dacă acesta ce s-a hotărât de

¹²⁶Însemnează că în canonul acesta se păzesc acele două ce marele Vasile în canonul al 3-lea al său le pomenește. „Adică obiceiul, și forma, scumpătatea, și mărginirea. Obiceiul adică, și forma, sunt acei trei ani ai ascultării, și cei zece ai căderii. Iar scumpătatea și mărginirea sunt lacrimile, și suferirea relei pătimiri, facerile de bine, și de obște pocăința cea adevărată și curată. Și la cei ce au primit scumpătatea, s-a făcut pogorământ a împlini numai cei trei ani ai căderii. Iar la cei ce aceasta nu au primit, nici un pogorământ li s-au făcut, ci li s-a poruncit să păzească toți anii.” Pentru aceasta și Dumnezeiescul Hrisostom în voroava 14 la cea a doua către Corinteni zice, „Eu nu cer mulțimea anilor, ci îndreptare sufletului. Aceasta dar arată, de s-au umilit cei ce au păcătuit, de s-au schimbat viața, și iată s-au făcut tot. Iar încât aceasta nu este din prelungirea canonisirii nici un folos se naște. Căci și la ranele cele trupești, nu căutăm de s-au legat de multe ori, ci de le-au folosit legătura. Deci de le-au folosit în puțină vreme, nu se mai lege; iar de nu, legi-să încă și mai mult de zece ani. Și până atuncea nu se dezlege, până ce se va folosi rănitul prin legătură.

¹²⁷Scrie însă și Dionisie al Alexandriei lui Favie trimițând „Că un credincios bătrân ce se numea Serapion, a fost jertfit idolilor, bolnăvindu-se greu și trei zile fără glas fiind, într-o patra zi puțin înputernicindu-se, a chemat pe nepotul său, și a zis să vină un iereu. A mers copilul la prezbiterul; și era vreme de noapte. Sau întâmplat însă de a fost prezbiterul bolnav, încât nu a putut să meargă. Și fiindcă eu (zice Dionisie) am fost dat poruncă prezbiterilor, ca să ierte a se împărtăși cei ce se primejduiesc la moarte, mai ales dacă aceasta rugându-se o cer, pentru ca să moară și să se ducă din viața aceasta cu bună nădejde, prezbiterul dar a dat copilului o păticeică din prea Sfânta Pâine, și i-a zis că să o ude, și să o toarne în gura bătrânului, și așa făcând copilul, și acela puțin înghițind, îndată și-a dat duhul.” (Eusebiu în

moarte, și s-a împărtășit cu Sfintele Taine, se va însănătoși iarăși, acesta să stea numai cu cei credincioși, și să se roage împreună, nu însă și să se împărtășească. Iar Balsamon zice, că unul ca acesta, pentru care vorbește canonul acesta, fiindcă se află în locul celor ce împreună stau, pentru aceasta și întru același iarăși i se poruncește a rămâne. Iar de a fost în locul ascultătorilor, iarăși întru acela a rămâne. Și în de obște, în canonul acela în care se află fiecare când se primejduia mai-nainte de împărtășire, se cade a se întoarce iarăși la acela după împărtășire. Și pentru ca să zicem cu canon cuprinzător și obștesc, fieștecărui om (creștin) adică ce se primejduiește spre moarte, și cere a se împărtăși cu Dumnezeuiasca Euharistie, episcopul sau și duhovnicescul părinte, cu cercare, să-l împărtășească pe el cu Dumnezeuieștile Taine.

CANONUL 14

Pentru cei ce se catihisesc și au căzut, au socotit sfântul și marele sinod, ca, trei ani ei să fie ascultători numai, după aceasta să se roage cu cei ce se catehisesc. [Neocezareea: 5; Laodiceea: 19; Vasile: 20; Timotei: 6; Chiril:5]

TÂLCUIRE

Catehumeni se numesc de la Catiho, care se tâlcuiește, învăț prin cuvânt pe cei începători la credință, fiindcă se catehizau aceștia, și se învățau dogmele dreptslăvitoarei Credințe. Însă se împărțea în două rânduieli. Și rânduiala cea întâi era mai îndeplinită, și numea a celor ce pleacă genunchii, care primesc credința, iar numai botezul îl mai întârziiau. Pentru aceea intrau și în biserică, până la rugăciunea celor ce se catehisesc, după canonul 19 al sinodului din Laodiceea, care rugăciune în taină zicându-se, și la vremea ei mâna preotului punându-se asupra lor, își plecau genunchii. Iar când se striga, câți sunteți chemați ieșiți, ieșeau din biserică. Iar cea a doua rânduială era mai nedeplinită, și se numea a ascultătorilor, care în pridvor stând către împărăteștile uși, ascultau Dumnezeuieștile Scripturi, și după ascultarea Dumnezeuieștii Evanghelii ieșeau, după Vlastar, și după scoliastul lui Armenopol la perilipsul canoanelor (partea 5 suprascrierea 3) care amândouă rânduieli luminat se văd și în închipuirea bisericii care o am închipuit la sfârșitul cărții. Iar Cardinalul Bona (cartea 1 despre lucrările Liturghiei) și alții oarecare, pe lângă aceste două rânduieli, numără și alte două, de la părinții apuseni aceste adunându-le. Și acestea se numeau, una a celor pricepători (pentru că cerea botezul) și alta a celor aleși. Care așa se ziceau, după ce se înscriau în catalogul celor ce abia aveau a se boteza. Pe care îi numește capul al 7-lea al cărții a 8-a a apostoleștilor așezământuri luminați, și Chiril în catehisirile sale, iară botezați capul al 8-lea al aceleiași cărți a așezământurilor. Pe aceștia îi pomenește și canonul al 6-lea al lui Timotei. Acestea așa fiind zise, zice canonul acesta: Câți catehumeni

bisericeasca Istorie cartea a 6-a cap 44). Încă și Ilie mitropolitul Critului, scriind către oarecare Dionisie Monah zice: „Că dacă cineva încă de puțin răsuflă, și desăvârșit nu a murit, însă este întru nesimțire, și nici a lua, nici a mânca poate, sau și într-alt chip, scuipe ceea ce-i pun în gură, de este zic cineva aceste fel, se cuvine prezbiterul cu luare aminte, să pecetluiască buzele lui și limba lui cu atingerea și turnarea Dumnezeuieștilor Taine”.

fiind din rânduiala cea întâi și mai deplinită, s-au lepădat de credință, s-a părut a fi cuviincios sfântului și marelui sinodului acestuia, trei ani să stea în cea a doua, și mai nedeplinită rânduială a celor ce se catehiesc, a celor ce ascultă în Pridvor, și după acei trei ani să se roage împreună cu cea întâi, și mai deplinită rânduială a celor ce se catehiesc înlăuntru în biserică. Cu dreptate însă s-ar nedumeri cineva, pentru ce sinoadele așa ceartă pe cei ce se catehiesc, când păcătuiesc, iar marele Vasile în canonul 20 al său zice: „și de obște cele ce se face în viață de cel ce și catehisește nu se aduc la dare de seamă.” Spre dezlegarea zicerii acesteia împotriva arătată, după Zonara, că nu a zis marele Vasile să nu se certe catehumenii, greșind mai înainte de botez. Că atunci ar fi potrivit sinodiceștilor canoane. Ci că păcatele catehumenilor nu se aduc dare de seamă, adică la muncă după ce s-au botezat ei. Fiindcă s-au iertat prin Sfântul Botez, nu numai de câte, catehumeni fiind, au făcut, ci încă, și de cele ce au făcut mai-nainte de a se face catehumeni, adică întru necredință fiind. Se ceartă însă catehumenii, pentru că și ei, deși cu lucrul nu înlăuntru bisericii, nici cu lucrarea, mădulări ale bisericii, însă cu pofta, și cu îndurarea sufletului, și cu puterea sunt în biserică. Căci după Teologul (în cuvântul cel de sfântul Botez) sunt aceștia înaintea ușilor bunei cinstiri; și s-au zămislit în Credință, măcar de nu s-au născut încă prin Botez. Fiindcă nici sunt deznădăjduiți de toată nădejdea mântuirii, dacă de nevoie vor muri nebotezați) precum aceasta se arată din cuvântul cel asupra îngropării, ce face Dumnezeuiescul Ambrozie către împăratul Valentinian, ce a murit încă catehizându-se. Deci sinoadele pentru aceasta ceartă pe cei ce se catehiesc, ca pe cei ce sunt acum ai lor, și credința o au primit, și creștini se numesc. Și câte Legea le zice lor, ca unora ce sunt în Lege le grăiește după apostolescul cuvânt (Romani 3,19).

CANONUL 15

Pentru multa tulburare și gâlcevile ce s-au făcut, s-a socotit desăvârșit a se ridica din mijloc obiceiul, cel ce afară de apostolescul canon s-a aflat în oarecare părți. Încât din cetatea în cetate, a nu se muta, nici episcop, nici prezbiter, nici diacon. Iar dacă cineva după hotărârea sfântului și marelui sinod, s-ar apuca a face ceva de acest fel, s-au s-ar da pe sineși vreunei lucrări de acest fel, negreșit se strica lucrarea, și se va așeza la biserica, la care episcopul, sau prezbiterul, sau diaconul s-a hirotonisit. [apostol: 14, 15; sobor: 4, 6; Antioh: 3, 21; Sardichia: 1, 16; Cartag: 57]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește acestea, s-a socotit de cuviință a se rădica din mijloc cu desăvârșire obiceiul, care în oarecare părți s-a izvodit afară de așezământul și legiuirea apostolescului canon (celui 14 adică, dar și celui al 15-lea). Pentru multele tulburări, și gâlcevile cele între unii cu alții ce călcarea aceasta s-au urmat. Că adică a nu trece dintru o cetate întru alta nici episcop, nici prezbiter, nici diacon. Iar dacă cineva în urma canonului acestuia al acestui sfânt sinod, s-ar apuca a face una ca aceasta și s-ar muta dintru o cetate întru alta, mutarea aceasta ce o va face, negreșit se va surpa, și episcopul, sau prezbiterul, sau diaconul se va așeza la biserica aceea, la care s-a hirotonisit. Fiindcă nu numai episcopul, ci și

prezbiterii, și diaconii, se cuvine a se hirotonisi la biserica rânduită, și nu slobod, după al 6-lea canon al sinodului 4 și după al 14 și 15 apostolesc.

CANONUL 16

Câți aruncându-se în primejdie, nici frica lui Dumnezeu înaintea Ochilor având, nici bisericescul canon știind, se vor duce de la biserica lor prezbiteri, sau diaconi, sau oricare, se cercetează [cuprind] în canon; aceștia nicidecum trebuie a fi primiți la altă biserică, ci toată sila trebuie a li se face, ca să se întoarcă la a loruși parohie. Sau, stăruind [nătângindu-se], se cuvine a fi achinoniți (neîmpărtășiți). Iar de ar îndrăzni vreunul a răpi locul ce se cuvine altuia, și va hirotonisi în biserica sa, neînvoindu-se episcopului de la care a fugit cel ce se cercetează în canon, fără tărie fie hirotonia.

TÂLCUIRE

Canonul cel mai de sus rânduieste ca iarăși să se așeze prezbiterii, și diaconii la biserica aceea întru care s-au hirotonisit, iar acesta și agrie (adică nelucrare) pune asupra unora ca acestora, de nu se vor îndupleca a se întoarce, zicând: Câți prezbiteri, sau diaconi, sau cei împreună numărați în canon, și în cler¹²⁸, nici de Dumnezeu temându-se, nici canonul bisericii cunoscându-le (cel al 15-lea apostolesc adică) aruncându-se în primejdie se vor duce de la biserica aceea la care s-au hirotonisit; aceștia zic, nicidecum se cuvine a se primi la alta (fără de scrisori adică recomanditoare și slobozitoare), ci trebuie a fi siliți să se întoarcă la bisericile lor. Iar de vor stărui în pizma lor, trebuie a fi neîmpărtășiți. Nu însă de Taine, nu de mirenii și credincioșii cei din biserică (căci după chipul acesta ar fi împotrivnic canonul acesta celui al 15-lea apostolesc, care pe unii ca aceștia de la împărtășirea cea cu mirenii în biserică nu-i scoate) ci de cei de o tagmă cu dânșii simpresbiteri și sindiaconi. Adică a nu siliturghisi cu cei ierosiți, și a rămânea argoși (nelucrători). Iar de ar îndrăzni vreun episcop a răpi cu vicleșug pe străin cleric al altui episcop, și al hirotonisi pe el (poate în mai mare treaptă) în biserica sa, fără a voi episcopul clericului, de la care a fugit, fie fără de tărie hirotonia cea de acest fel. Citește și pe 15 apostolesc.

CANONUL 17

Fiindcă mulți din cei certați (adică cuprinși) în canon, pe lăcomia de averi, și urâtul câștig vânând, au uitat Dumnezeiasca scrisoare ce zice: „Argintul său nu l-a dat în camătă” [Psalm 14, 5]. Și împrumutând, sute cer înapoi. Au îndreptat (au judecat cu dreptul) sfântul și marele sinod, ca de se va afla cineva după hotărârea aceasta luând dobânzi, din întrebuințare, sau într-alt chip întrebuințând lucrul, sau în jumătate de dobândă cerând, sau măcar altceva

¹²⁸Canonici, și în canon cercetați, cu osebire se numesc clericii, fiindcă viața și mintea, și cuvântul lor, se povățuiește, și se îndreptează după sfințitele canoane, cele apostolești zic, sinodicești, și părintești. canonici pe lângă aceștia se zic și monahii, precum aceasta se vede în multe canoane, dar încă și monahiile, pentru aceeași pricină canonice se numesc; fiindcă mirenii, necanonisit, și oarecum cu slobozenie petrec.

izvodind pentru urâtul câștig, se va caterisi de cliros și străin de canon va fi. [apostol: 44; sobor 5: 10; Laodiceea: 4; Cartagina: 5, 20; Vasile: 14]

TÂLCUIRE

Multe canoane opresc dobânzile banilor. Dar și acesta, aceasta o rânduiește, zicând: fiindcă mulți canonici, adică clerici, iubind lăcomia de averi și urâtul câștig, au uitat psalmicescul cuvânt al lui David, cel ce zice, argintul n-a dat în camătă, dreptul adică, cel ce voiește a lăcui în Muntele cel Sfânt al Domnului, adică în Cereasca Împărăție. Ci împrumutând cel de la datornicii lor se ia sute, adică zece lei la sută (care era dobânda cea mai grea decât celelalte). Fiind zic, că o fac aceasta clericii, au judecat cu dreptul sfântul și marele sinodul acesta, că dacă în urma canonului acestuia, s-ar afla vreun cleric să ia dobândă, sau ca o neguțătorie oarecare întrebuintând lucrul, sau și după alt chip (voind adică a nu se arăta că el ia dobândă) dă banii săi la cei ce au trebuință, însă se învoiește cu dâșii să ia și el parte din dobândă, și din câștigul banilor, numindu-se pe sineși, nu împrumutător, ci părtaș). Deci ori care s-ar afla că face aceasta, sau că cere jumătate de dobândă, sau vreun alt lucru asemenea izvodește pentru urâtul câștig. Unul ca acesta se va caterisi din cler, și se va înstrăina din canoniceasca rânduială. Citește la 44 apostolesc.

CANONUL 18

Au venit la sfântul și marele sinod (știință), că în oarecare locuri, și cetăți, prezbiterilor, Euharistia diaconii o dau. Care nici canonul, nici obiceiul au predanisit, ca cei ce stăpânire nu au prosfora (proaduce), celor ce prosforează se le dea Trupul lui Hristos. Și aceia s-a făcut cunoscut, că acum unii din diaconi și mai înainte de episcop, se ating de Euharistie. Deci acestea toate ridice-se, și rămâie diaconii întru măsurile lor, știind ei, că, a episcopului sunt slujitori, iar decât prezbiterii mai mici. Și să ia după rânduială Euharistia după prezbiterul, ori episcopul dându-le lor, ori prezbiterul. [Laodiceea 20; sobor 6: 7] Dar nici a ședeia între prezbiteri să fie iertat diaconilor. Că afară de canon, și afară de rânduială este cel ce făcea; iar dacă unul nu ar voi a se supune, și după hotărârile acestea, înceteze de diaconie.

TÂLCUIRE

Pretutindeni se cuvine a se păzi buna rânduială, iar mai ales între cei sfințiți, (adică hirotonisiți) pentru aceasta și canonul acesta îndreptează un lucru ce fără de rânduială se făcea. Că zice, au venit la auzul sfântului, și marelui sinodului acestuia, că în oarecare locuri, și cetăți, diaconii dau Dumnezeiasca împărtășire prezbiterului, care aceasta nici vreun canon în scris, nici obicei nescris o a predanisit, a da adică Trupul lui Hristos preoților celor ce-l ierurghisesc pe el, diaconii cei ce nu stăpânire a-l ierurghisi (adică cu sfințenie a-l lucra). Pe lângă acestea încă și aceasta s-a vestit, că unii din diaconi se împărtășesc înainte de prezbiteri. Deci toate neorânduielile acestea să se ridice din mijloc, și diaconii să rămâie în hotarele lor, adică nici Euharistia să o dea preoților, nici mai-nainte de

preoți să se împărtășească. Știind că a episcopului sunt slujitori, precum și însuși numele acesta însemnează: că diacon va să zică slujitori. Iar decât preoții sunt mai josiți și mai mici, „Iar cel mai mic de cel mai mare se binecuvintează”(Evrei 7, 7), precum zice apostolul, și nu pe dos. Primească dar după rânduială Dumnezeuiasca Euharistie după ce se vor împărtăși prezbiterii, dându-o aceasta lor, sau episcopul, sau (de nu va fi de față episcopul) prezbiterul. Dar nici voie este diaconilor a ședea între prezbiteri, fiindcă aceasta este fără rânduială și afară de canon. Că arată, că diaconii ar fi de o cinste cu prezbiterii, care lucru nu este. Iar dacă și în urma canonului acestuia nu ar voi careva din diaconi a se supune, înceteze de diaconia sa.

CANONUL 19

Pentru cei ce s-au făcut următori lui Pavel (Samosatelui), apoi au năzuit la soborniceasca biserică, sau pus hotărâre a doua oară a se boteza ei negreșit. Iar dacă unii în timpul trecut, s-ar fi rânduit în cler, de s-ar arăta neprihăniți și nemânjiți după ce de al doilea se vor boteza hirotonisească-se de episcopul soborniceștii biserici. Iar dacă certare i-ar afla pe ei nehnarici, se cuvine a se caterisi ei. Așisderea încă și pentru diaconițe, și de obște pentru toți cei cercetați [numărați] în canon, aceeași închipuire se va păzi. Am pomenit însă pentru diaconițe care se numără în schimă; fiindcă nici vreo hirotesie oarecare au, negreșit între mireni să se numere ele. [apostol: 47; sobor 1: 2; sobor 5: 95; Laodiceea: 7, 8; Cartagina: 66] [sobor 4: 15; sobor 5: 14, 40; Vasile: 44; Cartagina 5, 51, 135]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește pentru cei ce s-au născut în eresul lui Pavel Samosateului, iar după aceasta au năzuit la soborniceasca biserică, zicând că, canon și tip s-au dat ca negreșit a doua oară să se boteze ereticii cei de acest fel (vezi însă că cu rea întrebuițare numește sinodul botez pe botezul pavlianiștilor, și alăturându-l pe el cu botezul nostru, nu cu însuși acela al lor, au întrebuițat graiul acesta, adică a doua oară să se boteze; și vezi prolegomena sinodului din Calcedon, fiindcă nu se botează ei întocmai ca și cei dreptslăvitori). Iar dacă unii dintr-înșii s-au hirotonisit clerici mai-nainte de dreptslăvitorul botez, neștiind arhieriei ce i-ar fi hirotonisit, că sunt eretici, sau că au fost hirotonisiți în clerul pavlianiștilor. Aceștia zic după ce a doua oară se vor boteza în dreptslăvitorul botez, de se va vedea viața lor neprihănită, și nemânjită, să se hirotonisească de episcopul soborniceștii și dreptslăvitoarei biserici, fiindcă întâia hirotonie ce au luat eretici fiind, cu totul nici se socotește hirotonie. Căci cum este cu puțință cel ce nu este botezat după dreptslăvitoarea credință, a lua venirea Sfântului Duh, și darul și hirotonie? Iar cercetându-se de se vor afla nevrednici de preoție, se cuvine a se caterisi, adică a se scoate din cler, că cu rea întrebuițare s-au luat aici caterisirea de scoatere. Fiindcă se caterisește chiar, cel ce s-a ridicat mai-nainte la înălțimea ierosirii și a clirosului. Iar aceștia ce nici ca cum au luat hirotonia, din care înălțime se vor caterisi? Cu adevărat nici din una. Sau poate că zice, a se caterisi

din preoția și clirosul pavlianiștilor. Că precum botez au numit pe cel după a lor rânduială făcut, așa au numit și cler pe cel al lor, și prin urmare caterisis; precum și canonul al 8-le al celui din Laodiceea cler numește pe cel al Montaniștilor. Și aceasta ce am zis pentru bărbați, trebuie a se păzi fără schimbare, și la femei. Adică dacă unele din femeile Pavlianiștilor se vor fi hirotonisit de episcop dreptslăvitor diaconițe, neștiind eresul lor, sau de vor fi și fost hirotonisite în ceata diaconițelor cea a Pavlianiștilor, acestea, zic, să se Boteze a doua oară, și de se vor arătat vrednice de diaconie după botez, hirotonisească-se diaconițe (și vezi și canoanele 46 și 47 apostolesc, și pe al 7-lea al sinodului al 2-lea). Iar ceea ce adaugă canonul, zicând: Am pomenit de diaconițe care se numără în schimă, fiindcă nici au vreo hirotesie, negreșit între mireni să se numere ele; măcar că este cu anevoie de înțeles. Însă înțelegerea este aceasta, că, am pomenit însă osebit pentru diaconițe, care la Pavlianiști avea schima aceasta, adică slujba diaconițelor, că și acestea, precum și ceilalți clerici ai lor, ca niște mireni se cuvine a se socoti. Pentru că, precum acia nu aveau vreo hirotonie, lipsiți fiind de Dumnezeuiescul Dar, așa și diaconițele cele ce erau la dâșșii, numai schima (adică chipul) diaconițelor aveau, iar hirotesie adevărată, și de Dar dătătoare nu aveau. încât, ca niște mirence se cade a se cunoaște și ele după botez, precum era și mai-nainte.

CANONUL 20

Fiindcă sunt unii care Duminica pleacă genunchii și în zilele Cincizecimii. Pentru a se păzi toate într-o toată parichia (parohia) sau socotit de sfântul sinod, stând, Rugăciunile a se da lui Dumnezeu. [sobor 6: 90; Petru: 15]

TÂLCUIRE

Obiceiurile cele de apostoli, și de părinți predanisite, se cuvine de obște a se păzi toate, de toate bisericile, și unele de unele numai. Pentru aceasta și canonul acesta rânduiește că, de vreme ce oarecare creștini pleacă genunchii (adică îngenunchind) și în ziua Duminicii, și în zilele cele după Paști până la Cincizecime (adică până la Duminica Pogorârii Sfântului Duh). Care lucru este afară de canoane, și necuviincios. Deci spre a se păzi toate apostoleștile și Părinteștile Predanii, într-o toate dreptslăvitoarele biserici a toată lumea; dintre care una este, și a nu pleca genunchii în ziua Duminicii, și într-o toată Cincizecimea. A socotit de cuviință sfântul sinodul acesta, ca să-și dea toți creștinii rugăciunile lor lui Dumnezeu, în zilele acestea, nu îngenunchiați, ci stând și drepti. Iar Marele Vasile, în capul 27 din cele pentru Sfântul Duh care este canon al 91-lea să nu plecăm genunchii Dumineca și în Cincizecime, ci și cuvântul, și pricinile le adaugă pentru care aceasta nu facem. Că Duminica zice, stând drepti ne rugăm¹²⁹ nu numai că într-o dânsa împreună cu Hristos ne-am sculat, și suntem

¹²⁹Pentru aceasta și marele Vasile (cuvintele sunt ale lui Vlastar) alcătuind foarte bine mai mult decât toți curățitoarele rugăciuni, „Care se citesc în ziua a cincizecea într-o care Sfântul Duh peste Ucenicii Domnului s-au pogorât, și cu chip de rob și cu plecarea genunchilor au sfătuit pe norod să le asculte, pentru ca să mărturisească cu chipul acesta fireasca Stăpânie a Sfântului Duh, și să arate, și după aceasta că Duhul cel Sfânt este de o Ființă cu Fiul, căruia tot genunchiul se pleacă, după apostolul. Acestea, zic,

datori a asculta cele de sus și Cerești, dar și pentru că ziua Duminicii se vede oarecum a fi asemănare și închipuire a viitorului veac, întru care adică toți se vor afla sculați. Pentru care și începătoare fiind aceasta a zilelor, nu s-au numit de Moise întâia, ci una. Care și a opta este, însemnând pe cea cu adevărat a opta ce are a fi după sfârșitul veacului acestuia al șaptelea. Și în toată Cincizecimea împreună stând drepti ne rugăm, pentru că aceasta este aducătoare aminte de Învierea ceea ce se nădăjduiește în veacul cel viitor, ca prin chipul cel drept să mutăm mintea noastră de la veacul de acum la cel viitor. Unit cu marele Vasile zice și Dumnezeiescul Iustin în întrebarea 115 hotărâtor, că în Duminică genunchi nu se pleacă, fiind semnul Învierii, prin care cu Darul lui Hristos ne-am slobozie de păcat și din moarte. Iar în Cincizecime nu plecăm genunchile, fiindcă aceasta este

făcându-le, nu au judecat a fi de cuviință să se citească în ceasul al treilea al zilei întru care au venit Sfântul Duh peste Sfinții apostoli. Pentru că nu era de cuviință, El care era tănuitor și învățător al Tainelor celor ascunse al Sfântului Duh, și strice vechile pronomii ale duminicii, care mari Taine și socoteli cuprind, pe care însuși mai-nainte le-au întărit, zic adică a nu pleca genunchii duminica. Pentru aceasta, ca să nu se facă această necuviință, au rânduit a se citi cu îngenunchere în seara Cincizecimii, când și duminica și Cincizecimea se sfârșește. Pentru aceasta cei ce citesc Rugăciunile acestea dimineața, rău, și cu greșeală, și afară de canoane fac. Iar de s-ar nedumeri cineva, pentru ce apostolul Pavel a plecat genunche, rugându-se în zilele Cincizecimii? Că în capul 20 al Faptelor este scris, că Pavel trecând prin Efes, fiindcă se sârguia a se afla în Ierusalim în ziua a Cincizecea. Și după aceasta adaugă, acestea zicând: (Pavel adică) plecându-și genunchile sale împreună cu toți ei s-au rugat. Și iarăși în următorul cap 21 scrie însuși Luca: că mergând din Tir plecând genunchile pe malul mării ne-au rugat.” Dezlegarea este gata, că starea bisericii atunci încă era ne canonisită, și oarecum era în pruncie, fiindcă încă atunci se puneau temeliile cele mai de căpetenie, și nu luase săvârșirea, nici toată amărănțimea. Însemnează însă, că canonul acesta nu zice pentru plecările de genunchi, cele ce la noi mai în de obște metanii mari (care pentru sărutarea Sfintelor Icoane se fac, și mai ales înaintea înfricoșatelor Taine, nu le oprește canonul atât al 10-lea al sfântului Nichifor, nici duminica, nici întru toată Cincizecimea, cât și sfințitele cântări ce zic, când, înaintea ta cădem celui ce te-ai sculat din Mormânt. Și când, Veniți să ne închinăm și să cădem, înaintea lui Hristos celui ce a Înviat. Și altele multe ca acestea. Am zis că plecările de genunchi, cele ce se fac pentru sărutarea Icoanelor nu se opresc. Fiindcă pe cele ce se fac din obicei și acesta le oprește, în același canon zicând așa: Trebuie pentru sărutarea celor Sfinte a pleca genunchile și duminica, nu însă a face îngenuncherile cele din obicei. Precum în multe manuscrise codice s-au scris. Iar Dumnezeiescul Isaia acestea le oprește, că scriind către Teodora îi zice: Că de va face îngenuncheri duminică, și în Cincizecime, unui prea greu canon se supune. Și sfântul Calist și Ignatie Xantopul, asemenea le opresc, zicând, după oarecare Tainice, și negrăite cuvinte. Dar și tipicele pe metaniile cele mari le ridică din mijloc și duminica, și sâmbetele, și în toată Cincizecimea, și cuvântul este, pentru că în aceste fel de căderi se cuprinde, și îngenuncherea cea oprită de canoane). Nu zice, zic, canonul pentru îngenuncherile cele de acest fel, ci pentru îngenuncherea, după care pe genunchi stând ne rugăm, precum face în seara sfinte duminicii Pogorării Sfântului Duh. Drept aceea de aici se încheie, că a ne ruga în îngenunchiați, nu este obicei latinesc și păgânesc; ci bisericesc, și Evanghelicesc. Evanghelicesc, pentru că și Domnul așa s-a rugat; „Că plecându-și Genunchii se ruga” [Luca 22: 41]. Iar apostolesc obicei, pentru că și Pavel cu osebite așa se ruga, precum am zis mai sus. Și iarăși, „Pentru acesta plec genunchii mele, zice, către Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos” [Efeseni 3:14]. Și mai ales Iacov Fratele Domnului, a căruia, precum scrie Metafrastul și alții, i s-au umflat genunchii ca ale cămilei, de dese îngenuncheri. Și în de obște apostolii în așezământurile lor zic (cartea 8, cap 9 și 15): Că credincioșii plecând genunchile se rugau lui Dumnezeu în vremea Liturghiei, și în sfârșit este bisericesc; pentru că sinodul al 6-lea în canonul al 90-lea zice, că în seara duminicii plecând genunchile aducem lui Dumnezeu rugăciune. Și marele Vasile (în cuvânt; al căruia început este „Omul după chipul...”) scrie, că pentru aceasta în 7 Stări s-a împărțit vremea rugăciunii, pentru ca să se facă oarecare odihnă la dinadinsirea îngenuncherii celei întru rugăciuni. Însă nu se cade cineva totdeauna îngenunchiat a se ruga, ci și stând, și după canonul acesta și după Evanghelia, ce zice: „Când stați rugându-vă”... [Marcu 11: 25]

de o putere cu ziua Duminicii, după cuvântul Învierii; și că obiceiul acesta a luat început din vremile apostolilor, precum zice fericitul Irineu mucenicul, care și episcop Lucdunelor a statut, în cuvântul cel pentru Paști. Încă împreună mărturisește și Dumnezeiescul Epifanie, că îngenunchere nu se face în toată Cincizecimea. Acestea zic, și sfințitul Augustin în epistola cea către Ianuarie, și Ieronim împotriva Luchiferianilor, și Dumnezeiescul Ambrozie și Tertulian. Ci și canonul 1 al lui Teofil hotărăște a se cinsti fiecare duminică, și a se prăznui. Fiindcă ea întâia este ca început de viață, și a opta, ca o covârșitoare Iudaicescului Sabatism, adică în a zilei a șaptea. Însemnează că canonul 56 al sinodului din Cartagina zice, că între cele ce s-au cercat și s-au ispitit în Niceea era scris, să Liturghisească prezbiterii postiți; însă în canoanele acestea ale sinodului din Niceea nicăieri una ca aceasta se află.

PROLEGOMENA DESPRE SFÂNTUL ȘI ECUMENICUL AL DOILEA SINOD

Sfântul și Ecumenicul [a toată lumea] al doilea Sinod [sobor], s-a făcut în vremea marelui Teodosie, în anul 381, care și 1 se zice al sinoadelor celor ecumenice ce s-au făcut în Constantinopol. Iar părinții cei mai însemnați întru dânsul au fost, Nectarie al Constantinopolului, Timotei al Alexandriei, Meletie al Antiohiei, Chiril al Ierusalimului, Grigorie Teologul, și Grigorie Nissis, și alți mulți episcopi de la răsărit, fiind la număr 150. Iar de la apus nici unul au fost de față la acesta, nici în persoană Papa Damas, nici locțiitor al lui, dar nici epistolie sinodicească se vede a lui la aceste sinod¹³⁰. În urmă însă s-au unit, și împreună au hotărât la cele hotărâte de sinod, și Damas, și toată apuseana biserică, și până acum de Ecumenic Sinod îl primește și-l mărturisește pe el. S-au adunat însă acest sinod mai întâi asupra lui Machedonie, care hulea, că Duhul cel Sfânt este zidire a Fiului, iar prin urmare și asupra lui Apolinarie, și Evnomianilor, adică a Evdoxianilor și a Savelianilor, și a Marchilianilor, și a Fotinianilor¹³¹, și în scurt toate eresurile le-au anatematisit, cele ce s-au făcut în timpul stăpânirii lui Constanție, a lui Iulian, și a lui Valent împăraților celor dinaintea sinodului acestuia. Îndreptând Doxologia, și închinăciunea Prea Sfintei Treimi ce s-a fost schimbat de Arieni¹³², au înnoit dogma sinodului celui din Niceea ca pe o cu totul adevărat ortodoxă (dreptslăvitoare). Drept aceea, pentru ca să se arate că aceluiasi solesște cu sinodul din Niceea, al Simbol Credinței osebit nu a făcut, ci pe al acelaia puțin schimbându-l, și adăugându-l cu aceasta: „A căruia Împărăție nu-i va fi sfârșit”, pentru eresul Hiliastului (miasului)¹³³ Apolinarie, și pe aceasta: „Și întru

¹³⁰ Este vrednică de însemnat aceasta ce a urmat la sinodul acesta, fiind surprătoare părutului privilegiu al papilor de acum al Romei, adică cum că papii cu de la sine stăpânire adună sinoadele cel ecumenice. Că iată la acest de față ecumenic, nu numai nu l-au adunat Papa Damas, dar nici însuși în persoană nu a fost, nici prin locțiitori, nici prin sinodicească obișnuită epistolie, și cu toate acestea, ca adevărat ecumenic, toți apusenii, și atunci împreună l-au mărturisit, și acum împreună mărturisesc.

¹³¹ Despre fiecare din aceștia vezi la subînsemnarea întâiului al acestui sinod.

¹³² Că Arieni, dar și Imiarieni (jumătate Arieni) și Pnevmatomahii (luptătorii Duhului) au schimbat vechea și obișnuită în biserică Slavocuvântarea Prea Sfintei Treimi. Că în loc de, Slavă Tatălui, și Fiului, și Sfântului Duh, ziceau, Slavă Tatălui prin Fiul întru Duhul Sfânt, ca cu osebirea prepozițiilor, să facă rău cinstitorii osebirea ființei, rânduiei, și cinstei Dumnezeuiștilor Începătoarelor Fețe ale Treimii celei Deoființă și de o Cinste. Pentru aceasta și Leontie al Antiohiei, cel ce s-a scopit pe sineși, văzând pe cei dreptslăvitori că pun la Fiul pe Și, conjuncție (legătoare) iar de Arieni, pe Prin, și că la Sfântul Duh, cu tăcere le treceau și pe una și alta, glăsuind numai sfârșitul, adică, și în vecii vecilor. În tomul întâi al sinoadelor față 247. Iar în vremea împăratului Anastasie Dicopul (închizând în Africa bisericile dreptslăvitorilor Trasmundul mai marele Arienilor Vandali), și că 120 de episcopi izgonind în Ostrovul Sardiniei, un arian anume Varvar (iar după alții, varvarul ce vrea să se boteze au auzit că), vrând a boteza pe oarecine au zis, se botează cutare, în Numele Tatălui prin Fiul, întru Duhul Sfânt; și o minune! Îndată desăvârșit s-a uscat Colimvitra. (Dositei foaia 446 din Dodecavivlion).

¹³³ Mulți amăgindu-se din cuvintele capului 20 al Apocalipsei, unde zice, că s-a închis și s-a legat satana o mie de ani, și cum că dreptii și cei au parte la învierea cea dintâi, au împărățit cu Hristos o mie de ani, au nălucit aceștia, că după ce se va face a doua venire, și obșteasca judecată, au să împărătească dreptii aici pe pământ împreună cu Hristos o mie de ani, și după aceasta să se suie în Ceruri. Pentru aceasta și mieși unii ca aceștia s-au numit. Și două cete de mieși au stăut. Că unii din ei ziceau, că întru acea mie de ani

Duhul Sfânt; articolului 8, mai pe larg arătându-l și celelalte 4 articole până la sfârșit împlinindu-le într-un chip neschimbat l-a făcut, precum de către toți dreptslăvitorii acum se citește, și precum în sinodul acesta al 2-lea se vede (foaia 286 a tomului 1 a adunării sinoadelor) și într-un 5-a practică a acestuiași. (foaia 155 a aceluiași tom. Însă deși adăugirile și schimbările acestea, care acest al doilea sinod au făcut în Simbolul celui din Niceea, cu toate acestea, și sinoadele cel din urmă, ca pe un Simbol, pe cel al celui dintâi, și pe cel al celui al doilea sinod le-au primit. Iar pentru ce adăugirile acestea le-au făcut acesta, vezi la subînsemnarea canonului al șaptelea al sinodului al 3-lea. Și pe lângă toate acestea, și pe aceste 7 canoane le-au așezat, care privesc spre întărirea și buna rânduială a bisericii, întărite fiind ne hotărât de canonul 1 al sinodului al 4-lea iar hotărât de cel al 2-lea al celui al 6-lea și de cel întâi al celui al 7-lea (vezi pe Dositei fața 222 la Dodecavivlion).

CELE 7 CANOANE ALE SFÂNTULUI ȘI ECUMENICULUI AL DOILEA SINOD TÂLCUITE

CANONUL 1

Au hotărât Sfinții Părinți cei adunați în Constantinopol a nu se strica Credința Părinților celor trei sute optsprezece, ce s-au fost adunat în Niceea Vitiniei, ci a rămânea aceea domnitoare, și a se anatematisi toate eresurile, și cu deosebire cel al Evnomianilor, adică al Evdoxianilor, și cel al Imiarienilor [jumătate Arieni], sau al Pnevmatomahilor [luptătorilor Duhului]. Și cel al Savelianilor, și cel al Marchelianilor, și cel al Fotinianilor, și cel al Apolinarianilor. [sobor 2: 1; sobor 6: 2; Cartagina 5]

TÂLCUIRE

Acest întâi canon al acestui sinod dogmatisește, că acești 150 Sfinți Părinți, ce s-au adunat în Constantinopol, au hotărât că dreptslăvitoarea credință, adică Simbolul Credinței al celor trei sute optsprezece părinți ce s-au adunat în Niceea Viteniei, să nu se strămute, ci să rămâie statornic, și neschimbat. Iar tot eresul să se anatemitisească. Și mai cu deosebire să se anatemitisească eresul Evnomianilor¹³⁴,

au să dobândească toată îndulcirea, și trupeasca dezmiardare, aceștia erau cei de pe lângă Kirinth ucenicul lui Simon vrăjitorului în veacul 1 și Marchianiștii în veacul 2. Iar alții ziceau că nu vor dobândi îndulciri pătimase, ci mai ales gânditoare, și cuviincioase la oamenii cuvântători, al căroră începători au fost Papias al Ierapoiei (Evsevie în bisericeasca Istorie cartea 3 cap 34) și alții. De unde și Apolinarie acest fel de mieși au statut din ceata cea întâi, precum de marele Vasilie se arată (în epistolia 232) și de Teologul (cuvânt 51) și de Ieronim (cartea 18 la Iasaia). Pentru aceasta spre surparea eresului acestuia au adaos în simbolul sinodului din Niceea, sinodul acesta acest cuvânt, împrumutându-se cu acesta, din ceea ce a zis, Arhanghelul Gavriil către Fecioară: „Și Împărăției lui nu va fi sfârșit”.

¹³⁴Însemnează că următorii lui Arie după sinodul 1 din Niceea, în trei rânduieli s-au împărțit, după Epifanie eres 73, 74 și alții se numeau neasemănați, pentru că ziceau pe Fiul neasemănat într-un toate cu Tatăl, al căroră începător a statut atât Evnomie al Galatiei care a fost și episcop al Chizicului, și care boteza pe cei ce veneau la rea slăvirea lui într-o singură afundare, cu picioarele fiind în sus, și cu capul în jos. Bârfeau însă că muncă și gheenă cu adevărat nu este, ci numai pentru frică s-au îngrozit, și împreună

adică a celor ce se numesc Evdoxiani, eresul Imiarienilor (jumătate arieni)¹³⁵, adică a Pnevmatomahilor (luptătorilor Duhului). Eresul următorilor lui Savelie¹³⁶. Eresul următorilor lui Markelie¹³⁷. Eresul ucenicilor lui Fotino¹³⁸. Și eresul ucenicilor lui Apolinarie¹³⁹.

CANONUL 2

Episcopii cei de peste ocârmuiri, pe bisericile cel afară de hotarele lor să nu le bântuiască, nici să tulbure bisericile. Ci după canoane, episcopul Alexandriei, numai pe cele din Egipt iconomisească. Iar episcopii răsăritului, pe singur Răsăritul să-l ocârmuiască. Păzindu-se protiile [presvia] bisericii Antiohianilor, cele în canoanele celui din Niceea. și episcopii ocârmuirii Asiaticesti, cele ale Asiei numai să le ocârmuiască. Și cei ponticesti, pe singure cele ponticesti, și cei ai celei Trakicesti, numai pe cele ale Trekiei să le iconomisească. Iar nechemați episcopi peste ocârmuire, să nu năvălească la hirotonie, sau la alte oarecare iconomii bisericești. Păzindu-se însă canonul cel mai-nainte scris pentru ocârmuiri, bine arătat este că cele ale fiecărei eparhii sinodul eparhiei le va ocârmui, după cele hotărâte în Niceea. Iar bisericile lui

cu el Aetiul. Însă se numeau Evnomieni, și Evdoxieni, de la Evdoxiul asemenea cugetători lui Evnomie, celui ce a stătut și patriarh al Constantinopolului, și pe Evnomie l-au hirotonisit episcop al Chizicului.

¹³⁵ Iar alții se numeau jumătate Arieni. Fiindcă în jumătate se împărțeau din eresul lui Arie. Care pe fiul îl ziceau că este într-o toate asemenea, și de o ființă cu Tatăl, zicerea însă OMOUSIOS (adică Deoființă) nu voiau a o primi, ca pe o mai înaltă, și cu toate că aceasta era întrebuintare, și la Părinții cei din început și mai-nainte de întâiul sinod (vezi la prolegomena sinodului 1); iar începător al acestora a fost, Vasilie cel din Anghira. Din partida aceasta a jumătății arienilor fiind Machedonie, a ridicat război și asupra Dumnezeirii Sfântului Duh, pe care și acesta al 2-lea sinod l-a osândit, de la care și următorii lui, luptători de Duhul Sfânt s-au numit. Acești ai treilea, nici Deoființă ziceau pe Fiul, nici nu deoființă, prin mijlocul Arienilor, și a jumătate Arienilor umblând.

¹³⁶ Savelie cel din Lidia, și din Ptolemaida a Pentapolei fiind episcop, primind eresul lui Noit, Smirneanului, adică, după Teodor, și Epifanie, iar după Augustin, Efisanului, atâta mult l-au semănat, încât cei ce îl bârfeau nu se mai numeau Noitiani, ci Saveliani de la dânsul. Și zicea el că Tatăl, și Fiul, și Sfântul Duh sunt trei numiri ale uneia și aceleași fețe, și că după osebirile lucrărilor, când se numește Tată, și când Fiu, și când Duh.

¹³⁷ Markel era din Anghira, a îmbrățișat însă eresul lui Savelie. Și nu numai om gol zicea pe Hristos; ci și bârfea că după a doua judecată are a se lepăda Trupul Domnului, și a se duce într-o neființă (după Evsevie în bisericeasca Istorie cartea 3 și că prin urmare împărăția lui va avea sfârșit).

¹³⁸ Fotinos cel ce se trăgea din Sirmion, ce a stătut episcop Sirmiului aceleași cugeta împreună cu Pavel Samosateul, că nici pe Sfânta Treime o mărturisea, pe Dumnezeu, numindu-l numai Duh Făcător al totului, iar pe Cuvântul numai rostitor, ca pe oarecare organ mihanic (mecanic), nici pe Hristos îl zicea Dumnezeu, ci om gol, care pe cuvântul lui Dumnezeu, acel rostitor, l-au primit, și și-au luat estimea din Maria. (După Sozomen bisericeasca Istorie cartea 4 cap 6). Despre aceasta vezi și canonul 7 al Laodikiei.

¹³⁹ Apolinarie cel ce a fost episcop în Laodikia Sirie. Primind eresul lui Arie celui ce pe lângă altele zicea, și că Cuvântul era în Trupul lui Hristos în loc de suflet. Și după Atanasie, și după Epifanie. Că zicea, că Cuvântul a luat trup fără de suflet. Și altă dată rușinându-se de necunoștința sa, zicea, că a luat suflet, fără de minte însă, și necuvântător, despărțind, după platoniceștii filosofi, pe suflet, de minte. Care zicea, că nu se cuvine să ne închinăm unui om purtător de Dumnezeu. Către care întorcând dimpotrivă Teologul Grigorie zicea: că se cuvine să ne închinăm nu unui trup purtător de Dumnezeu, ci lui Dumnezeu purtătorului de om. Grigorie în epistolia a 2-a către Clindonie. Tot el încă bârfea încă că și Carnea Hristos a avut-o din veac, rău înțelegând zicerea aceasta, „al doilea Om din Cer”, și că prin urmare nu ar fi luat trup de carne din Fecioară, precum mărturisește marele Vasilie într-o epistolă a sa.

Dumnezeu cele ce sunt între neamurile cele barbare, trebuie a se economisi după obiceiul părinților ce au apucat a ținea. [apostol: 34, 35; sinod 1: 6, 7; sinod 3: 8; sinod 4: 28; sinod 6: 20, 30, 39; Antiohia: 9; Sard: 3, 11, 12]

TÂLCUIRE

De vreme ce precum mărturisește Socrat cartea 5, cap 5, a lucra peste hotare mai-nainte se făcea cu ne luare aminte pentru goanele (ce suferea biserica) care lucru, precum zice Teodorit, după multa râvnă îl făceau și fericitul Evsevie al Samosatelor. Pentru aceasta pace arătându-se în soborniceasca biserică, s-au așezat canonul acesta, care nici pentru singuri mitropoliții cei ne atârnați pomeneste, precum au tâlcuit Valsamon, nici pentru singuri patriarhii. Ci pentru amândouă părțile împreună după Dositei (foaia 233 pentru cei ce au patriarhit în Ierusalim) ca fiecare dintre dânșii să economisească cele ce s-ar întâmpla în eparhia și ocârmuirea sa, și să nu năvălească în străină, și să tulbure dreptățile bisericilor. Ci după canoane (cel al 6-lea adică, și al 7-lea al sinodului întâi, și cu mult mai vârtos cele 34 și 35 apostolești) cel al Alexandriei să economisească pe singure enoriile (parohiile) cele din Egipt (și anume pomeneste pe al Alexandriei sinodul, pentru că episcopul Alexandriei, împreună cu cei de pe lângă el, au lucrat, și s-au hirotonisit Maxim Kinicul în Constantinopol, și s-a lepădat marele Grigorie, de la ocârmuirea, și enoria sa). Iar mitropoliții răsăritului, cele ale răsăritului; păzindu-se pronomiile celui al Antiohiei, după canonul celui din Niceea (al 6-lea adică) și mitropoliții Asiei, și ai Pontului, și ai Trakiei, să economisească numai eparhiile cele cuvenite lor. (Acestea însă s-au rânduit în urmă să se hirotonisească de cel al Constantinopolului, după canonul 28 al sinodului 4.) Poruncește însă pe lângă acestea, că și patriarhii împreună și mitropoliții, să nu sară peste ocârmuirile, și eparhiile lor pentru ca să hirotonisească, sau alte bisericesti economii să săvârșească între ale celorlalte enorii, fără a fi chemați. Și cum că, ale fiecărei eparhii a mitropoliților bisericestile pricini, ori alegerile, ori hirotoniile, ori certările, ori dezlegările, și celelalte de acest fel, le va economisi sinodul eparhiei. Iar a fiecăreia ocârmuire a patriarhului, sinodul ocârmuirii va ocârmui economiile cele de acest fel, precum a hotărât sinodul cel din Niceea (în canonul 6), că asemenea sunt cei ce au zis cel din Niceea, nici un episcop să se facă fără socotința mitropolitului, cu aceasta ce zice și acesta, că cele ale fiecărei eparhii, sinodul eparhiei (a mitropolitului adică) le va ocârmui. Iar bisericile lui Dumnezeu cele ce se află între neamurile barbare, la care, sau nici atâția mulți episcopi se află, încât ar fi destui spre împlinire de sinod, ori ar fi nevoie a merge acolo vreun episcop ales pentru a întări pe creștini în credință. Aceste biserici, zic, se cuvine a se economisi după obiceiul părinților cel ce a apucat a se ține. Adică se cuvine episcopii cei cu apropiere de loc, și mai vrednici de cuvânt să meargă la dânsle, pentru ca să plinească lipsurile sinodului celui de loc. Care, deși este afară de canoane lucrul, însă pentru nevoie l-a iertat sinodul. Citește 34 și 35 ale apostolilor și 6 al celui 1.

CANONUL 3

Episcopul însă al Constantinopolului, să aibă pronomiile (presvia) cinstei, după episcopul Romei, pentru că ea este nouă Romă.

TÂLCUIRE

Canonul cel mai de sus de obște pentru patriarhi (și mai ales pentru al Alexandriei, și al Antiohiei) și pentru mitropoliți a rânduit, iar acesta cu deosebire pentru al Constantinopolului rânduieste, și zice, că patriarhul Constantinopolului să aibă pronomiile cinstei după papa și patriarhul Romei. Fiindcă Constantinopolul este și se numește Roma nouă. Iar prepoziția, după, nu aici urma vremii, precum zic unii împreună cu Aristin, dar nici pogorâre și micșorare, precum nu drept a tâlcuit Zonara (fiindcă cel al Alexandriei este după cel al Constantinopolului, iar după al Alexandriei, al Antiohiei, și după al Antiohiei, al Ierusalimului, după canonul 36 al sinodului 6, vor fi patru feluri de pogorări de cinstiri. Și prin urmare cinci osebite cinstiri, una decât alta mai naltă. Care lucru împotrivit la toată soborniceasca biserică, și singur primit latinilor și latino-cugetătorilor), ci însemnează potrivire în cinste, și în rânduială. După care unul este întâiul, iar altul al doilea. Potrivire în cinste adică, pentru că Părinții cei din Calcedon, prin canonul 28 zic, că acești 150 episcopi pronomiile cele de o potrivă ale celui al Romei cei vechi, le-au dat celui al Romei cea nouă. Și cei adunați în Trulla prin canonul 36 zic, de o potrivă pronomii cu cel al Romei să dobândească cel al Constantinopolului. Iar în rânduială, pentru că și aceia, și aceștia în canoanele lor al doilea după cel al Romei zic, pe al Constantinopolului. Nu al doilea cu cinstea, ci al doilea cu orânduiala cinstei. Căci după firea lucrurilor, cu neputință este a se afla două oarecare întocmai fiind și întâi și al doilea zicându-se între sine, fără de rânduială. Pentru aceasta și Iustinian în neara 130 ce se află în cartea 5 din Vasilicale titlul 3. Pe cel al Romei, îl zice întâi, iar pe al Constantinopolului că are a doua rânduială după cel al Romei. Însă însemnează că, fiindcă Zonara tâlcuind canonul, adaugă legiuirea aceasta a lui Iustinian, este arătat că micșorarea și pogorârea ce o au zis mai sus a celui al Constantinopolului, către cel al Romei, o au zis numai după rânduiala cinstei, și nu chiar după cinste. După care și întru iscălituri, și întru șederi, și întru pomenirile numelor lor, unul este întâi, iar celălalt este al doilea. Unii însă zic, că canonul numai cinstea o dă celui Constantinopolului, iar în urmă trebuința ceea ce silea i-au dat lui și stăpânire de a hirotonisi pe mitropoliții cei din Asia și din Pont, și din Trakia. Iar sinodul cel din Calcedon în epistolia cea către Leon zice, că din vechi obicei, avea el acest fel de stăpânire de a hirotonisi; și nu numai l-a adevărit canonul 28 al acestui al 4-lea sinod. Citește și cel 28 al 4.

CANONUL 4

Despre Maxim chinicul, și despre nerânduiala lui făcută în Constantinopol, încât nici Maxim episcop sau a se face, sau a fi, nici cei de dânsul hirotoniți în orice treaptă de cler. Toți desfăcându-se, și cei de pe lângă dânsul, și cei de dânsul s-au făcut.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește că Maxim acesta¹⁴⁰ cu totul să nu se socotească că s-a făcut, sau că este episcop, nici cei de dânsul hirotoniți în oricare treaptă, cu totul să nu se socotească că s-au hirotonit. Fiindcă toate s-au desfăcut, atât cea a lui afară de hotară, și afară de canoane făcută de Egipteni hirotonie, cât și hirotoniile cele de dânsul făcute de dânsul altora.

CANONUL 5

Precum tomul apusenilor, am primit și pe cei din Antiohia care mărturisesc o Dumnezeuire, a Tatălui, și a Fiului, și a Sfântului Duh. [sinod 2: 1; sinod 6: 1, 2; Cartagina: 1]

TÂLCUIRE

Canonul acesta osebit este și particular, că zice, că precum am primit tomul apusenilor, adică hotărârea ceea ce adeverează pe Sfântul Simbolul Părinților celor din Niceea, și anatematisește pe toți cei ce cugetă din potrivă, pe care Simbol l-au așezat apusenii părinți cei ce s-au adunat în Sardiki¹⁴¹. Așa asemenea am primit și hotărârea credinței celor ce în Antiohia s-au adunat¹⁴². Care mărturisesc o

¹⁴⁰Maxim acesta a fost Egiptean, cu rânduiala filosof kinic (câinesc), împrietenindu-se cu Teologul Grigorie în Constantinopol, s-a catehisit de dânsul și s-a botezat, și dar s-a numărat în cler făcându-se apărător cuvântului Deoființă. Însă în urmă vrășmășuind scaunul Constantinopolului, a trimis bani către Petru al Alexandriei, și acela a trimis pe oarecare și l-au hirotonit episcop al Constantinopolului în casa oarecărui fluierar, după Grigorie ucenicul Teologului, care i-a scris viața. Iar Teodorit, și Sozomen zic, că venind în Vizantia episcopii Egipteni împreună cu Timotei al Alexandriei, au furat hirotonia, și au așezat pe Maxim episcop al Constantinopolului. Văzând însă sinodul necuviința, pe dânsul l-au caterisit, și hirotoniile cele de el făcute le-au stricat. Și fiindcă Maxim acesta s-a arătat că cugetă cele ale lui Apolinarie, s-a anatematisit încă de către sinod.

¹⁴¹Pricina pentru care s-a făcut tomul acesta, ca în scurt să zicem este aceasta. Fiindcă au aflat Constanție și Consta Împărații, că cei de pe lângă Evsevie tulbură biserica, și cum că au caterisit pe marele Atanasie, și pe Pavel al Constantinopolului, au poruncit să se adune sinod în Cetatea Sardikie cea Iliricească, atât de apuseni părinți, cât și de răsăriteni. Deci răsăritenii mergând la sinod din Filipupoli au scris apusenilor să nu pună împreună să șadă în sinod pe Atanasie și pe Pavel ca pe niște caterisiți; că aceștia erau vrășmași Cuvântului Deoființă. Iar apusenii au scris dimpotrivă, acestora, că nu-i cunosc pe ei caterisiți, sau greșiți. Acestea auzindu-le răsăritenii, s-au dus de la sinod, și s-au întors în Filipupoli. Iar apusenii singuri rămânând, au săvârșit sinodul; desvinovățind pe Atanasie și pe Pavel, adevărind însă și credința cea din sinodul Niceei, nimic adăugând sau scăzând. Deci această arătare și adevărare a credinței, o numește canonul acesta, tom al singuri apusenilor, nu și al răsăritenilor, fiindcă ei s-au dus.

¹⁴²Socrat în cartea 2 cap 10 povestește că cei de pe lângă Evsevie al Nicomidiei, în sinodul Antiohiei, cel adunat în vremea lui Constantin, nici cât de puțin nu au prihănit credința cea din Niceea, ci după altă țesătură și grăire au alcătuit hotărârea credinței, în care se văd cum că mărturisesc o Dumnezeuire a Tatălui, și a Fiului, și a Sfântului Duh. Care credință acolo la Socrat stă. Deci această hotărâre a credinței, zice canonul acesta, că o a primit sinodul; (măcar că cu vicleșug aceasta s-a alcătuit mai întâi de Evseviani ca câte puțin, să tragă pe cei mulți la socoteala Arianilor, precum la același loc zice însuși Socrat) care hotărâre și tom, și Teodorit cartea 5, cap 9 o numește. Că în epistolia cea sinodicească, ce

Dumnezeire a Tatălui, și a Fiului, și a Sfântului Duh, potrivit adică cu părinții cei ce s-au adunat în Niceea.

CANONUL 6

De oarece mulți bisericeasca bunarânduială voind a o tulbura și a o răsturna, cu vrăjmășească plăcere, și cu clevetiri, pricini oarecare plăsmuiesc, asupra dreptslăvitorilor episcopi celor ce iconomisesc bisericile, nimic alta, fără numai a mânji numele Iereilor, și tuturor popoarelor celor pașnice apucându-se a face. Pentru aceasta au plăcut sfântului sinod al episcopilor celor ce împreună au venit în Constantinopol, ca nu fără cercetare să se apropie prihănitorii, nici tuturor a se da voie să aducă prihănirile asupra celor ce iconomisesc bisericile, nici însă pe toți a-i opri. Ci dacă cineva, a sa oarecare pâra, adică însușitoare ar aduce asupra episcopului, că s-a asuprit, sau altceva afară de dreptate de dânsul a pățimit. Pentru niște prihăniri ca acestea a nu se cerceta, nici fața prihănitorului, nici religia. Că trebuie cu tot chipul, și știința episcopului a fi slobodă, și cel ce zice că s-a nedreptățit, ori de care religie de ar fi, să-și afle drepturile. Iar de ar fi bisericească pâra ceea ce se aduce episcopului, atunci trebuie a se cerceta fețele pârătorilor. Că mai întâi ereticilor să nu le fie slobod a face pâri asupra dreptslăvitorilor episcopi pentru lucruri bisericești. Eretici însă zicem pe cei de demult lepădați de la biserică, și pe cei mai în urmă de noi anatematisiți. Iar pe lângă aceștia, și pe cei ce se fac a mărturisi credința cea sănătoasă, dar s-au rupt și împotriva canonicestilor noștri episcopi împreună se adună. Iar apoi și cei care ar fi osândiți de biserică, pentru oarecare pricini, sau achinoniți (lepădați de la împărtășire) sau din cler, ori din mireneasca rânduială, nici acestora să le fie slobod a prihăni pe episcop, mai înainte de a se dezbrăca de vinovăția lor cea dintâi. Așisderea și cei ce sunt sub prihănire mai veche; să nu fie prihăniți mai înainte la prihănirea episcopilor, sau altor clerici, mai întâi de a se dovedi pe sineși nevinovați de vinovățiile cele puse asupra lor. Însă dacă oarecare nici eretici fiind, nici achinoniți (neîmpărtășiți), nici osândiți, nici mai-nainte prihăniți pentru oarecare greșale, ar zice că au oarecare bisericească pâra asupra episcopului; aceștia poruncește sfântul sinod, mai întâi a-și înfățișa pârilile înaintea tuturor episcopilor eparhiei, și înaintea acelora să vădească vinovățiile episcopului celui ce ar fi în oarecare pricini. Iar de s-ar întâmpla a nu putea eparhioții spre îndreptarea pârilor celor ce s-ar aduce asupra episcopului, atunci ei să vină la un mai mare sinod al episcopilor ocârmuirii aceleia, care împreună se vor chema pentru prihana aceasta, și să nu înfățișeze mai întâi pâra, până ce ei nu vor da în scris că se vor certa cu întocmai primejdie însuși, dacă se vor dovedi

sinodul acest al doilea o trimite Romanilor, pomenește de aceasta, zicând așa: „Deci cele ale credinței care de noi fără de sfială se propovăduiește ca în cuprindere sun acest fel; despre și mai pe larg se pot povățui sufletele cu tomul cel din Antiohia care s-a făcut de sinodul cel adunat acolo poftind a se bine noroci; și cu cel ce în anul trecut s-a alcătuit de sinodul ecumenic cel în Constantinopol adunat, în care credința mai pe larg o am mărturisit. Deci precum canoanele cele 25 a celui din Antiohia s-au primit, așa și hotărârea credinței de mai sus a aceluiași dreaptă fiind, (deși cu vicleșug făcut adică) de sinodul acesta al 2-lea s-au învrednicit primirii.

întru rânduiala lucrurilor că clevesc pe pârâțul episcop. Iar dacă cineva defăimând acestea ce s-au socotit după cele mai sus arătate, ar îndrăzni, ori împărăteștile auzuri a le tulbura, sau judecătoriile boierilor lumești, sau sinodul ecumenic a tulbura, pe toți episcopii ocârmuirii necinstindu-i, unul ca acesta nicidecum întru prihănire să fie primit, ca unul ce a ocărât canoanele, și bisericeasca bunarânduială o au vătămat. [Apsotolesc: 74; sinod 4: 9, 17, 21; Cartagina: 8, 12, 14, 15, 16, 27, 36, 96, 105, 134, 137, 138, 139; Anghira: 12, 14, 15]

TÂLCUIRE

Acestea zice canonul acesta. De vreme ce mulți, vrând a tulbura buna rânduială a bisericii clevesc vrăjmășește pe dreptslăvitorii episcopi, neisprăvind alta din aceasta, fără numai să nu întineze numele celor preoțiți, și să tulbure popoarele. Pentru aceasta au socotit de cuviință sinodul acesta, ca nici toți prihănitorii episcopilor să se primească, nici iarăși toți să nu se primească. Ci dacă prihănimile vor fi particulare, numai pagubă de bani purtând, adică de va prihăni cineva pe episcopul, că l-a nedreptățit, sau că la asuprit, luându-i toate lucrurile mișcătoare, sau nemișcătoare, la acestea nu trebuie a se cerceta fața pârătorului, nici Religia lui, ci ori de ce Religie ar fi el, se cuvine a se primi și a-și lua dreptul său. Iar de vor fi pârile învinovățitoare care pot adică să-l pogoare din treapta sa. În ce fel este furarea celor Sfinte, Sfînțita lucrare cea afară de hotare, și altele. La acestea se cuvine a se cerceta pârâșii, mai întâi adică a nu fi eretici, greșind din dogme, atât cei ce din vechime s-au anatematizat de biserică, cât și cei din nou acum de către noi. Iar al 2-lea a nu fi schismatici¹⁴³. Adică despărțiți de biserică, pentru oarecare obiceiuri vindecătoare, după canonul 1 al marelui Vasile, și împotriva canoanelor, adică a celor dreptslăvitori, și după canoane fiind episcopii sobornicești, ei împreună se adună în deosebi. Al treilea, a nu fi ori desăvârșit rupți de la biserică pentru oarecare greșale ale lor, ori vremelnicește despărțiți de clerici, sau de mireni. Dar și acei ce atunci au apucat, a se pârî de către alții, nu sunt primiți la pâră episcopului, sau altor clerici mai-nainte de a se dezvinovăți pe sineși, de vinovățiile cele ce s-au adus asupra lor. Însă dacă cei ce părăsc pe episcopul întru aceste bisericești, și învinovățitoare prihăni, vor fi slobozi de toate metehnele cele mai sus înșirate, poruncește Sfântul sinod, că aceștia, mai întâi să înfățișeze vinovățiile pârâțului episcop înaintea sinodului a tuturor episcopilor eparhiei aceleia. Iar dacă sinodul eparhiei nu poate îndrepta acest fel de pricină a vinovaților, atunci pârâșii să apelarisească judecata la sinodul cel mai mare al episcopilor ocârmuirii¹⁴⁴; și acolo să ia sfârșit pricina. Însă fiindcă în cartea 60 din

¹⁴³Pentru aceasta și marele Atanasie, în dezvinovățitorul răspunsul său către monarhul zice acestea. Melitiani sunt pârâșii, cu totul nu se cuvine a se crede. Că schismatici, și vrăjmași ai bisericii s-au făcut, nu acum, ci de la fericitul Petru, cel ce și mucenic s-a făcut. Iar pentru ce eretici pe schismatici, și oșebit adunați i-au numit canonul. Vezi a doua subînsemnare a întâiului canon al marelui Vasile.

¹⁴⁴Numele ocârmuirii multe însemnări are, cât în lucrurile cele bisericești. 1. Că însemnează pe episcopia și lăcuirea fiecărui episcop, după canonul 62 al sinodului din Cartagina; 2. Pe eparhia mitropolitului după canonul 28 al sinodului al 4-lea; 3. eparhiile multor mitropoliți care se află întru o ocârmuire după canonul acesta al 6-lea al sinodului al 2-lea; 4. Enoria fiecărui patriarh, precum se zice în multele locuri ale practicelelor sinoadelor, precum în cele ale sinodului din Efes. „Sântul sinod al răsăritenei ocârmuiri.”

Vasilicale, titlul 26 cap 6 s-a scris, că oricare s-ar arăta vânzător, și mincinos în pârlile ce va face la vinovăție de pedeapsă, să ia pedeapsa aceea ce o ar fi luat pârlatul. Pentru aceasta urmând canonul acesta politiceștii legii acesteia adaoge, că, cel ce pârlăște să nu înceapă pârlile, de nu va da mai întâi în scris făgăduință, că va primi întocmai osânda, ce o ar fi primit episcopul fiind pârlat cu dreptul, și cu adevărul, de se va dovedi că cu nedreptate și cu clevetire l-a pârlat. Iar cel ce va defăima acestea, și necinstind pe toți episcopii ocârmuirii, ar îndrăzni a apelarisi judecata sa la Împăratul¹⁴⁵, sau la județuri de boieri lumești, sau să facă sinod ecumenic¹⁴⁶, unul ca acesta cu totul să nu fie primit la pârlă, fiindcă a ocărlat sfîntitele canoane, și bisericeasca buna rânduială o au stricat.

CANONUL 7

Pe cei ce din eretici se adaog la ortodoxie (dreaptă slăvire), și la partea celor ce se mântuiesc îi primim, după supus urmare, și obicei. Pe Arieni adică,

Și 5. „Enoriile a doi sau a trei patriarhi împreună” Precum s-a zis întru cel al 7-lea. Ioan, și Toma locțiitorii ai răsăritenei ocârmuirii, la al Antiohiei adică, și al Ierusalimului. Acestea așa zicându-se, sinodul ocârmuirii după 1 și 2 însemnare niciodată se zice. Iar după cea a 4-a și 5-a mai ales se zice. Și din vechi, și până acum se lucra, și se lucrează. Iar după cea a 3-a se lucra din vechime după canonul acesta al sinodului, și după 9 și 28 al sinodului 4, iar după sinodul au încetat de a se lucra sinodul cel de acest fel. Pentru aceasta și Iustinian prin așezământul 29 al titlului al 4-lea a cărții întâi (la Fotie titlul 9 cap 6) nicicum pomenește de acestea întru cele ce zice despre pricinile episcopilor, și ale clericilor. Că zice „ori singur mitropolitul, ori cu sinodul său va judeca pe episcopul, sau pe clericul (adică, dacă sinodul eparhiei va judeca)”. patriarhul cel al ocârmuirii acelea cercetează, și întru cele judecate de el rămân, ca cum ar fi judecat el din început. Că nici se mai apelariscă hotărârile patriarhilor. Iar ceea ce zice aici canonul, sinodul ocârmuirii, exarh al ocârmuirii au numit canonul 9 și 28 al sinodului al 4-lea altul fiind decât patriarhul, precum la tâlcuirea canoanelor acelora vom zice. Și pentru ca să zicem mai arătat: sinod al ocârmuirii era Adunarea mitropoliților ai unei ocârmuirii, împreună cu întâiul și exarhul lor, care fiindcă acum nu se lucrează, sinodul fiecărui patriarh, judecă toate bisericeștile pricini ale mitropoliților ocârmuirii celei supus lui. Fiindcă acesta mai mare s-a făcut decât sinodul ocârmuirii, după ce patriarhii au luat desăvârșit stăpânire în sinodul 4 de a hirotonisi pe mitropoliții lor. Adăugând însă sinodul în canonul acesta, să nu caute cineva sinod ecumenic după judecata sinodului ocârmuirii. Au dat nouă să înțelegem, după ceea ce se tace, că sinodul ecumenic este judecătorul cel mai de pe urmă al tuturor pricinilor bisericești, și la el se suie toată apelarisirea. Despre care vezi în procuvântarea celui 1 ecumenic în a treia subînsemnare.

¹⁴⁵Iar deși zice Valsamon că împăratul toate le poate, și pentru aceasta poate a da, și dinafară judecători, ca să judece pe episcopul și pe fiecare cleric, poate însă după luarea aminte a Legii, a schimba judecătoria bisericească în politicească. Zicem că, adevărat poate cele iertate și drepte, nu însă și cele neiertate, și nedrepte. Fiindcă după Hrisostom (cuvânt că trei chipuri de robii au introdus păcatul) legile sunt începătoare și stăpânitoare și a însuși stăpânitorilor. Că asupra singur dreptului nu este pusă lege, după apostolul; și citește tâlcuirea canonului 9 al sinodului 4 că și înșiși împărații rânduiesc, ca bisericeștile pricini să nu se judece de stăpânitori lumești.

¹⁴⁶Iar dacă Pavel al Constantinopolului și Atanasie împreună cu Papa Iulie au cerut de la Constant, și de la Constanție a se face sinodul ecumenic care s-a numit cel din Sardichia, ca să cerceteze cele pentru ei, și Hrisostom, și Inochentie, au cerut de la Arcadie și de la Onorie a se face sinod ecumenic, pentru ca să cerceteze cele pentru Hrisostom. Deși sfîntii aceștia zic, au cerut sinod ecumenic, nu se supun certării canonului acestuia, una adică, pentru că papi și patriarhi ai lumii fiind altă judecată decât ei mai înaltă nu aveau, afară decât sinodul ecumenic, și alta încă pentru că aceasta a cerut de nevoie, fiindcă cei ce localnic vrea să judece pe Atanasie și pe Pavel, erau vrăjmași arătați și evseviani, asemenea și cei vreau să judece pe Hrisostom.

și pe Machedonieni, și pe Savatieni, și pe Navatieni, pe cei ce se zic pe sineși curați, și mai buni¹⁴⁷, și pe cei patrusprezecelnici, adică Tetradiți (mercurieni), și pe Apolinarisți îi primim dându-și libele (adică mărturisirea credinței), și Anatematisind pe tot eresul, care nu cugetă, precum cugetă sfânta soborniceasca și apostoleasca biserica lui Dumnezeu. Și pecetluindu-i mai-nainte cu sfântul Mir, pe frunte, pe ochi, și pe nări, și pe gură, și pe urechi, și Pecetluindu-i pe ei, zicem: Pecetea Darului Sfântului Duh. Pe Evnomiani care se botează într-o afundare, și pe Montaniști, cei ce aici se zice frighi, și pe Saveliani, care învață, că Tatăl și Fiul este o față (Yopatorie), și alte oarecare cumplite fac, și pe celelalte eresuri toate, (fiindcă aici sunt mulți, mai ales cei ce năvălesc din țara Galatenilor). Pe toți cei ce din aceștia vor voi a se adăuga la ortodoxie, ca pe elini îi primim. Și în ziua cea dintâi îi facem creștini. Iar într-o a doua catehumeni, iar într-o a treia îi jurăm, cu însuflare de trei ori în față, și în urechi, și așa îi catihisim, și îi facem să zăbovească în biserică îndestul, și să asculte Scripturile. Și atunci îi botezăm. [apostolesc: 46, 47, 68; sinod 1: 8, 19; sinod 6: 95; Laodiceea: 7, 8; Cartagina: 66; Vasilie: 1, 5, 47]

TÂLCUIRE

Canonul acesta orânduiește cu ce chip se cuvine să primim pe cei ce din eresuri vin la ortodoxa credință, și la partea celor ce se mântuiesc. Zicând, că pe Arieni, și Machedonieni, și Navatieni, despre care am zis în canonul întâi al sinodului acestuia. Și pe Savatieni¹⁴⁸ și pe Patrusprezeceri, adică Tetradiți¹⁴⁹ și Apolinarisți, îi primim, după ce vor da libele, adică mărturisire în scris, în care să anatematisească și pe al lor eres, încă și pe tot alt eres care nu cugetă, precum cugetă sfânta soborniceasca, și apostoleasca biserica lui Dumnezeu, (precum și sinodul întâi cel ecumenic o au cerut aceasta în scris de la Navatieni cu deosebire

¹⁴⁷ În epistolia, care de la Constantinopol s-a trimis, către Martirie al Antiohiei, ce cuprinde anume canonul acesta tot, care sinod, prin acea scrisoare hotărăște a se primi ereticii, scriind așa: Pe cei ce se zice pe sineși curați și mai curați; iar aristerus sau stângaci, într-o altele se află aristus mai buni.

¹⁴⁸ Savatie după Socrat cartea 5: 21 din Iudei creștinându-se de către Marhchian episcopul Navatianilor ce în Constantinopol s-a hirotonisit prezbiter. Urma însă și după creștinism iudaiceștile obiceiuri, prăznuind cu Iudeii și paștile, și altele. Dar încă după obiceiul Iudeilor, serbând și sâmbăta (și pentru aceasta poate așa s-a poreclit) după Valsamon. Și cei ce i-au urmat lui Savatiani s-a numit. Care erau și Navatiani. Se numesc însă Navatianii aceștia, aristeri (adică stângaci) ori după stricarea vorbei, în loc aristi (mai buni), și mai curați decât toți, că pe cei de a doua nuntă, și pe cei ce au fost căzut în vremea goanei nu-i primeau, și de necurăția lor se fereau. Ori pentru că se îngrețșau de mâna stângă, și cu dânsa nu voiau a primi orice fel de lucru, după Valsamon. Ci vrednic de nedumerire este, pentru ce pe Navatianii aceștia sinodul 1, prin canonul 8, i-au primit cu singură mărturisirea. Iar acest al doilea prin pecetluirea Sfântului Mir. Dezlegând nedumerirea aceasta răspundem că, chiar, și după întâiul cuvânt această iconomie, au făcut sinodul 1 pentru pogorământ ca să nu lenevească pe Navatiani despre a se întoarce către dreapta slăvire, că dreptslăvitorii îi miruiesc pe ei ca pe niște nemiruți. Iar după al 2-lea cuvânt acest al doilea sinod i-a primit pe ei prin pecetluirea Sfântului Mir. Fiindcă după Teodorit Navatianii nu se ungeau cu Sfântul Mir. Care despre dânsii zice așa: Și celor ce se botează de ei, nu le aduc pe Sfânta Ungere, pentru aceasta dar și pe cei ce din eresul acesta se împreunează cu trupul bisericii îi unge au poruncit prea-lăudații părinți, adică părinții acestui al 2-lea sinod, și cei ai sinodului din Laodikia prin canonul 1.

¹⁴⁹ Patrusprezeceni sau mercurieni, pentru că precum Paștile nu sunt duminică, ci ori în ce zi s-ar fi întâmplat luna de 14 zile, postind, și priveghind.

în canonul 8) ale cărora mai întâi pecetluim cu Sfântul Mir fruntea, ochii, nările, gura, și urechile la fiecare pecetluire zicând: „Pecetea Darului Sfântului Duh”. Pe toți aceștia însă așa îi primim, nebotezându-i a doua oară, fiindcă după Zonara, întru Sfântul Botez cu nimic se deosebesc de noi, ci întocmai cu dreptslăvitorii se botează, pe Arieni însă, și Machedonieni, arătat fiind eretici, i-a primit canonul fără al doilea botez iconomicește, după întâiul cuvânt pentru multa mulțime a ereticilor celor de acest fel ce aflau întru acea vreme. Iar după al 2-lea cuvânt, și pentru că întocmai ca noi se Botezau. Pe Evnomieni însă, care întru o afundare se botează, și Montaniști, care aici în Constantinopol, se numesc Frighi¹⁵⁰. Și pe Saveliani, care zic că o față este Tatăl, și Fiul, și alte rele fac, și pe toate celelalte eresuri al ereticilor, (dintre care mulți se află aicea, și mai ales câți se trag din Țara Galatilor). Pe aceștia, zic, pe toți, ca pe Ellini îi primim. Adică ca pe unii cu totul nebotezați (Pentru că aceștia, ori cu totul nu s-au botezat, ori de s-au botezat, însă nu drept, și precum se botează dreptslăvitorii. Pentru aceasta nici se socotesc botezați), și în ziua dintâi, îi facem pe ei creștini, adică îi facem să primească toate dogmele creștinilor, afară din pridvorul bisericii, puindu-și preotul mâna peste ei, după canonul 39 al localnicului sinod din Iliviria, care este Țară a Ispaniei¹⁵¹. Iar a doua zi îi facem catihumeni, adică îi numărăm în rânduiala catihumenilor. Iar a treia zi le citim obișnuitele lepădări (de satana) însuflând de trei ori în față și în urechile lor, și așa îi catihisim pe ei (adică îi învățăm) în parte cele ale credinței, și îi facem să rămâie în biserică mult timp¹⁵² și să asculte Dumnezeieștile Scripturi, și atuncea îi botezăm pe ei¹⁵³.

SIMFONIE

„După canonul acesta neschimbat voiește a se iconomisi Navatienii, și Patrusprezecerii întorcându-se către ortodoxie, și canonul 7 al sinodului din Laodikia, cu anatematizarea eresului adică, și cu pecetea Sfântului Mir. Iar Frighii întorcându-se poruncește canonul 1 al aceluiași sinod să se boteze. Dar și canonul 45 al sinodului 6 nu este alta, decât, o repetuire (poftorire) a canonului acestuia. Adăugând că Maniheii, Valentiniani, și Marchioniștii se cade a se boteza întorcându-se la dreaptaslăvire. Iar Evtihienii, și Dioscoriții, și Sevirianii să se

¹⁵⁰ Montanos a fost în veacul 2, s-a arătat după Evsevie cartea 5 cap 15 a istoriei în Misia Frigheii (Pentru aceasta și Frighi de la dânsul se numeau) minciuno-procînd de diavolul povățuit, mîngâietor pe sineși numindu-se, și apostoleștilor predanii împotrîvindur-se, avînd însă două muieri următoare lui, Priscila și Maximila, proorocițe pe ele le numea. Învăța să se despartă nunțile. Să se depărteze de mîncări oamenii, pentru îngreșare. Aceasta, și cei de dânsul învățați, Praznicul Paștilor îl răsucea. Întru o față pe Sfînta Treime amesteca. Și sânge de prunc împuns de dînșii, cu făină mestecîndu-l, și pâine făcînd cu dînsa liturghiseau, și cu aceea se împărțeau. Montaniștii aceștia, și Pepuzieni se numeau, pentru că lăudau cu covârșire, un sat al Frighiei numit pepuza, pe care îl numeau și Ierusalim.

¹⁵¹ Că așa și canonul 8 al sinodului întâi prin punerea mâinilor, au primit pe Navatiani, iar sinodul în Iliviria acesta s-a adunat, puțin mai-nainte de sinodul 1. Dar și toți ereticii și schismaticii, întorcându-se la soborniceasca biserică, prin hirotésie (punerea mâinilor) se cade a se primi.

¹⁵² Cât timp însă se cere pentru catihisire vezi subînsemnarea canonului al doilea al sinodului întâi.

¹⁵³ Canonul acesta, fără apărare, și după toată nevoia botează și pe latini, ca pe unii ce se botează nici întru o afundare. Că dacă pe cei ce întru afundare, cu cât mai vîrtos pe cei nici întru una botezați? S-au zis pentru aceștia îndestul și cu dovedire, în tâlcuirea apostolescului canon 46.

primească prin anatematisirea eresurilor lor, ca și Navatianii adică, și ceilalți. Iar canonul 19 al sinodului 1 voiește ca negreșit să se boteze Pavlianiștii precum și canonul 95 al sinodului 6 aceasta mărturisește. Iar cel 43 al marelui Vasilie zice să se boteze întorcându-se Engratiții (înfrânații), și sacoforii (purtătorii de sac), și apotactiții (lepădații). (Pentru care vezi canonul 95 al sinodului 6.) Iar cel al 5-lea al acestuiași zice, să primim pe ereticii cei ce la sfârșitul vieții se pocăiesc nu însă judecată, ci cu cercare, citește și pe 46 și 47 apostolesc.

PROLEGOMENA

DESPRE SFÂNTUL ȘI ECUMENICUL AL TREILEA SINOD

Sfântul și Ecumenicul (a toată lumea) al treilea sinod (sobor), s-a adunat în Efesul cel din Asia în biserica cea mare a cetății, care se numește Maria de Dumnezeu Născătoarea¹⁵⁴ în timpul împărăției lui Teodosie celui mic, în anul de la Hristos 431. Fiind la mulțime peste 200 de Părinți. Iar povățuitor întru el era vestitul între Părinți Chiril al Alexandriei, care plinea mai-nainte și locul lui Chelestin al Romei, mai sus șezând în locul aceluia, în urmă însă s-a trimis de al apus locțiitori al patriarhului Romei, Arcdie și Proect episcopii, și Filip Presbiterul. Iuvenelie al Ierusalimului, și Memnon al Efesului. S-au adunat însă împotriva lui Nestorie, care se trăgea din Germanichia cetatea cea în Antiohia, după Teodorit, și prin dumnezeiasca depărtare s-a fost suit în scaunul Constantinopolului. Căci, sorbind ticălosul din apele cele tulbure, și ereticești ale lui Diodor, și Teodor, al Mopsuestiei, s-au făcut răucugetători despre Taina Întrupeștei Iconomii. Că pe unul Hristos, în două fețe, și Ipostasuri îl împărțeau, Om gol închipuind deosebit Ipostas, fără de cuvântul ce l-a primit, și Dumnezeu fără partea cea goală de adăugirea omenirii. Precum am zice pe Unul Fiu, în doi fii îl împărțeau, și altul ziceau că este Fiul lui Dumnezeu, și altul Fiul Fecioarei. Pentru aceasta și pe Sfânta Fecioara și cea după trup Maică a lui, nu voia a o numi de Dumnezeu Născătoare. Deci sfântul sinodul acesta, pentru acestea pe acesta anatematisindu-l¹⁵⁵ osebit hotar de credință¹⁵⁶ au făcut, întru care pe Hristos l-au Dogmatisit Unul după Ipostas (Față) desăvâșit Dumnezeu pe aceștia, și Om desărvârșit pe aceștia, nu altul, și altul, ci un Fiu, pe aceștia, de sus adică din

¹⁵⁴ Aceasta o zice epistolia lui Chiril către clerul Alexandrenilor și praxis 1 a acestui sinod.

¹⁵⁵ După ce s-au anatematisit răucinstitorul Nestorie de sinodul acesta, neliniștindu-se, ci iarăși propovăduind eresul său, mai întâi după Teofan s-a izgonit în Tas. Apoi în Oasul Arabiei cu împreună lucrarea lui Ioan al Antiohiei. Iar acolo aflându-se urâtul de Dumnezeu, l-a ajuns mânia lui Dumnezeu. Că după Evagrie i-a putrezit limba, și după Chedrinul și Nichifor (cartea 14 a Istoriei sale) și tot trupul. Iar în Tivaida de sus înfricoșată și dureroasă moarte a luat, precum povestește Sfântul Ghermano, patriarhul Constantinopolului, unde scrie pentru sfintele sinoade. Că în timpul lui Marchian împăratului prin ajutorul oarecărora prieteni ai lui, s-a învrednicit a lua scrisori Nestorie prin care se chema de la izgonire. Deci luându-le aceste scrisori, și întrând în ieșitoare, până a nu șede zicea, precum au auzit oarecare stând dinafară, „Te-am arătat pe tine Marie, că om ai Născut.” Și o minune! Îndată cu hula aceasta, Îngerul Domnului l-a lovit, și s-au vărsat toate măruntaiele lui, în vasul necurăției sale, și ș-a dat sufletul. Întârziind dar el a ieși; fiindcă împărătescul boier ce fu trimis, cu scrisorile se grăbea, slugile lui au bătut în ușă. Iar el nerăspunzând, au scos ușa, și întrând slugile împreună cu boierul, l-au aflat mort pe vasul său, întru care erau toate măruntaiele lui vărsate. Atunci cei ce auziseră hula, au spus boierului, și toți au cunoscut că pentru singură aceasta a luat acel fel de moarte, întocmai cu al lui Arie. Pentru aceasta a zis Isaia „Vai de vărsătorul acesta, nu vor plânge pentru el. Și celelalte.

¹⁵⁶ Zic unii că de vreme ce s-au rânduit de sinodul acesta a se numi Născătoare de Dumnezeu Preasfânta Fecioară, precum și cu adevărat este, au voit Sfântul Chiril a o scrie aceasta și în simbolul sinoadelor cel 1 și 2 ecumenice, dar pentru evlavia simbolului s-au lăsat. Și făcând numai osebită hotărâre Părinții, întru aceea au dogmatisit-o aceasta, că pentru unirea lui Dumnezeu Cuvântul cea după Ipostas, adică Ipostasul cel unul al lui Hristos, ca pe o arătată dovadă de simbol, nu au voit a o adaoge într-însul; Că mărturisind Părinții în simbol pe Fiul lui Dumnezeu, că s-a Născut din Tatăl, și s-a pogorât și Om s-a făcut, arătat este că pe unul și aceștia Hristos, după Ipostas îl mărturisesc, că Dumnezeu este, și Om aceștia.

Tatăl fără Maică, iar jos din Maică fără Tată, iar pe pururea Fecioara Maica lui, chiar, și cu adevărat de Dumnezeu Născătoare a se numi au predanisit, ca una ce chiar, și cu adevărat pe Dumnezeu Cuvântul cu Trup l-a Născut¹⁵⁷ căci când exarhul sinodului aceștia Sfântul Chiril al Alexandriei acestea le-a propovăduit în acest sinod: „Nu om îndumnezeit propovăduim, ci Dumnezeu întrupat mărturisim, pe Roaba sa o a făcut Maică, cel după Ființă fără de Maică, și după Iconomie pe pământ fără de Tată”. Iar în epistolia cea către Nestorie, pe care osebina sa hotărâre o a făcut acest al 3-lea sinod (precum zice Dositei și precum se arată din Practicalele sinodului al 4-lea fața 16 a tomului 6 al sinodalelor) al cărei început este așa: „Bârfesc precum am aflat”. Acestea le zice aceștia Chiril. „A se întrupa, și a se face om, însemnează pe Cuvântul cel din Dumnezeu, că nu firea Cuvântului prefăcându-se s-a făcut carne, dar nici că întru tot omul s-a schimbat, în cel din suflet și din trup. Ci aceea mai vârtos, că carne însufletețită cu suflet cuvântător unindu-și Cuvântul luiși după Ipostas, cu negrăit și neînțeleș chip s-a făcut Om, și a stătu Fiu Omului. Nu numai după voie, sau după bunavoință, dar nici numai ca în adăogirea feței, și că, osebite sunt firile cele ce țin către adevărata unire, că unul este dintru amândouă Hristos și Fiu. Nu ca cum s-ar fi stricat osebirea firilor pentru unire, ci mai vârtos ne-a făcut nouă pe Unul Domnul, și Hristos, și Fiu, prin negrăita, și nepriceputa lucrare către unirea, a Dumnezeirii și a omenirii... Și iarăși dacă după unirea cea după Ipostas, sau ca de un neajuns, sau ca de un neîncuviințat ne-am lepăda, cădem întru a zice doi fii... Și iarăși, aceasta solește pretutindenii cuvântul scumpătății cuxredințe. Așa vom afla pe sfinții Părinți că au cugetat. Așa au cutezat pe Sfânta Fecioară a o zice de Dumnezeu Născătoare, nu că doar firea Cuvântului, adică Dumnezeirea lui, a luat început de a fi din Sfânta Fecioară. Ci că Născându-se dintr-însa Sfântul Trup, și însuflețindu-se loghicește, cu care și unindu-se Cuvântul după Ipostas, se zice că s-a născut după Carne”(Aceasta stă și în tomul 1 al sinodalelor, foaia 436.). Și Proclu episcopul Chizicului cel de atunci în biserica cea mare, șezând Eresiarhul

¹⁵⁷ Însemnează că precum zicerea Deoființă era obișnuită părinților, și mai-nainte de 1 sinod. Ci el o au întărit aceasta, și în toată lumea o au predat-o. Așa și pe Sfânta Fecioara Maria, de Dumnezeu Născătoare o au numit, și alți părinți, mai-nainte de acest al 3-lea sinod. Ci sinodul acesta, pe aceasta preadulce numire a Fecioarei întărindu-o, ca pe o hotărâre dogmatică în toată lumea o au predat. „Că cel mai întâi Origen a numit de Dumnezeu Născătoare pe Fecioara, tâlcuind stih 33 cap 22 al legii a 2-a, dar și Socrat (cartea 7 a Istoriei sale cap 32) zice că aceștia Origen tâlcuind epistolia lui Pavel cea către Romani pe larg au scris, în ce chip Născătoarea de Dumnezeu se zice Fecioară. Iar Chiril al Alexandriei scriind către Nestorie zice, că și marele Atanasie Născătoare de Dumnezeu pe ea o numea, și o mărturisea, și Amon episcopul Andrianupolei, precum și Alexandru al Alexandriei, scriind către Alexandru al Constantinopolului (cel de pe vremea 1 sinod adică) de Dumnezeu Născătoare o au zis pe Preasfânta Fecioara. Și marele Vasile în cuvântul cel la Nașterea Mântuitorului zice, pentru că nu primește, auzul iubitorilor de Hristos, că Născătoarea de Dumnezeu nu a încetat cândva a fi Fecioară, socotesc că sunt îndestule mărturiile aceluia; și Grigorie Teologul în 1 epistolie către Clidonie zice: oricine pe Maria nu o socotește de Dumnezeu Născătoare, fără Dumnezeu este. Și în cuvântul cel 1 pentru Fiul, către Ellini întinzându-se, zice; că unde ai cunoscut întru cele ale tale Fecioară de Dumnezeu Născătoare? Și Evsevie la viața lui Constantin cartea... cap 43 și Socrat cartea 7 cap 32. Pentru aceasta Împărăteasa cea Preacinstitoare de Dumnezeu (Elena adică) Nașterea de Dumnezeu Născătoarei (adică Vifleemul) cu monumente minunate o a împodobit. Și alții mulți.

Nestorie, așa a serbat: „Împreună ne-au chemat pe noi aici Sfânta, și de Dumnezeu Născătoarea Fecioara Maria, neîntinată Vistierie a Fecioriei. Raiul cel cuvântător al lui Adam celui Aldoilea. Cămara unirii amânduror firilor. Prăznuirea mântuitoarei împăcări, și celelalte.” Iar după ce au rânduit (acest al 3-lea sfânt sinod) că, alt Simbol afară de acela ce l-au dat întâiul, și al doilea ecumenice sinoade, să nu cuteze cineva a scrie, sau măcar a adăuga ceva, sau a scădea dintr-însul, pe cei ce vor călca porunca aceasta i-au anatematizat. Și au întărit sinodul acesta, și osândirea lui Pelaghie și a lui Kelestin, pe care o au luat ei mai-nainte de la multe localnice sinoade, și mai ales de al cel din Cartaghen. Iar pe lângă toate acestea, și pe acest 8 canoane, și această epistolă către Pamfilie le-au alcătuit, într-un al 7-lea și cea mia de pe urmă a sa praxă, de nevoie fiind spre buna rânduială, și starea bisericii, pe care nehotărât le-au întărit canonul 1 al sinodului al 4-lea, iar anume și hotărât canonul al doilea al sinodului al 6-lea și cel întâi al sinodului al 7-lea.

CELE 8 CANOANE AL SFÂNTULUI ȘI ECUMENICULUI AL TREILEA SINOD TÂLCUITE

CANONUL 1

Fiindcă se cuvine să știe și cei ce lipsesc de la sfântul sinod, și care rămân prin țară sau în cetate, pentru oarecare pricină bisericească, sau trupească, cele ce pentru dâșii s-au închipuit, facem cunoscut sfînteniei și dragostei voastre, că dacă vreun mitropolit de eparhie, apostatisindu-se sau despărțindu-se de Sfântul și Ecumenicul sinod, va trece către adunarea apostasiei (revoltei), sau după aceasta s-ar adăuga (unii cu dânsa), sau cele ale lui Chelestin au cugeta sau va cugeta. Aceasta nicidecum poate lucra împotriva episcopului eparhiei, fiindcă este nelucrător, și scos de către sinod, de acum înainte de la toată bisericeasca împărtășire. Ci încă și se va supune într-un tot episcopilor eparhiei, și mitropoliților de prin prejur care cugetă cele ale ortodoxiei, și din treapta episcopiei se va scoate.

TÂLCUIRE

Canonul acesta înștiințează pe cei ce nu s-au aflat în sinod, de caterisirea lui Ioan al Antiohiei, a lui Teodorit episcopul Chirului, a lui Iva episcopul Edesei, și a celor împreună cu aceștia 30 episcopi¹⁵⁸, zicând: fiindcă episcopii cei ce nu s-au

¹⁵⁸Pricina pentru care s-au caterisit aceștia, a fost aceasta. După ce sinodul acesta a osândit pe răucinstitorul Nestorie, și l-a caterisit, după trei zile a venit și acest Ioan al Antiohiei împreună cu Teodorit, cu Iva și cu 30 de episcopi, care ori că scârbindu-se, pentru că nu au îngăduit venirea lor sinodul, (ori și pentru că au avut prieteșug cu Nestorie) au prihănit caterisirea lui Nestorie, ca pe o nebinecuvântată, și întâi pricinuitor ca cum a caterisirii acestei fără cuvânt au numit pe Dumnezeiescul Chiril și pe Memnon al Efesului ca când ei ar fi fost îndreptători în sinod. Și atâta prigonire s-a făcut între Ioan și Chiril, și între cei de lângă ei, încât, despre o parte cei de pe lângă Ioan au caterisit pe cei de lângă Sfântul Chiril. Iar despre alta, cei pe lângă Sfântul Chiril, au caterisit pe cei de pe lângă Ioan. Dar și Teodorit douăsprezece capete a scris împotriva a douăsprezece anatematizări, pe care Dumnezeiescul Chiril împotriva lui Nestorie le-a alcătuit. Și Iva încă, a scris o epistolă pentru Nestorie, care împreună cu cele douăsprezece capete ale lui Teodorit, ca o rea cinstitoare s-a lepădat de către sinodul al 4-lea și de către cel al 5-lea. În

înfătoșat la sfântul sinodul acesta pentru vreo pricină a lor bisericească, sau trupească, trebuie să știe cele ce s-au făcut pentru acești ziși. Facem cunoscut dragostei voastre, că oricare mitropolit s-a despărțit de sfântul și ecumenicul sinodul acesta, și s-au unit cu adunarea apostasiei (revoltei), a lui Nestorie adică, și a lui Ioan, și a celor împreună cu dânsul. Sau mai în urmă se va uni. Sau au cugetat ereticeștile dogme ale lui Chelestin¹⁵⁹. Acesta nici o putere are a face ceva rău asupra episcopilor, sau și asupra mirenilor, asupra celor dreptslăvitori. Fiindcă s-au făcut lepădat de la sinodul acesta despre toată bisericeasca împărtășire, și sfințita lucrare, și fiindcă are a se face de aici înainte cu totul lepădat din treapta episcopiei, încă și dintre însuși dreptslăvitorii episcopi, și mitropoliții cei ce sunt prin prejur.

CANONUL 2

Iar dacă oarecare episcopi eparhioți s-au lipsit de sfântul sinod, și s-au unit cu apostasia (revolta), ori s-ar ispiti a se uni, ori și iscălind în caterisirea lui Nestorie, s-au întors către adunarea apostasiei. Aceștia cu totul după socotința sfântului sinod, străini să fie de preoție, și căzuți din treaptă.

TÂLCUIRE

Și acest canon, asemenea cu cel dintâi zice, că dacă niscaiva episcopi din eparhia Antiohiei, nu s-au aflat față în sinod. Ci ori s-au unit cu apostasia (revolta) acestui al Antiohiei, sau în urmă s-ar uni, sau și după ce au iscălit, și au adevărit caterisirea lui Nestorie, iarăși s-au întors la apostaticeasca lui adunare. Aceștia zic, s-a socotit de cuviință de către sfântul sinod, să fie străini de preoție, și lepădați din treapta episcopiei.

CANONUL 3

Iar dacă oarecare din clericii ce se află în fiecare cetate, sau sat, de către

urmă însă cu împreună-lucrarea Împăratului, iarăși s-au unit și Ioan și Teodorit cu sfântul Chiril. Și Ioan adică, după ce iarăși s-a descoperit eresul lui Nestorie, s-a făcut pricinuitor (după Zonara și Evagrie cartea 1 cap 7) a se izgonie Nestorie din mănăstirea cea din Antiohia unde mai întâi se afla, în Oas, ce turcește se zice Iprim. Iar Teodorit la sinodul al 4-lea arătat au anatematicisat pe Nestorie și eresul lui. Pe care eres îl număra împreună cu eresurile în cartea cea despre bârfiturile ereticilor, și în caterisirea lui Nestorie a iscălit împreună cu cel al Antiohiei la sinodul al 3-lea.

¹⁵⁹ Chelestin următor învățătorului său Pelaghie, unit cu Nestorie s-au făcut în eres, după sfințitul Fotie la citirea 54 fiindcă acela hulea întru Fiul lui Dumnezeu. Iar Chelestin întru Duhul cel Sfânt, precum scria Chiril către Teodosie. „Că Nestorie zice, că, de vreme ce Hristos este de firea noastră, iar Dumnezeu voiește toți a se mântui, și după voința sa fiecare poate a-și îndreptat greșeala sa, pentru aceasta, nu Cuvântul lui Dumnezeu este cel ce s-a Născut, ci Omul cel ce s-a Născut din Maria, pentru vrednicia fireștei voinței sale, avea pe cuvântul lui Dumnezeu următor luiși, cu singura vrednicia, și cu aceeași numire împărtășindu-se de Dumnezeire. Iar Chelestin zicea, că nu Dumnezeu adică Duhul cel Sfânt împarte fiecăruia precum voiește cele spre buna cinstire (de Dumnezeu) spre mântuire; ci firea omului care pentru păcat este căzută din fericire, aceasta după vrednicia voinței, adică proeresul, ori cheamă, ori împinge de la sine pe Duhul cel Sfânt. Și mai-nainte de darul, stăpânirea de sineși a omului povățuiește. Drept aceea voința omului îndestulă spre împlinirea Poruncilor lui Dumnezeu. Relele dogme ale lui Chelestin acestuia, l-au anatematicisat și acest al 3-lea sinod și mai înainte de acesta cel din Cartagina, împreună cu cele ale lui Pelaghie.

Nestorie, și de cei ce sunt împreună cu el, de preoție s-au oprit pentru că cugetă drept, i-am îndreptuit și pe aceștia a-și lua iarăși treapta lor. Și în de obște clericilor celor ce împreună cugetă cu ortodoxul și ecumenicul sinodul acesta, le poruncim ca episcopilor celor ce au apostat (revoltat), sau s-au depărtat, nici decât să se supuie, sub nici un fel de chip.

TÂLCUIRE

De vreme de patriarh al Constantinopolului fiind Nestorie, a aforesit, și a caterisit pe clericii aceia ce nu erau de o cugetare cu el, dar și episcopii cei de o socoteală cu el printr-alte țări aceastași o au făcut. Pentru aceasta canonul acesta a judecat cu dreptul ca acești caterisiți să-și dobândească iarăși treapta lor. Și totalicește zicând au poruncit ca după nici un chip să fie supuși apostatilor episcopi, clericii aceia ce sunt de o cugetare cu dreptslăvitorul și ecumenicul sinodul acesta.

CANONUL 4

Iar dacă vreunul din clerici ar apostata (revolta) și ar îndrăzni ori îndeosebi, ori în public a cugeta cele ale lui Nestorie, sau ale lui Chelestin, și aceștia de Sfântul sinod, s-au îndreptuit a fi caterisiți.

TÂLCUIRE

Și canonul acesta deopotrivă cu cel mai de sus cuprinde pentru clericii aceia, de ar apostata, și ori îndeosebi, ori în auzul poporului, ar îndrăzni a cugeta, sau a învăța dogma lui Nestorie, și a lui Chelestin celui de o cugetare cu el, zicând, că s-a judecat drept de Sfântul sinod, că unii ca aceștia să fie caterisiți din treapta lor.

CANONUL 5

Câți pentru fapte necuviincioase de către sfântul sinod, sau de episcopii lor s-au osândit, și pentru acestea Nestorie, după toată a sa nebăgare de seamă, și cei ce cugetă ale sale fără canonisire s-au ispitit, sau s-ar ispiti a le da împărtășirea, sau treaptă. Am îndreptuit să rămâie și aceștia nefolosiți, și întru nimic a fi mai puțin decât cei caterisiți.

TÂLCUIRE

Acest canon rânduiește, că clericii câți pentru oarecare păcate, ce aduc asupra aforisirii, s-au caterisis, s-au aforesit, ori s-au caterisit de sfântul sinodul acesta, sau de însuși episcopii lor. Iar Nestorie, și cei de o socoteală cu el, fără a face vreo osebire între oprit, și neoprit, ori au îndrăznit de a le da iertare de aforisire, ori lucrare de preoție, ori și după aceasta de vor îndrăzni, aceștia, zic, am judecat drept ca să rămâie nefolosiți de această iertare afară de canoane, și să fie iarăși caterisiți ca și mai înainte.

CANONUL 6

Așisderea și care ar voi cu orice chip a strămuta cele ce s-au lucrat în

sfântul sinod cel din Efes, pentru fiecare; Sfântul sinod a hotărât, de ar fi episcopi, sau clerici, desăvârșit să cadă din treapta lor. Iar de ar fi mireni, să fie neîmpărtașiți.

TÂLCUIRE

Canoanele cele mai de sus mai particulare sunt, iar acesta în de obște rânduiește, căci, câți ar îndrăzni a strămuta cu orice chip cele lucrate pentru fiecare pricină în sinodul cel din Efes; aceștia, de ar fi episcopi, sau clerici, să se caterisească, iar de ar fi lumeni să se aforisească.

CANONUL 7

Acestea citindu-se, a hotărât sfântul sinod, altă credință nimănuia a-i fi slobod să aducă sau să scrie, sau să alcătuiască, afară de cea hotărâtă de sfinții părinți, cei adunați în cetatea Neceenilor, împreună cu Sfântul Duh; iar pe cei ce îndrăznesc, ori a alcătui altă credință, ori a propune, ori a o proaduce celor ce voiesc a se întoarce la cunoștința adevărului, sau din ellinism, sau din Iudaism, sau din orice fel de eres. Aceștia, de ar fi episcopi, sau clerici, străini să fie, episcopii de episcopie, și clericii de clericat, iar de ar fi lumeni, să se anatematisească. Și după asemenea chip, de s-ar vădi oarecare, ori episcopi, ori clerici, ori mireni să scriere de către Harisie prezbiterul, despre Înomenirea Unuia născut Fiului lui Dumnezeu, adică spurcatele și răzvrătitele dogmele lui Nestorie, car s-au și supus (unii ca aceștia), supuie-se hotărârii sfântului acestuia și ecumenicului sinod. Încât, adică, episcopul să se înstrăineze de episcopie, și să fie caterisit. Iar clericul asemenea să cadă din cler. Iar mirean de ar fi cineva, și acesta să se anatematisească. Precum s-a zis.

TÂLCUIRE

Fiindcă întru acest sfânt și ecumenic sinod s-au citit și Simbolul Sfântului și Ecumenicului Sinodului întâi celui din Niceea, și simbolul lui Nestorie celui de o cugetarea cu Iudeii, întru care se cuprindeau spurcatele lui dogme, care s-au adus în sinod de Harisie Presbiterul Filadelfiei; pentru această pricină, după citirea acestora, sfântul sinodul acesta a așezat acest canon, hotărând, că nu este iertat vreunuia a alcătui, sau a scrie, sau a înfățișa la cei ce se întorc către ortodoxie, altă credință, adică alt simbol de credință¹⁶⁰, afară de Simbolul Credinței cel hotărât de

¹⁶⁰Pricina pentru care sinodul a anatematisit pe cei ce ar îndrăzni a alcătui alt simbol al credinței, este aceasta. Sfântul Marcu al Efesului, în a 5-a praxă a sinodului din Florența zice, că, peste treizeci de simboale ar fi alcătuit ereticii împotriva Cuvântului: „Deoființă”. De la care au luat prilej și Nestorie răucinstitorul, de a alcătuit al său simbol, și al preda celor ce veneau la dreptslăvitoarea credință, elinilor adică, Iudeilor, și ereticilor, precum se arată aceasta în canonul acesta. Deci acest al 3-lea sinod, mai înainte văzând, nu cumva, din slobozenia aceasta de a se scrie simboale, să urmeze vreo nouă scornire (kenotomie) întru dreaptaslăvire, au oprit de a se scrie de aici înainte alt simbol al credinței, afară de cel al întâiului, și a celui al doilea sinod împreună (căci ca unul acestea se socotesc) și de a se preda în obște. Însă nu au oprit de a se scrie altă credință, adică de obște a vreunui eretic. Că aceasta și mai înainte de sinodul al 3-lea era oprită pururea, nu numai de sinoade, și de episcopi, ci și fiecare dreptslăvitor creștin. Ci alta afară de credința părinților celor din Niceea, măcar de ar fi aceasta și dreptslăvitoare, nici au oprit

pe eretici despre aceasta. Căci câte Legea și sinodul le zice, celor ce sunt în lege le zice. Însă dreptslăvitorilor creștini, și nu cutăruia sau cutăruia, ci de obște tuturor împreună, atât sinoadelor, cât și în scurt fiecăruia de obște: „Că nimănui a-i fi cu puțință aceasta”, și celelalte. Iar zicând nimănui, va să zică peste tot, și generală hotărâre este. Și vezi tălmăcirea sinodului acestuia cea pentru simbol, ce o face Dumnezeiescul Chiril în epistolia cea către Acachie. Că sinodul îngrijindu-se pentru scurttimea, nu au zis hotărâtor nimănui a-i fi slobod să alcătuiască altă arătare a credinței; ci ceea ce sinodul a lăsat a o zice în sinodul acesta al său, aceasta exarhul său, adică Dumnezeiescul Chiril, ca însuși sinodul în epistolia cea către episcopul Melitinei luminat o arată zicând „sfântul și ecumenicul sinodul, cel adunat în cetatea Efesului, mai înainte au socotit lucru de nevoie de a nu trebui bisericii lui Dumnezeu a face altă alcătuire a credinței, afară de ceea ce este, pe care părinții cei de trei ori fericiți grăind o au hotărât. Care va să zică că nu numai nu se cade a alcătui cineva alt simbol dreptslăvitor, afară de cel al sinodului din Niceea, dar nici măcar pe însuși acest simbol dreptslăvitor este iertat al aduce cu alt fel de grăire. Precum și Dumnezeiescul Marcu al Efesului, și Visarion al Niceei în sinodul ce s-a făcut în Florența prea-vitejește aceasta o au dovedit. Dar ce zic cu alt fel de grăire? Nu este iertat a schimba ceva din Sfântul simbol, nu numai o zicere, ci nici măcar o singură silabă. Și că aceasta este adevărată, martor este iarăși însuși Dumnezeiescul Chiril acesta. Iar când zic Chiril, pe însuși al 3-lea sinod ecumenic îl zic. Că acela a fost exarh al sinodului, și mai ales sinodul este care grăiește prin gura lui. Că scriind acesta în cea către Ioan al Antiohiei, acestea zice: „După nici un chip suferim a se clăti de către oarecare credința cea hotărâtă, adică simbolul credinței, al sfinților părinților noștri celor adunați în Niceea după vremi alcătuit. Nici însuși nouă dăm voie, sau altora, ori zicere a schimba din cele puse acolo, sau o silabă a o trece.” Și dacă nici o silabă a o schimba cineva nu este iertat, cu mult mai vârtos nici a adăogi ceva întru el, nici a scădea. Pentru aceasta Papa Agaton în timpul sinodului al 6-lea scriind către împărații Romani zicea: „Una și mai aleasă pentru totdeauna a avea ne rugăm și credem, ca nimic afară de cele canonicești hotărâte, să se împruțineze, nici să se schimbe, nici să se adaoge, și acestea cu graiurile și cu înțelegerile neschimbate să se păzească.” Iar sinodul al 7-lea zice: „Noi legiuirile părinților le păzim, noi pe cei ce au adaos, sau scad din biserică îi anatematisim.” Dar nu cumva altele au zis și altele au făcut cu lucrul? Nu. Ci și cu lucrul și în faptă au adeverit cuvintele acelea, fără a adăogi sau a scădea în obștescul simbol toate sinoadele cele ecumenice de la cel al 3-lea încoace. Și măcar că au avut nevoie să o facă aceasta. Că sinodul al 3-lea deși a avut nevoie să adaoge în simbol aceste prea de nevoie ziceri, atât pentru cea desăvârșit stingere a eresului lui Nestorie, cât și pentru adeverirea dreptslăvitoarei cugetări, pe unirea cea după Ipostas, zic, și pe zicerea de Dumnezeu Născătoarei, și cu toate acestea nu au îndrăznit cât de puțin a schimba Sfântul simbol, ci osebită hotărâre din afară făcând, au pus într-însa și zicerile acestea, și câte pentru acelea. Iar sinodul al 4-lea și nevoie având a adăuga în obștescul simbol pe amândouă firile Cuvântului celui ce s-a Înomenit, pentru eresul celor ce dogmatiseau o singură fire întru Hristos, aceasta însă nu o au făcut. Asemenea și cel al 5-lea pe veșnicia muncii; și cel al 6-lea pe cele 2 lucrări (ale Dumnezeu-omului Iisus). Și cel al 7-lea pe închinarea sfințelor Icoane, au fost silite (acestea sfințele sinoade) a le adăogi în Sfântul simbol; pentru ereticii cei ce cugetă cele dimpotrivă. Însă nu au îndrăznit a o face acesta, și nekenotomisit (neînnoit) au păzit pe obștescul simbolul credinței. Și măcar că aceste glasuri nu erau adăogire a simbolului după credință, ci tălmăcirea celor pe scurt cuprinse în Sfântul simbol, și adăogire numai după ziceri. Pentru ce? Negreșit evlavisind și cinstirea simbolului părinților din Niceea, și hotărârea sinodului al 3-lea, care supune anatemei pe toată adăogirea în simbol, ori pe cea după credință, ori pe cea după ziceri adică. Pe însăși această cinstire a simbolului părinților celor din Niceea. Și pe această hotărâre a simbolului al 3-lea după urmarea sfințitelor sinoade, se cuvenea a o respectui și biserica apusenilor, și a nu adăogi în simbol nelegiuitat adăogire, cea, și din Fiul. Care și singură a fost îndestulă să dezbine pe apuseni de răsăriteni, să întărească între dânșii război prea sălbatic, și să pricinuiască relele cele vrednice de lacrimi. Și mai pe urmă de toate, câte istoriile și cărțile noastre în scris. Dar zic apusenii, că precum sinodul al 2-lea nu a greșit adăugând în simbolul celui întâi, așa nici biserica apusenilor a greșit iertând adăogirea aceasta. Dar se cuvine a zice că asemănarea aceasta este cu totul neasemănată, că cel al 2-lea ecumenic, aceeași vrednicie a celui 1 ecumenic avându-o au adaos, după cuvântul cel chiar și prea de căpetenie, pentru că nu era oprit de alt sinod ecumenic de mai-nainte de a adaoge cineva în simbol (și măcar că sinodul cel ce s-a făcut în Sardichia mai-nainte de cel al doilea, au oprit afară de credința cea din Niceea să nu alcătuiască cineva alta, cu toate că acesta și pentru că au fost particular și local, și pentru că aceasta o au zis pentru Arienii cei ce învață altă credință împotriva zicerii, Deoființă, și nu pentru

dreptslăvitorul sinod ecumenic, nu era volnic a se face învățător celui al 2-lea ecumenic, care purta fața a toată biserica. Că pururea localul și particularul sinod, urmează celui ecumenic, iar nu cel ecumenic celui localnic). Iar după al doilea cuvânt, și pentru că adăogirile acele ce au făcut cel al 2-lea în simbolul celui dintâi erau adăogiri numai după ziceri, nu însă și după credință, și tălmăcire mai vârtos celor în scurt cuprinse. Și de unde este arătat aceasta? De la sinoadele cele ce au primit ca pe unul pe al celui întâi și al celui al doilea simbol, numindu-l simbol numai al celui din Niceea, nu însă și al celui din Constantinopol al 2-lea pentru că se cuprinde întru al celui dintâi sinod tălmăcirea celui al doilea. Că și acest al treilea sinod în canonul acesta a hotărât a nu fi iertat nimănui a alcătui altă credință afară de cea hotărâtă de Sfinții Părinți cei adunați în cetatea Niceenilor, și Sfântul Chiril al acestuiași zice în epistolia cea către cel al Antiohiei, dar și Ioan al Constantinopolului, și Vighilie al Romei scriind către Evthie al Constantinopolului, unul îl zic (pe simbolul) acesta. Și în cea a cincia adunare a cei în Florența, așa este scris: „Al celui întâi și al 2-lea sunt arătările credinței acestea”, adică simboalele, iar mai vârtos simbolul. Iar cum că mai mult au descoperit decât au adaos părinții sinodului al 2-lea în simbolul celui dintâi, anume mărturisesc mulți. Că și cel ecumenic al 6-lea în idict scrie că Părinții cei 150 cu însuflarea prea Sfântului Duh au povățuit simbolul cel ce mare și vrednic de cinstire se zice, cele pentru Sfântul Duh adevărindu-le, că este Dumnezeu prin care mai însemnat au descoperit. Și Iustinian în Nearaoa cea către Epifanie al Constantinopolului zice: „Pentru că cu mărturii din Scripturi pe aceastași învățătură (adică simbolul celor din Niceea) sfinții Părinți cei 150 ziși, descoperindu-o o au arătat. Dar și Teologul Grigorie în cea către Clidonie, zice: „Noi nimic am prețuit mai mult vreodinioară decât credința cea din Niceea. Ai căreia îi suntem, cu ajutorul lui Dumnezeu, și vom fi, mai îndreptând, cele cu lipsă zise a credinței aceia de părinții acia pentru Sfântul Duh.” Însă măcar deși adăogirile acestea ale celui al 2-lea sinod sunt chiar desvălire, adică tălmăciri, precum s-au dovedit, cu toate acestea prea fărădelege ar fi făcut a adaoge el în simbol, și tălmăcirile acestea, de ar fi apucat mai-nainte vreun sinod ecumenist ar fi oprit pe adăogire orice fel ar fi în simbol cu anatematică, precum au oprit-o acest al 3-lea ecumenic. Drept aceea din urmare prea fărădelege și sub anatema este adăogirea în simbol cea a apusenilor, nu numai pentru că este adăogire potrivnică după credință, pricinuitor de pricină făcând pe Fiul, și două începătorii introducând în Dumnezeire, și mulțime de alte necuviințe. Dar și pentru că, de am și zice, precum ei zic, că au fost tălmăcire, și adăogire numai după ziceri, cu toate acestea, nici într-un chip se cuvenea a se adăogi în simbol, pentru hotărârile atât al acestuia al 3-lea cât și ale celor de aici înainte ecumenice sinoade, care poruncesc a se păzi cu totul neschimbat obștescul simbol, și care pe toată adăogirea ce s-ar face întru el, o supun anatemei. Ci încă și Petru al Antiohie, răul relelor au zis pe adăogire, pentru care rău este că se cântă împreună cu simbolul în biserica romanilor și neîdreptându-se, pentru aceasta zic, Serghie al Constantinopolului au scos din pomenire pe Papa Serghie al 4-lea și de atunci s-au făcut ruperea cea mare între noi, și între apuseni, dar ce zic pe ai noștri? Și însuși Ioan Papa al Romei, fiind față prin locțiitorii săi Petru și Pavel și Evghenie în sinodul cel ce s-a adunat în timpul împărăției lui Vasilie Machedon, în anul 879 care și hotărârea acelui sinod o au primit, care zice. „Dacă cineva afară de sfințitul simbolul acesta ar îndrăzni altul a scrie, sau a adăogi, sau a scoate, sau hotărâre a numi sau adăogire, și împușinare întru cel dat nouă a o face aceasta, osândit fie, și de toată creștineasca mărturisire străin. Că a împușina, sau a adăogi, arată nedeplinită pe cea din început și până astăzi urmată a noastră mărturisire întru Sfânta TREIME.” Și însuși papa zic, această hotărâre primindu-o, au osândit pe adăogirea cea în simbol, zicând: „Iarși mai arătăm cuviosiei tale, că despre articolul acesta, pentru care s-au întâmplat smintelile în bisericile lui Dumnezeu, să aibă deplină încredințare întru noi, că nu numai, nu o zicem aceasta, că Duhul din Fiul se purcede; ci și pe cei ce mai întâi au îndrăznit cu a lor ieșiri din minți a o face aceasta, călcători ai Dumnezeieștilor Cuvinte îi judecăm, și prefăcători ai Teologiei Stăpânului Hristos, și a Părinților, car sinodicește adunându-se, au predat sfântul simbol, și împreună cu Iuda pe ei îi rânduim.” Ci că și mai-nainte de Ioan acesta, sinodul al 3-lea cel adunat în Tolit, în vremea lui Ricard împăratul Spaniei, în anul 589 a poruncit să se citească în Ispania și în Galia sfântul simbol fără de adăogire, întocmai precum Iustin împăratul mai-nainte a rânduit aceasta, să se citească mai-nainte de Dumnezeiasca Rugăciune „Tatăl nostru”, în toate bisericile răsăritului în anul 545. Și Leon al Romei cel al 3-lea la începutul veacului al IX-lea (sinod făcându-se în Achiisgran, și în care Ioan Monahul Ierosolimitul vitejește luptându-se împotriva în simbol); întrebat de marele Carol, ce socotește despre aceasta, nu numai adăogirea o a lepădat, ci și pe tot sfântul simbol, fără de aceasta, o a săpat în 2-uă table de argint, întru una în limba elinească, iar în cealaltă în limba latinească, pe care le-a așezat la mormintele sfinților apostoli Petru și

părinții cei adunați în cetatea Niceenilor, prin luminarea Sfântului Duh. Iar cei ce vor îndrăzni, ori a alcătui alt simbol de credință, ori al propune pe acela în arătare, ori al și înfățișa Elinilor, și Iudeilor, și ereticilor, celor ce se întorc la cunoștința adevărului. Unii ca aceștia, de vor fi episcopi și clerici, să fie lepădați din episcopie și din clericat, iar de vor fi mireni, să se anatematisească. Asemenea încă și câți se vor vădi că cugetă întru sineși ori învață pe alții spurcatele, și ereticeștile dogme ale lui Nestorie despre Înomenirea Unuia născut Fiului lui Dumnezeu, care se cuprind în alcătuirea cea de dânsul alcătuită, și adusă în sinodul acesta de Harisie Presbiterul, și aceștia zic, de vor fi episcopi, și clerici, să fie caterisiți, și din episcopie și din clericat lepădați. Iar de vor fi mireni, să se anatematisească, precum mai-nainte am zis.

CANONUL 8

Lucru din nou scornit (Kenotomit), afară de bisericile legiuri, și de canoanele Sfinților Apostoli. Și care de slobozenia tuturor se atinge ne-au vestit preiubitorul de Dumnezeu Sinepiscopul Righin, și cei împreună cu dânsul prea iubitori de Dumnezeu episcopi ai eparhiei Chiprienilor Zinon, și Evagrie. Drept aceea fiindcă obșteștile patimi de mai mare vindecare au trebuință, ca unele ce și mai mare vătămare aduc, și mai vârtos, dacă nici vreun obicei vechi a urmat, ca episcopul Cetății Antiohenilor, să facă hirotoniile cel în Kipru, precum prin libele (scrisori), și prin însuși glasurile lor, au învățat bine cinstitorii bărbați, cei ce au avut intrarea în Sfântul sinod vor avea nebântuirea, și ne silnicia proiestoșii sfintelor biserici, celor din Kipru, după canoanele cuvioșilor părinți, și după vechiul obicei, înșiși ei făcând hirotoniile preacuvioșilor episcopi. Aceastăși însă se va păzi și la celelalte ocârmuiri, și la bisericile cele pretutindenea. Încât nimeni din iubitorii de Dumnezeu episcopi, altă eparhie care n-a fost mai înainte și din început sub același, adică sub cei mai-nainte de el, să puie mâna pe ea. Ci și de au apucat cineva, și de altul de s-a făcut silit fiind, aceasta să o dea înapoi, ca nu canoanele părinților să se calce nici măcar cu chip de sfințită lucrare, ca să nu încapă mândria stăpânirii lumești, nici să lăsăm slobozenia câte puțin pierzându-o, pe care o au dăruit nouă cu Sângele său Domnul nostru Iisus Hristos, slobozitorul tuturor oamenilor. Deci au socotit sfântul și ecumenicul sinod a se păzi pentru fiecare eparhie, curate și nesilite dreptățile cele convenite ei din început, și după vechiul obicei ce s-a apucat, fiecare mitropolit având voie la cele întocmai cu cele lucrate, a primi spre a sa întărire. Iar dacă cineva ar arăta un chip luptător celor acum hotărâte, fără tărie acesta a fi s-a socotit de tot sfântul și ecumenicul sinod. [apostol: 35; sinod 2: 2; sinod 6: 20; Antiohia: 13, 22; Sard: 3, 11, 12] [apostol: 34; sinod 1: 6, 7; sinod 2: 20; sinod 6: 36, 39; Antiohia: 9]

Pavel, anatemei supuind pe cei ce ar îndrăzni să adaoge, sau să scadă dintru acesta, după Cardinalul Baronie, și Iisuitul Petavie. Vezi și la sinodul cel din Florența de la cea a treia până la cea a șaptesprezecea adunare, unde pe aceasta prea rea adăogire vitejește elinii noștri o au lepădat, iar latinii fără de glas au rămas.

TÂLCUIRE

De vreme ce Kiprul după ocârmuirea cea dinafară, era supusă Dukului (ducelui) Antiohiei, care și trimitea voievod oștenesc într-însul. De aici episcopul Antiohiei urmând politicescului și celui din afară chip, și legii acesteia, au voit să arate supuse luiși eparhia aceasta, și după ocârmuirea cea din lăuntru, și bisericească, hirotonind pe episcopii cei din Kipru afară de hotarele sale, și neurmând după vechiul obicei. Lucru ce este afară de apostoleștile canoane de cel 34, 35. Deci primind sinodul pe Righin Arhiepiscopul Constanției, care din vechi se numea Salamina, iar acum Amohostos, și episcopii cei împreună cu el Zinon al Kirinei, și pe Evagrie al Solonului, care și prin scrisori, și prin viul glas, spuind acestea: Legiuiește prin canonul acesta, că, după canoane, și după vechiul obicei mitropoliții Kiprului să hirotonisească însuși de sineși pe episcopii cei din Kipru, și despre altul să rămâie nesupărați, și ne siliți. Făcând însă canon generalnic, și sobornicesc, părinții sinodului acestuia, adaog, că însăși aceasta să se păzească și la celelalte ocârmuiri și eparhii pretutindenea. Încât să nu reșluiască, și săși însușească nici un episcop altă eparhie, ce din început și din vechime nu a fost supuse, ori stăpânirii sale, ori procatohilor lui. Iar dacă vreunul cu sila își va însuși aceasta, să o dea înapoi, ca să nu calce canoanele părinților, și ca nu arhieriei propunând poate ca un acoperământ sfințita lucrare, sub acesta pe ascuns să ia deșarta slavă de lumească stăpânire și de aicea robindu-se nedreptății, să piarză câte puțin slobozenia, pe care slobozitorul tuturor oamenilor Iisus Hristos cu sângele său o a dăruit nouă. Deci s-a socotit de cuviință de către sfântul acesta și Ecumenicul sinod, să rămâie curate, și ne silite, dreptele pronomii, care din început și din învechit obicei, au dobândit fiecare eparhie. Și fiecare mitropolit să aibă voie a lua copie întocmai de pe canonul acesta spre întărirea, și adevेरirea Pronomiilor mitropoliei sale. Iar de ar arăta cineva tip (formă), sau lege politiceasc, și împărătească, potrivnică canonului acestuia, au socotit de cuviință tot sinodul acesta, ca politiceasca legea aceasta să rămâie fără tărie și nelucrătoare.

EPISTOLIA ACESTUIAȘI SFÂNT ȘI ECUMENIC AL TREILEA SINOD, CĂTRE SFINȚITUL SINOD CEL DIN PAMFILIA PENTRU EVSTATIE CEL FĂCUT LOR MITROPOLIT

Fiindcă de Dumnezeu însuflata Scriptură [Pilde 25: 29; Sirah 32: 29] zice: „Toate cu sfat să faci, mai vârtos celor ce au primit soarta sfințitei dregătorii se cade cu toată scumpătatea a face cercetare pentru cele ce se cuvine să facă. Pentru că cei ce voiesc a petrece viața așa fel urmează aceea adică, că ei aflându-se în buna nădejde despre cele ale lor, ca de un norocos vânt se poartă după pornirea dorinței lor, cuvântul acesta mult adevăr-asemănare are. Iar uneori se întâmplă, că întristarea ce iute și nesuferită împovărând, pe minte, cumplit o tulbură, mutându-o de la vânarea celor trebuincioase, și înduplecându-o la cele nepotrivite ființei sale, ca cum ar vedea ceva folositor. Ceva de acest fel am văzut că au pățimit preacucernicul și prea-iubitorul de Dumnezeu Evstatie. Că s-a hirotonit canoniceste, precum se mărturisește.

Tulburat însă fiind, precum zice, de către oarecare și în neașteaptate împrejurări încăpând, apoi din foarte multa neiscușință obosind de a mai sta asupra purtărilor de grijă celor ce veneau asupra sa, și putând a opri ocările cele ce i se aduceau asuprași, a adus, nu știm în ce chip, carte de paretisire; Că trebuia ca unul ce odată i se încredințase ieraticasca purtarea de grijă, de aceasta să se ție cu vitejie duhovnicească, și a se găti a suferi de bună voie ostenelile și sudorile cele cu plată. Fiindcă după ce odată s-au arătat pe sineși a fi obosit, acesta pătimindu-o mai mult din ne iscusire, decât din lenevire și trândăvire, a voastră cinstire de Dumnezeu de nevoie au hirotonit pe preacucernicul și prea iubitorul de Dumnezeu, pe fratele nostru și sinepiscopul Teodor, purtătorul de grijă al bisericii. Că nu era de cuviință a văduvi biserica, și turmele Mântuitorului a petrece fără purtător de grijă. Însă fiindcă a către noi plângând, nu despre cetate, nici despre biserică prigonind pe zisul cinstitorul de Dumnezeu episcopul Teodor, și cerând adică cinste de episcop, și numire; ne-a durut inima pe toți pentru bătrân, și obștești socotind noi a fi lacrimile lui, ne-am silit a afla, de a suferit zisul caterisire legiuită, adică, ori de s-au adus asupra lui de către oarecare ce au bârfit împotriva cinstei lui, oarecare muștrări de fapte necuviincioase. Și dar am aflat că nimic de aceste s-au lucrat, s-au făcut însă mai vârtos de către zisul în loc de învinovățire paretisire. Drept aceea nici pe a ta cinstire de Dumnezeu o am prihănit căci ai hirotonisit după trebuință în locul lui pe pomenitul cucernicul episcopul Teodor.” Fiind dar că pentru neiscusirea bărbatului, nu urmează mult a ne filonichisi (disputa), trebuia însă mai vârtos a ne fi milă de bătrân, fiind depărtat așa într-atâția ani și din cetatea ceea ce l-a născut pe dânsul afară, și din părinteștile locuinți, am îndreptuit și am hotărât fără de toată zicerea împotriva să aibă, și numele episcopiei, și cinstea și împărtășirea. Așa însă, încât nici să hirotonisească, nici vreo biserică apucând să ierurghisească cu de la sine stăpânire. Ci dacă împreună s-ar lua, adică dându-se voie, de s-ar întâmpla, de către vreun frate, și sinepiscop, după așezare sufletească și dragostea cea întru Hristos. Iar de veți voi ceva mai bun pentru el, ori acum, ori în viitorime, și aceasta va plăcea sfântului sinod. [sobor 1 și 2: 16; Petru: 10; Chiril: 2, 3]

TÂLCUIREA EPISTOLIEI

Acest Eustatie pentru care zice epistolia aceasta au fost episcop al Pamfiliei, care este eparhie a Ataliei. Căzând însă în griji, și în pricini ale episcopiei, și obosind pentru micșorare de suflet și neiscusirea ce avea în lucrările episcopiei, și în ispite, a făcut în scris paretisis (adică lepădare de episcopie). Deci în locul lui sinodul cel de acolo a hirotonit pe altul. Acesta dar mai în urmă a venit la sfântul acesta și ecumenicul sinod, cu lacrimi cerând, nu episcopia de care s-a paretisit, ci să aibă cinstea, și numele episcopului. Iar sinodul jelindu-l, și durere simțind pentru dânsul, mai ales pentru bătrânețile și lacrimile lui, și pentru înstrăinarea de patria sa, și de părinteasca sa casă. Iar mai ales, și mai cu deadinsul, pentru că, nu pentru vreo oarecare răutate caterisindu-se s-a paretisit, nu pentru lenevirea și

trândăvirea sa (pentru că de ar fi urmat acestea, nu l-ar fi miluit cândva pe el sinodul, nici măcar nume gol de episcop i-ar fi dat) ci fiindcă pentru micșorarea de suflet a lui, și pentru neiscușința întru lucrări, au hotărât să aibă și numele de episcop; adică a se zice episcop. Și cinstea, adică a ședea împreună cu episcopii. Și împărtășirea, adică a se împărtăși împreună, și a liturghisi împreună, și a hirotonisi împreună cu episcopii, nu însă însuși de sineși, ci cu voia și porunca episcopului celui de loc. Zice însă pe lângă acestea episcopilor Pamfiliei sinodul, cum că orice altă vor socoti mai bun, și mai presus, ca să dea lui Evstatie, ori acum, ori mai în urmă, aceasta va plăcea și sinodului. Și aceasta nu este alta, precum tâlcuiește anonimul (nenumitul) tâlcuitor, decât, al pune pe el episcop vreunei eparhii lipsite de episcop¹⁶¹.

¹⁶¹ Mulți din epistolia aceasta, fac socoteală, că se dă voie arhierilor a se paretisi de eparhiile lor, dar a-și ține cinstea, și lucrarea arhieriei. Se rătăcesc însă unii ca aceștia; că mai ales cu totul dimpotrivă se înțelege, după Zonara, și Valsamon, și Vlastar. Și 1 se arată din cuvintele ei, că nu se cuvin a se face paretisiri. Că zice: „Trebuie Evstatie, fiindcă odată i s-au încredințat purtarea de grijă a episcopiei să o ție cu duhovnicească vitejie, să se lupte împotriva ostelilor, și de voie să sufere sudorile cele cu plată pentru episcopie.” Aceasta însăși se arată și din dișențarea ce a avut sinodul, când a văzut paretisirea lui Evstatie cea în scris. Pentru că dacă ar fi fost obiceiul și voie a se face aceasta, cum s-ar fi nedumerit sinodul de aceasta, ca cum s-ar fi făcut lucru nou și străin? Că zice: „Nu știm, și cu chip, au dat carte paretisire.” Iar aceasta o adeverează și Chiril Exarhul sinodului acestuia (a căruia se înțelege că este alcătuirea epistoliei acesteia). Zicând în canonul său al 3-lea „Nu este plăcut lucrul acesta canoanelor bisericii, a da adică arhieriei paretisiri în scris. Căci de sunt vrednici a Ierughisi, rămâie întru aceasta și nu se paretisească, iar de nu sunt vrednici, nu iasă din episcopie cu paretisirea, ci ca niște osândiți, pentru lucrurile cu care s-au prihănit cu multe strigări. Însăși aceasta se încheie și din canonul al 16-lea al sinodului celui 1 și al 2-lea. Pentru că dacă acel canon caterisește pe cel ce va lăsa eparhia mai mult decât 6 luni numai, și poruncește a se hirotoni alt episcop în locul lui. Cu cât mai vârtos oprește pe acela ce s-ar paretisi de eparhia sa desăvârșit? Iar deși zice canonul acestea să nu se hirotonisească altul în locul episcopului celui viu, dacă el cu voie nu se va paretisi de episcopie. Însă se cuvine a se înțelege că pentru oarecare pricină opritoare, și ascunse se paretisește. Dar și aceasta, mai jos aceștia canon ca cum îndreptându-o, zice, că să se hirotonisească altul, după ce se va cerceta pricina celui viu, și se va face caterisirea lui. Ci și marele Atanasie în epistolia cea către Dracontie scrie: Episcopul mai înainte de a se pune episcop viază pentru sineși, iar după ce se pune, „nu mai viază pentru sineși, ci pentru creștinii aceia, pentru care s-a pus episcop”. Iar de propun pe Teologul Grigorie că s-a paretisit, precum aceasta o zice și Valsamon, învață-se că nu s-a paretisit de a sa episcopie. Care era Sasima, ci de străină, adică de Nazianz, precum el însuși îi încredințează. Că scriind către Grigorie Nissis, zice: „Nu Nazianzului, ci Sasimilor ne-am propus, (episcop adică). Deși pentru puțină vreme cucernicindu-se Părintelui (Tatălui nostru), și celor ce ne-au rugat, ca străin am primit purtarea de grijă.” Iar către Filagrie scriind zice acestea: „Și de este lucru de primejdie pe precum scrii, a-și lăsa cineva biserica sa, care biserică zici? De zici pe a noastră adică Sasima, și eu însuși aceasta o zic, și drept ziceți. Iar de am lăsat pe cea străină, și care nu s-a propovăduit în numele nostru, adică pe Nazianz, nevinovați suntem. Iar de ne oprim pentru aceasta, pentru că câțeva vreme am purtat grijă pentru ea, și mulți alții se vor opri, câți la o vreme au purtat grijă de străine eparhii.”

PROLEGOMENA

DESPRE SFÂNTUL ȘI ECUMENICUL AL PATRULEA SINOD

Sfântul și Ecumenicul [a toată lumea] al patrulea sinod [sobor], s-a adunat în Halkidon, cetate vestită a Vetiniei, în timpul Împăratului Marchian și Pulheriei la anul 451 după Hristos. Iar Părinții întru el au fost la număr șase sute treizeci, din care cei mai însemnați, și mai covârșitori au fost, Anatolie al Constantinopolului, Pashasin, și Lukinsie episcopul, împreună cu Bonifatie, și cu Vasilie prezbiterii, cu care au fost și Iulian episcopul, ținând aceștia locul presfântului Leon al Romei. Maxim al Antiohiei, Iuvenalie al Ierusalimului. Care au osândit și anatemei au dat pe nenorocitul, Evtihie Arhimandritul, și pe Dioscor apărătorul acestuia, care după Sfântul Chiril s-au fost făcut episcop al Alexandriei. Că aceștia căzând în rătăcirea cea împotriva lui Nestorie, împreună au căzut în asemenea pierzare a aceluia. Pentru că acela în două Fețe, și în două Ipostasuri împărțea pe Unul Hristos. Iar aceștia pe cele două Firi ale lui Hristos Dumnezeu adică și Omenirea, din care se alcătuiește și întru care se cunoaște, și se închină, cu semeție întru o Fire le amesteca, necunoscând nebunii, că din această păgânească cugetare, se încheie a nu fi Hristos din aceeași fire a Tatălui, și din aceeași fire a oamenilor, și din alte oarecare. Drept aceea sfântul sinodul acesta urmând Simbolului celui întâi din Niceea și celui al doilea din Constantinopol, și Epistoliei sfântului Kiril al Alexandriei, adică hotărârei celui al treilea din Efes. Dar însă și epistolia preasfântului Leon al Romei, Simbolul cel de obște al celui dintâi din Niceea, și al celui al doilea sinod din Constantinopol l-au lăsat nejignit, anatematizind pe acei ce ar îndrăzni a adaoge, sau a scădea dintr-însul. Și au făcut a sa hotărâre a Orotodoxei Credințe, având acestea anume (în praxa 5): „Urmând dar noi Dumnezeuștilor Părinți, pe Unul și aceștia Fiu pe Domnul Iisus Hristos al mărturisi, cu un glas toți învățăm, că desăvârșit este aceștia întru Dumnezeu, și desăvârșit aceștia întru Omenire. Dumnezeu cu adevărat, și Om cu adevărat aceștia, din suflet și din trup. Deoființă cu Tatăl după Dumnezeu, și Deoființă aceștia cu noi după Omenire. Întru toate asemenea cu noi, fără de păcat. Mai-nainte de veacuri din Tatăl Născut, după Dumnezeu, iar în zilele cele mai de pe urmă, aceștia pentru noi, și pentru mântuirea noastră din Maria Fecioara de Dumnezeu Născătoarea, după Omenire, pe Unul și aceștia Hristos, Fiu, Domn, Unul născut, din două Firi fără amestecare, fără schimbare, fără împărțire, fără despărțire cunoscându-se. nicăieri osebirea Firilor stricându-se pentru Unire, ci mai vârtos păzindu-se însușirea Amândurora Firilor, și întru o Față, și întru un Ipostas aflându-se. Nu în două Fețe împărțindu-se, sau despărțindu-se, ci Unul și aceștia este Fiu, și Unul născut Dumnezeu Cuvântul, Domnul Iisus Hristos. Precum din început proorociei pentru El, și însuși Domnul Iisus Hristos ne-au învățat și Simbolul părinților ni l-au predat. Au surpat însă sinodul aceștia pe lotreasca adunare ceea ce în Efes mai-nainte s-au fost adunat, în anul 448, întru care Dioscor a fost întâi șezător, pe Evtihie apărându-l, iar locțiitorii episcopului Romei, nu se ascultau; și Sfântul Flavian al Constantinopolului lovindu-se cu piciorul, și cu multe lovituri rănindu-se, s-a săvârșit. În sinodul acesta (praxa 8)

Fericitul Teodorit zicând: „Anatema lui Nestorie, și celui ce nu zice de Dumnezeu Născătoare pe Sfânta Fecioara Maria, și celui ce împarte pe Fiul cel Unul născut. Ci și pe Evthie anatematisindu-l, și toate eresurile, și iscăbind în cele hotărâte de sinod s-au îndreptat, și au șezut la locul său în sinod, și eparhia sa iarăși și-au luat.” Iar pe lângă toate acestea, au așezat și aceste treizeci de canoane ce se află în a sa 15-a praxă. Întărite adică și adevărate anume și hotărâtor, de canonul 2 al sinodului 6 iar nehotărâtor de cel întâi al sinodului 7 care sunt de nevoie pentru buna împodobire și starea bisericii. Iar practicele sinodului acestuia în trei tomuri se despart: Și tomul cel întâi, cuprinde osebite epistolii, și pe cele în Constantinopol în timpul lui Flavian, și cele în Efes, de lotreasca adunare lucrate. Iar Tomul 2 cuprinde cele șaisprezece praxe ale acestuiași sinod din Halchidon. Și tomul 3 cuprinde osebite epistolii ale sinodului și al împăraților, și alte câteva, câte după dânsul s-au făcut, care privesc către dânsul (adică către sinodul acesta) vezi la Dositei, fața 331 până la 397 și al 2-lea tom al sinodicalelor.

CELE 30 DE CANOANE AL SFÂNTULUI ȘI ECUMENICULUI AL PATRULEA SINOD TÂLCUITE

CANONUL 1

Canoanele cele așezate de Sfinții Părinți în fiecare sinod până acum, am îndreptuit a se ținea. [sinod 6: 2; sinod 7:1]

TÂLCUIRE

Canonul acesta judecă că este cu dreptul a stăpâni, adică a-și avea tăria, și puterea, toate canoanele, care din început și până acum s-au dat de Sfinții Părinți, care canoane trebnesc, ori spre scumpătatea dogmelor, ori și spre bisericasca buna rânduială, în fiecare sinod și ecumenic și localnic.

CANONUL 2

Dacă vreun episcop pentru bani ar face hirotonie, și la vânzare ar deduce pe Darul cel nevândut, și ar hirotoni pe bani episcop, sau horepiscop, sau presbiteri, sau diaconi, ori pe altul oarecare din cei numărați în cler, ori ar provivasi [înainta] pentru bani Iconom, sau ecdic (avocat), sau paramonar, sau ori pe cine din canon pentru al său mârșav câștig, cel ce s-ar vâdi că a făcut aceasta, să se primejduiască despre treapta sa. Și cel hirotonisit nimic să se folosească din hirotonia cea din negoț, sau din provivasire [înaintare]. Ci să fie străin de vrednicia sau de purtarea de grijă, ce au dobândit pentru bani. Iar dacă cineva s-ar arăta și mijlocind pentru niște așa urâte și nelegiuit luări, și acesta, de ar fi cleric să cadă din treapta sa, iar de va fi mirean sau monah, să se anatematisească. [apostol: 29, 30, sinod 6: 22, 23; sinod 7: 3, 4, 5, 19; Vasilie 91; Laodiceea 12; Epistolia lui Ghenadie și Tarasie]

TÂLCUIRE

Episcopii adică, și prezbiterii, și diaconii se hirotonisesc, după Zonara, iar

citeșii, și psalșii, și egumenii, și hiroteseșc, și se pecetluiesc, iar alșii se înaintează numai fără pecete, precum iconomii¹⁶² și ecdichii, și paramonarii și prosmonarii (adică stăruitorii). Deci oricare episcop, (rânduiește canonul acesta) pe toți aceștia, și pe ceilalți clerici, i-ar face cu bani, și pentru mârșavul său câștig ar vinde pe nevândutul Darul Duhului, acesta vândindu-se, să se caterisească din treapta arhieriei. Dar și acela ce cu chipul s-ar hirotonisi, să nu se folosească de hirotonia, sau înaintarea aceasta neguțătoarească, ci să fie lepădat, și din preoția, și din oficia ce a luat. Iar de s-ar face cineva mijlocitor la aceste mârșave câștiguri, de va fi cleric, să se caterisească; iar de va fi monah, sau mirean, să se anatematisească.

CANONUL 3

Au venit la sfântul sinod (înștiințare), că oarecare din cei numărați în cler, pentru mârșav câștig se fac năimiți străinelor averi, și lucrează lucruri lumești, lenevindu-se despre Liturgia lui Dumnezeu, și alergând prin casele lumenilor, și primind asuprăși încredințări de averi pentru iubirea de argint. Deci au hotărât sfântul și marele sinod, ca nimeni de acum înainte, nici episcop, nici cleric, nici Monah, să poată moșii să-și închirieze, sau a se băga pe sineși în lumești ocârmuiuri de lucruri. Afară numai dacă de Legi s-ar chema, la neapărată epitropie a celor nevârștnici, sau episcopul cetății i-ar rândui să poarte grijă de lucruri bisericеști, sau de orfani, sau de văduve fără de purtări de grijă, și de fețe ce mai ales au trebuință de bisericescul ajutor, pentru frica lui Dumnezeu. Iar dacă cineva s-ar apuca de aici înainte a călca cele hotărâte, unul ca acesta supuie-se certărilor bisericеști. [apostol: 6, 81, 83; sinod 4: 7; sinod 1 și 2: 11; Cartagina: 18; sinod 7: 10]

TÂLCUIRE

Canonul acest rânduiește, fiindcă au venit la auzul sinodului că oarecare clerici, pentru mârșavul câștig își închiriază moșii străine, și se împleticesc pe sineși în lucruri lumești pentru câștig, lenevindu-se despre slujbele preoției. Și întrând în casele celor lumești, și moșiile lor pentru iubire de argint le iau asuprăși. Pentru aceasta au hotărât sfântul acesta sinod, de aici înainte, nici un episcop, sau cleric, sau monah, să nu ia în chirie moșii, și să nu se bage pe sineși în ocârmuiuri de lucruri lumești. Afară numai de va fi chemat de Legi spre a se face epitrop de copii nevârștnici, curator (nevârștnici sunt până la 14 ani), sau purtători de grijă a afilicilor (de la 14 până la 25) și afară numai, dacă episcopul cetății l-ar îndemna pe el să poarte grijă de lucrurile bisericii, sau de orfani, și de văduve ce nu ar avea purtători de grijă, și de alte fețe care mai ales au trebuință de bisericescul ajutor, și apărare. Nu pentru vreun câștig, și dobândă, ci mai vârtos

¹⁶²Iconomii adică, se face pentru ca să economisească lucrurile bisericii după socoteala episcopului, precum zice canonul 10 al lui Teofil, 26 al sinodului 4, și cel 11 al sinodului 7. Iar ecdichii (adică avocații) se face pentru a ajutat pe cei ce se nedreptăteau, și să izbăvească pe cei ce se tiraniseau de oarecare, și să apere pe cei ori pentru ce bântuire și asuprire năzuiesc la biserică. De două feluri era avocații, biserici după canonul acesta, și dinafară și împărătești, după canonul 83 și 107 al celui din Cartagina. Și se zice aceștia, după Valsamon, defensori adică apărători, și bisericеști avocați, după Iustinian.

pentru frica lui Dumnezeu. Iar dacă cineva de aici înainte ar îndrăzni a le călca acestea, unul ca acesta să se facă vinovat bisericeștilor certări. Și care sunt acestea? Cele ce apostoleștile canoane le rânduiesc: Adică căderea lor cea din cler.

CANONUL 4

Cei ce cu adevărat, și din curățenie petrec viață monahicească, învrednicească-se de cinste cuviincioasă. Iar fiindcă oarecare, monahicescul chip întrebuintându-l cu fățarnicie, și bisericele, și politiceștile lucruri le tulbură, înconjurând cu nebăgare de seamă prin cetăți, ci încă și monastiri meșteșugesc a-și face. Sau socotit dar nimeni nicăieri a zidi, nici mănăstire a alcătui, sau casă de rugăciune fără de voia episcopului cetății. Iar monahii cei ce petrec prin fiecare cetate și sat, să se supuie episcopului, și să îmbrățișeze liniștea, și să ia aminte de singură ajunarea, și de rugăciune, în locurile acelea stăruind în care de lume s-au lepădat, și nici bisericeștile, nici lumeștile lucruri, a le supăra, sau a se împărtăși, părăsind mănăstirile lor. Fără numai de li s-ar da voie cândva pentru trebuință de nevoie de către episcopul cetății. Și nici pe un rob să primească în mănăstire pentru a se face monah fără de voia stăpânului lui. Iar pe cel ce ar călca hotărârea noastră aceasta, am poruncit să fie neîmpărtășit, pentru a nu se huli Numele lui Dumnezeu. Episcopul cetății însă trebuie a face trebuincioasă purtarea de grijă pentru mănăstiri. [sinod 4: 24, sinod 7: 17, 21; sinod 1 și 2: 1] [apostol: 82; Vasilie: 40, 42; Cartagina: 73, 90; sinod 6: 85; Gangra: 3]

TÂLCUIRE

Acestea rânduiește canonul acesta. Că cei ce cu adevărat și fără vreo fățarnicie petrec monahiceasca viață, să se învrednicească de cuviincioasa cinste. Dar fiindcă unii întrebuintează monahiceasca schimă spre arătare, și spre amăgire ca să se cinstească, și tulbură bisericeștile, și politiceștile lucruri, voind a le ocârmui, și înconjură cu nebăgare de seamă prin cetăți, și se apucă să-și zidească mănăstiri loruși. Pentru aceasta au socotit de cuviință sinodul, ca nici un monah, nici prin sate, nici prin cetăți, nici în pustie, sau în vreo altă parte să zidească și să alcătuiască mănăstire, sau casă de rugăciune fără de voia episcopului celui de loc. Iar monahii cei ce se fac în fiecare cetate, sau sat, să se supună episcopului locului, și să se liniștească în singură rugăciunea, și în post zăbovind-se, și rămânând în mănăstirile acelea unde și-au tuns părul capului, fără a le lăsa pe ele și fără a se încălci pe sineși în treburi bisericești, și politicești; afară numai dacă de nevoie, și de trebuință s-a rândui de episcopul la aceasta, judecându-l el a fi iscușiți. Pe lângă acestea însă s-au socotit de cuviință, a nu se primi vreun rob în mănăstire ca să se tundă monah fără de voia stăpânului lui. Ca nu văzând oamenii și pe monahi încălcându-se în lucruri lumești, și stăpânii mâhnindu-se pentru robii lor, să hulească tagma monahicească, și din aceasta se hulește printr-înșii Numele lui Dumnezeu. Deci oricare ar călca canonul acesta, să se afurisească. Însă precum monahii se cuvine a se zăbovi în lucrurile cele cuviincioase monahilor; așa și

episcopul trebuie a avea cuviincioasă purtare de grijă pentru mănăstirile lor, apărându-i, și miluindu-i în trebuințele cele de nevoie, ori dintru ale sale, ori din sărăceștii bani ai bisericii, după canonul 41 apostolesc, și 25 al Antiohiei, pentru două pricini, întâi, pentru ca să rămâie ei liniștiți, și nerăspândiți, și al 2-lea ca să dobândească și el din aceasta folos sufletesc.

CANONUL 5

Pentru episcopii, sau clericii, ce se mută din cetate în cetate, s-a socotit ca, canoanele cele despre aceștia așezate de către sfinții părinți, să-și aibă tăria. [apostol: 14, 15; sinod 1: 15, 16; sinod 6: 17; Antiohia: 3, 16, 21; Sardichia: 1, 2, 15, 16, 19; Cartagina: 57, 63, 90]

TÂLUCUIRE

Canonul acest rânduiește să aibă tărie canoanele acelea ce s-au așezat de sfinții părinți, care opresc mutările episcopilor și ale clericilor, de la o cetate la alta, și de la o eparhie la altă eparhie.

CANONUL 6

Nimeni cu neatârnare să se hirotonisească, nici prezbiter, nici diacon, nici oricare din cei din tagma bisericească, decât osebit să se numească cel ce hirotonisește sau pentru biserica cetății, sau mucenicească, sau pentru mănăstire. Iar cei ce hirotonisesc cu neatârnare, a hotărât sfântul sinod ca acest fel de hirotesie să fie fără tărie, și nicăierea să poată lucra spre ocara celui ce i-a hirotonisit. [Neocesareea 13]

TÂLCUIRE

Vrând sfântul sinodul acesta cu lesnire a opri mutările celor sfințiți cu hirotonie ce se face din loc în loc afară de canoane, a căror început și rădăcina este că se Hirotonesc neatârnat și nehotărât. Rânduiește prin acest canon al său, a nu se hirotonisi de aici înainte cu aceste fel de chip, nici preot, nici diacon, nici altul oarecare bisericesc. Fără numai hotărâtor pentru biserică cetățenească, sau sătească, sau mănăstirească, sau mucenicească, zicând în glas arhiereul la rugăciunea hirotoniei: „Dumnezeiescul Dar prohirisește pe cutare prezbiter, sau diacon, a cutărei biserici, sau mănăstire, anume.” Adică întocmai precum în glas se zice și numele eparhiei la hirotonia fiecărui episcop. Iar câți nehotărât se vor hirotonisi, au poruncit sfântul sinod să fie fără tărie hirotonia lor. Și nici într-un loc să poată a o lucra. Pentru ca să se necinstească din această lucrare arhiereul cel ce o au dat afară de canoane, ca din aceasta să se înțeleptească, și altă dată să nu facă aceasta. Iar tu cititorule suspină rogu-te! Fiindcă în ziua de astăzi nici la o hirotonie de diacon, sau de prezbiter se zice în glas numele bisericii, sau al mănăstirii osebit, precum canonul acesta poruncește. Care lucru se vede că pe lângă celelalte și acesta este întăritor al hirotoniei, deși călcătorii acestuia nicicum o socotesc.

CANONUL 7

Cei ce odată în cler s-au rânduit, și monahi, am hotărât, ca nici la oaste, nici la dregătorie lumească să vie. Sau aceasta îndrăznindu-o, și necăindu-se ca să se întoarcă la aceasta, care pentru Dumnezeu mai-nainte o au ales, să se anatematisească. [apostol: 6, 81, 83; sinod 4: 3, 6; sinod 1 și 2: 11; Cartagina: 18; sinod 3: 1]

TÂLCUIRE

Poruncește canonul acesta ca clericii și monahii, nici ostași să se facă, nici lumești dregătorii să ia asuprași, iar cei ce îndrăznesc acestea, și nu se căiesc să se întoarcă iarăși la rânduiala cea mai dinainte a vieții, care pentru Dumnezeu o au fost ales, să se anatematisească. Pentru ce însă canonul 83 al apostolilor îi caterisește numai pe aceștia, iar acesta și anatematisește? Ori că acela zice, după Zonara, și după ceilalți tâlcuitori, pentru acei ce, purtând chipul clerului, vin la unele ca acestea. Iar acesta zice pentru cei ce leapădă și chipul clericului, și al rânduiei monahicești, și iau asuprași unele ca acestea. Dar poate pentru că aceste zice pentru aceia, ce, după ce odată îndrăznesc a face unele ca acestea, nu mai vor a se pocăi, și a se întoarce la viața cea dintâi (care cel apostolesc nu zice), pentru aceasta ca pe unii ce nu se pocăiesc, mai tare i-au pedepsit pe aceștia.

CANONUL 8

Clericii (caselor) sărăcești, și ai mănăstirilor, și ai celor mucenicești, să rămână sub stăpânirea episcopilor celor ce sunt în fiecare cetate, după predarea sfinților Părinți, și nu cu obraznicie să se desfrâneze, împotriva episcopului lor. Iar cei ce vor îndrăzni a răsturna acest fel de întipuire, ori în ce chip, și nu se vor supune episcopului lor, de vor fi clerici, să-i supune certărilor canoanelor, iar de vor fi monahi, sau mireni, să fie ackinoniți (neîmpărtășiți).

TÂLCUIRE

Rânduirea canonului acestuia este aceasta. Că, clericii, și cei ierosiți care se află la casele cele hrânitoare de săraci, adică la orfanotrofii: la girocomii (hrănitorii de bătrâni), și nosocomii (spital), și al mănăstirii, și în bisericile mucenicilor, trebuie a rămâne totdeauna supunându-se episcopilor fiecărei cetăți, după predarea sfinților părinți, și a nu sări cu obraznicie din stăpânirea episcopului lor. Iar câți vor îndrăzni cu orice chip a călca canonul acesta, și a nu se supune episcopului lor, aceștia, de vor fi ierosiți și clerici, să fie supuși certărilor canoanelor, celor ce le-ar afla de cuviință, însuși episcopul acel de loc. Iar de vor fi monahi, și mireni să se afurisească. Pentru ce însă mai sus zicând canonul, clerici și monahi, jos zice, și mireni? Pentru ca să arate pe mireni aceia, în a căroră razim, și apărare, răzmându-se clericii, și monahii, se obraznicesc asupra arhiereului, și nu i se

CANONUL 9

Dacă vreun cleric are judecată cu cleric, să nu lase pe episcopul său, și să alerge la județuri lumești. Ci mai întâi cerceteze-se pricina de episcopul său. Sau cu voia episcopului său, de acei ce ar voi amândouă părțile, să se facă judecată. Iar de ar face cineva afară de acestea, să se supună canonicestilor certări. Iar dacă vreun cleric ar avea judecată cu al său cu alt episcop, să se judece de sinodul eparhiei. Iar dacă vreun episcop cu mitropolitul al aceleiași eparhii, sau cleric s-ar gălcevi, năzuiască, ori la exarhul ocârmuirii, ori la scaunul împărăteștei cetăți a Constantinopolului, și la acela să se judece. [Apost: 74; sinod 1: 6; sinod 4: 17, 21; Antiohia: 14, 15; Cartagina: 8, 12, 14, 15, 16, 27, 28, 36, 37, 96, 105, 115, 118, 134, 137, 138, 139]

TÂLCUIRE

Când un cleric va avea judecată cu alt cleric, rânduiește canonul acesta să nu lase pe episcopul său, și să-și caute judecată la județuri lumești. Ci mai înainte să o caute al episcopului său, sau și cu socotința și voia episcopului său, să se cerceteze judecata de judecători aleși, cu care s-ar mulțumi amândouă părțile, pârâșul adică, și pârâtul. Iar oricare cleric ar face într-alt chip, să se supună de către episcopi canonicestilor certări. Iar când clericul ar avea judecată cu însuși episcopul său, să caute judecata la sinodul eparhiei. Iar când episcopul iarăși, sau clericul, ar avea judecată cu mitropolitul, meargă la exarhul ocârmuirii¹⁶⁴, sau la scaunul

¹⁶³ Pentru aceasta și în praxa 11 a sinodului, ce s-a făcut în timpul împăratului Vasilie Makidon, prea drept despre aceasta este scris: „Nu este iertat nici unui mirean, orice fel ar fi, ori cuvânt să pornească pentru pricini bisericești, ori să stea împotriva unei întregi biserici, sau unui sinod ecumenic. Pentru că a urmări și a cerceta cineva unele ca acestea, acesta este lucru al patriarhilor, și al iereilor, și al învățătorilor, căroră de la Dumnezeu li s-a dat putere a dezlega și a lega. Că adică mireanul, de ar fi și plin de toate înțelepciunea, și evlavia, însă tot mirean este, și oaie, dar nu și păstor. Iar arhiereul, de ar arăta și toată neevlavia, dar însă păstor este, până ce se află în locul arhiereilor. Drept aceea nu se cuvine oile a se purta împotriva păstorilor lor.

¹⁶⁴ Precum albinele fagurul, așa osebite și feluri de socoteli au înconjurat partea aceasta a canonului acestuia. Că ai noștri împotrivindu-se începătoriei papei, și vrând a cinsti pe patriarhii Constantinopolului, s-au abătut la covârșiri. De unde Macarie al Anchirei exarhi ai ocârmuirii înțelege pe ceilalți patriarhi, iar patriarhului Constantinopolului îi dă apelarisirea cea peste tot, și pe acesta îl va să fie cel întâi, și mai înalt judecător peste toți patriarhii. Au urmat însă împreună cu Macarie și Alexia în Istorie, și Nicolae al Metonei scriind împotriva începătoriei Pape. Iar Papiștii iarăși, vrând a întări monarhia papei urmează acestor ai noștri, și primesc a fi peste toți judecător al Constantinopolului, cu socoteală pentru ca să arate, că de este al Constantinopolului asupra tuturor judecător, fiindcă ala Romei este mai întâi și de cât al Constantinopolului după canoane. Al Romei este dar și judecătorul cel mai de pe urmă și obștesc al tuturor patriarhilor, încă și asupra însăși Constantinopolului, și că la el se ridică apelația a tuspatur patriarhilor lumii. Iară acești papiști sunt apostatul Visarion, Viniul, și Belarmin. Și Papa Nicolae, încă scriind împotriva lui Fotie către Mihail împăratul zice, că Exarh al ocârmuirii canonul va să înțeleagă pe papa Romei. Și că, al ocârmuirii ce zice în număr singuratic se înțelege în loc de al ocârmuirilor multoratic, precum zice și Dumnezeiasca Scriptură de multe ori întrebuințează pe cel singuratic în loc de multoratic, precum aceea: Și se ridică izvor din pământ, în loc de izvoare. Și că canonul zice la exarhul ocârmuirii să se judece, adică la papa Romei mai întâi și chiar, cel ce are judecată cu mitropolit, iar după iertare și al 2-lea cuvânt, la cel al Constantinopolului. Dar aceștia toți departe de adevăr s-au rătăcit. Căci

împărăteștei cetăți a Constantinopolului, și la acela cercetează-se judecata.

CANONUL 10

Să nu fie iertat unui cleric a se număra totodată și bisericile a două cetăți,

cum că al Constantinopolului nu are stăpânire a lucra în ocârmuirile și hotarele celorlalți patriarhi, nici s-a dat lui de canonul acesta apelarizarea a toatei biserici (care apelarizare este ridicare judecării de la oricare județ la alt județ mai mare, după cartea 9 a Vasilicalelor titlul 1) arătat este: Întâi pentru că în a 4-a praxă a sinodului acestuia din Calcedon, Anatolie al Constantinopolului fiindcă a fost lucrat afară de hotare, luând Tirul de la Fotie episcopul său, și dându-l lui Evsevie al Viritului, coborând și aforisind pe Fotie, s-au înfruntat și de la boieri, și de către tot sinodul pentru aceasta. Și măcar că multe pricinuri au pus, cu toate acestea, câte au lucrat acolo s-au stricat de sinod, și Fotie s-a îndreptat, și episcopiile Tirului și-au luat. Pentru aceasta și Isaac al Efesului zicea către Mihail Paleologul, că patriarhul Constantinopolului nu-și întinde stăpânirea peste patriarhiile răsăritului. (Pahimeri cartea 6 cap 1). Al doilea că legile politicești și împărătești nu hotărăsc că numai judecata și hotărârea patriarhului Constantinopolului nu primește apelație, ci nehotărât în a fiecăruia patriarh, și a patriarhilor în număr multoratic. Că zice Iustinian în Nearaoa 123, patriarhul ocârmuirii aceleia hotărăscă, care ar fi unite cu Legile și canoanele bisericești, nici o parte nu va putea zice împotriva hotărârii lui. Și înțeleptul Leon la titlul 1 al epistoliei legilor sale, zice judecătoria patriarhului apelației nu se supune, nici de altul se mai cercetează, începător fiind al celor bisericești. Că de la dânsul sunt toate judecătorile, și la dânsul se sfârșesc. Și Iustinian iarăși cartea 3 cap 2 al adunării celei bisericești, potrivit patriarh a cerceta hotărârea, ne având trebuință de apelație, și cartea 1 titlul 4 al bisericescului așezământ: Nu se apelariscă hotărârile patriarhilor. Și iarăși cartea 1 titlul 4 cap 29. Iar asupra hotărârilor patriarhilor, s-au legiuit de împărații cei mai-nainte de noi a nu se face apelație. Deci dacă după împărații aceștia, care se unesc cu sfințitele canoane, hotărârile tuturor patriarhilor, nu primeau apelarizare, adică nu se ridică la altă patriarhicească judecatorie, cum Constantinopoleos poate acestea a le mai cerceta? Și de ar fi avut scop canonul acesta, al sinodului 4 și cel al 17-lea al acestuiași, ca al Constantinopolului să aibă apelarizarea celorlalți patriarhi, cum ar fi legiuit împărații cu totul dimpotrivă, când ei știau că de nu se unesc Legile cele politicești cu canoanele, rămân fără tărie? Și al treilea, că de vom zice după pașiștii de mai sus că cel al Constantinopolului judecă pe patriarhi, și de-al doilea le judecă judecățile lor, fiindcă canonul nu face osebite și al căruia și al căruia patriarh, așadar va judeca aceștiași, și va judeca și va cerceta și pe cel al Romei, și așa cel al Constantinopolului ar fi și cel mai întâi și cel mai de urmă și obștesc judecător al tuturor patriarhilor și al papei însuși. Și dar cu izvodirile ce caută să întărească ei monarhiceasca dregătorie a papei, cu însăși acestea oboară și o prăpăstuiesc. Și al 4-lea, că nu are voie cineva, nici mitropolit patriarh, a lucra ceva peste hotarul bisericii, fără numai în cele supuse lui, după canoanele sfinților apostoli, 34, 35; al sinodului 1 canoanele 6, 7; al sinodului 2 canoanele 3, 8; al sinodului 6 canoanele 20, 36, 39; a celui din Sardichia 3, 11, 12; al celui din Antiohia 9, și altele; și cum dar canonul acesta și celelalte ar fi orânduit împotriva acestora tuturor? Al cincilea că dacă cel al Constantinopolului ar fi luat un privilegiu ca acesta, cum patriarhii Constantinopolului de multe ori având pricini cu papii, nu au zis că au aceste privilegii, ci că numai cinstite deopotrivă; sau cum nici un creștin altul în pricinile cele de acest fel ale lor nu a zis cândva că al Constantinopolului este mai mare decât al Romei? Viu dar este Domnul, viu! Adevărata tălmăcire a canonului este aceasta. Exarh al ocârmuirii, după Valsamon, nu este mitropolitul eparhiei, (fiindcă ocârmuirea cuprinde multe eparhii și mitropolii). Ci mitropolitul ocârmuirii. Nici patriarhul. Că ceea ce zice canonul 6 al sinodului 2 ecumenic, că de ar necinsti cineva pe toți episcopii ocârmuirii, împreună și pe Exarhul ocârmuirii, care zice canonul acesta. Iar sinodul ocârmuirii și exarhul ocârmuirii altă rânduială au, osebită de ceea ce are fiecare patriarh împreună cu Episcopii cei supuși lui. Deci exarh al ocârmuirii, este mitropolitul ocârmuirii, cel ce are oarecare pronomii, mai presus de ceilalți mitropoliți ai ocârmuirii. Însă acum pronomiul acesta al exarhilor nu lucrează. Că deși se zice oarecare mitropoliți, exarhi. Nu au însă supuși loruși, și pe mitropoliții cei din ocârmuire. Se vede dar, după însuși Valsamon, că alții oarecare au fost în vremurile acelea exarhi ai ocârmuirilor, (dintre care după Zonara, a fost cel Chesariei Cpadochiei. Cel al Efesului, cel al Tesalonicului, și cel al Corintului, care purtau polistavrii în biserica lor. Adică Feloniul cu multe Cruci). Însă acest, pronomion a rămas nelucrător, sau îndată, sau puțin în urma sinodului acestuia al 4-lea.

și în aceea pentru care din început s-a hirotonosit, și în aceea ce a alergat, ca la o mai mare oarecum, pentru pofta slavei deșarte. Iar cei ce o ar face aceasta, să se așeze la biserica lor, la care din început s-au hirotonisit, și acolo numai să liturghisească. Însă dacă vreunul s-a mutat acum de la o biserică la alta, cu nimic de lucrurile bisericii cei mai dinainte să se împărtășească, adică de la cea mucenicească ce a fost sub dânsa, sau din casa săracilor, sau a primitorilor de străini. Iar pe cei ce îndrăznesc după hotărârea marelui, și ecumenicului sinodului acestuia, a face ceva din cele acum oprite, a hotărât sfântul sinod, să cadă din treapta lor. [apostol: 15; sinod 1: 15, 16; sinod 4: 5, 20; sinod 6: 17, 18; sinod 7: 15; Antiohia: 3; Cartagina: 63, 98; Sardichia: 15, 16, 19]

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că nu este iertat un cleric a se număra totodată în bisericile a două cetăți (sau și a uneiași cetăți după al 15-lea canon al sinodului 7) întru una la care de la început s-a hirotonisit, iar la alta la în urmă s-a mutat, ca la una ce este mai mare, pentru slava deșartă, și pentru urâtul câștig. Iar câți după canonul acesta fac această necuviință, să se întoarcă la biserica cea mai dinainte pentru care s-a hirotonisit. Și acolo numai să lucreze cele ale clericatului. Iar de au apucat cineva până acum a se mutat de la o biserică la alta, rămânând în mutare, să nu mai dobândească vreo pensie din lucrurile bisericii mai dinainte, din cele primitoare de străini zic, hrănitore de săraci, și mucenicești biserici. Iar câți în urma canonului acestuia al marelui sinod vor îndrăzni a face ceva din acestea, aceștia să se caterisească. Iar nearaoa 16 ce se află în titlul al 3-lea al cărții 3 a Vasilicalelor rânduiește, că de va muri vreun cleric al vreunei biserici, să nu se hirotonisească îndată acolo altul, ci de se vor afla la alte biserici mai mulți clerici, peste cei rânduiți, să ia din aceia, și să plinească numărul clericului celui lipsit, până ce vor ajunge clericii la cătimea cea din început rânduită bisericii noastre.

CANONUL 11

Toți săracii, și care au trebuință de ajutor, cu cercetare, și cu epistolii, adică nu numite singure păciuitoarea bisericești am hotărât să umble, și nu cu recomandării. Pentru că epistoliile recomanditoare se cuvin a se da singur fețelor ce sunt în ipolipsis. [apostol: 12, 33; sinod 4: 13; sinod 6: 17; Antiohia: 7, 8, 11; Laodiceea: 41, 42; Sardichia: 7, 8; Cartagina: 31, 97, 116]

TÂLCUIRE

Toți săracii, și cei ce au trebuință de ajutor, hotărăște canonul acesta, mai întâi să se cerceteze, dacă cu adevărat au trebuință de ajutor, și așa să ia de la episcopi mici scrisori, care se numesc pașnice, pentru că pricinuiesc pace celor ce pătimeau de mânia, și de nedreapta socoteală a stăpânitorilor, și a celor puternici. (Acele scrisori însă se numeau și apolitike, slobozitoare). Dar să nu ia, și recomanditoare. Pentru că recomandările mai de multe ori se cuvine a se da fețelor acelora, al căror nume s-au fost defăimat mai-nainte, iar prin

recomenduitoarele scrisori se recomanduește și se dezvinovățește, citește tâlcuirea și subînsemnarea canonului 12 apostolesc.

CANONUL 12

Au venit la noi (știință), că oarecare afară de bisericeștile legiuiri năzuind la stăpâniri, prin Pragmatice pe o eparhie au tăiat-o în două, încât din aceasta sunt doi mitropoliți întru aceeași eparhie. Deci a hotărât sfântul sinod, de aici înainte nimic de acest fel a se îndrăzni de vreun episcop. Fiindcă cel ce se va apuca a face una ca aceasta cade din treapta sa. Iar câte cetăți acum prin scrisori împărătești, care cu nume de mitropolie s-au cinstit, singură cinstea dobândeasc-o, și episcopul cel ce ocârmuiește biserica ei, însă păzindu-se însușitele dreptăți ale mitropoliei celei adevărate.[sinod 1: 8] [apostol: 34; sinod 1: 6, 7; sinod 2: 2, 3; sinod 3: 8; sinod 4: 28; sinod 6: 36, 39]

TÂLCUIRE

Fiindcă oarecare episcopi iubitori de începătorie, năzuind la împărați, prin porunci împărătești (că acestea sunt pragmaticele [negoțiațiile] ce le zice aicea canonul) cereau să se cinstească cu nume de mitropolie episcopiile lor, și pe o eparhie și mitropolie împărțeau în două. Încât din aceasta urmau a fi întru una și aceeași mitropolie, doi mitropoliți (care lucru este afară de sinodiceștile canoane, și mai ales de cel al 8-lea canon al sinodului întâi), și să se prigonească între sineși din pricina aceasta episcopii eparhiei aceleia. Pentru aceasta au hotărât sfântul sinodul acesta, ca de aici înainte nici un episcop să îndrăznească aceasta. Iar oarecare, numai de s-ar apuca de una ca aceasta, deși nu o ar isprăvi, să se caterisească. Iar câte cetăți și episcopii, au apucat de s-au cinstit prin împărătești scrisori cu nume de mitropolie, să aibă numai cinstea cea din numele acela, și ele, și episcopii cei ce le au. Dreptățile însă, și stăpânirea lucrurilor mitropoliei, să se păzească mitropoliei celei ce cu adevărat, și din început se zice, și este mitropolie, fără a putea cel nou ce cu singură cinstea să zice mitropolit, a sfeterisi (a-și însuși) ceva din acestea. Iar dreptul chiar a adevăratei mitropolii, este a hirotonisi mitropolitul ei pe episcopul mitropoliei celei din nou cinstite, după canonul 6 al sinodului întâi, care zice, că nu este episcop cel ce nu se face cu socotința mitropolitului.

CANONUL 13

Clericii străini, și anagnoști în altă cetate, fără de scrisori recomanduitoare ale episcopului lor să nu liturghisească. [Apsotol: 12, 15]

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că străinii clerici și anagnoștii, să nu poată a lucra ceva al clericatului lor în altă eparhie, fără să aibă scrisori recomanduitoare, de hirotonia, și de ortodoxia, și de cealaltă viețuire a lor. Ca niște mireni însă să se

împărtășească acolo.

CANONUL 14

Fiindcă în oarecare eparhii s-au iertat anaghoștilor și psalților a se însura, au hotărât sfântul sinod a nu fi iertat vreunul din aceștia a lua muiere de altă religie. Iar cei ce acum dintr-o însoțire ca aceasta au făcut copii, de au apucat a boteza pe cei născuți dintr-înșii de către eretici, să-i aducă pe ei la împărtășirea soborniceștii biserici. Iar de n-au apucat a-i boteza, să nu poată a-i boteza de eretici, încă nici a-i împreuna prin nunta cu fața ereticească, sau evreiască, sau elinească. Fără numai când ar făgădui că se va muta la ortodoxa credință, fața ceea ce s-a împreunat cu cel ortodox. Iar dacă cineva ar călca hotărârea aceasta a Sfântului sinod, să se supuie canoniceștii certări. [apostol: 26; sinod 6: 6, 72; Laodiceea: 10, 31; Cartagina: 19, 29, 33]

TÂLCUIRE

Măcar că canonul 26 al apostolilor poruncește că anaghoștii și cântăreții după Hitotesie, de vor voi pot să se însoare, cu toate acestea din canonul acesta se vede, că acest lucru nu era pretutindenea iertat, (și mai ales în Africa după al său canon 19), poruncește dar sfântul sinodul acesta, că în locurile acelea unde se iartă aceasta, să nu fie slobod vreunui citeț și cântăreț a lua muiere de străină religie. Iar câți au ajuns a naște copii din acest fel de nelegiuită nuntă, să-i aducă la soborniceasca biserică, și de i-au botezat cu botezul ereticilor, dacă botezul acel ereticesc, cu care s-au botezat, nu era deosebit de cel al ortodoxiei, după materie și fel, ci ar putea fi primit de soborniceasca biserică, să-i ungă cu Sfântul Mir, numai precum zice Zonara. (Mai drept însă este, și mai sigur a se boteza. Fiindcă botezul tuturor ereticilor este întinăciune, și nu botez, după tâlcuirea canoanelor 46, 47, 68 apostolești.) Iar dacă botezul acela n-ar fi primit, din nou să-i boteze. Și dacă încă nu i-au botezat, să nu-i mai boteze în botezul cel ereticesc, nici să-i împreuneze prin nuntă cu fața ereticească adică, sau cu Iudeu, sau cu Elin, adică cu necredincios, și slujitor de idoli. Iar dacă poate și ereticul va făgădui a se face ortodox, facă-se mai întâi după făgăduința sa, și atuncea să se săvârșească nunta. Iar cel ce le-ar călca acestea, să fie supus canoniceștilor certări, celor mai de sus adică apostolești.

CANONUL 15

Diaconite femeii să nu se hirotonisească mai-nainte de patruzeci de ani, și aceasta cu amărunită cercetare; iar dacă, după ce au primit hirotesia, și au rămas câtăva vreme în slujbă, se va da pe sineși nunții ocărând Darul lui Dumnezeu, una ca aceasta anatematisească-se împreună cu cel ce s-a împreunat cu ea. [sinod 1: 19; sinod 6: 14, 40; Vasilie: 44]

TÂLCUIRE

Pentru în lesnicioasa amăgire și lesnicioasa căderea a femeilor, poruncește canonul acesta, să nu se hirotonisească diaconița mai tânără de patruzeci de ani de

vârstă. Și de atâția fiind încă, să nu se hirotonisească fieștecum, ci cu scumpătățite ispitiri a vieții și petrecerii ei. Iar dacă cu un chip ca acesta hirotonisindu-se, și câtăva vreme diaconind, în urmă ar defăima Darul lui Dumnezeu, și s-ar mărita, una ca aceasta să se anatematisească împreună cu cel ce o a luat pe ea muiere. Iar Armenopolul zice (cartea 6, titlul 3) că cei ce vor curvi cu diaconiță, și cu călugăriță, să li se taie nasurile împreună și a celor cu care au curvit.

CANONUL 16

Fecioara care s-a afierosit pe sine stăpânului Dumnezeu, așîșderea încă și monahii să nu fie iertat a se căsători. Iar de se vor afla făcând aceasta, să fie neîmpărtașiți. Am hotărât însă ca să aibă stăpânia iubirii de oameni pentru aceștia, episcopul locului. [sinod 4: 7; sinod 6: 44; Cartagina: 19; Vasilie: 6, 18, 19, 20, 60]

TÂLCUIRE

Din vechi, unele femei în chip mirenesc fiind, se afieroseau pe sineși lui Dumnezeu, precum aceasta se arată din canonul, 45 al sinodului 6 și mărturisea să feciorească, stăpâne fiind cugetărilor sale, și după ce mai multă vreme se ispatea de rămân în mărturisirea lor, se numărau împreună cu celelalte fecioare (că fecioară una ca aceasta se numește, după canonul 18 al marelui Vasilie). Dar și chipul cel negru îl îmbrăca, după canonul 45 al sinodului 6. Pentru aceasta și canonul acesta rânduiește, că fecioarele acestea, dar și monahii încă, care, ori cu chip tăcut, primesc necăsătoria, ori și întrebându-se mărturisesc să feciorească după canonul 19 al marelui Vasilie; aceștia, zic, nu este iertat a se căsători, și a-și călca făgăduințele și mărturisirile ce au dat către Dumnezeu. Căci, dacă tocmelile ce fac oamenii între sineși le adeverează Numele lui Dumnezeu luându-se în mijloc, precum zice Teologul Grigorie, cât de mare este primejdia a se afla aceștia călcători tocmelilor acelora, ce dea dreptul le-au făcut către Dumnezeu? Și dacă după marele Vasilie (aschitecesc așezământ 21) monahul, ca unul ce și-a adus trupul său ca pe un rod și l-a afierosit lui Dumnezeu, nu îl mai stăpânește pe el ca pe o afierosire Dumnezeiască, nici este drept a-l avea spre întrebuințarea și slujirea rudelor sale, cu cât mai vârtos nu poate a-l avea spre întrebuințarea trupestei împreunări? Iar de s-ar afla unii făcându-o aceasta, să se aforisească, însă stăpânirea să o aibă episcopul locului, de a arăta iubire de oameni asupra acestora, și ori a ușura certările lor, ori și a scurta vremea certărilor, nu însă rămânind neînsoțirea, ci după ce se vor despărți cei împreunați unul de altul. Că curvie, ori mai bine a zice preacurvie este, nu nuntă ceea ce s-a făcut, după marele Vasilie în canonul 6 și 18 al său.

CANONUL 17

Parikiele (parohiile) cele țărănești de prin fieștecare eparhie, sau cele de prin sate, să rămână nestrămutate la episcopii cei ce le țin pe ele, și mai ales dacă fără silă în timp de treizeci de ani pe ele ținându-le le-au iconomisit. Iar dacă în curgerea acelor treizeci de ani s-a făcut vreo gâlceavă, sau s-ar face pentru acestea, să fie iertat celor ce zic că s-au nedreptățit, a porni judecată

întru acestea la sinodul eparhiei. Iar de s-ar nedreptăți cineva de mitropolitul său, la exarhul ocârmuirii, sau la scaunul Constantinopolului să se judece, precum s-a zis mai-nainte. Iar dacă vreo cetate s-a înnoit, de împărăteasca stăpânire, sau iarăși s-ar înnoi, politiceștilor și publicilor forme, să urmeze și rânduiala bisericeștilor parikii. [apostol: 74; sinod 1: 6; sinod 4: 9, 21; Antiohia: 14, 15; Cartagina: 8, 12, 14, 15, 16, 27, 28, 36, 87, 96, 105, 115, 118, 128, 129, 130, 137, 138, 139; sinod 6: 25, 38]

TÂLCUIRE

Parikiile cele țărănești sunt enorii mici, care se află și pe la margini și la locuri depărtate, și se locuiau de puțini oameni, numindu-se cătunuri. Iar nemernicii sătești, sunt parohii, care se apropiau de țarini și de sate, și aveau mai mulți locuitori. Deci aceste nemernicii (parohii) ale fieștecărei eparhii, poruncește canonul acesta, să rămâie nereșluite, și nezmulte de la episcopii cei ce le țin pe ele, și mai ales de le-au avut pe ele în stăpânirea lor în curgere de treizeci de ani, cu bună credință, și fără silă, adică, fără a sili pe cineva, și a le răpi cu nedreaptă pricină. Iar dacă în timpul celor 30 de ani, s-au făcut vreo pricire pentru acestea, sau după canonul acesta s-ar face, este voie celor ce zic că se nedreptătesc pentru ele, a-și căuta pricina lor, la sinodul eparhiei. Iar dacă cineva, s-ar nedreptăți pentru acestea de mitropolitul său, să-și caute judecata sa la exarhul și cel mai întâi al ocârmuirii, (al căruia lucru s-a făcut nelucrător după aceste al patrulea sinod, precum am zis la subînsemnarea canonului 9 al acestuiași sinod) sau la cel al Constantinopolului, precum s-a zis mai-nainte. Iar dacă până acum s-a zidit vreo cetate prin împărăteasca stăpânire, sau de acum înainte are a se zidi, atuncea nu va căuta a o supune pe aceasta episcopul cel ce se megieșește, ca pe o parohie a sa. Fiindcă rânduiala parohiilor acelei biserici, are a urma legilor și poruncilor politicești, ce le-ar rândui împăratul pentru acea din nou zidită cetate, și nu din potrivă¹⁶⁵.

CANONUL 18

Vinovăția congiurației, sau a fatriei, și de legile cele din afară cu totul este oprită. Dar cu mult mai vârtos în biserica lui Dumnezeu se cuvine a se opri de a se face aceasta. Deci dacă oricare cleric, sau monahi s-ar afla, ori congiurați, ori fac fatrii, ori închegând meșteșugiri asupra episcopilor, sau clericilor celor împreună cu ei, cu totul să cadă din treapta lor. [apostol: 31; sinod 6: 34; Cartagina: 10, 62; Gangra: 6; Antiohia: 5; sinod 1 și 2: 3, 14, 15]

TÂLCUIRE

Congiurare este, când se leagă oarecare între sine cu jurământuri. Iar fatria,

¹⁶⁵Au iertat sinodul împăratului, ca să rânduiască pentru parohii (enorii) la singure cetățile cele de dânsul zidite, și nu de obște la toate, precum socotește Balsamon. Pentru că după canonul 12 al aceluiași sinod, mitropoliile cele ce prin scrisorile împărătești s-au cinstit, numai cinstea o dobândesc, și ele, și episcopul lor. Iar dreptățile și pronomiile neschimbate se păzesc mitropoliei celei ce a fost mai-nainte, și care după adevăr este mitropolie.

când împreună se leagă cu unire și hotărâre, ca să nu lase nimic din cele ce s-au sfătuit împotriva cuiva, până ce le vor isprăvi. Congiurare au făcut iudeii aceia, precum istorisește Sfințitul Luca la Fapte, care împreună s-a jurat împotriva lui Pavel, anatematizându-se pe sineși nici să mănânce, nici să bea, până ce vor omorî pe Pavel. [Fapte 23, 21] Deci zice canonul acesta, că vinovăția conjurării și a fatriei, și de însăși legile cele dinafară, atât ale elinilor, cât și ale ortodocșilor împărați, care pe cele mai multe legi de la elini le-au luat; este cu totul oprită. Cu mult mai vârtos dar se cuvine, a se opri de a nu se face aceasta în biserica lui Dumnezeu. Deci de se vor afla oarecare clerici sau monahi a se împreunăjura, și a fatriasi, sau alte oarcare lucrări aspre și rele a înforma, (că aceasta însemnează zicerea închegând, după ceea ce zice, s-a închegat ca laptele inima lor, adică s-a învârtoșat ca brânza) împotriva episcopilor lor, și a clericilor celor împreună cu ei, unii ca aceștia să se caterisească.

CANONUL 19

A venit la auzul nostru, că în eparhii canonisitele Sinoade de episcopi nu se fac, și din aceasta multe din lucrurile cele bisericesti, car au trebuință de îndreptare rămân întru negrijire. Deci a hotărât sfântul sinod, după Canoanele Sfinților Părinți de două ori pe an să se adune la un loc episcopii în fiecare eparhie, ori unde ar socoti episcopul mitropoliei, și să îndrepteze toate cele ce s-ar ivi. Iar episcopii care nu ar fi împreună, aflându-se prin cetățile lor, și mai ales întru sănătate petrecând, și slobozi fiind de toată neapărata și de nevoie îndeletnicire, frățește să se mustre. [apostol: 37; sinod 1: 5; sinod 6: 8; sinod 7: 6; Antiohia: 20; Cartagina: 26, 81, 84, 85, 104]

CANONUL 20

Clericii ce se află la o biserică, precum am hotărât acum, să nu fie iertat a se rânduî la biserica altei cetăți, ci să fie mulțumiți de aceea întru care din început s-au învrednicit a liturghisi; afară de aceea, care pierzându-și patria lor, de nevoie au trecut la altă biserică. Iar dacă vreun episcop după hotărârea aceasta, ar primi vreun cleric convenit altui episcop, au socotit (sinodul) neîmpărtășit a fi cel ce a primit și cel ce s-a primit, până ce clericul cel mutat s-ar întoarce la biserica ta. [apostol: 15; sinod 1: 15, 16; sinod 4: 5, 10, 23; sinod 6: 17, 18; sinod 7: 15; Antiohia: 3; Cartagina: 63, 98; Sardichia: 15, 16, 19]

TÂLCUIRE

Clericii (precum s-a zis în canonul 8) ce se află la o biserică, nu au voie a se muta la biserica altei cetăți, ci să rămâie la aceea pentru care din început s-au hirotonisit. Afară de aceea numai, care fugind din patria lor pentru vreo nevoie, de năvălirea poate a barbarilor, s-au mutat la altă biserică, (care și aceștia după ducerea barbarilor trebuie a se întoarce la biserica lor, după canonul 28 al sinodului al 6-lea) iar oricare episcop, după canonul acesta, va primi cleric al altui

episcop, să se aforisească și cel primit și primitorul de împărtășirea sinepiscopilor lui, și clericul de a clericilor, până ce străinul cleric se va întoarce la biserica sa.

CANONUL 21

Clericii, sau mirenii prihănind pe episcop sau pe clerici, simplu și necercetat, să nu se primească spre prihănire, de nu se va cerceta mai înainte ipolipsul lor. [apostol: 74; sinod 2: 6; Cartagina : 8, 27, 137, 138, 139]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește ca clericii aceia și mirenii, ce prihănesc (adică pârăsc) pe episcopi, și pe clerici, nu pentru vreo pricină de bani și osebită a lor, ci de bisericască și învinovățitoare, să nu se primească pâra lor simplu și necercetat, de nu mai-nainte se va cerceta petrecerea lor, de este neprihănită și neocărată.

CANONUL 22

Nu fie iertat clericilor după moartea episcopului lor, a răpi lucrurile cele cuvenite lui. Precum și de vechile canoane s-a oprit. Iar cei ce fac una ca aceasta, să se primejduiască din treptele lor. [apostol: 40; Antiohia: 24; sinod 6: 35; Cartagina: 30, 89]

TÂLCUIRE

Nu se cade, zice canonul acesta, ca clericii, după moartea episcopului lor, să-i răpească lucrurile lui, precum și vechile canoane aceasta o opresc (cel apostolesc 40 și al Antiohiei 24), iar cei ce fac aceasta, să se primejduiască a-și pierde treapta și dregătoria lor.

CANONUL 23

A venit la auzul sfântului sinod, că oarecare clerici și monahi, nimica fiindu-le încredințat de episcopul lor, uneori încă și neîmpărtășiți făcuți fiind de dânsul, mergând la împărăteasca cetate în Constantinopol, petrec mult într-însa, făcând tulburări, și tulburând bisericasca stare, răsturnând și casele unora. Deci a hotărât sfântul sinod ca mai întâi unora ca acestora să li se aducă aminte, prin avocatul prea sfintei biserici a Constantinopolului, pentru a ieși din împărăteasca cetate. Iar dacă întru aceleași lucruri ar stărui nerușinându-se, și fără de voia lor prin același avocat să se scoată, și să se întoarcă la locurile lor. [apostol: 15; sinod 1: 15, 16; sinod 4: 5, 10, 20; sinod 6: 17, 18; sinod 7: 15; Antiohia: 3; Cartagina: 63, 98; Sardichia: 15, 16, 19]

TÂLCUIRE

Înștiințându-se sinodul acesta, că unii clerici și Monahi, neavând încredințată lor vreo bisericască ocărmuire, nejuducându-i vrednici spre aceasta episcopul lor, iar câte odată opriți de împărtășire fiind ei de către episcopul, merg în Constantinopol, și mult timp petrecând într-însul tulbură starea bisericii, și răzvrătesc casele, ori ale creștinilor celor ce-i primesc, sau ale clericilor celor ce le

urmează lor. Pentru aceasta poruncește prin acest canon al său, mai întâi să li se vestească prin avocatul bisericii să se ducă cu pace din Constantinopol. Iar de stăruiesc într-aceste lucruri cu nerușinare, să se izgonească și fără a voi prin însuși avocatul, și să se ducă la locurile lor. Iar care sunt avocații, vezi la subînsemnarea canonului al 2-lea al acestuiași sinod.

CANONUL 24

Mănăstirile cele odată consfințite după socoteala episcopului, să rămâie pentru de-a pururea mănăstiri. Și lucrurile cele ce se cuvin lor să se păzească, și să nu se mai facă acestea lăcașuri lumești. Iar cei ar ierta a se face aceasta, să se supună certărilor celor din canoane. [sinod 4: 4; sinod 6: 49; sinod 7: 12, 19; sinod 1 și 2: 1; Chiril: 2]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește ca mănăstirile câte au apucat odată a se catieroti (consfinți), cu socoteala și voia episcopului locului, (precum mai înainte am zis la canon 4 al acestui sinod), acestea trebuie să rămâie totdeauna mănăstiri, și de acum înainte să nu se facă obștești și lumești locașuri. Asemenea și câte lucruri au mișcătoare și nemișcătoare, trebuie a se păzi nerăpitate și neîmpuținate. Iar câți, deși înșiși ei nu le vor face lumești locașuri, nici vor lua din lucrurile lor, ci vor da voie altora să facă aceasta, aceștia să se facă vinovați certărilor canoanelor. Și care sunt certările acestea? Acelea ce sinodul al 7-lea le cuprinde în al 13-lea canon al său, pe clerici adică caterisindu-i, iar pe monahi, și mirenii aceia aforisindu-i, care au răpit mănăstirile și episcopiile, și le-au făcut obștești locașuri, și nu vor a le întoarce înapoi, pentru a se face iarăși sfințite, precum au fost și mai-nainte.

SIMFONIE

Iar canonul 44 al sinodului al 6-lea nu poruncește numai a nu se face mănăstirile obștești și lumești lăcașuri, ci și a nu se da de cineva acestea la oameni lumești pentru a le apăra adică și a le ocârmui. Ci și canonul 12 al sinodului al 7-lea oprește de a înstrăina vreun egumen averile mănăstiri. Iar cel al 19-lea al acestuia nu iartă a lua vreun monah lucrurile ce au dat mănăstirii sale, dacă de sine se va duce din ea. Dar și cel al 2-lea al lui Chiril voiește să rămâie nereșluite odoarele și averile de la bisericile ce le au pe ele¹⁶⁶.

¹⁶⁶Zice însă și cartea 11 din împărăteștile așezământuri titlu 8 Așezământul 51 (la Fotie titlu 2 cap 1) „Cele sfințite au drept Dumnezeuiesc, și nu se stăpânesc de cineva. Iar lucru sfințit este acela ce s-a afierosit în public.” Și iarăși așezământul al 10-lea titlu 1 „sfințit lucru este cel ce cu dreptate și prin preoți s-au afierosit lui Dumnezeu, precum biserici și vase, iar acela ce-l face cineva sfințit cu de la sine putere, nu este sfințit. Deci lucrului celui de acest fel sfințit, și biserica de va cădea, locul rămâne sfințit. Și nu poate cineva, după Armenopol, cartea... titlul 11, să-l stăpânească. Că cel ce odată s-a făcut sfințit, nu încetează cândva de a nu fi sfințit. Ci deși așezământul 36 cartea 11 titlul 7 zice că cele sfințite când se vor robi de barbari, încetează de a fi sfințite, precum și cel slobod, când se robește, încetează de a fi slobod, iar după ce scăpat din robie iarăși se face sfințite, aceasta, zic, se înțelege că încetează de a fi sfințite după lucrare, nu însă și după putere; Că după putere, de-a pururea sunt sfințite, și mai ales vasele cel sfințite și mișcate. Care și robindu-se de multe ori își arată puterea sfințeniei lor ceea ce este întru ele,

CANONUL 25

Fiindcă oarecare din mitropoliți, precum despre aceasta ne-am înștiințat, se lenevesc despre păstoriile cele încredințate lor, și întârzie hirotoniile episcopilor. S-a socotit de către sfântul sinod în curgerea a trei luni să se facă hirotoniile episcopilor, de nu cândva poate neapărată nevoie ar face a se prelungi timpul întârzierii. Iar dacă (cineva) nu o va face aceasta, să se supună bisericeștilor certări. Însă venitul bisericii celei văduvite, să se păzească întreg de iconomul acestei biserici. [apostol: 58; sinod 6: 19; sinod 1 și 2: 16; Sardichia: 11, 12; Cartagina: 79, 82, 86, 131, 132, 133; Petru: 10]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, ca mitropoliții să nu se lenevească despre păstoriile lor, și să întârzie hirotoniile episcopilor celor supuși lor, ci după moartea episcopului celui ce s-a săvârșit, să hirotonisească alt episcop la văduvita episcopie, în vreme de trei luni. Afară numai, dacă vreo neapărată nevoie va sili a se prelungi mai mult vremea întârzierii (poate ori de barbari s-a robit episcopia aceea, ori alt vreun rău i s-a întâmplat, și pentru aceasta nu poate cineva a merge acolo). Iar care mitropolit se va lenevi la aceasta, să se facă vinovat certărilor canonicești. Rodurile însă, și veniturile lucrurilor episcopiei aceleia, trebuie să le păzească iconomul acestora, întregi și nereșluite, până se vor încredința celui ce are a se hirotonisi.

CANONUL 26

și cu lucrarea. Precum o au arătat, atât Sicriul lui Dumnezeu, când s-a robit de cei de alt neam, doborând pe idolii lor, și de șoareci umplând locurile lor, și pe dânșii răbindu-i la șezut. [1 Împărați 5: 9] cât și Vasele cele sfințite care s-au robit de Babilonieni din biserica Ierusalimului, omorând pe Valtasar, pentru că le-au întrebuițat ca pe niște obștești, și nesfințite. [Daniil 5: 30] Cu toate acestea, ceea ce zice marele Vasilie, este pe cât adevărat, pe atâta mai înfricoșat. Că zice, că ceea ce se va afierosi în Numele lui Dumnezeu, până atunci are cinste ca un lucru sfânt, până ce se păzește voia lui Dumnezeu într-însul; pentru aceasta și casa aceea, și biserica cea din Ierusalim, s-a lăsat pustii de Dumnezeiescul Dar, după Cuvântul Domnului: „Iată casa voastră se lasă pustie”. Pentru că nu se păzea voia lui Dumnezeu într-însa, adică preoții cei ce slujeau într-însa nu păzeau voia lui Dumnezeu. Cele sfințite nu poate cineva a le stăpâni, măcar deși mulți ani le-ar fi luat rodurile, după titlul 6 al așezământului 10. Cele sfințite nu putem a le avea ca pe ale noastre. După așezământul 23 cartea 6, titlul 1. Dacă în mijlocul a două locuri obștești și nesfințite, se află loc sfințit, nu se poate face trecere prin locul cel sfințit la cel nesfințit. După așezământul 14 al titlului 1. Se oprește a zidi cineva în loc sfințit, după a 4-a instituție adică introducerea legilor titlul 15 Nimeni nu poate a vinde, sau a schimba, sau a dăruia, sau amanet a pune mănăstirea, unde s-a întemeiat jertfelnic, și unde s-au făcut Sfânta Liturghie, și nevoință monahicească. Și de s-ar face una ca aceasta, nu are tărie, și cel ce a vândut va pierde și prețul ce a luat, și mănăstirea, ori și lucrul mănăstirii ce l-au vândut. Și cel ce a cumpărat încă asemenea, va pierde și prețul ce a dat, și lucrul ce a cumpărat. Și prețul acesta se va da la mănăstirile cele de loc, și la biserica cea de loc. După așezământul 1 al titlului al 2-lea din nearale (la Fotie titlul 11 cap 1) Iar așezământul al 2-lea al titlului al doilea din nearale. (Fotie titlul 10 cap 1 și Armenupol cartea 3 titlu 4) Poruncesc că iconomii și epitropii, și ceilalți chivernisitori ai bisericilor și ai Sfintelor Lăcașuri, și hartularii, și părinții și fii acestora, să nu dea cumva lucru bisericesc ca să-l sădească, sau să-l orânduiască, sau și amanet să-l puie ei, ca să ia bani pentru acestea. Pentru că cei ce le-ar lua, și banii vor pierde, și cheltuiala ce vor face pentru a le lucra, și cei ce le vor da, vor pierde împreună cu prețul ce l-au luat, încă și suma cât au cheltuit cei ce le-au lucrat, și banii aceștia se vor da Dumnezeiescului Lăcaș, al căruia a fost lucrul. Căci și biserica căzând locul nu se nesfințește nici se vinde.

Fiindcă în oarecare biserici, precum ne-am înștiințat, fără de iconomi, episcopii întrebuințează bisericile lucruri, s-a socotit ca toată biserica ce are episcop, să aibă și Iconom din clericatul său, care să economisească cele bisericesti, după socotința episcopului său. Ca să nu fie fără martori iconomia bisericii, și din aceasta să se răsipească lucrurile acesteiași biserici, și să se pricinuiască defăimare preoției. Iar de nu o va face, acesta să fie supus dumnezeieștilor canoane. [apostol: 38, 41; sinod 7: 11, 12; Antiohia: 24, 25; sinod 1 și 2:7; Cartagina: 34,41; Gangra:7; Anghira: 15; Teologul: 10; Chiril: 2]

TÂLCUIRE

Fiindcă zice canonul acesta, că ne-am înștiințat, că în câteva eparhii, fără de Iconomi episcopii ocârmuiesc lucrurile bisericii de sineși, și precum înșiși voiesc. Pentru aceasta s-a socotit de cuviință, ca episcopul al fiecărei biserici să aibă Iconom, nu din casnicii săi, slugi sau rudenii. Ci din clericii săi, economisind lucrurile bisericii, după socotința episcopului său. Ca să nu fie fără martor, unde, și cum, și când, se cheltuiesc veniturile bisericii, și din acestea să dea arhiereul prepus poporului și pricină de a-l prihăni, că rău le risipește pe acestea. Iar arhiereul care va face afară de canonul acesta, să fie vinovat certărilor dumnezeieștilor canoane. Și precum arhiereul se cuvine a avea iconom asupra lucrurilor bisericii, așa și egumenul se cuvine a avea Iconom asupra lucrurilor mănăstirii¹⁶⁷.

CANONUL 27

Cei ce răpesc cu nume de căsătorie, sau cei ce împreună lucrează, sau împreună se sfătuiesc cu cei ce le răpesc, a hotărât sfântul sinod, de ar fi clerici să cadă din treapta lor. Iar de ar fi mireni să se anatematisească. [sinod 6: 92; Anghira: 11; Vasilie: 22, 30, 38, 42, 53]

TÂLCUIRE

Canonul acesta mai aspru ceartă pe cei ce răpesc femeii pentru a le lua în împărtășire de nuntă, decât celelalte canoane care pomenesc despre răpirea femeilor. Căci nu numai pe cei ce le răpesc, ci și pe cei ce lucru au ajutat, și cu sfătuire la acest fel de răpire, de vor fi clerici, îi caterisește, iar de vor fi mireni, să

¹⁶⁷Însemnează că iconomul în tot anul trebuie a da socoteală episcopului (sau și igumenului) despre iconomia lucrurilor bisericii, sau ale mănăstirii. Iar de se va întâmpla a muri mai înainte de a da socoteală, să o dea clironomii lui, după așezământul 42 al titlului 3 din nearale (la Fotie titlu 10 cap 1) iar Malax în Istoria patriarhilor zice, că marele iconom al averilor, se cade a fi ierodiacon (sau prezbiter), și când Liturghisește arhiereul stă în parte Sfintei Mese purtând stiharul său. Și ținând în mâini sfințita Repidă; aduce la arhiereu pe cel ce are a se hirotonisi. Cercetează veniturile și cheltuielile, și toate socotelile averilor bisericii, ținând condica și scriindu-le. De 4 ori pe an le înfățișează arhiereului; cercetează și poartă grijă de lucrurile bisericii ce văduvește, până ce i se face ei arhiereu, și la judecăți stă dea dreapta arhiereului. Iar Zonara în Istoria lui Isakie Comnino zice: Că marele Iconom, și skevofilaxul, atunci se rânduia de împăratul. Și Comnino acesta a rânduit să se prohirisască amândoi de patriarhul.

se anatematisească¹⁶⁸ și cu dreptate. Pentru că cel ce le răpește, poate a pune de pricină că-l îndeamnă necuviincioasa iubire de muieri, iar cei ce împreună lucrează, și împreună ajută, nici de o pricină de acest fel se îndeamnă, către această necuviincioasă faptă, fără numai de răutatea socotelii lor.

¹⁶⁸ Aspru pedepsește sinodul, dar asemenea și politiceștile legi pe răpirile nunților, pentru că este lucru necinstit pricinuitor de răsturnare a case întregi, de ucideri, de tulburări, și în scurt de multe rele. Și măcar, de am zice, că născătorii, sau stăpânii femeilor răpite, mai în urmă s-ar îndupleca a primi nunțile, însă de silă și fără voia lor se înduplecă, pentru necinstele și stricărilor, ci mai de multe ori urmează mai înainte de nuntă, ale fiicelor, și ale slujnicilor lor care se răpesc. Și pentru că alții în urmă nu le voiesc pe ele. Am zis însă că cu adevărat pentru cuvântul acesta, canonul acesta și politiceștile legi strașnic pedepsesc pe cei ce răpesc femei. Pentru că de ar fi fost pentru supunere sub stăpân, iată că și marele Vasilie după canonul său 22 nunțile fetelor celor ce sunt sub stăpânire făcute din răpire, va, să rămâie întărite cu învoirea părinților lor, precum s-a zis mai sus; iar politiceștile legi pe nunțile cele din răpire le desleagă, măcar deși părinții celor răpite se vor îndupleca în urmă a le primi, precum am zis.

CANONUL 28

Pretutindeni hotărârilor sfinților părinți urmând, și pe canonul cel de curând citit al celor 150 prea de Dumnezeu iubitorilor episcopi, care s-au adunat în zilele fericitului întru pomenire marelui Teodosie, a celui ce s-a făcut împărat împărătesei cetăți a lui Constantin Romei nove, cunoscându-l; acesteași și noi poruncim și hotărâm pentru presvia (privilegiile) preasfintei biserici, a acestui Constantinopol Romei nove. Fiindcă scaunul Romei celei mai vechi, pentru că împărătea cetatea aceea, părinții după cuviință i-au dat presvia înaintirii; și cu acestași chip pornindu-se și preaiubitorii de Dumnezeu episcopii cei 150 cele de o potrivă presvii le-au dat și preasfântului scaun al Romei celei nove, cu drept cuvânt judecând, că cetatea, ceea ce s-a cinstit cu împărăție și cu singlit, să dobândească și presviele cele de o potrivă cu împărăteasca cetate Roma cea veche, și întru lucrurile cele bisericesti, ca aceea să se mărească, a doua după aceea fiind. Și ca pe singuri mitropoliții Ponticeștei, și Asianeștei, și a Trachiceștei ocârmuiri, dar încă și episcopii, cei ce sunt în barbariceștile locuri ale ocârmuirilor mai înainte zise, să se hirotonisească de la mai-nainte zisul preasfântul scaun al preasfintei biserici celei din Constantinopol. Adică fiecare mitropolit al ocârmuirilor celor mai înainte zise, împreună cu episcopii eparhiei hirotonisind pe episcopii eparhiei, precum învață dumnezeieștile canoane. Iar mitropoliții ziselor ocârmuiri, să se hirotonisească, precum s-a zis, de arhiepiscopul Constantinopolului, alegerile într-un glas făcându-se mai-nainte, după obicei, și la dânsul aducându-se. [apostol: 34; sinod 2: 3; sinod 6: 36]

TÂLCUIRE

Fiindcă la acest al 4-lea sinod s-a citit canonul al 3-lea al sinodului al 2-lea care rânduieste să aibă arhiepiscopul Constantinopolului privilegiile înaintei cinstei după arhiepiscopul Romei, fiindcă aceasta este noua Romă; pentru aceasta și părinții sinodului acestuia, prin acest al lor canon, înnoiesc și adeverează pe pomenitul canon, și acesteași le pomenesc, și le hotărăsc pentru privilegiile acestuiași Constantinopol Roma nouă. Căci, zic ei, precum scaunului Romei celei vechi, pentru că se află într-însa împărăție, cu drept cuvânt au dat părinții pronomii, a se zice adică întâiu cu rânduiala, între ceilalți patriarhi. Într-acestași chip cu aceastași țintire s-au pornit întocmai și cei 150 de prea iubitori de Dumnezeu episcopi ai sinodului al 2-lea, și au dat pronomiile cinstei cele întocmai și neschimbate, și preasfântului scaun al Romei noi, adică al Constantinopolului¹⁶⁹,

¹⁶⁹Principiile cele mai de căpetenie, pentru care s-au dat canonul acesta, sunt 5, trei adică departe (de ceea ce se numește de noi), iar două de nevoie și de luat aminte. 1. Fiindcă canonul 34 apostolesc poruncește, ca episcopii fiecărui neam, se cade a avea pe unul întâi, și al socoti de cap; și fiindcă canoanele 6 și 7 ale sinodului 1 au supus pe toate ocârmuirile la episcopul Romei, iar pe altele la al Alexandriei, pe altele la al Antiohiei, și pe altele la al Ierusalimului, trebuia prin urmare și ocârmuirile Asiei ale Pontului (adică ale Mării Negre), și ale Traciei cele neatârinate; să aibă întâi și cap pe al Constantinopolului și să se supună lui, și de el să se hirotonisească. Pentru că era învecinat, și mai ales pentru că acest fel de obicei a urmat din început. Că pe mulți mitropoliți din aceștia patriarhii Constantinopolului au hirotonisit. Căci Hrisostom, a hirotonisit pe Iraclid al Efesului, și ducându-se la Efes și întorcându-se la Constantinopol 13

juducând a fi de cuviință, fiindcă cetatea aceasta, s-a cinstit cu împărăție, și cu singlit, asemenea ca și Roma, se cuvine a dobândi întocmai cu Roma cea veche și pronomiile cele asemenea, și să se mărească și aceasta ca aceea, în lucrurile cele bisericesti; cu singură osebirea aceasta, că Roma cea mai veche să fie întâi cu rânduiala, iar Roma cea nouă, să fie a doua cu rânduiala. Pe lângă acestea poruncim și hotărâm, ca să se hirotonisească de la Sfântul Scaun al Constantinopolului cel

episcopi a caterisit. Și cel al Agchirei, și Memnon al Efesului (cel ce la sinodul al 3-lea vitejește a stăut) de cel al Constantinopolului s-a hirotonisit. Drept aceea și adevărat se vede că este ceea ce am zis mai sus ca o dezlegare la nedumerirea în subînsemnarea canonului 9. Și se vede dar că pe mitropoliții ocârmuirilor acestora îi supune judecării patriarhului Constantinopolului, 2. Fiindcă și sinodul 2 în al 3-lea canon al său, a dat pronomii de cinste patriarhului Constantinopolului, urma încă a i se da și pronomiile stăpânirii. 3. Că se cuvenea a lua pronomii de stăpânire patriarhul Constantinopolului, pentru că veneau osebiți patriarhi și arhieriei spre a se jeli împăratului la nevoile lor, și trebuia întâi a se întâlni cu dânsul, aflându-l pe el împreună lucrător și ajutor, și printr-însul să se înfățișeze la împăratul, precum Iustinian vechi obicei adevărind, o au rânduit aceasta. Pentru aceasta în Praxa 16 a sinodului 4 Nunehi al Laodiceei a zic, când lociitorii Papei de la Roma se nemulțumeau de privilegiile patriarhului Constantinopolului. „Slava patriarhului Constantinopolului, slavă a noastră este; fiindcă și purtările de grijă ale noastre asupra sa le primește. 4. Se cădea să ia pronomiile stăpânirii Patriarhului Constantinopolului asupra celor mai de sus trei ocârmuiri. Pentru că precum se vede în praxa 13 a sinodului 4 multă sminteală a urmat în Efes pentru nelegiuitele hirotonii ale lui Ștefan și ale lui Vasian, încă și în Asia, și în Pont, și în Tracia asemenea a urmat, unde, murind episcopii, se întâmpla la alegeri și la hirotonii multe tulburări, fără de ocârmuitori fiind ei, după epistolia cea către Leon a acestuia al 4-lea sinod. Și între Evnomie al Nicomidiei, și între Anastasie al Niceei, multe gâlcevi s-au făcut pentru episcopia Vasilinupolei. 5. Cea de pe urmă, pentru că răucinstitorul de Dumnezeu Discor în tâlhărescul sinod cel din Efes, a rânduit pe Flavian al Constantinopolului, nu întâi, ci al cincilea afară de canoane, de care lucru s-a mâhnit și Leon al Romei, și lociitorii lui, în acest al 4-lea sinod, pentru care l-au și înfruntat pe el. Deci pentru toate pricinele acestea sinodul prin acest canon înnoind pe cel al 3-lea al sinodului al 2-lea a dat patriarhului Constantinopolului și pronomiile cinstei de asemenea cu a celui al Romei, care va să zică patriarhicească dregători, și pronomiile cele de o potrivă ale stăpânirii asemenea cu cel al Romei, care sunt cele ale celor trei pomenite ocârmuiri ale mitropoliților. Nu numai din obicei, ci și prin canon întărite hirotonii fiind împrejurul scaunului Constantinopol. Că precum cel al Romei are pronomiile cinstei și ale stăpânirii, adică dregătorie patriarhicească, și a stăpâni hotarele Apusului, așa și cel al Constantinopolului aceleași pronomii le are, adică patriarhiceasca dregătorie, și a fi începător peste mai sus numiții mitropoliți, fiind ei din hotarele lui. Și acestea sunt bisericestile lucruri, ce le pomeneste aici canonul, întru care precum cel al Romei se mărește, așa și cel al Constantinopolului, fără vreo deosebire, afară numai de aceasta: că cel al Romei este întâi cu rânduiala, iar cel al Constantinopolului al doilea cu rânduiala. Și aceste pronomii ale celui al Constantinopolului, nu numai Părinții sinodului acestuia le-au întărit și le-au pecetluit, ci și tot senatul boierilor împărătești, deși deputații papei, care măcar că mai-nainte au prihănit pe Dioscor văzând că se lătesc hotarele celui al Constantinopolului, mai au leșinat împotrivindu-se la acestea; drept aceea arătat mințesc papolatrii, zicând: că protiile și pronomiile lui, și a se mări întru lucrurile cele bisericesti, îi mărturisesc lui însușit pronomion de stăpânire întru toată biserica; adică monarhiceasca și nepăcătuitoria dregătorie. Că de ar fi arătat acestea una ca aceasta, trebuia să o aibă aceasta și cel al Constantinopolului. Fiindcă Patriarhul Constantinopolului, după canoane, este de o măsură întocmai și neschimbată a cinstei și a stăpânirii, și a mării cu ale Papei Romei. Ci dar de nu a luat patriarhul Constantinopolului aceasta cândva din canoane, apoi dar nici al Romei. Și nici privilegiile Patriarhului Romei, sunt cele ce se zice de Papiști, ale legiurii marele Constantin date către Silvestru episcopul Romei precum ei zic, ca să umble adică cu semnele împărăteștii mării imitând pe Împăratul. Să aibă pe capul său în loc de cunună, ca un fel de piele prea strălucită. A purta omofor împărătesc, și Hlamidă Porfiră; și îmbrăcămintă roșie; calul împodobit cu podoabă și cu toate semnele împărătești; și împăratul să-l ție de frâu ca vizitiul, și să se mărească clerul bisericii lui, ca și singlitul, atât la îmbrăcămintă, și la încălțăminte, cât și la călărime.

mai sus zis, singuri mitropoliții (nu adică și episcopii cei supuși mitropoliților. Că fiecare din ei se hirotonisește de mitropolitul său și de episcopii eparhiei, precum zice dumnezeieștile canoane. Și mai ales cel al 6-lea al sinodului 1.) Și nu numai a se hirotonisi mitropoliții pomenitelor ocârmuiri, ci și episcopii cei ce se află în barbariceștile locuri, care sunt învecinate cu aceste zise ocârmuiri, precum cei ce se zic Alani, se află și se hotărăsc cu ocârmuirea Mării Negre. Iar Rușii, cu cea a Traciei. Încă pomeniții mitropoliți să nu se hirotonisească de cel al Constantinopolului, precum însuși va voi și va hotărî, ci alegerile să le facă sinodul cel de sub dânsii și să le aducă, după obicei la patriarhul Constantinopolului, și el să hirotonisească pe aceea, pentru care s-ar uni cei ce i-au ales, ori toți, ori cei mai mulți¹⁷⁰.

CANONUL 29

Pe episcop a-l aduce în treapta prezbiterului este ierosilie. Iar dacă pe aceia vreo pricină dreaptă îi depărtează din lucrarea episcopiei, nici loc de prezbiter a ținea le este iertat. Iar dacă afară de vreo vinovăție s-au scos din dregătorie, către vrednicia episcopiei iarăși se vor întoarce.

TÂLCUIRE

Într-a patra praxă a sinodului acestuia al 4-lea este scris (foia 150 tom 2 al adunării sinoadelor) că Fotie episcopul Tirului, a jeluit împăratului Marchian, că Evstatie episcopul Viritului (sau după alții Evsevie al Tirului; dar cea mai dintâi este și mai adevărată) a rupt de la Tir câteva episcopii, Vivlon, zic, Votri, și Tripoli, Ortosiada, Arcada, și Antarandul, și pe episcopii cei de sub dânsul hirotonisiți stricându-i, în treaptă de prezbiteri i-au pogorât. Deci această pricină o au înfățișat la sinod singlitul boierilor, la care pricină atât locțiitorii papei, cât și patriarhul Constantinopolului, și tot sinodul răspunzând, au dat canonul acesta, zicând, că este ierosilie (adică jefuire de cele sfinte) a pogorî cineva pe episcop în treapta și în locul prezbiterului. Căci, dacă pentru vreo oarecare vinovăție se caterisește, și din lucrările arhieriei se scoate cineva, unul ca acesta, nici preot poate fi, nici a lucra lucrurile preotului. Iar dacă și fără a avea vreo opritoare vinovăție s-a scos din arhierie, aceasta ca unul ce cu nedreptate a căzut din dregătoria ce avea, va primi iarăși, după tot cuvântul dreptății, locul său, și va fi iarăși episcop. Iar Zonara zice, că, a se pogorî cu nedreptate episcopul în treaptă de Presbiter, este mai mare decât jefuirea de cele sfinte. Fiindcă nu jefuiește și fură ceva sfântit, ci mai mare decât sfântit. Pentru că prin chemarea arhiereului, cu venirea Sfântului Duh și bisericile, și cele sfântite, se catierosesc și se sfîntesc; și cu adevărat mai mare este cel ce sfîntește decât cele ce se sfîntesc. Pentru ce însă canonul acesta oprește această faptă, iar cel al 20-lea al sinodului 6 în locul Prezbiterului pogoară, pe episcopul cel ce învață peste hotare fără de voia episcopului celui de loc? Vezi dezlegarea

¹⁷⁰Însemnează că sinodul acesta al 4-lea în praxa 15 a sa a așezat aceste 30 canoane. Dar nu știu cum nici acest 28, nici cel 29 și cel 30 nu se află, nici în adunarea canoanelor făcută de Ioan al Antiohiei, nici în Nomocanonul lui Ioan al Constantinopolului celui din Scolastici, nici în arabiceasca tălmăcire a lui Iosif Egipteanului. Iar în celelalte în toate se află.

nedumeririi acesteia la apostolescul canon 35.

CANONUL 30

Fiindcă preacucernicii episcopi ai Egiptului, nu ca luptându-se cu soborniceasca credință, a iscăli în epistolia preacuviosului arhiepiscop Leon, de astă dată s-au oprit, ci zicând că obicei este în Egipteneasca ocârmuire, afară de socotința și închipuirea arhiepiscopului nimic de acest fel a face, și se roagă a li se învoi lor până la hirotonia episcopului celui ce are a fi al marei cetăți Alexandrenilor; de cuviință s-au socotit de către noi și cu iubire de oameni a li se da îngăduire sau ca după asemenea chip să rămâie în împărăteasca cetate, până s-ar hirotonisi arhiepiscopul marii cetăți a Alexandrenilor. Așa să dea chezeși că nu vor ieși din cetatea aceasta, până ce cetatea Alexandrenilor va primi episcop. [apostol: 20, 34]

TÂLCUIRE

Este scris în a 4-a praxă a sinodului acestuia, că după caterisirea lui Dioscor al Alexandriei, zece (sau 13 după alții) episcopi ai acestuiași Alexandrean, pe Evtihie, și pe Dioscor acesta, au anatematisit, și dogmele lor, nu se înduplecă însă a iscăli în epistolia Sfântului Leon al Romei, pe care o au trimis către Sfântul Flavian al Constantinopolului, (care și stâlp al ortodoxiei s-a numit, precum am zis) pentru că cuprindea toată ortodoxa cugetare a credinței. Nu pentru că se luptă împotriva dreptslăvitoarelor dogme celor cuprinse într-însa, ci pentru că ziceau, cum că, au fost obicei la ocârmuirea Alexandriei, ca fără de socoteala și voia arhiepiscopului lor, să nu facă nimic de acest fel episcopii lui. Însă arhieriei sinodului, și acestea zicându-le ei nu-i credeau, ci îi prepunea că ar fi de străină socoteală, și căutau să-i caterisească. Iar boierii și singlitul, socotind oarece pentru dânșii cu iubire de oameni, au propus sinodului, să nu se caterisească, ci să li se dea termen să rămâie așa, necaterisiți adică, în împărăteasca cetate, până ce se va hirotonisi alt arhiepiscop al Alexandriei. (că s-a fost caterisit, precum am zis, mai înainte Dioscor al Alexandriei) la socoteala boierilor, și sinodul împreună urmând, a hotărât să rămâie așa, și să dea chizeși, că, nu vor fugi din Constantinopol, până ce se va hirotonisi episcop Alexandriei, care a stătut Apolinarie (pe care l-a moștenit Proterie) cel ce s-a hirotonisit după Dioscor. (foaia 241 a tomului 2 al adunării sinoadelor.)

DESPRE SFÂNTUL ȘI ECUMENICUL AL CINCILEA SINOD

Sfântul și Ecumenicul [a toată lumea] al Cincilea Sinod [sobor], (care se numără al doilea din cele ce s-au făcut în Constantinopol), s-a făcut în anul 553 în timpul Împăratului Iustinian întâi, care se cuprinde în 8 praxe în limba latinească, după Dositei, cartea 5, cap 16 din Dodecabiblion. Iar în cea elinească în cinci Praxe, după tomul 2 al sinodicalelor, foaia 261 și s-au adunat la dânsul părinți în număr 165, între care mai mult strălucea Mina la început, apoi după moștenire Eutihie, care au stat patriarhi ai Constantinopolului; Virghilie al Romei, aflându-se în Constantinopol, nu însă și de față în sinod, nici însuși în persoană, nici prin locuitori (precum au urmat și la cel al 2-lea Ecumenic sinod), întărind, însă, sinodul în urmă prin înscrisă arătare; Apolinarie al Alexandriei, Domnos al Antiohiei, Didim și Evagrie împlinind locul lui Evstohie al Ierusalimului. Și a anatematizat sinodul conscrierile lui Diodor al Tarsupolei și ale lui Teodor al Mopsustiei, dar și pe însuși Teodor acesta, și pe Diodor, după Fotie, codica 18 și după praxa sinodului al 7-lea, precum se arată și la foaia 14 a Tomului 1 al catalogului celui despre tâlcuitorii care mai întâi cugetând dogmele lui Nestorie le-au lăsat acestea în scris și după moarte (mai ales Teodor al Mopsustiei care, fiind învățator al lui Nestorie, zicea că altul este Dumnezeu Cuvântul și altul Hristos, supărat fiind de patimile sufletului și de pofta trupului) au anatematizat și cele conscrise de Fericitului Teodorit asupra celor 12 capete ale Sfântului Chiril¹⁷¹ și epistola ceea ce se zice a lui Iva, episcopul Edesei, către Marin Persul¹⁷² au anatematizat și pe însuși Origen și pe Didim și pe Evagrie și dogmele lor cele

¹⁷¹Însemnează că cele conscrise de Teodorit asupra Sfântului Chiril nu de obște s-au anatematizat, ca cele ale celui al Mopsustiei și ca epistolia lui Iva; ci acele câte apără socoteala cea rea a lui Nestorie și care cu rea tălmăcire arată pe Chiril eretic. Și acestea sunt, precum dimpotrivă zicerile lui Chiril se arată, că Teodorit zice pe unirea Dumnezeu Cuvântului către om sheticească (relativă) și că pe cei ce zic pe unirea aceasta că este după Ipostas îi anatematisește, fiindcă este străină, zice, de dumnezeieștile Scripturi și de dumnezeieștii părinți. Că unirea cea după Ipostas este de prisos și câte altele Sfântul Chiril le surpă și hulitoare le socotește. Că pe acestea cel ce le laudă este anatema. Dar nu s-a anatematizat de sinod și dogma aceasta, că Duhul cel Sfânt nici din Fiul, nici prin Fiul își are subzistența, care întru acelea zice Teodorit; fiindcă dogma aceasta nu a fost a lui Nestorie, ci era și este dogmă a bisericii catolice. Pentru aceasta nici dumnezeiescul Chiril vreodată, nici Chelestin Papa, scriind către Nestorie, nici Ioan al Antiohiei, nici Acachie al Veriei, care sfătuia pe Nestorie, nici Împărații în Sacrele (decretele) lor cele asupra lui Nestorie zic că Nestorie a hulit în teologia Sfântului Duh, ci numai în pricina iconomiei întrupării, precum am zis.

¹⁷²Am zis „ce se zice” pentru că Chedrino așa o scrie și Evagrie (foaia 346 a tomului al 2-lea al adunării sinoadelor și 347) și mai ales pentru că în Praxa a șasea a sinodului al 7-lea (foaia 85) se zicea că s-a scris aceasta de Iva, nu a fost, însă, adevărat că s-a și scris de el. Pentru aceasta și părinții sinodului al 4-lea nu pe el l-au anatematizat, ci numai Epistola; fiindcă prihănește sinodul cel din Efes că fără judecată a osândit pe Nestorie, că leapădă cele 12 capete ale Sfântului Chiril, că laudă pe Nestorie și pe Teodor al Mopsustiei și îl primește ca pe un sfânt și dreptslăvitor, și că pe Hristos îl mărturisește om gol. Că și însuși Iva a mărturisit în sinodul al 4-lea că epistola aceasta nu a fost a sa și toate dreptslăvitoarele dogme cele împotriva epistolei în sinodul al 4-lea le-a mărturisit, foaia 372, tomul 2, al sinodicalelor, și foaia 390.

urâte; care bârfeau că sufletele sunt mai-nainte de trupuri¹⁷³ și că sufletele intră după moartea unui trup într-alt trup și că munca are sfârșit, că demonii au să ia dregătoria cea dintâi a îngerescului har, pe care o au avut, că sufletele au să învieze goale, fără de trupuri și că cereștile trupuri au suflete, încă și alte rele socoteli. Au anatematizat și pe Antim Trapezntiul, care cugeta păgâneștile cugetări ale Eutihie, pe Sevir, și pe Petru al Apamiei, și pe Zooră¹⁷⁴. Iar canoane, sinodul acesta, care să privească spre bisericeasca stare, nu a așezat, ci numai 14 anatematizări împotriva pomeniților eretici și altora și 25 numai împotriva celor origeniști. Acestea se cuprind în foaia 341 a tomului al doilea al sinodicaletor.

DESPRE SFÂNTUL ȘI ECUMENICUL AL CINCI-ȘASELEA SINOD SAU MAI BINE A ZICE, AL ȘASELEA SINOD

Acest sfânt al cinci-șaselea¹⁷⁵ s-au mai căpetenic a zice al șaselea¹⁷⁶ sinod s-au

¹⁷³Pe această proesti a sufletelor Origen o zicea pricină de proorismos (adică de mai-nainte hotărârea) și de apodokimasie (adică de a lepădării). Că, de au făcut sufletele bunătați în lumea cea gândită, se hotărau dinainte la împărăție, iar de au făcut rele, se lepădau la muncă. Împotriva acestei socoteli scrie Ieronim epistola către Pammah și Leon în epistolia 93 și Chiril al Alexandriei prin 24 de epihirime o surpă.

¹⁷⁴Iar Nicolae Bulgarul în sfințitul Catihisis, foaia 133, nu știu cum zice că sinodul al 5-lea a anatematizat pe Petru Cnafeul care zicea: 'Sfinte fără de moarte, Cel ce Te-ai răstignit pentru noi'. Că nu de sinodul al 5-lea acela s-a anatematizat, ci cu destui ani mai-nainte de sinodul 5 de sinodul cel ce s-a făcut în Roma împotriva lui, în vremea lui Felix al Romei și a lui Acachie al Constantinopolului și a lui Zinon Împăratul.

¹⁷⁵Pentru multe pricini se zice și este ecumenic sinodul acesta. 1. Pentru că în cuvântul cel rostitor către Iustinian, dar și în canonul său al 3-lea ecumenic se suprascrie. 2. Pentru că sinodul al 7-lea în a 8-a praxă a sa, și în canonul 1 al său ecumenic îl numește. Dar încă și Adrian al Romei cel întâi în epistolia cea către Tarasie, ce se află în praxa a 2-a a sinodului al 7-lea (foaia 748 a adunării sinoadelor) împreună cu sinoadele ecumenic pe acesta îl numără. 3. Pentru că canoanele sale legiuiește și rânduiește, nu într-o parte a lumii, ci a toată lumea, și în bisericile cele răsăritene, și în cele apusene. Și anume în Roma, în Africa, în Armenia în eparhiile cele ce sunt în Barbaria; precum se zice în canoanele 12, 13, 18, 29, 55, 56. Și de răs lucru cu adevărat ar fi, dacă sinodul acesta nefiind ecumenic, nici ar fi avut vrednicie de ecumenic sinod, să fie legiuit, într-atâtea și atâtea eparhii. Și mai ales să îmbunătățească canoane ale multor localnice sinoade, pentru care vezi la subînsemnarea al 2-lea al sinodului acestuiași. 4. Pentru că cei patru patriarhi ai lumii, au fost de față în el, și cel Romei prin locțitori, și l-au primit, și bisericile de pretutindeni. Care este înființată cunoaștere, și haractir recomanditor al celor ecumenice. Și 5. Și cea mai de pe urmă, pentru că se unește în canoanele sale cu Dumnezeieștile Scripturi, și cu apostoleștile și sinodiceștile predanisiri și așezământuri, care și aceasta este semn și însușire celor ecumenice, precum am zis în procuvântarea celui 1 sinod, de nu cumva și aiurea mai cu deosebire.

¹⁷⁶Am zis că cu mai de căpetenie cuvânt se numește sinodul acesta la al șaselea. Pentru că, deși tâlcuitorii canoanelor cei mai din urmă, și alții, uneori, al cinci-șaselea pe el îl numesc. Fiindcă rămășița sinodului al 5-lea și al celui al 6-lea o au împlinit, așezând canoane, adică care ajută la bisericeasca bunăstare, pe care acelea nu le-au așezat; cu toate acesta chiar și cu adevărat acesta, al șaselea, și este, și numește. 1. Pentru că, după scriitorul Roman în prolegomena sinodului acestuia, arhieriei cei ce au alcătuit pe cel al 6-lea ecumenic în zilele pogonatului, au alcătuit și pe acesta în zilele lui Iustinian fiului lui. Că 43 de episcopi după aceștia istoric, ce a fost într-o acela, de față a fost și într-o acesta. Se vede însă din cuvintele Sfântului Tarasie că ar fi fost mai mulți, cele propuse în sinodul al 7-lea. 2. Pentru că sinodul al 7-lea în a patra, și în a opta praxă și în întâiul său canon, al șaselea pe acest sinod îl numește. Și Adrian cel 1 în epistolia cea către Tarasie, ca cum ar fi fost canoanele acestui sinod ale celui chiar al șaselea le primește

adunat în faimosul și împărătescul palat caspraxadin Constantinopol care se zice Trula, în timpul lui Iustinian al 2-lea fiul lui Pogonat, care și Rinotmit [nas tăiat] s-a numit, la anul de la Hristos 691. Și au fost părinți adunați la număr 227 după Valsamon și Zonara, iar după scriitorul sinodiceștei cărți cele 240. Ai cărora căpetenii au fost, Pavel al Constantinopolului; și Vasilie episcopul Gortinei celei din Crit, și oarecare episcop al Ravenei, care ținea locul celui al Romei, Petru al Alexandriei, Anastasie al Ierusalimului, și Gheorghe al Antiohiei. Și s-au adunat acest sinod după împărăteasca poruncă, și pentru cercetarea vreunui osebit eres, nu pentru rânduirea credinței, cu chip ca din aceasta să ia prilej a se numi însușit și osebit sinod, ci pentru așezare de canoane trebuincioase, ce privesc spre îndreptarea și bunăstarea bisericii. Care sunt aceste următoare, adevărate de a doua și a patra și a opta praxă a sinodului al 7-lea cel ecumenic, și de întâiul canon al acestuia. De trei papi, de Adrian cel întâi, de Grigorie al doilea, și Inokentie al treilea, și de Gratian, de legații papei în sinodul al 7-lea. De sinodul cel ce se zice întâi și al doilea, pomenind pe canonul 31 al acestuia, întru al 12-lea canon al său. De Kedrino, de Ioan Damaskin care zice: „Pipăie hotărârile sinodului al 6-lea și vei afla acolo muștrare. De tâlcuitorii canoanelor, de Fotie, de iscăliturile cele cu însuși mâna, atât a împăratului, cât și a locuitorilor celui al Romei, ale patriarhilor, și ale părinților celor într-însul adunați. Și cuprinzător a zice, de toată soborniceasca biserică, măcar deși latinii cei mai noi le clevetesc pe ele, fiindcă muștră kenotomiile [înnoirile] lor. Iar întâiul Adrian Papa în epistolia sa cea către Tarasie; această vrednică de laudă mărturie pentru canoanele acestea ne-au lăsat: „Cele de acest sfânt al 6-lea sinod le primesc, împreună cu toate canoanele; cele ce de el s-au rostit cu legiuire și dumnezeiește.” Întru care se arată: „În oarecare scrisori ale cinstitelor Icoane; și adaoge pe tot canonul 82 al sinodului acestuia.” (foaia 747 a adunării sinoadelor). Iar Papa Grigorie în epistolia cea către Sfântul Ghermano (care stă în a patra praxă a sinodului al 7-lea) pentru însuși canonul acesta al acestuia al 6-lea sinod zice: „Pentru această pricină de prea mare mântuire este adunarea sinoadelor care cu Dumnezeiesc sfat, au predat bisericii capul acesta.” Și vezi că sfântă adunare pe sinodul acesta îl numește, și că dumnezeiesc sfat s-au dat canoanele acestuia. Și îndestulă este singură mărturia patriarhului Tarasie, cea pentru canoanele acestea, a astupa și a îngrași gurile celor potrivnici, iar mai ales mărturia a tot sinodului al 7-lea care zice așa: „Oarecare bolind de neștiință, se smintesc de canoanele acestea, zicând: Oare ale sinodului al 6-lea sunt? Se știe dar unii ca aceștia, cum că sfântul și marele sinod al 6-lea în timpul lui Constantin s-a adunat împotriva celor ce ziceau o lucrare și o voie întru Hristos. părinții ai căruia sinod, pe eretici i-a anatematizat, și ortodoxa credință întărindu-o, s-au dus pe la casele lor în al 14 an, al lui Constantin. După aceasta

(foaia 748 a adunării sinoadelor) și către Carol împăratul Galiei scriind, al șaselea îl numește, și sfântul sinod. Și legații papei ca pe al 6-lea îl adevărează pe acesta în sinodul al 7-lea. Și Inokentie al 3-lea prin canonul 32 al acestui sinod zice: „S-au poruncit în sinodul al 6-lea”. Și Gratian în numele chiar al celui al 6-lea pomeniște de acesta. Și 3. Pentru că sinodul acesta se potrivește cu cel al 6-lea mai mult decât cu cel al 5-lea și că este mai apropiat de acela cu anii, și că asemenea după loc, fiindcă întru același al Trulei, unde s-au adunat cel al 6-lea acolo s-a adunat și acesta.

însă... aceștiași părinți împreună adunându-se în zilele lui Iustinian fiul lui Constantin, canoanele cele mai înainte arătate le-au așezat; și nimeni pentru acestea să nu se îndoiască. Că cei ce au iscălit în zilele lui Constantin aceiași și în zilele lui Iustinian în hârtia aceasta au iscălit, precum se face arătat din potrivirea cea neschimbată a iscăliturilor însuși a mâinilor lor. Că se cuvine lor sinod ecumenic arătând, a așeza și canoanele bisericești (praxa 4 a sinodului al 7-lea foaia 780 a tomului al 2-lea al adunării sinoadelor). Într-această a 4-a praxă a sinodului al 7-lea este scris, că s-au citit în sinodul al 7-lea însuși hârtia cea întâi scrisă, întru care au iscălit părinții sinodului acestuia al 6-lea. Iar Petru al Nicomidiei a zis, că avea și altă carte, care cuprindea canoanele acestuia al 6-lea sinod.

CELE 102 DE CANOANE ALE SFÂNTULUI ȘI ECUMENICULUI AL 6-LEA SINOD TÂLCUITE

CANONUL 1

Rânduială prea bună este celui ce începe fiecui cuvânt și lucru, de la Dumnezeu începe, și la Dumnezeu a încheia, după teologhicescul grai. Drept aceea aceia și buna cinstire propovăduindu-se de noi acum luminat. Și biserica, întru care Hristos a pus temelia aceasta se preaîntinde, neîncetat crescând și sporind, ca cedri Libanului; și acum făcând noi început sfințitelor cuvinte, hotărâm cu Dumnezeuiescul Dar a fi nekenotomisită [ne înnoită] și nestrămutată credința cea predanisită nouă, atât de însuși văzătorii și slujitorii Cuvântului aleșilor de Dumnezeu apostoli. Dar încă și de cei 318 sfinți și fericiți părinți, cei în Niceea adunați, în zilele lui Constantin celui ce a fost al nostru împărat, împotriva lui Arie celui răucinstitor, și împotriva păgâneștei religii sau mai potrivit a zice a eteroteiei (a străinei Dumnezeiri) celei de dânsul dogmatisite. Care părinți cu unită socotință a credinței pe O ființă a Dumnezeieștii începătoarei Firi a celor trei Ipostasuri o au descoperit nouă și o au întărit, nelăsând loc a se ascunde sub obrocul necunoștinței. Ci arătat învățând pe cei credincioși cu o închinăciune a se închina Tatălui, și Fiului, și Sfântului Duh. Și socoteala nepotrivitelor Trepte a Dumnezeirii stricându-o și zmulgându-o, și jucăriile cele pruncești din nisip alcătuite de către eretici împotriva dreptei slăviri oborându-le și răsturnându-le. Așisderea și credința cea propovăduită în zilele marelui Teodosie fostului nostru împărat, de către cei 150 sfinți părinți adunați; în însăși împărăteasca cetate, o întărim, Teologhiceștile glasuri îmbrățișându-le, și pe spurcatul Machedonie împreună cu cei întâi vrăjmași ai adevărului izgonindu-l, care obrăznicește au îndrăznit a socoti pe Stăpânitorul, ca pe un rob, și rupe pe Unimea cea neruptă tâlhărește void, ca să nu fie deplinită Taina nădejdi noastre. Cu spurcatul acesta ce a turbat împotriva adevărului, și pe Apolinarie învățătorul [tainicul] răutății împreună osândindu-l, care a bârfit păgânește că Domnul a luat trup nemintit și neînsuflețit, de aici și acesta socotind că nedeplinită va fi nouă mântuirea. Dar încă și învățăturile cele așezate de purtătorii de dumnezeu părinți, cei adunați în cetate Efesenilor mai întâi în zilele lui Teodosie fiul lui Arcadie

fostului nostru împărat, ca pe o întărire neruptă a buneii cinstiri, le pecetluim, un Hristos pe Fiul lui Dumnezeu și întrupat propovăduindu-l, și pe Preacurata Pururea Fecioara care fără sămânță l-a născut pe El, chiar și cu adevărat de Dumnezeu Născătoare socotindu-o, și pe bârfitoarea lui Nestorie despărțire, ca pe mutată de la Dumnezeiasca soartă izgonindu-o, care om deosebit, și Dumnezeu deosebit, pe unul Hristos îl dogmatisea, și iudaiceasca păgânătate o înnoia. Dar și credința ca stilografisită (descrisă) a celor 630 de părinți de dumnezeu aleși în Mitropolia Calcedonienilor în zilele lui Marchian fostul și acestuia al nostru împărat, ortodoxește întărim. Care pe Unul Hristos Fiul lui Dumnezeu din două firi împreună alcătuit, și întru acesteși amândouă firile slăvit, cu mare și înalt glas marginilor lumii o a dat; și pe Evtihie cel cu mintea deșartă, care hotăra că Taina cea mare a Iconmiei cu părere s-a săvârșit, ca pe o spurcăciune oarecare și lepădătură din sfințitele îngrădiri ale bisericii l-au lepădat, și împreună cu acesta și pe Dioscor și pe Nestorie, acela, al despărțirii, iar acesta, al amestecării fiind apărători și ajutători, pe cei din diametrul (cu totul) căzuți întru aceeași prăpastie a păgânătății, și a pieirii și a ateiei (nedumnezeirii). Dar și glasurile cele binecinstitoare ale celor 165 purtători de dumnezeu părinți întru această împărătească cetate, adunați în timpul lui Iustinian fericitului întru aducere aminte fostului nostru împărat, le cunoaștem ca de Sfântul Duh grăit, și pe urmașii noștri îi învățăm. Care pe Teodor al Mopsuestiei învățătorul lui Nestorie, pe Origen, pe Didim, și pe Evagrie, pe cei ce au replăsmuit Elineștile mitopii (sau faceri de basme), și perioade și schimbări ale oarecărora trupuri și suflete, ne-au închipuit cu nălucirile minții și cu visuri, și despre reînvierea morților păgânește hulind. Cele scrise de Teodorit împotriva drepteii credințe, și a celor 12 capete ale fericitului Chiril, și epistolia ceea ce se zice a lui Iva, sinodicește le-au anatemisit și le-au lepădat. Și credința, cea de sfântul sinod al 6-lea de curând adunat întru această împărătească cetate, în zilele fericitului întru aducere aminte Constantin fostului nostru împărat, care mai mult a primit tărie, prin cele ce binecinstitorul de Dumnezeu împărat cu peceti a întărit tomurile (scrisorile) acestui sinod, spre asigurarea cea întru toți vecii. Și iarăși mărturisim a păzi neatinse și nestricată, ceea ce al a învățat lămurit cu iubire de Dumnezeu, învățându-ne a slăvi două firești voi, și două firești lucrări la întrupeasca iconomie a unuia Domnului nostru Iisus adevăratului Dumnezeu, iar pe cei ce pe dreapta dogmă a adevărului o au strâmbat, și o voie și o lucrare întru unul Domnul Dumnezeu nostru Iisus Hristos pe popoare a crede au învățat, cu hotărârea buneii cinstiri de Dumnezeu osândindu-i, pe Teodor zicem al cetății Faran, pe Kir al Alexandriei, pe Onorie al Romei, pe Serghie, pe Pirr, pe Pavel, și pe Petru care în aceasta de Dumnezeu păzită cetate au preseduit, pe Macarie fostul episcop al bisericii Antiohenilor, pe Ștefan ucenicul lui, și pe Polihronie cel fără de minte (anatemisindu-i); de aici neatins fiind obștescul Trupul lui Hristos Dumnezeului nostru, și în scurt a zice: Leguim cu ale tuturor bărbaților celor ce au fost bună încuviințarea bisericii lui Dumnezeu, care au fost luminători în lume, Cuvântul vieții ținându-l, credința a o păzi adevărată

[Filipeni 2: 15, 16], și până la sfârșitul veacului neclătită a rămâne, și conscriptele și dogmele lor cele de Dumnezeu predanisite. Lepădând și noi, și anatematisind pe toți, pe care i-a lepădat și i-a anatematisit (și ei), ca pe vrășmașii adevărului, și care au întăritat cele deșarte împotriva lui Dumnezeu, și nedreptate au cugetat spre înălțime. Iar dacă cineva dintre toți nu vor ține și nu vor îmbrățișa prozisele dogme ale bunei cinstiri de Dumnezeu, și nu vor slăvi, și nu vor propovădui așa, și s-ar apuca a meșteșugi împotriva acestora, fie anatema, după hotărârea cea acum așezată de către proarătății sfinții și fericirii părinți, și din creștinescul catalogul, ca un străin să se scotă și să cadă. Că noi nici a se adaoge, nici iarăși a se scoate după cele mai înainte hotărâte, nicidecum am socotit, sau nici măcar după orice fel de cuvânt am putut.

TÂLCUIRE

Canonul acest întâi nici de Zonara, nici de Valsamon s-a tâlcut. Fiindcă nu este altă, fără numai o înscurtă cuprindere atât a dogmelor, și a hotărârilor credinței a sfințelor și ecumenicelor șase sinoade, celor ce s-au făcut mai înainte de acesta sinod, și de ereticii aceia, împotriva cărora fiecare din acestea s-au adunat. Cât și a timpurilor și a locurilor, în care, și la care s-au făcut, și nu numai repetuire, ci și pecetluire a dogmelor acestora. Drept aceea noi urmând însuși acestor tâlcuitori, hotărârile și dogmele acestor zise sfinte sinoade, și timpurile și locurile, dar și pe ereticii împotriva cărora fiecare din acestea s-au adunat, trimitem pe cititori să le afle mai pe larg la începuturile canoanelor ale fiecărui sinod. Ca nu cele acolo zise, în zadar aici să le mai zicem. Oarecare ziceri numai le vom arăta mai descoperit, care nu sunt atât lesne înțelese de cei proști. Deci făcând început canonul acesta de la zicerea Teologului Grigorie, care zice: Că prea bună rânduială este, ca tot cel ce va să înceapă orice cuvânt și lucru, să-l înceapă de la Dumnezeu, și să sfârșească la Dumnezeu. Hotărăște să rămâie nekenotomisită și nestrămutată credința cea dreaptă, atât de Sfinții Apostoli¹⁷⁷, cât și de părinții sinodului întâi, (care și Eteroteie [străină dumnezeire]¹⁷⁸, sau mai bine a zice politeia [multa dumnezeire] o au stricat, și Deoființă, adică pe Sfânta Treime o au propovăduit că este de una și aceeași Ființă și Fire) și de părinții sinodului al doilea (ale cărora teologhicești glasuri părinții acestui sinod zic că le îmbrățișează. Iar acestea sunt

¹⁷⁷Unii vor că sfinții apostoli când au fost să se despartă, și să meargă la propovăduire în anul 44; au făcut adunare prea mare, și vrednică de cuvânt (precum mai-nainte am zis) în care și Simbol al credinței au alcătuit, și aduc martori la aceasta pe mulți din apusenii părinți, că simbolul acesta este al apostolilor. Precum și câțiva din teologii cei mai noi ai noștri, aduc din acesta mărturii la oarecare din teologiceștile lor ziceri; care poate însemnează, și predanisita de apostoli credință, ce pomenește aici canonul. Dar fiindcă preasfântul și preaînțeleptul Marcu al Efesului, pentru simbolul acesta îndestul a răspuns latinilor în Florența zicând: „Noi nici am văzut simbol al apostolilor.” Precum scrie Silvestru marele ecleziarh cartea 6, cap 6. Pentru aceasta predanisita de apostoli credință aici se înțelege, sau ce neînscriș și prin glas predanisită de apostoli perilipsis (adică în scurt cuprindere) a dogmelor credinței, sau credința cea ce din Sfintele Evanghelii, și din apostoleștile epistoliei, sau și din așezământuri se adună, adică dogmele credinței. Se vede însă că se cuprinde simbolul acesta în apostoleștile așezământuri (în cartea 7 cap 42).

¹⁷⁸Etiroteia lui Arie a fost, fiindcă, altul zice pe Dumnezeu Tatăl, și altul pe Fiul. Că pe Tatăl îl zicea a fi nezidit, iar pe Fiul Zidire, și prin urmare, pe Tatăl mai mare, iar pe Fiul mai mic, și aceasta este socoteala nepotrivitelor trepte. Ce o zice aici canonul, că o au stricat întâiul sinod.

acelea ce s-a adăos de al doilea sinod în Simbolul credinței, la teologia Sfântului Duh. Că, pe lângă aceea ce era, și întru Duhul Sfânt, de cele întâi sinod zice, acest al 2-lea a adăos, Domnul, de viață Făcătorul, care din Tatăl se purcede, și împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat, și Slăvit, care a grăit prin Prooroci) și de părinții celui al 3-lea și al 4-lea și al 5-lea și al 6-lea sinod. Și în scurt a zice, părinții sinodului acestuia legiuiesc să rămâie adevărate, și până la sfârșitul veacului neclătite, credința, și dogmele cele de Dumnezeu predanisite ale tuturor sfinților, care au strălucit în biserica lui Dumnezeu, și au stătut în lume ca niște luminători și de viață dătători. Și împreună anatematisesc și ei pe toți vrășmașii adevărului, adică pe ereticii aceia pe care i-au anatematisit și sfinții aceia părinți. Hotărând și aceasta, că nici știu, dar nici pot după oricare chip a adăogi ceva, sau a scădea din dogmele acelor. Dar și oricare nu ține dogmele bunei cinstiri ale prozișilor sfinților părinți, nici le cugetă cu mintea, nici le propovăduiește cu limba, ci se apucă a se împotrivi acestora, aceasta zic ei, să fie anatema, și din catalogul creștinilor să se lepede, și să se taie ca un mădular putred și străin (de la trupul bisericii al căruia Capul este Hristos).

CANONUL 2

Au socotit însă sfântul sinodul acesta și aceasta, preabine și prea cu sârguință, ca și de acum înainte să rămâie adevărate, și întărite spre vindecarea sufletelor și tămăduirea patimilor, canoanele cele de sfinții și fericirii părinți cei mai-nainte de noi primite și întărite, dar încă și predanisite nouă în numele sfinților și slăviților apostoli 85 la număr. Fiind însă că întru aceste canoane se poruncește să primim noi, așezământurile cel prin Climent ale acestor sfinți apostoli, care în unele din vechi de către cei de străină slăvire pentru vătămarea bisericii, oarecare neadevărate și străine de Evsevie (bunacinstire) s-au vârat, frumusețea cea de bună cuviință a Dumnezeieștilor dogme înnegrindu-o, lepădarea așezământurilor celor de acest fel potrivit o am făcut spre zidirea și asigurarea creștineștii turme. Nicidecum judecând noi a fi primite ereticeștile minciuno-cuvântări, și ale alături cu adevărata și întreaga învățătura a apostolilor. Pecetlui însă și pe celelalte toate sfințite canoane așezate de sfinții și fericirii părinții noștri. Adică ale celor 318 sfinți părinți adunați la Niceea, și a celor în Anchira, dar încă și a celor Neocesareea. Așisderea și ale celor în Gangra. Pe lângă acestea însă și a celor în Antiohia Siriei. Dar însă și ale celor în Laodiceea Frigiei. Încă și ale celor 150 ce s-au adunat întru aceasta de Dumnezeu păzită împărătească cetate. Și ale celor 200 ce mai întâi s-au adunat în Mitropolia Efesenilor. Și ale celor șase sute treizeci sfinți și fericiti părinți în Calcedon adunați. Așisderea ale celor în Sardikia. Încă și ale celor în Cartagina. Dar însă, încă și ale celor acum a doua oară întru această de Dumnezeu păzită și împărătească cetate adunați în zilele lui Nectarie întâiului șezător [presedent] al împărăteștei cetății acesteia, și a lui Teofil celui ce a fost Arhiepiscop Alexandriei. Dar și ale lui Dionisie fostului Arhiepiscop al marei cetăți Alexandriei. Și ale lui Petru fostului Arhiepiscop al Alexandriei și Mucenicul. Și ale lui Grigorie fostului episcop al Neocesareei de

minuni făcător, ale lui Atanasie Arhiepiscopul Alexandriei, ale lui Vasilie Arhiepiscopul Chesariei Capadocie, ale lui Grigorie Nissis, ale lui Grigorie Teologul, ale lui Amfilohie episcopul Iconie, ale lui Timotei Arhiepiscopul marei cetăți Alexandriei celui mai dinainte, ale lui Teofil Arhiepiscopul Alexandriei, ale lui Kiril Arhiepiscopul Alexandriei, și ale lui Ghenadie fostului patriarh al de Dumnezeu păzitei și împărăteștei cetății aceștia. Dar încă și canonul cel așezat de Ciprian fostul arhiepiscop al țării Afrorilor [Carhidon] și mucenicul, și de sinodul său, care numai în locurile mai înainte zișilor mai întâi șezători, după obiceiul cel predanisit lor au stăpânit. Și nimănui să-i fie slobod a preface canoanele cele mai înainte arătate, sau a le strica, sau altele afară de canoanele care ne stau înainte a primi, alcătuite de oarecare și minciuno-suprascriere ale celor ce s-au apucat că cârciumărească adevărul. Iar dacă cineva se va prinde kenotomisind [înnoind] vreun canon din cele zise, sau apucându-se ar răsturna, vinovat va fi după canonul cel de acest fel, a primi certarea precum același canon învață, și prin același întru ceea ce greșește a se vindeca. [Apostol:75; sinod 4:1; sinod 7:1]

TÂLCUIRE

Fiindcă în fiecare sinod, și mai ales în cele ecumenice, și hotar se făcea, înlăuntru căruia se cuprindeau dogmele credinței, și canoane se scriau, întrebuițând ele spre buna stare a bisericii, și spre buna rânduială. Pentru aceasta și sinodul acesta, după ce în canonul său cel întâi a pecetluit, și a întărit hotarele credinței sfintelor sinoade celor ecumenice, acum întru acest al 2-lea pecetluiește, și întărește și canoanele. 1. Pe cele 85 la număr ale Sfinților Apostoli, pe care zice, că și părinții cei mai înainte de dânsul le-au primit, și le-au întărit. (Că apostoleștile așezământuri cele prin Clement, fiindcă de cei de străine socoteli s-au neteisisit (s-au stricat) în oarecare părți, pentru vătămarea bisericii, le leapădă pentru siguranța creștinilor. Însă precum acestea astăzi se află timpărite, mie mi se pare că nici o necuviință și neteisire cuprind ele. Și vezi pentru dânsule în apostolescul canon 85). 2. Ale celor 4 ecumenice sinoade. 3. Pe ale sinoadelor celor locale anume¹⁷⁹. 4. Pe ale sfinților părinți în parte anume. Adăogând sinodul, că nu este iertat nimănui, pe toate canoanele cele mai înainte arătate, ori a le strica, ori a nu le primi, ori altele în locul acestora minciuno-suprascrise a primi. Iar de s-ar arătat cineva că se apucă a strica, sau a surpa vreun canon din acestea, acela să ia certarea ce o cuprinde acele canon, pe care strică, sau îl surpă. Adică de cuprinde și hotărăște canonul aforisire sau caterisire, sau anatema, acestea să le ia și cel ce îl strică, sau îl surpă pe canon; ca să tocmească greșeala sa, din însuși canonul acela,

¹⁷⁹Se osebesc oarecare canoane ale unor localnice sinoade, care nu s-au pecetluit (adică nu s-au întărit) atâta, pe cât s-au îndreptat, sau mai bine a zice s-au îmbunătățit de către sinodul acesta. Precum cel al 4-lea de către cel al 33-lea al acestuia. Cel al 10-lea al Neocesareei de către cel al 16-lea, cel al 48-lea al Cartagine de cel 29 al acestuia. Și altele asemenea de către altele. Însemnează însă că canoanele postnicului, deși de canonul acesta nu se pomenesc (nu știu pentru care pricină, poate pentru pogorământul ce fac) însă s-au primit de toată biserica. Și vezi la prolegomena postnicului. Asemenea s-au primit de biserică și canoanele ce în urmă s-au făcut ale Sfântului Nichifor, și canoniceștile întrebări-răspunsuri cele făcute în zilele lui Nicolae patriarhului.

CANONUL 3

Fiindcă binecinstitorul și iubitorul de Hristos împăratul nostru, a rostit către sfântul acesta ecumenic sinod, că cei ce se numără în cler, și dau pe cele Dumnezeiești altora să fie curați și liturghisitori neprihăniți, și vrednici de Jertfa cea înțeleasă a marelui Dumnezeu, care și arhieru și Jertfă, și a curăți cele puse asupra lor din nelegiuitele nunți. Pe lângă aceasta însă, cei ai preasfintei biserici a Romanilor, propunând să se păzească canonul scumpătății; iar cei supuși scaunului păzitei de Dumnezeu și împărăteștei cetății acesteia, (voind a se păzi) cel al iubirii de oameni și al milostivirii, întru una pe amândouă unindu-le părințește împreună și cu iubire de Dumnezeu, ca nici blândețea să fie slabă, nici să lăsăm înăsprită împetroșerea. Și mai ales căderea din neștiință ce a trecut la nu puțină mulțime de bărbați. Socotim că cei ce au trecut la a doua nuntă, și până la cincisprezece a trecutei luni ianuarie, al trecutului Indiction, a anului șase mii o sută nouăzeci și nouă, robindu-se păcatului, și nealegând mai bine a se spăla de acesta, să se supuie canoniceștei caterisirii. Iar cei ce de acest fel de patimă a nunții a doua se cuprinse-se, și mai înainte de cunoștința noastră cunoscând folosul, și răul de sineși tăindu-l, și departe au gonit împreunarea aceasta străină și neadevărată. Sau și ale căroro muierile cel de a doua nuntă acum s-au săvârșit, sau și ei au cătutat spre întoarcere, de iznoavă învățându-se întreaga înțelepciune, și de nelegiuirile lor degrab părăsindu-se, ori prezbiteri, ori diaconi întâplându-se a fi. Aceștia au socotit sinodul a conțeni despre toată ieraticasca Liturghie, adică despre lucrare, dar sub cuvânt la o hotărâtă vreme fiind certați. Iară de cinstea șederii și a stării să se împărtășească, îndestulându-se cu înainte șederea, și plângându-se Domnului, ca să li se ierte nelegiuirea cea din neștiință. Că a binecuvânta pe altul, cela ce este dator a-și griji ranele sale, este lucru nepotrivit. Iar cei ce s-au împreunat adică cu o singură femeie, și s-a întâmplat văduvă cea luată; așisderea încă și cei ce după hirotonie cu o singură nelegiuită nuntă s-au împreunat, adică prezbiterii, diaconii și ipodiaconii, acum în puțină vreme oprindu-se de sfânta Liturghie și certându-se, iarăși să se

¹⁸⁰ Iar care este sinodul cel a doua oară adunat în Constantinopol în zilele lui Nectarie, pentru care zice canonul acesta? Vezi-l după cel în Sardichia. Pe lângă acestea, însemnează că ale lui Timotei celui mai dinainte numește canonul acesta pe canoane, spre osebirea lui Timotei al Alexandriei, care se numea eleur (numit motoc) și era pe vremea sinodului al 4-lea în urma aceluia adică, însemnează însă și că, fiindcă latinii prihănesc sinodul acesta, pentru că nu pomenesc localnicele sinoade cele ce s-au făcut la apus, nici canoanele acelor, pe care le-au adunat Vartolomeu Carangea, și alții mulți înaintea lui. Către aceasta răspundem: Că sinodul, a înșirat canoanele acelea ale sinoadelor și ale părinților, câte erau în întrebuințarea bisericii. Totodată însă au primit împreună și canoanele, ale localnicilor sinoade celor de la apus, câte se unesc cu canoanele sinoadelor celor ecumenice. Și în scurt precum cel al 5-lea ecumenic a primit pe cele ale lui Avgustin, și ale lui Ambrosie apusenilor, și de obște însă, ci câte au așezat întru dreapta credință, și spre muștrarea ereticilor. Așa și noi cele drepte ale sinoadelor celor ce s-au făcut la apus le primim, însă nu toate fiindcă papa Romei multe străine legiuiește într-însele. Pentru aceasta și cele mai multe din cele localnice la apus au greșit, și mai ales că dintr-însele au ieșit mai întâi adăogirea în simbol, și pricina cea mai întâi și mai de pe urmă a răutăților și a desbinării (adică a ruperii).

așeze la treptele lor, nicidecum sporind la mai mare treaptă, arătat este că, deslegându-se nelegiuirea însoțire a lor. Iar acestea la cei ce au rămas până la cincisprezece, precum s-a zis a lunii lui Ianuarie a Indictionului al patrulea în greșalele cele mai înainte zise, și numai pentru cele preoțești am întipuit, hotărând de acum înainte, și înnoind canonul cel ce oprește, ca cel ce se va însoți cu două nunți după botez, sau țiitoare va câștiga: „Să nu poată a fi episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau orice din catalogul ieraticesc. Așisderea și cel ce va lua văduvă, sau lepădată, sau amorizată, sau slujnică, sau din cele ce pe scenă (adică actriță), să nu poată a se face episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau orice din ieraticescul catalog.” [Apostol: 17, 18, 19; sinod 6: 26; Vasilie: 12, 27]

TÂLCUIRE

Părinții sinodului acestuia, și răul ce se făcea atunci când îndreptându-l, și pe viitorime siguripsind, acest Iconomicesc canon l-au dat. Că de vreme ce împăratul i-a rugat să curățească preoțimea de necurăția nelegiuirilor nunți, întru care căzuse. Și despre o parte adică, locțiitorii patriarhului Romei au propus să se păzească scumpătatea canoanelor la cei bisericești, iar despre alta, episcopii cei de sub patriarhul Constantinopolului zicea să se fac conpogorământ, și iubire de oameni către dânșii, aceștia dregând împreună pe amândouă, scumpătatea zic, și conpogorământul (și mai ales pentru că multă mulțime din preoții cei de atunci căzuse într-acest fel de nunți din neștiință) pentru rugăminta împăratului, au hotărât, că, cei ierosiți câți căsătorindu-se de a doua oară, au rămas nepocăiți până la vremea sinodului acestuia, și nu s-au despărțit de nelegiuirile nunți, aceștia să se caterisească desăvârșit, și mireni să se facă. Iar câți dimpotrivă ierosiți fiind și însoțiți cu a doua nuntă, prezbiteri adică, sau diaconi, mai-nainte de a se face sinodul s-au căit, și s-au despărțit cu voia lor de această nelegiuire nuntă, sau că muierile murindu-le cele de al doilea, s-au întorc către întreaga înțelepciune, și pocăință. Aceștia, zic, s-au judecat de cuviință, să contenească de a lucra cele al preoției, până la o stare de vreme hotărâtă, însă să se împărtășească de șederea și de starea cea împreună cu cei ierosiți din afară de Altar plângându-se către Dumnezeu, pentru ca să li se ierte nelegiuirea lor cea din neștiință, și pe nimeni să binecuvinteze. Pentru că nu este lucru cuviincios a da binecuvântare altora, cel ce este dator a-și vindeca prin pocăință ranele sufletului său, precum zice canonul 27 al marelui Vasilie. Iar câți prezbiteri, sau diaconi, sau ipodiaconi, și-au luat femei văduve, sau câți în urmă după ce s-au hirotonisit, s-au căsătorit, și aceștia asemenea, după ce vor rămânea nelucrători a ori ce fel de sfințită lucrare în puțină vreme, iarăși să lucreze cele ale Ieriei lor, însă la mai mare treaptă nu se înalță, ci la treptele în care s-au aflat fiecare dintr-înșii, acolo să rămână. Însă aceasta să se facă după ce se vor despărți de nelegiuirile însoțiri. Acestea cu economie hotărându-le, și cu conpogorământ părinții aceștia, pentru ierosiții cei arătați, reînnoiesc, adică hotărâsc ca de acum înainte să-și aibă tăria lor canoanele Sfinților Apostoli cel 17 și 18 adică; pe care le și arată anume, a căroră tâlcuire vezi-o, împreună și pe al celui al 19 apostolesc.

CANONUL 4

Dacă vreun episcop, sau prezbiter, sau diacon și ipodiacon, sau anagnost, sau psalt, sau portar ar preacurvi cu femeie afierosită lui Dumnezeu, să se caterisească, ca unul ce a stricat pe mireasa lui Dumnezeu. Iar de va fi mirean să se aforisească. [Apostol: 25; sinod 1: 9; sinod 4: 16; sinod 6: 26; 21, 40, 44, 45; Anghira: 19; Neocesareea: 9; Vasilie: 3, 6, 17, 18, 19, 20, 32, 51, 60, 70]

TÂLCUIRE

Canonul acesta caterisește pe clericii cei ce curvesc cu femei afierosite lui Dumnezeu, sau cu călugăriță, aforisește însă pe mirenii cei ce au făcut aceasta fiindcă au stricat pe mireasa lui Hristos Dumnezeu Mirelui sufletelor, ori fecioară de ar fi fost ea mai înainte și s-a făcut călugăriță, ori și văduvă. Însă nu numai cu călugăriță de vor curvi cei ierosiți și clericii se caterisesc, ci și cu mireancă muiere de vor curvi. După canonul 25 apostolesc, și 16 al sinodului 4.

CANONUL 5

Nimeni din cei din catalogul preoțesc, afară petrecând din cei din canon care poartă persoane neprepuelnice, să aibă muiere, sau slujnică, păzindu-și de aici sieși neprihănirea. Iar dacă careva va călca cele de noi hotărâte, să se caterisească. Pe aceasta să o păzească și cei scopiți, purtând grijă de neprihănirea lor. Iar călcând (hotărârea aceasta) de vor fi clerici, să se caterisească. Iar de vor fi mireni să se aforisească. [sinod 1: 3; sinod 7: 18, 22; Anghira: 19; Cartagina: 45; Vasilie: 89]

TÂLCUIRE

Rânduirea canonului acestuia este aceasta. Nimeni din cei ierosiți petrecând cinstit, să nu aibă muiere țiitoare în casa sa, sau slujnică, afară de fețele cele fără de prepus pe care le cuprinde canonul al 3-lea al sinodului întâi care sunt acestea, maică, soră, și mătușe ori de pe tată ori de pe maică, pentru ca să se păzească pe sineși neprihănit înaintea poporului. Iar care din aceștia va călca canonul acesta, să se caterisească. Asemeni însă și cei scopiți păzind și aceia neprihănirea pentru sineși, să nu locuiască împreună cu fețe sub prepus. Iar de ar îndrăzni a face aceasta; clerici fiind (fără de voie fiind scopiți, sau din fire) să se caterisească, iar mireni fiind să se aforisească.

CANONUL 6

Fiindcă s-au zis de apostoleștile canoane, aducându-se cineva în cler din cei neînsurați, singuri anaghoștii și cântăreții pot a se însura, și noi aceasta păzindu-o, poruncim, de acum înainte nicidecum ipodiacon, sau diacon, sau prezbiter, după hirotonia cea pusă asupra lui, să nu aibă voie, a-și alcătui luiși căsătorie nuntească. Iar de va îndrăzni a face aceasta, să se caterisească. Iar de va voi vreunul din cei ce vin către cler, cu lege de nuntă să se împreuneze cu muiere, să o facă aceasta mai înainte de hirotonia ipodiaconului, sau a

diaconului, sau a prezbiterului.

TÂLCUIRE

Fiindcă canonul 26 al sfinților Apostoli rânduiește, că singuri Anagnoștii și Cântăreții pot a se căsători, după ce se vor hirotonisi. Pe acesta și părinții sinodului acestuia întărindu-l prin acest canon, poruncesc, ca de acum înainte nici un ipodiacon, sau diacon, sau prezbiter după ce se va hirotonisi, să nu aibă voie a se însura. Iar de o va face aceasta, să se caterisească¹⁸¹. Iar de va voi cineva din aceștia a se însura, însoară-se mai-naintea hirotoniei.

CANONUL 7

Fiindcă ne-am înștiințat că la unele din biserici se află diaconi, având oficii bisericești, și de aici unii dintre dâșii obrăznicie întrebuintând, și de la sine stăpânire, șed mai sus decât prezbiterii, poruncim ca diaconul, deși în dregătorie sau în orice fel de oficie bisericească s-ar afla, unul ca acela să nu șadă mai sus decât prezbiterul. Afară numai, dacă purtând fața însuși patriarhului său, sau a mitropoitului, va merge într-o altă cetate pentru vreo pricină de căpetenie. Că atunci, ca unul ce plinește locul aceluia, se va cinsti. Iar de va îndrăzni cineva a face una ca aceasta, întrebuintând tiranicească sumeție, unul ca acela din treapta sa pogorându-se, cel mai de pe urmă de cât toți să fie din ceata întru care se numără în biserică sa; fiindcă Domnul nostru sfătuiește, a nu ne bucura de șederile mai sus, după învățătura ce se află la sfântul Evanghelist Luca, ca de la însuși Domnul și Dumnezeuul nostru. Că zice, către cei chemați pildă ca aceasta: „Când te vei chema de către cineva la nuntă, să nu șezi la locul cel mai de sus. Nu cumva altul mai cinstit decât tine fiind chemat de el, și venind, cel ce te-a chemat pe tine și pe acela, va zice: Dă locul acestuia. Și atunci vei începe cu rușine a ține locul cel mai de jos. Ci când vei fi chemat, șezi la locul cel mai de jos. Căci, când va veni cel ce te-a chemat să zică ție: Prietene, suie-te mai sus. Atunci va fi ție cinstea înaintea celor ce vor ședeă împreună cu tine. Că tot cel ce se înalță pe sineși, se va smeri; și cel ce smerește pe sineși se va înălța”. [Luca 14: 7] Aceasta însă se va păzi și la celelalte fințite cete. Fiindcă decât dregătoriile lumii, mai bune știm pe cele duhovnicești. [sinod 1: 18; Laodiceea: 20]

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, fiindcă oarecare diaconi, având oficii bisericești (care se numesc boierii, și cinstiri, și prilejuri de câștig, după Valsamon, în ce chip sunt cele ale clericilor cele din afară, a marelui Iconom adică, a marelui Sechelar, a schevofilaxului [păzitorul de vase], a hartofilaxului [păzitorul de hârtie], a micului sechelarie, și protecdicului [întâiul avocat]) a se obrăznicesc și șed mai sus decât prezbiterii. De aici înainte nici un diacon, în orice Cin bisericesc aflându-se, să nu

¹⁸¹Pentru aceasta atâta al doilea așezământ al titlului 1 din nearale (Fotie titlul 8 cap 28) legiuiește, că cel ce hirotonisește pe cel neînsurat, trebuie să-l întrebe, de poate viețui cu întreaga înțelepciune, și feciorie. Și ca să se scoată din episcopie episcopul acela, ce va da voie unui ipodiacon, sau diacon să se însoare după ce se va hirotonisi.

șadă mai sus decât prezbiterii, afară numai dacă purtând fața patriarhului, sau a mitropoitului, s-ar trimite la alt loc, pentru vreo bisericască trebuință. Că atunci se va cinsti mai mult decât prezbierii, nu ca un diacon, ci ca unul ce poartă fața patriarhului sau a mitropoitului, precum am zis. Iar care diacon tiranicește întrebuintând sumeția, va ședea mai sus decât prezbiterul, acela, de se va întâmpla a se cinsti mai mult decât ceilalți diaconi de o treaptă cu dânsul, să se facă cel mai de pe urmă și mai josit decât toți diaconii. Precum învață Domnul prin pilda pomenită în acest canon. Și nu numai diaconii se cuvine a nu se cinsti mai mult decât prezbiterii, și a nu ședea mai sus, ci și celelalte mai josit cete, ale celor sfințiți, și ale clericilor, nu se cade a ședea mai sus decât cetele cele mai înalte decât ele. Adică nici ipodiaconii decât diaconii, nici citeții, decât ipodiaconii. Fiindcă dacă la dregătoriile cele lumești și din afară, cei mai josiți cu dregătoria nu șed mai sus, nici se cinstesc mai mult decât cei mai de sus, și care au dregătorii mai mari, cu cât mai vârtos se cade aceasta a se păzi la dregătoriile cele duhovnicești, care se dau cu Dumnezeiescul Darul Duhului, care sunt mai sus și mai înalte decât cele lumești.

CANONUL 8

Întru toate voind și noi să stăpânească cele legiuite de sfinții părinții noștri, reînnoim și pe canonul cel ce zice că în fiecare an să se facă sinoade de episcopii cei ce se află în fiecare eparhie, unde episcopul mitropoliei va socoti. Însă fiindcă atât pentru năvălirile barbarilor, cât și pentru alte pricini ce se întâmplă, cu neputință este proșezătorii bisericilor de două ori pe an a face sinoadele, s-a socotit ca în tot chipul odată pe an să se facă sinod în fiecare eparhie, de prozișii episcopi, pentru bisericăștile întrebări, precum este cu putință a se ivi. De la sărbătoarea Sfintelor Paști până la încheierea lunii octombrie a fiecărui an, la locul unde va socoti episcopul mitropoliei precum mai înainte s-a zis. Iar episcopii cei ce nu vor veni împreună, aflându-se prin cetățile lor, și mai ales întru sănătate petrecând, și de toată neapărata și cea de nevoie îndeletnicire slobozi fiind, frățește să se certe. [Apostol: 35; sinod 1: 5; sinod 4: 19; sinod 7: 6; Antiohia: 20; Cartagina: 26, 81, 84, 85, 104]

TÂLCUIRE

Părinții aceștia întăresc cu adevărat și reînnoiesc canonul sfinților părinți, celor înainte de ei, ce poruncește să se facă în fiecare an două sinoade în fiecare eparhie. Dar fiindcă se îngreunează arhieriei a se aduna de două ori pe an, pentru năvălirile și frica barbarilor vrășmași, și pentru celelalte ale vremilor stări împrejur, negreșit și cu neapărat chip poruncesc să se facă sinod de episcopi, odată pe an în fiecare eparhie pentru a cerceta și a îndrepta bisericăștile pricini ce s-ar întâmpla. Iar sinodul acesta să se facă la vremea, cea de la sfintele Paști până la sfârșitul lui octombrie, la locul acela însă, unde ar găsi de cuviință mitropoitul fiecărei eparhii. Iar câți episcopi aflându-se la episcopiile lor, și fiind sănătoși, și slobozi de orice nevoie și purtare de grijă, de nu se vor înfățișa în sinod, aceștia să se mustre frățește.

CANONUL 9

Nici unui cleric să fie iertat a avea prăvălie de cârciumă. Că dacă unuia ca acestuia, a intra în cârciumă nu este iertat, cu cât mai vârtos altora întru aceasta a sluji, și ceea ce nu este lui legiuit a face? Iar de ar face ceva de acest fel, ori să înceteze, ori să se caterisească. [Apostol: 42, 43, 54: sinod 7: 22; Laodiceea: 24; Cartagina: 18, 47, 69]

TÂLCUIRE

Canonul acesta hotărăște, că nici unui cleric, este iertat a avea cârciumă, căci dacă nu este iertat măcar a intra în cârciumă, cu cât mai vârtos a sluji într-însa celor ce intră, și a face acelea ce nu sunt iertate epanghelmei sale? Iar care va face dimpotrivă, nepărăsindu-se să se caterisească. Iar dacă având el a sa cârciumă, va pune pe alții și vor sluji într-însa, aceasta, după Zonara, nu-i pricinuieste vătămare și împiedicare. Însă mai bine este a vinde (sau a o da în chirie) și a cumpăra altă avere mai cinstită, și mai potrivită epanghelmei clericilor. Citește și pe 42 Apostolesc.

CANONUL 10

Episcopul, sau prezbiterul, sau diaconul, sau cele ce se zic sutimi, ori să înceteze, ori să se caterisească. [Apostol: 44; sinod 1: 17; Laodiceea: 4; Cartagina: 5, 20; Vasilie: 14]

TÂLCUIRE

Acest canon zice, că oricare din acei arătați va lua dobânzi pentru banii ce va împrumuta, ori doisprezece, ori șase, la suta de lei (să zicem), acesta ori înceteze de aceasta, ori de nu va înceta să se caterisească.

CANONUL 11

Nici unul din cei ce se numără în Ieraticiasca tagmă, sau mirean, să mănânce azimile cele de la Iudei, nici să se împrietenească cu aceștia, nici la boale să-i cheme, și doftorii de la dâșii să primească, nici în băi nicidecum să se scalde împreună cu aceștia. Iar de s-ar apuca cineva a face una ca aceasta; de va fi cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean, să se aforisească.

CANONUL 12

Și aceasta încă au venit la cunoștința noastră, că atât în Africa, cât și în Libia, și întru alte locuri, iubitorii de Dumnezeu proșezătorii [presedenții] cei de acolo împreună locuiesc cu muierile lor, și după hirotonia ceea ce venit peste dâșii, nu se leapădă, piedică punând celorlalți și scandală. Deci multă sârguință având noi, pentru a se face toate spre folosul turmelor celor de sub mâna noastră; s-a socotit, ca nicidecum una ca aceasta de acum să nu se mai facă. Iar acesta o zicem, nu spre stricare, sau surparea celor apostolicește legiuite, ci de mântuirea și de sporirea cea spre mai bine a popoarelor noi

purtând grijă, și a nu se da oarecare prihănire asupra ieraticăștei așezări. Că zice Dumnezeuiescul Apostol: „Toate spre slava lui Dumnezeu faceți-le, neîmpiedicători faceți-vă și Iudeilor, și Elinilor, și bisericii lui Dumnezeu. Precum și eu întru toate tuturor plac, necăutând folosul meu, ci pe al celor mulți, ca să se mântuiască”. [1 Corinteni 10: 31-33] „Următori ai mei faceți-vă, precum și eu al lui Hristos”. [1 Corinteni 4: 16] Iar de se va vădi cineva făcând una ca aceasta, să se caterisească. [Apostol: 5; sinod 6: 30, 48; Gangra: 4; Cartagina: 4, 33]

TÂLCUIRE

Zic sfinții părinți, fiindcă ne-am înștiințat, cum că în Africa și în Libia (sau că cu două numiri numește pe acest loc, fiindcă o parte ce este către amiazăzi, din cele patru părți ale lumii, Libia, mai-nainte numindu-se, Africă mai în urmă s-a numit, după Hrisand. Ori libie numește de obște pe toată partea aceea. Iar Africă cu deosebire, pe oarecare eparhie cuprinsă de acel loc după Meletie) și întru acele locuri, arhieriei cei de acolo, și după ce se hirotonisesc locuiesc împreună cu femeile lor, și pricinuiesc scandală celorlalți. Noi dar silindu-ne a lucra toate cele ce privesc către obștescul folos al creștinilor celor ce se păstoresc, poruncim, ca de acum înainte nici un arhieriu să locuiască împreună cu femeia sa, după ce se va hirotonisi¹⁸², însă aceasta poruncim, nu spre surparea și stricarea atât al obștescului canon al apostolilor celui al 5-lea adică, care aforisește pe episcopul acela ce cu pricinuire de evlavie își va despărți pe femeia sa cu sila, cât și a așezământului ce

¹⁸²Însemnează că pentru trei oarecare pricini mai de căpetenie, au oprit Sindoul acesta prin canon ecumenic de a avea arhieriei femei. 1. Pentru că arhieriei fiind din rânduiala ce deplinitoare, și mai înaltă decât toate celelalte bisericăști rânduieli, se cuvine a fi depliniți întru faptele cele bune, și mai ales întru feciorie, și curăție. Pentru aceasta și către scumpătățita întreaga înțelepciune se cade a-și îndrepta viața lor. 2. Pentru că arhieriei cei ce aveau femei și copii, dăruiau după moartea lor fiilor lor episcopia ca o clironomie, și multe din lucrurile bisericii rău se răneau, precum aceasta o zice canonul al 6-lea al apostolilor. 3. Pentru că grija femeii și a fiilor, și toată casa, îi opreau de a se îngriji pentru turma lor. Fiindcă după Pavel: „Cel însurat se grijește cele ale lumii cum va plăcea femeii”. Deci pentru a nu se face toate necuviințele acestea, au oprit despre nuntă pe arhieriei aceste ecumenic sinod prin canonul acesta. Am zis prin canon ecumenic, pentru că, și mai-nainte de sinodul acesta era oprită nunta de la arhieriei, însă de localnic canon, iar nu de sobornicesc. Și de unde este arătat? 1. De la Dumnezeuiescul Hrisostom tâlcuind cuvântul lui Pavel, (ce zice pentru episcopi, care este fără de prihană, bărbat al unei femei) și zicând. Pentru aceasta a zis, bărbat al unei femei, nu căci acum aceasta se păzește în biserică. Pentru că arhierieul se cade a fi împodobit, cu desăvârșită sfințenie și curățenie. Ci căci atunci către elinii cei ce aflau în curvie, mare lucru se socotea aceasta, a avea adică numai o singură femeie, (cuvânt 2 la Iov) și 2. Din canoanele localnicului sinod din Cartagina, cel al 4-lea și al 35-lea care stăpânea în locurile Africii, și rânduia, că episcopii, și prezbiterii și diaconii, să facă hotărâre: adică făgăduință, a se depărta de femeile lor (cu învoirea obștească și a femeilor). Iar sinodul acesta, a se depărta adică episcopii de femeile lor, dar încă și cu totul a nu locui împreună cu ele, prin canonul acesta legiuiește a se păzi pretutindeni. Iar ca și prezbiterii și diaconii să se depărteze de femeile lor (nu au oprit) ci au iertat prin al 30-lea canon, dar nu și pretutindeni. Ci în locurile cele barbaricești numai, pentru năravul lor cel sălbatic, și păgânătatea credinței. Iar cum că locuiau împreună, precum zice sinodul, unii ca aceștia cu muierile lor, și după ce se făgăduiau, arătat este din canonul 33 al sinodului din Cartagina. Și nu se împotrivesc sinodul acesta, apostolescului canon al 5-lea, sau rânduirii lui Pavel, nici le surpă nici le strică acestea. Ci fiindcă vede sinodul biserica sporind, și petrecerea creștinilor înflorind întru faptele cele bune, au canonisit să înflorească și petrecerea arhierieilor cu neînsurarea, și cu întreaga înțelepciune.

osebit face Pavel către Tit, zicând: „Vei așeza prin cetăți prezbiteri” (adică episcopi după Hrisostom, fiindcă, precum am zis la începutul celui 1 apostolesc, episcopul ia și numele prezbiterului. Și este arătată aceasta și din ceea ce pe urmă se adaugă, ce zice apostolul, că se cade episcopul și celelalte). Care va fi fără de prihană, bărbat al unei femei, nu poruncim aceasta, zice, spre stricare acestora. Ci purtând grijă pentru mântuirea, și sporirea creștinilor întru cele mai deplinite, și pentru ca să nu pricinuiască oarecare prihănire împotriva arhieriei. Căci deși arhieriei cei ce împreună petrec cu femeile lor, viețuiesc întru întreaga înțelepciune și înfrânare; cu toate acestea norodul cel de obște se scandalisește, și-i prihănește, prepuind cea dimpotrivă din împreună-locuința lor ce a de acest fel. Că dumnezeiescul apostol ne poruncește, oricâte am face, întru Slava lui Dumnezeu să le facem, și să nu ne facem sminteală Iudeilor, și Elinilor, și creștinilor. Precum zice, și eu întru toate tuturor plac. Fiindcă nu caut folosul meu, ci pe al celor mulți ca să se mântuiască. Faceți-vă următori ai mei, precum și eu următor al lui Hristos. Iar de va locui vreunul din arhieriei împreună cu femeia sa, să se caterisească.

CANONUL 13

Fiindcă în biserica Romanilor am aflat că în rânduială de canon s-au predanisit, că cei ce vor a se învrednici de hirotonia diaconului, sau a prezbiterului, să mărturisească că nu se vor mai împreuna cu femeile lor. Noi vechiului canon urmând al apostoleștei scumpătăți și rânduiei, însoțirile sfinților bărbați cele după legi, și de acum înainte voim a avea tărie, nici ca cum dezlegând tocmeala cea către muierile sale, sau lipsindu-i pe ei de împreunarea unuia cu altul la vremea ce cuviincioasă. Drept aceea, de se va afla vreunul vrednic spre hirotonia de ipodiacon, sau de diacon, sau de prezbiter, acesta nicidecum să se oprească a se înainta la acest fel de treaptă. Împreună locuind cu legiuita femeia, nici iarăși în vremea hirotoniei să i se ceară a mărturisi, că se va depărta de legiuita împreunare cea cu femeia sa. Ca nu de aici nunta cea de Dumnezeu legiuită, și binecuvântată cu venirea sa cea față, să fie siliți a ocări, căci glasul Evangheliei strigă: „Cele ce Dumnezeu a împreunat, omul să nu despartă”. [Matei 19, 6] Și apostolul învață că „Cinstită este nunta, și patul nespurcat” [Evrei 13, 4]. Și „Legatu-te-ai cu femeie? nu căuta deslegare” [1 Corinteni 7: 27]. Că știm că precum și cei ce s-au adunat în Cartagina luând purtare de grijă pentru viața cea cinstită a slujitorilor, au zis, ca ipodiaconii cei ce pipăie Sfințitele Taine, și diaconii și prezbiterii după hotarele lor, a se înfrâna și despre soțiile lor, ca și cea prin apostoli predanisită și din însăși învechimea păzită, și noi asemenea să o păzim, știind că vreme este la tot lucrul, și mai ales a ajunării, și a rugăciunii. Că trebuie cei ce stăruiesc înainte Jertfelnicului în vremea întrebuintării celor sfinte a fi înfrânați întru toate, ca să poată, ceea ce cer obștește de la Dumnezeu, a dobândi. Deci de va îndrăzni cineva afară de Apostoleștile canoane pornindu-se, pe oarecare din cei sfințiți, prezbiteri, zicem, sau diaconi, sau ipodiaconi, a-i lipsi de împreunarea și împărtășirea cea către legiuita femeie, să se caterisească. Așisderea și, dacă vreun prezbiter, sau diacon, pe femeia sa cu

pricinuire de evlavie o va lepăda, să se aforisească, iar stăruind, să se cataerisească.

TÂLCUIRE

Aceasta rânduiește canonul acesta, zicând: fiindcă ne-am înștiințat că la Roma se păzește ca un canon necălcăt, ca să mărturisească în vremea hirotoniei cei ce vor a se face diaconi, și prezbiteri, că după hirotonie nu se vor mai împreuna cu femeile lor; noi urmând vechiului canon al Sfinților Apostoli, celui al cincilea adică, voim și rânduim să rămâie întărite și nedespărțite însoțirile celor sfințiți, fără a-i despărți pe dânșii după hirotonie, de la împreunarea legiuitelor lor femei, ceea ce se cuvine a se face în cuviincioasa vreme. Adică când nu este post, și când nu slujesc Dumnezeuieștile Taine¹⁸³; drept aceea cel ce este căsătorit cu femeie legiuită, de va fi vrednic de hirotonie și până la prezbiter să se facă, fără a fi îndatorit de nevoie a mărturisi, că hirotonisindu-se se va despărți de muierea sa. Pentru ca să nu necinstească Nunta cea de Dumnezeu legiuită, și în Cana Galilei blagoslovită. Și precum Domnul însuși prin Evanghelie zice: „Pe cei ce Dumnezeu i-a împreunat omul să nu despartă”. Și apostolul învață că: „Nunta este cinstită și patul nespurcat”; și iarăși „Legatu-te-ai cu femeie? Nu căuta să despartă”. Precum dar părinții sinodului din Cartaghen purtând grijă pentru cinstirea celor ierosiți, au hotărât, ca ipodiamonii, diaconii, și preoții cei ce se ating de sfintele Taine, să se înfrâneze despre soțiile lor, după însuși ale lor hotărâri și după canonul 33. Ca predanisia cea prin Sfinții Apostoli dată, și care din însăși în vechime au stăpânit, și noi asemenea să o păzim, după canonul 3 al acestuiași (adică în scrisile predanisiri și cele nescrise, după Zonara și Valsamon), așa și noi acesteși cu părinții aceia zicându-le, rânduim, că, cele de mai sus trei rânduiele (tagme) ale celor ierosiți să se înfrâneze de muierile lor, în vreme de post, și de rugăciune după

¹⁸³ Însemnează că Luca patriarhul fiind întrebat, câte zile se cade a se depărta de femei cei ce vor a se împărtăși? A hotărât sinodicește, că trei zile să nu se apropie de femeile lor. Nu numai cei sfințiți, ci și mirenii cei însurați. Căci, dacă Dumnezeu a poruncit Evreilor trei zile să nu se apropie de muierile lor, gătindu-se să primească legea cea veche (Ieșire 19: 15), cu cât mai vârtos se cuvine a le păzi acestea cei ce vor să primească întru sineși, nu legea, ci pe însuși puitorul de lege Dumnezeu, prin Dumnezeiasca Euharistie? Și dacă Avimeleh (sau Aviatar) arhiereul, vrând a da pâinile punerii înainte, lui David și vitejilor lui, i-a întrebat, de sunt curați de femei, și ei au răspuns, că trei zile sunt de când sunt păziți de împreunarea cu femeie (1 Împărați 21: 5). Cum nu se cuvine dar a fi trei zile curați de împreunarea femeiască (arătat că de femeile cele legiuite se zice, că într-alt chip nici este iertat a se apropia) cei ce vor să se cuminece cu stăpânescul Trup? Dar și cei ce vor să se căsătorească prin nuntă, se cuvine a se mărturisi și mirele și mireasa, a posti și a se pregăti, și înainte de a se începe Dumnezeiasca Liturghie să se cunune, iar după ce se vor cununa, să se înceapă Dumnezeiasca Liturghie, și sfârșindu-se să se împărtășească cu Dumnezeuieștile Taine, păzindu-se a nu se împreuna în noaptea aceea, precum un preasfânt obicei și rânduială ca aceasta, și se păzea, și se păzește până acum de adevărații creștini cei ce vor să se mântuiască. Pentru aceasta după Valsamon, și mai sus numitul patriarh Luca, supune canonisirii pe cei nou căsătoriți care s-ar împreuna întru aceeași zi după Sfânta Împărtășire. De aici încheiem din ceam mai mare pe cea mai mică, că de este destulă spre gătirea Dumnezeuieștii Cuminecături depărtarea cea de trei zile de trupeasca amestecare, cu mult mai vârtos este destul spre aceasta postul cel de trei zile. Și cu toate că de Dumnezeuieștile canoane postul înainte împărtășirii, nu se rânduiește; cei ce pot însă a posti mai înainte de aceasta și o săptămână întreagă, bine fac. Vezi și subînsemnarea celui 63 apostolesc și cel al 7-lea al Neocesareei.

Pavel. Pentru că cei ce stau înaintea Jertfelnicului se cuvine a fi înfrânați despre toate în vreme ce ierurghisesc, pentru ca să poată prin înfrânarea aceasta, să primească de la Dumnezeu, ceea ce cer de obște, sau în parte adică, după Zonara, sau pentru obștescul folos al norodului (după al 3-lea canon al sinodului din Cartaghen). Deci oricare va cuteza afară de apostolescul canon a opri pe mai sus numiții clerici de împreunarea cu femeile, să se caterisească¹⁸⁴.

CANONUL 14

Canonul sfinților, și de Dumnezeu purtătorilor părinților noștri să stăpânească și întru aceasta, ca prezbiterul mai înainte de treizeci de ani să nu se hirotonisească, măcar de ar fi omul cu totul vrednic, ci să aștepte. Că Domnul nostru Iisus Hristos, în anul al treizecilea s-a botezat, și a început a boteza, și a început a învăța; Așisderea, nici diaconul mai înainte de 25 ani, iar diaconița mai-nainte de 40 să nu se hirotonisească. [sinodul 1: 19; sinod 4: 15; Neocesarea: 11; Cartagina: 21]

TÂLCUIRE

Canonul acesta anume așează pe cel al 11-lea al sinodului din Neocesareea, întărindu-le pe acela, și rânduind, a nu se hirotonisi treptele arătate mai-nainte de a ajunge cu vârsta la anii arătați. Căci și Domnul la vârsta de treizeci ani s-a botezat, și a început a învăța propovăduirea Evangheliei; precum arată Dumnezeiescul Luca (cap 3, 23). Căruia se cuvine a urma și prezbiterii, ca niște învățători ai credincioșilor. Dar milostiv fie Dumnezeu, pentru călcarea sfintelor canoane cea de acum! Și dacă călcătorii canoanelor acestora nu se înduplecă de sfințiții și de Dumnezeu purtătorii și sfinții părinți, înduplece-se măcar de un om luman și mirean, care este împăratul Iustinian, care în a sa neara 123 zice, nu iertăm a se face prezbiter mai jos fiind cu vârsta de treizeci de ani; nici diacon mai

¹⁸⁴Hulesc latinii, zicând, că au greșit sinodul acesta legiind bisericii celei din Roma despre nunțile preoților, și că arătat se împotrivesc Sfântului Duh, celuia ce prin ei grăiește. Pentru că ecumenic fiind acesta, cu stăpânire legiuiește în toată lumea, fără vreo osebite, că și papii se supun sinoadelor, ca și toți arhieriei, precum Pelaghie al 2-lea aceasta zice. Însă nu au greșit sinodul acesta pentru nunta preoților rânduind. Fiindcă și Scripturii urmează, care voiește nunta să rămâie nedeslegată; și celui întâi ecumenic sinod, care s-au ferit de aceasta de a se face adică cu sila despărțirea nunții preoților. De vreme ce însă acest obicei în Roma era necălcăt, iar mai ales canon, și silea pe mulți fără voie a-i despărți (fără voie însă zic, că mulți iubind vrednicia preoției, și nu puteau a o dobândi având femei, erau siliți pentru slava epanghelmei a se despărți de femeile lor și nevrând); să curvească în urmă și să se înverșuneze, și țiitoarea să aibă; pentru aceasta, zic, au oprit sinodul această silnicie, că pe arhieriei nevoie era a-i opri de nuntă pentru pricinile ce am zis la al 12-lea canon, și mai ales pentru a nu dărui fiilor lor lucrurile bisericii. Iar pentru preoți nu este atât nevoie, pentru că preotul s-a rânduit a fi casnic unei mici Parohii, sau unui sat. Iar în silă a se despărți, ceea ce pricinuia canonul cel din Roma a mărturisirii preoților (că desăvârșit se vor despărți de femei) este afară de lege, și legiure împotriva Sfântului Duh. Iar dacă prihănesc latinii pe acest sinod, pentru ce lucrează ceea ce s-a legiuit de el? Că pe preoții neamului maroniștilor celui de prin prejurul muntelui Libanului, ce se află în Fenicia, ce este de o cugetare cu latinii îi iartă să-și aibă muierile lor. Prihănească-se dar pe sineși ticăiții pentru că iartă pe arătații preoți ai maroniștilor ca și în ziua când se împreunează cu muierile lor să Liturghisească, împotrivindu-se lui Pavel, și sfintelor canoane. Prihănească-se încă, și pentru că iartă în Leahia pe dreptslăvitorii preoții cei a doua oară căsătoriți, să-și aibă preoția numai de vor primi să se facă papiști.

jos de 25, nici ipodiacon mai jos de 20. Citește și pe cel al 19-lea al sinodului 1 și subînsemnarea celui al 11-lea al sinodului din Neocesareea.

CANONUL 15

Ipodiaconul nu mai puțin de 20 de ani să se hirotonisească; iar dacă cineva din cei ce s-ar afla în orice fel de Ieratricească stare, afară de anii cei rânduiți s-ar hirotonisi, să se caterisească.

TÂLCUIRE

Canonul acesta hotărăște că oricare din aceste 4 stări se va hirotonisi afară de anii cei ziși, să se caterisească.

CANONUL 16

Fiindcă cartea faptelor predată de către sfinții Apostoli șapte diaconi a se așeza, iar părinții sinodului celui din Neocesareea, așa au zis arătat în canoanele cele de ei așezate, că șapte diaconi sunt datorii a fi după canon, măcar oricât de mare ar fi cetatea. Și se va încredința din cartea faptelor. Noi cu apostoleasca zicere potrivit gândul părinților, am aflat că cuvântul lor, nu a fost pentru bărbații cei ce slujesc Tainelor, ci pentru slujirea în trebuințele meselor, cartea faptelor așa având: „În zilele acelea, înmulțindu-se ucenicii, au făcut cântire Elinii împotriva Evreilor, căci văduvele lor se treceau cu vederea întru slujba cea de toate zilele. Și chemând cei doisprezece pe mulțimea Ucenicilor au zis: Nu este cu plăcere nouă ca lăsând Cuvântul lui Dumnezeu, să slujim meselor. Socotiți drept aceea fraților dintre voi șapte bărbați mărturisiți, plini de Duhul Sfânt, și de înțelepciune, pe care să-i rânduiim la treaba aceasta. Iar noi întru rugăciune, și întru slujba Cuvântului ne vom zăbovi, și a plăcut cuvântul acesta înaintea a toată mulțimea; și au ales pe Ștefan, bărbat plin de credință, și de Duh Sfânt, și pe Filip, și pe Prohor, și pe Nicanor, și pe Timon, și pe Parmena, și pe Nicolae nemernicul Antiohian; pe care i-a pus înaintea apostolilor” [Fapte 6: 1]. Acestea tâlcuindu-le dascălul bisericii Ioan cel cu gura de aur, așa vorbește, vrednic lucru este de a se mira cineva, cum nu s-a rupt mulțimea pentru alegerea bărbaților! Cum nu s-au socotit lepădați și osândiți de către dânșii apostolii! Dar oare ce dregătorie aveau aceștia? Și care hirotonie au primit? De nevoie este a o ști; oare cea a diaconilor? Dar însă, acest lucru în biserici nu este; cea a prezbiterilor este Iconomia? Cu toate că încă nici un episcop era, ci apostolii numai. Drept aceea, socotesc, că nici a diaconilor, nici a prezbiterilor, nume a fi, cunoscut este și arătat. Deci, asupra acestora propovăduim și noi că, acei proziși șapte diaconi, să nu se ia pentru cei ce slujesc Tainelor, după protâlcuita învățătură, ci aceștia sunt, cei ce li s-au încredințat Iconomia obșteștei trebuințe a celor atunci adunați, care ni s-au făcut nouă tip (formă) și întru aceasta, de iubirea de oameni, și de purtarea de grijă pentru cei lipsiți.

TÂLCUIRE

Canonul acesta îndreptează, sau mai bine a zice îmbunătățește pe cel al 15-lea al sinodului din Neocesareea. Care hotărăște a se afla numai șapte diaconi, și nu mai mulți și în cea mai mare cetate, precum cartea faptelor istorisește. Deci zic părinții sinodului acestuia, că noi cumpănind tâlcuirea ce o au părinții, cu cele zise în apostoleștile Fapte pentru cei șapte diaconi, am aflat că aceea nu erau slujitori Tainelor ci ai meselor, precum din însăși faptele se înțelege. Drept aceea și părinții aceștia unindu-se cu Dumnezeiescul Hrisostom, propovăduiesc că diaconii acești, precum am zis, nu erau slujitori ai Tainelor, ci ai trebuinței celei de obște, și ai porțioanelor (sau pensiilor) creștinilor de atunci¹⁸⁵. Care ni s-au făcut pildă de iubire de oameni, și de purtare de grijă, ce trebuie să avem pentru săraci; și nu numai părinții aceștia au urmat canonului pomenit de sinodul din Neocesareea, ci și Împărații Iustinian, și Iraclie cei mai-nainte de dâșii, că cel 1 o sută de diaconi, iar cel al doilea mai mult de o sută, au așezat în biserica cea mare. Și de obște toate bisericile, după avuțiile lor, au și numărul diaconilor, și al clericilor.

CANONUL 17

Fiindcă clericii oarecăror biserici, lăsând pe a loruși biserici, întru care s-au hirotonisit, către alți episcopi au alergat, și fără de știrea episcopului lor în străine biserici s-au așezat, și din aceasta s-au întâmplat a se face ei nesupuși; Poruncim, ca de la luna lui ianuarie al trecutului al 4-lea Indiction, nici unul din toți clericii, măcar în oricare treaptă s-ar întâmpla a fi, să nu aibă voie fără de în scrisă slobozenie a episcopului său, a se rânduî întru altă biserică. Pentru că, cel ce de acum înainte nu se va păzi de aceasta, ci rușinând, cât din partea sa, pe cel ce a pus hirotonie asupra lui, să se caterisească și el, și cel ce fără cuvânt l-a primit. [Apostol: 12, 15, 33; sinod 1: 15, 16; sinod 4: 5, 10, 11, 13, 20, 23; sinod 7: 15; Antiohia: 3, 7, 8, 11; Laodiceea: 41, 42; Sardichia: 7, 8, 15, 16, 19; Cartagina: 31, 63, 97, 98, 116]

TÂLCUIRE

Nu iartă canonul acesta să-și lase clericii bisericile lor, și să se mute la altele, fără de știrea, și slobozitoare scrisoare a episcopului lor, pentru că din pricina aceasta se fac nesupuși.

CANONUL 18

Clericii cei ce cu pricinuire de barbaricească năpădire, sau altfel oarecum din întâmplare strămutându-se, când va înceta despre dâșii nevoia, sau năvălirile barbarilor, pentru au fost fugit, iarăși la bisericile lor, poruncim să se

¹⁸⁵De aici unii îndemnându-se, zic, că acești șapte diaconi nu se cade a se zugrăvi ca slujitorii Tainelor cu tămâitoare, cu stihar, și cu orar, și cu capetele descoperite. Eu însă, văzând despre o parte pe purtătorul de Dumnezeu Ignatie scriind în epistolia cea către Traleseni, că Arhidiaconul Ștefan liturghisea la Iacov fratele Domnului Liturghie curată și neprihănită. Și despre alta, văzând la capetele al 4-lea și al 46-lea ale cărții a 8-a a apostoleștilor așezământuri că se numără acei șapte diaconi cu episcopii și cu prezbiterii, și cu aceștia împreună se numără, din care unul era și Ștefan. Socotesc aceștiași au fost și diaconi slujitori ai Tainelor, și prin urmare, că nu este cu necuviință a se închipui slujitori Tainelor.

întoarce, și nu îndelungă vreme a le lăsa pe ele fără pricină. Iar dacă vreunul nu va face după canonul acesta, să se aforisească, până s-ar întoarce la biserica sa, însăși aceasta dar să se facă și episcopului celui ce îl ține pe el. [Apostol: 15; sinod 1: 15, 16; sinod 4: 5, 10, 20, 23; sinod 6: 17; sinod 7: 15; Antiohia: 3; Sard: 15, 16, 19; Cartagina: 63, 98]

TÂLCUIRE

Nu numai pe clericii cei ce fără pricină își lasă bisericile lor, nu-i iartă canonul acesta, ci nici pe cei ce se vor duce de la ele, ori pentru năvălirile barbarilor, ori poate pentru greutățile datoriilor și dărilor, ori pentru foamete, ori pentru ciumă, ori pentru oarecare întâmplare. Că poruncește, ca după ce va înceta pricina pentru care s-au dus, iarăși să se întoarce la bisericile lor. Iar de nu, să se aforisească și el, și episcopul ce-l ține în eparhia sa, până ce se va întoarce la ale sale.

CANONUL 19

Cum că se cuvine proestoșii bisericilor, în toate zilele, iar mai cu deosebire în Duminici pe toți clericii, și pe norod să-i învețe cuvintele evseviei (bunei cinstiri), din Dumnezeiasca Scriptură culegând înțelesurile adevărului, și judecățile. Și să nu calce hotarele cele acum puse, sau predarea cea de la purtătorii de Dumnezeu părinți. Ci, și scripturelnic cuvânt de s-ar porni, nu alt fel pe acesta să-l tâlcuiască, decât, precum au așezat Luminătorii bisericii, și învățătorii prin cărțile lor. Și mai mult întru acestea să sporească, decât alcătuind cuvinte ale lor, ca nu, poate cândva, nefiind îndestulați la aceasta, să cadă din cuviință. Că prin învățătura prozișilor părinți, noroadele învățându-se de cele alese și bune, și cele nefolositoare, și vrednice de lepădat, viața își vor îndrepta spre mai bine, și nu se vor vâna de patima necunoștinței, ci luând aminte la învățătură, pe sineși se vor ascuți spre a nu pătimi rău, și de frica muncilor celor ce se gătesc, își vor lucra mântuirea. [Apostol: 58; sinod 1: 2, 5, 16; Laodiceea: 19; Cartagina: 79, 131, 132, 133; Petru: 10; Nissis: 6]

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, ca episcopii mai cu deadinsul, iar prin urmare și prezbiterii, în fiecare zi, iar mai vârtos duminicile¹⁸⁶ (sau și în celelalte sărbători) să învețe pe tot cler și pe norod, fiindcă întru aceste zile, încetând creștinii de la

¹⁸⁶Întru acest canon, s-au aflat o însemnare zicând așa. Însemnează canonul acesta, și miră-te cum astăzi nu se lucrează; că pe cuviosul patriarhul acela kir Ioan, ce se zicea al Halchidonului, care era în vremea lui Alexie Comnino, în toate duminicile învăța. Pentru aceea și se află învățăturile lui în carte preadeosebită. Se află însă și chiriadodromion al lui Ioan, sau al lui Gheorghe Xifilin patriarhul Constantinopolului, și ale altor patriarhi și episcopi. Unit cu canonul acesta zice, și Sfântul Iustin în apologia a doua pentru creștini. Că, Duminicile să adunau creștinii în biserică din toate părțile, și după ce se citea în vremea Liturghiei, citirile Scripturii celei noi, și ale celei vechi, făcea proestosul sfătuire prin cuvânt, și chemare a urmării acestor bunătăți. Iar cum că și prezbiterii sunt proestoși ai bisericilor, se arată și din cuvântul al 15-lea al sfântului Grigorie Teologul, unde pe prezbiteri îi numește păstori, iar pe episcopi arhipăstori. Și Zonara încă împreună șezători în Altar cu episcopii pe ei îi numește.

lucrul lor, se adună la biserici, și ascultă Dumnezeieștile Cuvinte, și prin urmare, cei ce învață, mai mult folos le pricinuieste. Însă să nu învețe și cuvinte și noimele lor; ci din Dumnezeieștile Scripturi, fără a ieși din hotarele și dogmele credinței, cele sinodicește întărite, sau afară din predarea purtătorilor de Dumnezeu părinți. Și dacă când vor vorovi cuvânt al Scripturii într-un alt chip, să nu-l tălmăcească, decât precum l-au tălmăcit în cărțile lor dascălii bisericii; și mai mult să se sânguiască a spori într-un a învăța cele ale Dumnezeiștilor părinți, decât a alcătui cuvinte ale lor. Ca nu cumva întrebuițând noime de ale lor, și neputând câteodată a le înțelege bine, să cadă de la cuviință, și de la adevăr. Căci din învățătura aceasta a părinților învățându-se noroadale, care sunt cele folositoare sufletelor lor, și care nefolositoare, își prefac viața lor din răutate într-o faptă bună, și din întunericul necunoștinței se izbăvesc. Și iarăși luând aminte la aceasta, și auzind chinurile și muncile ce vor să ia cei răi, pentru frica aceloră, se depărtează de răutăți, și lucrează cele pentru mântuirea lor.

CANONUL 20

Să nu fie slobod episcopului într-o altă cetate, ce nu este cuvenită lui, a învăța în public. Iar de se va vădi cineva făcând aceasta, să înceteze despre episcopie; să lucreze însă cele ale prezbiterului. [Apostol: 35; sinod 2: 2; sinod 3: 8; Antiohia: 13, 22; Sardichia: 3, 11, 12]

TÂLCUIRE

Nu este iertat (zice canonul) vreunui episcop a învăța în arătare și în public, în eparhie străină, fără voia episcopului locului. Fiindcă acest fel de învățătură se face spre necinstea aceluia, ca cum acesta ar fi înțelept, și învățător, iar acela ar fi neînțelept și neînvățat. Și care se va arăta făcând una ca aceasta, să înceteze despre dregătoria episcopului, și să facă numai cele ce se cuvin prezbiterului. Însă în auzul poporului și obștește oprește canonul acesta a învăța, dacă în deosebire l-ar întreba pe episcop cineva pentru oarecare lucruri, și va răspunde, nu păcătuiește. Și nu se împotrivește canonul acesta celui 29 al sinodului al 4-lea pentru cele zise în al 35-lea al apostolilor, pe care și citește-l.

CANONUL 21

Cei ce au căzut în vinovății canonicești, și pentru aceasta sunt supuși cei desăvârșite și pururelnice caterisiri, și în locul mirenilor împinși, dacă de bună voie către întoarcere privind, se leapădă de păcatul, pentru care au căzut din Dar, și s-au făcut pe sineși desăvârșit străini de același, în chipul clerului tunde-se. Iar de nu o vor alege aceasta de voia lor, grijească-și pletele ca și mirenii, ca unii ce au cinstit mai mult petrecerea cea în lume decât cereasca Viață. [Apostol: 25; sinod 1: 9; sinod 6: 4; Neocesareea: 9; Vasilie: 3, 17, 32, 50, 70]

TÂLCUIRE

Câți ierosiți pentru canonicești vinovății, pentru curvie, zicând, sau precurvie,

sau alte păcate de acest fel, desăvârșit și pentru totdeauna fiind caterisiți, și în formă de mirenii îmbrăcați, și împreună cu mirenii stând în biserică, poruncește canonul acesta, că de se vor pocăi de bună voie, și se vor depărta desăvârșit de păcatul acela, să-și tundă perii capului, adică să aibă semnul acel numit papalitra în creștet, care era chip și semn al clericilor¹⁸⁷. Iar de nu se vor pocăi de bună voie, grijindu-și pletele, ca și cei lumești, ca de la chipul cel mirenesc rușinându-se, să vie cândva întru simțirea răutății lor, și să se pocăiască.

CANONUL 22

Cei ce pe bani se hirotonisesc, ori episcopi, sau ori de care clerici, și nu după cercetare, și alegere a vieții, a se caterisi poruncim. Încă și cei ce i-au hirotonisit. [Apostol: 29; sinod 4:2; sinod 6: 23; sinod 7: 4, 5, 19; Vasilie: 91; Epistola Ghenadie și Tarasie]

TÂLCUIRE

Poruncește canonul acesta să se caterisească episcopii, și alții oarecare clerici, ce se vor hirotonisi prin darea de bani, și nu pentru vrednicie, și îmbunătățita lor viață; împreună și cei ce i-au hirotonisit; vezi apostolescul canon 29. Citește și suspină frate pentru călcarea unor canoane ca acestea atât de înfricoșate. Fiindcă în ziua de astăzi întru acest chip se lucrează simonia, ca cum ar fi o faptă bună, și nu eres urât de Dumnezeu, precum îl numește preasfințitul Ghenadie. Dacă, după perilsurile sfințitelor canoane, va căuta cineva lucrările cele bisericesti ale stării de acum, negreșit nu se dumirește, și nu află cea mai mică asemănare cu starea cea mai dinainte, spre a-și putea vindeca nedumerirea sa. Pentru că toți cei bisericesti afară de lege i-au rânduiala, și asemeni viețuiesc, și se săvârșesc; pentru aceasta și jugul robiei zace asupra-ne, și sporește cu asprime. Noi însă nu simțim, și mai fără rușine facem fără de legi.

¹⁸⁷Papalitra care și Garrara se numește este o rotundă tundere a părului din creștetul capului, și nu este obicei latinesc, ci a toatei bisericii răsăritenești și apusenești, precum din canonul acesta se adeverează, și de la sfinți. Că Ieronim, scriind către Augustin zice, rog pe cununa ta, asemenea și Augustin, scriind către episcopul Proculian, zice, să nu ai parte de cununa mea. Se face însă, nu spre cinstea apostolului Petru, precum zic apusenii. Ci mai întâi și chiar, spre semnul chipului clericesc, după care aceștia se osebeau de cei ce nu erau clerici, precum zice canonul. Iar în urmă și după alegoricescul chip, spre închipuirea cununii cei de spini a Domnului, precum tâlcuieste sfântul Ghermano în cea pentru tainica Teorie. Deci clericii bisericilor noastre, nu spre împodobire tunzând de sus și de jos puțin pletele, în cruciș adică, și în mijloc lăsându-le netunse, și cu totul nestricate, iar apusenii, fiindcă îl face acesta spre împodobire, deasupra și dedesubt răzând pletele, și mijlocul adeseori tunzându-l, și nepotrivite făcându-le făcut cu cununa sfinților, pentru aceasta Maxim Margunie în însemnarea 35 la canoanele sinodului din Antiohia, curvească cunună o a numit pe acela semn al Latinilor. Vezi pe Dositei în Dodecavivlion la foaia 778 iar cum că se cuvine a face în creștetul capului aceste fel de cunună, și clericii noștri învață-se din canonul acesta. Că nu este drept hotare veșnice a strămuta, pe care le-au pus părinții noștri. Pentru aceasta și Valsamon tâlcuind canonul 44 al marelui Vasilie zice, că clericii cei caterisiți se prefac, și cu chipul acesta se întocmesc canoanele, și cel 25 apostolesc, și cel 3 al marelui Vasilie, și câte alte canoane zic, ca unii ca aceștia să se arunce în locul mirenilor. Și alții, că, cei caterisiți, dacă în urmă de voie vor urî păcatul, și desăvârșit se vor părăsi de el, și se vor pocăi, aceștia să-și ia iarăși forma clericatului, ce au pierdut-o. Iar dacă aceasta este așa, arătat este dar că aceștia se suiau iarăși, la locul celor ierosiți, și își avea stare și cinstea șederii numai, nu și a lucrării treptei pierdute.

CANONUL 23

Pentru ca nimeni, ori din episcopi, sau din prezbiteri, sau din diaconi, dând Preacurata Cuminecătură să cere harul de la cel ce se împărtășește pentru acest fel de împărtășire, bani sau orice fel de lucru. Că nici este cumpărat Harul, nici cu bani am împărțit Sfîntenia Duhului, ci celor vrednici de Dar, fără vicleșug se cuvine a se da. Iar de s-ar arăta cineva din cei numărați în cler, cerând de al acela, pe care îl cuminecă cu Preacurata Cuminecătură, orice fel (de plată) să se caterisească, ca un râvnitor al rătăcirii, și a răutății lui Simon. [Apostol: 29; sinod 4: 2; sinod 6: 22; sinod 7: 4, 15, 19; Vasilie: 91; epistolia Ghenadie și Tarasie]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că nici un episcop, sau prezbiter, sau diacon, să nu ceară cu îndatorire de la aceea, pe care îi împărtășește cu Dumnezeieștile Taine, parale, sau vreun alt fel de plată, oricât de mică ar fi, pentru Dumnezeiasca Împărtășire. Căci Darul Sfintelor Taine nu se vinde, nici cu bani dăm sfîntenia Dumnezeiescului Duh. Ci fără plată, celor ce sunt vrednici de el; că pentru aceasta și Darul de cei mulți se numește Dumnezeiasca Împărtășire. Iar cel ce o ar face aceasta, să se caterisească, ca un următor al lui Simon vrăjitorului, care a socotit că cu bani se vinde Harul prea Sfântului Duh. Citește și pe 29 apostolesc.

CANONUL 24

Nu fie slobod vreunuia din cei ce se numără în ieratriceasca tagmă, sau din monahi, a merge la alergarea cu caii (să privească), sau să sufere scenicile jocuri. Ci și de se va chema vreunul la nuntă, când vor intra însă jocurile spre jucărelile cele spre amăgire, să se scoale, și îndată să se ducă. Așa poruncind învățătura părinților noștri; iar dacă vreunul s-ar prinde întru aceasta, sau să înceteze, sau să se caterisească. [Apostol: 42, 43; sinod 6: 51, 62, 66; sinod 7: 22; Laodiceea: 3, 54; Cartagina: 17, 70]

TÂLCUIRE

Nu este iertat vreunuia din cei sfînțiți, sau din monahi, precum zice canonul acesta, să meargă la locurile acelea, unde se fac alergări de cai să privească, sau să asculte cântece de cele muieresti. Dar și la nuntă de va fi chemat vreun cleric: să meargă, însă când vor veni să cânte acest fel de cântări amăgitoare și satanicești, să se scoale și să fugă îndată, precum poruncește învățătura părinților. Adică canonul 54 al sinodului din Laodiceea. (Măcar că acela adaugă, că nici alte priviri ce se fac la nunți, și la cine, nu se cade a privi cei sfînțiți, ci trebuie a fugi.) Iar care se va prinde că a făcut aceasta, ori să înceteze, ori să se caterisească.

CANONUL 25

Pe lângă toate celelalte reînnoim și canonul cel ce învață, ca parohiile cele țărănești sau sătești ale fiecărei biserici, să rămâie nestrămutate la episcopii cei ce le țin pe ele. Și mai ales de le-au iconomisit în vreme de treizeci de ani

fără silă țiindu-le. Iar dacă, în lăuntrul celor treizeci de ani, s-a făcut oarecare pricire, sau s-ar face pentru ele, să fie iertat celor ce zic că s-au nedreptățit, a porni (judecată) pentru acestea la sinodul eparhiei. [sinod 4: 17; Cartagina: 128, 129, 130]

TÂLCUIRE

Canonul acesta înnoiește pe cel al 17-lea al sinodului al 4-lea pe care îl și pune anume; însă nu tot, ci parte din acela; pentru aceea și vezi tâlcuirea acestuia acolo.

CANONUL 26

Prezbiterul, carele din neștiință s-au poticnit la nuntă neiertată, de ședere împărtășească-se după cele legiuite nouă de sfințitul canon, iar de celelalte lucrări să se depărteze. Că destul este unuia ca acestuia iertarea, iar a binecuvânta pe altul cel ce este dator a-și vindeca rănilile sale, este lucru necuviincios. Că binecuvântarea este împărtășire de sfințenie. Iar cel ce aceasta nu o are, pentru poticnirea cea din neștiință, cum o va da altuia? Deci, nici înaintea norodului, nici îndeosebi să binecuvinteze, nici Trupul lui Hristos să-l împartă altora, nici altceva să Liturghisească, ci îndestulându-se cu șederea mai sus, plângă-se către alții, și Domnului ca să i se ierte lui nelegiuirea cea din neștiință. Bine arătat fiind, că acest fel de nuntă neiertată se va dezlega, și nicidecum bărbatul va avea împărtășire cu aceia, pentru care s-au lipsit de sfințita lucrare. [Apostol: 19; sinod 6: 3; Neocesareea: 2; Vasilie: 23, 24, 78]

TÂLCUIRE

Canonul acesta¹⁸⁸ este însuși al 27-lea al marelui Vasilie; care rânduiește ca prezbiterul acela, care prin cununie ar lua prin neștiință pe vreo rudenie a sa, acela, fiindcă nu știa rudenia, pentru aceasta se iartă, și să aibă cinstea șederii împreună cu prezbiterii ceilalți. Iar de toate celelalte lucrări ale preoției să se depărteze. Adăogând sinodul că și cinstea șederii acesteia să o aibă, după ce mai întâi se va despărți de neiertata nunta aceea, pentru care s-a caterisit de preoție; că de nu se va despărți, nu numai că și de cinstea aceasta se va lipsi, ci se va supune și sub certări.

CANONUL 27

Nimeni din cei ce se numără în cler să nu se îmbrace în haină necuvenită, nici în cetate petrecând, nici în cale mergând, ci să întrebuinteze îmbrăcămînți cele acum obișnuite celor ce se numără în cler. Iar dacă unul va face una ca aceasta, pe o săptămână să se aforisească. [sinod 7: 16; Gangra: 12, 21]

TÂLCUIRE

Clericii, și cei ierosiți se cuvine a fi cucernici și după chipul cel din afară, pentru că Dumnezeu cu adevărat vede în inimă, iar oamenii privesc la starea cea din afară a trupului, după ceea ce este scris: „Omul vede în față, iar Dumnezeu vede în inimă”. [1 Împărați 16: 7] Drept aceea din cele dinafară chibzuiesc și

¹⁸⁸ Din canonul acesta arătat se dovedește că toți prezbiterii (cum și arhieriei) care se vor caterisi pentru arătatele lor vinovății, sau și de către duhovnicul cu sfătuire se vor opri pentru ascunsele lor păcate, cele vrednice de caterisire, sau și însuși muștrați de știință se vor paretisi, aceștia nu pot, nici a blagoslovi, nici a sfinți, nici vreo altă sfințită lucrare a face, nici întru ascuns, nici în arătare. Nici a cumineca pe cineva, nici apă sfințită a face, nici botezuri, nici masluri. Fiindcă întru toate sfințitele lucrări acestea, se face împărtășire de binecuvântare și de sfințenie, pe care ei nu o au, după cuprinderea canonului acestuia. Dar nici gândurile a asculta, și duhovnici a se face pot unii ca aceștia. Pentru că după Simeon al Tesalonicului (răspunsul 11) duhovnicescul părinte trebuie și a blagoslovi, și iertătoare rugăciune a rosti, și a liturghisi, și pe cei ce se mărturisesc a-i cumineca, și pentru cei ce se pocăiesc a mijloci. Și în scurt a zice, duhovnicul trebuie să aibă preoția lucrătoare, după Kitrus (vezi și subînsemnarea celui 39 apostolesc).

așezarea cea din lăuntru a inimii. Pentru aceasta și canonul acesta poruncește, ca nici un cleric să nu poarte haine nepotrivite epanghelmei sale. Adică de mult preț, și de mătase, sau și ostășești, nici în cetate aflându-se, nici în călătorie, ci să întrebuițeze hainele cele obișnuite clericilor, adică cucernice și umilite. Iar care ar face dimpotrivă, să se aforisească pe o săptămână.

CANONUL 28

Fiindcă ne-am înștiințat că în osebite biserici, struguri proaducându-se în Altar, după oarecare păzit obicei, liturghisitorii Altarului împreunându-i pe aceștia cu Jertfa cea fără de sânge a Proaducerii, așa pe amândouă împreună le împart poporului. Împreună am socotit, ca să nu mai facă vreunul din cei sfințiți aceasta, ci spre viața veșnică, și spre iertarea păcatelor singură Proaducerea să se dea poporului. Iar aducerea strugurilor ca o pârgă socotindu-o ei, osebit binecuvântându-o iereii să dea dintr-însa celor ce cer spre mulțumirea dăătorului rodurilor, prin care trupurile noastre, după Dumnezeiasca hotărâre, cresc și se hrănesc. Deci dacă vreun cleric ar face afară din cele rânduite, să se caterisească. [Apostol: 3, 4; sinod 6: 32, 57, 99; Cartagina: 40]

TÂLCUIRE

De vreme ce în unele locuri, după oarecare obicei proaduceau unii struguri și îi puneau pe Sfânta Masă, pe care unindu-i prezbiterii cu Preacuratele Taine, le împărțeau pe amândouă împreună la norod, pentru aceasta poruncește canonul acesta, ca de acum să nu mai cuteze vreun prezbiter a face aceasta¹⁸⁹. Ci Dumnezeiasca Cuminecătură singură să o dea celor vrednici, pentru viața veșnică, și pentru iertarea păcatelor lor¹⁹⁰. Iar struguri ca pe o pârgă să-i blagoslovească cu osebită rugăciune, și să-i împartă norodului, spre mulțumirea lui Dumnezeu. Iar care va face afară de canonul acesta, să se caterisească. Citește și pe cel al 3-lea apostolesc.

¹⁸⁹ Drept aceea și preoții și arhieriei trebuie în vreme de ciumă, să întrebuițeze chip spre a împărțăși pe cei bolnavi, care să nu calce canonul acesta, punând în strafidă sfântul Trup, ci în vreun vas sfințit, și de acolo să-l ia, sau ciocli, sau bolnavii, cu lingurița. Apoi vasul cu lingurița să se puie în oțet, și oțetul să se verse acolo unde se spală preoții după Sfânta Liturghie, sau cu oricare chip ar putea, mai neprimejditor și canonicesc.

¹⁹⁰ Și nu numai osebit de struguri (sau de poamă) se cuvine a se da Dumnezeiasca Împărțășire, ci de osebită și de însuși părticelele celelalte puse în sfântul Potir. Pentru aceasta și Simeon al Tesalonicului (cap 94) zice, că preoții se cuvine bine să ia aminte, a nu împărțăși pe creștini din părticelele (adică din cea scoasă pentru Născătoarea de Dumnezeu, din cetele cele 9, nici din părticelele cele scoase pentru fiecare nume ce pomenesc) ci din însuși Trupul Domnului. Iar de vor fi mulți cei ce au să se împărțăsească (precum urmează mai ales în joia cea mare, la sărbătoarea Nașterii Domnului, la al sfinților apostoli, și al Născătoarei de Dumnezeu) atunci să nu puie părticelele în sfântul Potir, pentru ca să nu greșască, să împărțăsească pe vreunul dintr-însele, ci să le lase pe sfântul Disc, și după ce va împărțăși pe norod, atunci punându-le, va săvârși, precum așa obișnuiesc a face și la lavrele cele mari ale sfântului Munte. Îngrijindu-se prezbiterii la niște zile ca acestea, a scoate Agneț mai mare după analogia norodului ce are a se împărțăși.

CANONUL 29

Canonul celor adunați în Cartaghen învață, ca, sfintele Altarului să nu se săvârșească, decât de oameni postiți, osebindu-se o zi a anului, întru care se săvârșește Dumnezeiasca Cină, poate atunci, pentru oarecare pricinuri folositoare bisericii după locuri, acei Dumnezeiști părinți, întrebuintând o iconomie ca aceasta. Dar pe noi nimeni silindu-ne a lăsa scumpătatea, hotărâm, apostoliceștilor, și părinteștilor predări urmând, că nu se cade în patruzecime a deslega Joia săptămânei celei de pe urmă, și toată patruzecimea a o necinsti. [Apostol: 69; sinod 6: 89; Laodiceea: 49, 50, 51, 52; Cartagina: 48, 56; Dionisie: 1; Timotei: 8, 10]

TÂLCUIRE

Precum Domnul nostru Iisus Hristos în seara Joiii celei mari, mai întâi a mâncat Cina cea de Obște, și după aceea a dat Dumnezeieștile Taine apostolilor, cu un chip ca acesta au apucat a se ține obiceiul și în locurile Africii, mai întâi a mânca cei de acolo în Joia cea mare oarecare desfătate mâncări, după Zonara, deslegătoare fiind a obișnuitei uscatei mâncări ce se face în toate zilele postului celui mare, și apoi să săvârșească Liturghie, și să se împărtășească cu Sfintele Taine. Deci sinodul acesta îmbunătățind canonul al 48-lea al sinodului din Cartagina, care cuprinde acest obicei, rânduieste, că părinții aceia, poate au întrebuintat Iconomia aceasta, pentru oarecare pricini folositoare în locurile acelea; iar noi (zic părinții acestui sinod) neavând vreo pricină, care să ne silească, a lăsa scumpătatea canoanelor, urmăm atât predaniilor apostolilor, adică canonului al 69-lea al lor, care rânduieste, ca toți să postească sfânta Patruzecime (întru care aceste patruzeci de zile se cuprinde și Joia cea mare, și toată Săptămâna mare) cât și cele ale părinților, adică canonul 8 al părinților din Laodiceea, care rânduieste, că nu se cade cineva a dezlega Postul Joiii celei mari a săptămânii celei de pe urmă a marelui Post, și prin dezlegarea aceasta să necinstească, și să netrebnicească tot Postul Patruzecimii; ci trebuie toată Patruzecimea a o posti cu mâncare uscată, împreună adică cu Joia cea mare.

SIMFONIE

„Însemnează însă, că nu numai acest 48 al Cartaghenei hotărăște, că se cuvine iereii postiți a Liturghisi, dar și cel 56 acestea zice, că aceasta s-ar fi adevărit și de sinodul cel în Niceea. Dacă însă se primejduiește cineva spre moarte, trebuie a-l cumineca și după ce a mâncat, după al 9-lea canon al Sfântului Nichifor. Iar Dumnezeiescul Hrisostom categorisit fiind, pentru ce a împărtășit pe oarecare după ce au mâncat, scrie în epistolia cea către Chiriac episcopul: De am făcut aceasta să se șteargă numele meu din cartea episcopilor. Iar fiindcă că-mi zic așa, și prigonesc, surpe pe Pavel, care după ce a cinat, pe toți cei din casă i-a botezat. Surpe aceștia încă și pe Hristos, care după ce a cinat a dat apostolilor Împărtășirea. Pentru aceasta cei ce vor a se cumineca, până înainte de miezul nopții au voie a bea apă, și după aceasta se cuvine a nu pune nimic în gură, până după împărtășire. Citește și pe 69 apostolesc.”

CANONUL 30

Toate voind noi spre zidirea bisericii a se lucra, am socotit a iconomisi și pe iereii cei ce se află în bisericile cele barbaricești, ca apostolescul canon cel pentru a nu-și lepăda pe femeia sa cu pricinuire de evlavie, și a covârși pe cât ar putea, și a face lucruri mai presus de cele rânduite, din aceasta învoindu-se cu soțiile lor, de împreunarea cea unul către altul se depărtează. Hotărâm, aceștia să nu mai locuiască împreună cu ele, după nici un chip cândva, ca de aici să ne dea dovadă desăvârșită pentru făgăduință. Către aceasta însă pentru dânșii, nu pentru alt ceva, ne-am înduplecat, decât pentru împuținarea de suflet a socotelii lor, și pentru înstrăinarea moralurilor, și neîntărirea. [Apostolesc: 5; sinod 6: 12, 13, 48; Gangra: 4; Cartagina: 3, 4, 33]

TÂLCUIRE

Fiindcă cei ierosiți ce se află în barbaria Africii, precum am zis, vrând să covârșească legiuirea apostolicescului al 5-lea canon, care poruncește, a nu-și despărți vreun Iereu pe femeia sa cu pricinuri de evlavie, se învoiesc cu femeile lor, și se depărtează de trupeasca împreunare; pentru aceasta canonul acesta hotărăște, că, cei ce au făcut așa, să nu mai locuiască împreună cu femeile lor după nici un chip. Întâi adică, pentru ca să arate cu despărțirea aceasta a împreună-locuirii, că nu pentru fățarnică, și mincinoasă evlavie, ci cu adevărat pentru dorul întregii înțelepciuni, și al fecioriei au făcut acest fel de făgăduință, și învoire. Și alta încă, pentru că, din deasa privire, și împreuna petrecere cu femeile lor, se îndeamnă iarăși spre trupeasca împreunare cu dânsle. Însă și aceasta, zice, o am iertat lor, nu pentru altă pricină, ci pentru socoteala lor cea cu micșorare de suflet, și pentru sălbaticul lor moral, după Zonara, sau pentru străinătatea bunei rânduieli a bisericestilor moraluri, după Valsamon. Și pentru neîntărirea credinței lor. (Și vezi că însuși aceasta de o iartă sinodul în Barbaria pentru pricinile acestea, la Roma nu o iartă a se face, pentru domesnicia moralurilor, pentru bisericasca buna rânduială, și pentru celelalte, și cu toate că obiceiul acesta de la Romani a urmat și în Barbaria, după canonul al 4-lea al sinodului din Cartaghen.) Citește și pe al 5-lea apostolesc.

CANONUL 31

Clericii cei ce liturghisesc, sau botează prin casele cele de rugăciune, care se află prin case, hotărâm a o face aceasta sub socotința episcopului celui de loc. Încât, dacă vreun cleric, aceasta nu o va păzi așa, să se caterisească. [Apostol: 31; sinod 4: 18; sinod 6: 34, 59; sinod 1 și 2: 12, 13, 14, 15; Gangra: 6; Antiohia: 5; Laodiceea: 58; Cartagina: 10, 62]

TÂLCUIRE

Nu iartă canonul acesta a Liturghisi, sau a boteza, preoții prin cămări, sau în casa cuiva, cea de rugăciune, adică rânduită și afierosită spre rugăciune, nesfințită fiind însă, fără de voia și socotința episcopului de loc. Pentru că aceasta este

parasingoghi (adică complot) și apostasie împotriva episcopului, ci să o facă aceasta cu socotința și voia lor. Iar care nu o va păzi aceasta, să se caterisească.

CANONUL 32

Fiindcă au venit la știința noastră, cum că în țara Armenilor, cei ce săvârșesc Jertfa cea fără de sânge, numai vin proaduc la Sfințita Masa, nemestecându-l pe el cu apă, propunând ei pe învățătorul bisericii pe Ioan cel cu gura de aur, care zice, prin tâlcuire la Evanghelia lui Matei acestea: „Pentru care pricină n-au băut apă după ce a înviat, ci vin?” [Vor: 52] Pe alt eres rău din rădăcină zmulgându-l. Fiindcă sunt unii care întrebuițează în Taine apă, arătând că și când au predat Tainele, și când a înviat, a întins masă goală fără de taine, vin întrebuițând. Din rodul zice al viei [Matei 26: 29]. Deci via, vin, iar nu apă naște. Și din aceasta ei socotesc că surpă învățătorul preaducerea apei întru sfințita Jertfă. Ca nu și de acum înainte să fie ținută de neștiință. Învățătura părintelui cu ortodoxie o descoperim. Că răul eres al Idroparastaților vechi fiind, care în loc de vin, întrebuițează în jertfa lor numai apă, stricând acest de Dumnezeu purtător bărbat nelegiuita învățătură a acestui fel de eres, și arătând, că ei de-a dreptul se împotrivesc apostoleștei predări, au formăluit cuvântul cel pomenit. Fiindcă și în biserica sa, unde i s-au încredințat păstoreasca administrație, a predat a se mesteca cu apă, când ar trebui a se săvârși jertfa cea fără de sânge, arătând dregirea cea din sânge și din apă din cinstita Coastă a Izbăvitorului, și Mântuitorului nostru Hristos Dumnezeu, care s-a vărsat spre învierea a toată lumea, și spre izbăvirea de păcate. Și prin toate bisericile încă, unde duhovniceștii luminători au strălucit, această rânduială de Dumnezeu dată stăpânește. Fiindcă și Iacov fratele cel după trup al lui Hristos Dumnezeului nostru, căruia întâi i s-au încredințat scaunul bisericii Ierusalimului. Și Vasilie, episcopul bisericii Chesarenilor, a căruia laudă s-a răspândit prin toată lumea, în scris predând nouă tainica sfințita lucrare, așa săvârșind în Dumnezeiasca Liturghie din apă, și din vin a dat Sfințitul Pahar. Și cuvioșii părinți cei ce s-au adunat în Cartaghen, așa anume au pomenit, ca întru cele sfinte nimic mai mult decât Trupul, și Sângele Domnului să se proaducă, precum și însuși Domnul a predat, adică pâine, și vin, cu apă amestecat. Deci dacă vreun episcop, sau prezbiter, nu după predata de apostoli rânduială face, și neamestecând apa cu vin, așa va proaduce Jertfa cea preacurată, să se caterisească, ca unul ce cu nesăvârșire pe Taină o vestește, și înnoiește cele predate.

TÂLCUIRE

Canonul acesta îndreptează răul obicei, care apucase a se ține în țara Armenilor, a liturghisi adică numai cu vin, fără a-l amesteca cu apă, după bisericasca predare. Și fiindcă ei aduc, spre adevierea acestui fel de obicei al lor, mărturie din tâlcuirea, ce face Ioan Hrisostom la Evanghelia lui Matei, și socotesc că acest dumnezeiesc părinte fiindcă zice acolo, că Domnul, și mai-nainte de Înviere, și după Înviere, a întrebuițat vin, surpă prin cuvântul acesta pe unirea

apei la Taine. Pentru această greșită înțelegere a lor, părinții aceștia arată adevărata înțelegere a cuvintelor sfântului, zicând. Că, fiindcă era un eres vechi ce se numea al Idroparastaților care numai apă întrebuițau la Dumnezeiasca Taină, și nu vin. dumnezeiescul Hrisostom surpând acest fel de eres, așa a grăit cuvântul, și nu ca cum primind acest rău obicei al Idroparastaților. Fiindcă însuși sfântul acesta prin Dumnezeiasca sa Liturghie a predat bisericii Constantinopolului, că în Jertfa cea fără de Sânge a Tainelor, să se amestece apă cu vin, spre arătarea Sângelui, și a Apei ce au ieșit din cinstita Coasta Domnului, fiind spânzurat pe Cruce, pentru lăsarea păcatelor și Învierea a toată lumea. După Evangheliceasca zicerea aceea: Unul din ostași cu sulița a împuns Coasta lui, și îndată a ieșit Sânge și Apă. Și nu numai Hrisostom, ci și Iacov Fratele lui Dumnezeu, și întâiul Ierarh al Ierusalimului¹⁹¹. Și marele Vasilie în liturghiile sale a predat a se săvârși sfântul Potir din vin și din apă, încă și părinții cei în Cartaghen adunați în canonul 44 pe care îl și aștern anume. Deci oricare arhiereu, sau prezbiter la Dumnezeiască Ierurghie nu amestecă apă cu vin, după apostoleasca predanie, să se caterisească. Fiindcă cu aceasta, face nesăvârșită Taina Dumnezeieștii Euharistii, și surpă cele predate.

CANONUL 33

Fiindcă ne-am înștiințat că în țara Armenilor, numai cei din neamul preoțesc se așează în cler, urmând obiceiurilor Iudaicești, se apucă a lucra aceasta, iar unii dintre dâșii și netunși, se așează ieropsalți, și anagnoști ai Dumnezeiescului Lăcaș. Am socotit, ca de acum, să nu fie cu putință celor ce voiesc a înainta pe oarecare în cler, privind la neamul celui ce se proheirisește. Ci ispitindu-i, de vor fi vrednici după hotărârile cele puse în sfințitele canoane, a se număra în cler, pe aceștia să-i prohirisească bisericești, ori de au fost din strămoși preoți, ori și de nu. Dar nici a ierta pe cineva dintre toți, a rosti în Amvon, Dumnezeieștile cuvinte către popor, după rânduiala celor în cler numărați. Dacă nu vreo ieraticască tundere va întrebuița unul ca acesta, și de nu va primi canonicește binecuvântare de la păstorul său. Iar de se va vădi cineva făcând afară de cele mai sus scrise, să se aforisească. [Apostolesc: 77; sinod 7: 14; Laodiceea 23: Cartagina: 22]

TÂLCUIRE

Și canonul acesta pe cei ce se află în țara Armnenilor îi îndreptează, care nu numai clerici făceau pe singuri cei ce se trăgeau din neam ieraticesc, urmând obiceiului Iudeilor, care făceau prezbiteri pe cei ce se trăgeau din singură seminția lui Levi. Ci și cântăreți, și citeți așeza în biserică, fără hirotésie de arhiereu. Rânduiesc (părinții sinodului acestuia) că de acum înainte să nu caute, de este din

¹⁹¹Însemnează că Liturghia Fratelui Domnului, după canonul acesta, este primită. Care din vechime se săvârșea în Palestina, iar acum nu este lucrătoare, și numai în oarecare locuri, și uneori se săvârșește. Iar Valsamon că și sinod ecumenic o primește, zice însă la întâia întrebare a lui Marcu al Alexandriei, că nu este primită. Poate pentru că la unele locuri se vede a fi minciunoșită. Că, De tine se bucură; ce zice să se cânte după, „Mai ales pentru Preasfânta Preacurata” nu este veche cântare, ci mai de curând. Vezi și catehisul. Dar și Emanuil Malaxos în capul 220 al nomocanonului istorisește cum că biserica a întrebuițat Liturghia lui Iacov până în zilele marelui Vasilie.

neam ieraticesc cel ce are a se hirotonisi, ci să-l ispitească de este cu adevărat vrednic a se face cleric. Și pe lângă acestea, ca să nu lase pe vreunul să rostească în Amvon Dumnezeieștile cuvinte norodului¹⁹², de nu va lua mai întâi, de la arhieru canoniceasca pecetluire de citeț. Iar care va face afară de acestea, să se aforisească.

CANONUL 34

Și aceasta încă ieraticescul canon luminat vorovindu-o, că vinovăția congiurației, sau afatriei și de legile cele dinafară cu totul s-a oprit; cu mult mai vârtos dar în biserica lui Dumnezeu se cuvine a se opri de a se face aceasta, și noi ne sârguim a păzi, încât de s-ar afla oarecare clerici, sau monahi, sau conjurându-se sau întovărășindu-se, sau prilejuri pândind asupra episcopilor, sau Conclericilor, cu totul să cadă din treapta sa. [Apostolesc: 31; sinod 4: 18; sinod 1 și 2: 13, 14, 15; Antiohia: 5; Cartaghen: 10, 62]

TÂLCUIRE

Canonul acesta este însuși cel al 18-lea al sinodului al 4lea și citește tâlcuirea lui acolo, vezi însă și tâlcuirea celui apostolesc 31.

CANONUL 35

Nu fie iertat vreunuia din toți mitropoliții, săvârșindu-se vreun episcop ce ar fi supus scaunului său, lucrurile lui, sau cele ale bisericii lui, a le lua, sau a-și-le însuși, ci fie sub paza clerului bisericii, a căruia răposatul se află întâișezător, până la înaintarea altui episcop. Afară de nu au rămas clerici în biserica aceea. Că atunci mitropoitul acestea le va păzi neîmpuținate, toate dându-le episcopului ce se va hirotonisi. [Apostolesc: 40; sinod 4: 22; Antiohia: 24; Cartagina: 30, 89]

TÂLCUIRE

Canonul acesta oprește și pe mitropoitul despre a lua lucrurile unui episcop supus al său, după ce ar trece din viața aceasta. citește-l și pe cel 40 apostolesc.

CANONUL 36

Înnoind cele legiuite de cei o sută cincizeci sfinți părinți, ce s-au adunat întru aceasta de Dumnezeu păzită și împăratească cetate, și ale celor șase sute

¹⁹²Însemnează că, după cartea a doua capul 57 al apostoleștilor așezământuri, celelalte cuvinte al Dumnezeieștilor Scripturi citețul le rostea norodului pe loc înalt în mijloc stând, iar Evangheliile diaconul, sau prezbiterul. Iar după Teologul Grigorie, precum zic unii, și Evangheliile, se vede că le zicea el în cel întâi înfruntătorul cuvânt împotriva lui Iulian: „Și ce, Nu trebuia aceste (adică evangheliceștile porunci) a le ști cu scumpătate, cel ce s-a învrednicit de cinstea dregătoriei Altarului celui mare, a se face citeți oarecând al dumnezeieștilor cuvinte? Iulian adică. Dar poate dumnezeiești cuvinte, ce acela citea, să fi fost și alte Scripturi, dar nu și Evangheliile. Care zice sfântul adică, că Iulian le citea, nu însă și că citea Evangheliile, măcar deși alcătuirea cuvântului aceasta dă a înțelege. Ori aceasta o zice teologul așa, și pentru că în cuvintele ce se citesc în biserică de către citeți, au și ziceri multe al Evangheliei semănite într-însele.

treizeci, ce s-au adunat în Calcedon, hotărâm, ca scaunul patriarhului Constantinopolului, să dobândească presbiile [pronomiile] cele întocmai cu ale scaunului Romei celei vechi, și întru lucrurile cele bisericești, ca acela să se mărească, al doilea după acela fiind, după care numeră-se scaunul al marei cetăți a Alexandrenilor, apoi cel al Antiohiei, și după acesta, cel al cetății Ierusalimlenilor. [Apostolesc: 30; sinod 2: 3; sinod 4: 28]

TÂLCUIRE

Canonul acesta reînnoiește pe canonul 3 al sinodului al 2-lea ecumenic, și pe cel al 28-lea al sinodului al 4-lea ecumenic, care cuprind pentru pronomiile scaunului Constantinopolului, cale căror tâlcuiri vezile la locul lor, citește și canonul al 6-lea al sinodului 1 ecumenic, și subînsemnarea aceluia, în care vorbim pentru cei 5 patriarhi.

CANONUL 37

Fiindcă în osebite vremi s-au făcut barbaricești năvăliri, și mai multe cetăți din acestea au ajuns a fi supuse celor fără de lege, încât de aceasta nu putea întâiul șezător al unei cetăți ca aceștia după hirotonia cea asupra lui, să-și primească scaunul său, și a se înscăuna într-însul cu Ieraticască așezare, și așa după obiceiul ce apucase a se ține hirotoniile, și toate cele ce episcopului se cuvin, și a lucra și a întrebuința. Noi păzind acestea, și sevasul preoției, și nicidecum voind spre vătămarea bisericeștilor drepturi, păgâneasca înjurare a se lucra, celor așa hirotonisiți, și pentru prezisa cauză neașezându-se în scaunele lor. Am hotărât, să se păstreze neprejudicare, ca și hirotoniile deosebiților clerici să le facă, și Stăpânirea presedenției după același hotar a o întrebuința, și adevărată, și legiuită să fie toată ocârmuirea cea purcezătoare de sub dânșii. Că nu se va opri de nevoia timpului, și de scumpătatea descrierii, hotarul economiei. [Apostolesc: 36; Anghira: 18; Antiohia: 17, 18]

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că, de vreme ce oarecare arhieriei după ce s-au hirotonisit, nu au putut merge la scaunele și eparhiile lor¹⁹³ fiindcă s-au robit de năvălirile barbarilor; pentru aceasta sinodul păzind cinstea și sevasul arhieriei, și nesuferind, ca robirea barbarilor să pricinuiască împiedicare bisericeștilor dreptăți, hotărăște, că, cei într-acest chip hirotonisiți, iar pentru prilejul, și frica barbarilor nu au putut a se așeza la scaunele lor, neînvinuit să facă hirotoniile trebuincioșilor clerici al eparhiei lor, și depărtați fiind ei de ea, precum canoanele povățui, și să-și aibă cinstea, și stăpânirea proedriei lor, după același hotar, adică precum s-a

¹⁹³Scaun se zice, nu chiar parohia, ci ceea ce este locuită cu creștini, și cu clerici. Drept aceea cei ce hirotonisesc în numele oarecăror cetăți, sau orașe sau sate care de creștini, și clerici, sunt pustiite, aceștia proestoșind un loc fără de locuitori credincioși, și fără clerici, sunt dintre cei neatârnat hirotonisiți, după papisticeasca idolopie a lor (adică facere de idoli), a patriarhilor răsăritului care este afară de canoane, după cel al 6-lea al sinodului 4. Pentru aceasta unii ca aceștia nu trebuie a se cinsti cu presedenție de episcop.

hotărât a fi eparhia lor, întâi, adică, sau a doua, sau trei, și mai departe. Și câte ar lucra cu arhierasca dreptate, adică ca arhieriei, să fie adevărate și legiuite. Căci măcar că scumpătatea, adică de a merge ei la scaunele lor, și a lucra unele ca acestea, s-au micșorat pentru nevoia vremii, și a barbarilor. Însă nu se va micșora de aceasta și hotarul iconomiei, adică și de a lucra ei acestea la scaunele lor, măcar departe fiind de ele.

CANONUL 38

Canonul cel așezat de părinții noștri, și noi îl păzim, care așa învață, de s-ar fi înnoit vreo cetate din porunca împărătească, sau încă și de s-ar înnoi, politiceștilor și publicelor forme, urmeze și rânduiala lucrurilor celor bisericești. Acest canon este însuși al 17-lea al sinodului 4. Și vezi-i tâlcuirea acolo. [sinod 4: 17]

CANONUL 39

Fratele, și siliturghisitorul nostru Ioan proșezătorul Ostrovului Kiprilor, împreună cu poporul său, în eparhia Elispontului, pentru barbariceștile năpădiri, și spre a se slobozi de păgâneasca robie, și curat se supune scripturile precreștineștei stăpâniri, mutându-se din numitul ostrov; cu purtare de grijă a iubitorului de oameni Dumnezeu, și cu osteneala iubitorului de Hristos, și a binecinstitorului împăratului nostru, hotărâm, ca neînnoite să se păzească pronomiile cele date scaunului bărbatului celui mai sus numit de către purtătorii de Dumnezeu părinți cei întâi adunați în Efes, ca Iustianupolul cel nou să aibă dreptul cel al Constantinopolului, și preaiubitorul de Dumnezeu episcopul cel așezat asupra ei, să șadă mai sus decât toți cei ai eparhiei Elispontenilor, și de către episcopii săi să se hirotonisească, după vechiul obicei. Că obiceiurile cele în fiecare biserică, și de Dumnezeu purtătorii părinții noștri au socotit să se păzească; episcopul cetății Chizicenilor supus fiind întâiului șezător a prezisului Iustinianupol, potrivit tuturor celorlalți episcopi, celor de sub arătatul întâiului șezător preaiubitorul de Dumnezeu Ioan. De către care, trebuința cerând, și episcopul al aceleiași cetăți a Kizicenilor se va hirotonisi. [Apostolesc: 34; sinod 1: 6, 7; sinod 2: 2, 3; sinod 3: 8; sinod 4: 28; sinod 6: 36; Antiohia: 9]

TÂLCUIRI

În timpul Împăratului Iustinian al doilea, Ioan Arhiepiscopul Ciprului ducându-se din eparhia sa împreună cu norodul său, a venit în eparhia episcopului (iar episcopul este, după Valsamon răsăriteneștile hotare, cele de la Avid, adică cetatea cea răsăritenească din afară, ce se întind până la Tracia; iar după Hrisant, gâtul mării cel ce se întinde de la Tenedo până la Caliupoli) atât pentru năvălirile barbarilor, cât și pentru că slobozindu-se din robia lor, cu purtarea de grijă a lui Dumnezeu, și cu silința împăratului s-au supus împărăției grecești. Pentru aceasta canonul acesta poruncește să se păzească întregi pronomiile cele hărăzite scaunului Ciprului, de către canonul al 8-lea al sinodului al treilea, și noul Iustinianupol

acesta să aibă dreptul Constantinopolului (adică să fie și acesta neatârnat ca și aceia sau, precum cea asienească, ponticească, și trachicească s-au supus scaunului Constantinopolului, precum am zis la canonul 28 al sinodului al 4-lea, așa și eparhia Elispontului să se supună scaunului Ciprului) și să se hirotonisească arhiepiscopul acesteia de către episcopii săi, după vechiul obicei. Deci, mitropolitul Cetății Chizicului să se supună celui al Ciprului, precum și toți episcopii cei din Cipru, și trebuința cerând, de dânsul să se hirotonisească.

CANONUL 40

Fiindcă a se lipi de Dumnezeu prin depărtarea din tulburările vieții, este faptă foarte mântuitoare, trebuiește noi nu necercetat a primi afară de vreme pe cei ce aleg viața monahicească. Ci a păzi hotarul cel predat nouă de către părinții și întru acestea, încât atunci se cuvine a se primi dând mărturia vieții celei după Dumnezeu, ca adevărată, și din cunoștință, și cu judecată făcută, după împlinirea cuvântului. Deci să fie cel ce va a se supune sub jugul monahicesc, numai puțin, decât de zece ani, supuse această vreme întâiului șezător, și cercării celei de dânsul, de va socoti că este mai de folos a-i prelungi vremea, spre introducere în monahiceasca viață, și așezare. Că deși marele Vasilie în sfințitele sale canoane, pe ceea ce de voie se aduce pe sine lui Dumnezeu, și îmbrățișează fecioria, de șaptesprezece ani fiind, legiuiește a o număra în ceata fecioarelor, Deci dar noi urmând pildei celei pentru văduve, și diaconițe, analoghicește (și proporționat) am îngrădit a fi în numita vârstă și cei ce aleg monahiceasca viață. Că la dumnezeiescul apostol este scris: Văduva de șaizeci de ani cu vârsta a se număra în biserică. Iar sfințitele canoane, au predat diaconița a se hirotonisi la vârsta de patruzeci de ani, biserica cu Dumnezeiescul Dar mai întărită fiind, și văzând că sporește înainte, și întărirea și asigurarea Credincioșilor întru păzirea Dumnezeieștilor porunci, care și noi prea bine înțelegându-o aceasta, desăvârșit am rânduit, bunăcuvântarea harului celui ce voiește să înceapă nevoințele cele după Dumnezeu, ca oarecare pecete în grabă noi însemnându-o întru el, de aici ele spre a nu se lenevi pe multă vreme, și a nu se zăbovi punând noi la cale, mai ales cu adevărat grăbindu-ne și către a bunului alegere: și așezare. [sinod 1: 19; sinod 4: 15; sinod 6: 14; Cartagina: 6, 51, 153; Vasilie: 18, 24]

TÂLCUIRE

Cei ce voiesc a se face monahi, sau monahii, nu se cuvine, după canonul acesta, a se primi fără cercetare; și afară de vremea cuviincioasă, și de hotarul cel dat de Dumnezeieștii părinți (și mai ales de marele Vasilie). Ci atunci se cuvine a se primi mărturisirea, și făgăduința ce vor da unii ca aceștia către Dumnezeu, ca adevărată, și din a loruși voință făcută, după ce se va deplini judecata minții lor, precum în canonul 18 zice marele Vasilie, și mai ales întru a sa a 15-a hotărâre pe larg. Deci cel ce voiește a se face monah, să nu fie mai puțin de zece ani, însă în stăpânirea arhiereului să fie de a-i face cercarea lui, și să-i adaoge anii (după măsura socotinței sale celei din fire), de va socoti mai de folos. Căci deși marele

Vasilie în pomenitul canon al său, rânduiește, a se împreună număra în ceata fecioarelor fecioara ce va fi mai sus de șaisprezece, sau șaptesprezece ani. Dar noi (zic părinții acestui sinod) urmând pildei văduvelor, și a diaconițelor, acei 16 și 17 ani ai lui Vasilie, în zece ani am împuținat. Căci, apostolul rânduiește: Să se numere văduva în biserică, nu mai puțin de 60 de ani. Iar părinții sinodului al 4-lea zic să se hirotonisească diaconița în vârstă de 40 de ani, în canonul al 15-lea. Văzând noi biserica lui Dumnezeu sporind cu Dumnezeiescul Dar, și statornicia ce arată creștinii întru păzirea dumnezeieștilor porunci. Acestea și noi bine socotindu-le, canonul acesta am rânduit, întipărint în fragedul suflet al celui ce vrea să înceapă duhovniceștile nevoințe ale monahilor, ca pecetea, buna cuvântare a Dumnezeiescului Dar, și întărindu-l pe el în canonul acesta, nu spre a se lenevi în multă vreme despre lucrarea faptelor bune, ci spre a alege în grabă partea cea bună.

CANONUL 41

Cei ce se află prin cetăți, sau prin sate, voind a se duce în închideri, și a lua aminte de sineși în singurătate, mai întâi trebuie a intra în mănăstire, și a se învăța singuratica petrecere, și în vreme de trei ani exarhului mănăstirii întru frica lui Dumnezeu a se supune, și după toate chipurile, precum se cuvine, împlinind ascultarea. Și așa mărturisind despre proalegerea cea întru acest fel de viață, și că din toată inima de bună voie o îmbrățișează aceasta, să se ispitească de către proșezătorul [presedentul] locului. Apoi așa alt an, să stăruiască în afară de închisoare, ca scopul lor mai mult să se arate. Că atunci vor da deplină încredințare, că nu vânându-se de deșarta slavă, ci pentru însuși binele cel adevărat, vânează liniștea aceasta. Iar după împlinirea a atâtuî timp, de vor rămâne întru aceeași proalegere, să se închidă ei, și să nu le mai fie iertat, când vor voi, a se depărta din acest fel de singurătate. Fără numai dacă pentru vreun obștesc folos, sau pentru vreo altă nevoie ce îi silește pe ei de moarte, s-ar trage către aceea, și așa, cu bincuvântarea episcopului locului. Iar afară de zisele pricinui, apucându-se a ieși din locuințele lor, mai întâi adică fără voia lor să se închidă în pomenita închisoare, iar apoi cu posturi, și cu alte aspre petreceri să-i vindece pe ei. Știind, după ceea ce este scris: „Că nimeni punând mâna pe plug, și întorcându-se înapoi, este îndreptat întru Împărăția Cerurilor”. [Luca 9, 62]

TÂLCUIRE

Mare, și îndrăzneată faptă este, că, îndată din lumeasca viață, a se depărta cineva, și a se închide în lăuntru în închisori (precum în peșteri, sau în alt fel de locuință închisă), și de la o covârșire să sară la altă covârșire, de la noianul vieții zic, cel mult tulburător, la noianul cel cu anevoie umblat al liniștii. Pentru aceasta părinții aceștia, în canonul acesta, rânduiesc, că cei ce voiesc a o face aceasta, mai întâi să meargă în mănăstire, și după ce trei ani vor arăta întru toate ascultarea către egumenul, să se cerce de către arhiereul, de vor mărturisi că de bună voie, și din toată inima doresc acest fel de depărtare. Apoi după aceasta, să se liniștească în

vremea unui an afară de închisoare, pentru ca să dea mai multă încredințare, că nu pentru slava deșartă, ci numai pentru binele liniștirii, doresc viața aceasta. Și dacă după toate acestea vor sta statornici în cugetarea și sânguința aceasta, atunci să se închidă, și mai mult să nu aibă a ieși afară, când vor voi, afară numai pentru obștescul folos al norodului, și pentru primejdie de moarte. Însă și atunci să iasă cu blagoslovenia, și cu voia episcopului locului. Iar dacă fără de pricinile acestea ar ieși, în silă să se închidă iarăși în pomenita lor închisoare, și cu postiri, și cu alte rele pătimiri, să se canonisească, pentru ca să se învețe, că, precum a zis Domnul: „Cel ce pune mâna sa pe plug, adică cel ce va începe viețuirea cea după Dumnezeu, apoi se va întoarce la lumeasca viață, acesta nu poate a merge drept la Împărăția Cerurilor”.

CANONUL 42

Cei ce se zic pustnici, care poartă negru, și plete la cap, înconjurând prin cetăți, printre bărbați mireni, și printre muieri petrecând, și epanghelma lor ocărând, hotărâm de vor alege a-și tunde pletele, primind și chipul celorlalți monahi, aceștia să se așeze în Monastire, și între frați să se numere. Iar de nu o vor alege aceasta, desăvârșit să fie goniți din cetăți, și să locuiască în pustietăți, din care și pe numirea lor o au plăsmuit.

TÂLCUIRE

Fiindcă din vechi mulți amăgitori de noroade, pustnici numindu-se, purta negre, și plete la cap, și înconjurau prin cetăți, printre bărbați și muieri, ocărând epanghelma monahicească. Pentru aceasta poruncește canonul acesta, că unii ca aceștia, de voiesc a-și tunde părul, ca și ceilalți monahi ce se află prin monastiri¹⁹⁴, și a se așeza în monastire, bine. Iar de nu vor voi desăvârșit să se gonească de prin politii, și să se ducă să locuiască în pustietăți, de unde mincinos, și nu cu adevărat, s-au numit pe sineși pustnici.

CANONUL 43

Cu puțință este creștinului a alege viața ascetică (nevoitoare), și pe ameteala cea mult tulburătoare a lucrurilor vieții lepădându-o să intre în monastire, și după chipul monahicesc să se tundă, măcar în ori ce fel de greșală s-ar prinde; că Mântuitorul nostru Dumnezeu a zis: „Pe cel ce vine către mine, nu-l voi scoate afară” [Ioan 6: 37] fiind dar că monahiceasca petrecere, ne închipuiește nouă pe viața cea întru pocăință, împreună binevoim

¹⁹⁴Însemnează că din canonul acesta, monahii cei ce sunt în chinovii și în monastiri, se cuvine a-și tunde măsurat părul capului, atât din canonul acesta, cât și din cuvântul cel pentru feciorie al marelui Atanasie, și din cel 1 pașnic al lui Grigorie Teologul, și din multe istorii al Lavsaiconului. Fiindcă la monahi vremea aceasta, este vreme de plângere, după Hrisostom (voroava 56 Matei) și după Ioan al scării. Iar Dumnezeu prin Isaia zice, că semn de plângere, și de tânguire, și de bocit, este raderea capului [Isaia 22, 12]. Și dacă, după Pavel, de obște tot bărbatul purtând plete se sluțește, cu mult mai vărtos monahii, și mai ales tineri, și diaconii? Că unii ca aceștia, cu cât smintesc pe ceilalți cu fețele lor, cele tinere și fără barbă, pe atât smintesc și cu pletele lor cele lungi și pieptănate. De acestea dar se cade a se păzi cei ce păzi cei ce se află prin cetăți, și mai ales în Constantinopol.

celui ce cu adevărat se adaogă către aceasta. Și nici un chip îl va opri pe el despre împlinirea scopului său. [sinod 1 și 2: 2]

TÂLCUIRE

Precum se vede, voind unii a se face monahi, se opreau de către oarecare, poate pentru păcatele ce ar fi făcut. Pentru aceasta canonul rânduiește, că are voie fiecare creștin (de sineși stăpân fiind adică, și nu sub stăpân. După cel apostolesc 82) a se lepăda de lume, și a se duce în monastire spre a se tunde¹⁹⁵, măcar de ar fi făcut și păcatul cel mai mare. Fiindcă și Domnul a zis: că „pe cel ce vine către Mine nu-l voi scoate afară”. Deci de vreme ce viața monahilor închipuiește pe pocăință, precum și stâlpul închipuiește pe lucrul cel ce se scrie pe el. Pentru aceasta și noi ne mulțumim, și împreună ne bucurăm cu cei ce o procinstesc pe ea, și nici o pricină (de păcat adică, nu și de sub stăpânire) nu-i va opri pe unii ca aceștia de la împlinirea țintirei lor. Zice însă și canonul 25 al lui Nichifor, că dacă fiind cineva bolnav, ar cere monahicescul chip, se cade a i-l da, fără întârziere de vreme, și darul să nu i se oprească. Tot aceasta o zice și Valsamon, și Simeon al

¹⁹⁵ Tunderea aici canonul zice pe chipul cel mare și Îngeresc, fiindcă, după Valsamon (la tâlcuirea canonului al 2-lea al sinodului din sfânta Sofia), chiar tunderea este îmbrăcarea cea în chipul cel mare și Îngeresc. Trebuie însă a ști, că din început chipul monahicesc a fost unul și singur, cel mare adică, precum scrie sfântul Teodor Studitul în Testamentul său. Nu vei da cuiva chipul cel ce-i zic mic, apoi pe cel mare; pentru că chipul unul este, precum și botezul, în ce chip l-au întrebuințat sfinții părinți. Și dumnezeiescul Grigorie Palama într-o epistolă către Pavel Ieromonahul zice, acesta este marele și monahicescul chip. Iar chip mic al monahilor părinții nu știu, ci oarecare dintre cei mai noi, s-a arătat, că l-au întrebuințat în două, fiind însă că fac aceleași întrebări și răspunsuri, și făgăduințe atât la cel mic, cât și la cel mare, iarăși un chip îl socotesc. Și Simeon al Tesalonicului (Cap 20) zice, că precum botezul este unul și singur, așa și chipul monahilor. Că chipul cel mic este aravonă și început al celui mare, și s-au izvodit de oarecare urmași părinți pentru neputința (sau și lenevirea) oamenilor. Și Molitfelnicul, încă și Valsamon, chipul cel mic îl numesc arvună al celui mare. Iar Iov, cel ce se numește păcătos, în Cartea cea pentru Taine (la sintagmation a lui Hrisant al Ierusalimului) și al 3-lea chip adaogă zicând, așa: monahicescul chip de la cel mai mic spre cel mai deplin sporește, de la chipul cel mic purtător de rasă numit, la sfântul chip cel al tunderii. Și de la acesta iarăși la cel mare Îngeresc numit; asemeni dar și cartea rugăciunilor în trei împarte rânduielile chipului, în rânduiala purtătorilor de rasă, a chipului celui mic, și a chipului celui mare. Și nu numește chip mic pe cel purtător de rasă ca Iov, ci pe cel ce se numește de către noi de obște purtător de Cruce, pe care Iov mai sus l-a numit chip al tunderii. Acestea așa fiind zise, câți vor apuca a se face purtători de rase, nu mai pot a lepăda rasa și a se însura (ferească Dumnezeu). Căci cum vor îndrăzni aceasta, de vreme ce și perii capului l-au tuns, care însemnează că au lepădat toată cugetarea lumească și au afierosit viața lor lui Dumnezeu. Cum, când și rasă monahicească Blagoslovită a îmbrăcat, și camilafcă, și numele ș-au schimbat, și două rugăciuni de preot li s-au citit, prin care mulțumește lui Dumnezeu, pentru că fu slobozit din viața cea deșartă și lumească. Și i-a chemat la cinstitul cin al monahilor și roagă pe Dumnezeu să-i primească întru mântuitorul său jug? Și dacă cel ce făgăduiește numai a se face monah, fără a îmbrăca rasă, nu trebuie a călca, ci a-și împlini făgăduința sa; după ceea ce scrie: „Rugăciunile mele voi da Domnului.” Cu cât mai vârtos cel ce rasa o a îmbrăcat? Pentru aceasta și Valsamon (tâlcuirea canonului 5 al sinodului 1 și 2) zice: cel ce a îmbrăcat rasa nu are voie de aici a se face mirean, ci va fi silit a-și împlini întâiul său scop. Adică, să ia chipul cel desăvârșit, iar de nu va voi, se va pedepsi, precum legea poruncește la titlul 1 al cărții a patra. Și iarăși câți purtători de Cruce se află (adică îmbrăcați în mantie) se îndoiesc că nu ar fi datori a păzi scumpătatea chipului celui mare (megaloshimos adică a schimnicilor), nu se amăgească, ci aducă-și aminte că aceleași făgăduințe au dat, și pentru aceea sunt datori a păzi aceeași asprime de viață; și sârguiască-se dar, a lua chipul cel mare și desăvârșit.

Tesalonicului; însă fără de bătrân, care urmează al primi pe el spre supunere, nici un monah să se facă, după canonul al doilea al sinodului întâi și al doilea

CANONUL 44

Monahul prinzându-se în curvie, sau luând femeie spre împărtășirea nunții, și spre împreună petrecerea, certărilor celor ce curvesc după canoane se va supune. [sinod 4: 16; Anghira: 19; Vasilie: 6, 18, 19, 20, 60]

TÂLCUIRE

Monahul de se va dovedi că a curvit, ori că s-a însurat, ca un curvar, șapte ani să se certe după canoane, mai întâi desfăcându-se și nelegiuita nuntă, hotărâște canonul acesta¹⁹⁶.

CANONUL 45

Fiindcă ne-am înștiințat, că în oarecare femeiești monastiri cele ce voiesc a se învrednici sfințitului chipului aceluia, cu haine de mătase, și în tot felul de înveșmântări, încă și cu podoabe cu aur, și cu pietre scumpe împestrițe, se împodobesc de către cei ce le aduc pe ele, și așa apropiindu-se la Jertfelnic, se dezbracă din îmbrăcămintea atâtei materii, și că îndată se face asupra lor binecuvântarea chipului, și se îmbracă ele cu îmbrăcămintea cea neagră. Hotărâm, ca de acum să nu se mai facă aceasta; că nici este lucru cuvios, ceea ce acum prin a sa voie a lepădat toată desfătarea vieții, și au înbrățișat petrecerea cea după Dumnezeu, și o au adevărit aceasta cu cugetări neclintite, și așa au venit în monastire, ca iarăși să-și aducă aminte prin podoaba aceasta stricăcioasă și curgătoare, de cele ce au uitat. Și dintru aceasta să rămână cu îndoială, și sufletul să se tulbure, ca valurile cele ce se învâluiesc, și încoace și încolo se întorc; încât nici lacrămă, este, cu puțință a mai slobozi oarecând, nici a arăta cu trupul umilința cea din inimă. Ci deși puțină oarece s-ar ivi lacrămă, precum se întâmplă, nu este mai mult pentru așezarea nevoinței cei monahicești, decât pentru că părăsește lumea, și cele din lume, să se socotească de către cei ce o văd pe aceasta că se apropie.

TÂLCUIRE

Oprește canonul acesta pe cele ce vin spre a se face monahii, de a veni cu haine de mătase și cu podoabe scumpe, și a se îmbrăca îndată în cele monahicești. Că nu este de cuviință, ceea ce de bună voie au lepădat dulceața vieții, și a iubit petrecerea cea după Dumnezeu, a veni iarăși întru pomenirea, celor ce le-au defăimat, și le-au uitat prin acest fel de podoabe¹⁹⁷. Încă și a se tulbura sufletul ei

¹⁹⁶Valsamon văzând că curvarul monah însurându-se se canonisește, de canonul acesta, ca și un mirean, zice, că aceasta compogorâre se face pentru monahii aceia, care de sineși, și de bună voie se despart de nelegiuita lor nuntă, și care vor năzui la mărturisire, și al pocăință, nu și de cei ce în silă sunt trimiși la pocăință.

¹⁹⁷Din cuvintele acestea ale canonului încheiem, că uitarea aceasta prin oarecare îndelungată vreme în Monastire, și prin ispitire se face, și prin urmare. Că și atunci monahii, și monahiile, cu hainele cele

lumești făceau cercare, și nu cu îmbrăcăminte de rase. Că cu îmbrăcămintea cea neagră, zice, după ce veneau în monastire se îmbrăcau; iar mai arătat se face aceasta din canonul 135 al celui din Cartaghen. Vezi și 1 a lui Nicolae. Și însemnează după Pahimer la tălmăcirea ce face la sfântul Dionisie, că îmbrăcămintea neagră a monahilor însemna, că ei petrec monahicește, strânși întru sineși, precum și colorul cel negru se strânge întru sine. monahiceasca rânduială este a petrece monahicește; că aceasta însemnează îmbrăcămintea cea neagră. Pentru aceasta și marele Atanasie în cuvântul cel pentru feciorie zice, îmbrăcămintea ta este neagră, nu cu vopsea boită, ci însăși firească. Însă nu numai cele negre sunt însușite monahilor. Ci și cele lae, adică nici desăvârșit negre, nici albe; pentru aceasta și Hrisostom zice în cel pentru feciorie, nu în hainele cele lae, și în culori este feciorie. Iar negrul color, însemnează încă și plângerea, și întristarea ce trebuie să aibă monahul. Că cei ce se întristează și plâng pentru moartea oarecăror rudenii ale lor, obișnuiesc a se cerni. Fiind însă că am pomenit pentru îmbrăcămintea monahicească, bine este să tâlcuim aici și ce însemnează fiecare. Deci cămașa, însemnează pe haina veseliei, și dumnezeiasca dreptate, cu care se îmbracă monahul în locul hainelor celor de piele, și în locul goliciunii lui Adam, după Evhologion, și după Simeon al Tesalonicului. Paliul (care era o haină și o îmbrăcăminte ca în chipul rasei celei ce se poartă pe deasupra, sau amândouărasei, precum și Simeon al Tesalonicului îmbrăcăminte pe deasupra o numește, și Avva Isaac zicând, învășură-ți paliolul tău), îmbrăcăminte voiește să fi fost, și nu ca monahii de acum Paliolul luându-l, în locul acestuia întrebuintează pe cel ce se numește paramand, în vreme ce numele paramandiului însemnează îmbrăcăminte, ca o a doua mandie (mantie) (pentru aceasta, precum se vede în Evhologhion mandie numește pe chipul cel mic și nu bucățica aceasta în patru cornuri, ce o poartă acum cei îmbrăcați în chipul cel mic dinapoi la spate) palion acestea zic, însemnează pe podoaba nestricăciunii și a cinstirii, și pe dumnezeiescul acoperământ și învelire, după Evhologhion, și după Simeon al Tesalonicului. Brăul de curea fiind, și mijlocul strângând, unde sunt rărunchii partea cea poftitoare, însemnează pe omorârea truștilor pofte, și pe întreaga înțelepciune, și a fi gata întru slujbe monahul, după Evhologhion, și Simeon, și Chiril al Ierusalimului și Dorotei, și Sozomen. (cartea 3, 13). Sandalii sau papucii, însemnează că se cade monahul gata a alerga în calea Evangheliei păcii, fără a se poticni, ci a călca peste șerpii cei gândiți. Și că precum sandalii sunt supuși celui alt trup, așa și trupul se cade a fi supus sufletului, după Evhologhion, Simeon, și Chiril al Ierusalimului. Acestea sunt veșmintele celui mic și stavrofor (purătorul de Cruce); iar cel îmbrăcat în megaloschimos (adică chipul cel mare Shimnicul) are și aceste trei îmbrăcăminte mai mult, cuculion, analavul, și mandia. Însă cuculiul însemnează, pe coiful mântuirii, după Evhologhion, și pe umbrirea dumnezeiescului Har, care leapădă înțelegerile lumii, după Simeon, și după Chiril al Ierusalimului, pe nerăutate, și pe Smerenie. Că și pruncii cei fără de răutate acest fel de cuculiu (tichii) poartă, după Sozomen și Dorotei. Iar analavul (care și Anavolevs, adică slujitor se numește de Sozomen, este de piei după Simeon, iar acum se numește nolistavrion) însemnează că monahul ia asuprași Crucea Domnului, și urmează lui, după aceleași mărturii. Având însă și dinainte și dinapoi Cruci, însemnează că și lumea s-a răstignit monahului, cu depărtarea de dânsa, și monahul lumii, cu neîmpătimirea cea către dânsa, după zicerea: „Mie lumea s-a răstignit, și eu lumii”. Iar Sozomen zice că strângând aceasta amândouă spetele, însemnează că monahul este gata spre slujbă. Iar mandia (care este îmbrăcăminte fără mâneci Sozomen o numește coloviu și Dorotei iarăși), cuprinzătoare fiind a tuturor celorlalte, însemnează că monahul este înfășurat în ea, ca în mormânt după Simeon. Iar Sozomen, și Dorotei zic, că aceasta neavând mâneci, însemnează că monahul nu se cade a ridica mâna asupra cuiva, nici a face ceva de ale omului celui vechi. Iar întinderea mandiei, însemnează pe întrariparea Îngerilor, după Chiril al Ierusalimului. Că Îngeresc se cheamă chipul monahilor, iar cele patru cornuri ale Mandiei, însemnează pe cele patru Generalnice bunătați, înțelegerea, întreaga înțelepciune, dreptatea, și bărbăția; are adică și semn roșu mandia, care însemnează după Avva Dorotei, că monahii prin acela se cunosc, și sunt ostași ai Cerescului Împărat. Iar că aceasta se dă numai celui cu chipul cel mare, se înțelege din zicerea lui Simeon Tesalonicul. Iar în sfârșit, ca o cuprinzătoare a tuturor se îmbracă mandia. (cap 273 când și mai cu glas zice preotul: „Fratele nostru cutarele a luat marele și Îngerescul chip” măcar că Evhologhiul pentru mantia schimnicului nici ca cum pomeneste. Iar camilavhiul, și epanocamilavhul binecuvântare osebită nu au. Unii însă buna cuvântare cuculiului o zic și la camilavhul purtătorului de Cruce; acestea așa fiind zise, se cade preotul în locul aceluia mic paraman, să binecuvinteze rasa cea de deasupra și să o dea monahului să o îmbrace; ca nu când îi dă rasa cea pe deasupra să nu aibă rugăciune și

ridicându-se asupra-i năluciri lumești, ca niște valuri, încât nici lacrămă a o mai lăsa să scoată, când se tunde, cu care să-și arate umilința inimii. Iar deși ar scoate puțină lacrimă, poate, că se socotește de cei ce privesc, că o au scos, nu pentru că s-a învrednicit Îngerescului chip, ci pentru că a lăsat lumea, și cele din lume.

bunacuvântare a zice. Iar dacă cineva ar voi a purta paramandul acel mic, peste dulamă în loc de Cruce, mi se pare că nici o necuviință urmează.

CANONUL 46

Cele ce aleg viața ascetică, și se așează în monastire, nicidecum să iasă, iar dacă vreo nevoie neapărată pe ele le-ar trage spre aceasta, cu binecuvântare, și cu învoirea proestoasei facă-o aceasta. Și atunci nu singure de sineși ci cu oarecare bătrâne, și proestoase, în monastire cu porunca igumeniei, iar a dormi afară ele nicidecum le este slobod. Dar și bărbații cei ce urmează viața monahicească, trebuința silind, și ei cu bine cuvântarea celui ce i s-au încredințat igumenia să iasă. Drept aceea, cei ce calcă hotărârea cea acum de noi poruncită, ori bărbat ar fi, ori femeie, cuvenitelor certări să se supună. [sinod 6: 46]

TÂLCUIRE

Nu vor părinții aceștia cât de puțin a ieși din monastirile lor monahiile; iar deși vreo neapărată nevoie le-ar sili spre aceasta, cu binecuvântarea, și voia proestoasei să iasă, și atunci, nu singure, ci împreună cu alte bătrâne cu vârsta, și cu înțelepciunea. Iar a dormi poartă afară din monastirea lor, cu totul nu este iertat. Ci și monahii așisderea, nevoia silind, iasă cu binecuvântarea egumenului. Iar câți vor face într-alt chip, să se certe cu potrivitele certări, ce va socoti egumenul, sau egumenia, ori bărbați de ar fi.

CANONUL 47

Nici în monastirea bărbătească femeie, nici în femeiască bărbat, să doarmă. Că afară de toată poticnirea, și de scandală se cade a fi credincioșii, și a-și îndrepta viața lor, către buna cuviință, și apropiată Domnului; iar de va face cineva aceasta, ori cleric de ar fi, ori mirean, să se aforisească. [sinod 7: 18, 20, 22]

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că nici o femeie de obște, să doarmă noaptea în monastire bărbătească, nici bărbat de obște iarăși, în monastire femeiască. Pentru că de obște creștinii, se cuvine a nu pricinui vreo sminteală, și prepus altora, ci să-și petreacă viața lor cu bună cuviință, și bineplăcută Domnului. Și cu mult mai vârtos se cuvine a păzi despre aceasta monahii, căci dimpotrivă, și loruși își pricinuiesc scandală, aprinzând focul cel în fire sădit al poftii, și bărbații, și femeile; și altora pricinuiesc scandală, dându-le prepusuri necuviincioase pentru dâșii. Și care o ar face aceasta, să se aforisească, ori cleric de ar fi, ori mirean.

CANONUL 48

Femeia celui ce se ridică la proșederea episcopiei, după învoirea cea între dâșii, mai-nainte despărțindu-se de bărbatul său, după hirotonia episcopiei cea pusă asupra lui, să intre în monastire, care va fi zidită departe de așezarea episcopului, și purtarea de grijă de la episcop aibă-o. Iar de se va arăta vrednică, înainteze-se și la dregătoria diaconiței.

TÂLCUIRE

Poruncește canonul acesta, ca femeia celui ce are a se face arhiereu, mai-nainte să se despartă de el cu de obște învoire, și a ei și a lui. După ce el se va hirotonisi, ea să intre în monastire depărtată de eparhia lui, întru care să se călugărească. Însă să i se poarte de grijă pentru cele de nevoie spre îndestularea vieții, de către fostul ei bărbat (de va fi săracă adică), și aceasta o au poruncit canonul a se face, ca nu văzând unul pe altul, adeseori să-și aducă aminte de petrecerea și împreună viețuirea lor cea mai dinainte, și prin urmare să se aprindă spre trupească iubire. Iar de va fi vrednică, să se facă și diaconiță; citește și apostolescul canon 5 și cel 12 al sinodului 6 și subînsemnarea canonului 40 al aceluiași sinod. Din acest canon însă cu dreptate închei Vlastar, că nici femeile preoților ce mor pot a doua oară a se mărita.

CANONUL49

Reînnoind și acesta sfințit canon, hotărâm, ca monastirile cele odată consfințite (catierosite) după socotința episcopului, să rămâie pentru totdeauna monastiri, și lucrurile cele cuvenite lor, să se păzească pentru monastire, și să nu mai poată a se face ele lumești locuințe, și nici de către oricare dintre toți să se dea acestea la bărbați lumești. Ci deși până acum s-a făcut aceasta, hotărâm ca nicidecum să se urmeze; iar cei ce s-ar apuca a o face aceasta de acum înainte, să se supuie certărilor celor din canoane. [sinod 4: 24; sinod 7: 13]

TÂLCUIRE

Acest canon reînnoiește pe cel al 24-lea al sinodului 4 pe care îl și așterne anume, și vezi tâlcuirea acolo. Adăogând aceasta numai mai mult decât acela, ca nici să se dea monastirile de către oricine (adică de cleric, nici de monah, nici de mirean), la bărbați lumești, spre a le ocârmui adică, și de s-a făcut aceasta până acum, de acum înainte însă să nu se facă.

CANONUL 50

Nimeni dintre toți ori din mireni, ori din clerici de acum să nu se mai joace în Chive, iar de se va vădi cineva făcând una ca aceasta, de va fi cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească. [Apostolesc: 42, 43]

TÂLCUIRE

Opresc părinții aceștia de a se juca vreun mirean, sau cleric în chive, adică în ghioci, sau în cărți sau în dame, sau într-alt jocuri de acest fel. Iar care după canonul acesta, s-ar juca întru acestea, de va fi cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească.

CANONUL51

Desăvârșit oprește sfântul, și ecumenicul sinod, pe cei ce se zic mimi, și teatrele acestora, dar apoi și privirile vânaturilor, și jocurile cele de pe Scenă, a se face. Iar dacă cineva canonul l-ar defăima, și către ceva din aceste oprite pe sineși s-ar da, de va fi cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean să se

aforisească. [sinod 6: 24, 62, 66; Cartaghen: 17, 70]

TÂLCUIRE

Cu toată deplinătatea oprește canonul acesta de a se face cei ce se zici mimi care, uneori urmează chipurile arapilor, alteori ale armenilor, și alteori ale robilor. Și uneori lovind cu palmele peste față, cu toate acestea îndeamnă pe privitori să se strice de râs. Iar privirea vânaturilor este¹⁹⁸ a privi cineva fiarele, lei, adică, sau urși, sau altele, să se lupte unele cu altele, sau cu oamenii ce sunt osândiți spre moarte. Că nemilostivire și cruzime mare este a privi cineva sângele unora ca acestora vărsându-se, și a râde. Oprește încă pe lângă acestea și jocurile, și gingășiturile cele necinstite ce fac, ori bărbații, ori femeile, la teatre. Drept aceea actori se numesc cei ce fățarnicesc, când că sunt împărați, alte ori domni, alte ori slugi, și alteori altceva. Și care va defăima canonul ceva, și va face dimpotrivă, clericul să se caterisească, iar mireanul să se aforisească.

CANONUL 52

Întru toate zilele ajunării sfintei Păresimi, afară de Sâmbăta și Duminica, și de sfânta zi a Bunei Vestiri, să se facă sfințita Liturghie a celor mai înainte sfințite. [Apostolesc: 69; Laodiceea: 49, 51]

TÂLCUIRE

Zilele sfintei Patruzecimi sunt zile de plângere și de umilință, iar a se proaduce Jertfă deplinită către Dumnezeu, și mai ales întru pomenirile sfinților, de către mulți se socotește pricină de serbare, de bucurie, și de prăznuire. Pentru aceea și obișnuiesc a împreună prânzi întru aceea; iar plângerea, și serbarea, împotrivoare sunt una alteia. Pentru aceasta poruncește canonul acesta, ca în celelalte zile ale marelui Post, să se facă Liturghia celor mai înainte sfințite¹⁹⁹,

¹⁹⁸Din acest canon se înțelege, că toți clericii și cei sfințiți, și monahii nu se cuvine a fi vânător, și nici într-un fel. Că de vreme ce oprește măcar a privi luptele fiarelor, cu mult mai vârtos îi oprește despre a vâna însuși. Și cei sfințiți de nu vor înceta să se caterisească, iar monahii să se aforisească, după canonul acesta.

¹⁹⁹Însemnează că Liturghia cea mai înainte sfințită nu este a lui Grigorie Dialogului, căci acela nu știa limba elinească, după epistolia 29 a cărții a șasea a lui; și căci în conscrierile lui aceasta nu se află; ci este din vremile moștenitorilor Apostolilor după răspunsul 56 al lui Simeon al Tesalonicului. Și mai înainte de vremile Dialogului, precum se arată din canonul 49 al sinodului din Laodichia și mai ales din obiceiul ce era la Răsărit, precum zice Vasilie în cea către Chesaria Patrichia, și la apus, precum zice Ieronim în cea către Pamahie, să se împărtășească creștinii miercurile și vinerile, cu Prosfințita Pâine. Că arătat este că aceștia împărtășindu-se zicea oarecare Rugăciuni și mai înainte de împărtășire, și după ce se împărtășeau, care în scurt a zice, era Liturghia celor mai înainte sfințite de atunci, și aceasta o zice Arghentul. Însă pomenim pe Dialogul la apolisul (otrustul) acestei liturghii, sau pentru că acesta predându-o aceasta Romanilor în zilele marelui Post, după Mavrichie Ierodiaconul bisericii celei mari care a scris sinaxarele, și după Maxim Margunie tălmăcitorul lor, și după Mihail Constantinopoliteanul, au dat sfat și răsăritenilor să o săvârșească în toate zilele marelui Post, precum vor unii; sau și pentru că fiind mai înainte, s-a împodobit în urmă de către Dialogul, și s-a adus în rânduiala care acum se vede. Însă s-a aflat de către părinți cea mai înainte sfințită, pentru ca să se facă părtaş cereștii vieți și a darului celui din sfintele Taine și în zilele cele de post. Că și Vlastar în capul al 5-lea al literei T zice: „Precum ostașii cei ce se luptă, după ce încetează bătaia, seara se împărtășesc din hrana cea pregătită, pentru a se întări cu ea,

adică a celei deplinite și proaduse Dumnezeiasca Jertfă a doua proaducere, adică prosfora. Iar sâmbetele, și duminicile, ca în niște zile mai line, și nu de Post, așijderea și în ziua Bunevestiri, ca una ce este început și cap al mântuirii noastre, și prin urmare și sărbătoare, și praznic, iartă a se săvârși Jertfa, și Liturghie deplinită.

CANONUL 53

Fiindcă mai mare este rudenia cea după Hristos decât legătura cea a trupurilor, ne-am înștiințat însă că în oarecare locuri, unii primind copii din sfântul și mântuitorul botez, și după aceasta, văduvind maicile acelora, se învoiesc de fac împreună locuință prin nuntă; Hotărâm ca de acum nimic de acest fel să se facă. Iar dacă oarecare după canonul acesta s-ar vădi făcându-o aceasta, mai întâi adică, unii ca aceștia să se despartă de această nelegiuită însoțire. Iar apoi, și certărilor curvarilor să se supuie.

TÂLCUIRE

Canonul acesta oprește de a lua cineva femeie pe cumătra sa văduvind, ai cărei fii i-a primit din sfântul botez. Fiindcă rudenia cea după Hristos, după care se fac duhovnicești frați, nănașul, și cumătra sa, este mai mare decât cea trupească (mai mare însă, nu după câtime, și după trepte, că până la a treia treaptă numai aceasta se oprește după adâncime. Ci după felurime și relație, și vezi la canonul al 8-lea cel pentru nunți). Iar care ar îndrăzni a face aceasta, mai întâi să se despartă de această nelegiuită nuntă, apoi să se canonisească ca niște curvari. Însă aceasta ce zice canonul pentru primirea din botez, trebuie a se ține și la înfiuirea ceea ce se face prin săvârșirea sfințitelor rugăciuni, după nearoa 24 a lui Leon înțeleptului.

CANONUL 54

Dumnezeiasca Scriptură pe noi așa luminat învățându-ne, nu vei intra la

și a doua zi iarăși să bată pe vrășmași, așa și noi creștinii, luptându-ne împotriva patimilor și a diavolului în zilele marelui Post, ne împărtășim în de seară (cei vrednici adică și pregătiți) cu Trupul și Sângele Domnului, cele mai înainte sfințite de sâmbătă, și de duminică, ca să ne întărim cu ele, și mai cu vitejie iarăși să batem pe gândiții vrășmași. (aceasta însă nu de la sine o zice Vlastar, ci de la altă sholie mai veche o a tălmăcit, care noi o am aflat) însăși aceasta o pomenesc și mai înainte sfințitele rugăciuni ale însuși acesteia. Vezi însă că în de seară se cuvine a se săvârși cea mai înainte sfințită după tipice, și după apusenescul sinod cel în Cabilon. Drept aceea cei ce împreună dimineața o săvârșesc, greșesc, și îndreptează-se. Căci cum pot a zice într-însa, „Să plinim rugăciunea noastră cea de seară Domnului” care nu este, nici de amiază zi? Și nu numai miercurea și vinerea, ci și luna, și marțea, și joia neoprit după canonul acesta de către cei ce voiesc se face mai înainte sfințita Liturghie. Iar cei ce nu adapă pe sfânta Pâine cu Preacuratul Sânge, precum în liturghii se rânduiește, și nici adăpată păzesc spre a se face cu ea cea mai înainte sfințită, arătat este că sunt de o cugetarea cu latinii. Că a relei cinstiri a latinilor este și aceasta, a împărtăși pe mireni numai din pâine, cu Taine Euharistiei, precum apusenescul sinod cel adunat în Constantia Ghermaniei la anul 1414 fără de lege a legiuit. Iar pentru câte pricini se păstra Prosfînțita Pâine, vezi pe Evstratie Arghentul la foaia 284 și subînsemnare canon 14 al sinodului Laodichiei. Din vechime însă se păstra și vin Posfințit în biserici, precum mărturisește și Hrisostom în epistolia 1 către Inochentie, și Ieronim epistolia 4 către Rufin, și Grigorie Teologul în cuvântul cel asupra îngropării către Gorgonia, și localnicul sinod cel în Tolit, și alții.

nici o rudenie ale trupului tău, spre a-i descoperi rușinea lui [Levitic 18: 6]; de Dumnezeu purtătorul Vasilie pe oarecare din nunțile cele oprite le-a numărat în canoanele sale, cu tăcere pe cele mai multe trecându-le, și cu amândouă făcându-ne folos. Că mulțimea numelor celor de rușine lăsându-le, ca să nu spurce cuvântul cu graiurile, în generalnice numiri a cuprins necurățiile. Prin care cuprinzător a arătat nouă nunțile cele nelegiuite. Fiind însă că cu acest fel de tăcere, și cu necunoștința opririi neiertatelor nunți, pe sineși firea se tulbura; am socotit împreună mai descoperit a arăta cele pentru aceasta, hotărând de acum înainte, cel ce se va împreuna prin împreunare de nuntă cu vara sa, sau tatăl, și fiul, cu maică și fiică, sau cu două fete surori, tatăl, și fiul, sau doi frați, cu maică și fiică, sau doi frați, cu două surori. Să cadă sub canonul cel de șapte ani, arătat că despărțindu-se ei de nelegiuita însoțire.

TÂLCUIRE

Fiindcă Dumnezeiasca Scriptură arătat ne învață, zicând: O omule nu vei lua spre împărtășire de nuntă pe nici o rudenie trupească a ta. Și aceasta zicere marele Vasilie în canonul 87j al său, unele nunți oprite în canoanele sale le-a numărat (precum în cel 76 pe nunta celui ce ia pe cumnata sa de femeie. În 78 pe cea a celui ce ar vrea să ia două surori, și pe alții întru altele) tăcând pe cele mai multe, fiind de rușine. Ca nu cu numele acestora să spurce cuvântul; cuprinzător însă cu obștescul nume al necurăției, pe toate nelegiuitele nunți cam întunecat le-a arătat (aceasta însă ce zice sinodul, că o a zis Vasilie, Vasilie o zice, că o a zis Dumnezeiasca Scriptură, adică Dumnezeiescul Pavel, zicând: „Iar curvia și necurăția, nici să se numească întru voi”, și celelalte). Iar din tăcerea aceasta firea oamenilor s-a tulburat de rudeștile sângiuri, pentru aceasta noi mai curat hotărâm despre aceasta prin canonul acesta, că de acum înainte, cel ce va lua de femeie pe vara sa, sau tatăl și fiul, de vor lua maică și fiică, sau două surori, sau doi frați, de vor lua maică și fiică, sau două surori; aceștia mai întâi să se despartă de nelegiuita însoțirea aceasta, și apoi șapte ani să se canonisească. Iar marele Vasilie în 68 al său canon de obște hotărăște să se canonisească cu certarea preacurvarilor, adică 15 ani, nunta ceea ce se va face cu rudenie oprită. Vezi învățătura cea despre însoțiri.

CANONUL 55

Fiindcă am aflat că cei din cetatea Romanilor, în ajunările sfintei patruzecimi, în sâmbetele acesteia ajunează, afară de urmarea bisericii cea predată. Au socotit sfântul sinod, ca și la biserica Romanilor nestrămutat să se păzească canonul, cel ce zice: „Dacă vreun cleric s-ar afla ajunând în sfânta duminică, sau sâmbăta, afară de una, și singură (Sâmbăta mare) să se caterisească. Iar mirean fiind, să se aforisească.”

TÂLCUIRE

Sinodul acesta prin acest canon oprește de a posti vechii Romani (ori cu desăvârșită nemâncare, ori cu mâncare uscată întru al 9-lea ceas) în sâmbetele marelui Post; (că se face dezlegare în ele la vin, la unt de lemn, la raci, și al cele de

acest fel), și rânduiește că se cuvine a se păzi neclintit și la Roma, canonul 64 al sfinților apostoli, pe care și îl pune anume, a căruia tâlcuire citește-o.²⁰⁰

CANONUL 56

Asemeni ne-am înștiințat că și în țara armenilor, și întru alte locuri, în sâmbetele, și duminicile sfintei Patruzecimi, unii mănâncă ouă și brânză. Deci s-a socotit și aceasta, ca biserica lui Dumnezeu cea întru toată lumea, o orânduială urmând, ajunarea să o săvârșească, și a se depărta, precum de tot felul de junghietură, așa și de ouă și de brânză, care rod sunt și nașteri acelora, despre care ne înfrânăm. Iar de n-ar păzi-o aceasta; de vor fi clerici, să se caterisească; iar de vor fi mireni, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Precum se vede: creștinii cei ce se aflau în Armenia, auzind apostolescul canon că oprește de a posti cineva sâmbăta, și duminica, și ne înțelegând bine aceasta, mâncau brânză, și ouă, în sâmbetele și duminicile marelui Post. Pentru aceasta sinodul acesta, prin acest canon, hotărăște, ca toată biserica lui Hristos, care se află în toată lumea, să păzească una și aceeași rânduială, și să postească zilele acestea (dezlegând numai în ele la vin, la unt de lemn, și la cele cu pielea ca de hârb [ostracoderma]) și precum se depărtează de vietățile cele ce se junghie, în marele Post, așa să se ferească și de brânză, și de ouă. Care sunt roduri, și nașteri acestor fel de vietăți.²⁰¹

CANONUL 57

Că nu trebuie la Jertfelnic a se proaduce miere, și lapte. [Apostolesc: 3]

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta să nu se aducă în Sfântul Altar pe Sfânta Masă lapte, și miere, într-un glas cu cel al 3-lea apostolesc, a căruia tâlcuire citește-o. Îmbunătățește însă acesta și îndreptează pe cel al 44-lea al celui din Cartaghen, care rânduiește a se proaduce cele de acest fel, după oarecare localnic obicei.

CANONUL 58

Nimeni din cei rânduiți între mireni să-și dea luiși din Dumnezeieștile Taine, fiind de față episcop, sau prezbiter, sau diacon. Iar cel ce ar îndrăzni ceva de acest fel, ca unul ce face afară din cele rânduite, o săptămână să se afurisească; de aici învățându-se, a nu cugeta afară de ceea ce se cuvine a

²⁰⁰ Fiindcă acest canon, ca o sabie cu două ascuțisuri pătrunde inimile papiștilor, pentru aceasta preasumeții prihănesc pe sinodul acesta ecumenic, că nu bine a rânduit aceasta, dar prihânirea lor se ridică asupra însuși apostolilor, căci acesta canonului lor urmând, a rânduit aceasta.

²⁰¹ De se zic și peștii junghieturi (că poate ar zice cine, că dumnezeiescul glas a zis lui Petru: „Sculându-te Petre, junghie și mănâncă”; ce să junghie? Cele câte cu patru picioare și fiară, și cele târătoare. Iar târătoare și peștii se zic, după cea scrisă: „Să scoată apele târătoare de suflete vii” [Facerea 1: 20], trebuie a ne feri și de ouăle peștilor, adică de icre în marele post. Iar de nu se zic acestea junghieturi, ci numai cele de uscat, și zburătoare, nu greșim mâncând icre în sâmbetele și duminicile marelui Post. Iar cei ce nu mănâncă, mai bine fac.

TÂLCUIRE

A se împărtăși vreun mirean însuși pe sineși cu Dumnezeieștile Taine, fără de nevoie. (când nu este adică de față episcop, sau prezbiter, sau diacon, după Zonara) este lucru de mândrie, și cel ce face aceasta își însușește luiși cu nelegiuire dregătoria preoției. Că acest lucru este însuși al preoților, nu al mirenilor. Pentru aceasta dar canonul acesta, pe cel ce ar îndrăzni a face aceasta, fiind de față preot, îl desparte de biserică o săptămână, ca să se învețe a nu cugeta mai presus de ceea ce se cade a cugeta, după apostolul.²⁰²

CANONUL 59

Nici într-un chip în casă de rugăciune care se află în casă, Botez să nu se săvârșească, ci cei ce voiesc a se învrednici de preacurata Luminare, la soborniceștile biserici vă vină, și acolo să dobândească Darul acesta. Iar de se a prinde vreunul nepăzind aceste hotărâte de noi; de va fi cleric, să se caterisească; iar de va fi mirean, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Poruncește canonul acesta, a nu se face botez în case de rugăciuni, care se cuprinde în case locuite, ci în bisericile cele sobornicești, și prin urmare în cele înscăunate. Iar cel ce nu va păzi aceasta; de va fi cleric, să se caterisească; iar de va fi mirean, să se aforisească.²⁰³

CANONUL 60

Apostolul strigă, că cel ce se lipește de Domnul, un Duh este [1 Corinteni 6: 17], arătat este că și cel ce se împrietenește pe sineși cu împotrivicul, una se face prin legătura cea către dânsul. Deci cei ce se fățarnicesc că se îndrăcesc, și cu fățarie se schimonosesc cu răutatea chipurilor ca niște îndrăciți, s-a socotit cu tot chipul a se certa, și a-i supune pe ei unor acest fel de aspre viețuiri, și osteneli, căroră după cuviință s-ar supune cei cu adevărat îndrăciți, pentru a se izbăvi de lucrarea dracului.

²⁰²Iar monahii cei de prin pustii, pentru că nu se află prezbiteri de față, să ia voie de al arhiereu, precum zice Simeon al Tesalonicului (Întrebarea 41) să păzească într-un Chivot curat prosfințitele Taine, și să se împărtășească din ele cu multă evlavie, întru acest chip; pe un loc curat întinzând o sfințită poală, și peste ea punând un acoperământ (pocrovăț), peste care punând lingurița întru care să ia Părticica Preasfântului Trup, și punându-o pe acoperământ, după ce mai înainte va rosti Psalmi, și rugăciuni, sau Trisaghion, și tămâind, și închinându-se de trei ori, așa să se împărtășească de acolo, nu cu mâna, ci cu gura; apoi având într-un pahar pus vin și apă, să-și clătească gura. Întocmai este scris în viața Cuviosului Luca ce s-a nevoit în muntele Stiriul. Că întrebând el pe mitropolitul Corintului (cel de atunci), de se cuvine cel ce se află în pustii a se împărtăși însuși, în lipsă de preot, a luat voie de la el a se împărtăși, numai cu însuși aceștiași chip.

²⁰³Aici cu dreptate trebuie a se nedumeri cineva. Pentru ce sinodul acesta în canonul 31 al său a ierta a se face botez în case de rugăciune cu voia arhiereului; iar în canonul acesta desăvârșit oprește aceasta? Deci după Zonara, nici desăvârșit este iertat a se face botez în casă de rugăciune, nici desăvârșit este oprit a nu se face. Ci se cuvine, zice, a fi preoții cunoscuți și nu străini, și cu voia arhiereului a lucra.

TÂLCUIRE

Unii pentru răutatea socotinței lor, și pentru adunarea câștigului, se fățărnicesc că au drac, și fac schimonisiturile celor îndrăciți, și în mișcările lor cele fără de rânduială și cu fățărnicie, înconjurând cetățile, pricinuitori de tulburare și de priveriște făcându-se oamenilor. Drept aceea canonul acesta poruncește să se certe unii ca aceștia după tot chipul, și într-un astfel de fel, și la așa de mari asprimi de viețuire, și osteneală să se supună, în acel fel, și în care se supun cei ce cu adevărat sunt îndrăciți, ca cu acestea să se slobozească de dracul. Cu care și aceștia ce cu fățărnicie se îndrăcesc s-au împrietenit, și una s-au făcut cu ei; precum și cel ce se lipește, și se împrietește cu Domnul, un Duh se face cu el, precum zice Pavel. Iar Valsamon zice, că unii ca aceștia în osebite vremi se legau cu lanțuri, și se închideau prin închisori de către mulți patriarhi, și arhierii.

CANONUL 61

Cei ce se dau pe sineși fermecătorilor, sau celor ce se zic sutași, sau altora oarecărora de acest fel, ca cum de la aceia să afle, orice ar voi să li se descopere. După cele ce mai înainte s-au hotărât de către părinți pentru dânșii, să cadă sub canonul exaetiei (cel de șase ani); sub aceastași certare însă trebuie a se supune și cei ce trag uși după sine, sau dobitoace de acest fel spre jocul și spre vătămarea celor mai proști, și cei ce spun norocul, și menirea, și genealogia (de tragerea neamului), și o mulțime de niște graiuri ca acestea, după bârfirile rătăcirii. Și cei ce se zic gonitori de nori, și vrăjitori, și străjuitori, și fermecători. Rămânând într-unul din acestea însă, și neschimbându-se, și neferindu-se de aceste pierzătoare, și elinești meșteșuguri, cu totul hotărâm să se lepede de la biserică. Precum și sfințitele canoane învață. „Că ce împărțășire este luminii cu întunericul”, precum zice Apostolul? „Sau ce învoire bisericii lui Dumnezeu cu idolii? Sau ce parte are credinciosul cu cel necredincios? Și ce învoire este lui Hristos cu veliar”? [2 Corinteni 6: 14-16]

TÂLCUIRE

Creștinul nu se cuvine a întrebuința nici un lucru, din cele ce Elinii le întrebuințau, fermecătorii adică, și vrăjitorii, și altele asemenea; pentru aceasta canonul acesta șase ani rânduiește să se depărteze de Sfintele Taine creștinii cei ce se dau pe sineși vrăjitorilor²⁰⁴, și celor ce se numesc sutași²⁰⁵ sau altora asemeni, cu socoteală ca să afle de la dânșii lucrurile cele ce voiesc (ca să găsească adică banii, sau alte oarecare ce au pierdut) precum și părinții cei mai dinainte asemeni au

²⁰⁴Fermecători se zic cei ce se afierosesc pe sineși dracilor, și socotesc că prin palmă, sau prin lighean, sau prin jertfe, sau prin alte amăgitoare plăzmuiri, și închipuiri, provăd cele ce vor să fie; pentru aceasta așezământul 13 al legii legiuiește, ca un ucigaș să se muncească cel ce face jertfe oprite, adică vrăjește cu acestea. Încă și cel ce va plăti sau va îndemna pe el să le facă, să se izgonească. Și averile lor să se răpească după capul 23 al cărții a 9-a din codică.

²⁰⁵Sutași se ziceau cei mai procopsiți (după socoteala lor) și mai bătrâni dintre vrăjitori, și mai cu știință decât ceilalți.

canonisit. Întocmai însă cu cei mai de sus în șase ani canonisește, și pe cei ce poartă urși după sine, sau alte dobitoace de acest fel pentru joc, și vătămare a multor oameni, și pe cei ce spun noroacele oamenilor, și ce au să pătimească în viața lor, și că s-au născut în zi bună, sau rea, și alte cuvinte amăgitoare de acest fel. Așijderea canonisește și pe cei ce se numesc gonaci de nori și pândesc închipuirile norilor, mai ales când apune soarele, și după închipuirile lor spun cele fiitoare. Și pe vrăjitori (aceștia sunt cei ce amestecă cu chemările demonilor, Psalmi ai lui David, nume de ale sfinților, și a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, pentru care zice Dumnezeiescul Hrisostom: Că măcar Numele Preasfintei Treimi de l-ar chema, sau semnul Crucii, de ar face, să se ferească creștinii și să fugă de la dânșii). Și străjuitori (adică cei ce fac baie, legându-le cu mătase și scriind într-însele chemări de draci), așijderea și cel ce le poartă. Și vrăjitorii, toți cu acest canon să se canonisească, de se vor pocăi, și se vor părăsi de acestea. Iar de vor rămâne în răutatea și rătăcirea aceasta, desăvârșit să se lepede de la biserica lui Hristos, și să se despartă din adunarea creștinilor, precum și Dumnezeieștile canoane hotărăsc. Se cuvine însă să însemnăm, că certarea aceasta ce o dă canonul, o dă numai mirenilor, atât celor ce fac drăciile acestea, cât și celor ce le primesc. Căci clericii cei ce ar face unele ca acestea, negreșit urmează a se caterisi, după Valsamon și Zonara.²⁰⁶

CANONUL 62

Cele ce așa se zic calande, și cele ce se zic vota, și cele ce se numesc vrumalia, și prăznuirea ceea ce se săvârșește în ziua dintâi a lui Martie, deodată voim cu totul a se ridica din petrecera credincioșilor. Dar însă și săltările muierilor cele în arătarea publicului, care pot a face multă vătămare și pierzare. Încă și săltările, și slujbele cele ce se fac în numele dumnezeilor celor ce mincinos se numeau de către Elini, sau de bărbați, sau de muieri, după oarecare vechi obicei, și străin de viața creștinilor, le lepădăm, hotărâm ca nici un bărbat să se îmbrace cu podoabă muierască, sau muieră cu cea cuvenită bărbaților. Dar nici cu măști comicești, sau satiricești, sau traghicești, să se îmbrace. Nici să chiuie în numele urâtului Dionisie [Bahus] când tescuiesc strugurii în linuri. Nici storcând vinul în vase, cu chip de a porni râsul neștiinței, sau al deșertăciunii, lucrând cele ale drăceștii rătăcirii. Deci cei ce

²⁰⁶Pentru aceasta se cuvine a se caterisi și preoții aceia ce citesc la bolnavi hârtia ce se numește a Ghealei (precum în limba noastră Samca). Și cei ce iau lumânări de smoală, și mergând prin locuri ascunse, le aprind, și citesc carte solomonicească, sau mai bine a zice drăcească, sau alte oarecare chemări, și numiri drăcești, și afurisesc cu acelea pe vrăjmașii lor, cerând sau să moară ei, sau să piară dobitoacele lor, sau să li se facă o altă pagubă. Pentru aceasta toate cărțile acelea vrăjitoarești și de acest fel, trebuie a se strica de către judecătorul locului, precum rânduiește cartea 18 a Legii titlul 1 rânduirea 35 (la Fotie titlu 9 cap 25) și să se ardă, precum au ars în Efes cărțile cele vrăjitoarești cei ce au crezut, care erau de preț de cincizeci de mii de arginți [Faptele 19: 19]. Sub certările acestui canon se cuvine a se supune și babornitele acelea, ce vrăjesc cu bobi, sau toarnă cărbuni, sau descântă, sau sugrumă prunci, sau se răpesc în aer de draci, și se poartă din loc în loc ca Simon vrăjitorul, și ca alții de asemenea. Asemenea și păstorii cei ce leagă oarecare osișor la picioarele oilor, sau a țăpilor, ca să li se înmulțească turma; și în scurt toți vrăjitorii și vrăjitorițele, și cei ce merg la dânșii, pocăindu-se, cu acest canon să se canonisească, iar rămânând întru aceste drăcii, cu totul să se lepede din adunarea creștinilor, ca pe o parte a lui satana și nu lui Hristos.

de acum înainte ceva din cele mai înainte zise s-ar apuca să facă, după ce s-au înștiințat de acestea, aceștia de vor fi clerici, poruncim să se caterisească, iar de vor fi mireni, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Calende se numesc întâiele zile ale fiecărei luni, în care obișnuiau elinii a prăznui, ca când să petreacă toată luna într-o veselie²⁰⁷. Iar bota, și brumalia erau sărbători elinești; bota, adică pascătoare și oi, într-o cinstea zeului Pan, care se socotea de elini, că este eforul oilor, și al celorlalte dobitoace; iar brumalia într-o cinstea lui Dionisie [Bahus]; că bromie era porecla lui Dionisie la elini de la Vromos care însemnează vuietul sau trăsnetul, de la care se numește. Aceasta însă Romanii brumalia o numea adică pe vromos; și sărbătoare, în număr multoratic brumalia; care de asemenea sunt cu cele ce elinii le zicea Dionisia. Deci poruncește canonul acesta, ca aceste elinești sărbători, încă și prăznuirea ceea ce se săvârșea în ziua dintâi a lui martie, ca când pentru buna întocmirea aerului, desăvârșit să se ridice de la petrecerea creștinilor. Nici jocuri obștești măcar de femei să se facă, nici sărbători, și jocuri de bărbați, sau de muieri în numele mincinoșilor dumnezei ai Elinilor. Hotărăște însă pe lângă acestea, ca nici vreun bărbat să îmbrace haină muierască, nici muieră haină bărbătească; nici să se măscărească cu obrăzare comicești, adică pricinuitoare de râs. Sau traghicești, adică pricinuitoare de plâns, și de lacrimi. Sau satiricești, adică cuviincioase Satirilor, și Bachilor, care în cinstea lui Dionisie, jucau ca niște uimiți, și îndrăciți²⁰⁸; și ca să nu cheme cineva numele urâtului Dionisie (care se socotea că este dătătorul și eforul vinului), când se calcă strugurii în teascuri, nici să rădă, și să ciuiască, când se toarnă vinul nou în vase. Deci oricare de acum înainte, după ce s-a înștiințat de acestea, s-ar apuca într-o știință a face ceva din drăciile și elineștile faptele acestea, de va fi cleric, să se caterisească, iar mireanul, să se aforisească.

²⁰⁷ Și Valsamon și alții zic, că Calandos, Nonos, și Idos frați fiind avuți, în vreme de război, și de foamete au hrănit pe Roma. Caland 12 zile, iar Nonos 10 zile și Idos 8 zile, câte trei împreună într-o întreagă lună. Pentru aceasta Romanii ca să rămână facerea de bine a acestora pururea pomenită, și să veșnicească datoria mulțumirii cea către dânșii, au numit întâi pe cele 12 zile calande, de la caland; iar cele 10 după acestea, none, de la nonos; iar pe ce cele 8 din urmă, idus, de la idos, și într-o acele zile serbau, și multe necinstite fapte făceau. Acestora urmând și creștinii aceia, ce fac în ziua dintâi a lui Ianuarie care se numesc colindări, cântece cântând și jucând pe la ușile caselor, umblând, și făcând și bârfături, și istorii de râs, și versuri oarecare ca când în numele marelui Vasilie cântând, care se cuvine a se opri de către arhieriei, și de către părinții duhovnicești, și să se canosisească credincioșii a nu face lucrurile acestea păgânești, și elinești, precum canonul acesta zice.

²⁰⁸ Însăși acestea le fac creștinii și în ziua de astăzi, de multe ori și cei sfințiți, și clericii, în săptămânile lăsatului de carne, și de brânză, și într-alte multe locuri, iar mai ales la ostroave, unde locuiesc latinii; zic adică, purtând măști, și barbunte, și haine muierști îmbrăcând bărbații, uneori și muierile purtând haine bărbătești, și jucând în priveliște. Pentru care zice Dumnezeu: „Nu vor fi haine de bărbat pe femeie; nici se va îmbrăca bărbatul cu podoabă muierască; că urâciune este Domnului Dumnezeului tău tot cel ce face acestea”. [A doua lege 22: 5] Și cu adevărat urâte sunt lui Dumnezeu acestea, și elinești meșteșugiri, și străine de creștini; care se cuvin arhieriei a se sili cu toată puterea lor, să le oprească, ca pe unele ce sunt prihană creștinismului, cu certare de aforisire.

CANONUL 63

Martirologiile [istoriile mucenicilor] cele mincinos plăsmuite de vrăjmașii adevărului, că doar ar necinsti pe Mucenicii lui Hristos, și ar aduce la necredință pe cei ce le aud, poruncim, a nu se publica prin biserici, ci să se dea focului acestea. Iar pe cei ce le primesc, sau ca la niște adevărate iau aminte la acestea, îi anatematisim.

TÂLCUIRE

Necredincioșii, și vrăjmașii adevărului, vrând să prihănească pe cele ale creștinilor, precum se vede, au scris oarecare de răs și străine, ca cum le-ar fi zis, și le-ar fi făcut mucenicii lui Hristos; ca și mucenicii din acestea să se ocărească, și credința dreptslăvitorilor să se batjocorească. Drept aceea canonul acesta poruncește a nu se citi în biserică acest fel de cuvinte mincinoase, ci să se ardă, iar cei ce le plinesc pe acestea ca pe niște adevărate să se anatematisească²⁰⁹.

CANONUL 64

Cum că nu se cuvine mireanului a porni cuvânt în public, sau a învăța, însușindu-și de aici luiși dregătorie dăscălească, ci a urma rânduiri celei predate de Domnul, și a deschide urechea, la cei ce au luat Darul învățărescului cuvânt, și a se învăța de la dânșii cele dumnezeiești. Că într-o biserică osebite mădulare a făcut Dumnezeu, după glasul apostolului [1 Corinteni 12: 27]. Pe care Teologul Grigorie arătat tâlcuind pe rânduiala cea întru acestea o arată zicând: „Pe această rânduială să o cinstim fraților, aceasta să o păzim. Unul oricare fie ureche. Iar altul limbă; unul mână; iar celălalt altceva. Acela învețe; iar acesta învață-se; și după puține; și cel ce se învață (fie) întru bună supunere, și cel ce dă întru blândețe; și cel ce slujește întru osârdie; să nu fim toți limbă, parte cea preagata; că, au doar toți sunt apostoli? Au doar toți prooroci; Au doar toți tâlcuitori? Și după oarecare: Ce te faci pe tine păstor oaie fiind? Ce te face cap, picior fiind? Ce te apuci a comendui oști, fiind rânduit între soldați? Și aiurea înțelepciunea poruncește; nu fi grabnic în cuvinte, nu te întinde împreună cu bogatul sărac fiind; nici căuta a fi mai înțelept decât cei înțelepți.” (În cuvântul pentru buna rânduială în grăiri) Iar de se va prinde cineva strămutând canonul acesta, patruzeci de zile să aforisească.

TÂLCUIRE

Oprește canonul acesta pe tot mireanul a nu învăța ca un dascăl în arătare, și în biserică, ci mai vârtos el învață-se de la cei ce au luat darul învățaturii. Căci precum într-un trup se află osebite mădulare, precum zice Pavel, așa și într-o biserică se află osebiți oameni, după rânduiala ce Dumnezeu o dat fiecăruia.

²⁰⁹ Pentru aceasta mari haruri suntem dator să mărturisim noi răsăritenii (precum și apusenii, cum aud aceste haruri, asemeni le mărturisesc) sfântului Simeon Metafrastului (adică tălmăcitorului); care cu multă osteneală a scris viețile sfinților mucenici, și ale cuvioșilor părinți, curățindu-le de toată minciuna, și singur mergând pe la multe locuri, și pe altele din însuși vederea, iar altele din încredințare sigură adunându-le.

Precum Teologul Grigorie tâlcuind cuvântul apostolului zice, că altul este în biserică ureche, altul limbă, altul mână, și altul altceva mădular, nici toți sunt limbă, adică învățători, nici toți apostoli, nici toți prooroci. Deci, omule, tu oaie fiind, ce te face păstor? Picior fiind, ce te faci cap? Soldat fiind, ce te apuci a te face general de oști? Zice și Solomon: Nu fii lesnicios a vorbi, nici sărac fiind, să te întreci cu cei bogați, nici căuta a te face mai înțelept între cei înțelepți. Iar care va face afară de canonul acesta, să se aforisească pe 40 de zile. De va fi însă vreun mirean iscusit în cuvânt, și cu chip cucernic, nu se oprește de a răspunde și a învăța îndeosebi pe cei ce îl întreabă, precum zice Zonara, și capul 32 a cărții a 8-a din apostoleștile așezământuri; că vor fi zice toți învățați de Dumnezeu; în ce chip grăia și Apolos, și învăța cele pentru Domnul, cu toate că numai botezul lui Ioan știa [Fapte 18, 25] și Achila, și Priscila, cei ce au învățat pe aceștia Apolos mai cu scumpătate calea lui Dumnezeu (acolo).

CANONUL 65

Focurile de la luni noi ce se aprind de către unii înaintea prăvăliilor, și a caselor sale, care le săreau unii, după oarecare vechi obicei, bârfesc, de acum poruncim a nu se mai lucra. Deci oricare va face ceva de acest fel, de va fi cleric, să se caterisească. Iar de va fi mirean să se aforisească. Că scris este în cartea 4 a Împăraților: „Și a zidit Manasi Jertfelnic tuturor Oștilor Cerești, în cele două curți ale Casei Domnului, și au trecut prin foc pe fiii săi, și se descânta și se vrăjea, și au făcut engastrimiti (bârfitori din pântece), și au înmulțit cunoscători, și au înmulțit a face răutate înaintea Domnului, ca să-l mânia pe el”. [21: 5-6]

TÂLCUIRE

Fiindcă după urmarea elinilor, și a păgânilor, oarecare creștini aprindeau focuri înaintea prăvăliilor, și a caselor sale, peste care săreau. Sinodul acesta pe clericii care ar face una ca aceasta de aici înainte, îi caterisește, iar pe mireni, îi aforisește. Și vrând a arăta, că dacă niște obiceiuri elinești ca acestea făcându-se de către Iudeii cei nedepliniți, porneau pe Dumnezeu spre mânie, și spre urgie, cu cât mai vârtos pe El îl mânia, când se fac de noi creștinii cei depliniți, și ucenicii Evangheliei, zice: „Că împăratul Manase a făcut Jertfelnic, adică aducea jertfe Oștii și puterii Cerului, adică stelelor (și mai ales lunii; precum este scris la Ieremia. A tămâia împărătesei cerului și a jertfi ei jertfe, adică lunii) într-amândouă curțile casei Domnului; și treceau pe fiii săi prin foc, și se descânta, și se vrăjea, și au făcut grăitori din pântece, și ghicitori și au înmulțit a face ce este rău întru Ochii Domnului, ca să-l întărate pe El. Însemnează însă, că aceasta ce se zice, a trecut prin foc pe fiii săi, sinodul aici o au înțeles, în loc de, că au făcut Manasi pe fiii săi să sară prin foc; iar Chiril al Alexandriei la tâlcuirea lui Isaia, o a tâlcuit în loc de, că de tot au ars pe fiii săi în foc, proaducându-i pe ei jertfă dracilor.

CANONUL 66

Din Sfânta zi a Învierii lui Hristos Dumnezeului nostru, până la Duminica

nouă, toată săptămâna se cuvine a se zăbovi credincioșii nelipsit în Sfintele biserici, cu psalmi și cu laude, și cu cântări duhovnicești, veselindu-se și serbând întru Hristos, și luând aminte la citirea Dumnezeieștilor Scripturi, și desfătându-se cu Sfintele Taine. Că așa vom fi cu Hristos împreună înviați, și împreună înălțați. Nicidecum dar în proarătatele zile să se săvârșească alergare de cai, sau vreo altă priveriște de norod.

TÂLCUIRE

Fiindcă toată săptămâna cea luminată, ca o zi cu Numele Domnului numită se socotește, pentru aceasta canonul acesta rânduiește, că toți creștinii în săptămâna aceasta se cuvine a îngădui înlăuntru în biserici, veselindu-se și serbând Învierea Domnului cu Psalmi, și cu laude, și cu cântări Duhovnicești, luând aminte la cuvintele Dumnezeieștilor Scripturi, și împărtășindu-se cu Dumnezeieștile Taine. Pentru că cu un chip ca acesta împreună vom învia, și împreună ne vom înălța cu Hristos²¹⁰. Drept aceea în zilele acestea alergături de cai să nu se facă, nici vreo altă priveriște de norod, necuviincioasă adică, de jucării, sau de jocuri, sau de luptări, sau de altă banchetuire de acest fel.

CANONUL 67

Dumnezeiasca Scriptură ne-a poruncit, a ne depărta de sânge, de animal sugrumat și de curvie. Deci pe cei ce pentru lacomul pânțec, sângele de orice fel de vită cu oarecare meșteșug îl fac de mâncare, și așa îl mănâncă, potrivit îi certăm. Deci, de acum înainte oricine se va apuca sânge de vită, cu orice fel de chip, de va fi cleric să se caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească. [Fapte 9: 3, 4; Levitic 17: 13; Fapte 15: 28, 29]

TÂLCUIRE

Acestea fiind oprite de Dumnezeiasca Scriptură cea veche, și mai ales s-au oprit și de cea nouă ca niște desfrânătoare și nu de nevoie.

CANONUL 68

Pentru a nu fi iertat nimănui cărți de ale Testamentului Vechi, și ale celui nou, și ale sfinților și aleșilor propovăduitorilor și învățătorilor noștri, ale strica, sau a le rupe, sau vânzătorilor de cărți, sau celor ce se zic făcători de miruri, sau altcuiva dintre toți a le da spre pierzare; fără numai de cumva desăvârșit, ori de cari, ori de apă, ori cu vreun alt chip, s-ar netrebni; iar cel

²¹⁰ Din canonul acesta învață-se și creștinii cei de acum, care sfântă viață întrebuițau credincioșii cei vechi, întru aceste sfinte zile ale Învierii! Și dimpotrivă care necuviincioasă viață viețuiesc aceștia acum, și îndrepteze-se, părăsindu-se de bancheturi, de jocuri, de comedii, de cântece, și alte necuviințe ce fac întru acestea. La Moscova aud, că creștinii în fiecare zi a săptămânii acesteia merg de la o biserică la alta, și fac litanii, ca să nu găsească vreme de a face altă vreo necuviință; care aceasta se cuvine a se face și de creștinii noștri, ca să nu se abată la nerânduiele și la necuviințe. Este cunoscut la mulți, și celălalt preasfânt obicei, care se ține în Moscova, a nu se culca cu muierile lor bărbații cei mai evlavioși în toată luminată săptămâna aceasta, și după urmare nici nunți a face întru aceasta. Cu adevărat preasfânt obicei, care se cuvine a-l urma creștinii noștri. Căci, precum am zis, toată săptămâna aceasta, se socotește ca luminată ziua aceea cu Numele Domnului numită.

ce se va prinde de acum înainte făcând ceva de acest fel, pe un an să se aforisească; asemeni și cel ce cumpără acest fel de cărți, dacă nici el le ține pe acestea spre folosul său, nici altuia de le dă spre facerea de bine și spre a se păzi, ci de se va apuca a le strica pe acestea să se aforisească.

TÂLCUIRE

Nu este slobod, zice canonul acesta, nimănui a strica, sau a rupe cărți de ale Testamentului vechi și ale celui nou, și de ale învățătorilor celor aleși, care cu cercetare au fost primite (că mulți au scris, și s-au lepădat), ori a le da cârciumarilor de cărți, adică celor ce le strică, ori celor ce vând mirodenii, sau altcuiva spre stricăciune, fără numai de s-au mâncat desăvârșit de viermi, sau de au putrezit și s-au șters literele pentru vechime, încât nu se poate citi, ci și atunci acest fel de hârtii, nu se cuvine a se întrebuința în lucrări necinstite, și a se arde, sau a se îngropa în loc necălcăt, pentru ca să nu se spurce cele sfinte, și care cuprind cuvinte sfințite. Că se potrivește și la aceasta zicerea Proorocului Isaia, aceasta: „Și va fi odihna lui (Hristos adică și Dumnezeu) cinstită” [11: 16]

CANONUL 69

Să nu fie iertat cuiva dintre mireni săvârșind, a intra în lăuntru în Sfințitul Altar, că împărăteștii stăpâniri și domniri îi este iertat aceasta, când ar vrea să aducă daruri Ziditorului său, după oarecare preaveche predare.

TÂLCUIRE

Sfântul Altar afierosit fiind celor preoți; pentru aceasta canonul acesta oprește a intra într-însul pe oricare mirean, afară numai de Împăratul; și acesta încă, nu ca un mirean, ci ca unul ce are stăpânie, și domnie, și este Unsul Domnului²¹¹. Căruia s-a iertat a intra după veche tradiție, când voiește a aduce Daruri Ziditorului său Dumnezeu și să se cuminece.

²¹¹Însemnează, că după Teodorit bisericeasca Istorie cartea 5 cap 17, deși credinciosul împăratul Teodosie s-a dezlegat de către Sfântul Ambrosie din legătura vărsării de sânge căreia i-a fost pricinuit, cu toate acestea, aducând lui Dumnezeu darurile la Sfântul Altar, și așteptând acolo ca să se împărtășească, nu s-au lăsat de Ambrosie, zicându-i, că cele din lăuntru o împărate, sunt umblate de singuri prezbiterii; ci i s-au poruncit să stea afară de Altar; și de atunci împăratul, și în Constantinopol venind își aducea darurile lui Dumnezeu în lăuntru în Altar, și îndată ieșea, neîmpărtășindu-se în lăuntru, după obicei. Și arătând prea credinciosul împărat cu pilda sa, că nu se cuvine a se împărtăși în lăuntru împărații cei ce au făcut vărsare de sânge. De aici îndeamnă-se preoții, și duhovnicii să taie obiceiul cele nelegiuit, care prin multe locuri urmează, de intra lumenii în Sfântul Altar, și-i face să cadă sub pedeapsa împăratului Ahasz, care fiind luman, s-a apucat să lucreze cele ale iereilor; căci, după oarecare chip și aceștia își însușesc cele ale preoților, intrând în locul cel rânduit pentru ierei. Și de este lucru nelegiuit numai a intra mireni în Altar, oarecât mai nelegiuit este ceea ce fac oarecare preoți neînvățați, de pun mireni, sau citeți în joia cea mare și potrivesc Sfintele la Sfânta Proscomidie în Altar (care lucru la noi cu darul lui Dumnezeu nici s-a auzit). Părăsească-se pentru dragostea lui Dumnezeu, ca să nu cadă sub caterisirea preoției lor. Iar Simeon al Tesalonicului zice (cap 143) că Împăratul se împărtășește în Altar, numai în vremea când se ungea Împărat, și după diaconi, și nu la sfânta Masă; ci de laturi pe o măsută așternându-se Antimis.

CANONUL 70

Să nu fie iertat femeilor în vremea Dumnezeieştii Liturghii a vorbi, ci după glasul Apostolului Pavel, tacă [1 Corinteni 14, 34]. Că nu li s-a dat voie lor a grăi, ci a se supune, precum şi legea zice [Facerea 3, 16]. Iar de voiesc a se învăţa ceva, în case întrebe-şi pe bărbaţii lor.

TÂLCUIRE

Porunceşte canonul acesta, să nu grăiască femeile în vremea Dumnezeieştii Liturghii (încă şi întru toate adunările credincioşilor ce se face în biserică).²¹²

CANONUL 71

Cei ce se învaţă legile politiceşti, nu trebuie a întrebuinţa obiceiuri elineşti, nici prin teatre a se judeca, sau a săvârşi cele ce se zic rostogoliri, sau a se îmbrăca cu haine afară de obşteasca întrebuinţare, nici în vremea când încep învăţăturile, sau când ajung către sfârşitul lor, sau, peste tot să zicem, pe la mijlocul acestui fel de învăţăture. Iar dacă cineva de acum înainte va îndrăzni a face aceasta să se aforisească.

TÂLCUIRE

Precum cei mai fără de socoteală dintre cei învăţaţi ai Atenienilor, obișnuiau precum scrie Teologul Grigorie în cuvântul asupra îngropării marelui Vasilie, a se lupta cu împotrivnicii lor, şi a apuca cetăţile, şi căile, şi altele asemenea ca acestea obiceiuri a face sofistilor celor tineri; întru acest chip şi creştinii cei ce se învăţau legile politiceşti, întrebuinţau aceste elineşti obiceiuri, şi se judecau în teatre, pentru cine dintre ei să se facă mai întâi, făcea încă şi cele ce se ziceau rostogoliri, adică arunca oarecare semne, când se prigoneau învăţătorii, care dintre ei să ia pe cutare ucenic, şi care pe cutare (precum am zice, ca nişte sorti). Sau purtau îmbrăcăminte afară de ceea ce se obișnuia la mulţi. Şi acestea toate porunceşte canonul să nu se facă, nici când încep învăătura legilor, nici când ajung la mijlocul ei, nici când o sfârşesc. Iar care de aici ar mai face aceasta, să se aforisească.

CANONUL 72

Să nu iertat bărbatul dreptslăvitor a se împreuna cu muiere eretică, nici iarăşi bărbat eretic a se însoţi cu femeie dreptslăvitoare, ci deşi s-ar afla ceva de acest fel că s-a făcut de vreunul dintre toţi, nunta să se socotească neîntărită, şi nelegiuita însoţire să se deslege, că nu trebuie cele neamestecate a se amesteca, nici cu oaia lupul a se împletici, şi cu partea lui Hristos soarta păcătoşilor. Iar de va călca cineva acestea de noi hotărâte, să se aforisească. Iar dacă unii încă întru necredinţă aflându-se, şi încă nu sunt număraţi în turma

²¹²Pentru aceasta şi Dumnezeiescul Hrisostom zice așa: „Odată a învăţat femeia (adică pe Adam în Rai) şi pe toate le-a răsturnat, pentru aceasta zice, să nu înveţe. Şi iarăşi, că atâta trebuie a fi ea tăcută, zice, încât nu numai pentru cele ale vieţii, ci nici pentru cele duhovniceşti să grăiască în biserică. Aceasta este podoaba ei, aceasta cinstea, aceasta mai mult pe ea o poate împodobi decât hainele cele scumpe.” (Voroava 9 la cea 1 către Timotei, faţa 283 Tom 4)

celor dreptslăvitori, s-au însoțit cu legiuită nuntă, între sineși, apoi, o parte adică binele alegându-l, a alergat la lumina Adevărului; iar cealaltă, se ține încă de legătura rătăcirii, nealegând a căutat către Dumnezeieștile Raze ale adevărului (însă de binevoiește cea necredincioasă a locui împreună cu cel credincios, sau dimpotrivă cel necredincios cu cea necredincioasă) să nu se despartă, după dumnezeiescul apostol: „Că se sfințește bărbatul necredincios prin femeia credincioasă, și se sfințește femeia necredincioasă prin bărbatul credincios”. [1 Corinteni 7: 14] [sinod 4: 14]

TÂLCUIRE

Poate că din învoirea aceasta, și din împreună locuința, se va povățui și cealaltă parte către buna cinstire; după zicerea a însuși acestui dumnezeiesc apostol, că ce știi femeie de-ți vei mântui bărbatul? Și ce știi bărbate de-ți vei mântui femeia? [1 Corinteni 7: 16] Teamă-se de certarea acestui sfânt sinod arhieriei cei ce slobod niște asemenea însoțiri, și nici într-un chip să ierte niște nunți ca acestea.

CANONUL 73

Crucea cea făcătoare de viață arătându-se nouă mântuire, trebuie să punem toată silința, spre a da cinstea ce cuviincioasă aceea prin care ne-am mântuit din greșeala cea veche. Drept aceea și cu gândul, și cu cuvântul, și cu simțirea dându-i ei închinăciune, închipuirile Crucii cele ce se fac de oarecare pe fața pământului, a se șterge cu tot chipul poruncim, ca nu cu călcarea celor ce umblă, semnul biruinței noastre, să se ocărăscă. Deci, de acum înainte cei ce fac chipul Crucii pe fața pământului, poruncim să se afurisească.

TÂLCUIRE

Hotărăște canonul acesta ca să ne sârguim cu tot chipul a da cuviincioasa cinste Sfintei Cruci, prin care ne-am mântuit, și din robia păcatului ne-am slobozit, și cu gândul aducându-ne aminte adică, de câte bunătăți printr-însa ne-am norocit; și cu cuvântul, povestind acestea și la alții, și mulțumind lui Hristos celui ce s-a răstignit pe ea. Și cu simțire, sărutându-o, cinstindu-o, ori unde o vom vedea. Și fiindcă unii, mai proști, însemnează pretutindeni închipuirea cinstitei Cruci, până și pe fața pământului, poate pentru evlavie, pentru aceasta poruncește sinodul, oriunde s-ar afla semnul Sfintei Cruci, jos închipuit, să se șteargă, și să se strice, pentru a nu se călca, și a nu se necinsti de cei ce umblă, semnul cel biruitor al mântuirii noastre. Și cei ce de acum înainte ar face semnul Sfintei Cruci pe locul unde s-ar călca în picioare, să se aforisească.

CANONUL 74

Că nu se cuvine într-un cele Domnești [locurile consfințite Domnului], sau în biserici, a face cele ce se zic agape, și în lăuntru în casă a mânca, și a așterne acubita. Iar cei ce îndrăznesc a face aceasta, ori să înceteze, ori să se aforisească.

TÂLCUIRE

Canonul acesta, este întocmai cu cel 28 din Laodichia, care oprește a face creștinii agape adică ospete din dragoste, care aduc spre unire pe cei ce împreună mănâncă, în domnitoarele biserici. Și a nu așterne așternuturi moi, și înalte, pe care le numesc cu cuvânt latinește acubite, că pe unele ca acestea șezând creștinii mâncau²¹³. Iar câți ar îndrăzni a face aceasta, ori să se părăsească, ori să se aforisească. Trebuie a însemna, că Valsamon, chiriaca (domnești) voiește să înțeleagă aici canonul, fiecare loc afierosit Domnului, precum Nartica, adică și Tinda bisericii.

SIMFONIE

„Întocmai cu acesta și cel 49 al celui din Cartghen, oprește pe episcopi și pe clerici, și pe mireni în biserici să nu facă ospete, afară numai, dacă după nevoie după nevoie vor mânca oarecare străini ce călătoresc. Însemnează că, deși opresc canoanele acestea la biserici a se face agape [dragoste], nu opresc însă a se face și în casele obștești. Pentru că cel 27 al acestuiași sinod al Laodichiei poruncește să nu ia cei sfințiți, și mireni, părțile oarecare din bucate cu nesațiu, când se cheamă la acest fel de agape. Iar cel 11 din Gangra anatematisește pe care defaimă pe cei ce fac acest fel de agape (afară din biserică adică) și întru cinstea Domnului chemând pe frați, și disprețuite făcându-le, nu voiesc să meargă la acestea. Iar cel 76 al acestuia al 6-lea aforisește pe cei ce vând vin, și mâncări, sau alte oarecare înlăuntrul sfințitelor curți. Însă și cel 97 al acestuiași, pe clerici îi caterisește, iar pe mireni îi aforisește, pe care vor poposi în lăuntrul locurilor celor sfințite. Dar cel 88 al acestuiași, pe clerici îi caterisește, iar pe mireni aforisește, care bagă dobitoace în sfințitul Locaș, afară însă dacă numai de mare nevoie. Vezi și subînsemnarea celui 83 al acestuiași al 6-lea sinod.

CANONUL 75

Cei ce vin în biserică spre a cânta voim nici strigări necuviincioase a întrebuița și firea spre răcnire a o sili, nici a zice ceva din cele nepotrivite

²¹³Obiceiul de a face creștinii ospățuri în biserică, s-au început din vremurile sfinților apostoli, care în ziua duminicii mai vârtos, când vrea să se împărtășească, aduceau la biserică pâine și vin cei mai avuți, ca după împărtășirea Dumnezeieștilor Taine, precum zice Zonara, și Hrisostom la voroava 27 a celei 1 către Corinteni poșteau pe cei mai săraci, și toți împreună șezând mâncau. Fiind însă că Corinteni au stricat rânduiala aceasta, și fiecare din cei mai avuți își mâncau singuri bucatele sale, și nu dădea celor săraci, încât de aici urma, altul adică a flămânzi, iar altul a se îmbăta; pentru aceasta dumnezeiescul Pavel, în capul 11 al celui 1 către Corinteni îi muștra, și pentru că defaimă cu aceasta pe biserica lui Dumnezeu, și că rușinează oarecum pe cei săraci, neavând să mănânce la acest fel de obștești ospățuri; deci aceste cuvinte ale apostolului propunându-le marele Vasile, din acestea încheie că, obșteasca Cină nu se cuvine a o mânca în biserică cineva, unit cu canonul 28 al celui din Laodichia, și cu acest 74. Iar domnitoarele ce le pomenește canonul acesta așa se numeau; fiindcă în cele mai de multe ori Duminicile se săvârșea întru ele Dumnezeiasca Liturghie. Fiind ele afierosite lui Dumnezeu Împăratului a toate, nu de la oameni dobândindu-și ele numirea, ci de la însuși Domnul tuturor, de la care și domnitoare sau domnești s-au învrednicit a se numi.

neînsușite bisericii; ci cu multă luare aminte și cu umilință a aduce lui Dumnezeu, privitorul celor ascunse acest fel de psalmodii. Că sfințitul cuvânt a învățat evlavioși a fi fiii lui Israel. [Levit 15: 30]

TÂLCUIRE

Cântarea Psalmilor ceea ce se face în biserică rugăciune este către Dumnezeu pentru a se milostivi asupra păcatelor noastre. Și cel ce se roagă și se tânguiește, trebuie a avea moral cucerit și umilit, iar a răcni cineva arată moral semeț și neevlavios. Pentru aceasta poruncește canonul acesta ca cei ce cântă în biserică să nu-și silească firea lor pentru a striga puternic. Nici să zică altele necuviincioase în biserică. Dar care ar fi cele neîncuviințate în biserică? Răspunde Zonară tâlcuitorul a fi cântecele femeiești cele jalnice (prin aceasta zice și multele tereremuri și cea peste măsură pestrițime a cântării sau cele ce pleacă spre curvie). Însă poruncește canonul acesta ca toate acestea să lipsească din biserică și cântăreții să aducă lui Dumnezeu cântările cu multă luare aminte, ca Celui ce vede cele ascunse ale inimii adică și mai ales cugetele inimii celui ce cântă și se roagă, căci strigările sunt ale celor din afară. Pentru că și sfințitul cuvânt al Leviticului învață a fi către Dumnezeu cucernici fiii lui Israel.²¹⁴

SIMFONIE

Zice și Proorocul David „cântați cu înțelegere”. Acest grai tâlcuindu-l marele Vasilie (în adunarea în scurt 279) zice: Înțelegerea cuvintelor sfintei Scripturi se aseamănă cu felurimea bucatelor ce mănâncă gura. Fiindcă după Iov [cap 12: 11] „Gâtlejul gustă bucatele”. Iar mintea judecă cuvintele. Așa dar dacă sufletul cuiva judecă puterea fiecărui cuvânt, precum și gustul pe felurimea bucatelor, acesta plinește daviticeasca această poruncă. Adaugă același Vasilie iarăși (vezi adunarea în scurt 281) că oricare nu merge în biserică să cânte cu dorință, acela ori să se îndrepteze, ori să se izgonească. Iar dacă sunt psalți mulți, zice, (vezi adunarea în

²¹⁴Pentru că și dumnezeiescul Hrisostom (în voroava „Am văzut pe Domnul șezând pe scaun” fața 120 tomul 5) oprește mult pe cântările cele din horuri, și neîncuviințatele săltări, și răcnetele cele neobișnuite, și strigările cele fără rânduială. Tâlcuind psalmicescul acela (cuvânt), „slujiți Domnului cu frică”, și foarte tare muștrând pe aceia, care amestecă cu duhovniceștile cântări, shimile din afară cele teatricești, și strigările cele fără înțeles (care sunt și acum tereremurile, și nenanelile, și alte fără înțeles) cuvinte, și zice, că acestea sunt însușite, nu celor ce slavoslovesc pe Dumnezeu, ci celor ce joacă și amestecă drăceștile jocuri cu îngereasca slavoslovie; învață pentru aceasta prin multe, că se cuvine cu frică, și cu inimă înfrântă să înălțăm slavosloviile către Dumnezeu, ca să fie acestea primite, ca o tămâie cu bun miros. Cu totul vrednică de laudă și de adevăr este și cuvântul acela care îl zice preînțeleptul Meletie Piga în a 3-a scrisoare cea pentru creștinism. Pentru aceasta dar numai glasurile cele omenești sunt primite în biserică, care sunt împărțite firii și simple, iar organiceștile sunete cele luminate ca pe cele cu totul oprite le izgonesc dumnezeieștii părinți. Pe care cântări musicești și organicești s-au nevoit oarecare din acești de acum a le băga iarăși în biserică. Iar tereremurile și nenanelele ce se cântă nu se arată a fi vechi, ci noi. Pentru că în scrierile lui Ioan Damaschin, și în facerile altor vechi cântăreți, nu se află aceste neînțelese cuvinte și cratimi. Se arată a fi începute din timpul lui Ioan Cucuzel. Iar cratimile pe care psalții de astăzi le cântă la privegheri, cu toate că sunt îndoite, de multe ori și întreite cu chimenul, se fac în adevăr fără dulceață și îngreioitoare evlavioșilor ascultători; pentru aceasta rugăm pe canoniceștii psalți, ca să cânte sintoma (în scurt), pentru a fi acestea mai frumoase, și să rămână vreme de a se face și citire, și canoanele a se cânta mai rar, în care stă tot sufletescul rod al privegherii. Zic oarecare, că, neînțelesele aceste tereremuri s-au primit în biserică, pentru plăcerea și îndemnarea norodului celui prost.

scurt 307) aceștia, să întrebuințeze psalmodiile [cântare de Psalmi], cu rîndul (efimeria), adică după săptămână. Iar cel din Laodichia al 15-lea canon poruncește să nu cînte în biserică altul careva, afară de cei canonici, și din cărțile cele de piele psaltii să cînte. Adică numai de pe cele de membrană, cîntînd însă și de pe alte cărți de psaltichie. Dar și cel 23 al acestuiași, zice, că nu pot psaltii cînd cîntă orariu. Se cuvine însă ca printre cîntări să fie și citire (și rugăciune) după cel 17 al acestuiași.

CANONUL 76

Cum că nu trebuie în lăuntru în sfințitele Curți, a se așeza cărciumă, sau a se pune înainte felurile cele de aromsevasul [cucernicia] către biserici. Că Mîntuitorul nostru și Dumnezeu prin petrecerea cea în trup învățându-ne pe noi, poruncește a nu face Casa Părintelui său casă de neguțătorie [Ioan 2: 16]. Care și mesele schimbătorilor de bani le-a răsturnat, și pe cei ce făceau biserica locaș mirenesc i-a izgonit. Deci de se va prinde vreunul în greșeala aceasta de față, să se aforisească.

TÂLCUIRE

„A zis Domnul Iudeilor [Luca 19, 46] scris este: Casa mea, casă de Rugăciune se va chema [Isaia 56, 7]. Iar o ați făcut pe ea peșteră de tâlhari [Ieremia 7, 10]”. Drept aceea ca să nu se zică și celor credincioși acest înfricoșat cuvînt, opresc sfinții părinți prin canonul acesta, a nu se pune cărciume, adică a nu se vinde vin, sau rachiu, sau alte feluri de mîncări, după Zonara; sau și oarecare feluri de aromatica, după Valsamon, sau alte oarecare neguțătorii a se face, în lăuntru în curțile sfințitelor Lăcașuri, și ale dumnezeieștilor biserici, pentru a se păzi cinstea lor. Pentru că și Domnul legiuind nouă, zice, să nu facem Casa Tatălui Lui, casă de neguțătorie, care și banii celor ce vindeau monedele, sau banii cei răi i-a risipit, și pe cei ce făcuseră pe biserică casă obștească cu bici de frînghie i-a izgonit. Iar care va îndrăzni a face aceasta, să se aforisească²¹⁶. Citește și cel 74 al acestuiași al 6-lea sinod.

²¹⁵Se află mîncări la alții, precum și Zonara tâlcuiește.

²¹⁶Pe lângă acestea și marele Vasilie categorisește (vezi după Platon 40) vânzările și cumpărăturile care se fac la bisericile mucenicilor și ale sfinților, la sărbătorile lor, zicînd: „Că creștinii pentru alt nu se adună la biserici, și împrejurul bisericilor, fără numai să se roage, și să vină întru aducerea aminte a celor ce pînă la moarte au stătut și s-au nevoit pe care nevointe le-au arătat sfinții pentru buna cinstire, și să se îndemne și ei către aceeași râvnă, și nu ca să facă serbare, și pe biserica lor, bâlci și neguțătorie. Adăugînd el și aceasta, că foarte se mînie Dumnezeu asupra celor ce vînd și cumpără în biserici, ori împrejurul bisericilor, precum aceasta (o au arătat) Iisus Hristos. Care totdeaunași pretutindeni blînd fiind și smerit cu inima, și numai asupra celor ce în biserică vinde și cumpără, au ridicat frînghia să-i lovească. Fiindcă neguțătorii aceștia prefac pe Casa Rugăciunii, în peșteră furilor și tâlharilor. Și vezi, că tâlhari și furi numește Domnul pe vânzători, și de obște pe neguțători, pentru nedreptățile, și minciunile, pe care le întrebuințează la neguțătoria lor.

CANONUL 77

Că nu se cuvine cei sfințiți, sau clericii, sau aschitiii, a se scălda în baie, cu femei; nici tot creștinul mirean; că această prihănire este întâia la păgâni. Iar de se va vădi cineva întru aceasta, de va fi cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească.

TÂLCUIRE

Canonul acesta, este întocmai cu cel 30 al sinodului din Laodichia, afară însă de certări numai, căci zice că nu se cuvine cei sfințiți ce sunt în lăuntrul Altarului, cum și ceilalți clerici ce sunt afară de Altar, adică monahii și aschitii, și de obște fiecare creștin, a se scălda în băi împreună cu femeile; fiindcă această necuviință la păgâni se vede a fi cea întâia prihănire, și cea mai mare sminteală împotriva creștinilor. Iar apostolul poruncește „a nu ne face sminteală Iudeilor, și Elinilor, și bisericii lui Dumnezeu” [1 Corinteni 10: 32]. Și dacă, precum zice Zonara, și numai chiar a întâmpina cineva femeie în cale, sau în casă, îi tulbură gândul, cum dar nu se afunda, și nu se va porni spre poftă mintea bărbaților același, care se scaldă împreună cu femeile? Dar nici cei însoțiți după lege se cuvine a se scălda împreună, după Valsamon, sau în baie, sau în mare, sau în râu; că își stăpânesc trupurile sale pentru nașteri de copii, și nu pentru a se dezgoli, și a-și vedea rușinea lor.

CANONUL 78

Că se cuvine celor ce se luminează a se învăța credința, și în ziua săptămânii a o spune episcopului, sau prezbiterilor.

TÂLCUIRE

Și canonul acesta, este întocmai cu cel din Laodichia 46 care zice că cei ce se catehiesc și se găsesc spre luminare, și spre botez, se cuvine în toată vremea catehisirii lor (iar câtă este aceasta? Vezi sub însemnarea canonului al 2-lea al sinodului întâi), pentru ca să se învețe bine dogmele ortodoxei credințe, și în fiecare Joi a săptămânii, după Zonara, să le zice de rost arhiereului, sau prezbiterilor celor ce-i catehiesc pe ei. Ca nu neștiind taina noastră să se boteze, și neînvățați și neîntăriți fiind, cu lesnire să se amăgească de către eretici.

CANONUL 79

Nelehusită pe Dumnezeiasca Naștere cea din Fecioară mărturisind, precum și fără de sămânță s-a făcut, și al toată turma propovăduind, pe cei ce din neștiință fac ceva din cele ce nu se cuvin, îndreptării îi supunem. Drept aceea fiindcă unii după ziua sfintei Nașteri a lui Hristos Dumnezeului nostru, arată fierbând semidale, și aceasta unii altora împărțindu-o, cu pricinuire adică de cinstea lehusirii a Preacuratei Fecioarei Maici. Poruncim nimic de acest fel a se săvârși de cei credincioși, că aceasta nu cinste Fecioarei celei ce mai presus de minte și de cuvânt, a Născut cu Trup pe Cuvântul cel neîncăput, din cele obștești, și ale noastre a hotărî, și a însemna pe cele după negrăita sa

naștere. Deci de se va vădi cineva de acum înainte, făcând una ca aceasta, de va fi cleric, să se caterisească; iar de va fi mirean, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Fiindcă oarecare creștini, de la neștiință pornindu-se a doua zi după nașterea lui Hristos fierbe semidale (adică făină de grâu curată), și alte feluri oarecare, care împărțindu-le unii altora le mănâncă, făcându-o aceasta ca când întru cinstea Lehusirii Născătoarei de Dumnezeu (Precum se obișnuiește a se face și la celelalte femei, care după natură nasc); pentru aceasta oprește canonul acesta de a face creștinii acest lucru. Fiindcă a asemana noi prin acest fel de obicei, cu obșteasca, și smerita nașterea noastră a oamenilor, pe nașterea cea negrăită a pururea Fecioarei, aceasta nu i se socotește cinste, celei ce mai presus de minte și de cuvânt a Născut cu Trup pe Dumnezeu Cuvântul cel întru toate neîncăput, ci mai vârtos necinste. Că precum fără de sămânță, și din Duhul Sfânt, mărturisim pe Zămislirea de Dumnezeu Născătoarei, așa asemeni și pe nașterea acesteia, o mărturisim mai presus de toată moșirea și lehusirea, care este nașterea de prunc cea cu dureri, și următoare curgere a sângiurilor după Zonara²¹⁷. Iar care va voi a o face aceasta, de va fi cleric, să se caterisească, iar mireanul să se aforisească.

CANONUL 80

Dacă vreun episcop, au prezbiter, sau diacon, sau din cei ce se numără în cler, sau mirean, nici o nevoie grea având, sau lucru greu încât a lipsi de biserica sa mai mult; ci în oraș petrecând, în trei zile de Duminici, și în trei săptămâni nu s-ar împreună aduna. De va fi cleric să se caterisească, iar de va fi mirean să se îndepărteze de la împărtășire.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, dacă vreun episcop, sau prezbiter, sau de diacon, și de obște oricare cleric, sau mirean, fără de mare nevoie, și grea silă, a nu lipsi de la biserica sa, ci aflându-se în lăuntru în oraș, în trei Duminici nu va merge împreună cu ceilalți credincioși la biserică. De va fi cleric să se caterisească; iar de va fi mirean, să se aforisească. Că, din două una este, ori unul ca acesta nu este credincios, ori credincios fiind, defaimă obșteasca cântarea de laudă cea către Dumnezeu, și rugăciunea.

²¹⁷ Pentru aceasta nu trebuie să închipuiască zugravii pe Născătoarea de Dumnezeu la sărbătoarea Nașterii lui Hristos, culcată pe pat, ca cum cuprinsă de dureri. Dar nici se cuvine să se scrie în minee a doua zi după Nașterea lui Hristos, zicerea acesteia. Lehusirea Născătoarei de Dumnezeu, ci numai, Soborul Născătoarei de Dumnezeu; căci după Grigorie Nissis, ce se conglăsuiește cu sinodul acesta, Nașterea lui Hristos, fără lehusire a fost. Căci zicând numele lehusirei nu este mai presus de nestricăciune și neispită de nuntă; iar a închipui oarecare femei spălând pe Hristos în lighean precum se vede la multe Icoane ale Nașterii lui Hristos, aceasta este cu totul necuviincios, și aflare a oamenilor trupești. Și care cu tot chipul trebuie a se lepăda. Fiindcă și Dumnezeieștii Cântăreți și făcători de cântări, numesc de multe ori pe nașterea Născătoarei de Dumnezeu lehusie, zică-se cu rea întrebuintare și numele acesta despre nelehusia nașterii acestei lehusii, fără de durere, și în loc de simplă naștere înțelegându-se.

CANONUL 81

Deoarece am aflat că în oarecare cetăți, în Tresfințita Cântare, împarte cu adăogire se glăsuiește, după Sfinte fără de moarte, aceasta, cel ce te-ai răstignit pentru noi, miluiește-ne pe noi. Și aceasta de sfinții părinți cei vechi, ca o străină de Evsevie (buna cinstire), dintr-un imn [laudă] ca acesta s-au lepădat, împreună cu nelegiuitul eretic cel ce a aflat acest fel de glas. Și noi întărind cele mai dinainte cu bună cinstire legiuite de către sfinții părinții noștri, anatematisim pe cei ce încă după hotărârea aceasta primesc acest fel de glas în biserică, sau într-un alt chip oarecum îl împreunează cu Tresfințita Cântare. Și de ar fi ieraticesc călcătorul celor hotărâte, poruncim să se dezbrace acesta de vrednicia ieratricească, iar de va fi mirean, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Cel întâi Petru Cnafeul (adică nălbitorul), și următorii lui care slăveau (că Mântuitorul Hristos cu Dumnezeirea a pățimit), au îndrăznit să adauge în Tresfințitul Imn [Laudă], după, sfinte fără de moarte, aceasta, Cel ce te-ai Răstignit pentru noi²¹⁸. Deci ereticii aceștia împreună cu acest fel de adăogire, s-au osândit de către sinodul, ce s-a făcut în Roma în vremea lui Felix, mai înainte de sinodul al 5-lea. Și mai ales nălbitorul acesta s-a anatematisit (vezi dar procuvântarea sinodului al 5-lea). Dar fiindcă se află încă oarecare moștenitor al eresului nălbitorului, zicând Tresfințitul Imn împreună cu hulitoarea adăogirea aceasta, sinodul acesta anatematisește pe cei ce o primesc pe ea, și ori fățiș în biserică, ori îndeosebi o unesc la întreit Sfânta câtnare, și clerici fiind aceștia îi caterisește, iar mirenii fiind îi aforisește.

CANONUL 82

Întru unele zugrăviri din sfințitele Icoane, se închipuiește miel arătat cu degetul de înainte Mergătorul, care s-a luat spre închipuirea Darului, în loc de

²¹⁸De la Dumnezeu a luat biserica lauda cea întreit sfântă. Că Istoricește Sfințitul Teofan, cum că, cutremure făcându-se în Constantinopol, și înfricoșându-se cetățenii, au ieșit la câmp, făcând litanie (împreună cu Împăratul Teodosie cel mic, și Proclu patriarhul desculți, după Glica) deci într-o zi s-a răpit un copil în aer, și a auzit Dumnezeiesc Glas care zicea, să spună episcopului, și poporului, să litanisească cu aceste cuvinte: Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi; zice însă Nichifor, că locul unde s-a înălțat copilul s-a numit înălțare dumnezeiască, iar acum se numește psomatia. Deci de atunci a poruncit împăratul pretutindenea a se cânta imnul acesta în limba elinească. Pentru aceasta și din vechi marele Savva a iertat armenilor creștinii să cânte slujba bisericească a lor în limba armenescă, iar cântarea cea întreit sfântă, nu armeneste; ci elinește. Și până acum latinii la litania îngropării lor, elinește cântă lauda cea întreit sfântă, și nu latinește, pentru cinstea limbii, întru care s-a glăsuț de la Dumnezeu. Și se înalță lauda aceasta Sfintei Treimi. Că, Sfinte Dumnezeule, însemnează pe Tatăl, care este Izvorul cel Dumnezeiesc Născător, al Dumnezeirii Fiului, și al Sfântului Duh. Iar, Sfinte Tare, însemnează pe Fiul, care este și Tare, și Putere, și Braț al Părintelui, prin care toate s-au făcut. Iar fără de moarte, însemnează pe Sfântul Duh, care se zice Dătătorul de viață. Iar miluiește-ne pe noi, unit singuratic, zicându-se, însemnează, pe o Domnie și o Dumnezeire a tustrele fețelor. Iar ieșitul din minte nălbitorul, adăogând, pe, cel ce te-ai răstignit pentru noi, nu numai împreună cu împreună cu Fiul răstignește pe Tatăl, și pe Duhul cel Sfânt, precum zice Damaschin în cartea 3 cap 57. Ci și a patra față bagă în Sfânta Treime, și osebit pune pe Dumnezeu Fiul, și osebit pe Hristos cel ce s-a răstignit, după Valsamon.

adevatul Miel Hristos Dumnezeu nostru cel ce mai înainte s-a arătat nouă prin lege. Deci figurile cele vechi, și umbrele, ca pe niște Simboluri ale adevărului, și mai înainte însemnări, predat bisericii îmbrățișându-le, Darul cinstim, și adevărul, ca plinirea legii, aceasta primindu-o. Deci ca deplin și întru zugrăvitori, fețele tuturor să se închipuiască, poruncim ca chipul Mielului Hristos Dumnezeului nostru, celui ce a ridicat păcatul lumii, de acum înainte, după omenire, să se închipuiască și pe Icoane, în locul mielului celui vechi. Prin aceasta înțelegând noi smerirea lui Dumnezeu Cuvântului, și povățuindu-ne spre pomenirea petrecerii lui cu Trup, și a pătimirii sale, și a Mântuitoarei morții sale, și a izbăvirii lumii celei ce din aceasta s-a făcut.

TÂLCUIRE

Fiindcă oarecare zugrăvesc, pe Hristos, ca oaie, și miel, iar pe Înaintemergătorul arătându-l pe el cu degetul său și zicând: „Iată Mielul lui Dumnezeu cel ce ridică păcatul lumii”. [Ioan 1: 29] Pentru aceasta poruncește canonul acesta, ca de aici înainte să nu se facă una ca aceasta, ci să se zugrăvească Hristos ca un om desăvârșit, după chipul omenesc. Ca prin aceasta să ne aducem aminte de petrecerea cea cu trup, și de Pătimire, și de Moartea lui, și de mântuirea lumii ceea ce prin acesta s-a făcut. Căci, pe închipuirile cele vechi ale Legii le cinstim, pentru că însemna pe adevărul Evangheliei, și al Darului, dintre care una era și mielul cel ce se junghia la Paști, spre închipuirea lui Hristos luându-se, a Adevăratului Miel celui ce a ridicat păcatul lumii. Acum însă după ce a venit însuși Adevărul și lucrurile, mai mult decât pe închipuri le cinstim și le primim²¹⁹.

CANONUL 83

Nimeni să dea Euharistia trupurilor celor moarte, că scris este: „Luați, mâncați” [Matei 26: 26]. Iar trupurile morților, nici a lua pot, nici a mânca.

TÂLCUIRE

Fiindcă, după Zonara, obicei vechi era a împărtăși cu Euharistia, adică cu Dumnezeieștile Taine trupurile cele moarte; pentru aceasta sfinții părinți opresc a nu se mai urma aceasta. De unde se înțelege că nici a boteza cineva pe morți se cuvine.

CANONUL 84

Canonicestilor legiuri ale părinților urmând, hotărâm și pentru prunci, de câte ori nu se află martori adevărați, care fără îndoială să zică că aceștia sunt botezați, și nici ei pentru nevârstnicia, nu vor putea a răspunde cu îndestularea

²¹⁹ Acest canon îl pomeniște pe Gheorghe Chedrinul, drept aceea și de aici se astupă gurile Papistașilor, care clevetesc pe canoanele acestui sinod, zicând, că nici un istoric, l-a pomenit pe acesta, căci și Papa Adrian îl primește pe acest canon, scriind către Tarasie. Însemnează încă, că după canonul acesta, nu se cuvine zugravii a închipui, ori pe Crucea lui Hristos, ori pe alte sfinte Icoane vitele cele patru singure, care în legea veche mai înainte închipuiau pe cei patru evangheliști, ci mai vârtos cinstind mai întâi adevărul, să zugrăvească pe Evangheliști cu chip omenesc. Și împreună de vor zugrăvi cu evangheliștii și pe cele patru vite socotesc că nu vor păcătui.

pentru sfințita Taină cea dată lor, fără de vreo sminteală a fi dator a se boteza aceștia. Ca nu cumva acest fel de îndoire să-i lipsească pe ei de curățirea cea de acest fel a sfințeniei. [Cartagina: 80]

TÂLCUIRE

De câte ori nu se vor afla martori vrednici de credință, pentru oarecare prunci, să adeverească că sunt botezați (pentru că poate robindu-se ei de către barbari, s-au dus în locuri depărtate²²⁰ după aceea s-au răscumpărat de creștini), și nici ei înșiși sunt îndestulați a încredința, că sunt botezați, pentru nevrednicia lor, întru care s-ar fi botezat. Unii ca aceștia hotărăște sfântul sinod, fără de nici o oprire a se boteza; ca nu pentru îndoirea aceasta, să se lipsească de curățirea cea prin botez. Vezi și subînsemnarea a celui 47 apostolesc.

CANONUL 85

Pe gura a doi, sau a trei martori a se adevveri tot graiul, scriptoricește am luat [2 Lege 17: 5]. Deci robii cei sloboziți de către stăpânii lor, asupra a trei martori rânduim să-și dobândească acest fel de cinste. Cei ce au fost de față la întăritură, vor da și încredințare slobozeniei de la sine și pentru cele ce s-au făcut.

TÂLCUIRE

Fiindcă după legile politicești, slobozenia robilor este un lucru ce nu are preț, pentru aceasta când urma a se face mărturisire pentru ea, trebuia a se înfățișa cinci sau și mai mulți martori pentru ca să se adeverească dovada. Aceasta însă o surpă Sfântul sinod, și hotărăște că și singuri trei martori sunt îndestul spre a întări slobozenia aceasta a robilor. Fiindcă și Dumnezeuiasca Scriptură zice, că tot cuvântul va sta, adică se va întări, și se va adevveri, și de doi, și de trei martori. Vezi și cel 82 apostolesc.

CANONUL 86

Cei ce adună curve spre vătămarea sufletelor, și le hrănesc. De ar fi clerici, să se aforisească, și să se caterisească hotărâm; iar de ar fi mireni să se aforisească.

TÂLCUIRE

A fi cineva păstor de curve, adică a aduna, și a hrăni curve spre vătămarea sufletelor, pentru ca să câștige plata cea pentru curvie, și legile cele politicești

²²⁰Precum aceasta o zic practicele sinodului din Cartaghen, sau de s-au găsit lepădați la drumuri, sau la ușile bisericilor, precum se aceasta se întâmplă la pruncii cei născuți din curvii, și nu se știe de sunt botezați.

opresc, și pedepesc²²¹ cu cât mai vârtos canoanele bisericești. Pentru aceasta și canonul acesta totodată aforisește, și caterisește pe clericii aceia ce o fac aceasta (care este o pedeapsă prea grea, și îndoită. Fiindcă clericilor îndestulă le este singură caterisirea), iar pe mireni îi aforisește.

CANONUL 87

Ceea ce pe bărbatul său își părăsește este preacurvă, de a venit către altul, după sfințitul și dumnezeiescul Vasilie, din proorocia lui Ieremia prea bine aceasta luându-o, că muieră de se va face a altui bărbat, nu se va întoarce la bărbatul său, ci spurcându-se se va spurca [Ieremia 3: 1]. Și iarăși: Cel ce are preacurvă, nebun și păgân este [Pilde 18: 23 Ediția 1688]. Deci de se va vădi că au fugit fără cuvânt de la bărbatul său, el adică este vrednic de iertare, iar ea de certare. Iertare însă i se va da lui spre a se împărtăși cu biserica. Cel ce-și va părăsi însă pe muieră sa ceea ce legiuit i s-a împreunat lui, și va lua pe alta, după hotărârea Domnului, este supus judecății preacurviei [Matei 5: 32; 19: 7; Marcu 10: 11; Luca 16: 18]. Și s-au canonisit de părinții noștri, unii ca aceștia un an să se tânguiască, doi ani să asculte, trei ani să cadă, și întru al șaptelea să stea împreună cu cei credincioși, și așa să se învrednicească proaducerii, de se vor pocăi însă cu lacrimi. [Apostolesc: 48; Agchira: 20; Cartaghen: 113; Vasilie: 9, 35, 27, 77]

TÂLCUIRE

Acest canon este alcătuit din trei canoane ale marelui Vasilie, și începutul acestuia este luat din cel al 9-lea al lui Vasilie, ce zice, muieră ceea ce va lăsa pe bărbatul său, și va lua pe altul, este preacurvă, precum și dumnezeiescul Vasilie înțelepțește a încheiat aceasta, și din Proorocia lui Ieremia, care zice: „De va lua muieră alt bărbat, nu poate mai mult a se întoarce la bărbatul ei cel dintâi” (fără a o voi el adică după Zonara) fiindcă a preacurvit. Și din pildele lui Solomon, care zice: „Că este păgân, și fără cunoștință bărbatul acela ce-și ține pe muieră sa ceea a preacurvit cu alt bărbat”. Iar cel de aici înainte (a canonului acestuia, este luat din al 35-lea al marelui Vasilie; și zice) Deci, de se va vădi, că fără cuvânt, și fără pricină au fugit de la bărbatul său (fără cuvânt de curvie adică; încât, din aceasta se înțelege din deosebire, că cu drept cuvânt poate femeia a fugi de la bărbatul său. Că nici o altă pricinuire este binecuvântată, fără numai cuvântul curviei și al preacurviei) bărbatul adică este vrednic de iertare, ca unul ce n-a dat pricină acestei depărtări fără cuvânt, și poate lua pe alta. Iar muieră dimpotrivă, este vrednică de certările preacurviei, ca una ce s-a făcut pricinuitoare depărtării acesteia. Iertarea însă ce va lua bărbatul ei, este, a sta împreună cu cei credincioși în biserică, și a nu se aforisi, nu însă și a se împărtăși cu Dumnezeieștile Taine. (Iar

²²¹Pentru aceasta și cartea 60 din vasilicale titlu 38 cap 1. Poruncește să se slobozească fiica de sub stăpânirea tatălui său, și roaba din a stăpânului său, dacă ei caută să le facă curve. Iar de nu vor voi ele a se slobozi, să se izgonească, și averile lor să se răpească. Asemenea încă și cap al 2-lea pedepsește și pe păstorii de curve de vor fi din proști, cu izgonire; iar de vor fi ostași, cu răpirea averilor. Iar Fotie titlu 13 cap 21 zice, că hrănitor de curve se zice și bărbatul acela, ce știe pe muieră sa că curvește, și tace, după carte 24 din vasilicale titlu 2 cap 14.

cealaltă parte a canonului acestuia este chiar canonul cel 77 al marelui Vasilie, care zice) Acela însă ce își lasă pe femeia sa cea legiuită, (fără cuvânt de curvie), și ia pe alta, se supune certării preacurviei, după hotărârea Domnului, care zice: „Cel ce își va lepăda pe muierea sa, și va lua pe alta, preacurvește cu ea”. Însă după conpogorâre, de se va pocăi cu lacrimi, se canonisește unul ca acesta și cei asemeni cu dânsul de către părinții (cei din Anchira adică după canonul 20 și de marele Vasilie după canonul 77) șapte ani a nu se împărtăși, petrecând 2 ani tânguindu-se, iar 2 împreună cu ascultătorii, iar 3 cu cei ce cad (cu fețele la pământ înaintea ușilor bisericii, cerând mijlocire de la cei ce intră și ies din sfânta biserică) și întru al 7-lea să stea împreună cu cei ce stau în biserică, și așa să se împărtășească.

CANONUL 88

Nimeni în lăuntru în biserică să bage dobitoc ori de ce fel; afară numai, dacă călătorind cineva, prea mare nevoie întâmpinându-l, casă, și sălășluire negăsind, va poposi într-o biserică ca aceasta. Pentru că nebăgând pe dobitoc în lăuntru, poate să se întâmple a se strica cumva dobitocul. Și el cu pierzarea dobitocului, de acoloa neputând a întâmpina călătoria, să se dea în primejdie de moarte. „Că sâmbăta pentru om s-a făcut” [Marcu 2: 27] ne învățăm, încât prin toate să socotim că este mai de prețuit mântuirea, și nepătimirea omului. Iar de se va vădi cineva, fără nevoie, precum s-a zis, că a băgat dobitoc, de va fi cleric, să se caterisească; iar de va fi mirean să se aforisească.

TÂLCUIRE

Oprește canonul acesta de a băga cineva dobitoc în biserică. Că, cele sfințite de evlavie și de cinstire sunt vrednice, afară numai aflându-se cineva în călătorie, de mare nevoie, vifor mare întâmplându-se, și neavând unde năzui, ar băga dobitocul într-însa. Ca nu el rămânând afară să se strice, și omul să se primejduiască de moarte, neputând lupta în călătoria sa. Și aduce canonul mărturie din Scriptură, din care se înțelege, că precum sâmbăta s-a rânduit de lege pentru a se odihni robul, și dobitocul omului, ca din aceasta să mai poată a sluji pe stăpânul său. Asemeni și odihna aceasta a dobitocului în biserică, nu se face pentru dobitoc, ci pentru om. Iar fără de o mare nevoie ca aceasta de va îndrăzni a băga pe dobitoc în biserică, cleric fiind, hotărăște canonul să se caterisească, iar de va fi mirean să se aforisească.

CANONUL 89

Zilele Mântuitoarei Patimi în post, și în rugăciune și întru umilința inimii petrecându-le, trebuie credincioșii în ceasurile cele de mijloc ale nopții celei după Sâmbăta cea mare a se desposti, dumnezeiștii Evangheliști, Matei, și Luca, cel dintâi adică, prin zicerea dimineața sâmbetelor, iar cel de pe urmă, prin (zicerea) dimineața adâncă, arătându-ne nouă adâncimea nopții. [Dionisie: 1]

TÂLCUIRE

Canonul acesta hotărăște, ca credincioșii să petreacă toată săptămâna mare a sfințelor patimi cu post și rugăciune, și cu umilința inimii, adevărată adică, și nu fățarnicită (iar mai ales vinerea mare, și sâmbăta mare, în care zile trebuie a se sili spre a petrece fără mâncare) iar după miezul nopții a sâmbetei mari trecute, și a duminicii mari celei viitoare, să înceteze postul²²² fiindcă acum au înviat Domnul,

²²²Încetarea postului ce o zice canonul a se face după miezul nopții, Valsamon zice, că în vremea de atunci într-alt chip se obișnuia a se face de creștinii cei vechi, care chip în vremile de acum cu totul este netrebnic. Alții însă pe încetarea postului, o zic; că este mâncare de brânză și de ouă, adică a Paștilor. Luându-o aceasta din capul 19 al cărții 5 a Apostoleștilor așezământuri. Însă, ori aceasta de este, ori aceea, creștinii se cade după miezul nopții, mai întâi să asculte toată slujba de dimineața a Învierii, și așteptând până se va săvârși Dumnezeiasca Liturghie, apoi să înceteze postul, și să mănânce Paști cu veselie și bucurie. Că zic apostoleștile așezământuri (la același loc) „Pentru aceasta și voi Învind

precum se arată de Dumnezeieștii Evangheliști. Că Matei, zicând: că dimineața Sâmbetelor au venit femeile să cerceteze Mormântul, au arătat cu aceasta că trecuse Sâmbăta, și multă parte din noaptea cea după Sâmbăta. Iar Luca zicând iarăși: Că venind ele în dimineață adâncă, au arătat că rămăsese multă parte din noapte, până a se face ziua Duminică; încât din amândouă acestea se încheie, că, pe la miezul nopții a Înviat Domnul, trecând ceasul al șaselea, și începându-se al șaptelea²²³.

CANONUL 90

În duminici a nu pleca genunchile canonicește am luat, de la purtătorii de Dumnezeu părinții noștri, Învierea lui Hristos cinstindu-o; deci ca nu neștiută să fie nouă chiaritatea luării aminte acesteia, facem cunoscut credincioșilor, ca, după intrarea preoților în Altar la vecernia sâmbetei, după obiceiul ce stăpânește, nimeni să plece genunchile până la vecernia Duminicii viitoare. Întru care, după intrarea în Altar ce se face în slujba cea de seara, iarăși plecând genunchile, așa aducem Domnului rugăciunile. Că a Învierii Mântuitorului nostru, înainte mergătoare luând noi pe noaptea cea după sâmbăta, laudele de aici duhovnicește le înțelegem, sărbătoarea împlinindu-o din întuneric la lumină, ca de aici întru o întreagă noapte și zi, să prăznuim noi Învierea.

TÂLCUIRE

Fiindcă am luat (zice canonul) să nu plecăm genunchi duminicile, de la purtătorii de Dumnezeu părinți, ai sinodului întâi adică, de la dumnezeiescul Petru, și de la marele Vasilie, pentru Învierea Domnului, facem cunoscut credincioșilor, ca, să înceteze plecarea genunchilor după intrarea în sfântul Altar, ce fac iereii la vecernia sâmbetei, și să o înceapă iarăși după intrarea în Altar a

Domnul, aduceți jertfa voastră, pentru care a poruncit vouă prin noi zicând, aceasta faceți-o întru pomenirea mea, și de aici lăsați postul veselindu-vă. Vezi că zic întâi să se facă Liturghia, și apoi să mâncăm Paști? Drept aceea să cuteze a strica postul, până a nu se săvârși Dumnezeiasca Liturghie; nici părinții să lase pe copii ca să facă o necuviință ca aceasta.

²²³ Că pentru aceasta și zicem că Domnul a Înviat în ziua duminică, fiindcă după Vlastar (la litera 8 cap 3) și după Hrisant al Ierusalimului (în gheografie) ziua la cei bisericești se începe de la al 7-lea ceas la nopții, și se sfârșește la al 6-lea ceas al următoarei nopți, și orice lucru se face în aceste 24 de ceasuri ale acestei zile și nopți, se vede că se face întru o zi. Însemnează însă aici, că întru aceasta zi a Învierii, de două ori se făcea sărutare: una de dimineață, în împărătescul palat, și osebit în biserici, cântându-se: „Ziua Învierii” la sfârșitul slujbei de dimineață. Și alta, seara la slujba vecerniei mari în biserica cea mare a sfintei Sofiei, când se făcea sărutarea Împăratului cu toți boierii lui, precum povestește curopalatul zicând: „Șede împăratul în tron, domesticul cel mare ținând sabia, și toți boierii, intrând fiecare până la cel mai de pe urmă, mai întâi sărută piciorul lui cel drept (pentru avtocratoria împărăției) apoi mâna cea dreaptă (pentru că este unsul domnului împăratul și apărătorul bisericii, precum tâlcuiește Simeon al Tesalonicului) și cu dreapta sa aceasta (pentru că este împărat și ostaș, bogat și sărac, întru Hristos, deopotrivă). Pentru aceasta pe această a doua sărutare mulți din neștiință o numesc a doua Înviere. Iar despre ouăle cele roșii ce se mănâncă în zilele Învierii, mulți multe zic neîncredințate. Iar Paisie al Gazei bărbat înțelept, dezlegând oarecare întrebări către împăratul Rusiei îi zicea, că, când au zis Evreii (către Pilat): „Sângele lui asupra noastră și asupra fiilor noștri”, îndată s-au roșit toate lucrurile ce aveau ei prin casele lor, și prin urmare și ouăle încă. Drept aceea spre pomenirea minunii, roșim și noi ouăle la ziua Învierii. Și aceasta minune, o avem din vechi predanisiri.

iereilor (adică după vohodul) care se face la vecernia duminicii; adică dintr-o seară până în cealaltă seară; că înainte mergătoare și începătoare a Învierii Domnului, luând noi pe noaptea cea după sâmbătă, de atunci începem cântările cele de Înviere, și de la întinericul nopții celei după sâmbătă (care se socotește a duminicii) începem prăznuirea. Și până ce ține lumina zilei duminicii, o săvârșim pe ea. Ca cu chipul acesta, într-o noapte și zi întreagă, să prăznuim Învierea²²⁴.

CANONUL 91

Muierile cele ce dau buruieni otrăvitoare și pierzătoare, și cele ce primesc otrăvile cele omorătoare de prunci, pedepsei ucigașului să se supună.

TÂLCUIRE

Canonul acesta supune certării uciderii pe muierile (sau pe bărbații) ce dau băuturi omorătoare de prunci, asemeni și pe muierile cele ce le primesc ca să piardă pe nevinovații prunci fiind îngrecate (îngreuiate).

CANONUL 92

Cei ce răpesc femei cu nume de împreună căsătorie, sau cei ce împreună lucrează, sau împreună voiesc cu cei ce le răpesc, sau hotărât sfântul sinod, de ar fi clerici, să cadă din treapta lor; iar de ar fi mireni, să se anatematisească.

TÂLCUIRE

Canonul acesta este întocmai cu canonul 47 al sinodului al 4-lea și citește tâlcuirea acolo.

CANONUL 93

Muirea a cărei bărbat este dus, și nearătat unde s-ar afla, mai înainte de a se încredința pentru moartea lui, cu altul căsătorindu-se, prea curvește. Așisderea și ostășițele, a cărora bărbații nearățați fiind unde s-ar afla, măritându-se, aceluiași cuvânt se supun. Precum și cele ce pentru ducerea bărbatului nu așteaptă întoarcerea, însă are oarecare iertare lucrul aici, pentru că este prepusul mai mult de moarte. Iar ceea ce s-a măritat cu cel părăsit la o vreme de muiera sa, după neștiință, apoi lăsându-se ea, pentru că s-a întors către dânsul cea mai dinainte; a curvit cu adevărat, însă într-o neștiință. Deci de nuntă nu se va opri, mai bine însă ar fi de ar rămâne așa. Iar de s-ar întoarce oarecând la o vreme ostașul, a căruia muiera pentru îndelungata lipsirea aceluia, s-ar fi măritat cu alt bărbat, acesta de va voi, să-și ia iarăși pe muiera

²²⁴Dar când, și de cine s-a ridicat din biserica noastră Răsăriteană, acest evanghelicesc, apostolesc, și Părintesc obicei al îngenuncherii? Cu scumpătate nu știm să spunem. Că chibzuire însă socotim, că să se fi ridicat aceasta, după desbinare, poate de oarecare ai noștri, cu covârșire râvnitori, ci se împotriveau obișnuirilor bisericii apusenești, prin urmare încă și acestui canonicesc obicei. Și că această socotință a noastră este adevărată, vezi pe Meletie Piga al nostru la sfârșitul cărții a 3-a cea despre Creștini, unde vorbește despre plecările de genunchi (fața 210 a tipăririi în București). Pentru că și papalitra ce se numește la apuseni, adică cununa cea de pe cap a clericilor, obicei canonicesc fiind, s-a ridicat de către ai noștri. Asemenea și altele, precum și deasa împărtășire, care la apuseni se urmează.

sa, iertare dându-se ei pentru neștiință, și bărbatului celui ce s-a fost căsătorit cu dânsa, către a doua nuntă.

TÂLCUIRE

Canonul acesta este alcătuit din trei canoane, ale marelui Vasilie; (că începutul lui, este anume canonul 31 al aceluiași) zicând, de se va duce bărbatul al vreunei muieri, și multă vreme nu va veni, iar ea mai înainte de a auzi și a se încredința că a murit bărbatul său, va lua pe altul său, preacurvă este²²⁵ (iar partea cea următoare este canonul 36 al aceluia); așisderea și muierile ostașilor, de se vor mărita a doua oară, ne auzind că vin bărbații lor, preacurve sunt. Însă acestea a doua oară măritându-se, au oarecare iertare (mai multă adică decât ale celor ce nu sunt ostași și în lipsa lor se mărită a doua oară). Căci bărbații acestora, ostași fiind, și în războaie petrecând, mai mult se prepun că au murit, decât că sunt vii²²⁶. Iar muierea aceea, care (partea aceasta a canonului este anume din cel 46 al aceluiași părinte) va lua de bărbat pe cel lăsat o vreme de muierea lui, neștiind că a fost însurat, apoi se va lăsa de dânsul, pentru că s-a întors la dânsul muierea cea mai dinainte, de a curvit cu adevărat, întru neștiință însă; dar nu se și osândește ca o preacurvă. Drept aceea nu se va opri de a-și lua legiuit bărbat, de va voi; mai bine însă este și mai fără sminteală de nu se va mărita. Iar rămășița de aici a canonului, este însușită rânduire a sinodului acestuia; iar de se va întoarce ostașul de la război după câțiva ani, a căruia muierea a doua oară s-a măritat pentru înstrăinarea lui cea de mulți ani, acesta de va voi, își ia iarăși pe muierea sa, iertându-se atât ei, cât și bărbatului celui al doilea ce o luase. Pentru că neștiind că acela este viu, s-a fost căsătorit²²⁷.

CANONUL 94

Pe cei ce se jură cu jurământuri elinești [păgânești] canonul îi supune certărilor; și noi acestora le hotărâm aforisire.

²²⁵Pentru aceasta și Nichita al Iraclei zice, că de se va duce bărbatul femeii într-alt loc, și acolo va lua țiitoare, și muierea lui va aștepta 3 ani, și nu va veni, apoi bărbatul ei se va despărți de țiitoare, dar nu și de muierea sa. Muierea lui însă nu poate lua alt bărbat, ci să rămână așa. Că a se mărita a doua oară, este slobodă numai, când va muri bărbatul ei, după apostolul (fața 300 a lui Ghiur Grecorum). Dar nu și când este viu. Iar Neraoa lui Leon rânduiește că de se va robi o față din cei căsătoriți, nu poate cea slobodă a se căsători cu altul. Căci slobozindu-se din robie, are voie a-și lua pe soția sa, măcar de va fi căsătorit cu alta.

²²⁶Într-un glas cu canonul acesta rânduiește și nearaoa 117 a lui Iustinian titlul 7 cartea 28 din Vasilicale (la Fotie titlu 13 cap 3) zice: de se va afla ostașul sau alt oarecare în armat la război ori în câți ani, muierea lui este datoare a-l aștepta, măcar deși nu ar lua scrisori de la el. Iar de va auzi că a murit, să nu se mărite, până nu se va încredința de la mai marii cetei în care a fost bărbatul ei, care înaintea Evangheliei în scris să adevereze, să cu adevărat bărbatul ei a murit, și așa încă un an să aștepte, și apoi este slobodă; iar într-alt chip măritându-se, ca o preacurvă se ceartă și ea, și bărbatul ce o a luat, și zece litre de aur să dea adevăratului bărbat, de s-ar întoarce de la război, care și voie are de va vrea să-și ia iarăși muierea.

²²⁷Zice însă Vlastar că părinții aceștia au hotărât să aibă iertare pentru a doua însoțire muierile acelea, care sunt gata a se lepăda bărbatul al doilea, și nu stăruiesc întru păcătuirea cea din neștiință a nunții a doua; nu să se ierte și cele ce se împotrivesc, și nu vor a se despărți de bărbații cei al doilea ai lor (cap 5. stih 3)

TÂLCUIRE

Obiceiurile elinilor se cuvine a se urî de către creștini, și a nu se jura creștinii cu numele mincinoșilor dumnezei ai aceloră, zicând zeu (unul din dumnezei lor). Și nu numai jurământurile cele după obiceiul elinilor sunt oprite de noi, ci și tot felul jurământuri. Că zice Domnul: „Să nu ne jurăm nici pe cer, nici pe pământ, nici pe Ierusalim, nici pe capul nostru” [Matei 5: 34]. Ci în loc de tot jurământul să zicem numai, pe așa, așa, și pe nu, nu. Că orice vom zice mai mult decât acestea este de la diavolul. Însăși aceștia o adevărează și Iacov fratele Domnului [Iacov 5: 12], dar și însuși Osie proorocul legii vechi oprește jurământurile zicând: „Nu vă jurați pe Dumnezeu cel viu” [Osie 4: 16]. Pentru aceasta și marele Vasilie canonul 29 zice, că jurământul de odată este oprit, și cu mult mai vârtos cel ce se face de către cineva pentru a face răul altuia.

CANONUL 95

Pe cei ce dintre eretici se adaugă la ortodoxie, și în partea celor ce se mântuiesc îi primim după așezata urmare, rânduială și obicei. Pe Ariani adică și Machedoniani, și Navatiani, pe cei ce se zic pe sineși curați²²⁸, și Ariséri²²⁹ (Stângaci), și pe Patrusprezeciani, adică Mercuriani și Apolinariști îi primim, dând ei libele (mărturisirea credinței în scris), și anatematisind pe tot eresul ce nu cugetă, precum cugetă sfânta lui Dumnezeu soborniceasca și apostoleasca biserică, pecetluindu-se ei, adică ungându-se ei mai întâi cu sfântul Mir la frunte, și la ochi, și la nări, și la gură, și la urechi. Și pecetluindu-i pe ei zicem: pecetea Darului Duhului Sfânt. Iar pentru Pavlianistii, ce apoi năzuiesc la sobornicasca biserică, hotărâre s-a așezat, a se boteza negreșit. Pe Evnomiani însă care se botează într-o afundare și pe Montanistii cei ce aici se zic grigi, și pe Saveliani cei ce slăvesc iopatorie (fiu-părintime), și fac alte oarecare cumplite, și pe toate celelalte eresuri, fiindcă multe sunt aici, mai ales cei ce vin din țara Galatenilor, pe toți cei ce dintre aceștia voiesc a se adăuga la ortodoxie, ca pe elini îi primim. Și în ziua dintâi, îi facem pe ei creștini, ia întru a doua, catihumeni; apoi în a treia, îi jurăm pe ei însuflându-i de trei ori în față, și în urechi. Și așa îi catehisim pe ei, și îi facem să zăbovească în biserică și să asculte Scripturile, și atunci îi botezăm. Încă și Maniheii, și Valentinianii, și Marchioniștii, și cei din eresurile cele asemenea. Nestorianii trebuie a face libeluri, și a anatematisi eresule, pe Nestorie, și pe Evtihie, și pe Dioscor, și pe Sevir, și pe ceilalți exarhi ai acestor fel de eresuri, și pe cei ce cugetă cele ale lor, și pe toate eresurile cele ce mai înainte s-au pomenit. Și așa a se împărtăși cu sfânta Cuminecătură.

TÂLCUIRE

Canonul acesta, de la început și până la aceasta, „și atunci pe ei îi botezăm”,

²²⁸În altele: Cei ce se zic curați și preacurați.

²²⁹În altele: Preabuni.

este chiar canonul 7 al sinodului 2. Iar partea cea din mijloc, ce zice: „Iar pentru Pavlianiști”, până la aceasta, „a se boteza ei negreșit”, este chiar din canonul 19 al sinodului 1, pentru aceasta nici le mai tâlcuim, ci vezi tâlcuirea lor acolo. Iar rămășița canonului acestuia, este chiar rânduire a sinodului acestuia, zicând: Că și Maniheii²³⁰, și Valentinianii²³¹, și Marchionistii²³², venind la Dreaptaslăvire se cuvine a se boteza, ca și Evnomianii, și Montaniștii, după tâlcuirea lui Valsamon. Iar Nestorianii²³³, și Evtihianii, Dioscoriții, și Sevelianii²³⁴ trebuie să anatematisească în scris eresul lor, și pe eresiarhii lor, și pe toți cei ce cugetă eresul lor, cu care se numără și Monoteliții; ca și Navatianii adică, și Machedonianii, și așa să se împărtășească cu Dumnezeuieștile Taine.

CANONUL 96

Cei ce întru Hristos prin botez s-au îmbrăcat, au mărturisit a urma petrecerea lui cea în trup. deci pe cei ce părul capului spre vătămarea celor ce îi văd cu aflări de împletire îl împodobesc și îl găsesc, și amăgitură din aceasta propun sufletelor celor neîntărite, cu certare potrivită părintește îi vindecăm, povățuindu-i pe ei și înțelepțește a vieții înățându-i, către a ceasta, lăsând amăgirea, și deșertăciunea cea din materie, către fericita și nepierzătoarea viață, mintea neîncetat să-și mute, și cu frică să aibă curată petrecere, și să se apropie de Dumnezeu cu curăția cea în viață după dorință. Și pe omul cel din lăuntru, mai mult decât pe cel dinafară, să-l împodobească cu fapte bune, și cu neprihănite năravuri, încât o rămășiță de amăgirea celui potrivit să poarte în sineși. Iar dacă cineva afară de canonul acesta ar face, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Câți în Hristos v-ați boteza, în Hristos v-ați îmbrăcat, zice marele Pavel [Galateni 3: 27]. Drept aceea adaugă canonul acesta, că cei ce s-au îmbrăcat întru

²³⁰Manis Persul, rob fiind în multă vreme, Schiticesc s-a numit după Teodor; eretic, cacomit; cartea 1 cap 26. Numit fiind și Cuvrichie după Epifanie eresul 66. Maniheu s-a numit în urmă de către următorii săi, și reaua slăvire a lui Vasilid, și Marchion în al 3-lea veac au semănat, după Augustin în cea pentru eresuri cap 46, zicea către altele, că, sufletele în păsări, și dobitoace și în târătoare, intră după moarte, după Teodor (acoloși).

²³¹Valent care pe al 2-lea veac a fost, zicea, că Hristos Trupul din cer luându-l, ca printr-un canal prin Fecioară a trecut, nimic luând dintr-însa. Tertulian cartea împotriva lui Valent, cap 15. Valentinianii tăgăduiau învierea trupurilor, pe Testamentul vechi îl lepădau, citind proorocii, replăzmuiau oarecare basme la tâlcuirile lor. Încă și altele bârfind răucredincioșii, după Anonimul (nenumitul) tâlcuitor al canoanelor.

²³²Marchion ucenic a fost oarecăriua Cherdon ucenicului lui Vasilid și Saturnin următorii lui Simon vrăjitorul, după Tertulian cartea, Pentru Trupul lui Hristos. Acest Marchion întrebând oarecând pe Sfântul Policarp, de-l cunoaște pe el cine este? A răspuns sfântul, că foarte bine îl cunoaște, a fi întâi născut fiu al diavolului. (Irineu cartea 3, cap 3) a zis acesta a fi trei începătorii, întâi nevăzutul Dumnezeu, a doua cel văzut și Făcător al lumii, și al treilea diavolul. Botezau nu numai odată, ci de trei ori, iertând și pe femei să boteze. Acesta după canonul 47 al marelui Vasilie, ocăra nunta și vinul. Zicea pe făptură a fi necurată, și pe Dumnezeu îl zicea făcătorul relelor, s-a arătat aceasta în al 2-lea veac.

²³³Pentru aceștia am zis în prologul sinodului al 3-lea.

²³⁴Pentru aceștia vezi în prologul sinodului al 4-lea.

Hristos, se cuvine și a petrece după Dânsul, și a întrebuința toată curăția, și neîntinarea, și nu a-și împodobi trupul cu prisosință și cu dinadinsul. Și aforisește pe creștinii, cei ce-și împletesc părul capului lor, pieptănându-l și netezindu-l, și propunându-l ca pe o amăgire sufletelor celor neîntărite, și lesne întoarse spre păcat, atât pe ale bărbaților, cât și pe ale femeilor²³⁵, cu certarea aceasta de aforisirii povățuind pe unii ca aceștia, îi învață să lase toată amăgirea, și deșertăciunea, și împodobirea trupului acestui materialnic și stricăcios, și să-și înalțe mintea lor către viața cea fericită și nestricăcioasă, apropiindu-se după putere de Dumnezeu, cu curățirea vieții, și împodobind mai mult pe omul cel din lăuntru cu moraluri bune, și cu bunătăți, adică pe suflet, mai ales decât pe omul cel din afară, adică pe trup, cu aceste amăgitoare și zadarnice împodobiri. Încât să nu aibă asuprași nici un semn al răutății diavolului, de care prin sfântul botez s-au lepădat.

CANONUL 97

Pe cei ce împreună cu muierile lor locuiesc, sau într-alt chip cu nebăgare de seamă sfintele locuri obștești le fac, și cu defăimare se arată către ele, și așa sed într-însele, și din vrednicele de cinstire case ale celor ce se catehisesc, poruncim a se scoate. Iar de nu va păzi cineva aceasta, de va fi cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Sfințite locuri nu numește canonul aici pe dumnezeieștile biserici, ci pe locuințele de prin prejurul dumnezeieștilor biserici, precum sunt cele ce se zic catehumena; în care locuiau unii cu muierile lor, și le întrebuințau ca pe celelalte obștești locuri, fără a face osebite între locul sfânt, și între cel de obște. Și poruncește să se izgonească unii ca aceștia dintr-însele. Iar care nu va voi a păzi aceasta, cleric fiind să se caterisească, iar mireanul, să se aforisească.

CANONUL 98

Cel ce va lua întru împărtășire de nuntă muiere, pe cea logodită cu altul, încă viu fiind logodnicul ei, să se supună vinovăției preacurviei.

TÂLCUIRE

Logodna ce se va face după lege, în vârstă legiuită adică a bărbatului, și a

²³⁵Sub această aforisire a canonului acestuia cad, după Zonara, și cei ce nicicum nu pun brici pe capul lor, nici își taie perii capului, ci înadins îi lasă ca să se facă lungi până la brâu, ca ai muierilor. Asemenea și cei ce își vopsesc pletele ca să se facă roșii, sau ca aurul, sau îi leagă cu trestii ca să se facă creți. Sau pun peruci, și străin păr pe capul lor. Acestei aforisiri se supun și cei ce-și rad bărbile, ca să se facă drepte, și frumoasă în urmă, și nu crețe, sau pentru ca să se arate totdeauna ca niște tineri fără de bărbi. Și cei ce cu cărămidă înfocată își ard perii bărbii câți sunt mai lungi decât ceilalți, sau mai strâmbi, sau cu ținbistre își smulg perii feței ca să se arate frumoși. Sau își vopsesc bărbile, ca să nu se arate bătrâni. Așisderea și muierile cele sulimenesc, și pun dresuri pe fața lor ca să se arate frumoase, și să tragă pe bărbați spre sataniceasca iubirea lor. O și cum ticăloasele îndrăznesc a necinsti chipul ce le-a dat Dumnezeu, cu aceste mici împodobiri? Ah! Și cum le va cunoaște Dumnezeu de sunt făpturi, și chipuri ale sale, când ele poartă altă față diavolească! Și alt chip satanicesc.

femeii, cu darea inelelor, și cu sfințită cuvântare, și cu obișnuită sărutarea celor ce se logodesc, o logodnă ca aceasta, zic, are aceeași putere cu nunta cea deplinită (și vezi subînsemnarea canonului 17 apostolesc). Pentru aceasta canonul acum poruncește, că cel ce va lua pe cea asemeni logodită, viu încă fiind logodnicul ei, să se certe întocmai, ca și cel ce ar lua pe cea măritată cu altul încă trăind acela, unul ca acela să se certe ca un preacurvar, adică precum și pe acela care a voit a lua de femei pe cea măritată cu altul. Pentru că și soție numește logodnicul pe logodnica sa, precum și dreptul Iosif logodnicul, se numește de către evangheliști bărbat al Preasfintei Fecioare, și de asemeni și Preasfânta Fecioară, Femeie lui Iosif. Fiindcă și de către legea cea veche, putere de nuntă avea și logodna.²³⁶

CANONUL 99

Încă și aceasta ne-am înștiințat că în țara Armenilor se face, încât oarecare în lăuntru în sfințitele Altare, fierbând părți de cărnuri, le proaduc, rămășiți Iudaicește împărțind preoților. Drept aceea noi păzind neîntinarea bisericii, poruncim, a nu fi slobod cuiva din cei sfințiți să ia părți deosebite de cărnuri de la cei ce le proaduc, ci cu cele ce s-ar mulțumi cel ce proaduce, cu acelea îndestulează-se, afară din biserică acest fel de proaducere făcându-se. Iar dacă cineva aceasta nu o ar face așa, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Și Zonara, și Valsamon, și Aristin, și anonimul tâlcuitor, toți de obște tâlcuiesc, precum că în lăuntru Altarelor Armenii fierbeau cărnurile. Mie mi se pare însă că tâlcuitorii aceștia, ne însemnând cu comă, împreunând pe părțile cărnurilor cele fierbea, cu, în lăuntrul Altarelor, au rătăcit. Însă nu este așa; căci în Altare nu se împreună, cu părțile cărnurilor ce le fierbea, ci despărțindu-se cu coma, le împreuna cu, aduc prinoasele. Pentru că este foarte cu neputință a crede pentru necuviință, ca să fiarbă carnea în lăuntrul sfântului Altar, și să-l facă pe acesta bucătărie. canonul acesta zice, că acest obicei ce se făcea în Armenia, a fierbe cărnuri la casele lor adică, și apoi a proaduce părți dintr-însele în lăuntrul în sfântul Altar, iereilor (precum proaduceau și Iudeii iereilor părți din dobitoacele cele ce se jertfeau) acest obicei, zic, de aici înainte, să nu se mai facă. Dar nici preoții să aibă slobozenie a lua părțile dobitocului acele ce vor, și să se mulțumească cu cele ce va da creștinul cel ce le aduce, și proaducerea acestora însă să o facă afară din biserică, și nu în sfântul Altar. (Într-aceasta se face arătată noima noastră cea mai de sus.) Dacă se fierbeau cărnurile acestea în Altar, trebuia canonul să o oprească și aceasta, ca pe o cu totul necuviincioasă, precum au oprit și proaducerea lor (căci care nu va voi a se părăsi de aceasta, să se aforisească). Iar Valsamon zice (la tâlcuirea canonului 3 apostolesc), că au văzut egumen preot caterisit, și gonit din egumenie, pentru că a băgat în sfântul Altar carne, și brânză. Vezi și tâlcuirea celui al 3-lea apostolesc.

²³⁶ Conglăsuindu-se cu canonul acesta hotărăște și în capul al 2-lea Titlul al 58-lea cartea 6 din Vasilicale și tema 3 cap 12 titlu 37 a acestei cărți 60 că ca un preacurvar să se judece care va lua de femeie pe cea logodită cu altul. Vezi și în capul 11 cel despre învățătura nunților.

CANONUL 100

Ochii tăi drepte să vadă, și, cu toată paza ții-neți inima ta, poruncește înțelpciunea [Pilde 4: 22, 25]. Că lesne introduc simțirile trupului în suflet pe cele ale loruși. Deci, zugrăviturile cele ce ademenesc pe vedere, ori pe table, ori într-alt chip cumva puse înainte, și strică pe minte, și pornesc spre aprinderile îndulcirilor celor de rușine, poruncim de acum nici într-un chip și orice fel a se însemna. Iar dacă cineva s-ar apuca a face aceasta, să se aforisească.

TÂLCUIRE

Fiindcă unii zugrăveau pe pereți, și pe scânduri, oarecare zugrăviri necinstite, adică, muieri goale, sau scâldându-se, sau de bărbați sărutându-se, sau alte urâciuni ca acestea, care amăgesc ochii celor ce le văd, și mintea, și inima lor pornesc spre poftă trupestă; pentru aceasta canonul acesta poruncește, ca chipurile cele de acest fel nicidecum să se mai zugrăvească; iar de le-ar zugrăvi cineva, să se aforisească. Căci cele cinci simțiri ale trupului, și mai ales cea mai întâi, și împărăteasa vedere, cu lenire bagă chipurile aceluia ce le vede în lăuntru în suflet. Pentru aceasta și Solomon sfătuiește, ochii fiecăruia să vadă drepte, și lucruri bune, și fieștecă să-și păzească mintea și inima sa cu toată paza, despre toate cele de rușine potrivnice simțurilor sale.

CANONUL 101

„Trup al lui Hristos, și biserică, pe omul cel zidit după Chipul lui Dumnezeu” [1 Corinteni 12: 27; 2 Corinteni 6: 16], dumnezeiescul apostol cu mare glas îl numește, fiind dar mai presus de toată simțita zidire cel ce s-a norocit de cereasca vrednicie cu mântuitoarea patimă, mâncând și bând pe Hristos, deapururea se unește cu viața cea pururea vecuitoare, și sufletul, și trupul își sfîntește cu împărtășirea dumnezeiescului Dar. Drept aceea, de voiește cineva a se împărtăși cu preacuratul Trup în vremea adunării, și una cu acela a se face cu împărtășirea, mâinile închipuindu-și în chipul Crucii, așa apropie-se, și primească împărtășirea darului. Că pe cei ce cinstesc mai mult pe oarecare vase de aur, sau de altă materie, făcându-le spre primirea dumnezeiescului Dar, mai mult decât pe mână, și printr-însele se învrednicesc preacuratei Împărtășiri, nici într-un chip îi apropiem, ca pe unii ce mai mult cinstesc decât pe Icoana lui Dumnezeu pe materia cea neînsuflețită, și omului supusă. Iar de s-ar vădi cineva că dă preacurata Împărtășire celor ce aduc niște vase ca acestea, să se aforisească, și însuși, și cel ce le aduce.

TÂLCUIRE

În timpul acela era obicei a se împărtăși și mirenii, ca și cei sfințiți, luând în mâini sfântul Trup; precum în ziua de astăzi o iau Anafora. Și fiindcă unii, poate că pentru evlavie, și cinste mai multă către Dumnezeieștile Daruri, făceau vase de aur, sau de altă materie de mult preț, și într-acelea primind Preacuratul Trupul Domnului, așa se împărtășeau cu el. Pentru aceasta canonul acesta nu primește

această urmare, de se și făceau pentru evlavie; căci omul, și pentru că s-a făcut după Chipul lui Dumnezeu, și pentru că mănâncă Trupul, și bea Sângele lui Hristos, prin acestea sfințindu-se, și pentru că fiind trup, și biserică a lui Hristos, după apostolul, covârșește pe toate zidirile cele simțite, și neînsuflețite, și prin urmare, mâinile lui sunt mai cinstite, decât tot vasul. Drept aceea cine voia a se împărtăși cu Trupul Domnului, trebuia să-și închipuiască mâinile în chipul Crucii, și să-l primească. Iar care din mireni l-ar fi primit în vas, și oricare preot l-ar fi dat întru acest chip, amândoi hotărăște canonul să se aforisească, adică să se oprească de Dumnezeiasca Împărtășire.

CANONUL 102

Trebuie dar cei ce au luat de la Dumnezeu stăpânire a dezlega, și a lega, să ia aminte felurimea păcatului, și gătirea către întoarcerea celui ce a păcătuț, și așa potrivită boalei pe vindecare să o aducă. Ca nu pe ne măsurarea întru amândouă întrebuițându-o să greșească către mântuirea celui ce bolește. Că nu simplă [proastă] este boala păcatului, ci de multe feluri, și multe odrasle de vătămare odrăslește, din care răul mult se revarsă, și înainte sporește, până să stea împotriva puterii celui ce vindecă. Drept aceea cel ce se arată știutor de doftoria cea întru duhul, mai întâi se cade a cerceta dispoziția [așezarea sufletească] celui ce a păcătuț, și de se înduplecă spre sănătate, sau dimpotrivă prin chipurile sale cheamă asuprași pe boală, să privească în ce chip poartă grijă de întoarcerea sa în vremea pocăinței; și de nu stă împotriva doftorului, și de nu crește rana sufletului prin aducerea leacurilor celor ce se pun asupra ei, și așa milostivirea să o măsoare după vrednicie. Că tot cuvântul lui Dumnezeu și celui ce i s-a încredințat păstoreasca ighemonie, este, a întoarce pe oaia cea rătăcită, și de șarpe rănită a o tămădui. Și nici către prăpastia deznădăjduirii a o împinge, nici frâiele a le slăbi spre abaterea și defăimarea vieții. Ci cu un chip numaidecât, ori prin doftoriile cele mai aspre și mai pietroase, ori prin cele mai moi și mai blânde, să stea împotriva patimii, și să se nevoiască spre închiderea răni, ispitind rodurile pocăinței, și înțelptește iconomisind pe omul cel chemat către strălucirea cea de sus. Deci amândouă se cuvine a le ști noi, și cele ale scumpătății, și cele ale obiceiului. Și a urma, la cei ce nu primesc mărghinirea, cu chipul cel predat, precum ne învață pe noi Sfințitul Vasilie.

TÂLCUIRE

După ce sinodul acesta a rânduit despre multe, și osebite certări, în sfârșit prin canonul acesta lasă totul la judecata episcopilor, și a duhovniceștilor părinți, stăpânirea de a lega și a deslega. Zicând, că ei se cuvine a socoti și felurimea păcatului, adică de este de iertare, sau de este de moarte, și plecarea ce are păcătosul spre pocăință, și așa să aducă potrivită lecuirea cu boala lui. Nu cumva dând ei celor mari de suflet, și osârdnici spre pocăință, certări compogorătoare, și ușoare, iar celor mai leneși, și mici de suflet, dimpotrivă să le dea canoane aspre, că nici pe unul vor îndrepta, nici pe altul, ci mai vârtos îi vor pierde. Pentru că atât de mult în felurit este păcatul, și atât de tare crește, încât stă împotriva, adică

biruiește și puterea, și meșteșugul duhovnicescului doftor (ori și așa mult înfelurit este păcatul, și foarte crește, până ce ajunge a veșteji și pe meșteșugul duhovnicescului doftor). Deci pentru aceasta doftorul sufletelor mai întâi de toate trebuie să socotească așezarea [dispoziția] și plecarea păcătosului, deși iubește sănătatea sufletului său cu fierbinte pocăință, sau dimpotrivă, deși crește păcatul său asuprași. Și cu ce chip se poartă cu păcatul. De nu se împotrivește mântuitoarelor doftorii ce-i dă (precum o fac aceasta cei stricați de minte, împotrivindu-se doftoriilor ce le dau doftorii cei trupești). Și de nu crește mai mult cu acestea rana păcatului. Acestea toate, zic, trebuie mai întâi duhovnicul a le socoti, și așa după analoghie [proporție] să măsoare milostivirea. Ușurând certările la cel leneș, și mic de suflet, îngreunându-le la cel osârdnic și mare de suflet. Și amândouă făcându-le pentru milostivire. Ca pe cel mare de suflet să-l curățească de păcat, iar la cel mic de suflet să nu facă rana mai rea. Și în scurt a zice, tot scopul, și lui Dumnezeu, și duhovnicului aceasta este, a întoarce oaia cea rătăcită, adică pe păcătosul (la pocăință), să-l vindece rănit fiind de șarpele cel gândit, și nici să-l împingă în prăpastia dejnădăjduirii cu grelele canonisiri, nici iarăși să slăbească frâul lui, cu ușoarele canoane, și cu aceasta să-l arunce în defăimare, și în lenevire. Ci cu tot chipul, ori cu cele aspre și iuți leacuri, ori cu cele ușoare și blânde, să se silească a-l face sănătos; cercând rodurile pocăinței lui, și cu înțelepciune iconomisindu-l către strălucirea cea de sus a Sfintei Treimi (care este împărăția cerurilor, după Teologul Grigorie). Deci duhovnicul, pe amândouă trebuie a le ști (precum în canonul al 3-lea al marelui Vasilie anume se zice aceasta) adică și scumpătatea a o ști, și obiceiul. Și dacă păcătoșii nu vor a păzi scumpătate, pentru care se face compogorământ, și de ani, și de canonisirea păcatelor lor, măcar să le poruncească să păzească obiceiul. Adică întregi anii cei rânduiți de canoane, și certările.

PROLEGOMENA

DESPRE SFÂNTUL ȘI ECUMENICUL AL ȘAPTELEA SINOD

Sfântul și ecumenicul [a toată lumea] al 7-lea sinod [sobor] s-a adunat în Niceea Vetiniei a doua oară în timpul lui Constantin, și a Irinei maicii lui, în anul de la Hristos 783. Iar părinți au fost la acesta, dreptslăvitori adică trei sute cinzeci, s-au adăugat însă și alți șaptesprezece, care mai întâi erau luptători de Icoane, în urmă însă căindu-se s-au primit de sinodul acesta. Încât toți au fost trei sute șaizeci și șapte. Iar covârșitori și mai însemnați între ei era Tarasie al Constantinopolului, Petru arhiprezbiterul Romei, și alt Petru prezbiter și acesta și egumen al monastirii sfântului Sava din Roma, fiind locul lui Papa Adrian. Toma Singhelul și ieromonahul Ioan, ieromonahul, plinind locul apostolescului scaun, adică în locul lui Apolinarie al Alexandriei, al lui Teodorit al Antiohiei, și al lui Ilie al Ierusalimului. Aveau însă multă putere în sinodul acesta și monahii, fiindcă era de față întru acesta 135 arhimandriți ai monastirilor. Și s-au adunat sinodul acesta, împotriva păgânilor, și prihănitivilor de creștini luptători [iconomahi] ai sfintelor Icoane, pe care anatemisindu-i, și mai ales pe Anastasie, pe Constantin, și pe Nichita, care în vremea luptătorilor de Icoane au stăut minciuno-patriarhi [pseudo-patriarhi] ai Constantinopolului, ca unii ce sfintele Icoane, nu numai nu le sărutau, și nu li se închinau, ci și idoli le numeau, și le ardeau, și le călcau, și pe drumuri le târa, și în tot chipul le batjocoreau. Acest sinod stricând însă (în praxa a 6-a) și hotărârea cea minciuno-numită și dată de mincinosul sinodul cel adunat în Vlaherna în timpul lui Constantin Copronim, Epifanie și Ioan diaconii citindu-l. Și pe sfântul Ghermano, și pe Ioan Damaschinul, și pe Gheorghe Ciprianul din nou propovăduindu-i de dreptslăvitori și sfinți, au dat hotărâre în a șaptea praxă a sa, așa fiind anume: „Hotărâm împreună cu toată scumpătatea, și stăruirea, ca întocmai după chipul cinstitei și de viață făcătoarei Cruci, să se înalțe și cinstitele și sfintele Icoane, cele zugrăvite cu vopsele, sau cu mozaic, sau cu altă materie cu iscusință așezată, în sfintele lui Dumnezeu biserici, pe sfintele Vase, și pe veșminte, pe pereți, și pe scânduri, în case și în căi, atât Icoana Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos și a Preacuratei Stăpânei noastre Sfintei Născătoare de Dumnezeu, cât și ale cinstiților Îngeri²³⁷, și ale

²³⁷Deci în praxa a 5-a a acestui sinod, citindu-se cuvântul lui Ioan al Tesalonicului, întru care dovedește, că se cuvine a se închipui îngerii precum s-au văzut de mulți simțitoarește de multe ori, cu chipul trupurilor lor. Au răspuns Tarasie, că a dovedit părintele acesta că se cuvine a se zugrăvi îngerii, pentru că sunt scriși împrejur, și pentru că s-au arătat la mulți ca oameni. Iar cu socotința lui Tarasie s-a unit și sinodul. Însă trupuri însușite ale îngerilor tâlcuiesc oarecare mai noi teologi, că sunt trupurile cele vremelnice, pe care le-au luat ca să se facă cu ele văzuți ochilor, lipite către ei din ființa aerului. Iar numitul Ioan zice în praxa a 5-a, că pentru aceasta se închipuiesc Îngerii, pentru că au trupuri subțiri. Aducând și martori la aceasta pe marele Vasilie, pe marele Atanasie, și pe dumnezeiescul Metodie. Că cu subțiri trupuri după aceștia sunt și îngerii, dar nu cu totul desăvârșit fără trupuri ca Dumnezeu. Că zice marele Vasilie în capul 16 al cuvintelor celor pentru sfântul Duh, despre Îngeri: „Pentru aceasta și în loc sunt, și văzuți se fac, în felul trupurilor lor arătându-se celor vrednici.” Încă și dumnezeiescul Ilarie zice, că tot cel zidit, este și trupesc. (cap 2 la Matei) ci și Origen cu trupuri subțiri a înțeles pe Îngeri (despre începătorii cartea 1 cap 7, și cartea 2) și Tertulian în multe locuri, și mai ales în voroava cea pentru Trupul lui Hristos (cap 6) și Iustin, și Clement Stromateul (cartea 3) și Atinagora în Apologie (adică desvinovățire); și Ciprian (pentru

tuturor sfinților. Că cu cât mai adeseori prin iconicească însemnare se privesc, cu atâta mai mult și cei ce le privesc pe acestea se deșteaptă către aducerea aminte, și dorirea prototipilor celor întâi. Și acestora a le da sărutare, și cinstitoare închinăciune. Nu însă adevărata slujirea cea după credința noastră, care se cuvine singurei dumnezeieștii Firi. (Că slujirea se hotărăște de către marele Vasilie, că este slujirea cea întinsă și necurmată, și nerăspândită către Dumnezeirea căreia slujim; hotărârea cea în scurt 230) ci după chipul ce ne închinăm cinstitei și de viață făcătoarei Cruci, și sfintelor Evanghelii, și celorlalte sfințite lucruri.” Și a le face proaducerea de tămâieri, și de lumini, spre cinste acestora, precum cu bună cinstire se obișnuiau și cei vechi. Că cinstea Icoanei trece la Chipul cel întâi²³⁸, și cel ce se închină Icoanei, se închină întru ea Ipostasului celui scris în ea²³⁹. Că așa

haina feciorească), și Ambrosie (în cartea pentru Noe și pentru corabie) și Eusebie (în cartea 5 pentru evangheliceasca progătire), și Sulpichie Sevirul (pentru bisericasca istorie), și Lactantie (cartea 2 a introducerilor) și Augustin. Iar pe lângă toți aceștia și marele Macarie Egipteanul. Și vezi capul 67 al lui Simeon Metafrastului în Filocalie, fața 270.

²³⁸ Zicerea aceasta este a marelui Vasilie, precum însuși sinodul acesta în a 6-a praxă a sa zice aceasta: Și însuși Vasilie în canonul 18 pentru Sfântul Duh. Zice însă și Atanasie „Deci cel ce se închină Icoanei, prin ea se închină împăratului.” Asemenea însă și Hrisostom: „Nu știi, că de vei ocări Icoana împăratului în fața dregătoriei lui aduci ocară?” (Foaia 859 al tomului al 2-lea al sinodalelor). Cinstea aceasta însă, alt fel se face chipului celui întâi (adică însuși persoanei) și alt fel Icoanei (după Vlastar) că acelaia adică se face slujitoarește, iar Icoanei, cu chip relativ.

²³⁹ Icoană se zice, (grecește adică de la eikene) de la asemănarea ce are cu prototipul (întâiul chip). Și alta se zice firească, precum este fiecare firesc fiu, către firescul său tată (pentru aceasta și dumnezeiescul Vasilie; pe zicerea cea mai de sus, adică, cinstea Icoanei (a chipului adică) o au luat la firescul chip al Fiului și Cuvântului către Dumnezeu și Tatăl). Iar alta urmărească și meșteșugească, precum este ceea ce cu vopsele se face, și cu altă materie lesnicioasă, despre care este cuvântul aici. Și firescul chip adică se osebește cu adevărat după Ipostas de pricinuitorul său, fiindcă, Tatăl și Fiul sunt două Ipostasuri. Nu se osebește după fire, fiindcă ei una sunt după firea omenirii. Iar cel meșteșugesc este dimpotrivă, după ființă adică se osebește de întâiul chip, căci întâiul chip este însuflețit și viu om, iar chipul lui este neînsuflețit și materie moartă. Pentru care și acest al 7-lea sinod a zis în a 6-a praxă a sa: Că Icoana nu este după ființa întâiului chip, iar după Ipostas, adică după urmarea Ipostasului este una cu întâiul chip. Că un Ipostas este a închipui, și a-l întâiului chip; fiindcă întâi chip se vede în Icoană, și Icoana se înființează întru întâiul chip, că umbra de la trup, și a se despărți de el este cu neputință. Fiindcă Ipostasul se închipuiește, și nu firea. Și fiindcă la fiecare Icoană se scrie nu numele firii, adică acesta este chiar chip de om, ci numele Ipostasului, adică cum că este a lui Hristos; sau a lui Ioan, sau a altuia. Pentru aceasta și sinodul în praxa mai de sus zice, că Icoana se aseamănă cu întâiul chip numai cu numele, și după așezarea mădularelor celor ce-l caracterizează. Este însă și al treilea chip, care se zice înțeles și însemnător. Precum erau întâiele închipuiri ale Tainelor darului Evangheliei și al adevărului. Iar închipuirile acestora erau semnele [simbolurile] legii vechi și ale proorocilor; după care, și la slava vecerniei a duminicii ortodoxiei se zice (adică a întâiei duminici a marelui post), că darul Evangheliei, și biserica, mai înainte au însemnat pe chipul cortului mărturie. Fiindcă acesta, ca un întâi chip și nepricinuit, mai înainte era de chipul cortului; iar chipul acestuia, în urma darului a fost făcut, nu după vreme, ci după aceasta, că a fost chip și pricinuit; și iarăși întâi chipuri sunt lucrurile cele din viitorul veac, iar închipuirea ale acelora sunt Tainele darului Evangheliei. (Pentru aceea atât dumnezeiescul Pavel a zis, că umbra având legea, nu pe însuși chipul lucrurilor. Unde chip adică înțelege pe darul, iar lucruri pe cele ale viitorului veac; cât și marele Vasilie în canonul 91 chip al viitorului veac a numit pe duminică. Drept aceea și unii părinți au zis antitipon (în loc de chip) al Trupului și al Sângelui Domnului, pe Dumnezeiasca Euharistie după sfințenie, către lucrurile cele ce se vor descoperi gol și arătat în viitorul veac potrivindu-l pe el, acoperite fiind acum de întâmplările Pâinii și a Vinului, precum tâlcuiește Sfântul Maxim.) La sfintele Icoane una și aceeași este și închinăciunea și sărutarea; Pentru aceasta și sfântul sinod în a 7-a praxă a zis, după toate a

se primi cinstitele Icoane, și a ne închina lor, și a le săruta; că amândouă aceeași însemnează; precum în hotărârea cea mai de sus zice: Și a le da lor sărutare, și cinstitoare închinăciune. Iar mai pe larg luându-se închinăciunea, însemnează pe toată cinstea și închinăciunea ce cu cădere ce se face înaintea sfintelor Icoane, precum a zis dumnezeiescul Damaschin în cel pentru Icoane. Alta este închinăciunea cea slujitorească, alta cea fără atârnairea și ținere, alta cu atârnairea și ținere. Că închinăciunea cea slujitorească numai lui Dumnezeu, și lui Hristos însuși se dă, și Pâinii și Vinului celor ce s-au prefăcut la Dumnezeiasca Euharistie, în Trupul și Sângele lui Hristos; că cel ce se închină lui Hristos, după Vlastar, însuși Tatălui și Duhului celui Sfânt împreună se închină, Firii celei una în Treime, și închinându-se lui Hristos ca lui Dumnezeu și Stăpânului se închină lui, pentru sine și nu pentru altul, după sinodul cel ce s-a făcut în vremea patriarhului Nicolae și a împăratului Alexie Comnino pentru Icoane la anul 1085. (foaia 961 a tomului 2 a sinodalelor) Fiindcă slujirea chiar robirea însemnează, după Augustin (cap 45 pentru adevărata Pelaghie) Și cuprinde credința și nădejdea mântuirii noastre. Iar sfintei Icoanei lui Hristos, nu slujitorește ne închinăm, întocmai adică Icoanei ca întâiului prototip celui însemnat într-însa; nici ca unora Dumnezei slujim sfintelor Icoane, precum ne prihăneau luptătorii de Icoane, să nu fie; că acest lucru este străin de bisericeasca predanie. Pentru care și sinodul acesta în hotărârea sa a zis. Și acestora sărutare și cinstitoare închinăciune să le dăm, nu însă slujirea cea adevărată după credința noastră, care se cuvine numai dumnezeieștii Firi. Și însuși Dumnezeu încă a zis, „Domnului Dumnezeului tău te vei închina, și lui unuia vei sluji” [a doua lege 6: 13; Matei 4: 10; Luca 4: 8]. Vezi că închinăciunea o au lăsat a se da și altuia, iar slujirea nu o au iertat altuia cuiva, decât numai luiși unuia. Precum și Anastasie al Teupolei preabine a tâlcuit zicerea aceasta. Că ori la care altul se zice slujirea, după întâmplare se înțelege, și nu chiar, și însemnează pe singură cinstea. Precum este ceea ce pentru Vasilie se zice în oarecare Tropar: „O Vasilie înțelepte și slujitorule al Născătoarei de Dumnezeu”. (Pentru aceasta și închinăciunea ce se face către dumnezeieștile Taine după prefacere, fiindcă este slujitorească, se cuvine a se face cu osebite de ceea ce li se face mai înainte de prefacere, adică cu robească și până la pământ închinăciune.) Iar închinăciune fără împărtășire a Icoanei este, când se închină cineva la Icoană numai celui ce se închipuiește, și nu și Icoanei și celui închipuit. dar aceasta închinăciune nu se dă sfintelor Icoane; căci după chipul acesta, și alte multe pot a fi Icoane și închipuiri neînchinăte, fiindcă numai se înțeleg ca niște pomeniri a oarecărora (precum pot a se înțelege toate zidirile, închipuiri ale Ziditorului). Iar închinăciunea cea cu atârnaire și cu ținere, de mijloc fiind, între cea slujitorească și între cea fără împărtășire, aceasta chiar se dă sfintelor Icoane, se zice însă cu atârnaire, fiindcă Icoana (adică chipul), nu se zice de sineși, ci către oarece, și cu atârnaire; că chipul este chip al celui ce se închipuiește. Drept aceea pentru atârnairea aceasta și ținerea ce are către cel ce se închipuiește după asemănarea Ipostasului adică, și după numele cel scris pe ea, împreună se cinsteste și împreună se închină cu cel închipuit, cu o închinăciune adică, de același nume însă și împărtășitoare, și aceasta nu după toate și fără schimbare, precum zice Teodor Studitul în epistolia cea către Atanasie. Că lui Hristos celui Închipuit slujitorește precum am zis ne închinăm, iar chipului Lui cu atârnaire pentru ținerea cea către acela; asemeni și însuși sfinților și trupurilor lor, ca unor slujitori și robi ai lui Hristos ne închinăm cu închinăciune cuviincioasă slugii, pentru apropierea lor cea către Hristos, iar Icoanelor lor cu atârnaire ne închinăm pentru ținerea ce au ele către dâșii, din asemănarea Ipostasului lor, și din numele lor cel scris pe ele, precum sinodul cel mai de sus din vremea lui Nicolae patriarhul au rânduit; așisderea, și însăși Născătoarei de Dumnezeu; cu prea slujitorească cinstea ne închinăm, ca preasfintei Maicii lui Dumnezeu, iar chipului Ei, cu atârnatore închinăciune. Însemnează însă că deși se zice în praxa a 4-a a acestui sinod, că cinstitele Icoane sunt deopotrivă la cinstea cu Evanghelia, și cu cinstita Cruce, fiindcă adică toate acestea se închină cu atârnatore închinăciune, cu toate acestea după rânduiala închinăciunii, mai întâi ne închinăm sfintei Evanghelii (poate precum zice Hrisostom, pentru că cele zise de sfinți, sunt închipuiri ale sufletelor lor; și prin urmare pentru că și cuvintele sfintei Evangheliei sunt închipuiri ale sufletului și a Inimii Domnului. Pentru aceasta și se protimisesc (a da întâietate) apoi Crucea, apoi Icoana lui Hristos, Icoana Născătoarei de Dumnezeu; și prin urmare Icoanele sfinților, precum se arată aceasta în aceeași praxă; din cuvântul Sfântului Maxim, și de obște a zice, după rânduiala și vrednicia prototipurilor; așa urmează și rânduiala închinării chipurilor lor. Sfintelor Icoane nu se închină oamenii pentru materie, ci pentru asemănarea ce au cu cel închipuit pe ele. Drept aceea părinții acestui sfânt sinod în oarecare voroave a lor, au zis, că lemnele închipuirii Crucii, când se vor strica se ard. Și zugrăveala Icoanelor și chipul când se va strica desăvârșit, scândura se arde ca un lemn prost; unii însă pentru evlavie le îngroapă. Sfintele Icoane nu

trebuie a se unge cu sfântul Mir, sau a se sfinți cu rugăciuni de preot: 1. Pentru că noi nu ne închinăm lor pentru că sunt miruite, sau pentru că sunt sfințite cu rugăciuni, ci îndată ce vedem chip sfânt, fără a cerceta măcar despre Mir și rugăciune, ne închinăm lui, și pentru numele sfântului, și pentru asemănarea ce are cu acela a căruia este chipul. Pentru aceasta în a 6-a praxă a sinodului acestuia, sinodul luptătorilor de Icoane cel din vremea lui Copronim au prihănit pe sfintele Icoane zicând, că numirea Icoanelor nici sfințită rugăciune au, care să le sfințească; ca din aceasta către sfințenie să se mute din lucru obștesc, ci rămâne o obștească și necinstită, precum o a făcut zugravul. Iar către acestea sfântul al 7-lea sinod răspunzând prin Epifanie diaconul, nu a zise că s-a făcut rugăciune asupra Icoanelor, ci a zis că, precum multe sfințite lucruri, rugăciune sfințită nu primesc, ci de la însuși numele lor sunt pline de dar și de sfințenie, precum este chipul sfintei Cruci, car este vrednică de cinste și de închinăciune la noi, cu toate că se face fără de vreo rugăciune, și noi cu singură închipuirea ei credem că luăm sfințenie, și cu închinăciunea ce-i facem, și cu însemnarea ei pe frunte, și cu pecetluirea ei ce în aer se face cu degetul (vezi că nu cu trei degete se făcea din învechime semnul Crucii, ca acum, ci cu un deget, care zice și Hrisostom în oarecare cuvânt al său, și vezi despre aceasta în a 2-a însemnare a canonului 91 al lui Vasilie) nădăjduim să izgonim pe draci. Asemeni precum și multe vase sfințite avem, și le sărutăm, și nădăjduim că vom lua de la ele sfințenie, măcar că sfințită rugăciune nu au. Asemeni și sfânta Icoană, ce nu are rugăciune, închinându-ne ei și sărutându-o, ne împărtășim de sfințenie, înălțând cinstea la cel închipuit pe ea. Iar de nu pot luptătorii de Icoane să zică că sfintele Vase sunt necinstite și de obște, fiindcă nu au rugăciune, ci sunt precum le-au făcut, țesătorul, zugravul, și argintarul, și le au pe ele sfinte și cinstite. Asemeni dar se cuvine să aibă și pe cinstitele Icoane ca sfinte și cinstite și sfințite, deși nu au rugăciune. 2. Nu au trebuință sfintele Icoane de rugăciune și miruire; pentru că după Dositei foaia 658 din Dodecavivlon numai singur papistașilor nelegiuire este de a face Icoane prin rugăciuni și prin oarecare alcătuiuri. Că ei se fălesc, că papa alcătuieste Icoane din ceară curată, din sfântul Mir și din apa sfințeniei (adică din Aghiasmă), și că citește asupra lor rugăciuni minunate, și că pentru aceasta Icoanele acelea fac minuni. (Precum mint ei, că Leon al 3-lea a trimis o Icoană ca aceasta lui Carol regele Franței, și acela o avea la evlavie. Și că papa Urban altă una a trimis lui Ioan Paleologului, și că acesta s-a cinstit cu litanii în biserică.) Vezi că rugăciunea cea pentru sfintele Icoane este papistășească, și nu dreptslăvitoare? Și din nou izvodită și nu veche? Pentru aceasta nici într-un Evhologhion (Molitfelnic) din cele vechi manuscrise aceasta nu se află. Și am luat aminte că această rugăciune nici în cele tipărite mai-nainte de 100 de ani nu se află. 3. Se face cunoscut că Sfintele Icoane de rugăciune și de miruire nu au trebuință. Pentru că și pe pereții bisericii se zugrăvesc, și în nartice, și în curțile lor, și de obște pe căi, și pe uși, și pe sfintele Vase; și nici se miruiesc cândva, nici rugăciuni li se citesc, și cu toate acestea se cinstesc și se închină. Pentru asemănarea ce au cu aceia ale căroră sunt. Se cuvine să însemnăm, că și Părintele cel fără de început se cuvine a se zugrăvi precum s-a arătat lui Daniil Proorocului ca un vechi de zile. Iar deși papa Grigorie în epistolia cea către Leon Isavru (foaia 712 a tomului al 2-lea din sinodiale) zice că nu închipuim pe Tatăl Domnului Iisus Hristos; dar aceasta nu prost a zice, ci că nu-l zugrăvim după dumnezeiască fire; că aceasta cu neputință zice, este a se zugrăvi, și a se închipui Firea lui Dumnezeu. Care și sinodul acesta face, și toată soborniceasca biserică, și nu că nu-l zugrăvea pe el precum s-a arătat proorocului; că de nu l-am zugrăvi pe el nicidecum, pentru ce să zugrăvim atât pe Tatăl, cât și pe Duhul Sfânt, în chip de Îngeri, de Bărbați tineri, precum s-au arătat lui Avraam? Apoi deși, să zicem, că Grigorie zice aceasta, dar socoteala unui sinod de mulți oameni și ecumenic mai mult se protimisește decât socoteala unuia. Iar deși Sfântul Duh se cuvine a se zugrăvi în chip de porumb, precum s-a arătat, zicem: Că, de vreme ce în persoana cu numele Xenaias, zicea pe lângă altele, că este de minte copilărească a se zugrăvi Sfântul Duh precum s-a arătat în chip de Porumb. Iar acest al 7-lea sfânt sinod l-au anatematizat pe el împreună cu ceilalți luptători de Icoane. Din aceasta se socotește că după sinodul acesta trebuie a se zugrăvi în chip de Porumb precum s-a arătat. Aceasta adeverează și însuși Dositei (fața 655 din dodecavivlon). Că prea înțeleptul Platon arhiepiscopul Moscovei însemnează la a 2-a din cele 10 Porunci în drepslăvitorul să Catehisis, că nu se cuvine cineva a socoti pe o Icoană mai sfântă decât alta, nici să nădăjduiască întru una mai mult decât întru alta. Iar Dositei al Ierusalimului zice, că sfintele Icoane fac minuni, ori pentru că s-au zugrăvit de vreun sfânt (însă aceasta mulți nu o primesc), sau pentru altă pricină (poate pentru evlavia închinătorilor), și pentru Dumnezeiasca economie; și că a scobi drepslăvitorii scândurile sfintelor Icoane, și a pune în lăuntru părți din cinstitul Lemn, și din Sfinte moaște, și a se închina lor împreună și Icoanelor, aceasta nu se oprește. Deci cu cutremur se cuvine a ne închina sfintelor Icoane, și să credem că darul

se întărește învățătura sfinților părinților noștri, adică predanisia soborniceștii biserici, ceea ce de la marginile pământului până la marginile lui au primit Evanghelia. Și pe lângă toate acestea, sinodul acesta au dat întru a opta praxă a sa și acestea 22 de canoane, de nevoie fiind la buna rânduială și așezarea bisericii. Cu care s-au adevărit, împreună și tot sfântul și ecumenicul sinodul acesta al 7-lea de sinodul cel ce după acesta s-a adunat în sfânta Sofia, și de toți tâlcuitorii

dumnezeiesc vine asupra lor, care ne împarte sfințenie nouă, după Vlastar; și se cuvine să ne facem vrednici de închinarea sfintelor Icoane, păzind noi curate cele cinci simțiri, și așa să ne închinăm lor. După praxa a 6-a a acestui al 7-lea sinod. Iar câți au sfintele Icoane numai spre aducerea aminte, și nu și spre a le săruta, sunt jumătate răi și minciuno-adevărați, după aceeași a 6-a praxă a sinodului. Pentru șase oarecare pricini se închipuiesc și se închină sfintele Icoane: 1. Că împodobesc bisericile; 2. Că învață pe cei ce nu știu carte, proorociile proorocilor, nevoițele cuvioșilor, chinurile mucenicilor, și patimile și minunile lui Hristos, după Sfântul Nil, în a patra praxă a acestui sinod; 3. Că aduc aminte celor știutori de carte cele ce poate le-au uitat. De unde și cărți se zic Icoanele ale înțelepților și ale neînvățaților, precum zice sfântul Dialog în cartea cea către Secund. 4. Că cresc dorul creștinilor celor ce le privesc. Pentru aceasta a zis sinodul, că cei ce le privesc pe ele se deșteaptă spre pomenirea și dorirea celor scriși pe ele. 5. Că îndeamnă pe cei ce le văd spre urmarea faptelor sfinților, după Sfântul Nil, și după marele Vasilie în orația cea către Gordie, și după acesta al 7-lea sinod. 6. Pentru că îndeamnă pe cei ce le văd a chema cu credință și cu nădejde pe Dumnezeu ca Mântuitor, iar pe sfinți ca mijlocitori către Dumnezeu, ca prin solia lor să li se dea toate cererile cele către mântuire. Și luptători de Icoane [iconomahi] au stătut nu numai cei ce au fost în vremea împăraților celor luptători de Icoane, ci și arienii mai înainte, și în urmă toți cei ce slăveau o fie în Hristos, și acum toți luterocalvinii. Din aceste zise se dovedește că rău fac latinii, cei ce nu scriu numele sfinților tuturor pe Icoanele lor, căci după cele hotărâte de acest sinod, Icoana, adică chipul, se aseamănă cu acela al căruia este chipul, ci și se sfințește, atât de la caracter, cât și de la numele cel închipuit. dumnezeiescul Grigorie al Tesalonicului zice, că se cade a se scrie Numele lui Iisus Hristos încă și pe Crucile cele nezugrăvite, ce se înfig pe la căi, sau pe la uși, sau și la alte părți. Ca de la nume să se cunoască că sunt ale lui Hristos, și nu ale tâlharilor celor ce s-au răstignit împreună cu Hristos. De nevoie este însă, să adăugăm și aceasta aici, că cei ce țin Icoane sfinte la praznicile oarecărora sfinți, și se poartă cu ele încolo și încoace, sărind cu necuviință ca niște îndrăciți, și spunând ca când cele viitoare, și arătând lucruri ascunse, și alte mincinoase proziceri, și vrăji făcând, aceștia zic, se cuvine prea greu a se canonisi de către arhierii și duhovnici, pentru că înnoiesc superstițiile (disidemoniile) elinilor și ale păgânilor, și trebuie a se îndrepta aspre pedepse de către sfânta biserică. Trebuie a ști și aceasta: că de vreme ce sfântul sinodul acesta la multe locuri zice, că ceea ce arată Scriptura, și Evanghelia prin graiuri, aceea înfățișează zugravul prin Icoane; pentru această pricină zugravii trebuie bine a lua aminte, și a ști mai întâi ce zice Scriptura și Evanghelia, ca să zugrăvească Icoanele după înțelegerea sfintei Scripturi. Sau de nu știu ei, să întrebe pe cei ce știu ca să se învețe, și să nu zugrăvească unele în loc de altele, și de multe ori încă prea necuviincioase și împotriva Evangheliei. Precum a zugrăvit pe Domnul la înjumătățirea Praznicului Cincizecimii copil tânăr, și fără de barbă învățând, de vreme ce Domnul atunci era Bărbat desăvârșit după botez. A zugrăvi pe apostolul Pavel la Înălțare, și la Pogorârea Duhului Sfânt, de vreme ce el s-a făcut ucenic al lui Hristos după acestea, și după uciderea cu pietre a lui Ștefan. A zugrăvi Învierea lui Hristos, nu din Mormânt ieșind, și pe ostași împrejurul Mormântului fiind și străjuind, și pe Îngerii pe piatră șezând, precum zice Evanghelia; ci zugrăvind, pe Hristos în iad pogorându-se, și pe Adam și pe Eva de Măinile lui ținându-se, și ușile și încuietorile iadului zăvorâte; și mulți draci întunecați fiind acolo, și pe toți patriarhii și proorocii; Care nu sunt Icoana a Învierii, ci închipuire a pogorârii Domnului în iad, fiind Sufletul despărțit de Trup; că Sufletul singur cu puterea cea Dumnezeiască ce avea s-a pogorât în iad, iar Trupul zăcea în Mormânt mort; iar la Înviere iarăși s-a unit Sufletul cu Trupul, și aceasta este învierea. Pe lângă acestea, nu se cuvine a zugrăvi la Icoana Pogorârii Duhului Sfânt un om dedesubtul apostolilor, și al însemna lumea, ci în locul acestuia, se cade a Proorocul Ioil, ce zice: „Voi turna din Duhul meu peste tot trupul”, precum așa au oarecare vechi Icoane. Acestea și alte asemenea necuviințe închipuiesc zugravii din neștiință și din rău obicei, ci îndrepteze-se, silindu-se încă a se face buni și iscusiți zugravi, ca Icoanele cele ce se fac de ei, să aibă asemănare cu aceia ale căroră sunt chipurile, precum poruncește sfântul sinod acesta, și nu a fi oarecare grozăvii neasemănate.

canoanelor. Iar practicele sinodului acestuia, care în opt lucrări se cuprind, se află în tomul al 2-lea al sinodalelor, la foaia 719, iar împreună cu practicele se află, și osebite epistolii ce se întind către sinodul acesta.

CELE 22 DE CANOANE ALE SFÂNTULUI ȘI ECUMENICULUI AL 7-LEA SINOD TÂLCUITE

CANONUL 1

Celor ce s-au norocit de vrednicia ieratică, mărturiile și isprăvile le sunt însemnările [descrierile] cele ale canonicilor așezământuri, pe care cu bucurie primindu-le, împreună cu apărătorul de cele dumnezeiești David cântăm către Stăpânul Dumnezeu zicând: „În calea mărturiilor tale m-am desfătat ca într-o toată bogăția” și „Ai poruncit dreptate a fi mărturiile tale în veac”; „Înțelepțește-mă și voi fi viu” [Psalm 118: 14, 138, 144]. Și dacă proorocul glas poruncește nouă în veac să păzim poruncile lui Dumnezeu, și să viețuim întru ele, arătat este că ele rămân de-a pururea neclătite, și nemișcate. Că și văzătorul de Dumnezeu Moisi așa zice: „Întru ele nu este cu puțință a se adăogi, și din ele nu este cu puțință a se scădea” [a 2-a lege 12: 32]. Și dumnezeiescul apostol Petru întru acestea lăudându-se strigă: „La care doresc îngerii a privi”. Și Pavel zice: „Sau noi, sau înger din cer, de va vesti vouă afară de ceea ce ați primit, anatema fie” [Galateni 1: 8]. Deci acestea așa fiind și mărturisindu-ne nouă, bucurându-ne de ele, ca cum ar afla cineva dobânzi multe [Psalm 118, 162], cu îmbrățișare primind dumnezeieștile canoane, și întreg așezământul lor și neclătit îl întărim, care s-a așezat de către trâmbițele Duhului prealăudații apostoli, și de către sfintele ecumenice sinoade, și de către cele ce s-au adunat pe alocuri, spre predarea unor așezământuri ca acestea, și de către sfinții părinții noștri, că de unul și același Sfânt Duh luminându-se, au hotărât cele folositoare, și pe cei ce ei îi dau anatemei, și noi îi anatematisim, iar pe cei ce îi caterisesc, și noi îi caterisim, iar pe cei ce îi aforisesc, și noi îi aforisim; iar pe cei ce îi dau certării, și noi așisderea îi supunem. „Că neiubitor de argint este chipul; îndestulându-ne cu acestea” [Evrei 13: 5]; arătat strigă dumnezeiescul apostol Pavel cel ce s-a suit întru al treilea cer și a auzit graiuri nespuse. [sinod 4: 1; sinod 6: 2]

TÂLCUIRE

Dumnezeieștile canoane, sunt mărturii celor sfințiți, fiindcă mărturisesc și arată lor cum se cuvine a petrece. Iar isprăvile lor sunt, pentru că păzindu-se de către dânșii, isprăvesc și își îndreptează viața lor. Pe acestea dar canoane sinodul acesta cu bucurie primindu-le prin canonul acesta, prooroceștile cuvintele acelea ale lui David, le înalță către Dumnezeu, care așa zic: M-am bucurat Doamne întru mărturiile tale, precum m-aș fi bucurat de ași fi avut toate bogățiile lumii. Și tu ai poruncit să păzesc mărturiile tale în veac, cu care înțelepțește-mă și voi fi viu în ele. Și dacă glasul acesta al Proorocului ne poruncește să păzim mărturiile lui Dumnezeu deapănarea, și să fim vii într-însele; arătat este, că și ele rămân

deapururea și neclătite. Pentru aceea și Moisi zice: „Nici să adaogă cineva în cele legii, nici să scoată”. Și corifeul (vârfelnicul) Petru se laudă întru acestea zicând, că: „și îngerii doresc a privi, întru acelea adică ce au arătat nouă apostolii cei ce bine au vestit cu Duhul lui Dumnezeu”. Și Pavel anatematisește, măcar de înger de ar fi, cel ce bine vestește, afară de cele predanisite. Pentru aceasta și noi (zic sfinții părinți) bucurându-ne de dumnezeieștile canoane, precum se bucură ostașii, când găsesc prăzi multe la vrășmașii lor cei biruiți, precum și aceasta o zice David, le îmbrățișăm pe ele cu bucurie, și le ținem, și le întărim, atât pe cele așezate de sfinții apostoli, cât și pe cele ale celor 6 ecumenice sinoade, și ale celor localnice, și ale părinților celor din parte. Anatematisind adică pe cei ce și ei îi anatematisc, caterisind însă pe cei ce și ei îi caterisc, și aforisind pe cei ce și ei îi aforisc; și de obște a zice, certând și noi pe cei ce și ei îi ceartă. Căci, precum aici, neavând socoteală iubitoarea de argint, se îndestulează în avuțiile acestea, ce le au, precum zice Pavel, așa și noi nici adăogim, nici scădem, ci ne îndestulăm în canoanele cele hotărâte de sfinții părinți²⁴⁰. Vezi și pe cel 1 la sinodului 4 și prolegomena canoanelor cea de la începutul cărții.

CANONUL 2

De vreme ce cântând ne împreună cu Dumnezeu. „Întru îndreptările tale voi cugeta, nu voi uita cuvintele tale” [Psalm 118, 16], toți creștinii (sunt datori) a păzi lucrul acesta mântuitor, iar mai ales, cei îmbrăcați cu ieratriceasca vrednicie. Pentru aceasta hotărâm, ca tot cel ce urmează a se înainta la treapta episcopiei, desăvârșit să știe Psaltirea, ca dintru aceasta și pe tot clerul lui așa să sfătuiască a-l învăța; să se cerceteze însă cu încredințare de mitropolitul, de are osârdie a citi, cu luare aminte, și nu în treacăt, atât sfintele canoane, cât și Sfânta Evanghelie, și cartea dumnezeiescului apostol, și toată Dumnezeiasca Scriptură. Și a petrece după dumnezeieștile porunci, și a învăța pe norodul său; că ființa a ierarhiei noastre sunt cuvintele cele de Dumnezeu predanisite. Adică, adevărata știință a dumnezeieștilor Scripturi, precum marele Dionisie a zis. Iar de s-ar îndoi, și nu ar pofti așa să facă și să învețe, să nu se hirotonisească. Că proorocește a zis Dumnezeu: „Tu cunoștința o ai depărtat; și eu te voi depărta pe tine a nu ieratevsi mie” [Osea 4: 6]. [Cartagina: 24]

TÂLCUIRE

Și toți creștinii mireni trebuie a cugeta, și a se îndeletnici de dreptățile lui Dumnezeu, și a nu uita cuvintele lui, precum cântă ei și se făgăduiesc împreună cu proorocul în toate zilele, iar mai ales și mai cu deosebire cei ierosiți. Pentru aceasta hotărăște canonul acesta, ca negreșit, să știe noimele psaltirii, cel ce urmează a se face episcop, pentru ca să învețe din ele pe norodul său, ca și ei să se învețe. Așisderea să se învețe unul ca acela cu încredințare de mitropolitul, de are dorință

²⁴⁰Vezi aici cât de vrednice de cinstire și de cucernicie sunt dumnezeieștile canoane, pentru că cu titlurile și numirile acelea cu care se cinstește Scriptura cea de Dumnezeu insuflată, și sfântă, cu acelea însuși cinstește pe dumnezeieștile canoane sfântul acesta sinod, mărturie, și dreptăți, și altele ca acestea numindu-le.

a citi, nu pe deasupra și numai zicerile, ci după adâncime, și cu înțelegerea noimelor, sfințitele canoane, ce mai sus le-am pomenit, Sfânta Evanghelie, apostolul, și toată dumnezeiasca Scriptură, și nu numai a le citi, ci și a petrece precum acestea poruncesc, și a învăța pe turma sa după acestea. Fiindcă, precum hotărâtor zice Dionisie Areopagitul²⁴¹, Ființă și întărire a bisericeștii ierarhii sunt cuvintele cele de Dumnezeu predanisite, adică adevărata înțelegere, și scumpătățita cunoștință a dumnezeieștilor Scripturi. Iar de se îndoiește, și nu are dorință a le face acestea el, și a învăța și pe ceilalți, să nu se facă episcop. că zice Dumnezeu prin proorocul Osie: „Tu cunoștința legilor mele o ai gonit de la tine, și eu pe tine te voi goni de a nu fi preot al meu”.

CANONUL 3

Toată alegerea făcută de către boieri, pentru episcop, sau pentru prezbiter, sau pentru diacon, neîntărită să rămână după canonul ce zice. Dacă vreun episcop lumești stăpânitori întrebuintând, prin aceștia ar lua biserică, să se caterisească și să se aforisească, și toți cei ce se împărtășesc cu dânsul. Că trebuie cel ce urmează a se înainta la episcopie, de episcopi a se alege, precum de către sfinții părinți cei din Niceea sa hotărât, în canonul ce zice. episcopul se cuvine, mai ales de toți cei ce sunt în eparhie a se așeza; iar dacă una ca aceasta ar fi cu anevoie, ori pentru vreo neapărată nevoie, ori pentru lungimea căii, negreșit trei la un loc adunându-se, împreună alegători făcându-se și cei ce nu vor fi față, și conglăsuindu-se prin scrisori, atunci hirotonia să se facă. Iar întărirea celor ce se fac, să se dea mitropolitului în fiecare eparhie. [apostolesc: 1, 2, 30, 61; sinod 1: 4; Laodiceea: 5, 13; Cartagina: 59; Timotei: 7]

TÂLCUIRE

Canonul acesta împreună se alcătuiește din al 30-lea canon, al apostolilor, și

²⁴¹Însemnează că de acest ecumenic sinod se întăresc Scripturile Areopagitului Dionisie de adevărate, și se astupă gurile celor ce zic să sunt străine, sau cu îndoială. Că zicerea aceasta este luată din capul 1 al bisericeștii ierarhii, precum și aceea ce o arată următorul al 4-lea canon acestuiași, pentru Petru care zice: „Petru vârfulnicul, și căpetenia apostolilor,” zicerea este a acestuiași Dionisie, care se ia din capul al 3-lea al dumnezeieștilor numiri. Sunt cărți adică amândouă, din care mai ales iau materie de împotrivă zicere cei ce nu drept clevetesc pe ale lui Dionisie. Și nu numai acest de față sinod, dar încă și cel al 6-lea ecumenic conscriptele lui Dionisie le întărește, în praxa a 6-a întru care pomenește despre lucrarea cea dumnezeiască bărbătească, luând sinodul zicerea aceasta din a 4-a epistolie a sfântului către Gaie. Încă și sinodul cel în Roma adunat în vremea lui Martin asupra celor ce slăveau o voie întru Hristos. Și Sofronie în sinodul cel în Ierusalim adunat. Și Andrei al ritului tâlcuiește cele în capul al 3-lea din cele despre dumnezeieștile numiri, unde se zice despre Adormirea Născătoarei de Dumnezeu. Și dumnezeiescul Maxim îl tâlcuiește, și Damaschin de el pomenește în cartea 1 cap 12 din cele dogmaticești. Și papa Agaton în epistolia 15 cea către împăratul Constantin. Iar de nu pomenesec sfinții cei vechi de conscriptele lui Dionisie, aceasta o fac după Coresie, fiindcă voia să dovedească cuvintele lor din singure mărturiile Scripturii. Și măcar că și Petru Lanseliul, și Corderiul Iisușii dovedesc, că ceea ce zice Teologul Grigorie în cuvântul cel la Nașterea lui Hristos: „care și de altul oarecare din cei mai înainte de noi prea bine și preaînalt s-a filosofit”, o zice pentru Dionisie unde tâlcuia lauda Serafimilor, care a fost mai înainte de Grigorie. Și nu pentru Atanasie, precum zice Nichita. Că Atanasie trăia, când trăia și Grigorie, și nu mai înainte de el. Și dar două ecumenice sinoade, și două localnice, și atâția alți sfinți, sunt mai de crezut decât mulți nenumărați împotrivă grăitori.

din cel al 4-lea al sinodului 1 care fiindcă le-am tâlcuit, vezi a lor tâlcuire acolo. Numai aceasta însă cu deosebire are canonul acesta, ca toată alegerea de episcop, sau de prezbiter, sau de diacon, ce s-ar face cu stăpânirea și silnicia stăpânitorilor, să rămână fără tărie. Și ca episcopii să se aleagă de către episcopi, după chipul cel mai întâi adică. Iar cum că și prezbiterii, și diaconii se aleg, se arată mai ales de canonul acesta, despre care vezi subînsemnarea celui al 2-lea apostolesc. Iar cum că și creștinii se cuvine după urmare a alege împreună cu arhieriei, pe cei ce au se hirotonisi, arată tâlcuirea celui 61 apostolesc. Vezi și pe cel întâi, și al 2-lea apostolesc, și subînsemnarea celui al 5-lea din Laodiceea.

CANONUL 4

Propovăduitorul adevărului dumnezeiescul apostol Pavel, oarecum ca un canon spunând prezbiterilor Efesenilor, iar mai ales și toatei ieraticității pliniri, așa a cutezat a zice: „Argintul, sau aurul, sau îmbrăcămintea, a nici unuia nu am poftit; toate le-am arătat vouă, că așa ostenind trebuie a sprijini pe cei neputincioși, mai fericit socotind că este a da, decât a lua”. [Fapte 20: 33, 35] Pentru aceasta și noi de la acesta învățându-ne, hotărâm nicidecum episcopul a fi rău câștigător, pricinuind pricinuiți întru păcate, a cere aur, sau argint, sau altceva, de la episcopii cei supuși lui, sau de la clerici, sau de la monahi. Că zice apostolul „Nedreptii Împărăția lui Dumnezeu nu o vor moșteni” [1 Corinteni 6: 9]; și „nu sunt datori fiii a învistiери născătorilor lor, ci născătorii fiilor lor” [2 Corinteni 12: 14]. Deci dacă vreunul pentru cererea de aur, de vreun alt fel oarecare, ori pentru oarecare a sa împătimire, s-ar afla oprind de Liturghie, și aforisind pe vreunul din clericii cei de sub el, sau biserică cinstită închizând, a nu se face întru ea slujbele lui Dumnezeu, întru cele nesimțite îndelungându-și nebunia sa, negreșit nesimțitor este, și aceleiași pătimiri se va supune: „Și se va întoarce durerea lui pe capul lui” [Psalm 7: 17,16], ca un călcător de Porunca lui Dumnezeu, și de apostoleștile așezământuri. Că poruncește și Petru corifeul (vârfelnicul) apostolilor și căpetenia: „Păstoriți turma lui Dumnezeu cea dintre voi, nu cu silnicie, ci cu voie după Dumnezeu, nu cu mârșav câștig, ci cu osârdie. Nu ca cum stăpânind pe clerici, ci chip făcându-vă turmei; și arătându-se Arhipăstorul, veți lua cununa slavei cea neveștejită” [1 Petru 5: 2-4]

TÂLCUIRE

Fiindcă marele Pavel, și prin cuvânt, și prin faptă îndatorește pe arhieriei efesenilor, și printr-înșii pe toți arhieriei cei din urmă, să nu poftască argintul, sau aurul, sau haine, ci prin osteneala mâinilor să ajute pe cei neputincioși și care au trebuință, și că mai fericit este a da cineva decât a lua. Pentru aceasta canonul acesta poruncește, ca nici un arhieriu să nu ceară cu îndatorire, și după mârșavul câștig, aur sau argint, sau vreun alt lucru, de la episcopii cei supuși lui, dau de la clerici, sau de la monahi, fiindcă nedreaptă este cererea aceasta, și nedreptii Împărăția lui Dumnezeu nu o moștenesc, după aceștiași apostol. Și pentru că fiii nu-s datori a aduna ca să dea născătorilor, ci născătorii să dea fiilor. Deci, oricare

arhiereu s-ar afla, să facă argos, sau să aforisească pe vreun preot, sau cleric, sau să închidă biserica pentru ca să ia bani, sau pentru vreo altă împătimire a sa. Unul ca acesta să pătimească ceea ce face, adică să se facă argos, și să se aforisească, de va fi episcop de mitropolitul său, de va fi mitropolit de patriarhul său. Că și verhovnicul Petru acestea îndatorește pe arhierei, ca să pască turma lui Dumnezeu, nu silnicește și tiranicește, ci cu blândețe și de voie, după Dumnezeu; nu pentru urâtul câștig, ci cu osârdie; nu ca cum stăpânind pe cler, ci ca chip și pildă făcându-se turmei, ca, când se va arăta Arhipăstorul Hristos întru a doua sa venire, să ia de la dânsul cununa cea neveștejită a slavei. Citește și pe cel 24 apostolesc.

CANONUL 5

Păcat de moarte este, când oarecare păcătuind neîndreptați vor rămâne. Iar decât aceasta mai rău este, când cei ce au căzut se ridică împotriva evseviei (bunei cinstiri), și adevărului, cinstind mai mult pe mamona decât pe ascultare lui Dumnezeu, și canoniceștile lui așezământuri nesuferindu-le. „Întru aceștia nu este Domnul Dumnezeu, de nu cumva smerindu-se, se vor deștepta din greșeala lor” [a 3-a împăraților]. Că trebuie ei mai mult a se apropia de Dumnezeu, și cu inimă zdrobită, a cere lăsare și iertare păcatului acestuia, iar nu a se fâli cu nelegiuitul dar. „Că aproape este Domnul de cei zdrobiți cu inima” [Psalm 33: 18], deci, pe cei ce se fălesc, că prin darea de aur s-au rânduie în biserică, și întru acest rău obicei nădăjduindu-se, care înstrăinează de la Dumnezeu, și de toată preoția, și din aceasta cu față nerușinată, și cu gură deschisă, și cu cuvinte ocărătoare pe cei aleși de Sfântul Duh, pentru fapta bună a vieții, și rânduieți fără dare de aur, necinstindu-i, mai întâi făcându-o aceasta, să ia treapta cetei loruși cea mai de pe urmă. Iar de vor stărui, prin certare să se îndrepteze. Iar de se va arăta vreunul că o au făcut aceasta cândva pentru hirotonie, facă-se după apostolescul canon ce zice: „Dacă vreun episcop prin bani ar dobândi cinstea aceasta, sau prezbiter, sau diacon, să se caterisească și el, și cel ce l-a hirotonit, și desăvârșit să se taie de la împărtășire, ca Simon de mine Petru.” Așisderea și după canonul al 2-lea al cuvioșilor părinților noștri celor din Calcedon, ce zice: „Dacă vreun episcop pentru bani ar face hirotonie, și la vânzare ar pogorî pe nevândutul dar, și va hirotonisi pentru bani episcop, sau horepiscop, sau prezbiter, sau diacon, sau pe vreunul din cei ce în cler se numără, sau ar înainta pentru bani iconom, sau defensor [vocat], sau paramonar, sau ori pe care din cei canonicești, pentru mârșava agonisirea sa, cel ce ar face aceasta, vândindu-se, să se primejduiască în treapta sa. Și cel ce s-a hirotonisit nimic să se folosească din hirotonie, sau din înaintarea (cea după neguțătorie), ci fie străin de vrednicia, sau de purtarea de grijă, care pentru bani o au dobândit. Iar de se va arăta vreunul și mijlocind pentru relele și nelegiuitele vătămări, și acesta, de va fi cleric, din treapta sa să cadă, iar de va fi mirean, sau monah să se aforisească”. [apostolesc: 29; sinod 4: 2; Ioan 5: 16]

TÂLCUIRE

Oarecare, vrând a se împreună număra în clerul vreunei biserici, de bună voie aducea bani la ea, cu socoteală iubitoare de Dumnezeu, nu ca prin aceștia să dobândească soarta, ci ca cum afierosindu-i lui Dumnezeu, după Valsamon. Iar la urmă fălindu-se cu darea de bani, și cinstind mai mult pe mamona, și avuția, decât pe sfintele canoane, cerea șederile mai sus, și cu obrăznicie, ocăra pe clericii aceia, care de Sfântul Duh fiind aleși, pentru îmbunătățita lor petrecere, se împreună numărau în cler fără de dare de bani. Pentru aceasta dar poruncește canonul acesta, ca unii ca aceștia să se pogoare în treapta cea mai de jos a clericatului lor. Iar de stărui încă întru aceasta, să se certe de către arhieriei mai cu grea certare. Aducând însă părinții aceștia și zicerea aceea a lui Ioan, păcat de moarte numesc pe fălirea cea neîndreptată a unor clerici ca aceștia²⁴², iar mai rău păcat decât acel de moarte numesc, pe obrăznicia lor și nerușinarea asupra celorlalți clerici. Și că, întru aceștia nu este Domnul Dumnezeu, după Scriptură, iar nelegiuită faptă numesc, pe darea lor cea de bani, nu însă de sine, căci ea este bună, la început și iubitoare de Dumnezeu; ci pentru fala lor cea din urmă și obrăznicia. Deci ia aminte să nu iei darea banilor aceasta spre hirotonie. Căci canonul se vede, că cuprinde două părți: cea dintâi oprește a nu da, nu, spre a se hirotonisi, că aceasta este în urmă, ci spre a se împreună număra și ei în parohia vreunei biserici, și apoi se obrăznesc, și defaimă pe clericii cei săraci și evlavioși. Deci această faptă o opresc ca pe o nelegiuită. Apoi adaogă și pe a doua, că de ar aduce banii aceștia, pentru hirotonie, să se caterisească, după canoanele cele mai dinainte. Adaugă iarăși canonul, că cine a voit a da bani pentru a se hirotonisi cleric, sau preot, să ia certările canonului 29 apostolesc, și ale canonului al 2-lea al sinodului al 4-lea care și zic să se scoată din dregătorie; și vezi și tâlcuirea lor acolo.

CANONUL 6

Fiindcă este canon ce zice, de două ori pe an în fiecare eparhie trebuie a se face, prin adunarea episcopilor canoniceștile întrebări [cvestii]. Pentru zdrobire, și pentru că cu anevoie le este în călătorie celor ce se adună, au hotărât Cuvioșii părinții sinodului al 6-lea, numaidecât și fără de nici o pricinuire, odată în an să se facă, și cele greșite să se îndrepteze. Deci pe acest canon și noi îl reînnoim; și de s-ar afla vreun stăpânitor oprind acesta lucru, să se aforisească. Iar dacă vreunul dintre mitropoliți s-ar lenevi a face aceasta, fără de vreo nevoie și silă, și fără de vreo oarecare bine cuvântată pricinuire, să se supună certărilor. Iar sinodul făcându-se pentru canonicești și

²⁴² Mitrofan al Smirnei tâlcuind soborniceștile epistolii, zice, că păcat de moarte, despre care zice Ioan, este tot păcatul, care se pedepsea de legea cea veche, cu pedeapsa de moarte. Precum este hula asupra lui Dumnezeu, uciderea de bună voie, păcătuirea cu dobitoc, preacurvia, și celelalte. Iar păcat nu de moarte, este acela ce nu se pedepsea cu moartea, precum uciderea cea nu de voie, și altele. Iar Anastasie Sinaitul (la întrebarea 54) zice, că păcat de moarte este cel ce se face întru cunoștință. Iar nu de moarte cel ce se face întru necunoștință. Și hula cea asupra Dumnezeu este păcat de moarte, ci și cel întru cunoștință mare păcat, precum uciderea, preacurvia, și celelalte. Fiindcă acestea omoară pe suflet. Iar sinodul acesta păcat de moarte zice, pe cel neîndreptat și nepocăit. Și unit cu sinodul acesta zice și icumenie, că, păcat de moarte este cel ce nu se îndreptează prin întoarcere. Ca cel al lui Iuda, și al pomenitorilor de rău. Despre care s-a zis: Căile pomenitorilor de rău sunt spre moarte [Pilde 12: 28].

evangelicești lucrări, se cuvine episcopii cei adunați a fi în cugetarea și întru purtarea de grijă de a se păzi dumnezeiștile și de viață făcătoarele poruncile lui Dumnezeu: „Că întru a le păzi acestea, răsplătire multă este” [Psalm 18: 12], „pentru că și făclie este porunca, iar legea lumină, și calea vieții este mustrarea și pedepsirea” [Pilde 6: 23]; și „Porunca Domnului este strălucită luminând ochii” [Psalm 18: 9]; să nu aibă voie însă mitropolitul, din cele ce aduce episcopul cu sineși a-i cere, ori dobitoc, ori altceva. Iar de s-ar vădi că a făcut aceasta, va da înapoi împătrit. [apostolesc: 37: sinod 1: 5; sinod 4: 19; sinod 6: 8]

TÂLCUIRE

Acest canon reînnoiește pe cel al 8-lea al sinodului al 6-lea ca odată pe an negreșit să se adune episcopii, pentru bisericești și canonicești întrebări, nefiind cu putință a se face de două ori pe an aceasta. Adaugă însă aceasta, că oricare stăpânitor va opri acest fel de adunare, să se aforisească. Și oricare mitropolit, se va lenevi despre aceasta, fără de vreo mare nevoie și binecuvântată pricină, să fie supus certării.

CANONUL 7

Dumnezeiescul apostol Pavel a zis că: „Ale oarecăror oameni păcatele sunt mai înainte arătate, iar ale unora după aceea urmează” [1 Timotei 5: 24]. Deci păcatelor mai înainte venite, urmează și alte păcate (acestora). Drept aceea păgânescului eres al prihănitorilor de creștini, i-a urmat împreună și alte păgânătăți. Că precum chipurile cinstitelor Icoane le-a ridicat din biserică, și alte oarecare obiceiuri le-au părăsit, care trebuie a se reînnoi, și după legiuirea cea înscrisă și nescrisă, așa a se ține. Deci câte cinstite s-au consfințit fără de sfintele Moaște ale mucenicilor, Poruncim să se facă punere de Moaște într-însele cu obișnuita rugăciune, iar cel ce va consfinți biserici fără de sfintele Moaște, să se caterisească, ca unul ce a călcat bisericeștile Tradiții. [Cartagina: 91]

TÂLCUIRE

Zicerea aceasta apostolească, marele Vasilie altfel o a tâlcuit, iar sinodul acesta mai simplu o a luat, zicând, că la întâmplatele păcate ce a făcut cineva mai înainte, urmează și alte păcate. Precum s-a întâmplat și defăimătorilor de creștini iconomahi (luptătorilor de Icoane); care după ce au dezbrăcat sfintele biserici de sfintele icoane, au defăimat și alte oarecare ale bisericii, și le-au lepădat. Acelea dar canonicești obișnuințe sfântul sinod reînnoindu-le, atât pe cele în scris cât și pe cele nescrise legiuri și predări, le întărește. Deci, câte dumnezeiești biserici s-au sfințit fără de Moaște mucenicești, să se așeze de dânșii întru acelea, mucenicești Moaște, citindu-se și rugăciunea cea ce pomenește de ele²⁴³. Iar care arhiereu de

²⁴³Sfintele mucenicești Moaște se așează după așezământul vechiului Evhologhion [Molitfelnic] după sfințita lucrare a catierosirei [sfințirii] bisericii, într-acest chip. Luând arhiereul cele trei părți de mucenicești Moaște, și punându-le în cutie, și turnând peste ele sfântul Mir, închide cutia. Și de stă sfânta

aici înainte, fără de sfintele mucenicești Moaște, ar sfinți biserică, acela, ca un călcător de bisericile predanisiri, să se caterisească.

CANONUL 8

Fiindcă rătăcindu-se oarecare din religia evreilor, li s-a părut că amăgesc pe Hristos Dumnezeuul nostru, fățarnicindu-se a fi creștini, însă întru ascuns lepădându-se de Hristos, și întru nearătare serbând sâmbetele, și alte iudaicești făcând. Hotărâm, ca aceștia, nici la împărtășire, nici la rugăciune, nici în biserică să se primească, ci arătat a fi după a loruși religie Evrei, și nici pe copiii lor ai boteza, nici robi a cumpăra, sau a câștiga. Iar dacă cu curată credință se va întoarce vreunul dintr-înșii, și va mărturisi din toată inima, defăimând obișnuirile și lucrările cele ale loruși, întru atâta încât și alții să se mustre și să se îndrepteze. Acesta să se primească, și copiii lui să se boteze. Și să se asigure ei a se depărta de evreieștile meșteșugiri. Iar de nu vor urma așa, nici cum să se primească.

TÂLCUIRE

Masă pe cinci stâlpi (după vechea urmare), așează cutia aceea pe stâlpul cel din mijloc; iar de stă numai pe un stâlp, în mijlocul aceluia deasupra le așează. Iar de sunt părțile muceniceștilor Moaște mari (unii zic, fiindcă nu se pot pune deasupra stâlpului, să se îngroape dedesubtul sfintei Mese); iar după aceasta toarnă deasupra stâlpilor aromatele cele topite cu ceară și se pune deasupra lor sfânta Masă. Însă patru lucruri sunt vrednice de însemnat la pricina aceasta a sfințirii bisericilor. 1. Că sfințirea fiecărei biserici, trebuie a se face de arhiereu, după așezământul și închipuirea Evhologhiului,. Drept aceea de iartă la multe locuri arhieriei a face înnoiri de biserici (adică sfințiri) precum la Moscova arhieriei dau voie arhimandriților să sfințească dumnezeieștile Lăcașuri care este afară de rânduiala Evhologhiului. Că pretutindeni și Evhologhiul, și Simeon al Tesalonicului, care vorbește despre acestea, arhiereu zic să facă, iar nu preot. Iar sfințiri mici, nici Evhologhiul arată, zice pomenitul Simeon; că se văd acestea a fi mai noi aflări precum în ziua de astăzi se urmează de către protoierei cu voia arhierelor a se face cu sfințit Antimis. (care și de acela de arhiereu este sfințit având în el mucenicești moaște). 2. Că Moaștele ce urmează a se învistiери în biserică, trebuie a fi mucenicești, iar nu cuvioșești, nici arhierești. Pentru aceasta este lăudat obiceiul ce se păzește în Rusia: că acolo muceniceștile Moaște se păzesc la arhiepiscopi, și când urmează trebuința a se sfinți vreo biserică, de acolo le ia singur arhiereul, pentru a nu se face greșeală, ca în loc de mucenicești Moaște, să se învistiереască alte oarecare sfinte Moaște. 3. Că și aceste mucenicești Moaște trebuie a se învistiери sub sfânta Masă, și nu în vreo altă parte a bisericii, ca să se plinească cuvântul acela: dumnezeiască horă a mucenicilor, temelia bisericii. Precum rânduieste slujba înnoirilor. Iar câți le pun acestea în vreo altă parte, foarte greșesc. 4. Și cea mai de pe urmă, că la înnoirea fiecărei biserici, ori mici, ori mari, este nevoie și fără apărare trebuie a se învistiери mucenicești Moaște, sub sfânta Masă. Drept aceea, câți arhieriei săvârșesc înnoiri mari, ori câți arhieriei, ori preoți, săvârșesc înnoiri mici și mai scurte numite fără de mucenicești Moaște, trebuie a se caterisi, după hotărârea canonului acestuia. Că recomanditoarea și ființelnica osebite a înnoirilor (adică a sfințirilor) bisericii este învistiерirea muceniceștilor Moaște, și fără de acestea, cu neputință este a se face. Iar Antimisele fiindcă au sfințitoarea putere, care o dăruiește lor sfințirea vreunei biserici; ori și cu săvârșirea sfințirii rugăciunilor, încă și starea cea de șapte zile pe sfânta Masă în sfințita biserică, și săvârșirea în acele șapte zile asupra lor a dumnezeieștii Liturghii, plinind locul sfințirii sfintei Mese. Că pentru aceasta și fără oprire acestea se dau, unde ar cere trebuința de ele, și nu se îngădesc numai enoria aceea, unde s-au sfințit, precum nu se îngădește sfântul Mir nici celelalte sfinte. Ci se pun deasupra meselor acelor care nu s-au sfințit după întâiul răspuns al lui Petru, și a patriarhului Manuil Haritonul (fața 239 a lui Ghiur); iar Simeon Tesalonicul la cap 127 între altele zice, cu toate că rânduiala consfințirii se cuvine a se săvârși de arhiereu, însă de nevoie se poate face și de preot învățat.

Hotărăște canonul acesta, a nu se împărtăși cineva, nici a se ruga împreună, nici în biserică a primi pe evreii aceia, ce cu fățarnicie numai s-au făcut creștini, și au venit la adevărata credință, iar într-ascuns se leapadă, și batjocoresc pe Hristos Dumnezeu nostru, păzind sâmbetele, și altele iudaicești obiceiuri (adică a-și tăia împrejur pe fiii lor, a numi necurat pe cel ce se atinge de mort, sau de lepros, și altele asemenea), spre a fi aceștia iarăși evrei ca și mai înainte, și nici a boteza pe fiii lor, nici să-i lase pe aceștia a cumpăra rob, sau prin schimb, sau prin daruri, spre a-l omori pe dânsul. Iar dacă cu curată și neîndoită credință s-ar întoarce oarecare evreu, și din toată inima ar mărturisi creștineasca ortodoxie, defăimând la arătare necredința evreiască, ca să se învețe și alți evrei și să se îndrepteze, pe unul ca acesta se cuvine a-l primi, și pe copiii lui a-i boteza, poruncindu-i cu tărie a se depărta de evreieștile desidemonii. Iar care nu se întorc în așa chip, nicidecum să se primească.

CANONUL 9

Toate copilăreștile jucării și furioasele bakhesmuri, mincinoasele conscripte, cele ce s-au făcut împotriva cinstitelor Icoane, de trebuință este a se da în episcopia celui al Constantinopolului, ca să se pună cu celelalte cărți ale ereticilor. Iar de s-ar afla vreunul ascunzându-le acestea, de ar fi episcop, sau prezbiter, sau diacon, să se caterisească; iar de ar fi mirean, sau monah, să se aforisească. [apostolesc: 60; sinod 6: 2, 63; Laodiceea: 51]

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că, toate mincinoasele cărți, ce au alcătuit iconomahii (luptătorii de Icoane), împotriva sfintelor Icoane, care sunt atât de stricăcioase, ca și jucăriile cele copilărești, și atât de nebunești, precum turbatele și nebunele bakhe ale muierilor acelora, care jucau bete la serbarea lui Dionisie eforului beției (care și bahos se numea). Toate acelea zic să se dea la Patriarhia Constantinopolului, ca să se pună cu ale altoreretici, la un loc ca acela, de unde să nu poată a lua cineva din ele ca să le citească, nici odinioară. Iar de le-ar ascunde cineva pentru a le citi, sau altora a le da, de va fi ierosit să se caterisească, iar mirean sau monah, să se aforisească. Vezi și cel 60 apostolesc.

CANONUL 10

Fiindcă unii din clerici amăgindu-se calcă canonicescul așezământ, lăsându-și a lor parohie, la altă parohie aleargă, și mai mult la însăși cetatea cea de Dumnezeu păzită și împărătească, năzuiesc la boieri, făcând Liturghiile în casele de rugăciuni ale lor. Deci aceștia fără de slobozenia episcopului lor, și voia Patriarhului Constantinopolului, nu este iertat a se primi în orice casă sau biserică. Iar de o va face aceasta vreunul, stăruind, să se caterisească. Iar câți cu știrea mai înainte zișilor ierei o ar face aceasta, nu este lor ierta a primi asuprași purtări de grijă politicești și lumești, ca unii ce sunt opriți de a face aceasta de dumnezeieștile canoane. Iar de s-ar vădi vreunul, ținând vreo purtare de grijă mai mare decât cele zise, ori să înceteze, ori să se caterisească.

Mai vârtos însă să fie spre învățătura, și a copiilor și a casnicilor, citindu-le dumnezeieștile Scripturi. Că spre aceasta și preoția li s-a sortit. [apostolești: 6, 15, 81, 83; sinod 4: 3, 5, 10, 23; sinod 1 și 2: 11; Cartagina: 18, 63, 98; sinod 1: 15, 16; sinod 7: 17, 18; Antiohia: 3; Sardichia: 15, 16, 19]

TÂLCUIRE

Două nelegiuri deodată oprește canonul acesta, și a nu se muta clericii de la o cetate la alta, și mai ales la Constantinopol (sau la orișicare capitalie), și a nu năzui la boieri, și a Liturghii în casele de rugăciuni ale lor, fără de voia episcopului lor, și a patriarhului, întru a căruia eparhie au năzuit, amândouă fiind afară de așezământul dumnezeieștilor canoane. Deci poruncește, ca, clericul, de ar îndrăzni a o face una ca aceasta fără de voia amânduror ierarhilor, și ar stărui întru aceasta, să se caterisească. Iar și cei ce vor fi primiți cu voia amânduror, să nu ia asuprași purtări de griji lumești, ci să învețe pe copii și pe slugile creștinilor. Iar care cleric ar primi epistasie (adică inspecție), de moșii boierești, ale căror epistați se ziceau mai mari, poate ca unii ce mai boierește epiestisea și mai mult câștigătoare lucruri, ori să înceteze despre aceasta, ori neîncetând, să se caterisească.

CANONUL 11

Îndatoriți fiind toți a păzi dumnezeieștile canoane, și pe cel ce zice, a fi iconomi la toate bisericile, cu tot chipul suntem datori nestrămutat, a-l ține. Și dacă fiecare mitropolit la biserica sa va pune iconom, bine ar fi. Iar de nu, din însăși stăpânirea este voie episcopului Constantinopolului a prohirisi iconom la acea biserică. Așisderea și mitropoliților, dacă episcopii cei supuși lor, nu voiesc a așeza iconomi la ale loruși biserici. Și însăși aceasta să se păzească și al monastiri. [apostolești: 38, 41; sinod 4: 26; sinod 7: 12; sinod 1 și 2: 7; Anghira: 15; Gangra: 7; Antiohia: 24, 25; Cartagina: 34, 41; Teofil: 10; Chiril: 2]

TÂLCUIRE

Fiindcă canonul 26 al sinodului al 4-lea poruncește ca toată biserica să aibă iconom, iconomisind cu voia și știrea arhiereului lucrurile aceleia, pentru aceasta și canonul acesta pe însuși acela îl întărește, adăugând, că, de nu va voi mitropolitul a așeza iconom la mitropolia sa, are voie patriarhul său cu stăpânire a-i așeza iconom, așisderea și mitropolitul la episcopii săi. Și însuși aceasta să se facă și la monastiri.

CANONUL 12

Dacă vreun episcop, sau egumen, s-ar afla din țarinile episcopiei, sau ale monastirii, dând la mână boierească, sau oricărei alte fețe dându-le, fără tărie fie darea, după canonul sfinților apostoli ce zice, purtarea de grijă a tuturor bisericăștilor lucruri episcopul aibă-o, și ocârmuiască-le pe ele ca cum Dumnezeu privește. Să nu-i fie iertat lui însă a reșlui [sfeterisi] întru acelea, sau rudelor sale a dăruia cele ale lui Dumnezeu. Iar de ar fi săraci, să le dea ca

unor săraci, dar nu cu pricinuirea acestora să le vândă. Iar de ar pune pricină că aduce pagubă, și nimic este spre folos țarina, nici așa să dea locul boierilor celor de loc, ci clericilor, sau lucrătorilor de pământ, iar de ar întrebuința vicleșug rău, și de la cleric, sau de la lucrător de pământ, ar cumpăra vreun boier țarina, și așa fără tărie fie vânzarea, și întoarcă-se la episcopie, sau la monastire, și episcopul, sau egumenul cel ce a făcut aceasta, să se izgonească. episcopul din episcopie, și egumenul din monastire, ca unii ce risipesc rău, cele ce nu au adunat. [apostolești: 38, 41; sinod 4: 26; sinod 7: 11; sinod 1 și 2: 7; Anghira: 15; Gangra: 7; Antiohia: 24, 25; Cartaghen: 34: 41; Teofil: 10; Chiril: 2]

TÂLCUIRE

Țarine [avturghii] sau proprietăți se numesc, toate lucrurile cele ce aduc venit, și mai ales cele nemișcătoare. Precum moșii, vii, pomete, și altele; pentru acestea dar hotărăște canonul acesta, zicând, că oricine le-ar înstrăina, și le-ar da la boieri, sau cu vânzare, sau cu schimb, să rămână fără tărie, și lucrurile să se întoarcă, de au fost episcopești, la episcopie, iar de au fost monastirești, la monastire, precum și canonul 38 al sfinților apostoli rânduiește. Iar de ar pune pricină arhiereul, sau egumenul, că cutare țarină sau vie nu aduce câștig și venit, ci mai mult pagubă, vândă-le pe ele, nu la boieri și al puternici însă, ci la clerici, sau la lucrători de pământ²⁴⁴, la oameni adică smeriți și proști. Iar dacă cu vicleșug le-ar da mai întâi la clerici sau la lucrători de pământ, cu socoteala ca în urmă să le ia vreun boier de la ei. Vânzarea aceasta să rămână fără tărie, iar vânzătorul episcop, să se izgonească din episcopie, și egumenul din monastire; pentru că afierosirile acelea ce alții le-au afierosit, și bine le-au adunat, aceștia rău le-au risipit, și le-au vândut. Vezi și tâlcuirea celui 38 apostolesc.

CANONUL 13

Fiindcă pentru nenorocirea ce a fost pentru păcatele noastre în biserici, s-au răpit oarecare sfinte case de oarecare bărbați, episcopii adică, și monastiri, și s-au făcut obștești sălășluiri. Dacă cei ce le țin pe acestea, vor binevoi a le da înapoi, precum din vechi să se statornicească, bine este, iar de nu, de vor fi din catalogul cel ieraticesc, aceștia poruncim să se caterisească, iar de vor fi monahi sau mireni, să se aforisească; ca unii ce sunt osândiți de Tatăl, și de Fiul, și de Sfântul Duh, și să se așeze, unde viermele nu se sfârșește, și focul nu se stinge [Isaia 66: 24; Marcu 9]. Că glasului Domnului se împotrivesc, celui ce

²⁴⁴ Pricina de care nu vrea canonul a se vinde lucruri bisericesti sau monastiresti la boieri, ci, sau la clerici sau la lucratorii de pământ, ni se pare a fi aceasta, că ele fiind afierosite lui Dumnezeu, iar cele afierosite se numesc sfințite și sărăcești. Deci ca niște sfințite, se cuvine a se da celor sfințiți și lui Dumnezeu afierosiți, precum sunt clericii. Iar ca niște sărăcești, se cuvine a se da săracilor, precum sunt lucratorii de pământ. Drept aceea darea cea de acest fel este potrivită cu cei ce o iau, precum dimpotrivă, de s-ar da la boieri, ar fi cu totul nepotrivită, ca unii ce nu sunt sfințiți, și ca unii ce nu sunt săraci. Însă poate zice canonul, să se vândă la plugari și săraci, pentru ca de la aceștia să poată iarăși a le cumpăra, de va avea chip în urmă biserica sau monastirea aceea, care lucru nu poate cu lesnire a-l face de le-ar vinde la cei bogați.

zice. „Nu faceți casa Părintelui meu, casă de neguțătorie” [Ioan 2: 16] [sinod 4: 4, 24; sinod 6: 49; sinod 7: 12, 19; sinod 1 și 2: 1; Chiril: 2]

TÂLCUIRE

În vremea luptărilor de icoane, pe lângă alte rele ce s-au făcut, sau izgonit pentru sfintele icoane de dânșii, și mulți arhieriei din episcopiile, și din mitropoliile lor, și mulți monahi din monastirile lor. Și fiind ele pustii, le-au răpit oarecare mireni, și le-au făcut lăcașuri lumești. Pentru aceasta dar canonul acesta poruncește, că dacă cei ce stăpânesc episcopiile acestea, și monastirile, vor voi a le da înapoi, pentru ca să se facă iarăși precum au fost mai înainte episcopii și monastiri, bine este. Iar de nu vor voi, clerici fiind, să se caterisească, iar monahi, ori mireni, să se aforisească, ca niște osândiți pentru aceasta de Sfânta Treime, și să se așeze în locul acela, unde viermele nu se sfârșește, și focul nu se stinge, după Isaia, și după glasul Evangheliei, fiindcă se împotrivesc cuvântului Domnului, pe care îl zice: Nu faceți casa Tatălui meu... și celelalte; citește și pe cel al 4-lea și al 24-lea al sinodului al 4-lea.

CANONUL 14

Cum că rânduială urmează în preoție, tuturor este bine arătat. Și cu scumpătate a se păzi încredințările preoției, este lucru bine plăcut lui Dumnezeu. Deci, fiindcă vedem, că fără de hirotesia din pruncie unii iau tunderea clericatului, neluând încă de la episcop hirotesia; și citesc pe Amvon în adunare, afară de canon făcându-o aceasta, poruncim de acum înainte a nu se face aceasta. Aceasta însă a se păzi și la monahi. Că hirotesia de anagnost, este slobod fiecărui egumen, a face numai în însăși monastirea sa. Dacă și însuși egumenului i s-a făcut hirotesia de episcop spre șederea întâi egumenească; adică fiind el prezbiter. Așisderea și după obiceiul vechi, horepiscopii după voia dată de episcopul, se cuvine a proherisi anaghoști. [sinod 6: 33; Cartaghen: 22]

TÂLCUIRE

Fiindcă unii din pruncie s-au fost afierosit lui Dumnezeu, și îmbrăcând haine cuviincioase clericilor, primeau și tundere de la însuși născătorii lor, după oarecare obicei, ca când ar fi afierosiți, și aceștia viind în vârstă, îndrăzneau și citeau dumnezeieștile cărți înaintea poporului (nădăjduindu-se poate în tunderea cea din pruncie) fără a se hirotesi, și fără a lua pecetluirea și tunderea citețului de la arhieriu. Pentru aceasta poruncește canonul acesta, că una ca aceasta să nu se mai facă, ca un lucru necuviincios și ne canonisit. Și nu numai mireni să nu citească fără pecetluirea arhierelui, dar nici monahii. Însă egumenul monastirii, preot fiind, și cu hirotesia arhierască fiind făcut egumen, are voie în monastirea sa numai a hirotesi citeți. Așisderea horepiscopii cu voia episcopului eparhiei, a hirotonosi citeți, după învechit obicei²⁴⁵ (pentru care vezi și subînsemnarea

²⁴⁵ Încă și canonul al 6-lea al Sfântului Nichifor iartă asemenea pe egumenul prezbiter, a hirotoni și ipodiaton. Iar dumnezeieștile legi ale ortodocșilor împărați, deplinind sfintele canoane întru aceasta,

canonului al 8-lea al sinodului 1). Citește și pe 35 al celui al 6-lea.

așează și cum trebuie a se face egumenul. Adică episcopul nu trebuie să facă egumen în monastire după treaptă, dar să-l facă pe acela pe care, ori toți monahii, ori cei mai îmbunătățiți îl vor alege, mărturisind că în știință adevărată l-au ales pe dânsul, și nu pentru prieteșug, ori har; dar pentru că-l știu pe dânsul că este ortodox și întreg înțelept, și vrednic a ocârmui pe monahi, și pe monastire. Cu asemenea chip să se facă și egumenia monastirilor femeiești.

CANONUL 15

Clericul de acum înainte să nu se așeze la două biserici. Că aceasta este însușire de neguțătorie și de rău câștig, și străin de bisericescul obicei. Că am auzit din însuși Glasul Domnului, că „nu poate cineva la doi domni a sluji; că ori pe unul va urî, și pe altul va iubi, sau pe unul va îmbrățișa, și pe celălalt va defăima” [Matei 6: 24]. Deci „fiecare, după apostolescul glas, întru ceea ce s-a chemat, întru aceea este dator a rămâne” [1 Corinteni 7: 20] și a sluji într-o biserică. Că cele ce pentru răul câștig se fac în bisericile lucruri, sunt străine de Dumnezeu. Iar cât pentru trebuința vieții acesteia, feluri de meșteșuguri sunt. Dintru acestea dar cel ce ar voi, agonisească-și cele de trebuința trupului, că a zis apostolul: „Trebuințelor mele, și celor ce sunt împreună cu mine, mâinile acestea au slujit” [Fapte 20: 34]; și mai ales întru de Dumnezeu păzită Cetatea aceasta. Iar în satele cele din afară, pentru lipsa oamenilor, să se sloboaze. [apostolesc: 15; sinod 1: 15, 16; sinod 4: 10, 20, 23; sinod 6: 17, 18; sinod 7: 10, 15; Antiohia: 3; Sardichia: 15, 16, 19; Cartaghen: 63, 98]

TÂLCUIRE

Oprește canonul acesta, a nu se număra vreun cleric în clerul a două biserici, ce se află ori într-o cetate, ori în două. Făcându-o aceasta pentru răul câștig, care este străin și de Dumnezeu, și de cei bisericești. Iar în satele cele pe dinafară, să se ierte a se face aceasta, pentru lipsa preoților și a clericilor. Vezi și pe cel 15 apostolesc.

CANONUL 16

Tot Luxul, și împodobirea trupului, străine sunt de ieraticasca rânduială. Deci, episcopii, sau clericii, cei ce se împodobesc pe sineși, cu haine strălucite și luminate, aceștia trebuie a se îndrepta. Iar de ar stărui, să se dea certării. Așisderea și cei ce se ung cu mirodenii. Și fiindcă eresul prihănitorilor de creștini, rădăcina amărăciunii în sus odrăslind, spurcăciune s-a făcut soborniceștii biserici, și cei ce l-a primit pe acesta, nu numai zugrăviturile Icoanelor le-au urât, ci și toată evlavia o au lepădat, de cei ce viețuiesc cu cucernicie și cu evlavie îngreuindu-se. Și s-a plinit la ei cea scrisă: „Urâciune este păcătosului, cinstirea de Dumnezeu” [Sirah 1: 24]. Deci de se vor afla oarecare bătându-și joc de cei îmbrăcați cu îmbrăcăminte proastă și cucernică, prin certare îndreptează-se. Că din învechitele vremi, tot bărbatul ieraticesc cu măsurtică și cucernică îmbrăcăminte petrecea. Că tot ceea ce nu este pentru trebuință, ci pentru împodobire, are prihănire de deșertăciune, precum a zis marele Vasilie; ci nici cu îmbrăcăminte de țesături cu mătăși împiestrită se îmbracă; nici adăogeau oarecare fimbrii [singefuri] cu străină floare la marginile hainelor lor. Că au auzit de la limba cea de Dumnezeu grăitoare, că cei ce poartă cele moi, în casele împăraților sunt. [sinod 6: 27; Gangra: 12, 21]

TÂLCUIRE

Canonul acesta oprește pe episcopi și pe clerici, și pe toți cei bisericești de a

purta haine strălucite, fiind aceasta lucru străin de bărbații cei sfințiți, așisderea și ungerea cu mirodenii.

CANONUL 17

Unii din monahi părăsindu-și monastirile lor poftind a stăpâni, și lepădându-se de a asculta, se apucă a zidi case de rugăciuni, neavând cele spre gătire. Deci de se va apuca vreunul a face aceasta, să se oprească de episcopul locului; iar de va avea cele spre gătire, cele sfătuite de dânsul, aducă-se întru împlinire. Și aceastași să se păzească și la mireni, și la clerici. [sinod 4: 24; sinod 7: 21; sinod 1 și 2: 1]

TÂLCUIRE

Unii din monahi iubitori de stăpânire fiind, și ne voind însuși a asculta de alții, ci alții de dânsii, lăsându-și monastirile, se apucă să zidească case de rugăciuni, fără să aibă cheltuială ca să isprăvească lucrul. Pentru aceasta canonul poruncește, ca unii ca aceștia să se oprească de către episcopul locului. Iar de vor avea trebuincioasa cheltuială, să urmeze lucrul. Aceasta însă să se facă și dacă mireni sau clerici s-ar apuca să zidească case de rugăciuni. Vezi și pe al 4-lea canon al sinodului al 4-lea și pe cel 21 al acestuiași.

CANONUL 18

Ne smintitori faceți-vă și celor din afară [2 Corinteni 6: 3], zice dumnezeiescul apostol. Iar a petrece femei în episcopii, sau și în monastiri, este lucru pricinuitor de toată sminteala. Deci de se va vădi vreunul că a dobândit roabă, sau slobodă în episcopie, sau în monastire, spre încredințarea vreunei slujbe, să se certe. Iar stăruind să se caterisească. Iar de s-ar întâmpla prin satele lor a fi femei, și ar voi episcopul, sau egumenul, a merge întru acelea, de față fiind episcopul, sau egumenul, nicidecum să se încredințeze vreo slujbă vreunei femei întru acea vreme, să petreacă întru alt loc deosebi, până ce se va duce episcopul sau egumenul de acolo, pentru neprihănirea.

TÂLCUIRE

Dumnezeiescul apostol Pavel poruncește să nu dăm sminteală, nici celor din afară, adică celor ce nu sunt de o credință cu noi. Pentru aceasta sfinții părinți prin canonul acesta opresc de a se afla femei prin episcopii, și monastiri, pricinuind aceasta mare sminteală și prihană arhierilor, și egumenilor, înaintea creștinilor, și acelor de străină credință. Iar dacă pe la metoacele episcopiiilor, sau a monastirilor s-ar întâmpla a fi femei, și a merge arhierul, sau egumenul acolo, în câtă vreme vor fi ei acolo, ele să fie depărtate.

CANONUL 19

Atât s-au împărțit spurcăciunea iubirii de argint la povățuitorii bisericilor, încât și unii din bărbații și femeile ce se zic evlaviști, uitând Porunca Domnului, se amăgesc, și prin aur fac primiriile celor ce vin în tagma

ieraticească, și în viața monahicească. Și se face, a celor ce începutul nu este bun, și totul a fi de lepădat, precum zice marele Vasilie: Că nici este cu putință lui Dumnezeu, și lui mamona a sluji [Matei 6: 24]. Deci, de se va afla vreunul aceasta făcând, de va fi episcop, sau egumen, sau cineva din ceata ieratică, ori înceteze, ori să se caterisească, după canonul al doilea al sfântului sinod celui din Calcedon. Iar de va fi egumen, să se izgonească din monastire, și să se dea într-o altă monastire spre supunere. Așisderea și egumenul cel ce n-are hirotonie de prezbiter. Iar la cele ce se dau de către născători, cu cuvânt de zestre fiilor, sau lucrurile cele câștigate de ei, aducându-le, și mărturisind cei ce le aduc că acestea sunt afierosite lui Dumnezeu; am hotărât, ori de ar rămâne, ori de ar ieși din monastire, acestea să rămână în monastire, după făgăduința celui ce le-a adus; de nu va fi pricina a întâiului stătător. [apostolesc: 29; sinod 4: 2; sinod 6: 22, 23; Vasilie: 91; epistolia lui Ghenadie și Tarasie]

TÂLCUIRE

Povățuitorii bisericilor se numesc, arhierii, preoții, și egumenii monastirilor. Fiindcă aceștia s-au rânduie a sta înaintea mirenilor, și după dreapta credință, și după fapta bună. Deci zice canonul, că de vreme ce aceștia atât s-au stăpânit de iubirea de argint, încât, prin bani primesc pe cei ce vin la tagma ieratică, și la viața monahicească. Și se plinește la dânsii zicerea marelui Vasilie ce zice: că, aceluia, a cărui începutul este rău, și toate în urmă sunt rele. Pentru aceasta după canonul al 2-lea al sinodului ecumenic al 4-lea hotărăște și sinodul acesta, ca cei ce vor face una ca aceasta, hirotonisiți fiind, să se caterisească, iar cei nehirotonisiți să se dea sub povățuirea altor povățuitori. Iar lucrurile (ori mișcătoare, ori nemișcătoare) care avându-le cineva, ori date de născători, ori de sineși câștigate aducându-le la monastire unde se face monah, și afierosindu-le, hotărăște canonul să rămână ale monastirii, după făgăduința dată de el, ori de va rămâne el în monastire, ori de se va duce de voia sa; fără de vreo pricină (despre egumenul); că din pricina egumenului ducându-se, poate și a le lua, însă și așa ducându-se, este dator a le afierosi la altă monastire.

CANONUL 20

De acum înainte hotărâm, a nu se face îndoită monastire, că sminteală, și poticnire multora se face aceasta. Iar dacă oarecare împreună cu rudeniile voiesc a se lepăda de lume, și a urma vieții monahicești, bărbații adică, de trebuință este a se duce în monastire bărbătească, și femeile a intra în monastire femeiască. Că acest lucru este bine plăcut lui Dumnezeu. Iar cele ce până acum sunt îndoite, ție-se, după canonul sfântului părintelui nostru Vasilie, și după așezământul lui, așa închipuiesc-se. Nu petreacă într-o monastire monahi, și monahii; că preacurvie mijlocește împreună petrecere. Nu aibă vreun monah îndrăzneală către moanhie, sau monahia către monah, îndeosebire a vorovi. Nu se culce monah în monastire femeiască. Nici împreună să mănânce îndeosebi cu monahia. Și când se aduc cele de trebuință, de la bărbăteasca parte către cele împărțășitoare [canonice], afară de poartă să

le ia egumenia monastirii femeiești, cu oarecare bătrână monahie. Iar de s-ar întâmpla, vreo rudenie monah a veni să vadă pe ruda sa, în ființa egumeniei, vorbească cu aceea, prin puține și scurte cuvinte. [sinod 6: 46, 47; sinod 7: 20, 22]

TÂLCUIRE

Monastire îndoită Zonara zice, că ar fi fost două monastiri învecinate, și atât de apropiate, încât se auzeau glasurile de la una la alta. Iar alții oarecare, cu care se unește și Valsamon, zic că ar fi fost una și aceeași monastire, într-o care petreceau bărbați și femei împreună, însă nu străini după trup, ci rudinii unii cu alții. Eu aș zice că mai adevărată se vede a fi, a doua socotință, după voroava cea din început, și după conglăsuirea canonului acestuia adevărându-se. Dar rânduirea, pe care mai jos o pomenește canonul marelui Vasilie, despre îndoitele monastiri, prea adevărată și neîmpotrivă zisă dovedește pe întâia socotință. Deci ori într-un chip, ori într-un altul canonul acesta poruncește a nu se mai face de acum acest fel de îndoite monastiri, ca niște pricinuitoare de sminteală. Iar câte au apucat a se face acest fel, să petreacă după așezământul, și legiuirea marelui Vasilie, care este aceasta, adică: monahi și monahii, să nu împreună locuiască într-o monastire, fiindcă preacurvie urmează acestei împreună locuințe. Să nu aibă îndrăzneală monahul îndeosebi a vorbi cu monahia, sau monahia cu monahul. Să rămână monahul în monastire femeiască, nici să mănânce împreună cu monahie. Și când aduc monahii din monastire bărbătească cele de trebuință spre îndeșularea vieții monahiilor, să le lase afară de poarta monastirii, și de acolo egumenia cu alta oarecare monahie bătrână să le ia înlăuntru. Iar dacă vreun monah ar voi să vadă pe o monahie rudenia a sa, de față fiind egumenia s-o vază, și să vorbească cu ea puține cuvinte, și în grabă să se ducă²⁴⁶.

CANONUL 21

Monahul sau monahia, nu trebuie a-și lăsa monastirea sa, și a se duce într-o

²⁴⁶ Această marele Vasilie, în hotărârile cele pe larg 33 zice, că la voroavele ce este trebuință a face monah cu monahie, trebuie a se alege, și fețele care au să vorbească împreună, și vremea, și locul cel potrivit, și nevoia, încât toate să fie cucernice, și afară de tot prepusul. Și fețele să fie, dintre călugări cei mai bătrâni și cucernici, și evlaviști, și înțelepți, spre a face toată întrebarea și răspunderea. Iar din monahii asemenea cele mai bătrâne, și mai înțelepte. Iar când vorbesc împreună, să fie două de față, sau și trei, atât din monahi, cât și din monahii. Iar numai doi, unul și una îndeosebi, să nu vorbească, pentru prepus, și pentru că nu este de crezare vrednic spre adevărarea celor ce se zic. Iar câți alți frați au trebuință a vorbi cu vreo monahie, să vorbească prin mijlocirea bătrânelor acelora, și alesele monahii, și acelea să spună surorilor acelora care sunt cercetându-se de dânsii. Ci și monahii cei ce aduc la monahii cele de trebuință și slujesc, trebuie a fi cercați, și cucernici, și în vârstă sporiți, spre a nu pricinui cuiva rău prepus; însăși aceasta se rândăiește de acești marele Vasilie, într-alt loc, că de vor fi două monastiri aproape vecinate, și una ar fi săracă, iar cealaltă îndeșulată, trebuie cea îndeșulată, a ajuta pe cea săracă, ca una ce este datoare, și sufletul a-și pune unii pentru alții, după poruncă. Iar de nu ajută se cade cea săracă a răbda îndelung, și urmând lui Lazăr a se bucura pentru nădejdea veacului celui viitor, de sărăcia aceasta, rămânându-le lor mângâiere și bucurie. Zice și sfântul Nichifor în canonul său 22: că dacă ieromonahul, tânăr cu vârsta, slujește la monahii, nu se cade cineva a se împărtași de la el cu Sfintele Taine. Precum se vede, ca din aceasta să se rușineze, și să se îndrepteze.

alta. Iar de s-ar întâmpla aceasta, a se ospăta ei, de nevoie este; iar a se primi fără de socotința egumenului său, nu se cuvine. [sinod 4: 4; sinod 7: 19; sinod 1 și 2: 3, 4, 5; Cartaghen: 88]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că nu se cuvine monahul, sau monahia a lăsa monastirea, întru care s-a tuns, și a se duce întru alta. Iar de ar face aceasta vreunul, se cuvine a se primi ca un străin și a se ospăta de părinții monastirii celei străine câteva zile (ca nu cumva neprimindu-se, să fie silit a se duce în lume, și a petrece cu feluri de oameni), nu însă și a se ține, și a se număra împreună cu frații monastirii celei străine, fără de voia, și slobozitoare scrisoare a egumenului său²⁴⁷.

CANONUL 22

Lui Dumnezeu toate a le da, și nu voințelor noastre a ne robi, mare avuție este. Că „ori de mâncați, ori de beți, dumnezeiescul apostol zice, toate întru slava lui Dumnezeu faceți-le” [1 Corinteni 10: 31]. Deci Hristos Dumnezeul nostru în Evangheliile sale începuturile păcatelor a poruncit a le tăia. Că nu numai preacurvia de dânsul se muncește, ci și pornirea cugetului spre apucare de preacurvie s-a osândit, zicând el: „Cel ce caută la muiere spre a o pofti pe ea, iată a preacurvit cu ea în inimia sa” [Matei 5: 29]. Deci de aici învățându-ne, datori suntem a curăți gândurile. Că „deși toate sunt slobode, dar nu toate folosesc” [1 Corinteni 10: 23], ne învățăm din apostolescul glas. De nevoie dar este fiecărui bărbat să mănânce pentru ca să vieze, și la cei ce viața le este cu nuntă, și cu fii, și cu așezarea mirenească, a mânca împreună bărbații cu

²⁴⁷ Fiindcă canonul acesta nehotărâtor s-a pus, nehotărând pricinile pentru care poate cineva a se duce din monastirea sa. Noi după puțină cercetând, am aflat acestea de aici înainte. 1. A se duce monahul din monastirea sa dacă egumenul este eretic, după canonul 17 al lui Nichifor. 2. De intră muieri în monastire, după același al lui Nichifor. 3. De vor fi copii mireni învățând carte în monastire. Fiindcă prin acestea se prihănește monastirea, și se pricinuiește sminteală. Iar marele Vasilie pentru o singură pricină iartă a se duce cineva din monastirea sa. Adică, de i se pricinuiește vătămarea de suflet. Care zice, că trebuie mai întâi a arăta celor ce au putere a o îndrepta. Și de nu o vor îndrepta, atunci să se despartă de ei nu ca de niște frați, ci ca de străini. Iar dacă vreun monah pentru nestatornicia sa, și nu pentru vătămare sufletească s-ar duce din monastirea sa, acesta, ori trebuie a se îndrepta, cu statornicia sa în monastire, ori nevrând să nu se primească întru altă monastire. Iar altă pricină binecuvântată de despărțire, și de ieșire, adaoge însuși sfântul, să cuvântul și învățătura nu primește, afară de vătămarea sufletului. (dacă însă pentru porunca Domnului, un frate s-ar duce întru altă parte, aceștia nu se despart unul de altul, ci plinesc economia.) Asemenea și canonul 6 al lui Nicolae rânduiește, că de se vatămă cineva sufletește, se cade sponă vătămarea sa proestosului. Și de nu o va îndrepta el, și primejdia este vederată, ducă-se din monastire, și dacă egumenul îl va lega ca să nu se ducă, el nu bage samă de această legătură, ci ducă-se. Unii pun și altă pricină binecuvântată, că, aflându-se vreun monah vrednic de liniștire, cu voia egumenului poate acesta a se duce, ca singur cu singur Dumnezeu să vorbească, după cuviosul Ioan al Scării. Însă bine trebuie a lua aminte la aceasta. Că nu pentru fiecare este depărtarea și liniștirea. Și mai ales pentru depărtarea cea de voie. Că fără voie și egumenul se izgonește din monastirea sa, și întru alta se bagă, de primește cu bani pe cei ce vor a se face monahi, după canonul 19 al acestuiași, și cel ce fără stareț s-a tuns se dă la altă monastire, după canonul 2 al sinodului 1 și 2. Și cel ce fără ispitire de 3 ani s-a tuns, după al 5-lea al acestuiași. Și pentru îmbunătățire și îndreptare, arhiereul mută pe monahii cei îmbunătățiți, după al 4-lea al acestuiași.

femeile, este lucru din cele neprihănite, numai să aducă mulțumirea celui ce dă hrana, și nu prin oarecare meșteșugiri muieresti, adică prin satanicești cântece, de alăute, și curvești răsfângeri. Asupra cărora vine proorocescul blestem, cel ce zice așa: „Vai celor ce cu alăute și cu cântări beau vinul, iar la lucrurile Domnului nu se uită, și la lucrul mâinilor lui nu gândesc” [Isaia 5: 13]. Și dacă cândva ar fi unii ca aceștia între creștini, îndreptează-se. Iar de nu, să se țină pentru dânșii cele canonicești așezate de cei mai înainte de noi. Iar celor ce viața le este liniștită și singuratică. Cel ce s-a împreunat cu Domnul Dumnezeu a ridicat jugul monahicesc, „va ședea cu singurătate și tăcere” [Plângerile lui Ieremia 3: 27]. Dar însă și celor ce au ales ieraticasca viață, nicidecum le este iertat îndeosebi a mânca împreună cu muieri. Fără numai oareunde cu oarecare temători de Dumnezeu și evlavioși bărbați, și femei. Ca și aceasta împreună mâncare să aducă spre isprava Duhovnicească. Și cu rudenii încă aceasta facă-o. Și iarăși, dacă în călătorie se va întâmpla cele ale trebuinței de nevoie a nu le purta cu sineși monahul, sau bărbatul ieraticesc, și de nevoie ar voie să poposească, ori în case de obște, ori în casa oarecăruia, să aibă voie el a o face aceasta, fiindcă trebuința îl silește. [apostolești: 42, 43; sinod 1: 3; sinod 6: 5, 46, 47; sinod 7: 18, 20; Cartaghen: 45, 69; Anghira: 19; Laodiceea: 24; Vasilie: 89]

TÂLCUIRE

Rânduiește acest canon, că mirenii cei ce au femei și copii, a mânca și împreună a bea cu femeia și alți bărbați, nu este lucru de prihană, însă și aceștia nu se cade a bea vinul cu giucărei și satanicești cântece, și cu răsfângeri curvești de jocuri, ori cu răcnete, ca să nu moștenească blestemul, și vaiul acela cel aduce Isaia asupra celor ce fac unele ca acestea, și care nu cercetează lucrurile Domnului. Ci trebuie să mulțumească lui Dumnezeu, celui ce-i hrănește. Iar de nu se vor îndrepta și nu vor înceta de unele ca acestea, să primească certările, a aforisirii adică, cele ce canoanele sinoadelor celor mai dinainte le-au rânduit asupra unor creștini ca aceștia. Și mirenii adică acest fel. Iar monahii cei ce s-au făgăduit lui Dumnezeu a se liniști cu singurătate și a tăcea, ridicând jugul nevoinței asupra lor, după aceea a lui Ieremia. Dar încă și toți cei ierosiți, nicidecum au voie a mânca împreună cu femei, îndeosebi, singuri cu singure, măcar rudenii de le-ar fi, decât fiind împreună bărbați și femei evlavioși și temători de Dumnezeu. Și dacă de mare nevoie ar fi silit în călătorie poposind să intre în case de obște, sau în casa cuiva. Și atunci însă cu evlavie și cu frica lui Dumnezeu, ca nu monahii, și cei ierosiți, văzând femeile cu poftă și cu patimă, să preacurvească în inima lor, care lucru îl osândește Domnul. Ci și măcar de nu s-ar sminti ei de a lor privire (care lucru este foarte rar), ci ca să nu smintească pe ceilalți, nu se cuvine a face aceasta.

PROLEGOMENA

DESPRE CEL CE SE ZICE ÎNTÂIUL ȘI AL DOILEA SINOD

sinodul [soborul] acesta se numește așa de Zonara, de Valsamon, de Vlastar, și de alții. sfântul și marele întâiul și al doilea sinod, cel în Constantinopol adunat în preacinstita biserică a sfinților apostoli. S-a adunat însă acesta în timpul împăratului Mihail fiul lui Teofil, și a Cezarului Varda unchiului lui după maică în anul 861. Iar părinți au fost la acesta trei sute optsprezece, dintre care covârșitor era Preasfințitul Fotie al Constantinopolului, care decurând atunci după ce s-a izgonit dumnezeiescul Ignatie la Mitilini, a fost înălțat cu sila și fără de voie de Cesarul Varda la scaunul Constantinopolului. Și locțiitorii lui Papa Nicolae, Rodoald al Portului, și Zaharia al Anagniei, care era atunci în Constantinopol trimiși împotriva iconomahilor (luptătorilor de Icoane)²⁴⁸. Iar pricina pentru care se numește întâiul și al doilea, este după Zonara, Valasmon, Vlastar, și Milie (fața 920 al tomului a 2-a a sinodicaletor) aceasta: S-au făcut întâia adunare a sinodului acestuia²⁴⁹, și după ce cei ortodocși au vorbit cu cei eterodocși (de străină slăvire, poate aceștia să fi fost rămășițele ce ar fi rămas dintre iconomahi, precum am zis) și au învins ortodocșii, iar cei eterodocși s-au învins, s-au hotărât a se scrie câte s-au vorbit în sinod, ca să rămână adevărate și sigure. Iar ereticii nesuferind a se scrie acestea, pentru ca să nu se arate că s-au biruit, și prin urmare ca să nu se izgonească din biserică și adunarea credincioșilor, atât tulburare și război au făcut, încât și cuțite au scos, și ucideri au făcut. Și cu un chip ca acesta s-a stricat adunarea cea întâi, fără a se face vreo înscrisă hotărâre și ispravă [rezultat]. Iar după trecere de timp, iarăși s-a făcut a doua adunare a acestuiași sinod, și iarăși vorbire s-a făcut a celor ortodocși cu ereticii pentru aceleași. Și atunci s-au scris dogmele cele vorbite pentru credință. Drept aceea pentru aceasta sinodul acesta, unul fiind chiar și cu adevărat, întâi și al doilea s-a numit pentru întâmplarea întâi

²⁴⁸ Două pricini zice Dositei (în Dodecavivlon al său foaia 702) că au stătut, pentru care s-a făcut sinodul acesta: sau (precum vor alții) că după ce Varda a izgonit pe dumnezeiescul Ignatie, pentru că n-a voit a-l împărtăși pe el în ziua dumnezeieștii Arătări (adică a botezului Domnului) ca pe unul ce-și lepădase pe femeia sa și se preputea că preacurvește cu nora sa, și a suit cu silnicie și fără voie în scaunul Constantinopolului pe prea înțeleptul Fotie protasieit fiind, au înduplecat cei de lângă Varda pe locțiitori lui Papa Nicolae cei trimiși împotriva luptătorilor de Icoane, și au adunat acest sinod, și aducând de la Mitilin pe Ignatie, l-au caterisit în arătare de unde și Valsamon zice că, sinodul acesta s-a purtat împotriva lui Ignatie, și Nichita, David al Paflagonilor care a scris viața lui Ignatie, sau (precum alții vor) că împăratul Mihail pentru ca desăvârșit să stingă pe luptătorii de icoane, și pentru ca să contenească dezbinarea ce se făcuse în biserică pentru amândoi patriarhii Ignatie și Fotie, au trimis la Roma boieri cu daruri, și au adus pe locțiitorii papei. Iar săvârșindu-se sinodul, Monarhul Mihail a trimis două tomuri lui Papa Nicolae, unul cuprinzând cele lucrate pentru sfintele icoane, iar altul ce cuprindea caterisirea lui Ignatie. Au mai trimis însă și epistolia prin Leon Asieit, precum aceasta se vede din epistolia a 10-a lui Nicolae, întru al 6-lea tom al practicelelor celor de Viniul date la lumină, la foaia 486 și care nu zice bine însă că la acest sinod au fost Papa Adrian. Că era Nicolae, precum se vede aceasta din a doua epistolie a sa către Mihail.

²⁴⁹ Iar întru întâia adunare a sa se caterisește Ignatie în arătare, și se întărește scaunul Constantinopolului lui Fotie, precum zice Chedrinu în tomul 6 al practicelelor, și Zonara (în tomul 2 al Hronicilor), și Papa Nicolae (în a 10 epistolie cea către patriarhii răsăritului).

și a doua a lui adunare. Iar întru a doua adunare a lui s-au dat și aceste 17 canoane ale lui, de nevoie fiind la buna împodobire și starea bisericii, care se adevăresc și se întăresc și de nomocanonul lui Fotie, și de tâlcuitorii canoanelor, și de toată biserica. Însemnează însă că în oarecare codici manuscrise 30 de canoane se află în numele acestui sinod numite. Dar noi numai pe cele cunoscute de biserică, și de tâlcuitori tâlcuite le-am tâlcuit, iar pe celelalte ca necunoscute bisericii le-am lăsat. Și s-a rânduit mai întâi sinodul acesta de către toți tâlcuitorii, decât celelalte localnice sinoade ce s-au făcut mai înainte de acesta, sau pentru că a statut mare și mai de mulți părinți decât acelea, sau mai bine pentru că îndată a urmat după cel al 7-lea Ecumenic sinod, și după ani, și pentru că s-au adunat împotriva aceluiași iconomahi, împotriva căroră și acel al 7-lea s-au fost adunat, și după oarecare chip cu aceasta acesta s-a făcut îndeplinirea aceluia.

CELE 17 CANOANE ALE SINODULUI CELUI ÎN BISERICA SFINȚILOR APOSTOLI ADUNAT CE SE ZICE 1 ȘI AL 2-LEA TÂLCUITE

CANONUL 1

Zidirea monastirilor, lucru așa de respectat și cinstit și de fericirii și cuvioșii părinții noștri din vechi bine socotit, astăzi se vede rău făcându-se. Că oarecare punând nume de monastire averilor sale, și făgăduindu-se că lui Dumnezeu afierosesc pe ele, domni pe sineși ale celor afierosite se înscriu și cu singură numirea socotesc meșteșugind a amăgi pe Dumnezeu. Că aceeași stăpânire și după afierosire, nu se rușinează a o răpi, pe care mai înainte nu se opreau a o avea. Și atâta preocupare fac lucrului, încât multe din cele afierosite de însuși cei ce le-au afierosit se văd vânzându-se, mirare și urâciune pricinuind celor ce le văd. Și nu numai căință nu le este lor pentru cele odată afierosite lui Dumnezeu, că își slobod loruși stăpânire, ci și altora pe aceasta fără sfială o dau. Deci pentru acestea a hotărât sfântul sinod, nimănui a fi iertat să zidească monastire, fără de socotința și sfatul episcopului. Acela însă stăruind și dând voie, și îndatorita rugăciune săvârșind precum de cei din vechi cu iubire de Dumnezeu s-a legiut, să zidească adică monastire, și cu toate cele potrivite ei întru aceeași brevie [codică] să se scrie, și în arhivele cele episcopoești să se păstreze, nicidecum având voie cel ce le-a afierosit, fără de socotința episcopului, a se așeza pe sineși egumen, sau în locul său, a pune pe altul. Că dacă cele ce cineva dăruiește unui om, peste acestea nu poate a fi stăpân, cum se va lăsa să răpească stăpânirea acestora, care cineva lui Dumnezeu le consfințește și le afierosește? [sinod 4: 4, 24; sinod 6: 49; sinod 7: 12, 13, 17, 19; Chiril: 2]

TÂLCUIRE

Fiindcă unii zidind monastiri și afierosind lucrurile lor la ele, iarăși după afierosire nu numai le stăpâneau și le vindeau, ci și pe alții puneau stăpânitori peste ele, pentru aceasta canonul acesta rânduieste ca fiecare monastire să se zidească cu voia și știrea arhiereului celui localnic, care să săvârșească și obișnuita

rugăciune, când se pune temelia. Și să se scrie în brebie [codică] atât monastirea cea din nou zidită, cât și toate lucrurile și averile cele afierosite ei, sau de cel ce o a zidit, sau de alți creștini, și această brevie să se păzească cu singuranție în episcopie sau mitropolie. Pentru a nu putea de aici înainte cel ce le-a afierosit a reșlui ceva dintr-însele, și atât de înstrăinat să fie de ea ctitorul și afierositorul, încât nici el să se facă egumen al ei fără de voia episcopului, nici pe altul a așeza într-înșea, ca cum aceasta ar fi însușită lui²⁵⁰. Fiindcă dacă peste acelea ce dăruiește cineva omului nu mai poate a porunci mai mult, cum acela pe cele afierosite odată lui Dumnezeu, poate a le stăpâni iarăși? Unul ca acesta se socotește ca un fur de cele sfinte, și osândeii lui Anania și Safira se supune.

CANONUL 2

Fiindcă unii se formăluiesc a se îmbrăca cu viața monahicească, nu ca să slujească lui Dumnezeu cu curățenie ci cu cucernicia chipului să dobândească nume de evlavie, și de aici să afle îmbelșugată dobândire îndulcirilor sale, și numai lepădarea părului făcându-o în casele lor locuiesc și nici o urmare sau așezare a monahilor împlinind, au hotărât sfântul sinod, ca nimeni să se învrednicească monahiceștei schime, fără de ființa de față a celui îndatorat a-l primi pe el într-o supunere și într-o povățuirea cea asupra-și, și care să făgăduiască purtare de grijă, pentru mântuirea sufletului lui. Bărbat fiind adică iubitor de Dumnezeu, și proiestos de monastire, și îndestulat a mântui suflet adus de curând la Hristos. Iar de se va vădi vreunul tunzând pe oarecare fără de ființa de față a povățuitorului celui îndatorat a-l lua pe el sub ascultare, acesta caterisirii să se supună, ca un nesupus canoanelor și stricător al monahiceștii bune rânduiei. Iar cel ce fără cuvânt și fără rânduială s-a tuns, să se dea în ascultarea și în monastirea ce localnicul episcop va socoti. Că tunderile cele fără judecată și greșite, și pe schima cea monahicească o necinstesc, și numele lui Hristos au făcut a se huli.

TÂLCUIRE

Unii vrând ca să-i evlavisească lumea (sau și pentru vreo boală oarecare, sau de întristare îndemnându-se) cu fățărnicie se călugăresc, apoi iarăși șed ca mai înainte în casele lor în lume fără a păzi vreo rânduială și canon călugăresc, această neorânduială oprindu-o sfântul sinod rânduiește, ca nici un preot sau și arhieru să nu tundă călugăr fără a fi de față stareț și nănaș duhovnicesc, care are a primi purtare de grijă a sufleteștii mântuirii lui, care să fie om iubitor de Dumnezeu și proiestos de monastire, și de ajuns într-o a iconomisi către mântuire pe cei de curând și începători monahi. Iar de ar face cineva aceasta (ce oprește canonul) să se caterisească ca un călcător de canoane, și acel tuns fără stareț, să se bage într-o altă monastire în care va socoti episcopul, spre ascultare și supunere. Căci de acest fel de necuviință nu numai chipul cel preacinstit al monahilor s-a necinstit, ci și pe

²⁵⁰ Aceasta asemeni să o păzească și aceia care zidesc schituri ori afierosesc lucruri la acelea, ori dumnezeiești lăcașuri, ori alte oarecare afierosind lui Dumnezeu, după ce însă le-au afierosit numai pot și aceștia toți a mai stăpâni cele afierosite.

cei necredincioși îi fac să hulească numele lui Hristos, văzându-i pe monahi viețuind fără rânduială și nebăgare de seamă²⁵¹. Și vezi, că, și cel ce a apucat a se călugări fără de stareț primitor, nu mai poate a lepăda chipul, ci purtându-l se dă în ascultarea altei monastiri. Vezi și subînsemnarea canonului 21 al sinodului 7.

CANONUL 3

Și aceasta rău făcându-se, iar cu mult mai rău, dându-se trecerii cu vederea și lenevirii, s-a judecat a dobândi îndreptare. Că dacă fiind vreunul proiestos de monastire, pe monahii cei rânduiți sub dânsul fugând ei, nu i-ar căuta cu multă silință, sau aflându-i, nu-i va lua la sine, și nu s-ar nevoi a-i câștiga și a-i însănătoși cu potrivita și cuviincioasa doftorie a greșalei, aceasta a hotărât sfântul sinod, să se supună aforisirii. Că dacă cel ce i s-au încredințat purtare de grijă a dobitoacelor celor necuvântătoare, ne îngrijindu-se de turmă, nu se lasă necertat, acela căruia i s-a încredințat păstoreasca începătorie a oilor lui Hristos, văzând mântuirea lor cu trândăvia și lenevirea, cum nu va lua pedeapsa îndrăznirii? Iar nesupunându-se monahul fiind chemat înapoi, de către episcopul se va aforisi. [sinod 4: 4; sinod 7: 19, 21; Cartaghen: 88]

TÂLCUIRE

Oprește canonul acesta de a fugi monahul din monastirea sa la alta, sau a se rătăci încoace și încolo. Iar dacă oarecare fără rânduială vor face aceasta, pe egumenul monastirii îl supune certării, de nu-i va căuta cu multă silință, și după ce-i va găsi, de nu se va nevoi a-i întoarce înapoi și a vindeca pe fiecare, după suflteasca boală ce are. Căci, dacă cel ce naște și păzește necuvântătoarele dobitoace, se pedepsește de se va lenevi și nu va purta grijă de ele, cu mult mai vârtos se va pedepsi păscătorul oilor lui Hristos, cel ce din lenevire vinde mântuirea lor, pe care Hristos i-a răscumpărat cu Sângele Său. Iar dacă căutat fiind monahul și rugat de a se întoarce s-ar arăta nesupus, se aforisește de arhiereu.

CANONUL 4

În multe chipuri vicleanul sau nevoit cu ocară a bate cinstea monahiceștii schime, și a aflat ajutor spre aceasta în timpul eresului celui mai dinainte. Că monahii lăsându-și monastirile lor de sila eresului, unii adică la altele, iar alții în casele bărbaților celor lumești cădeau. Dar însă, ceea ce de dânsii pentru

²⁵¹Însemnează că după canonul acesta nu se cuvine unul și același și a tunde și stareț primitor a fi, că se învinovățește certării acesteia, decât mare nevoie nefiind altul. Iar va avea același chip, al mantiei adică sau a schimnicului, cel ce vrea să-l ia monahul, atât starețul lui cât și preotul cel ce-l tunde, măcar că de la vreun canon nu am luat, dar însă fiindcă obiceiul acesta din predanisire se păzește, trebuie a se urma. Că zice despre aceasta și preasfințitul patriarh Luca împreună cu sinodul cel de pe lângă sine, dezlegând oarecare întrebări ce în manuscrise se păzesc: „Pentru tunderea în schima cea mare ce se face de cel în mantie (adică de purtătorul de Cruce preot) totdeauna este îndoială. Iar mai vârtos mi s-a întâmplat a vedea un canon, care se zice a fi al patriarhului Nichifor, întru care se zice anume, schimnicul să se tundă de preot schimnic. Că ce are cineva, aceea dă. La noi însă se vede că lucru al preotului este a tunde, nu căci este monah, ci căci este preot ori de ce chip ar fi, însă dacă gândul celui ce se va face monah se clătește pentru îndoire, tundă-se schimnicul de preot schimnic (afară de cumva va fi vreo nevoie sau împiedicare) pentru neîndoirea, și nu pentru nevoie.

buna cinstire de Dumnezeu atunci se făcea îi arăta fericiți, iar în nărav dobitocesc căzând îi făcea de răs. Că acum pretutindenii buna cinstire întinzându-se, și de sminteli biserica izbăvindu-se, încă oarecare din monastire ducându-se și ca un râu cu anevoie oprit, încoace și încolo învârtindu-se și strămutându-se, de multă nepodoabă umplu monastirile, și întru sineși multă neorânduială își adună, și cinstea supunerii o rup și o strică, și pe nestatornicia pornirii acestora și pe nesupunere sfântul sinod curmându-o, au hotărât. Că dacă vreun monah fugând din monastirea sa, s-ar pleca altei monastiri sau va intra în lumeasca locuință, și el și cel ce l-a primit, aforisit să fie până ce fugarul s-ar întoarce din monastirea aceea din care rău a ieșit. Însă dacă episcopul pe oarecare din monahii cei mărturisiți în evlavie și în cinstea vieții, va voi a-i muta întru altă monastire pentru buna statornicie a monastirii, sau și în casă lumească va socoti a-i așeza pentru mântuirea celor ce locuiesc într-însa, sau aiurea va binevoi a-i pune să epistatisească, aceasta nici pe cei ce-i primesc nici pe monahi îi face vinovați. [sinod 4: 4; sinod 7: 13, 19, 21; Cartaghen: 88]

TÂLCUIRE

Fiindcă în vremea luptării sfintelor icoane se izgoneau de eretici, și monahii își lăsau monastirile, ori se duceau întru altele sau năzuiau în casele mirenești. Și de atunci obișnuindu-se, și în vremea dreptei cinstiri de Dumnezeu și a păcii o făceau aceasta, încât cu nestatornicia lăsându-și monastirile lor le despodobeau (că podoaba monastirii este a rămânea totdeauna monahii într-însa cu liniște, și a nu ieși adeseori), ci și multe nerânduieli și năravuri stricate și osebite cu dulceață le aduceau într-însele. Acest rău oprindu-l sinodul, aforisește și pe monahii fugari și pe cei ce i-ar primi, până ce se vor întoarce la a loruși monastire. Însă de va voi arhiereul locului pentru folos a-i muta dintr-una într-alta, sau în case lumești pentru mântuirea celor ce locuiesc, atunci nici monahii aceia, nici cei ce îi primesc sunt vinovați aforisirii.

CANONUL 5

Lepădările cele fără judecată și fără ispitire, aflăm că mult strică monahiceasca buna rânduială. Că cu semeție aruncându-se oarecare pe sineși în monahiceasca viață, și de către asprimea și osteneala nevoinței împuținându-se, iarăși ticăloșește se întorc la viața cea iubitoare de trup și îndulcitoare. Pentru aceasta a hotărât sfântul sinod ca nici unul a se învrednici monahiceștii schime, mai înainte de a-i face pe ei ispitiți și vrednici ai acestui fel de viață, prin timpul cel de trei ani rânduitor lor spre cercare, și acesta a se ține cu tot chipul au poruncit. Afară numai de cumva vreo grea boală căzând asupra-i va sili a împuțina timpul cercării sau de cumva ar fi vreun bărbat evlavist, care și în lumescul chip a petrecut viață monahicească. Că la un bărbat ca acesta spre deplină ispitire, va fi destul și timpul de șase luni. Iar de va face cineva afară de acestea, egumenul adică căzând din egumenie, să-și afle

pedeapsa nerânduiei prin petrecerea într-o supunere, iar cel ce s-a făcut monah, să se dea într-o altă monastire care păzește monahiceasca scumpătate.

TÂLCUIRE

Fiindcă unii fără a face vreo cercare, așa fiecum, sau mai bine a zice cu obraznicie și neorânduială se fac călugări, apoi nesuferind ostenele vieții monahicești se întorc iarăși la cea dintâi a lor iubire de trup și viață mirenească, pentru aceasta canonul acesta rânduiește, ca nimeni să se facă călugăr negreșit mai întâi să se ispitească trei ani. Afară numai, atunci se scurtează vremea de trei ani, când acela de vreo grea boală ar ajunge în primejdie de moarte sau de va fi vreunul atât de evlavist, încât și când se afla în lume petrecerea viață monahicească. Că pentru acesta destulă este și vremea de șase luni spre cercare. Iar de ar îndrăzni vreun egumen a face monah mai înainte de vremea rânduită, acela să fie scos din egumenie și să se dea sub ascultarea altui egumen, iar monahul cel el tuns să se dea într-o altă monastire care păzește monahiceasca scumpătate. Însemnează că, nici cel ce fără ispitire de trei ani a apucat a se face monah, nu poate a se dezbrăca de chipul monahicesc, ci numai se dă în altă monastire pentru deprinderea vieții monahicești.

CANONUL 6

Monahii nimic al lor propriu sunt datorii a avea, ci toate ale lor a le afierosi monastirii. Că zice fericitul Luca pentru cei ce credeau în Hristos și care închipuiau viețuirea monahilor: „Că nici unul zicea că din averile sale ceva este al său, ci era lor toate obștești” [Fapte 4: 32]. Pentru aceea celor ce vor a fi monahi, li se dă voie pentru averilor lor mai întâi a testălui, și oricăror fețe vor voi celor neoprite de lege a da pe ale lor. Căci după ce se vor face monahi, peste toate cele cuvenite lor monastirea are stăpânire, și nimic pentru a lor a purta grijă sau a testălui [despozarisii], li se dă voie. Iar de se va vădi vreunul însușindu-și oarecare avere, care nu s-a afierosit monastirii, și robindu-se patimii iubirii de câștig, aceasta de către egumenul sau de către episcopul să se ia și în ființa a multora vânzându-se, săracilor și lipsiților să se împartă. Iar cel ce a cugetat a răpi un câștig ca acesta, după vechiul Anania cu potrivita certare sfântul sinod a hotărât a se înțelepți. Și arătat este că cel ce pentru monahii bărbați sfântul sinod a canonisit, aceleași și pentru monahiile femei au îndreptuit a se ținea.

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul aceasta, că monahii ca unii ce sunt morți lumii, nu se cuvine a avea vreun lucru lor însușit, ci toată averea lor să o afierosească monastirii unde s-a tuns, așisderea și femeile monahii. Ca să se plinească și la ei ceea ce zice evanghelistul Luca la faptele apostolilor pentru creștinii cei ce din început crezuseră în Evanghelie, și care închipuiau petrecerea monahilor cea chinovicească. Pentru aceasta, câți și câte vor a se călugări, mai înainte au voie a împărți averile lor la câte fețe nu opresc politiceștile legi (însă nu și la eretici după

canonul 30 și 89 al sinodului din Cartagen, nici la fii neadevărați, cărora numai a 12-a parte din averea lor pot a le da, când au și adevărați fii, după Zonara). Iar după ce se vor călugări, numai au voie a purta grijă sau a le împărți, ci toate le stăpânește monastirea. Iar dacă vreunul se va vădi că după ce s-a făcut monah, a oprit vreun lucru pentru sineși și nu l-a afierosit monastirii, lucrul orice fel ar fi să-l ia egumenul sau localnicul arhieru. Și vânzându-l înaintea a multora pentru ne prepunere să-l împartă săracilor, iar monahul cel ce l-a tăgăduit asemănându-se lui Anania, să se înțelească cu potrivită certare.

CANONUL 7

Multe din episcopii le vedem căzând și primejduindu-se a se da pierzării cu totul, pentru că cei ce proiestoșesc peste acestea, purtarea de grijă și silința cea pentru ele o cheltuiesc întru a face din nou monastiri. Și pe acestea smulgându-le și rășluirea veniturilor meșteșugindu-o, pe creșterea aceloră o neguțătoresc. Deci a hotărât pentru aceasta sfântul sinod nici unuia din episcopi a-i fi iertat din nou a-și zidi monastire a sa, spre risipirea episcopiei sale. Iar de se va vădi vreunul aceasta îndrăznindu-o, el adică cuviincioasei certări să se supună, iar monastirea cea de nou zidită de el ca cum din început nici ar fi câștigat drept de monastire, să se întărească episcopatului ca un drept de sineși câștigat, că nimic din cele afară de lege și fără cuviință înființate poate a aduce sminteală celor înființate canonicește. [apostolesc: 38; sinod 4: 26; sinod 7: 11, 12; Antiohia: 24,25; Anchira: 15; Gangra: 7; Cartagen: 34,41; Teofil:10; Chiril: 2]

TÂLCUIRE

Oprește canonul acesta de a trece cu vederea episcopii pe episcopiile lor cele ce primejduiesc a se pierde, și a zidi monastiri loruși cu cheltuiala lucrurilor episcopiiilor. Căci precum monastirile nu este drept a se lipsi de lucrurile lor, așa nici episcopiile, și mai ales când se primejduiesc. Iar de va îndrăzni vreun episcop a face una ca aceasta, să-și ia cuviincioasa certare, iar monastirea cea din nou zidită de el să rămână ca o avuție dreaptă a episcopiei. Fiindcă cele ce se fac fără de lege, nu vatămă nici surpă pe cele ce legiuit și canonicește se fac.

CANONUL 8

Dumnezeiescul și sfântul canon al apostolilor, pe cei ce se taie pe sineși ucigași de sineși se judecă și preoți fiind îi caterisește, iar nefiind și de înaintarea cea la preoție îi oprește. Făcând de aici cunoscut că, dacă cel ce pe sineși se taie este ucigași de sineși, și cel ce altul taie negreșit ucigaș este. Că cu dreptate l-ar pune cineva pe unul ca acesta ocărător și al însăși făpturii este, și pentru aceasta a hotărât sfântul sinod că, dacă vreun episcop sau prezbiter sau diacon, s-ar pâri că scopește pe cineva sau cu mâna sa sau din poruncă, acesta caterisirii să se supună, iar de ar fi mirean să se aforisească. Afară de nu cumva căzând în vreo boală, ar fi silit spre tăierea părții ce pătimește. Că

precum canonul cel 1 al sinodului din Niceea, pe cei ce în boală s-au scovit nu-i pedepsește pentru boală, așa și noi, nici pe preoții cei ce poruncesc a se scopi cei bolnavi îi osândim, nici iarăși pe mirenii cei ce întrebuintează lucrarea mâinilor lor spre tăiere, îi învinovățim. Că aceasta o socotim vindecare bolii, iar nu vrăjmășuire a fapturii, sau ocară a zidirii. [apostolești: 21, 22, 23, 24; sinod 1: 1]

TÂLCUIRE

Precum apostolescul canon 22 poruncește a nu se face cleric cel ce se scopește pe sineși, și cel 23 caterisește pe cei ce clerici fiind se scopesc pe sineși ca pe niște ucigași de sineși și ocărători ai fapturii lui Dumnezeu. Așa și acest canon, caterisește pe clericii acei ce, ori cu mâinile lor ori cu porunca lor vor scopi pe vreunul, iar pe mirenii cei ce ar face aceasta îi aforisește. Iar de va cădea cineva întru o patimă ca aceasta pentru care este silit a se scopi, atunci nici preoții cei ce au poruncit scopirea aceasta se caterisesc, nici mirenii cei ce au scovit pe un bolnav așa cu mâinile lor, se aforisesc.

CANONUL 9

Apostolescul și dumnezeiescul canon, rânduinde pe iereii cei ce se apucă a bate pe credincioșii cei ce au păcătuit sau pe necredincioșii cei ce au nedreptățit, caterisirii să se supună, că meșteșugind a-și vindeca mânia lor și apostoleștile așezământuri rău însemnându-le, au înțeles pe cei bat cu mâinile lor, nici canonul ceva de acest fel însemnând nici dreptul cuvânt aceasta a o înțelege slobozind. Că zadarnic lucru cu adevărat și foarte greșit ar fi, să caterisească pe cel ce de trei ori sau de patru ori bătând ar lovi cu mâna sa. Iar voie dându-se a bate din poruncă, ar trece necertat pe cel ce cu nemilostivire și până la moarte adaoge pedeapsa. Pentru aceasta canonul oprind chiar de a bate, și noi așa împreună hotărâm. Că trebuiește preotul lui Dumnezeu, și cu învățături și cu sfătuiri câteodată, însă și cu bisericăștile certări pe cel ce face necuviință a-l povățui, iar nu cu bice și cu lovituri a sări asupra trupurilor oamenilor. Iar de ar fi unii cu totul nesupunându-se, și înțeleptirii canonisirilor ne dând ascultare, pe aceștia prin arătarea cea către stăpânitorii locului, nimeni oprește ai înțelepți. Că și canonul cel al 5-lea al sinodului din Antiohia, pe cei ce bagă în biserică gâlcevi și tulburări, au canonisit a-i întoarce prin mâna din afară. [apostolesc: 27; Antiohia: 5; Cartaghen: 57, 62, 76, 83, 99, 100, 106, 107]

TÂLCUIRE

Fiindcă unii din cei ierosiți rău tălmăcind apostolescul canon 27 care caterisește pe aceștia ce lovesc pe credincioși sau pe necredincioși, zic că, canonul caterisește numai pe cei ce lovesc cu însăși mâna lor, și nu pe aceia care cu porunca lor pun pe alții și bat pe cineva, vrând cu reaua tălmăcirea aceasta să-și vindece mânia lor cea necuvântătoare. Că cu necuviință este zice canonul acesta, să socotim că dumnezeieștii apostoli au poruncit a se caterisi preotul cel ce cu mâna sa ar lovi

pe cineva de trei sau de patru ori, iar a nu se pedepsi cel ce va pune pe alții să bată pe cineva foarte aspru și până la moarte. Drept aceea, fiindcă apostolescul canon curat și nehotărâtor zice să se caterisească preotul cel ce va bate pe cineva, sau cu mâna sa sau prin alții, și (sfînții părinți ai sinodului acestuia zic) noi asemenea hotărâm. Căci preoții lui Dumnezeu se cuvine a pedepsi pe cei ce fac necuviință cu învățături și sfaturi, iar câteodată și cu bisericesti certări, adică cu aforisiri sau cu anatematisiri când nu se supun cu sfaturile, și nu a sări asupra oamenilor cu bătăile. Iar dacă nici cu bisericestile certări unii nu se înțeleptesc, au voie cei bisericesti a da la stăpânitorii cei din afară ca să-i pedepsească.

CANONUL 10

Cei ce s-au arătat pe sineși dați patimilor, nu numai de certarea cea de la sfintele canoane nu se înfricoșează, ci și de însăși acelea îndrăznesc a-și bate joc. Că le strâmbă pe ele, și către împătımirea lor le minciunoșează din ceea ce voiesc ele, ca cu filotimia împătimirii după Teologul Grigorie, nu numai fără învinovățire să le fie lor răul, ci și dumnezeiesc să se socotească. Că apostolescul canon cel ce zice: „vasul de aur sau de argint sfînțindu-se, sau pânză, nimeni de aici să le ia spre a sa întrebuințare, că fără de lege lucru este”. Iar de se va vădi cineva (că o a făcut aceasta) să se certe cu aforisire. Pe acesta dar (canon) spre ajutorul nelegiuirilor lor înțelegându-l, zic că nu trebuie a se judeca vrednici de caterisire, cei ce cinstita îmbrăcăminte a Sfintei Mese, sau vreun alt veșmânt le întrebuințează spre îmbrăcăminte lor, încă nici pe sfântul Potir. O ce păgânătate! Sau cinstitul Disc sau cele asemenea acestora cheltuindu-le în trebuința lor, le mânjesc. Căci canonul zice, cei ce cad întru acesta aforisirii să se supuie, dar nu caterisirii au îndreptuit. Și cine ar putea suferi mărimea stricăciunii [notevsirii] celei de acest fel și a păgânătății? Căci canonul trimițând aforisiri asupra celor ce numai cât spre întrebuințarea lor și ar lua lucrul cel sfânt, iar nu și întru desăvârșită răpire, pe cei ce răpesc și ierosilesc [fură cel sfinte] cele sfinte al sfintelor îi slobod de caterisire, și pe cei ce spre slujba mâncărilor, cât după judecata lor cinstitele Discuri și sfînțitele Potire le molipsesc [întină], îi fac necaterisiți. Cu toate că arătată se face spurcăciunea, și vederat fiind că cei ce fac unele ca acestea nu numai în caterisire ci cad și în învinovățirea păgânătății celei mai de pe urmă. Pentru aceasta a poruncit sfântul sinod ca cei ce (pe sfântul Potir, sau Discul, sau Lingura, sau cinstita îmbrăcăminte, și cel ce se zice Aer, și de obște) ori și ce din cele sfînțite ce sunt în Altar, și din sfintele vase, sau din veștminte, spre câștigul lor le răpesc sau spre nesfînțită întrebuințare le uneltesc, caterisirii cei desăvârșit să se supună. Că una este a spurca, iar alta a fura pe cele sfinte. Și dar pe cei ce iau vasele cele din afară de Altar afierosite, sau veștminte, spre nesfînțită întrebuințarea lor sau altuia le dau, pe aceștia canonul îi aforisește, și noi împreună îi aforisim. Iar pe cei ce desăvârșit le răpesc, osândirii ierosiliei le supunem. [apostolești: 72, 73; Nisis: 8]

TÂLCUIRE

Și pe canonul 73 al apostolilor ce aforisește pe cei ce vor întrebuința în obștească și nesfințită slujire vas sfințit sau veștmânt, unii rău tâlcuindu-l ziceau: că nu sunt vrednici de caterisire cei ce îmbrăcămintea sfintei Mese cămașă sau alt veștmânt o fac lor, sau sfântul Potir și cinstitul Disc și celelalte Prea dumnezeiești vase ce sunt în Altar, spre trebuința lor le cheltuiesc, sau le spurcă cu nesfințita întrebuințare. Fiindcă apostolii aforisesc numai pe cei ce fac unele ca acestea, și nu-i caterisesc. Deci rânduiește canonul acesta că, cei ce zic acestea strâmbă pe apostolescul canon, și după patimile lor rău îl tălmăcesc. Căci dacă canonul aforisește pe acei ce nu le răpesc, ci numai le întrebuințează la slujba de obște pe vasele cele afară de Altar sfințite numai cu afierosirea la biserică, cum nu sunt vinovați, nu numai de caterisire ci și de păgânătatea cea mai de pe urmă, cei ce și le răpesc și spurcă pe însăși sfintele sfinților cu întrebuințările cele obștești și necurate, pe sfintele și dumnezeieștile Potire zic, și Discuri, și pe cele asemenea, prin care se săvârșesc sfintele și înfricoșatele Taine? Deci oricare ierosit [sfințit] va răpi cele ce se află în sfântul Altar, sfintele vase sau veștminte, sau le va întrebuința la slujbă nesfințită, acesta desăvârșit să se caterisească. Fiindcă răpirea aceasta (ca să zicem așa) este furare de cele sfinte (și este mai mare decât simpla ierosilie). Iar nesfințita slujbă cea de acest fel, este spurcare și întinare celor sfinte. Iar pe cei ce întrebuințează vasele sau veștmintele cele ce se află afară de sfântul Altar la trebuințe obștești ale lor sau le dau la alții, și apostolescul canon îi aforisește, și noi asemeni; iar pe cei ce desăvârșit le răpesc îi supunem osândirii furătorilor de cele sfinte.

CANONUL 11

Pe prezbiterii, sau diaconii cei ce iau asuprași lumești dregătorii, sau purtări de grijă, sau cele ce se zic curatorii în casele boierilor, dumnezeieștile și sfintele canoane caterisirii îi supun. Deci aceasta și noi întărindu-o, și despre ceilalți ce în cler se numără, rânduim ca dacă vreunul dintre ei ar întrebuința lumești dregătorii, sau ar lua asuprași cele ce se zice curatorii în casele boierilor, sau pe la moșii, acesta să se izgonească din clerul său. Că „nimeni poate a sluji la doi domni”[Matei 6: 24; Luca 16: 13], după nemincinosul glas cel însuși grăit al lui Hristos, adevăratului Dumnezeuului nostru. [apostolești: 6, 81, 83; sinod 4: 3, 7; sinod 7: 10; Cartaghen: 18]

TÂLCUIRE

Canonul acesta nu numai pe cei dinăuntrul Altarului sfințiți precum celelalte canoane rânduiesc, ci și pe toți clericii cei de afară de Altar îi oprește de a lua asuprași lumești dregătorii și curatorii, adică epistasio și purtări de grijă, ori în case boierești ori pe la moșiile lor. Iar cei ce ar cuteza din aceștia a face împotrivă, poruncește a se lepăda din clerul lor. Fiindcă după cuvântul Domnului nimeni poate a sluji la doi domni. Vezi și pe cel al 6-lea apostolesc.

CANONUL 12

Sfântul și ecumenicul al 6-lea sinod, pe clericii cei ce în casele de

rugăciune ce sunt înăuntru în casă liturghisesc, sau botează fără de știrea episcopului, caterisirii îi supune, și noi aceasta împreună o hotărâm. Că sfânta biserică drept îndreptând și cuvântul cel adevărat solindu-l și apărându-l, și cinstirea petrecerii păzindu-o și învățând a se depărta de lucrul cel urât și necuvios, cei ce viețuiesc cu neînvățătură și sunt supuși pe la case spre a rupe buna rânduială a ei, și spre a o umple de multă tulburare și sminteli. Pentru aceasta sfințitul și de Dumnezeu ajutatul sinod de acum, conglăsindu-se cu sfântul și ecumenicul al 6-lea sinod, a rânduit să fie însemnați sau rânduiți cei ce liturghisesc în casele de rugăciune ce sunt prin case, lepădarea din clericat adică făcându-li-se lor de către episcopul locului. Iar dacă oarecare afară de aceștia ne bine voind episcopul, intrând prin case vor îndrăzni a se atinge de Liturghie, aceștia să se caterisească. Iar cei ce se vor cumineca din împărtășirea acestora, aforisirii să se supună. [apostolesc: 31; sinod 4: 18; sinod 6: 59; sinod 1 și 2: 13, 14, 15; Gangra: 6; Cartaghen: 10, 62; Antiohia: 5; Laodiceea: 58]

TÂLCUIRE

Unit este canonul acesta cu cel 31 al sinodului al 6-lea pe care l-am tâlcuit, și vezi acolo. Numai aceasta însă adaugă părinții sinodului acestuia că, cei ce vor să liturghisească în casele de rugăciune cele nesfințite (cu sfinte Moaște adică) ce sunt prin case, se cuvine a fi rânduiți, și osebiți spre aceasta de arhiereul locului. Iar alții de vor îndrăzni nerânduiți de arhiereu, să se caterisească, iar mirenii cei ce se vor împărtăși cu dânșii la aceasta, să se aforisească.

CANONUL 13

Semănăturile ereticeștilor zăzaniei (neghine) aruncându-le în biserică lui Hristos (diavolul) cel cu totul rău, și acestea văzându-le din rădăcină tăiate cu sabia Duhului, au venit pe altă cale de meșteșugire, apucându-se a despărți Trupul lui Hristos cu mânia [turbăciunea] schismaticilor. Ci și pe această vrășmășia lui sfântul sinod zăticnindu-o, au hotărât de acum înainte ca, ori prezbiter ori diacon, osândindu-l pe episcopul său pentru oarecare vinovății, mai înainte de sinodiceasca judecată și cercetare și de osândirea cea deplinită asupra lui ar îndrăzni a se depărta de împărtășirea lui, și numele lui nu-l va pomeni în sfințitele rugăciuni a liturghiilor după obiceiul predat bisericii, acesta să se supună caterisirii, și de toată ieraticesca cinste să se lipsească. Că cel rânduit în ceata prezbiteriei și judecata mitropoliților o răpește și mai înainte de judecată el osândește după socoteala sa, pe părintele și episcopul său. Acesta nu este vrednic nici de cinstea prezbiterului nici de numire. Iar cei ce vor urma acestuia, de ar fi oarecare din cei ierosiți, și ei să cadă din cinstea lor, iar de ar fi monahi sau mireni desăvârșit să se aforisească de biserică, până când scuipând legătura cea către schismatici, se vor întoarce către episcopul său. [apostolesc: 31; sinod 4: 18; sinod 6: 31, 34; sinod 1 și 2: 12, 14, 15; Gangra: 6; Cartaghen: 10, 11, 62; Antiohia: 5]

TÂLCUIRE

Atât cu ereticii cât și cu schismaticii, se apucă diavolul să rupă Trupul lui Hristos, adică pe biserica Lui. Pentru aceasta canonul acesta rânduiește că, oricare prezbiter sau diacon s-ar despărți de împărtășirea episcopului lor și numele lui nu-l vor pomeni după obicei, mai înainte de a cerceta sinodul vinovățiile lui și de a-l osândi, unii ca aceștia să se caterisească, pentru că nu sunt vrednici a avea vrednicia și numele prezbiterului sau al diaconului, cel ce osândește pe duhovnicescul părinte și episcopul lor, și mai înainte răpesc judecata mitropoliților. Că mitropoliții iar nu clericii judecă pe episcopi. Iar cei ce împreună urmează unor apostazi ca aceștia, de ar fi ierosiți să se caterisească, iar de ar fi monahi sau mireni să se aforisească (adică să se despartă), și nu numai de dumnezeieștile Taine ci și de biserică, până când se vor uni cu episcopul lor.

CANONUL 14

Dacă vreun episcop pricinuire de vinovăție făcând asupra mitropolitului său și mai înainte de sinodiceasca cercetare s-ar depărta pe sineși de împărtășirea cea cu el, și nu ar pomeni numele lui după obicei întru Dumnezeiasca Mistagoghie [dumnezeieștile Taine], aceasta a hotărât sfântul sinod, a fi caterisit dacă numai apostasind de mitropolitul său va face schimă. Că se cuvine fiecare a-și cunoaște măsurile sale, și nici prezbiterul a defăima pe episcopul său, nici episcopul pe mitropolitul său. [apostolesc: 31; sinod 4: 18; sinod 6: 31, 34; sinod 1 și 2: 12, 13, 15; Gangra: 6; Cartaghen: 10, 11, 62; Antiohia: 5]

CANONUL 15

Cele rânduite pentru prezbiteri, episcopi, și mitropoliți, cu mult mai vârtos pentru patriarhi se potrivesc. Drept aceea dacă vreun prezbiter, sau episcop, sau mitropolit ar îndrăzni a se depărta de împărtășirea cea către patriarhul său, și n-ar pomeni numele lui precum este hotărât și rânduit întru Dumnezeiasca Mistagoghie, ci mai înainte de sinodiceasca înfătoșare și de deplinita lui osândire ar face schismă, aceasta a hotărât sfântul sinod, cu totul a fi străin de toată ieratia [preoția], dacă numai se va vădi că a nelegiuit acest lucru. Și mai ales s-au pecetluit și s-au hotărât acestea pentru cei ce cu pricinuire de oarecare vinovăție se depărtează de ai lor întâi șezători și fac schismă, și rup unirea bisericii. Că cei ce se despart pe sineși de împărtășirea cea către întâiul șezător al lor pentru oarecare eres osândit de sfintele Sinoade, sau de sfinții părinți, de acela adică care eresul în public îl propovăduia, și cu capul descoperit îl învăța, unii ca aceștia nu numai canonicității certări nu sunt supuși, îngrădindu-se pe sineși despre împărtășirea numitului episcop, mai înainte de sinodiceasca cercetare, ci și de cinstea cea cuvenită celor dreptslăvitori se vor învrednici. Că nu au osândit episcopi, ci minciuno-episcopi și minciuno-învățători. Și nu cu schismă au rupt unirea bisericii, ci s-au silit a izbăvi biserica de schisme și de împărțiri. [apostolesc: 31; sinod 4: 18; sinod 6: 10, 31, 34; sinod 1 și 2: 12, 13, 15; Gangra: 6; Cartaghen: 10, 11, 62;

TÂLCUIRE

Cele ce canoanele cele mai de sus au rânduit pentru episcopi și mitropoliți, acesteși le rânduieste cu mult mai vârtos canonul acesta pentru patriarhi. Însă acestea să se facă dacă pentru oarecare vinovății, curvii să zicem sau ierosilii (adică furare de cele sfinte) și altele ca acestea, s-ar despărți de împărtășirea cu întâiul șezător al lor, iar dacă întâi șezătorii cei numiți ar fi eretici și eresul lor l-ar propovădui întru arătare, și supușii lor pentru aceasta se despart de ei mai înainte încă de sinodiceasca judecată pentru eresul acela. Unii ca aceștia despărțindu-se de aceia nu numai nu se osândesc, ci și de cinstea cea cuvenită ca niște dreptslăvitori, sunt vrednici. Că nu pricinuit schismă bisericii cu osândirea aceasta, ci mai ales o au slobozit de schisma și eresul minciuno-episcopilor acelora.

CANONUL 16

Pentru gâlcevile și tulburările cele ce în biserica lui Dumnezeu se întâmplă, și aceasta de nevoie este a se hotărî. Că cu nici un chip să se așeze episcop, în biserica al căreia întâiul șezător este viu, și se află în cinstea sa, fără numai dacă el de bună voie se va paretisi de episcopie. Că trebuie mai întâi pricina celui ce urmează a se izgoni din episcopie, canoniceste cercetându-se, să se aducă întru împlinire, apoi așa după a lui caterisire altul în locul lui să se provivasască la episcopie. Iar dacă vreunul din episcopi întru cinstea sa aflându-se, nici a se paretisi ar voi, nici norodul său a-l păstori, ci depărtându-se de episcopia sa mai mult de șase luni și întru alt loc va zăbovi, nici împărăteștii porunci supunându-se nici slujbele patriarhului său slujindu-le, nici însă de oarecare cumplită boală ce îi face desăvârșită nemișcare stăpânindu-se, unul ca acesta dar ce nici după una din pricinile zise se oprește depărtându-se de episcopia sa, și peste vreme de șase luni întru alt loc zăbovind-se, de cinstea și de vrednicia episcopului desăvârșit se va înstrăina. Că cel ce se lenevește despre purtarea de grijă a turmei celei încredințate lui, și se zăbovește întru alt loc peste vreme de șase luni, au hotărât sfântul sinod, de arhieria prin care s-au rânduit a păstori desăvârșit să se facă străin, și în locul episcopiei lui altul să se rânduiască. [apostolesc: 58; sinod 6: 19, 80; Sardichia: 22; Cartaghen: 79, 82, 86, 131, 132, 133; Petru 10; Nisis: 16; Chiril: 1]

TÂLCUIRE

Acest canon rânduieste, să nu se hirotonisească episcop la vreo eparhie a cărei episcop încă se află viu și încă își are arhieriasca vrednicie, fără numai de se va paretisi de bună voie, sau de va zăbovi într-alt loc neîngrijindu-se de eparhia sa, vreme mai multă de șase luni.

CANONUL 17

Întru toate de bisericasca bună rânduială îngrijindu-ne, și aceasta a o hotărî am socotit că este de nevoie. Că de acum înainte nici unul din mireni

sau din monahi, deodată să se ridice la înălțimea episcopiei, ci în bisericile trepte mai înainte cercetându-se, așa să primească hirotonia episcopiei. Că deși până acum din mireni sau monahi oarecare trebuință cerând, îndată s-au făcut vrednici de cinstea episcopiei, și cu fapta bună strălucind și bisericile lor înălțându-le, dar însă rara întâmplare ne punându-o lege bisericii, hotărâm de acum înainte aceasta să nu se mai facă, de nu cel ce se hirotonisește ar trece după cuvânt prin ieraticile trepte, în fiecare tagmă plinind legiuita vreme. [apostolesc: 80; sinod 1: 2; Laodiceea: 3; Sard: 10; Neocesareea: 12; Chiril: 4]

TÂLCUIRE

Canonul acesta oprește a se ridica cineva la înălțimea arhieriei, adică a nu se hirotonisi cineva arhieru, din mireni sau din monahi, îndată. Ci mai întâi să se hirotonisească după rânduială în fiecare treaptă a ierosinei, adică citeț, ipodiacon, diacon, și prezbiter. Iar al doilea să rămână destulă vreme în fiecare treaptă, și după acestea vrednic aflându-se, să se hirotonisească episcop. Că deși până acum în vreme de nevoie, s-au făcut din mireni și din monahi îndată episcopi (adică fără a face mai întâi obișnuita și rânduita vreme în fiecare treaptă a ierosinei) care s-au arătat vrednici și cu fapta bună au strălucit și eparhiile lor le-au slăvit, însă întâmplarea aceea în parte și rară, ce se face în vreme de nevoie nu se face lege sobornicească bisericii. (precum aceasta o zice și Teologul Grigorie, și praxa a doua a sinodului cel făcut în sfânta Sofia, zicând: bunătățile cele rare nu pot a fi lege la cei mai mulți); pentru aceasta de astăzi înainte aceasta să nu se mai facă.

PROLEGOMENA

DESPRE SINODUL CEL ADUNAT ÎN SFÂNTA SOFIE

Sfântul sinod (sobor) cel în partea din dreapta a catehumenilor marii biserici, adică a Sfintei Sofiei, adunat²⁵² s-a făcut în anul de la Hristos 879 într-un al 13-an al împărăției lui Vasilie Macedon, părinți fiind într-însul 383 dintre care cuvântători erau: Preasfințitul Fotie patriarhul Constantinopolului; Petru prezbiterul cardinalul și locțiitorul lui Papa Ioan, împreună cu Pavel, și cu Evghenie, Ilie prezbiterul locțiitorul lui Teodosie al Ierusalimului, Cosma prezbiterul apocrisiarul (răspunzătorul) lui Mihail al Alexandriei, Vasilie episcopul Martirupolei și locțiitorul lui Teodosie al Antiohiei. S-au făcut însă sinodul acesta chiar cu adevărat, ca să se curme smintelile ce urmaseră între răsăriteni și apuseni pentru Bulgaria²⁵³, iar prin urmare și pentru ca să se unească episcopii cei dezbinați

²⁵²Pentru sinodul acesta a grăit Sfântul Marcu al Efesului, vorbind cu Iulian într-un a 6-a adunare a sinodului în Florența. Iar mai curat grăiește despre acesta în mărturisirea cea pentru credință, așa: „Primesc și îmbrățișez pe lângă cele 7 sinoade și pe cel după acestea adunat în vremea binecinstitorului Vasilie împăratul Romanilor, și a Preasfântului patriarhului Fotie, pe cel ce s-a numit și ecumenic și cel al optulea; însă cu toate că acesta s-a numit ecumenic al optulea, dar de obște către toți s-a hotărât a se numi, sinodul cel din timpul lui Fotie (trebuia însă mai bine a se numi pentru Fotie, fiindcă și altele s-au făcut în timpul lui Fotie, precum am zis), pentru că nu s-a dat într-un dânsul noi hotărâri pentru vreo dogmă, precum s-au întâmplat în celelalte șapte ecumenice, precum am zis în Prolegomena sinodului 1.

²⁵³Pricina pentru care au urmat scandalurile pentru Bulgaria, în scurt aceasta au stătut: împăratul Mihail fiul lui Teofil biruind pe Bulgari, prin duhovniceasca împreună lucrarea și ostenele lui Ignatie și ale lui Fotie patriarhilor, au botezat pe stăpânitorii lor, și pe cel întâi al lor l-au numit cu numele său Mihail; deci pentru această pricină, și pentru că din început Bulgaria a fost supusă mitropolitului Tesalonicului, cel supus patriarhului Constantinopolului, au trimis acolo Ignatie al Constantinopolului, și Fotie arhiepiscop, iar Papa Nicolae zavistuiind, căuta să stăpânească pe Bulgaria, fiind dar că de Fotie nu i se ierta a face aceasta, scriindu-i lui că Bulgaria se cuvine împăratului. El adunând sinod în Roma, caterisește și anatematisește pe Fotie, și pe cei ce se împărtășesc cu el îi aforisește, iar în Bulgaria a trimis prezbiteri și miruia a doua oară pe cei miruiți de preoții din Constantinopol, învățând acolo pe purcederea sfântului Duh și din Fiul. Pentru aceasta și Fotie, adunând sinod în Constantinopol dimpotrivă au caterisit pe Nicolae, și pe cei de Nicolae făcuți neîmpărtășiți, el îi primea în tot locul. Murind însă Mihail și Nicolae, și scoțându-se Fotie, s-a întors la scaun Ignatie. Ci și acesta neînduplecându-se a hirotonisi papa în Bulgaria, pentru această pricină Papa Ioan, cel după Adrian, nu a primit sinodul cel ce s-a făcut în Roma și în Constantinopol împotriva lui Fotie. Iar după ce a murit Ignatie, iarăși s-a întors Fotie la scaun. Care pentru ca să dovedească lumii că sunt minciuni câte au meșteșugit asupra sa, și pentru ca să îndrepteze cugetarea cea rău cinstitor ce la apus se șoptea despre purcederea sfântului Duh și din Fiul, care și în Bulgaria se propovăduia, și pe lângă acestea pentru ca să se facă pace și unire bisericilor și episcopilor, alții numindu-se Ignatiani iar alții Fotiniani, au înduplecat pe împăratul Vasilie, și au adunat acest sinod, scriind și el către Papa Ioan al 8-lea și celorlalți patriarhi libelul credinței. Iar pentru Bulgaria, fiindcă iarăși o cerea Papa Ioan, și voia a nu hirotoni într-însa patriarhul Constantinopolului, nici a trimite acolo omoforescând mai mult părinții pentru sminteli, au zis că aceasta se cuvine împăratului, și așa deodată au scăpat de gâlcevi. Întru aceeași s-au trimis propovăduitori ai Evangheliei, de patriarhul Ignatie, la neamurile păgâne cele din Boemia, Chiril și Metodie frații cei ce se trăgeau din Tesalonic, și au tras la buna cinstire pe neamul acesta, și pe stăpânitorul lor. Dintre care Chiril a stătut întâi episcop în Praga, aceștia au făcut și literele cele slavonești. De unde și chirilești se zic, iar de către unii din neștiință Ilirești. Au zavistuit și acestui de Dumnezeu plăcut lucru nu puțin papei de atunci, precum se vede în istoria cea pentru aceștia, păstrată în sfânta monastire a Hilandarului. Iar tânărul Andronic împăratul Romanilor într-un hrisov al său, cel dat monastirii Xiropotamului, scrie că Pavel fiul împăratului Mihail Rangave, și adevăratul frate al patriarhului Ignatie, a întors la buna cinstire de Dumnezeu pe neamul serbilor. De unde

pentru scoaterea lui Ignatie, și hirotonia lui Fotie. Deci acest sinod propovăduind pe sfântul și ecumenicul al 7-lea sinod, că este cu adevărat ecumenic, și cu celelalte 6 ecumenice împreună numărat, și pe toți cei ce pe acesta nu-l numără împreună cu acelea anatemisindu-i (că erau unii ca aceștia în Galia) au primit pe sfințitul Fotie, și ca legiuit și canonicesc patriarh l-au propovăduit, și pe sinoadele cele ce asupra lui Fotie s-au făcut în Roma, și în Constantinopol, le-au lepădat și le-au izgonit. Și acestea făcându-le, și într-o a 6-a și a 7-a praxă a sa drept și cu bună cinstire hotărând. Ca sfântul Simbolul credinței să rămână nechenotomist (adică fără a se pune în el vreo nouă izvodire) și neclătit în veac, și asupra celui ce va voi adăuga sau a scădea ceva din el înfricoșate anatemi glăsuind, au dat și acestea trei canoane într-o a 5-a praxă a sa, trebuincioasă fiind spre buna rânduială și starea bisericii. Pe care toată a noastră sfânta biserică le-au primit și le primește de adevărate, precum tâlcuitorii sfințitelor canoane de obște toți arată și adevăratează²⁵⁴.

și spre cinstea lui, craiul Serbiei a zidit monastirea ce se numește a sfântului Pavel. Era și dumnezeiescul Pavel acesta scopit, ca și fratele său patriarhul Ignatie, scopiți fiind de tiranul Leon Armeanul.

²⁵⁴ Insemnează pentru sinodul acesta căci ca o sabie cu două ascuțisuri au intrat în inimile apusenilor cu minunatele și luminatele glăsurile sale, și cu de Dumnezeu insuflata hotărâre ce a făcut pentru întărirea sfântului Simbolului credinței. Că nici un alt sinod ca acesta nu a grăit nici a tâlcuit necuviințele ce pot urma din scăderea sau adăogirea ce s-ar face într-o acest Sfânt Simbol al credinței. Drept aceea, și după multe chipuri se nevoiesc ca să-l dovedească mincinos prin 27 de puneri împotrivă, pe care prea potrivite le dezleagă pururea pomenitul Dositei în foaia 730 din Dodecavivlon al său, cum că cu totul nici cum s-ar fi făcut acest sinod ci zic ei că Fotie l-ar fi plăsmuit. Întru atât obrăznicie îi aduce nebunia lor, pentru amara muștrare ce li se face din acesta. dar lumina nu se ascunde, că afară de tâlcuitorii canoanelor care sunt și mai vechi, și însuși Vecus cel de o socoteală cu latinii îl pomenește pe acesta, și alegere au scris din practicele acestuia. Iar mai ales și cu deosebire prea înțeleptul dascăl și teologul Iosif Vrienie în cuvântul cel pentru Sfânta Treime, care era în viață pe la sfârșiturile împărăției Grecești, pe larg pomenește cele de dânsul, și în sfârșit, zice, că până în vremea sa, se păzeau încă în biserica cea mare, practicele lui, cu iscăliturile cele de însuși mâinile, lui Petru, ale lui Pavel, și ale lui Evghenie locuitorilor lui Papa Ioan, adică latinești. După acesta cel între sfinți Marco al Efesului, într-o a șasea adunare a sinodului celui din Florența, așa l-a adevărat pe acesta de adevărat sfânt sinod, încât zice de atunci adică din vremea sinodului aceluia și până acum, se citește în biserica cea mare a Constantinopolului într-o acest chip: „Toate cele asupra preasfințitilor patriarhi Fotie și Ignatie, scrise, sau grăite, fie anatema; și acesta zicându-le Marco al Efesului, Cardinalul Iulian, cel ce era vorbind cu Marcu, a rămas fără glas, ne având ce zice împotrivă. Mărturisesc încă și mulți din latini ființa acestui sinod, care este Ivlul episcopul Carnoviei, și Gratian monahul.” Însă singure epistoliile lui Papa Ioan sunt îndestule în locul tuturor, din care una se scrie deasupra către prea sfințitul Fotie, iar cealaltă către împărați, care sunt practicele cele tipărite de Viniul la foaia 93 a tomului al 7-lea. Iar cele ce sinodul acesta despre Simbolul credinței în praxa a 6-a și a 7-a ale sale a zis (că de mâhnire mi s-au părut a le lăsa) sunt acestea: „Hotărârea credinței celei preacurate a creștinilor cea din început de la părinți și ajunse până la noi, și cu mintea și cu limba o primim și tuturor luminat o vestim, nimeni dintr-înșă scăzând, nici adăugând, nici schimbând, nici minciunoșind.” Și iarăși: „Deci oricine abătându-se la această ieșire din minte, ar îndrăzni, precum mai sus s-a zis, alt Simbol a alcătui, și hotar al legii a-l numi, sau adăugire, sau scădere a face în cel dat nouă de sfântul și ecumenicul marele sinod cel întâi în Nicea, anatema să fie.”

CELE 3 CANOANE ALE SINODULUI CELUI ADUNAT BISERICA SFINTEI SOFIA TÂLCUITE

CANONUL 1

Au hotărât sfântul și ecumenicul sinodul acesta ca, oricare din clericii sau mirenii sau episcopii cei din Italia, în Asia sau în Europa sau în Libia petrecători sub legătură s-au caterisire s-a făcut de către sfințitul Papa Ioan, ca să fie unii ca aceștia și de către sfințitul Fotie Patriarhul Constantinopolului, întru aceeași hotărâre a certării, adică ori caterisiți ori anatematisiți ori aforisiți. Pe câți însă și Fotie Preasfințitul patriarh, clerici sau mireni sau din arhieraticeasca și ieraticasca tagmă, ori în care parohie (locuințe) îi va face supuși aforisirii sau caterisirii sau anatematisirii, să-i aibă pe ei și preasfințitul Papa Ioan, și sfânta lui Dumnezeu biserică a Romanilor cea încredințată lui, întru aceeași judecată a certării. Nimic din presviile cele cuvenite preasfințitului scaun al bisericii Romanilor, nici din cele cuvenite întâiului șezător al ei, întru nimic să se prihănească, nici acum, nici după acestea. [apostolești: 12, 13, 32; Antiohia: 6; Sardichia: 14; Cartag: 11, 37, 141]

TÂLCUIRE

Pentru ca să se împace multele sminteli și prigonirile ce urmaseră atunci în răsăriteana și apuseana biserică între Nicolae al Romei și Adrian, și între Fotie al Constantinopolului, între care întâia pricină a stăut eparhia Bulgariei precum am zis, rânduiește acest canon al sinodului acestuia că, câți clerici sau mireni sau episcopi s-au aforisit ori s-au caterisit ori s-au anatematisit de Papa Ioan al Romei, atât câți se află în Europa câți și în Asia și Africa, aceștia să fie aforisiți și caterisiți și anatematisiți și de Fotie al Constantinopolului. Așisderea și câți ca aceștia ori în care parte de loc s-au aforisit ori s-au caterisit ori s-au anatematisit de cel al Constantinopolului, să fie aforisiți, caterisiți, și anatematisiți și de papa Romei, fără a se strămuta privilegiile bisericii romanilor și ale papei nici acum, nici în viitorime a fi, adică întâi cu rânduiala cinstei decât ceilalți patru patriarhi. Însă acestea atunci se făceau când biserica romanilor nici în credință greșise, nici cu noi răsăritenii se prigonea. Iar acum, nici o unire sau împărtășire avem noi cu dânsa, pentru ereticeștile dogme, sub care ea a căzut.

CANONUL 2

Deși până acum unii din arhieriei în schima monahilor pogorându-se, erau siliți a rămâne la înălțimea arhieriei, și aceasta făcându-o se trecea cu vederea. Deci dar sfântul și ecumenicul sinodul acesta, și această trecere cu vederea îndreptându-o, și la bisericăștile legiuri pe această necuviincioasă lucrare întorcându-o a hotărât, ca oricare episcop sau oricare altul din arhieraticeasca vrednicie va voi a se pogori la monahiceasca viață și a împlini locul pocăinței, acesta să nu se mai apuce de vrednicia arhieraticească. Că tocmelile monahilor au cuvânt de supunere și ucenicie, iar nu de învățătorie sau de întâia ședere, nici făgăduiesc pe alții a păstori, ci a se păstori. Drept aceea precum mai

înainte s-a zis, legiuim de acum nici unul din cei ce sunt în catalogul arhieraticesc sau din păstori, să nu se pogoare pe sineși în ceata celor ce se păstoresc și se pocăiesc. Iar de ar îndrăzni vreunul a face aceasta după glăsuirea și înștiințarea hotărârii celei acum glăsuite, el pe sineși lipsindu-se de treapta arhieraticească, să nu se mai întoarcă către cea mai dinainte vrednicie, de care prin însuși lucrurile s-a lepădat.

TÂLCUIRE

Canonul acesta oprește a nu se pogorî arhieriei și păstoriei de la înălțimea arhieraticeștii vredniciei, la prostimea chipului monahicesc (precum asemenea este oprit și de a se paretisi de eparhiile lor, fără numai pentru canonicеști vinovății ce vor fi având care opresc arhieria, și mărturisindu-se dânzii la duhovnicesc părinte, că așa mai înainte paretisindu-se, să se pogoare în ceata monahilor). Iar de ar îndrăzni vreunul a o face după hotărârea aceasta ori în ce chip, acesta să nu mai poată a avea înălțimea vredniciei arhieriei, nici a lucra vreo arhieraticească sfințită lucrare. Fiindcă mai întâi tocmelile ce fac monahii când primesc schima sunt de supunere și de ucenicie și de pocăință, iar nu de stăpânire și de învățătorie și de viață neprihănită, pe care le are vrednicia arhierieilor.

CANONUL 3

Dacă vreunul din mireni călcând și defăimând dumnezeieștile și împărăteștile porunci, batjocorind încă și înfricoșatele așezământuri și legile bisericii ar îndrăzni a bate vreun episcop, sau a-l închide fără pricină, sau și plăzmuindu-i pricină, unul ca acesta anatema să fie. [apostolesc 55]

TÂLCUIRE

Nici odinioară au lipsit relele din lume, și dar adevărată este socotința înțeleptului aceluia ce zice că, cei mai mulți sunt răi. Că iată și în vremile cel vechi se băteau, și se închideau de către mireni arhieriei. O ce cutezare! Pentru aceasta și canonul acesta rânduiește că, dacă vreun mirean luând domnie și stăpânie, sau și pricinuitor făcându-se luiși de moarte sufletească (că domn se numește și cel de sineși ucigaș), ar defăima poruncile împărătești, și tot odată ar batjocori și predaniile cele nu înscrise și legile cele înscrise al bisericii, și ar îndrăzni (că cu adevărat de mare îndrăznire și obraznicie este a bate episcop) ca să bată pe vreun episcop (adică nu numai hotărâtor pe episcopul cel numit și însemnat, ci și pe cel cu totul smerit și sărac ce s-ar întâmpla) sau să-l pună la închisoare, ori fără nici o pricină ori și însuși plăzmuind de la sineși o mincinoasă pricină, unul ca acesta să se anatematisească²⁵⁵. Iar ce este

²⁵⁵Pentru aceasta și Ignatie purtătorul de Dumnezeu scria către Smirnani acestea: „Cinstește, zice fiule, pe Dumnezeu și pe împăratul. Iar eu zic: cinstește adică pe Dumnezeu ca pe un pricinuitor și Domn al tuturor, iar pe episcop ca pe arhierul lui Dumnezeu, iar după arhierie, a lui Hristos. Și după acestea, trebuie a cinsti și pe împăratul. Că nici este vreunul decât Dumnezeu mai mare, sau potrivit întru toate cele ce sunt. Și nici în biserică este mai mare ceva decât episcopul ieratevsind lui Dumnezeu, pentru mântuirea a toată lumea... Cel ce cinstește pe episcopul, de Dumnezeu se va cinsti, precum cu adevărat cel ce va necinsti pe el, de Dumnezeu se va osândi... „că preoția este care pricinuieste întru oameni toate bunătățile, asupra căreia cel ce se îndrăcește nu om necinstește, ci pe Dumnezeu și pe Hristos Iisus, pe

anatema? Vezi la Prolegomena sinodului din Gangra, citește și canonul 55 apostolesc.

arhiereul cel singur și întâi Născut după Fire al Tatălui.” Și Vlastar încă zice că, „măcar și mult binecuvântată de ar fi prihana asupra episcopului, cu toate acestea nici însuși cel mai mare stăpânitor poate a izbândi, ci se cuvine a arăta prihănirea aceasta la sinod, care are volnicie a pedepsi pe episcopii cei ce păcătuiesc. (care mai întâi îi caterisește, apoi îi dă la stăpânitorii din afară, după canonul 5 al sinodului din Antiohia.) Iar împărăteștile legi hotărăsc că oricare va lovi iereu ori în biserică fiind, ori afară, să se izgonească.”

PROLEGOMENA DESPRE SINODUL CEL ADUNAT ÎN CARHIDON ÎN TIMPUL LUI CHIPRIAN

Trei localnice²⁵⁶ sinoade (soboare) pentru botezul de a doua oară s-au făcut în Carhidon, adică în Cartaghen în timpul sfântului sfințitului mucenicului Ciprian. Unul adică în anul de la Hristos 255 într-un al patrulea an al împărăției lui Valerian și a lui Galiin²⁵⁷, într-un care s-a rânduit ca afară din biserică nimeni poate a se boteza, fiindcă unul este botezul soborniceștei biserici, pentru aceea și ereticii cei ce vin la soborniceasca biserică se cuvine a doua oară a se boteza. Iar cei ce mai înainte s-au botezat canonicește de cei dreptslăvitori care apoi s-au făcut eretici, aceștia iarăși întorcându-se la ortodoxie, să se primească nu prin botez precum zicea Navat, ci prin singură rugăciunea și punerea mâinilor peste ei (pentru care vezi și canonul al 8-lea al sinodului 1). Precum și aceasta se arată și din epistolia cea către Corintul, care epistolie este a 71-a a lui Ciprian. Iar cel al doilea în anul 258 (sau 256 după Milie în tomul 1 al sinoadelor) într-un care au fost de față 71 de episcopi atât din Numidia cât și din cealaltă Africă, pe care i-a adunat sfântul Ciprian, ca cu mai mare putere să adeverească, și să întărească rânduirea cea așezată în cel mai dinainte sinod pentru botezul de-a doua oară. Care și a rânduit întâi că, câți fiind în biserică clerici adică vor lăsa credința, aceștia întorcându-se, iarăși să se primească numai ca niște mireni. Și al doilea că, atât să fie de neputernic botezul ereticilor, încât aceștia întorcându-se și după ortodoxie botezându-se, să nu se socotească că a doua oară se botează cu al doilea botez, ci să socotească, că întâia oară primesc botez, ca cum cu totul neavând adevărat botez. S-au făcut însă și al treilea sinod în Cartaghen într-un același an de același Sfânt Ciprian, în care erau 84 de episcopi, care și pe această sinodicească și canonicească

²⁵⁶Însemnează că cu acele patru însușiri cu care se osebesc sinoadele ecumenice de cele localnice, cu acelea însăși iarăși se osebesc și cele localnice de cele ecumenice, și vezile acestea la 1-a subînsemnarea prolegomenei sinodului 1. Însă se osebește localnicul sinod de cel ce se zice al țării, fiindcă sinodul țării este acela pe care îl face episcopul, sau mitropolitul, sau patriarhul cu singuri clericii săi, fără de alți episcopi, dintru alte părți după Dositei (foaia 1015 din Dodecavivlon) iar sinod localnic este, când mitropolitul sau patriarhul cu mitropoliții săi, sau cu episcopii se adună la un loc. Și mai chiar (clar) zicând, când episcopii uneia sau a două eparhii, împreună se adună, spre a cerceta bisericile pricini și întrebări cele întâmplătoare. Localnice sinoade se numesc, și cele ce se rânduesc de canoane, a se face în tot anul de episcopii fiecărei eparhii. Fiindcă și aceștia de episcopi se fac după canonul 37 al apostolilor.

²⁵⁷Pricinile pentru care s-au făcut sinodul acesta, una adică pentru că botezul a doua oară s-a început în Africa mai întâi prin învățătura lui Agripin episcopul Cartaginei, sau precum zic alții al lui Tertulian (precum aceasta se arată din cuvintele ce scrie sfântul Ciprian în epistolia aceasta canonicească și sobornicească către Iovian, zicând: Că nu socoteală nouă și de curând întărită vă aducem, ci cu toată scumpătatea cercetată din vechi de părinții noștri cei ce au fost mai înainte). Și alta încă, căci într-un acele vremi s-a arătat și Navat, care prezbiter fiind al Romei s-a făcut schismatic, că învăța cum că cei ce au slujit idolilor în vremea goanelor, în urmă pocăindu-se erau neprimiți de nu i-ar fi botezat de al doilea. Drept aceea și din aceasta a lui rea slăvire, sau dezbinat de soborniceasca biserică și multă parte cu dânsul. Deci și pentru aceștia era îndoială, adică pentru cei botezați de dânșii, de se cuvenea a se boteza în urmă întorcându-se la soborniceasca biserică. Și pentru aceasta oarecare episcopi au trimis către sfântul și dumnezeiescul Ciprian cerând dezlegarea nedumeririi. Deci sinodul acesta adunându-se, a rânduit cele mai de sus zise. Vezi pe Dositei foia 53, Dodecavivlon.

epistolie adică pe acest canon, l-au trimis către Iovian episcopul, și către episcopii aceluia precum zice Zonara (și epistolia arată), pentru că episcopul acesta a întrebat pe dumnezeiescul Ciprian de se cuvine a se boteza schismaticii navatianii venind către soborniceasca biserică. Iar precum zice mult știutorul Dositei (foaia 55 din Dodecavivlon) pentru ce s-a trimis epistolia aceasta de sinodul al 2-lea cel mai de sus către Ștefan Papa Romei, arătând cele de el rânduite pentru al doilea botez. Iar Ștefan făcând sinod în Roma, a desființat epistolia rânduinte a nu se îndoi botezul ereticilor, care botează precum botează soborniceasca biserică²⁵⁸ (precum acestea le scrie Ciprian în epistolia către Pompie episcopul savratensiilor în Africa). Drept aceea spre desăvârșita adevărire a botezului de a doua oară, care și odată și a doua oară s-a hotărât sinodicește și spre surparea celor de Ștefan rânduite, acest al 3-lea sinod s-a adunat de Sfântul Ciprian, și a dat acest canon. Însemnează însă, că acest sinod mai vechi fiind decât toate sinoadele ecumenice și localnice, se cuvenea a se rândui mai întâi și decât cele ecumenice, dar fiindcă este localnic, are și mai puțină vrednicie decât cele ecumenice, sau prorânduit acelea, și acesta după acelea (vezi pe Dositei, pentru sinoadele acestea foaia 53 și 975 din Dodecavivlon și foaia 98 a tomului 1 al sinodicaelor). Însuși aceasta o au urmat și la celelalte localnice ce s-au făcut mai înainte decât cele ecumenice, a se așeza adică după cele ecumenice, pentru vrednicia lor. Iar sfântul Ciprian care a adunat aceste sinoade a mărturisit în vremea lui Dechie împăratul. Spre a căruia laudă, de ajuns este minunata orăție ce o a împletit sfințeniei sale teologhiceasca limbă a lui Grigorie.

CANONUL SFÂNTULUI LOCALNICULUI SINOD A TREIA OARĂ ADUNAT ÎN CARHIDON ÎN TIMPUL LUI CIPRIAN TÂLCUIT.

CANONUL 1

Iubiților frați, fiind noi în obștească sfat am citit scrisorile de la voi trimise, pentru cei păruți a fi botezați de cătreeretici ori schismatici, venind către soborniceasca biserică care este una, întru care ne botezăm și a doua oară ne naștem. Despre care și suntem încredințați, că și voi înșivă aceleași făcându-le, întărirea soborniceștii biserici o țineți. Însă de vreme ce sunteți împreună părtași ai noștri, și pentru obștească dragoste ați voit a căuta despre aceasta, nu socoteală proaspătă vă aducem înainte, nici acum lucrată, ci pe cea din vechi cercată cu toată scumpătatea și sânguința, de către cei ce au fost mai înainte de noi, și de către noi bine ținută o cuminecăm vouă și o însoțim. Aceasta și acum hotărâm care totdeauna cu tărie și cu statornicie o ținem, nimeni va putea să se

²⁵⁸Însemnează că nu numai în Africa, ci și în Asia era obiceiul a se boteza a doua oară cei botezați deeretici (întorcându-se la ortodoxie), unde însuși Ștefan acesta a scris către dâșii să înceteze de a boteza a doua oară, ci Asienii nu numai nu s-au înduplecat, ci și sinod în Iconia a adunat în anul 258. Între care exarh a fost sfântul Firmilian al Chesariei, întru care s-au adunat părinții din capadochia, din Lichia, din Galatia și din alte eparhii, și au rânduit, ca nici o sfințită lucrare a ereticilor să fie primită, ci și botezul lor, și hirotonia, și orice altă taină să nu fie primită, nefiind vrednică nici de un cuvânt (Dositei la foaia 58 din Dodecavivlon). Mai însemnează că dumnezeiescul Dionisie al Alexandriei cel dintr-o vreme cu sfântul Ciprian, era de o socotință cu însuși Ciprian, a se boteza adică a doua oară ereticii, precum zice Ieronim în catalogul bisericestilor acturi, vezi la Prolegomena lui Dionisie.

boteze afară din soborniceasca biserică, unul fiind botezul, și în singură soborniceasca biserică aflându-se. Că scris este: „Pe mine m-au părăsit pe izvorul de apă vie, și ș-au săpat loruși lacuri sfărâmate, car nu pot a ține apă”(Ieremia 2: 13). Și iarăși Sfânta Scriptură, mai înainte vestind zice: „De apă străină depărtați-vă, și din fântână străină să nu beți” (Pilde 5: 15, 16). Și se cuvine a se curăți și a se sfinți apa mai întâi de preot, ca să poată cu însuși botezul să șteargă păcatele omului celui ce se botează. Și prin Proorocul Iezechiil zice Domnul: „Și voi stropi pe voi cu apă curată, și voi curăți pe voi. Și voi da vouă inimă nouă, și Duh nou voi da vouă”(Iezechiil 36: 25). Cum dar poate a curăți și a sfinți apa cel ce însuși este necurat, și la care Duh Sfânt nu este? zicând Domnul la Numeri: „Și de toate cele ce se va atinge necuratul, necurate vor fi”(Numeri 19: 22). Cum poate botezând, altuia a da iertarea păcatelor cel ce nu poate păcatele sale a le lepăda afară din biserică fiind? Ci și însăși întrebarea care se face întru botez este martor al adevărului. Că zicând celui ce se cercetează: „Crezi că viață veșnică, și iertare de păcate iei?” Nu altceva zicem decât că în soborniceasca biserică poate a se da; iar la eretici unde biserică nu este, cu neputință este a lua iertare păcatelor. Și pentru aceasta apărătorii ereticilor, sunt datori sau întrebarea a o schimba sau adevărul a-l apăra, de nu cumva le dau lor și biserica, însă de nevoie este a se unge cel ce se botează, ca luând hrismă (ungerea cu sfântul Mir) să se facă părtaș al lui Hristos. A sfinți dar untdelemn ereticul nu poate, cel ce nici Jertfelnic are, nici biserică. Nu se poate dar nicidecât a fi hrismă la eretici. Că bine arătat este nouă, că nicidecum se poate la aceia a se sfinți unt de lemn spre ungere. Că suntem datori a ști și a nu ne fi necunoscut că este scris: „Untul de lemn al păcătosului să nu ungă capul meu”(Psalm 140: 6). Care lucru cu adevăra și de demult l-a vestit Duhul cel Sfânt în Psalmi: „Ca nu cumva, abătându-se vreunul, și din calea cea dreaptă rătăcindu-se, de către ereticii vrăjmașii lui Hristos să se ungă. Căci cum se va ruga pentru cel ce s-a botezat (cel ce nu este preot) și ierosilos și păcătosul? Când zice Scriptura, că: „Dumnezeu pe păcătoși nu-i ascultă, ci de este cineva cinstitor de Dumnezeu și voia lui o face, pe acesta îl ascultă”(Ioan 9:31). Prin sfânta biserică înțelegem că se dă lăsarea păcatelor. Și cine poate a da lucrul ce însuși nu-l are? Sau cum poate a lucra lucruri duhovnicești cel ce leapădă pe sfântul Duh de la sine? Pentru aceasta este dator și a se reînnoi cel ce vine către biserică, ca înăuntru prin sfinți să se sfințească. Că scris este: „Fiți sfinți că eu Sfânt sunt, zice Domnul”(Leviți 11: 44; 19: 2; 20: 7). Ca și cel prins de rătăcire, întru adevăratul și bisericescul botez, și de însăși rătăcirea aceasta să se dezbrace, care om venind către Dumnezeu și preot căutând, în rătăcire aflându-se a căzut în ierosilie (fur de cele sfinte). Că trebuie a se cerca botezul ereticilor, ca să binevoiască împreună cu cei botezați de dânșii. Că nu poate în parte (adică în osebite) a covârși. De au putut a boteza, au putut și Sfânt Duh a da. De nu au putut, că afară fiind Duh Sfânt nu are, nu poate dar pe cel ce vine a boteza. Unul fiind botezul, și unul fiind sfântul Duh, și una biserică de la Hristos Domnul nostru (lui Petru apostolul din început zicând) asupra unirii întemeiată. Și pentru aceasta cele ce

se fac de dânșii mincinoase și deșarte fiind, toate sunt neprimite. Că nimic poate fi primit și ales la Dumnezeu din cele ce se fac de aceia, pe care Domnul vrăjmași și împotrivnici ai săi îi zice în Evanghelii. „Cel ce nu este cu mine, împotriva mea este, și cel ce nu adună cu mine, risipește”(Matei 12: 30). Și fericitul apostolul Ioan poruncile Domnului păzind, mai înainte a scris în epistolie: „Ați auzit că antihrist vine, și acum încă mulți antihriști s-au făcut. Drept aceea știm că vremea de pe urmă este. Dintre noi au ieșit, dar n-au fost dintru noi”(1 Ioan 2: 18). Drept aceea și noi suntem datori a pricepe și a înțelege, că vrăjmașii Domnului și cei ce se numesc antihriști, nu sunt putincioși a da darul Domnului. Și pentru aceasta noi cei ce suntem împreună cu Domnul și unirea Domnului o ținem, care după vrednicia Lui ni s-a dat preoția Lui în biserică Liturghisindu-o, câte împotrivnicii lui adică vrăjmașii și antihriștii le fac, suntem datori a nu se primi și ale depărta și a le lepăda, și ca pe niște spurcate a le socoti. Și celor ce vin la cunoștința adevăratei și bisericeștii cedințe de la rătăcire și de la răzvrătire, să le dăm desăvârșit Taina dumnezeieștii puteri, și a unirii, și a credinței, și a adevărului.

TÂLCUIRE

Cu multe dovezi arată canonul acesta că botezul ereticilor și al schismaticilor este neprimut. Și că se cuvine a se boteza ei când se întorc la dreptslăvitoea și soborniceasca biserică. 1. Pentru că botezul este unul, și pentru că el se află în singură soborniceasca biserică. Iar ereticii și schismaticii afară din soborniceasca biserică aflându-se, prin urmare nici un botez au. 2. Apa botezului se cade mai întâi a se curăți și a se sfinți prin rugile preotului și prin darul Preasfântului Duh, apoi să curățească și să sfințească pe cel ce se botează într-însa, dar ereticii și schismaticii nu sunt preoți. Ci mai vârtos furi de cele sfinte, nici curați ci necurați, nici sfinți, ca unii ce nu au Duh Sfânt. Deci nici notez au. 3. Pentru botezul cel în biserică cea sobornicească, se dă iertarea păcatelor, iar prin botezul ereticilor și al schismaticilor, afară fiind e soborniceasca biserică, cum poate a se da iertarea păcatelor. 4. Cel ce se botează după ce se botează, se cuvine a se unge cu sfântul Mir cel mare, care s-a sfințit prin venirea sfântului Duh. Iar ereticul neavând Sfânt Duh, ca un despărțit de El pentru eres și pentru schismă (adică pentru dezbinare) de soborniceasca biserică, cum poate a sfinți Mirul cel de acest fel? 5. preotul se cuvine a se ruga către Dumnezeu pentru mântuirea celui ce s-a botezat, iar ereticul și schismaticul, fur de cele sfinte fiind și păcătos (nu atât pentru fapte, ci mai mult pentru eres și pentru schismă, care este păcat mai mare decât toate), cum poate fi ascultat de Dumnezeu, în vremea când zice Scriptura: Că pe păcătoși nu-i ascultă Dumnezeu. 6. Pentru că nu poate fi primit la Dumnezeu botezul ereticilor, și al schismaticilor, fiindcă ei sunt vrăjmași ai lui Dumnezeu, și antihriști numindu-se de Evanghelistul Ioan. Deci pentru toate acestea și altele, canonul acesta cu scumpătate voiește a se boteza toți ereticii și schismaticii. Adăugând și aceasta, că socotința aceasta a fi adică neprimut botezul ereticilor și al schismaticilor, nu este nouă adică a părinților sinodului acestuia, ci este veche cercată de cei mai dinainte de aceștia (adică din timpul lui Agripin episcopul Cartagheniei, precum am zis în

Prolegomena sinodului acestuia, care mai a ajuns pe însuși moștenitorii apostolilor), și care socotință cu multă silință și scumpătate, este unită întru toate cu apostoleștile canoane 46, 47, 68. Și nu numai de obște canonul acesta leapădă botezul ereticilor și al schismaticilor. Ci și în deosebi fiecare din părinții cei 84 ai acestui sinod cu o osebită lucrare, adică cu 84 de hotărâri îl leapădă. Pentru aceasta și ecumenicul al 2-lea sinod în al 7-lea canon al său în parte a păzit canonul acesta (deși în celelalte nu l-au păzit, aceea făcându-o după iconomie și conpogorâre, și nu după scumpătate precum am zis în însemnarea canonului 46 apostolesc). Și sinodul al 6-lea în canonul al 2-lea al său l-au pecetluit (deși zice, că numai în locurile acelea ale Africii stăpânea, ci odată pecetluindu-l, mai mult l-au adevărit, și nu l-au surpat). Îl primește însă pe acesta și marele Vasilie, în întâiul său canon.

PROLEGOMENA

DESPRE LOCALNICUL SINOD CEL ÎN ANCHIRA ADUNAT

Sfântul și localnicul sinod cel în Anchira Arhiepiscopia Galatiei adunat, s-a făcut după cei ce istorisesc despre dânsul, în anul de la Hristos 315. Iar Milie în tomul al 2-lea al sinodicaletor zice, că s-a adunat acesta în anul 314. Iar părinții cei ce împreună s-au adunat la acest sinod au fost 18, dintre care exarhi au fost Uiteliul Patriarhul Antiohiei Siriei, Agricolaie mitropolitul Chesariei Capadochiei, Marcel Arhiepiscopul al acesteiași Anchiri, și sfântul sfințitul mucenic Vasilevs, episcopul Amasiei. Care au dat aceste 25 de canoane, pentru cei ce în timpul tiranului Maxim s-au lepădat de Hristos, și au jertfit idolilor, iar în urmă se întorceau la biserică. canoanele acestea însă, hotărâtor adică se întăresc de cel al 2-lea al sinodului al 6-lea ecumenic. Iar nehotărâtor de cel întâi al celui al 4-lea și de cel întâi al celui al 7-lea și prin întărirea aceasta, iau oarecum putere de sinod ecumenic. Pentru acest sinod mai înainte a zis dumnezeiescul al Neocezareei fiind mai înainte cu 53 de ani înaintea sinodului, în canonul său cel al 8-lea (se însemnează despre acesta și la foaia 976 a Dodecavivlei lui Dositei).

CELE 25 DE CANOANE ALE SFÂNTULUI LOCALNICULUI SINODULUI DIN ANCHIRA TÂLCUITE

CANONUL 1

prezbiterii cei ce au jertfit, apoi iarăși s-au luptat, nu din meșteșugirea cuiva, ci din adevăr, nici mai înainte formăluindu-se, sau meșteșugindu-se, sau înduplecând, ca să se arate că s-au supus muncilor, pe acestea însă cu părere și cu închipuire și le-au adus asupra-le. Aceștia s-au socotit de către sinod de cinste și de ședere a se împărțăși, iar a proaduce [prosfora] aceștia, sau a vorovi, sau măcar a sluji ceva din preoțeștile slujbe a nu le fi iertat.

TÂLCUIRE

Dintre creștinii cei ce se lepădau de credință și jertfeau la idoli, în timpul goanelor, alții muncindu-se, și nesuferind iuteala muncilor, se lepădau de Numele lui Hristos. Iar alții, și mai înainte încă de a cerca muncile, vindeau buna cinstire de Dumnezeu. Ca să nu se arate însă că de voie se lepădau, înduplecau pe muncitori, ori cu bani, ori cu rugămintele, să-i pună ca când și pe ei la munci, nu cu adevărat însă, ci după arătare. Acestea așa cunoscându-se, rânduiește canonul acesta, ca prezbiterii cei ce cu adevărat muncindu-se, și cu lucrarea, fără de vreo meșteșugire și fățarnicie. Nesuferind însă muncile, au jertfit mai înainte idolilor, iar în urmă iarăși căindu-se au mărturisit credința, și au biruit. Aceștia adică să-și aibă cinstea cea din afară și șederea cu prezbiterii, (adică a se cinsti ca preoții, și la șederea cu preoții), să nu aibă însă voie, nici a sluji cele sfinte, nici a învăța, nici altceva preoțesc a lucra.

CANONUL 2

Așișderea și diaconii cei ce au jertfit, iar apoi iarăși s-au luptat, cealaltă cinste adică să o aibă, să încetez însă ei de sfințita Liturghie, și de a aduce pâinea, sau paharul, sau a propovădui. Dacă însă oarecare din episcopi știu pentru aceștia vreo osteneală, sau smerenie de blândețe, și ar voi mai mult ceva a da sau a lua, la dânșii să fie stăpânirea.

TÂLCUIRE

Cele ce a rânduit canonul cel mai de sus pentru prezbiteri, rânduieste acestea și pentru diaconi, cu deosebire; că dacă episcopii locului cunosc că arată aceștia osteneală și pocăință pentru lepădare, și s-au smerit zdrobindu-se cu inima pentru păcat, și că cu blândețe se poartă către cei ce-i dojenesc pentru aceasta, și nu cu semeție, stă întru stăpânirea episcopilor a le da și ceva mai mult decât singură cinstea cea din afară a diaconilor, pentru fierbințeala pocăinței. Iar de cunosc că ei dimpotrivă se pocăiesc cu lenevire și cu răceală, au iarăși stăpânire episcopii a-i lipsi pe ei și de cinstea cea din afară a diaconilor.

CANONUL 3

Cei ce au fugit și s-au prins, sau de-ai lor și s-au dat, sau într-alt chip averile li s-au luat, sau munci suferind, sau în temniță aruncându-se, și strigând că sunt creștin, sau și sfâșiindu-se, sau ceva în mână cu silă punându-li-se, de către cei silnici, sau oarecare mâncare pentru nevoie primind, însă mărturisind neîncetat că sunt creștini, și tânguirea întâmplării pururea arătând cu toată sfiala și chipul, și cu smerenia vieții. Aceștia, ca unii ce sunt afară de păcătuire, de împărtășire să nu se oprească. Iar deși s-au oprit de către vreunul, pentru mai multa scumpătate, sau pentru neștiința oarecăroră, se cuvine îndată a se primi. Și aceasta asemenea fie și la cei din clericat, și la ceilalți mireni. S-au mai cercetat însă și aceia, de se poate și mirenii întru aceași nevoie căzând, a se înainta în rânduială. Deci s-au socotit că și aceștia, ca unii ce nimic au păcătuit, dacă și petrecerea lor cea mai dinainte s-ar afla dreaptă să se prohirisească.

TÂLCUIRE

Fiindcă după Teologul Grigorie, legea muceniei este, ca nici de bună voie, și de sineși să alerge cineva la mucenicii, mai înainte îngrijindu-se pentru neputința și slăbiciunea sufletului, ce însuși poate a arăta, și pentru pieirea și munca ce au a lua cei ce-l vor munci. Nici iarăși, când se va întâmpla a se prinde spre mucenie, să nu fugă împușinându-și credința. Pentru aceasta și creștinii cei de atunci, cunoscându-și slăbiciunea firii lor, fugeau de gonaci și se ascundeau. După evanghelicul cuvânt: „Când vă vor goni pe voi din cetatea aceasta, fugiți în cealaltă” [Matei 10, 23]. Deci pentru unii ca aceștia rânduiind canonul acesta, zice: Că dacă fugind s-au prins, ori s-au dat de către rudele lor elini fiind, sau de li s-au

luat averile, sau munci de au suferit, și în temniță de s-au băgat, sau hainele de li s-au rupt și s-au golit, sau de le-au pus cu sila în mâini tiranii tămâie, sau altă jertfă, sau în gură mâncare jertfită idolilor, și toate acestea pătimindu-le strigau, că sunt creștini fără cât de puțin a tăgădui. Unii ca aceștia, dacă vor plânge pentru întâmplarea aceasta ce au pățit, și vor arăta plângere și cu smerenia cea din afară, și cu întristarea, și a hainelor, și a feței, și a vieții, să nu fie opriți de dumnezeiasca Împărtășire. Că unii ca aceștia se socotesc nevinovați. Iar de cumva oarecare a oprit pe unii ca aceștia de dumnezeiasca Împărtășire, sau pentru mai multa scumpătate, ori pentru nelămurirea lor, îndată să fie primiți, ori clerici de ar fi, ori mireni unii ca aceștia. Încă și mireni de ar fi unul dintre aceștia, poate a se face și preot, dacă viața lui cea de mai înainte ar fi neprihănită, și vrednică de preoție; vezi și canonul 62 apostolesc.

CANONUL 4

Pentru cei ce de silă au jertfit, și pe lângă aceștia, și pentru cei ce au cinat la idoli. Câți trași fiind acolo, au ieșit mai cu luminat chip, și au întrebuințat îmbrăcăminte mai de mult preț, și s-au împărtășit din cina cea gătită cu nebăgare de seamă, au socotit (sinodul) un an a fi ascultători; și trei ani a cădea; de singură rugăciunea a se împărtăși în timp de 2 ani, și atunci va veni la cea desăvârșită.

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că cei ce au fost siliți și au jertfit idolilor, sau de au și mâncat din cele jertfite idolilor, mai întâi se cuvine a fi cercetați cu ce socoteală o au făcut aceasta, și după socoteala lor așa să-și primească și canonisirea, căci dacă târâți spre a jertfi, sau să mănânce cele jertfite idolilor, de au mers cu fața veselă, și de s-au împodobit cu haine, și de le-au mâncat cu nebăgare de seamă, adică fără bătaie de cuget, și fără mâhnire. Aceștia un an să stea la locul ascultătorilor, trei ani la locul celor ce cad, doi ani la locul celor ce stau, și după toți aceștia să se împărtășească cu dumnezeieștile Taine.

CANONUL 5

Iar câți au mers cu haină jalnică, și șezând au mâncat, în toată vremea aceea lăcrimând, de au împlinit timpul de trei ani al căderii, fără proaducere [prosfora] să se primească. Iar de n-au mâncat, doi ani căzând, întru al treilea an să se împărtășească, fără proaducere, ca deplinătatea întru al patrulea an să o ia. episcopii însă să aibă stăpânire cercetând chipul întoarcerii, a se milostivi [filantropisi], sau mai mult timp a adăuga. Iar mai întâi de toate cercetează-se și viața cea mai dinainte, și cea mai din urmă. și așa milostivirea [filantropia] să se măsoare.

TÂLCUIRE

Asemeni și canonul acesta zice, că, câți din cei siliți spre a jertfi, au mers cu haine de plângere și au mâncat din jertfe lăcrimând în toată vremea mâncării.

Aceștia după trei ani ai căderii, să stea împreună cu cei credincioși, fără însă a se împărtăși cu dumnezeieștile Taine. Iar de nu au mâncat nicidecum din cele jertfite idolilor, doi ani să fie căzând (adică înaintea ușilor bisericii), și întru al treilea să stea împreună cu cei credincioși, fără însă a se împărtăși, și după al patrulea an să se împărtășească. Acestea adică sunt canonisirile cele din partea sinodului. Arhieriei însă au stăpânire a lua aminte chipul pocăinței lor, și de este adevărat și cu căldură, pot să împruțineze vremea canonisirii; iar dacă dimpotrivă va fi cu lenevire și cu nebagare de seamă, pot să o adaoge. Însă datori sunt arhieriei a cerceta și viața acestora cea mai înainte de mâncarea celor spurcate, și cea după aceea, și așa să împruțineze, sau să prelungească canonisirea lor. Vezi și pe cel 11 și 12 al sinodului 1 și cel al 4-lea al acestuia.

CANONUL 6

Despre cei ce s-au învins numai de amenințare muncii și a luării averilor, sau de a strămutării, și au jertfit, și până în vremea aceasta nu s-au pocăit, nici s-au întors. Acum însă în vremea sinodului apropiindu-se și venind întru gândirea întoarcerii. A socotit sinodul ca până la ziua cea mare să se primească spre ascultare, și după ziua cea mare trei ani să cadă, și după alți doi ani, să se împărtășească fără proaducere [prosfora]. Și așa să vină la deplinătate, încât toată exaetia [șesime de ani] să o plinească. Iar dacă oarecare mai înainte de sinodul acesta s-au primit la pocăință, să se socotească lor din anul acela începutul exaetiei [șesimea anilor]. Dacă însă s-ar întâmpla primejdie și așteptare de moarte din boală, sau din altă oarecare pricină, aceștia cu hotărâre să se primească.

TÂLCUIRE

Iar câți creștini s-au biruit de singure îngrozirile cel le făceau tiranii să-i muncească, și că le vor lua averile, și-i vor izgoni, și au jertfit idolilor, și după aceea nu s-au pocăit până acum, și abia în vremea acestui sinod au venit întru gândire de pocăință și de întoarcere. Pe acești zic, rânduiește prin acest canon sinodul, a se canonisi și a fi în locul ascultătorilor din săptămâna a patra după Paști (când se adunase sinodul) până la viitoare zi ce mare și strălucită a Paștilor, adică un an fără de o lună, apoi trei ani să cadă, și doi să stea cu cei credincioși; și după plinirea acestor șase ani să se împărtășească. Iar câți mai înainte de sinodul acesta, dintre unii ca aceștia au fost primiți la pocăință, să li se numere acei șase ani de la vremea când s-au primit. Dacă însă li s-ar întâmpla primejdii de moarte din boală, sau din altă pricină, atunci de nevoie să se împărtășească. Cu hotărâre însă, adică, cu această rânduială, că de nu vor muri, să nu se împărtășească iarăși, până se vor împlini acei șase ani, precum însăși aceasta o rânduiește și canonul 13 al sinodului 1. Citește și cel 62 apostolesc; și pe 11 al celui 1. Vezi și desenul [Ihnografia] (sau planul) bisericii la sfârșitul cărții.

CANONUL 7

Despre cei ce împreună au ospătat la serbare păgânească, și în loc hotărât păgânilor, ducând însăși bucatele lor, și mâncând. A socotit sinodul ca în doi

ani căzând, să se primească. Iar de trebuie, pe fiecare cu proaducere [prosfora] (să se primească), a cerca este lucru al episcopilor, și a cerceta și pe cealaltă a fiecăruia.

TÂLCUIRE

Acest canon rânduiește, ca creștinii câți cu bucatele lor s-au dus la serbarea păgânească, unde păgânii își fac prăznuirile lor, și au mâncat împreună cu dânșii, doi ani căzând, să se primească. Iar episcopul cercetând viața lor cea mai dinainte și cea de pe urmă, va judeca, sau să se primească aceștia numai întru rugăciunea cea cu credincioșii, sau împreună cu aceștia să se împărtășească și cu dumnezeieștile Taine. Vezi și canonul 12 al sinodului 1 și desenul [planul] bisericii la sfârșitul cărții, și pe cel al 4-lea al acestuia.

CANONUL 8

Iar cei ce a doua oară și a treia oară de silă au jertfit, în patru ani să cadă, iar doi ani, să se împărtășească fără proaducere [prosfora], și întru al șaptelea desăvârșit să se primească.

TÂLCUIRE

După ce părinții aceștia, au zis, pentru cei ce odată au jertfit, acum zic pentru cei ce de două ori și de trei ori au jertfit²⁵⁹, că cei ce de silă o au făcut aceasta, patru ani să fie căzând. Doi stând împreună cu credincioșii împărtășindu-se numai de Rugăciuni, și nu adică, ca catehumenii scoțându-se din biserică. Iar întru al șaptelea an să se împărtășească cu dumnezeieștile Taine. Vezi și desenul [planul] bisericii și canonul al 4-lea al acestuia.

CANONUL 9

Iar câți nu numai s-au depărtat (de la credință), ci și împotriva s-au ridicat, și frați au silit, și s-au făcut pricinuitori de a silnici. Aceștia trei ani, să primească pe locul ascultării. Iar în cealaltă exaetie [șesanie sau șase ani] pe locul căderii. Și alt an, împărtășească-se fără proaducere. Ca zecimea anilor plinindu-o, să se împărtășească de deplinătate. Însă pe cât în timpul acesta, pe atât și cealaltă a lor viață să se ia aminte.

TÂLCUIRE

Iar câți atât s-au temut de munci, încât, nu numai ei, s-au lepădat de credința lui Hristos, ci și asupra altor credincioși s-au ridicat, și ori însuși ei i-au silit să jertfească, și să se lepede, sau pricinuitori s-au făcut, poate arătându-i, către gonaci, pe unde erau ascunși. Hotărăște canonul ca trei ani să asculte Scripturile, șase să cadă, unul să stea cu cei credincioși, apoi sfârșindu-se zece ani, să se împărtășească cu dumnezeieștile Taine. Însă întru acești zece ani se cade a se cerceta de arhiereul sau de duhovnicul, și cealaltă viață a lor, și de viețuiesc rău și cu lenevire, să li se

²⁵⁹din canonul acesta, că unul și același păcat odată făcându-se, mai puțină canonisire are, Însemnează iar de două sau de trei ori, sau și de mai multe ori făcându-se, mai îndelungată are și canonisirea.

adauge anii canonisirii.

CANONUL 10

Câți se fac diaconi, în această stare rămân, de au mărturisit și au zis că trebuie a se însura, neputând a rămâne așa. Aceștia apoi însurându-se, să fie în slujba lor, pentru că s-au dat lor voie de către episcopul. Însă aceasta, dacă oarecare tăcând, și primind în hirotonie ar rămânea așa. După aceasta s-ar fi însurat, să înceteze de diaconie.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește că, câți voiesc a se hirotonisi diaconi, de au mărturisit vederat ca înainte martorilor, că după hirotonie vor să se însoare, neputând a feciori. Aceștia, dacă în urmă ar lua femei nu se caterisesc, ci își au slujba lor; fiindcă se înțelege, că s-au iertat de arhiereul ce i-a hirotonisit, a o face aceasta. Iar câți diaconi iarăși, când vor voi a se hirotonisi vor tăcea și nu vor spune că vor a se însura, aceștia însurându-se după hirotonie, să se oprească de diaconie. Pentru că tăcerea lor, arată că s-au învoit și au primit a rămâne feciorind în diaconie. Vezi și canonul 6 al sinodului 6.

CANONUL 11

Fetele cele ce s-au logodit, și în urmă s-au răpit de către alții, au socotit sinodul a se da înapoi celor ce mai întâi s-au logodit cu ele, măcar de ar fi pătimit și silă de la aceea.

TÂLCUIRE

Acest canon hotărăște, că fetele câte au fost logodite mai înainte cu bărbați, apoi s-au răpit de către alții, să se dea înapoi logodnicilor lor celor mai dinainte, măcar de s-au și stricat de către răpitori. Nu cu sila însă, ci de le voiesc și le cer logodnicii cei mai dinainte.

CANONUL 12

Cei ce au jertfit mai înainte de botez, și în urmă s-au botezat, s-au socotit a se înainta la rânduială ca unii ce sunt spălați.

TÂLCUIRE

În vremea veche, mulți primeau creștinismul, și credeau în Hristos, întârziiau însă de a lua sfântul botez. Pentru această pricină și Teologul Grigorie, și marele Vasilie, au scris cuvintele cele îndemnătoare spre botez. Deci pentru aceasta zice canonul, că de s-au prins aceștia ca creștini de către gonaci, și au jertfit, dacă după jertfire s-au botezat, pot a se înainta și la treapta de clerici și de preoție. Căci credem că sfântul botez i-a curățit de toate păcatele cele mai dinainte, orice fel ar fi fost, sau de iertare vrednice, sau de moarte. Vezi și pe al 2-lea apostolesc.

CANONUL 13

Horepiscopilor să nu le fie iertat, a hirotonisi prezbiteri sau diaconi. Dar încă nici prezbiteri ai cetății, fără a li se da voie de către episcopul cu scrisori întru altă parohie.

TÂLCUIRE

Nu este slobod horepiscopilor fără de înscris slobozenie de la episcopii locului a face hirotonii, nu numai întru alt loc, ci nici în locul lor, fără slobozenia arhiereului locului. Afară numai ipodiaconi, anagnoști și catehisitori, după canonul al 10-lea al sinodului din Antiohia.

CANONUL 14

Prezbiterii, sau diaconii cei ce sunt în cler, și se depărtează de cărnuri, s-a socotit ca să se atingă ei (de ele), și așa, de vor voi, înfrânează-se pe sineși, iar de nu vor voi, nici a mânca verdețurile cele ce se pun împreună cu cărnurile, și de nu s-ar supune canonului, să înceteze de la rânduiala lor. [apostolești: 51, 53]

TÂLCUIRE

Fiindcă se poate a se îngrețalui oarecare de carne întru adevăr, și a zice întru arătare că se feresc de ea pentru înfrânare. Pentru aceasta spre a se ridica prepusul, poruncește canonul, ca prezbiterii, sau diaconii ce nu mănâncă carne pentru înfrânare, să guste puțin din ea. Iar câți atât de tare se feresc de carne, încât nici de verdețurile cele fierte cu carnea mănâncă, unii ca aceia să înceteze de lucrarea preotească. Căci cu aceasta dau prepus, că se îngrețăluiesc de carne, care lucru este eres al Maniheilor și al altor eretici. Citește și pe 51 și 53 apostolești.

CANONUL 15

Pentru lucrurile cele ce se cuvin domnitoarei biserici, câte, le-au vândut prezbiterii, nefiind episcopi, să se întoarcă la domnitoarea biserică. Însă în judecata episcopului stă, de se cuvine a lua înapoi prețul (cei ce l-au cumpărat), sau și de nu, pentru că de multe ori venitul celor vândute dau însuși lor mai mult decât prețul.

TÂLCUIRE

Dacă prezbiterii, și ceilalți clerici (de la treapta cea mai mare, și până la cea mai josită) pentru oarecare trebuință, au vândut oarecare lucruri ale bisericii episcopiei fără știrea episcopului, sau nefiind de față, sau murind, biserica, adică episcopia, le ia iarăși înapoi de la cei ce le-au cumpărat. Însă în judecate episcopului stă a întoarce prețul vânzării, sau a nu-l întoarce. Căci de multe ori fiind lucrurile roditoare, pot cumpărătorii a scoate din venituri, mai mult decât prețul cumpărării, pentru aceasta nu este drept a-l lua de două ori. Vezi și pe 38 apostolesc. Și pentru ce însă se zice biserica domnitoare, am zis la subînsemnarea celui 74 al sinodului 6.

CANONUL 16

Despre cei ce au gustat cele dobitocești, sau le și gustă. Câți au păcătuit mai înainte de a se face de 20 de ani, cincisprezece ani să fie căzând, împărtășindu-se de rugăciuni numai. Apoi, întru împărtășire, să fie cinci ani, și atunci să se atingă de proaducere [prosfora]. Să se cerceteze însă viața lor, și cea din vremea canonisirii, și așa să dobândească iubirea de oameni. Iar dacă oarecare cu îmbelșugare au fost întru păcate, să aibă canonisirea cea lungă. Iar câți trecând peste vârsta aceasta, și femeii având, au căzut în păcatul acesta, douăzeci și cinci de ani îngenunchind, să se învrednicească împărtășirii celei de rugăciuni. Apoi, împlinind cinci ani întru împărtășirea rugăciunilor preoților, să se învrednicească de proaducere [prosfora]. Iar dacă unii și femeii având, și trecând vârsta de cincizeci de ani au păcătuit, la ieșirea din viață să se învrednicească împărtășirii.

TÂLCUIRE

Câți din creștini au căzut, sau cad în păcat cu dobitoacele necuvântătoare, poruncește canonul acesta a nu se canonisi toți deopotrivă. Ci cei ce au păcătuit uneori, mai înainte de a fi de douăzeci de ani, și ne având femei, aceștia cincisprezece ani să stea în locul celor ce cad cu genunchii la pământ, și cinci să stea în biserică cu cei credincioși, împreună rugându-se. Și apoi să se împărtășească cu dumnezeieștile Taine. Însă, se cuvine a se cerceta, și viața lor cea din vremea pocăinței, și de se pocăiesc cu fierbințeală, să se canonisească mai cu pogorământ. Iar dacă cu lenevire, să nu dobândească nici un pogorământ. Iar dacă aceștia prea de multe ori, și cu covârșire au căzut întru acest dobitocesc păcat, să se canonisească cu vremea cea mai îndelungată (adică de 20 de ani). Iar cei ce după trecerea a 20 de ani, având și femei, au căzut întru acest spurcat păcat, douăzeci de ani să fie îngenunchind, și cinci împreună cu credincioșii rugându-se, așa, după treizeci de ani să se împărtășească. Iar cei ce după vârsta de cincizeci de ani, avându-și femei, a căzut întru acesta, numai la moartea lor să se împărtășească.

CANONUL 17

Cei ce păcătuiesc cu dobitoace și sunt leproși adică s-au leproșat, aceștia au poruncit sfântul sinod, cu cei ce se îndrăcesc a se ruga.

TÂLCUIRE

Precum Moisi necurați numește pe cei leproși, asemenea și canonul acesta pe cei ce păcătuiesc cu dobitoace leproși îi numește, adică necurați, și leproșind adică spurcând și pe însăși dobitoacele acelea. Pe aceștia rânduiește a se ruga împreună cu cei ce se bântuiesc (adică cu cei ce se îndrăcesc)²⁶⁰.

²⁶⁰Însemnează că îndrăciți, tâlcuim pe cei bântuiți de dracul, (adică) urmând și altora multora socoteala cea despre aceasta, iară mai ales dumnezeiescului Dionisie Areopagitului. Că acesta în capul 3 despre bisericasca ierarhie în trei rânduieli desparte pe cei ce îi scot din biserică în vremea dumnezeieștii Liturghii. În cei ce se pocăiesc, în cei ce se lucrează de către duhuri (adică ce se bântuiesc de duhuri

CANONUL 18

Dacă oarecare s-au așezat episcopi, și nu s-au primit de parohia [parikia] aceea la care s-au numit, voind a merge într-alte parohii, și a sili pe cei așezați (acolo), și a porni comploturi [tulburări] asupra lor. Aceștia să se aforisească. Dacă însă ar voi a se așeza în prezbiteria, unde au fost mai înainte prezbiteri, să nu fie lepădați din cinstea aceea. Iar dacă se vor ridica cu tulburare asupra episcopilor celor așezați acolo, să li se ia și cinstea prebiteriei, și să fie lepădați.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că de s-au hirotonisit oarecare arhieriei, și nu s-au primit de eparhia lor, și mergând la altă eparhie, silesc pe cei hirotonisiți acolo, și tulburări pricinuiesc. Aceștia, zice, să se osebească și să nu aibă cinstea episcopului, ci de vor voi, aibă singură șederea și cinstea prezbiterilor. Iar de nu, ci tot pricinuiesc sminteli și gâlcevi asupra episcopilor celor de loc, să piardă și cinstea aceasta a prezbiterilor, și desăvârșit să se izgonească de la biserică. Citește și pe 35 și 36 apostolesc.

CANONUL 19

Câți făgăduind fecioria, se leapădă de făgăduință, să plinească hotărârea canonisirii celor de a doua nuntă. Încă și pe fecioarele cele ce petrec împreună cu oarecare, ca niște surori²⁶¹ le-am oprit.

TÂLCUIRE

Cei ce tâlcuiesc canonul acesta, adică Valsamon, și Vlastar, că cei ce vor făgădui fecioria către Dumnezeu, adică monahicească petrecere mai înainte de tundere, și de îmbrăcarea hainelor, pot legiuit a lua femeie; împlinind canonul al celor de a doua nuntă. Zicând ei, că călugăria nu se adeverează adică cu cuvintele, ci cu tunderea, și cu hainele cele călugărești, se face, și întărește. Iar marele Vasilie în canonul 18 al său, anume pomenind canonul acesta, zice, că unii ca aceștia nu se însoară, ci curvesc, și poruncește a nu se primi la împărtășire, până ce se vor

necurate) și în cei ce se catehiesc. Ci și apostoleștile așezământuri cartea 8 cap 6 zic: „Rugați-vă cei ce vă lucrați de duhuri necurate.” Cu deadinsul toți să ne rugăm pentru dânșii. Și pe cei ce-i numesc aici că se lucrează de duhuri necurate, în următoarele capete 34 și 37 (acoloși) îi numesc că se bântuiesc de duhurile cele rele. „Va glăsui diaconul pentru cei ce se catehiesc, și pentru cei ce se bântuiesc, și pentru cei ce se luminează, și pentru cei ce se pocăiesc. Iar îndrăciți pe cei ce se bântuiesc (adică se îmbăluiesc de duhuri rele) și Armenopolul a tâlcuit în epitomi a canoanelor epigrafi 6 titlul și arghentul la foaia 259. dar încă și Valsamon și Zonara nu vor a fi îndrăciți cei ce se bântuiesc, fiindcă câteodată cei ce se îndrăcesc se iartă a se împărtăși cu sfintele Taine după canonul al 3-lea al lui Timotei. Drept aceea și cei ce păcătuiesc cu dobitoace care împreună cu aceștia se roagă, ar trebui și aceea a se împărtăși ca aceștia, care lucru canonul de mai sus nu-l voiește. Răspundem, că deși cei ce păcătuiesc cu dobitoace împreună se roagă cu cei ce se îndrăcesc, însă nu este nevoie a se împărtăși aceștia ca și aceia, fiindcă cei ce împreună se roagă și împreună stau cu cei credincioși nu se împărtășesc cu sfintele Taine, ca aceia, după canoane, până se sfârșește vremea stării cea rânduită lor.

²⁶¹ În alte codice ca niște frați.

despărți de aceasta după tâlcuitori legiuită nuntă, iar după marele Vasilie păcat mai mare fiind decât curvia. Că zice în canonul al 6-lea: Curviile călugărilor nu se socotesc de nuntă. Iar canonul 16 al sinodului al 4-lea zice cei ce se afierosesc pe sineși lui Dumnezeu, nu pot a se căsători. Iar de vor zice, că făgăduința cuvintelor nu dă atât legătură, și greutate celor ce au făgăduit, asculte pe Sfântul Atanasie ce zice la patima Domnului: „Câte făgăduim lui Dumnezeu, nu mai sunt ale noastre, ci ale lui Dumnezeu, și de le vom lua, nu am luat ale noastre, ci ale lui Dumnezeu, și ne facem furi de cele sfinte.” Fiindcă făgăduința nu stă numai în averi, ci și în cuvinte, și în proalegere [proerisis sau buna voință]. Așa și monahiceasca petrecere, nu stă în tundere și în haine, ci și în cuvinte, și în făgăduința cea către Dumnezeu. Deci câți făgăduiesc ceva bun lui Dumnezeu, sunt datori a-l împlini. Precum am zice, feciorelnicul pe fecioria, înfrânatul pe înfrânare, și cel prin nuntă însoțit pe întreaga înțelepciune, ca să nu se pedepsească ca Anania și ca Safira. Și nu numai pe ceea ce o au făcut înaintea oamenilor, ci și pe ceea ce o au făcut și însuși ei în singurătate. Că zice dumnezeiescul Vasilie într-un alt loc: „Tu vorbești într-un ascuns cu sineși, cuvintele tale însă se aud în cer.” Și este mai bun martor Dumnezeu cel din cer, care privește în inimi, decât oamenii care văd cele din afară. Deci, pentru ca să învoim canonul acesta cu cel al marelui Vasilie, este mai bine să-l înțelegem așa: Că aceia câți au făgăduit fecioria, adică monahiceasca petrecere, și mai înainte de a se călugări s-a căsătorit, după ce se vor despărți de această nelegiuită nuntă și curvie după al 6-lea și al 18-lea canon al marelui Vasilie, atunci să se canonisească ca cei de a doua nuntă. Adică, un an după al 18-lea al marelui Vasilie să nu se împărtășească. Oprește încă canonul a nu petrece împreună cu oarecare bărbați, femeile cele ce au făgăduit fecioria, numindu-se adică pe sineși surori acelora cu care împreună locuiesc. Măcar deși îi numesc pe ei frați. Că adică cu numirea aceasta, să ridice asuprași tot necuviinciosul prepus.

CANONUL 20

De au preacurvit muierea cuiva, sau va preacurvi careva, se cuvine ei în șapte ani a dobândi deplinirea, după treptele cele ce deduc (certare).

TÂLCUIRE

Acest canon pe muiera preacurvă, și pe preacurvarul în șapte ani îi oprește de împărtășirea sfintelor Taine. Însă anii aceștia să se iconomisească după mai sus zise rânduieli ale celor ce se pocăiesc. Adică un an să se tânguiască; doi să asculte; trei să cadă (în genunchi), și într-un al șaptelea an să stea împreună cu cei credincioși. Și așa să se împărtășească cu dumnezeieștile Taine, de se vor pocăi cu lacrimi. După canonul 77 al marelui Vasilie.

CANONUL 21

Despre femeile cele ce curvesc, și își omoară fătul [rodul în pântece], și se silesc a face pierderi. Hotărârea cea mai dinainte, până la ieșirea din viață le-au oprit, și așa se împreunează. Iar mai cu iubire de oameni oarece aflând noi, am hotărât vreme de zece ani, după treptele hotărâte.

TÂLCUIRE

Muierile cele ce întru ascuns curvesc, și zămislind iau buruieni deși omoară pruncii în pântece, sau ridică greutatea peste putința lor, pentru ca să-l piardă fără de vreme. Acestea de alt canon mai din urma acestuia, până la sfârșitul vieții lor se opresc a nu se împărtăși, iar de acesta, mai cu pogorământ au rânduit părinții sinodului acestuia, ca după zece ani să se împărtășească, care și canonul al 2-lea al marelui Vasilie a rânduit. Iar anii aceștia să se economisească așa, și după Zonara și Anonimul tâlcuitor: ca doi ani să se tânguiască, trei să asculte (rugăciunile), patru să cadă (la pământ), unul să stea cu cei credincioși, și așa să se împărtășească. Citește și pe 91 al sinodului 6, pe cel 66 apostolesc. Vezi și desenul [planul] bisericii la sfârșitul cărții.

CANONUL 22

Despre uciderile cele de voie, să cadă însă, iar de deplinătate la sfârșitul vieții să se învrednicească.

TÂLCUIRE

Acest canon hotărăște despre ucigașii cei de voie, ca în toată viața să cadă (cu fețele la pământ în vremea rugăciunilor adică), iar numai la sfârșitul vieții lor să se împărtășească.

SIMFONIE

Iar marele Vasilie la canonul 56 canonisește pe aceștia în 20 de ani. Citește și pe cel 66 apostolesc.

CANONUL 23

Despre uciderile cele nu de voie, hotărârea cea mai dinainte la al șaptelea [eptaeitie] an poruncește a se împărtăși de deplinătate, după hotărâtele trepte. Ar a doua, cincimea anilor o va plini.

TÂLCUIRE

Pe cei ce de silă au ucis cu deosebire i-au canonisit cele două canoane mai înainte de sinodul acesta rânduite pentru dânșii. Că cel mai vechi șapte ani îi canonisește pe aceștia (unul adică întru a se tângui, iar doi întru a asculta, trei întru a cădea, întru al șaptelea a sta împreună cu cei credincioși, și apoi să se împărtășească). Iar canonul cel mai din urmă (care poate fi acesta al 23-lea) cinci ani îi canonisește. Iar marele Vasilie în canonul 57 zece ani îi canonisește. Vezi și pe 66 apostolesc și desenul bisericii la sfârșitul cărții.

CANONUL 24

Cei ce se vrăjesc, și urmând obiceiurile păgânilor, sau introduc pe oarecare din fermecători în casele lor spre aflarea farmecelor, sau pentru curățire, să cadă sub canonul cincimii anilor, după treptele hotărâte: trei ani adică, ai

căderii, doi ani ai rugăciunii, fără proaducere [prosfora].

TÂLCUIRE

Canonul acesta oprește cinci ani a nu se împărtăși, creștinii aceia, care nu numai însuși întrebuințează vrăji, și urmează obiceiurile elinilor și ale păgânilor, ci și aceia încă care merg la vrăjitori, sau îi aduc prin casele lor, ori pentru ca să-i curățească de farmecece ce alții le-au făcut, din care poate s-au bolnăvit, sau vreo pagubă au pățimit, sau ca să le arate unde sunt ascunse farmecece cele de acest fel. Iconimisind acești cinci ani cu chipul arătat: adică trei ani să cadă (cu fețele la pământ), doi să stea cu cei credincioși (al rugăciuni), și apoi să se împărtășească cu dumnezeieștile Taine. Vezi și cel 61 al sinodului 6.

CANONUL 25

Logodindu-se cineva cu o fecioară, și mai înainte stricând pe sora ei, încât și îngrecându-o, iar în urmă s-au cununat cu cea logodită, și cea stricată s-a sugrumat. Cei ce au știut de pricina aceasta, s-a poruncit în zece ani să se primească împreună cu cei ce stau, după hotărâtele trepte.

TÂLCUIRE

Dacă cineva s-ar logodi cu oarecare fecioară, iar mai înainte de a se cununa cu ea, a stricat pe sora logodnicei sale, încât o a și îngrecat, și apoi s-a cununat cu logodnica sa, iar cea stricată și îngrecată sora ei știind aceasta, și deznădăjduindu-se, de nesuferita mahniciune s-au spânzurat. De ar urma o întâmplare ca aceasta, poruncește canonul, ca cei ce au știut de această pricină, și au tăcut, zece ani să se canonisească. Iar acei zece ani să se împartă la locurile celor ce se pocăiesc după rânduială. Vezi însă, că împreună cu cei ce au păcătuit, se pedepsesc și cei ce știu păcatul, și nu-l arată ca să se oprească. Căci cât despre dânșii, și însuși au făcut păcatul, că putând a opri să nu se facă această neiertată nuntă, și uciderea celei sugrumate, ei însuși sunt care le-au făcut acestea, după asemănarea zicerii: „Cel ce poate a opri răul, și nu-l oprește, însuși este care îl face”.

PROLEGOMENA

DESPRE LOCALNICUL SINOD CEL ADUNATÎN NEOCHESARIA

Sfântul și localnicul sinod, cel adunat în Neochesaria Capadochiei, ce se află în Pontul [provincie în Asia mică] care se zice Polemoniacesc, după Ptolemeu și Plinie, sau făcut în anul 315 după Dositei, și Milie, într-un același an, adică după Dositei, și după alții cu cel în Agchirea, nu însă și în aceeași vreme, ci puțin în urma aceluia. Iar după Milie, cu un an în urma aceluia. Și s-au adunat la dânsul după Dositei (foaia 976 din Dodecavivlon) douăzeci și trei de părinți, al căror Exarh a fost Bitalie. Care a dat aceste 15 canoane despre osebite pricini, de nevoie fiind pentru buna rânduială și așezarea bisericii, care hotărâtor adică se întăresc de cel al doilea al celui al 6-lea Ecumenic sinod. Iar nehotărâtor de cel întâi al celui al patrulea, și cel întâi al celui al șaptelea și prin întăritura aceasta primesc oarecare putere ecumenică.

CELE 15 CANOANE ALE LOCALNICULUI SINOD DIN NEOCHESARIA TÂLCUITE

CANONUL 1

Prezbiterul de se va însura, din rânduiala sa se strămută, iar de va curvi, sau va preacurvi, desăvârșită să se scoată el, și să se aducă la pocăință.

TÂLCUIRE

Fiindcă după apostolescul canon 26 singuri anaghoștii și cântăreții după hirotonie însurându-se, nu se caterisesc. Pentru aceasta acest canon rânduiește, ca, dacă prezbiter, adică ieromonah, se va însura după preoție, se scoate din rânduiala sa, adică se caterisește. Iar de va curvi, sau va preacurvi, desăvârșit se aforisește de biserică, și se pune în locurile celor ce se pocăiesc, ca și mirenii²⁶².

CANONUL 2

Muirea de se va mărita cu doi frați, să se dea afară până la moarte, însă în vremea morții de va zice, că făcându-se sănătoasă, va dezlega nunta, pentru iubirea de oameni, va avea pocăință. Iar dacă va muri muiera într-un astfel de nuntă fiind, sau bărbatul, cu anevoie va fi pocăința părții celei rămase.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că dacă una și aceeași muieră va lua doi bărbați frați (adică după moartea unuia pe celălalt) și nu va voi a se despărți de această nelegiuită nuntă, să se aforisească de biserică până la moartea ei. Iar dacă primejduindu-se de moarte, va făgădui, că însănătoșindu-se, se va despărți; atunci pentru iubirea de oameni, să se împărtășească cu dumnezeieștile Taine, și

²⁶²După Valsamon și Zonara la canonul 25 apostolesc, preoții curvind, și preacurvind se caterisesc numai, iar nu se aforisesc. Iar dacă după caterisire, iarăși cad, atunci se și aforisesc.

însănătoșindu-se, se va primi în locurile celor ce se pocăiesc²⁶³. Iar de va muri, bărbatul, sau muierea fără a se despărți de această nelegiuită nuntă, cu anevoie poate a fi primită întru pocăință partea ceea ce va rămâne vie; fiindcă, adevărata pocăință se face cu părăsirea răului, iar partea cea rămasă vie a nunții celei nelegiuite, cum se va primi, sau cum se va socoti că cu adevărat se pocăiește, când nu s-a părăsit, și nu s-a despărțit de voie din nelegiuita nuntă? Că nedespărțindu-se mai înainte de moarte, arată că, de ar fi fost vie partea cea moartă, încă s-ar fi împreunat cu ea. Vezi și pe 19 apostolesc.

CANONUL 3

Despre cei ce cad în mai multe nunți, este arătat hotărâțul timp, iar întoarcerea, și credința lor, scurtează timpul.

TÂLCUIRE

Acest canon zice, că timpul certării celor mai de multe nunți, adică de trei nunți, este arătat, că, deși vremea celor de trei nunți este rânduită, cu toate acestea însă pocăința lor cea pentru trei nunți, și credința lor cea fierbinte ce au către Dumnezeu, poate a îndemna pe arhiereul, sau pe duhovnicul lor²⁶⁴.

CANONUL 4

Dacă cineva poftind muiere își propune, a se culca cu dânsa, dar nu va veni întru lucru pofta sa, se vede, că prin dar a fost scăpat.

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că dacă cineva cugetând va pofti vreo muiere, apoi pe lângă cugetarea poftii acesteia, se va îndupleca a se culca cu ea. Însă nu ar veni întru lucrare pofta sa, nu din vreo oprire dinafară, ci pentru că mai înainte de

²⁶³ Arătat este că muierea aceasta însănătoșindu-se, și în locul celor ce se pocăiesc primindu-se, iarăși rămâne neîmpărtaşită cu sfințele Taine, până se va plini canonul cel dat ei pentru nelegiuita nuntă, după canonul 13 al sinodului 1 și al 6-lea al celui din Anchira, și al 5-lea al lui Nissis. Iar canonisirea acesteia este, după cel 78 al marelui Vasilie 7 ani. Iar trei după Postnicul întru certări.

²⁶⁴ Insemnează că nunta a treia Teologul Grigorie o au numit călcare de lege. Iar Poligamie (adică multe nunți), precum și însuși canonul acesta, și mai ales marele Vasilie o numește curvie scurtată. Însă la anul 922 de la mântuirea lumii, în vremea lui Constantin Porfirogenitul împărat, sau dat la lumină carte sinodicească hotărâtoare care se numește tomul unirii, care a rânduit că cei ce vor fi de patruzeci de ani, fiind însurați a doua oară, neavând copii, se iartă a lua și a treia femeie, pentru a câștiga fii (se înțelege că asemeni și femeile), să se canonisească însă cinci ani a nu se împărtași, fără a se împușina anii nicidecum, și după aceștia numai odată în fiecare an să se împărtașească la sfânta Înviere. Iar de vor avea fii, nicidecum se iartă a treia nuntă. Iar câți vor fi de treizeci ani, și nu au copii, s-a arătat pentru tinerimea vârstei și pentru lesnirea a lunecărei, a lua și a treia femeie, însă patru ani să se canonisească a nu se împărtași, și după aceștia, numai de trei ori pe an să se împărtașească, la Învierea lui Hristos, și la Nașterea lui, și la Adormirea Născătoarei de Dumnezeu. Iar având copii, cinci ani se canonisesc după obicei. Iar câți sunt mai sus de patruzeci și cinci de ani, aceștia nici cum se iartă a lua a treia femeie, măcar și copii de nu au.

păcat, venindu-și întru sineși s-a depărtat, și n-a împlinit fapta, după Zonara. Acesta zic, se vede că dumnezeiescul Dar l-a litrosit [scăpat] de fapta păcatului. Însă pentru înduplecarea și silința ce a pus spre a face păcatul, trebuie a se certa de duhovnicul, precum zice și Zonara. Pentru aceasta și marele Vasilie în canonul 70 al său; pe diaconul cel ce va ajunge până a săruta muiere, și mărturisindu-se, îl oprește o vreme de Liturghia lui. (măcar că și sărutarea nu este o proastă înduplecare, ci și parte din faptă.) Iar pentru pornire, împrietenire, înduplecare, lupta, și robirea, ori patima. Vezi canoanele 2, 3, 4 și 5 ale postnicului, și la subînsemnarea aceloră. Vezi și pe a 3-a însemnarea celui 3 al marelui Vasilie.

CANONUL 5

Cel ce se catehisește, intrând în domnitoarea [episcopie] (biserică), stă în locul celor ce se catehiesc. Acesta însă păcătuind, de este din cei ce pleacă genunchii, se asculte, ne mia păcătuind. Iar dacă și ascultând încă păcătuiește, să se scoată afară.

TÂLCUIRE

Două rânduieli era a celor ce se catehiseau. Una adică a celor mai depliniți, care stăteau în biserică la Liturghie până la rugăciunea celor ce se catehiesc, pe care și genunchii plecându-și o ascultau, punându-și peste ei, și mâna preotului, și așa ieșeau din biserică. Iar alta a celor mai nepliniți, care ca niște mai de curând veniți la credință, ascultau numai dumnezeieștile Scripturi, și după citirea Evangheliei, ieșeau afară. Deci zice canonul acesta, că dacă vreunul dintru aceștia mai depliniți care și genunchii au plecat, va păcătui, să se pogoare în locul celor mai de jos al celor ce se catehiesc, de va face părăsire de păcat. Iar dacă iarăși și întru acel loc aflându-se va păcătui, desăvârșit să se scoată și din Nartică [pridvor], și să se pună în locul celor ce se tânguiesc afară de ușa Narticei [pridvorului]. Vezi și pe 14 a celui întâi și desenul bisericii la sfârșitul cărții.

CANONUL 6

Ceea ce poartă în pânțece, se cuvine a se lumina, când voiește. Căci întru aceasta nimic se împărtășește ceea ce naște cu cel ce se naște. Pentru ca, să se arate la mărturisirea a fiecăruia osebita voință.

TÂLCUIRE

Fiindcă fătul [pruncul] ce este în pânțece, parte este a muierii celei îngrecate după tema a doua a capului întâi titlu 7 a cărții 31 din Vasilicale (după Fotie titlul 4 capul 10). Pentru aceasta voiau unii că nu s-ar cuveni femeia fiind îngreunată a se boteza, ci după ce va naște. Ca nu împreună cu ea să se boteze și pruncul. Și apoi născându-se, iarăși, botezându-se, să se socotească că s-a botezat de două ori. Care socoteală este nepotrivită. Drept aceea canonul acesta, împotrivindu-se celor ce o zic aceasta, rânduieste, ca femeia îngreunată, fiind catehisită, poate când voiește a se boteza. Fiindcă nu se luminează nici se botează împreună cu ea și pruncul ce-l poartă în pânțece, ci singură ea se botează. Căci întru a mărturisi cineva în timpul

botezului că se împreunează cu Hristos, și se leapădă de diavolul, și în scurt, întru a se boteza cineva, trebuie a-și arăta pe a sa voință, ori dea dreptul prin sineși, precum se face la cei ce se botează în vârstă primitoare de cuvânt, în ce chip este mărturisirea acestei maici îngreunate. Sau prin mijlocirea primitorului (adică a nănașului său), precum se face la cei ce botează în pruncie, iar pruncul cel ce este în pânțece, nici însuși poate a o arătat aceea, ne având încă voie, nici nănaș, încă nenăscut fiind, nici a se boteza putând.

CANONUL 7

Prezbiterul la nunțile celor de a doua [digami] nuntă, să nu mănânce. Fiindcă, nunta a doua cere pocăință, cine va fi prezbiterul, cel ce prin ospățare se învoiește cu nunțile?

TÂLCUIRE

Acest canon oprește pe preotul a mânca la nunta cununiei a doua. Fiindcă această nuntă este supusă canonisirii, iar preotul de va mânca, arată, că bine voiește și se bucură de această nuntă supusă canonisirii. Că nunta întâia după Teologul Grigorie, este lege. „Că una este legiuita însoțire, și a femeii către bărbat, și a bărbatului către femeie prin dumnezeiescul glas, și prin venirea de față la nuntă cea în Cana Galileii, legiuită.” Pentru aceasta fiind neosândită, se încununează, și cu dumnezeieștile Taine se împărtășește, iar nunta a doua, este iertare, că după iertare și conpogorâre se face întrebuintărea ei. Căci și ceea ce zice Pavel despre văduve: „Iar de nu se înfrânează mărite-se”. [1 Corinteni 7: 9] Hrisostom tâlcuind-o zice, că cu iertare, iar nu după poruncă (după chipul ce a iertat și deasa împreunare a celor din întâia nuntă pentru slăbiciunea lor). Iar dacă după iertare, arătat este că nici este binecuvântată, nici fără canonisire, ci supusă canonisirii, și păcat.

CANONUL 8

Muierea vreunui mirean ce a preacurvit, de se va vădi arătat, unul ca acela nu poate a veni în slujba (bisericească adică). Iar dacă după hirotonie va preacurvi, este dator a o lăsa pe ea. Iar de va viețui împreună, nu poate a se ține de slujba cea încredințată lui.

TÂLCUIRE

Acest canon rânduieste, că de va preacurvi muierea vreunui bărbat mirean, și arătat se va vădi de către fețele cele ce pot a o prihăni (despre care vezi la subînsemnarea canonului 48 apostolesc) bărbatul uneia ca acesteia, nu poate a se sui la vreo treaptă ieraticască. Iar de va preacurvi muierea vreunui preotit, el de va voi a se ține de preoție să o lepede, iar nevrând, să piardă preoția. Vezi și cel apostolesc 25

CANONUL 9

Dacă prezbiterul, mai înainte păcătuind în trup, s-a înaintat, și va

mărturisi, că a păcătuit mai înainte de hirotonie, să nu proaducă [prosforeze], rămânând întru celelalte, pentru cealaltă sânguință (a vieții sale celei îmbunătățite). Că celelalte păcate, mulți au zis, că iartă și pe hirotesia. Iar dacă însuși nu va mărturisi, și nu se va putea vădi arătat, la însuși acela să fie stăpânirea.

TÂLCUIRE

Dacă vreun preot, mai înainte de hirotonie a păcătuit cu împreunare trupească. Și după hirotonie va mărturisi însuși (duhovnicescului său părinte, sau arhiereului), poruncește canonul acesta, că nu se cuvine a lucra cele sfințite. Să rămână însă în pronomiile preoților, adică în cinstea cea din afară. Acestea însă să le aibă pentru fapta bună a sa, și mai ales pentru osârdnica pocăință, și mărturisirea ceea ce de sineși a făcut. Iar dacă se va vădi despre alții, că a făcut păcatul acesta, nici aceste pronomii poate a le avea. Ci caterisindu-se se va lepăda în locul mirenilor, ca un mirean. Însă cinci martori trebuie să adeverească prihana aceasta a unui preot ca acesta.

CANONUL 10

Așișderea și diaconul de va cădea întru acestași păcat, să aibă rânduiala slujitorului.

TÂLCUIRE

Iar de va cădea și diaconul în păcat trupesc mai înainte de hirotonie, și după hirotonie va mărturisi însuși, să se caterisească de diaconie, și să aibă rânduiala slujitorului, și a clericului, adică de ipodiacon, de citeț, sau de cântăreț. Însă de se va mărturisi singur de bună voie; iar de se va vădi de către alții, cu vrednice de credință mărturii, precum s-a zis la al 9-lea canon, nici în rânduiala de cleric va putea a rămâne. Citește și pe al 9-lea canon al sinodului întâi, și 141 din Cartagina.

CANONUL 11

Prezbiterul mai înainte de 30 de ani să nu se hirotonisească, de ar fi omul și foarte vrednic, ci să aștepte. Că Domnul Iisus Hristos în anul al 30-lea s-a botezat, și a început a învăța.

TÂLCUIRE

Acest canon întocmai l-a luat sinodul al 6-lea și face canonul său 14. Și vezi tâlcuirea lui acolo.

CANONUL 12

Dacă oarecare bolind se va lumina, nu poate a se înainta la prezbiterie. Că n-a fost credința lui din voință, ci din nevoie. Fără numai poate pentru sânguința sa cea din urmă, și credința, și pentru raritatea oamenilor.

TÂLCUIRE

Poruncește canonul acesta că dacă vreunul ce se catihisește, fiind sănătos, va zăbovi a lua sfântul botez. Apoi venind în primejdie de moarte din vreo boală, și temându-se se va boteza, unul ca acesta să nu se preoțească.

CANONUL 13

Prezbiterii săteni în domneasca [episcopie] (biserică) a cetății, nu pot a proaduce [prosfora] în ființa episcopului, sau a prezbiterilor cetății, însă și nici pâine a da întru rugăciune, nici pahar. Iar dacă nefiind de față aceea, și singur va fi chemat spre rugăciune, dau.

TÂLCUIRE

Acest canon rânduiește, că preoții de prin sate, să nu liturghisească în soborniceasca biserică a cetății. Și mai ales când este față episcopul, sau preoții cetății. Nici să împărtășească cu dumnezeiescul Trup și Sânge pe creștinii cei din cetate în vremea liturghiei. Iar dacă din întâmplare lipsesc și episcopul, și preoții cetății, și va fi chemat vreun preot de sat (sau din mica politie) spre rugăciune, atunci poate a împărtăși fără greșală pe cei de acolo. Că neatârnat nimeni se hirotonisește, ce fiecare întru ceea ce s-a chemat, acolo se cade și a rămâne, după apostolul.

CANONUL 14

Iar horepiscopii, sunt adică spre închipuirea apostolilor celor șaptezeci, iar ca niște împreună liturghisitori, pentru purtarea de grijă a săracilor, proaduc [prosforează] cinstindu-se.

TÂLCUIRE

Episcopii sunt spre închipuirea celor 12 apostoli. Fiindcă și aceștia ca cei 12 apostoli, împart la ceilalți prin Taine, și mai ales prin hirotonia celor sfințiți, pe darul Preasfântului Duh. Iar horepiscopii, după canonul acesta, sunt spre închipuirea celor 70 de apostoli, căci și aceștia, ca cei 70, nu pot a împărți darul Preasfântului Duh cu hirotonia prezbiterilor, sau a diaconilor, pe care nu pot a-i hirotonisi. Nu se opresc însă de a Ierurghisi, și de a se cinsti pentru sânguinta ce arată spre a împărți veniturile bisericilor sale la săracii frați. Și dacă horepiscopii sunt datori a împărți și a da săracilor banii și veniturile bisericilor sale, cu atât mai vărtos sunt datori adevărații episcopi a o face aceasta? Vezi și subînsemnarea canonului 8 al sinodului 1.

CANONUL 15

Sunt datori a fi șapte diaconi după canon, măcar de ar fi cetatea foarte mare. Te vei încredința însă din cartea faptelor.

TÂLCUIRE

Pe acest canon l-a îmbunătățit sinodul al 6-lea cel ecumenic, după canonul său cel 16 și vezi-le acestea acolo.

PROLEGOMENA

DESPRE LOCALNICUL SINOD DIN GANGRA

Sfântul și localnicul sinod [sobor] cel adunat în Gangra mitropolia Paflagoniei, ce se află în Asia mică, după Plinie, Strabon, și Ștefan, s-a făcut în anul 340²⁶⁵. Și s-au adunat la dânsul 13 episcopi ale căror nume sunt acestea, precum se află în epistolia ce au trimis aceștia sinod la sinliturghisituriile cei din Armenia. Evsevie, Elian, Evghenie, Olimpie, Vitinic, Grigoprie, Filit, Pappos, Evlalie, Ipatie, Proeresie, Vasile, și Vasos. Și s-a adunat sinodul împotriva oarecăruia Evstatie episcopul Sevastiei celei din Armenia, și a ucenicilor lui, care socoteau și învățau pe ceilalți, aceste ereticești socoteli, care se cuprind în fiecare canon al sinodului acestuia. Drept aceia părinții aceștia aforisind și anatematizind pe ereticii aceia, precum se arată din pomenita lor epistolie cea către Armenia, au dat canoanele acestea, cu care osebit pe fiecare ereticească socoteală a lor o anatematizesc²⁶⁶. Și se întăresc canoanele acestea, hotărâtor adică de ce al 2-lea al

²⁶⁵ Mulțămită multă fie fericitului întru pomenire și mult învățatului bărbat Dositei patriarhul Ierusalimului, care singur scrie că întru acest an s-a adunat sinodul acesta (foaia 976 a Dodecavivlei) fiindcă ceilalți nimic spun pentru vremea acestuia. Iar Spiridon Milie zice, în tomul 1 al sinodalelor, că s-a adunat sinodul acesta sau în anul 325, sau 330. Iar întru al 2-lea tom ca cum surpând ceea ce a zis mai înainte, zice, că vremea sinodului acesta este neștiută. Măcar și Viniul zice, că s-au adunat cu 36 de ani după sinodul 1 cel ecumenic, adică în anul 361.

²⁶⁶ Anatema se zice atât lucrul cel ce se despărțește de la oameni și se afierosește lui Dumnezeu, car și anatima [afieromă, sau danie] se numește; cât și acela ce se desparte de la Dumnezeu și de la biserica creștinilor, și se afierosește diavolului, car și s-a obișnuit mai mult a se zice anatema, și nu anatima [afierosit]. Și precum nu îndrăznește cineva a apuca cu mâna sa, ori a atinge lucrul ce l-a afierosit lui Dumnezeu, pentru cinstea și, sevasul cel către Dumnezeu. (Că zice cea Leviticească 27: 28): „Toată afierosirea [anaima] ce o ar afierosi omul Domnului, Sfânta Sfintelor va fi Domnului”. Asemeni și cu omul acela ce se va despărți de la Dumnezeu, și de biserică, și se va face afierosi [anatema] diavolului, nimeni cutează a se aduna și a se împărtăși împreună, ci toți credincioșii se despart de dânsul. Drept aceea și una și alta anatema, fiindcă se desparte de oameni, nu se osebesc între ele, însă pentru că una se afierosește lui Dumnezeu, iar cealaltă se afierosește diavolului, sunt foarte potrivnice una alteia. Drept aceea dumnezeiescul Hrisostom despre a doua anatema vorbind în cuvântul ce face, cum că nu se cuvine a anatematizi cineva pe nimeni viu, sau mort (tom 5). Zice: „Ce alta vrea să zică anatema ceea ce o zici omule, decât, că să se afierosească acela diavolului, și mai mult să nu aibă loc de mântuire, să se facă înstrăinat de Hristos”. Și iarăși: „Anatema desăvârșit desparte și rupe pe om de la Hristos”. Iar în tâlcuirea capului 23 al faptelor, unde zice: Că s-au anatematizat pe sineși Iudeii cei patruzeci, de nu vor omori pe Pavel, tâlcuind zice așa: „Ce este s-a anatematizat”, au zis „În loc de a fi afară de credința cea întru Dumnezeu de nu vor face ceea ce au socotit împotriva lui Pavel.” Iar Tarasie în răspunderea ce dezvinovățitoare a sinodului 7 zice: „Greu lucru este anatema. Fiindcă face pe om departe de la Dumnezeu, una izgonește din Împărăția cerurilor, și îl trimite în întunericul cel mai dinafară. (foaia 724 tomul 2 a sinodalelor). Acestea așa fiind cunoscute, fără vreme prihănesc oarecare (adică Vlastar și Valsamon) pe sinodul acesta, pentru anatema ce face. Aducând spre mărturie pe dumnezeiescul Hrisostom. 1. Pentru că Hrisostomul în cuvântul mai de sus oprește pe fiecare de a anatematizi pe cineva, viu sau mort, zicând: „dar ce? Acea anatema ce o au îndrăznit cineva a o zice, de la cei ce au luat stăpânire de aceasta, tu cutezi omule a o zice, făcând lucru împotriva morții Domnului, și apuci mai înainte judecata împăratului?” dar nu oprește și pe sinod de aceasta. Că zice întru același cuvânt iarăși el, „dar ce, ai luat atât stăpânire tu să anatematizești pe cineva? Pe care stăpânire de a anatematizi o au luat numai apostolii, și cei ce după toată scumpătatea s-au făcut diadohi ai apostolilor? Cei ce sunt de dar și de putere.” Arătat este dar că și părinții sinodului acestuia, ca diadohi ai apostolilor aveau și stăpânirea

sinodului al 6-lea. Iar nehotărâtor de cel 51 al sinodului al 4-lea și de cel 1 al sinodului al 7-lea. Și prin această întăritură iau oarecum putere de Ecumenic sinod.

CELE 21 DE CANOANE ALE LOCALNICULUI SINOD DIN GANGRA TÂLCUITE

CANONUL 1

Dacă cineva prihănește nunta, și pe ceea ce se culcă cu bărbatul său, credincioasă fiind și evlavistă, o ar urî, sau o ar prihăni, ca cum n-ar putea intra întru împărăție, anatema fie. [apostolești: 5, 51; sinod 6: 13; Gangra: 1, 4, 9, 14]

TÂLCUIRE

Precum Maniheii mai întâi, și alți eretici, legiuira nuntă o prihăneau, așa și ucenicii spurcatului Evstatie în urmă. Despre care cu chip Proorocesc a zis dumnezeiescul apostol: „Că în vremurile cele de apoi se vor depărta unii de la credință, întru fățărnicie grăind minciuni, fiind arși la a lor știință, oprind de a se însura” [1 Timotei 4: 1-3]. Pentru aceasta și canonul acesta anatematisește pe unii ca aceștia ce prihănesc nunta, și se îngrețălesc de creștina și evlavioasa femeie ca de un lucru necurat, care se culcă cu creștinul său bărbat, zicând ei că pentru trupeasca aceasta împreunare, ea nu poate intra în Împărăția cerurilor. Vezi și pe cel 5 și 51 apostolesc.

CANONUL 2

Dacă cineva pe cel ce mănâncă carne (afară de sânge, și jertfă idolească, și sugrumat), cu evlavie și cu credință, l-ar osândi, ca cum nu ar avea nădejde, pentru că se împărtășește cu aceasta, anatema fie. [apostolești: 51, 63; sinod 6: 67; Anghira: 14; Vasilie: 86]

TÂLCUIRE

Și aceasta apostolul o au proorocit, că vor zice cei de pe lângă Evstatie care prihănea pe cei ce mănâncă carne. Că zice prin urmare la zicerea cea mai de sus: „A se feri de bucatele, pe care Dumnezeu le-a făcut spre împărtășire” [1 Timotei 4: 3]. Pentru aceasta canonul acesta anatematisește pe cei ce prihănesc pe cel ce cu mulțumire și cu credință mănâncă carne, și zic că acesta n-ar avea nădejde de mântuire pentru că mănâncă. Vezi și pe cel 51 și 63 apostolesc.

aceasta; precum și ceilalți părinți ai celorlalte Sinoade, mai ales ai celor ecumenice, au anatematisit faptele ereticilor, și pe dânșii împreună, precum se vede în practicele Sinoadelor. 2. Pentru că la sfârșitul cuvântului mai de sus însuși Hrisostom zice, că trebuie să anatematisim ereticeștile dogme, și să le muștrăm, măcar că și milă a ne fi de oamenii eretici. (Iar sfântul Varsanufie adaugă, că nu numai pe eretici, ci nici pe însuși diavolul trebuie a-l anatematisi cineva, pentru că pe sine însuși se anatematisește, fiindcă face voile și faptele diavolului.) Adevărul însă este acesta, că sinodul acesta cu covârșire a întrebuinta pe anatema, nu numai împotriva ereticeștilor și schismaticelor cugetări ale lui Evstatie. dar și împotriva necuviințelor acelora care cu singură aforisirea mirenilor, și cu caterisirea celor preoțiți, se vindecă de către celelalte canoane.

CANONUL 3

Dacă cineva, cu pricinuire de teosevie (cinstire de Dumnezeu), ar învăța pe slugă (sau șerbul) a defăima pe stăpân, și a se depărta de slujbă, și a nu sluji stăpânului său cu bună voință și cu toată cinstea, anatema fie. [apostolesc: 82; sinod 4: 4; sinod 6: 85; Cartaghen 73, 90; Vasilie: 41, 42]

TÂLCUIRE

Fiindcă apostolul și către Timotei scriind zice: „Câți sunt sub jug robi, pe stăpânii lor socotească-i vrednici de toată cinstea. Iar cei cu stăpâni credincioși, să nu-i defaime, pentru că frați sunt, ci mai vârtos slujască-le” [1 Timotei 6: 1, 2]. Și către Tit: „Slugile, sau robii, să se plece stăpânilor săi, și întru toate să fie lor bineplăcuți” [Tit 2: 9]. Deci fiindcă apostolul acestea zice, iar Evstatienii învăță cele dimpotrivă, pentru aceasta canonul acesta, urmând apostoleștii învățături, anatematisește pe cei ce învăță dimpotrivă. Vezi și pe cel apostolesc 82.

CANONUL 4

Dacă cineva s-ar îndoi, a se împărtăși de proaducere, de la prezbiter însurat, ca cum nu i s-ar cuveni să liturghisească, anatema fie. [apostolesc: 5; sinod 6: 13, 48; Cartaghen: 4, 33]

TÂLCUIRE

Acest canon anatematisește pe Evstatieni, și pe toți ceilalți cei ce se îndoiesc, și se sfiesc a se împărtăși cu dumnezeieștile Taine de la prezbiter însurat, zicând că pentru nuntă nu se cuvine a liturghisi. Citește și pe cel 5 apostolesc.

CANONUL 5

Dacă cineva ar învăța că, casa lui Dumnezeu este lesne defăimată, și adunările ce se fac într-însa, anatema fie.[sinod 6:80; Gangra:20,21; Sard:11,12]

TÂLCUIRE

Canonul acesta anatematisește pe Evstatieni, pentru că învățau pe popor să fugă de biserică, și să defaime adunările creștinilor ce se fac într-însa. zicând adică, cum că în tot locul poate cineva a se ruga. Că apostolul Pavel a zis să ne rugăm în tot locul [1 Timotei 2: 8], dar n-a zis apostolul să nu mergem și în sfintele biserici, ci pentru ca să nu îngrădim numai în Ierusalim locul rugăciunii, precum marele Vasilie tâlcuiește (întrebarea 50 despre botez). Vezi și pe canonul 80 al sinodului 6.

CANONUL 6

Dacă cineva afară de biserică osebit ar îmbiserici, și defăimând biserica, ar voi a lucra cele ale bisericii, nefiind împreună prezbiterul, după socotința episcopului, anatema fie. [apostolesc: 31; sinod 4: 18; sinod 6: 31, 34; sinod 1 și 2: 12, 13, 14, 15; Antiohia: 5; Cartaghen: 10, 11, 62]

TÂLCUIRE

Fiindcă Evstatienii afară de obșteasca adunare a credincioșilor ce se făcea în biserică, își făceau osebite adunări, și defăimând biserica lui Dumnezeu, săvârșeau slujbe osebite prezbiterii lor, fără de socotința și slobozenia localnicului episcop, pentru aceasta canonul îi anatematisește pe ei, și pe cei asemenea lor, ca pe unii ce fac dezbinare. Citește și pe 31 apostolesc.

CANONUL 7

Dacă oarecine ar voi a lua aduceri de roduri bisericești, sau a da, afară din biserică fără de socotința episcopului, sau a celui ce i s-au încredințat unele ca acestea, și n-ar voi a face după socotința lui, anatema fie. [apostolesc: 38]

TÂLCUIRE

Pe lângă alte necuviințe ce făceau Evstatienii, luau și rodurile ce după obicei se aduceau la biserică, și le împărțeau loruși, ca unora ce ar fi fost sfinți. Pentru aceasta canonul îi anatematisește pe cei ce iau, și dau unele ca acestea, fără de socotința și voia episcopului, sau a economului bisericii. Citește și 38 apostolesc.

CANONUL 8

Dacă cineva dă, sau ia rod, afară de episcopul, sau de cel ce este rânduit asupra economiei facerii de bine, și cel ce dă, și cel ce ia, anatema fie. [apostolesc: 38]

TÂLCUIRE

Și acest canon aceeași putere o are, cu cel mai de sus. A căruia tâlcuire ajunge și la acesta. Vezi și pe 38 apostolesc.

CANONUL 9

Dacă cineva ar feciori, sau s-ar înfrâna, ca cum îngrețoșându-se de nuntă depărtându-se, și nu pentru însuși binele, și sfințenia fecioriei, anatema fie. [apostolești: 5, 51]

TÂLCUIRE

Bun lucru cu adevărat este fecioria, și întreaga înțelepciune, și când se fac pentru însuși binele, și pentru sfințenia cea dintr-însa. Vezi și pe 5 și pe 51 apostolești.

CANONUL 10

Dacă oarecine din cei ce fecioresc pentru Domnul, s-ar înălța împotriva celor căsătoriți, anatema fie.

TÂLCUIRE

Acest canon anatematisește pe cei ce pentru dragostea Domnului păzesc fecioria, dar se mândresc împotriva celor după lege căsătoriți, precum era

Evstalienii. Vezi pe cele apostolești 5 și 51.

CANONUL 11

Dacă oarecine ar defăima pe cei ce fac agape (ospete) din credință, și care pentru cinstea Domnului cheamă pe frați, și nu ar voi a se împărtăși chemărilor, pentru că batjocorește ceea ce se face, anatema fie. [sinod 6: 74; Laodiceea: 27; Cartagen: 49]

TÂLCUIRE

Obişnuiau creştinii cei de atunci, după ce se împărtăşeau cu dumnezeieştile Taine, a face ospete [agape], pentru frăţeasca dragoste, şi pentru cinstea Domnului a chema pe săracii fraţi să-i ospăteze. Pentru aceasta canonul acesta anatematiseşte pe cei ce nu vor a merge la acest fel de ospete (ce se fac adică nu cu oarecare necuviincioasă rânduială, ci numai pentru cinstea şi credinţa Domnului, şi pentru dragostea cea către săracii fraţi. Şi nu în lăuntru în biserică. Căci aceasta este oprită. Ci afară de biserică), ci încă cu mândrie le defaimă pe acestea şi le dispreţuiesc, care precum se vede erau şi Evstalienii. Citeşte şi pe canonul 74 al sinodului 6.

CANONUL 12

Dacă vreunul dintre bărbaţi pentru pâruta nevoinţă întrebuiţează îmbrăcăminte [umilită], şi ca cum din aceasta având dreptate, a defăima pe cei ce evlavie poartă mătăsuri, şi care întrebuiţează îmbrăcăminte cea obştească, şi care este obişnuită, anatema fie [sinod 6: 27; sinod 7: 16; Gangra: 21]

TÂLCUIRE

Pe lângă altele învăţa Evstalienii pe ucenicii lor, să poarte haina cea pe deasupra stremturoasă şi sărăcească, nu pentru adevărata nevoinţă, ci pentru făţarnicie, ca arătându-se ei oarecum ca nişte sfinţi şi drepti cu acestea, să se slăvească de cei mulţi, şi să prihănească pe cei ce cu Evlavie şi cu frica lui Dumnezeu (nu adică pentru ca să se mândrească cu acestea înaintea celor ce nu le au, nici pentru dragostea trupească, sau pentru luxul şi podoaba trupului), poartă haine de mătăsuri. Şi întrebuiţează hainele ce sunt obişnuite, şi obşteşti la toţi. Pentru aceasta canonul acesta îi anatematiseşte pe aceştia, şi pe cei asemenea ca pe defăimătorii fraţilor. Vezi şi canonul 27 al sinodului 6.

CANONUL 13

Dacă oarecare pentru pâruta nevoinţă ar schimba îmbrăcăminte, şi în locul obişnuitei îmbrăcăminti muieresti, ar lua asupraşi bărbăteşti, anatema fie. [sinod 6: 62]

TÂLCUIRE

Multe muieri învăţându-se de Evstalieni, dezbrăcându-se de obişnuitele muieresti îmbrăcăminte, se îmbrăca cu bărbăteşti, socotind adică, că cu aceasta, se vor îndrepta şi se vor sfinţi. Pentru o făţarnicie ca aceasta dar, canonul acesta pe

unele ca acestea le anatematisește. Vezi și pe al 5-lea și 51-lea apostolești.

CANONUL 14

Dacă vreo muiere ș-ar lepăda bărbatul, și ar voi a se depărta, îngrețându-se de nuntă, anatema fie. [apostolesc: 5, 51; sinod 6: 13]

TÂLCUIRE

Și această învățătură a Evstatienilor era, a-și lăsa muierile pe bărbatii lor, și bărbatii pe muierilor lor, și a se depărta, ca cum îngrețându-se de nuntă. Pentru aceasta canonul acesta pe cei ce fac acestea îi anatematisește. Vezi și pe al 5-lea și 51-lea apostolești.

CANONUL 15

Dacă cineva ș-ar părăsi pe fiii săi, și nu i-ar hrăni, și cât despre sineși, nu i-ar crește întru cuviincioasa cinstire [Teosevia] de Dumnezeu, ci, cu pricinuire de nevoie, nu s-ar îngriji, anatema fie. [Cartaghen: 42]

TÂLCUIRE

De vreme ce și dobitoacele cele necuvântătoare, și însăși fiarele și leii, se îngrijesc de ȕăncii și puii lor, cu cât mai mult vărtos oamenii cei cuvântători, se cuvine a purta grijă de fiii lor? Pentru aceasta și dumnezeiescul Pavel uneori zice: „Iar dacă cineva de a-i săi, și mai ales de casnicii săi nu poartă grijă, s-a lepădat de credință, și este mai rău decât un necredincios” [1 Timotei 8]. Iar alteori, „părinților hrăniți pe fiii voștri întru învățatura și sfătuirea Domnului” [Efeseni 6: 4]. Și iarăși pentru văduve zice „de au hrănit copii”. Și pentru prezbiteri, și bătrâne, „ca să învețe pe cele tinere să-și iubească bărbatii și copii” [Tit 2: 4]. Iar ereticul Evstatie, și următorii lui, neascultând apostoleștile învățături, învățau pe născători să se lepede de copii lor, și să se ducă la nevoie. Pentru aceasta canonul acesta anatematisește pe niște născători ca aceștia.

CANONUL 16

Dacă oarecare fii de născători, și mai ales de credincioși, s-ar depărta, cu pricinuire de cinstire [teosevie] de Dumnezeu, și nu ar da cuvenita cinste născătorilor săi, cu toate acestea la asemenea întâmplare să se cinstească mai mult cinstirea [teosevie] de Dumnezeu decât aceștia, anatema fie.

TÂLCUIRE

Nu numai născători sunt datori a purta grijă de fiii lor, ci și fiii de născătorii lor, căroră se cuvine a le da cuviincioasa cinste. Iar fel al cinstei este și a le odihni bătrânețile, și a-i hrăni neputincioși fiind pentru bătrânețe, și având trebuință. Însă zicând canonul mai ales de născători credincioși, voiește ca nici fiii celor necredincioși, sau a ereticilor, pe născătorii lor nu se cuvine a-i părăsi, dacă nu îi îndeamnă pe ei la necredință și la eres. Pentru aceasta anatematisește pe fiii aceia

ce-și lasă pe născătorii lor fără de purtare de grijă, și nu-i cinstesc, sau la bătrânețe nu-i hrănesc, cu pricinuire de cinstire de Dumnezeu și de fapta bună. Iar dacă născătorii necredincioși fiind, sau eretici, îndeamnă pe fiii lor la necredință sau la eres, sau și credincioși fiind, îi opresc pe dânșii despre a viețui după poruncile Domnului, sau îi îndeamnă la lucruri vătămătoare de suflet, atunci se cuvine a alege mai bine cinstirea de Dumnezeu și fapta bună, și a fugi de al ei (fără a-i urî) și a se depărta. Vezi și subînsemnarea canonului al 6-lea al sinodului 1 și 2 și 20 al celui al 6-lea.

CANONUL 17

Dacă vreuna din muieri pentru păruta nevointă și-ar tunde părul, care l-a dat Dumnezeu spre pomenirea supunerii, ca una ce strică supunerii, anatema fie.

TÂLCUIRE

Pavel apostolul scriind către Corinteni zice: „Capul muierii este bărbatul” (fiindcă din Adam s-a luat Eva, și pricinuitor al ei s-a făcut), și mai jos, „de nu-și acoperă capul său muieria tundă-și părul. Iar de este lucru de rușine a se tunde, sau a se rade muieria, apoi învălească-și capul”. Și iarăși „muieria de are plete și păr mult, aceasta este slava și cinstea ei” [1 Corinteni 11: 3, 6, 15]. Iar Evstatie, și ucenicii lui învățau să-și tundă muierile părul, ca când cu aceasta făceau lucru cinstitor de Dumnezeu și faptă bună. Neînțelegând nepricepuții, că învățătura lor aceasta, și însăși firii se împotrivesc, care atât de mult judecă a fi lucru potrivit la muieri părul, încât nici pe o muieră o au făcut pleșuvă și fără păr, precum pe mulți bărbați i-a făcut. Pentru aceasta canonul, anatematizește pe cele ce ar urma acest lucru.

CANONUL 18

Dacă cineva pentru păruta nevointă ar ajuna duminica, anatema fie. [apostolesc: 64]

TÂLCUIRE

Și în dumnezeieștile zile (adică duminica) Evstatiinii posteau, și pe ceilalți învățau să postească, care lucru este necuviincios. Fiindcă întru această zi a înviat Domnul, și împreună cu sineși a înviat și firea omenească. Pentru aceasta se cuvine și a ne bucura, și a mulțumi mai ales lui Dumnezeu, și nu a posti, ca și în zilele cele de postire, fiindcă postul este semn de întristare și de zdrobire, iar nu de bucurie.

CANONUL 19

Dacă vreunul din cei ce se nevoiesc, fără trupească nevoie s-ar mândri, și Posturile cele predate publicului [norodului], care se păzesc de biserică, le-ar dezlega, întărind întru sine cugetare, de deplinătate, anatema fie. [apostolesc: 69]

TÂLCUIRE

Evstatienii toate făcându-le împotriva dumnezeieștilor canoane, și a predărilor, duminicile și în celelalte dezlegate zile posteau, iar întru cele de post dezlega cugetând pentru sineși că au ajuns întru deplinătate; și dar nu au trebuință de aici înainte de a posti. Care acest fel de socoteală aveau și Masalienii, și Vogomilii eretici.

CANONUL 20

Dacă cineva ar prihăni, întrebuițând socoteală mândră, și îngrețăluindu-se de adunările mucenicilor, sau de liturghiile ce se fac întru dânsle, și de pomenirile lor, anatema fie. [sinod 6: 80; Gangra: 5, 21; Sard: 11, 12]

TÂLCUIRE

Pe lângă altele și aceasta era învățătură a Evstatienilor, ca să defaime locurile și bisericile [templurile], întru care se aflau sfinte Moaște de mucenici. Și a prihăni liturghiile ce se făceau acolo, și adunările credincioșilor, și a se îngrețalui de dânsle. Pentru aceasta canonul acesta anatematisește pe unii ca aceia, care socotesc pomenirile mucenicilor urâcioase, și adunările ce se fac la ele, care sunt întru Slava lui Dumnezeu, a Stăpânului mucenicilor.

CANONUL 21

Acestea însă le scriem, nu rupând pe cei voiesc a se nevoi în biserica lui Dumnezeu după Scripturi, ci pe cei ce iau pretextul [pricinuirea] nevoinței spre mândrie, ridicându-se asupra celor ce viețuiesc mai cu simplitate, și afară de Scripturi, și de bisericile canoane, introduc scornituri noi. Deci noi cu adevărat, și pe feciorie cu smerenie o admirăm [ne mirăm], și înfrânarea ceea ce se face cu cucernicie și cu cinstire [teosevie] de Dumnezeu, o primim. Și depărtarea cu smerenie de lucrurile cele lumești, o lăudăm. Și căsătoria cea cinstită a nunții o cinstim. Și bogăția cea cu dreptate, și cu facere de bine, nu o defăimăm. Și simplitatea îmbrăcămintelor, cea numai pentru purtarea de grijă a trupului, și fără curiozitate, o lăudăm, iar de cel moi și desfătate purtări întru îmbrăcăminte ne întoarcem. Și casele lui Dumnezeu le cinstim, și adunările, cele ce se fac la ele, ca pe niște sfinte și folositoare le îmbrățișăm. Nu închidem evsevia [buna cinstire] prin case, ci tot locul cel ce s-a zidit în Numele lui Dumnezeu îl cinstim. Și adunarea ceea ce se face în biserica lui Dumnezeu, ca spre folosul publicului, o primim. Și facerile de bine ale fraților ce se fac cu covârșire după predări prin biserică la săraci le fericim. Și toate, cuprinzător a zice, cele predate de dumnezeieștile Scripturi, și de apostoleștile predări, a se face în biserică ne rugăm (Domnului). [apostolești: 51, 53; sinod 6: 27, 80; sinod 7: 16; Gangra: 5, 20]

TÂLCUIRE

Fiindcă părinții sinodului acestuia au oprit oarecare lucrări care se văd a fi îmbunătățite. Precum fecioria, ferindu-se de nuntă, postul în zile dezlegate, și

altele asemenea. Pentru aceasta acum în canonul acesta din urmă al lor se dezvinovătesc, zicând: Că acestea le-am hotărât, nu ca să rupem pe creștinii aceia ce iubesc a se nevoi întru Dumnezeu, după canoane și după dumnezeieștile Scripturi, ci pentru ca să îndreptăm pe cei ce cu mândrie întrebuințează nevoița, și se fălesc împotriva celorlalți, și născocesc în canoanele bisericii noutăți.

PROLEGOMENA DESPRE LOCALNICUL SINOD CEL DIN ANTIOHIA

Localnicul sinod cel adunat în Antiohia Siriei, s-a făcut în zilele lui Constanție fiul marelui Constantin, de față fiind el în Antiohia²⁶⁷ în anul 341. Și s-au adunat la el, după Socrat adică (cartea 2 cap 8 a bisericeștii istorii) nouăzeci și șapte. Și după Teofan, o sută douăzeci. Dintre care, începător era Evsevie care mai întâi a fost al Biritului, iar în urmă al Nicomidiei, și din al Nicomidiei s-a făcut episcop al Constantinopolului. Iar episcop al Antiohiei era atunci Placot. Însă Iulie al Romei la acest sinod nu a fost față, nici persoană, nici prin locuitori. Dar nici Maxim al Ierusalimului. Deci sinodul acesta, aceste 25 de canoane le-a dat, de nevoie fiind ele spre buna rânduială și starea bisericii. Care, pe lângă aceasta că cele mai multe, nu numai după înțelegere [noimă] se conglăsuiesc cu cele apostolești canoane (vezi la Prolegomena apostoleștilor canoane) ci și însuși zicerile acelor întrebunțază. Și se întăresc încă, nehotărâtori adică de cel întâi al celui al 4-lea (măcar că și acela, în a patra praxă a sa, din cuvânt în cuvânt pomeneste și pe al 4-lea și pe al 5-lea canon al acestuia, precum vom zice) și de cel 1 al celui al 7-lea. Iar hotărâtori, de ce al doilea al celui al 6-lea și prin întăritura aceasta, oarecum primesc putere de sinod ecumenic.

CELE 25 DE CANOANE ALE LOCALNICULUI SINOD DIN ANTIOHIA TÂLCUITE

CANONUL 1

Toți cei ce îndrăznesc a dezlega hotărârea sfântului și marelui sinod, cel adunat în Niceea, în ființa buneii cinstiri a preaiubitorului de Dumnezeu împăratului Constantin, pentru sfânta sărbătoare cea mântuitoare a Paștilor, să fie neîmpărtașiți, și lepădați de biserică de vor stărui împotrivindu-se mai cu prigonire celor bine dogmatizate. Și acestea să fie zise pentru mireni. Iar dacă vreunul dintre preoștii bisericii, episcop, sau prezbiter, sau diacon după hotărârea aceasta ar îndrăzni pentru răzvrătirea popoarelor și tulburarea bisericilor, a se osebi, și cu Iudeii a săvârși Paștile, pe acesta sfântul sinod din dată acum străin de biserică l-a judecat, ca pe unul ce nu numai luiși s-a făcut pricinuitor de păcat, ci și multora de stricăciune și de răzvrătire. Și nu numai pe unii ca aceștia îi caterisește de Liturghie, ci i pe cei ce vor cuteza a se

²⁶⁷ Pricina pentru care sinodul acesta s-a adunat a fost aceasta. Marele Constantin a zidit biserică mare în Antiohia cu opt Coloane, și rămânând negata o a gătit Constanție fiul său, care aflându-se în Antiohia pentru războiul cu Perșii, a voit a o sfinți după cinci ani de la adormirea tatălui său. Deci Evsevie al Constantinopolului luând prilej, a înduplecat pe împăratul de a aduna sinodul acesta întru arătare adică, ca să se facă sfințirea bisericii mai strălucită, iar întru ascuns, pentru răstuirea Numelui omousiului (adică Deoființă) precum zice Socrat (cartea 2 cap 8). dar însă sinodul acesta în hotărârea sa, propovăduiește Dumnezeu adevărat pe Fiul lui Dumnezeu, și neprefăcut, și neschimbat, și chip adevărat și al Ființei și al voiei și al Slavei lui Dumnezeu Tatălui. Pentru aceasta și ecumenicul al 2-lea sinod în al 5-lea canon al său a primit hotărârea sinodului acestuia, fiindcă nu s-a împotrivit credinței celei propovăduite în Niceea. Deși nu a zis arătat pe Fiul omousion (adică de o Ființă) cu Tatăl.

împărtăși cu aceștia după caterisire. Iar cei caterisiți să se lipsească și de cinstea cea dinafară, pe care o au câștigat sfântul canon, și preoția lui Dumnezeu.

TÂLCUIRE

Canonul acesta, aforisește pe mirenii aceia ce calcă rânduirea și canonul ce a dat sinodul cel întâi de față fiind și marele Constantin, pentru sărbătoarea Paștilor (ca să serbeze adică după isimerie, și nu împreună cu Iudeii) care nu numai calcă așezământul acesta, ci și prigonindu-se stau împotriva. Iar pe episcopii, prezbiterii, și diaconii, ce ar călca hotărârea aceasta, tulburând biserica, și ar voi să serbeze cu Iudeii Paștile, îi caterisește, atât de toată preoția, și de sfințita lucrare cea în lăuntrul Altarului, cât și de toată cinstea cea dinafară, cuvenită celor ierosiți (adică de a avea măcar nume de sfințiți, și de aceștia împreună cu cei sfințiți, și în scurt a zice de toată lucrare cea afară de sfântul Altar după Valsamon). Fiindcă unii ca aceștia și pe sineși s-au vătămat cu călcarea hotărârii acesteia, și pe alții i-a făcut să o calce. Dar nu numai pe ei îi caterisește, ci și pe cei ce s-ar împărtăși împreună cu dânșii, asemeni îi caterisește. Vezi și pe cel al 7-lea apostolesc.

CANONUL 2

Toți cei ce intră în biserică, și ascultă sfințitele Scripturi, dar nu se împărtășesc de rugăciuni împreună cu norodul, sau se întorc despre împărtășirea sfintei Euharistii, după oarecare nerânduială; aceștia să se facă lepădați de biserică, până ce mărturisindu-se, și arătând roduri de pocăință, și rugându-se să poată a dobândi iertare. Și să nu fie iertat a se împărtăși cu cei neîmpărtășiți. Nici a se primi întru altă biserică, cei ce întru alta nu se adună împreună. Iar de se va arăta vreunul din episcopi, sau din prezbiteri, sau din diaconi, că se împărtășește cu cei făcuți de canon neîmpărtășiți. Și acesta să fie neîmpărtășit, ca unul ce tulbură canonul bisericii.

TÂLCUIRE

Întru o unire cu cel apostolesc al 9-lea rânduiește canonul acesta. Că zice, se cuvine a se aforisi (adică a se despărți) de la biserică creștinii aceia, care merg la biserică în vremea dumnezeieștii liturghii, și aud Scripturile, dar nu se roagă împreună cu credincioșii, ori se feresc de dumnezeiasca Împărtășire, nu pentru vreo binecuvântată pricină, ci pentru oarecare necuviință. Nu ca urând, și îngreșându-se de dumnezeiasca Cuminecătură, să nu fie; (căci de s-ar fi îngreșăluit de aceasta așa, nu numai în aforisire, ci și săvârșit în anatema s-ar fi osândit unii ca aceștia). Ci pentru smerenie poate, și pentru evlavie, se feresc de împărtășire. Că aceasta o numesc părinții întoarcere, după Zonara. Se aforisesc însă aceștia până ce se vor pocăi, și se vor ruga să se ierte. Și fiindcă aforisire a zis canonul, rânduiește și aceasta, că nu este iertat cuiva, nici în casă a se ruga împreună cu cei ce s-au aforisit de biserică, ori clerici, ori mireni, nici în biserică a-i primi pe ei. Iar care episcop, sau prezbiter, sau diacon s-ar împărtăși cu niște neîmpărtășiți ca aceștia, sau în casă, sau în biserică, să se facă el neîmpărtășit de

către ceilalți, pentru că cu aceasta tulbură, și calcă canoanele bisericii cele ce rânduiesc despre aceasta. Vezi și pe al 9-lea al 10-lea și al 11-lea apostolești.

CANONUL 3

Dacă oarecare prezbiter, sau diacon, sau oricare din cei ai ieratiei [clerici], părăsind parohia sa, se va duce la alta, apoi desăvârșit mutându-se, se va ispiti să zăbovească la altă parohie multă vreme, să nu mai liturghisească. Mai ales dacă chemându-l episcopul său, și sfătuindu-l să se întoarcă la parohia sa, nu va asculta. Iar de va stăruie întru nerânduială, desăvârșit să se caterisească ele de Liturghie, ca să nu mai aibă încăpere de așezare. Iar dacă caterisit fiind pentru această pricină, l-ar primi alt episcop, și acela să dobândească certare de la obștescul sinod, ca unul ce slăbănogeste bisericile legiuiri.

TÂLCUIRE

Canonul acesta următor fiind celor 15 și 16 apostolești, care fiindcă acolo s-au tâlcuit, vezi-le.

CANONUL 4

Dacă vreun episcop caterisit de sinod, ori prezbiter, sau diacon de episcopul său, ar îndrăzni a lucra ceva a liturghiei, ori episcopul după obișnuirea cea dinainte, ori prezbiterul, ori diaconul. Să nu mai fie slobod lui nici întru al sinod, a-i fi nădejde de așezare, nici loc de răspundere să aibă, ci și cei ce se împărtășesc cu dânsul toți, să se lepede de la biserică, și mai ales, dacă aflând ei hotărârea cea dată asupra celor mai înainte ziși, ar îndrăzni a se împărtăși cu dânșii.

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că oricare arhieru se va caterisi de către sinod, ori prezbiter, sau diacon se va caterisi de către episcopul său, și fiind caterisit, ar îndrăzni a lucra vreo sfințită lucrare, precum mai întâi, adică arhieru a arhieriei, iar preotul pe a preoției, și diaconul a diaconiei, mai înainte de a se cerceta judecata lor la altă judecătorie bisericească mai înaltă, aceștia zic, să nu aibă mai mult nădejde de îndreptare la alt sinod, nici să li se dea loc de a se dezvinovăți. Fiindcă aceștia și cei asemeni, s-au făcut lepădați de către fiecare sinod, pentru aceasta că nu a îngăduit a rămâne în caterisirea sinodului, după canonul 37 din Cartaghen, dar și câți s-au împărtășit cu cei caterisiți știind caterisirea lor, toți să se depărteze din biserică²⁶⁸. Vezi și pe 28 apostolesc.

²⁶⁸Pe însuși canonul acesta îl pomenește sinodul al 4-lea în al 4-a praxă a sa, citit de Etie arhidiaconul și primichiriul bisericii mari. dar pentru ce canonul acesta mai în toate cărțile a practicelelor Sinoadelor se însemnează al 83 nu mă dumiresc? Poate că să fie greșeală a scrierii (fața 149 tomul al 2-lea al sinodalelor). Însemnează însă, fiindcă la sinodul acesta a fost exarh Evsevie Arianul, și următorii lui. Pentru aceasta nerânduit l-au lăsat, ca să le ajute, împotriva părinților care atunci se goneau de dânșii, și mai ales împotriva marelui Atanasie. Pentru aceasta Sfântul Atanasie, și Sfântul Ioan Hrisostom, după Socrat cartea 6 cap 18 au prihănit canonul acesta, că nu este soborniceștii biserici, ci acelei a Arienilor. Că și pe Atanasie prin canonul acesta l-au caterisit Evsevianii, și pe Hrisostom au căutat să-l caterisească

CANONUL 5

Oricare prezbiter, sau diacon, defăimând pe episcopul său, s-a despărțit pe sineși de biserică, și osebit a adunat, și jertfelnic a așezat, și, chemându-l episcopul, nu s-ar supune, și nu ar vrea lui a i se pleca, nici l-ar asculta, și întâi, și al doilea chemându-l, acesta desăvârșit să se caterisească, și vindecare să nu mai dobândească, nici cinstea sa să poată a o lua. Iar de ar stărui tulburând, și gâlcevind biserica, prin stăpânirea cea din afară, ca pe un tulburător a-l întoarce.

TÂLCUIRE

Din canonul 31 apostolesc este luat și canonul acesta, care hotărește să se caterisească clericii cei ce defăimând pe arhiereul lor, și deosebindu-se de biserică, vor liturghisi deosebi, și nici chemându-i îl vor asculta. Iar dacă și după caterisis, nu vor înceta a tulbura biserica și pe arhiereu, să se înțeleptească prin stăpânirea politicească²⁶⁹.

CANONUL 6

Dacă oarecine de episcopul său s-a făcut achinonitos (neîmpărtășit) să nu se primească mai înainte el de alții, de nu s-ar primi de însuși episcopul său. Sau, sinod făcându-se, întâmpinând se va dezvinovăți, și încredințând pe sinod, ar primi altă hotărâre. Și această hotărâre va fi la mireni, și la prezbiteri, și la diaconi, și la toți canonicii. [apostolesc: 32; sinod 1: 5; Sofia: 1; Antihia: 6; Sard: 14; Cartaghen: 11, 37, 141]

episcopii cei ce în Constantinopol s-au adunat împotriva lui. Fiindcă adică după ce s-au caterisit au sărit în scaun, fără a hotărî alt sinod cele pentru dânsul. Încă și Papa Inochentie în epistolia ce trimite către Constantinopoliteni pentru Hrisostom, prihănește pe un canon acesta după Sozomen cartea 8 cap 26 și după Dositei (foaia 133 despre cei ce au patriarhit în Ierusalim). Deci fiind zic, că și sfinții aceștia acest canon îl prihănesc. Iar ecumenicul al 4-lea sinod îl primește, precum am zis, și cel al 6-lea ecumenic. Pentru aceasta este trebuință a se prosdiorisi (a se rândui), ca să rămână neprihănit; adică, să nu aibă loc de dezvinovățire și nădejde de așezare episcopul acela ce se va caterisi, 1. La vinovății arătate, și drepte după canonul 28 apostolesc. 2. Nu de sinod particular de câțiva episcopi ai eparhiei, și din aceștia unul dând dreptate, iar altul osândind, după canonul 14 al acestui sinod din Antiohia (că atunci trebuie mitropolitul să cheme și din episcopii megieșitelor țări, ca să se cerceteze judecata, și să se dezlege toată îndoiala, după aceștia canon), dar ori de sinodul tuturor episcopilor eparhiei, care în conglăsuire osândind, iar nu neunindu-se după canonul 15 al acestuiași din Antiohia, ori de sinodul patriarhului ocârmuirii. 3. Și să fie față cel ce se judecă, și loc de răspundere să i se dea, după canonul 74 apostolesc, afară numai de s-a chemat, și nu au întâmpinat după aceștia apostolesc. 4. Și pârâșii să nu-i fie vrăjmași vederăți, nici aceiași să fie și pârâșii, și judecători, precum acestea s-au întâmplat la nelegiuita caterisire a lui Atanasie și a lui Hrisostom. Despre care vezi la subînsemnarea canoanelor 28 și 32 apostolești. Ci și prezbiterii, și diaconii, și clericii cei mai de jos, întâi trebuie a și căutat judecățile lor la Arhieriei lor. Iar de ar prihăni pe judecătorii lor, să cheme și pe alți megieși episcopi, ori și pe mitropoliții Eparhiilor lor, după canonul 36 din Cartaghen. Și cel 12 al acestuiași.

²⁶⁹ Și pe canonul acesta îl pomenește sinodul 4 în a 4-a praxă a sa, pe care îl însemnează al 84 poate prin greșeala scriitorului. Și l-a întrebuințat asupra lui Carosu, și a lui Dorotei arhimandriților, și a monahului Varsuma Sirul. Căci ei șchiopătând la credință, numeau episcop pe Dioscor, și după caterisirea lui. Și zice acolo sinodul, că de nu se vor supune aceștia hotărârii sinodului, se vor pedepsi de stăpânirea cea din afară după canonul acesta, pe care și canon al părinților, episcopii sinodului al 4-lea l-au propovăduit.

TÂLCUIRE

Oricare preot, sau diacon, sau cleric, sau mirean s-a aforisi de arhiereul său, să nu se primească de altul la împărtășire, fără numai de cel ce l-a aforisit. Ori de se va înfățișa înaintea sinodului, și încredințându-se sinodul de nevinovăția lui, va da altă hotărâre.

CANONUL 7

Nimeni din străini fără scrisori pașnice, să nu se primească.[apostolesc:12]

TÂLCUIRE

Poruncește canonul acesta, ca nici un străin să se primească de alt arhiereu, ne având scrisori slobozitoare de la arhiereul său.

CANONUL 8

Nici prezbiterii cei ce sunt prin sate să dea epistolii canonicești, decât către singuri învecinații episcopi să trimită epistolii. Iar horepiscopii cei neprihăniți să dea (epistolii pașnice). [apostolesc: 12; sinod 1: 8]

TÂLCUIRE

Oprește canonul acesta, de a da scrisori canonicești, adică recomandații, preoții cei ce se află prin sate, sau prin cetăți mici, pe unde nu umblă episcopul adeseori, adică Protopopii satelor, după Valsamon precum am zice horepiscopii, ci numai să scrie ei episcopilor celor ce se megieșesc, iar nu și celor mai depărtați. Că a singur arhiereului lucru este a scrie către arhieriei ce în locuri depărtate, și a da recomandații, ca să se cerceteze mai bine fețele, care au a le lua. Totuși și horepiscopii, ce vor fi prihăniți, pot să dea scrisori pașnice, adică, slobozitoare.

CANONUL 9

Episcopii tuturor eparhiilor, trebuie a cunoaște pe proestosul episcop cel ce este mitropolie, și el să primească purtarea de grijă a toată eparhia, pentru că la mitropolie din toate părțile năzuiesc toți cei ce au trebuință. Pentru aceea s-a socotit de cuviință ca el și cu cinstea să întreacă. Și nimic de prisos să facă ceilalți episcopi fără de dânsul, după vechiul canon al părinților noștri care stăpânește. Decât acestea singure, câte se cuvin eparhiei fiecăruia, și satelor ce sunt sub dânsa. Ca fiecare episcop să aibă stăpânire peste Eparhia sa, a ocârmui după cuviincioasa evlavie pentru fieștecine, și a face purtare de grijă de toată țara cea de sub cetatea sa, încât și prezbiteri a hirotonisi, și diaconi, și toate cu judecată a le împărți. Iar mai încolo nimic să se apuce a face, fără de episcopul mitropoliei. Nici el fără de socotința celorlalți. [apostolesc: 34]

TÂLCUIRE

Mai asemenea cu canonul 34 apostolesc este și acesta, după cuvinte, și după

înțelegere [noimă]. Drept aceea de vrei mai pe larg a ști, vezi la arătatul canon apostolesc.

CANONUL 10

Prezbiterii cei ce sunt în sate ori în politii, sau cei ce se numesc horepiscopi, de ar fi și luat hirotésie de episcopi, au socotit sfântul sinod ca să-și cunoască măsurile lor, și a ocârmui bisericile cele supuse lor, și cu grija acestora a se îndestula, și cu purtarea de grijă, și a așeza anagnoști și ipodiaconi, și catehisitori, și cu înaintarea acestora să se îndestuleze, dar nici prezbiter, nici diacon să îndrăznească a hirotonisi, fără de episcopul cel ce este în cetatea, căreia se supune și el, și satul. Iar de ar îndrăzni cineva să calce aceste hotărâte, să se caterisească, și de cinstea de care se împărtășește. Iar horepiscopul să e facă de episcopul cetății, căreia acela se supune. [sinod 1: 8]

TÂLCUIRE

Poruncește canonul acesta, că horepiscopii cei aflători prin sate, și prin mici cetăți, de au și hirotésie de episcop, însă trebuie să-și păzească hotarele lor, și să ocârmuiască numai pe bisericile cele supuse lor, și să hirotonisească numai anagnoști, ipodiaconi, și eforchistiși, adică catehisitori, dar nu și preoți, sau diaconi, fără de voia episcopului cetății aceleia, sub care sunt supuși, și ei și satele lor. Iar de vor călca aceasta să se caterisească. Vezi și subînsemnarea canonului al 8-lea al sinodului 1.

CANONUL 11

Oricare episcop, ori prezbiter, sau oricine din canonici, fără știrea, și scrisorile episcopilor ce sunt în eparhia aceea, și mai ales aceluia ce este în mitropolie, s-ar porni a se duce la împăratul, acesta să se izgonească, și lepădat să se facă, nu numai din împărtășire, ci și din vrednicia, de care se împărtășise. Ca unul ce îndrăznește să supere auzurile prea iubitoare de Dumnezeu împăratului nostru, afară de legiuirea bisericii. Iar de ar cere vreo de nevoie trebuință a năzui către împăratul, aceasta să o facă cu chibzuirea și socoteala episcopului celui ce este în mitropolia eparhiei, ori acelora ce sunt întru dânsa, și cu scrisorile acestora să se merinduiască [însoțească]. [Sard: 7, 8, 9, 20; Cartaghen: 117]

TÂLCUIRE

Oprește canonul acesta, de a merge vreun episcop, ori preot, ori cleric, la împăratul, și a-l supăra pentru ale sale cereri, fără de mare nevoie, dar și aceasta fiind, trebuie a o face cu sfatul mitropolitului său, și a episcopului eparhiei aceleia, și cu a lor scrisoare către împăratul, arătătoare și de eparhia din care el este, și de trebuința pentru care merge acolo.

CANONUL 12

Oricare prezbiter, sau diacon, caterisit de episcopul său, sau și episcopul

de către sinod, ar îndrăzni a supăra auzurile împăratului, de trebuință fiind ca la mai mare sinod de episcopi a se abate, și dreptățile cele ce socotesc că are, a le pune înaintea a mai mulți episcopi, și a aștepta cercetarea, și judecata cea de la dânsii. Iar dacă pe aceștia defăimând, ar supăra pe împăratul, acesta nici de o iertăciune să se învrednicească, nici loc de dezvinovățire să aibă, nici nădejde de așezare să aștepte. [sinod 2: 6; sinod 4: 17; Cartaghen: 115]

TÂLCUIRE

Din canonul acesta se face arătat, că dacă episcopul de sinod, sau preot, și diacon de arhiereul său, caterisiți, ar zice că se nedreptățesc, are voie a-și trage judecata la o mai mare judecatorie de episcopi, precum am zis la subînsemnarea canonului al 4-lea al acestuiași sinod.

CANONUL 13

Nici un episcop să îndrăznească de la altă eparhie, a se muta la alta, și a hirotoni în biserică pe oarecare spre înaintarea liturghiei, nici de ar duce pe alții cu sineși, fără numai chemat prin scrisori de s-ar duce, a mitropolitului adică, și a episcopilor celor împreună cu el, acelora adică la a căroră țară s-ar duce. Iar dacă, nimeni chemându-l, s-ar duce cu nerânduială, pentru hirotonia oarecăroră, și spre așezarea lucrurilor bisericești, care nu se cuvin lui, fără tărie să fie cele de dânsul lucrate, și el încă să-și ia pedeapsa cuviincioasă a nerânduiei sale, și a apucării celei fără cuvânt, caterisit fiind acum de aici înainte de sfântul sinod. [apostolesc: 35; sinod 2: 2; sinod 3: 8; sinod 6: 20; Antiohia: 22; Sard: 3, 11, 12]

TÂLCUIRE

Multe canoane opresc, de a merge episcop, în eparhia altuia, și de a hirotoni, ori alt lucru episcopesc a lucra, precum și canonul acesta asemenea oprește, și pe cel ce ar urma din potrivă îl caterisește.

CANONUL 14

Dacă vreun episcop pentru oarecare vinovății s-ar judeca, apoi s-ar întâmpla a fi împerechere pentru dânsul întru episcopii eparhiei (provinciei), unii adică, hotărându-l nevinovat pe cel ce se judecă, iar alții, vinovat. Pentru scăparea de toată îndoiala, s-au socotit de sfântul sinod, ca episcopul mitropoliei, de pe la eparhiile megieșitei țări să cheme pe alții oare care, care să mai judece, și îndoirea să o dezlege, spre a adeveri împreună cu cei ai eparhiei pricina cea nu să înaintea lor.

TÂLCUIRE

Dacă vreun episcop judecându-se pentru niscareva vinovății ale sale către episcopii eparhiei, va urma a nu se uni la o socoteală toți. Ci unii i-ar da dreptate, și alții l-ar învinovăți. Rânduiește canonul cele arătate, spre dezlegarea a toată îndoiala. Vezi și pe al 4-lea al acestuia și 74 apostolesc, și 6-lea al sinodului 2 și 9 și

17 ale sinodului 4.

CANONUL 15

Dacă vreun episcop pentru oarecare vinovății s-ar fi pârlat, și s-ar judeca de toți episcopii ce sunt în acea eparhie, și toți într-o unire o hotărâre ar da împotriva lui. Acesta de alții să nu se mai judece, ci să rămână adevărată hotărârea cea conglăsuată a episcopilor eparhiei. [apostolesc: 74; sinod 2: 6; sinod 4: 9, 17]

TÂLCUIRE

Însă dacă vreun episcop pârlat pentru a sale vinovății, s-ar judeca de către toți episcopii țării [eparhiei], și toți într-un glas ar face hotărâre asupra lui. El după canonul acesta, nu mai poate a se judeca la alți episcopi, ci să rămână adevărată hotărârea episcopilor cea într-un glas asupra lui. Că conglăsuirea aceasta a lor arată, că este adevărată caterisirea lui. Iar Zonara zice, că și toți episcopi eparhiei de l-ar judeca, însă nu toți s-ar conglăsi, în hotărâre, poate cel ce se judecă a-și ridica judecata sa la altă judecătorie mai mare de episcopi.

CANONUL 16

Oricare episcop vacant [fără eparhie] aruncându-se pe sineși asupra vreunei biserici ce nu are episcop, ar răpi scaunul fără de sinod întreg. Acesta să fie lepădat, măcar și tot poporul, pe care l-a răpit, de l-ar alege pe el. Iar sinod întreg acela să fie, la care este de față împreună și mitropolitul. [apostolesc: 14]

TÂLCUIRE

Episcopul vacant este care n-are biserică ori pentru că el n-a primit pentru răutatea eparhiaților lui, și nu pentru a sa răutate, după canonul 36 apostolesc, ori pentru altă binecuvântată pricină; de va răpi scaunul vreunei Eparhii văduve, de asemenea pricini, fără a i-l da sinodul Arhiereilor, și mitropolitul. Poruncește canonul să se scoată din acea eparhie, măcar și tot norodul de l-ar voi. Vezi pe cel apostolesc 14.

CANONUL 17

Dacă vreun episcop luând hirotesie de episcop, și rânduindu-se a purta grijă de popor, nu ar fi primit slujba, nici s-ar pleca a se duce la biserica ce încredințată lui. Acesta să fie achinonitos [neîmpărtășit], până când fiind nevoit ar primi, ori va rându-i ceva pentru dânsul sinodul cel desăvârșit al episcopilor eparhiei. [apostolesc: 36]

TÂLCUIRE

De se va hirotonisi cineva, prin sfințita săvârșire a rugăciunilor, episcop al vreunei eparhii, și nu s-ar pleca a merge la acea încredințată lui, poruncește canonul acesta, ca să se despartă de cuminecarea cu sinepiscopii săi, până când sau s-ar îndupleca a merge, ori sinodul cel ce are de față pe mitropolitul ar hotărî, ce să se facă pentru el. Că pentru binecuvântatele pricini ce le-ar arăta înaintea

sinodului, poate sinodul acela să-l primească și să-l dezlege de certarea necuminecării.

CANONUL 18

Dacă vreun episcop hirotonisindu-se la parohie, nu s-ar duce la ceea pentru care s-a hirotonisit, nu din a sa pricină, ci ori pentru lepădarea poporului, ori pentru altă pricină, care nu s-a făcut din partea sa. Acesta să se împărtășească de cinste, și de liturghisire. Numai nimic să supere lucrurile bisericii, unde ar merge. Și să aștepte acesta, ceea ce întregul sinodul eparhiei judecând, ar hotărî ce-i stă înaintea. [apostolesc: 36]

TÂLCUIRE

Mai aceleași ce și canonul cel mai de sus, și acesta le cuprinde, care și cel 36 al apostolilor le cuprinde. Deci episcopul cel ce nu pentru vreo pricină a sa vrednică de prihănit, ci ori pentru răzvrătirea eparhioților, ori pentru altă pricină binecuvântată, nu ar merge la eparhia pentru care s-a hirotonisit; să aibă și cinstea de arhieru, și sfințitele lucrări cele cuviincioase arhierelui să le lucreze. Însă smintelile, și tulburări în străinele eparhii, unde s-ar afla el să nu pricinuiască (că fără știrea și voia arhierelui locului, nici o lucrare arhierască poate să facă), ci să aștepte, până ce sinodul cel întreg și cu mitropolitul va rândui pentru dânsul ceva.

CANONUL 19

Episcop să nu se hirotonisească fără sinod, și ființa de față a celui ce-i în mitropolia eparhiei [a provinciei sau țării]. Și acesta fiind față negreșit, că mia bine este a fi împreună cu el toți împreună slujitorii cei ce sunt în eparhie, și să cade prin scrisoare a chema cel ce este în mitropolie. Și de ar întâmpina toți, mai bine este. Iar de ar fi cu anevoie aceasta, cei mai mulți însă negreșit trebuie a fi de față, ori prin scrisori să se facă de un suflet. Și așa cu a tuturor, ori venire de față, ori hotărâre, să se facă așezarea lui. Iar s-ar face într-alt chip afară de cele hotărâte, nimic să poată hirotonia. Iar de i s-ar face așezarea după canonul hotărât, dar unii ar zice împotriva din însăși a lor prigoană, să se țină hotărârea celor mai mulți. [apostolesc: 1; sinod 1: 4, 6]

TÂLCUIRE

Puțină osebite are canonul acesta de cel al 4-lea al sinodului 1. Deci mai pe larg de voiești să înțelegi, vezi acolo.

CANONUL 20

Pentru trebuințele bisericești, și pentru dezlegările (pricinilor) celor nedumerite, s-a socotit a fi bine, de două ori în an să se facă sinoade de episcopi în fiecare eparhie. Odată adică, după a treia săptămână a sărbătorii Paștilor, ca în a patra săptămână a cincizecimii, să se încheie sinodul, înștiințând pe eparhióți cei ce sunt în mitropolie. Iar cel al doilea sinod să se

facă pe la idus a lui octombrie, care este a zecea ipervereteu²⁷⁰ ca, la însăși sinoadele acestea să vină prezbiterii, și diaconiii, și toți cei ce li se pare că se nedreptățesc, și de la sinod să dobândească judecată. Însă să nu poată oarecare de sineși a le face, fără de aceia căroră li s-au încredințat mitropoliile. [apostolesc: 37; sinod 1: 5; sinod 4: 19; sinod 6: 8; sinod 7: 6; Laodiceea: 40; Cartaghen: 26, 60, 61, 81, 84, 85, 104]

TÂLCUIRE

Și canonul acesta, puțină osebite are de cel apostolesc 37. Pentru aceasta cel ce va voi mai cu amăruntul a cerceta să caute acolo.

CANONUL 21

Episcopul de la altă parohie la alta să nu se mute, nici de voia sa aruncându-se pe sineși asupra ei, nici popoare silindu-se, nici de episcopi nevoindu-se. Ci să rămână la biserica care i s-a sortit de Dumnezeu din început, și să nu se strămute de la ea, după hotarul cel pentru aceasta așezat acum mai înainte. [apostolesc 14; sinod 1: 15; sinod 4: 5; Sard: 1, 2; Cartaghen: 57]

TÂLCUIRE

Puțină osebite are și acesta de cel 14 apostolesc pe care și citește-l.

CANONUL 22

Episcopul să nu între în străină cetate de nu este supusă lui, nici în satul ce nu-i în partea lui, pentru hirotonia cuiva, nici să așeze prezbiteri, ori diaconi, în locuri supuse altui episcop, fără numai cu voia a însuși episcopului locului. Iar de ar îndrăzni cineva una ca aceasta, fără putere să fie hirotesia [punerea mâinilor], și el să dobândească certarea de la sinod. [apostolesc: 35; sinod 2: 12; sinod 3: 8; sinod 6: 20; Antiohia: 13]

TÂLCUIRE

Și acesta este unit cu cel 13 al însuși acestuiași sinod. Vezi și pe cel 35 apostolesc.

CANONUL 23

Episcopul să nu fie iertat în locul său a așeza pe altul moștenitor, măcar către sfârșitul vieții de ar fi. Iar de s-ar face ceva de acest fel, fără tărie să fie așezarea. Ci să se păzească legiuirea cea bisericească, care cuprinde, că nu trebuie într-un alt chip a se face, decât cu sinod, și prin cercetarea episcopilor, celor ce după adormirea celui ce a răposat, au stăpânirea a ridica pe cel vrednic. [apostolesc: 76]

²⁷⁰ Ipervereteu este numele lunii siromachidonește.

TÂLCUIRE

Și canonul acesta următor fiind celui al 76 apostolesc. Caută acolo.

CANONUL 24

Cele ale bisericii, pentru biserică bine este a se păzi cu toată sârguința, și buna cunoștință. Și credința cea către privitorul a toate, și judecătorul Dumnezeu. Care și a se chivernisi se cuvine cu judecata și stăpânirea episcopului căruia îi este încredințat tot poporul, și sufletele celor ce se adună. Și arătate să fie cele ce sunt în partea bisericii cu știrea celor dimprejurul lui, a prezbiterilor adică, și a diaconilor. Ca să țină aceștia și să nu le fie necunoscut, care sunt ale bisericii, încât nimic să le fie lor neștiut. Ca, de se întâmplă episcopul să schimbe [să moară] viața, arătate fiind lucrurile cele ce sunt în partea bisericii. Că drept și plăcut este și la Dumnezeu, și la oameni, cele osebite ale episcopului, oricărora ar voie el, a le lăsa, iar cele ale bisericii, pentru dânsa a se păzi. Și nici biserica să sufere pagubă, nici episcopul, cu pricinuirea bisericii, să se jefuiască. Sau să cadă și în ispite cei din partea lui, și el împreună după moarte cu ocară să se îmbrace. [apostolești: 38, 40]

TÂLCUIRE

Din canonul 38 și 40 al apostolilor este alcătuit acesta, deci și la acesta cel ce va voi mai cu deamăruntul a ști, să caute la acelea.

CANONUL 25

Episcopul să aibă stăpânirea lucrurilor bisericii, ca să le chivernisească pentru toți cei ce au trebuințe, cu toată evlavia și frica lui Dumnezeu. Dar să se împărtășească și el de cele trebuincioase (de ar avea trebuință) la trebuințele sale cele de nevoie, și frații cei străini ce se ospitează de dânsul, încât după nici un chip ei să se lipsească, după dumnezeiescul apostol, ce zice: „Având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea ne vom îndestula” [1 Timotei 6: 8]. Iar de nu s-ar îndestula cu acestea, ci ar schimba lucrurile în casnicele sale trebuințe, și veniturile bisericii, sau rodurile țărinilor, nu cu știrea prezbiterilor, ori a diaconilor le-ar încredința în mâna cuiva, ci în mâna prietenilor, sau a rudelor, sau a fraților, sau a fiilor săi, ar da stăpânirea, spre a se păgubi pe ascuns prin unii ca aceștia socotelile bisericii; acesta să dea seamă sinodului eparhiei [țării], iar dacă și întru alt chip ar cleveti episcopul și prezbiterii cei împreună cu el, ca cele ce se cuvin bisericii, la sineși trăgându-le ei, încât să înghesuiască pe săraci, și clevetire și ocară să grămădească, cuvântului (bisericii), și acelor ce așa chivernisesc, și aceștia să dobândească îndreptarea, ceea ce se cuvine, cercând sfântul sinod. [apostolești: 38, 41]

TÂLCUIRE

Și canonul acesta asemeni este alcătuit din cel 38 și 41 apostolesc. Și rânduiește, ca episcopul să aibă stăpânirea spre a împărți cu evlavie, și cu frica lui Dumnezeu veniturile bisericii la toți săracii, și străinii, încât a nu se lipsi ei nici de un lucru de nevoie. Să se împărtășească însuși el dintr-însele, cu cele numai de nevoie și trebuitoare (de va fi sărac), că zice dumnezeiescul apostol că având noi hrană și îmbrăcăminte, să ne îndestulăm cu acestea numai, și să nu căutăm cele de

prisos. Iar dacă episcopul nu s-ar îndestula, numai cu cele de nevoie, ce ar cheltui cele ale episcopiei ori ale mitropoliei la trebuințele sale, fără știrea și socotința preoților, și a diaconilor ce economisesc acestea, ori ar dăruia stăpânirea acestora la fiii, și la rudele sale, ca cu chipul acesta să nu poată da seamă curată economiei lui, de veniturile lucrurilor acestora (bisericești), zicând poate, că și arhiereul, și rudele lui, le răpesc. De va face, zic, episcopul aceasta, să se pedepsească de sinodul eparhiei. Iar dacă iarăși episcopul, și preoții cei împreună economi cu dânsul, și diaconiii, vor trage ei veniturile lucrurilor bisericești, și săracii frați se strâmtorează, lipsindu-se de ajutorul cel dintr-însele, și pe lângă acestea prihană, și ocară se pricinuiește însuși acestora ce economisesc lucrurile bisericii, și samei cei ei dau pe tot anul (nefiind curată, ci vicleană și tâlhărească) de ar face aceasta ei, să se îndrepteze de sinod, hotărând, și cuviincioasa lor pedeapsă și economia, ce se cade să se facă la acest fel de lucruri.

PROLEGOMENA

DESPRE LOCALNICUL SINOD DIN LAODICHIA

Sfântul și localnicul sinod cel adunat în Laodichia²⁷¹, mitropolia [capitala] Pacaticeștei Frighiei, s-a făcut după cei mai mulți în anul 364 și mulți părinți la dânsul adunându-se de la multe eparhii [provincii] ale Asiei²⁷² au așezat canoanele acestea, de nevoie fiind ele spre buna rânduială și așezarea bisericii; care se întăresc, nehotărâtor adică de canonul 1 al sinodului 4 și de cel 1 al celui al 7-lea, iar hotărâtor de cel al 2-lea al sinodului 6 prin întărirea aceasta ia oarecum putere de Ecumenic.

CANOANELE CELE 60 ALE SFÂNTULUI LOCALNICULUI SINOD CELUI ADUNAT ÎN LAODICHIA, TÂLCUITE

CANONUL 1

După bisericescul canon, cei ce slobod și legiuit s-au împreunat prin a doua nuntă, și nu s-au împreunat pe ascuns, puțin timp trecând, și petrecând ei în rugăciuni, și în posturi, trebuie, după iertare să li se dea împărtășirea. [sinod 1: 12; Anghira: 7]

TÂLCUIRE

Canonul aceasta rânduiește, ca cei însoțiți prin a doua nuntă, după puțină vreme să se împărtășească cu dumnezeieștile Taine, după chipul iertării, pentru nevoia, și aprinderea firii. Numai de este nunta lor aceasta a doua slobodă, și legiuită, adică de nu este oprită pentru oarecare rudire. De nu s-au împreunat mai înainte de a se blagoslovi, și dacă după nuntă se vor pocăi, postindu-se, și rugându-se. iar marele Vasilie un an, ori doi, oprește pe aceștia de împărtășire, și se vede, că

²⁷¹Laodichia aceasta, este osebită de Laodichia aceea de la malul mării ce este în Siria, și care de obște se zice Lihe. Iar Laodichia aceasta, de care ne este cuvântul, de turci acum se numește Eshi Isar, a fost cinstită cu scaun de mitropolit, sub care se află 12 episcopi. Din această Laodichie s-a scris epistolia lui Pavel cea întâi către Timotei, precum se vede la sfârșitul ei.

²⁷²Se vede însă că acest sinod nu s-a adunat numai ca să așeze aceste canoane, ci și pentru altă pricină; care este aceasta, fiindcă oarecare în Asia și în Frighia aceasta pacaticească, se îndoiu și nu se dumureau pentru dogmele credinței, nemărturisind pe Sfânta Treime Deoființă. De care luând știre binecinstitorul de Dumnezeu împărat Valentinian, a poruncit a se aduna sinod în Iliric, și mărturisirea credinței ceea ce s-a hotărât și s-a adunat în acele sinod, care fiind întocmai cu credința cea întărită în Niceea, să se trimită și la episcopii Frighiei acesteia; și le scrie toate acestea Teodorit, în cartea 4 cap 6, 7 și 8: „Că aflând împăratul Valentinian zice, că unii în Asia și în Frighia se îndoiesc despre dumnezeieștile Dogme, a poruncit să se adune sinod în Iliric” (și s-a făcut acesta în anul 365 după tomul al doilea al sinodicalelor la scară, adică când au adunat acest de la Laodichia); au trimis încă și scrisoare împăratească aceștiași împărat către Frighia, așa fiind suprascrisă. „Avtocratorii cei mari, și pururea prea cinstiții, biruatorii Augusti, Valerian, și Val, și Gratian, episcopilor ocârmuirii, Asianești, și ai Frighiei, Carofrighiei, și Pacatianiei, să se bucure întru Domnul”. Așisderea și sinodul cel adunat în Iliric pe lângă acestea trimițând așa scrie: „episcopii Iliricului, bisericilor lui Dumnezeu și episcopilor ocârmuirii, Asianești, ai Frighiei, ai Carofrighiei, și ai Pacatianiei, să se bucure întru Domnul”. Însemnează însă și aceasta: că epistolia apostolului Pavel numită cea aducă în Laodichia, nu este adevărată ci mincinoasă, că o a lepădat pe ea sfântul al 7-lea ecumenic sinod, în praxa 6.

în puțină vreme îi iartă sinodul acesta pentru postul lor, și rugăciunea, și pentru pocăința lor. Citește pe cel 12 a sinodului 1 și cel 7 din Anghira.

CANONUL 2

Cei ce au păcătuit în feluri de greșale, și îngăduiesc în rugăciunea mărturisirii și a pocăinței, și fac, întoarcerea de la răutăți desăvârșit după măsura greșalei, vreme de pocăință dându-li-se unora ca acestora, pentru îndurările și bunătatea lui Dumnezeu să se aducă la împărtășire. [sinod 1: 12]

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că măcar în feluri de păcate de ar cădea cineva, dar le mărturisește, și le urăște, și se întoarce despre ele, rugându-se, și pocăindu-se lui Dumnezeu; unul ca acesta, dându-i-se de duhovnicul său vreme de pocăință, și de canon, măsurată cu rele ce a făcut, să se ierte, și să se împărtășească cu dumnezeieștile Taine. Nu pentru sânguința, și vrednicia lui, ci pentru nemărginita mila lui Dumnezeu. Care primește pe toți cei ce se întorc.

CANONUL 3

Nu se cuvine cei de curând luminați, a se aduce în tagma ieraticască. [apostolesc: 80].

TÂLCUIRE

Canonul acesta urmând celui 80 apostolesc. Vezi și tâlcuirea lui acolo.

CANONUL 4

Nu se cuvine cei ierosiți să îndatorească, și să ia dobânzi, și cele ce se zic jumătăți de dobânzi. [apostolesc: 44]

TÂLCUIRE

Nu se cade cei sfințiți să împrumute pentru ca să ia camătă și jumătăți de camătă sau din cursul monedei. Vezi la canonul 44 apostolesc.

CANONUL 5

Nu se cuvine să se facă hirotoniile în ființa de față a auzitorilor²⁷³.

²⁷³Însemnează că Zonara și Valsamon la aceasta zic, că hirotonie aici numește canonul psifii [voturi] și alegerile celor ce se Ierosesc, care când se fac, nu se cuvine a fi de față oarecare mireni, care să audă cele ce se zic, ca nu auzind niscaiva prihăni asupra celor ce se aleg să se smintească, și să se îndemne spre răutate. Iar alții zic că hirotoniile cele prin rugăciuni sunt aceste zise (pentru că hirotonie se zice și alegere și psifii, și hirotonia ceea ce se face prin rugăciuni, precum am zis în tâlcuirea canonului 1 apostolesc) și că nu se cuvine a se face (zic cea a doua) când sunt de față ascultători, care era una din rânduielile cele patru ale celor ce se catehisesc, ci când ies aceia din biserică, și rămân singuri credincioșii, atunci să se facă, adică după ce zice diaconul, câți vă catehiți ieșiți, pentru că nu se cuvine unii ca aceștia neînvățați fiind în credință și nebotezați să asculte înfricoșatele rugăciunile acelea, ce se zic peste cei ce se hirotonisesc. Trebuie însă cei ce zic așa să-și aducă aminte, că hirotonia episcopului, care mai ales este prea săvârșitoare și prea Dumnezeiască. Se face într-o vreme, când încă sunt în lăuntru cei ce se

[apostolești: 30, 61; Laodiceea: 13; Cartaghen: 59]

CANONUL 6

Să nu fie iertat iereticilor să intre în casa lui Dumnezeu, stăruind ei în eres. [apostol: 45, 65]

TÂLCUIRE

Nu sloboade canonul acesta pe eretici să intre în biserica lui Dumnezeu, cea de ortodocși ținută, dacă nu vor a se întoarce și stăruie în eres. Vezi și cel apostolesc 45

CANONUL 7

Cei din eresuri, adică din Navatiani, sau Fotiniani, ori din Patrusprezeceni ce se întorc, ori Catehumein ar fi ori credincioși de ai lor, să nu se primească, mai înainte de anatematisi tot eresul, iar mai cu deadinsul pe acela întru care se ține, și atunci pe cei ce se ziceau la dânșii credincioși, învățându-i simbolurile credinței, și ungându-i cu sfânta ungere [hrismă], așa să se împărtășească cu sfintele Taine. [apostolesc: 46, 47; sinod 2: 7]

TÂLCUIRE

Asemenea cu canonul al 7-lea al sinodului 2 zice și acesta, că Navatianii (pentru care vezi pe al 8-lea al sinodului 1) și Fotinianii (pentru care vezi pe cel 1 al sinodului 2) și Patrusprezeceni (pentru care vezi pe cel 7 al sinodului 2) întorcându-se la ortodoxie, să nu se primească, la împărtășirea Tainelor până ce vor anatematisi toate eresurile, iar mai cu deadinsul pe al lor. Ori catehumeni de ar fi, ori cei ce la dânșii se numesc credincioși. Apoi aceasta făcând, și dogmele adevăratei credințe învățând, rânduiește chipul cu care să se primească. Fiindcă se botezau aceia întocmai, ca și cei ortodocși, și pentru aceasta nu trebuie a se boteza a doua oară. Vezi și pe cele apostolești 46, 47 și mia ales pe cel al 7-lea al sinodului 2.

CANONUL 8

Cei ce se întorc de la eresul celor ce se zic frighi, de ar fi și în clerul cel la dânșii socotit, de s-ar zice și prea mari. Unii ca aceștia cu toată sânguința să se catehisească, și să se boteze de episcopii bisericii, și de prezbiteri. [apostolești:

catehiesc. Fiindcă se face mai înainte de apostol. Și cei ce se catehiesc ies după citirea Evangheliei. Și nicăieri este scris, când se hirotonisește episcopul, mai înainte să iasă cei ce se catehiesc. Ci nici pentru hirotonia preoților, se cuvine a se înțelege așa precum ei zic. Că și fără a fi hirotonie, cei ce se catehiesc după obicei, mai înainte de vremea aceea a hirotoniei preoților, sunt scoși afară. Drept aceea socotința cea mai dinainte mai bine nimerește, că la alegerile episcopului nu trebuie a fi mireni, fiindcă se întâmplă multe învingeri de vorbe între alegători, și până în ziua de astăzi, măcar că nu se face precum se cuvine lucrul, alegerile însă se face în taină. Iar hirotonia se face în ființa tuturor, pentru ca să se ia ca niște martori, și împreună lucrători cei de față, cântând împreună Axios, după canonul al 7-lea al lui Teofil al Alexandriei. Las a zice că înfricoșatele acelea rugăciuni se citesc în taină, unde de multe ori nici credincioși cei ce sunt pe aproape pot a le auzi.

TÂLCUIRE

Și canonul acesta este unit cu cel al 7-lea al sinodului 2. Hotărăște dar, ca și acela, că cei ce se cheamă Frighi, adică montaniști, dacă întorcându-se către Ortodoxie, se cuvine ca Ellinii a se catehisi, și a se boteza de către episcopi, și prezbiteri după cercetare și adevărire, măcar de ar fi aceia și din cei ce se numesc preamari, precum dascăli și covârșitori altora, măcar de ar fi și din cei ce de către aceștia se numesc, nefiind adevărați clerici. Citește și pe cele 46, 47 apostolești, și mai ales pe al 7-lea al celui al 2-lea.

CANONUL 9

Să nu fie iertat a merge cei ai bisericii, la cimitirele, ori la cele ce se zic martirii ale tuturor ereticilor, pentru rugăciune, ori pentru vindecare. Ci unii ca aceștia, de vor fi credincioși, să se facă achinoniți [neîmpărtășiți] până la o vreme, iar pocăindu-se, și mărturisindu-se că au greșit, să se primească. [apostolesc: 45]

TÂLCUIRE

Nu numai ereticii nu se cade a intra în bisericile dreptslăvitorilor, ci nici cei ai bisericii, adică mirenii cei credincioși, să meargă la cimitirele [țintirimile] ereticilor, unde oarecare numiți ai lor sau îngropat, ori la lăcașurile, în care mucenici ai ereticilor sunt îngropați; că mulți și dineretici în vremea goanei și a Idolatriei, până la moarte au suferit, pe care mucenici i-au numit cei de o socoteală cu dâșii. Dar nicidecum ortodocși creștini, zic, se cuvine a merge la aceștia, ori pentru rugăciune, sau pentru a se vindeca, adică, sau pentru ca să-i cinstească, ori pentru a căuta tămăduire de la aceștia în bolile lor. Iar câți vor voi a o face aceasta, poruncește canonul acesta, să se aforisească pe o vreme, până când se vor pocăi, și vor mărturisi că au greșit. Vezi și pe cel 45 apostolesc.

CANONUL 10

Nu se cuvine, ca cei ai bisericii cu ne băgare de seamă să împreuneze spre împărtășirea nunții pe fiii lor cu eretici. [sinod 4: 14]

TÂLCUIRE

Nu se cade cei ai bisericii²⁷⁴ adică atât clericii cât și mirenii dreptslăvitori, a-și însoți prin nuntă pe fiii, sau fiicele lor cu fețe ereticești, nefăcând deosebire între dreptcredincios și eretic. Citește și pe cel 14 al sinodului al 4-lea.

²⁷⁴Precum sinodul acesta în cel mai de sus al 9-lea canon zice să nu meargă la cimitirele ereticilor cei ai bisericii, adică clericii, ori mirenii cei credincioși, care și însuși el aceasta tâlcuiește. Asemenea și în acest canon zicând ca cei ai bisericii că nu se însoare cu ereticii, să înțelege și clericii și mirenii creștini.

CANONUL 11

Nu se cuvine, să se așeze în biserică cele ce se zic prezbitere, adică întâișezătoare. [sinod 1: 4]

TÂLCUIRE

Zonara și Valsamon zic, că acest canon rânduiește ca să nu se facă în biserică femeile cele ce se zic bătrâne, și înaintea celorlalte șezătoare. Ci nici să se numească cu acest nume, căci în vremea veche erau la biserici, femei ca acestea bătrâne, punând pe celelalte femei la rânduială, unde, și cum să stea, și să șadă fiecare în biserică. Care lucru fiindcă se făcea pentru rea agonisire, și mândrie, le-au oprit canonul de la aceasta. Iar alții zic, că bătrânele acestea și întâi șezătoare le oprește canonul a nu se așeza, adică a nu se hirotoni prin rugăciuni (nu a nu se face ele diaconițe) ci cu acest nume de bătrâne, și întâi șezătoare.

CANONUL 12

Episcopii cu judecata mitropoliților, și a episcopilor celor dimprejur să se așeze la începătoria bisericească, fiind de multă vreme cercați, și în cuvântul credinței, și în viețuirea dreptului cuvânt. [apostolesc: 1; sinod 1: 4]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, ca cu judecata, și alegerea mitropoliților și a episcopilor eparhiei, să se hirotonisească și să se pună episcopii, fiind de mulți ani cercați, și mărturisiți, și după ortodoxele dogme cele ale credinței, și după viețuirea cea îmbunătățită cu drept cuvânt făcută. Vezi și pe cel 1 apostolesc, și al 4-lea al sinodului 1

CANONUL 13

Nu se dă voie celorlalți să facă alegerile celor ce au să se așeze în ieratie. [apostolești: 30, 61; Laodiceea: 5; Cartagina: 59]

TÂLCUIRE

Oprește canonul acesta de a face noroadele, și neregulatele gloate de prin cetăți, alegile și psifiile, celor ce au să se hirotonească ierei (ori și arhieriei). Întâi că după dreptul cuvânt unii ca aceștia trebuie a se alege de arhieriei, și de sinieriei, urmând și împreună alegerile cele de la popor; și al 2-lea că poate cei mai înțelepți și mai evlavioși mireni se cuvine împreună să aleagă cu episcopii, și preoții pe cele ce urmează a se hirotonisi lor preot (sau și arhieriu), dar nu și norodul cel prost și neregulat, pentru gâlcevile ce pot urma întru alegerile lor, unii pe unul alegând, și alții pe altul.

CANONUL 14

Să nu se trimită cel sfinte în alte parohii la sărbătoarea Paștilor, sub cuvânt de blagoslovenii.

TÂLCUIRE

Aveau obicei cei vechi se trimită la vremea Paștilor dumnezeieștile Taine de la o eparhie la alta, pentru blagoslovenia, și sfințenia acelora, către care se trimiteau²⁷⁵. Pe care obicei îl oprește canonul acesta. Fiind necuviincios lucru a se purta Preasfintele Taine prin căi depărtate, fără de mare nevoie.

CANONUL 15

Nu se cuvine mai mult decât canonicității psalți cei ce se suie în Amvon, și cântă de pe membrane [carte de piele], să cânte în biserică alții oarecare. [sinod 6: 75]

TÂLCUIRE

Oprește canonul acesta de a cânta în biserică fieștecine. Ci numai cântăreții cei canonicști adică cei numărați în cler, și hirotoniți la fiecare biserică, care și în Amvon se suie, și cântă pe psaltichii de membrană, sau și de hârtie, căci urmează nerânduială și hasmodie de ar cânta cel neînvățat. Și dimpotrivă buna rânduială, dacă cântă rânduiții psalți. Vezi și pe canonul 75 al sinodului 6.

CANONUL 16

Sâmbăta împreună cu alte Scripturi să se citească și Evanghelia.

TÂLCUIRE

Din canonul acesta se arată că în vremea veche biserica nu avea așezarea aceasta ce o are acum. Căci atunci când se adunau credincioșii la Liturghie, sau la lauda cea de dimineață a sâmbetei, nu se citea Evanghelia, ca acum²⁷⁶. Iar Valsamon

²⁷⁵Însemnează că după Evstratie în cea pentru Taine foaia 284 pentru multe pricini atunci se ținea sfântul Artos. 1. Spre a se împărtăși miercurile, și vinerile, și alte ori când voiau creștinii (fiindcă nu se făcea în toate zilele Liturghie) și în răsărit precum zice Vasilie în epistolia cea către Chesaria Patrichia, și în anus precum mărturisește Ciprian în epistolia 56. Și Ieronim în cea către Pammahie, până în anii împărăției creștinilor; 2. pentru cei bolnavi; 3. pentru cei călători; 4. Pentru cei ce se mutau (din viață); 5. după Sfântul Iustin Apologia 2 cea pentru creștini, și pentru cei ce nu puteau fi de față Liturghie pentru boală, sau pentru altă binecuvântată pricină. Căroră prin diacon li se trimitea. 6. după acest canon, spre a le trimite la Paști de la o eparhie la alta; nu numai ca spre darul blagosloveniei precum o ia canonul acesta, ci și spre darul unirii și al sinchinoniei [împreună împărtășire]. Pe care zic arătat. Trimiteau episcopii sfântul Artos către alți episcopi pentru ca să arate cu aceasta, că-i cunosc pe ei cuminecați, și ortodocși, precum dimpotrivă, dacă nu le trimite, arătau, că îi au pe dânșii necuminecați. Pentru aceasta și Evsevie bisericeasca Istorie cartea 5 cap 26 scrie, că sfințitul mucenic Irineu a zis către Victor al Romei, când acesta se pricea cu Asienii pentru sărbătoarea Paștilor. „Că prezbiterii cei mai înainte de tine oarecăroră parohii trimite Evharistia, precum Papii cei mai înainte de tine, Anichit adică, Pios, Ighii, Telesfor, și Xist, trimite Evharistia la episcopii cei din Asia, și cum tu îndrăznești ai avea Achinoniți?” Vezi foia 308 pe aceștia Evstratie.

²⁷⁶Am zis, că nu citeau Evangheliile. Pentru că celelalte pomeniri ale apostolilor, ori conscrierile proorocilor se citeau la dumnezeiasca Liturghie, precum zice Sfântul Iustin Filosoful și mucenicul în a doua Apologhie pentru creștini, care Liturghie nu numai duminica se făcea, ci și sâmbăta, după Hrisostom, și mai ales psalmii lui David totdeauna se cânta în biserică, și la slujba cea de dimineață, și la cea de seară, și în toate slujbele, și la săvârșirile sfintelor Taine, după Arghentie, foaia 271 a celei despre Taine. Că și monahii se cuvine a citi în fiecare zi din Scriptura cea nouă, și mai ales din Sfânta Evanghelie. O mărturisesc aceasta arătat și o orânduiesc atât marele Vasilie în trimiterea cea către Hilon,

zice, că pentru aceasta rânduiește canonul acesta, să se citească Evanghelia sâmbăta împreună cu celelalte Scripturi, pentru că atunci mulți creștini iudaisind, precum serbau despre tot lucrul sâmbăta, așa și de a cânta sfințite cântări, și de a citi Dumnezeiasca Evanghelie, și sfințitele Scripturi.

CANONUL 17

Nu se cuvine să grămădească psalmii întru adunări, ci printre fiecare psalm, să se facă citire. [sinod 6: 75]

TÂLCUIRE

Poruncește canonul acesta, să nu se cânte deodată toți psalmii lui David, în adunările, și slujbele bisericii, ca nu pentru lungimea lor, să se îngreuneze norodul, și să iasă din biserică. Ci printre psalmi să se facă citire și rugăciune, ca norodul să se odihnească puțin, și cu înpestrirea aceasta mai îmbărbătându-se mintea, și mai trezvind-se, precum zice marele Vasilie (vezi după Platin 37) să înceapă iarăși a cânta psalmi. Și aceasta este pricina, pentru care dumnezeieștii părinți au împărțit Psaltirea în 20 de catisme, și printre catisme au pus tropare și rugăciuni. Care se află la multe psaltiri, și manuscrise, și tipărite. Vezi și pe cel 75 al sinodului al 6.

CANONUL 18

Aceeași slujbă a rugăciunilor totdeauna și în ceasul al nouălea, și seara să fie datorie a se face.

TÂLCUIRE

Se vede că canonul acesta, rânduiește, ca de toți să se zică rugăciunile cele întărite de sinod, și nu altele noi; precum și sinodul cel în Cartaghen prin canonul 114 al său învață. Și că rânduiala lor trebuie a se păzi aceeași. Și să nu alcătuiască rugăciuni altele, oricine ar voi.

CANONUL 19

Se cuvine mai întâi osebit după voroavele episcopilor, a se săvârși și rugăciunea celor ce se catehisesc, și după ce vor ieși cei ce se catehisesc, să se facă rugăciunea celor ce sunt întru pocăință, și venind aceștia sub mână, și ducându-se, așa să se facă trei rugăciuni ale credincioșilor, una cea întâi, prin tăcere, iar a doua, și a treia, prin glăsuire să se plinească. Apoi așa pacea să se dea. Și după ce prezbiterii vor da episcopului pacea, atunci mirenii să-și dea pacea. Și așa sfânta proaducere [prosfora] să se săvârșească. Și numai singur

și Petru Damaschin în Filocalie, și Callis Xantopul foaia 1041. Iar cum că și mirenii se cuvine a le citi, arată împăratul Teodosie cu însuși mâna sa scriind Evanghelia, și în fiecare zi citind dintr-însa. Și dumnezeiescul Hrisostom (în voroava 32 la tâlcuirea lui Ioan, și în voroava 19 la Andriante) zicând că și femeile aveau Evanghelii spânzurate la grumazii lor. Însă aceștia când citesc Dumnezeiasca Evanghelie, trebuie a sta drepti (nu șezând), precum rânduiește prozisul Sfântul Callist și Istornicul Sozomen. Care osândește pe arhierii Alexandrini, pentru că ședeau și nu stăteau în picioare când se citea sfânta Evanghelie. Fiindcă aceasta este noul Testament, cel înnoit și sfințit cu Sângele Iubitului Iisus Ful lui Dumnezeu, după adevărarea Evanghelistului Luca.

celor ierosiți să le fie slobod a intra la Jertfelnic, și a se împărtăși.

TÂLCUIRE

Și rânduiala, și urmarea dumnezeieștii Liturghii alt fel a fost în vremurile vechi osebită de cea de acum. Precum se arată din canonul acesta. Că zice, că în vremea sfințitei lucrări, după ce întâi vor face episcopii învățătură, să se facă rugăciunea celor ce se catehisesc, a nebotezaților (care și acum se zice la dumnezeieștile Liturghii ale marelui Vasilie, și a lui Hrisostom) și după ce aceștia vor ieși din biserică, să se facă rugăciunea celor botezați, dar pentru păcatele ce au făcut, sunt în pocăință, pe a căroră capete să se pună și mâna preotului. Pentru care vezi la canonul 14 al sinodului 1 (această rugăciune acum nu se zice), și după ce și aceștia vor ieși, să se facă trei rugăciuni ale celor credincioși, cea întâi în taină, iar celelalte două, în glas (iar acum numai două ale credincioșilor se zic, și acestea în taină, precum se văd în Liturghiile arătate); iar după ce și acestea se vor plini, să se dea pacea, adică, să se facă sărutarea iereilor cu episcopul, și mirenilor cu mirenii, adică a bărbaților cu bărbații, și a femeilor cu femeile (după apostoleștile așezământuri, cap 57 cartea 2). Care sărutare se numește pace, pentru că este semn al dragostei, și al păcii. Și după ce toate acestea se vor isprăvi, să se facă prefacerea dumnezeieștilor Taine, și așa, cei ierosiți numai să aibă voie a se împărtăși în sfințitul Altar, iar mirenii adică afară de Altar²⁷⁷.

CANONUL 20

Nu se cuvine diaconul să șadă înaintea prezbiterului, ci cu porunca prezbiterului să șadă. Și asemenea să aibă cinste și diaconii de la slujitori, și de la toți clericii.

TÂLCUIRE

Nu se cade cei mai mici a șede înaintea celor mai mari, ci cu porunca celor

²⁷⁷ Fiindcă cuvântul este pentru Liturghie, însemnăm aici cinci oarecare, pe care trebuie a le ști creștinii, și mai ales preoții. 1. Îndată ce va lua vreme preotul ca să Liturghisească, trebuie toți creștinii să nu șadă afară de biserică și se bârfească, ci să intre în lăuntru, și să citească ceasurile până va proscomidi preotul. 2. După ce va proscomidi, și va pomeni numele ce este dator, trebuie să bată dinlăuntru, ca să audă dinafară creștinii. Și ieșind de prin strane, și stând cu capetele goale, fiecare să pomenească în taină numele născătorilor, și ale rudelor lui. Iar preotul din lăuntru, altă să nu zică atunci, ci pomenește Doamne. Pomenește Doamne. până vor sfârși toți numele ce au. 3. preoții nu trebuie să blagoslovească cu mâna, nici Proscomidia la Rugăciunea ei, nici scaunul cel de sus. Ci numai să arate către ele, precum aceasta însemnează și canonul 12 al Sfântului Nichifor. 4. Preoții când liturghisesc Liturghia marelui Vasilie, trebuie în ceasul prefacerii și ale sfințirii dumnezeieștilor Taine, să nu zică, prefăcându-le cu Duhul tău cel Sfânt. Căci aceasta este adăogire a oarecăruia prost de învățătură și îndrăzneți. Care împotrivindu-se latinilor, a luat cuvintele acestea de la Liturghia lui Hrisostom și le-a pus la Liturghia marelui Vasilie. Că nici în cele vechi de mână scrise Liturghii se găsesc acestea, precum cu multă silință s-a cercetat. Ci nici după alcătuire au loc acolo acest fel de cuvinte. 5. Și cea mai de pe urmă, dau știre că tetradiile [caietele sau filadele] cele mai vechi și cărțile Liturghiilor, în vremea sfințirii dumnezeieștilor Taine, aceasta nu o au: „Doamne ceta ce pe prea Sfântul tău Duh”, nici stihurile, ci îndată după ce zice: „Și trimite pe Duhul tău cel Sfânt peste noi, și peste darurile acestea ce sunt puse înainte.” Au pe: „Și fă adică Pâinea aceasta...” și celelalte; că oarecare mai noi au adaos oarecum pentru evlavie (troparul și condacul pogorării Duhului Sfânt, și stihurile) care nici loc au acolo, iar de voiește cineva a le zice de obicei trăgându-se, zică-le înaintea rugăciunii acesteia: „Încă aducem ți cuvântătoare slujirea aceasta...”.

mai mari numai, și de voiești a cerceta mai pe larg aceasta; caută canon 18 al sinodului 1.

CANONUL 21

Cum că nu se cade slujitorii să aibă intrare în diaconico, și să se atingă de sfințitele Vase. [sinod 6: 15]

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, ca nici unul din slujitori²⁷⁸ și să nu intre în lăuntru în diaconico²⁷⁹ și să apuce sfințitele vase, și veșminte. Vezi și canonul 15 al sinodului 6.

CANONUL 22

Nu se cuvine slujitorul a purta orarion, nici ușile a părăsi.

TÂLCUIRE

Nu se cade slujitorul, și ușierul bisericii să poarte orar, nici ușile bărbaților celor ce se catehisesc, și a celor ce se pocăiesc să le lase în vremea dumnezeieștii Liturghii, ci să le păzească cu întărire. Și aceasta însemnează și ceea ce se strigă de diacon: „Ușile, Ușile cu înțelepciune să luăm aminte.”

CANONUL 23

Nu se cuvine anagnoștii, sau cântăreții, a purta orar, și așa să citească, sau să cânte.

TÂLCUIRE

Orarion, în vremurile de demult, când diaconii împărtășeau pe creștini cu dumnezeiescul Sânge, din sfințitul Pahar, era ca o basma, sau ștergar, ținându-o pe umărul său și după ce se împărtășea fiecare mirean, își ștergea gura cu aceea. Deci la aceștia zice canonul că nu era de trebuință.

CANONUL 24

Nu se cuvine cei ieraticesți de la prezbiteri până la diaconi, și de aici înainte cei ai rânduiei bisericești, până la slujitori, veri anagnoști, veri cântăreți, veri eforchistiști [catehisitori], veri portari, ori din tagma ascheteilor, să intre în cârciumă.

TÂLCUIRE

²⁷⁸Slujitori numește pe ipodiaconi, și pe cei mai de jos.

²⁷⁹Diaconicon se numea schevofilachion [sau veșmântărie] (adică camera păzitoare de Vase). Sau numit însă așa, pentru că întru aceea găteau diaconii sfințitele Veșminte și Vase cele spre trebuința arhierilor, și a preoților. Care se numea și Mesatorion, după Anagnostul Teodor. De la Mensa, care însemnează masă, în limba latină. Aceasta era ca o altă Proscomidie în partea despre amiazăzi a Altarului, după Simeon al Tesalonicului. Unii însă o făceau aceasta și către mieznoapte de sfântul Altar (cu greșală însă), poate luându-o aceasta din canonul 12 al sfântului Nichifor, care oprește a nu se face blagoslovire cu mâna în Rugăciunea Schevofilachiului asupra sfântului Potir, când face preotul Proscomidie, și zice rugăciunea Proscomidiei.

Oprește canonul de a intra în cârciumă, atât cei ai Altarului ierosiți, cât și clericii cei din afară de Altar toți, asemenea și monahii. Vezi și pe cel 42 apostolesc.

CANONUL 25

Nu se cade slujitorii a da pâine, nici a binecuvânta pahar.

TÂLCUIRE

Nu se cuvine celorlalți slujitori ai bisericii, adică ipodiaconi, și clericii cei mai de jos a împărtăși pe cineva cu Trupul Domnului, sau a blagoslovi Paharul în care este Sângele Domnului, după canonul acesta, fiind dar numai a arhiereului, și a preotului lucrul acesta. Iar a împărtăși cu Dumnezeuiasca Pâine (în vremurile de demult), era ierta și diaconilor numai, dar nu și celor mai de jos clerici.

CANONUL 26

Nu se cuvine a catehisi cei ce nu s-au înaintat de către episcopi, nici în biserici, nici în case.

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că nu se cade a catehisi, nici în biserici, nici prin case, cei ce nu s-au propus la aceasta, prin hirotesia arhiereului, sau a horepiscopului, după canonul 10 al sinodului din Antiohia.

CANONUL 27

Nu se cade cei ieraticesți, ori clericii, ori mirenii, când sunt chemați la agape [dragoste] să-și aleagă părți, pentru că ocară se pricinuiește rânduiei bisericești.

TÂLCUIRE

La mesele ce din vechi făceau creștinii după ce se împărtășeau cu dumnezeieștile Taine, care mese se numeau agape, se chemau săracii, dar se chemau și cei ierosiți adică preoții și diaconii, încă și clericii, adică cei mai jos de diaconi. Deci oprește canonul, ca nici mirenii, iar mai ales acei bisericești, să-și aleagă și să ia părți din mâncările acestor ospete, ocărând cu aceasta, rânduiala bisericească, arătându-i a fi lacomi, și nesățioși pe cei ce fac acestea. Vezi și pe cel 74 al sinodului al 6-lea.

CANONUL 28

Nu se cuvine în chiriacale [domnitoare], ori în biserici, a face cele ce se zic agape [dragoste], și a mânca în casa lui Dumnezeu, și a așterne acubite [un fel de așternuturi].

TÂLCUIRE

Canonul acesta fiind cules chiar din cel 74 al sinodului 6 caută acolo.

CANONUL 29

Nu se cuvine creștinii a iuda isi, și a serba sâmbăta, ci a lucra aceștia într u această zi, iar duminica protimisindu-o, de le-ar fi cu puțință, să serbeze ca creștinii. Iar de s-ar afla iuda isiți, fie anatema de la Hristos.

TÂLCUIRE

Sâmbăta era sărbătoare de odihnă a legii vechi, într u care Iudeii serbează și încetează despre tot lucrul de mână. Iar duminica este sărbătoare de odihnă a darului celui nou al Evangheliei. Deci creștinii fii fiind ai Darului, aceasta cinstindu-o, pentru Învierea Domnului să o serbeze, de vor putea²⁸⁰, iar pe aceea fiind a legii vechi să nu o serbeze, ca să nu se iudaisească, și să cadă în anatematisirea sinodului acestuia, și în veacul acesta, și în cel viitor.

CANONUL 30

Nu se cuvine cei ieraticesți, sau clericii, sau aschiteii, a se scălda în baie cu muieri, nici tot creștinul, sau mireanul. Că aceasta este cea întâi osândire la neamuri [păgâni].

TÂLCUIRE

Pe canonul acesta, în tocmai luându-l sinodul al 6-lea a făcut canonul 77 al său, vezi acolo.

CANONUL 31

Nu se cade a se încuscri cu nici un eretici, ori a da fii, sau fiice, ci mai ales a lua, de s-ar făgădui a se face creștini.

²⁸⁰ Insemnează cu toate că canonul acesta nu silind poruncește să nu lucreze creștinii în ziua duminicii, ci au adaos și că, de vor putea, și vor avea chip de a serba, dar legile cele politicești au rânduit ca de nevoie să serbeze și să nu lucreze creștinii de obște duminica, afară de plugari. dar și pe aceștia, Nearaua 84 a înțeleptului Leon, mai în urmă îi oprește de a lucra duminica. Iar Nichifor mărturisitorul în la 2-lea canon al său, din cele 17 ce se cuprind în tomul 2 al adunării Sinoadelor foaia 981 zice, cum că nu se cade nici să călătorească creștinii duminica fără de nevoie, și silă. Însă se cade creștinii a nu întrebuinta serbarea duminicii, și a celorlalte sărbători, la beții, la jocuri, la cântece drăcești, și al tulburări, ci într u a merge la biserică, și a asculta dumnezeieștile cuvinte, într u a citi sfintele Scripturi, și a face și alte fapte bune. Pentru aceea și de Dumnezeu purtătorul Ignatie în epistolia cea către Magnisiani zice: „Fiecare din noi să savatisească (să serbeze) duhovnicește, cu cugetarea Legii bucurându-se, nu într u odihna trupului, nu în jocuri și în plesnete ce nu au minte.” Iar Sfântul Ambrosie zice, că zilele serbării, nu se cade a le face noi sărbători de înverșunare. Iar Hrisostom (foaia 357 a tomului al 5-lea în cuvântul la Calande) zice: „Și care este serbarea cea cuviincioasă creștinului? Să auzim pe Pavel zicând. Ca „să prăznuim nu în aluatul cel vechi nici în aluatul răutății și al vicleșugul, ci în azimile curăției și ale adevărului” [1 Corinteni 5: 8]. Și iarăși acela zice „Sărbătoarea, sau praznicul nimic alta este, decât veselie duhovnicească” (foaia 603 a tomului al 5-lea cuvântul 1 la Penticosti). Iar Valsamon, zice, că în ziua duminicii nici a se scălda cineva din creștini se cade, nici cei ce au băile (feredeile) este iertat a le încălzi în ziua aceasta. Iar cine se va scălda duminica, să se îndrepteze prin canonisire, după judecate episcopului. Și apostoleștile așezământuri cartea 3 cap 9 zic acestea: „Nu dăm voie vouă în zilele duminicii nici a face cea necinstit, nici a grăi, că zice oareunde Dumnezeiasca Scriptură: „Slujiți Domnului cu frică și bucurați-vă lui cu cutremur”, și veseliile noastre trebuie a se face cu frică și cu cutremur.

TÂLCUIRE

Nu se cade, creștinii a-și da pe fii, sau pe fiicele lor după nici un eretic spre împreunarea nunții. ca să nu-i întoarcă pe ei la a lor rătăcire, de la dreapta credință, ci mai ales creștinii să ia dineretici, de se vor făgădui însă, și se vor întoarce mai înainte la ortodoxie. Vezi și canonul 14 al sinodului 4.

CANONUL 32

Nu se cuvine a lua binecuvântările ereticilor, care mai mult sunt necuvântări, decât bine cuvântări.

CANONUL 33

Nu se cuvine cu ereticii, sau cu schismaticii a se ruga împreună.

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta să nu ne împreună rugăm, nici cu ereticii, adică cu cei ce greșesc în credință, nici cu schismaticii, adică ce după credință sunt ortodocși, dar de soborniceasca biserică despărțiți pentru oarecare predanii, și obișnuiri care se pot vindeca, după canonul 1 al marelui Vasilie. Vezi și pe cel 45 apostolesc.

CANONUL 34

Tot creștinul nu se cade a părăsi pe martirii lui Hristos, și a se duce la psevdomartirii [mincinoși mucenici] ereticilor, sau la însuși cei ce merg către mai înainte zișii eretici. Că aceștia sunt străini de Dumnezeu. Deci cei ce se vor duce la dânșii fie anatema.

TÂLCUIRE

Canonul 9 al acestuiași sinod, după Valsamon, numai cât aforisește pe ce merg la mormintele minciuno-mucenicilor ereticilor. Fiindcă au mers amăgindu-se, pentru că au nădăduit, oarecare ajutor la boalele lor de la dânșii, iar acesta anatematisește pe cei ce merg la dânsele, fiindcă au lăsat pe adevărații mucenicii lui Hristos, și despărțindu-se de Dumnezeu, sau dus la minciuno-mucenicii aceia, cu tot sufletul, și plecarea lor. Drept aceea și după deosebita plecarea sufletului lor, deosebit și de canoane s-au certat. Vezi și pe cel 45 apostolesc.

CANONUL 35

Nu se cuvine creștinii a lăsa biserica lui Dumnezeu, și a se duce, și îngeri a numi, și adunări a face. Care acestea s-au oprit. Deci de se va afla cineva zăbovinduse în idolatria aceasta ascunsă, fie anatema. Căci au lăsat pe Domnul nostru Iisus Hristos, pe Fiul lui Dumnezeu, și au venit la idolatrie.

TÂLCUIRE

Sfântul Epifanie în Panarii, zice, că a fost un eres vechi al celor ce se numeau

îngerești²⁸¹ care învăța, că nu trebuie a chema creștinii pe Hristos spre ajutor, ori spre a se proaduce lui Dumnezeu și Tatălui printr-însul. Fiindcă acesta este mai presus de vrednicia omenească, căci și Hristos este mai presus de om. Ci trebuie a chema pe Îngeri la aceasta. Iar aceasta a fost o ascunsă rătăcire a diavolului, ca din o fățărniciească evlavie ca aceasta, și smerire, să ajungă puțin câte puțin oamenii, întru a chema pe îngeri ca pe dumnezei, și prin urmare să slujească zidirii mai mult decât celui ce o a zidit, care și a urmat la dânșii. Pentru aceasta canonul acesta, anatematisește pe creștinii cei ce lasă biserica lui Dumnezeu, și de a chema Domnul nostru Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu, și Dumnezeu, și se adună în bisericile Îngerilor (că după Teodorit, erau încă și până în vremea sa, o biserică a Arhanghelului Mihail, în părțile acelea ale Laodichiei, pentru o pricină ca aceasta) și îi chemau pe ei ca pe Dumnezei, și prin urmare cu chipul acesta ascuns, se fac idololatri și ctismatolatri [slujitori zidirii]. Iar acestea le zice canonul, nu ca să ne oprească de a-i chema pe ei, ca pe niște mijlocitori, spre ajutorul nostru, ferească Domnul! Ci ca să oprească covârșirea chemării lor.

CANONUL 36

Nu se cuvine cei ieraticesți [sfințiți], ori clericii, a fi vrăjitori ori deschântători, ori matimatici, ori astrologi, sau a face cele ce se zic filactirii [baere] care sunt legături ale sufletelor lor. Iar cei ce le poartă, am poruncit să se arunce din biserică.

TÂLCUIRE

Despre toți cei bisericești oprește canonul acesta a fi vrăjitori, descântători, matimatici și căutători în stele, și de a face baere, și nu numai pe cei ce le fac, ci și pe cei ce le poartă, îi scoate din biserică. Citește și pe cel 61 al sinodului al 6-lea.

CANONUL 37

Nu se cade de la Iudei, ori de la eretici a lua sărbătoreștile trimiteri, nici a serba împreună cu ei.

²⁸¹După sfântul Epifanie, aceștia se numeau pe sineși îngerești, ori mândrindu-se că ar fi avut îngereasca viețuire, ori pentru că bârfeau, că lumea de îngeri s-a zidit. Iar după dumnezeiescul Teodorit, pentru că ziceau ei că legea prin îngeri s-a dat. Pentru aceea îi cinsteau, și le slujeau. Iar pricina pentru care sinodul acesta a așezat canonul acesta, precum zice însuși Teodorit, a fost aceasta, pentru că eresul acesta a rămas la mulți ani în Frighia, și în Pisidia, a căroră mitropolie [capitală] era Laodichia, întru care și sinodul acesta s-a făcut. Care sinod i-a oprit să nu se roage îngerilor, adică să nu cheme pe ei ca pe Dumnezeu, cu credință slujitorească. Iar Origen zice, că ei pentru aceasta chemau pe îngeri ca pe Dumnezei, pentru că îi găsea că se numesc în sfânta Scriptură dumnezeiești și Dumnezei. Pe acest eres pomenindu-l și dumnezeiescul Pavel în epistolia cea către Coloseni (2: 18) zice: „Nimenea pe voi să vă amăgească, voind prin smerenie, și prin slujba Îngerilor cele ce nu le-au văzut umblând”; adică, nimeni să vă lipsească de plata credinței celei în Hristos. (că cinstind pe îngeri, și de la ei așteptând plata credinței, care n-au biruit pe moarte, și pe diavolul, și pe păcat, și ne cerând milă și plata credinței de la Hristos, care prin Cruce a biruit pe moarte, și păcatul, și pe toate potrivnicele puteri, nedreptățeau pe Biruitorul.) Vrând, adică pentru smerenie și evlavie de a chema pe Hristos, să vă despartă de dreapta credință, și să vă aducă la credința îngerilor, adică să slujiți îngerilor ca Dumnezeilor.

TÂLCUIRE

Nu se cuvine, după canonul acesta, a lua oricare creștin ortodox darurile care le trimit lor Iudeii, și ereticii, când au sărbătorile lor, dar nici să împreună serbeze cu dâșii. Vezi și pe cel 45 și 70 apostolești.

CANONUL 38

Nu se cade a lua azime de la Iudei, ori a se împărtăși (creștinii) cu păgânătățile lor.

TÂLCUIRE

Vezi iarăși la apostolescul canonul 70.

CANONUL 39

Nu se cade a serba împreună cu păgânii, și a se împărtăși de nedumnezeirea lor.

TÂLCUIRE

Vezi iarăși apostoleștile canoane 70 și 71.

CANONUL 40

Nu se cade episcopii chemându-se la sinod, să defaime, ci să meargă și că învețe, sau să se învețe, spre îndreptarea bisericii și a celorlalți. Iar de ar defăima unul ca acesta, pe sineși se va face pricină. Fără numai, de nu pentru vreo neîntocmire ar lipsi.

TÂLCUIRE

Datori sunt episcopii ca, chemându-i mitropoliții lor la sinoadele cele de tot anul să meargă, și cele de cuviință să facă, adică, și ca să învețe pe alții, și ca să se învețe pe sineși, și spre îndreptarea celor drept credincioși, și a celorlalți, adică, a ereticilor. Iar cel ce defăimând nu va merge, însuși se va face pricină de prihănire luiși. Afară numai de-l va opri vreo boală, sau altă întâmplare.

CANONUL 41

Nu se cade cel ieraticesc [sfințit], sau clericul, a călători fără canoniceștile cărți.

TÂLCUIRE

Vezi apostolescul al 12-lea canon.

CANONUL 42

Nu se cade cel ieraticesc, sau clericul a călători fără porunca episcopului.

TÂLCUIRE

Iarăși la același apostolesc al 12-lea canon vezi.

CANONUL 43

Nu se cade slujitori, măcar cât de puțin, ușile a lăsa, și în rugăciune a se zăbovi.

TÂLCUIRE

Nu se cuvine slujitorii, și ușierii, să lase ușile bisericii în vremea Liturghiei, cât de puțin. Și a se zăbovi în rugăciune, după canonul acesta, ca să nu intre vreun necredincios, și neînvățat tainelor. După al 57-lea cap al cărții a 2-a din apostoleștile așezământuri.

CANONUL 44

Nu se cade a intra femeile în Altar.

TÂLCUIRE

Oprește canonul acesta pe femei, mirence fiind ele, de a intra în sfântul Altar. Căci dacă pe bărbații mireni îi opresc de la aceasta canoanele, cu cât mai ales pe femei. Vezi și pe cel 69 al sinodului al 6-lea.

CANONUL 45

Nu se cade după două săptămâni a patruzecimii a primi spre luminare.

TÂLCUIRE

Fiindcă noaptea²⁸² sâmbetei celei mari, este mijloc al Îngropării, și al Învierii Domnului, împărtășindu-se în parte din amândouă, a cărora închipuire este cele trei afundări și ieșiri care se fac la botez. Pentru aceasta s-a ținut obiceiul în biserică a boteza în noaptea aceasta pe cei ce se catehisesc. Ca nu numai după afundări, și ieșiri să se îngroape împreună, ci să învieze împreună cu Hristos cei ce

²⁸² Am zis hotărât, că noaptea sâmbetei celei mari, este mijloc al îngropării și al Învierii Domnului, și nu sâmbăta cea mare precum au zis cu deamăruntul, și peste tot, și Zonara și Valsamon. Că ziua sâmbetei celei mari curat cuprinde îngroparea Domnului, iar duminica strălucirii curat pe Înviere. Ia noaptea sâmbetei celei mari mijlocește între amândouă. Pentru aceasta și tipicele rânduiesc, cum că în toate celelalte zile ale Postului mare (afară de sâmbete și duminici) să se facă Liturghie la vremea chindiei; iar în sâmbăta cea mare să se facă la începutul nopții, adăugând a zice cu mare osebite și luare aminte, cum că eclesiarhul trebuie să aibă mare luare aminte, ca la vremea ce se va sfârși Liturghia sâmbetei celei mari, să fie două ceasuri de noapte. Și pentru ce în celelalte zile ale Postului să se facă Liturghia seara, și în singură sâmbăta cea mare să se facă noaptea? Cu adevărat, pentru că se citește Evanghelia, ceea ce cuprinde, pe, În seara sâmbetelor; și care curat înainte vestește pe Înviere, și ca să se împărtășească cei atunci botezați. Pentru aceasta și apostoleștile așezământuri, cartea 5 cap 19 trecând înainte, hotărăsc să se boteze cei gătiți către sfântul botez încă mai în noapte; că zic, pentru noaptea Paștilor. „Întru Privegherea voastră cea de toată noaptea citind legea, până la strigarea cocoșilor, și botezând pe cei spre luminare gătiți ai voștri, și citind Evanghelia, și grăind către norod încetați de plângerea voastră.” Pentru aceea și dumnezeiescul Grigorie la Paști, și Damaschin de la Grigorie luând, mântuitoare numesc pe noaptea sâmbetei celei mari, pentru cei ce se Botează întru dânsa. „Și luminată, și înainte vestitoare a zilei celei de lumină purtătoare.” Pentru multele lumini ale celor ce se luminau. Care fiind cu adevărat sfințită și a tot prăznuitoare această mântuitoare și luminat strălucitoare noapte. Și celelalte.

se botează, ci și după însuși vremea. Trebuie dar cei ce vin către sfânta Luminare, mai înainte să se gătească, și să se curățească în toată patruzecimea prin post, și prin rugăciune, și prin celelalte nevoințe. Iar mai curând venind, să nu se primească, ci să aștepte vremea rânduită.

CANONUL 46

Se cuvine ca cei ce vor să se lumineze, a învăța credința de rost, și în joia săptămânii a o spune episcopului, ori prezbiterilor.

TÂLCUIRE

Vezi la sinodul 6 canonul 78, acesta fiind întru acela.

CANONUL 47

Se cuvine ca cei ce în boală au primit lumina, și apoi s-au sculat, să învețe credința de rost, și să cunoască că de dumnezeiesc Dar s-au învrednicit.

TÂLCUIRE

Chiar cu adevărat catehumenii adică cei ce vor să se lumineze, înainte de a se boteza, trebuie să învețe dogmele credinței, iar dacă din întâmplare, și din nevoie de boală, s-ar boteza unii dintre ei, înainte de a se învăța bine dogmele și tainele adevăratei credințe, trebuie, după canonul acesta, după ce se scoală din boală, să le învețe ca să înțeleagă, că prin sfântul botez, s-au învrednicit darului lui Dumnezeu, adică că s-au făcut fii ai lui Dumnezeu după dar și s-au curățit de tot strămoșescul păcat, și prin urmare, ca din cunoașterea aceasta, se vor nevoi a păzi darul acesta mare ce au luat. Vezi și pe cel 12 al sinodului din Nechesaia

CANONUL 48

Trebuie ca cei ce se luminează, după botez, să se ungă cu hrismă [ungere] cerească, și să fie părtași ai împărăției lui Hristos.

TÂLCUIRE

După lumina cu sfântul Botez, urmează ungerea cu sfântul Mir, că acesta sfințindu-se prin chemarea Sfântului Duh, sfințește pe cei unși cu el, și îi face părtași, și moșteni ai lui Hristos împăratului ceresc²⁸³. Că ungerea aceasta

²⁸³ Ungerea cu sfântul Mir, însemnează arătarea Sfântului Duh în chip de porumb, ce s-a făcut la Iordan botezându-se Hristos, și după Chiril Ierusalimitul, ungerea cu sfântul Mir este Simbolul ce-l luăm prin sfântul botez al darului Sfântului Duh, sau punerea mâinilor (și vezi cuvintele lui Chiril la subînsemnarea canonului 8 apostolesc); și ne facem desăvârșiți creștini. Pentru aceasta și creștini ne numim nu numai pentru că credem în Hristos, dar și pentru că ne-am uns cu cereasca ungerea aceea, căci unși ai Domnului, și părtași ne facem lui Hristos după cuvântul acel Psalmicesc: „Pentru aceasta te-a uns pe tine Dumnezeu, Dumnezeul tău, cu untul de lemn al bucuriei mai mult decât pe părtașii tăi”. [Psalm 44: 9]. Însemnează că și de a doua oară se dă sfântul Mir, dar însă numai celor ce se leapădă de credință. Pentru aceasta se cuvine a se opri înșelăciunea, ce o lucrează oarecare. Adică unii preoți și duhovnici ung cu Mir, pe creștinii aceia ce curvesc cu evreică, sau agareancă, sau latină și eretică. Căci unii ca aceștia mai cumplit să se canonisească decât alți curvari, după răspunsul 47 al lui Valsamon, și canonul 31 al

însemnează pe pogorârea cea în chip de porumb a Preasfântului Duh asupra lui Hristos când se boteza în Iordan..

CANONUL 49

Nu se cuvine în patruzecime a proaduce [a prosfora] pâine. Decât numai sâmbăta, și duminica.

TÂLCUIRE

Nu se cade, zice canonul acesta, în celelalte zile ale patruzecimii a se face Liturghie desăvârșită, ci numai cea mai înainte sfințită²⁸⁴, afară numai de sâmbete, și duminicile acestea. (Și de Praznicul Întâmpinării, și al Bunei Vestiri.) Vezi și pe cel 69 apostolesc, și pe 52 al sinodului al 6-lea.

CANONUL 50

Nu se cuvine în patruzecime a dezlega pe joia cea în săptămâna cea de pe urmă, și a necinsti pe toată patruzecimea. Ci se cade toată patruzecimea a o ajuna cu mâncare uscată.

TÂLCUIRE

Canonul acesta anume luându-se de sinodul al 6-lea în al 29-lea canon al său se cuprinde, și vezi tâlcuirea lui acolo. Adaoge însă acesta mai mult, că în toată patruzecimea adică și în joia cea mare, se cuvine creștinii a mânca bucate uscate.

CANONUL 51

Nu se cade în patruzecime a săvârși praznicile nașterilor [aniversale] mucenicilor, ci pomenirile mucenicilor ale face sâmbetele și duminicile.

TÂLCUIRE

Următor fiind și canonul acesta celui mai de sus 49 zice, că nu se cuvine în celelalte zile ale patruzecimii a se săvârși nașterile²⁸⁵ și pomenirile, și sărbătorile

Chitului. dar nu și să se miruiască. Pentru că și canonul 44 al marelui Vasilie zicând pentru diaconul ce curvește cu elină, nicidecum rânduiește aceasta a se face. Cu cât mai rău este încă de a împărtași pe cineva în locul dumnezeieștii împărtașiri cu cel ce se zice Mirul sfântului Dimitrie. Vezi și în cartea cea nouă tipărită a sfântului campaniei.

²⁸⁴Însemnează însă, că după răspunsul 56 al lui Valsamon hirotonie de ipodiacon, ori de diacon, ori de preot, sau de arhiereu, în Liturghia mai-nainte sfințită nu se face, care Liturghie face în zilele cele de plângere ale marelui Post. Ci se face și Liturghia cea desăvârșită. Iar în răspunsul 55 al aceluiași zice, că nici botezuri să facă în zilele marelui Post, ci numai în sâmbetele și duminicile lui. Și în ziua Bunei Vestiri, când se săvârșește, și Liturghia cea desăvârșită, iar cei ce fac botezurile, trebuie a se certa cu mare canonicitate spre îndreptare ca unii ce au greșit neiertat, fără numai de va fi primejdie de moarte, (fața 389 a lui Ghiur). Atunci să se facă botez.

²⁸⁵Poate că ar socoti cineva că creștinii cei vechi prăznuiau ziua nașterii mucenicilor, după cuvântul canonului, dar însă noi cercetând, înțelegem ziua întru care au luat ei moartea cea prin mucenicie. Fiindcă moarte se numește și zi a nașterii. Pentru aceea și Evsevie pe ziua muceniei (adică a morții) de naștere o numește. Că zice așa pentru sfințitul mucenic Policarp: „Să dea Domnul să săvârșim ziua cea de naștere a muceniei lui (adică a lui Policarp)”. Drept aceea prăznuirile sfinților mucenici, sau ale altor sfinți, numai în sâmbetele, și duminicile marelui Post, după canonul acesta, este slobod a se face.

mucenicilor cu Liturghie desăvârșită. Dar să cuvine să le săvârșim acestea în sâmbetele și duminicile aceleiași patruzecimi. Căci făcătoare de bucurie și de mângâiere postului fiind nașterile și sărbătorile lor, necuviincios a se săvârși în patruzecime care sunt zilele plângerii, ci a se săvârși în cele de bucurie făcătoare zile acestea, care sunt sâmbăta și duminica. Vezi și cel 69 apostolesc.

CANONUL 52

Nu se cade în patruzecime nunți, sau zile de naștere [aniversale] a se săvârși.

TÂLCUIRE

Nunțile, și praznicile, ce făceau oarecare pentru ziua, în care s-a născut, sunt stricătoare ale plângerii, și ale postului. Pentru aceasta canonul acesta le oprește. Vezi și pe cel 69 apostolesc.²⁸⁶

CANONUL 53

Nu se cade creștinii mergând la nunți, să cânte în organe, ori să joace, ci cu cinste să cineze, ori să prânzească, precum se cade creștinilor.

TÂLCUIRE

Oprește canonul pe creștini, de a bate în dobe, și a cânta în organe, și de a juca la nunți. Ci să se ospăteze, zice, cu sfială, și cu cinste, că așa li se cuvine. Vezi și pe cel 24 al sinodului 6.

CANONUL 54

Nu se cade cei ieratricești, ori clericii a privi niscareva priviri la nunți, ori la cine, ci mai înainte de a intra muzicanții, ei să se scoale, și să se ducă.

TÂLCUIRE

Canonul acesta oprește pe toți cei bisericești, de a asculta la nunți, sau la alte ospete muzici, și de a privi jocuri. Ci deși vor fi chemați, mai înainte de a se începe cele de acest fel să fugă. Vezi și pe 24 al sinodului 6.

CANONUL 55

Nu se cade cei ieratricești, ori clericii să săvârșească ospete cu însoțire, dar nici mirenii.

TÂLCUIRE

Acest canon nu sloboade nici pe cei bisericești de obște, dar nici pe mireni, a

²⁸⁶Iar Manuil Haritolul al Constantinopolului zice, că preoții aceia care blagoslovesc nunțile în Patruzecime, dacă din prostime și necunoștință au făcut, mai ușoare certări să ia. Iar dacă în ascuns și din rea înțelegere cu mai mari certări să se certe, precum va cunoaște (lucrul) arhiereului. Iar binecuvântată însoțire să nu se despartă, (foaia 540 a lui Ghiur).

face ospete, și mese cu însoțire, sau tovărășie, fiind acestea străine de cei credincioși. Vezi și cel 42 apostolesc.

CANONUL 56

Nu se cade prezbiterii, mai înainte de intrarea episcopului, a intra, și a ședea în Altar, ci după episcop să intre. Însă afară de ar fi neputincios, sau de ar fi dus episcopul.

TÂLCUIRE

Toată buna rânduială se cade a se politici între cei ierosiți [sfințiți], și mai ales aflându-se în biserică. Iar a lăsa oarecare preoți pe arhiereu singur afară, când va să facă intrare (vohod) în sfântul Altar în zilele sărbătorilor adică, și a merge ei mai întâi în lăuntru și a ședea, pricinuieste nerânduială, și defăimare arhiereului. Care oprește canonul acesta de a se face, iar pe zicerea de ar fi neputincios, unii au înțeles-o la vreun preot, adică, afară numai de nu vreun preot ar fi neputincios, bolnav, sau prea bătrân, și nu poate sta multă vreme; iar eu o socotesc că se ia și în fața episcopului. Adică afară numai de nu ar fi episcopul bine cu trupul, ori de este dus. Cu toate acestea, și care din preoți nu poate mult a sta, se iartă a intra, și a ședea. Se vede însă că aveau oarecare loc osebit preoții unde stăteau, care se și numea preoțesc, pentru aceasta neputând a ședea afară, intra în Altar și ședea, precum această nerânduială întocmai se face și astăzi. Și dar preotul pentru amândouă acestea (ori de este neputincios, ori de lipsește arhiereul), așa se iartă, a intra în Altar, și a ședea. Că atunci nu o face aceasta spre defăimarea arhiereului. Vezi și pe cel 18 al sinodului 1.

CANONUL 57

Nu se cade în sate, și în târgușoare a se așeza episcopi, ci voejeri [trecători]. Însă cei acum mai înainte așezați, nimic să facă fără de socotința episcopului celui din Cetate. Dar asemeni și prezbiterii nimic să facă fără socotința episcopului.

TÂLCUIRE

Ca să nu se defaime dregătoria episcopului, poruncește canonul acesta, că nu trebuie a se face episcopi prin sate, și prin târguri mici, ci numai exarhi, adică horepiscopi²⁸⁷ iar câți de acest fel acum au apucat a se face să rămână, însă fără știrea episcopului cetății să nu facă nimic, asemenea nici preoții. Vezi și pe 39 apostolesc.

CANONUL 58

²⁸⁷Zonara și Valsamon voiajori [trecători] zic că se numesc pentru că înconjură, umblând prin eparhii spre a întări pe cei credincioși, neavând osebită a lor așezare într-un loc. Iar patriarhul Hrisant al Ierusalimului în Sintagmation zice, că se numesc de la vindecare, că are și această înțelegere cuvântul. drept aceea, și după cei dintâi, și după cel din urmă, se înțeleg vindecători ai sufletelor. Unii însă voiesc, că voiajerii aceștia sunt osebiți de horepiscopi.

Nu se cade prin case a se face proaducere [prosfora] de episcopi, ori de prezbiteri. [sinod 6: 31]

CANONUL 59

Nu se cade deosebiți psalmi a se zice în biserică, nici cărți necanonisite, ci numai cele canonice ale Testamentului nou și a celui vechi.

TÂLCUIRE

Afară de acei 150 Psalmi ai lui David, se află și alți oarecare, ce se zic a fi ai lui Solomon, și a altor oarecărora²⁸⁸ pe care canonul acesta îi oprește, și-i numește psalmi osebiți, poruncim, a nu se citi în biserică, nici aceștia, nici alte cărți necanonisite, fiind afară adică de cele cuprinse de apostolescul canon 85. Ci numai cărțile Scripturii vechi, și ale celei noi canonicești, pe care și Testamelnice Scripturi le numește Evsevie, cartea 6 cap 25 în bisericeasca istorie. Iar Sfântul Dionisie Areopagitul le numește cărți cu sfințenie scrise. Vezi și pe cel 85 apostolesc.

CANONUL 60

Câte Cărți trebuie a se citi:

Ale Vechiului Testament

1. Facerea Lumii
2. Ieșirea din Egipt
3. Leviticon
4. Numeri
5. A doua Lege
6. Isus Navi
7. Judecători și Rut
8. Estir
9. A împăraților 1 și 2
10. A împăraților 3 și 4
11. Paralipomena 1 și 2
12. Esdra 1 și 2
13. cartea Psalmilor 150
14. Pildele lui Solomon
15. Eclesiastul
16. Cântătrea Cântărilor
17. Iov

Ale Noului Testament

Evanghelii patru

A lui Matei

A lui Marco

A lui Luca

A lui Ioan

Faptele apostolilor

Șapte epistoli adică: A lui Iacov una; A lui Petru două; A lui Ioan trei; A lui Iuda una; Ale lui Pavel

14; către Corinteni două, către

Romani una, către Galateni una;

către Efeseni una; către Filipeni

una; către Coloseni una; către

Tesaloniceni două; către Tit una;

către Evrei una; către Timotei două;

către Filimon una.

²⁸⁸Însemnează însă cum că după Evsevie la bisericeasca Istorie cartea 5 capul 28 Psalmi, și Cântări din început s-au scris de credincioși frați, cu care laudau, și Teologhiseau pe Hristos, ca pe Cuvântul lui Dumnezeu, pe care Psalmi Pavel Samosateul ereticul i-a oprit, ca adică mai noi, și conscrieri a unor bărbați mai noi, după aceștia Evsevie cartea 7 cap 30 a bisericeștii Istorii. Ci canonul aici nu zice pentru Psalmii cei ca aceștia, fiindcă aceștia se vede că era acest fel, precum sunt Troparele cele ce în vremea de acum se cântă în biserică. Ci pentru oarecare Psalmi ai Scripturii, precum sunt ai Prooroc-împăratului David, scriși deasupra mincinos în numele lui Solomon, precum am zis, și a altora oarecărora Prooroci.

- 18.Cei 12 Prooroci
- 19.Isaia
- 20.Ieremia
- 21.Varuh, Plângerile și epistoliile
- 22.Iezechiil
- 23.Daniil

PROLEGOMENA PENTRU LOCALNICUL SINOD CEL DIN SARDICHIA

Sfântul și localnicul²⁸⁹ sinod [sobor], cel în cetatea Sardicească a Iliriei²⁹⁰ adunat, s-a făcut la anul 347 în timpul lui Constanție, și a lui Constant a fraților, și împăraților, care unul împărățea în Constantinopol, iar altul în Roma, după 11 ani ai săvârșirii marelui Constantin tatălui lor²⁹¹. Iar părinți în acesta au fost, din

²⁸⁹Sinodul acesta, măcar că ecumenic s-a numit atât de Socrat (cartea 2 capul 20) cât și de marele Atanasie (în Apolighie), însă, după chemarea și adunarea, și în scurt a zice, după începutul lui numai, s-a numit așa, iar după isprava și sfârșitul lui, localnic cu adevărat este numai. Că s-au rupt în două părți episcopii cei ce s-au adunat la el răsăritenii și apusenii, și unii pe alții aforiseau. Că zice Sozomen: „Iar după sinodul acesta, nu se mai împreunau unii cu alții ca cu niște dreptslăvitori. Nici se împărtășeau”. Și iarăși „Iar cele ale bisericilor, precum urmează, cu prigoniri se tulburau, și în clevetiri erau” (cartea 3 cap 13) (Căci unirea în socoteală a episcopilor celor de pretutindenea, este caracterul și recomanduirea [sistaticeasca] osebire a sinoadelor celor ecumenice, precum am zis la Prolegomena sinodului întâi.) Drept aceea, fiindcă răsăritenii s-au împreună glăsuț cu apusenii, pentru aceasta sinodul 2 ecumenic în canonul 5 al său, o au zis pe adevărarea cea pentru credință a sinodului acestuia numai Tom al apusenilor. Pentru care și Maxim Margunie la zicerea împotriva cea pentru Marcu al Efesului, zice pentru sinodul acesta: „localnic este, și nu ecumenic, sfântul sinod cel în Sardichia. Că, de ar fi fost ecumenic, cum sinodul cel în Constantinopol întâi s-a numit, și este al 2-lea ecumenic, fiindcă acesta în Sardichia se cădea a se numi așa? Ci ca pe un localnic l-au primit și toți tâlcuitorii canoanelor lui, și toată soborniceasca biserică. Și nici este acesta unul cu cel 1 ecumenic adunat în Niceea; nici se numără împreună cu cel în Niceea, precum bârfesc Iezuiții, vrând să dovedească că acesta este ecumenic, și întocmai cu cel în Niceea, și din aceasta împreună să dovedească, că și apelația ce acela o dă Pape, după canoanele 3, 4, și 5 ale acestui sinod ecumenic, este sobornicească și ecumenică asupra a toată biserica. 1. sinodul acesta nu este același cu cel din Niceea; căci și timpul, și locul, și episcopii cei adunați, și pricina, și scoposul, și în scurt a zice, toate împrejurările care la acesta și la cel din Niceea au urmat, sunt cu totul osebite și altfel, și nu aceleași. 2. Dovedește că sinodul acesta nu este același cu cel din Niceea, prigonirea ce a urmat între părinții sinodului din Cartaghen, și între Papii Romei Zosim, Bonifatie, și Chelestin, pentru canoanele sinodului acestuia, de care vom zice mai jos. 3. De ar fi fost acesta același cu cel din Niceea, trebuia a-l pomeni în urmă sinoadele cele din urmă ecumenice într-o lor înseși hotărâri, precum pomenesc pe cel din Niceea, și tâlcuitorii canoanelor lui, și Istoricii, trebuiau a pomeni aceasta în vreo parte. Și fiindcă acestea toate se împotrivesc socotinței Iezuiților, minciună dar este că sinodul acesta același este cu cel din Niceea.

²⁹⁰Cetatea Sardicească după Meletie Geograful, este a Bulgariei, care se află la hotarul Traciei, și avea scaun de episcop, care acum se numește Treiadița. Iar după alții este însăși aceasta care în ziua de astăzi se numește Sofia foaia 417 a Geografiei; însă cel mai amărunțiți vor că cetatea aceasta se află în Mesia, și este depărtată de Filipupoli mai mult de 100 mile. Iar Teodorit zice, că au fost cetate a Iliricului (mai lat adică luându-se numele Iliricului) și mitropolie a neamului Dacilor, adică a Daciei celei noi, și nu a celei vechi, după Hrisant. Și în scurt să zicem Sardichia a fost mitropolie a Daciei celei Mediterane, adică a Mesoghiei, după Geografia lui Patre Carol a lui avva Fulie celui de la sfântul Pavel. Măcar că Ptolemeu numără pe Sardichia între cetățile Traciei, fiindcă Dacia nouă, a căreia cetate este Sardichia, este parte a Traciei, și în Iliric se cuprinde, fiind din dreapta de râul Dunării.

²⁹¹Pricina pentru care împărații au adunat sinodul acesta, pe scurt, este aceasta. Vrășmașii cuvântului de Oființă (Tu Omousuu) Evsevianii, au caterisit pe sfântul Pavel al Constantinopolului, și pe Sfântul Atanasie, și prin puterea împărătească a lui Constanție îi izgonesc. Iar ei ducându-se în Italia către Iulie al Romei îl ruga să le dea mână de ajutor, tânguindu-se pentru cele ce li s-au întâmplat. Deci scrie Iulie Papa pentru ei episcopilor răsăritului, și adună sinod în Roma, dar nici cum nu l-au ascultat, și prin urmare nici un ajutor au putut a le face. Apoi au plecat pe Constant împăratul și ei și Iulie, și scrie fratelui său lui Constanție rugându-l ca să dea iarăși lui Pavel și lui Atanasie scaunele lor. Ci fiindcă Constanție n-a băgat seamă, iarăși mai scrie lui pentru ei, ci nici din aceasta s-a isprăvit ceva. Că a urmat tulburare și război

partea apusului adică trei sute, iar din partea răsăritului 76. După Socrat (cartea 2 cap 20) și Sozomen (cartea 2 cap 12)²⁹² din care, au fost exarhi, Osie episcopul Cordubei celei din Ispania, de toată cinstea fiind vrednic, pentru bătrânețe și multă osteneală ce a suferit. Și Arhidam, și Filoxen prezbiterii, câte trei ținând locul lui Papa Iulie. Maxim al Ierusalimului, Pavel al Constantinopolului, și Atanasie al Alexandriei, de față fiind în sinod, dar caterisiți de Evseviani. Și Protoghen episcopul Sardichie, și alții. Dar a urmat schismă [dezbinare] și deosebire între părinții răsăritului și ai apusului, și nu s-au unit la o socoteală unii cu alții. Că răsăritenii, fiind Ariniști, mergând la Sardichia, au scris apusenilor, să nu pună în sinod să șadă împreună, pe Sfântul Pavel, și pe marele Atanasie, pe Marcel al Anchirei, și pe Asclipa al Gazei, ca pe niște caterisiți. Iar apusenii împotriva scria lor, cum că nu-i cunosc pe dânșii greșiți, nici caterisiți, și pentru aceasta îi au împreună șezători, și împreună împărțășitori. Dar răsăritenii acestea aflând, se întorc la Filipupol, și iar caterisesc pe Atanasie, pe Pavel, pe Marcel, și Asclipa, pe Iulie al Romei, pe Osie al Cordubei, pe Protoghen al Sardichiei, și pe alții. Nepomenind nici cât de puțin; To Omousion, (măcar că Socrat zice, cartea 2 cap 20 cum că arătat l-au anatematicat) au anatematicat numai pe cei ce ziceau trei Dumnezeu. Și pe cel ce zice, că Hristos nu este Dumnezeu. Și cum că Tatăl, Fiul, și Duhul Sfânt este unul și același. Și pe cel ce zice, că este nenăscut Fiul. Și că au fost cândva vreme sau veac, când nu era. Iar apusenii părinți în Sardichia pe sinod adunându-l, pe credința cea în Niceea (Propovăduită) o au adevărit, fără a adăuga într-însa nimic, sau a scoate, iar pe Atanasie, pe Pavel, pe Marcel²⁹³, și pe Asclipa, i-a îndreptat, și i-a dezvinovățit, și prin Împărați au ajutat de și-au luat scaunele lor. Iar pe cei ce erau în Filipupoli adică pe răsăriteni dimpotrivă i-a caterisit. Însă nu pe toți, ci numai pe 11. Că nu toți erau Arieni, ci numai unii, iar ceilalți dreptslăvitori (precum părinții cei ce erau în Sardichia arată în epistolia cea către toate bisericile); pentru aceea și multe dogme ale lui Arie le-au anatematicat, și pe Simbolul acestora ca pe un dreptslăvitor l-au primit Dumnezeiescul Ilarie. Iar pe lângă toate acestea, și pe canoanele acestea²⁹⁴ le-au așezat. Care sunt de nevoie spre

între mulțimea norodului. Drept aceea Dumnezeiescul Atanasie și Sfântul Pavel cu cei dimpreună ai lor, au rugat pe Constant să se facă sinod, ca să se cerceteze și pricinile lor, și cele ale credinței celei întărite în Niceea. Și dar cu ajutorul amânduror împăraților s-a adunat sinodul acesta.

²⁹²Vezi și la viața marelui Atanasie, în care vei afla că de la apus peste 300 de părinți, iar de la răsărit 70 au fost întru acest sinod. Mă minunez cum marele Atanasie zice, că au fost părinți mai mulți, și nu mai puțin decât 170, iar Teodorit zice că au fost 250 (cartea a 2-a cap 7 a bisericeștii Istoriei).

²⁹³Însemnează că Marcel acesta bolind de eresul lui Savelie și al lui Pavel Samosateul, și numai om gol zicând că este Dumnezeu, a amăgit pe sinodul acesta, și a luat dezvinovățirea și scaunul său, fiind mai înainte caterisit. Că a zis cu vicleșug către sinod, că pentru căci unii nu înțeleg voroava cărții lui, au prepus că cugetă cele ale Samosateului, pentru aceasta în urmă eresul lui Marcel s-a anatematicat, atât de marele Vasilie, cât și de canonul 1 al sinodului al 2-lea.

²⁹⁴Din canoanele sinodului acestuia prin 3, 4, 5 și prin 14 s-au silit Papii Romei și din vechi, și acum să dobândească, că lor li s-au dat apelarizarea cea de obște a toată biserica, adică să-și suie toți judecata din toate părțile lumii la Papa, oricine ar avea judecată, episcopii, preoții, și diaconii. Și ca să câștige aceasta, ce n-au întrebuințat? Sau ce minciuni n-au plăsmuit? Că în sinodul din Cartaghen Papa Zosim au mințit că canoanele 5 și 14 ale sinodului acestuia, sunt ale celui din Niceea. ci prin copiile cele de stăpânire încredințate ale sinodului aceuia a dovedit sinodul Cartaghenei că nu sunt ale aceuia, și cei ce zic aceasta

buna rânduială, și așezarea bisericii. Și se întăresc acestea nehotărâtor de cel 1 al sinodului al 4-lea și de cel 1 al sinodului al 7-lea. Iar hotărâtor de cel al 2-lea al sinodului al 6-lea. Și prin întărirea aceasta iau oarecum ecumenică putere.

CANOANELE CELE 20 ALE SFÂNTULUI LOCALNICULUI SINOD CELUI ÎN SARDICHIA TÂLCUITE

CANONUL 1

Nu atât răul obicei, pe cât stricarea cea prea vătămătoare a lucrurilor se cuvine din însăși temeliile a se dezrădăcina, ca nici unuia din episcopi să-i fie iertat din o cetate mică la altă cetate a se muta. Că pretextul (pricina) cauzei acesteia este arătat, pentru care se fac unele ca acestea. Că nu se va putea afla vreunul din episcopi vreodinioară, care de la mai mare cetate s-ar fi silit la altă mai mică cetate a se muta. De unde au ajuns a se aprinde unii ca aceștia cu un înfocat chip al lăcomiei de averi. Și mai mult trufiei a sluji, ca să se pară că mai mare stăpânire au dobândit. Deci aceasta tuturor place, ca acest fel de nesimțire mai aspru să se izbândească. Că socotim că unii ca aceștia nici pe împărțășirea mirenilor ar trebui să o aibă. [apostolesc: 14; sinod 1: 15; sinod 4: 5; Antiohia: 16, 21; Sardichia: 20; Cartaghen: 57]

TÂLCUIRE

Începând canonul acesta, zice, că și fieștece rău obicei trebuie a se strica²⁹⁵. Iar

mint. Cu toate că canoanele arătate dau aceasta dreptate numai lui Papa Romei, totuși sinoadele cele ecumenice întocmai o dau și celorlalți patru patriarhi, fiecare să judece, pricinile cele judecate, și hotărâte de episcopii, și mitropoliții cei de sub ocârmuirea sa, dacă oarecare s-ar socoti nedreptățiți, și după a sa socotință, ori va osândi, ori va îndrepta.

²⁹⁵Cu cuviință este să se strice fieștece obișnuire rea și de suflet vătămătoare, și din temelie să se dezrădăcineze. Și să se întărească, și să se păzească tot bunul obicei, și folositor. Drept aceea prin urmare și dumnezeieștii părinți însăși aceasta zic: Că Dumnezeiescul Hrisostom (în voroavele 10 și 56 la Facere) zice: „Nu căuta rogu-te la nici un lucru obișnuirea, ci ceea ce se cade, și nu pe vătămarea de suflet, și de este lucrul bun, și folositor, să se facă de noi, chiar și de nu este obicei a se face acel lucru; iar de este lucrul vătămător de suflet, să-l urâm, și de el să ne întoarcem, și chiar deși este obicei a se face aceasta, taie-se acest rău obicei”. Și iarăși (în cuvântul la cea apostolească, iar pentru curvie, fiecare să-și aibă muierea sa) „să nu mai zică cineva că este obicei. Căci unde se face păcat, obiceiul nu trebuie a se lucra. Dar dacă lucrurile ce se fac sunt rele, chiar și vechi obicei de ar fi, strică-l. Iar de nu sunt rele, măcar deși nu s-au obișnuit, fă obiceiul acesta, și bine sădește-l”. Și iarăși (voroava 12 la epistolia 1 către Corinteni) „să nu-mi zici, că este obicei, zice. Că de este lucrul rău, niciodată să se facă, iar de nu este rău, facă-se totdeauna”. Și iarăși (în cuvântul cel pentru posadnică la sfârșit) „defaimă obiceiul cel rău”. Și iarăși (voroava 52 la Evanghelia lui Matei) „că cu adevărat nu este lege cea de oameni predanisită”. Iar marele Vasilie zice: (hotărârile pe larg 40) „Că nu trebuie să urmărim socotelilor greșite ale celor mulți, și să adevărim cele necuviincioase cu împreună împărțășirea lucrului.” Iar Teologul Grigorie (cuvântul 1, Despre pace) zice, „trebuie a defăima legea cea omenească, pentru Legea Duhului”. Și Hristos în Evanghelie zice către cărturari, „pentru ce voi călcați Porunca lui Dumnezeu, pentru obiceiurile voastre?” [Matei 15: 3]. Iar Vasilie zice în canonul 87 al său. „Cum că obișnuirea cea de sfinții Bărbați predanisită, are putere de lege, și obiceiul, poate ca o lege scrisă”, după cartea a doua a Vasilicelor titlul 1 cap 41 (la Fotie titlul 1 cap 3) „ci nu fieștecum, și nehotărât, și totdeauna, ci când obiceiul acesta se va statornici, și se va adevăra în judecătorie la cele ce este legea scrisă, și când nu se împotrivesc legii celei scrise”, după

când acesta și pe lucrurile bisericii, și buna rânduială le strică, atunci trebuie ca și din însăși temeliile să se dezrădăcineze, și de istov să se piardă. Și încă rânduiește, ca nici un episcop având eparhie mică să o lase, și să ia alta mai mare. Fiindcă pricina pentru care face aceasta, este lăcomia, și mândria, precum tuturor este arătat. Una, ca din eparhia cea mai mare să aibă și câștig mai mare. Iar cealaltă, ca din aceeași pricină a eparhiei să aibă și slavă, și stăpânire mai mare. Pentru aceasta răul acesta trebuie mai cu asprime decât altele a se pedepsi, și arhieriei cei ce ar fi îndrăznit de au făcut aceasta, să se despartă de adunarea creștinilor, și nici ca niște mireni să poată avea în biserică împărtășirea cea cu credincioșii.

CANONUL 2

Iar dacă vreunul s-ar afla așa fel de nebun, ori îndrăzneț, încât a se părea că aduce pentru unele ca acestea oarecare lepădare, adevărind că i s-ar fi adus de la mulțime către dânsul scrisori. Arătat este, că s-a putut cu plată, și cu preț puținii oarecarii stricându-se, să facă tulburări în biserică, ca cum rugându-se pe acesta a-l avea episcop. Deci desăvârșit pe acest fel de vicleșug, și meșteșugiri, le socotim a fi vrednice de pedeapsă, încât nici unul de acest fel nici la sfârșit, să se învrednicească măcar de mirenească împărtășire. [apostolesc: 14; sinod 1: 15; sinod 4: 5; Antiohia: 16, 21; Sardichia: 1; Cartaghen: 57]

TÂLCUIRE

Următor este acest canon celui mai de sus. Că zice, că dacă vreun arhieru ar fi atât de obraznic, și îndrăzneț, încât și după canonul cel mai de sus ar îndrăzni a se muta de la a sa eparhie al alta, și ca să se arate ca cum nu este vinovat certării canonului, ar zice, că a luat scrisori de la norodul eparhiei aceleia chemătoare ca să le fie lor arhieru. Însă este arătat, că unul ca acesta a întrebuințat meșteșug, și vicleșug, și cu bani stricând pe puținii oarecare din eparhia aceea, și i-a înduplecat să facă tulburări, și să-l ceară episcop. Pentru aceasta vicleșugurile și meșteșugirile cele ca acestea trebuie atât de mult să se pedepsească, încât cei ce le fac să nu se învrednicească nici la moartea lor a se împărtăși, nu ca episcopii, dar nici ca mirenii. Citește și pe cel 14 apostolesc.

CANONUL 3

Și aceasta este de nevoie a se adăuga, ca nimeni din episcopi să treacă de la a sa eparhie, la altă eparhie, în care se află episcopi. Fără numai de s-ar chema vreunul de frații cei ce se află într-însa, pentru a nu se părea că noi închidem ușile dragostei. Așisderea și aceasta încă trebuie a o prevedea, ca, dacă vreunul din episcopi în vreo eparhie, împotriva fratelui său, și a împreună episcopului ar avea pricină, nici unul din aceștia de la altă eparhie [provincie]

aceeași carte din Vasilicale. „Și când obiceiul este cu drept cuvânt, și după lege, și drept, și cu bună socoteală a apucat a se ține, și de s-au cercetat de bărbați vrednici de laudă”, după Amenopol (cartea 1 titlul 1). „Iar câte obiceiuri sunt fără socoteală urmate, și afară de cuviință, nu trebuie a se păzi” după aceștia (tot acolo).

episcopi să cheme judecători. Iar dacă cumva vreunul din episcopi în vreo pricină i s-ar părea că se osândește, și s-ar socoti pe sineși că nu rea, ci bună pricină are, ca și de al doilea să se mai cerceteze judecata. De se pare dragostei voastre, să cinstim aducerea aminte a apostolului Petru, și despre aceștia ce au judecat să se scrie lui Iulie episcopului Romei, ca prin episcopii cei ce se megieșesc cu eparhia, de ar trebui să se mai reînnoiască judecătoria, și să dea le cercetători. Iar de nu ar putea ei dovedi că pricina lui este acest fel, încât să aibă trebuință de a doua judecată, cele odată judecate să nu se mai desfacă, ci cele ce sunt adevărate să rămâie. [apostolesc: 35; sinod 2: 2; sinod 3: 50; sinod 6: 20; Antiohia: 13, 22; Sardichia: 11, 12]

TÂLCUIRE

Nu numai se opresc episcopii de a lăsa eparhiile cele mai mici, și a lua mai mari, ci încă nu se iartă nici măcar a merge de la eparhiile lor la eparhiile altor episcopi, spre a lucra ceva arhieresc, fără a se chema de dâșii, după canonul acesta. Însă și aceasta a merge fiind chemați o iartă canonul, ca să nu se închidă dragostea, și iubirea frățească a episcopilor a unora către alții. Iar dacă doi episcopi au între dâșii vreo judecată, nu trebuie să ceară episcopi de la vreo eparhie străină ca să-i judece, ci pe episcopii eparhiei aceleia din care sunt și ei. Iar dacă unul dintre ei se va osândi de eparhialnicii episcopi, și ar socoti, că pricina sa nu este nedreaptă, și slabă, ci tare spre a-l îndrepta, de s-ar mai cerceta de alții. La acest fel de stare împrejur, trebuie din dragoste să cinstim pomenirea lui Petru apostolul, adică trebuie episcopii cei ce au judecat pricina aceasta, să scrie la scaunul Romei (unde atunci episcopa Iulie) cum că episcopul cel ce s-a judecat de dâșii nu se mulțumește cu judecata lor, ca Papa, de va socoti că pricina are trebuință de a se mai cerceta, să rânduiască să o judece episcopii megieșiți cu eparhia aceea. Iar de va socoti că nu are trebuință de a se judeca de al doilea, trebuie să rămână adevărată și întărită hotărârea cea mai înainte făcută a episcopilor. Însemnează că canonul acesta se înțelege nu pentru eparhiile cele ce nu sunt supuse Papei, ci numai pentru cele supuse lui, după Zonara.²⁹⁶

CANONUL 4

Dacă vreunul din episcopi s-ar caterisi cu judecata episcopilor acelora ce se află în vecinătate, și ar zice iarăși că va adăuga pentru sineși lucru de dezvinovățire, să nu se așeze mai înainte altul la scaunul lui, dacă nu episcopul Romei înștiințându-se, pentru aceasta va da hotărâre. [sinod 1 și 2: 16; Cartaghen: 96]

TÂLCUIRE

²⁹⁶Fiindcă atunci și cetatea Sardichiei aceasta, parte fiind a Misiei, Papei se supunea. Că atunci mai toate apuseneștile biserici Papei se supuneau. Adică cele Machidonicești, cele Tetalicești, cele ale Iliricului, cele ale Elladei, cele ce se zic ale Ipirului (adică ale Moreei) care în urmă patriarhiei Constantinopolului s-au supus, după același Zonara.

Și canonul acesta următor este celui mai de sus, însă și acesta, zicând. Că dacă vreun episcop s-ar caterisi de episcopii cei de prin apropiatele țări, și învecinați, și ar zice că poate a se dezvinovăți la altă judecătorie, să nu se hirotonisească alt arhieru la scaunul său, dacă nu mai înainte aflând Papa de aceasta, va hotărî, ori să rămână caterisit, ori să-l dezvinovățească. Însemnează, că și canonul acesta, pentru eparhiile cele supus Papei se înțelege. Și nu pentru altele, nesupuse lui, după același Zonara.

CANONUL 5

Plăcut-a că, dacă vreun episcop s-ar pârî, și adunându-se episcopii aceleiași eparhii [enorii], din treapta lui l-ar scoate, și care apelarisind [chemând] fiind, ar scăpa la prea fericitul episcopul bisericii Romanilor, și voind el a-l asculta, de va socoti că este drept a se reînnoi cercetarea pricinii lui, și va scrie episcopilor acestora ce se vecinesc cu eparhia, ca ei cu silință, și cu scumpătate fieștece să cerceteze, și după credința adevărului, să dea hotărâre pentru lucru. Iar dacă vreunul rugându-se ca iarăși pricina sa să se asculte, și pentru rugăciunea lui va socoti a judeca episcopul Romanilor să trimită din partea sa prezbiteri, ca să fie în stăpânirea a însuși episcopului. Va cerca însă ceea ce este bine, și va hotărî de se cade a se trimite cei ce au să judece împreună cu episcopii, care vor avea stăpânirea acestuia de la care s-au trimis ei, și aceasta este de a se pune. Iar de ar socoti că este de ajuns spre cunoștința și hotărârea pricinii episcopului, va face, ceea ce s-ar părea preaînțeleptului sfatului său că este bine.

TÂLCUIRE

Mai aceleași cu canonul cel mai de sus, și acesta rânduiește, zicând. Că dacă vreun prihănit în vinovății, s-ar caterisi de episcopii eparhiei, din care și el este, și ar sui judecata sa către Papa. Atunci Papa, de va judeca că este drept a se mai cercetat pricina acestuia, trebuie a scrie la episcopii cei străini megieșiți cu eparhia aceea, ca să cerceteze cu scumpătate, și cu silință pricina, și să dea pentru ea adevărată, și dreaptă hotărâre. Iar dacă însă același episcop, osândindu-se și de acești rânduiți episcopi, va sui și a doua oară judecata către Papa, și-l va ruga ca să trimită din partea sa oameni ai săi, care să aibă putere, și locul lui, ca să judece (a treia oară) pricina împreună cu episcopii rânduiți de Papa, sau și cu ai eparhiei acesteia, atunci este în stăpânirea Papei, ori să trimită, ori să hotărească că este îndestulă judecata și hotărârea făcută²⁹⁷. Și aceasta iarăși numai pentru eparhiile cele supuse Romei se înțelege, după Zonara, și nu și pentru cele ne supuse lui.

CANONUL 6

De s-ar întâmpla într-o eparhie, în care se află episcopi mai mulți, a rămânea un episcop, și acela pentru oarecare lenevire nu ar voi a veni împreună, și a socoti împreună pentru așezarea episcopului, iar mulțimile fiind

²⁹⁷ Pentru toate trei canoanele acestea, al 3-lea zic, al 4-lea. Și acest de față al 5-lea. Vezi la Prolegomena sinodului acestuia.

adunate s-ar ruga să se facă așezarea episcopului celui ce de dânșii se cere. Trebuie întâi episcopul ce a mai rămas să se înștiințeze prin scrisorile exarhului eparhiei (zic adică a episcopului mitropoliei [capitalei] cum că se roagă mulțimile a se da lor păstor. Socotim a fi bine a se aștepta și pe acesta, ca să vină de față. Iar de nu va veni, și prin scrisori poftit, nici măcar ar scrie înapoi, îndestulare trebuie a se face la voința mulțimii. Trebuie însă, a se chema și episcopii eparhiei celei megieșite, spre așezarea episcopului mitropoliei. Să nu fie iertat însă fieștecum a se pune episcop în vreun sat, sau în cetate mică, la care și un singur prezbiter ajunge, că nu este de nevoie a se așeza acolo episcop ca să nu se micșoreze numele episcopului, și stăpânia. Ci episcopii eparhiei, precum înainte am zis, în aceste cetăți sunt datori a așeza episcopi, în care și mai înainte s-au aflat că au fost făcuți episcopi. Iar de s-ar afla vreo cetate că așa s-a înmulțit într-un mult număr de popor, încât să se socotească ea vrednică și de episcopie, să ia. [Apstolesc: 1]

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că dacă în vreo eparhie, ce avea mulți episcopi, s-ar întâmpla a rămâne numai un episcop (din oarecare întâmplare), iar norodul vreunii episcopii din eparhia aceea adunându-se ar cere să li se aleagă, și să li se hirotonească episcop. Atunci mitropolitul eparhiei, să înștiințeze pe episcopul cel rămas, de cererea norodului, și să-l aștepte, până să vină. Iar nevrând să vină, la alegerea și hirotonia cerșitului episcop, nici prin scrisoarea sa să arate că primește cererea norodului, și alegerea, atunci mitropolitul să facă îndestularea cererii mulțimii, să cheme pe străinii episcopi, ai învecinate eparhii, și cu dânșii să aleagă, și să hirotonisească pe episcopul cerșit de mulțime. Asemenea și când ar fi să se facă la o aceste fel de eparhie mitropolit, episcopii cei învecinați să-l aleagă, și să-l hirotonisească. Mai zice canonul, că nu este nevoie a se face episcop în sat, sau în cetate mică, spre a căreia duhovnicească chivernisire este destul și un singur preot, ca să nu se defaime covârșitoarea dregătoria episcopiească, ci numai în cetățile acelea să se pună episcopi, care din început au avut episcopii, iar de va fi vreuna atât de împoporată, încât să fie vrednică de a se face episcopie nouă, să se facă, și să ia episcop al său.

CANONUL 7

Cășunarea de supărare a noastră, și multa stăruință, și nedreptele rugăminți, ne-au făcut a nu avea atât har, și cutezare, cât suntem datori a avea. Că mulți din episcopi nu lipsesc ducându-se la armie [lagăr], și mai ales Africanii. Care, precum am aflat, de la iubitul fratele și împreună episcopul nostru Gratu, sfaturile cele mântuitoare nu le primesc, ci le defaimă așa, încât un om aduce la armie cele mai multe, și osebite rugăminți care nu pot să folosească bisericile, și nu, precum este datoria a se face, și cum cuviincios săracilor, și mirenilor ori văduvelor a le ajuta și a-i sprijini, și dregătorii lumești, și lucrări pentru unii a mijloci. Deci grosietatea aceasta, nu fără de

oarecare scandală și osândă, ne pricinuiește sfărâmare. Că mai de cuviință am socotit a fi ca episcopul ajutorul său să-l dea aceluia, care de către cineva s-ar silnici, sau dacă vreuna din văduve s-ar nedreptăți, sau iarăși dacă vreun orfan s-ar lipsi de cele ce i se cuvin, de cumva și numele acestea ar avea rugămintă dreaptă. Nici un episcop dar se cuvine a veni la armie [lagăr] afară numai de aceea, pe care pe evlavistul împăratul nostru iar chema cu scrisorile sale. Dar fiindcă de multe ori se întâmplă unii având trebuință de milostivire, a năzui la biserică, osândindu-se pentru greșalele lor la închisoare, sau insulă [ostrov] sau dacă cu orice fel de hotărâre fiind dați, pentru unii ca aceștia se cuvine a nu ne feri de a-i ajuta, ci fără întârziere, și fără a se îndoii unora ca acestora să li se facă iertare. [Antiohia: 11; Sardichia: 8, 9, 20; Cartaghen 117]

TÂLCUIRE

Fiindcă oarecare episcopi, și mai ales cei ce se află în Africa, îndrăzneau a merge la împăratul, până și la armie aflându-se, nu ca să ajute văduve, și săraci, ci ca să pricinuiască prietenilor lor dregătorii lumești, și chiverniseli, și de multe ori fiind sfătuiți să înceteze de la acestea, nu băgau seamă. Încât și un singur episcop, multe și osebite de cele dinafară rugăminți aduceau la palatul împărătesc. Fiind, zic, că această necuviință se făcea, și din aceasta, au urmat a nu afla arhieriei la Împăratul atât cutezare, și har, potrivit lor, ci mai ales și sminteală pricinuiesc, și prihană asupra lor. Pentru aceasta canonul acesta oprind aceasta, rânduiește ca fiecare episcop să meargă la împăratul, ca să ajute pe cei ce se silnicesc, adică pe văduve nedreptățindu-se, pe sărmani lipsindu-se de averile lor²⁹⁸. Și aceasta însă să o facă, când cererea lor este dreaptă. Iar nefiind dreaptă, nu se cuvine a-i ajuta, și nici se cade a merge de sineși la împăratul, fără a fi chemat cu scrisori împărătești. Afară numai dacă oarecare ar năzui la biserică vrednici de milă, ori pentru că s-au osândit pentru greșale ce au făcut, să se izgonească, la ostroave, sau la niscaiva locuri tari și aspre. Pentru unii ca aceștia episcopii fără întârziere, și fără a fi chemați, să meargă la împăratul ca să le ceară iertare grașalei, și să-i izbăvească din osândă. Vezi și pe cel 11 din Antiohia.

CANONUL 8

Și aceasta să se hotărească, că, deoarece s-a socotit, pentru a nu cădea sub osândire vreunul din episcopi ducându-se la armie, dacă unii ar avea acest fel de cereri, de care mai sus am pomenit, prin diacon al său să le trimită. Că fața slujitorului nu este pizmută, și cele ce se vor da mai în grabă se vor putea aduce. [Antiohia: 11; Sardichia: 7, 9, 20; Cartaghen: 117]

²⁹⁸Pentru aceasta și legile împărătești legiuiesc, că, episcopii trebuie a vesti ocârmuitorilor orașului, sau dregătorilor, și stăpânitorilor (celor dreptslăvitori adică) nedreptățile ce fac nedreptățitorii. Și că trebuie să cerceteze pe cei din închisori în fiecare miercuri și vineri, ori robi de ar fi, ori slobozi, și să îndemne pe judecători să facă celor închiși, dreptățile câte legile poruncesc. Iar de nu se vor îndupleca judecătorii, trebuie episcopii să arate împăraților (dar poate prin scrisori). Și că trebuie să îndemne pe ocârmuitori să scoată pe robii cei închiși, în douăzeci de zile (după Vlastar).

TÂLCUIRE

Și acest canon asemenea fiind cu cel mai de sus, rânduieste ca nici pentru cererile cele mai de sus zise, să nu meargă însuși episcopii la împăratul. Fiindcă aceasta, adică însuși a merge le pricinuieste prihană, și defăimare. Ci să le trimită cu diaconii lor. Întâi că va scăpa episcopul de prihănire, și al 2-lea că cărțile ce se vor da de împăratul, și celelalte răspunsuri, care pentru cererile cele ca acestea se vor face, mai lesne și mai în grabă se vor aduce cu diaconul, decât cu episcopul. Vezi și pe cel 11 din Antiohia.

CANONUL 9

Și aceasta să se hotărească, ca în oricare eparhie episcopii ar trimite cererile către fratele, și sinepiscopul lor, cel ce se află în cetatea cea mai mare, adică în mitropolie, el, și pe diaconul lui și cererile să le trimită, dând lui, și recomanditoare epistolie, scriind adică prin urmare și către frații, și sinepiscopii noștri, care ar fi petrecând în timpul acela în Locurile, ori în cetățile, întru care prea binecinstitorul Împărat chivernisește lucrurile cele obștești. Iar de ar avea vreunul din episcopi prieteni în curtea palatului, și ar voi pentru ceva, ce ar fi mai de cuviință, să-l roage să nu se oprească ca prin diaconul său și a-i ruga, și a le porunci, ca pe bun ajutorul lor să-l dea celui ce îi roagă. Iar cei ce vin la Roma, precum mai înainte am zis iubitului fratelui nostru și împreună episcopului Iulie, cererile, cele ce le au, sunt datori a le da, ca el mai întâi să le cerceteze. De nu cumva unele dintr-însele ar fi atingătoare, și așa apărarea, și purtarea sa de grijă dându-le îi va trimite pe ei la armie. [Antiohia: 11; Cartaghen: 27; Sardichia: 11, 7, 8, 20].

TÂLCUIRE

Pentru aceeași pricină, și canonul acesta cuprinzând, zice, că dacă vreun episcop va scrie epistolie către episcopul locului aceluia, în care se află împăratul, pentru oarecare rugămintă ce are, trebuie epistolia aceasta întâi să se dea în mâna mitropolitului căruia este supus episcopul acela, ca adică, de va vedea el că are rugămintă binecuvântată, și nu-i supărătoare pentru împăratul, să o trimită, cu diaconul său, către episcopul acela către care s-a trimis, și să scrie și el scrisori recomanditoare către episcopii cetăților acelora, unde se află împăratul, rugându-i pe ei ca să ajute, după urmarea rugăciunii episcopului ce a scris. Iar dimpotrivă de ar vedea, că scrisoarea va să supere pe împăratul, să o întoarcă episcopului celui ce o a trimis. Nu se oprește însă nici un episcop de a scrie cu diaconul său către prietenii ce-i are în palat, ca să ajute la cuviincioasele și binecuvântatele cererile sale, pentru care îi roagă. Iar de s-ar afla împăratul în Roma, sunt datori diaconii episcopilor care merg acolo²⁹⁹, să dea cererile ce au la Papa, ca el privindu-le, și cuviincioase găsindu-le, să-i trimită la palat cu a sa apărare, sau proteguire. Vezi și pe cel 11 din Antiohia.

²⁹⁹ Sau și alți clerici. Căci episcopii s-au oprit de a merge însuși ei în persoană la împăratul.

CANONUL 10

Trebuie cu toată amărunțimea, și sânghința a se cerceta. Ca dacă vreun bogat ori scolastic, din for [piața cumpărării și a vânzării] s-a învrednici a se face episcop, să nu se așeze mai înainte, de nu va săvârși slujbele și a Anagnostului, și a diaconului, și a prezbiterului. Ca prin fiecare treaptă, de se va socoti vrednic să poată a trece la înălțimea episcopiei propășitor. Și va avea treapta fiecărei Tagme lungime adică nu de puțin timp, prin care credința lui și bunătatea năravurilor, și întărirea, și blândețea va putea să se facă cunoscute; și însuși socotindu-se vrednic de Dumnezeuiasca ierosini [preoție], va dobândi cinstea cea prea mare. Că nici este lucru cuviincios, nici știința, nici buna petrecere primește a veni la aceasta cu semeție și cu ușurătate, ca ori episcop, ori prezbiter, ori diacon îndată cu ușurătate a se așeza. Că așa după cuviință neofitos [nou-sădit] s-ar socoti. Fiindcă mai ales și prea fericitul apostol, care și al neamurilor s-a făcut învățător, se vede că a oprit grabnice a se face așezările. Că cercarea timpului celui îndelungat, va putea nu cu necuviință pe petrecerea și pe moralul fiecăruia. [apostolesc: 80; sinod 1: 2; sinod 1 și 2: 17; Neocesareea: 12; Laodikia: 3; Chiril: 4]

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că cu mare silință trebuie a se păzi legiuirea aceasta. Adică, dacă vreun bogat, ori scolastic întru cuvinte, din for [piața cumpărării și a vânzării], și din tulburarea obștească, se vor arăta vrednici de episcopie, aceștia să nu se hirotonisească episcopi îndată, de nu vor face mai întâi în fiecare treaptă a citețului, zic, a diaconului, și a prezbiterului, vreme prea îndelungată, și nu puțină. Că prin cercarea aceasta, să se arate, și să se ispitească întâi credința cea dreaptă a lor, bunătatea socotelii lor, vitejia cugetării lor, și blândețea lor. Și așa din treaptă în treaptă, propășitor să se suie și la culmea înălțimii arhieriei. Căci, nici este de bună cuviință, nici cunoștința dumnezeieștilor cuvinte, nici bunul obicei cel cu vremea cercat o primește aceasta, a se hirotonisi cineva episcop, ori preot, ori diacon așa lesne și în grabă. Că unul ca acesta se va socoti ca un nou sădit a fi, că și apostolul Pavel aceasta o oprește, poruncind lui Timotei, ca să nu hirotonisească pe cineva în grabă, și zice: „Mâinile în grabă pe nimeni să pui” [1 Timotei 5: 11]. Vezi și pe cel 80 apostolesc.

CANONUL 11

Hotărâm, ca episcopul, când din altă cetate vine la altă cetate, ori de la altă eparhie la altă eparhie, pentru fală cu laudele sale slujindu-se, ori cu sfințenia religiei, și ar voi a petrece mai multă vreme, și episcopul cetății aceleia nu ar fi iscusit în a învăța. Să nu defaime pe acela, și să vorbească mai ades sânghindu-se a-l rușina, și a înjosi persoana episcopului celui de acolo. Că acest pretext [ocazie] s-a obișnuit a face tulburări, și prin acest fel de viclenie ș-ar logodi pe scaunul cel străin, și se silește a-l răpi, nesfiindu-se a părăsi pe biserica cea dată lui, și a se muta la alta. Deci trebuie pentru aceasta a se hotărî timp (fiindcă și a nu se primi episcop, s-a socotit a fi faptă a neomeniților, și a

răilor). Căci, vă aduceți aminte că în trecutul timp părinții noștri au judecat, ca, dacă vreun mirean petrecând în cetate în trei zile de Duminică, în trei săptămâni nu s-ar aduna împreună, să se depărteze de la împărtășire. Deci dacă pentru mireni aceasta s-au legiuit, nu trebuie nici se cade, dar nici folosește ca episcopul, de nu are nici o nevoie mai grea, sau treabă grea, mai mult (timp) a lipsi de la biserica sa, și a mâhni pe poporul cel încredințat lui. [apostolești: 35, 58; sinod 3: 8; sinod 6: 19, 20, 80; sinod 1 și 2: 16; Cartaghen: 79, 82, 83, 132, 133; Gangra: 5, 20, 21; Sardichia: 3, 12; Nisis: 6; Petru: 10; Antiohia: 13, 22].

TÂLCUIRE

De va merge vreun episcop de la o cetate la alta, ori la altă eparhie, pentru ca să se laude ca un cuvântăreț, ori pentru vreo întrebare a dreptei cinstiri, și a credinței³⁰⁰, și va să se zăbovească acolo mult timp, și episcopul locului nu este iscusit întru a învăța. Hotărăște dar canonul, că acesta să nu învețe ades prin biserică, cu socoteală ca să defaime pe cel de loc, și să-l rușineze ca pe un neînvățat. Că a deasa învățare a lui, pricinuieste tulburări, și naște prepus, că el se silește cu chipul acesta, să tragă pe norod spre dragostea sa, și prin urmare să lase eparhia sa, și cu vicleșug să răpească pe cea străină. Deci fiind faptă neomenită aceasta, a nu primi cineva nicicum episcopi străini în eparhia [diocizie] sa. Dar și a rămâne ei în cea străină mult timp, este lucru de prepus, și fără de lege. De aceasta trebuie a fi timp hotărât pentru zăbovirea acestora. Că dacă se aforisește mireanul acela, ce în cetate (sau în sat) aflându-se nu va merge la biserică în duminicile a trei săptămâni, precum părinții cei mai înainte de sinodul acesta au hotărât (nu adică cei ai sinodului 6 car în canonul 80 al lor aceasta o au hotărî, pe care și citește-l acolo, căci acel sinod este în urma acestui din Sardichia, ci alții oarecare), ori nescris, ori prin canon scris, cu cât mai mult nu se cade, nici folosește să lipsească multă vreme episcopul din eparhia sa, și să mâhnească pe turma sa cu neștiința lui? Afară numai de are vreo silnică nevoie, și întâmplare grea care îl împiedică.

CANONUL 12

Fiindcă oarecare din frații, și sinepiscopii prin cetățile, în care se așează episcopi, li se pare a dobândi foarte puține Averi ale sale, iar în alte locuri mari Averi, din care sunt puternici și săracilor a le ajuta. Judecăm a li se ierta lor așa, ca de ar urma a merge la Posesiile lor, și a face strângerea rodurilor, trei zile de Duminică, adică trei săptămâni, să petreacă ei la averile lor, și la biserica cea în apropiere, la care prezbiter adună popor, pentru ca, să nu se socotească că este el fără adunare, să meargă, și să liturghisească, și să nu umble adeseori în cetate, în care este episcop. Că cu chipul cu chipul acesta și lucrurile lui cele casnice pentru nevenirea lui, nici o pagubă vor suferi, și se va socoti că se abate din vinovăția trufiei, și a mândriei. [apostolesc: 58; sinod 6: 19, 50; sinod 1 și 2: 16; Gangra: 5, 20, 21; Sardichia: 11; Cartagina: 79, 82, 83,

³⁰⁰Ori poate că, sfințenia religiei însemnează, că el merge la străină eparhie ca să se laude ca un sfințit, afierosit, rânduit teolog al dreptelor dogme ale credinței.

TÂLCUIRE

Asemeni se vede a fi și canonul acesta, cu cel mai de sus, căci rânduiește, că de vreme ce oarecare episcopi, în alte străine eparhii, au multe și mari posesii și mult roditoare, din care pot să ajute pe săraci, iar în cele ce se află ei episcopi foarte puține se socotesc a avea a lor. Pentru aceasta se iartă ca episcopul cel ce are acest fel de posesii să meargă spre strângerea rodurilor lor. Însă să nu meargă des în cetatea, în care șade episcopul, ci să rămână numai trei săptămâni la posesiile sale, și duminicile să meargă la biserică ce i se megieșește, la care parohisește preot, și să liturghisească, adică să nu ierurghisească, ci să aducă lui Dumnezeu obișnuitele laude³⁰¹ împreună cu norodul și aceasta să o facă, ca să nu se arate că nu merge la

³⁰¹Însemnează că din canonul acesta arătat se dovedește datoria ce au arhieriei, încă și ceilalți ierosiți și clericii, a nu lăsa adică, ci a citi obișnuită și predată rânduială cea înșeptită. Cea de miezul nopții, cea de dimineață, ceasurile, cea de seară, și cea după cină. Iar cum că iereii și clericii cei ce nu citesc urmarea arătată, se supun la mari certări, se arată din înfricoșata istoria aceasta, ce a urmat în anii Preasfântului Sofronie patriarhului Ierusalimului. Că în anii acestui patriarh a murit un cuvios și mare bărbat cu viața, numit Eutropie, vrând patriarhul pe el să-l îngroape la mormânturile cele obștești ale bisericii celei mari din Ierusalim, au găsit acolo 20 de trupuri întregi și nedelegate. Necunoscând dar ale căroră au fost acestea, au făcut priveghere, patriarhul, și toată biserica, rugându-se lui Dumnezeu să li se descopere pentru ei. Deci Dumnezeu a deschis gura unuia din adormiții aceia și a zis. Noi am fost ierosiți [sințiți], și clerici, și pentru lumești îngrijiri defăimam predanisita urmare a laudelor lui Dumnezeu, pentru care și în nedelegat aforismos ne-am supus. Și întrebând patriarhul și aflând, că de 20 de ani rânduiala nu o au citit. S-au făcut toți ierosiții cei împreună cu patriarhul chezași ca să împlinească ei rânduiala a celor 20 de ani, și așa îndată s-au dezlegat trupurile lor. Și nu numai cei bisericești sunt datori aceasta a o plini, ci și mirenii a o asculta (nefiind cărturari) ori să citească singuri Laudele acestea înșeptite. Că dacă David împărat fiind și în lege, și aceasta nu o părșea, precum însuși zice: de șapte ori pe zi te-am lăudat pe tine” [Psalm 118]. Cu cât mai vârtos creștinii aceasta trebuie a plini. Iar de nu vor putea de șapte ori, le poruncesc apostolii, în așezământurile lor (cartea 2 cap 58) zicând episcopului: „Poruncește norodului și sfătuiește a îndesi la biserică dimineața și seara în fiecare zi, și nicicum a se lipsi, ci neîncetat să vină.”

F Fiindcă s-a zis aici de trupuri aforisite și nedelegate; am socotit să adaug și ceea cu ochii mei am văzut eu smeritul tălmăcitorul cărții acesteia [mitropolitul Veniamin Costache], spre astuparea gurilor celor ce pe toate le dau firii. La anul de la mântuirea lumii 1785 vara, se afla la sfânta episcopia Hușului un monah cu numele Rafail, cu neamul slovean, cu meșteșugul olar; care ziua lucrându-și meșteșugul la olărie în ascultarea episcopiei, toată ziua postind, venea seara la chelarul episcopiei și luându-și o pâinea merticul său, trecea în dosul sfintei biserici de se odihnea între morminte. Acest monah în una din nopți a mers la Daniil duhovnicul episcopiei, și făcând rugăciune, i-a deschis duhovnicul. Și el a zis, cinstite părinte, un frate mort se vaietă în mormânt, și eu auzind l-am întrebat, ce are de se vaită? El, zice, mi-a răspuns, că vai creștinului, ce nu-și mărturisește la moartea sa toate păcatele sale! Acestea auzind duhovnicul, și socotind că i s-a nălucit monahului aceasta, iar mai ales că era socotit de toți nu întreg la minte, l-a dojenit, și i-a poruncit să nu mai spună altora, și așa a ieșit de la duhovnicul, și nici duhovnicul a spus cuiva. Iar a doua noapte monahul iarăși venind la duhovnic, și asemenea spunându-i, nu i s-a ținut în seamă spunerea, ci dojenindu-l că este împrilestit, și pentru aceasta i se nălucesc unele ca acestea; de vreme ce nimeni atunci de curând în curtea episcopiei nu s-a îngropat, apoi cei de multă vreme morți cum pot a plânge și a se văieta? Iar monahul cu smerenie i-a răspuns, că el ce a auzit îi spune, și nu minte, și a ieșit. Deci venind și în a treia noapte asemenea spunând duhovnicului, și duhovnicul iarăși asemenea vrând a-l depărta, el a adăugat zicând duhovnicului, că de acum însuți vei da seama înaintea lui Dumnezeu de sufletul acela. Acestea auzindu-le duhovnicul, și îngrijindu-se, nu cumva să fie vreo descoperire a milostivirii lui Dumnezeu, ca să nu greșescă lui Dumnezeu nedescoperind episcopului lucrul acesta. Deci după ieșirea de la Dumnezeiasca Liturghie, venind duhovnicul înaintea episcopului

biserică, și să pricinuiască sminteală creștinilor, și să calce canonul cel mai de sus. (Pentru care vezi și cel 80 al sinodului al 6-lea). Că cu chipul acesta, și rodurile posesiilor sale nu se răpesc, ci se adună prin venirea lui, și de toată prihănirea mândriei, și a iubirii de slavă scapă.

CANONUL 13

Place, ca dacă vreun diacon, ori prezbiter, sau și vreunul din clericii s-ar excomunica, și ar scăpa către alt episcop ce îl știe, cunoscând că s-a depărtat de la cuminecare de episcopul lui, nu trebuie să facă ocară fratelui său episcopului, dându-i cuminecarea. Iar de ar îndrăzni aceasta, să știe, că adunându-se episcopii se va face pe sine vinovat răspunderii. [apostolesc: 12, 32, 33; sinod 4: 13; Antiohia: 6; Sfânta Sofia: 1]

TÂLCUIRE

Canonul acesta urmând celui 12 și celui 32 apostolești; vezi acolo.

CANONUL 14

Dacă vreun episcop s-ar afla iute (care nu este datorie întru acest fel de bărbat a se politici) și în grabă împotriva vreunui prezbiter, ori diacon pornindu-se ar voi să-l scoată de la biserică. Trebuie a purta grijă ca nu îndată să se osândească unul ca acesta, și să se lipsească de cuminecare, ci cel ce se scoate să poată năzui la episcopul mitropoliei a aceleiași eparhii. Iar de nu este cel al mitropoliei, la cel mai cu apropiere să alerge, și să se roage, ca cu scumpătate să se cerceteze pricina lui. Că nu se cade da ascultare celor ce se roagă. Și episcopul încă acela ce ori drept, ori nedrept a scos pe unul ca acesta, este dator a suferi bărbătește, ca cercetarea pricinei să se facă. Și ori se va întări hotărârea lui, ori va dobândi îndreptare. Însă mai înainte de a se cerceta, și o parte și alta cu silință și cu credință cel ce nu are cuminecare mai înainte de cunoașterea pricinei, nu trebuie a-și izbândi cu Cuminecarea. Iar dacă, împreună adunându-se oarecare din cleric, vor vedea defăimarea, și trufia lui (fiindcă nu este lucru cuviincios a suferi ocară, și prihănire nedreaptă), sunt datori a întoarce pe acesta cu mai amară și mai grele graiuri, ca cel ce poruncește cele de cuviință să se slujească și să se asculte. Că precum episcopul este dator slujitorilor a le da curată dragoste, și sufletească plecare,

Iacov [Stamati], (care mai în urmă s-a ridicat cu obșteasca alegere la scaunul mitropoliei) i-a povestit toate cu amăruntul, unde eram și eu smeritul față, diacon fiind și slujitor al episcopiei, împreună cu ceilalți diaconi, de care mult mirându-se arhiereul, a poruncit duhovnicului ca să cheme pe monah ca să arate mormântul acela, și să înștiințeze pe moștenitorii mortului aceluia, să facă cele de cuviință pentru mort, spre a i se mijloci iertare. Urmând dar duhovnicul poruncii, și înștiințându-se soția și fiul mortului, i-au făcut dezgropare, și s-a găsit întreg desăvârșit, fiind (precum se spunea) îngropat mai mult de șase ani, iar numele i-a fost Ganciu, Hagiul bulgar, și rugând femeia și fiul lui pe arhiereu, au slujit arhiereul cu împreună slujitorii săi dumnezeiasca Liturghie, apoi ieșind la mormânt au scos trupul hagiului aceluia, și făcându-i prohodul, și citindu-i rugăciunile cele de dezlegare cu îngenunchere și tot norodul strigând cu lacrimi, Doamne miluiește, iarăși l-au îngropat. Deci la împlinirea unui an după aceasta, iarăși l-au cercat, și s-au găsit numai oasele uscate. Aceasta și eu smeritul cu ochii mei văzând, am socotit a nu lăsa în uitare o așa mare și văzută dovadă a nemărginitei milei lui Dumnezeu.

cu aceștia chip slujitorii sunt datori episcopilor a săvârși ne viclenit cele ale slujbei. [apostolești: 12, 13, 28, 32; sinod 1: 5; Sfânta Sofia: 1; Antiohia: 4, 6; Sardichia: 12, 15; Cartaghen: 11, 37, 71, 74, 141]

TÂLCUIRE

Canonul acesta se vede a fi următor cu cel mai de sus; rânduind, că dacă vreun episcop mândru fiind (care patimă nu se cade a o avea următorii Preablandului Hristos) de mândrie pornit, ar aforisi vreun preot, sau diacon, trebuie să avem purtare de grijă, a nu se lipsi unul ca acesta fără cuvânt și îndată de împărțășire, ci să-i fie slobod a merge la mitropolitul episcopului ce l-a despărțit de aceasta, ori lipsind mitropolitul, să meargă la străinul megieșitul mitropolitul, ca să cerceteze cu scumpătate pricina despărțirii acesteia³⁰². Fiindcă nu este drept a nu se da ascultare, celor ce roată să li se cerceteze judecata. Dar până se cercetează judecata, atât episcopul trebuie a suferi, până se va întări hotărârea lui, dreaptă fiind, ori se va îndrepta, nedreaptă fiind. Cât și preotul, sau diaconul jeluitor, trebuie a nu călca aforismosul, ci să rămână într-însul. Că de va călca, defăimând, și asupra episcopului său mândrindu-se, trebuie să se adune clericii episcopului, și cu certări amare să-l smerească, și să-l supună. Ca să se arate supuși către episcopul lor. Că precum episcopul este dator a iubi fără vicleșug pe slujitorii săi, și pe clerici. Așa deopotrivă și slujitorii și clericii trebuie fără vicleșug să slujească pe episcopul lor.

CANONUL 15

Hotărâm, ca, dacă vreun episcop din altă parohie ar voi, pe vreun străin slujitor, fără de învoirea episcopului lui, în oarecare treaptă a-l pune, neîntărită și neadeverită să se socotească acest fel de punere. Iar dacă oarecare din noi, de o ar slobozi aceasta lor, sunt datori de frații și împreună episcopii, și a li se aduce aminte, și a se îndrepta. [apostolesc: 15; sinod 1: 15, 16; sinod 4: 5, 10, 20, 23; sinod 6: 17, 18; sinod 7: 10, 15; Antiohia: 3; Sardichia: 16, 17; Cartaghen: 63, 98]

TÂLCUIRE

Oprește canonul acesta pe episcopi de a lua din altă eparhie pe vreun cleric, și a-l hirotonisi în vreo treaptă ieratică, fără voia episcopului din a căruia eparhie este clericul, că făcând acesta, hirotonia va rămânea fără întărire, și cel ce l-au hirotonisit să se mustre, și să se îndrepteze de ceilalți sinepiscopi.

CANONUL 16

Fiindcă de multe ori la mitropolia Tesalonicenilor se duc din alte eparhii prezbiteri și diaconi, și neîndestulându-se cu puțină petrecere de timp, în ea sau într-însa rămân, și tot timpul se află acolo făcându-l, sau abia după prea mult timp sunt siliți a se întoarce la bisericile lor. Hotarele (decreturile)

³⁰²Însemnează, că după Zonara, a se judeca episcopul cel ce s-a aforisit de mitropolit străin megieșit, căruia episcopul nu-i supus, ori drept de a aforisit, ori nedrept, aceasta deși atunci s-a lucrat în vremurile vechi, dar acum desăvârșit nu se lucrează.

acestea, care și pentru episcopi sunt statornicite, să se păzească și pentru persoanele acestea. [apostolesc: 15; sinod 1: 15, 16; sinod 4: 5, 10, 20, 23; sinod 6: 17, 18; sinod 7: 10, 15; Antiohia: 3; Sardichia: 15, 17; Cartaghen: 63, 98]

TÂLCUIRE

Canonul acesta oprește mutările preoților și ale diaconilor de la o biserică la alta, hotărând ca și la aceștia întocmai să se păzească canoanele cele ce opresc mutările episcopilor, precum și la episcopi sunt hotărâte.

CANONUL 17

Au plăcut, ca, dacă vreun episcop suferind silă s-ar scoate cu nedreptul, ori pentru știință, ori pentru mărturisirea soborniceștii biserici, ori pentru apărarea adevărului, și fugind de primejdie, nevinovat și sub judecată fiind, ar veni în altă cetate, să nu se oprească a petrece acolo atâta, până ce s-ar întoarce, ori și-ar putea afla scăpare de ocară ce i s-a făcut. Că aspru lucru este și prea greu, cel ce a suferit goană nedreaptă, a nu se primi de noi. Că pe unul ca acesta este dator (oricare) a-l primi cu prea multă bunătate, și cu iubire de frate. [apostolesc: 15; sinod 1: 15, 16; sinod 4: 5, 10, 20, 23; sinod 6: 17, 18; sinod 7: 10, 15; Antiohia: 3; Sardichia: 15, 17; Cartaghen: 63, 98]

TÂLCUIRE

Canonul acesta pe episcopul cel cu nedreptate izgonit de la scaunul său, ori pentru scumpătatea dogmelor credinței, ori pentru că mărturisește, câte dogme, și predări mărturisește și slăvește soborniceasca biserică, ori și pentru că se luptă pentru adevăr, și pe cei ce se nedreptățesc, și se silnicesc îi apără, îl iartă să petreacă în străină eparhie, până se va întoarce iarăși la a sa, ori să se dezvinovățească de nedreapta ocară, și de izgonire. (Precum unele ca acestea au urmat marelui Atanasie, marelui Vasilie, lui Hrisostom, și altora.) Încă îndeamnă canonul ca pe acest fel de străin episcop, să-l primească fiecare cu prea multă iubire și dragoste.

CANONUL 18

Fiindcă datori suntem a fi liniștiți, și răbdători, și îndestulată milostivire a avea către toți, cei ce odată s-au ridicat la soarta bisericească de oarecare frați ai noștri, de nu vor voi a se întoarce la bisericile pentru care s-au numit, de aici înainte să nu se primească. Iar Eutihian nici nume de episcop luiși să-și părtinească. Dar nici museu, să se socotească de episcop. Iar mirenească Cuminecare de ar cere, nu trebuie lor a li se opri.

TÂLCUIRE

Museu, și Evtihiani, și alții încă, că episcopi au hirotonisit pe oarecare clerici. Deci hotărăște canonul, ca cei de unii ca aceștia hirotonisiți să se primească ca pe niște clerici. Că măcar că cei ce i-a hirotonisit nu urmau a fi clerici pentru oarecare pricini, și greșeli ce a făcut, însă când i-au hirotonisit, aveau dreptăți episcopești,

fiind hirotonisiți, și pentru aceasta sinodul a primit pe cei de dânșii hirotonisiți. Însă dacă acești hirotonisiți nu vor a se întoarce la bisericile, a căroră s-au numit ei, clerici, la alte biserici de aici să nu se primească. Iar Evtihian și museu, drept și nume de episcop nu caute să aibă. Iar de ar voi să se primească, și să se împărtășească ca niște mireni. Nu trebuie a-i opri de la aceasta, ci să li se dea³⁰³.

CANONUL 19

Acestea cu chip de mântuire, și prin urmare hotărâte, și cuviincios vredniciei noastre a ierelor [preoților], și lui Dumnezeu plăcute și oamenilor, puterea, și tăria lor a ține nu vor putea, de nu va urma și frică după hotărârile acestea date. Că știm și înșine, că mai demult ori pentru nerușinarea a puțini, Dumnezeiescul și vrednicul de cinste numele preoției a venit în prihănire. Deci dacă cineva ar îndrăzni altceva a face afară de cele socotite de toți, sârguindu-se a plăcea mai mult mândriei și trufiei, decât lui Dumnezeu. De acum să știe că se face pe sineși vinovat vinovăției dării de seamă, și va pierde cinstea, și vrednicia episcopiei. [sinod 6: 2]

TÂLCUIRE

Fiindcă multe bisericesti, și mântuitoare pricini sinodul acesta a rânduit, cuviincioase cinstei și vredniciei celor ierosiți, și vine plăcute lui Dumnezeu, și oamenilor. Ca să aibă acestea întărire și putere, și să nu se calce cu defăimare. Pentru aceasta la cea de pe urmă au purtat grijă ca cu canonul acesta să rânduiască, și frică, și certări asupra celor ce vor călca acestea. Pentru că, de multe ori pentru nerușinarea unor puțini din cei ierosiți, care calcă canoanele, se prihănește, și se ocărăște cinstul numele ierosirei (adică a tuturor celor sfințiți, care slujesc Altarului). Deci certarea unora ca aceștia este aceasta următoare. Că oricare va îndrăzni a face altă ceva afară de acestea, mândrindu-se, și nesârguindu-se a plăcea lui Dumnezeu. Acesta să știe, că nu se va osândi în parte, ci ca unul ce au făcut vinovăție, la judecătorie bisericească trăgându-se, i se va cere să dea răspuns, și va pierde cinstea și vrednicia episcopiei (sau a preoției). Adică, se va caterisi.

CANONUL 20

Și aceasta încă de acolo se va face mai vârtos cunoscută, și se va plini, dacă fiecare din noi episcopii cei ce ședem pe lângă Căi, adică lângă canal, văzând pe vreun episcop, l-ar întreba pricina trecerii, și unde trece. Și de-l va afla că merge la armie, să-i ceară pricinile cele ce sunt arătate mai sus, și de merge chemat, ducându-se nici o împiedicare să i se facă lui. Iar de merge pentru arătare, precum s-a zis dragostei voastre, ori pentru cererile oarecăroră s-ar sârgui către armie, nici în scrisorile lui să iscălească, nici să se cuminece cu unul ca acela. [Antiohia: 11; Sardichia: 7, 8, 9]

³⁰³Însemnează că Anonimul tâlcuitor zice, că Evtihian și Museu, după ce s-a făcut schismatici, s-au caterisit. Și dacă pocăindu-se, și căutând să aibă nume de episcop, să nu se asculte, ci numai ca niște mireni să se primească după canon, iar ceea ce zice Valsamon că aceștia erau ne ierosiți și ne hirotonisiți, nu este adevărat.

TÂLCUIRE

Ca o certare asupra călcătorilor de canoane s-ar rânduie și canonul acesta, zicând, că și aceasta să fie cunoscută; care? A nu se prihăni adică preoția pentru nerușinarea oarecăroră puțini. Și se va plini. Cu ce chip? Dacă adică fieștecăre din noi episcopii ce ne aflăm la drumurile cele publice, și pe la vaduri, pe unde au să treacă cei ce vin la palatul împărătesc care atunci se afla în Roma, ar vedea pe vreun episcop trecând, să-l întrebe, de ce pricină trece pe acolo, și unde merge? Și aflând, că merge la Împăratul, iar să-l întrebe de merge pentru pricinile zise în canoanele 7, 8, și 9 adică, pentru ajutorul oarecăroră orfani și văduve, și pentru izbăvirea unor osândiți, și de merge chemat de împăratul? Și de va afla că-i chemat, să nu-l oprească. Iar de merge ca să mijlocească unora dregătorii lumești, ori ca să-și arate învățătura în eparhie străină, și să se întrebe cu episcopul acelei eparhii spre rușinarea aceluia, nici un episcop să iscălească în scrisorile lui cele slobozitoare, și pașnice ce le ține, nici să se împărtășească împreună cu dânsul. Citește și pe cel 11 din Antiohia.

PROLEGOMENA

PENTRU SFÂNTUL LOCALNICUL SINOD CEL AL 2-LEA ADUNAT ÎN CONSTANTINOPOL

Sfântul și localnicul sinodul [soborul] acesta s-a adunat în Constantinopol după sfântul și ecumenicul al 2-lea sinod, în anul 394 după Dositei, și după adunarea sinoadelor, cea de Milie făcută, sub Împărăția lui Arcadie și a lui Onorie. Iar de față întru dânsul au fost trei Patriarhi, Nectarie al Constantinopolului, Teofil al Alexandriei, și Flavian al Antiohiei, și alți 17 episcopi anume, și alții mulți nenumiți, împreună cu toată ieratia [preoțimea], șezând în fotistirion [locul unde stătea colimvitra celor ce se botează] a bisericii mari. Iar pricina adunării sinodului acestuia a stătut pricina a doi episcopi Agapie și Vagadie, care cereau să episcopiască întru aceeași vreme amândoi în episcopia Vostris. Și mai ales, pentru că ajunsese a se caterisi Vagadie numai de doi episcopi, care și se săvârșise atunci în timpul acestui sinod. Drept aceea pentru aceasta sinodul acesta a rânduit aceste două canoane de nevoie fiind spre buna rânduială și starea bisericii. Care se întăresc, nehotărât adică de canonul 1 al sinodului 4 și de cel 1 al sinodului 7. Iar hotărâtor de cel al 2-lea al sinodului 6 (că acesta sinod este pentru care zice canonul 2 al sinodului 6 acestea: „Încă, și pe a celor ce acum a doua oară s-au adunat în această de Dumnezeu păzită și împărătească cetate în zilele lui Nectarie întâiului șezător al împărăteștii cetății acesteia, și a lui Teofil ce a stătut Arhiepiscop al Alexandriei”), și prin întărirea aceasta i-a oarecum întărire de ecumenic. Iar sinodul acesta, se numește adică, pomeniri lucrate în Constantinopol pentru Agapie și Vagadie, și unul și altul ținându-se de episcopia Vostris, iar în Pandecte se află așezat după sinodul cel în Cartaghen, însă nu drept. Pentru aceea noi urmând anilor, în care s-au făcut, precum și pentru celelalte localnice am făcut, aici înaintea celui din Cartaghen pe acesta l-am așezat.

CANOANELE CELE DOUĂ ALE SFÂNTULUI LOCALNICULUI SINOD ADUNAT ÎN CONSTANTINOPOL TÂLCUITE

CANONUL 1

Hotărâm ca să nu fie iertat de doi a se hirotonisi episcop după urmarea sinodului din Niceea. [apostolesc: 1]

TÂLCUIRE

Fiindcă sfântul, și ecumenicul întâiul sinod hotărăște în canonul 4 al său, ca negreșit trei episcopi să se adune, ca să hirotonisească pe episcop, urmând așemântului al doilea al întâiului apostolescului canon. Așa și sfântul sinodul acesta rânduiește, să nu se hirotonisească episcopul numai de doi episcopi. Vezi și pe cel 1 apostolesc.

CANONUL 2

Hotărâm că nu trebuie de aici înainte, nici de trei nici de doi episcopul cel

învinovătit cercetându-se să se caterisească; ci cu judecata de mai mult sinod, și de este cu puțință, de a tuturor eparhioților, precum și apostoleștile canoane au rânduit. Ca cu judecate acelor mai mulți mai amărunit să se arate osândirea celui vrednic de caterisire, de față fiind și cel ce se judecă. [apostolesc: 74]

TÂLCUIRE

Fiindcă precum am zis mai înainte, Vagadie episcopul s-a caterisit afară de lege de doi episcopi numai, o strică aceasta sinodul acesta, și hotărăște, a nu se mai urma așa, ci cu sinodul episcopilor celor mai mulți, și de se poate, și de toți episcopii eparhiei [provinciei], după hotărârea apostolească.

PROLEGOMENA PENTRU SFÂNTUL LOCALNICUL SINOD CEL ADUNAT ÎN CARTAGHEN

Sfântul și localnicul sinod³⁰⁴ din Cartaghen³⁰⁵ s-a adunat în anul de la Hristos 418 sau 419 și în al doisprezecelea Ipat [Consulat] a lui Onrie celui ce împărățea în Roma, și al optulea al lui Teodosie cel mic ce împărățea în Constantinopol, după Favst se secretul bisericii. Iar părinții cei ce figuriseau mai mult întru dânsul au fost, Avrile episcopul Cartagheniei care mai întâi ședea decât toți (care și Papă în multe locuri a practicelelor acestuiași sinod de părinți se numește), Valentin al scaunului celui întâi al țării Numidiei. Avgustin episcopul Iponiei, și loctiitor eparhiei Numidei. Și alții toți ai tuturor eparhiilor Africii, fiind la număr, după practicele sinodului acestuia 217, iar după Fotie 225 iar după alții 214. Era de față la sinodul acesta și loctiitorii lui Zosim al Romei, Favstin episcopul Pichenului al Pontetineștei biserici a Italiei, și Filipp și Asell, prezbiterii. Și s-a adunat sinodul acesta, mai întâi asupra lui Pelaghie, și Chelestie ucenicului lui³⁰⁶. Și asupra lui Donat. Iar prin urmare și asupra lui Apiarie prezbiterului Sichiei³⁰⁷. Și a ținut sinodul vreme de 6 ani întregi. Începându-se din anul 418, și s-a sfârșit în anul 424. Și s-a întâmplat a fi în toată vremea sinodului, trei Papi în Roma, Zosim, Bonifatie, și Cheletie (măcar că în practicele lui se pomeneste și al patruea Papă, Anastasie, și vezi canonul 66). Deci după multele cercetări, și tractații ce a făcut sinodul, au așezat și 141 de canoane, care privesc la buna rânduială și așezarea bisericii. Care sunt acestea de aici, pecetluite și întărite, hotărâtor și anume de cel al 2-lea canon al sinodului ecumenic al 6-lea. Iar simplu și nehotărâtor de cel întâi al sinodului 4 și de cel întâi al sinodului 7 iar pe al 84 canon al acestuia cu însăși zicerea îl pomeneste sfântul și ecumenicul sinod al 5-lea. Și prin întărirea aceasta ia oarecum putere ecumenică.

³⁰⁴ Cu toate că au față la sinodul acesta loctiitorii Papei, însă localnicul a rămas localnic, și nu s-a făcut ecumenic. Fiindcă nu au fost și înșiși patriarhii răsăritului, ori loctiitorii lor. Drept aceea și Papa numai parte este a sinoadelor celor ecumenice, ca și ceilalți patriarhi, și nu mai presus de sinoade precum își nălucesc acum Pontificii Romei.

³⁰⁵ Cartaghen sau Cartag era oarecând cetate preastrălucită a celei ce cu deosebire se zice Africă, proconsulienească, adică antipatricească numită, care este aceastași Carhidon, cu două numindu-se. Și s-a zidit de Dido, care adus acolo norod mult de la Tir. A fost cinstită cu scaun de mitropolit, care avea episcop supuși 125 și pentru aceasta ședea mai sus decât toate eparhiile Africii. Iar acum se află risipită, și din risipirile s-a zidit vestita cetate Tunesa, depărtată de Cartaghen 12 mile către răsărit.

³⁰⁶ Asupra lui Pelaghie întâi s-a adunat sinod în Ierusalim de patriarhul Ioan, după monahul Orosie. Al 2-lea în Lida (care și Diospoli se numește) de 14 episcopi, în anul 515 de față fiind Ioan al Ierusalimului. Că pâra pe Pelaghie la sinod doi episcopi din Gallia Nepor și Lazar. Iar ce s-a isprăvit la acest sinod? Povestește dumnezeiescul Augustin. Că fățarnicindu-se Pelaghie, a anatematizat în sinod capetele cel 12 ale eresurilor lui, și ca cum s-ar fi pocăit s-a iertat. Ci tot eresiarh precum a fost, a rămas. Deci fiindcă după puțină vreme, iar și-a arătat eresul care a început a se lăți în Africa, pentru aceasta adunându-se sinodul acesta a anatematizat socotelile lui cele ereticești în 8 canoane de la 120 până la 127 și vezi acolo. Cu dânsul a anatematizat și pe Chelestie ucenicul lui, iar socoteala lor era, ca să zicem pe scurt, că de sineși stăpânirea omului este mai mult decât darul, și voia omului ajunge spre împlinirea poruncilor lui Dumnezeu.

³⁰⁷ Pentru aceasta vezi la tâlcuirea celor două epistolii a sinodului acestuia.

CANOANELE CELE 141 ALE SFÂNTULUI LOCALNICULUI SINOD CELUI DIN CARTAGHEN TÂLCUITE

CANONUL 1

Așa se țin la noi acestea exemplare [copii] a celor statornicite [hotărâte], care le-au adus atunci cu sine părinții noștri de la sinodul cel din Niceea. A căruia tip păstrând, cele următoare și rânduite de noi, se vor păzi adevărite.

TÂLCUIRE

Fiindcă la sinodul acesta s-a citit, atât mărturisirea credinței, adică, Simbol, cât și canoanele cele 20 ale sfântului și ecumenicului sinodului 1 celui din Niceea. canonul acesta 1 hotărăște, ca acestea ce s-au citit, neschimbate le au și prescrierile sau copiile care se află la Africa, și în tocmai cu mărturisirea cea mai de sus a credinței și a canoanelor. Pe care părinții Africani cei ce s-au aflat atunci la sinodul acela 1 le-au adus împreună cu sine la Africa. Că precum se vede a fost de față acolo la sinod și episcopi de la Africa³⁰⁸. Deci, zice, dacă și cele de noi, adică cel de sinodul nostru rânduite (și mai ales pentru apelația prezbiterilor, și a diaconilor, pentru care nedumerindu-se, au scris către Patriarhii al Constantinopolului, și al Alexandriei, să trimită lor autenticele [stăpâneștile], și adevăratele exemplare ale sinodului celui din Niceea, care, precum se vede, încă nu se trimiseseră). Ori cele ce au a se rândui, păzesc tipul [forma] și urmarea întâiului sinod, vor rămâne adevărate și nestrămutate.

CANONUL 2

„Voind Dumnezeu, cu întocmai mărturisire, credința bisericească ceea ce de noi s-a predat, întru această slăvită Adunare mai înainte [originalicește se află la grec] de toate trebuie a fi mărturisită. Apoi bisericeasca rânduială, cu învoirea fiește căruia, și împreună cu a tuturor, trebuie a se păzi. Dar spre încredințarea minții fraților și a împreună episcopilor noștri celor de curând hirotonisiți, se cuvine a se adăuga acestea, care de la părinți am primit cu adevărată închipuire, că, pe a Treimii, adică a Tatălui, și a Fiului, și a Sfântului Duh, Unimea, ceea ce se cunoaște a nu avea nici o deosebire, în mințile noastre sfântă să o ținem. Și precum ne-am învățat, așa și pe popoarele lui Dumnezeu le vom învăța.

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că la sinodul acesta, trebuie mai întâi să se propovăduiască dreptslăvitoarea credința ceea ce de toată biserica se propovăduiește, care prin episcopi, și la celelalte noroad se predanisește, cu întocmai (asemenea) mărturisire, sau cu ceea ce o a mărturisit și sinodul 1 și

³⁰⁸ Aceștia precum se vede au fost Chechilian al Cartagheniei care a fost sub Constantin cel mare, și cei cu dânsul 20 de episcopi. Dositei foia 997 din Dodecavilon. Precum și laudatul Evghenie aceasta o zice în logică foia 304.

cealaltă toată biserica. Sau cu asemenea, adică cu obștească și de o socoteală unită de toți cei ce se află în sinod. Iar prin urmare și să se propovăduiască, că trebuie a se păzi și osebit de fiecare episcop, și de toți împreună, așezământul și canoanele bisericii. Dar spre adevierea și deplin încredințarea nou hirotonisiților arhieriei, rânduiește ca în scurt ce trebuie a cugeta pentru Sfânta Treime, adică, că trebuie să aibă pecetluită în gândul lor socoteala aceasta, cum că fețele cele trei ale Sfintei Treimi, Tatăl, Fiul, și Duhul cel Sfânt, după Ființă sunt unite, și după Slavă, și după Putere, și după toate celelalte însușiri ale Ființei. Fără să aibă vreo deosebire între dânsule. Și că, precum ei slăvesc, și s-a învățat, așa să învețe și pe norodul cel cu numele lui Hristos numit.

CANONUL 3

A plăcut, ca aceste 3 trepte, Împleticite cu oarecare legătură a curățeniei prin catierosire [consfințire] (zic adică episcopii, prezbiterii și diaconii) precum se cade cuvioșilor episcopi, și iereilor lui Dumnezeu, și leviților, și slujitorilor dumnezeieștilor consfințiri, a fi înfrânați întru toate. Ca să poată dobândi, ceea ce curat cer de la Dumnezeu. Ca și cea prin apostoli predată, și din însăși vechimea ținută, și noi asemenea să o păzim. [apostolesc: 5; sinod 6: 12, 13, 30, 48; Gangra: 4; Cartaghen: 4, 19, 33]

TÂLCUIRE

Înfrânarea ce o cere canonul acesta să o aibă arhieriei, iereii, și diaconii, este ca să facă făgăduință când se hirotonesce, ca să nu se împreune nici odinioară trupește cu femeile lor, cu învoirea și însăși a femeilor. Ci să se înfrâneze despre dânsule, precum din următorul al 4-lea canon al sinodului acestuia aceasta se arată, ci încă și din al 30-lea al sinodului 6 că, zice, prin înfrânarea aceasta de totdeauna și curăția, care se cade să se afle la slujitorii nesângeratei Jertfe, celei lui Dumnezeu catierosite, și prin înfrânarea cea întru toate celelalte rele; să poată lua de la Dumnezeu cererile lor cele pentru mântuirea norodului, ca cei ce sunt mijlocitori și între Dumnezeu, și între oameni. Și ca, și predania cea prin apostoli³⁰⁹, și care au ținut din vechime, adică predaniile cele înscrise și cele nescrise, după Valsamon și Zonara, și ei asemenea să le păzească. Iar ecumenicul al 6-lea sinod, pe înfrânarea aceasta din canonul acesta al ierosiților, supunându-o în ascultarea lui Hristos, și pe localnicul obiceiul acesta, ecumenic canon făcându-l, l-au luat, în canonul său cel 13 în loc de înfrânarea ce trebuie să aibă iereii în vremea Efimeriei lor. Iar singur arhieriei a hotărât sinodul acesta ca să feciorească totdeauna despre femeile lor. Și citește pe cel 12 și 13 ale acestuia. Dar și pe al 5-lea apostolesc.

CANONUL 4

Place (sfântului sinod) ca episcopul, și prezbiterul, și diaconul, și toți câți

³⁰⁹ Mie mi se pare că predania aceasta, ce zice că prin apostoli. După scopul sinodului acestuia este ceea ce zice Dumnezeiescul Pavel către Corinteni 1 cap 7: 29 : „Ca și cei ce au muieri să fie ca cei ce nu au”. Precum zisa aceasta acești sinod o pomenește, în canonul 33 al său, care pentru acești înfrânarea a ierosiților cuprinde.

se ating de cele sfințite, să fie păzitori ai înfrânării, și de femei să se depărteze. [apostolesc: 5; sinod 6: 12, 13, 30, 48; Gangra: 4; Cartaghen: 3, 13, 33]

TÂLCUIRE

Și canonul acesta așisderea rânduiește, ca episcopii, prezbiterii, și diaconii, și cei ce se ating de cele sfinte, adică ipodiaconii (după canonul 33 al acestuiași) trebuie desăvârșit a se depărta, de trupeasca împreunare cu femeile lor, după învoirea lor. Iar obiceiul acesta stăpânind în Roma, după canonul 13 al sinodului 6 de la Roma, au urmat și la Africa, prin locțiitorii Papei. Că cel ce a pus înainte pe acest canon, au fost Faustin episcopul Pichenului a țării Pontetinești a Italiei, și locțiitorul Papei, precum se vede în practicele sinodului acestuia.

CANONUL 5

Pofta nesățioșiei, cum că a fost maica tuturor relelor nimeni se îndoiește. Cu cale este a o opri, ca nu pe cele străine să le întrebuințeze. Nici, ca, pentru câștig, să calce cineva hotărârile părinților. Nici, sub orice fel de chip să fie iertat vreunui cleric să ia dobândă din orice fel de lucru. Și cele de curând aduse, întunecate fiind, și cu totul ascunse, privindu-se de noi, se vor hotărî. Iar pentru cele ce Dumnezeuiasca Scriptură prea arătat au legiuit, nu se cade a hotărî, ci mai ales a urma. Că prin urmare, a ceea ce este prihănire între mireni, cu mult mai vârtos între clerici este de datorie a se osândi. [apostolesc: 44; sinod 1: 17; sinod 6: 10; Cartaghen: 20; Laodiceea: 4; Grigorie făcătorul de minuni: 3; Vasilie: 14]

TÂLCUIRE

Vrând canonul acesta să rânduiască, ca clericii să nu ia dobânzi, mai obștește, și mai cu înalt chip începe de la lăcomia de averi, care este maica tuturor răutăților, și prin urmare și a dobânzilor, zicând, că acest fel de păcat trebuie a se opri. Ca nu cu darea cea ca și cum cu drept cuvânt a împrumutărilor, care este rea, și întrebuințare afară de cuviință, să se răpească câștigurile cele străine a celor ce se îndatorează. Și ca să nu aibă voie vreun cleric să ia dobândă, atât din bani, cât și din alt orice fel de lucru, cu care ar împrumuta, și pentru câștigul acesta, să calce canoanele părinților, care opresc dobânzile. Și cele acum de curând arătate sinodului acestuia, întunecate fiind și ne arătate, se vor cerceta de noi, și se vor hotărî (acestea se socotesc a fi, poate, socoteli ale unora nedescoperite, ce pleacă spre a se lua dobânzi). Iar la cele ce Dumnezeuiasca Scriptură, și sfințitele canoane legiuiesc, oprind arătat dobânzile, și de mireni, și de clerici, noi nu trebuie să hotărâm, ci să urmăm, căci dacă de acelea și mireni se osândesc, când iau dobânzi, cu cât mai vârtos clericii făcându-o aceasta?

CANONUL 6

Facerea hrimei, și consfințirea fetelor să nu se facă de către prezbiteri; dar nici se cuvine prezbiterului a împăca pe cineva la Liturghie publică.

TÂLCUIRE

Trei lucruri oprește canonul acesta de a se face de preot, facerea sfântului Mir, cel ce din osebite feluri de aromate se alcătuiește³¹⁰ a afierosi lui Dumnezeu prin rugăciuni pe copilele acelea, car despărțindu-se de părinții lor, după canonul 51 al acestui sinod, mărturiseau să feciorească³¹¹. Și a dezlega din certarea păcatului pe cel ce se pocăiește, și prin urmare prin împărtășirea Tainelor să-l împrietenească cu Dumnezeu căruia s-a făcut vrăjmaș prin păcat, făcându-l să stea împreună cu credincioșii, și arătat să slujească, adică să se roage împreună cu dâșii, împreună să se împărtășească, și prin Laude să slujească lui Dumnezeu (că slujire se numește, și rugăciune, și doxologia cea către Dumnezeu). Că aceste trei trebuie a se lucra de arhiereu. Iar mai cu deosebire facerea sfântului Mir. Iar cu voia arhiereului poate și

³¹⁰Alcătuirea sfântului Mir, Slujbă și Taină se numește, de Dionisie Areopagitul, în capul al bisericestii ierarhii. Această taină în ziua de astăzi foarte rar, într-atâția ani se săvârșește odată, în biserica cea mare a patriarhiei Constantinopolului. Nu știm pentru care pricină. Iar în Împărăția cea de Dumnezeu a Romei, auzim că se face la fiecare al doilea an în Joia cea mare a Sfintelor Patimi. Însemnează însă, că această lucrare nicicum o pot face preoții după canon, ci numai arhiereii, care pot și îndeosebi a săvârși Mir. Dar pentru buna ascultare și supunere, adunându-se la scaunele patriarhicești în biserica catedrală o săvârșesc. Zice însă Ioan Chitrus, că ar fi iertat a se amesteca untdelemn cu puțin Mir, ce s-ar afla rămas, ca înmulțindu-se, să fie destul spre plinirea sfințeniei la cei ce au trebuință de dânsul (în răspunsul 15). De se află adică în nevoie cei ce au trebuință de dânsul. Și de nu se află alt sfânt Mir acolo, și aceasta arareori, iar nu de obște nici totdeauna. Și fiindcă în facerea sfântului Mir este mai multă parte de untdelemn, decât oricare fel de aromate; pentru aceasta să nu se mai înmulțească cu untdelemn, ca să nu se facă mai tot untdelemn. Pentru aceasta rugăm pe sfinții arhierei, pentru dragostea lui Dumnezeu, să poarte de grijă, ca să aibă îndeustul sfântul Mir pe la parohiile eparhiilor lor. Pentru că lăsând pe creștini fără de sfântul Mir, și ungându-i cu untdelemn, și cu mir nepotrivit, fac păcat de moarte. Că mulți neștiind că s-au miruit precum s-a întâmplat să vedem din eparhia Artei și din Bulgaria, cer în urmă să se miruiască, lucru cu totul necuviincios.

³¹¹Unii zic, că Consfințirea cea prin rugăciuni a fecioarelor acestora de singur arhiereul se săvârșește, iar nu și de iereu [preot]. Iar a le primi pe acestea în monahicescul chip, și al le citi rânduiala chipului și a le tunde, se face și de iereu, cu slobozirea arhiereului. Iar unii zic, că și însăși catierosirea sau consfințirea fecioarelor cu slobozirea arhiereului, se săvârșește și de iereu. Drept aceea din toate trei acestea ce pomenește canonul, singură facerea Mirului nu se dă la iereu, ci la arhiereu numai, iar celelalte două s-au dat și iereului. Și se osebește fierberea Mirului, de săvârșirea Mirului, după Simeon al Tesalonicului. Fiindcă, fierberea lui se face în Miercurea cea mare, binecuvântând patriarhul de două ori, și la începutul fierberii, și la sfârșit. Iar săvârșirea lui se face în joia cea mare, la sfârșitul Liturghiei. Iar cum că a singuri arhiereilor însușire este săvârșirea Mirului mărturisește și Dionisie Areopagitul, zicând: „Deci dar este, ceea ce am zis, sfințita Liturghie ceea ce se cântă acum de noi, a săvârșitoarei rânduiei și a puterii celor ierarhicești” (bisericeasca ierarhie cap 4). Iar Gavriil al Filadelfiei zice în cea pentru Taine, că și ungerea Mirului, osebită este arhiereilor singuri, s-a iertat însă și la ierei, ca să nu rămână cineva din cei ce se botează nepecetluit. Deci mă minunez cum a zis sfântul Maxim că: „Nu trebuie episcopul a da Schimă de monah (adică a tunde în Schima monahicească), ci numai prezbiterul”, tâlcuind capul 6 al bisericestii ierarhii a sfântului Dionisie. Și pricina lucrului acestuia zice că este, căci Dumnezeiescul Dionisie acolo iereu zice pe cel ce tunde pe monah, și nu ierarh. Dar poate iereu a zis Sfântul Dionisie, că după voia și slobozenia arhiereului, și iereul poate a tunde monahi. Pentru aceea și în cartea ce se dă Duhovnicului, se cuprinde și voia aceasta, care și citește-o la sfârșitul cărții. Vezi și la subînsemnările întâiului canon apostolesc. Citește și canoanele 51 și 135 ale sinodului acestuia, ca să cunoști că osebirea arhiereului este a povățui femeii cinstite, și a îmbrăca cu chipul monahicesc pe fecioare.

prezbiterul, să împace pe cei ce se pocăiesc.

CANONUL 7

Iar dacă cineva stând în primejdie, ar cere să se împace pe sineși cu sfințitele Altare, nefiind de față episcopul, este dator prezbiterul după cuviință să întrebe pe episcopul, și așa pe cel ce este în primejdie să-l împace, după rânduiala aceluia. [apostolesc: 39; Cartaghen: 6, 8]

TÂLCUIRE

Fiindcă canonul cel mai de sus nehotărâtor a zis să nu dezlege pe cei ce se pocăiesc de certările canoanelor prezbiterul, ci episcopul, căruia și a lega pe cei ce păcătuiesc i s-a dat, canonul acesta prin urmare hotărăște, că dacă cineva pocăindu-se, s-ar afla în primejdie de moarte, și va cere să se împărtășească, nefiind de față arhiereul, prezbiterul trebuie să întrebe pe arhiereu (de va da vreme primejdia cea de moarte) și așa să-l ierte și să-l împărtășească. Iar episcopul fiind depărtat, și bolnavul se va primejdi de moarte, poate și fără de porunca episcopului, prezbiterul să ierte pe bolnav și să-l împărtășească. După canonul 50 al acestuiași sinod, ca să nu se lipsească de merindea cea prea de nevoie către călătoria aceea înfricoșată, adică, de Dumnezeiasca Împărtășanie.

CANONUL 8

Sunt mulți nu de bună viețuire, care socotesc pe părinți și episcopi, precum se întâmplă, că pot a se pâri. Unii ca aceștia nu trebuie a se primi. [apostolesc: 74; sinod 6: 6; sinod 4: 21; Cartaghen: 27, 137, 138, 139]

TÂLCUIRE

Noima canonului acestuia este, ca să nu fie primiți spre a pâri pe arhierei, în pricină de vinovăție, și bisericească, oameni prihăniți, și care nu a viață bună. Ci oameni vrednici de credință și neprihăniți. Iar părinți pe arhierei îi numește, ca pe unii ce de a doua oară nasc pe cei credincioși prin învățatură, și mai ales prin săvârșirea Tainelor. Precum și ucenicii Proorocilor se numeau fii lor, după Chiril al Alexandriei.

CANONUL 9

Asemenea pe cei după cuviința vinovățiilor lor de la biserică goniți, dacă vreun episcop, ori prezbiter ar primi întru împărtășire, și el se va arăta încă vinovat, cu întocmai învinovățire, împreună cu cei ce fug de canonicasca hotărâre a episcopului lor. [apostolești: 11, 12, 13, 32; Antiohia: 2, 5; Sofia: 1]

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că dacă vreun episcop, sau prezbiter, s-ar împărtăși cu cei ce sunt despărțiți de la biserică de episcopul lor, sau și caterisiți, ori și anatematisiți, după dreptate, și vinovățiile lor, și aceștia împreună cu aceia se supun aceleiași aforisirii, ori caterisirii, ori anatematisirii.

CANONUL 10

Dacă cumva vreun prezbiter de episcopul său fiind osândit, cu oarecare trufie și mândrie îngâmându-se, ar socoti a fi dator a aduce lui Dumnezeu cele Sfinte despărțit, ori alt Altar ar socoti să ridice, împotriva bisericeștii credințe, unul ca acesta anatema fie. [apostolesc: 31; sinod 4: 18; sinod 6: 31, 34; sinod 1 și 2: 13, 14, 15; Antiohia: 5; Cartaghen: 11, 62]

TÂLCUIRE

Canonul acesta zice, că de cumva vreun prezbiter, prihănindu-se de episcopul lui, că nu bine viețuiește, va ajunge la atâta mândrie, încât să se ridice împotriva lui, și să zidească din nou Jertfelnic și biserică, ca să săvârșească îndeosebi cele sfinite, fără de voia episcopului său, să fie anatema. Că aceasta ce face, este împotriva și a stării bisericii, care vrea iereii să fie supuși arhiereilor, și împotriva credinței. Fiindcă din aceasta cei necredincioși hulesc și batjocoresc credința noastră, văzând pe cei ierosiți (sfințiți) așa fără de rânduială. Și în scurt să zicem, pentru că aceasta ce face, pricinuieste dezbinare în biserică.

CANONUL 11

Dacă vreun prezbiter întru purtarea lui s-ar osândi, este dator unul ca acesta a vesti megieșilor episcopi, ca ei auzind lucrul, și prin ei, cu episcopul lui să se împace. Iar de nu ar face aceasta, ci (care să nu fie), cu mândrie îngâmându-se de împărtășirea episcopului său pe sineși s-ar deosebi, și una cu oarecare făcând deosebire, ar aduce lui Dumnezeu sfințenia (a proaducerii). Unul ca acesta anatema să se socotească, și locul său să-l piardă, luându-se aminte, ca nu cumva să aibă dreaptă pâră asupra episcopului. [apostolești: 31, 32; sinod 1: 5; sinod 4: 18; sinod 6: 31, 34; sinod 1 și 2: 13, 14, 15; Antiohia: 5, 6; Gangra: 6; Cartaghen: 62]

TÂLCUIRE

Acesta este unit cu canonul mai de sus, că zice, să se anatematisească cu adevărat prezbiterul cel ce de episcopul său s-a osebit, și locul să-și piardă, adică să se caterisească. Însă de nu va vesti întâi pricina, pentru care se prihănește de episcopul său, învecinaților episcopi. Ca prin ei să se împace cu acela, ci defăimându-l cu mândrie, s-ar despărți de el. Dar trebuie să se facă cu amăruntul cercetare, nu cumva pentru drepte prihăniri, și vinovății ale episcopului fuge prezbiterul de împărtășirea lui (și atunci va rămâne nevinovat).

CANONUL 12

Dacă vreun episcop (care să nu fie), ar cădea în oarecare învinovățire, și ar fi multă nevoie cât să nu poată mulți a se aduna, pentru a nu rămâne el întru învinovățire, de doisprezece episcopi să se asculte. Și prezbiterul de șase episcopi și de al său. Și diaconul de trei. [apostolesc: 74; sinod 2: 6; sinod 4: 9;

TÂLCUIRE

Episcopul fiind pârât, sau hotărât de canonul 4 al sinodului din Antiohia să se judece de sinodul eparhiei. Iar de ar urma greutate spre a se aduna episcopi mulți, poruncește canonul acesta să se judece de doisprezece episcopi pricina învinovățirii lui, și de către al său, ca nu aflându-se episcopul sub prihănire, și nedezvinovățit, să se defaime de poporul său. Iar prezbiterii, la asemenea pricini, de șase episcopi străini să se judece, și de al lor. Și diaconii de trei³¹², și de al lor.

CANONUL 13³¹³

Mulți episcopi adunându-se, vor hirotonisi episcop. Iar de va fi nevoie, trei episcopi, ori în ce fel de loc ar fi, cu porunca celui mai întâi, vor hirotonisi pe episcop. Și dacă vreunul întru ceva s-ar împotrivi mărturiei sale, sau iscăliturii, el însuși pe sine se va lipsi de cinste. [apostolesc: 1; sinod 1: 4, 6; sinod 7: 3; Antiohia: 19; la tălmăcirea pentru Agapie și Vagadie a localnicului sinod din Constantinopol: canon 1]

TÂLCUIRE

Atât alegerea, și sfințita săvârșire cea prin rugăciuni a arhiereului, trebuie a se face de mulți arhierei. Iar dacă de oarecare nevoie nu pot mulți a se aduna, trei însă trebuie, și a-l alege, și a-l hirotoni cu porunca și voia mitropolitului eparhiei, căruia sunt ei supuși, și cel ce urmează a se hirotonisi. Iar dacă vreunul din arhieriei cei ce l-au ales, și după ce din gură au mărturisit, și cu mâna au iscălit, că este vrednic de episcopie cel ce urmează a fi arhiereu, la urmă s-ar împotrivi mărturisirii și iscăliturii sale, zicând, că nu-i vrednic (poate pentru că ar fi aflat

³¹²Fiindcă canonul 4 al sinodului din Antiohia, rânduieste să se judece și să se caterisească prezbiterul de episcopul său, și diaconul asemenea. Iar acesta zice să prezbiterul de șase episcopi, să se judece și de al său. Iar diaconul de trei și de al său. Oarecare învoind canoanele, zic. Că acela rânduieste ca deodată să judece, și să hotărească asupra prezbiterilor, și a diaconilor celor supuși lui, episcopul lor. Iar acesta le dă lor voie a se judeca la atâția cu numărul, de vor zice ei că nedrept s-au judecat, și s-au caterisit de episcopul lor.

³¹³Numărul 14 al canonului are de către tâlcuitori, ca în Tripoli pentru lipsa episcopilor, preotul să se judece numai de cinci episcopi, și de al său, iar diaconul de doi, și de al său, precum se află în practicele sinodului acestuia. Din aceasta scoatem ca o încheiere, și zicem, că, precum sinodul acesta a iertat, și de către mai mulți episcopi a se judeca cei ierosiți (sfințiți) pentru că în locul acela episcopi mulți nu se aflau, tot atât este a zice, pentru nevoie. Cu acest chip este iertat a se face și sfântul Evheleon (adică sfințirea untului de lemn sau Maslu) în oarecare sate și locuri ale Bulgariei, ori și în alte eparhii (provincii), nu numai de către trei preoți, ci și de către doi, și de unul pentru lipsa preoților, care este în locul acela, pentru nevoie. Mai bine dar este a se săvârși Taina și de un singur preot, decât a se lipsi cu totul desăvârșit creștinii cei de acolo, și mai ales bolnavii, și prin acestea a se lipsi de iertarea păcatelor lor, care acesta o hotărăște acelora. Pentru că dacă un singur preot săvârșeste toate celelalte Taine, și mai mari decât Sfințirea untului de lemn, pentru ce și numai singur Dumnezeuiescul Evheleon, să nu poată a-l săvârși? Aceea însă ce o zice Dumnezeuiescul Iacov „Să cheme pe preoții bisericii” se înțelege de vor fi, dar nu și nefiind, nici aflându-se acolo. Căci nevoia canoanelor și legilor nu se supune, până când ea este nevoie.

vreo vinovăție a lui care îl oprește de arhierie) acesta, singur pe sineși s-a lipsit de cinstea episcopului, adică se va caterisi. Însă de nu va arăta cu dovadă învinovățirea cea asupra ipopsifiului (alesului).

CANONUL 14

Așișderea a plăcut, ca, oricare din episcopi, ori din prezbiteri, ori din diaconi, sau din clerici, pornindu-se asupra-i pricină învinovățitoare (criminală), ori politicească (civilă) în biserică, dacă lepădându-se de bisericeasca judecatorie, ar voi cu publicile județuri a se curăți, chiar de s-ar glăsui hotărârea în partea lui, însă locul său îl va pierde. Și aceasta la pricină învinovățitoare, iar la pricină politicească, va pierde aceea, pe care au biruit, de va voi a-și ține locul său. [apostolesc: 74; sinod 1: 6; sinod 4: 9; Antiohia: 12; Cartaghen: 115]

TÂLCUIRE

Toți cei ierosiți, și clericii, când au vreo pricină, ori învinovățitoare, care poate să-i caterisească, ori politicească, adică pentru pagubă de bani, sau altceva, trebuie atât pârâșii, cât și pârâții, a o căuta la județul bisericesc al episcopului, sau al mitropolitului, căruia sunt supuși, precum canonul acesta rânduiește. Iar de va defăima cineva din ei județul cel bisericesc, și va vrea a se arăta curat de vina sa, la județurile cele din afară și lumești, aceasta, și de s-ar îndrepta de vină la acelea, să se caterisească, de a fost pricina învinovățitoare (de cateris). Iar de a fost pentru bani, sau altele asemenea, și a biruit la judecată, de voiește a-și avea treapta ierosirii, și să nu se caterisească, trebuie să piardă folosul ce a dobândit prin lumeștile județuri. Iar nelepădându-se de acel folos, să se caterisească că a defăimat județul bisericesc.

CANONUL 15

Și aceasta însă a plăcut, ca, dacă de la oricare Judecători bisericești, s-ar face apelație la alți bisericești Judecători, având mai mare stăpânie, nimic să-i vatăme pe aceștia, a căror hotărâre se dezleagă, dacă nu se vor putea a se vădi, că ori pentru vrajbă, ori pentru împățimire au judecat, ori că cu vreun har s-au stricat [corupt]. [apostolesc: 74; sinod 1: 6; sinod 4: 9]

TÂLCUIRE

Iar dacă oarecare clerici judecându-se ar sui judecata lor, și ar apelarisi la mai înalți judecători, adică, de la episcop la mitropolit, ori la patriarh, și cercetându-se pricina, și hotărârea celor mai mici s-ar surpa de cei mai mari, judecătorii cei mai mici hotărăște canonul acesta, să nu se vatăme. Însă de nu se vor dovedi că vrăjmășește au hotărât, ori pentru prieteșug, ori pentru har, și luare de mită. Că de au hotărât pentru acestea, se vatămă la cinstea lor.

CANONUL 16

Iar dacă după învoirea părților, vor fi judecători aleși, deși mai puțini ar fi decât cei rânduiți, să nu fie iertat a apelarisi. [apostolesc: 74; sinod 2: 6; sinod

TÂLCUIRE

Iar dacă cei ierosiți și clericii, atât pârâșii cât și pârâtul, vor lua aleși judecători ca să judece pricina lor. Atunci, dacă aleșii judecători, vor fi mai puțini la număr decât cei mai sus rânduiți, adică la episcopi 12 arhieriei, la prezbiteri șase, și la diaconi 3. Numai au voie de aici a face apelație la alt mai înalt județ, ci să se mulțumească în hotărârea aleșilor de dânșii judecători.

CANONUL 17

Fiii iereilor priveriști lumești să nu săvârșească, nici să priverască. Iar aceasta și tuturor creștinilor pururea s-au propovăduit, ca, unde sunt hule să nu se apropie. [apostolești: 42, 43; sinod 6: 24, 51, 62, 66; Laodichia: 13, 54; Cartaghen: 70]

TÂLCUIRE

Poruncește canonul, că fiii preoților să nu facă priveriști și jucării, ce se fac la teatre cu alergări de cai, și cu lupte de fiară și cu dobitoace. Când sunt ei mai mari peste ele. Nici să priverască unele ca acestea; că și obștește toți creștinii pururea se învață să nu se apropie la teatre (priveriști), unde se fac multe necinstite lucruri, prin care se hulește, și se ocărăște credința creștinească de necredincioși, și de păgâni.

CANONUL 18

A plăcut, ca episcopii, și prezbiterii, și diaconii, orândari să nu se facă, ori Procuratori, nici din vreun lucru de rușine și necinstit să-și agonisească hrana. Că sunt datori a se uita la cea scrisă: „Nimeni ostași fiind lui Dumnezeu, se încurcă pe sineși în lucrurile lumești” [2 Timotei 2: 4]. [apostolești: 6, 81, 83; sinod 4: 3, 7; sinod 6: 9; sinod 7: 9; sinod 1 și 2: 11]

TÂLCUIRE

Nu trebuie cei ierosiți a lua asuprași purtări de grijă, și chivernisiri lumești, adică a lua în orândă moșii străine, ori a se face Procuratori, și nici a-și scoate hrana din vreo lucrare de mână necinstită și de rușine. Adică, a se face hrănitori de curve, și a ține cârciumă, ori altă asemenea. Că dacă după apostolul Pavel, nici un ostași se amestecă întru alte lucruri, ca să placă pământescului său împărat. Cu atât mai vârtos ostașii cei sfințiți lui Dumnezeu, nu se cade a se amesteca în purtările de grijă cele lumești, ca să placă Cerescului lor Împărat.

CANONUL 19

A plăcut, ca anagnoștii venind la vârsta pubertății (a înfierării sau a împăierii), să se silească, ori să-și ia împreună viețuitoare, ori să mărturisească

înfrânare. [apostolesc: 26; sinod 4: 14; sinod 6: 6, 14; Cartaghen: 33]

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, ca anagnoștii ajungând la vârsta de la 14 ani în sus, să se silească, ori să se însoare, ori să se făgăduiască că vor păzi feciorie și neînsurare. Însă canonul acesta după Zonara se înțelege că numai în Africa se păzea. Dar nu și la alte locuri³¹⁴.

CANONUL 20

A plăcut, ca clericul de va da bani în întrebuințare, banii să-și ia. Iar de va da altceva, cât au dat să ia. [apostolesc: 44; sinod 1: 17; sinod 6: 10; Laodikia: 4; Cartaghen: 5; Vasilie: 14]

TÂLCUIRE

Și acest canon cu cel 5 al acestuiași sinod asemenea oprește de a lua clericii dobânzi. Ci câți bani ar da împrumut, atâția să și ia, și orice alt fel for da ori grâu ori altceva de acest fel, atâta să ia. Și nu mai mult.

CANONUL 21

A plăcut, ca mai înainte de douăzeci și cinci de ani diaconii să nu se hirotonisească. [sinod 4: 14]

TÂLCUIRE

Vezi mai pe larg aceasta la canonul 14 al sinodului 6, și la tâlcuirea lui.

CANONUL 22

A plăcut, ca anagnoștii, să nu se închine poporului.[sinod 6 33; sinod 7: 14]

TÂLCUIRE

Canonul acesta oprește pe citeți de a se închina către norod după citirea dumnezeieștilor cuvinte. Fiindcă numai arhierilor, și iereilor, și diaconilor sunt

³¹⁴Oarecare zic că precum de la biserica Romană au urmat obiceiul în Africa a se depărta de muierile lor episcopii, prezbiterii, diaconii, și ipodiaconii, precum s-a zis în canoanele 3 și 4 ale acestuiași sinod, așa a urmat în Africa iarăși de la biserica Romană obiceiul, și de a se sili cei ce au a se hirotonisi citeți, ori să se însoare, ori să făgăduiască fecioria. Și se vede că așa este cu adevărat, precum canonul 14 al ecumenicului sinod al 4-lea aceasta o înțelege, și practicele acestuiași din Cartaghen așa arătat cuprind. Drept aceea citeții aici nu vrea să zică cei ce sunt hirotonisiți citeți, ci cei ce vor a se hirotonisi citeți. Precum și cei ce în canoanele al 3-lea și al 4-lea se zic episcopi, prezbiteri, și diaconi, se înțeleg cei ce urmează a se hirotonisi în acele trepte. Însemnează însă, că de vreme ce aceste sinod după canonul 33 afară de episcopi, de prezbiteri, de diaconi, și de ipodiaconi, vrea ca cei ceilalți clerici să fie slobozi de această silă a înfrânării. Și fiindcă această silă se împotrivesc apostolescui canon 26 care poruncește, ca citeții și cântăreții să fie slobozi și după hirotonie a se însura, precum aceasta se cuvine înțelegerea aceasta a se supune robiei întru ascultarea lui Hristos, precum și sila înfrânării prezbiterilor (adică a făgăduinței neînsurării nefiind în prezbiter, a diaconilor, și a ipodiaconilor, s-au supus robie întru ascultarea lui Hristos, de către canonul 13 al ecumenicului sinod al 6-lea (adică a putea a se însura mai înainte de hirotonie prezbiterii, diaconii și ipodiaconii); iar citeții și cântăreții a fi slobozi și după hirotonia lor, după apostolescui canon 26 și după al 33-lea al acestuiași sinod.

datori a se închina; și mai ales în vremea slujbei lor.

CANONUL 23

A plăcut, ca Mauritania Sitifensii, precum a cerut (pe cel întâi al țării Numidiei care din sinod s-a deosebit) ca să aibă pe al său mitropolit, cu primirea tuturor celor mai mari ai eparhiilor African, și a tuturor episcopilor, și pentru că este prea depărtată, s-a dat voie.

TÂLCUIRE

Canonul acesta, deși este localnic, zicând, că Mauritania să nu fie supusă mitropolitului Numidiei, pentru depărtarea uneia de alta, și pentru greutatea de ce urmează din pricina aceasta a se aduna episcopii la sinoadele rânduite pe tot anul. Ci să se ierte să-și aibă mitropolit al său. Cu toate acestea canonul acesta localnic și particular, poate a se face obștesc și general. Că pricepem din el, cum că și oricare alt loc aflându-se depărtat de altul, trebuie a se ierta spre a avea mitropolit al său, pentru acesteși pricini.

CANONUL 24³¹⁵

A plăcut ca hirotonisindu-se episcop, ori cleric, mai întâi de către cei ce-i hirotonesce pe ei, să le pună în urechi cele socotite de sinoade. Ca nu cumva, nefăcând după hotarele sinodului, să se căiască. [sinod 7: 2]

TÂLCUIRE

Cei ce hirotonesce episcop, ori cleric, trebuie după canonul acesta mai înainte de hirotonie să le spună cele hotărâte de sfintele sinoade ecumenice și localnice; atât pentru dreapta credință, cât și pentru dreapta viață, și pentru bisericasca buna rânduială, și statornicie. Ca prin învățătura aceasta, aceștia ce se hirotonesce învățându-se hotărârile și canoanele părinților, și după dânsule făcând și viețuind, să nu se căiască ca niște călcători, nici în viața aceasta canonisindu-se, și sinodicește certându-se; nici în cea fiitoare, muncindu-se.

CANONUL 25

A plăcut, ca trupurilor celor morți Evharistia să nu li se dea. Că s-a scris „Luați Mâncați” [Matei 26: 26]. Iar trupurile morților nici a lua pot, nici a mânca. Și ca nu neștiința prezbiterilor să facă să se botează cei ce acum au murit. [sinod 6: 83]

TÂLCUIRE

Din canonul acesta a luat sinodul al 6-lea pe cel 83 al său, adică numai, ca să nu cuminece cineva pe morți; și vezi acolo. Iar acesta mai hotărăște încă, și că nu

³¹⁵Numărul 18 al canonului cu greșală are de către tâlcuitori numai titlul canonului celui precum îl zic ei, 19, 20, 21.

trebuie a boteza iereii prin neștiință pe cei ce au murit³¹⁶. Fiindcă morții nici a se uni cu Hristos pot. Nici de satana a se lepăda, nici a face din cele obișnuite la săvârșirea botezului. Iar până ce încă răsuflă cineva, se va învrednici de Dumnezeiescul botez după Zonara.

CANONUL 26

Drept aceea, după hotărârile (decreturile) cele în Nikea, pentru pricinile bisericești, care de multe ori spre pieirea norodului se învechesc, în fiecare an să se adune sinod, la care toți cei ce țin scaunele cele întâi ale eparhiilor (ale provinciilor), din a lor sinoade, doi, sau și ori pe câți vor alege, vor trimite, episcopi locțiitori. Ca la adunarea cea adunată, să poată fi stăpânia deplină. [apostolesc: 37; sinod 1: 5; sinod 4: 19; sinod 6: 8; sinod 7: 6; Antiohia: 20; Cartaghen: 81, 84, 85, 104]

TÂLCUIRE

Ca să nu se învechească, și cu vremea să se întărească pricinile și nerânduielele bisericești cele ce după vremi se ivesc, spre vătămarea norodului, canonul acesta rânduiește, să se facă în tot anul sinod de episcopi. Precum și cel 5 al sinodului din Nikea rânduiește aceasta, la care sinod toți mitropoliții să trimită doi, ori și mai mulți episcopi din eparhia lor, care să fie în locul lor. Ca cele rânduite de sinodul acela ce se va aduna, să aibă deplină putere, ca niște împreună hotărâte de toți mitropoliții. Iar Valsamon zice, că nu se oprește a se trimite locțiitori mitropoliților, și prezbiteri, și diaconi, precum acesta s-a făcut și la unele din ecumenicele sinoade.

CANONUL 27

Dacă careva din episcopi se pârăște, la cei ce sunt mai mari în țara lui, pârătorul să dovedească pe lucru. Și nici de împărtășire să se oprească cel ce se prihănește. Fără numai dacă spre darea de răspuns la județul celor aleși spre a-l judeca, cu scrisori fiind chemat, la ziua hotărâtă nicicum ar întâmpina. Adică,

³¹⁶Pentru aceasta și Valsamon în răspunsul 22 către Marcu al Alexandriei zice, că de mare muncă sunt vrednici, cei ce ung întâi cu Mir pe arhierii, și iereii, sau pe alții oarecare morți, și așa îi îngroapă. Fiindcă cu aceasta ce face, ori că prihănesc pe cei ce au botezat și au miruit pe arhierii, și iereii, cei ziși, că nu ar fi fost dreptslăvitori, ori că încă nu sunt încredințați, că aceștia ce au murit n-au fost împărtășitori cu cei dreptslăvitori. Care amândouă sunt necuviincioase. Iar Dumnezeiescul Hrisostom (în cuvântul cel pentru a nu plânge cu amar pe cei ce au murit) zice, cu Psalmi și cu cântări petrecem pe cei morți, arătând cu aceasta pe mulțumirea ce o facem către Stăpânul Hristos pentru moartea lor. Cu pânzuri noi îi îmbrăcăm, însemnând haina cea nouă a nestrăciunii e care vor să o ia. Mir și unt de lemn turnăm peste dânșii, și ungerea de botez, crezând noi, că aceasta se va face lor ajutor, în calea lor cea către viața de acolo. Cu tămâieri, și cu lumânări îi petrecem, însemnând, că s-au slobozit de întunericul vieții acesteia, și s-au dus la adevărata Lumină. Către răsărit mormântul, și trupul lor îl închipuim, însemnând pe învierea ce a să o ia. Însă însemnează, că Mirul, și untul de lemn, și ungerea botezului, ce le zice aicea sfântul trebuie a se socoti că aceeași însemnează, adică, în loc de untul de măsline, cu care cei ce se botează se ung peste tot trupul. Căci și sfântul Dionisie Areopagitul (în cap 2 al bisericeștii ierarhii) cu trei ungeri de Mir în chipul Crucii zice să se săvârșească apa botezului, Mirul în locul untului de măsline luându-se, precum tâlcuiește Simeon al Tesalonicului, cap 63. Vezi canonul sfântului Ciprian.

în termen de o lună din ziua în care s-ar dovedi că a primit scrisorile. Iar de ar arăta cineva pricini oarecare adevărate și silnice, ce-l împiedică de a întâmpina spre răspunderea celor puse înaintea împotriva lui, să se ușureze pe o altă lună întreagă. Iar după a doua lună nu se va împărtăși până nu se va vădi curat. Iar dacă către tot sinodul cel de peste an nu va voi să întâmpine, ca măcar acolo lucrul său să se mărginească, se va judeca că însuși a rostit asuprași pe hotărârea osândirii. Iar în timpul, în care nu se împărtășește, nici în biserica sa, nici în parohie se va împărtăși. Iar pârâșul acestuia, dacă nicăieri lipsind în zilele, în care se nevoiește la (arătarea) lucrului, nicicum să se oprească de împărtășire. Iar de ar lipsi cândva, dosindu-se pe sineși, episcopul se va așeza la împărtășire, însuși pârâșul se va lepăda de la împărtășire. Așa însă, încât a nu i se lua lui și înlesnirea prihănirii lucrului, de ar putea dovedi la termen, că nu nevoind, ci că nu a putut a întâmpina. Aceea fiind știută, căci când pornește cele ale lucrului [pricinei] la județul episcopilor, de s-au prihănit persoana pârâșului, nu se va primi spre pâră. Fără numai pentru lucrul său, nu însă de ar voi a se pune și pentru (pricină) bisericească. [apostolesc: 74; sinod 2: 6; sinod 4: 9, 21; Antiohia: 14, 15; Sardikia: 4; Cartaghen: 8, 12, 16, 96, 105, 131, 137, 138, 139]

TÂLCUIRE

Când se prihănește vreun episcop, trebuie pârâșul să arate prihănirea cu dovadă înaintea mitropolitului eparhiei căruia este supus episcopul, după canonul acesta, dar îndată după pâră, nu trebuie să se facă neîmpărtășit de ceilalți episcopi, episcopul cel pârât. Afară numai de nu va veni la judecată după termen de o lună, după ce va lua scrisoarea mitropolitului, cu care îl cheamă la judecată. Iar de va dovedi, că de adevărate, și nu neadevărate, pricini nu au venit ci de silnice pricini s-a oprit, să i se dea încă termen de o lună. Și de nu va veni nici după două luni, să se aforisească pentru nesupunerea lui (adică să se oprească de lucrare), până se va dovedi că este nevinovat la prihănirea ce se face asupra-i. Iar dacă, nici la mitropolitul său va voi să se judece, nici la sinodul ce în fiecare an se adună, el pe sineși s-a osândit pentru nesupunerea lui și defăimarea. Iar în câtă vreme este în certarea aforisirii episcopul, nu se cade nici în eparhia sa, nici în alta, a se împărtăși cu el cineva. Și acestea pentru episcopul ce se prihănește. Iar pentru pârâșul lui, până când el stă pârând, nu trebuie pentru singură pâră să se aforisească (adică să se oprească de împărtășire cu creștinii). Iar de va fugi pe ascuns de la județ, și nu s-ar afla, pârâtul episcop adică, să se dezlege de certarea neîmpărtășirii, iar pârâșul să se aforisească. De va dovedi însă, că nu de voia sa, ori de defăimare, ci pentru oarecare binecuvântată pricină a lipsit, nu se oprește a pârî iarăși. Fiind știut, că de are nume prihănit, ori este cu îndoială pârâșul, nu se cade a se primi spre pâră episcopului, la pricină bisericească, și duhovnicească. Iar la pricină a sa, de bani și lumească, se primește, ori și cine ar fi.

CANONUL 28

Dacă se vor pârî prezbiteri, ori diaconi, împlinindu-se mai înainte legiuitul

număr al aleșilor episcopi din locul cel megieșit, pe care i-ar cere pârâții. Adică la nume de prezbiter șase, și de diacon trei. Împreună cu aceștia însuși episcopul celor pârâți va cerceta pricinile lor. Păzindu-se aceeași foră a zilelor, a termenelor, a cercetărilor, și a persoanelor între pârâși, și pârâți. Iar pricinile celorlalți clerici și singur episcopul cel de loc le va cercetat și le va încheia. [sinod 4: 9; Antiohia: 4; Cartaghen: 12, 16]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește pentru prezbiteri și diaconi, de se vor prihăni de cineva, să-și aleagă episcopi cu hotărât număr din părțile cele aproape de ei, cu care și episcopul lor să judece pârile lor, și să se păzească și la aceștia, întru celelalte, forma cea rânduită și la pârâții episcopi.

CANONUL 29

Asemenea a plăcut, ca fiii clericilor, cu păgâni, ori cu eretici, să nu se împreune cu nuntă. [sinod 4: 14; sinod 6: 72; Laodikia: 10, 31]

TÂLCUIRE

Vezi mai pe larg la canonul 14 al sinodului 4.

CANONUL 30

Episcopii și clericii, pe nimeni să introducă [să bage în diată] împreună cu cei ce nu sunt ortodocși creștini, încă și rude până a nu fi (dreptslăvitori) nici prin hărăzirea lucrurilor lor, precum s-au zis, episcopi, sau clericii, cu aceștia să nu se introducă împreună. [apostolesc: 40; Cartaghen: 89, 102]

TÂLCUIRE

Și aceasta rânduiește pentru păgâni, și eretici. Ca episcopii și clericii, murind să nu bage în diata (Testamentul) lor moștenitori averilor lor pe credincioșii și dreptslăvitoarele rude ale lor, împreună cu cei nu dreptslăvitori, ci ori necredincioși³¹⁷ ori și eretici fiind, măcar rude le lor de ar fi aceștia. Adică nu se

³¹⁷Că după cartea 35 din Vasilicale, titlul 8 cap 38 nici copii eretici pot moșteni pe născătorii dreptslăvitori. Ci nici născătorii dreptslăvitori, pot a lăsa, pe ereticii copii, moștenitori. Ci pe cei dreptcredincioși. Iar dacă născătorii dreptslăvitori, ar scrie pe ereticii fii moștenitori, de nu ar avea alți fii dreptslăvitori, avuția lor să se dea la celelalte rude ale lor dreptslăvitoare. Iar dacă cei ce au murit clerici fiind, nici copii ar avea, nici alte rudenii, după un an al morții lor, iau lucrurile lor Proestoșii bisericii aceleia, a căreia au fost clericii cei ce au murit. Că scris este și în cartea întâia a legilor împărătești să nu moștenească Samaritenii, și oricare eretici, nici dar să poată lua. Iar cap. 11 al titlului 3 al cărții 5 zice, că nici un eretic, să ia vreun lucru nemișcător de la biserică, ori de la altă cuvioasă casă, nici în orândă, nici cu bezmăn, nici cu cumpărătură, sau oricare alt chip. Iar tema 3 a acesteiași cărți și titlu și cap zice, că de va avea acaret dreptslăvitorul creștin, întru care este biserică făcută, de va lăsa, zice, acaretul său acesta cu vreun chip, vreunui necredincios și eretic, biserica satului să aibă stăpânire peste acaretul și moșia aceea.

cade episcopii, ori clericii să lase moștenirea, ori legat, adică dar, prin diata lor, rudelor lor celor nedreptcredincioase. Ci și legile politicești opresc pe cei dreptslăvitori de a lăsa ereticilor vreo moștenire, ori legat dar nici vii fiind se cade a dărui ereticilor lucrurile lor.

CANONUL 31

Episcopii peste marea să nu se ducă, fără numai cu hotărâre a scaunului celui întâi a însuși episcopului a fiecărei eparhii. Adică, de nu va lua mai ales de la cel mai întâi ceea ce se zice slobozitoare, formăluită, sau recomenduitoare. [apostolești: 12, 33; sinod 4: 11, 13; sinod 6: 17; Antiohia: 6, 7, 8, 11; Laodikia: 41, 42; Sardikia: 7, 8; Cartaghen: 97, 116]

TÂLCUIRE

Acesta poruncește să nu călătorească episcopii Africii dincolo de marea, adică, la Italia, nici vreun alt episcop să se ducă de la eparhia sa la loc depărtat. Că se cade aceștia mai ales să îngăduiască la bisericile lor, și să păstorească pe noroadele cele încredințate lor. Și numai atunci să se ducă, când vor avea și de la ceilalți episcopi scrisori, iar chiar și mai ales când vor lua de la întâiul lor mitropolit, ori Patriarh, scrisoarea cea numită slobozitoare, care închipuiește și arată, cum că este de nevoie, și slobodă și neoprită ducerea lor. Ori tiposită, în loc de iscălită, și care îi recomanduește pe ei către aceia, către care merge. Vezi și tâlcuirea celui 12 apostolesc, și subînsemnarea lui.

CANONUL 32

Așișderea a plăcut, ca afară de canoniceștile Scripturi, nimic să se citească în biserică cu nume de Dumnezeiești Scripturi. Și sunt Scripturile canonicești, acestea: Facerea, Ieșirea, Leviticească, Numeri, A doua Lege, Isus al lui Navi, Judecători, a Împăraților 4, Paralipomenon două cărți, A lui Iov, Psaltirea, a lui Solomon 4 cărți, a proorocilor 12 cărți: Isaia, Ieremia, Iezekiil, Daniile, Tovie, Iudith, Estir, Esdra două cărți. Ale noului Testament: Evangheliile 4, a Fatpelor apostolilor o carte, epistoliile ale lui Pavel 14, ale lui Petru apostol 2, ale lui Ioan apostol 3, a lui Iacov apostol una, a lui Iuda apostol 1, Apocalipsis a lui Ioan o carte. [apostolesc: 85; Laodikia: 51, 60; Cartaghen: 14; Grigorie Teologul în Epistolele sale. Atanasie canonic. Epistol: 39; Amfilohie al Iconiei]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, ca în biserică, altceva să nu se citească în nume de sfinte Scripturi, afară de cărțile acestea canonicești, pe care și le pune anume. Pentru care vezi și apostolescul canon 85 și subînsemnarea la lui.

CANONUL 33

Ca ipodiaconii cei ce se ating de sfintele Taine, și diaconii, și prezbiterii, dar și episcopii, după înșiși termenii (hotarele), să se înfrâneze de către soțiile lor, ca să fie ca cum nu ar avea [1 Corinteni 7: 29]. Care (lucru) de nu vor face,

din tagma bisericească se vor da în laturi. Iar ceilalți clerici la aceasta să nu se silească, fără numai la vârsta bărbătească. Însă sunt dator să păzească după obiceiul fiecărei biserici. [apostolesc: 5; sinod 6: 12, 13, 30, 48; Gangra: 4; Cartghen: 3, 4, 19]

TÂLCUIRE

Asemeni cu cel 3 și 4, și canonul acesta rânduiește adică, ca ipodiaconii cei ce se ating de sfintele Taine (pentru care vezi la cel 15 al sinodului 6) diaconii, prezbiterii și episcopii, trebuie a se înfrâna despre femeile lor cu voia amânduror părților. (De aici se înțelege, că și după ce se făgăduiau aceștia că se vor înfrâna, locuiau împreună. Că nu zice să nu locuiască cu dânsese, ci numai să se înfrâneze. Pe care împreună locuire o au oprit sinodul al 6-lea de la episcopi, în canonul 12 și 48. Iar de la cei ierosiți în cel 30.) După hotarele și făgăduințele ce au dat înainte de a se hirotonisi. Ca, după apostoleasca zicere, și având femei să fie ca cum nu ar avea nicicum, iar păzind ei aceasta, să cadă din orânduiala și treapta ierosirii lor, adică să se caterisească. Iar clericii cei mai de jos, să nu fie siliți la aceasta, decât când vor ajunge la vârsta bătrâneții, ci să urmeze după obiceiul bisericii ai căreia sunt ei clerici. Iar sinodul al 6-lea pe acest, după hotarele lor, l-au luat în loc de, în vremea zilelor slujirii lor. Și citește-l și pe acesta, și pe cel 12 al aceluiași sinod, și pe cel 5 apostolesc, și pe cel 19 al acestuia.

CANONUL 34

A plăcut, ca nimeni să vândă lucru bisericesc. Care lucru de nu ar avea venituri, și ar sili vreo mare nevoie, aceasta să se arate celui întâi al acesteiași eparhii, și împreună cu hotărâtul număr al episcopilor să se sfătuiască ce trebuie a face. Iar de va sili atâta nevoie a bisericii, încât a nu se putea a se sfătui înainte de a vinde, măcar pe cei ce se învecinează să-i cheme episcopul spre mărturie, având îngrijire a arăta cu dovadă sinodului toate încungiurările întâmplăte bisericii lui. Care de nu va face, vinovat lui Dumnezeu, și sinodului se va arăta, și străin de cinstea sa. [apostolesc: 38, 41; sinod 7: 12; Anghira: 15; Antiohia: 24; Cartaghen: 41; Chiril: 2]

TÂLCUIRE

Nerășluite și nezmulte trebuie a fi lucrurile cele bisericești, afierosite fiind lui Dumnezeu. Însă urmând vreo mare și neocolită nevoie și silă vreunei biserici, întru alt chip nu poate episcopul, sau proestosul bisericii a înstrăina, și a vinde lucru bisericesc, măcar de nu ar da el nici o roadă, sau folos, fără numai arătând mitropolitului, nevoia bisericii, și sfătuindu-se pentru aceasta cu rânduții 12 episcopi. Iar neputându-se aceasta, și nevoia silind pe biserică, trebuie măcar să cheme spre mărturie pe episcopii megieși, ca să poată arăta cu dovadă la sinodul de peste an nevoia și sila ce a suferit de a face aceasta. Iar neurmând așa, ca un vinovat și lui Dumnezeu și sinodului, se va caterisi.

CANONUL 35

Asemenea s-a adevărat, ca, dacă cândva s-ar vădi prezbiteri, ori diaconi pentru vreun păcat mai greu, care de nevoie pe ei de slujbă îi depărtează, să nu se pună asupra lor mâinile, ca peste cei ce se pocăiesc, ori ca peste niște credincioși mireni. Nici să se dea lor voie, ca de al doilea botezându-se, către treapta clericului să înainteze. [apostolești: 25, 47, 68; Vasilie: 3, 32, 44, 51; sinod 6: 21; Cartaghen: 57]

TÂLCUIRE

Se obișnuia, când se căiau cei ce au păcătuit, și mărturisindu-și păcatele veneau la biserică, arhieriei puneau mâinile pe capul lor. Sau cu știrea arhieriei preoții în lăuntru în biserică, și așa rugându-se pentru ei, îi osebeau, și îi rânduiau la locurile celor ce se pocăiau, pe fiecare după păcatul său. Deci această punere de mâini, poruncește canonul acesta, să nu se facă la cei vădiți pentru grea vinovăție preoții, și diaconii, și caterisiți de ierosire, nici să se pună unii ca aceștia la locurile mirenilor credincioși ce se pocăiesc. Că ajunge lor singură pedeapsa caterisirii, după canonul 25 al apostolilor.

CANONUL 36

A plăcut, ca prezbiterii, și diaconii, și ceilalți clerici mai de jos, în pricinile ce au, de ar prihăni pe județurile episcopilor săi, vecinii episcopi îi vor asculta. Și cu învoirea episcopului lor, cele între dânșii le vor pune la cale episcopii cei chemați de dânșii. Pentru aceea, și de vor socoti a da apelație pentru dânsele, nu vor apela la județele cele de peste mare, ci la cei mai întâi ai eparhiilor lor. Precum și pentru episcopi de multe ori s-a hotărât. Iar cei ce vor apelarisi la județele cele de peste mare, de nimeni în Africa se vor primi la împărtășire. [sinod 2: 6; sinod 4: 9; Cartaghen: 11, 134]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, ca preoții, diaconii, și toți ceilalți clerici, să-și Teorisească judecățile ce vor avea la episcopul lor, iar prihănind hotărârea lui, să cheme pe episcopii megieși, ca împreună cu al lor să le judece; iar dacă nici de aceștia se vor mulțumi, să apelarisească (să suie judecata) la mitropolitul eparhiei lor. Precum s-a hotărât și pentru episcopi. Iar de vor apelarisi la județele Italiei și ale Papei³¹⁸ și în scurt a zice, la județele cele depărtate și de peste hotar. Aceștia să

³¹⁸Din canonul acesta: 1. Se coboară din însăși temeliile sprânceana și mândria monarhiei papei care se fălește și se nălucește, că lui i s-au dat toate apelasirile bisericilor celor din toată lumea. Că dacă canonul acesta, oprește pe episcopii Africii de a apela la județele cele de peste Mare, care mai se învecinează cu dânșii, a Italiei și a Papei, cu cât mai mult oprește de apelarisi la papa Romei, cei ce se află în locurile cele mai depărtate? 2. Luminat se dovedește, că canonul sinodului celui din Sardikia, care cuprind pentru privilegiul acesta al Romei al 3-lea, al 4-lea și al 5-lea, adică, nu se înțeleg pentru episcopii cei ce nu sunt supuși Papei, ci numai pentru cei supuși lui. Precum și noi am tâlcuit. 3. Că canonul cel ce cuprinde pentru privilegiul acesta al Papei, pe care l-a pus înaintea sinodului acestuia la început deputații papei, au fost minciuno-plăsmuit, și nu al sinodului 1 din Nikea, precum aceia mințeau. Precum și Autenticile (stăpâneștile) copii ale patriarhului Constantinopolului și al Alexandriei au dovedit. Că de ar fi fost al 1-

rămână neîmpărtășiți despre toți episcopii Africii.

CANONUL 37

A plăcut împreună la tot sinodul, ca cel ce pentru lenevirea sa s-a lepădat de la Cuminecare, ori episcop, sau orice fel de cleric, dacă în timpul Cuminecării sale, mai înainte de a se asculta, ar îndrăzni la Cuminecătură, se va judeca că a adus însuși asupra sa pe hotărârea osândirii. [apostolești: 12, 13, 32; sinod 1: 5; Antiohia: 6; Sardikia: 14]

TÂLCUIRE

Episcopul, sau oricare alt cleric, cel pentru vreun păcat din lenevire s-a aforisit, măcar de ar zice, că cu nedreptate, trebuie însă să rămână în certarea neîmpărtășirii și a aforisirii, până se va cerceta judecata lui de mai înalți judecători arhieriei. Iar dacă mai înainte de a se cerceta, de s-a aforisit cu drept cuvânt, ori nu, va îndrăzni a se împărtăși cu alții, și ar defăima aforisirea, de sineși este osândit, precum canonul acesta rânduiește.

CANONUL 38

A plăcut, ca pârâțul, și pârâșul, în locul de unde este cel ce de el se pârăște, de s-ar teme de oarecare silă a unei mulțimi îndrăznețe sau obraznice, își va alege luiși loc aproape, întru care nu-i va fi cu greutate a aduce martori, unde se închieia lucrul. [apostolesc: 75; sinod 1: 2; Cartaghen: 140]

TÂLCUIRE

Dacă clericii ar avea vreo judecată întru sineși, și pârâșul s-ar teme a se cerceta pricina la locul celui pârât de dânsul, ori pentru rudele și prietenii pârâtului, ori pentru că nu poate aduce acolo martori asupra pârâului; rânduiește canonul acesta să aibă voie a-și alege alt loc aproape, unde să se cerceteze pricina, ca să poată cu lesnire a merge și judecătorii ca să judece, și martorii să mărturisească fiind cu apropiere. Și ca să se sfârșească și pricina mai cu lesnire.

CANONUL 39

A plăcut, ca oricare clerici și diaconi, de nu s-ar supune episcopului lor, care vrând, pentru oarecare silnice pricini ale bisericilor lor, a-i ridica pe ei la mai mare cinste în biserica lor, nici aceia să slujească în treapta, din care n-au voit a ieși.

TÂLCUIRE

Câți s-au făcut anagnoști, psalți, ipodiaconi, și simplu clerici, și slujitori ai bisericii, se cuvine a fi atât de vrednici, încât nevoia chemându-i, să se înainteze și la mai înaltă treaptă a ierosirii. Precum o arată aceasta și marele Vasilie, în canonicasca sa epistolie cea către horepiscopi, care este canonul 89. Pentru aceasta

ului sinod, de nevoie trebuia să-l păzească și sinodul acesta. Precum făgăduiește în întâiul său canon. Vezi la prolegomena sinodului acestuia, și la tâlcuirea epistoliilor lui celor două.

și canonul acesta rânduiește, ca câți clerici și diaconi, adică slujitori (cuprinzători să ia dar aici numele diaconilor, pentru toți slujitorii, după Zonara, și nu numai asupra celor ce au hirotonia diaconului), câți clerici, zic, și slujitori nu fac ascultare episcopilor lor, care pentru nevoia și sărăcia bisericilor lor caută a se înainta la mai înaltă treaptă, adică pe ipodiaconi în diaconi, și diaconi în preoți, aceștia, zic, nici în cea mai de jos treaptă să rămână, pe care n-au voit a o lăsa, nu pentru evlavie, după Anonimul tâlcuitor, sau pentru nevrednicie, ci pentru nerușinarea și nesupunerea, sau pentru osteneala treptei celei mai înalte, asemenea zicând să se caterisească de dregătoria lor.

CANONUL 40

Au plăcut, ca episcopi, prezbiterii, diaconii, sau și oricare clerici, nimic având, dacă sporind în timpul episcopiei, sau a clerului lor, ar cumpăra țarini, sau orice sate pe numele lor, să se învinovățească, ca unii ce au făcut răpire asupra lucrurilor stăpânești, de nu după ce aducându-li-se aminte, le vor aduce bisericii. Iar de le-ar veni lor chiar din dăruirea cuiva, ori din moștenirea rudeniei, din aceasta vor face, ceea ce are voința lor. Iar dacă și după ce au voit (a le da) vor voi a le întoarce înapoi; ca niște netrebnici se vor judeca, nevrednici de cinste bisericască. [apostolesc: 40; Antiohia: 24; sinod 4: 22; sinod 6: 35; Cartaghen: 30, 89]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, ca episcopii, prezbiterii, diaconii, și de obște clericii câți mai înainte fiind săraci, au dobândit după episcopie, și după cler, țarini, sau alte oarecare. Aceștia toți, dacă posesiile acestea după aducerea aminte, nu vor vrea să le afierosească bisericii, ai căreia sunt episcopi, și clerici, să se caterisească, ca niște răpitori, ce tâlhărește au jefuit lucrurile bisericesti. Fiindcă cu bani ce din biserică au câștigat, le-au cumpărat. Iar din cele ce ori din moștenirea rudelor lor au câștigat, ori din filotimia și dăruirea, ce a dat, ori a lăsat cineva chiar lor, nu ca să împartă adică la săraci, ori să răscumpere robi ca să-i facă slobozi. Aceștia nu li se cer să le afierosească bisericii, ci aibă-le însuși în stăpânire, însă și din acestea se cade să lase bisericilor, ceea ce vor voi. Iar dacă vor voi întâi să dea dintr-însele, apoi se vor căi, să se judece nevrednici de biserica treapta ce au, ca niște nevrednici și netrebnici.

CANONUL 41

A plăcut, ca prezbiterii fără știrea a însuși episcopilor lor, să nu vândă lucru al bisericii, în care s-au consfințit. În ce chip și episcopilor lui slobod a vinde locuri ale bisericii, neștiind sinodul, sau prezbiterii lui. Deci nefiind nevoie, nici episcopului să-i fie iertat a întrebuința rău vreun lucru din titlu bisericeștii Matricule³¹⁹. [apostolești: 38, 41; sobor 4: 26; sobor 7: 11, 12;

³¹⁹Matric și matricul este zicere trasă de la Mitir și Matir, elinește și latinește. Însemnează mamă, iar înțelesul ei cel adevărat este arhetip și prototip și codică, din care se scriu exemplare și copii, precum în practicele sinodului acestuia.

Anghira: 15; Gangra: 7; Antiohia: 24, 25; Cartaghen: 34; Teofil: 10; Chiril: 2]

TÂLCUIRE

Canonul acesta hotărăște, ca nici prezbiterii, fără știrea episcopilor lor, nici episcopii fără a sinodului episcopilor eparhiei, ori a prezbiterilor lor, adică a Iconomilor bisericii lor, să vândă lucru bisericesc. Vezi și pe cel 38 apostolesc.

CANONUL 42

Episcopii, și clericii, pe fiii săi să nu-i lase cu de la sineși stăpânire a se duce cu emancipație [a ieși de sub stăpânirea părintească], dacă nu s-ar încredința despre năravurile și vârsta lor. Fiindcă de aici păcatele lor se întind la dânșii. [Gangra: 15]

TÂLCUIRE

Și zicerea emancipației este latinească. Înțelegându-se pe cea de la părinți dată slobozenie supușilor săi fii. Zice dar canonul acesta, că episcopii, și clericii să nu lase pe fiii lor în stăpânirea de sine, slobozindu-i din ocârmuirea lor. Că de îi vor slobozi mai înainte de a se încredința ei prin fapte, că și cu socoteala sunt buni, și cu vârsta pot a desluși ceea ce este de cuviință, și de sineși a se chievernisi. Fiindcă, de-i vor face de sineși stăpânitori, mai înainte de a-i povățui în faptele cele bune, și mai înainte de a ajunge la vârsta primitoare de cuvânt și de înțelepciune, se vor face și ei împreună părtași păcatelor celor ce vor face fii după slobozenia în stăpânirea de sine.

CANONUL 43

Episcopii, prezbiterii, și diaconii să nu se hirotonisească, mai înainte până ce pe toți creștinii ce sunt în casa lor îi vor face ortodocși. [apostolesc: 82]

TÂLCUIRE

Dacă acești arătați au datorie să învețe pe toți alți necredincioși, și pe ei rău credincioși, și să-i povățuiască la dreapta credință, cu cât mai vârtos pe cei ce sunt în casa lor? Pentru aceasta canonul acesta hotărăște, să nu se hirotonisească episcopi, ori prezbiteri ori diaconi, până nu pe toți casnicii lor îi vor face dreptslăvitori: „Că dacă cineva, zice Pavel, casa sa nu știe a o chievernisi, cum de biserica lui Dumnezeu va purta grijă?” [1 Timotei 3:5]

CANONUL 44

Întru cele sfinte nimic mai mult să se aducă, decât Trupul, și Sângele Domnului, precum și însuși Domnul a predat [predanisit]. Adică, Pâine, și Vin amestecat cu apă. Iar pârga (primiție) din miere, sau lapte, spre taina pruncilor, deși mai ales în Altar se aduce, însă aibă chiar osebită blagoslovenie, ca de sfințenia Dumnezeiescului Trup, și Sânge să se osebească. Dar nimic mai mult spre pârgi să se aducă, decât din struguri, și din grâu. [apostolești: 3, 4; sinod 6:

TÂLCUIRE

Canonul acesta poruncește, altceva să nu se aducă la sfintele Taine, decât pâine spre a se preface în Trupul Domnului nostru Iisus Hristos. Și Vinul spre a se preface în Sângele Domnului, și apă mestecată cu vinul spre închipuirea Sângelui și a apei ce a ieșit din Coasta Domnului. Dar fiindcă s-a obișnuit a se aduce la Altar, într-o zi rânduită, lapte, și miere, ca o pârgă, pentru Taina (adică pentru ajutorul și mântuirea pruncilor), care cu acestea mai de multe ori se hrănesc. După prooroceasca zicere: „unt (cel ce-i din lapte) și miere va mânca copilul”, adică Iisus, spre arătarea adevăratei omeniri, precum tâlcuiește Coresie. Acestea aducă-se. Însă să nu se unească cu Sângele și cu Trupul Domnului, ci să ia și punerea și blagoslovenia osebite, ca niște pârgi. Iar din pârgile celelalte ale rodurilor și ale poamelor altceva să nu se aducă la Jertfelnic (adică în Altar) fără numai struguri de vie, și spice de grâu, după ce se coc. Iar aducerea înainte aceasta a mierii și a laptelui, s-a surpat, ori mai bine să zic, s-a îndreptat, de canonul 57 al Sfântului și ecumenicului sinod al 6-lea.

CANONUL 45

Clericii, ori cei ce se înfrânează, să nu intre, către văduve, sau fecioare, decât cu voia și iertarea episcopului lor, sau a prezbiterilor. Și aceasta încă nu singuri să o facă, ci cu împreună clerici, sau cu aceștia cu care episcopul, ori prezbiterii singuri, au intrat către acest fel de femei. Sau, unde sunt de față clerici, sau oarecare cinstiți creștini. [sinod 1: 3; sinod 7: 18, 22; Anghira: 19, Vasilie 89]

TÂLCUIRE

Pentru prepusurile multora, poruncește canonul acesta, să nu intre în casele văduvelor, și ale fecioarelor, clericii, sau cei ce se înfrânează (care după Zonara sunt monahii) fără numai cu iertare și cu voia arhiereului lor, trimițându-se; sau cu învoirea și iertarea lui (de vor cere aceia să meargă pentru vreo trebuință binecuvântată) însă și atunci nu singuri, ci cu alți împreună clerici, sau cu cei ce și singur arhiereul, și prezbiterii intră la acest fel de femei. Sau la locurile acelea unde vor fi de față și alți clerici, și cinstiți creștini să vorbească cu ele, pentru a nu aduce sminteală.

CANONUL 46

Episcopul scaunului celui întâi, să nu zică exarh [prinț] al iereilor, sau Vârfelnic Iereu, sau ceva într-acest fel. Ci numai episcop al scaunului celui întâi. [apostolesc: 34]

TÂLCUIRE

Spre surparea mândriei, și a trufiei, rânduieste canonul acesta, ca episcopul

scaunului celui întâi să nu se nemească exarh al iereilor, sau cel mai înalt preot³²⁰ sau alt vreun nume înalt și mândru ca acesta. Că aceasta este străină faptă pentru episcopi, care sunt următori lui Iisus celui umilit cu inima. Ci să se numească numai episcop al scaunului celui întâi.

CANONUL 47

Clericii pentru a mânca, sau a bea să nu intre în crâșmă, fără numai de vor fi împinși de nevoia străinătății. [apostolești: 42, 43, 54; sinod 6: 9, 50; sinod 7: 22; Laodikia: 24, 55]

TÂLCUIRE

Nu se cade clericii să intre în cârciumă ca să mănânce și să bea, după canonul acesta, fără numai de vor fi străini, și nu vor avea unde a se ospăta.

CANONUL 48

Sfintele Altarului să nu se săvârșească decât de oameni ajunați, osebindu-se o singură zi într-un an, întru care Dumnezeuiasca Cină se săvârșește. Iar dacă oarecare pe la vremea de seară s-ar săvârși, sau din episcopi, sau din ceilalți, de s-ar face punere înainte, cu singure rugăciunile să se săvârșească, dacă cei ce fac aceasta se vor afla prânziți. [apostolesc: 69; Laodikia: 49, 50, 51, 52; Timotei: 8, 10; sinod 6: 29, 89; Dionisie: 1]

TÂLCUIRE

Partea întâi a canonului acestuia, care cuprinde, cum că în joia să liturghisească iereii după ce vor mânca, se îndreptează, și din cuvânt în cuvânt se aduce de canonul 29 al sinodului 6 și vezi acolo. Iar cealaltă parte de aici a canonului se vede a fi acest fel. Când murea cineva, era obiceiul a se face în ziua aceea și Liturghie, poate ca să se pomenească mortul. Deci zice, când vor muri episcopi, sau mireni, în deseară, și preoții cei ce au să facă punerea înainte și apropierea către Dumnezeu cea prin pomeniri a sufletelor celor morți, nu se vor afla ajunați, ci prânziți, să nu se facă sfînțita Liturghie, ci singure obișnuitele rugăciuni, să se săvârșească acest fel de punere înainte a cântărilor celor asupra mormintelor lor, adică, ceea ce acum de obște se zice Parastas.

CANONUL 49

Episcopii, ori clericii în biserică să nu ospăteze. Decât numai din întâmplare, de nevoia străinătății trecând pe acolo vor poposi. Și mireni încă de acest fel de ospățuri, cât este cu putință, să se oprească. [sinod 6: 74, 76, 88; Laodikia: 27; Gangra: 11]

³²⁰ Rușinează-se de canonul acesta pontiful Rome, care vrea să se numească vârful arhierilor, și cu alte trufașe, și asemenea cu Dumnezeu nume. Și cunoască că se împotrivesc sinodului acestuia, la care a fost de față și locțiitorii papei de atunci. Adică se împotrivesc însuși luiși.

TÂLCUIRE

Nu este iertat nici episcopilor, nici altora măcar a găzdui în biserică, fără de mare nevoie, și când sunt pe cale pentru păzire de întâmplătoare primejdii să poposească, dar nu și să ospăteze. Citește și pe cel 74 al sinodului 6.

CANONUL 50

Celor ce se pocăiesc, după osebirea păcatelor, cu a episcopilor judecată, pocăințele în timp să li se hotărească. Iar prezbiterul fără de știrea episcopului să nu împace [dezlege] pe cel ce se pocăiește. Fără numai dacă nevoia silind, în lipsa episcopului. Iar dacă cândva a vreunuia ce se pocăiește, îi este vina publică și vestită, care pe toată biserica o clătește, înaintea Narticei [tinda bisericii] se va pune mâna pe acesta. [apostolesc: 39; Cartaghen: 6, 7]

TÂLCUIRE

Fiindcă de a lega și a dezlega Domnul apostolilor a dat putere, iar arhieriei sunt închipuire a apostolilor. Pentru aceasta și canonul acesta poruncește, că arhierul după osebirea păcatelor, să rânduiască celor ce se pocăiesc timpul pocăinței lor, adică cât timp să fie în certarea legăturii. Iar prezbiterul să nu dezlege din legătură pe nici unul ce se pocăiește, fără știrea și voia arhierului, fără numai, dacă cel ce se pocăiește se află în primejdia morții, și arhierul nu este de față, ci lipsește departe. Iar dacă cineva aflându-se în vreun păcat publicarisit și pretutindeni vorbit, încât pentru covârșirea răului să pornească pe toți clericii, ori spre a urma, ori spre a povesti; apoi s-ar căi unul ca acesta, peste acesta să se puie mâna arhierului, sau prin știrea lui, mâna prezbiterului, nu în lăuntru bisericii, ca peste ceilalți ce se pocăiesc, ci afară de boltă, adică afară și de Pridvor (precum se pune și peste cei ce se întorceau din eresuri; canonul 7 al sinodului al 2-lea). Ca să stea să se tânguiască afară de ușa bisericii. Fiindcă unii ca aceștia, în public și arătat păcătuind, nu se socotesc că se mărturisesc. Că mărturisire se numește, arătarea păcatului celui ascuns. Iar aceștia cum se vor socoti că se mărturisesc, fiind păcatul lor tuturor arătat și mai înainte de mărturisire.

CANONUL 51

Sfințitele fecioare, când se despart de părinți, de către care se păzeau, cu purtarea de grijă a episcopului, sau el nefiind de față, cu a prezbiterului, să se dea femeilor celor mai cinstite. Sau ele împreună locuind unele pe altele să se păzească. Ca nu pretutindenea rătăcindu-se, să vatăme cinstea bisericii. [sinod 1: 3, 19; sinod 4: 16; Cartaghen: 6, 135]

TÂLCUIRE

Fetele cele consfințite [afierosite] ce le pomenește canonul 6 al acestui sinod, sunt însăși acestea sfințite fecioare, ce le pomenește acesta, rânduint, ca ele, fiindcă s-au despărțit de purtarea de grijă, și de paza truștilor părinți, și s-au afierosit lui Dumnezeu, ca unele ce au mărturisit feciorie, trebuie cu purtarea de

grijă a arhiereului, sau lipsind el, cu a iereului, să se dea în mâinile cinstitelor și cucernicelor femei, ca să locuiască împreună, și să le povățuiască spre fapta bună. Ori de nu vor locui cu dânsle, măcar să locuiască toate împreună, ca să se vadă și să se păzească una pe alta. Ca nu fără de rânduială învărtindu-se înapoi, și încolo, să facă pe cei necredincioși să ia rele cugetări pentru adunare și petrecerea credincioșilor.

CANONUL 52

Bolnavii, care a răspunde pentru sineși nu pot, atunci să se boteze, când cu voința lor pe mărturia cea pentru dâșii, o vor spune cu însăși a lor răspundere.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că dacă oarecare catehumeni fiind s-au legat glasul lor de vreo boală, și întrebându-se, de vor să se boteze, nu pot răspunde pentru boală, atunci să se boteze, când ei înșiși vor arăta că vor să se boteze cu a loruși voință. Nu cum că cu primejdia lor cer sfântul botez. Adică de nu vor păzi credința, să se primejduiască. Așa tâlcuiesc pe canonul acesta Zonara, Valsamon, și Aristin. Iar mie mai mult îmi place tâlcuirea ce o face la acesta Anonimul tâlcuitor, zicând: „Că cei de oarecare boală oprindu-se nu pot a răspunde cu însăși gura lor, sfîntitele răspunsuri ce se obișnuiesc la dumnezeiescul Botez; atunci să se boteze, când primitorii lor care cer să se boteze ei, și pentru dâșii să răspundă, când aceștia, zice, vor da mărturie că ei să se primejduiască la urmă, dacă bolnavii aceia n-au voit cu a lor voință să se boteze³²¹. Iar de cereau ei mai înainte de boală botezul, și pentru oarecare pricină îl urnea pe el, trebuie a se boteza, și de nu ar putea atunci a răspunde, după Zonara.

CANONUL 53

Actorilor [scenici], și mimilor, și celorlalte de acest fel de persoane, sau apostatilor, pocăindu-se și către Dumnezeu întorcându-se, harul și împăcarea să nu li se oprească. [apostolesc: 52; Cartaghen: 72]

TÂLCUIRE

Nici pe cei ce întind scene, teatre, și într-însele fățarnicesc feluri de fețe, nici pe mimi sau îngânători, care când se fac robi, când voievozi, și muieri, și altele. Nici pe oricare de acest fel, ci nici pe cei ce s-au lepădat de Hristos, nu se cade după canonul acesta a nu-i primi arhiereul, sau duhovnicul, când se căiesc, și se întorc către Dumnezeu. Ci pe toți întocmai primindu-i, să le dea și harul, adică lăsarea păcatelor, și cu Darul lui Dumnezeu dată; și împăcare, adică dezlegare de

³²¹Trebuie însă precum înțelepțește zic unii, dacă bolnavii nu ar putea să mărturisească, cei ce au să-i boteze, să-i strige tare de vor să se boteze. Strângându-i de mână, și feluri de semne făcându-le, până ce, ori prin semne, ori prin alt chip și ei vor arăta, că o vor aceasta din inimă. Aceasta însăși trebuie a se face și de Duhovnici, când au să mărturisească acest fel de bolnavi. Căci când de la ei vor lua vreun semn, cum că vor să se mărturisească, atunci trebuie să ierte, și cele de iertare să le citească, și pentru frica morții să-i împărtășească cu dumnezeieștile Taine, deși cu lucrul nu s-au mărturisit, ca să nu moară nemărturiși.

potrivitele canonisiri, prin care se împacă Dumnezeu cu dânșii.

CANONUL 54

Fie slobod a se citi, patimile mucenicilor, când se săvârșesc zilele lor cele de peste tot anul. [apostolesc: 85; Laodikia: 51, 60; Cartaghen: 32; Atanasie, epistolia: 35; Grigorie Teologul în stihiri... Amfilohie]

TÂLCUIRE

Fiindcă sfântul sinodul acesta în canonul 32 al său a rânduit ce cărți trebuie a se citi în biserică, în nume de canonicești Scripturi, cu acesta sloboade ca cu acelea să se citească și viețile sfinților mucenici.

CANONUL 55

A plăcut, ca să întrebăm pe frații, și sinierii noștri Sirikie și Simplician, pentru singuri pruncii, cei de Donatiști botezați, nu cumva aceasta, care de a lor voie nu o au făcut, răstăcirea născătorilor îi va opri spre a nu spori la slujirea sfântului Jertfelnic, când se vor întoarce către biserica lui Dumnezeu cu mântuitoare voință. [Cartaghen: 66, 75, 76, 77, 78, 98, 100, 101, 102, 103, 110, 128, 129]

TÂLCUIRE

În canonul acesta hotărăște sinodul acesta ca să întrebe pe sinepiscopii cei din Italia, cu ce chip să primească pe pruncii cei botezați de ereticii Donatiști³²², și de se cade a se face aceștia ierei având botezul ereticilor, când se vor întoarce la dreapta slăvire venind în vârstă și în minte. Iar în canonul 66 al său rânduieste, că aceștia să se primească la dreapta slăvire prin punerea mâinilor arhiereului, ori a Iereului, și prin anatematizarea răstăcirii Donatiștilor, fără a se boteza de a-l doilea. Iar de vor arăta și petrecere bună să se facă și clerici. Iar în cel 75 zice, că au judecat a se purta cu blândețe, și cu pace cu Donatiștii, ca cu chipul acesta să poată a-i aduce la adevăr. Iar în cel 76 cere de la stăpânitorii Africii să cerceteze pentru

³²²Donatiștii se numesc de la un Donat, ce s-a arătat la Africa, care păgânește socotea, că păcătoșii cei ce sunt în biserică împart din păcatele lor celorlalți, precum măduarele cele bolnave ale trupului împart boala la măduarele cele sănătoase, și pentru aceasta dogmatisea că cei ce au păcătuit, trebuie a se tăia de la totimea și cuminecarea bisericii. Și mai ales creștinii aceia, care pentru frica morții în vremea lui Dioclețian dădeau sfintele cărți ca să le ardă. Acesta au predanisit urmașilor lui, când au să se împărtășească, să ție în mână un os de om, pe care mai înainte să-l sărute, și apoi să se împărtășească. Împotriva acestora, feluri de sinoade s-au făcut, și în Italia, iar mai ales în Africa. Împotriva lor au scris mulți sfinți, iar mai ales dumnezeiescul Augustin. Și Ieronim încă scriind împotriva lui Luciferian, scrie împotriva Donatiștilor. Fiindcă aceia aceștia ereticești socoteli ale Donatiștilor aveau. Și însemnează că se află o însemnare care zice pentru Donatiști, că nu ar fi ei alții, decât Masalienii, adică Evhiții [rugincii]. Fiindcă Masalia de ceea parte în preajma Libiei este, către părțile Romei celei pe râul Timvridi. Și ziceau ei pe lângă altele, că biserica ceea ce mai înainte era teoreticească a lipsit, și acum se află numai aceasta întru adunarea ei. Și de la Donatiști și Lutirocalvinii pe socoteala aceasta o au luat. Iar sfântul Epifanie zice, că Donatiștii cugetă cele ale lui Arie, adică întru însăși dogmele credinței cele întâi, precum spun, greșeau. Pentru aceasta nu schismatici nu mai erau, ci și eretici, precum îi numește și sinodul acesta în canonul 66.

bisericile dreptslăvitorilor, și care le țin Mximianiștii, care sunt din eresul lui Donat. Întru al 77-lea primește pe cei din Donatiștieni hirotonisiți, și hirotoniile lor (măcar că acestea nu le-a primit sinodul cel ce s-a făcut în Italia pentru dânșii.) Și pentru multe alte pricini iar mai ales pentru nevoia cea mare, ce avea Africa de ierei. În al 78-lea rânduiește să se trimită locuitori către Donatiști, spre a-i ruga să se unească cu soborniceasca biserică, și să se împace. Ci și în 79-lea rânduiește ca și fiecare episcop să vorbească cu mai marii Donatiștilor în eparhia sa pentru unirea aceasta. Întru al 100-lea cere ajutor și sprijinire de la împărați asupra Donatiștilor. Precum și Hiliarhul [cel peste 1000] (canon 30) a ajutat lui Pavel. Întru al 101-lea cere de la dânșii însuși să se adevereze legea împăratului Teodosie, și asupra Donatiștilor, care rânduiește să se păgubească 10 litre de aur, câți vor hirotoni eretici, sau se vor hirotoni de eretici, sau îi vor primi să liturghisească. În 102 cere a se înnoi, și a se întări asupra Donatiștilor Legea ceea ce rânduiește ca ereticii să nu ia nici moștenire, nici dar. În 103 cere să se trimită cărți mulțumitoare, că s-a făcut în Carhidon [Cartaghen] unirea Donatiștilor. Și în sfârșit în al 110-lea rânduiește, ca arhieriei și mirenii, cei ce s-au întors din Donatiști, mirenii vor ca după întoarcere să aibă pe arhieriei lor cei dintâi, să nu se oprească de la aceasta. Iar întru al 128-lea și al 129-lea, pentru locurile cele ce se țin de Donatiști rânduiește, ori mai înainte de împărăteștile legi, ori după dânsle.

CANONUL 56

Despre credința tractatului celui în Nikea, am auzit cu adevărat că este pentru ca sfintele a nu se face după prânz, ci ca de cei ajunați precum este de cuviință, să se proaducă, și atunci s-au adevărit. [sinod 6: 29; Cartaghen: 48]

TÂLCUIRE

Tractat latinește va să zică sfătuire și scop, după Zonara. Iar ispitire și cercetare după Valsamon. Deci zice canonul acesta, că întru cercetarea și cercarea cea despre credință ce o au făcut întâiul sinod, au auzit acest sinod că și aceasta s-a adevărit, a nu proaduce sfintele Taine, adică a nu liturghisi preoții după ce vor mânca, ci postiți. Aceasta însă în canoanele în sinodului întâi nu se află.

CANONUL 57

Să nu poată a se face de al doilea botezuri, ori de al doilea hirotonisiri, ori ale episcopilor strămutări. Și ca, cel ce blândeii aduceri aminte sfințeniei voastre nu au voit a se supune, și răul cel neiertat a-l îndrepta, cu puterea stăpânească îndată se va opri, și păzindu-se forma așezământului, nu se va judeca să este a sinodului. [apostolești: 14, 27, 47, 68; sinod 1: 2, 9; Antiohia: 5; Cartaghen: 62, 76, 83, 99, 100, 106, 107]

TÂLCUIRE

Poruncește canonul acesta, ca nici cei botezați de cei dreptslăvitori, să se boteze a doua oară după cel 47 apostolesc; nici hirotoniți de cei dreptslăvitori, să se hirotonisească a doua oară după cel 68 apostolesc. Nici episcopii să treacă de la o

eparhie la alta, după cel apostolesc 14. Pe care și citește-le. Dar fiindcă un episcop cu numele Cresconie, lăsând episcopia sa, a trecut la alta străină, numită Veceni, și de multe ori pentru aceasta vestindu-se, n-au voit a o lăsa, rânduiește canonul acesta, ca el, ca unul ce n-a voit a se supune și a îndrepta răul acesta neiertat, să se izgonească de la biserica cea străină cu puterea cea din afară a stăpânitorilor. Însă de s-a păzit la dânsul chipul stării, adică de i s-a adus aminte, după canoane, și a rămas nesupus, întâi să se lepede afară din sinodul episcopilor și să se caterisească, și apoi așa caterisit, fiind de aici ca un mirean, să se dea stăpânitorilor.

CANONUL 58

Forma cea veche se va păzi, ca numai puțin de cei rânduiți trei episcopi, să fie de ajuns spre hirotonia episcopilor. [apostolesc: 1; sinod 1: 4; sinod 7: 3; Antiohia: 19; Cartaghen: 13]

TÂLCUIRE

Trebuie a se păzi vechiul canon, al apostolilor, și al sinoadelor celor de aici, și mai ales cel al 4-lea al celui 1. Căruia sinod făgăduiește sinodul acesta în întâiul său canon să urmeze. Adică, ca mai puțin de trei arhieru, pe alt arhieru să nu hirotonisească.

CANONUL 59

Ca, dacă cândva spre alegerea de episcop vom veni, și se va ivi oarecare contrazicere. Fiindcă unele ca acestea de noi s-au tractarisit. Sumeț (lucru) este dar, ca singuri trei să se afle spre a curăți pe cel ce are a se hirotonisi. Ci pe lângă numărul cel mai înainte zis, să se adauge unul și doi. Și înaintea a însuși poporului; pentru care are a se hirotonisi, se vor cerceta întâi fețele ale celor ce contrazic. Că la urmă și cele propuse se vor uni. Și când se va arăta curat înaintea publice înfățișări, apoi așa se va hirotoni. [apostolesc: 61; sinod 6: 2; Cartaghen: 138]

TÂLCUIRE

Și canonul acesta este următor cu cel mai de sus, zicând, că dacă cei trei episcopi ce sunt de ajuns spre hirotonia episcopului, aceștia trei vor alege și vor hotărî pe cel ce are să se facă arhieru, dar se va face de alții împotriva zicere, de oarecare prihăniri asupra celui ales, precum unele ca acestea urmate de multe ori s-au tractat sau s-au cercetat de noi atunci, nu trebuie singuri acei trei să se judece, și să-l dezvinovățească. Ci să fie cu ei și alt unul, sau doi episcopi. Și întâi să cerceteze înaintea norodului, celui ce are a se hirotoni alesul, fețele prihănitorilor de ce cinste sunt. Și de nu sunt și ei prihăniți, atunci să cerceteze și prihănimile cele de dânșii puse înainte. Și după ce el s-ar arăta curat de ele înaintea poporului, atunci să se hirotonească episcop.

CANONUL 60

În toți anii să ne adunăm spre a ne întreba împreună. Și când la un loc ne

vom aduna, atunci se va vesti ziua sfintelor Paști prin locțiitorii care se vor afla în sinod. [apostolesc: 37; sinod 1: 5; sinod 4: 19; sinod 6: 8; sinod 7: 6; Cartaghen: 26, 60, 61, 81, 84, 85, 104]

TÂLCUIRE

Nimic alta rânduiește canonul acesta, decât ca să se facă în fiecare an sinod pentru cercetarea bisericeștilor pricini. și că de la acest sinod, prin locțiitorii episcopilor, să se publice la toți când are să se întâmple ziua cea de peste an a Sfintelor Paști³²³.

CANONUL 61

Suntem datori a cerceta pe fiecare eparhie în timpul sinodului. [apostolesc: 37; sinod 1: 5; sinod 4: 19; sinod 6: 8; sinod 7: 6; Antiohia: 20; Cartaghen: 26, 60, 81, 84, 85]

TÂLCUIRE

Ci și acest canon poruncește, ca în vremea sinodului acestuia de fiecare an, să se facă cercetări pentru pricinile ce s-ar naște în fiecare eparhie, mergând în fiecare din ele locțiitorii cei ce sunt în sinod, și cercetându-le.

CANONUL 62

În multe sinoade s-a hotărât că cu adunare ieraticască [sfințită] ca mulțimile sau gloatele cele ce se țin în parohii de episcopi, care niciodată al lor episcop n-au avut, fără numai după învoirea episcopului, de către care din început se țin, să nu-și iar îndreptători osebiți, adică episcopi. Fiindcă unii aflând vreo tiranie [stăpânire neatârnată] oarecare (de locuri) fug de împărtășirea fraților. Și când încă se osândesc, ca cu (cuvânt de) oarecare veche tiranie, își trag loruși stăpânire (peste dânsule). Mulți și din prezbiteri îngâmfați, și nebuni, își ridică grumazii asupra episcopilor săi, pe gloată cu ospețe, și cu sfătuiri demoralizate întărâtând, ca cu necuvenită bună voință pe aceștia să-i pună loruși îndreptători. Deci datori suntem cu tot chipul a ne nevoi pentru aceștia nu numai acest fel de ocârmuiri a nu se păzi, ci nici bisericilor cele ce rău la dânșii au ajuns. Și ca public să se scoată, și însuși cu

³²³ Este lucru de nedumerit, pentru canonul zice aici că la fiecare sinod de peste an să se arate când au să fie Paștile, de vreme ce întâiul sinod a făcut hotarul cel pentru Paști, adică îndreptarea cea pentru Paști, ca să nu mai trebuiască pe tot anul a se face cercetare pentru aceasta, și mai ales de vreme ce canonul 1 al acestui sinod zice, că părinții Africani ce au fost la sinodul 1 au adus cu sineși copiile celor ce de acela s-au hotărât, în Africa. Spre dezlegarea nedumerii zicem, că poate părinții Africani au adus cu sine numai canoanele și hotarul credinței sinodului 1, dar nu și practicele lor, întru care, după Valsamon, se cuprindea îndreptarea cea pentru Paști, precum și acum se vede în practicele întâiului sinod, cele scrise de Talasie. Dar poate și pentru că încă nu era atâta bine publicată îndreptarea aceasta, și după urmare nici cu amăruntul știută, nici așa lesne aflată ca acum, și pentru aceasta avea trebuință de sinodiceasca chibzuire. Pentru aceea și sinodul acesta nedumerindu-se întru ziua Paștilor au scris lui Chiril al Alexandriei, și de la dânsul o au aflat. Precum se vede în epistolia sfântului Chiril cea către sinodul acesta.

scaunul a celor mai întâi să se izgonească.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, ca mulțimile clericilor acelora, car din început n-au avut osebit episcop în cetatea lor, să nu-și ia îndreptător adică episcop, fără de voia episcopului ce din început i-a stăpânit. Dar fiindcă mulți episcopi cerând să episcopiască peste cetățile, sau locuințele cele ca acestea neepiscopite, fug de împărtășirea sinepiscopilor și fraților lor (sub a căroră cum se vede era acest fel de cetăți și după ce se netrebnicesc, și cu răutatea arătați se fac, caută cu sila și cu tiranie să stăpânească locuințele cele de acest fel, ca și cum ar fi avut dreptăți din învechit obicei). Dar fiindcă mulți prezbiteri se scoală asupra episcopilor lor, și îndeamnă mulțimea cu ospetele ce le fac, și cu relele sfătuirii, ca să-i facă pe ei episcopi loruși, trăgându-se spre dânșii de o dragoste fără rânduială și fără de lege. Pentru aceasta hotărăște, ca nu numai acestea rău chivernisite de dânșii să nu se păzească, nici să se mai facă. Ci încă și de la cetățile cele ce tiranicește le ținneau, arătat să se izgonească, și cu stăpânirea politicească, și a mitropoliților, și a Patriarhilor. Sau că, cârmuirile se înțelege, că cei ce episcopiseră cu acest fel de tiranicesc chip, nu numai să se alunge de la cetățile cele lotrește răpite de dânșii, ci și de la cele mai întâi cârmuiri ale lor. Iar apoi așa izgoniți, arătat este că se și caterisesc. După cel 57 al aceluia. Citește și pe 27, 31, 34 apostolești, și pe al Sardikiei.

CANONUL 63

Nici un episcop să-și însușească străin cleric fără de judecata episcopului lui celui mai dinainte. Iar de nu, să nu se mai împărtășească cu cei străini. [apostolesc: 15; sinod 1: 15, 16; sinod 4: 5, 10, 20, 23; sinod 6: 17, 18; sinod 7: 15; Antiohia: 3; Sardikia: 15, 16, 19; Cartaghen: 98]

TÂLCUIRE

Canonul acesta poruncește ca nici un episcop să ia luiși pe vreun cleric străin fără de voia și slobozitoare scrisoare a episcopului lui. Iar de nu va păzi aceasta, să nu se mai împărtășească cu cei străini. Iar aceasta în două chipuri se înțelege, ori ca să nu ia pe clericul altuia, ci să-l silească să se întoarcă la biserica sa, ori ca să nu se primească la împărtășire de ceilalți episcopi. Care este a fi neîmpărtășit.

CANONUL 64

Pururea a fost volnicia aceasta la scaunul acesta, ca de unde voiau, și pentru oricare nume cereau, după pofta fiecărei biserici, să hirotonisească episcop. Dar fiindcă buna voință îi mijlocește pe stăpânire, ca să măgulească persoana fiecărui episcop. Pentru aceasta, de se va afla cineva având un singur prezbiter, și acesta iscusit pentru episcopie, și pe acest unul este dator a-l da spre hirotonie. Însă se va face silă și celui ce are clerici mai mulți, a da pe unul dintru dânșii aceluia spre hirotonie. apostolești: 15, 16]

TÂLCUIRE

Nici un alt episcop are voie a lua cleric străin, fără de slobozenia episcopului lui, însă scaunul Carhidonei din început a avut acest privilegiu, de a lua din fiecare eparhie (supusă lui) clerici, ori pe care l-ar fi cerut anume, și l-ar fi poftit fiecare eparhie (supusă lui) și a-i hirotonisi episcopi, precum zice canonul acesta. Buna voință însă a mitropolitului Carhidonei cere să întrebuițeze privilegiul acesta, și stăpânirea cu chip de mijloc, adică a nu-i lua cu volnicire, ci a vindeca inimile episcopilor lui, și a-i lua cu voia lor, pentru pacea și iubirea de frați. Deci de se va afla vreun episcop având numai un prezbiter, vrednic de episcop, trebuie să-l dea mitropolitului acestui scaun ca să-l hirotonisească episcop. Și dacă alt episcop ar avea mai mulți clerici la episcopia sa, va fi silit să dea pe unul episcopului aceluia ca să-l hirotonisească prezbiter în locul celui dat.

CANONUL 65

Fiecăruia episcop i s-au păstrat ceea ce i se cade, ca din întregimea eparhiilor nimic să se rășluiască spre a câștiga osebit episcop, fără numai după învoirea celui care are stăpânire. Iar de a slobozi el ca aceeași ocârmuire ce i s-a dat voie a câștiga osebit episcop, la celelalte ocârmuiri să nu pună mâna noul episcop, căci una din trupul celor multe luându-se, singură numai aceasta s-a învrednicit a primi cinstea însușită episcopiei. [Sardikia: 6; Cartaghen: 62, 109]

TÂLCUIRE

Fiindcă fiecărui episcop i s-au rânduit toată eparhia care i se cuvine, nu se cade a se rupe din totimea eparhiei vreo mică enorie, și a-și lua osebit episcop, fără știrea și voia episcopului a toată eparhia, adică a mitropolitului, după canonul acesta. Iar dacă mitropolitul va da voie a se face nou episcop, nu se cade acesta să rășluiască alte enorii și sate ale mitropoliei. Fiindcă din totimea trupului a toată eparhia, o parte numai și loc s-a despărțit și s-a învrednicit a se face episcopie, la aceasta singură trebuie să rămână noul episcop. Iar celelalte părți și enorii trebuie a fi supuse capului celui întâi, adică mitropolitului, și de la acela a rămâne nerășluite.

CANONUL 66

Ca cei mici de Donatiști botezați, care încă n-au putut a cunoaște pierzarea rătăcirii lor, după ce ar veni la vârsta cea primitoare de socoteală, cunoscut fiindu-le adevărul, și răutatea acelora urându-o, către soborniceasca biserică lui Dumnezeu care este revărsată prin toată lumea, după vechea rânduială să se primească unii ca aceștia din numele rătăcirii prin punere peste ei a mâinii, nefiind datorie a se opri despre rânduiala clerosirii, când pe adevărata biserică o au socotit osebită a lor viind ei la credință, și întru dânsa crezând lui Hristos, au primit sfîntenile Treimii, care toate că sunt adevărate și sfinte și Dumnezeiești este arătat, și că întru acestea este toată nădejdea sufletului lor. Măcar deși mai vârtos și mai înainte luata îndrăzneala ereticilor, se obrăznicește a predanisi potrivnicele oarecare Numelui adevărului. Acestea

fiindcă sunt simple, precum învață sfântul apostol zicând: „Un Dumnezeu, o credință, un botez” [Efeseni 4: 5] și ceea ce este datorie odată a se da nu-i slobod a se repeta, după ce se va anatematisi numele rătăcirii, prin punerea mâinii peste ei se vor primi în biserica cea una, cea precum s-a zis porumbața [Cântarea Cântărilor 5: 2], și singură maica creștinilor, întru care toate sfințirile cu chip mântuitor veșnice și viezătoare [vitale sau zotice] se primesc. Care celor ce rămân în eres, mare muncă a osândirii le agonisesc. Ca ceea ce le-ar fi lor viața cea veșnică, aceasta să li se facă în rătăcire mai întunecată și mai de osândă. De care unii au fugit, și cel preadrepse ale soborniceștii maice biserici cunoscându-le, toate sfintele Tainele acelea, cu iubirea adevărului le-au crezut și le-au primit. Unora ca acestora, când cercarea îi va arăta cu bună viață, și clerul (soartă) fără îndoială li se va întări spre slujba celor sfinte, și mai ales întru atât de mare nevoie fiind lucrurile, nimeni este care să nu le dea voie la aceasta. Iar dacă oarecare clerici de aceeași dogmă, cu gloata și cinstele lor vor dori a se întoarce către noi, care pentru dragostea cinstei îi vor sfătui spre viață, și îi vor ține spre mântuire. Însă aceasta judecăm că se cade a se lăsa unei mai mari înțelegeri, alegând frații cei mai înainte ziși, ca cu sfatul lor cel mai înțeleptesc, să cerceteze cuvântul arătării [relației] (anaforalei) noastre, și pe noi ne vor învrednici a ne adevăra spre ceea ce este de datori să se închipuiască de noi pentru lucrul acesta. Iar numai pentru cei botezați în pruncie ne îndestulăm, ca de la va plăcea lor, se vor învoi cu mai înainte înțelegerea noastră pentru a se hirotonisi aceștia. [apostolești: 46, 47, 108; sinod 1: 8; sinod 2: 7; sinod 6: 95; Cartaghen: 55, 75, 76, 77, 78, 99, 100, 101, 102, 103, 110, 128, 129]

TÂLCUIRE

Canonul acesta hotărăște, că dacă cei de Donatiști în pruncie se botează, după ce vin în vârstă și în deslușirea lucrurilor, vor cunoaște adevărul dreptslăvirii, și vor urî reaua slăvire. Aceștia zice, fiindcă s-au botezat în botezul cel după predanie săvârșit al dreptslăvitorilor (care este unul, după apostolul Pavel) nu se cade a se boteza de al doilea. Ci să anatematisească eresul lui Donat, și așa după punerea mâinii arhiereului, sau a Iereului peste ei după vechea rânduială a bisericii, să se primească la soborniceasca biserică cea întinsă în toată lumea, la maica cea obștească a tuturor creștinilor, și la porumbața cea una desăvârșită a lui Hristos, după Cântarea Cântărilor. Iar dacă cei așa primiți, vor arăta și viață îmbunătățită, vrednică de hirotonie și de cler, fără îndoială trebuie a se hirotonisi. Întâi că nu se cade a se opri de cler, fiindcă au fost mai înainte eretici. Că eresul lepădându-l, au cunoscut a loruși pe biserica cea sobornicească și adevărată, au crezut cu dreptslăvire în Hristos, și ca pe adevărate și sfinte au primit cu dorință și dragoste nemincinoasă sfințeniile Treimii³²⁴, adică pre Curatele Taine, de care singură toată nădejdea și mântuirea sufletului. Și celor ce rămân în eres, acestea li se fac întunerice și osândă mai multă, iar dreptslăvitorilor, Lumină și viață veșnică. Cu

³²⁴Sfințeniile Treimii numește aici canonul pe toate cele 7 Taine.

toate că îndrăzneala ereticilor, și complotul lor obrăznicește să predanisească și ia oarecare taine, ori potrivnice numelui Adevărului, ori având nume de adevăr, și cu lucrul fiind mincinoase, și de Dumnezeiescul Dar pustii. Iar al doilea se cade aceștia a se hirotonisi și pentru nevoia și lipsa cea mare ce are Africa de ierosiți și de clerici³²⁵. Iar dacă clericii Donatiștilor, și iereii, vor voi a veni la dreptslăvitoarea credință, cu noroadele cele supuse lor, și clericaturile lor, care mai ales ca să le aibă, și în dreaptaslăvire, sfătuiesc pe noroadă ca să se întoarcă. De se va face aceasta, ce trebuie a face? Aduă canonul, are a ni se arăta după aceasta de Papa Anastasie, și de Venerie al Mediolanului³²⁶. Iar noi acum ne îndestulăm numai să ne arate acesteși, de le place a se hirotonisi cei ce din Donatiști se întorc.

CANONUL 67

Se cade a se cere de la preacredincioșii împărați, ca rămășițele idolilor cele de prin toată Africa, să poruncească cu totul a se curma. Fiindcă în multe locuri de pe lângă mare, și pe la multe moșii, sporește încă nedreptatea rătăcirii, ca să li se poruncească ca și acestea să se piardă. Și capiștile lor cele de prin țarini, și prin ascunse locuri, fără de vreo împodobire aflându-se, cu tot chipul să se poruncească să se strice. [Cartaghen: 92]

TÂLCUIRE

Măcar că balaurului celui gândit i s-a stricat capul prin întrupeasca Iconomie, cu toate acestea încă își mișcă coada. Că rămăsese după lățirea propovăduirii în oarecare locuri capiști de idoli, ci încă și pe la locurile cele de pe lângă mare și pe la moșii, și pe la alte ascunse locuri ale Africii. Pentru aceasta canonul acesta rânduiește să se facă anafora către preabinecredincioșii împărați, Onorie și Teodosie cel mic, ca să poruncească de tot să se piardă toate rămășițele acestea ale idolilor din Africa, și capiștile lor, încă și cele ce nu au nici o podoabă, care sunt jumătate risipite, de istov să se risipească din temelii.

CANONUL 68

Trebuie a cere încă, ca să învrednicească [binevoiască] a porunci, ca, dacă oarecare în biserică ori ce fel de pricină, după apostoleasca dreptate cea pusă asupra bisericilor, ar voi a o cerceta, și poate curmarea [hotărârea] clericilor unei părți nu i-ar plăcea, să nu poată a chema la județ spre mărturie pe clericul acela, ce mai înainte pe aceștia lucru l-a cercetat, ori că s-au întâmplat acolo când se cerceta. Și ca nici să tragă cineva pe o față bisericească rudenie, pentru să fie datori a mărturisi. [apostolesc: 75; sinod 1: 2; Cartaghen: 38, 140]

³²⁵ Atât de mare lipsă de clerici era în Africa, încât, precum citim în practicele sinodului acestuia, nici un diacon, măcar și necărturar, la unele biserici nu se afla, cu cât mai ales prezbiteri, sau episcopi, pentru care lipsă plângeau, și se tânguiau în toate zilele creștinii, și după urmare iarăși pentru plângerea lor, iconomicește a făcut pogorământ sinodul, și a primit hirotoniile Donatiștilor.

³²⁶ Că aceștia au fost care au făcut sinod în Italia și au oprit a se primi hirotoniile Donatiștilor, precum și în practicele sinodului acestuia se arată, și în canonul 77 la său.

TÂLCUIRE

Apostolul Pavel poruncește, ca creștinii să se judece la județurile duhovnicești ale bisericii, și nu la cele din afară, zicând: „Îndrăznește cineva din voi a se judeca la cei nedrepti, și nu la sfinți?” [1 Corinteni 6: 1] Deci după această apostolească dreptate și pronomion, dacă oarecare clerici ar judeca în biserică vreo pricină, și în hotărârea acestora nu s-ar mulțumi o parte din cele ce se judecă, cere canonul acesta să poruncească împărații, ca să nu aibă voie cel ce nu s-a mulțumit, să cheme la alt județ pe clericul care a judecat pricina, ori s-a aflat la judecată, ca să mărturisească pentru aceasta, ci nici pe altul oarecare, rudă fiind a clericului, ca să-l tragă spre mărturie. Una, căci clericii, și cei ierosiți, fără să voiască, nu mărturisesc. Iar alta, căci este oprit, cel ce a judecat o pricină a mărturisi pentru dânsa³²⁷.

CANONUL 69

Și aceia încă trebuie a o cere de la creștinii împărați, fiindcă, afară de dumnezeieștile porunci, în multe locuri așa se săvârșesc ospetele aduse din păgâneasca rătăcire, încât și creștinii cu elinii pe ascuns se adună la săvârșirea acestora. Ca să poruncească unele ca acestea să se oprească, și din cetăți, și de pe la moșii. Mai ales, că și la însăși praznicele nașterilor fericitelor mucenici, pe la oarecare cetăți, și întru însăși sfințitele locuri se vădesc acest fel de greșeli. În care zile (care și a le zice este rușine), jocuri pângărite prin țarini, și prin ulițe săvârșesc, încât asupra cinstei stăpânitoarelor de case, și a altor nenumărate femei, cu rușinea celor evlavioase, care vin acolo la sfânta zic, cu înverșunătoare ocări năvălesc. Încât mai și de apropierea a însăși sfintei credințe să fugă. [apostolești: 42, 43, 54; sinod 6: 9, 50, 62; sinod 7: 2; Laodikia: 24, 53, 55; Cartaghen: 47]

TÂLCUIRE

Fiindcă la multe locuri se făcea încă bancheturi elinești, sau păgânești, încât și creștinii împreună se adună pe ascuns cu păgânii la ele. Încă și la praznicile și pomenirile mucenicilor se făcea acest fel de bancheturi, și jocuri atât de fără de rânduială, încât cei ce făceau acestea năvăleau cu necuviință și curvește asupra femeilor celor cinstite și cucernice, care mergeau pentru evlavia la praznicile acestea, într-atât cât, le făcea să fugă și de a merge la biserică. Pentru aceasta dar rânduiește canonul acesta, să roage pe împărați, să poruncească a se opri cu stăpânire toate cele de acest fel, și nici prin cetăți, nici afară pe la moșii, nici înaintea Sfințitelor biserici, și prin curțile mucenicilor să se facă.

CANONUL 70

Încă și aceea cu adevărat trebuie a o cere, ca priveliștile teatraleteștilor jucării duminica, și în celelalte luminate zile ale credinței creștinilor să se

³²⁷Și legile cele politicești încă în cartea 21 titlu 1 feresc pe unii, care fără de voia lor, să nu fie siliți a mărturisi.

oprească. Mai ales, că în optimea sfintelor Paști gloatele mai mult la locul alergării cailor, decât la biserică se adună. Să fie datorie a se muta zilele acestora cele rânduite, când s-ar întâmpla, și să nu fie datori cineva din creștini a se sili către privirile acestea. [sinod 6: 24, 51, 62, 66; sinod 7: 22; Laodikia: 53, 54; Cartaghen: 17]

TÂLCUIRE

Cere prin canonul acesta sinodul, ca din porunca împărătească să nu se facă alergări de cai, ori jocuri altor vite duminicile, și în celelalte prăznuitoare zile. Iar mai ales în optimea zilelor sfintelor Paști; fiind că creștinii mai mult la acestea se adună, decât la biserici. Și ca nici un creștin să nu fie silit a merge la acestea, și să se mute acestea într-alte zile.

CANONUL 71

Și aceea trebuie a o cere, ca să învrednicească [binevoiască] a porunci, ca clericul, ori de ce fel de cinste s-ar întâmpla, pentru orice fel de vină, osândit cu judecata episcopilor, să nu aibă voie aceștia, ori de biserica, al căreia a fost, sau de orice fel de om a se mai judeca, pedeapsă pentru aceasta luându-se, de pagubă de bani și de cinste. Ca nici vârsta, nici firea să poruncească a fi vrednică de dezvinovățire. [apostolesc: 28]

TÂLCUIRE

Cu acesta cere sinodul, să poruncească împărații să nu aibă cineva voia a diafendisi [a apăra] pe vreun cleric judecat și osândit de sinodul episcopilor, pentru vreo vină vrednică de osândă. Nici biserica lui, nici vreun alt om. Și cel ce o ar face aceasta, să ia pedeapsă, pagubă de bani, și cădere din cinste și din vrednicia lui, și cuvânt de răspundere să nu aibă, adică să nu se folosească nici de vârsta, că poate este bătrân, ori tânăr, nici de fire, că poate este bărbat, ori muiere, sănătos, ori firește bolnav.

CANONUL 72

Încă a cere trebuie, ca dacă cineva din orice fel de meșteșug jucărelnic, ar voi să vie către harul creștinismului, și a rămâne slobod de întinăciunile acelea, să nu fie iertat pururea cuiva pe unul ca acesta către aceleași exerciții [ghimnasiri] iarăși a-l îndemna, sau a-l sili. [apostolesc: 52; Cartaghen: 53]

TÂLCUIRE

Și aceasta cere sinodul acesta ca să se oprească de împărați. Adică, dacă vreun elin sau de alt neam păgân jucăuș fiind, comediant poate, ori îngânător, sau altceva, s-ar face creștin, și ar voi a nu mai unelti acest fel de jucărei necurate, să fie oprit fiește cine de a sili pe unul ca acesta, sau de a-l îndemna spre a întrebuița iarăși aceleași. Pentru că atunci la sărbători avea datorie și slujbă jucăușii cei de acest fel a face acestea, ca plătiți, și nevoind, să fie siliți.

CANONUL 73

Pentru slobozenie de a se propovădui adică în biserică, dacă aceasta ai noștri Sinprezbiteri ce vor vedea făcându-o în Italia, arătat este că și încredințarea voastră rânduiei acestora va urma, dându-se arătat voie, după ce se va trimite locțiitori, ca să poată a se săvârși orice vrednic de credință pentru starea cea bisericească, și pentru mântuirea sufletelor, și noi cu laudă înaintea Domnului vom primi pe toate acestea. [apostolesc: 82; sinod 4: 4; sinod 6: 85; Gangra: 3; Cartaghen: 90; Vasilie: 40, 42]

TÂLCUIRE

Îndoindu-se părinții sinodului acestuia, de se cade a se propovădui în biserică slobozeniile ce ar fi făcut stăpânii robilor lor, dar socotință prin canonul acesta, ca să se trimite locțiitor în Italia, și de fac aceasta sinepiscopii acolo, să urmeze cu îndrăzneală și aceștia rânduiala aceasta, și să primească lucrul, ca pe un vrednic de crezare și lăudat, și pentru buna rânduiala bisericească, și pentru mântuirea robilor celor ce s-au făcut slobozi.

CANONUL 74

Ekitie cu adevărat încă, din vechi fiind osândit, după osebită dreptate cu a episcopilor socoteală lucrul, socotesc a nu fi de lăsat de către solie. Ca, dacă se va întâmpla pe acesta a-l afla în părțile acelea, fie în purtarea de grijă a acestuiași frate al nostru pentru bisericeasca stare, precum trebuie, și unde ar fi cu puțință, să lucreze împotriva aceluia. [apostolesc 28; Cartaghen: 71]

TÂLCUIRE

Fiindcă Ekitie acesta, episcop fiind, și cu dreptate osândindu-se, precum și se cădea, de episcop, s-a dus în părțile Italiei, și acolo nu se liniștea; rânduiește canonul acesta, ca solul și locțiitorul ce are a se trimite acolo, să aibă grijă de a-l bântui, ori și unde s-ar afla, ca să nu tulbure așezarea bisericii. Deci din canonul acesta, măcar și localnic de este, ne învățăm, că trebuie a lua pedeapsa cea asemenea, și câți alți episcopi se vor afla de acest fel.

CANONUL 75

După acestea, pipăindu-se, și înțelegându-se cele ce se par că urmează spre folosul bisericesc, arătând și insuflând Duhul lui Dumnezeu, am ales cu blândețe și cu pace a lucra cu oamenii cei pomeniți, deși mai ales de la unirea Domnescului Trup, cu neliniștit gând se dezbină. Ca, cât din partea noastră, de obște să fie cunoscut tuturor celor ce s-au înmrejit [încurcat] cu împărtășirea și însoțirea acelora, prin toate eparhiile Africii, cum s-au legat cu o jalnică rătăcire. Poate, precum zice apostolul: „Noi într-o blândețe adunând pe cei ce cugetă cele osebite, va da lor Dumnezeu pocăință, spre a cunoaște adevărul, și ca să zboare din prinzătorile diavolului cei robiți de el, spre a lua voie”. [2 Timotei 2: 6] [Cartaghen: 55, 66, 76, 77, 78, 99, 100, 101, 102, 103, 110, 128, 129]

TÂLCUIRE

Scriind părinții aceștia către Papa Romei, și către mitropolitul Mediolanului, după canonul 66, și luând scrisori de la Papa spre a se purta în pace cu Donatiștii, precum în a 4-a praxă a sinodului acestuia se vede, acum prin canonul acesta la însăși aceasta și ei unindu-se, cu amenințarea Sfântului Duh să se poarte blând către dâșii, care s-au dezbinat de trupul bisericii (ori și de Taine, ca unii ce la acestea se osebeau, precum am zis), ca din blândețea cea de acest fel rușinându-se, să-și cunoască jalnica lor rătăcire, în care s-au legat, și că din blândețea aceasta poate va da lor Dumnezeu pocăință, spre a cunoaște adevărul, și să scape din cursele diavolului, de care prinzându-se fac voia lui, după cum zice apostolul.

CANONUL 76

Deci a plăcut, ca de la sinodul nostru să se dea cărți către stăpânitorii Africii, de la care s-a socotit a cere ceva potrivit, pentru a ajuta soborniceștii biserici obșteștei maici, întru ceea ce defaimă stăpânirea episcopilor de prin cetăți. Adică, ca cu stăpânitoare puternicie și sânguință, și cu creștinească credință, să caute cele ce s-au făcut în toate locurile, întru care Maximianiștii țineau bisericile, dar încă și cei ce s-au dezbinat de dâșii. Și vor face să se pună între acturile [porunci obștești] cele publice cunoștința cea de nevoie pentru acestea adevărită pentru toți. [apostolesc: 27; Cartagen: 55, 66, 75, 77, 78, 99, 100, 101, 102, 103, 110, 128, 129, Antiohia: 5; sinod 1 și 2: 9]

TÂLCUIRE

Deci după urmarea rânduiesc prin canonul acesta, ca să se trimită scrisori rugătoare la mai marii Africii ca să ajute bisericii obșteștii maici, și cu stăpânească puternicie și îngrijire să caute ca să afle și pe Maximianiști (care mai înainte fiind Donatiști, la urmă s-au dezbinat de dâși, și și-au făcut loruși tovărășie), și câte alte răutăți au făcut, defăimând stăpânirea episcopilor, și ținând bisericile lor, și adevărat înștiințare de toate acestea să o scrie în obșteștile și politiceștile pomeniri (adică în condică, ca pe una ce este de nevoie și folositoare).

CANONUL 77

A plăcut ca să se trimită scrisori către frații și sinepiscopii noștri, și mai ales către apostolescul scaun, întru care șade pomenitul Anastasie închinatul fratele și împreună-slujitorul nostru. Fiindcă știe pe Africa că are mare nevoie, ca pentru pacea bisericii și folosul ei, și pentru însuși Donatiști, care fiind cândva clerici, după ce li s-ar îndrepta sfatul, ar voi a se muta către soborniceasca unire, după voința fiecărui sobornicesc episcop, și după sfatul celui ce într-același loc ocârmuiește biserica, de s-ar vedea că aceasta se unește cu pacea creștinilor, întru cinstile lor pe ei să primească. Precum și în vremile trecute pentru aceași deosebire este arătat că s-au făcut. Care mărturisesc multor și mai a tuturor bisericilor celor ce sunt în Africa, în care a fost odrăslit acest fel rătăcire. Nu ca să se dezlege sinodul cel ce s-a făcut în părțile cele de ceea parte de mare pentru lucrul acesta, ci ca aceea să rămână pentru cei ce vor așa a se întoarce către soborniceasca biserică, ca nici o

scurtime unirii pentru acestea să se facă. Iar prin cei ce cu tot chipul a se săvârși și a se ajuta soborniceasca unire cu arăta câștig al frățeștilor suflete se va arăta la locurile, în care petrec, să nu facă împiedicarea acestora legea hotărâtă împotriva cinstelor lor la sinodul cel de ceea parte de mare, când de a se mântui nici unei persoane nici unei persoane i s-a oprit. Adică, ca ce i ce s-au hirotonisit în partea Donatiștilor, dacă către soborniceasca credință, îndreptându-se ar voi a se muta, nu după sinodul de peste mare să nu se primească întru cinstile lor, ci mai ales aceștia să se primească, prin care <se face> purtare de grijă pentru soborniceasca unire. [Cartahen: 55, 66, 76, 77, 78, 99, 100, 101, 102, 103, 110, 128, 129]

TÂLCUIRE

Pentru Donatiști și canonul acesta se rânduiește, zicând: Că trebuie a se trimite cărți dezvinovătoare către episcopii din Italia, și mai ales către Anastasie al Romei. Care n-a primit hirotoniile Donatiștilor, că în Africa trebuie acestea a se primi. Întâi pentru mare nevoie, și lipsa ce avea ea de clerici (vezi canonul 66 al acestuiași) în care aceea era de trebuință. 2. Că în toate locurile, unde s-au arătat din vechime ereticii aceștia, cu cinstele și soartele lor s-au primit. 3. Ca prin aceasta, și ei să iubească a se întoarce, și de aici să crească și să se înmulțească unirea, și adunarea soborniceștii biserici. 4. Că pentru toate aceste iconomicești pricini, primesc hirotoniile lor, și nu ca cum împotrivindu-se sinodului ce s-a făcut în Italia, sau ca cum călcând hotărârea aceluia.

CANONUL 78

A plăcut, ca, apoi, acestea făcându-se, locțiitori [Soli] pentru a propăvădui pace și unire, fără de care, mântuirea creștinilor nu poate a sta, să se trimită din numărul nostru către ai Donatiștilor, adică ori la niscaiva episcopi de au ei, ori și la mireni. Prin care locțiitori [soli] tuturor să li se facă în știre, că nimic au ei binecuvântat asupra soborniceștii biserici. Mai ales, ca să se facă arătat tuturor prin actele publice, spre a întări dovedirea, care și ei au făcut pentru Maximianiștii schismaticii lor. Unde lor de la Dumnezeu li s-a arătat, de vor voi a se pleca. Așa cu nedreptate atunci pe rupându-i de la bisericasca unire, precum strigă ei că cu nedreptate acum s-au dezbinat de dânșii Maximianiștii. Iar din numărul acestora, pe care cu arătată stăpânie a sfatului lor au osândit, la urmă i-a primit întru cinstele lor. Și botezul pe care cei de dânșii osândiți și afară lepădați, l-a primit, spre a se arăta că cu nebunească inimă se pun împotriva păcii bisericii celei revărsate în toată lumea, acestea făcându-le pentru partea lui Donat, și să nu zică că se spurcă pe sineși cu împărtășirea celor așa primiți de dânșii pentru nevoia păcii. Iar împotriva noastră prigonindu-se, adică împotriva soborniceștii biserici, încă și a celei ce este la părțile pământului celei mai de pe urmă, și neputând a se înțelege pe sine prin necurata împărtășire cu aceia pe care mai înainte ei toți i-au osândit.

TÂLCUIRE

Asemenea și canonul acesta pentru Donatiști cuprinde, rânduind, că trebuie a se trimite la episcopii și mirenii lor, țiitori de loc dreptslăvitori poftindu-i spre a se împăca și a se uni cu soborniceasca biserică, și să le vădească, și cu dovadă să le arată prin scrisorile cele politicești, că a Maximianiștilor care cu nedreptate s-au dezbinat pe sineși de Donatiști (precum și Donatiștii s-au dezbinat de soborniceasca biserică fără cuvânt), și s-au osândit pentru aceasta de dânșii, le-au primit și botezul, și hirotoniile, și nu socotesc că se spurcă din împărtășirea lor; iar împotriva soborniceștii biserici se pun, fără a avea vreo binecuvântată pricină asupra ei, și de împărtășirea ei se leapădă.

CANONUL 79³²⁸

A plăcut, ca nici unui episcop să-i fie slobod lăsând domnescul să scaun, să se mute pe sineși la oarecare biserică ce se află în a sa ocârmuire. Sau la al său lucru, mai mult peste ceea ce trebuie zăbovinduse să se lenevească de purtarea de grijă, și despre necurmata petrecere la scaunul său. [apostolesc: 58; sinod 4: 25; sinod 6: 19; sinod 1 și 2: 16; Sardikia: 11; Cartaghen: 131, 132, 133; Petru: 10; Nisis: 6]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că nu este slobod vreunui episcop să lase locuința unde este scaunul său (măcar și săracă de ar fi și cu puțini oameni), și să meargă să șadă la alta supusă lui (măcar și mai bogată, și mai norodită, fără numai cu voia împărătească, și prin știrea sinodicească, după Valsamon). Sau a petrece mai mult decât cuviincioasa și rânduita vreme la vreun loc al său, lăsând purtarea de grijă a cetății care are scaunul episcopesc.

CANONUL 80

A plăcut pentru prunci, ca de câte ori nu se vor găsi adevărați martori, care să zică fără îndoială că sunt botezați aceștia, și nici ei pentru vârstă, vor putea a răspunde cu îndemânare pentru taina cea dată lor, fără de vreo poticnire să fie datori a se botez. Ca nu cumva această îndoială să-i lipsească pe ei de curățirea sfințirii acesteia. [apostolesc: 47; sinod 6: 84]

TÂLCUIRE

Canonul acesta luându-se de la sinodul al 6-lea este a celui 84 și vezi acolo tâlcuirea.

CANONUL 81

A plăcut, ca ziua cinstitelor Paști să se arate tuturor prin subscrierea celor închipuite (formăluite). Iar ziua sinodului să se păzească aceeași, care s-a

³²⁸Numărul 74 al canonului ce se află la tâlcuitori cuprinde, să se depărteze episcopii, prezbiterii, și diaconii, de femeile lor. Și cei ce nu fac aceasta să-și piardă treapta lor, pe care noi l-am lăsat, fiindcă s-a vorbit odată și de două ori la al treilea și al patrulea canon. Căci după proverbe a fierbe varza sau curechi este de prisos, cu cât mai vârtos de trei ori.

hotărât la sinodul cel din Iponia. Adică cea mai înainte de 10 a calendelor lui septembrie. Că datorie este a se scrie către cei mai întâi ai tuturor eparhiilor. Ca, când cheamă la sineși sinod, pe ziua aceasta să o păzească. [apostolești: 7, 37; Cartaghen: 60, 117]

TÂLCUIRE

Canonul acesta pe ziua Paștilor cea din fiecare an rânduiește ca să se arate tuturor, după rânduirea ce ar face sinodul cel din fiecare an. Iar ziua acestui sinod, să fie cea a 21 a lunii lui august (căci calende se zic zilele cele 10 de la începutul fiecărei luni) precum s-ar rânduit de sinodul din Iponia³²⁹.

CANONUL 82

Asemenea s-a hotărât, ca nici unui mijlocitor să-i fie iertat a ține scaunul, căruia s-a dat mijlocitor pentru orice fel de sânguințe ale mirenilor, sau pentru împerecheri, ci să se sânguiască ca până într-un an să se îngrijească de episcop pentru acesteași. Iar de nu ar avea purtare de grijă pentru aceasta, după împlinirea anului să se aleagă alt mijlocitor. [apostolesc: 58; sinod 4: 25; sinod 6: 19; sinod 1 și 2: 16; Sardikia: 11; Cartaghen: 79, 86, 131, 132, 133]

TÂLCUIRE

Au fost obicei de demult, și când se săvârșea episcopul vreunei eparhii, sau într-alt chip rămânea văduvind, și eparhioții aveau tulburări, se trimiteau la ea vreun episcop, care se numea mijlocitor, ca să liniștească pe acei eparhioți împotriviți și tulburați, sau pentru alte pricini; pentru un mijlocitor ca acesta rânduiește canonul acesta cele zise.

CANONUL 83

Împreună cu toți am socotit a cere de al împărați pentru dosădirea săracilor, de ale cărora însărcinări neîncetat se supără biserica. Ca să se aleagă defensori acestora, împreună cu purtarea de grijă a episcopilor asupra tiraniei bogaților. [apostolesc: 27; sinod 1 și 2: 9; Antiohia: 5; Cartaghen: 57, 62, 76, 99, 100, 106, 107]

TÂLCUIRE

Fiindcă episcopii au datorie a nu învăța numai pe norodul lor, ci și după putere, să-l apere, când se nedreptățește, iar cei ce pe aceștia îi nedreptăteau prin

³²⁹Însemnează din canonul acesta, că și alte sinoade s-au făcut în Africa, în Iponia și în alte părți, afară de acesta în Cartaghen. Iar Iponie au fost două supuse eparhiei Numidiei celei din Africa. La una din acestea au fost episcop sfințitul Augustin minunatul omul acela; marele Teolog al bisericii. La care și s-a săvârșit bătrân de 76 de ani, aflându-se cu totul tot în rugăciune, și bolnav fiind și foarte mâhnit pentru luarea și robia ce au făcut Arienii vandali în Africa, și de arderea Iponiei. Unde fiind biblioteca sfântului, cu dumnezeiasca putere, și nu cu omenească s-a păzit nevătămată. Drept aceea și scripturile sfântului cele ce cât tot Kedru mai minunate și mai tari, s-au păzit nearse. Măcar că mai la urmă s-au stricat [notevsit] de eretici. Pentru aceasta și dreptslăvitorii răsăriteni nu fieștecum le primesc pe ele, ci câte se unesc cu socoteala cea obștească a soborniceștii biserici, pe acelea le primesc.

silnicie, nu băgau seamă de episcopi. Pentru aceasta prin canonul acesta cere sinodul de la împărați să rânduiască defensori³³⁰ [apărători] adică oarecare boieri având putere împărătească împreună cu episcopii să oprească, nedreptățile și tiraniile bogaților ce făceau săracilor.

CANONUL 84

A plăcut, ca, de câte ori ar trebui a se aduna sinod, episcopii, care, nu se împiedică nici de vârstă, nici de neputință, nici de vreo mai grea nevoie, după cuviință să întâmpine. Și celor mai întâi ai fiecărei osebite eparhii a lor să facă arătare despre toți episcopii, ori două sau trei adunări de s-ar face, și de la fiecare adunare încă de o potrivă, oricâți s-ar alege la ziua sinodului vor întâmpina starea de față. Iar de nu ar putea să întâmpine, de oarecare năprasnice nevoi, precum obișnuit se întâmplă, de nu își vor da cuvântul împiedicării lor la cel mai întâi al lor, să fie datori unii ca aceștia a se îndestula cu împărtășirea a însăși bisericilor. [apostolesc: 37; sinod 1: 5; sinod 4: 19; sinod 6:8; sinod 7: 6; Antiohia: 20; Cartaghen: 26, 60, 81, 85, 104; Laodikia: 40]

TÂLCUIRE

Neapărat cere canonul acesta ca să se adune episcopii fiecărei eparhii, când se face sinod. Afară numai de s-ar împiedica, ori pentru vârsta bătrâneților, ori pentru boală, ori pentru altă nevoită întâmplare. Și adunându-se să dea știre mitropoliților lor. Iar făcându-se două sau trei adunări (că poate, ori strâmtorându-se de locuințe, sau de alte de trebuință, nu s-ar aduna toți într-o cetate, ci în două, sau trei apropiate de mitropolie), de fiecare adunare să se aleagă, și deopotrivă uneori unii, și alteori alții, să meargă de față la sinod să-și arate cuvintele. Iar neputând a veni pentru niscareva năprasnice întâmplări ce le-au urmat, trebuie să arate împiedicarea aceasta mitropolitului, care de nu o vor face, să rămână împărtășindu-se cu singură biserica lor. Iar cu toți ceilalți să rămână neîmpărtășiți.

CANONUL 85

Aceasta de toți s-a socotit ca Cresconie a Villarecenției, de aici înainte asemenea să arate celui mai întâi al Numidiei, spre a ști el că este dator a îndemna cu scrisori ale sale către adunare pe zisul Cresconie ca să nu zăbovească venirea sa la întregul Africănesc sinod care se apropie. Iar de va defăima și nu va veni, să știe că se va legiui asupra sa hotărârea. [apostolesc: 37; sinod 1: 5; sinod 4: 19; sinod 6: 8; sinod 7: 6; Antiohia: 20; Cartaghen: 26, 60, 81, 104]

TÂLCUIRE

Canonul acesta pentru unul acesta episcop silește pe toți episcopii, ca neapărat să se adune la sinoadele cele de peste tot anul. Iar asupra celor ce defaimă și nu se

³³⁰ Pentru defensorii aceștia se vede în a 15 neara a lui Iustinian. Că îi rânduiește dându-le putere să judece și pricini de bani până la număr de 300 lei. Și pe cele mai ușoare vinovății sau crimene. Să nu lase pe cei puternici să împileze pe săraci. Nici pe strângătorii birului să ia mai mult decât este rânduit.

adună, îngrozește osândire bisericească.

CANONUL 86

A plăcut, fiindcă nu este datorie pe multă vreme a se lăsa în negrijire părăsirea purtătorilor de grijă ai bisericilor celor ce sunt în Ipponia. Și fiindcă bisericile cele ce sunt acolo se țin de cei ce s-au lepădat de împărtășirea cea fără de lege a lui Ekitie, trimițându-se din sinodul acesta episcopii, Righii, Alipie, Augustin, Materi, Teasie, Evodie, Plakian, Urban, Valerie, Amvivie, Furtunat, Cuodvultdeu, Onorat, Ioanuarie, Apt, Onorat, Ampelie, Viktorian, Evanghel, Rogatian, și adunându-se și îndreptându-se cei ce au socotit cu prihănitoare prostească hotărâre că fuga acestuiași Ekitie este de așteptat, cu rugăciunile tuturor, se va hirotonisi acestora episcop. Iar de nu vor voi aceia pe pace a o înțelege, nu vor împiedica alegerea întâiului șezător spre a se hirotonisi întru întrebuițarea bisericii celei părăsite de atâta vreme. [apostolesc: 58; sinod 4: 25; sinod 6: 19; sinod 1 și 2: 16; Sardikia: 11; Kartaghen: 79, 82, 131, 132, 133]

TÂLCUIRE

Ekitie acesta episcop fiind uneia din două Iponii, care era cetate a Numidiei celei din Africa (vezi subînsemnarea canonului 81 al acestuiași), și caterisindu-se pentru oarecare vină a sa cu dreptate (după cel 74 al acestuiași) a fugit în părțile Italiei. Iar unii cerând nelegiuirea și necanoniceasca împărtășire a lui Ekitie, cu pizmuirea și cu obraznicie îl așteptau când să vie, defăimând caterisirea sinodului cea asupra lui. Pentru aceasta sinodul prin canonul acesta rânduieste a se trimite cutarele și cutarele, ca să împace pe împotrivitorii aceia, și pe lângă acestea să hirotonisească pe alt arhieru la Iponia. Care atâta vreme pentru smintelile cele ca acestea a rămas părăsită, și văduvă de episcop.

CANONUL 87

S-a hotărât, ca, de câte ori clericii prihănindu-se, și oborându-se pentru oarecare vinovății, ori pentru ocara bisericii, ori pentru cinstirea, pentru a căroră îndurare, se face cruțare acestora, ori pentru mândra trufie a ereticilor și a păgânilor, dacă precum se obișnuiește a se nevoi pentru lucrul lor, vor voi și a purta grija de a loruși nevinovăție, aceasta o vor face, întru neîmpărtășire de un an. Iar de nu vor voi într-un an a curăți lucrul lor, nici un glas al acestora de aici înainte cât de puțin să se primească. [apostolesc: 74; sinod 2: 6; sinod 4: 9]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieste, că dacă niscareva clerici vădindu-se în vinovăție, și urmând a se osândi, vor cere vreme ca să se dezvinovătească, să li se facă milostivire, și îndurare, pentru cinstea ierosirii, și ca să nu se mândrească păgânii, și ereticii, ocărând biserica, și defăimând pe dreptslăvitorii, și să li se dea termen de un an, întru care vor sta neîmpărtășii. Iar dacă într-un an nu se vor dezvinovăți cu dovadă, de învinovățirile cele puse asupra-le, de aici nici o răspundere a lor să se

mai primească.

CANONUL 88

A plăcut, ca, dacă cineva de la străină monastire ar primi pe vreunul, și ar voi a-l aduce spre clirosire, ori al pune egumen al monastirii sale, episcopul care face aceasta de împărtășirea celorlalți osebindu-se, se va îndestula cu singură împărtășirea poporului său. Iar acela, nici cleric, nici egumen va rămâne. [sinod 4: 4; sinod 7: 19, 21; sinod 1 și 2: 3, 4]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, ca de va primi vreun episcop pe vreun monah străin fugit de la monastirea sa, și-l va face cleric, ori îl va pune egumen la a sa monastire (sau la a monahului), să se îndestuleze episcopul cu singură împărtășirea norodului său, iar acela nici cleric să se socotească, nici egumen.

CANONUL 89

S-a socotit, ca, dacă vreun episcop va protimisi moștenitori rudenii, sau afară de rudenia sa, eretici, ori elini mai mult decât pe biserică, după moarte să i se zică anatema unuia ca acestuia. Și numele lui nici cum să se pomenească de iereii lui Dumnezeu. Nici să poată a se dezvinovăți, de va muri netestăluit (adică fără diată). Fiindcă episcopul făcându-se, după cuviință este dator a-și face rânduirea lucrurilor sale potrivită cu epanghelma sa. [apostolesc: 40; sinod 4: 22; sinod 6: 35; Antiohia: 24; Kartaghen: 30, 40, 102]

TÂLCUIRE

Poruncește canonul că unii ca aceștia și după moarte să se anatematisească (ci și diata lui, ca o fără de lege să se strice, și lucrurile lui să se dea bisericii)³³¹, iar el de va trăi să nu poată nici într-un chip a-și face îndreptare pentru împărțirea averilor.

CANONUL 90

A plăcut, ca pentru slobozeniile cele făcute în biserică, să se facă cerere de la împăratul. [apostolesc: 82; sinod 4: 4; sinod 6: 85; Gangra: 3; Kartaghen: 73; Vasilie: 40, 42]

³³¹Ecumenicul sinodul al 5-lea pe canonul acesta întărindu-l care se află în epistolia împăratului Iustinian, anume după chip schimbat așa îl arată. „Iarăși s-a hotărât, ca dacă vreun episcop moștenitor din afară de rudeniile sale, ori eretici, măcar și rude ale sale, s-au elini, îi va protimisi mai mult decât pe biserică, și după moarte să se anatematisească. Și numele lui între preoții lui Dumnezeu să nu se citească. Și nici scapă din osândire, de se va sfârși nelăsându-și diată. Adică, de va muri și nelăsând diată în care să face clironomi pe rudele sale cele eretice, dar avea socoteală să facă una ca aceasta, și nu a ajuns, iarăși după moarte să se anatematisească. Fiindcă se cădea, legiuit a-și chivernisi averea ca un episcop.” Întru care adaugă aceeași epistolie: „Că nu numai cei ce păcătuiesc întru credință, ci și cei ce întru sfințitele canoane, și după moarte se anatematisează”; care cuvânt cu adevărat este foarte înfricoșat, și de toată spaima vrednic.

TÂLCUIRE

Zicând sinodul acesta mai înainte în canonul 73 pentru slobozeniile robilor cele ce se propovăduiesc în biserică, acum prin acesta va să ceară de la împăratul, pentru ca acestea să rămână statornice, spre a nu putea stăpânii lor cei oarecând, a-i mai robi iarăși.

CANONUL 91

A plăcut, ca pretutindenea, prin țarini, și prin vii, Altare ca cum spre pomenire de mucenici făcute, întru care nici un trup, ori Moaște (rămășițe) de mucenici, se arată a fi învistierite, de este cu puțință, de episcopii cei de loc să se răstoarne. Iar de nu se iartă aceasta pentru gâlcevile publicului, gloatele să se sfătuiască, să nu se adune la locurile acelea. Și acei ce cugetă drept, cu nici o superstiție [credință deșartă] să se lege de acest fel de locuri. Și cu totul nici pomenire de mucenici să se săvârșească, de nu cumva ori vreun trup, ori oarecare rămășițe vor fi, ori din vechime se predanisc. Iar câte prin visuri, și prin zadarnice descoperiri ale unor oameni, oriunde se află Altare așezate, cu tot chipul unele ca acestea se vor netrebni. [sinod 7: 9]

TÂLCUIRE

Oarecare ca cum pentru evlavie, ori pentru oarecare vedenii, și zadarnice descoperiri ce le-au văzut în vis zideau case de rugă în nume de mucenici, prin țarini, și prin vii, pentru aceasta canonul acesta rânduiește, că, dacă în acest fel de Jertfelnice, nici trup întreg, nici bucăți de trupuri, și rămășițe (Moaște) de mucenici se află învistierite, sau să fie veche predanie, că s-au aflat cândva. Adică, dacă nici cu sfinte mucenicești Moaște s-au sfințit, nici prin obișnuita rugăciune a arhiereului, sau a iereului s-au zidit. Atunci să se risipească, de se va putea. Ori de o popresc aceasta gloatele; atunci pe ele trebuie a le înțelepți și a le sfătui arhieriei, ca să nu se adune într-însele cu evlavie, nici să se amăgească cu Disedimonie [credință deșartă] și înșelăciune, că s-ar fi zidit din Dumnezeiasca descoperire; („că diavolul întunerice fiind, de multe ori se închipuiește în îngerul luminii, după Dumnezeiescul Pavel, ca să amăgească sufletele oamenilor” [2 Korinteni 11: 14]), ci nici pomeniri de mucenici să săvârșească într-însele. Ci dimpotrivă, cu tot chipul să se netrebnicească, și de la evlavie să se scoată.

CANONUL 92

A plăcut, a se cere de la preaslăviții împărați, ca rămășițele idolatriei nu numai cei ciopliți, ci și cele ce sunt în orice fel de locuri sau în rediuri, sau în copaci, cu tot chipul să se piardă. [Kartaghen: 67]

TÂLCUIRE

Și canonul acesta întocmai rânduiește cu cel 67 al sinodului acestuia.

CANONUL 93

De toți episcopii s-a zis, ca, de au plăcut oarecare scrisori a fi datorie de a se dicta [a spune spre a scrie] în sinod, închinatul episcop cel ce șade sus în scaunul acesta învrednicește în numele tuturor a dicta și a subscrie.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, ca oricând va fi trebuință a se scrie de sinod către împăratul, sau către oricare alții, să învețe de a se scrie, și să le iscălească în numele tuturor arhiepiscopul și Papa Kartaghenei. Că însărcinător lucru este și greu de a iscăli toți episcopii în toate scrisorile sinodicești.

CANONUL 94

Fiindcă trupul preasfintei biserici unul este, și al tuturor mădulelor capul unul este, s-a întâmplat, voind Dumnezeu, și întărind neputința noastră, ca să venim noi către biserica aceasta, îndemnați de dragoste și de frăție. Pentru aceea rog pe dragostea voastră, fiindcă așa este a se crede, că adunarea voastră la noi, nici de prisos, nici preadulce este la toți, ca să se arate învoirea noastră a tuturor, că asemenea socotim cu socotințele hotărârilor celor de demult, ori cu a celor adevărite la sinodul cel în Iponia, ori a celor mai în urmă hotărâte la mai marele sinod cel în Karhidon, dar asemenea și acum după rânduială citite nouă. Că atunci se va arăta unirea la o socoteală a frățimei voastre mai strălucită decât lumina, dacă cele de noi în sinoadele cele mai de sus legiuit judecate, nu numai întru învoirea voastră, la acestea de față lucrate, ci dacă negreșit încă și cu iscăliturile veți arăta.

TÂLCUIRE

Prin acest canon Papa Karhidonului, adică al Kartaghenei Avriile, roagă pe toți episcopii, ca nu numai prin cuvânt să se învoiască, și să se unească la cele hotărâte, atât de sinodul ce s-a fost adunat în Iponia, cât și de cel ce în Karhidon mai mare decât acela, ci și cu iscăliturile lor să adeverească acestea (care lucru l-au și făcut) ca prin învoirea aceasta, și prin iscăliturile acestea, decât lumina mai strălucită să se arate unirea lor, și ca să se arate ei un trup întregit din multe mădule, sub un cap Hristos, împreună alcătuit. De aici învățăm, că hotărârile sinoadelor trebuiesc iscălite de către toți episcopii sinodului ca să aibă putere³³².

CANONUL 95

Nici unul din frați să îndrăznească obrăznicește a se protimisi pe sineși decât pe cei dinaintea sa. Ci fiecare să-și cunoască rânduiala cea de Dumnezeu hotărâtă lui. Și ca cei mai noi celor mai întâi să reporteze, și să nu îndrăznească a face ceva oarecând fără știrea acestora. Iar care îndrăznesc și disprețuiesc pe

³³²Iar aceia: „Adunarea voastră la noi, nici de prisos, nici prea dulce este la toți”, poate aceasta înțelege. Că sinodul ce l-au făcut părinții în Karhidon (adică acesta), s-au adunat pentru lucruri de nevoie, și n-au fost de prisos; ci nici la toți prea plăcut, fiind la mulți supărător, și mai ales la cei ce au venit din locuri depărtate. Pentru aceasta cere Avriile, ca toți cu iscăliturile lor să adevereze acelea, pentru care s-a făcut atâtea osteneli.

cei mai întâi de ei, se cade a fi opriți după cuviință de tot sinodul.

TÂLCUIRE

La eparhiile cele mai întâi și covârșitoare ale Africii, precum a Numidiei, a Mauritaniei, și a Constantinei, și a altora, se păzea o rânduială de mai mari și mai mici episcopi, precum în praxa 5 a sinodului acestuia se vede. Iar la celelalte, acest fel de rânduială de protie (de întâiciune) nu se păzea. Ci câți episcopi s-ar fi hirotonisit mai înainte, se protimiseau decât cei mai în urmă hirotonisiți. Pentru acest lucru dar rânduiește canonul acesta ca cei în urmă hirotonisiți nimic să facă fără socotința celor mai înainte hirotonisiți. Iar care ar îndrăzni a face ceva, să se oprească de sinod.

CANONUL 96

Pentru Kuotvultdeu, încă și pentru Centuriat. Fiindcă împotrivicul lui a cerut ca să vină la sinodul nostru, întrebându-se de voiește oare cu dânsul înaintea episcopilor a se cerceta? Mai întâi adică se făgăduia, iar în cealaltă zi a răspuns că aceasta lui nu-i place, și s-au dus. A plăcut tuturor episcopilor, ca nimeni să se împărtășească cu aceștia Kuotvultdeu, până ce se va mărgini lucrul lui. Că episcopia a se lua de la el mai înainte de isprava lucrului lui (aceasta), nici un creștin poate a o socoti. [apostolesc: 74; sinod 2: 6; sinod 4: 9, 17, 21; sinod 1 și 2: 16; Antiohia: 14, 15; Sardikia: 4; Kartaghen: 8, 12, 16, 27, 105, 131, 137, 138, 139]

TÂLCUIRE

Pe episcopul acesta se vede, că l-a prihănit oarecine în vreun lucru. Și l-a întrebat de voiește a se judeca la sinod, și întâi făgăduia episcopul să facă aceasta, iar în urmă, ca să nu se împărtășească cineva cu episcopul acesta, până va lua sfârșit judecata lui, că însuși căindu-se s-a apărât de sinod. Deci rânduiește sinodul prin canonul acesta, a se caterisi de episcopi mai înainte de judecată, că este lucru nedrept. Ne învățăm însă de aici, că trebuie a se pedepsi episcopii cei ce defaimă județul sinepiscopilor lor. Și că, măcar de ar cădea vreun episcop sub vreo prihană și aforisire, nu se scoate din episcopia sa, nici se caterisește, până nu va lua sfârșit judecata.

CANONUL 97³³³

A plăcut, ca, oricare cândva după acestea se vor hirotonisi la eparhiile Africii, să ia gramata (cărți) de la cei ce i-au hirotonisit pe ei, cu mâna lor iscălite, cuprinzând ele pe iptul (consulatul) și ziua. Ca nici o îndoială să se ivească pentru cei din urmă, sau pentru cei mai dinainte. [apostolesc: 12; Kartaghen: 95]

³³³Numărul 92 al canonului se împlinește de către tâlcuitori, ca să se dea scrisori de la sinod, ca Vaghensie Maximian, să se ducă de la episcopia sa, și poporul să ceară alt episcop. canon atât de neîntrebuițat, încât nici tâlcuire s-a învrednicit a avea de către tâlcuitori. Care nici de către noi s-a învrednicit de rândul și numărul canoanelor.

TÂLCUIRE

Zicând mai sus sinodul, că episcopii cei mai înainte hirotonisiți să se protimisească decât cei din urmă hirotoniți, ca să nu se nască îndoieli pentru vremea hirotoniei fiecăruia, rânduiește acum prin canonul acesta, și ce dovezi să aibă.

CANONUL 98

A plăcut, ca, oricare cândva în biserică, măcar odată de ar citi, de altă biserică spre clerosire să nu se primească. [apostolesc: 15; sinod 1: 15, 16; sinod 6: 17, 18; sinod 4: 5, 10, 20, 23; sinod 7: 15; Antiohia: 3; Sardikia: 15, 16, 19; Kartaghen: 63]

TÂLCUIRE

Precum se vede se apără unii, că canoanele opresc de a se primi de la alte biserici clerici străini, care au petrecut vreme multă în bisericile lor, și nu puțină; deci această îndreptare surpându-o canonul acesta, hotărăște, că măcar numai odată de ar citi un citeț la a sa biserică, de alta să nu se primească, spre a se clirosi.

CANONUL 99

Făgăduința tuturor aceasta au pus înainte, a fi datori unul fiecare din noi întru a sa cetate îndeosebi a se întâlni cu cei mai întâi ai Donatiștilor, ori a se însoți cu alt vecin, ca asemenea cu unii ca aceștia, în fiecare cetate și loc, prin boieri, sau prin cei ce poartă pe cele mai întâi întru aceleași locuri să se întâlnească. [Kartaghen: 55, 66, 75, 76, 77, 78, 100, 101, 102, 103, 110, 128, 129]

TÂLCUIRE

Prin acest canon rânduiește sinodul, că fiecare episcop în eparhia sa, să întâlnească pe începătorii Donatiștilor, sau să și ia împreună cu sine și pe alt episcop, și să vorbească cu dânșii³³⁴. Iar dacă Donatiștii de bună voie a se aduna nu vor vrea, să fie siliți prin dregătorii împărătești, și prin proestoși și nevrând, să o facă.

CANONUL 100

Trebuie a cere, ca soborniceasca biserică ceea ce din pântece a născut în Hristos pe cei religioși, și cu adevărarea credinței i-a hrănit, cu a lor (adică cu a

³³⁴ Acestea adică, care în practicele acestuiași se află (praxa 5) că avem voie de la sinod ca să vorbim cu voi, dorind a ne bucura de îndreptarea voastră; fiindcă știm că Domnul fericește pe făcătorii de pace, și prin Isaia proorocul capitolul 66: 5 ne zice ca și celor ce ne urăsc să zicem: „Frați ai noștri sunteți”. Deci nu defăimați această pașnică aducere aminte ce vă facem. Iar de socotiți cugetările voastre a fi adevărate, alegeți oameni dintre voi, vom alege și noi, și făcându-se sinod al amânduror părinților, se va cerceta ceea ce ne deosebește, ca prin pașnica cercetare acesta să se sfârșească rătăcirea cu ajutorul lui Dumnezeu, arătându-se adevărul. Și să nu piară atâtea suflete neputincioase, și simple, pentru pizma unora, deosebindu-se de soborniceasca biserică, cu chip tâlhăresc și jefuitori de cele Sfinte. Iar de nu veți face aceasta, va fi arătat la toți, că sunteți niște oameni necredincioși.

împăraților) purtare de grijă să se mai întărească; ca nu cândva niscariva oameni obraznici, în timpurile cele binecinstitoare de Dumnezeu ale lor, cu oarecare frică să silnicească pe neputincioasele popoare. Fiindcă prin înduplecare ei, pe ele nu pot a le strica (corumpe). Că se cunoaște, și de multe ori de legi se strigă (proclamează), urâta mulțime a împotrivicilor, care și de multe ori s-au osândit cu legiurile ale însăși mai sus zișilor preareligioșilor împărați. Deci împotriva turbăciunii aceloră ne rugăm să dobândim mare încuviințat ajutor, nu neobișnuit, nici străin de sfintele Scripturi. Când Pavel apostolul, precum în adevăratele Fapte apostolilor s-au arătat, pe unitul sfat al celor fără de rânduială, cu oștenesc ajutor l-au biruit [Fapte 21: 33; 23: 24, 25]. Deci noi aceasta cerem, ca rânduielilor celor sobornicești ale bisericilor prin fiecare cetate, și de prin deosebite locuri ale moșiilor celor megieșite cu fiecare, fără întârziere să li se dea străjuire. [Kartaghen: 55, 66, 75, 76, 77, 78, 99, 101, 102, 103, 110, 128, 129]

TÂLCUIRE

Fiindcă Donatiști n-au voit să asculte cele cu pace vorbite de episcopii cei trimiși de sinod, precum s-a zis, ci mai vârtos, și vrășmășuiri multe au făcut asupra multor episcop, și clerici, și biserici câteva silnicește le-au răpit, și vrea să răpească și altele. Pentru toate acestea trimite sinodul acesta locuitori din partea sa, pe Teasie și pe Evodie episcopii, și Kommonitorii, adică carte poruncitoare, cuprinzând ce să lucreze ei, le-au dat, întru care cel de la împăratul Onorie cele ce prin canonul acesta se arată; adică, ca să dea siguranță și pază tuturor bisericilor celor ce se află în cetățile Africii, și pe la alte locuri, și ca prin purtarea de grijă, și ajutorul lor, credința dreptslăvitorilor, care duhovnicește pe ei prin botez de iznoavă i-au născut, și prin adevărea credinței, și a Tainelor i-au crescut, să se întărească. Iar obraznicii Donatiști, în vremile lor să nu silnicească pe neputincioasele noroade, înfricoșându-i, că a-i îndupleca cu cuvânt la rătăcirea lor cea rea nu pot. Și să nu facă și celelalte toate obișnuite schismaticilor, și cunoscut legilor a însuși Împăraților, de care și de multe ori s-au osândit. Și că acest fel de ajutor ce-l cer, nu este neobișnuit, ci mărturisit de dumnezeieștile Scripturi. Că și Dumnezeiescul Pavel când s-a curățit și a intrat în biserică, iar Iudeii cei din Asia au pornit pe norod ca să-l omoare, de oșteneasca putere s-au ajutorat. Că cel mai mare peste o mie (colonel) pogorându-se cu ostașii l-a răpit. Și când cei mai mulți de patruzeci, s-au anatematizat pe sineși a nu mânca, și a nu bea, până nu vor omorî pe Pavel. Și atunci colonelul [în Scriptură căpitan] aceasta aflând, l-a trimis cu ostașii la Kesaria către Felix.

CANONUL 101

Și aceasta trebuie a o cere: ca să se păzească legea pusă de Teodosie întru fericită aducere aminte Părinte al lor, cea pentru cele 10 litre de aur, asupra ereticilor celor ce hirotonesce și a celor ce se hirotonesce. Ba încă și asupra avutorilor [ctitorilor] lor, la care s-ar afla sinagoga (adunarea) aceloră. Apoi așa să poruncească a se întări acest fel de lege, ca să poată ea asupra acestora,

asupra cărora pentru vrăjmașii, s-au îndemnat și s-au pus pentru mărturie cei ai soborniceștii (biserici). Ca, măcar de frica aceasta să înceteze de a face dezbinări, și de răutatea ereticească, ei care întârzie ca cu gândirea veșnicei munci să se curățească și să se îndrepteze. [apostolesc: 68; Kartaghen: 55, 66, 75, 76, 77, 102, 110, 128, 129]

TÂLCUIRE

Și prin canonul acesta cere sinodul de la Împăratul Onorie să poruncească ca să păzească legea care s-a legiuit de marele Teodosie tatăl lui, adică a se păgubi 10 litre de aur, atât cei ce vor hirotoni eretici, cât și cei ce se vor hirotoni de eretici. Ci dar și cei ce îi vor primi pe unii ca aceștia a Liturghisi la moșiile lor. Și că legea cea de acest fel să se păzească și la Donatiști. Că de nu se vor îndrepta aceștia pentru frica iadului, încai de frica pagubei banilor să înceteze de a face dezbinări și vrăjmășuiri, pentru care s-au îndemnat dreptslăvitorii episcopi să mărturisească asupra lor.

CANONUL 102

Încă și aceea trebuie a cere, ca cu bună cinstirea lor, să reînnoiască cea până acum, ceea ce pe lesnirea ereticilor o ridică, de a putea, aceștia, a lua ceva cândva, sau a lăsa, ori din hirotonii, ori din testamenturi (dieți). Și în scurt a zice, de a putea ori de a lăsa ceva, ori a lua pe ale sale, s-au luat de la cei ce cu îndrăznirea pizmei lor s-au orbit, și în rătăcirea Donatiștilor vor să rămână. Iar cei ce cu înțelegerea unirii și a păcii vor voi pe sineși a se îndrepta, fiind puse asupra-le o legea ca aceasta, să se deschidă ascultarea de a lua moștenire, deși încă se află însuși ei în rătăcirea ereticilor, li se cuvine ceva cândva din dăruire, ori din moștenire. Deosebindu-se aceia adică, care după ce s-au tras la judecată, au socotit să sunt datori a se muta la cea sobornicească (biserica). Că pentru unii ca aceștia este de crezut, că nu de frica judecății cerești, ci de nesațiul pământescului folos, au poftit soborniceasca unire. Iar pe lângă toate acestea, este trebuință de ajutorul puterilor [stăpânitorilor] a fiecărei osebite eparhii. Și alta încă, orice vor socoti folositor bisericăștii trebuințe, aceasta a o lucra și a o crește, volnică hotărâm pe deputăție. [apostolesc: 40; Kartaghen: 30, 40, 55, 66, 75, 76, 77, 78, 79, 101, 108, 110, 128, 129]

TÂLCUIRE

Pe lângă acestea cere sinodul, ca prin împărăteasca poruncă să se reînnoiască legea ceea ce până atunci se păzea, adică, ca ereticii să nu poată, nici dăruire, nici moștenire a lua din testamenturile vreunora, ori de la hirotoniile ce ar face, ci nici să aibă cineva voie a lăsa lor ceva. Și ca legea aceasta să se păzească, și peste cei ce rămân în rătăcirea Donatiștilor. Iar dacă unii dintr-înșii vor voi a se întoarce la ortodoxie, legea aceasta să nu aibă asupra acestora tărie. Ci aceștia să ia, darurile, și moștenirile, atât cele ce li se cuvin după întoarcere la dreptslăvire, cât și cele ce li se cuveneau, și li s-au lăsat, încă fiind ei în rătăcire, dar nu li s-au dat pentru eres,

după arătata lege. Iar dacă oarecare Donatiști, după ce au fost trași la județuri de oarecare, cerând a le lua ca unor eretici, moștenirile, ori darurile ce li s-au lăsat, vor voi a se întoarce la dreptslăvire, aceștia să nu câștige ceva din acest fel de fățărniciească întoarcere, pe care o au iubit, nu pentru frica muncii veșnice, ci ca să dobândească pământescul câștig. Ci și aceasta rânduiește a se cere, a se da ajutor fiecărei eparhii a Africii de la însuși stăpânitorul și ocârmuitorul ei. Și în sfârșit adaugă, că fac părinții de sine stăpânitori pe deputații trimiși la împăratul, spre a lucra și orice altă vor socoti de la sineși, că este de folos spre starea bisericii.

CANONUL 103

A plăcut, ca, deoarece numai în Karhidon s-a făcut unire, să se trimită scrisori către stăpânitori, ca și în eparhiile, și cetățile înșiși stăpânii, să poruncească a se mai da silința unirii. Iar de la biserica din Karhidon mulțumiri cu scrisorile episcopilor să se trimită la Komitat pentru toată Africa căci s-au litrosit de Donatiști. [Kartaghen: 55, 66, 75, 76, 77, 78, 101, 102, 110, 128, 129]

TÂLCUIRE

Și acesta pentru Donatiști cuprinde, rânduind să trimită către ocârmuitorii Africii cărți îndemnătoare, ca, precum în Kartaghen s-a făcut unirea Donatiștilor, așa să se silească spre a se face aceastași unire a Donatiștilor, și în celelalte eparhii. Și că să se trimită la comitat, adică, la împărăție mulțumire de la biserica din Kartaghen pentru toată Africa, că prin ajutorul împăratului, s-a izgonit de la dânsa Donatiștii.

CANONUL 104

A plăcut, ca să nu mai fie de aici anicească nevoie de a se sfârâma frați. Ci de câte ori ar cere obșteasca trebuință, adică a toată Africa, cărți dându-se ori în ce loc în eparhia aceasta, unde trebuința și îndemnarea ne-ar împinge. Iar pricinile ce nu vor fi obștești, se vor judeca în eparhiile loruși. [apostolesc: 37; sinod 1: 5; sinod 4: 19; sinod 6: 8; sinod 7: 6; Antihia: 20; Kartaghen 26, 60, 81, 84, 85]

TÂLCUIRE

De a se face sinod particularnic în fiecare eparhie, ca să judece pariticularnicele și deosebite îndoieli și pricini ce se întâmplă pe tot anul, iartă canonul acesta, după anonimul tâlcuitor. Că într-un alt chip nici se dezleagă eparhialnicile și particularnicile pricinile acestea, fără numai prin mai mare sinod, și cu chipul acesta se unește cu celelalte canoane care rânduiesc pentru acest fel de sinod. Iar a se face sinod obștesc din toate eparhiile Africii pe fiecare an, precum în cel 26 se rânduiește, nu iartă de aici, pentru greutatea și truda călătoriei. Însă și acesta, zice, să se facă când se întâmplă vreo obștească trebintă, ori unul pe an, ori două. Dar să se facă, trimițându-se cărți către episcopul Karhidoniei, și acela rândui locul cel îndemânatic, unde să se adun sinodul.

CANONUL 105

Iar de s-ar face cineva apelat și ar alege pârâșul judecător, și împreună cu dânsul și acela, asupra căruia a pârât, de aici dintre aceștia nici unuia să-i fie iertat a apelarisi. [apostolesc: 74; sinod 2: 6; sinod 4: 9; Kartaghen 16, 111, 131]

TÂLCUIRE

Rânduiește acest canon că, dacă pârâșul și pârâtul vor alege aleși judecători, adică arbitri ca să judece pricina cea dintre ei, de aici să nu mai poată a-și mai căuta judecata lor la alt județ, ci amândouă părțile să se mulțumească cu hotărârea acelor.

CANONUL 106

Pe lângă acestea a plăcut, ca ispravnici adică executori întru toate cele trebuincioase bisericii să se ceară ca să se aleagă cinci, care apoi în deosebite eparhii se vor împărți. [apostolesc: 74; sinod 2: 6; sinod 4: 9; Kartaghen: 16, 111, 131]

TÂLCUIRE

Ispravnicii ce-i pomeneste canonul se vede că au fost boieri împărătești, care aduceau în ispravă și în săvârșire alegerile și hotărârile ce ar fi dat împotriva oarecăror arhieriei, oprind cu stăpânire pe cei nesupuși și împotrivitori hotărârilor, și înțeleptindu-i pe ei, sau pe cei ce îi ocrotesc pe ei, cu pedepse, care cinci cere sinodul să se aleagă. Și să se trimită de la împăratul, ca să se împartă la deosebite eparhii ale Africii.

CANONUL 107

A mai plăcut încă, ca în numele tuturor eparhiilor solitorii cei ce vor să meargă, Vikentie și Furtunatian, să ceară de la preaslăviții împărați, spre a se da voie ca să se așeze defensori [ekdici sau avocați] scolastici, care să aibă pe însăși slujba și lucrarea aceasta a apăra lucrurile. Și ca iereii eparhiei, și aceștia ce vor primi asuprași pe defensoria bisericii, cu lesnire să poată pentru lucrurile bisericii, de câte ori ar cere nevoia, a sta împotriva celor ce se pun împotrivă, și a arăta cele de nevoie, și a intra adică la secreta (cancelariile) județurilor.

TÂLCUIRE

Și acesta asemeni cu cel 83 al acestuiași sinod rânduiește ca trimișii soli să ceară de la împărați voie, de a se pune defensori (adică apărători) scolastici, adică oameni care să fie datori a se zăbovi, și a avea lucrare chiar aceasta să izbândească, și să diafendesească lucrurile bisericilor, și să stea împotriva împotrivnicilor, și să arate, ori prin scrisori, ori însuși de față la județuri pricinile cele de nevoie.

CANONUL 108

A plăcut, ca ne atârnată deputațiune să aibă aleșii deputați cei trimiși la comitat. [Kartaghen: 102]

TÂLCUIRE

Nu este de defăimat știința ce luăm din canonul acesta. Că ne învățăm dintr-însul, că locțiitorii ce se trimit, ori către împăratul, ori către sinod, au volnicia de sineși, a lucra, nu numai cele ce au auzit și s-au rânduiește, ci și cele ce ei de la sineși le-au socotit ca folositoare și bune, atât trimișilor, cât și celor ce i-au trimis.

CANONUL 109

A plăcut și aceea, ca gloatele cele ce nici odinioară au avut osebiți episcopi, dacă nu se va face hotărâre de la tot sinodul al fiecărei eparhii, și de la cei mai întâi [primat], și cu învoirea aceluia, sub a căruia ocârmuire se află aceeași biserică, nicidecum vor primi. [apostolesc: 34; Sardikia: 6; Kartaghen: 62, 65]

TÂLCUIRE

Și acest canon rânduiește ca la mici parohii și cetăți să nu se facă episcopi, la care din început n-au fost. Ci atunci numai când mitropolitul, sau Patriarhul vor hotărî împreună cu tot sinodul eparhiei, ori a-l ocârmuirii primind însă și episcopul cel ce a avut locul acela întru a sa ocârmuire până atunci.

CANONUL 110

A plăcut, ca și popoarele acelea, care s-au întors de la Donatiști, și având episcopi fără de socotința sinodului, se vor învrednici a-i avea pe aceștia fără îndoială. Iar noroadele care au avut episcop, și săvârșindu-se acesta, n-au voit a avea osebit episcop, ci la ocârmuirea altui oarecărui episcop ce se cuvenea au năzuit, de la aceasta să nu le fie de datorie a se opri. Cu toate acestea, și aceia s-au luat în privire, că episcopii cei ce mai înainte de împărăteasca lege, care pentru unire s-au fost statornicit, care vor întoarce pe popoare către (biserica) cea sobornicească, pe care (popoare) le aveau ei, pe acestea sunt datori a le ține. Iar după legea unirii și înainte, trebuie toate bisericile și ocârmuirile lor, și de ar fi poate oarecare dreptăți, cuvintele după drepturi ale bisericilor lor, să se apere de soborniceștii episcopii cei din locurile acelea, întru care se țineau de eretici, ori întorcându-se de aici la cea sobornicească, ori neîntorcându-se. Și de ar întrebuița rău oarecare (lucruri) unii după împărăteasca lege, să fie datori acestea a le pune la loc. [apostolesc: 38; Kartaghen: 55, 66, 75, 76, 77, 78, 101, 102, 128, 129]

TÂLCUIRE

Acest canon rânduiește, că mai înainte de a se da legea împărătească, ceea ce poruncește să se unească Donatiștii cu soborniceasca biserică, de s-ar fi întors oarecare episcopi Donatiști, dar s-au întors și noroadele acelora, ori de sineși

îndemnate, ori prin sfătuirea aceloră, și după întoarcere, au luat pe episcopii lor cei din Donatiști, pe care i-au avut și până a nu se întoarce. Să aibă fără nîndoială, măcar deși fără știrea sinodului i-au luat, iar dacă, murind episcopii aceștia, ar voi noroadele a nu mai avea osebit al lor episcop, ci a se supune ocârmuirii altui episcop, la care se cuvine, să nu se oprească de la aceasta. Însă după ce s-a dat legea cea mai de sus pentru unire, toate bisericile câte se află în locurile Donatiștilor, celor întorși la dreapta credință și enoriile (cuprinsurile) lor, și dreptățile lor, să le ocârmuiască episcopii dreptslăvitorilor, măcar deși episcopii cei din Donatiști le-au întors, ori și de sineși s-au întors. Și de ar fi înstrăinat episcopii Donatiști vreo moșie, sau acaret din ale bisericii, cu orice chip, să fie datori a o întoarce la aceeași biserică, care a avut moșia, sau acaretul.

CANONUL 111

Mavrentie episcopul a zis, judecători cer pe preasfântul Sagktipp, pe Augustin preasfântul, pe Florentin, pe Teasie, pe Sampsihie, pe Secund, și pe Posidie. Aceasta porunciți a mi se hotărî. Sfântul sinod a învoit pe ceruții judecători. Iar pe ceilalți de nevoie judecători spre împlinirea numărului lor, adică pe lângă bătrânii de la noua Ghermanie se va hotărî a-i alege bătrânul Sagktipp. [Aposotlesc: 74; sinod 2: 6; sinod 4: 9; Kartaghen: 16, 105, 131]

TÂLCUIRE

Și prin acest particular canon ne învățăm, că se dă de sinod voie episcopilor celor ce se prihănesc de oarecare, să ceară ori pe care ar voi judecători leși [arbitri]. Precum s-a dat aceasta voie lui Mavrentie episcopul acestui pârât atunci. Iar împlinirea numărului este cel de 12 episcopi, care s-au hotărât să judece pe fiecare episcop.

CANONUL 112

Au mai plăcut, ca pentru prigonirea romaniceștii și alexandrineștii biserici, să se scrie către preasfântul Papa Inokentie. Ca și o biserică și alta între ele să păzească pacea, pe care o poruncește Domnul.

TÂLCUIRE

Precum se vede din acest canon, a urmat vreo pricină la acea vreme între Romani și Alexandreni. Pentru care au socotit de cuviință sinodul, să scrie către Papa Inokentie cel de atunci, ca să se împace între ele bisericile, după Porunca Domnului, ce zice: „Pacea mea las vouă” [Ioan 14: 27]. Și iarăși: „Pace aveți între voi” [Marcu 9: 50]. Dar privește, rogu-te aici, că localul sinod îndreptează și sfătuiește pe monarhul (singur stăpânitorul) Romei.

CANONUL 113

A plăcut, ca după evangheliceasca, și apostoleasca știință, nici cel de muiere lăsat, nici cea de bărbat părăsită, cu altul să se împerecheze, ci ori așa să rămână, ori, între sineși să se împace. Care lucru de îl vor defăima, către

pocăință se vor sili. Întru care lucru este datorie a se cere de a se pune lege împărătească. [apostolesc: 48; sinod 6: 87; Anghira: 20; Vasilie: 9, 25, 35, 77]

TÂLCUIRE

Acest canon poruncește nunțile fără cuvânt de curvie să nu se dezlege. După Porunca Domnului: „Pe care Dumnezeu i-a împreunat, omul să nu-i despartă” [Matei 19: 6; 1 Corinteni 1: 7]. Vezi și pe cel 48 apostolesc.

CANONUL 114

A plăcut și aceasta, ca rugăciunile cele întărite în sinod, ori prefățiile, ori rugăciunile sfârșitoare [ipotesis], ori rugăciunile punerii înainte [paratesis], sau punerile mâinii, de toți să se săvârșească, și nici într-un chip altele împotriva credinței nici odinioară să se zică. Ci cele ce s-au adunat cândva de cei mai înțelepți se vor zice. [Laodikia: 18]

TÂLCUIRE

Rugăciunile cele de ierei se zic către Dumnezeu în cererile cele ce se fac în biserică, sunt deosebite. Căci, altele se zic procuvântări și prolegomena, fiindcă se zic mai întâi și la început. Iar altele se zic obiecturi [ipotesis], ori și epilegomena, fiindcă se zic după rugăciunile cele ce chiar sunt rugăciuni. Și altele se numesc neratesis [punerea înainte] sau dări, fiindcă dau și afierosesc pe norod la Dumnezeu, și altele în sfârșit se zic întru punerile mâinilor, adică, cele ce le zic arhierul la hirotonii, punând mâna pe capul celui ce se hirotonisește, cât și cele iertătoare, care trebuie a le citi arhierul, sau cu voia lui, iereul, punând mâna pe capul celui ce se pocăiește (despre care vezi pe cel al 8-lea al sinodului 1). Deci aceste rugăciuni rânduiește canonul să le zică toți, însă pe cele întărite sinodicește, și de bărbații cei mai înțelepți. Și nu altele mai noi cele de oarecare alcătuite asupra credinței, și neîntărite sinodicește.

CANONUL 115

A plăcut, ca oricare cândva ar cere de la împăratul cercetarea județurilor publice, să se lipsească de cinstea sa. Iar de ar cere de la împăratul episcopicească judecată, nimic să-l oprească pe el. [apostolesc: 74; sinod 2: 6; sinod 4: 9; Kartaghen: 14; Antiohia: 12]

TÂLCUIRE

Toți cei ierosiți (sfînțiți) și clericii trebuie la județurile cele bisericești a se judeca, și nu la cele politicești. Pentru aceasta canonul acesta, și pe cei de la Împăratul, ori episcopi, ori clerici, ar îndrăzni a cere lucru ca acesta îi lipsește de cinstea lor. Iar bisericească de ar cere, nu. Căci și sinoadele toate prin împărătești porunci s-au adunat.

CANONUL 116

Oricare cândva făcându-se neîmpărtășit în Africa, s-ar trage la cele de cea parte de marea spre a se împărtăși, se va păgubi de cler.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, ca, dacă vreun cleric neîmpărtășit, adică aforisit fiind în Africa, ar fugi pe ascuns la părțile Italiei, și cu amăgire ar lua de la cei de acolo împărtășirea și unirea. Se va caterisi pentru amăgirea și viclenirea ce a lucrat. Citește și pe cele 12, 13 și 32 apostolești.

CANONUL 117

A plăcut, ca oricare cândva ar voi a merge către Komitat, în cartea slobozitoare trimisă către biserica Romei să se facă arătat. Pentru aceea, dacă cel ce a luat slobozitoare numai către Roma, tăcând nevoia, pentru care trebuie a merge el către Komitat, ar vrea dea dreptul a merge la Komitat, se va scoate de la împărtășire. Iar dacă acolo în Roma năprasnică nevoie i s-ar ivi de a merge la Komitat [împărăție], va arătat nevoia aceasta episcopului Romei, și va lua cărți de la însuși episcopul Romei. Iar cele slobozitoare date de cei mai întâi [primați], sau ori de către care episcopi clericilor săi, vor avea ziua Paștilor. Iar dacă ziua Paștilor anului aceuia, atunci nu este știută, cea a Paștilor trecute să se alăture. În ce chip s-au obișnuit de Ipatie [Consulie] a se scrie în lucrările cele publice. [apostolesc: 12; Antiohia: 11; Sardikia: 7, 9]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că oricare episcop va voi să meargă la palatul împărătesc, trebuie să ia de la mitropolitul său, ori de la sinodul eparhiei, epistolie către împăratul, și către Papa Romei slobozitoare, în care să se arate mergerea lui acolo, dar să ia și altă slobozitoare carte de la Papa către palat. Iar dacă cel ce a luat carte numai către Papa, va tăcea, și nu va spune pricina, pentru care are să meargă la palat, ci fără știrea lui va merge, acesta se aforisește. Iar dacă aflându-se vreunul în Roma, i-ar urma acolo vreo nevoie a merge la palat, care mai înainte nu o gândea, atunci să arate nevoia aceea Papei, și cu a lui voie și scrisoare va merge. Scrisorile acesta ce se dau, ori de mitropoliți episcopilor, ori de episcopi clericilor, să aibă în locul anului, ce obișnuim a scrie, ziua Paștilor ce vin. Iar de nu este arătată încă ziua Paștilor viitoare, să se scrie a celor trecute. Una adică, ca să fie tuturor arătată, iar alta ca de pe ziua aceasta să se cunoască anul, în care s-au scris cărțile, precum și în cărțile politicești, să scrie ipatia [consulia] a fiecărui ipat (consul) și prin aceasta se arată anul în care s-a scris.

CANONUL 118

A plăcut, ca un episcop să nu judece judecata sa. [apostolesc: 74; sinod 2: 6; sinod 4: 9; Kartaghen: 12, 16, 28, 105, 118]

TÂLCUIRE

Acest canon rânduiește, ca un episcop, nici pe alt episcop poate să judece, care ar avea cu altul oarecare pricină, nici pe prezbiterul ce ar avea vreo pricină cu dânsul. Nici pe vreun alt cleric, după canonul 9 al sinodului 4. Ci nici prezbiter pârât de altul, nici diacon poate un singur episcop a caterisi, după al 12-lea al acestuia. Vezi și pe al 74-lea apostolesc.

CANONUL 119

Lege s-a dat, ca cu slobodă voire fieștecine să primească nevoința creștinismului. [Neokesaria: 112; Kartaghen: 110]

TÂLCUIRE

Fiindcă după canonul 110 al acestuiași, lege împărătească s-a dat, poruncind, și oarecum silind ca Donatișii să se unească cu soborniceasca biserică, pentru aceasta canonul acesta zice, că s-a dat o lege ca aceasta, ca fieștecine să primească creștinismul³³⁵ cu slobodă și volnică alegere. Fiindcă fapta bună după numele său trebuie să fie aleasă și de bună voie, iar nu silită, și silnicită. Că cele ce se fac de silă și de nevoie, nu sunt adevărate și statornice, ci nestatornice și vremelnice. Pentru aceea și Domnul zice: „Cel ce voiește în urma mea a veni” [Matei 16: 24], și celelalte. Vezi însă, că nevoință pe credința creștinismului o a numit canonul, arătând cu aceasta, că creștinul trebuie a se iscusi și a se nevoi în toată fapta bună, în înfrânare, în smerita cugetare, în dragoste, și întru celelalte. Că cela ce întru acestea nu se nevoiește, numai cu numele este creștin, iar nu și cu lucrul.

CANONUL 120

A plăcut, ca, oricare zice pe Adam, pe omul cel întâi zidit, că așa muritor s-a făcut, încât, ori de ar fi greșit, ori de nu ar greși, va muri cu trupul, adică că va ieși din trup, nu pentru vrednicia greșalei, ci pentru nevoia firii, anatema fie. [Kartaghen: 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127]

TÂLCUIRE

Acest canon surpă eresul lui Pelaghie, și al lui Kelestie ucenicului lui. Că aceștia (precum mărturisește dumnezeiescul Augustin pentru strămoșescul păcat cap 5 și 6) fiindcă cugetau ei, că păcatul cel strămoșesc nu se naște împreună cu omul, și că, nu este greșală a firii, ci a vuirii, prin urmare din aceasta ei încheiau (socoteau) că și Adam, nu pentru păcat, care a fost din voie, a murit cu moartea aceasta firească, ci pentru nevoia firii, care din început muritoare s-a zidit, și urma să moară, ori de păcătuia Adam, ori și de nu ar fi păcăduit de voie. Drept aceea sinodul surpând cugetarea acesta ereticească, anatematisește pe cei ce o zic aceasta. Că de a fost Adam muritor după nevoia firii, 1. Dumnezeu cel ce a zidit pe ea așa, trebuia să fie, și făcător și pricinuitor al morții. „Ci Dumnezeu moarte n-a făcut,

³³⁵Marele Vasilie hotărând aceasta zice: „creștinismul este asemănare cu Dumnezeu după puterea firii omenești” (voroava 10 la Exaimeron).

după cea scrisă” [Înțelepciune 1: 13]. 2. Trupul acela al lui Adam, mai dinaintea călcării de poruncă, nu trebuia să aibă deosebire de al nostru, ci să fie întocmai ca al nostru, gros, și muritor, și potrivit cu al nostru. Fiindcă și noi cei ce îl avem după călcarea poruncii, după aceași nevoie a firii suntem muritori, și negreșit vom să murim. Ci Teologul Grigorie (în Cuvântul la Nașterea lui Hristos) va, că pe trupul acesta gros și muritor, pe care noi îl avem, nu îl avea Adam mai înaintea călcării de poruncă, ci după călcare. Și 3. De a venit moartea din fire, cum zice Pavel: „Că prin păcat a intrat în lume moartea” [Romani 5: 12] ? și Solomon: „Iar prin pizma diavolului, moartea a intrat în lume” [Înțelepciune 2: 24] ? Deci Dumnezeu a zidit pe om, nu de firească nevoie muritoare, după canonul acesta, ci firește nemuritoare. Și fiindcă însușirea a celui bun este a nu sili pe cineva la bine, pentru aceasta Dumnezeu a făcut pe om cu suflet de sineși stăpânitor, spre a se porni după sloboda voie spre bine, și spre a rămâne într-însul, nu de silă, ci cu de sineși stăpânire și de sloboda voie. Și așa rămânând de voie într-o bunătată, de acolo să păzească și pe fireasca nemurirea trupului. Ci fiindcă el de sineși cu sloboda voie s-a pornit spre rău, nu a mai avut putere să ție împreună și pe trupul într-o firească sa nemurire, într-o care s-a zidit. De unde moartea acestuia a urmat.

CANONUL 121

A plăcut, ca, oricare tăgăduiește, ori zice că, pruncii cei mici și de curând născuți din pântecul maicilor botezându-se, nu într-o lăsarea păcatelor lor se botează, și că din strămoșescul păcat al lui Adam nimica trag, care este de datori a se curăți cu Baia nașterii de a doua (de unde urmează, că la aceștia forma botezului celui într-o lăsarea păcatelor, nu adevărată, ci mincinoasă se înțelege) anatema fie. Fiindcă nu într-alt fel trebuie a înțelege cea zisă de apostolul: 2Printr-un om păcatul a intrat în lume, și prin păcat moartea. Și așa la toți oamenii a trecut, pentru care toți au păcătuit” [Romani 5: 12]. Fără numai în ce chip soborniceasca biserică, cea pretutindeni revărsată, și întinsă, dea pururea a înțeles. Că pentru canonul acesta al credinței și acei mici încă, care nici unul din păcate pot încă în sineși a greși, într-o lăsarea păcatelor cu adevărat se botează, ca să se curățească într-o dânsii prin nașterea de a doua ceea ce au tras din nașterea din început.

TÂLCUIRE

Și cugetarea aceasta a ereticeștii vătămări de minte a fost naștere a Plaghienilor. A zice adică, că pruncii cei de curând născuți nu se botează într-o iertarea păcatelor, în ce chip socotește dreptslăvitoarea biserică, ci și de ar zice cineva, că într-o iertarea păcatelor se botează, dar însă ei nu s-au împărțășit de nici o spurcăciune din strămoșescul păcatul lui Adam, care trebuie a se curăți prin botez (fiindcă, precum am zis, aceia cugetau că nu se naște cu omul strămoșescul păcat, fiindcă nu a fost greșală a firii, ci a voinii). Deci pe ereticii ce o zic aceasta, îi anatematisește sinodul prin canonul acesta. 1. Căci forma botezului celui într-o iertare păcatelor, care se face la prunci, după zisa lor, nu-i adevărată, ci mincinoasă, și plăsmuită. Căci, după a lor zise, pruncii aceia păcate nu au ca să li se ierte. 2.

Căci fiindcă zice apostolul, că prin om, prin Adam adică, a intrat păcatul în lume, și prin păcat moartea, și așa moartea a trecut la toți oamenii. Fiindcă toți au greșit ca și Adam. Zisa aceasta, zic, nu se poate a se înțelege într-alt chip, fără numai precum soborniceasca biserică a dreptslăvitorilor o a înțeles, și o crede, că adică, și însuși pruncii cei de curând născuți, măcar deși n-au păcătuit după voință, dar au tras în sineși din Adam pe strămoșescul păcat. Pentru aceea și trebuie prin botez a se curăți de dânsul. Drept aceea și întru iertarea păcatelor, cu adevărat și nu mincinos se botează. (Că deși a lor păcate chiar nu se iartă lor, dar li se iartă cel străin, adică cel strămoșesc, care se socotește străin după voie, dar și al lor după împărtășire, și darea, după care l-au luat.)

CANONUL 122

A plăcut, ca, oricare ar zice că Darul lui Dumnezeu, cu care cineva se îndreptează prin Iisus Hristos Domnul nostru, are putere numai spre singură lăsarea păcatelor celor ce până acum s-au greșit, și că nu dă încă și ajutor spre a nu mai greși altele, anatema fie. [Kartaghen: 120, 121, 123, 124, 125, 126, 127]

TÂLCUIRE

În trei protasuri (înainte puneri) cuprindeau Pelaghienii ereticeștile lor cugetări. În una, că omul întrebuițând numai puterile cele firești, poate să păzească toată legea și să se îndrepteze, și să rămână întru dreptate, și să dobândească viața cea veșnică. Iar într-alta că omul nu are trebuință de nici un Dar al lui Dumnezeu din lăuntru, care să-l deștepte spre bine, ori să-l ajute, sau să-l îndrepteze. Ci îi ajunge lui spre mântuire, numai stăpânirea de sine, legea, învățătura, și pilda. Și în a treia, că deși se dă Darul de la Dumnezeu, însă se dă pentru vrednicia stăpânirii de sineși. Deci de aceste 2 a lor protasuri [înainte puneri], atârnă și aceasta ce rânduiește canonul acesta. Adică, cum că, Darul lui Dumnezeu, cel ce prin Iisus Hristos îndreptează pe om în botez, numai iertarea păcatelor celor făcute dăruiește, dar nu și ajutor de a nu păcătui și altădată. Pentru aceea și anatematisește pe cei ce o zic aceasta. Că biserica cea sobornicească crede cu totul din potrivă, adică, că Darul cel ce se dă prin Iisus Hristos întru botez, și iertare de păcatele cele mai dinainte dă, și putere și ajutor spre a nu mai păcătui, dacă nu din lenevire noi ne vor da pe sine la păcate. Pentru aceea și David, zice: „Dumnezeule, spre ajutorul meu ia aminte, Doamne, spre a ajuta mie grăbește” [Psalm 69: 1]. Și, „Ajutorul meu de la Domnul” [Psalm 120: 2], și celelalte. Și Pavel: „Așisderea și Duhul împreună ajutorează nouă. Și el se roagă pentru noi, întru slăbiciunile noastre” [Romani 8: 26]. Și altele ca acestea zeci de mii se află întru dumnezeieștile Scripturi.

CANONUL 123

A plăcut, ca, oricare ar zice, că aceștiași Dar al lui Dumnezeu, cel prin Iisus Hristos Domnul nostru, întru aceasta numai ajută nouă, spre a nu păcătui, că prin el nouă se descoperă și se arată cunoștința păcatelor, spre a ști ce să cerem, și de care se cade a ne feri; dar nu și că prin ele se dă nouă, ca ceea ce

vom cunoaște a fi de făcut, că încă și a o face vom iubi și vom putea, anatema fie. Că apostolul zicând: „Că cunoștința face semeț, iar dragostea zidește” [1 Corinteni 8: 1]. Foarte păgânesc lucru este a crede, că spre a ne îngâmba noi avem Darul lui Hristos, iar spre a ne zidi, nu-l avem. Când, amândouă sunt Dar al lui Dumnezeu, și a ști ce se cade a face, și a iubi ceea ce se cade a face. Vă dragostea zidind, să nu poată cunoștința a mândri, precum de la Dumnezeu s-a scris: „Cel ce învață pe om minte” [Psalm 93: 10]; așa s-a scris încă: „Dragostea de la Dumnezeu este” [1 Ioan 4: 7]. [Kartaghen: 120, 121, 122, 124, 125, 126, 127]

TÂLCUIRE

Și prin acest canon, anatematisește sinodul pe Pelaghieni, și pe Kelestieni, care ziceau, că Darul lui Dumnezeu numai întru aceasta ne ajută întru a nu păcătui, fiindcă printr-însul cunoaștem, care trebuie a cere, și a face, adică pe cele bune; și de care trebuie a ne feri, adică cele rele. Și nu că ne dăruiește, și pe a iubi, și pe a ne împuternici spre a face bunătățile acelea, pe care le vom cunoaște. Că întocmai amândouă Darurile sunt ale lui Dumnezeu, și cunoștința, și dragostea. Căci, pentru cunoștință, zice David: „Cel ce învață pe om nu minte”. Iar pentru dragoste, zice iubitul ucenic, că este din Dumnezeu. Și după alt chip încă, este păgânesc lucru a crede, că Darul lui Dumnezeu, ne dă cunoștință, care singură fiind, precum zice Pavel, umflă, adică pricinuieste mândrie, dar nu dă și dragoste, care zidește, și ne împuternicește spre a lucra bunătate. Drept aceea precum este Dumnezeiescul Dar dăruire, a cunoaște ce trebuie a face; așa întocmai este, și a iubi ce trebuie să facem. Deci cunoștința, se dă în minte, iar dragostea, în voință, pe amândouă puterile sufletului cele întâi și mai Domnitoare.

CANONUL 124

A plăcut, ca, oricare ar zice, că pentru aceasta se dă nouă Darul dreptății, ca, ceea ce putem face prin stăpânirea de sine, mai cu lesnire să împlinim prin Dar. Ca cum că și de nu ni s-ar fi dat Darul, nu cu lesnire adică, dar însă am fi putut și fără de acela încă a împlini dumnezeieștile porunci, anatema fie. Că pentru rodurile poruncilor Domnul grăia, unde nu a zis fără de mine cu anevoie, puteți face, ci a zis: „Fără de mine nu puteți face nimic” [Ioan 15: 5]. [Kartaghen: 120, 121, 122, 123, 125, 126, 127]

TÂLCUIRE

Și acesta anatematisește pe Pelaghieni și pe Kelestinieni, pentru căci învățau ei, că de vreme ce Dumnezeu pe noi ne-a făcut de sine stăpânitori³³⁶, putem cu

³³⁶Mulți din Teologii și metafisicii noștri cei mai noi, nu știu cum, și din ce pricină, nu au vorbit deamăruntul pentru de sine stăpânirea, ci, unii au hotărât, că, aceasta este o putere cuvântătoare, după care cu de sineși stăpânire sufletul se pornește și spre bine, și spre rău. Iar alții că este o slobozenie a sufletului, după care el vrea întocmai binele, și în tocmai răul. Iar cum că hotărârile acestea nu sunt drepte, este arătat. Că de este aceasta putere, după care se mișcă omul spre bine, și spre rău, întâi că puterea aceasta spre rău, nici este, nici se zice putere chiar, ci mai mult neputință, slăbiciune, și lipsă. (După Sfântul Dionisie Areopagitul pentru dumnezeieștile nume, cap 4)j. Fiindcă sufletul n-a luat putere

adevărata și fără de Dumnezeiescul Dar să împlinim poruncile lui, măcar deși nu cu lesnire, ci cu anevoie, iar prin ajutorul Dumnezeiescului Dar, mai lesne (zic ei) putem să isprăvim Poruncile. Fiindcă și Domnul nu întru alt chip a zis vorbind pentru împlinirea dumnezeieștilor Porunci, ci așa zis: „Fără de mine, nu puteți face nimic”. Drept aceea totul este Dumnezeiescul Dar, și fără de el nimic putem isprăvi³³⁷.

CANONUL 125

A plăcut, ca, ceea ce a zis sfântul Ioan apostol. „De vom zice, că păcat nu avem, pe noi ne înșelăm, și adevăr nu este întru noi” [1 Ioan 1: 8]. Ori care ar socoti că așa se cade a se lua, că a zice pentru smerită cugetarea nu suntem datori a ne zice că noi nu avem păcat, nu că cu adevărat este așa, anatema fie. Că mai urmează apostolul și înainte adăugând așa: „De vom mărturisi păcatele noastre, Credincios este și drept, ca să ne ierte nouă păcatele, și să ne curățească pe noi de toată nedreptatea” [1 Ioan 1: 9]. Unde foarte s-au arătat

spre rău, ci din neputință, și din slăbiciune, și din lipsă, pentru a nu putea să rămână în bunătate, cade în răutate. Dar nici cuvântătoare poate a se zice acest fel de putere spre răutate, ci mai vârtos necuvântătoare, și nesocotită. Că din necuvântare se face rău, după același Arionaghit (acoloși). Al doilea, că de au luat omul acest fel de putere spre rău, urmează a fi Dumnezeu pricinuitoare al răului, căci i-a dat acest putere, iar omul a fi nevinovat întrebuințând puterea aceasta. Și apoi cum Dumnezeu pricinuitoare al răului pedepsește, iar nevinovatul om voind răul, se pedepsește? Că aceasta este nedreptate. Al treilea, că dacă aceste fel de putere, spre rău ar fi firește dată sufletului, trebuia a întări mai vârtos, și nu a strica pe sufletul ce o întrebuințează. Al patrulea, pentru ce se propune și răul ca cum ar fi întocmai cu binele, care aceasta este fără de cuviință. Și al cincilea, că și însuși răul, care se propune ca un lucru ce zace înaintea puterii celei din voință a sufletului, trebuia întocmai cu bunătatea cea potrivnică lui, a nu strica, ci a deplini pe sufletul cel ce se pornește spre rău. Ci cu adevărat toate acestea sunt necuviincioase, hulitoare, și ereticești.

³³⁷Fiindcă osebite daruri au pomenit trecutele canoane, am socotit să dăm o cuprinzătoare știință pentru dânsele. Deci lăsând pe felurile de despărțiri a scolasticilor cele pentru Dar, zicem cele obștești, și de toți teologii mărturisite acestea. Darul, altul adică se zice începător, și luminător: care se dă tuturor oamenilor, fără de împreună lucrarea a însăși stăpânirii, că merge înainte de acesta. Ca să cunoască omul pe adevărul dumnezeieștilor porunci, și cu slobozenie să se învoiască. (Pentru darul acesta începător zice Teofilact al Bulgariei tâlcuind zicerea: „Nu vor învăța fiecare pe aproapele său, zicând; cunoaște pe Domnul (Evrei 8: 11). Dumnezeu pe firea noastră prin în omenirea sa îndumnezeindu-o, au strălucit în sufletele tuturor pe lumina adevăratei cunoștinței de Dumnezeu, și ca oarecare îndemânare s-au pus în firea omenească de către Dar, spre a cunoaște pe Dumnezeul cel adevărat.) Iar altul se zice dar întăritor, care întărește pe omeneasca voință spre a iubi binele, nu silind, ci cu dulceață pe ea înduplecându-o. Altul împreună lucrător, care împreună lucrează cu cel ce lucrează binele, ca să aducă la ispravă și la sfârșit pe lucrarea binelui. Altul se zice rămăitor, și îndreptător, care face pe om să rămână în bunătate până în sfârșit, care se sortește singuri celor mai înainte hotărâți (prorisii). Altul se zice deprinzător, și după deprindere; care pentru adânc este lipit în om și rămâne, atât când lucrează binele, cât și când nu îl lucrează. Și acesta numai celor proorisiți [mai înainte sortiți] se dă, dragoste a lui Dumnezeu, și arvună, și hărăzire numindu-se în Sfintele Scripturi de către marele Vasilie în cele pentru Sfântul Duh (cap 26); și de Sfântul Kiril al Alexandriei (cartea 4 la Isaia), cu meșteșugul asemănat. Care pururea se află după deprindere în meșter, dar nu pururea, nici neîncetat pe lucrări le pune înainte; deci darurile cele trei de mai întâi, cel începător zic, cel întăritor, și cel împreună lucrător (sau ajutător), se dau și către cei ce până la o vreme se află întru fapta bună, și în har, iar la urmă căzând dintr-însa se dau muncilor de veci. Iar cele două, adică cel rămăitor, și cel deprinzător, numai singuri celor proorisiți, a căroră de sineși stăpânirea rămâne întărită și temeinică întru bunătate, și în fapta bună; pentru aceea și singure acestea pecetluiesc proorismosul, și lucrurile lui, și se zic chiar isprăvi [efecturi]. Iar cele trei mai de sus, după rea întrebuințare să numesc lucruri a proorismosului, fiindcă în lesnesc celui ce se mântuiește mântuirea. (După teologia lui Coresie.)

aceasta, că nu numai cu smerita cugetare, ci încă cu adevărat se zice. Că putea a zice apostolul, de vom zice, nu avem păcat, ne înălțăm pe sine, și smerita cugetare nu este întru noi, ci zicând, ne amăgim pe sine, și adevăr nu este întru noi, foarte au dovedit că cel ce se zice pe sineși că nu are păcat, nu zice adevărul, ci minte. [Kartaghen: 120, 121, 122, 123, 124, 126, 127]

TÂLCUIRE

Fiindcă dogmele Pelaghienilor, oarecum se unea cu Masalienilor, pentru că și aceia și aceștia, pe începutul mântuirii îl puneau, numai întâi în Dumnezeuiescul Dar, ci în omeneasca putere. Prin urmare, fiindcă Masalienii rău cugeta, cum că, când vine Duhul Sfânt la om simțitor, și văzut, îl sloboade de patimi, și de aici numai trebuie să facă el posturi, sau alte nevointe iubitoare de Dumnezeu; întru un chip ca acesta cugetând și Pelaghienii, asemenea ziceau, că ceea ce zice Ioan. De vom zice că păcat nu avem ne amăgim, și nu zicem adevărul; aceasta nu după adevăr se zic de sfinți (fiindcă slobozindu-se ei de patimi adică prin Sfântul Duh, de aici păcate nu au, nici a face păcate pot) ci din smerita cugetare. Pentru aceasta pe cei ce zic așa îi anatematisește canonul acesta, ca pe unii ce rău o tâlcuiesc³³⁸.

CANONUL 126

A plăcut, ca, oricare ar zice, întru Stăpâneasca rugăciune, că pentru aceasta zic sfinții: „Iartă-ne nouă datoriile noastre”; nu că pentru sineși zic aceasta. Fiindcă lor de aici nu le este de nevoie cererea aceasta, ci pentru alții, care sunt în poporul lor păcătoși. Și că nu zice unul fiecare din sfinți, lasă mie datoriile mele, ci lasă nouă datoriile noastre, ca cum pentru oarecare alții mai mulți, decât pentru sine dreptul cel ce cere se înțelege. Anatema fie. Că sfânt și drept era apostolul Iacov, când zice: „Că întru multe greșim toți” [Iacov 3: 2]. Fiindcă, pentru ce adaugă pe, toți? Fără numai, ca înțelegerea aceasta să se potrivească. Și în Psalmul unde se citește: „Să nu intri în judecată cu robul tău, că nu se va îndrepta înaintea ta tot cel viu” [Psalm 142: 2]. Și în rugăciunea preînțeleptului Solomon: „Nu este om, care să nu greșească” [3 Împărați 8: 46]. Și în cartea sfântului Iov aceea: „În mâna a tot omul însemnează, ca să-și cunoască tot omul neputința sa” [Iov 37: 7]. Drept aceea încă și sfântul și dreptul Daniil proorocul, multoratic zicând, aceasta, „păcătuit-am nelegiuit-am noi” [Daniil 9: 5], și celelalte. Care acolo cu smerită cugetare, și cu adevăr mărturisește. Ca să nu se socotească, precum unii o socotesc aceasta, că nu pentru păcatele sale, ci mai mult pentru ale norodului său zice. După acestea a

³³⁸ Însemnează că păcate aici înțelege canonul, nu pe cele de moarte (căci acestea făcând sfinții, numai rămân sfinți). Ci pe cele de iertare, care nici pe dragostea care către Dumnezeu strică, nici pe cea către aproapele, nici fac pe om vrăjmaș al lui Dumnezeu, și vinovat morții veșnice, la care sunt supuși și însuși sfinții, și rămân iarăși sfinți (afară de singur Hristos, și de Născătoarea de Dumnezeu). Iar acestea sunt, după Korsie, și Hrisant, cuvântul cel deșert, mișcarea cea întâi a mâniei, sau a poftei, minciuna cea de glumă, și cele asemenea. Că singur Dumnezeu este desăvârșit nemișcat spre răutate, iar Îngerii și Sfinții, de ar fi și desăvârșiți, însă nu sunt nemișcați spre răutate, ci cu anevoie mișcați. Și cu mult mai vârtos sfinții, ca cei ce poartă trup, și ca unii ce se luptă de vrăjmașul, mai lesne decât Îngerii pot a se abate spre răutate.

zis: „că mă rugam și mărturisisem păcatele mele, și păcatele norodului meu Domnul Dumnezeuului meu” [acolo: 20]. N-au voit să zică păcatele noastre, ci ale norodului său a zis, și ale sale. Fiindcă Proorocul ca cum mai înainte a văzut, că aceștia vor urma a înțelege rău. [Kartaghen: 120, 121, 122, 123, 124, 125, 127]

TÂLCUIRE

Și canonul acesta pentru asemenea vătămare de minte, cu cea mai de sus, a Pelaghienilor vorbește. Că anatematisește pe cei ce zic, că sfinții, când zic în rugăciunea cea de Domnul predată, în Tatăl nostru, cuvântul acesta: „Iartă nouă păcatele noastre”. Nu pentru sineși, ci pentru alții o zic.

CANONUL 127

A plăcut, ca, oricare pe graiurile Stăpâneștii rugăciuni [Matei 6: 12; Luca 11: 4], unde zicem, lasă nouă datoriile noastre, voiesc că așa se zic de sfinți, încât că după smerita cugetare și nu după adevăr s-ar zice acestea, anatema fie. Că cine ar suferi pe cel ce se roagă, mințind nu oamenilor, ci însuși Domnului? Pe cel ce cu buzele sale zice, că păcatele cele datorare a se ierta lui nu le are? [Kartaghen: 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126]

TÂLCUIRE

Și acest canon pe Pelaghieni anatematisește, pentru că ei ziceau, că sfinții nu cu adevărul ziceau, iartă nouă greșalele noastre, căci ei păcate nu au, ci din smerenie. Care aceasta la sfinți, și a o gândi numai, este necuvioșie.

CANONUL 128

A plăcut, fiindcă, mai înainte cu câțiva ani întru această biserică, de un complet sinod s-au hotărât, ca, oricare biserici, ce se află în vreo ocârmuire așezate, mai înainte de legile cele pentru Donatiști așezate, să se facă sobornicești, scaunelor acelora ce se cuvin a fi, adică acelora episcopi prin care îndemnate fiind, prin unire s-au împărtășit, cu cea sobornicească. Iar după legi, oricare s-au împărtășit [unit], a acelora să fie, a căroră a fost și când era în partea lui Donat. Și multe prigoniri la urmă între episcopi pentru ocârmuiri s-au ivit, și se ivesc, pentru cele ce atunci nu se părea că s-au făcut desăvârșită purtare de grijă, acum întru acest sfânt sinod a plăcut, ca, oriunde s-a făcut sobornicească biserică, din parte lui Donat, și au fost convenită la deosebite scaune, ori în care timp acolo s-a făcut unire, ori de se va face, ori mai înainte de legi, ori după legi, acelui scaun să i se încuviințeze, căruia i se cădea ceea ce din vechi se afla acolo sobornicească, așa adică: Ca, de s-au întors episcopi din Donatiști către soborniceasca unire, deopotrivă întru dânșii să împartă ocârmuirile cele ce se află așa, unde au fost amândouă părțile. Adică, ca, alte locuri aceleia, și altele aceleia, să li se încuviințeze așa, ca cel mai vechi în episcopie să împartă, și cel mai mic să aleagă. Iar dacă cumva un loc va fi, se va da, la cel ce se învecinează mai mult. Iar dacă cu amândouă scaunele

deopotrivă se învecinează, aceluia i se va lăsa, pe care mulțimea l-ar alege. Iar de cumva cei vechi sobornicești pe a lor îl voi, și cei ce s-au întors din partea lui Donat pe al lor, socoteala celor mai mulți să se protimisească, decât a celor mai puțini. Iar de sunt părțile de o potrivă, episcopului celui mai vechi să i se socotească. Iar dacă așa mia multe locuri se vor afla, în care sunt amândouă părțile, încât a nu se putea deopotrivă a se împărți, numărul acestorași locuri ne potrivit fiind, întâi se vor împărți numerele cele întocmai, și pentru cel ce rămâne, se va păzi aceea, care și mai sus s-a zis, când se făcea întrebarea pentru locul cel unul. [Kartaghen: 55, 66, 75, 76, 77, 78, 101, 102, 129]

TÂLCUIRE

Fiindcă multe îndoieli se făceau între episcopi, pentru ca, care din ei să ia pe cei ce se întorceau din Donatiști, rânduiește canonul acesta, că mai înainte de împărăteștile legi care legiuiau pentru unire (canon 110), s-au rânduit să se supună la episcopul acela, de care s-au întors ei. Iar după legiuirile acelea să se supună episcopilor sobornicești care vor fi megieși ai Donatiștilor. Iar acum iarăși spre dezlegarea desăvârșit a îndoielilor ce se nasc, hotărăște sinodul, că locurile celor ce din Donatiști s-au întors, să se supună la episcopul acela, la care erau supuse biserica cea dreptslăvitoare care din vechi se afla a locului Donatiștilor. Cu acest chip adică, că de se vor afla locurile între doi episcopi întorși din Donatiști, amândoi întocmai să le împartă, și cel mai vechi să împartă, iar cel mai nou să aleagă. Iar de este un loc, pentru care se gâlcevesc, acesta să se supună la cel ce mai mult megieșește. Iar dacă amândouă scaunele deopotrivă se hotărăsc, la acela să se supună, la care va voi mulțimea. Iar dacă amândoi îl cer pe ele întreg, socoteala celor mai mulți biruiască pe a celor mai puțini. Iar de sunt amândouă părțile deopotrivă, locul să-l stăpânească cel mai vechi. Iar de vor fi locurile multe, că le împartă amândoi deopotrivă, și de va rămâne un singur lor, să se supună, ori la cel ce mai mult se megieșește, ori la acela ce va voi mulțimea.

CANONUL 129

A plăcut, ca, dacă cineva după legi, ar întoarce vreun loc către soborniceasca unire, și pe acesta l-ar ține în timp de trei ani, nimeni cerându-l, de aici, de la dânsul să nu se mai ceară. Dacă însă în cursul acestor trei ani a fost episcopul care era dator a cere, și a tăcut. Iar de nu era, să nu se oprească a se așeza în matriculă [codică], ci când locul cel ce văduvește va lua episcop, slobod să fie lui, a-l cere din aceeași zi în curs trei ani. Asemenea dar, și de s-ar întoarce vreun episcop din părțile lui Donat la cea sobornicească, să nu se hotărească în matriculă pentru rânduitul timp, ci din ziua întru care s-a întors, să aibă stăpânire să ceară în curs de trei ani locurile, cele ce se cuvin scaunului său. [sinod 1: 17; Kartaghen: 55, 66, 75, 76, 77, 101, 102, 110, 128, 131]

TÂLCUIRE

Și acesta în sfârșit pentru locurile Donatiștilor și în scurt pentru cei ce din eretici se întorc la dreapta credință, rânduiește.

CANONUL 130

A plăcut, ca, oricare episcopi, pe gloatele, care le socotesc că se cuvin scaunului lor, nu (de la sine) să le caute, ci să o facă aceasta prin judecata altor episcopi. Iar de ar năvăli asupra popoarelor ce se țin de altul, sau voind ele, sau nevoind (atunci episcopii), să sufere negura pretenției [lucrului] lor. Și oricare o au făcut aceasta, de nu se va întreba adunarea care dintre episcopi, ci încă despre aceasta se prigonesc, acela se va depărta de acolo, pentru care se va dovedi, că lăsând pe judecătorii bisericești, a făcut năvălire. Și să nu se măgulească cineva pe sineși, precum că a luat de la primatul [cel mai întâi] scrisori pentru a le ține, ci ori de are scrisori, ori de nu are, să se întâlnească cu cel ce le ține, și de la dânsul să ia scrisori, ca să se arate acesta că cu pace ține pe biserica ceea ce se cuvine lui. Iar dacă și acela vreo întrebare împotrivă ar aduce, aceasta să se mărginească [hotărească], între episcopii judecători, ori între acei pe care Primatul i-ar da lor, ori de acei pe care vecinați fiind cu învoire i-ar alege ei.

TÂLCUIRE

Oprește canonul acesta, pe episcopi de a întrebuița silnicie, ci cu judecata episcopilor, să ceară pe noroadale acelea, ce socotesc că li se cuvin. Iar de vor căuta silnicește a le lua, ori de i-ar vrea ele, ori de nu i-ar vrea pe ei episcopi, aceștia să piardă pe noroadale acelea, chiar de ar fi avut dreptate a le lua, pentru silnicia ce au întrebuițat. Ci deși episcopii aceștia doi care pentru noroadale acestea se gâlcevesc, vor veni la judecata episcopilor, și mai înainte de a sfârși judecata, ci încă, cercetându-se lucrul, unul din ei, ar lăsa judecata episcopilor, și ar întrebuița năvălire și silnicie, și acesta să piardă pe noroadale acelea, chiar deși au avut dreptate a le lua. Și să nu se amăgească cineva, și să facă aceasta, pricinuind că are voie de la mitropolitul lor, ca să ție norodul acela. Că trebuie a avea scrisoare arătătoare, că cuvenindu-se lui cu pace l-a luat, de la episcopul ce îl ținea mai înainte. (Iar nefăcând aceasta, să piardă dreptul său.) Iar dacă și pârâțul episcop, asemenea va pârî pe pârâșul său, să se judece de episcopi, sau rânduiri de mitropolitul, sau de cei megieșiți aleși de dânsii.

CANONUL 131

A plăcut, ca, oricare ar negriji locurile, cele ce se cuvin scaunului lor, spre a le câștiga la soborniceasca unire, să se pârască de sârguitorii episcopi ce se vecinează cu dânsii, de a nu întârzia a o face aceasta. Pentru aceea, dacă în termen de șase luni, din ziua adunării celei pentru (trebuița) aceasta, nimic ar isprăvi, se vor întări de aici celui ce poate pe acestea a le câștiga. Așa însă, ca, dacă acela, către care se arată că se cuvin locurile, înadins pentru oarecare economie s-au părut a le negriji, și aceasta foarte o voiesc ereticii, ca să se primească ei fără gâlceavă. Și așa sârguința lui s-a luat de către altul, pe care, de o ar fi întrebuițat-o, pe ereticii aceștia, mai mult i-ar fi înrăutățit; aceasta

cercetându-se între episcopii judecători, locurile se vor da scaunului său. Iar episcopii judecători, din osebite eparhii fiind, primatul [cel mai întâi] acela (adică), întru a căruia se află locul acesta, pentru care se face prigoană, va da pe judecători. Iar dacă după obșteasca învoire vecini judecători ar alege, sau unul de s-ar alege, sau trei. Și de ar alege trei, și s-ar mulțumi, sau vor urma hotărârii tuturor, ori acelor doi, însă de la judecătorii cei aleși după obșteasca învoire, să nu fie slobod a apelarisi. Și oricare s-ar dovedi că pentru nătângia sa nu voiește a se supune judecătorilor, pe aceasta aflându-o episcopul scaunului celui întâi, va da scrisori, ca nici unul din episcopi, să se împărtășească cu el, până ce se va supune. [apostolesc: 18; sinod 4: 25; sinod 6: 9; sinod 1 și 2: 16; Kartaghen: 16, 79, 82, 86, 132, 133; Nisis: 6; Petru: 10]

TÂLCUIRE

Nu se cade episcopii a nu avea purtare de grijă pentru ereticii ce se află în eparhiile lor, ca unii ce vor da seamă pentru dânșii, ci cu tot chipul să se sârguiască a-i câștiga, și a-i întoarce la soborniceasca unire, adică biserică. Iar care ar prelungi vremea, să se pârască de aceasta de către episcopii megieși. Iar dacă și după aceasta, în rânduire de șase luni nu vor întoarce măcar pe unii din ei, ereticii aceia cu locurile lor să se dea altui episcop, ce va putea a-i întoarce. Însă dacă episcopul la care sunt supuși ereticii, întrebuințează văzuta aceasta neîngrijire, pentru vreo iconomie, pe care o ar fi cerut ereticii, ca mai cu pace, și nesiliți să se întoarcă (fiindcă de ar fi întrebuințat mai multă silință și sârguință, s-ar fi împietrit ei), iar alt episcop neștiind iconomie aceasta, au apucat înainte și i-au întors; de se va dovedi aceasta, cu certare și judecata episcopilor, toate locurile și noroadele ereticilor celor întorși, să se dea episcopului căruia se supuneau ele înainte. Iar pe episcopii care urmează să judece, ori să-i dea mitropolitului locului, ori cu învoirea amândurora episcopilor să se aleagă. Și de vor alege pe unul să rămână mulțumiți cu judecata lui, ca de ales judecător. Iar de vor alege trei, unindu-se la hotărâre toți, să urmeze judecății lor. Iar neunindu-se unul, să urmeze hotărârea celor doi. Și să nu poată apelarisi la mai înalt județ. Iar care din doi nu se pleacă pentru învârtoșarea socotinței sale la hotărârea aleșilor judecători, prin scrisorile mitropolitului, să se înștiințeze ca nici un episcop să se împărtășească cu el, până ce se va pleca.

CANONUL 132

Dacă în matricule, sau la scaune, episcopul va fi cu nepurtare de grijă pentru eretici, să i se aducă aminte de către megieșii episcopi cei grijulii, și să se arate lui a sa nebăgare de seamă spre a nu avea cuvânt de îndreptare. Iar dacă din ziua ce i se va aduce aminte, până în șase luni, întru aceeași eparhie petrecând, nu ar face purtare de grijă pentru cei ce sunt datori a se întoarce către soborniceasca unire, cu unul ca acesta să nu se împărtășească, până o va împlini aceasta. Iar dacă executorul [ispravnicul] nu va veni la locurile acestea, să nu se învinovățească episcopul. [apostolesc: 58; sinod 4: 25; sinod 1 și 2: 16; Sard: 11; Kartaghen: 74, 82, 86, 131, 133; Nisis: 6; Petru: 10]

TÂLCUIRE

Nu numai în celelalte locuri ale ereticilor, după canonul cel mai de sus, ci și însăși la scaune și la mitropolii (la care se află codicile cele originale și Katagrafiile lucrurilor lor, acestea se înțeleg Matricule. Și vezi canonul 41 al sinodului acestuia), trebuie episcopul să se silească să-i întoarcă la dreaptaslăvire, nu să se lenească. Iar cel ce se lenește la acestea, rânduiește canonul acesta, ca să i se aducă aminte de aceasta despre episcopii megieșiți, pentru ca în urmă să nu aibă cuvânt de răspundere. Iar dacă și după aceasta, în curgere de șase luni aflându-se la scaunul său, nu se va îngriji a face toate chipurile, cu care să poată întoarce pe ereticii ce sunt în eparhia sa, să se facă neîmpărtășit până o va face aceasta. Iar dacă dregătorul locului, care poate să cerceteze pricina, și să aducă pe eretici și nevrând ei, spre răspundere, nu se află față, atunci să nu se prihănească episcopul pentru întârzierea întoarcerii lor, fiindcă nu s-a făcut din pricina sa.

CANONUL 133

Iar de se va dovedi unul ca acesta că a mințit pentru împărtășirea aceluia, zicând, că s-au împărtășit cu dânșii, care se arată, că în cunoștința sa nu s-a împărtășit, va pierde încă și episcopia. [apostolesc: 58; sinod 4: 25; sinod 6: 19; sinod 1 și 2: 16; Sard: 11; Kartaghen: 79, 82, 86, 131, 132; Nisis: 6; Petru: 10]

TÂLCUIRE

Următor este acesta canonului celui mai de sus. Că zice, că de se va prihăni vreun episcop că s-a lenevit a întoarce pe eretici, și va minți, că i-a întors și că s-au împărtășit ei cu soborniceasca biserică, fără cât de puțin a se întoarce. Sau și de s-au întors, însă nu cu știința și silința lui. Unul ca acesta desăvârșit să se caterisească, și pentru lenevire, și pentru că a mințit.

CANONUL 134

A plăcut, ca prezbiterii, diaconii, și clericii cei mai de jos, în pricinile ce au, dacă pentru hotărâre, vor prihăni pe episcopii lor, episcopii lor cei vecini, vor asculta, și cele dintre aceștia le vor închieia, cei ce s-au ales de dânșii, după primirea a însuși episcopilor lor. Iar dacă, și de la aceștia ar voi a apelarisi, să nu apelarisească, decât numai la sinoadele Africii, sau la primații [cei mai întâi] a însăși eparhiilor lor. Iar cel ce va voi a apelarisi la cele de peste mare, în Africa de către nimeni, se va primi la împărtășire. [sinod 2: 6; sinod 4: 9; Kartaghen: 11, 36]

TÂLCUIRE

Acest canon este mai întocmai cu al 36-lea al acestuiași sinod. Numai aceasta adaugă acesta, că cei ce vor să tragă judecata de la episcopii megieși, la sinoadele Africii, s-au la cei mai întâi (adică la mitropoliți)³³⁹.

³³⁹Pentru aceasta se socotește că cu îndoit canon a oprit sinodul acesta, a nu apelarisi prezbiterii, diaconii și ceilalți clerici la Roma, pentru mare supărare ce a pricinuit sinodului prezbiterul Apiarie, și pentru că

CANONUL 135

A plăcut, ca, oricare din episcopi, pentru nevoia, primejduirii fecioreștii întregii înțelepciuni, când, sau vreun amorez dintre cei puternici, sau este cineva împrepus de răpitor, sau că se semețește ea împreună de oarecare primejdie aducătoare de moarte, rugându-se, sau născătorii ei, ori acei în a căroră purtare de grijă se află, ca să nu se sfârșească fără de Schimă, ar acoperi [îmbrăca în schimă] pe fecioară, ori o a acoperit, între vârsta a douăzeci și cinci de ani, nimic îl va vătăma pe unul ca acesta sinodul cel ce a așezat numărul acesta al anilor. [sinod 1: 3, 19; Kartaghen: 6, 51; sinod 4: 16; sinod 6: 40, 45; Vasilie: 18]

TÂLCUIRE

Am zis la canonul 45 al sinodului 6 că monahii, și monahiile cu hainele cele lumești făceau ispitirea vieții monahicești; iar aceasta se face mai arătată din canonul acesta. Dă rânduiește, că fecioarele cele consfințite lui Dumnezeu de arhiereu, după canonul 6 al acestuiași, acestea să nu îmbrace schima monahicească până la anul 25 al vârstei lor (pentru care vezi la canonul 45 al sinodului 6). Iar de au îndrăgit pe vreuna, vreun puternic, ori este prepus că vreun om înverșunat va să o răpească, ori că se află în primejdie de moarte, și se roagă ea, ori părinții ei ca să nu moară fără a lua chipul, se dă voie episcopului a o îmbrăca pe aceasta în schimă și mai înainte de 25 de ani. Și că pentru una ca aceasta să nu se vatăme episcopul de sinodul, cel ce a rânduit vremea aceasta, ca unul ce de nevoie, și nu de voie o au trecut.

CANONUL 136

A plăcut la tot sinodul, pentru ca să nu se țină mai mult timp toți episcopii cei adunați la sinod, să se aleagă din fiecare eparhie cât trei judecători.

TÂLCUIRE

Fiindcă zăbovire episcopii cei adunați la sinodul acesta multă vreme (că șase ani întregi, precum am zis, au zăbovit sinodul) și a rămas încă oarecare întrebări a se cerceta. Pentru aceasta, prin acest canon, s-a găsit cu ale ca din fiecare eparhie să se aleagă câte trei episcopi, și ceilalți să meargă la eparhiile lor. Iar aceștia aleși să rămână spre cercetarea celor rămase.

CANONUL 137

A plăcut tuturor, fiindcă în hotărârile cele mai sus ale sinoadelor s-au rânduit pentru persoanele cele ce nu se cuvin a se primi la prihănirea clericilor, și nu s-a mai cercetat, care persoane să nu se primească; pentru aceasta hotărâm, acesta chiar spre prihănire să nu se primească, care după ce s-a

Papa Romei cu nedreptate și tot chipul cerea apelarizarea judecății celor din Africa, și a tuturor episcopilor, prezbiterilor, și diaconilor, și a tuturor celorlalți clerici, nesupuși lor. Precum am zis la începutul sinodului din Sardikia, și vom zice și în tâlcuirea celor două epistoli ale acestui sinod.

lepădat de la împărtășire, încă se află întru aceeași aforisire, ori cleric de ar fi, cel ce voiește a pârî ori mirean. [apostolesc: 74; sinod 2: 6; sinod 4: 9, 21; Kartaghen: 8, 27, 138, 139]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, ca întru pâra clericilor să nu se primească toți oamenii, ci numai cei ne pârâți și neprihăniți. Deci oricare cleric sau mirean aforisit, în câtă vreme este în aforisire, să nu se primească spre pâra clericului.

CANONUL 138

A plăcut, ca toți robii și însuși cei sloboziți, spre pârâre să nu se primească. Și toți, pe câți legile cele publice nu-i primesc spre învinovățirile cele de pâră. Toți, încă cei stropiți cu întinăciunile necinstei, mimii adică (îngânătorii) și persoanele câte s-au spurcat cu faptele cele de rușine. Și ereticii încă, ori elinii, ori Iudeii. Dar însă de la toți aceia car acest fel de pâră se oprește, în pricinile lor să nu fie datorie de a se opri voia de a pârî. [apostolesc: 74; sinod 2: 2, 6; sinod 4: 9, 21; Kartaghen: 8, 27, 139]

TÂLCUIRE

Nici robii, nici cei sloboziți se primesc spre a pârî pe stăpânii, și slobozitorii lor³⁴⁰, după canonul acesta; nici toți acei, pe care nu-i primesc spre pâra oarecăroră legile cele politicești. Ci nici necinstiții, și cei ce întrebuințează necinstite și de rușine meșteșuguri. Adică, măscăricii, comedianții și fățarnicii, ori voinicii, și cei ce se luptă cu fiară, și alții ca aceștia. Ci nici ereticii, ori schismaticii, ori elinii, sau Iudeii. Aceștia toți, zic, la pricini învinovățitoare, și bisericești nu se primesc spre a prihăni și a pârî pe episcopi, și pe clerici. Iar în pricini de bani, sau alte asemenea ale lor toți au voie a-i pârî.

CANONUL 139

A plăcut, ca de câte ori clericii, se pârăsc, de către pârâșii cu multe vinovății, și dacă de dânșii pentru ceea ce întâi s-a lucrat, nu s-au putut dovedi, spre celelalte după aceasta să nu se primească. [apostolesc: 74; sinod 2: 6; sinod 4: 9, 21; Kartaghen: 8, 27, 138]

TÂLCUIRE

De va spune cineva feluri de vinovății împotriva episcopilor, sau a clericilor, și una din ele cea mai întâi cercetată, nu va putea să o dovedească de adevărată, poruncește canonul acesta, ca nici la celelalte vinovății să se primească unul ca acesta de adevărat.

³⁴⁰Nici pe fiii, și moștenii stăpânilor și slobozitorii acelora, nici pe toți patronii (apărătorii lor).

CANONUL 140

Iar martori să nu se primească spre mărturie, cei ce s-au poruncit ca nici spre pâră să se primească, sau încă și pe cei ce însuși pârâșul din casa sa îi va aduce. Nici să se primească mărturie în vârstă de patrusprezece de ani. [apostolesc: 75; sinod 1: 2; Kartaghen: 8, 27, 38, 68, 138, 139]

TÂLCUIRE

Nu numai pârâșii și prihănitorii clericilor și a ierosiților se cade a fi neprihăniți. Ci și însuși cei ce vor să mărturisească asupra lor, după canonul acesta. Deci câte fețe am zis mai sus, că nu se primesc la pâră, sau prihănirea clericilor, acestea nici spre mărturia cea asupra lor se primesc. Ci nici aceia pe care îi aduce pârâșul de la casa sa (și mai ales supuși fiind), căci sunt sub prepus pentru apropierea. Încă și cei ce nu au trecut peste vârsta de 14 ani, spre mărturie nu se primesc, căci nu au încă minte statornică.

CANONUL 141

A plăcut, ca, dacă cândva ar zice vreun episcop, că oarecare lui singur i-a mărturisit vinovăția sa, și acela tăgăduiește, să nu socotească episcopul că se atinge aceasta de defăimare a sa, căci el singur nu se crede. Iar deși ar zice că pentru boldul conștiinței sale nu voiește pe sineși a se împărtăși cu cel ce tăgăduiește, în câtă vreme cu acel aforisit (despărțit) nu s-ar împărtăși episcopul lui, cu însuși episcopul să nu se împărtășească ceilalți episcopi. Ca mai mult să se păzească episcopul a nu zice împotriva cuiva, ceea ce nu poate a o vădi cu dovezi de la alții. [apostolesc: 32; sinod 1: 5; Antiohia: 6; Sofia: 1; Sardikia: 14; Kartaghen: 11, 37]

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că de ar mărturisi cineva în singurătate vreun păcat al său la vreun episcop, și de ar fi păcatul vrednic de neîmpărtășire și de aforisire, apoi episcopul l-ar fi descoperit, iar cel ce s-a mărturisit auzind aceasta ar tăgădui că i l-a mărturisit. Atunci nu trebuie episcopul a se crede singur. Ci și silit este să se împărtășească cu acela, și să nu o socotească spre a sa ocară, că ceilalți nu-l cred fiind singur. Iar dacă episcopul nu ar vrea să se împărtășească cu cel ce tăgăduiește, pentru sminteala, ce îi face știința sa, muștrându-l, cum că se împărtășește ca când cu cel vrednic de neîmpărtășire și aforisire; în câtă vreme el nu se împărtășește cu cel ce tăgăduiește, nici alți episcopi să se împărtășească cu dânsul. Și aceasta să se facă ca episcopul să se păzească a nu spune vreo învinovățire asupra cuiva, pe care nu poate a o dovedi și la ceilalți prin martori, sau prin altă oarece.

EPISTOLIA 1

trimisă de la tot sinodul cel din Africa către Bonifatie episcopul bisericii Romanilor, prin Faustie episcopul, Filip, și Acel prezbiterul, locțiitorii bisericii Romane.

Fiindcă a plăcut Domnului, ca, pentru cele ce împreună cu noi au lucrat spre sfinții frații noștri, Faustin sinepiscopul, și Simprezbiterii Filip și Acell, nu lui Zosim episcopului celui întru fericita aducere aminte, de la care către noi a adus scrisori și porunci, ci cinstei voastre celei de la Dumnezeu s-au pus în locul aceluia, umilința noastră să scrie spre răspuns, cele ce s-au încheiat cu unirea noastră amânduror părților, datorim a le face arătate [declara] prin scurte cuvinte. Iar nu precum s-au lucrat prin lungi perioade ale actelor și sucituri ale cuvintelor, întru care păzindu-se dragostea, le-am dedus [tras] nu fără mică osteneală a îndoielilor, socotind cele ce ating de lucru, a le pune în cele lucrute [acte]. Că și acela, de ar fi încă în trupul acesta, mai cu bucurie ar fi primit, ceea ce ar fi văzut că mai cu pace s-a încheiat, Domnule Frate. Apiarie prezbiter, pentru a căruia hirotonie, și neîmpărtășire și chemare la judecată sau ivit nu mică sminteală nu numai bisericii celei din Siki, ci și celei din toată Africa, pentru toate, de care s-au fost rătăcit, cerând iertare, s-au așezat iarăși întru împărtășire. Că întâi sinepiscopul nostru Urban al Sikei, pe cât a fost întru ele de îndreptat, fără îndoială s-a îndreptat. Dar fiindcă de pacea și liniștea bisericească nu numai acum, ci și de aici înainte trebuia a se face purtare de grijă, că multe de acest fel au urmat mai înainte, ca din cele asemenea, sau și mai grele, de cele din urmă să ne păzim, mai înainte. A plăcut nouă, ca de la biserica cea din Siki să se scoată prezbiterul Apiarie, păstrându-se adică cinstea trepteii sale. Și luând epistolie, după canoanele oriunde aiurea ar voi și ar putea, să slujească datorinței ce se cuvine prezbiterului, care acestuiași Apiarie prin ale sale scrisori cerând fără de vreo greutate i-au dat voie. Dar mai înainte de a se da pricinii acesteia un sfârșit ca acesta, întru celelalte, pe care le întoarcem cu neîncetate cercetări, cerând însuși cuvântul, ca pentru actele cele bisericești să cerem de la frații noștri Faustin sinepiscopul [conepiscopul], ca să aducă înainte ori și ce ar fi lor poruncit ca să facă împreună cu noi, oarecare adică, sau mia cercetat prin cuvinte fără înscris. Iar noi cerându-le, în scrisul commonitorion ce îl purta la sineși, pe acesta l-au adus înainte. Care citindu-se de noi, s-au alăturat lângă actele cele ce și către voi se aduc prin ei acum. Întru care s-a rânduit cu acestea, patru oarecare de făcut împreună cu noi. Întâi, despre apelațiile episcopilor către iereul bisericii Romanilor. Al doilea, că către Comitat episcopii, așa cum s-ar întâmpla, să nu navigheze [călătorească pe marea]. Al treilea, pentru ca cauzele prezbiterilor, și ale diaconilor să se caute de episcopii cei megieșiți, dacă cu semeție aceștia ar fi lepădați de la împărtășire de ai lor. Al patrulea, pentru Urban episcopul cel de scos de la împărtășire, sau încă chemat Roma, dacă nu va îndrepta cele datornice de îndreptat. Din care toate, (acestea) pentru cea întâi și cea a treia, adică, ca să fie slobod episcopilor a apela la Roma, și cum că cauzele clericilor se sfârșesc înaintea a însuși episcopilor eparhiilor. Acum în anul trecut, iarăși cu ale noastre scrisori trimise acestuiași

Zosim episcopului vrednicului de aducere aminte ne-am sârguit a-i arăta, ca acestea fără de oarecare ocară a lui, să le păzim în puțin, până se va face cercetare decreturilor [hotarelor] sinodului celui din Nikeia. Și acum încă cerem de la a ta sfîntenie, ca în ce chip acestea în Nikeia de părinți s-au făcut și s-au hotărât, așa să faci ca și de noi acestea să se păzească. Și să face să se cerceteze cele ce sunt întru însuși commonitorion acolo la voi. Adică, de s-a prihăni vreun episcop, și episcopii cei împreună adunați ai eparhiei sale ar judeca, și din treapta lui l-ar pogorî pe el, când i s-ar părea că trebuie a apela, și a păzi către preafericitul episcopul bisericilor Romanilor. De va socoti a se asculta el, și ar socoti a fi drept, ca să se reînnoiască judecata, să binevoiască a scrie episcopilor celor ce se află în eparhia cea de lângă hotar și apropiată, ca ei toate cu îngrijire din nou să le cerceteze, și după credința Adevărului să facă încheiere. Iar dacă și cel ce se roagă ca cauza sa să se asculte din început, și cu rugămintea sa ar porni pe episcopul Roman, ca de la însuși coasta [se înțelege cel mai apropiat și mai ales om al său] sa să trimită vreun prezbiter, cu putere, adică, a episcopului, ce ar voi și ce ar judeca. Și de s-ar hotărî cei ce sunt datori de față împreună cu episcopii să judece, care având puterea aceluia de la care s-a trimis, va rămâne pe a sa judecată. Iar de va crede că sunt de ajuns episcopii spre a isprăvi lucrul, va face ceea ce se va părea preaînțeleptului sfatului său. Asemenea pentru prezbiteri, și diaconi, dacă vreun episcop mâniaș, care nu este dator a fi, cu grabă sau cu asprime s-a porni asupra vreunui prezbiter sau diacon al său, și ar voi pe acesta a-l slobozi de la biserica lui. Este a se purta grijă, ca nu cu nedreptate să se osândească, sau să piardă împărțășirea. Deci să aibă putere cel scos ca să vină la cei de lângă hotar, și cauza lui să se asculte, și mai cu sârguință să se cerceteze. Că nu este datorie a nu i se primi ascultarea rugându-se el. Și episcopul acela încă, care ori drept, ori nedrept, l-a scos, cu răbdare va primi a se cerceta lucrul, ca ori să se întărească, ori să se îndrepteze socoteala sa. Acestea adică, până la venirea prea adevăratelor examplelor sinodului celui din Nikea, sau alăturat între acte [lucrări]. Care, dacă acolo, să cuprindă cu chipul cel din însuși Commonitorion, cel arătat nouă prin frații cei trimiși de la apostolescul Scaun, de se păzesc și la voi cu rânduială în Italia, și noi nici cum vom voi a face aducere aminte de unele ca acestea. Sau de nu suntem siliți a răbda, ci credem, că ajutând mila Domnului Dumnezeuului nostru, fiind sfîntenia ta precedent [proestos] al bisericii Romane, nu vom mai suferi de aici frica aceasta. Ci se vor păzi pentru noi cele ce, și negrăind noi, sunt datoare a se păzi cu dragoste frățească, care după înțelepciunea, și dreptatea, pe care cel prea Înalt o a dăruit ție, înțelegi că și noi suntem datori a ne păzi, dacă nu cumva întru alt fel vor fi canoanele sinodului celui din Nikeia. Căci noi prea multe cărți întâmpinând, nicăieri am citit la sinodul din Nikeia în cărțile Romane, după chipul cel din prozisul commonitorion care de acolo s-a trimis. Însă, fiindcă aici nici într-o carte grecească din bisericile răsăritene am putut să găsim acestea unde se zic acesteși hotărâri, că se pot afla încă și autenticele [originale], pe care mai mult le dorim ca să se aducă la noi. Pentru aceea și rugăm pe a ta cucernicie, ca să scrii și însuși și încă să rogi pe iereii părților acelora, adică pe ai bisericii celei din Antiohia, și ai celei din Alexandria, și a celei din Constantinopol, și altora încă, ca să se înfățișeze sfînteniei tale, ca de

la voi să vină și la noi canoanele sfinților părinți cele hotărâte în Nikeia, fiindcă sfințenia ta mai cu deosebire cu ajutorul Domnului aduni facerea de bine aceasta pentru toate apusenestile biserici. Că cine se îndoiește că Exemplarele [copiile cele întocmai] sinodului celui în Nikeia adunat, sunt în cele Grecești, care de la așa osebite locuri, și de la vestite biserici Grecești adunându-se și alăturându-se se unesc? Care până când se va face, cele în mai sus zisul commonitorion cel adus la noi pentru episcopii cei apelați [pârâți] la Iereul bisericii Romane, și pentru pricinile clericilor cele ce sunt datorii a se încheia de episcopii ai însuși eparhiilor lor, noi mărturisim, că le vom păzi până la întărire, și credem, că fericirea voastră, vrând Dumnezeu, va ajuta nouă la aceasta. Iar celelalte lucrute și adeverite în sinodul nostru, fiindcă frații noștri cei mai sus ziși Faustin sinepiscopul, Filip, și Acell prezbiterii, le aduc cu sineși, de veți binevoi, cunoscute le vor face sfințeniei tale. Și au subscris. Domnul nostru să te păstreze nouă la prea mulți ani, prea fericite Frate. Asemenea au subscris, Alipie, Augustin, Possidie, Marin, și ceilalți episcopi.

EPISTOLIA 2

a sinodului din Africa către Papa Kelestin

Ne rugăm (lui Dumnezeu), că în ce chip sfințenia ta a arătat bucuria voastră pentru venirea lui Apiarie, trimițând scrisori prin Simprezbiterul nostru Leon, așa și noi asemenea cu bucurie le-am trimis scrisorile acestea pentru curățirea acestuiași. Căci era adică și a noastră și a voastră dorință mai asigurată [întărită], și nici se părea ea de a fi cu plecare în folosul lui mai înainte de ce s-ar fi cercetat, sau ca despre un lucru auzit [nu am gândit a ajunge treaba așa]. Deci venind către noi Preasfințitul fratele și sinepiscopul nostru Faustin, am adunat sinod, și am crezut că pentru aceasta este trimis el cu acela, că precum acesta prin a sa silință s-a făcut prezbiter, și acum prin a aceluiași lucrare să poată a se curăți din atâtea învinovățiri ce de cei din Tavrakine s-au pus asupra-i. A căruia necuviințele cele atât de multe și așa de prea mari, alegând mulțimea sinodului nostru, au aflat, că a sus zisului (Faustin) mai vârtos protecție a fost, decât judecată, și mai vârtos apărarea ce cu sânguință a biruit, decât dreptatea potrivită unui cercetător. Că mai întâi tare a stăut împotriva a tot sinodului feluri de ocări punând asupra-i, ca cum apărând privilegiile bisericii Romane. Și vrând ca acela să se primească de noi la Împărtășire, pe care Sfințenia ta primindu-l întru împărtășire, i-ai crezut apelația [pâra], pe care el n-a putut-o dovedi. Însă mai puțin pentru dânsul s-a făcut aceasta, care încă din citirea celor lucrute mai mult vei cunoaște. Că ostenicioasă judecată de trei zile s-a făcut; până când felurile de prihăniri cele puse asupra lui sfârâmându-ne le cercetam, Dumnezeu drept Judecător fiind, cel tare și îndelung răbdător, pe lungirile sinepiscopului nostru Faustin, și încurcăturile acestuiași Apiarie, cu care se semețea pe nelegiuitele răutățile sale a le acoperi, cu mare scurtime le-au tăiat. Urâta și prea puturoasa împietrire stricându-se, și nerușinarea tăgăduirii, prin care voia a confunda pe noroiul atâtor desmierdări. Iar Dumnezeul nostru strâmtorând cunoștința lui, și păcatele cele în inimă ascunse, ca în noroiul

crimenilor, fiind acum osândite, publicându-le înaintea tuturor oamenilor, s-au aruncat de năprasnă vicleanul tăgăduitor spre mărturisirea tuturor vinovaților celor puse asupra-i. Și abia oarecând de voie s-a vădit însuși pe sineși, pentru toate ocările cele de necrezut, și asemenea pe însăși nădejdea noastră, căreia l-am și încredințat, dorind ca din întinăciunile cele așa de rușine să poată a se curăți, o au întors în suspinuri, de nu că pe întristarea aceasta a noastră o singură mângâiere o au potolit, căci și pe noi de osteneala neîncetatului plâns ne-a litrolisit, și pentru ranele sale cătuși de cât vindecare, deși fără de voie, și de conștiința sa în sineși luptându-se, mărturisind, mai înainte s-a vădit, Domnule Frate. Mai întâi împlinind datori cuvenitei închinăciuni, vă rugăm, ca de acum înainte pe cei ce vin de aici către auzurile voastre, să nu-i primiți cu lesnire. Nici pe cei de noi depărtați de la împărtășire, să voiți a-i primi de acum la împărtășire. Fiindcă s-a hotărât aceasta și în sinodul din Nikeia lesne va afla sfîntenia ta. Că dacă și pentru cei mai de jos clerici, și pentru mireni se vede acolo că se păzește, cu cât mai mult aceasta pentru episcopi voiește a se păzi? Deci cei ce în eparhia lor s-au depărtat de la împărtășire, să nu se vadă că de a ta sfîntenie, cu sânguință, și cum nu se cade, se așează întru împărtășire. Și pribegirile încă cele fără rușine, ale prezbiterilor, și ale următorilor clerici, precum se cade ție, le va goni sfîntenia ta. Fiindcă, nu prin oarecare hotărâre a părinților s-a oprit aceasta de la biserica cea din Africa. Și hotărârile sinodului celui din Nikeia, ori pe clericii treptei celei mai josite, ori pe însuși episcopii, i-au trimis neiertat la mitropolii lor. Că înțelepțește și cu dreptate au știut, că ori ce fel de pricini s-ar naște, acestea sunt datoare în locurile lor să ia sfârșit. Că nici unei (eparhii) au socotit că lipsește Darul Sfântului Duh, prin care dar, dreptatea și se vede înțelepțește, și se ține cu statornicie de iereii lui Hristos. Mai ales, că fiecăruia i s-a iertat, că dacă pentru judecata cercetătorilor i s-ar părea lui a avea dreptate, către sinoadele aceleiași eparhii, sau încă și către ecumenicul sinod să apelarisească. Dar cine este, care va crede, că Dumnezeuul nostru poate a insufla dreptatea judecății, numai în unul, iar iereilor celor nenumărați adunați la sinod o ar tăgădui? Și cum oare va fi adevărată judecata aceasta de peste mare, către care persoanele cele de nevoie a martorilor, ori pentru neputința firii, ori pentru multe alte împiedicări nu pot a se aduce? Că pentru a se trimite, pe oarecare, ca cum de la coasta [cel mai întâi și mai ales om al său] sfînteniei tale, nici într-un sinod al părinților aflăm că s-a hotărât. Fiindcă, (așezământul) cel ce de demult prin aceștia Faustin sinepiscopul nostru, s-a trimis, de acolo ca cum din partea sinodului din Nikeia, în cele mai adevărate prescrieri a celui din Nikeia, pe care le-am primit de la preasfântul Kiril al bisericii Alexandrenilor sinepiscopul nostru, și de la vrednicul de cinste Attikus episcopul Constantinopolului trimise din cele autentice (scoase). Care încă mai înainte de aceasta, prin Inokentie prezbiterul, și Marcel ipodiaconul, prin care s-au adus de la aceia, de noi s-au trimis vrednicului de cinstita aducere aminte episcopului Bonifatie, celuia ce a fost înaintea voastră. Nimic de acest fel am putut afla. Deci clericii executori, cerând de la voi oarecare, să nu voiți a-i trimite (aici), nici a da voie, ca să socotim că se introduce mândria cea fumuroasă a lumii în biserica lui Hristos, care pe lumina simplității și pe ziua umilinței, o aduce celor

ce doresc a vedea pe Dumnezeu. Că vrednicul de plâns Apiarie acum de fratele nostru Faustin, după ale lui nelegiuite răutăți, scoțându-se din biserica lui Hristos suntem fără de grijă, că de acest lucru cu cercarea și punerea la cale a sfințeniei tale, păzindu-se frățesca dragoste, mai mult Africa nicidecum va suferi.

Subscrierea (sau iscălitura). Dumnezeuul nostru pe sfințenia voastră să o păzească, într-un lung timp. Care se roagă pentru noi, Domnul Frate.

TÂLCUIRE

Pricina amândurora epistoliilor acestora, a statut oarecare prezbiter al Sikkei, anume Apiarie. Deci pe scurt și cuprinzător le vom tâlcui, însă după înțelegere numai, iar nu cu deamăruntul, ca să scăpăm de multa voroavă. Se vede dar că pricina acestui Apiarie, oarecum iconomicește a urmat, ca de către sinodul acesta să se vădească mândrele născociri, ce vrea să afle papii Romani. Nepăcătuirea, zic, monarhia, răsunata Apelarisire, și peste acestea neadevărul, și stricare, pe care de atunci s-au apucat să o facă apusenii în cărțile sfințitelor sinoade, și a părinților celor din parte, și dimpotrivă, nemincinoșita păzire a acestorași cărți în cele grecești, și răsăritenești. Care toate cu dovadă se arată din aceste două epistoliile ale sinodului acestuia. Și ca să începem de al cea dintâi. Apiarie prezbiterul acesta fiind la episcopia cea din Siki a Africii, și pentru vinovății canonicești ce a făcut mărturisindu-se sinodicește, s-a deosebit de la împărtășirea simprezbiterilor lui, și a episcopilor, și a clericilor. Iar ducându-se la Roma de două ori, și în timpul lui Zosim, și în al lui Kelestin, s-a primit la împărtășire de dânșii, și nu numai aceasta, ci și cu cărți recomanditoare merindindu-se de dânșii, s-a întors la Africa împreună cu Faustin episcopul, locțiitor al acestor Papi. Care, cu toate că și-a pus toate puterile ca să dezvinovătească pe Apiarie de vinovățiile cele ce ziceau asupra lui, apărător mai mult, decât judecători, și izbăvitori, decât cercetător făcându-se, în deșert s-a ostenit. Că Apiarie de știința sa muștrându-se, a mărturisit arătat, cum că cu adevărat a fost vinovat în vinovățiile cu care se prihănise. Precum aceasta se arată din epistolia aceasta a 2-a către Kelestin. Și iată nepăcătuirea Papei că se vede muștrată și înfruntată. Că doi Papi, și locțiitorul lor trei, cu cel neîmpărtășit s-a arătat împreună împărtășindu-se fără de lege, și prin urmare, păcătuind. Muștră sinodul acesta pe Papa Kelestin zicând, nimeni va crede, că, unui singur episcop, adică celui al Romei, poate Dumnezeu a-i da toată dreptatea, și nu atâtor episcopi ce se vor aduna la sinod. „Nimeni este, care va crede, că unuia oricui poate Dumnezeuul nostru a-i insufla dreptatea, iar despre cei nenumărați ce nenumărați ierei adunați la sinod, să o tăgăduiască. Și iată monarhia Papei se prăpăstuiește. Dă carte commotorion, adică poruncitoare lui Faustin locțiitorului său, Papa Zosim, într-un care scrie pe canonul al cincilea al sinodului Sardikiei care rânduiește, că de se va pârî vreun episcop, și îl vor judeca episcopii eparhiei, acesta să apelarisească (să cheme) judecata sa la Papa Romei, care să trimită judecători de la coasta sa, ca să judece pe episcopul. Asemeni scrie și pe cel al 14-lea al acestuiași Sardicesc

sinod care rânduiește, ca prezbiterii, și diaconii, cei aforisiți (deosebiți) de vreun iute și mânios episcop, să aibă voie a merge să se judece la megieșiții episcopi. Și pe amândouă canoanele acestea le scrie deasupra și mincinos le numește, a întâiului sinodului celui din Nikeia. Ci sinodul acesta, și întocmai prescrierile canoanelor, ce le-au adus mai întâi Kekilian, și cu cele Autentice și prea adevărate copiile ale acestorași canoane ale sinodului din Nikeia, ce i s-au trimis în urmă, atât de la Aticos la Constantinopol, cât și de la Kirill al Alexandriei, prin Inokentie prezbiterul, și Marcell ipodiaconul (prin care acesteși s-au trimis și lui Bonifatie al Romei de același sinod) alăturând pe aceste două canoane, și aflând că nimic de acest fel rânduiesc canoanele sinodului celui din Nikeia, cu dovadă au arătat că minte Zosim. Și prin urmare că este minciuno-plăsmuită apelarisirea cea de dânsul cerută, a episcopilor celor ce nu sunt supuși lui și a prezbiterilor, și a diaconilor. Pentru care și pe apelarisirea aceasta către Papa Romei, desăvârșit să o oboare pentru timpul viitor, nu numai înadins a așezat pentru aceasta pe canonul 36 și pe cel 134. Ci încă și lui Kelestin poruncitor îi scrie. „Deci clerici scoși dintre noi, de vor cere oarecare, să nu voiți a-i trimite, nici a le da loc. Ca să nu socotim că bați pe mândria cea fumuroasă a lumii în biserica lui Hristos, care pe lumina simplității și pe ziua umilinței o aduce celor ce doresc a vedea pe Dumnezeu.” Și iarăși. „Pe cei ce vin acolo de aici să nu-i primiți lesne, nici pe cei de noi depărtați de la împărtășire, de acum să voiți a-i primi la împărtășire.” Dar și pentru Apiarie scrie, de voiește papa să-l desvinovățească, că, Africa de aceea aceasta nu o mai suferă. Ci poate ca pe un lucru fără de lege îl va defăima. Și nu numai aceasta. Ci și stricători ai cărților i-a arătat sinodul acesta pe apuseni, iar pe răsăriteni Adevărați. Că în epistolia aceasta către Bonifatie, acestea zice: „Că cine se îndoiește că exemplarele cele prea adevărate nu sunt în cele grecești, ale sinodului celui adunat în Nikeia? Care din așa osebite locuri, și vestiți Greci, fiind aduse la noi, și alăturându-se se unesc.”

ÎNCEPUTUL CANOANELOR SFINȚILOR PĂRINȚI CELOR DIN PARTE

PROLEGOMENA PENTRU SFÂNTUL DIONISIE AL ALEXANDRIEI

Cel întru sfinți părintele nostru Dionisie, a fost ucenic al lui Origen, fiind mai înainte prezbiter al bisericii celei din Alexandria, iar pe la anul de la Hristos 232 luând învățătura catehisirilor. Apoi în anul 247 s-a așezat episcop al Alexandriei, moștenind pe Iraklie, care fusese treisprezece ani arhiepiscop al Alexandriei, iar în vremea goanei ce făcea Dekie creștinilor, prinzându-se de Ostași, s-a adus la Tapsiri, care este o cetățuie, aflându-se între Alexandria și între Kanovie după Lexiconul lui Baudrant. Iar la anul 257 în timpul gonitorului Valerian, stând înaintea ighemonului Emilian, și mărturisind buna mărturisire a credinței de trei ori fericitul, se izgonește la Kefro, cetate a Libiei preapustie. Iar după trei ani, chemându-se iarăși de la izgonire la Alexandria, la începutul împărăției lui Galiin, fiului lui Valerie, care la început s-a arătat mai blând către creștini, cu toată puterea sa s-a nevoit de trei ori fericitul să întoarcă pe eretici, și să unească, dezbinările cele ce atunci se făcuseră în biserică, de către Navatieni, și să împace pe Ștefan episcopul Romei, și pe Ciprian al Karhidonului, care se prigonea între sine, de se cade a se Boteza ereticii, și schismaticii, întorcându-se la dreapta slăvire, ori de nu se cade. (Și cu toate că cu Ciprian era de o socoteală, care vrea ca din nou să se boteze unii ca aceștia, precum zice Ieronim, în catalogul bisericestilor conscriitori, pentru care vezi la prolegomena canonului sinodului din Karhidon.) și s-au luptat bărbătește și împotriva lui Savelie, și cu înțeleptele sale vorbiri a înduplecat pe Miașii, cei numiți așa de la Nepotos (pentru care vezi prolegomena sinodului 2). Ca să se lepede de socotelile lor cele de rea slăvire. Iar în anul 265 rugat fiind ca să meargă la sinodul ce se adunase în Antiohia împotriva lui Pavel Samosateul, a merge dar cu trupul n-au putut pentru bătrânețe și pentru slăbiciune, iar prin epistolie a arătat dreptslăvitoarea socoteala credinței, și pe Samosateul prin zece răspunsuri îl mustră. Iar în anul acesta, care era al doisprezecelea al împărăției lui Galin, s-a mutat către Domnul, după ce 17 ani a arhiepiscopit în Alexandria; iar pe lângă alte ale lui Konscrieri [alcătuiri], a scris și pe această canonică epistolie în anul 260 după Milie Istoricul (în tomul 2 al sinodalelor) și o a trimis către oarecare Vasilid episcopul Parohiilor Pentapoliei, după Evsevie Istoricul (cartea 7 cap 26). Care este despărțită în patru canoane și întărită, hotărât adică de canonul întâi al sinodului 4 iar hotărât de cel al 2-lea al celui ecumenic al 6-lea. Se află însă aceasta în tomul 2 al Pandektelor, și în tomul întâi al sinodalelor³⁴¹.

³⁴¹Pe Dumnezeiescul Dionisie acesta, marele Vasilie îl numește canonicesc, în întâiul canonul său. Acest sfânt părinte mai întâi se vede că a așezat temeliile dogmei unirii celei după Ipostas a amânduror firilor lui Hristos. Că zice în al 10-lea Răspuns către Samosateul: „Acesta s-a făcut mie spre Dumnezeu și Domnul Iisus cel unul fiind Cuvânt, un Ipostas fiind, și o față, unde asupra acestora temelii, Dumnezeiescul Kiril în urmă și sinodul al 3-lea ecumenic, a zidit dogma cea mare a unirii celei după Ipostas.

CANOANELE CELE 4 ALE CELUI ÎNTRU SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU DIONISIE ARHIEPISCOPULUI ALEXANDRIEI ȘI MĂRTURISITORULUI TÂLCUITE, ÎNTRU CARE SE DESPARTE EPISTOLIA CEA CANONICEASCĂ CĂTRE EPISCOPUL VASILID

CANONUL 1

Ai scris mie (epistolie) preacredinciosule și preaînțelepte fiule, întrebând în ce ceas trebuie a lăsa ajunarea la ziua Paștilor. Că unii din frați zici, că zic. Că trebuie a face aceasta către cântatul cocoșilor. Iar unii că se cade de cu seară. Că frații cei ce-s în Roma, precum zic, așteaptă cocoșul. Iar pentru cei ce-s aici, ziceai că mai întreabă. Deci hotar exact [scumpătătit] cauți a se pune, și ceas cu totul măsurat. Care lucru este și greu, și greșit. Căci cum că după timpul Învierii Domnului nostru trebuie a se începe sărbătoarea, și veselia, însă până la acel timp smerind pe suflete cu ajunări, se va mărturisi de către toți asemenea. Dar ai formăluit prin cele ce ai scris mie foarte sănătos înțelegând și din dumnezeieștii evangheliști. Cum că nimic se vede arătat cu scumpătate întru dânșii, pentru ceasul întru care a Înviat. Că cu deosebire cu adevărat au scris evangheliștii pe cei ce au venit la mormânt după schimbate timpuri, și toți au zis că au aflat pe Domnul Înviat. „Și, în seara sâmbetelor” [Matei 28, 1], precum a zis Matei. Și „de dimineată încă fiind întunerice” [Ioan 20, 1], precum scrie Ioan. Și „în adâncă dimineată” [Luca 24, 1], precum Luca. Și „foarte de dimineată răsărind Soarele” [Marcu 16: 2], precum Marcu. Și când cu adevărat a Înviat, luminat nu au hotărât nici unul. Iar cum că în seara sâmbetelor care lumina spre cea întâi a sâmbetelor ar trebui să spunem ce însemna pentru ei „cea întâi a sâmbetelor”, până la răsăritul soarelui acelei întâi a sâmbetelor, se mărturisește aceasta că cei ce veneau la mormânt, nu l-au mai aflat zăcând (în mormânt). Și nici să prepunem [presupunem] că se deosebesc, nici că se împotrivesc evangheliștii între sineși. Ci deși se va părea a fi oarecare mică nepotrivire pentru ceea ce se caută, dacă toți conglăsuindu-se că în Noaptea aceea au răsărit lumina lumii Domnul nostru, pentru ceas se deosebesc. Ci noi cu bună cunoștință pe cele zise, și cu credință să ne sârguim a le potrivi. Deci cea zisă de Matei, așa este. „În seara sâmbetelor, în ceea ce lumina spre una a sâmbetelor a venit Maria Magdalena, și cealaltă Marie ca să vadă mormântul. Și iată cutremur mare s-a făcut. Că îngerul Domnului pogorându-se din cer, și venind a prăvălit piatra de pe ușă și a șezut deasupra ei. Iar fața lui era ca fulgerul, și îmbrăcămintea lui albă ca zăpada. Și de frica lui s-au cutremurat cei ce păzeau, și s-au făcut ca niște morți. Iar îngerul răspunzând a zis femeilor: „Nu vă temeți voi. Că știu că pe Iisus cel Răstignit căutați, nu este aici. S-a sculat, precum a zis” [Matei 28, 1]. Iar pe zicerea aceasta, seara. Unii adică voiesc a o socoti după Obștimea [comunitatea] graiului, că pe seara sâmbetelor o însemnează. Iar alții mai înțelepțește înțelegând, nu aceasta, ci zic că ar fi noapte adâncă. Întârziere și timp lung însemnând seara. Și cum că noaptea zice, și nu seara, a adăugat, care lumina

spre cea întâi a sâmbetelor. „Și (femeile) au venit, nu încă precum ceilalți zic aducând aromatele (miresmele), ci ca să vadă mormântul, și au aflat că cutremur se făcuse, și pe înger șezând pe piatră, și au auzit de la el, nu este aici, s-a sculat”. Asemeni Ioan: „Întru una a sâmbetelor, zice, Maria Magdalena dimineța încă fiind întuneric la mormânt, și a văzut piatra luată de pe mormânt” [Ioan 20, 1]. Însă la acesta, încă fiind întuneric au venit la mormânt. Iar Luca zice: „sâmbăta s-a odihnit după Poruncă, iar întru una a sâmbetelor la mânecare adâncă au venit (femeile) la mormânt, aducând miresmele cele ce gătiseră” [Luca 23: 36; 24: 1]. Și au aflat piatra răsturnată de pe mormânt. Mânecarea cea adâncă, poate înfățișează pe zorile cele ce mai înainte se ivesc ale dimineții celei uneia a sâmbetelor. Pentru că trecuse acum desăvârșit cu noaptea cea împreună cu dânsa toată sâmbăta, și că altă zi se începe, când au venit aducând ele aromatele, și mirurile. Drept aceea arătat este că înviase cu mult mai înainte. Acestuia urmează și Marcu zicând: „Au cumpărat miresme, ca să mergă să-L ungă pe El, și foarte de dimineță întru una din sâmbete, au venit la mormânt, răsărind soarele” [Marcu 16, 1]. Că, „foarte dimineță”, și acesta a zis. Care este asemeni, cu „mânecare adâncă”. Și a adăugat, „răsărind soarele”. Că pornirea, și calea lor arătat este că la mânecare adâncă, și foarte dimineță s-a început, s-au întârziat însă pe cale, și la mormânt petrecând până la răsărirea soarelui. Și zice și atunci acestora tânărul cel în veșminte albe, s-a sculat, nu este aici. Deci acestea așa fiind, aceasta cu hotărâre zicem celor ce cercetează cu scumpătate, în care ceas, sau și în ce jumătate de ceas, sau pătrime de ceas, s-ar potrivi a se începe bucuria cea pentru învierea din morți a Domnului nostru. Pe cei ce foarte se grăbesc, și pe la miezul nopții isprăvesc, ca pe niște leneși și neînfrânați îi prihănim, ca pe unii ce pentru puțin mai înainte strică drumul, că zice un înțelept bărbat: „Nu este puțin în viață răul cel mai mic.” Iar pe cei ce se mai înfrânează și mai rabdă mai mult, și până la a patra pază îngăduiesc, în care și celor ce navigau [corabie] s-au arătat Mântuitorul nostru umblând pe marea, îi primim ca pe niște generoși [viteji] și iubitori de osteneală. Iar pe cei între (de mijloc), care s-au odihnit, cum s-au pornit, sau cum au putut, să nu îi prea supărăm, fiindcă poate nici în cele șase zile ale ajunurilor toți îngăduiesc de o potrivă. Ci alții și pe toate le adaugă, nehrăniți petrecând. Iar alții două. Iar alții trei. Iar alții patru. Și alții nici una. Și celor ce foarte au petrecut întru prelungiri, apoi, au obosit, și nu mai ce n-au leșinat, li se dă iertare de mai grabnică gustare. Iar dacă oarecare, nu că doară mia întinzându-se, ci nici ajunând, sau și desfătându-se, în cele patru trecute, apoi ajungând la cele din urmă, și singure două zile, pe acestea petrecându-le, pe vineri și pe sâmbătă, socotesc că fac vreun mare și strălucit lucru, de vor rămâne până la zori. Nu socotesc că au făcut pe nevoința cea întocmai, cu cei ce s-au nevoit mai înainte în cele mai multe zile. Acestea precum cuget, sfătuind am scris despre acestea.

TÂLCUIRE

Se vede că a întrebat Dumnezeiescul Vasilid, pe fericitul acesta Dionisie ca în

scris să-i arate chiar ceasul, întru care a Înviat Mântuitorul Hristos. Și când se cade a se începe bucuria Învierii Domnului, și stricare postului. Că precum se vede din epistolie aceasta, aveau creștinii oarecare împerechere între dânșii pentru aceasta. Și unii ziceau că trebuie a se începe bucuria sărbătorii, și dezlegarea postului, de cu seară, care erau cei ce se aflau în Alexandria. Alții iarăși, cum că la cântatul cocoșilor, care erau la Roma. Pentru aceasta dar au cerut adevărul lucrului, ca de toți într-un chip să se urmeze. La care întrebare răspunzând sfințitul părinte zice, cum că ceasul cel adevărat al învierii este cu anevoie și de greșală a se hotărî. Că (zice) cum că trebuie a se începe bucuria sărbătorii, și stricarea postului după Învierea lui Hristos, aceasta se propovăduiește și se mărturisește de toți într-un glas. Iar în ce ceas a Înviat, aceasta este nedumerită. Fiindcă și dumnezeieștii evangheliști au arătat numai pe cei ce în osebite vremi au venit la mormânt, și au zis, că toți au aflat pe Domnul Înviat. Dar n-au însemnat și ceasul cu scumpătate. Iar cum că cei ce au venit la mormânt, după sâmbătă despre ziua duminicii, nu au aflat pe Domnul în mormânt, aceasta o mărturisesc toți, și nici o deosebire, sau împotrivire, nu trebuie să prepunem, că este între dânșii. Însă măcar că întrebarea este prea mică, dacă adică dumnezeieștii evangheliști conglăsându-se, cum că în aceași noapte a duminicii au răsărit din mormânt Lumina lumii, Domnul, se oselesc numai pentru ceasul Învierii. Ci noi, zice sfântul, și această prea mică o vom îndrepta. Adică vom afla conglăsuiți și la aceasta pe dumnezeieștii evangheliști, dacă cu bună cunoștință vom potrivi pe dumnezeieștile ziceri. Că toate cele ce zic Evangheliștii în pricina aceasta, una și aceeași însemnează. Căci arată, că după ce au trecut sâmbăta, și toată noaptea sâmbetei, și când au început zorile duminicii, au venit muierile, și au adus aromatele. Iar că mai înainte de a merge ele, este arătat că Domnul era Înviat. Deci, zice sfântul, celor ce cu scumpătate cercetează în ce ceas al nopții, sau în care jumătate de ceas, sau și pătrime de ceas, trebuie a începe bucuria Învierii Domnului, și stricarea postului, aceasta cu hotărâre zicem. Că pe cei ce prea se grăbesc, și mai înainte de miezul nopții strică postul, pe aceștia ca pe niște mici de suflet și lacomi îi prihănim. Căci pentru puțină vreme ce au să sufere postiți, strică mai înainte de vreme calea postului care o au făcut. Fiindcă zice un înțelept, că și cel prea mic lucru, ce se face în viața aceasta, nu este prea mic (căci de va fi bun, naște mari plăți. Și de va fi rău, naște mari pedepse în viața cealaltă). Iar pe cei ce din potrivă, zăbovesc și îngăduiesc postiți până la a patra strajă de noapte, adică până duminică dimineața. Pe aceștia ca pe niște viteji îi laudăm. Iar celor ce între miezul nopții și între dimineața au stricat postul precum au putut, nu le facem multă supărare. Fiindcă nici pe cele șase zile ale săptămânii celei mari (adică, a patimilor) le postesc toți deopotrivă. Ci unii pe toate le petrec nemâncând, alții două, alții trei, alții patru, alții nici una. Pentru aceasta, celor ce de aici au obosit, și mai au leșinat de post, li se dă iertare pentru mai grabnica dezlegarea postului. Iar cei ce nu numai n-au petrecut nemâncând nici întru o zi a sâmbetei mai, ci nici au postit cu mâncare uscată, și singuratică, ci mai vârtos și s-au desfătat în cele patru (zile). Apoi întru singure acele două, în vinerea cea mare, și în sâmbăta cea mare, petrecând nemâncați, socotesc că ceva mare și strălucită ispravă fac, de vor rămâne postiți

până dimineața duminicii. Aceștia, zic, socotesc că nu au suferit aceeași dosădire cu cei ce au postit pe cele patru zile întregi.

CANONUL 2

Iar pentru muierile cele ce au Rânduri, de s-ar cuveni ele așa aflându-se să intre în biserica lui Dumnezeu, socotesc că și a întreba este de prisos. Căci socotesc, că nici ele fiind credincioase, și evlavioase, ar îndrăzni aflându-se așa, ori a se apropia la Masa ce sfântă, ori a se atinge de Trupul, și de Sângele lui Hristos. Că nici ceea ce avea curgerea cea de doisprezece ani s-a atins de El spre vindecare, ci de singure poalele Lui. Că a se ruga oricum ar fi cineva, și a-și aduce aminte de Stăpânul cum s-ar afla, și a se ruga să dobândească ajutor, este lucru neprihănit. Iar la sfintele sfinților, cel ce nu-i cu totul curat și cu sufletul, și cu trupul, se va opri de a se apropia.

TÂLCUIRE

Întrebat fiind sfântul și pentru aceasta, de se cade, adică muierile fiind în curgerea cea după luni, a intra în biserica lui Dumnezeu? Nu găsește de cuviință³⁴².

CANONUL 3

Ci și cei însurați sunt datori a-și fi loruși de ajuns judecători. Căci cum că este lucru cuviincios a se depărta unul de altul cu împreună voință la o vreme. Ca să se zăbovească în rugăciune, și iarăși să se împreuneze, au auzit pe Pavel că scrie.

TÂLCUIRE

Și de aceasta întrebându-se sfântul, răspunde, că la aceasta singuri să-și fie judecători. Fiind lucru drept și cuviincios, după fericitul Pavel, când se îndeletnicesc în rugăciune și în post³⁴³, a se depărta de trupeasca împreunare, însă

³⁴²Fiindcă unii pun înainte și zic, că acestea sunt pândiri [observații] iudaicești, și că legea darului nu pedepsește greșalele cele firești, răspundem: 1. Că pricina aceasta se înțelege că o ar fi luat sfântul părinte din Așezământul sfinților apostoli, unde se zice, că muierile cele ce sunt întru curgerea sângelui, se socotesc pe sineși necurate; și că în zilele curgerii lor, sunt spurcate, și lipsite de darul Preasfântului Duh. Pentru aceea nici a se ruga voiau, nici carte dumnezeiască a citi, încă nici a asculta. Pentru aceea ca să surpe acest prepus, au zis acolo multe apostolii, între care și acestea: „Că de socotești o muiere, că în cele șapte zile când te afli întru curgerea sângelui, că ești spurcată și lipsită de darul Sfântului Duh, apoi de năprasnă săvârșindu-te, și lipsită fiind de Sfântul Duh, și că te vei duce lipsită de nădejdea cea către Dumnezeu”. Și iarăși: „Deci tu, o muiere, precum zici, dacă te afli în zilele curgerii sângelui lipsită de Sfântul Duh, de cel necurat te-ai umplut. Că nerugându-te, nici citind, și nevrând pe necuratul îl vei chema (cartea 6 cap 26 din apostoleștile așezământuri). Pentru aceasta, depărtează-te de zadarnicile cuvinte, o muiere, și să fii aducându-ți aminte totdeauna de Dumnezeu, care te-a zidit pe tine, și roagă-te lui și celelalte”; vezi dar că dumnezeieștii apostoli iartă unor muieri ca acesta numai a se ruga, și a-și aduce aminte de Dumnezeu, precum acestea amândouă anume le cuprinde și canonul acesta, al sfântului Dionisie. Fără a le ierta însă și a se împărtăși, sau a intra în biserică.

³⁴³S-ar putea nedumeri cineva. Fiindcă apostolul zice: Neîncetat și pururea rugați-vă. Iar cei însoțiți trebuie a se depărta de împreunare trupească în vremea rugăciunii, după însuși Pavel, și după canonul

cu învoirea amânduror, ca nu vrăjmașul să ispitească pe o parte, și aceea să fie pricină de vătămare celeilalte. Că biruindu-se o parte de poftă, și cealaltă ne iertându-i a o împlini, poate să se întâmple să cadă în păcat cu alta străină.

CANONUL 4

Iar celor ce dintre voi li se face scurgere noaptea fără de voie, și aceștia să urmeze conștiinței lor, și pe sineși, de se îndoiește pentru aceasta, sau de nu, ei-și să își ia aminte. Ca și la mâncări: „Cel ce se îndoiește, zice, de va mânca se osândește” [Romani 14: 23]. Și întru acestea fie cu bună conștiință, și bine cutezători, după a sa aducere aminte, tot cel ce se apropie de Dumnezeu. Acestea tu adică cinstind pe noi (că nu-ți sunt neștiute iubitele) întrebările le-ai adus către noi, de o cugetare pe noi, în ce chip cu adevărat suntem, și de hotărâre cu sineți formăluindu-ne. Iar eu, nu ca învățător, ci ca cu toată simplitatea fiind cuviincios lucru noi unii cu alții a vorbi, în obște gândul meu l-am dat. Pe care mai judecându-l și tu, preaînțelepte fiule al meu, ceea ce ți s-ar părea drept, și mai bun, și de este așa, vei cerca, vei mai scrie pentru acestea. Mă rog (lui Dumnezeu) să fi sănătos iubite fiule în pace liturghisind Domnului.

TÂLCUIRE

Întru acest canon vorbește sfântul pentru nevruta scurgere, sau mai de obște numită ispitire în vis, și zice, că aceștia să pună judecători pe însăși știința (cugetul) lor. Că de li s-au întâmplat aceasta, fără de vreo nălucire rea, și gând împătimit, și fără multă mâncare și băutură, ci singură firea, din sineși ca pe o prisosință o a lepădat, nu se opresc de la dumnezeiasca Împărtășire. Iar de s-au întâmplat din pricinile de mai sus, să se oprească, nefiind curați, pentru reaua aducere aminte, și nălucirea, care le-a spurcat gândul. Că unii ca aceștia nici sunt cu cuget curat, și prin urmare nici bine cutezători pentru reaua aducere aminte, și nălucirea. Drept aceea ca unii ce se îndoiesc, și se vădesc de știință, cum pot a se apropia la Dumnezeu, și la Tainele lui? Că de se vor apropia așa îndoindu-se, mai mult se osâdesc, și nu se sfîntesc.

acesta, apoi totdeauna trebuie a se înfrâna, și niciodată a se împreuna? Ci pe nedumerirea aceasta o dezleagă prea destul canonul 5 și canonul 13 ale sfântului Timotei al Alexandriei zicând, că vremea de rugă se înțelege de apostolul, când se face adunare, și Dumnezeiasca Liturghie, care atunci se săvârșea mai de multe ori sâmbăta, și duminica, în care zile se cere de la cei însoțiți să se înfrâneze, ca să se împărtășească cu Dumnezeieștile Taine. Drept aceea și canonul acesta al sfântului Dionisie fiecărui înțelept ascultător, îi dă a înțelege, că deadreptul se întinde către Vasilid care l-a întrebat, de trebuie a se depărta de la împreunare trupească cei însoțiți, când vor să se împărtășească cu dumnezeieștile Taine. Că răspunde, cum, că la aceasta îndestulați judecători trebuie a fi singuri ei. Cum că adică, trebuie a se înfrâna în vremea împărtășirii. Măcar că așa (nu știu cum) n-au tâlcuit pe canonul acesta Zonara, și Valsamon, rugăciune înțelegând mai osârdnică, care trebuie a se face cu pătimire rea și lacrimi. Ci însemnează, că pe lângă rugăciune, apostolul adaugă, că cei însoțiți trebuie a se înfrâna despre împreunare, și în vremea de post, a celui rânduie adică de biserică. (Și vezi pentru aceasta, la subînsemnarea 2 a apostolescului canon 69.)

PROLEGOMENA

PENTRU SFÂNTUL GRIGORIE ARHIEPISCOPUL NEOCEZAREEI

Dumnezeiescul acesta Grigorie a fost contemporan [de o vreme] cu sfântul Dionisie al Alexandriei, deși cu puțin în urma aceluia. Pentru aceea la aceeași împărați, Valerian și Galiin, și în goanele cele de aceia pornite împotriva creștinilor, și fericitul acesta împreună cu acela s-au aflat. Elineasca învățătură toată în Alexandria mai întâi învățându-o, și în urmă făcându-se ucenic lui Origen, așa după acestea de Fedim episcopul Amasiei, depărtat fiind cu locul, dar apropiat cu nescierea împrejur a darului, din dumnezeiască însuflare, se hirotonește episcop al Neokesariei celei din Pont (adică de la Marea Neagră). Și căutând ca să se învețe cu scumpătate dogma buneii cinstiri, i s-au arătat, Doamna de Dumnezeu Născătoarea, și Teologul Ioan, care din porunca Maicii lui Dumnezeu, i-a descoperit Taina teologiei, așa oarecum fiind.

„Un Dumnezeu Tată al Cuvântului celui viu, Înțelepciunii celei într-un Ipostas, și Puterii, și haractirului [Chipului] celui pururea Fiitor, Născător desăvârșit al celui desăvârșit. Tată al Fiului celui Unuia născut.

Un Domn, Unul din Unul, Dumnezeu din Dumnezeu, haractir și Icoană a dumnezeirii, Cuvânt arătat. Înțelepciune cuprinzătoare a întemeierii tuturor, și Putere făcătoare a toată zidirea. Fiu adevărat al Tatălui celui adevărat, nevăzut al celui nevăzut, fără de stricăciune al celui fără de stricăciune, fără de moarte al celui fără de moarte, și pururea Fiitor al celui pururea Fiitor. Un Duh Sfânt care din Dumnezeu are pe Estime, și prin Fiul s-a arătat adică oamenilor. Icoană a Fiului, desăvârșit al celui desăvârșit. Viață cauză celor vii. Fântână Sfântă, a Sfinteniei, Dătătoare de sfintire. Întru care se arată Dumnezeu Tatăl, cel peste toate și întru toate. Și Dumnezeu Fiul, cel prin toate. Treime desăvârșită, care cu slava, cu veșnicia și cu împărăția nu se desparte nici înstrăinează. Că nici este ceva zidit, sau rob, întru Treime, nici adaos, ca cum mai înainte nu ar fi fost, ci pe urmă ar fi intrat. Că nici a lipsit vreodinioară la Tatăl Fiul, sau la Fiul Duhul, nici a crescut Unimea în Doime, și Doimea în Treime, ci neschimbată și neprefăcută este aceeași Treime deapururea.”

A fost și de față la sinodul ce s-a adunat în Antiohia împotriva lui Pavel Samosateului, cu Firmilian episcopul Kesariei Capadocienilor, și cu alții mulți. Dar a ajuns fericitul și până la împărăția lui Aurelian, când în anul 272 s-a făcut sinodul cel de pe urmă împotriva Samosateului. Pe acesta și biserica lui Hristos îl prăznuiește în 17 al lui Noiembrie. Iar marele Vasilie în epistolia sa cea către clericii din Neokesaria, zice, că Grigorie acesta, nu-și acoperea capul când se ruga lui Dumnezeu, adevărat ucenic fiind al apostolului Pavel. Cum că fugea de jurământuri, îndestulându-se, cu așa, și cu nu. Cum că pe nimeni nu numea nebun. Cum că ocara o ura, și alte multe zice pentru dânsul. Iar în capul 29 din cele pentru sfântul Duh, zice pentru el: „Iar pe Grigorie și glasurile lui unde-l vom pune? Oare nu cu apostolii și cu proorocii, pe Bărbatul care cu același Duh ca dânsii a urmat? Și pe urmele sfinților în toată viața a mers? Și pe scumpătatea evangheliceștii petreceri întru toată viața sa o a isprăvit? Care cu covârșirea darurilor ce erau în el

care se lucrau de sfântul Duh întru toată puterea, și cu semnele și cu minunile, al doilea Moisi de însuși vrăjmașii Adevărului se numea.” Deci acesta pe lângă alte scripturi ale sale, a scris și pe aceasta cu canonică epistolă în anul 262 după Milie în tomul al 2-lea al sinodalelor. Împărțită în douăsprezece canoane, sau în unsprezece, și întărită, nehotărât de canonul întâi al sinodului al 4-lea iar hotărât și anume de cel al doilea al sinodului celui ecumenic al 6-lea. Și prin întărirea aceasta a luat oarecum ecumenică putere. Care se cuprinde în tomul al 2-lea al pandectelor, și în tomul întâi al sinodalelor. Și o trimite, ori către însuși Dionisie al Alexandriei, ori către Maxim moștenitorul lui Dionisie, după Istoricul Eusebie (cartea 7 Cap 28). Că pe acesta îl numește papă, care întrebase, precum se vede, pe Dumnezeu-iescul acesta Grigorie pentru cei ce au mâncat idolo-jertfite, și alte oarecare au făcut în vremea goanei barbarilor. Care s-a făcut atât în părțile Pontului [Mării Negre], cât și în părțile Alexandriei. Și cum că acesteși goane au urmat și la Pont [Marea Neagră], și la Alexandria, de însuși acei împărați, fiecare poate a o afla atât din viața sfântului acestuia, cât și de la Eusebie (acolo Cap 11), relele ce s-au întâmplat la Egipt, când povestește de Dionisie.

CANOANELE CEL 12 ALE CELUI ÎNTRESFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU GRIGORIE ARHIEPISCOPUL NEOCEZAREEI FĂCĂTORUL DE MINUNI TÂLCUITE, ÎNTRU CARE SE ÎMPARTE CANONICEASCA EPISTOLIE

CANONUL 1

Nu mâncările ne îngreuiază pe noi, preasfințite papă, de au mâncat cei robiți acestea, pe care le-au pus înaintea lor cei ce stăpâneau pe ei. Mai vârtos fiindcă un cuvânt este la ei toți, că bărbații cei ce au alergat la părțile noastre n-au jertfit idolilor. Iar apostolul zice: „Bucatele pântecelui, și pântecele bucatelor. Iar Dumnezeu, și pe acesta, și pe acestea le va strica” [1 Corinteni 6: 13]. Ci și Mântuitorul cel ce curăță toate mâncările, zice „nu cele ce merg în lăuntru spurcă pe om, ci ceea ce iese” [Matei 15: 11].

TÂLCUIRE

Fiindcă în vremea sfântului acestuia a venit în țările Romanilor barbarii, care se numeau Vordi, și Goți, și robind pe mulți creștini, le-au dat de au mâncat bucate idolo-jertfite, sau întru alt fele oprite, și necurate, pentru aceasta întrebat fiind de Papa cel de atunci Dumnezeu-iescul acesta Grigorie, răspunde prin canonul acesta, cum că, nu pricinuiește grea vătămare și păcat, a mânca creștinii bucate de acest fel. Și mai ales că de toți se vestește, că barbarii aceștia nu jertfeau idolilor, nici bucatele ce dădeau creștinilor erau idolo-jertfite.

CANONUL 2

Și pentru stricarea muierilor celor robite, batjocorindu-se de barbari trupurile lor. Dacă și mai înainte se prihănea viața vreuneia: „Care mergea după ochii celor ce curveau” [Ruth 2: 7], după cea scrisă. Arătat că desprindere

curvească, este sub prepus și în timpul robiei, și nu trebuie lesne pe unele ca acestea a le împărtăși rugăciunilor. Însă dacă vreuna viețuind în desăvârșite întreagă înțelepciune, și a arătat viață curată pe cea mai dinainte și afară de tot prepusul, și acum din silă și de nevoie, a căzut în ocară, avem pilda cea în a 2-a lege, cea la tânăra, pe care în câmp o a găsit un om, și silind-o, s-a culcat cu dânsa: „Tinerei, zice, nu-i veți face nimic, nu este întru dânsa păcat de moarte. Că, precum de s-ar scula omul asupra aproapelui său, și ar omorî sufletul lui, așa este lucrul acesta. A răcnit tânăra, și cel ce ar fi ajutat ei nu a fost” [2 lege 22: 26, 28]. Acestea sunt acest fel.

TÂLCUIRE

Asemeni și pentru muierile ce s-au robit care s-au stricat de barbari, rânduiește canonul acesta zicând, că, stricarea cea cu sila nu este păcat greu. Însă trebuie a se cerceta. Că de a fost viața acestor muieri cea mai înainte de robie, prihănită ca o curvească, este arătat că urmează prepus că ele au întrebuințat curveasca deprindere, și obișnuirea, și în vremea robiei lor. Adică că ele mai vârtos au dat pricină. Pentru aceasta, și nu cu lesnire să aibă voie a se ruga împreună cu celelalte muieri. Iar de a fost viața lor cea dinaintea robiei cu întreagă înțelepciune, și foarte curată, apoi silnicește s-a ocărât de barbari, mai presus de păcatul cel de moarte le judecă pe acestea Dumnezeu; Care mai presus de păcat de moarte hotărăște și pe fecioara aceea, care aflând-o oarecine în câmp singură, o va sili și o va strica. Fiindcă a stricat, zice, și nu s-a aflat cineva acolo să o ajute.

CANONUL 3

Grea este dar lăcomia [avaritia], și nu-i cu puțință prin o epistolie a propune dumnezeieștile Scripturi, întru care nu numai prădarea [lotria] se vestește că este lucru de groază, și înfricoșat. Ci de obște de a se lăcomi, și a ne atinge pentru agonisire rea de cele străine. Și fiecare de acest fel este lepădat din biserica lui Dumnezeu. Iar în timpul goanei fiind întru atâta suspin, și atâtea plângeri, de ar îndrăzni cineva, ca timpul aducător de pierzare, al socoti a fi loruși vreme de câștig, este lucru de oameni necinstitori de Dumnezeu, batjocoritori și urâți de Dumnezeu, și care au covârșire de necuviință. Drept aceea s-a socotit ca pe toți cei de acest fel a-i lepăda, ca nu cândva peste tot poporul să vină urgia, și întâi peste însuși înainte stătătorii, care nu cercetează. Că mă tem, precum zice Scriptura: „Să nu piară împreună Dreptul cu necinstitorul” [Facere 18: 23]. „Că curvia zice, și lăcomia de câștigare, pentru care vine urgia lui Dumnezeu peste fii nesupunerii” [Coloseni 3: 5, 6; Efeseni 5: 6]; . „Deci nu vă faceți părtași ai lor. Că ați fost oarecând întuneric, iar acum lumină sunteți în Domnul. Ca fiii luminii umblați, că rodul luminii este, întru toată bunătatea, și dreptatea, și adevărul. Cercând ce este bine plăcut Domnului, și nu vă împărtășiți cu lucrurile cele fără de roadă ale întunericului, ci mai ales și muștrați-le. Că cele ce se fac în ascuns de ei rușine este și a le spune. Ci toate de lumină vădindu-e se arată” [Efeseni 5: 7-13]. Unele ca acestea zice apostolul. Iar dacă pentru lăcomia ca mai dinainte care s-a făcut în

vreme de pace, luând pedeapsă, că dacă întru însuși vremea urgiei iarăși de se vor abate unii la lăcomie, câștigând din sângele, și din pieirea, unor oameni ce au fost ridicați, sau robiți uciși. Ce alt trebuie a aștepta? Decât, ca peste unii ce se mai nevoiesc la lăcomie, a se grămădi urgie, și peste ei, și peste tot poporul.

TÂLCUIRE

În vremea năvălirii mai sus arătaților barbari, oarecare creștini care nu se robiseră, prădau casele, și răpeau lucrurile rămase ale celor robiți, câte rămăseseră de barbari neprădate. Pentru aceștia dar întrebând fiind sfântul răspunde, că, toată lăcomia de câștigare este prea rea, și oprită de dumnezeiasca Scriptură, încât nu se poate întru o singură epistolia se cuprinde Scripturile ziceri, care nu numai pe tâlhărie o înfruntează, că este păcat înfricoșat, ci de obște pe toată lăcomia de câștig, și răpirea lucrului străin, și nedreptatea. Căci tot furul, și lacomul de câștig, și nedreptul, este aforisit, și înstrăinat de la biserica lui Dumnezeu. Și dacă toată lăcomia de averi și răpirea este acest fel, prea cu adevărat oamenii aceia care în vremea goanei barbarilor, au îndrăznit întru atâtea tânguiri și suspinuri să fure și să răpească lucrurile fraților lor celor robiți, negreșit unii ca aceia sunt necinstitori de Dumnezeu și urâți lui, și covârșesc pe toată răutatea. Pentru aceasta se cuvine a se izgoni de la biserica lui Dumnezeu, ca să nu vină pentru dânșii urgia lui Dumnezeu peste norod, și mai ales peste arhieriei și stăpânitorii, care nu cercetează acestea.

CANONUL 4

Au nu iată Ahar fiul lui Zara cu greșeală a greșit din anatemă, și peste toată adunarea lui Israil s-a făcut urgia [Isus 7: 1]? Și unul singur acesta a păcătuیت, au doară singur a murit întru păcatul acesta? Iar nouă tot ce nu-i al nostru, ci străin câștig în vremea aceasta, anatemă se cuvine a se socoti. Că și Ahar acela, din pradă a luat, și aceștia acum din pradă. Și acela cele a vrăjmașilor. Iar cei de acum cele ale fraților câștigându-le, câștig de pieire.

TÂLCUIRE

Aduce sfântul spre pildă prin canonul acesta pe Ahar, fiul lui Zara. Care furând din jafurile Ierihonului cele lui Dumnezeu afierosite, oarecare țesătură pestriță, și două sute de didrahme de argint, și o limbă de aur, și le-a ascuns în cortul său, pentru aceasta s-a mâniat Dumnezeu pe Israeliți, și s-au biruit în războiul, ce a făcut la cetatea Ghe, treizeci și șase ucigându-se, și trei mii gonindu-se, și zdrobindu-se. Deci precum Ahar acesta, unul singur a furat, și a păcătuیت, ci nu singur el a murit, ci atâția, și atâția; asemenea și cei ce jefuiesc ale celor robiți (încă și a celor ce își scot lucrurile la vreme de foc, sau de altă rea întâmplare spre a le scăpa) nu singuri vor pieri, ci vor pierde împreună cu ei, și pe alții mulți. Căci și ei din cele afierosite lui Dumnezeu au jefuit, ca acela (că lucrurile cele străine lăsate de barbari, ca o dumnezeiască afierosire trebuie a se socoti) și din prădăciune

și din jafuri le-au răpit, ca și acela atunci. Ce zic, ca acela? Aceștia sunt mai răi. Că acela a vrăjmașilor lucruri a jefuit. Iar aceștia jefuiesc pe ale fraților lor, și mai ales ale celor robiți, și prădați. Vezi și pe cel al 3-lea al acestuia.

CANONUL 5

Nimeni să se amăgească pe sine, nici ca, cum ar fi găsit măcar. Că nici celui ce a găsit îi este slobod îi este slobod a câștiga. Că zice a 2-a lege: „Să nu treci cu vederea văzând vițelul fratelui tău, și oaia rătăcită pe cale, cu întoarcere le vei întoarce fratelui tău. Iar de nu se apropie fratele tău către tine, nici îl știi pe el, le vei aduna pe ele și vor fi cu tine, până le-ar căuta pe ele fratele tău, și le vei da lui. Așa vei face cu asinul lui, și așa vei face cu haina lui, și așa vei face cu toată pierderea fratelui tău, ori cu câte s-ar pierde de la dânsul, și le-ai afla pe ele”. [2 lege 22: 1, 3] Acestea a 2-a lege. Iar întru Ieșire nu numai ale fratelui, de le-ar găsi cineva, ci și ale vrăjmașului: „Cu întoarcere, zice, le vei întoarce la casa domnului lor” [Ieșirea 23: 4]. Iar dacă în vremea de pace lenevind-se, și desfătându-se, și de ale sale negrijindu-se fratele, sau vrăjmașul, nu-i slobod a le câștiga, cu cât mai vârtos când este în norocire rea, și fuge de vrăjmași, și de nevoie își lasă pe ale sale?

TÂLCUIRE

Asemeni cu canonul cel mai de sus, zice sfântul și întru acesta, că nici găsind cineva lucrul său lepădat, și fără purtare de grijă, nu este iertat a-l face al său.

CANONUL 6

Mulți dar se amăgesc pe sine în locul lucrurilor sale celor pierdute, ținând pe cele străine ce au găsit. Fiindcă au lucrat cu dâșii Voradii, și Goții cele ale vrăjmașilor. Ei altora se fac Voradi, și Goți. Deci am trimis pe fratele, și împreună bătrânul Eufrosin pentru acesta către voi. Ca după forma de aici, și acolo însuși să dea asemenea, adică pe a căroră prihăniri se cade a le apropia, și pe care se cade a-i depărta de la rugăciuni.

TÂLCUIRE

Fiindcă unii din răpitorii cei mai de sus, puneau pricinuri, că, au ținut lucrurile cele străine, ce le-au găsit, în locul lucrurilor lor, ce le-au luat barbarii, răspunde prin canonul acesta sfântul. Că și pentru acestea, zice, că au trimis pe fratele, și bătrânul Eufrosin, ca precum sfântul acolo, așa să facă și ei aici. Care frate va arăta vouă, și pe care se cade a-i primi spre prihănirea altora, și pe care se cade a-i depărta de la biserică, ca să nu se împreună roage cu ceilalți credincioși.

CANONUL 7

S-a vestit însă nouă că se face în țara voastră oarecare lucru necrezut, negreșit că de necredincioși, și de păgâni, și de cei ce nu știu nici numele Domnului. Cum că adică unii la atâta măsură de cruzime, și de neomenie a ajuns, încât oarecare, țin cu sila pe robiții cei scăpați. Trimiteți pe oarecare

prin țară, ca să nu cadă fulgere peste cei ce fac unele ca acestea.

TÂLCUIRE

Zice sfântul, că s-a înștiințat, de cruzimea și neomenia cea păgânească a unora, la ce au ajuns, încât cu sila țin în locul vostru, pe creștinii aceia care au fugit, și au scăpat de la barbari. Care aceștia, negreșit se înțelege că sunt necredincioși, și necinstitori de Dumnezeu, și nici cum știu de Dumnezeu. Trimiteți dar și aflați pretutindeni despre aceasta, ca să nu cadă foc, și fulgere din Cer să ardă pe cei ce fac unele ca acestea.

CANONUL 8

Deci pe cei ce s-au numărat între barbari, și în robire s-au dus cu dânșii, uitându-se că au fost cândva credincioși și creștini. Ci atât înbarbarisindu-se, încât și a ucide pe cei de un neam cu dânșii, ori cu lemn, ori cu sugrumare, și barbarilor celor ce nu știau a le arăta, ori căile ori casele, trebuie a fi opriți și de ascultare. Până ce adunându-se sfinții ar chibzui ceva de obște pentru dânșii, și mai întâi decât aceștia sfântul Duh.

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că cei ce s-au robit de barbari, și apoi uitând că erau creștini oarecând, s-au făcut barbari și cu năravul, unindu-se cu dânșii, încât și a ucide pe creștinii cei de un neam cu ei au îndrăznit, și căile a le arăta, și casele lor la barbari, cei ce nu le știau. Că aceștia după ce se vor pocăi și se vor întoarce, nici să stea împreună cu cei ce ascultă dumnezeieștile Scripturi, ci afară la ușa bisericii, să stea cu cei ce se tânguiesc; până ce vor rândui sfinții părinți, obștește adunându-se în sinod, cuviincioasa certare pentru dânșii. Sau mai vartos a zice până ce Duhul Sfânt va rândui prin sfinți³⁴⁴. sfinți însă înțelege aici sfântul, pe părinții cei adunați în Anghira care după trecerea a 52 ani s-au adunat, și au rânduit pentru unii ca aceștia certare în canonul lor al 9-lea.

CANONUL 9

Iar pe cei ce au îndrăznit a năvăli asupra caselor străine, dacă prihănindu-se se vor vădi, nici ascultării îi vei învrednici. Iar dacă însuși se vor mărturisi, și vor da înapoi, să cadă în rânduiala celor ce se întorc.

TÂLCUIRE

Zicând sfântul în canoanele cele mai dinainte pentru cei ce au răpit lucrurile creștinilor celor robiți, acum rânduiește și certările cele cuviincioase, zicând, că, cei ce au călcat case străine ale celor robiți, și au răpit din ele lucruri, dacă pârându-se pentru aceasta vor tăgădui, și se vor vădi că au răpit, aceia nici se

³⁴⁴Că cele ce se socotesc de către sinoadele cele ce se adună întru Sfântul Duh, de către însuși Sfântul Duh împreună se socotesc. Și vezi întâia subînsemnare la prolegomena despre întâiul sinod ecumenic.

cuvine să stea cu cei ce ascultă sfintele Scripturi, ci rânduiești afară cu cei ce se tânguiesc. Iar când însuși se vor mărturisi, și vor da înapoi răpirea, să se roage împreună cu cei ce cad. Și vezi desenul bisericii, și pe al 3-lea al aceluia.

CANONUL 10

Iar pe cei ce în câmp au găsit ceva, sau în casele sale lăsat de barbari, dacă prihănindu-se se vor vădi, asemenea între cei ce cad să fie. Iar dacă pe sineși se vor spune, și vor da înapoi, să-i învrednicești și rugăciunii.

TÂLCUIRE

Barbarii prădând țara, și lucrurile creștinilor ținându-le, de găseau în urmă altele mai bune, ori și pentru greutate, neputând purta câte răpeau, le lăsau, ori afară în câmp, ori în lăuntru în casele, în care poate găsea altele mai bune. Rânduiește dar canonul acesta, câți au găsit aceste fel de lucruri ale fraților lor, lăsate în câmp, ori în casele lor de barbari, de le vor ține, și apoi se vor vădi, să stea ei cu cei ce cad. Iar dacă însuși de sineși le vor arăta, și înapoi le vor da, să stea și împreună să se roage cu credincioșii cei ce se în biserică să roagă până în sfârșit. Adică până când arătând vrednică pocăință, se vor învrednici Împărtășirii. Vezi și locurile unora ca acestora la închipuirea bisericii vechi creștinești, la sfârșitul cărții.

CANONUL 11

Iar cei ce împlinesc porunca afară de toată rușinata agonisire, se cade a o plini. Nici colaci de vestire. Nici de mântuire, nici de aflare, sau ori cu ce nume le numesc pe acestea, să ceară de la ei.

TÂLCUIRE

Măsurat canonisind sfântul în canonul cel mai de sus pe cei ce însuși mărturisesc și dau lucrul străin. Acum prin acesta rânduiește, ca nici un fel de dar să ceară ei de la cei păgubași de lucrurile ce le întorc lor. Ci să le dea lor fără plată.

CANONUL 12

Tânguire este afară de ușa casei de rugăciune, unde stând cel ce a păcăuit, trebuie a se ruga credincioșilor ce intră, ca să se roage pentru el. Ascultarea, înlăuntru din ușă în Nartică [porticul], unde trebuie a sta cel ce a păcăuit, până la catehumena, și de acolo să iasă. „Că auzind, zice, Scripturile, și învățătura, scoată-se, și să nu se învrednicească rugăciunii.” Iar sub cădere [cădere cu fețele la pământ], ca înlăuntru de ușa bisericii stând, cu cei ce se catehiesc să iasă. Constare, ca să stea împreună cu credincioșii, și să nu iasă cu cei ce se catehiesc. Cea mai de pe urmă, este împărtășirea sfințeniilor.

TÂLCUIRE

Canonul acesta nu cuprinde altceva, fără numai locurile cele patru, în care stăteau cei ce se pocăiau. Și înseamnă, că, măcar că canonul acesta, nu se vede a fi

chiar al sfântului. Și pentru că, zisa ce se arată aici, este luată întocmai din canonul 75 al marelui Părinte Vasilie, a celui după ani mai din urmă de acesta. Și căci, Zonara cel mai ales din tâlcuitori nici o tâlcuire, sau cât de puțină pomenire face de aceasta. Și căci, în oarecare manuscrise se însemnează a fi scolie. Însă și cu sfătuirea înțeleptului Domnului meu și cercetătorului Dorotei, s-a adăugat și acesta ca un canon, precum s-a aflat în pandecte, și în alte cărți. Și vezi pentru locurile acestea la desenul bisericii, la sfârșitul cărții.

PROLEGOMENA PENTRU SFINȚITUL MUCENIC PETRU

Cel întru sfinți părintele nostru Petru viețuia în anul 296 și diadohisind pe Teona, s-a făcut arhiepiscop Alexandriei, al șaptesprezecelea aflându-se în șirul arhiepiscopilor Alexandriei. Dar fiindcă Meletie, episcopul Licopoliei celei din Tebaida, s-a vădit că se împărtășea de multe ereticești fărădelegi, l-au caterisit pe el sfântul, și Botezul lui și al celor dimprejurul lui nu-l primeau. Acesta și pe Arie, care se arăta sânguitor la dogma credinței, l-a hirotonisit diacon. Ci fiindcă mai în urmă l-a văzut că apără pe lepădatul Meletie, și că se unește la spurcatele socotelile lui, l-a caterisit pe el, și l-a scos din biserică. Deci bine și după plăcerea lui Dumnezeu la pășune purtătoarea de viață păstorind turma sa, cu sfârșit mucenicesc o a încheiat viața în împărăția lui Dioclețian, lăsând diadoh pe Ahilla, Glas din Cer auzindu-se, când s-a tăiat preasfântul capul lui, care Glas zicea acestea: Petru începutul apostolilor, și Petru sfârșitul mucenicilor. Că după moartea lui, a încetat goana tiranilor cea împotriva creștinilor, și a împărățit marele Constantin cel întocmai cu apostolii. Iar în anul 304 au scris canoanele acestea pentru cei ce în vremea goanei cu feluri de chipuri s-au lepădat de credința lui Hristos, care sunt de nevoie spre buna rânduială și starea bisericii, și se întăresc, nehotărâtor adică de canonul 1 al sinodului 4 și de cel 1 al sinodului 7. Iar hotărât de cel al 2-lea al sinodului 6 ecumenice. Și prin întăritura aceasta iau oarecum putere ecumenică. Se află acestea în tomul al 2-lea al Pandectelor, și în tomul 1 al sinodicalelor foaia 129.

CANOANELE CELE 15 ALE CELUI ÎNTRU SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU PETRU, ARHIEPISCOPULUI ALEXANDRIEI ȘI MUCENICULUI, TÂLCUITE, ÎNTRU CARE, AFARĂ DE UNUL, S-A DESPĂRȚIT CUVÂNTUL LUI CEL PENTRU POCĂINȚĂ

CANONUL 1

Fiindcă acum al patrulea Paști a ajuns pe goană, de ajuns este pentru cei ce s-au prodosit [vândut], și în temniță s-au închis, și au răbdat munci nevindecate, și bătăi nesuferite, și alte multe nevoi grele, iar apoi s-au dat pentru neputința trupului deși nu s-au primit din început pentru căderea cea prea mare ce le-au urmat. Însă pentru că ei mult s-au nevoit, și mult timp s-au luptat. (Că nu de voie au venit la aceasta. Ci cu totul prodându-se de slăbiciunea trupului, fiindcă și ranele lui Iisus se arată pe trupurile lor, și acum unii au al treilea an al plângerii.) Să se mai certe ei întru aducerea aminte, despre întoarcere alte patruzeci de zile. Care măcar că le-a ajunat Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos după ce S-a botezat, tot s-a ispitit de diavolul. Întru care și ei mai mult exercitându-se [iscusindu-se] de aici înainte, deșteptându-se, mai tare vor priveghea în rugăciuni cugetând ceea ce s-a zis de Domnul către cel ce ispita pe el, ca să i se închine: „Mergi înapoia mea satano. Că scris este: „Domnului Dumnezeului tău să te închini, și Lui unuia să-I slujești”. [Matei 4: 10; Luca 4: 8; a 2-a lege 6: 13]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că, cei ce acum de trei ani (că aceasta însemnează al patrulea Paști au ajuns pe goană) s-a vândut de alții, și mai întâi s-au închis, și munci nevindecate, și răni nesuferite, și alte chinuri au luat pentru numele lui Hristos, iar apoi pentru slăbiciunea trupului biruindu-se, s-au lepădat de El. Aceștia, măcar că venind atunci la biserică nu s-au primit, însă fiindcă mult s-au nevoit pentru Hristos, și pentru că nu de voie s-au lepădat, și pentru slăbiciunea trupului, și mai ales că în vreme de trei ani s-au tânguit, și pentru căderea lepădării s-au pocăit, aceștia, zic, pe lângă acei trei ani, trebuie încă a se canonisi 40 de zile, atâtea adică, câte și Domnul după botez a postit. Că și ei în zilele acestea mai mult să se iscuseacă, și mai luători aminte făcându-se, să privegheze în rugăciuni, cugetând ceea ce Domnul a zis ispititorului diavol, când îi zicea să i se închine: „Mergi înapoia Mea satano”. Și apoi să se primească spre a se împărtăși.

CANONUL 2

Iar celor ce după ce s-au închis numai, și au răbdat strâmtorările, și putorile cele ce sunt în temniță, ca într-o închisoare. Iar apoi fără de lupta muncilor robindu-se, după multă lipsă de putere, le va ajunge un an către celălalt timp. Fiindcă și ei cu totul s-au dat pe sineși spre a se necăji pentru Numele lui Hristos. Deși au dobândit în temniță multă odihnă de la frați. Care le vor răsplăti prea cu înmulțire, dorind a se litrosi de preamărita robia diavolului, aducându-și aminte mai ales de cel ce zice: „Duhul Domnului peste mine. Pentru care m-a uns. Bine a vesti săracilor m-a trimis. A propovădui robilor iertare, și orbilor vedere. A slobozi pe cei sfârâmați într-o ușurare. A propovădui anul Domnului primit, și ziua răsplătirii”. [Isaia 61: 2; Luca 4: 1, 8]

TÂLCUIRE

Iar cei ce numai cât s-au închis mai întâi pentru Hristos, și rele pătimiri cel în temniță, și putorile le-au suferit, apoi însă fără vreo silă de munci s-au lepădat de El, pentru multa lipsă a puterii lor, adică pentru împuținare de suflet, și întunecarea minții lor; aceștia (rânduiește canonul acesta) ca, pe lângă trei ani ce au petrecut căindu-se, încă un an să se canonisească, și nu mai mult. Fiindcă și ei oarecum s-au dat pe sineși necazului pentru numele lui Hristos. Cu toate că s-au odihnit în temniță, și s-au mângâiat de frați. (că precum se înțelege creștinii cei ce nu se prindeau de gonaci, dădeau cele de nevoie fraților celor ținuți în temniță, și îi odihneau.) Pentru care odihnă și mângâiere ce le-au făcut, le vor răsplăti mult înmulțită răsplătire, după ce se vor izbăvi de robia diavolului care o au pătit, prin lepădarea de Hristos. Aducându-și aminte de zicerea proorocului Isaia, unde zice ca despre fața Domnului: Duhul Domnului peste Mine pentru care m-a uns, bine a vesti săracilor M-a trimis, a propovădui robilor iertare și orbilor vedere, a slobozi pe cei sfârâmați într-o ușurare, a propovădui anul Domnului primit și ziua

CANONUL 3

Iar celor ce nicicum, nimic ceva au pățimit de acest fel, nici au arătat rod de credință. Ci de sineși au alergat la răutate, și s-au prodat pe sineși de sfială și de frică, iar acum au venit la pocăință, de nevoie este și potrivit a li se pune înaintea pilda smochinului celui neroditor, precum zice Domnul: „Avea oarecine un smochin în via lui sădit, și a venit căutând roadă în el, și n-a aflat. Și a zis către vierul: Iată trei ani de când vin căutând roadă în smochinul acesta, și nu aflu, taie-l pe el. Pentru ce și pământul împresoară în zadar? Iar el răspunzând zice lui: Doamne lasă-l pe el și în anul acesta, până îl voi săpa împrejur, și voi pune gunoi. Și de va face roadă; iar de nu, îl vei tăia în anul cel viitor.» [Luca 13: 6] Pe care înaintea ochilor luându-o ei, și arătând rod vrednic de pocăință în lungime a atâtui timp, mai mult se vor folosi.

TÂLCUIRE

Iar cei ce fără a pătimi ceva din cel zise, ci de voia lor s-au dus, și numai de frică s-au lepădat de Hristos și acum se căiesc. Pentru aceasta așa rânduiește canonul acesta, ca în curgerea de patru ani să se pocăiască, făcând rod vrednic de pocăință. Și având pilda smochinului înaintea ochilor lor.

CANONUL 4

Iar celor cu totul deznădăjduiți și nepocăiți, care au câștigat piele de etiop neschimbată și împiestriri de pardal, li se va zice cea a celui alt smochin: „Să nu se mai facă din tine rod în veci. Pentru care îndată și s-a uscat”. [Matei 21: 19; Marcu 11: 13] Se plinește însă asupra lor și cea de Eclesiastul zisă: „Ce este strâmb nu se va putea îndrepta. Și ce lipsește nu se va putea număra. Că de nu se va îndrepta mai înainte cel strâmb, cu neputință este el a se împodobi. Și de nu mai întâi lipsa se va împlini, cu neputință este ea a se număra”. [Eclesiast 11: 15] Drept aceea și la sfârșit se va întâmpla lor cea zisă de proorocul Isaia: „Și vor vedea, zice, măduarele oamenilor care au călcat poruncile Mele. Că viermele lor nu va muri și focul lor nu se va stinge, și vor fi priveală la tot trupul”. [Isaia 66: 24] Fiindcă și precum mai înainte s-a zis de Dânsul: „Iar cei nedrepti așa se vor învifora, și a se odihni nu vor putea. Că nu este cu putință păgânilor a se bucura a zis Dumnezeu”.

TÂLCUIRE

Canoanele cele zise mai sus, s-au zis pentru cei ce s-au lepădat de Hristos și se căiesc, iar acesta rânduiește pentru cei ce s-au lepădat de Hristos, și nu se căiesc. Care stau neschimbați în negreala răutății, ca arapul întru a pielii și pardalul întru pete. Deci acestora li se va zice blestemul care l-a zis Domnul smochinului celui

³⁴⁵Pricina pentru care a pomenit sfântul zicerea aceasta este pentru anul cel unul ce l-au adăugat canonisind pe cei ce cu chipul arătat s-au lepădat de Hristos. Unde și sărăcia, și robia, și orbirea, ce cuprinde zicerea aceasta, cu chip proorocesc la aceștia le-au potrivit.

neroditor, care și îndată s-a uscat. La care se și plinește zicerea Eclesiastului, „lucru strâmb nu poate a se împodobi cu vreo altă podoabă, de nu se va îndrepta mai înainte, și lucrul cel lipsit nu se poate număra ca deplinit, fără a se plini mai înainte”. Pentru aceasta la sfârșitul vieții li se va plini ceea ce a zis Isaia, că „vor vedea oasele oamenilor, celor ce au călcat cuvintele lui Dumnezeu, și s-au lepădat de El, a căroră viermele nu va muri, și focul nu se va stinge”; se va împlini la dâșii și cealaltă zicere, a acestuiași Isaia de mai în urmă, adică „nedreptii se vor învifora, și nu vor afla odihnă. Pentru că necredincioșilor nu este bucurie, zice Dumnezeu”.

CANONUL 5

Iar pentru cei ce se prefăceau, ca David epilipsindu-se ca să nu moară, nefiind epileptic [1 Împărați 23: 13], și nu au scris descoperit cele spre lepădare, ci au amăgit vrăjmășuirile vrăjmașilor după multă strâmtorare, ca niște copii înțelepți sfătuitori între niște copii fără înțelepciune. Adică, ca cum petrecând prin capiști, ori ca cum ar fi scris cu mâna, sau ca cum în locul lorși punând păgâni (deși pentru oarecare ale lor i-au iertat oarecare din cei ce au mărturisit precum am auzit, fiindcă mai ales după multă evlavie au scăpat de a se face prinși de focul, și de tămâierea necuraților demoni). Dar fiindcă nu le-a fost știut, că o au făcut aceasta ei cu nebunie, însă se va mai prelungi pentru dâșii timpul de șase luni al întoarcerii într-o pocăință. Că așa și ei mai mult se vor folosi cugetând neîncetat zisa cea proorocească, și zicând: „Prunc s-a născut nouă Fiul, și s-a dat nouă. A căruia stăpânirea s-a făcut peste umărul Lui, și se cheamă numele lui Înger de mare sfat”. [Isaia 9: 6] Care precum știți, într-o șasea lună a zămislirii celui alt prunc, ce înainte a propovăduit înaintea feței ieșirii lui pocăință spre lăsarea păcatelor, s-a zămislit și însuși, ca să propovăduiască pocăință. Fiindcă pe amândoi îi auzim mai întâi propovăduind, nu numai pentru pocăință, ci și pentru Împărăția Cerurilor, care precum ne-am învățat, în lăuntrul nostru este: Că aproape de noi este graiul, care îl credem în gura noastră, și în inima noastră. Pentru care și ei aducându-și aminte se vor învăța a mărturisi cu gura lor pe Domnul Iisus, crezând în inima lor; că Dumnezeu L-a sculat pe El din morți. Care auzindu-le, că cu inima se crede spre dreptate, iar cu gura se mărturisește spre mântuire Romani 10:8-10].

TÂLCUIRE

Aceasta rânduiește canonul acesta că, ca David când fugea de Saul, s-a fătărit înainte împăratului Anhus că se îndrăcește la lună nouă, ca să nu se omoare de el, asemenea s-au fătărnicit și ei că s-au apropiat de capiștile idolilor, ori că au scris să se lepede de Hristos, ori au pus în locul lor păgâni de au jertfit, însă nu și arătat au scris că se leapădă de credința lui Hristos, ci de multă strâmtorare silindu-se, cu oarecare meșteșugiri au înșelat pe gonaci, ca niște înțelepți copii, pe alți copii fără minte. Aceștia, măcar că de o oarecare părinți mărturisitori s-au iertat, pentru meșteșugirile ce au întrebuințat de n-au jertfit înșiși cu mâinile lor dracilor. Însă fiindcă într-o neînțeleptire au făcut aceasta, și s-au socotit de cei necredincioși, că

după ceea ce se vedea au jertfit, deși nu au jertfit într-adevăr, trebuie șase luni să se canonisească, și să se pocăiască. Pentru aceasta pomenește și graiurile acestea, că aceștia ce șase luni se pocăiesc, trebuie a-și aduce aminte de Hristos, care în luna a șasea a zămislirii lui Ioan, celui ce a propovăduit pocăința, s-a zămislit după Evanghelie, și a propovăduit ca și Ioan, zicând: „Pocăiți-vă, că s-a apropiat Împărăția Cerurilor”. Că pentru aceasta sfântul, că Împărăția Cerurilor este într-noi, precum a zis Domnul. Căci credem, că graiul acesta, precum zice Moise, și Pavel apostolul, este aproape de gura noastră, și de inima noastră. Pentru aceasta prin urmare și după zicerea aceasta, și aceștia ce au crezut cu inima pe Hristos, iar nu L-au mărturisit cu gura, trebuie a se învăța, că și cu inima se cuvine a-L crede, și cu gura a-L mărturisi, că Iisus este, Domn, și Dumnezeu. Auzind pe Pavel că zice: „Cu inima se crede într-adeptate, iar gura se mărturisește spre mântuire”.

CANONUL 6

Iar pentru cei ce au supus în locul lor robi creștini, robii adică, ca niște supuși fiind, și oarecum și ei închinându-se de stăpâni, îngrozindu-se de către dâșii, și venind de frica lor, și alunecându-se la aceasta, într-un an vor arăta faptele pocăinței. „Învățându-se de aceea ca robii lui Hristos să facă voia lui Dumnezeu și să se teamă de El. Mai ales auzind că, fiecare, de va face vreun bine, aceasta îl va lua de la Domnul, ori rob de este, ori slobod”. [Efeseni 6: 8]

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că robii cei ce prin îngroziri siliți de stăpânii lor, au jertfit dracilor, și s-au închinat idolilor, un an să se canonisească, ca să se învețe că, credincioși fiind, sunt robi ai lui Hristos și prin urmare se cade a face voile Lui, de El temându-se și nu de oameni, mai ales auzind pe Pavel zicând: „Că orice bine face cineva, ori rob fiind, ori slobod, întocmai îl va lua de la Domnul în ziua răsplătirii”.

CANONUL 7

Iar cei slobozi în trei ani se vor cerceta într-adeptate, și ca unii ce s-au fățarnicit, și ca unii ce au silit pe împreună robii de au jertfit. Fiindcă nu au ascultat pe apostolul, care voiește acestea a face stăpânii cu robii, slăbind îngrozirea, știind, zice, că și al vostru și al lor Domnul în ceruri este, și luare de față într-El nu este [Efeseni 6: 9]. Iar dacă un Domn avem toți necăutător în față: „Fiindcă ci toate, și într-oi este Hristos, și în barbari și în sciți, în robi și în slobozi, deci sunt datori a pândi aceea ce ei au lucrat, vrând a-și mântui sufletul lor, cei ce pe împreună robii i-au tras spre idolatrie, care puteau și ei a scăpa, de le-ar fi fost dată lor dreptatea, și potrivirea, precum iarăși zice apostolul” [Coloseni 4: 1].

TÂLCUIRE

Canonul mai de sus, pe robii cei ce au jertfit în locul stăpânilor lor i-a

canonisit, iar acesta, trei ani canonisește pe stăpânii robilor acestora. (că aceștia sunt cei ce se zic aici slobozi.) Una căci s-au fățarnicit și la cei necredincioși s-au arătat că au jertfit, și alta încă, pentru au silit pe robii lor cei împreună robi după Hristos să jertfească, neascultând de apostolul Pavel, ce zice stăpânilor să îmblânzească pe robii lor, nu cu îngroziri și cu mânie, căci și ei, și împreună robii, pe un Domn au în ceruri necăutător la față, și întru Hristos nici o osebite este de barbar și de scit, ori de rob și de slobod. Și pentru căci s-au silit a-și izbăvi sufletele lor, iar pe cei împreună cu dânșii robi întru Hristos i-au silit la idolatrie când puteau scăpa și ei de nu i-ar fi silit stăpânii lor, și de ar fi păzit către ei potrivirea, precum iarăși apostolul zice.

CANONUL 8

Iar pentru cei ce s-au dat și au căzut, și pe sineși s-au adus la nevoință, și se mărturisesc a fi creștini, și aruncându-se în temniță cu munci, de cuviință este a-i mai întări pentru veselia inimii, și a-i împărtăși întru toate, în rugăciuni, și întru cuminecarea Trupului, și a Sângelui lui Hristos, și întru mângâierea cuvântului, ca mai cu tărie nevoindu-se să se învrednicească și ei darului chemării celei de sus [Filipeni 3: 14]. Fiindcă de șapte ori, zice, de va cădea dreptul și se va scula [Pilde 24: 16]. Care, de o ar fi făcut și toți cei căzuți, prea săvârșită și din toată inima pocăință ar fi arătat.

TÂLCUIRE

Iar cei ce vânzându-se de alții la tirani și chinuindu-se s-au lepădat nerăbdând. Asemenea cei ce de sineși s-au dus la mucenie, apoi nerăbdând s-au lepădat. De au mers iarăși de al doilea și au mărturisit credința, și s-au pus în temniță și s-au muncit, rânduiește canonul acesta, că este drept cu bucurie a se primi. Și a se împărtăși de rugăciuni cu ceilalți credincioși, și a se cumineca cu Dumnezeuieștile Taine, și cu cuvântul a se îndemna la mărturisire, ca mai viteji întru mucenie făcându-se, să se învrednicească împărăției cerurilor. Dar să nu se socotească ca niște neprimiți, căci s-au fost lepădat, aduce mărturie sfântul din Sfânta Scriptură, că adică, de multe ori va cădea dreptul și iarăși se va scula. Care lucru, de l-ar fi făcut toți câți s-au lepădat de Hristos, adică, de s-ar fi luptat iarăși la mucenie și ar mărturisit iarăși pe Domnul înaintea tiranilor, atunci ar fi arătat cu aceasta, preasăvârșită și din toată inima pocăință³⁴⁶.

CANONUL 9

Și pentru cei ce ca din somn s-ar de sineși la nevoință, care chinuiești, și voiește a trage, și trag asupra lor și ispite de a se lupta cu marea, și cu multa învăluire, iar mai ales și împotriva fraților aprind jeraticul păcătoșilor, și cu

³⁴⁶Vezi că, deși celelalte canoane pe cei ce se leapădă de Hristos îi canonisește cu alte certări și îndestulări. Însă sfântul acesta zice că pocăința cea din toată inima și prea săvârșită a unora ca acestora este a se duce de al doilea să mărturisească pe Hristos înaintea tiranilor. dinaintea cărora s-au fost lepădat de El.

aceștia trebuie a ne împărtăși. Fiindcă în numele lui Hristos vin la aceasta, deși nu iau aminte la cuvintele Lui, ce învață: „Rugați-vă ca să nu intrați în ispită” [Matei 26: 41]. Și iarăși a zice Tatălui în rugăciune: „Și să nu ne duci în ispită. Ci scapă-ne de vicleanul” [Luca 11: 4]. Ci poate nu știu ei fugile cele ce de multe ori s-au făcut, ale însuși Stăpânului și Învățătorului nostru, de către cei ce voiau al vrăjmașui, și că uneori nici nu umbla de față printre ei [Ioan 11: 51; Marcu 14: 48]. Că și când s-a apropiat vremea patimilor Lui, nu S-a dat pe Sineși, ci a așteptat până ei au venit asupra Lui, cu săbii și cu lemne. Deci zice către ei: „Ca la un tâlhar ați ieșit cu săbii și cu fuști să mă prindeți”? „Care și l-au dat pe El, zice, lui Pilat”. Însă cei ce după însemnarea Lui, și cei ce după scopul Lui umblând, au pățimit, aducându-și aminte de dumnezeieștile Lui cuvinte, prin care sprijinindu-ne pe noi pentru goane, zice: „Luați aminte pentru sine-vă. Că vă vor da pe voi la adunări, și în sinagogile lor vă vor bate pe voi”. Și vă vor da, a zis, dar nu pe sine-vă dați-vă. „Și vă veți duce la igemoni, și la împărați pentru numele Meu” [Luca 21: 12], dar nu pe sine-vă să vă aduceți. Fiindcă și voiește ca noi goniți fiind, a trece din loc în loc, pentru Numele Lui, precum iarăși Îl auzim pe El zicând: „Și de vă gonesc pe voi din cetatea aceasta, fugiți în cealaltă” [Matei 10: 23], că nu voiește de sine a ne duce noi către sateliții [gvardioți], și lăicerii diavolului. Ca să nu ne facem pricinuatori lor și de mai multe morți, ca cum silindu-i pe ei mai mult a se sălbătici, și a săvârși în faptă lucrurile cele aducătoare de moarte, ci a aștepta și a lua aminte de sine-ne: „Privegheați și vă rugați, ca să nu intrați în ispită” [Matei 26: 41]. Așa Ștefan cel întâi următorul Lui, mucenicie luând asuprăși în Ierusalim. Răpindu-se de cei fără de lege și aducându-se în adunare, cu pietre improșcându-se în numele Domnului Iisus Hristos, s-a slăvit, rugându-se și zicând: „Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta” [Fapte 7: 60]. Așa Iacov al doilea, prinzându-se de Irod, cu sabia i s-a tăiat capul [Fapte 12: 2]. Așa Petru cel mai dintre apostoli, de multe ori prinzându-se și închizându-se, și necinstindu-se la urmă în Roma s-a răstignit. Și prea vestitul Pavel de multe ori fiind dat și până la moarte primejduindu-se, și mult nevoindu-se, și întru multele goane lăudându-se, și în necazuri, întru aceeași cetate, și lui i s-a tăiat capul cu sabia. Care întru cele ce s-a lăudat, a isprăvit. Și că, „În Damasc s-a slobozit cu coșnița noaptea peste zid” [2 Corinteni 11: 32]. Și a scăpat din mâinile celui ce căuta a-l prinde. Că ceea ce le stătea lor înainte era mai întâi, să binevestească și să învețe cuvântul lui Dumnezeu. Întru care mai întărind pe frați ca să rămână întru credință, ziceau ei și aceasta că: „Prin multe necazuri noi a intra întru Împărăția lui Dumnezeu” [Fapte 14: 21]. Căci „căutau nu pe folosul loruși, ci pe cel al multora ca să se mântuiască” [1 Corinteni 10: 23]. Și de a zice lor multe la acestea spre a arăta cu deamăruntul, de nu, precum zice apostolul: „Că nu îmi ajunge vremea a spune” [Evrei 11: 32].

TÂLCUIRE

Cei ce scoală din somn și mai ales după puțin somn, nu-și au cugetul lor statornic, ci tulburat și nestatornic. Cu aceștia dar a asemănat sfântul pe aceia, ce

sar întru nevoința muceniei, și nu umblă cu rânduială, ci sumește și fără chibzuire se aruncă întru dânsa, nearătată fiind și negândită de gonaci. Nici de față și în lucrare pusă, ci zăbovită de a trage pe creștinii cei ce se nevoiesc. Și își trag loruși adică ispită, iară celorlalți creștini le aprind mai mult pe muncile gonacilor, cu necuviincioasa lor pornire. Însă deși aceștia sunt vrednici de prihană, cu toate acestea, fiindcă pentru numele lui Hristos sar așa la mucenie, poruncește sfântul prin canonul acesta, ca să se împărtășească cu ceilalți creștini, măcar că nu urmează pilda lui Hristos.

CANONUL 10

Drept aceea nu este de cuviință, a fi încă întru slujire [liturghie], cei ce din cler de sineși mărturisind, au căzut, și iarăși luptându-se, fiindcă au părăsit turma Domnului, și pe sineși s-au prihănit. Care lucru n-a făcut nici unul din apostoli. Că și fericitul apostolul Pavel, care multe goane a suferit, și multe chinuri de nevoință a arătat, cunoscând: că mai bine este a se dezlega, și împreună cu Hristos a fi, adaugă zicând: „Iar a mai rămânea în trup, este mai de nevoie pentru voi” [Filipeni 1: 24]. Că pândind „nu folosul său, ci pe al multora, ca să se mântuiască” [1 Corinteni 10: 33], mai de nevoie a socotit decât pe odihna sa, pe a rămânea lângă frați și a purta grijă de ei. „Care și pe cel învață îl va să fie întru învățatură” [Romani 12: 7], „chip făcându-se al credincioșilor” [1 Timotei 4: 12]. Drept aceea cei în temniță osândiți, căzând din slujbă [liturghie], și iarăși întorcându-se la luptă, foarte nesimțitori sunt. Căci cum cer ceea ce au părăsit, putând a fi de bună treabă fraților într-un timp ca acesta? Deci până când erau negreșiți, aveau iertarea pentru fapta lor cea fără cuvânt. Iar când au greșit, ca unii ce s-ar fi mândrit și pe sineși s-au prihănit, de aceea nu mai pot liturghisi. Pentru care îngrijească-se mai vârtos întru smerita cugetare, ca să se săvârșească, contenind despre slava deșartă. Că destul este lor împărtășirea cu sânguință și scumpătătimea făcută pentru amândouă (pricinile), și ca să nu li se pară că s-au mâhnit, când cu sila se vor duce din dezlegarea de aici, și ca nu oarecare căzând, să pricinuiască, ca cum ar fi fost slăbănogiți, pentru pricina canonisirii. Care vor avea mai multă rușine și ocară decât toți. 2După cel ce a pus temelie și n-au putut a săvârși. Că vor începe toți, zice, cei ce trec pe acolo a-l batjocori, zicând: Omul acesta a pus temelie, și n-a putut a săvârși” [Luca 14: 29].

TÂLCUIRE

Fiindcă mai sus a zis sfântul pentru cei ce de sineși aleargă la mucenie, acum întru acest canon, zice, pentru clericii care vor face ceva de acest fel. Rânduind că, dacă ierosiții și clericii s-au de sineși la mucenie, și apoi nesuferind muncile, s-au lepădat de Hristos, și după lepădare iarăși l-au mărturisit, nu se cade a mărturisi, ci să se caterisească. Și pricina este, întâi, pentru că au lăsat turma lor într-o vreme ca aceasta, neîntărindu-o întru dreapta cinstire de Dumnezeu, ca pe una ce se clătea de goană. Și al doilea, că, pentru de sineși mergând, și de credință lepădându-se, a lipit loruși prihană și vinovăție opritoare de cler. Iar a defăima învățatura

norodului lor și să cinstească mai mult pe al lor folos, aceasta nici un apostol o a făcut.

CANONUL 11

Că cei ce au sărit întâi în fierberea goanei, stând înaintea la judecătorie, și privind pe sfinții Mucenici că se grăbesc către plata chemării celei de sus [Filipeni 3: 14], sârguindu-se cu bună râvnă se dau pe sineși la aceasta, întrebuintând multă îndrăzneală, mai vârtos văzând pe cei ce se târăsc și pe cei ce cad, pentru care dinlăuntru înfierbântându-se, și îndemnându-se a bate război asupra celui ce se mândrește și a împotrivnicului, se grăbeau ei la aceasta: „Ca să nu i se pară întru sine că este înțelept”, pentru cele ce după vicleșug i s-au părut că biruiește, deși se amăgea pe sineși biruindu-se de cei ce sufereau chinurile zgârieturilor și ale bățăilor, iuțimea sabiei și arderile focului, și cufundările în ape, și pentru cei ce au scăpat, cu credință rugăciuni și cereri să se facă, adică pentru cei ce în temniță s-au prea pedepsit, și s-au dat de foame, și sete, ori pentru cei ce dinafară de temniță înaintea județului cu totul s-au muncit prin zgârieturi și bățai, iar apoi s-au biruit de slăbiciunea trupului, cu cuviință este a ne fi milă. Căci pe nimeni nimic vatămă a împreună pătimi, și a ne durea pentru cei ce se tânguiesc, și suspină pentru cei ce întru nevoiță s-au biruit de multa silă a rău meșteșugărețului diavol. Adică pentru născători, frați sau fii. Că știm că și pentru credința acestora, au dobândit unii bunătatea lui Dumnezeu, întru iertarea păcatelor și sănătatea trupului, și învierea morților. Deci aducându-ne aminte de multele lor trude și ticăloșirea, pe care înainte le-au suferit pentru numele lui Hristos, și nu numai, ci și ei căindu-se, și tânguindu-se de ceea ce s-a făcut lor după prodosire, întru slăbiciune, și omorârea trupului, ci încă și mărturisindu-se că au fost nepoliticiți în viața lor, împreună ne rugăm, și împreună ne cucerim pentru curățirea lor pe lângă celelalte cuviințe, prin cel ce s-a făcut pentru noi Mângâietor către Tatăl, care curățește păcatele noastre. Că zice „și de ar păcătui cineva, Mângâietor Drept avem către Tatăl pe Iisus Hristos. Și El este îmblânzirea pentru păcatele noastre” [1 Ioan 2: 1-2].

TÂLCUIRE

Înțelegerea canonului acestuia este aceasta, că, trebuie a ne ruga lui Dumnezeu pentru aceia ce cu nechibzuire au sărit la mucenie, nu însă când nu era deschisă stadia muceniei de gonaci, ca cei mai de sus, ci când era goana în aprinderea sa. Bizuindu-se la aceasta, căci văd pe sfinții Mucenici nevoindu-se, ca să ia cununile cerești cele prin mucenie. Și mai ales, pentru că vedeau pe mulți amăgindu-se, și lepădându-se de credință, pentru a căroră cădere se înfierbântau, ca să biruiască pe diavolul ce i-a amăgit, măcar deși el se biruia de cei ce până în sfârșit răbda muceniile. Deci pentru unii ca aceștia, ce la început cu acest fel de chip au mers la mucenie și au suferit feluri de chinuri, iar apoi s-au biruit de slăbiciunea trupului, și s-au lepădat. Iar după lepădare s-au căit, și au plâns pentru căderea lor,

și au scăpat, adică ori în drept-cinstitoarea credință au murit, ori pe ascuns au fugit de la cei necredincioși, ca să păzească credința, și mai ales de au fost mărturisiți [arătați], de oameni neiscușiți, și proști din faptele vieții lor, ori și îmbunătățiți. Pentru unii ca aceștia, se cade a împreună pătimi, și a ne împreună mârni, și cei ce roagă pentru dânșii, adică cu rudele lor, să ne rugăm lui Dumnezeu, și Tatălui, prin Iisus Hristos Domnul nostru. Însă și ei să facă cele cuviincioase lor, posturi adică, și lacrimi, și mile, de ar avea chip (că aceasta însemnează ceea ce zice, pe lângă celelalte cuviințe).

CANONUL 12

Celor ce au dat arginți pentru a se face ei cu totul nesupărați despre toată răutatea, nu este cu cale a li se pune vină. Că pagubă și pierdere de bani au suferit, ca să nu se păgubească de sufletul lor, ori să-l piardă. Care (lucru) alții pentru rea agonisire, nu l-au făcut. Și măcar că Domnul zice: „Ce va folosi omul, de ar dobândi lumea toată, și de sufletul său se va păgubi, ori îl va pierde?” [Marcu 8: 36] și că „nu puteți lui Dumnezeu sluji și lui mamona” [Matei 6: 24]. Că s-au arătat aceia lui Dumnezeu slujind, urând arginții, și călcându-i, și defăimându-i, și au plinit și întru aceasta cea scrisă: „Răscumpărarea sufletului omului este bogăția sa” [Pilde 13: 8]. Fiindcă și în Faptele apostolilor am citit, că cei târâți în locul lui Pavel și al lui Sila în Tesalonic la mai marii cetății, făcând îndestulare [dând bani] s-au slobozit. Că după ce mult i-a îngreuiat pe ei pentru numele (lui Hristos) și după ce au tulburat gloata, și pe mai marii cetății: „Luând ei, zic, multe de la Iason și de la ceilalți, i-au slobozit” [Fapte 17: 9]. Iar frații îndată noaptea au trimis pe Pavel și pe Sila în Verria.

TÂLCUIRE

Iar acei care au dat bani gonacilor, și s-au izbăvit de răutatea lepădării de Hristos, care este mai rea decât toată răutatea și pedeapsa, nu sunt vrednici de prihană pentru aceasta.

CANONUL 13

Drept aceea nici pe cei ce au lăsat toate pentru mântuirea sufletului și s-au depărtat, [nu] este cu cale a-i învinovați, ca cum s-ar fi prins alții pentru dânșii. Că și în Efes în locul lui Pavel, au răpit pe Gaie la priveliște, și pe Aristarh, pe soții lui Pavel și vrând (Pavel) a intra în popor (fiindcă pentru dânsul era tulburarea făcută, că plecase și întorsese multă gloată la cinstirea lui Dumnezeu) „Nu l-au lăsat pe el zice, ucenicii; dar încă și oarecare din mai marii Asiei fiind lui prieteni, trimițând la el, îl rugau a nu se da pe sineși la priveliște” [Fapte 19: 30]. Iar dacă oarecare s-ar întări supărând pe cei ce curățenie iau aminte la cel ce zice: „Mântuind, mântuiește-ți sufletul tău, și să nu cauți înapoi” [Fapte 19: 17]. Aducându-și aminte și de Petru mai alesul apostolilor: „Care aruncat fiind acum în temniță și dat la patru căpetenii cu câte patru ostași ca să-l păzească, care noaptea fugind și din mâna ucigașului

Irod, și din toată așteptarea norodului Iudeilor izbăvinduse, după porunca îngerului Domnului. Făcându-se ziuă, zice, nu puțin tulburarea era între ostași, ce oare s-a făcut Petru? Irod dar cerându-l pe el și neaflându-l, cercetând pe străjeri a poruncit să se sugrume” [Fapte 12: 4-8]. Pentru care nici o pricină se atinge de Petru. Că se putea și ei văzând ceea ce s-a făcut să se scape, precum și toți pruncii cei din Betleem și din toate hotarele lui, de ar fi cunoscut născătorii lor ceea vrea să fie, care s-au omorât de ucigașul Irod pentru că se căuta de el, ca să piardă un Prunc. Care și acesta după porunca îngerului Domnului a scăpat, acum începând în grabă a prăda și iute a jefui după chemarea Numelui Lui, precum s-a scris: „cheamă Numele Lui, de sârg pradă, degrab ia dobânzi. Pentru că mai înainte de a ști pruncul a chema pe tatăl Său sau pe mama Sa, va lua puterea Damascului, și prăzile Samariei înaintea împăratului Asirienilor” [Isaia 8: 3, 4]. Că magii, ca cei acum prădați și jefuiți, cu supunere, și cu cinstire se închină Pruncului, deschizându-și vistieriile, aducându-i prea potrivite și prea cuviincioase daruri: aur, și tămâie, și smirnă, ca unui împărat și Dumnezeu și Om [Matei 2: 11]. Drept aceea nu au mai învrednicit a se întoarce către asirianul împărat, purtându-se de pronie: „Că luând înștiințare, zice, prin vis, a nu se întoarce către Irod, prin altă cale s-au dus la țara lor” [Matei 2: 16]. Deci văzând Irod vărsătorul de sânge, că s-a amăgit de magi, s-a mâniat foarte, și trimițând, zice, a omorât pe toți pruncii cei ce erau în Betleem și în toate hotarele lui de doi ani și mai jos, după vremea care o a aflat de la magi. Cu care și pe celălalt prunc mai înainte de el născut, căutând ca să-l omoare și neaflându-l, au ucis pe tatăl pruncului, pe Zaharia, între biserică și între Altar [Matei 23: 35], scăpând pruncul cu Elisabeta maica lui. Pentru care nu au nici o prihană.

TÂLCUIRE

Zice sfântul prin canonul acesta, că, nu au vreo vină acei ce au lăsat toate averile lor, și au fugit ca să-și scape sufletul, poate neputând a răbda mucenicia până în sfârșit. Dar nici se cade a se învinovăți dacă, după ce au fugit ei, au prins gonacii pe alți creștini pentru dânsii, și le-au făcut rău. Precum nici Pavel s-a învinovățit când în Efes au prins pe Gaie, și pe Aristarh în locul lui. Nici Petru când scăpând din temniță, s-au omorât păzitorii. Nici îngerul cel ce l-a scos, pentru că putea să fugă și păzitorii văzând că Petru lipsea, dar n-au fugit. Asemenea și Domnul nostru Iisus Hristos nu se prihănește, pentru că vărsătorul de sânge Irod căutând a-L ucide Prunc fiind, a ucis pe pruncii din tot hotarul Betleemului. Nici Elisabeta, nici Ioan Botezătorul, pentru că fugând ea cu pruncul Ioan, aceștia Irod a omorât pe Zaharia³⁴⁷.

³⁴⁷ Iar marele Vasilie în cuvântul la Nașterea Domnului, zice, că din veche predanie se zice, că Zaharia cunoscând pe Doamna de Dumnezeu Născătoarea, că Fecioară fiind a Născut, și Fecioară a rămas, o a pus și după ce a născut la locul fecioarelor. Iar Iudeii, prihănindu-l că cu aceasta ce face, adeverește lucrul cel preaslăvit, adică a naște Fecioară și a nu se strica Fecioria, l-au ucis. Dar se poate să fi urmat amândouă, și atunci când au băgat pe Fecioara, să fi dat Zaharia Iudeilor pricină de ucidere, precum zice Vasilie, iar apoi pentru căutarea pruncului lui, să se fi omorât cu adevărat de Irod, precum zice Dumnezeiescul Petru. (Iar pentru Irod însemnăm, că în timpul Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, altul era împărat în

CANONUL 14

Iar de au pătimit unii silă multă și nevoie, căscându-li-se gura, și legături, și au rămas cu răbdare întru așezarea credinței și au suferit a li se arde mâinile, care se aducea fără de nevoie la nesfințita jertfă, precum au scris mie de trei ori fericiții mucenici din temniță, încă și alți împreună slujitori, pentru cei din Libia. Unii ca aceștia mai ales când împreună mărturisesc pentru ei și ceilalți frați, pot a fi întru slujba [liturghisirea] lor, rânduți între mărturisitori, precum și cei omorâți întru multele chinuri, și nu mai pot a vorbi, sau a zice, sau a se mișca spre a sta împotriva celor ce îi silesc în zadar. Că nici s-au învoit cu urâciunea lor, precum cu adevărat iarăși am auzit de la cei împreună slujitori. Deci se va rândui între mărturisitori și tot oricare viețuiește, după Timotei, plecându-se și el celui ce zice: „Gonește dreptatea, buna cinstire, credința, dragostea, răbdarea, blândețea. Nevoiește-te cu buna nevoința credinței, apucă-te de viața cea veșnică, spre care te-ai chemat, și ai mărturisit buna mărturisire înaintea multor martori” [1 Timotei 6: 11].

TÂLCUIRE

Cei ce pedepseau pe sfinții Mucenici, după alte multe munci, cu mare silă deschizându-le gura le puneau ori vin, ori carne din cele idolojertfite, ori punând tămâie și cărbuni aprinși în mâinile lor, îi trăgeau legați la capiște ca, nesuferind durerea arsurii, să arunce tămâia în focul capiștei și să se arate că au jertfit. Aceștia dar, rânduiește canonul, că de au stăut statornici în credință, și au ales mai bine a li se arde mâinile, decât a lepăda tămâia cea pusă cu cărbuni în mâinile lor în focul capiștei, precum au făcut Mucenicii cei din Libia (și Sfântul Mucenic Varlaam), nu numai că pot să aibă ierosire, și clerul (soarta) lor, ci și cu mărturisitorii împreună se numără. Încă și cei ce au fost mai omorâți cu multe chinuri, și nu puteau grăi, sau a sta împotriva gonacilor celor ce le puneau în gură din cele idolojertfite, asemenea împreună cu mărturisitorii se numără. Și mai adaugă sfântul pentru mărturia științei, zicând, ceea ce apostolul Pavel scria către Timotei (cartea 1 cap 6 stih 11) și că și cel ce viețuiește cu chipul acesta, cu mărturisitorii se numără.

Al acestuiași din Cuvântul despre Paști

Asiria, Ovadam adică, precum Iosip istorisește cartea 16 la arheologie cap 6 și altul în Iudeea și în Samaria, Irod adică. Cum dar de zice sfântul Petru aici în canonul acesta, că magii nu s-au întors la asirianul împărat, la Irod adică? Sau poate că asirian numește pe Irod, după răutate și după ucigașa plecarea inimii lui, cu care chip și proorocul Isaia minte asirienească, pentru răutate a numit pe diavolul.) De curiozitate [periegrie] însemnăm și aceasta, că în vremea tânărului Teodosie s-a aflat moaștele Prorocului acestuia Zaharia, în satul Kofar în Palestina de un om numit Kalimer. Fiind îmbrăcate cu o haină albă, cu Mitră de aur în cap, și în picioare sandalele țesute cu aur. Precum se afla la jertfelnic. (Și nu este acesta fiul lui Iudae, precum zic unii, pe care l-au omorât Ioas împăratul, în curtea Casei Domnului. Că acela, Azaria se numea, și nu Zaharia, după cap 24 al cărții 2 a Paralipomena. Iar moaștele proorocului Zaharia acum se află în Italia.) Iar Gheorghie Kedrinos povestește că Elisabeta după 40 de zile ale morții bărbatului său Zaharia, a murit în peștera în care era ascunsă cu Ioan pruncul ei. Și că Îngerul Domnului purta de grijă pentru hrana și creșterea orfanului copil în pustie.

CANONUL 15

Nu ne va învinovăți cineva pe noi căci observăm [ținem] miercurea și vinerea. Întru care și a ajuna după tradiție s-a poruncit nouă cu drept cuvânt. Că miercurea, pentru sfatul ce s-a făcut iudei pentru vânzarea Domnului. Iar vinerea, pentru că a pățimit El pentru noi. Iar Duminica o aducem zi de bucurie, pentru Cel ce a Înviat pentru ea. Întru care nici a pleca genunchii am luat.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieste că nu ne va prihăni cineva pe noi dreptslăvitorii, pentru că după apostoleasca predanie, postim totdeauna toate miercurile și vinerile. Pe amândouă pentru osebite pricini, cu drept cuvânt. Iar duminica o avem zi prăznuire și de bucurie. Întru care a Înviat Domnul din morți, și de la aceeași apostoli am apucat, întru această zi, să nu plecăm genunchile, adică nici îngenunchiați stând să ne rugăm, nici cele ce se numesc metanii mari să facem. Citește și canonul apostolesc 64 și pe cel 20 al sinodului întâi.

PROLEGOMENA PENTRU MARELE ATANASIE

Cel întru sfinți părintele nostru Atanasie cel mare, înflorea în zilele marelui Constantin³⁴⁸ diacon fiind, s-a aflat de față la I ecumenic sinod în anul 325 împreună cu Alexandru al Alexandriei, și în anul 326 a stat episcop Alexandriei. Și fiindcă n-a voit a se împreună împărtăși cu Arie (și cu toate că împăratul Constantin a poruncit aceasta, socotind că Arie a primit hotărârea sinodului din Niceea), din pricina aceasta a pornit asupra lui cei împreună cu Eusebie al Nicomidiei prihănirile cu clevetirile cele grele, și în anul 335 se caterisește de lotreasca adunare cea din Tir; iar în anul următor, se disterează [surghiunește] la Trivera a Galiei, pentru că l-au clevetit Arienii către împăratul, că nu lasă să se ducă de la Alexandria la Constantinopol grâul cel rânduit. Iar după 18 luni, murind marele Constantin, se întoarce la Alexandria cu porunca lui Constantin al 3-lea și fiul cel mai tânăr al lui Constantin. Iar în anul 341 se caterisește de sinodul cel din Antiohia, iar suindu-se la Roma și curat arătându-se de învinovățirile cu care se prihănea, atât de sinodul ce în Roma s-a făcut în anul 342, cât și de cel ce s-a făcut în Sardichia în 347 se cheamă iarăși la scaunul lui de împăratul Constantie, prin mijlocirea și îngrozirea lui Constant fratelui său. Iar după șase ani se osândește de adunările ce s-au făcut în Arelat adică la anul 353, iar în Mediolan (Milano) la 357. Și fuge în pustiul Tebaidei și a rămas acolo până la sfârșitul lui Constantie. Iar făcându-se împărat Iulian paravatul, s-a chemat iarăși la scaunul său, și făcând sinodul cel pentru Ființă și Ipostas, au unit pe apuseni cu răsăritenii. Iar în anul 362 se disterează [surghiunește] de la Alexandria cu porunca lui Iulian paravatului, zicând creștinilor celor ce plâneau pentru el: „Îndrăzniți, un nouraș este și iarăși va trece”. Iar în anul 363, venind în Antiohia, a învățat pe Iovian dogmele dreptslăvitoarei credințe. Iar în zilele lui Valent, izgonindu-se pe ascuns într-un părintesc mormânt s-a tăinuit, iar după vreme chemându-se de însuși Valent, și în pace viețuind până la anul 371 ori 373 lui Dumnezeu și-a dat duhul, patruzeci și șase de ani episcopind nebiruitul cu multe și mari primejdii. Iar pe lângă alte ale lui conscripte [alcătuiiri] care în trei tomuri se alcătuiesc tipărite în Paris la anul 1698 ne-a lăsat și aceste canonicești 3 epistolii, care sunt de nevoie la buna rânduială și starea biserici. Care se întăresc nehotărât de canonul 1 al sinodului 4 și de cel 1 al celui 7, iar hotărât de cel al 2-lea al sinodului 6, și prin întărirea aceasta au oarecum putere ecumenică. Și se află acestea în tomul al 2-lea al Pandectelor foaia 333 a tomului 1 al sinodicalilor.

EPISTOLIA 1 A SFÂNTULUI MARELUI ATANASIE CĂTRE MONAHUL AMUN

Toate cu adevărat sunt bune și curate fapăturile lui Dumnezeu. Că nimic netrebnic sau necurat a făcut Cuvântul lui Dumnezeu, că după apostolul: „A lui

³⁴⁸Însemnează că nu numai Rufin a istorisit ceea ce se zice că a făcut marele Atanasie, copil mic fiind, că adică a botezat pe nebotezații copii cei de o vârstă cu el, ci o pomenește aceasta și Socrat. cartea 1 cap 16.

Hristos bună mireasmă suntem întru cei ce se mântuiesc” [2 Corinteni 2: 15]. Dar fiindcă felurite, și de multe chipuri sunt săgețile diavolului, și pe cei mai curați cu socoteala se pregătește a-i tulbura, și oprește de obișnuita exerciție [ghemnosire] pe frați, semănând pe ascuns întru ei gânduri de necurăție și de spurcăciune, vino ca prin puține și pe amăgirea vicleanului să o gonim cu darul Mântuitorului nostru, și pe socoteala celor mai simpli să o întărim: „Toate sunt curate celor curați. Iar celor necurați, și conștiința și toate li s-au spurcat” [Tit 1: 15]. Dar mă mir de vicleșugul diavolului, căci stricăciunea și pierirea fiind el, pe furiș pune gânduri cu părere adâncă, de curăție. Dar ceea ce se face este cursă mai vârtos, ori ispitire. Căci ca (precum înainte am zis) să zăticnească pe asceți [nevoitori] și de cugetarea cea obișnuită și mântuitoare, și cu părere că biruiește cu aceasta, pornește acest fel de bombănitori [gărgăuni]. Care nimic trebnic aduc vieții, ci întrebări deșarte și bârfeli, de care se cade a ne lepăda. Că, spune-mi o iubitule și prea evlaviosule, ce păcătuire are, sau ce necurăție, o firească scurgerea? Precum de ar voi cineva a face vinovăție și pe mucii cei ce se scot prin nări, și pe scuiăturile cele prin gură. Dar încă și de acestea avem a zice mai multe, curgerile cele din pânțele, care sunt de nevoie viezătorului. Și încă de credem că omul este lucru al mâinilor lui Dumnezeu, după Dumnezeieștile Scripturi, cum se putea din curată putere a se face vreun lucru spurcat: „Și dacă ne aflăm neam al lui Dumnezeu, după dumnezeieștile fapte ale apostolilor, nimic avem întru sine necurat” [Fapte 17: 28, 29]. Că atunci numai ne spurcăm când pe prea împruțitul păcat îl lucrăm. Iar când se face vreo firească scurgere, atunci pentru nevoia firii împreună cu celelalte, precum am zis mai înainte, o suferim și pe aceasta. Ci fiindcă cei ce vor a grăi numai împotriva celor ce se zic drept, iar mai bine a zice, împotriva celor făcute de Dumnezeu, aduc alături și o zicere evanghelicească, cum că: „Nu cele ce intră spurcă pe om, ci cele ies” [Matei 15: 11]. De nevoie este ca și pe această a lor dobitocie (că să nu o zicem întrebare) să o muștrăm. Căci cu adevărat mai întâi și scripturile, după a loruși neștiință, le silesc, nefiind întăriți. Iar Dumnezeiescul cuvânt este așa, că oarecare iară asemenea ca aceștia cu îndoială aflându-se pentru mâncări, însuși Domnul dezlegând neștiința lor, adică publicând pe amăgire, zice: „Că nu cele ce intră spurcă pe om, ci cele ce ies”. Apoi adaugă și de unde ies, cele de la inimă. Că acolo știe că sunt rele vistierii ale gândurilor celor spurcate și ale celorlalte păcate. Iar mai pe scurt aceasta apostolul fiind învățat, o zice: „Mâncarea nu ne va pune pe noi înaintea lui Dumnezeu” [1 Corinteni 8: 8]. Și ar zice cineva cu dreaptă cuviință și acum, oarecare firească scurgere pe noi nu ne va pune înainte spre muncă. Că poate și doctorii (ca măcar de la cei dinafară să se încredințeze) pentru aceasta vor răspunde, că viezătoarei i s-au dat oarecare de nevoi ieșiri, spre a lepăda prisosința zeturilor celor ce întru noi hrănesc pe fiecare din mădulare. De pildă, prisosințele capului sunt perii, și apoasele cele ce se leapădă din cap, și ale pântecelui celui ce se leapădă. Deci și a porilor [pornirile] celor ale seminței, prisosință este aceea. Deci, pentru Dumnezeu o bătrânule prea iubitorule de Dumnezeu, care păcat este, când însuși Stăpânul cel ce a plăsmuit vietatea a voit și a făcut mădularele acestea, ca să aibă acest fel de ieșiri? Dar fiindcă trebuie a apuca mai înainte pe împotrivirile celor răi (că ar zice, deci dar nu este păcat, nici

adevărata întrebuintare, dacă organele s-au plăsmuit de Ziditorul a toate) către aceasta cu întrebare îi vom întreba pe ei, zicând: Care zice întrebuintare? Pe cea în lege, pe care Dumnezeu o a slobozit zicând: „Creșteți, și vă înmulțiți, și umpleți pământul” [Facerea 1: 28] ? Pe care apostolul o a primit zicând: „Cinstită este nunta și patul nespurcat” [Evrei 13: 4] ? Sa pe cea obștească adică, dar pe ascuns și care se săvârșește cu preacurvie? Fiindcă și întru celelalte ce se fac în viață, găsim că se fac osebiri după oarece. Precum a ucide nu este slobod, dar în război a omorî pe cei potrivnici este, și legiuit, și lucru vrednic de cinste. Că așa și de mare cinste se învrednicesc cei ce au biruit în războaie, și stâlpi se ridică pentru aceștia care propovăduiesc isprăvile. Drept aceea același lucru, după oarece, și după vreme nu este slobod, iar după oarece, și în bună vreme se lasă și se iartă. Acestași cuvânt este dar și pentru amestecare. Fericit este cel ce în tinereți având jug slobod, întrebuintează pe fire spre facerea de copii. Iar dacă spre înverșunare, pe curvari, și pe preacurvari îi va primi pedeapsa cea zisă de apostolul. Că două căi fiind în viață pentru aceștia, una adică, zic, mai măsurată și lumească, a nunții. Iar cealaltă, îngerească și necovârșită, a fecioriei. Dacă cineva pe lumească, adică pe nuntă, ar alege, nu are prihană, dar atâtea daruri nu va lua. Însă va lua fiindcă aduce și el rod treizeci. Iar dacă cineva pe cea curată și mai presus de lume o ar fi îmbrățișat, deși calea aceasta decât cea dinainte este mai aspră și cu anevoie isprăvită, însă are dăruiri mai minunate. Că pe rodul cel desăvârșit, pe sutime au odrăslit. Drept aceea necuratele lor și viclenele întrebări, au avut osebite dezlegări, și de dumnezeieștile Scripturi fiind mai înainte dezlegate din vechi. Deci sprijinește o părinte turmele cele de sub sineți, rugându-le din cele apostolești, mângâindu-le din cele Evanghelicești, sfătuindu-le din psalmi. „Viază-mă, zicând, după cuvântul Tău” [Psalm 118, 17]. Iar cuvântul Lui este a-I șerbi (robi) din inimă curată; că aceasta știindu-o aceștia prooroc, ca cum pe sineși tălmăcindu-se zice: „Inimă curată zidește întru mine Dumnezeuule” [Psalm 50: 11], ca să nu mă tulbure gânduri spurcate. Și iarăși: „Și cu Duh stăpânitor mă întărește” [Psalm 50: 13], ca deși cândva gândurile mă vor tulbura, oarecare tare putere de la Tine să mă întărească, ca un temei fiindu-mi. Deci însuți, acestea și cele ca acestea sfătuind, zi către cei ce târziu se pleacă adevărului: „Învăța-voi pe cei fărădelege căile Tale” [Psalm 50, 14], și nădăjduind în Domnul că îi vei pleca a se depărta de o răutate ca aceasta, cântă „și necredincioșii la Tine se vor întoarce”. Fie dar, ca cei ce întreabă cu rău nărav, să înceteze de o zadarnică osteneală ca aceasta. Iar cei ce pentru dreapta cinstire sunt cu îndoială, cu Duh stăpânitor să se întărească. Iar câți cu incredințare știți adevărul, nerupt pe acesta, și neclătit țineți-l în Hristos Iisus Domnul nostru, care Tatălui și Sfântului Duh se cuvine slavă, și stăpânire în vecii vecilor, Amin.

TÂLCUIRE

Fiindcă precum se vede, acest mare părinte al nostru s-a întrebat pentru scurgerea cea ce de la fire ni se face nouă în somn, de este păcat, a făcut epistolia aceasta răspunzătoare, a cărei cuprindere este că ceea ce se face de la însăși firea fără de a da omul pricină, ori cu gândiri pătimase, ori cu mâncarea și cu băutura,

nu este nici păcat, nici prihană. Precum și marele Vasilie zice.

**A ACELUIAȘI A 2-A EPISTOLIE CĂTRE RUFINIAN, ORI RUFIAN.
ATANASIE DOMNULUI RUFIAN FIULUI ȘI PREADORITULUI
CONLITURGHISITORULUI, SĂ SE BUCURE ÎN DOMNUL**

Tu scrii cele cuvenite ale fiului iubit către tată. Deci apropiat pe tine prin scrisoare ne-am îmbrățișat, preadoritul mie decât toate Rufiniane. Dar și eu putând a scrie ca fiului și la început, și la mijloc, și la sfârșit, am luat aminte, ca nu din scrisori să se cunoască recomandația și mărturia. Deci crede că așa mă aflu, că tu ești epistolia mea după cea scrisă. Cunoscută, și citită în inimă [2 Corinteni 3: 2]. Deci așa crede că mă aflu. Cu adevărat așa crede. Te urez pe tine și te îndemn a-mi scrie. Că nu puțin, ci mult mă veselești făcând aceasta. Și fiindcă cu iubire de bunătate și bisericeste (că aceasta iarăși se cuvine evlaviei tale) ai întrebat pentru cei ce de nevoie au fost târați adică, dar nu s-au stricat întru credința cea rea, și ai voit a-ți scrie eu cele socotite pentru dânșii în sinoade și pretutindenii. Să ști Domnul meu preadoritul, că la început după ce au încetat sila ce se făcea, s-a făcut sinod fiind față episcopi de la părțile cele dinafară. Dar s-a făcut și la siliturghisitorii cei ce locuiesc în Ellada. Dar nimic mai puțin și la cei din Spania și în Galia, și a plăcut ceea ce aici și pretutindenii (s-a lucrat). Ca cu cei ce au căzut și au apărât păgânătatea, pocăindu-se adică să ne împărtășim împreună, dar să nu se dea lor loc de cler. Iar celor ce nu au stăpânit asupra păgânătății, dar s-au târat pe lângă ea de nevoie și silă, s-au socotit a li se da iertare, de a avea și locul clerului, mai ales că au adus răspundere de crezare. Și s-au socotit că cu economie s-a făcut aceasta. Că au adevărit că nu s-au prefăcut în păgânătate. Dar ca nu cumva așezându-se oarecare prea-necinstitori de Dumnezeu să strice bisericile, au ales a ajuta silei, și a purta greutatea, mai mult decât a se pierde popoare. Și aceasta zicând ni s-a părut că și nouă cu încredințare ne zic pentru că puneau pricină ei pe Aaron fratele lui Moisi în pustie, că a îngăduit la călcarea poruncii poporului și că au avut dezvinovățire, ca nu cumva întorcându-se poporul la Egipt să rămână la idolatrie. Că și se vede a fi binecuvântată. Căci rămânând ei adică în pustie, pot să înceteze de păgânătate, iar intrând în Egipt, s-ar fi zolit [frecat împreună] și ar fi crescut întru ei pe păgânătate. Deci pentru aceasta vrednică de iertat s-au făcut către cler. Iar celor ce s-au amăgit și silă au pătimit iertare li s-a dat. Acestea și evlaviei tale arăt, nădăjduind că și cele socotite, le va primi a ta cinstire de Dumnezeu. Și nu se va osândi o asemenea încetare a celor ce s-au adunat așa. Binevoiește dar a se citi acestea preoțimii, și poporului celui de sub tine. Ca și ei știindu-le să nu te prihănească aflându-te așa către unii ca aceștia. Că lucru necuviincios era a scrie eu, putând evlavia ta, a spune și pe a noastră plecare către dânșii, și toate cele lipsite a le plini. Fie har Domnului celui ce te-a plinit cu tot cuvântul și cu toată cunoștința. Deci cei ce cu adevărat se căiesc, anatematisească arătat, numind pe socoteala cea rea a lui Eudoxie și a lui Evzoie. Că hulind ei pe Cuvântul lui Dumnezeu a fi zidire, s-au suprascris apărători ai arianescului eres. Și mărturisească credința cea mărturisită de către părinți în Niceea. și nici pe un alt

sinod să cinstească mai mult decât pe sinodul acesta. Îmbrățișează pe frățimea cea de pe lângă tine, pentru că cea împreună cu noi te urează.

TÂLCUIRE

Epistolia aceasta răspunzătoare a sfântului, ce o face către episcopul Rufinian nu cuprinde pentru cei ce s-au lepădat de Hristos și au jertfit idolilor. Că pentru aceștia vorbește sinodul cel din Agkira și sfântul Petru al Alexandriei mai pe larg. Ci vorbește pentru cei ce s-au împărtășit cu ereticii Arieni; căci, ei, s-au împruternicit, fiindcă s-au întâmplat și împărați a fi părtași ai eresului lor, și pe mulți dreptslăvitori i-au silit să se facă părtași eresului lor. Care la urmă s-au căit, și s-au întors la ortodoxa biserică. Și pentru aceștia întreabă Rufinian pe marele Atanasie cum trebuie a-i primi. Către care răspunzând sfântul prin această epistolă, la început arată iubirea cea nemărginită a părinteștii dragostei cea către el, îndemnându-l a-i scrie ades. Iar către întrebare întinzându-se, zice: Fiindcă întrebi bisericește pentru cei ce s-au împărtășit cu ereticii și nu au rămas până în sfârșit în eresul lor, ci s-au căit. Să știi că pentru întrebarea aceasta feluri de sinoade s-au făcut, în deosebite locuri. Și în Ellada, și în Spania, și în Galia (însă poate aceasta că s-au făcut și de împreună slujitorii cei ce locuiesc în Ellada, însemnează că, prin scrisorile sfântului Atanasie s-au arătat arhierilor, hotărârea sinodului din Alexandria, care este și mai de crezut. Pentru aceea și Dositei al Ierusalimului în Dodecavivlon foaia 181 zice, că prin scrisori au luat părtaș ai socotelii acesteia Atanasie pe episcopii Machedoniei, și ai Ahaiei, precum scrie marele Vasilie). Și ceea ce aici s-a hotărât de noi³⁴⁹ s-a hotărât și de toți aceia. Și dar

³⁴⁹ Sinodul acesta s-a adunat în Alexandria la anul 362 cu purtarea de grijă mai mult și cu silința marelui Atanasie, la care au de față Eusebie al Makelilor, Asterie episcopul Petrei Arabiei, și alți episcopi de la Italia, Arabia, Egipt, și de la Libia, puțini adică, însă bărbați vrednici de cuvânt și lăudați. Care pe cele în Niceea dogmatizate le-au arătat, și acestea deosebit le-au hotărât: 1. Că Duhul cel Sfânt este de o Ființă cu Tatăl și cu Fiul. 2. Că Dumnezeu Cuvântul înomenindu-se, a luat Luiși Trup însuflețit, și înmintit (că arienii ziceau că neînsuflețit Trup și-a luat, și că lucra în locul sufletului Dumnezeirea. Iar Apolinariștii că neînmintit). 3. Cum că trebuie a se zice la Dumnezeu zicerile Ființei, și ale Ipostasului. Adică o ființă și trei Ipostasuri, spre lepădarea eresului lui Savelie. Ca nu cu strâmtorarea zicerilor, ca un lucru cu trei nume să socotim pe Sfânta Treime. Ci pe fiecare din nume, Tatăl adică, Fiul și Sfântul Duh în osebit Ipostas îl teologhisește (Socrat cartea 3, cap 7; Sozomen cartea 5, cap 12). Pe întrebarea aceasta sinodul 1 cel din Niceea o a trecut cu vederea, iconomisind lucrurile. Iar a 4.-a ispravă a sinodului acestuia a fost de a uni pe răsăriteni cu apusenii, care foarte se luptau și mare dezbinarea aveau între ei. Pentru că Răsăritenii zicând cu bună cinstire o Ființă la Dumnezeu și trei Ipostasuri, și nu un Ipostas, ori trei Fețe, se prihăneau de Italieni că sunt Arieni (fiindcă Arie mărturisea cel trei Ipostasuri la Dumnezeu, însă de străină fire și de străină Ființă. Iar trei Fețe de o Fire nu primeau). Iar Italienii pentru îngustarea limbii lui, o zicere având pe Ipostas, însemnătoarea și a Ființei, și a Ipostasului, nu ziceau trei Ipostasuri la Dumnezeu, ca să nu se arate, că și Ființe trei slăvesc întru Treime. Ci în locul a trei Ipostasuri, ziceau trei Fețe, și în locul Unei Ființe, un Ipostas. Drept aceea se prihăneau de răsăriteni că sunt Savelieni (că Savelie un Ipostas de trei nume zicea la Dumnezeu). Pentru aceasta sinodul acesta chemând împreună și pe răsăriteni și pe apuseni, și înțelegând de la ei, că trei Fețe și trei Ipostasuri se deosebesc numai după zicere, și după grai, dar una și aceeași însemnare și înțelegere au. Asemenea și Ființa, și Ipostasul osebite fiind după glas, la una și aceeași înțelegere, și lucru se zic de dânșii, au iertat aceloră și cestora să zică osebitele zicerile acestea, ca pe niște unite după însemnarea și lucru, după ce mai întâi au anatematizat pe Arie, și pe Savelie. Și așa i-au împăcat și i-au unit. Că nu întru nume, ci întru lucruri este la noi adevărul. (Pentru pricina aceasta pomenește și dumnezeiescul Grigorie Teologul în engomionul

zicem că, ierosiții câți nu numai s-au împărtășit cu Arienii și au mărturisit, că socotesc câte și ei socotesc, ci s-au făcut cu dânșii și apărători ai eresului, încât au îndemnat și pe alții de s-au dus la Arianismos. Aceștia întorcându-se la dreptslăvitoea biserică, se cade să-i primim. Nu însă să-i lăsăm și în treapta ierosirii, ci ca pe mireni să-i avem de aici. Iar acei care iarăși s-au împărtășii în eresul acesta, nu cu slobodă socoteală și de voie; ci de silă, și strâmtorare s-a socotit cu cuviință și iertare a li se da întorcându-se la adevărata biserică, și locul clerului iarăși să-și aibă. Mai ales că se dezvinovățesc, că nu s-au făcut părtași eresului chiar, ci cu fățarie, și pentru iconomie, ca nu desăvârșit să fie goniți de la biserică, și în locul lor să se așeze alții prea necinstitori de Dumnezeu, și cu totul să strice pe cei dreptslăvitori. Pentru care au ales mai bine a suferi greutatea lepădării celei de silă, decât a se pierde mulțimea dreptslăvitorilor. La care aduc de pildă pe Aaron. Deci pentru această dezvinovățire și iconomie, s-au iertat unii ca aceștia, să-și aibă iarăși soarta lor. Iar mirenilor celor ce s-au amăgit, ori siliți fiind deeretici s-au împărtășit eresului lor, li se dă zice, iertare, căindu-se și întorcându-se la dreapta slăvire, primindu-se de noi, și iconomisindu-se după canoanele sfinților părinți.

A ACESTUIAȘI DIN SĂRBĂTOREASCĂ EPISTOLIE CEA A 39-A CARE AICI ESTE A 3-A

Ci fiindcă despre eretici adică, am pomenit ca pentru niște morți, iar pentru noi, ca de unii ce avem spre mântuire dumnezeieștile Scripturi, mă tem nu cumva, precum a scris Corintenilor Pavel, unii din cei sinceri [curați, fără de răutate], pentru simplitate și curățenie, să se amăgească de amăgitoarea lucrarea oamenilor, și de aici vor începe a citi străine, care se zic apocrifa, amăgindu-se cu omonimia [numirea cea asemenea] a adevăratelor cărți, rogu-mă, suferiți, dacă pentru cele ce știți, pentru acestea și eu scriu făcând aducere aminte, pentru nevoia, și trebuința bisericii. Și vrând a vorbi de acestea, voi întrebuința spre recomandăția îndrăzelii mele, chipul Evanghelistului Luca, zicând și el: „Fiindcă oarecare s-au apucat a alcătui loruși pe cele ce se zic apocrife, și a le mesteca cu Scriptura cea de Dumnezeu insuflată, pentru care ne-am încredințat deplin, precum au predanisit părinților cei ce din început au fost înșiși văzători și slujitori Cuvântului, sau părut și mie îndemnat fiind de adevărații frați, și învățându-mă dintru început care să se zică cărțile cele canonisite și predanisite, și crezute a fi dumnezeiești; ca fiecare, de s-a amăgit, să osândească pe cele ce l-au amăgit. Iar de a rămas curat, să se bucure iarăși aducându-i-se aminte” [cf. Luca 1: 1]. Deci toate cărțile Vechiului Testament sunt la număr 22. Că atâtea, precum am auzit, și slovele la evrei, s-au predanisit a

[lauda] marelui Atanasie, zicând că unirea aceasta a răsăritenilor, și a apusenilor, a fost lucru al lui Atanasie. Fiindcă cu purtarea de grijă și cu ajutorul lui, precum am zis, s-au adunat. 5. A hotărât sinodul acesta, că cei ce din împărtășirea Arienilor se întorc la soborniceasca biserică, să se primească, anatematizind eresul lui Arie și mărturisind credința cea din Niceea (încă anatematizind și pe cei ce zic pe Duhul cel Sfânt despărțit de Ființa lui Hristos de a Fiului). 6. Au rânduit pentru ierosiții cei ce au fost în eresul lui Arie, care pe amândouă le zice epistolia aceasta.

fi. Iar cu rânduiala și cu numele este fiecare așa: Întâi Facerea, apoi Ieșirea, Leviticon, Numerile, A doua lege, Iisus al lui Navi, Judecători, Ruth, cele patru cărți ale Împăraților. Și din acestea, cea dintâi și cea de-a doua, într-o carte se numără. Iar cea a treia, și a patra, asemenea într-o una. Iar după acestea întâia a Paralipomenon și a doua, asemenea o carte se numără. Apoi Esdra întâi, și a doua, asemenea una. Iar după acestea cartea Psalmilor, și de aici Paremiile (sau Pildele). Apoi Eclesiastul, și Cântarea Cântărilor, către acestea este și Iov, și de aici proorocii cei 12 într-o carte se numără. Apoi Isaia, Eremia și cu dânsul Baruh, Plângerile, și epistolia, și cu dâșii Ezechiel și Daniil. Până la aceștia cele ale Vechiului Testament stau. Iar pe a celui Nou iarăși să nu ne lenevim a le spune, și sunt acestea: Evangheliile patru, a lui Matei, a lui Marcu, a lui Luca și a lui Ioan³⁵⁰. Apoi și după acestea, Faptele apostolilor și șapte epistoliile ale apostolilor ce se numesc sobornicești, așa: una a lui Iacov, două ale lui Petru, apoi trei ale lui Ioan și una a lui Iuda. Către acestea ale apostolului Pavel sunt 14 epistoliile, care cu rânduiala sunt scrise așa: întâia către Romani, apoi două către Corinteni și după acestea către Galateni, și de aici către Efeseni, apoi către Filipeni și către Coloseni, și către Tesaloniceni două, și cea către Evrei, și către Timotei două, iar către Tit una, și cea de pe urmă, cea către Filimon una³⁵¹. Și iarăși Apocalipsis a lui Ioan. Acestea sunt izvoarele mântuirii, ca cel ce însetează, să se sature de cuvintele cele ce sunt într-însele. Întru singure acestea, învățătura evseviei [bunei cinstiri] se bine cinstește. Nimeni către acestea să mai adaoge, nici dintru acestea să scoată ceva. Pentru acestea, pe Saduchei Domnul îi dojenea, zicând: „Vă rătăciți, neștiind Scripturile, nici puterile lor” [Matei 22: 29]. Iar pe Iudei îi sfătuia: „Cercetați Scripturile, că acestea sunt care mărturisesc pentru Mine” [Marcu 12: 24] [Ioan 5: 13 ??]. Dar însă pentru mai multă scumpătate adaog și aceasta, scriind de nevoie, cum că sunt și alte cărți afară de acestea, care nu se canonisesc însă, dar se întipuiesc de părinți a se citi la cei ce vin de curând, și vor a se catehisi cuvântul bunei credințe: Înțelepciunea lui Solomon, Înțelepciunea lui Sirah, Esthir, Iudith, Tobie, și

³⁵⁰ Fiindcă mulți, văzând pe dumnezeieștii părinți tălmăcind Sfânta Evanghelie a lui Ioan, că nu tălmăcesc și nicum pomenesc în capul 8 scrisă Istoria muierii celei prinse în preacurvie și adusă înaintea Domnului de Iudei spre a o osândi; nu se dumiresc despre aceasta, încă și zic, că nu este adevărată istoria aceasta, pentru aceasta noi, spre încredințare cercetând, am aflat acestea despre această istorie, care le și însemnăm, zicând că: pe aceasta o pomenesc dumnezeieștii apostoli în Așezămintele lor, cartea 2, cap 24 și Eusebie Panfil în bisericeasca istorie, cartea 3, cap 39; cartea 4, cap 14, unde povestind despre Papiul al Ierapoliei, zice așa: „Întrebuințează mărturii din epistolia cea întâi a lui Ioan, și din a lui Petru asemenea. Scrie însă și altă istorie pentru o muieră pârâtă înaintea Domnului pentru multe păcate, pe care o cuprinde Evanghelia cea evreiască (însă poate aceasta va fi a lui Matei, care evreiește s-a scris. Dar acum această tălmăcire nu o are). Mărturisește însă de această istorie și marele Atanasie în adunarea cea prea scurtă a cărților Scripturilor, că zice pentru Evanghelia lui Ioan vorbind: „Iarăși Iisus vorbește cu dâșii (adică cu Iudeii) și ei se ispiteau graiurilor lui”. Aici adică este istoria pentru femeia cea pârâtă în preacurvie. Această istorie o cuprind și multe Tetraevangheliile scrise pe membrane și păzite în Sfintele mănăstiri ale sfântului Munte, scrise mai vechi decât 800 de ani. Se vede însă că din vreo predanisire nescrisă s-a tradus această istorie în dumnezeiasca Evanghelie din predanisirea zic apostolească. Că însuși Ioan zice: „Sunt încă și altele câte a făcut Iisus, care nu sunt scrise în cartea aceasta”.

³⁵¹ Iar acum, cea de pe urmă este cea către Evrei.

învățătura ce se cheamă a apostolilor³⁵², și Pimin³⁵³. Dar însă, iubiților, și de acelea ce se citesc, și de acestea ce se canonisesc, nicăieri este pomenire de cele apocrife (ascunse). Ci este aflare a ereticilor, care scriu, că le voiesc pe ele, însă făcându-le har, și ani adăugându-le lor, ca zicându-le că sunt vechi, să aibă pricinuire a întâmpina din acestea pe cei simpli [proști].

TÂLCUIRE

În trei desparte sfântul cărțile în epistolia aceasta. În apocrife (ascunse) canonisite, și cele ce se citesc. Și apocrife numește pe cele amăgitoare și neadevărate, pe care scriindu-le ereticii și zicându-le că sunt vechi, și a Dumnezeuieștii Scripturi, cu aceasta amăgea pe cei mai proști, cum că sunt adevărate și bune. Iar canonisite pe cele ale scripturii celei vechi și ale celei noi pe care le numără anume. Iar cele ce se citesc, pe cele ce-s afară de cele canonisite, dar nu apocrife, ci rânduite de părinți să se citească celor ce se catehiesc, pe care și pe acestea câte una le numără. Și zice sfântul, că a fost silit să arată osebit cărțile acestea, ca de cumva s-au amăgit cineva, și a primit pe acestea apocrife și ereticești, să se îndrepteze și să le arunce de la sine. Iar de nu le-au primit, să se bucure, luând deplină încredințare mai multă pentru acestea. Și potrivit întrebuințează sfântul la pricina aceasta pe începutul Sfintei Evanghelii lui Luca, și numărând cărțile cele zise canonicești, și cititoare, și îndemnând pe fiecare să le cerceteze pe acestea, precum a zis iudeilor Domnul, sfârșește epistolia. Vezi și canonul cel apostolesc 85.

³⁵²Învățătură a apostolilor numește sfântul pe așezământurile apostolilor.

³⁵³Pentru Pimin am vorbit la apostolescul canon 85 în subînsemnări. Aceasta numai adăugând aici, zicem că cartea aceasta o a scris, precum zic oarecare, apostolul Ermas, pe care Pavel îl sărută în epistolia cea către Romani. Și zice Dumnezeuiescul Ieronim, cum că această carte a lui Pimin este prea folositoare și trebuitoare (la Meletie al Athinelor, istoria bisericească tomul 1 foaia 172)

PROLEGOMENA

PENTRU MARELE VASILIE AL KESARIEI CAPPADOKIEI

Cel dintru sfinți părintele nostru Vasilie, se trăgea cu neamul din Kesaria ceea ce se află în partea Capadokiei celei din Pont [Marea Neagră], care din vechi și Mazaca se numea, s-a născut adică la anul 329³⁵⁴. Iar în anul 364 de Eusebie al Kesariei s-a suit la treapta de prezbiter³⁵⁵. Și după puțin, dând loc zavistiei lui Eusebie, s-a dus către Pont, trăgând cu sine și pe dumnezeiescul Grigorie Nazianz cel de un suflet cu sine³⁵⁶. Și asupra mănăstirilor de acolo epistatisind, și hotare, și canoane punând lor, a îmbrățișat pustiul, aprinzându-se de dorul mai desăvârșitei liniștiri. Iar la anul 365³⁵⁷, aflând că eresul lui Arie cel de pe vremea lui Valent urma să se încuibeze și în Capadokia, îndată se întoarce înapoi și se dă pe sineși Maicii sale bisericii, și se împacă cu Eusebie, și ajută buneii cinstiri prea vitejește³⁵⁸. Iar după moartea lui Eusebie, la anul 370³⁵⁹ episcop al Kesariei făcându-se, pe eresurile cele de atunci bărbătește le-a războit, și stând înaintea Eparhului Modest, care cu tot chipul s-a apucat să-l clătească din dreapta cinstire, cuvintele acestea vrednice de pomenire către dânsul cu bărbătească înțelepciune le-a strigat: „Eu aceștia și mâine voi veni la tine, iar tu să nu schimbi socoteala, ci întrebuințează îngrozirile”³⁶⁰. Și opt ani³⁶¹ păstorind turma sa s-a mutat către Domnul. Iar pe lângă alte conscripte [alcătui] ale lui, cele în anul 1730 în Paris (Greco-latine) tipărite, a lăsat nouă și pe aceste canonicești epistolii prealăudatul, care sunt de nevoie spre buna rânduială și statornicia bisericii. Care se întăresc, nehotărâtor adică de canonul 1 al sinodului al 4-lea și de cel 1 al celui al 7-lea, iar hotărâtor de cel al 2-lea al celui al 6-lea ecumenic (care al 6-lea sinod și cu multe canoane ale lui Vasilie împrumutându-se, pe ale sale osebite le face). Și prin întărirea aceasta, iau oarecum putere ecumenică. Și se află în tomul al 2-lea al pandectelor, și în tomul 1 al sinodalelor. Foaia 335³⁶².

³⁵⁴ Garner la viața marelui Vasilie, care se află în tomul 3 al cărților sfântului acestuia (în foaia 60) zice că s-a născut la anul 316. Iar Udin (în foia 543 a tomului 1 pentru bisericștii scriitori) zice, că la anul 328.

³⁵⁵ Garner acolo foaia 66.

³⁵⁶ Iar Socrat (cartea 4, cap 26), zice că s-a hirotonisit diacon de Meletie al Antiohiei.

³⁵⁷ Garner acolo foaia 68.

³⁵⁸ Teologul Grigorie în cuvântul cel asupra mormântului. Și Nikifor Callist cartea 11, cap 18.

³⁵⁹ Garner acolo și Fabrikie.

³⁶⁰ Teodorit, cartea 4, cap 19 a Istoriei.

³⁶¹ Teologul Grigorie în epigrama (suprascriptura). Drept aceea toți anii vieții sfântului au fost 49 și nu 45, precum scrie la viața lui. Las a zice că după Garner a viețuit 62 de ani. Iar după Udin, 50 de ani.

³⁶² Iar pentru vorbirea lui, zice Fotie (în codica 141), foarte bun este întru toate cuvintele sale marele Vasilie. Că zicere curată, și bine însemnătoare, și chiar, și cu totul politicească și sărbătorească, puternic este decât oricare altul a întrebuința și la rânduiala noimelor și la curățenia lor cel întâi, dar decât nici unul al doilea. Al înduplecării și al dulceții, încă și al strălucirii iubitor, și curgând cu cuvântul, și ca din însuși închipuirea izvorând curgerea. Și înduplecarea (sau încredințarea) la atâta a ajuns a o întrebuința, încât, dacă cineva ar pune luiși pildă de cuvânt politicesc pe cuvintele lui, și apoi le-ar cugeta că nici de legile cele ce ajută adică la aceasta era neiscusit, de nici un altul avea el trebuință, socotesc, că nici de Platon, nici de Demostene. Pe Dumnezeiescul acesta Vasilie sinodul al 7-lea (praxa 6) mare l-a numit în cuvânt și

CANONICEȘTILE EPISTOLII, ADICĂ CANOANELE CELE 92 ALE CELUI ÎNTRU SFINȚI PĂRINTELUI NOSTRU VASILIE CEL MARE ARHIEPISCOPUL KESARIEI CAPADOKIEI TÂLCUITE.

Procurvântarea canoniceștii 1 epistoliei a acestuiași cea către Amfilohie despărțită în 16 canoane

Neînțelegătorului, zice, ce întreabă de înțelepciune, înțelepciune i se va socoti [Pilde 17, 28]. Iar a înțeleptului (precum se vede) întrebarea, și pe cel neînțelegător înțelepțește. Care cu darul lui Dumnezeu se întâmplă nouă, de câte ori primim scrisorile sufletului tău celui iubitor de osteneală. Că mai știutori de sinene, și oarecum mai îngrijitori ne facem de la însăși întrebarea, învățându-ne, multe din cele ce nu le știm. Și purtarea de grijă cea pentru a răspunde, se face învățător al nostru. Negreșit și acum (că mai înainte de întrebare) niciodată venindu-ne în minte întrebările tale, ne-am silit și a cerceta cu scumpătate, și de cele ce am auzit ceva de la cei vechi, a ne mai aduce aminte și pe cele ce sunt de un neam cu cele ce ne-am învățat, a le mai socoti de la sinene.

TÂLCUIRE

Este plină de multă smerită cugetare procurvântarea epistoliei acesteia. Că începând marele părinte de la zicerea parimiastului, ce zice că: înțelept se va socoti cel ce nu știe, întrebând lucruri înțelepte. Și dimpotrivă, că și întrebarea înțeleptului înțelepțește și pe cel neînțelept. Prin care înțelept înțelege pe Sfântul Amfilohie, care l-a întrebat, iar neînțelept și că se înțelepțește pe sineși. Și prin urmare spune și chipul cu care se înțelepțește. Că până a nu se întreba, zice, neîngrijindu-se de întrebări, după întrebare, mai luători aminte s-au făcut, aducându-și aminte de câte au auzit de la cei mai de demult, și socotind și de la sineși, câte erau unite și următoare a celor vechi.

CANONUL 1

Deci întrebarea cea pentru cei curați, și s-a zis mai înainte, și bine ai făcut aducerea aminte, că se cade a urma obiceiului celor din fiecare loc, pentru că cu deosebire au vorbit pentru botezul lor, cei ce atunci au pomenit pentru aceștia. Iar cel al pepuzienilor, mi se pare a nu avea nici un cuvânt. Și m-am mirat cum știutor de canoane fiind, l-a trecut marele Dionisie. Că botezul acela a judecat cei vechi a se primi, care nimic iese afară de credință. Drept aceea pe unele le-au numit eresuri, iar pe altele schisme; și pe altele parasinagoguri (nelegiuite adunări). Deci eresuri pe cei cu totul lepădați și după însuși credința sunt înstrăinați. Iar schisme, pe cei ce pentru oarecare cauze bisericesti și întrebări putincioase de a se vindeca, între cei despărțiți. Iar parasinagoguri, pe adunările cele ce se fac de nesupușii prezbiteri, sau

în lucru. Iar Isidor Pelusiotul în epistolia 61 a sa, zice pentru el: „A insuflatului de Dumnezeu, părintelui nostru Vasilie”.

episcopi, și de ne învățatele popoare. Precum, dacă vreunul fiind cercetat în vreo greșală, s-a dezbinat de la slujbă [Liturghie], și nu s-a supus canoanelor, ci lăși și-a răzbunat proiestoșia și slujirea, și s-a dus împreună cu acesta, oarecare părăsind soborniceasca biserică. Una ca aceasta este parasinagogă. Iar schisma, este a fi cu deosebire pentru pocăință de cum sunt cei în unire cu biserică. Iar eresuri, precum al maniheilor, și al valentinienilor, și al marchioniștilor, și al înșiși pepuzienilor acestora. Că dea dreptul deosebirea este pentru însăși credința cea întru Dumnezeu. Deci s-a părut celor din început, cel al ereticilor, cu totul să se surpe. Iar cel al celor ce s-au dezbinat, ca a unora ce încă sunt în biserică, să se primească. Iar cei ce în parasinagoguri, cu pocăință de cuvânt, și cu întoarcere făcându-se mai buni, să se împreuneze iarăși cu biserica. Încât de multe ori și cei ce în vreo treaptă s-au dus împreună cu cei nesupuși, când se vor căi, să se primească întru aceeași rânduială. Deci pepuzienii, sunt arătat eretici. Că întru Duhul cel Sfânt au hulit. Lui Montan Priskilei cu nelegiuire și cu rușinare însemnând pe numirea Mângâietorului. Că ori sunt vrednici de osândă, ca unii ce pe oameni i-au făcut Dumnezei, ori ca unii ce pe Duhul cel Sfânt prin asemănarea cea cu oamenii L-au batjocorit, și așa sunt vinovați osândirii celei veșnice, pentru că neiertată este hula cea întru Duhul cel Sfânt [Matei 12: 31]. Deci ce cuvânt are cuvântul acestora a se primi, al celor ce botează în Tatăl, și în Fiul, și în Montan, și în Priskila? Că nu s-au botezat ce nu-s botezați în numele cele predate nouă. Drept aceea, deși despre marele Dionisie aceasta nu s-a luat aminte, dar nouă nu se cade a păzi urmarea greșalei. Că necuviința de acolo este arătată și văzută tuturor celor ce cât de puțin știu a socoti. Cei catari (curați) și ei sunt din cei dezbinați. Dar însă s-a părut celor din început, celor împreună cu Ciprian zic, și cu Firmilian al nostru, pe toți aceștia a-i supune unei hotărâri. Pe cei curați [catariști], și înfrânați [engratiști], și idroparastați, și apotactiști (adică de sineși lepădați de la soborniceasca biserică). Căci începutul despărțirii s-a făcut prin dezbinare. Iar cei ce s-au dezbinat de biserică, nu au mai avut Harul Duhului Sfânt peste dânși. Că a lipsit împărtășirea, pentru că s-au întrerupt urmarea. Că cei întâi ce s-au depărta, avea hirotoniile de la părinți, și prin punerea mâinilor lor peste ei, aveau darul cel duhovnicesc. Iar cei ce s-au rupt făcându-se mireni, nici de a boteza, nici de a hirotonis au avut putere, nici putea a da altora harul Sfântului Duh, de la care ei au căzut. Pentru aceasta ca niște botezați de mireni cei de dânșii botezați, au poruncit (părinții) ca venind la biserică, cu adevăratul botez al bisericii de a doua oară să se curățească. Dar fiindcă cu totul s-a părut oarecărora din cei de la Asie, pentru iconomia multora să se primească botezul lor. Fie primit. Iar cel al înfrânaților se cade noi al înțelege lucrare rea. Căci ca să-i facă pe ei neprimiți bisericii, s-au apucat de aici, să întâmpine mai înainte cu însuși al lor botez. De unde și-au stricat și obișnuirea lor. Deci socotesc, fiindcă nimic este pentru dânșii, zic, arătat, să cadă nouă a lepăda botezul lor. Și de ar fi luat cineva de la dânșii pe acela, venind la biserică, să-l boteze. Dacă aceasta va urma a fi piedică iconomiei celei obștești iarăși se cuvine a se întrebuința obiceiul, și să urmăm

iconomisirilor ce au făcut la noi părinții. Că mă sfiesc ca nu cumva întârziindu-i cu Botezul să-i întârziem întru ale mântuirii prin această asprime a îndelungării. Iar dacă aceia păzesc Botezul nostru, aceasta pe noi să nu ne înduplece. Că nu suntem vinovați a le da lor har, ci a șerbi observației celei cu scumpătatea canoanelor. Și pentru tot cuvântul să se închipuiască, ca cei ce vin de la botezul acelora, să se ungă de credincioși adică, și așa să se apropie la Taine. Că știu că pe frații cei de pe lângă Zonie și Saturnin, din rânduiala aceea fiind ei i-am primit la scaunul episcopilor. Drept aceea pe cei ce au fost împreună cu tagma acelora, nu mai putem a-i despărți de biserică, punând noi ca un canon despre împărtășirea cea cu dânșii, prin primirea episcopilor. [apostolesc: 46; sinod 1: 8; sinod 2: 7; sinod 6: 95; Laodikia: 7]

TÂLCUIRE

După procuvântare, prin urmare răspunde sfântul la cele ce Sfântul Amfilohie l-a întrebat. Și urmând a zice pentru botezul schismaticilor cataron (curaților) adică a navatienilor și de al ereticilor pepuzieni, adică ale montaniștilor, mai înainte și mai obștesc face pe cuvânt, și pe despărțirea acelor vechi o pomenește. După care alții se zic eretici, iar alții schismatici, și alții parasinagogi. Și parasinagogi sunt prezbiterii și episcopii cei nesupuși, care căzând în oarecare greșale s-au caterisit de preoția și arhieria lor canonicește. Însă nevrând a se supune canoanelor, cu de sineși stăpânire ș-au izbândit, și lucrau deosebi cele ale preoției sau ale arhieriei. Și împreună cu dânșii au urmat și alții, lepădându-se înșiși de soborniceasca biserică. Iar schismatici se numesc, acei ce se osebeau de către soborniceasca biserică, nu pentru dogme de credință, ci pentru oarecare întrebări bisericești lesne de îndreptare. Iar eretici se numesc aceia a căroră osebirea îndată și dea dreptul pentru credința cea întru Dumnezeu. Adică cei despărțiți cu credința și cu dogmele de către dreptslăvitori, și desăvârșit depărtați. Deci parasinagogii se unesc iarăși cu biserica prin pocăința cea binecuvântată, și prin întoarcere. Și cei ce dintr-înșii au fost preoți, și clerici, întorcându-se întru aceeași rânduială se primesc, a căreia au fost. Iar ereticii cei mai sus arătați și înșiși pepuzienii, pentru care este cuvântul, și câți alții, întorcându-se la dreaptaslăvire, se botează ca elinii. Fiindcă părinții cei vechi numai Botezul acela au judecat a se primi, care nicicum iese din credință, iar al ereticilor, ca unul ce este afară din dreapta credință, au judecat desăvârșit să se lepede. Pentru aceasta prin urmare și al pepuzienilor se leapădă, căci botează nu în Numele cele predanisite ale Preasfintei Treimi, adică în Tatăl, în Fiul, și în sfântul Duh. Ci în Tatăl, în Fiul, și în Montano, și în Priscila, și de aici fiindcă hulesc în Duhul cel Sfânt (care hulă este neiertată), punând numele al însuși Mângâietorului asupra oamenilor muritori, și Dumnezeu făcând pe oameni, sunt arătați eretici. Pentru aceasta, întorcându-se, trebuie să se boteze. Iar deși Dionisie (al Alexandriei adică) zice să nu se boteze, însă la aceasta a greșit, și noi la aceasta nu trebuie a urma. Iar pentru schismatici au fost două socoteli. Că Sfântul Ciprian și sinoadele cele două de lângă el s-au făcut în Africa (vezi canonul lui). Ci și sinodul ce s-a făcut în Iconia de sfântul Firmilian (pe care al său îl numește marele Vasilie, ca pe unul ce a statut

episcop al Kesariei) păzind amărănțimea, a poruncit, ca curații aceștia, pentru care este cuvântul, înfrântecii și apotactiții (Vezi la canonul 95 al sinodului 6) și idroparastații (vezi la canonul 32 al sinodului 6). Și în scurt toți schismaticii venind la soborniceasca biserică, să se Boteze. Fiindcă ierosiții cei dintâi ai schismaticilor, aveau darul de la biserică de a hirotoni, și a boteza. Iar după ce odată s-au dezbinat de tot trupul bisericii, l-au pierdut și nu mai pot a boteza pe alții, ori a hirotonisi, sau a da darul de care prin dezbinare s-au lipsit. Pentru aceasta și cei ce de ei se botează, se socotesc că s-au botezat de mireni. Pentru aceasta și trebuie să se boteze. Iar oarecare episcopi la Asia au primit botezul lor, pentru iconomie, și nu pentru scumpătate, ca cum schismaticii ar fi încă mădulare ale bisericii. Drept aceea după socoteala lor fie primit. Însă schismaticii engratiști (înfrântecii) deosebit trebuie a se boteza întorcându-se, după scumpătatea canoanelor. Și pentru că și-au izvodit osebit botez, schimosind predanisia ceea ce este la botez³⁶³. Și căci pentru aceștia osebită și arătată hotărâre nu s-a făcut cum să se primească. Iar de nu botează ei de iznoavă pe cei ce din dreptslăvitori vin la dânșii; aceasta nu trebuie a ne îndupleca spre a nu-i boteza și pe noi pe ai lor venind la dreptslăvitoarea biserică. Însă dacă și aceasta, are să se facă împiedicare obșteștii iconomii, care pentru toți schismaticii o au făcut părinții, să urmăim și noi Iconomiei, ca nu cumva pentru asprimea poruncii acesteia, să-i facem leneși spre a se boteza, rușinându-se poate, că se botează ca niște desăvârșit necredincioși, și prin urmare să împiedicăm mântuirea lor. Și să zicem în scurt: Câți se botează în botezul acelora, aceștia întorcându-se la dreapta slăvire, negreșit trebuie a se unge de cei dreptcredincioși, cu sfântul Mir, și așa să se împărtășească cu Dumnezeuiștile Taine. Și fiindcă am primit pe episcopii înfrântecilor acestora, și hirotoniile lor, cu primirea aceasta, am făcut prin lucru ca un canon, și am arătat că ei nu sunt despărțiți de soborniceasca biserică. Vezi și tâlcuirea celui 46 apostolesc.

CANONUL 2

Ceea ce strică (fătul) prin meșteșugire, suferă pedeapsa uciderii. Iar amărănțime de cuvânt pentru înformat [închipuit], și neînformat la noi nu este. Căci aici se judecă vinovată, nu numai pentru cel ce era să se nască. Ci pentru că și pe sineși s-au vrăjmășuit. Căci mai de multe ori mor muierile în acest fel de apucături. Dar se mai adaugă, pe lângă aceasta și stricarea fătului, altă ucidere, după scopul celor ce îndrăznesc acestea. Trebuie însă nu până la ieșire (din viață) a îndelunga mărturisirea lor. Ci a se primi după măsura celor 10 ani, dar vindecarea să se hotărască nu cu timpul, ci cu chipul pocăinței. [apostolesc: 66; Anchira: 21; sinod 6: 91; Vasilie: 80; sinod 1: 12]

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că muierea ceea ce înadins va omorî pe pruncul, cu

³⁶³Și dacă schismaticii aceștia pentru că au schimosit obișnuirea ceea ce este cuviincioasă la Botez, s-au judecat de marele părinte acesta Vasilie să se boteze, cu mult mai vârtos trebuie a se boteza, latiniile cei ce au schimosit, iar mai bine a zice, desăvârșit au stricat predanisia botezului, și care sunt nu numai schismatici, ci și arătați eretici.

care este îngrecată, cu buruieni, sau băuturi otrăvitoare, sau cu ridicări peste puterea sa, sau cu alte chipuri, este ucigașă. Și că osebite la noi nu este, ca la iudei. Adică, dacă pruncul cel ce se leapădă, este încă neînchipuit, ca o bucată de carne, sau închipuit, având semnele și mădularele toate ale omului întregi. Fiindcă cu chipul acesta, nu moare numai pruncul, ci mai de multe ori moare și muierea ceea ce îl are în pânțe. Drept aceea pentru amândouă uciderile acestea, ca ucigaș se ceartă cei ce fac aceasta, ori bărbații (cei ce își bat pe muierele lor, și din aceea li se pricinuieste primejdie), și muierele. Însă nu se opresc de Dumnezeuieștile Taine în toată viața lor, ci pentru iubirea de oameni, numai zece ani, după cum cei ce au ucis fără de voie (după canonul 57 al acestuiași sfânt), dar nu se cade iarăși a îngrădi pocăința unora ca aceștia în ani, ci în chipul pocăinței. Adică, de va fi mai cu fierbințeală, să li se scadă, iar de va fi cu lenevire, să li se mai adauge de duhovnic ani. Citește pe cel apostolesc 66 și pe cel 91 al sinodului 6, și pe cel 12 al sinodului 1.

CANONUL 3

Diaconul ce a curvit după diaconie, va fi lepădat de al diaconie, iar fiind împins la locul mirenilor, nu se va opri de împărtășire. Căci este canon vechi ca cei căzuți din vreo treaptă, să se supună numai chipului acestuia al pedepsei, urmând, precum socotesc cei vechi, legii aceleia ce (zice): „nu vei izbândi de două ori pentru aceeași greșală” [Naum 1: 6]. Și pentru altă pricină încă. Că cei ce sunt întru mireneasca tagmă, scoși din locul credincioșilor, iarăși se primesc la locul din care au căzut. Iar diaconul, odată are îndestulă judecata caterisirii. Deci fiindcă nu i se mai dă lui diaconia, în singură aceasta a făcut să stea pedeapsa sa. Acestea însă sunt cele din așezăminte. Iar îndeobște cea mai adevărată vindecare este depărtarea de păcat. Drept aceea cea ce pentru îndulcirea trupului a lepădat harul, prin sfărâmarea inimii, și prin tot necazul depărtându-se prin înfrânare de îndulcirile acelea, de către care s-au răsturnat, ne va da desăvârșită dovadă a vindecării sale. Deci pe amândouă trebuie noi a le ști, și pe cele ale scumpătății, și pe cele ale obiceiului, însă, pentru cei ce nu primesc desăvârșirea scumpătății, să se urmeze forma cea predată.

TÂLCUIRE

Dacă vreun diacon va curvi după hirotonie, se caterisește de diaconie, după canonul acesta; dar nu și se izgonește de la biserică, și starea cu mirenii credincioși (însă nu se împărtășește cu sfintele Taine, precum unii înțeleg, aici aceasta a canonului: „de împărtășire nu se va opri”). Fiindcă apostolescul canon 25 cu singură pedeapsa caterisirii a pedepsit pe ierosiții cei ce cad întru acest fel de păcate, iar nu și cu despărțirea de biserică. Și aceasta este pedeapsa ce canoanele obișnuiesc a o da ierosiților celor ce cad întru acest fel de păcate, adică singură caterisirea. Iar de obște însă, și desăvârșită, și scumpătătită vindecarea lor este, a face părăsire și depărtare de păcat, și a se depărta de îndulcirile de care s-au robit, și darul ierosirii l-au pierdut, cu zdrobire de inimă, cu înfrânare, și cu toată altă rea pătimire. Iar cealaltă parte a canonului vorbește despre obicei și scumpătate,

pentru care vezi la subînsemnarea canonului al 12-lea al întâiului sinod. Și pe tâlcuirea canonului 102 al sinodului 6.

CANONUL 4

Despre trigami [de trei nunți], și poligami [de multe nunți], același canon l-am rânduit, care este proporționat. Și pentru digami [de două nunți], adică, pentru digami (un an). Iară alții doi ani. Iar pentru trigami în trei ani, de multe ori și în patru ani îi aforisesc. Și pe una ca aceasta o numesc, nu nuntă încă, ci poligamie, iar mai ales curvie muncită. Pentru aceea și Domnul a zis samarinencei celei ce schimbase cinci bărbați, pe care ai acum, îi zice, nu este al tău bărbat [Ioan 4: 18]. Fiindcă nu mai sunt vrednici cei ce au căzut din măsura nunții a doua, să se cheme cu numirea bărbatului, ori a femeii. Și am apucat obicei la trigami, aforisire de cinci ani, nu din vreun canon, ci din urmarea celor obișnuite mai dinainte. Dar trebuie a nu-i opri cu totul pe ei de la biserică. Ci ai învrednici ascultării în doi ani, ori în trei ani. Și după acestea a li se da voie, a sta împreună, iar de împărtășirea bunului a se feri. Și așa arătând întru ei oarecare rod de pocăință, să se așeze la locul împărtășirii.

TÂLCUIRE

Pentru a treia nuntă rânduiește canonul acesta zicând că părinții cei vechi, pe nunta a treia nu o numesc nuntă ci poligamie (și poate că înțelege aici pe părinții cei din Neocezareea, care în canonul al treilea, înmulțite nunți numesc pe nunta a treia). Ori mai bine a zice curvie nu întinsă către fiecare muiere, ci strânsă către o muiere. Deci pe unii ca aceștia, unii îi canonisesc deopotrivă cu cei de două nunți. Adică fiindcă pe cei de două, unii un an îi canonisesc, iar alții doi. Pentru aceasta pe cei de trei, în trei și în patru ani îi canonisesc. Însă din obișnuirea celor mai dinainte, și nu din vreun canon, aceștia cinci ani se canonisesc. Însă să nu se scoată din biserică, ca cei ce afară de ușă se tânguiesc. Ci doi ani, sau trei, să asculte Scripturile, și apoi să stea cu cei credincioși, fără a se împărtăși încă doi ani, întru care arătând roduri vrednice de pocăință, să se împărtășească.

CANONUL 5

Dintre eretici cei ce la ieșire (din viață) se căiesc trebuie a se primi. Însă a se primi adică, nu fără judecată, ci cercându-i, de arată adevărată pe hotărârea pocăinței. Și de au rodurile care mărturisesc pe sânguința ce au spre a se mântui.

TÂLCUIRE

Fiindcă unii nu se dumireau, de se cade a se primi ereticii, pocăindu-se la sfârșitul vieții lor, răspunde sfântul prin canonul acesta, că se cade. Însă nu fieștecum, ci să-i cercăm, de se pocăiesc cu adevărat, și lasă dogmele lor cele ereticești, și de arată roduri de pocăință.

CANONUL 6

Curviile canonicilor să nu se socotească întru nuntă, ci prin tot chipul să se rupă împreunarea lor. Că aceasta și bisericii este de folos spre întărire, și ereticilor nu le va da apucare asupra noastră, cum că prin voia de a păcătui tragem către noi.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că dacă oarecare canonici, adică ierosiți, și clerici, și monahi, și monahii fecioare, ar curvi cu vreo față, să nu se ierte de arhieru, a se cununa, și împreună a viețui. Ci să se despartă; chiar și de ar apuca să se cunune. Că a se despărți, folosește bisericii, ca nu și alții să ia pildă a face asemenea, și vrednicia ierosirii și a monahiceștii făgăduințe să se defaime. Și ca să nu afle și ereticii apucare de a ne cleveti, că pentru aceasta lăsăm pe unii ca aceștia să rămână să viețuiască în păcat, nedespărțind nelegiuitele nunțile lor, ca să tragem pe eretici la credința noastră.

CANONUL 7

Stricătorii de parte bărbătească, și stricătorii de vite, și ucigașii, și fermecătorii, și preacurvarii, și idolatrii, sunt vrednici acesteiași osândiri. Drept aceea forma ce o ai la ceilalți, păzește-o și la aceștia. Iar pe cei ce în treizeci de ani s-au pocăit pentru necurăția, pe care întru neștiință o au făcut, nici se potrivea a ne îndoi spre a-i primi. Că și neștiința, îi face pe ei vrednici iertării, și primirea de voie a mărturisirii, și prelungirea ce s-a făcut întru atâta timp, că mai un veac de om tot s-au dat satanei, ca să se pedepsească a nu face necurății. Drept aceea, poruncește acum fără prelungire să se primească, mai ales dacă au și lacrimi, care înduplecă pe milostivirea Ta. Și de arată viață vrednică de îndurare.

TÂLCUIRE

Întru asemenea pedeapsă, și certare, osândește sfântul prin canonul acesta pe cei ce păcătuiesc cu parte bărbătească, și pe cei ce dobitoace necuvântătoare (pentru care vezi canonul 16 al sinodului din Anchira), și pe ucigași (vezi pe 66 apostolesc), și pe fermecători (vezi pe cel 61 al sinodului 6), și pe preacurvari (vezi pe cel 48 apostolesc și pe cel 87 al sinodului 6), și pe idolatri, adică ori pe vrăjitori, după Valsamon și Zonara, ca pe unii ce cheamă pe draci, ori după alții, pe cei ce după oarecare întâmplare s-au lepădat de Hristos, și au jertfit idolilor (vezi pe cel 11 al sinodului 1). Însă nu după anii certărilor se pedepsesc deopotrivă, căci alții dintru aceștia în mai mulți ani se canonisesc, iar alții în mai puțini, precum în osebitele locuri și canoane se văd. Ci căci toți aceștia se supun canonisirilor celor de mulți ani, după Zonara. Și căci toți aceștia în locurile cele patru ale pocăinței se puneau, după Valsamon. Iar câți în treizeci de ani s-au pocăit pentru trupeasca necurăția, ce întru neștiință au făcut (poate cu rudenie a lor împreunându-se, neștiindu-o de rudenie, sau altă de acest fel). Aceștia fără îndoială trebuie a se primi la

împărtășirea Dumnezeieștilor Taine, pentru multe pricini: pentru neștiința păcatului, pentru mărturisirea lor cea de voie, pentru lacrimi, pentru viața lor cea vrednică de milă ce o arată, și pentru canonisirea ce de mulți ani ce au suferit. Căci mai un veac întreg de om, s-au dat satanei, despărțindu-se de împărtășirea celor credincioși, ca corinteanul acela ce de Dumnezeiescul Pavel s-a dat satanei, ca să se învețe și ei, ca și acela, să nu facă acest fel de necurății.

CANONUL 8

Cel ce a întrebuințat în mânie secure asupra muierii sale, este ucigaș. Și bine mi-ai adus aminte, și este vrednică de a ta pricepere, a zice pentru acestea mai pe larg. Căci multe sunt osebirile întru cele de voie, și cele fără de voie. Căci cu totul fără de voie este, și departe de la cele ce ar fi început să arunce piatră asupra unui câine, ori asupra unui copac, să nimerească în om. Căci pornirea a fost de a-și izbândi asupra fiarei, ori de a scutura roadă, dar s-a întâmplat de la sine ca lovitura în trecere, a cădea alături. Deci una ca aceasta este fără de voie. Însă fără de voie este și dacă cineva vrând a întoarce pe oarecine, cu biciul, sau cu toiag, nu l-ar lovi tare, dar ar muri cel lovit. Că propunerea se socotește aici, că vrea a mai îndrepta pe cel ce greșea, iar nu a-l omorî. Asemenea întru cele fără de voie este și aceia, când cineva în gâlceavă izbândind vreunuia, cu lemn, ori cu mâna fără cruțare ar aduce lovitura la părțile cele primejduitoare, ca să-i facă rău, nu ca de tot să-l omoare. Ci aceasta acum se apropie cu cea de voie. Că cel ce a întrebuințat acest fel de unealtă spre izbândire, ori cel ce n-a cruțat a aduce asupra lui lovitura, este arătat că pentru că s-a biruit de patimă, nu a cruțat pe om. Asemenea și cel ce a întrebuințat lemn greu, ori piatră mai mare decât puterea omenească, se numără cu cele fără de voie, alta însă vrând, și altceva făcând. Că din mânie a adus acest fel de lovitură, încât a omorât, și pe cel lovit, deși plecarea lui a fost poate a-l sfârâma, dar nu și a-l omorî desăvârșit. Însă cel ce a întrebuințat sabie, sau orice de acest fel, nu are nici o iertare. Și mai ales cel ce a aruncat cu securea. Fiindcă se vede că nici din mână a lovit, ca măsura lovirii să fie întru a sa stăpânire. Ci a aruncat, ca și cu greutatea fierului, și cu iuțea, și cu aducerea cea mai repede, de nevoie să se facă lovitura pierzătoare. Și iarăși cu totul de voie este, și neavând nici o îndoială, precum este mergerea lotrilor [tâlharilor], și năvălirilor oștitorilor. Că aceștia cu adevărat pentru bani omoară, ferindu-se de vădire. Iar cei în bătălii pentru ucideri merg, nici ca să înfricoșeze, nici să înțeleptească, ci voind vederat ca să omoare pe cei ce li se împotrivesc. Însă și dacă cineva pentru vreo altă pricină curioasă [perierghică] ar drege otravă, dar ar omorî, de voie o punem pe una ca aceasta. În ce chip fac muierile de multe ori, cu oarecare descântece, și cu legături (baiere) ispitindu-se a trage pe unii spre dragostea lor, și dându-le aceloră mediișine [doftori otrăvicioase sau farmece] care fac întunecarea minților. Deci unele ca acestea omorând, deși alta voind mai întâi, alta a făcut. Însă pentru curiozitate (perierghia), îndeletnicirii se socotesc între cei ce ucid de voie. Deci și cele ce dau mediișinele cele de pierderea pruncilor, ucigașe sunt și ele, și cele ce

primesc otrăvile cele omorătoare de prunci.

TÂLCUIRE

Pentru uciderile cele de voie și cele fără de voie întrebându-se sfântul, răspunde prin canonul acesta, osebind care sunt de voie, și care nu de voie, și care sunt aproape de cele de voie. Și fără de voie adică sunt: dacă cineva va arunca cu piatră, sau cu altceva în vreo fiară, sau în copaci, și după întâmplare trecând pe acolo vreun om l-ar lovi, și l-ar omorî; și dacă vrând cineva să înțeptească pe oarecine, l-ar lovi, cu bici de curea, sau cu un mic toiag, și se va întâmpla să moară cel lovit. Iar de voie sunt dacă: cineva cu securea, ori ținându-o, ori cu mâna aruncând-o, va lovi pe muiera sa, sau pe altcineva, în mânia sa, și va muri. De va întrebuința cineva cuțit, sau pușcă, sau altceva de aceste fel spre a lovi, și lovind, va pricinui moarte. De voie ucid tâlharii, și cei ce fac războaie ca să răpească bani, sau alte averi. Și muierile, și bărbații ce alcătuiesc oarecare otrăvitoare băuturi, și le dau unora ca să-i tragă la trupeasca lor dragoste, și ei bându-le, li se întunecă mintea și mor. Asemenea de voie ucid, și cele ce dau, și cele ce primesc otrăvitoarele buruieni ca să omoare pe pruncii ce-i au în pânțe (pentru care mai osebit, vezi canonul 91 al sinodului 6). Iar ucideri nu de voie adică, dar apropiate de cele de voie sunt, dacă cineva luptându-se cu altul, îl va lovi cu necruțare la loc primejditor de moarte, cu lemn, sau cu mâna, și din lovitură va muri omul. Asemenea și de va întrebuința cineva vreun lemn greu, sau piatră mare peste puterea omenească, ca să lovească pe oarecine, și se va întâmpla să moară cel lovit. Vezi și canonul 66 apostolesc.

CANONUL 9

Hotărârea Domnului după urmarea înțelegerii, întocmai se potrivește și la bărbați, și la muieri, pentru a nu se ierta a ieși din nuntă, afară de cuvânt de curvie [Matei 5: 32; 19: 9]. Iar obiceiul nu este așa. Ci la muieri adică, aflăm multă amărănțime de cuvinte, apostolul zicând că: „cel ce se lipește de curvă un trup este” [1 Corinteni 6: 16]. Iar Ieremia că „Muierea de se va împreuna cu alt bărbat, nu se va întoarce către bărbatul ei. Ci spurcându-se se va spurca” [Ieremia 3: 1], și iarăși „Cel ce are preacurvă, fără de minte este și necinstitor (de Dumnezeu)” [Pilde 18: 23]. Iar obiceiul și bărbații cei ce preacurvesc, și cei ce sunt în curvii poruncește să se ție de ale lor muieri. Încât, ceea ce împreună locuiește cu bărbatul cel lăsat, nu știu de poate fi preacurvă. Că vina aici se atinge de ceea ce a lăsat pe bărbat, după care pricină s-a depărtat de nuntă. Că ori bătută fiind nesuferind bătăile, trebuia mai mult să rabde, decât să se despartă de bărbatul său. Ori paguba cea de averi nesuferindu-o, nici pricinuirea aceasta îi este vrednică de cuvânt. Iar de ar viețui el în curvie, nu avem observația [băgare de seamă] în obiceiul bisericesc. Ci și de bărbat necredincios muiera a se despărți nu s-a poruncit. Ci trebuie a-l îngădui, pentru neștiința sfârșitului. Că „ce știi, o, muier, de-ți vei mântui bărbatul?” [1 Corinteni 7: 16] Drept aceea preacurvă este ceea ce l-a lăsat, dacă a venit la alt bărbat. Iar cel lăsat este de iertat, și ceea ce s-a însoțit cu unul ca acesta, nu se osândește. Însă dacă bărbatul depărtându-se de muiera sa, a venit la alta, și el

este preacurvar, căci o face pe dânsa a preacurvi. Și ceea ce s-a însoțit cu dânsul, este preacurvă, căci a tras către sine bărbat străin. [apostolesc: 48; sinod 6: 87; Anchira: 20; Cartaghen: 113; Vasilie: 21; Timotei: 14]

TÂLCUIRE

Hotărârea Domnului, ca, în tocmai și bărbatul, și muiera să nu se despartă, fără numai de va urma curvie, sau preacurvie, la o parte. Iar obiceiul vrea, ca, bărbații să despartă pe muierile lor de vor curvi, sau vor preacurvi cu altul după zicerea apostolească, și după cea a lui Ieremia, și după parimiastul. Iar muierile să nu despartă pe bărbații lor, pentru aceleași pricini; încă și de le-ar bate, și de zestre de le-ar păgubi se cade să sufere, și necredincios de ar fi bărbatul, nu se cade muiera a-l despărți, după zisa apostolului (adică dacă necredincioși fiind și el, și ea, din început, apoi muiera a crezut, iar el a rămas întru necredință). Ci să-l îngăduiască. Vezi și canonul 87 al sinodului 6.

CANONUL 10

Cei ce se jură să nu primească hirotonia, după ce s-au jurat, să nu se silească a-și călca jurământul. Că deși se pare cuiva că este canon care iartă unora ca aceștia, dar cu cercare am cunoscut, că nu se procopsesc cei ce și-au călcat jurământul. Dar trebuie a cerceta și felul jurământului, și graiurile, și dispoziția [plecare din lăuntru] pentru care s-a jurat, și adaosurile cele cu deamăruntul în graiuri. Ca de nu va fi nici o ușurare de nicăieri, trebuie cu totul a lăsa pe unii ca aceștia. Însă pricina lui Sevir, adică prezbiterul cel hirotonisit de acesta, această oarecare ușurare mi se pare a avea (care și ție ți se pare): Țarina [satul] aceea ce este supusă mistiei, asupra căreia s-a propovăduit omul, poruncește să se supună masadelor. Că așa și acela nu-și va călca jurământul neducându-se de la locul acela. Și Longhin având pe Chiriac cu sine, nu-și va pustii biserica, nici sufletul său, prin oprire [arghie] îl va osândi. Și noi ne vom arăta că nu facem ceva afară de canoane părtinind lui Chiriac, celui ce s-a jurat să rămână cu Mindanii, și a primit mutarea. Că întoarcerea va fi păzire a jurământului. Iar a veni el la iconomie, nu se va socoti lui spre călcarea de jurământ, pentru că n-a stătut la jurământ, nici în puțină vreme a se depărta de Mindani, ci a rămâne de aici înainte. Iar pentru Sevir cel ce pune de pricinuire uitarea, noi îl vom ierta, zicându-i că: Cunoscătorul celor ascunse, nu va trece cu vederea biserica Sa, vătămându-se de unul ca acesta, care necanonicește a făcut din început, și cu jurământ a legat afară de Evanghelii. Și învață a călca jurământul, prin cel ce s-a mutat, și acum minte prin fățaria uitării. Și fiindcă nu suntem judecători de inimi, ci judecăm din cele ce auzim, să dăm Domnului izbândirea. Iar noi cu nedeosebire îl vom primi pe el, dând iertare prin uitare patimii omenești.

TÂLCUIRE

Fiindcă unii cerându-se să se hirotonisească, se jurau să nu primească hirotonia, pentru aceasta sfântul prin canonul acesta poruncește, că unii ca aceștia

nu trebuie a se sili să se hirotonisească, și prin urmare să-și calce jurământul ce a făcut. Că deși se vede, a fi iertați să dezlege legătura, după oarecare canon, cei ce de sineși s-au jurat, și s-au legat pe sineși a nu face, sau a face lucrul acela, sau orice. Cu toate acestea, noi din cercare știm că toți câți își calcă jurământurile, nu se îndreptează în cale, nici se socotesc primiți, nici bine plăcuți lui Dumnezeu. Ci se lasă a cădea în ispită. La unele ca acestea însă trebuie cineva a socoti și felul jurământului, adică de s-a jurat pe Dumnezeu, sau pe altceva, și cuvintele celui ce s-a jurat, și așezarea, și socoteala cu care s-a jurat. Adică dacă din răpire, sau micșorare de suflet, și din neștrămutată socoteală și hotărâtoare, și cele mai mici adăogiri ce au făcut în cuvintele jurământului. Ca, dacă din vreo întâmplare nu se va găsi vreo ușurare binecuvântată spre a se dezlega jurământul făcut, trebuie atunci a-i lăsa, să-și păzească jurământul, și a nu-i sili să-i cale. Iar pricina lui Sevir se vede că a fost de acest fel. Oarecarele numit Longhin avea un sat, ce se chema Mindana, supus episcopiei Mistiei. Iar Sevir episcopul Misadelor, a hirotonisit prezbiter la biserica din Satul acela, pe unul Chiriac, care a fost silit de Sevir să jure, că va rămâne acolo, și se va supune episcopiei lui. Dar episcopul Misaiei, căreia era supus satul, aflând aceasta, a oprit pe Chiriac de a ierurghisi (a lucra Preotește) în biserica sa, ca un hirotonisit de altul. Pentru aceasta Chiriac s-a dus la cealaltă biserică. Iar Longhin, stăpânul satului, mâhnindu-se, îngrozea că ori va strica biserica, ori o va lăsa pustie. Deci s-a întrebat marele Vasilie pentru aceasta, și a răspuns că satul trebuie a se da în stăpânirea cea duhovnicească a episcopiei Masadelor, deși ar fi fost de altă Eparhie, iar prezbiterul Chiriac, să se întoarcă, și să ierurghisească. Că cu chipul acesta, și Chiriac își va păzi jurământul, și Longhin nu-și va pustii biserica, și nu-și va osândi sufletul, pentru oprirea dumnezeieștilor cântări, și noi, zice, nu vom face ceva afară de canoane. Iar pe Sevir, fiindcă pune pricină, că, a uitat că moșia a fost de Eparhie străină, trebuie să-l iertăm. Și măcar deși el afară de canoane a făcut trei rele: 1. A pune pe Chiriac în jurământ, lucru împotriva Sfintei Evanghelii; 2. A îndemnat să-și calce jurământul cu strămutarea; 3. A minți cu aceasta ce zice, că a uitat. Însă fiindcă noi nu suntem cunoscători de inimi, îl iertăm, și-l primim fără judecată, pentru patima uitării. Lăsăm însă la Domnul să-i facă judecată.

CANONUL 11

Iar cel ce a făcut uciderea cea fără de voie, îndestul și-au împlinit osânda în anii cei unsprezece. Că arătat este că la cei loviți, să observăm legea lui Moise, și pe cel ce a căzut de rănilor ce a luat, de a umblat iarăși pe toiagul său, nu-l vom socoti că s-a omorât [Ieșirea 21: 18, 19]. Iar dacă nu s-a mai sculat după lovituri, lovitorul cel ce l-a omorât fără de voie, ucigaș este, însă nu de voie pentru proposit (scopul). [apostolesc: 66; sinod: 6: 92; Anchira: 21, 22, 23; Vasilie: 2, 13, 43, 54, 56, 57; Atanasie către Amun; Nisis: 5]

TÂLCUIRE

Unul făcând ucidere fără de voia sa, unsprezece ani a petrecut aforisit întru pocăință. Și întrebându-se sfântul pentru aceasta, a răspuns prin canonul acesta, că

îndestulă este lui canonisirea aceasta, și trebuie a se dezlega. (Fiindcă uciderea cea fără de voie, unsprezece ani se canonisește, după canonul 57 al acestuiași.) Adaugă însă că se cade la cei bătuți să luăm seama și cele ale legii cei mozaicești. Că zice aceea, că de se bate cineva, și din bătaie va cădea la pat, dacă după aceasta se va scula, și va umbla rezemându-se pe toiag, și având încă rămășițe de neputință, nu se socotește că s-a ucis, de va muri pentru aceasta. Și cel ce l-a bătut nu se socotește ucigaș. Și mai adaugă sfântul că, de nu se va scula după bătaie, ci va muri, ucigaș este cel ce l-a bătut. Însă nu de voie, pentru că nu a voit ca să-l omoare, ci numai să-l bată. Vezi și canonul 66 apostolesc.

CANONUL 12

Pe digami [de două nunți], i-au oprit cu totul canonul despre slujire. [apostolesc: 17]

TÂLCUIRE

Canon aici numește sfântul pe cel 17 apostolesc, despre cei de două nunți pe care tâlcuit citește-l acolo.

CANONUL 13

Pe uciderile cele în războaie părinții noștri nu le-au socotit între ucideri. Mi se pare că iertare dau celor ce izbândesc pentru întreaga înțelepciune, și pentru buna cinstire de Dumnezeu. Dar poate că este bine a-i sfătui, ca niște necurați cu mâinile, în trei ani să se depărteze numai de la împărtășire. [apostolesc: 66; sinod 6: 92; Anchira: 21, 22, 23; Vasilie: 12, 43, 54, 56, 57; Atanasie către Amun; Nisis: 5]

TÂLCUIRE

Părinți înțelege aici sfântul, pe marele Atanasie, și pe cei ai lui. Că zice acela în epistolia cea către Amun, că a ucide cineva pe vrăjmaș în război, este legiuit, și vrednic de laudă. Iar sfântul acesta tălmăcește pricina, pentru care părinții cei mai vechi au iertat lor. Care este, ca aceștia ce ucid în războaie, se luptă pentru credință, și pentru paza întregii înțelepciuni. Căci de ar stăpâni odată barbarii, și necredincioșii, nici buna cinstire va rămâne, că ei vor să întărească pe credința lor cea rea. Nici întreaga înțelepciune și păzirea cinstei, fiindcă multe sile, și stricări de tinere, și de tineri se fac de dânșii. Și mai adaugă sfântul de la sine, nu canon hotărâtor, ci sfătuitoare, zicând. Că deși unii ca aceștia, nu s-au socotit de cei mai vechi, ca ucigași, însă neavând mâinile curate de sânge, poate este bine, ca să se depărteze trei ani de singură împărtășirea Tainelor. Dar nu și din biserică să se scoată, ca ceilalți ce se pocăiesc.

CANONUL 14

Cel ce ia camătă, de va primi a cheltui nedreptul câștig la săraci, și de aici înainte a se scăpa de boala iubirii de bani, este primit la preoție.

TÂLCUIRE

Canonul acestea rânduiește, că dacă vreun mirean, lua camătă pe banii ce da împrumut, de va cheltui acea camătă împărțindu-o la săraci, și se va părăsi de aceasta, să fie primit spre a se hirotoni în tagma cea sfințită. De unde se înțelege, că cel ce nu va urma aceasta, nu se poate hirotonisi în vreo treaptă sfințită.

CANONUL 15

Mă mir de litirara [gramaticeasca] ta amărunțime cerută despre Scriptură, și socotind că, silită este zicerea, a tâlcuirii, când pe a sa bună însemnare și-o dă, nestrămutând pe însemnarea cea proprie [chiar] a evraicescului glas. Dar fiindcă se cade a nu trece cu nelucrare întrebătoare punere înaintea cea pornită de bărbat întrebător. Păsările cerului, și peștii mării, și la facerea lumii aceeași facere a luat. Că din apă au ieșit amândouă neamurile acestea. Iar cauza este, că însușimea aceastași este și la un neam, și la altul. Că acelea înoată prin apă, iar acelea înoată prin aer. Și pentru aceasta îndeobște au pomenit de ele. Iar figura [chipul zicerii] cuvântului, încât către pești cu nepotrivire s-au dat, iar încât către toate cele ce viețuiesc în ape, foarte potrivit. Că paserile cerului s-au supus omului, și peștii mării. Și nu numai ei, ci și toate cele ce străbat cărările mărilor. Că nu orice viază în apă, aceasta este pește, precum chiții, și balenele, zighenele, și delfinii, și focile, încă și caii, și câinii, și herestee, și paloșerii [cu botul ca paloșul], și boii cei de mare. Iar de vrei, și urzicile³⁶⁴, și peptenii, și toate cele cu pielea ca de hârb [ostracoderma], din care nici una este pește. Și toate cele ce străbat cărările mărilor. Fiindcă sunt trei neamuri, paserile cerului, peștii mării, și câte sunt în ape care se deosebesc de pești, că și acestea străbat cărările mărilor.

TÂLCUIRE

Măcar că nu se vede curat ce fel a fost întrebarea, însă cât din răspunsul acesta, se vede că a fost, pentru cea în psalmul 8 zicând David pentru om: „Toate le-ai supus sub picioarele lui... . Păsările cerului, și peștii mării, cele ce străbat cărările mărilor”. Întâi a împreunat pe paseri, cu peștii. Și al 2-lea n-a zis, pe cei ce străbat, ci cele ce străbat. La aceste două nedumeriri răspunde sfântul, că pricina pentru care David a unit paserile și peștii împreună este că amândouă neamurile acestea s-au zidit din aceleași ape, și au aceeași însușire. Iar că au zis cele ce străbat cărările mărilor, și nu cei ce străbat, după meșteșugul gramaticii, pricina este, că aceasta nu se aduce la pești, ci la toate vietățile ce sunt în ape.

CANONUL 16

Iar Neeman, nu a fost mare lângă Domnul, ci lângă domnul său. Adică era unul din cei puternici lângă împăratul Sirilor. Deci ia aminte cu scumpătate Scriptura, și de acolo vei afla dezlegarea întrebării.

³⁶⁴Oarecare vietăț de mare, pricinuitoare de aprindere și de mâncărimea trupului ce s-ar atinge de ele.

TÂLCUIRE

A întrebat sfântul Amfilohie pe marele Vasilie, pentru ce zice Scriptura pe Neeman mare? Și îi răspunde, că nu la Domnul Dumnezeu. Ci la împăratul Sirienilor. Precum însuși Dumnezeiasca Scriptură mărturisește zicând: „Și Neeman începătorul puterii Siriei era bărbat mare înaintea Domnului său”.

A ACELUIAȘI CĂTRE ACELAȘI A 2-A EPISTOLIE CANONICEASCĂ DESPĂRȚITĂ ÎN 34 DE CANOANE TÂLCUITE.

CANONUL 17

Ne-ai întrebat pentru Vianor prezbiterul, de este primit către cler pentru jurământ. Eu însă știu că este așezat oarecare obștesc decret pentru toți clericii cei din Antiohia care au jurat împreună cu el. Ca de adunările cele publice să se depărteze ei, iar în deosebi să lucreze cele ale prezbiterilor. Și însăși acesta și spre a sa slujbă, îi dă voie. Căci nu în Antiohia îi este preoția, ci în Iconia. În care, precum însuși ai scris nouă, s-a mutat de la Antiohia spre locuință. Deci este primit bărbatul acela, cerându-i-se de către evlavia ta să se căiască de lesnirea jurământului, care l-a jurat înaintea necredinciosului bărbat, neputând purta supărarea micii aceleia primejdii.

TÂLCUIRE

Nu este atât de arătat răspunsul acesta, pentru nici întrebarea este arătată. Se vede însă, că un om credincios cu îngroziri a făcut pe oarecare preoți Antiohieni să se jure, că nu vor mai lucra cele ale preoției. Din care unul, Vianor cu numele, s-a mutat la Iconia, pentru care a întrebat pe marele Vasilie, Amfilohie episcopul Iconiei, de se cade acesta să liturighisească în deosebire, iar nu și de obște înaintea tuturor, ca să nu-i smintească, văzând că își calcă jurământul. Asemeni dar și Vianor are voie a ierurghisi, și mai ales, că nu în Antiohia, ci în Iconia unde s-a mutat, va să ierurghisească. Însă este dator a se pocăi, că pentru o mică primejdie s-a jurat lesne.

CANONUL 18

Pentru fecioarele cele ce au căzut, care au mărturisit Domnului viața cea întru sfințenie. Apoi pentru că au căzut în patimile trupului și-au călcat tocmelile lor, părinții noștri cu bunătate și cu blândețe purtându-se către neputințele celor ce se alunecă, au legiuit a fi primite după un an, rânduind ei după asemănarea digamilor [celor de două nunți]. Iar mie mi se pare, fiindcă cu darul lui Hristos sporind biserica se face mai puternică, și se înmulțește acum tagma fecioarelor, că trebuie a lua aminte cu scumpătate lucrul cel ce după înțelegere se vede, și cu socotința Scripturii, care este cu neputință a o afla din urmare. Că văduvia decât fecioria este mai mică. Deci și păcatul văduvelor, este cu mult mai al doilea decât cel al fecioarelor. Se vedem dar ce s-a scris lui Timotei de către Pavel: „Iar de văduvele cele mai tinere ferește-te; căci când se sălbătesc asupra lui Hristos, vor să se mărite, având osândă, că credința cea

dintâi au lepădat” [1 Timotei 5: 11]. Deci dacă văduva se supune sub prea greu păcat, ca una ce credința în Hristos o a lepădat, ce trebuie noi a socoti pentru fecioară, care este mireasă a lui Hristos, și vas sfințit afierosit Stăpânului? Mare păcat cu adevărat face, și ceea ce se dă roabă nunților celor ascunse, umplând de stricăciune casa, și ocărând cu viața cea rea pe cel ce o are. Dar cu mult mai cumplit mireasa, făcându-se preacurvă, și pe unirea cea către mirele său necinstindu-o, îndulcirilor celor neastâmpărate dându-se pe sineși. Deci dară, văduva adică, se osândește ca o roabă stricată. Iar fecioara se supune judecății preacurvei. Precum dar pe cel ce împreună cu muiere străină viețuiește, îl numim preacurvar, neprimindu-l mai înainte la împărtășire, până nu va înceta de la păcat. Așa adică, vom fi și spre cel ce are fecioară. Și aceea este nouă acum de nevoie a mărturisi, că fecioară se numește ceea ce de voie s-a adus pe sineși Domnului, și s-a lepădat de nuntă, și a protimisit viața cea întru sfințenie. Iar mărturisirile atunci le judecăm (primite) după ce vârsta pe împlinirea cuvântului [minței]. Că nicidecum se cuvine cu adevărat copilăreștile glasuri a se socoti de adevărate la unele ca acestea, ci ceea ce s-a făcut peste 16 și 17 ani, care este doamnă gândurilor sale, mai cercetându-se mai mult, apoi îngăduind, și obidindu-se prin rugăminți spre a se primi, atunci trebuie a se număra între fecioare, și mărturia uneia ca acesteia a o întări, și pe lepădarea ei neapărat a o pedepsi. Că pe multe mai înainte de vârstă, le aduc născătorii, și frații, și oarecare din rude, nu de la sineși pornite spre nemăritare, ci oarece lumesc pentru sineși chivernisiți, pe care, nu se cade a le primi lesne, până când vom cerceta arătat pe înseși socoteala lor.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește că, părinții cei vechi mai cu compogorâre purtându-se, după asemănarea celor de două nunți, numai un an au canonisit pe fecioarele acelea, ce se afierosesc pe sineși lui Dumnezeu, făgăduind să păzească fecioria, iar apoi vor curvi, ori se vor mărita. Iar sfântul zice că, fiindcă cu darul lui Hristos biserica s-a mai întărit întru fapta bună decât mai înainte, și tagma fecioarelor acestora, pe cât merge crește, pentru aceasta și fecioarele care vor curvi, trebuie a se canonisi mai aspru, și aceasta după noima apostolului Pavel. Căci, dacă, precum zice el, văduva aceea ce se număra împreună în tagma văduvelor în biserică, și va făgădui întreagă înțelepciune, apoi își va călca făgăduința, și se va mărita, cade în judecată, și în osândă prea grea. Cu cât mai mult fecioara ceea ce face aceasta, car s-a făgăduit a fi mireasă lui Hristos, și este vas afierosit lui? Că este mărturisit, că văduvia este mai de jos decât fecioria, și prin urmare greșeala văduvelor este mai de jos decât a fecioarelor. Și dimpotrivă greșeala fecioarelor este mai mare decât a văduvelor. Și dacă slujnica curvind necinstește și pe stăpânul său, și pe toată casa lui, cu cât mai mult îl necinstește mireasa și muierea lui, aflându-se preacurvă? Drept aceea văduva cea mai sus zisă călcându-și făgăduința, ca o curvă slujnică se canonisește, adică șapte ani. Iar fecioara ceea ce face aceasta, ca o mireasă preacurvă se ceartă, adică patrusprezece ani. Și prin urmare, precum pe preacurvar nu-l primim la pocăință, de nu se va despărți de muierea cea străină,

întru acest chip și pe cel ce a păcătuit cu fecioara, de nu se va despărți de ea. Acestea zicând sfântul adaugă, când și cum trebuie a se împreună număra în tagma fecioarelor muierile. Adică la vârsta mai mare de 16 sau 17 ani, când se vor cunoaște pe sineși, și își au mintea întreagă. Și când însăși de bună voie se aduc pe sineși lui Dumnezeu, și ispitindu-se întru aceasta multă vreme, vor rămâne statornice întru aceeași socoteală, și se vor ruga cu fierbințeală să fie primite. Că cu acest chip pe acestea între fecioare numărându-se, și făgăduința lor pentru feciorie, întărită, și adevărată trebuie să o avem, și pe lepădarea de ea, neapărat să o canonisim. Iar pe cele ce nu de bună voie, și nu de sineși au ales fecioria, ci până a nu ajunge la arătata vârstă, se aduc de născătorii, și rudele lor, poate pentru că nu pot a le înzestra ca să le mărite, sau pentru alt lumesc sfârșit ca acesta. Pe acestea, să nu le primim lesne în tagma fecioarelor (adică a monahiilor). Nici făgăduințele și mărturisirile lor cele în nevârstnicie să le socotim de adevărate și singure, până ce vom ispiti curat socoteala, și așezarea lor. Citește canonul 40 al sinodului 6, și pe al 16-lea al sinodului 4.

CANONUL 19

Iar mărturisire a bărbaților n-am cunoscut, afară decât numai dacă oarecare s-au numărat pe sineși în tagma monahilor, care tăcând se vede că primesc neînsurarea. Însă și la aceia, socotesc că se cuvine a urma mai înainte aceea, să se întrebe ei, și să li se ia lor mărturisire vederată. Ca, când se vor întoarce către viața cea iubită de trup, și dezvățătoare, să-i supunem pe ei certării celor ce curvesc.

TÂLCUIRE

Din canonul acesta se arată, că monahii cei de atunci, când se făceau monahi, nu făceau făgăduințe, ca acum, până în vremea sfântului. Că zice sfântul, că bărbați făgăduiți să păzească feciorie, nu știm pe alții, decât numai pe cei ce se îmbracă cu monahicească schimă. Care măcar că prin cuvânt nu o făgăduiesc aceasta, prin tăcere însă, și prin îmbrăcarea schimei, aceasta o făgăduiesc. Însă și aceștia venind la tagma monahicească, trebuie să se întrebe pentru aceasta, și făgăduința lor cea prin cuvânt să se ia ca un zălog. Pentru ce? Ca, când ei o vor lepăda, și vor curvi, sau se vor însura, ca niște curvari șapte ani să se canonisească. Despărțindu-se adică neapărat acest fel de nuntă. Aceasta întocmai însă trebuie a se face și la neînsurații ipodiaconi, și la diaconi, când se hirotonisesc. (Vezi și subînsemnarea canonului 6 al sinodului 6.) Citește și pe 16 al sinodului 4.

CANONUL 20

Muierile câte fiind în eres, au mărturisit feciorie, apoi după aceasta din potrivă ar fi ales nunta, nu socotesc că trebuie a se osândi ele. Căci câte grăiește legea, celor ce-s în lege le grăiește. Iar cele încă nesupuse Jugului lui Hristos, nici cunosc punerea de lege a Stăpânului. Drept aceea sunt primite cu toți la biserică, și pe iertarea cea pentru acestea o au din credința ce în Hristos. Și îndeobște, cele ce se fac în viața cea catehumenică, nu se aduc la dare de

seamă, deci arătat este că pe aceștia nu-i primește fără de botez biserica. Drept aceea sunt prea de nevoie la aceștia privilegiile nașterii.

TÂLCUIRE

Următor este acesta canonului 18. Că rânduiește, că muierile eretice cel ce au mărturisit că vor feciori, apoi s-au măritat, venind la dreapta slăvire, nu trebuie a se canonisi. Dar pentru ce canonul acesta nu canonisește păcatele cele ce se fac în viața cea catehumenică, iar canonul 15 al sinodului 1 le canonisește, vezi la acela pe dezlegarea nepotrivirii acesteia. Că adaugă sfântul, că pe eretici nu-i primește biserica fără să-i boteze, că darul și pronomion prea de nevoie este a nașterii de a doua, iertarea păcatelor celor mai dinainte, cea prin botez, drept aceea și călcarea mărturisirii ereticilor acestora fecioare, s-au iertat prin botezul ce au luat, venind la dreapta credință. Vezi și pe cel 16 al sinodului 4, și 14 al sinodului 1.

CANONUL 21

Dacă un bărbat locuind împreună cu muier, apoi nemulțumindu-se cu nunta ar cădea în curvie, curvar judecăm pe unul ca acesta, și mai mult pe el îl prelungim în canonisiri. Însă nu avem canon de a-l supune pe el vinovăției preacurviei, de se va face păcatul cu cea slobodă de nuntă. Căci preacurva adică: „Spurcându-se, zice, se va spurca, și nu se va întoarce către bărbatul său” [Ieremia 3: 1]. Și „cel ce ține preacurvă, fără de minte este, și necredincios” [Pilde 18: 23]. Însă cel ce a curvit, nu se va opri despre împreună locuire cea cu muier, sau a lui. Drept aceea muier, sau a bărbatului său după ce s-a întors de la curvie îl va primi. Iar bărbatul pe ceea ce s-a spurcat, de la casa sa o va depărta. Însă cuvântul acestora nu este nelesnicios. Iar obiceiul așa a apucat a se ține.

TÂLCUIRE

Dacă un bărbat însoțit după lege cu muier, și trăindu-i muier, va păcătu cu altă muier slobodă, curvar se zice. Că nici un canon avem ca să-l osândească pe el ca pe un preacurvar. Însă mai mult și mai greu se canonisește decât cel necăsătorit ce ar curvi, după canonul acesta. Căci la acela se face ușurare pentru nevoia poftii firești, pe care nu are cum să o potolească. Iar cel căsătorit, este lipsit de aceasta, pentru că are pe legiuita muier, sau a lui. Însă, deși unul ca acesta se canonisește mai greu, dar nu muier, sau a lui nu poate a-l despărți pentru curvia aceasta. Iar bărbatul desparte pe muier, sau a lui, de va preacurvi cu altul. Acest fel de obicei a stăpânit în biserică de la Romani, iar pricina pentru care se face aceasta, nu este lesne înțeleasă. Vezi și pe apostolescul canon 48.

CANONUL 22

Pe cei ce din răpire au muieri, de ar fi luat ei pe cele mai înainte logodite cu alții, nu se cade a-i primi mai înainte, până a nu se lua de la dânșii, și a se da în stăpânirea logodnicilor celor mai dinainte, de ar vrea a le lua pe ele, sau a le depărta. Iar de va lua cineva pe vacantă [slobodă], trebuie negreșit a i se lua, și

a se da la ai săi, și a se lăsa în socotința rudelor, ori născători de ar fi, ori frați, sau orice fel de apărători ai fetei. Și de ar voi ei a o da lui, să se statornicească căsătoria, iar de nu vor voi, să nu se silească. Însă cel ce are muieră din stricare, ori ascunsă, sau silită, de nevoie este a cunoaște certarea curviei. Iar certarea celor ce curvesc este hotărâtă patru ani. Și trebuie în cel dintâi a se scoate de la rugăciuni, și a se tângui ei înaintea ușii bisericii; iar în al doilea, a se primi spre ascultare; în al treilea spre pocăință, în al patrulea spre starea împreună cu poporul, fiind depărtați de proaducere [prosfora]. Apoi să li se dea voie să se împărtășească cu cel Bun.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieste că, cei ce răpesc muieri, de vor fi logodite, să nu fie primiți la pocăință, de nu mai întâi le vor da întâilor logodnicilor lor. Ca, de vor voi, să le ia aceia într-o însoțire. Iar de ar răpi slobodă de logodnic, dar supusă născătorilor, să o întoarcă născătorilor, și rudelor, ori epitropilor ei. Și aceia de vor voi a o da celui ce o a răpit, cu primirea și a ei, să se săvârșească nunta. Iar de nu, să nu fie siliți. Însă, și de se va săvârși nunta aceasta din răpire, negreșit trebuie să se canonisească ca un curvar răpitorul, care a stricat pe cea răpită, ori pe ascuns, ori cu sila. canonisirea aceasta este de patru ani, după chipul arătat, și după aceasta să se împărtășească³⁶⁵.

CANONUL 23

Pentru cei ce s-au împreunat cu două surori, sau cele ce s-au împreunat cu doi frați, o epistolioară s-a scris de noi. A cărei prescriere am trimis-o evlaviei tale. Iar cel ce a luat pe muieră fratelui său, nu se va primi mai înainte până a se despărți de dânsa.

TÂLCUIRE

Epistolia pe care o pomeneste canonul acesta, este cea către episcopul Diodor, care este canonul 87 al acestuiași Vasilie. Că în aceea oprește sfântul cu bărbătești socotințe, și cu mărturiile cele din lege, cum că nu se cade unul și același să ia sora muierii sale celei moarte. Adică, pe două surori. Nici o muieră pe doi frați. Iar care va cădea într-o nuntă nelegiuită ca aceasta, nu va fi primit la pocăință, de nu se va despărți mai înainte. Vezi și pe cel 19 apostolesc.

CANONUL 24

Văduva cea numărată în numărul văduvelor, adică ceea ce se slujește

³⁶⁵Însuși acestași sfânt Vasilie, în canonul său cel 59 pe curvari 7 ani îi canonisește, iar în acesta numai 4. Pentru ce? Pentru că părinții cei mai înainte de dânsul așa au canonisit pe curvari, pentru că canonul 4 al sinodului din Anghira 7 ani canonisește pe preacurvari, îndoit fiind decât păcatul curviei, după canonul 4 al lui Nisis. Deci, după următorul cuvânt, curvia se canonisește în 4 ani, de aceeași părinți ai sinodului din Anghira, deși arătat canon nu este care să rânduiască aceasta. De unde se socotește că pentru aceasta zice sfântul Vasilie, că este hotărâtă canonisire de 4 ani pentru cei ce curvesc. Hotărâtă adică, de părinții cei mai înainte de el, după Zonara, și Valsamon. Căroră urmând sfântul, a rânduit aceasta.

[primește diaconat] de biserică, a judecat apostolul măritându-se să se treacă cu vederea. Iar asupra bărbatului văduv nici o lege este pusă, ci îndestul este unuia ca acestuia certarea digamilor [celor de două nunți]. Însă văduva după ce s-a făcut de șaizeci de ani, de ar voi iarăși a împreună locui cu bărbat, nu se va învrednici împărtășirii celui Bun, până ce va înceta de patima necurăției. Iar de o vom număra pe ea însă mai înainte de șaizeci de ani, vină va fi a noastră, iar nu a muierii.

TÂLCUIRE

În timpul vechi, câte femei erau cu adevărat văduve, care nădăjduiau în Dumnezeu, și petreceau în rugăciuni, și în cereri ziua și noapte, acestea ajungând la șaizeci de ani, se rânduiau în tagma văduvelor în biserică, și făgăduindu-se a nu se mărita a doua oară, ci a păzi întreaga înțelepciune, se hrăneau din veniturile și ajutorările bisericii. Precum zice Pavel [1 Timotei 5: 5, 9]. Pentru aceasta și canonul acesta zice că, dacă vreo văduvă din cele ca acestea, mai tânără adică, se va număra în tagma văduvelor, și apoi se va mărita, judecă Pavel, să se treacă cu vederea. Adică să nu se mai hrănească de biserică, după Zonara. (Sau, poate, că și să nu se despartă de nuntă, ca cea de șaizeci de ani. Însă să se canonisească, mai mult de canonul nunții a doua, ca o supusă în mai grea judecată, după canonul 18 al acestuiași sfânt, și după Pavel, fiindcă a călcat făgăduința ce a dat lui Hristos, că nu se va mărita.) Iar văduva cea de șaizeci de ani, de se va rândui în tagma văduvelor, apoi se va mărita, să nu se împărtășească, până nu se va despărți de această neiertată însoțire. Iar dacă cea mai înainte de șaizeci de ani împreună numărată de noi în tagma aceasta, se va mărita, ea este vrednică de iertare pentru tinerețea vârstei sale. Iar vina, este a noastră, căci călcăm rânduirea lui Pavel, numărându-o în tagma văduvească, până a nu ajunge ea la vârsta de șaizeci de ani.

CANONUL 25

Cel ce ține de muire pe cea stricată de dânsul, va suferi pe certarea cea pentru stricare, iar pe muire i se va ierta lui a o avea. [apostolesc 67; Vasilie: 22, 23, 26]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește că, de va strica cineva muire nelogodită cu altul, și apoi o va lua luiși muire, se canonisește căci o a stricat mai înainte de nuntă: în 4 ani, după canonul 22 al acestuiași sfânt. Dar se iartă a o avea în toată viața muirea.

CANONUL 26

Curvia, nu este nuntă, ci nici început de nuntă. Drept aceea, de ar fi cu puțință, cei ce prin curvie se împreunează să se despartă, aceasta este mai bună. Iar dacă cu tot dinadinsul se va plăcea să împreună locuiască, să cunoască adică certarea curviei. Dar să se lase, ca să nu se facă ceva mai rău. [apostolesc 67; Vasilie: 22, 23, 25]

TÂLCUIRE

Iertând sfântul în canonul 22 și 25 să se împreuneze cei ce mai înainte de nuntă s-au stricat, rânduiește în sfârșit întru acest canon obștesc și prea amărunit că, de se poate cei ce împreună au curvit, ori cu fecioară, ori curvă, și după curvier a se însoți cu cununie, mai de cuviință ar fi și mai bine, a nu se însoți. Ci de au și apucat a se însoți (pe ascuns adică), să se despartă. Pentru că nunta pentru aceasta se zice cinstită, și patul nespurcat, pentru că este curată de tot păcatul și stricăciunea urmată mai înainte. Iar curvia, și stricarea (de feciorie), nici nuntă este, nici început de nuntă. Iar dacă unii ca aceștia nici într-un chip ar primi a se despărți, să se certe ca niște curvari adică 7 ani, dar să se lase nedespărțiți pentru a nu urma altceva mai rău. Adică, ori nedespărțindu-se să curvească pe ascuns, sau ca nu cu alte fețe însoțindu-se prin nuntă, pe ascuns să preacurvească. Sau, a nu se omori pe sineși, pentru iubirea cea covârșitoare nesuferind despărțirea.

CANONUL 27

Pentru prezbiterul ce din neștiință s-a alunecat la nuntă nelegiuită, am hotărât cele ce trebuia, adică să se împărtășească de ședere [catedră], iar de celelalte lucrări să se depărteze. Că destul este unuia ca acestuia iertarea. Iar a binecuvânta pe alții, cel ce-i dator a purta grijă de ranele sale, este nepotrivit [neconsecvent]. Că binecuvântarea este împărtășire de sfințenie. Iar cel ce nu are aceasta, pentru greșeala neștiinței, cum o va da altuia? Deci nici în public, nici în deosebi să binecuvinteze. Nici să împartă altora Trupul lui Hristos. Nici să slujească altceva. Ci îndestulându-se cu șederea mai sus, tânguiască-se către alții și Domnului, ca să se ierte lui păcatul cel din neștiință.

TÂLCUIRE

Canonul acesta întocmai luându-se de către sinodul 6, este al 26-lea al sinodului, a cărui tâlcuire citește-o acolo.

CANONUL 28

Și aceia însă mi s-a arătat a fi lucru de răs, a se făgădui cineva să se ferească de cărnurile de porc. Drept aceea, bine voiește a-i învăța, să se ferească de rugăciunile, și făgăduințele cele fără învățătură. Întrebuințarea însă, iart-o a fi cu nedeosebire. Că nici o zidire a lui Dumnezeu este de lepădat, luându-se cu mulțumire. Drept aceea, făgăduința, este de răs, nu ferire neapărată.

TÂLCUIRE

S-a întrebat sfântul, de poate cineva să-și calce făgăduința ce a făcut către Dumnezeu, ca să nu mănânce carne de porc? Și răspunde că făgăduința aceasta este vrednică de răs. Și că trebuie să se învețe unii ca aceștia, să nu mai facă acest fel de făgăduințe. Și mâncarea cărnurilor de porc să o aibă nedeosebită. Adică, întocmai,

ori să nu le mănânce, ori să le mănânce³⁶⁶.

CANONUL 29

Boierilor [prințul] care se jură ca să facă rău supușilor, li se cuvine mare vindecare. Iar vindecarea acestora este în două feluri. Una adică, a se învăța ei a nu se jura lesne, iar alta a nu stăruî în judecățile cele rele. Drept aceea, cu jurământ apucat fiind cineva spre facerea de rău a altuia, să arate pe pocăința cea pentru obrăznicia jurământului. Însă nu adevereze cu pretextul [pricinuire] evlaviei pe răutatea sa. Că nici lui Irod i-a ajutat ceva căci a păzit jurământul. Care, ca să nu calce jurământul, s-a făcut ucigaș al proorocului. Că odată cu adevărat jurământul s-a oprit. Dar cu cât mai mult este cu cale a se osândi cel ce s-a făcut pentru rău. Drept aceea trebuie să se căiască cel ce s-a jurat, nu a se sârgui să adevereze fărădelegea sa. Să cerceteze mai departe fărădelegea. De s-ar jura cineva să scoată ochii fratelui, de este bună una ca aceasta a o aduce în faptă? De s-ar jura cineva să ucidă? De ar zice cineva în scurt prin jurământ ca să calce vreo Poruncă? Că: „Juratu-m-am și am pus, nu păcatul, ci ca să păzesc judecățile dreptății Tale” [Psalm 118: 106]. Și precum porunca ca cu neștrămutate judecați se cade a se adeveri, așa păcatul cu toate chipurile se cuvine a se strica, și a se pierde.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește că, de s-ar jura vreun stăpânitor să facă rău vreunui supus, trebuie întâi să se învețe să nu se jure lesne, și să se căiască de ce s-a jurat. Al doilea, să nu rămână în această hotărâre rea, ca când să păzească jurământul pentru evlavie. Că și pe Irod mai mult l-ar fi folosit, de nu ar fi păzit jurământul, și nu ar fi făcut acea nedreaptă ucidere. Că tot jurământul desăvârșit, și cu totul este oprit de Sfânta Evanghelie, ori pentru bine de s-ar face, ori pentru rău. Dar cu mult mai mult este osândit acela, ce se face pentru rău. Deci, și cel ce se jură să facă rău, nu trebuie să adeverească răul pentru jurământ, ci să se pocăiască căci s-a jurat, și rău să nu facă. Precum de pildă, de s-ar jura cineva să scoată ochii fratelui său, ori să-l omoare, ori să calce vreo Poruncă Dumnezeiască, nu ar fi bine să aducă întru împlinire acelea pentru jurământ. Fiindcă zice David către Dumnezeu: „M-am jurat și am întărit jurământul meu, nu pentru ca să păcătuiesc, ci ca să păzesc

³⁶⁶ Prin aceasta sfântul părinte ne dă să înțelegem, că nici făgăduințele cele vrednice de răs, ce le-ar face cineva către Dumnezeu, nu trebuie a se călca. Cu cât mai vârtos trebuie a nu se călca făgăduințele cele ce se fac cu cuvânt. Drept aceea toți cei ce, ori în vreme de nevoi, ori fără de nevoie, vor făgădui lui Dumnezeu, ori a se face călugări, ori a merge spre închinăciunea sfântului mormânt celui de viață făcător, ori a altor sfințite mănăstiri, și sfinte Moaște, ori a da milostenie, ori a alcătui școli, ori mănăstiri, ori a face cutare ajunare, ori vreo altă facere de bine și faptă bună, aceștia sunt datori, nu numai negreșit să plinească făgăduința lor, ci și cu un ceas mai înainte, fără întârziere de vreme. Pentru că întârziind, tare păcătuiesc. Pentru că despre o parte, Dumnezeu, când cu gura proorocului Moise zice: „De vei făgădui făgăduințe Domnului Dumnezeului tău, și vei întârzia a o da, cerând o va cere de la tine Domnul Dumnezeul tău, și va fi ție păcat” [a 2-a lege 23: 22]. Iar altă dată prin înțeleptul Sirah zice: „Să nu te oprești de a da făgăduința în bună vreme, și să nu rămână până la moarte să te îndreptezi” [Sirah 18: 22]. Iar despre altă parte Dumnezeiescul Grigorie Dialogul muștră pe Rustikiana Patrikia Romană, pentru că a făgăduit a merge spre închinăciune la Ierusalim, apoi venind în Constantinopol, ca de acolo să meargă, se zăbovea și nu-și plinea făgăduința mai degrabă.

Judecățile Dreptății Tale”. Și dar precum este de cuviință să adevărim poruncile Domnului cu statornice hotărâri, așa este de cuviință dimpotrivă să surpăm și toată hotărârea ce o am face, pentru a păcătui. Vezi canonul 94 al sinodului 6.

CANONUL 30

Pentru cei ce răpesc: nu avem canon vechi, ci socotința noastră am făcut. Trei ani să fie afară de rugăciuni și ei, și cei ce împreună răpesc cu dânșii. Iar ceea ce nu se face cu silă, este fără de vinovăție, când nu va fi stricare, nici a urmat furare lucrului. Iar văduva este de sineși stăpână, și este în voia sa a urma. Drept aceea nouă nu ne este a purta grija de pretexte [pricinui].

TÂLCUIRE

Pe cei ce răpesc muieri, sau ajută la acest fel de răpire, întâi sfântul acesta în canonul acesta de față, trei ani îi canonisește să stea afară de rugăciunile cele ce se zic peste cei ce cad. Adică, în pridvorul cel dinaintea bisericii cu cei ce ascultă. Căci canonul 27 al sinodului 4 ce rânduiește pentru aceștia, este în urma acestuia. Iar slobodă fiind muierea, și nu stăpânire de părinți, sau de stăpân, de ar urma de bună voie bărbatului fără a fi silită, nevinovat este cel ce o a luat, însă de nu o a stricat, sau de nu s-au împreunat cu ea pe ascuns. (Că aceasta însemnează stricare și furare de mai sus.) Drept aceea și văduva fiind slobodă, și în voia sa fiind ori să-l urmeze, ori nu, ci rușinându-se poate a se arăta, că se dă pe sineși de voie amoretului, de s-ar măscui [pricinui] în vedere, că acela o a răpit, iar într-un adevăr, ea a urmat lui, nevinovat este cel ce o a luat. Că noi, zice sfântul, nu socotim forma aceasta de prefacere a răpirii. Ci la urmarea cea adevărată a văduvei.

CANONUL 31

Muierea, ducându-se bărbatul, și făcându-se nevăzut, mai înainte de a se încredința de moartea lui, măritându-se cu altul, preacurvește. [sinod 6: 93]

TÂLCUIRE

Canonul acesta s-a luat întocmai de canonul 93 de sinodul 6.

CANONUL 32

Clericii cei ce au păcătuțit păcat de moarte, se pogoară din treaptă, iar de împărtășirea mirenilor nu se opresc. „Că nu vei izbândi de două ori pentru același” [Naum 1: 6]. [apostolesc: 25; sinod 6: 4, 21; Cartaghen: 35; Vasilie: 3, 17, 32, 51]

TÂLCUIRE

„Este păcat spre moarte, și este păcat nu spre moarte” spune evanghelistul Ioan [1 Ioan 5: 16, 17]. Deci după alți părinți, și mai ales după Mitrofan al Smirnei la tâlcuirea soborniceștilor epistoliei, alt fel se tâlcuiește păcatul cel spre moarte, și cel nu spre moarte. Iar după Zonara, cel spre moarte este, cel ce merge până la faptă, fiind păcatul adică de moarte, și după felul lui. Iar nu spre moarte este, cel ce

n-a ajuns până la faptă, și a statut până la învoire³⁶⁷. Deci zice canonul acesta că clericii, câți vor face acest fel de păcat de moarte, se caterisesc, dar nu se scot de al împărtășire, adică de la a se ruga împreună cu mirenii. Nu se împărtășesc însă unii ca aceștia și cu Dumnezeuieștile Taine. (Adică în Altar, ci afară ca mirenii.) După canonul 7 al acestuiași.

CANONUL 33

Muierea ceea ce a născut pe cale, și n-a purtat grijă de cel născut, să fie supusă vinovăției ucigașului. [apostolesc: 65]

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că de s-ar întâmpla în cale să nască vreo muiere, de nu va purta grijă de prunc, și va muri pruncul, ca ucigașă se canonisește.

CANONUL 34

Pe muierile cele ce au preacurvit, și pentru evlavie s-au spovedit [mărturisit], sau de s-au vădit cât de puțin, părinții noștri au oprit de a le publica, ca nu vădindu-se să le dăm cauză [pricină] de moarte. Însă au poruncit a sta ele fără de împărtășire până se va împlini timpul pocăinței.

TÂLCUIRE

Dacă vreo muiere măritată va preacurvi cu altul, și își va spovedi păcatul, sau din parte s-ar vădi, poate pentru că s-a îngrecat, sau că a născut în lipsa bărbatului ei, zice sfântul, că au poruncit părinții cei mai vechi, ca aceasta să nu se facă cunoscută de obște; adică să nu se scoată la locurile celor ce se pocăiesc afară de biserică precum cei vinovați de asemenea păcate, ca să nu i se pricinuiască ucidere; ci au socotit părinții a sta împreună în biserică cu cei credincioși, fără a se împărtăși cu Dumnezeuieștile Taine, până i se va plini rânduita vreme a pocăinței.

CANONUL 35

La bărbatul cel lăsat de muiere, trebuie a lua aminte pricina lăsării. Și de se va vedea că s-a dus fără cuvânt el adică este vrednic de iertare, iar ea de certare. Și lui i se va da iertare spre a se împărtăși cu biserica.

TÂLCUIRE

Deși va lăsa muierea pe bărbatul său, se cuvine a se cerceta pentru ce pricină l-a lăsat, iar rămășița tâlcuirii canonului acestuia vezi-o la a canonului 87 a sinodului 6 întru care canon este cuprins acesta întocmai.

³⁶⁷ Și păcatul cel de moarte precum îl hotărăște Zonara, trebuie a fi al faptei, cel ce se face cu trupul. Căci și cel ce se face prin cuvânt, de moarte fiind după fel, este caterisitor. Precum hula, și călcarea de jurământ, după apostolescul canon 25. Dar și cel ce se face în minte și în suflet, și după fel fiind de moarte, și acesta este caterisitor, de se va arăta în iveală, precum este mândria, sau eresul, după canonul al 2-lea al sinodului 1. Iar Valsamon, pe păcatul de moarte din acest canon, l-a tâlcuit că ar fi cel ce aduce pedeapsă pe cap.

CANONUL 36

Ostășițele, cele ce s-au măritat când lipseau bărbații lor, se supun acestuiași cuvânt. Că și cele ce pentru înstrăinarea bărbaților, nu au așteptat întoarcerea. Însă, are oarecare iertare lucrul acesta, pentru că mai mult este prepus de moarte.

TÂLCUIRE

Acesta iarăși fiind luat întocmai de canonul 93 al sinodului 6. Vezi acolo tâlcuirea.

CANONUL 37

După ce i s-a luat cea străină, cel ce s-a însurat, pentru cea dintâi, se va învinovăți de preacurvie, iar pentru cea a doua neînvinovătit va fi.

TÂLCUIRE

După canonul acesta, dacă cineva ar lua cu nelegiuire pe logodnica, sau pe muierea cuiva, apoi o ar lua de la dânsul bărbatul cel ce o a avut întâi, și el s-ar însura cu altă muiere slobodă de bărbat, pentru păcatul său cel cu acea întâia străină muiere, ca un preacurvar se va canonisi. Iar pentru cea a doua, este nevinovat.

CANONUL 38

Fetele, cele ce au urmat amorezaților fără de știrea tatălui, curvesc. Iar împăcându-se născătorii, se pare că lucrul ia vindecare. Dar nu îndată se vor așeza la împărtășire, ci se vor certa trei ani.

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, ca fetele și fecioarele câte, fiind sub stăpânirea părinților lor, fără știrea lor s-au dat pe sineși de voie amorezilor lor, acestea curvesc, și nu se căsătoresc legiuit. Iar dacă după aceasta se vor împăca, și se vor învoi părinții lor, spre a se însoți ele cu ibovnicii, și stricătorii lor, se vede că ceea ce s-a făcut se vindecă, și curvia lor în nuntă și în însoțire se preface³⁶⁸, însă nu se iartă și să se împărtășească îndată, cei ce fac aceasta bărbații și muierele, ci trei ani se canonisesc.

CANONUL 39

Ceea ce viețuiește împreună cu preacurvarul, preacurvă este în tot timpul.

TÂLCUIRE

Muierea cea ce, având bărbat, a preacurvit cu altul. Apoi trăind bărbatul său îl

³⁶⁸Pentru aceasta și Leon și Constantin împărații hotărâsc în scurta adunare a legii, că nunta se întărește ori în scris, ori fără înscris, când bărbatul va fi de 15 ani, iar tânăra de 13 și vor voi a se însoți urmând însă mai înainte voia născătorilor lor (titlul 12 foaia 101 a cărții a doua a lui Ghiur Grecorum); unde legile nici după învoirea născătorilor, nu iartă a se face nunta aceasta. cartea 60 titlul 58 al Vasilicalelor.

va lăsa, și va urma celui ce o a preacurvit, ori după ce va muri bărbatul ei, îl va lua pe acela bărbat, și va viețui cu dânsul. După canonul acesta, măcar și cei 14 ani ai canonisirii preacurviei de a împlinit, preacurvă este în toți anii în câți viețuiește cu preacurvarul. Că nedepărtându-se de păcat, ci rămânând într-însul, nici la pocăință se primește, nici se crede că se pocăiește, și prin urmare, nici dobândește cândva iertare, până nu se va despărți de preacurvarul.

CANONUL 40

Ceea ce fără voia stăpânului său s-a dat pe sineși la bărbat, a curvit. Iar ceea ce în urmă, nuntă slobodă (arătată) întrebuițând s-a măritat. Deci, aceea dintâi, curvie este; iar a doua, nuntă. Că tocmelile celor ce sunt sub stăpânire, nu au nimic adevărit. [apostolesc: 82; sinod 4: 4; sinod 6: 85; Gangra: 3; Cartaghen: 73, 90; Vasilie: 41, 42]

TÂLCUIRE

Dacă roaba ceea ce este sub stăpânire, se va de pe sineși la bărbat, fără știrea stăpânului ei, a curvit cu aceea ce a făcut. Iar dacă în urmă, stăpânul o va ierta să facă aceasta, ori și desăvârșit o va slobози³⁶⁹, și vederată nuntă va face, una ca aceasta atunci nu se socotește ca o curvă, ci ca una ce s-a măritat legiuit.

CANONUL 41

Ceea ce întru văduvie are a sa stăpânire, de a se căsători, nevinovată este. (Dacă nimeni este care să rupă căsătoria.) Fiindcă zice apostolul: „Iar de va muri bărbatul, slobodă este, cu cine voiește să se mărite, numai întru Domnul” [1 Corinteni 7: 39; Romani 7: 2]. [apostolesc: 82; sinod 4: 4; sinod 6: 85; Gangra: 3; Cartaghen: 73, 90; Vasilie: 40, 42]

TÂLCUIRE

Văduva cea slobodă și fără stăpân, a doua oară măritându-se, este neprihănită după apostolul Pavel, însă întru Domnul³⁷⁰, adică nu cu necredincios și eretic, sau cu rudenie, oprită de lege, dar ceea ce zice de nu este cineva să rupă căsătoria, însemnează că de este supusă ori rudelor, ori vreunui stăpân, pot rudele cele mai de aproape, tatăl sau bunul, cum și stăpânul a opri nunta aceasta³⁷¹.

³⁶⁹Am zis că, ori și desăvârșit o va slobози. Fiindcă zice Nikita episcopul Tesalonicului că, stăpânii cei ce au robi și roabe, și știu că ei unii cu alții între sineși curvesc, și nu le dau voie legiuit să se însoțească, după canoane sunt vrednici să se aforisească, de nu îi vor ierta să se căsătorească legiuit.

³⁷⁰Aceasta, numai întru Domnul, tâlcuindu-o aceștia marele Vasilie (în cuvântul pentru feciorie) zice că nunta trebuie să aibă întâi țințire, nu pe patima îndulcirii, și pe a truștii poftă, ci pe a avea ajutor duhovnicesc unul către altul, ca să petreacă viața aceasta. Iar țințirea următoare are nunta pe facerea de copii. Aducând spre pildă zisa lui Dumnezeu către Adam până a nu plăsmui pe Eva, adică: „Să facem lui ajutor după dânsul”. Care arată pe ajutorul nunții cel duhovnicesc.

³⁷¹Trebuie însă după legile politicești, să îngăduiască văduva anul plângerii întreg, după moartea bărbatului său: întâi pentru rușinea și jalea bărbatului; și al doilea, ca nu cumva să fie îngreunată, și luând alt bărbat, și locuind în anul acela dintâi, va fi îndoială la împărțirea moștenirii. Iar după naștere, este slobodă a se mărita și până a nu se împlini anul. Mai bine însă este și mai cinstit să îngăduiască, până se

CANONUL 42

Nunțile cele fără de voia stăpânitorilor, sunt curvii. Deci până viază tatăl, sau stăpânul, cei ce se împreunează sunt nevinovați, până ce domnii lor vor învoi căsătoria lor. Că atunci ia întărirea cea de nuntă.

TÂLCUIRE

Canonul acesta este încheiere celor trei canoane mai de sus, al 38, 40 și 41, zicând, că dacă fata cea supusă tatălui ei, sau roaba cea supusă stăpânului ei s-ar mărita fără de voia tatălui, sau a stăpânului, a celor ce le stăpânesc, curvii se socotesc nunțile lor. Și nu numai aceasta, ci și se dezleagă nunțile lor, și ei se ceartă. Iar de se învoiesc mai marii lor acesteia, atunci și nunțile iau întărire nedezlegată, și ei rămân necertați, adică necanonisiți.

CANONUL 43

Cel ce a dat aproapelui lovitură de moarte, este ucigaș, ori de a început bătaia, ori de a și izbândit. [apostolesc: 66; sinod 6: 91; Anghira: 21, 22, 23; Atanasie epistola către Amun; Vasilie: 2, 8, 11, 13, 33, 43, 52, 54, 56, 57; Nisis: 5].

TÂLCUIRE

Oricine va lovi cu lovire primejditoare, și de moarte aducătoare, și din aceea va muri cel lovit, ucigaș este, după canonul acesta, măcar de a început bătaie, măcar de nu, ci ca să-și izbândească l-a lovit.

CANONUL 44

Diaconița ceea ce împreună cu elin a curvit, este primită întru împărtășire. Iar la proaducere se va primi la al șaptelea an, adică viețuind întru curăție. Iar elinul cel ce după credință se apropie iarăși cu furare de cele sfinite, și se întoarce la borătură. Noi dar trupul diaconiței ca un sfânt nu slobozim a mai fi în întrebuințare trupească. [apostolesc: 25; sinod 6: 4, 21; Cartaghen: 35; Vasilie: 32, 50, 51, 80]

TÂLCUIRE

Dacă vreo diaconiță, ar curvi cu vreun elin, ea caterisindu-se se primește la împărtășire și starea cea cu cei credincioși, și la rugăciuni. Iar la împărtășirea proaducerii, adică a Dumnezeieștilor Taine, după șapte ani, ai canonisirii curviei³⁷², însă și atunci, de se va părăsi de păcat, și va trăi în curăție. Iar dacă elinul, cel ce a curvit cu ea, va crede, și după aceasta ar cere să o ia cu nuntă pe diaconița ceea ce s-

va împlini anul. Iar de nu va îngădui anul plângerii, se face necinstită. Și neavând copii, nu ia moștenire din averea bărbatului ei celui mort.

³⁷²Și Zonara și Valsamon asemenea zic, că pentru aceasta sfântul canonisește pe diaconița aceasta cu canonul curviei cel mai greu, căci a curvit cu necredincios, și nu a canonisit-o cu cel mai ușor al celor mai vechi părinți decât acesta.

a sfințit, adică s-a afierosit (că aceasta o numește furare de cele sfinte) el s-a întors la borătura sa, ca un câine. Noi însă nu iertăm trupul cel afierosit al diaconiței, să-i fie spre întrebuințare de împreunare trupească, adică nu o iertăm să se mărite³⁷³

CANONUL 45

Dacă cineva luând numele creștinului, ocărăște pe Hristos, nici un folos este lui din numire.

TÂLCUIRE

Cel ce va crede în Hristos, și se va numi creștin, trebuie să viețuiască după poruncile lui Hristos întru care crede, ca prin el să se slăvească Dumnezeu, după ceea ce zice: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor” [Matei 5: 16], și celelalte. Iar de se numește cineva creștin, și calcă Poruncile lui Hristos, acesta cu călcarea aceasta ocărăște pe însuși Hristos, și nici un folos din singur numele va avea. După Iacov fratele Domnului ce zice: „Ce folos este, frații mei, de are cineva credință, iar fapte nu are?” [Iacov 2: 18] Au doară poate credința a-l mântui pe el? Și de Dumnezeu purtătorul Ignatie încă zice așa în epistolia cea către Efeseni: „Cei ce se făgăduiesc a fi ai lui Hristos, nu din cele ce zic, ci și din cele ce fac se cunosc. Că din roadă se cunoaște pomul. Mai bine este a tăcea, și a fi, decât a grăi, și a nu fi. Nu în cuvânt este împărăția lui Dumnezeu, ci întru putere.” Vezi și pe cel 62 apostolesc.

CANONUL 46

Ceea ce s-a măritat întru neștiință, cu cel lăsat pe un timp de muierea sa, apoi l-a lăsat pentru că s-a întors la dânsul cea mai dinainte, adevărat a curvit, însă întru neștiință. Deci de nuntă nu se va opri, însă mai bine este de ar rămâne așa.

TÂLCUIRE

Canonul acesta întocmai fiind cuprins în cel 93 al sinodului 6. Vezi tâlcuirea acolo.

CANONUL 47

Înfrânaticii [engrațiștii], sacopurtătorii [sacoforii], și lepădații [apotactiții], acetuiași cuvânt sunt supuși, căruia și pavatienii. Că pentru aceea s-a glăsuț canonul, deși deosebit. Iar cele ale acestora s-au tăcut. Noi însă cu un cuvânt a doua oară îi botezăm pe unii ca aceștia. Dar de s-au oprit la voi aceasta a doua

³⁷³De aici face socoteală Valsamon, că nici caterisiții Ieromonahi, nici caterisiții preoți, și diaconii lumești, văduvi fiind, pot a se însura. Că deși s-au caterisit, însă ei s-au sfințit, adică, ș-au afierosit trupul lui Dumnezeu, și s-au făgăduit, călugării adică a nu se însura nicidecum, iar cei lumești a nu se însura al doilea. Dar nici femeile lumeștilor preoți pot a se mai mărita murindu-le bărbații preoți, după aceștia Valsamon.

botezare; precum și la Romani, pentru oarecare iconomie, și cuvântul nostru aibă tărie. Fiindcă eresul lor ca unul ce este odrăslire a marchioniștilor, celor ce se îngreșează de nuntă, și se întorc despre vin, și pe zidirea lui Dumnezeu o zic a fi spurcată. Nu-i primim dar pe dânșii în biserică, de nu se vor boteza cu Botezul nostru. Ca să nu zică ei, că în Tatăl, și Fiul, și sfântul Duh se botează, cei ce socotesc pe Dumnezeu a fi făcătorul relelor, întrecându-se cu Marchion, și cu celelalte eresuri. Deci de va plăcea aceasta, trebuie mai mulți episcopi a fi la un loc, și așa să se închipuiască canonul. Ca și celui ce o va face să-i fie neprimejduire, și cel ce va răspunde să fie vrednic de crezare, în răspunsul cel pentru unele ca acestea.

TÂLCUIRE

În întâiul său canon dumnezeiescul acesta părinte, iconomicește a rânduit, după anonimul tâlcuitor al canoanelor, să se primească botezul engratiștilor, și al navatienilor (măcar că și acolo, urmând părinților celor din Asia, care au fost primit aceasta, au rânduit așa), iar întru acesta, ceea ce acolo rânduiseră cu iconomie, îndreptându-o, zice că toți înfrânații, și purtătorii de sac, și cei ce s-au lepădat (despre care vezi la subînsemnarea canonului 95 al sinodului 6). Ci și navatienii, se cuvine a se boteza a doua oară, și că, deși la părinții Asieni și la Romani s-a oprit acest fel de Anavaptism, după iconomie. Însă cuvântul său, zice, că trebuie a avea tărie și putere, fiindcă eresul lor este odraslă din eresul marchioniștilor, celor ce se îngreșăluiesc de nuntă, și de vin, și care zic pe Dumnezeu că este făcător de rele. Drept aceea, de este plăcută lor socotința aceasta, fiind particularnică, se cade a face sinod de episcopi, ca să o facă, canon sobornicesc și necălcat³⁷⁴. Ca din aceasta, și cei ce îi vor boteza a doua oară, fără primejduire să o facă, și cel ce ar răspunde celor ce l-ar întreba despre aceasta, să aibă încredințare din canon.

CANONUL 48

Iar cea lăsată de bărbatul său după socoteala mea, este datoare a rămâne. Că de a zis Domnul, că de va lăsa cineva pe muierea sa, fără cuvânt de curvie, o face să preacurvească [Matei 5: 32], deci numindu-o pe dânsa preacurvă, o a închis pe ea despre împărtășirea cu altul. Căci cum poate bărbatul a fi vinovat, ca un pricinuitor de preacurvie. Iar muierea să fie nevinovată, ceea ce preacurvă s-a numit de Domnul, pentru împărtășire cu alt bărbat.

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, ca muierea cea lăsată de bărbatul său, fără pricină de curvie, să nu se mai mărite cu altul, după hotărârea Domnului ce zice, că cel ce va lăsa pe muierea sa fără cuvânt de curvie, o face să preacurvească. Că numindu-o Domnul preacurvă, arătat este, că o a oprit de a lua alt bărbat. De vreme ce, de este

³⁷⁴Și vezi că sfântul a întrebuițat zicerea anavaptismului adică a botezului de al doilea, nu chiar, ci cu catahrisis [abuz]. Potrivind botezul nostru, nu cu aceștia, ci către cel al ereticilor celor de acest fel. Și numind botez pe cel al acelora, precum îl socoteau ei, și îl numeau. Iar chiar lăsând pe al lor, nefiind botez, și primind pe acest adevărat, socotește botez, și nu al doilea botez.

bărbatul ei vinovat, pentru că a lăsat-o să preacurvească luând pe altul, arătat că, și ea măritându-se a doua oară este vinovată, pentru că preacurvește, fiind viu încă bărbatul ei cel dintâi. După care pricină, precum am zis, și preacurvă s-a numit de Domnul.

CANONUL 49

Stricările cele ce de silă se fac, fie fără vinovăție. Deci și roaba, de se va sili de stăpânul ei, nevinovată este. [Grigorie făcătorul de minuni: 2]

TÂLCUIRE

Muierile cele ce cu sila se strică, nu li se socotește spre păcat, pentru nevrerea, și nici se canonisesc, după canonul acesta. Și după cel 2 al lui Grigorie făcătorul de minuni.

CANONUL 50

Pentru a treia nuntă nu este lege. Drept aceea de lege nunta a treia nu se aprobă []. Pe cele ca acestea, le vedem ca pe niște întinăciuni ale bisericii, dar nu le supunem publicilor osândiri, ca pe unele ce sunt mai alese decât curvia cea slobodă. [Neocezaree: 3; Vasilie: 4, 50, 80]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că lege și canon bisericesc de a ierta nunta a treia nu avem. Pentru aceasta măcar că este ca întinăciune a bisericii, însă fiind mai aleasă decât sloboda curvie, arătat nu o osândim, încât și să o despărțim. Ci o trecem cu vederea.

A ACELUIAȘI CĂTRE ACELAȘI A 3-A EPISTOLIE CANONICEASCĂ DESPĂRȚITĂ ÎN 25 DE CANOANE TÂLCUITE

CANONUL 51

Canoanele au așezat certarea clericilor cu neosebire, poruncind o pedeapsă să se hotărască pentru cei ce au căzut, adică pe căderea din slujbă, ori de ar fi în vreo treaptă, ori și în vreo nehirotonită slujbă de ar îngădui. [apostolesc: 25; sinod 6: 4, 21; Caragina: 35; Vasilie: 3, 32, 44]

TÂLCUIRE

Canonul acesta zice, canoanele atât pe clericii cei hirotonisiți, adică, pe ipodiaconi, diaconi, și prezbiteri, cât și pe cei ce au numai pecete arhierească, adică, pe citeți, cântăreți, și pe cei mai jos, îi pedepsesc când păcătuiesc, cu singură căderea din treapta, și slujba lor. Nu pe cei mai mari cu mai grea, și pe cei mai mici cu mai ușoară, ci deopotrivă, cu aceeași.

CANONUL 52

Ceea ce în cale nu a purtat grijă de fătul [pruncul din mitras] său, dacă putând să mântuiască fătul l-a trecut cu vederea, ori socotind că din aceasta își va acoperi păcatul, sau că și a întrebuințat cugetare cu totul dobitocească și neomenoasă, ca despre ucidere să se judece. Iar de nu au putut a purta grijă, și pentru pustietatea și lipsa celor de nevoie s-a stricat fătul, vrednică de iertare este maica. [apostolesc: 66]

TÂLCUIRE

Acesta s-a tâlcuit în al 33-lea al acestuiași Sfânt Vasilie, și vezi acolo. Că nimic altă este mai osebit acesta de acela, decât că, acela este mai scurt, și acesta mai lung.

CANONUL 53

Văduva roabă, nu a greșit mult alegând a doua nuntă în formă [sub mască] de răpire. Deci nimic trebuie a se învinovăți pentru aceasta. Că nu se judecă formele, ci voia. Și este arătat că certarea nunții a doua o așteaptă pe ea.

TÂLCUIRE

Dacă vreo muiere roabă văduvă, aflându-se sub stăpânire, și vrând să se mărite a doua oară, s-a formăluit că o a răpit cel ce va să o ia, nu mult a greșit cu aceasta, nici ca cum ar fi curvit se osândește. Că nu trebuie a se căuta răpirea ei cea formăluită, ci voia ei, că, vrând cu adevărul nunta, s-a dat pe sineși de voie la cel ce o a răpit. Pentru aceasta, și numai cu canonul nunții a doua se canonisește. Adică un an, sau doi. Însă de va voi a slobozi nunta ei și stăpânul său. Că fără aceasta, curvie se socotește ceea ce s-ar face.

CANONUL 54

Deosebiriile uciderilor celor fără de voie, cu câtva timp mai înainte știu că am scris teoseviei [cinstirii de Dumnezeu] tale după ceea ce ne-a fost cu putință, și mai mult de acelea nimic pot a zice. Deci a priceperii tale este (lucru) acesta ca potrivit cu împrejurările a mai lungi certările, sau a le scurta.

TÂLCUIRE

În al 8-lea canon al său zicând sfântul, pentru deosebirea uciderii, cea de voie și cea fără de voie, și altceva mai mult decât acelea neavând a zice, lasă la duhovnicul cel ce iconomisește pocăința celor ce nu de voie au ucis, ori se adauge canonisirea, ori să o micșoreze, după chipul, și pricina uciderii, și după închipuirea pocăinței ucigașului.

CANONUL 55

Cei ce ies împotriva lotrilor, fiind afară de biserică, se opresc de împărtășirea bunului. Iar clerici fiind, de treaptă se caterisesc. Că zice: „Tot cel ce scoate sabie, de sabie va muri” [Matei 26: 52].

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că cei ce omoară pe tâlharii ce vin asupra lor, mireni fiind, trei ani se opresc de Dumnezeieștile Taine, fiindcă nu au mâinile lor curate. După chipul celor ce ucid în război, după Valsamon și Zonara³⁷⁵. Iar ierosiți fiind, și clerici, se caterisesc. Că după cuvântul Domnului: „Tot cei ce scot sabie, de sabie vor muri”, și vezi că sfântul, sabie, și moarte numește pe lipsire de împărtășire și caterisire. Căci acestea, la cei înțelepți, pedeapsă de moarte cu adevărat se socotește.

CANONUL 56

Cela ce de voie a ucis, și după aceasta s-a căit, douăzeci de ani va fi neîmpărtășit de Sfințenie. Iar acei douăzeci de ani așa se vor iconomisi pentru dânsul: 4 ani este dator a se tângui, stând afară de ușa casei de rugăciune, și rugându-se credincioșilor celor ce intră, ca rugăciune să facă pentru el, mărturisindu-și fărădelegea sa; după 4 între cei ce ascultă se va primi. Și cinci ani va ieși cu aceștia. Iar 7 ani va ieși rugându-se, cu cei ce-s întru cădere. În 4 va sta numai împreună cu credincioșii, iar din proaducere nu se va împărtăși. Iar împlinindu-se aceștia se va împărtăși sfințeniilor.

TÂLCUIRE

Douăzeci de ani canonisește sfântul și oprește de împărtășirea Dumnezeieștilor Taine pe ucigașul de bunăvoie, când se căiește. Iar locurile rânduite a stării lui în anii aceștia vezile la sfârșitul cărții la desenul bisericii.

CANONUL 57

Cel ce a ucis fără de voie, zece ani va fi neîmpărtășit de sfințenie. Iar acei zece ani se vor iconomisi pentru dânsul așa: doi ani adică se va tângui, iar trei ani va fi între cei ce ascultă, în patru căzând, și întru un an numai va sta împreună, și în cel de aici înainte la cele sfinte se va primi.

TÂLCUIRE

Iar pe cel ce fără de voia sa a ucis, zece ani îi canonisește sfântul prin acest canon. După analogie împărțind anii, ca în cel mai de sus canon.

CANONUL 58

Cel ce a preacurvit, în 15 ani va fi neîmpărtășit de sfințenii. Dar se vor iconomisi acei 15 ani pentru el așa: în 4 ani adică va fi tânguindu-se, iar în cinci ascultând, în patru căzând, în doi împreună stând fără de împărtășire. [Anghira: 20; Nisis: 4]

TÂLCUIRE

³⁷⁵ Că aceștia atâția ani i-au canonisit și Constantin Hliarul patriarhul Constantinopolului, cu sinodul cel împreună cu el. Însă de nu pot a fugi de tâlharii cei ce au năvălit asupra-le. Iar de pot a fugi, și n-au fugit, de i-au ucis, mai mult decât trei ani se canonisesc.

Pe preacurvarul sfântul prin canonul acesta 15 ani îl oprește de împărtășirea Dumnezeieștilor Taine. Iarăși după arătatul chip.

CANONUL 59

Curvarul în șapte ani va fi neîmpărtășit de sfințenie: în doi tânguindu-se, și doi ascultând, și doi căzând, și numai întru unul stând împreună. Iar în al 8-lea se va primi la împărtășire.

TÂLCUIRE

Prin acesta oprește pe curvar a nu se împărtăși șapte ani, după același chip.

CANONUL 60

Ceea ce a mărturisit feciorie, și a căzut din făgăduință, va împlini vremea păcatului celui pentru preacurvie, în iconomia vieții ei. Asemenea și la cele ce făgăduiesc viața monahilor, și cad. [sinod 4: 16; Antiohia: 19]

TÂLCUIRE

Canonul acesta 15 ani oprește de împărtășire pe monahiile, și monahii, care ori vor curvi, ori se vor căsători. După canonisirea preacurviei.

CANONUL 61

Cel ce a furat, dacă căindu-se singur se va prihăni pe sine, un an se va opri de singură împărtășirea sfințeniilor. Iar de se va vădi, în doi ani. Și se va împărți lui timpul în cădere, și în starea împreună, și atunci se va învrednici Împărtășirii.

TÂLCUIRE

Canonul acesta, pe cel ce a furat, și de sineși s-a mărturisit, și s-a căit, un an numai îl oprește de împărtășire. Iar pe cel vădit de alții, un an îl canonisește, să cadă adică (cu fața la pământ rugându-se), și un an să stea cu credincioșii, și apoi să se împărtășească.

CANONUL 62

Cel ce a făcut grozăvie în partea, cu timpul celui ce nelegiuiește întru preacurvie se va iconomisi. [Vasilie: 7; Nisis: 4]

TÂLCUIRE

Canonul acesta pe sodomeanul întocmai cu preacurvarul îl canonisește, adică 15 ani.

CANONUL 63

Cel ce întru cele necuvântătoare își arată păgânătatea sa, mărturisindu-se, aceștiași timp, se va observa. [Anghira: 16, 17; Vasilie: 7; Nisis: 4]

TÂLCUIRE

Acest canon pe cel ce a păcătuیت cu dobitoc necuvântător, asemenea 15 ani îl canoniseşte.

CANONUL 64

Călcătorul de jurământ, în 10 ani va fi neîmpărtăşit: în doi ani tânguindu-se, în trei ascultând, în patru căzând, întru unul numai împreună stând, şi atunci învrednicindu-se împărtăşirii.

TÂLCUIRE

Minciuno-jurătorul acesta trebuie a se înţelege, cel ce fără nevoie a minciuno-jurat. Care a făcut aceasta spre a păgubi pe cineva. Întâi trebuie a despăgubi pe acela, şi apoi să se canonisească aşa. După dumnezeiescul Isidor Pelusiotul (epistolia 1060).

CANONUL 65

Cel ce spune vrăjitorii ori fermecătorii se va iconomisi cu timpul ucigaşului, iconomisindu-se aşa, precum s-a vădit pe sineşi în fiecare păcat.

TÂLCUIRE

Pe vrăjitori, şi pe fermecători întocmai cu cel de voie ucigaş canonul acesta îl canoniseşte. Vezi şi pe cel 61 al sinodului 6.

CANONUL 66

Săpătorul de morminte în 10 ani va fi neîmpărtășit.

TÂLCUIRE

Spărgătorul de morminte este cel ce o face aceasta ca să fure ceva de la trupul cel îngropat, adică strai, sau altceva. Care păcat se canonisește, ca și curvia.

CANONUL 67

Amestecarea frățească se va canonisi cu timpul ucigașului.

TÂLCUIRE

În canonul acesta sfântul canonisește pe cel ce se împreună trupește cu sora sa, adică, cu cea din aceeași născători, ca pe ucigașul de voie, 20 de ani, după anonimul tâlcuitor.

CANONUL 68

Legătură spre nuntă omenească a opritei rudeniei, de se va vădi, că s-a făcut, ca întru păcatele omenești va primi certările preacurvarilor.

TÂLCUIRE

Deobște canonul acesta ceartă pe toată nunta care s-ar face cu față rudească, oprită de lege, cu certarea preacurvarilor, după ce adică se va despărți mai înainte nunta cea de acest fel.

CANONUL 69

Anagnostul, dacă s-ar împreuna cu logodnica sa mai înainte de nuntă, un an fiind oprit, se va primi spre a citi, rămânând neînaintat. Iar păcătuind fără logodnică, va înceta de slujbă. Asemenea și slujitorul. [apostolesc: 26]

TÂLCUIRE

Dacă vreun citeț, sau slujitor, adică cântăreț, ori portar, s-ar împreuna cu logodnica sa, mai înainte de săvârșirea nunții, cu voia și a ei, un an se oprește de slujba sa. Apoi iarăși se primește la aceeași, fără a mai spori la altă treaptă. Iar de s-ar împreuna cu muierea ce nu i-a fost logodnică, să înceteze de slujbă.

CANONUL 70

diaconul spurcându-se cu buzele, și mărturisindu-se că până la aceasta a păcătuît, se va opri de Liturghie. Iar de a se împărtăși sfințeniilor cu diaconii se va învrednici. Aceastăși însă și prezbiterul. Iar de se va vădi că a păcătuît ceva mai mult de aceasta, ori în ce fel de treaptă ar fi, se va caterisi.

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că oricare din cei hirotonisiți spre slujba Dumnezeuieștii Liturghiei, se va spurca cu buzele, adică, numai cât va săruta muiere

cu împătimitoare sărutare (că spurcare și necurăție a sufletului este aceasta. Că dacă singură plecarea spre păcat spurcă, și întinează pe suflet, cu cât mai mult împătimașa sărutare.), și se va mărturisi, că numai până la aceasta a păcătuit, să se oprească la o vreme de slujba sa. Și întru acea vreme, să se împărtășească împreună cu cei de o treaptă cu el și neopriți, în lăuntrul Altarului. Iar ceva mai mult de ar fi păcătuit, să se caterisească. Din aceasta ce zice, că, ceva mai mult păcătuind, să se caterisească, se înțelege că, numai pentru sărutarea cea împătimitoare, pentru care lasă să se împărtășească în Altar cu cei de aceeași tagmă, că îi oprește pe o vreme numai. Ia nu hotărăște și a se caterisi.

CANONUL 71

Cel ce știe păcatele fiecăruia din cei ce s-au zis mai înainte, și nu va mărturisi, ci vădindu-se, în atâta timp încât s-a certat lucrătorul relelor, și el va fi în certare. [Anghira: 25]

TÂLCUIRE

După ce a zis sfântul pentru păcatele prezbiterilor, ale diaconilor, și celorlalți bisericești, acum în canonul acesta zice că, oricine știe, că unii ca aceștia păcătuiesc, și nu va mărturisi aceasta în taină arhiereului, ca să-i îndrepteze, sau și însuși putând să-i oprească de la păcat cu tainică aducere aminte, va acoperi, și va tăcea. Vădindu-se unul ca acesta în urmă, că știa, și le tăcea, și le acoperea acestea; să se canonisească și el întocmai, ca și cel ce făcea păcatul cel știut de dânsul.

CANONUL 72

Cel ce se dă pe sineși vrăjitorilor, sau unora ca acestora, după timpul ucigașilor și el se va canonisi. [sinod 6: 61]

TÂLCUIRE

Acest canon canonisește ca pe ucigașii de voie, adică, 20 de ani, după anonimul tâlcuitor, pe cei ce cu totul se dau pe sineși vrăjitorilor, și pe acest fel de oameni vrăjitori.

CANONUL 73

Cel ce s-a lepădat de Hristos, și a călcat taina mântuirii, este dator a plânge în tot timpul vieții sale, și a se mărturisi, în timpul, în care iese de viață învrednicindu-se sfințeniilor, pentru credința iubirii de oameni a lui Dumnezeu.

TÂLCUIRE

Canonul acesta pe tot creștinul ce se va lepăda de Hristos (cu voia sa adică) în toată viața îl canonisește să-și plângă păcatul. Și numai la sfârșitul vieții să se împărtășească³⁷⁶.

³⁷⁶Pentru ce ceilalți părinți adică, cei mai înainte de Vasilie, pe nici un lepădător de Hristos l-au făcut neîmpărtășit în toată viața lui, iar Vasilie o face aceasta în canonul acesta? Și în scurt a zice, pentru ce

CANONUL 74

Dacă însă fieștecare din cei ce au fost într-o păcatele cele zise mai înainte, se va face sârguitor mărturisindu-se. Cel ce i s-a încredințat de la iubirea de oameni a lui Dumnezeu a dezlega, și a lega, de s-ar face el mai iubitor de oameni, văzând covârșirea mărturisirii celui ce a păcătuit, spre a micșora timpul canonisirilor, nu este vrednic de osândire. Fiindcă istoria ceea ce este în Scripturi face cunoscut nouă, că cei ce cu mai mare durere se mărturisesc, degrab ajung pe iubirea de oameni a lui Dumnezeu.

TÂLCUIRE

După ce a numărat sfântul osebite vremi a canosirii, care se cuvin asupra a osebite păcate. În sfârșit, în canonul acesta, cu totul îl afierosește arhiereului și duhovnicului, celor ce au stăpânire a dezlega, și a lega pe păcătoși. Și zice că, de vor vedea pe cei ce au păcătuit, că se pocăiesc cu fierbințeală, și cu osârdie, nu sunt vrednici de prihană, de la vor împuțina anii canonisirii lor. De vreme ce dumnezeiasca Scriptură ne învață că, în grabă ajunge mila lui Dumnezeu, pe cei ce cu mai mare durere a inimii se pocăiesc; care mai ales a urmat la Ezekie, și la Manasi.

CANONUL 75

Cel ce împreună s-a spurcat cu sora sa cea din tată, ori din maică, în case de rugăciune să nu se ierte a fi împreună, până ce s-ar depărta de nelegiuirea, și neiertata faptă. Iar după ce va veni într-o simțirea înfricoșatului păcat, trei ani să se tânguiască, lângă ușa caselor de rugăciune stând, și rugându-se poporului când intră spre rugăciune, ca fiecare cu milostivire pentru dânsul să facă întinsă rugăciune către Domnul. Iar după aceasta alți trei ani să se primească la singură ascultarea, și auzind Scriptura și învățătura, să se scoată, și de rugăciunea cea de iertare să nu se învrednicească. Apoi, dacă cu lacrimi au cerut aceasta, și au căzut înaintea Domnului cu zdrobire de inimă, și cu umilință puternică, să i se dea căderea în ceilalți trei ani. Și așa când va arăta roduri vrednice de pocăință. În anul al zecelea la rugăciunea credincioșilor să se primească, fără de prosfora [produs]. Și doi ani stând la rugăciune cu credincioșii. Așa de aici să se învrednicească de împărtășirea Bunului.

TÂLCUIRE

Canonul acesta l-am tâlcuit în cel 67 al acestuiași sfânt, și vezi acolo.

acea mai ușoare canonisiri au rânduit asupra celor ce păcătuiesc, iar sfântul acesta, încă și fratele său Grigorie Nisis, mai grele? Dezlegând această nedumerire Zonara zice că, fiecare din părinți, după vremile sale, așa potrivit au rânduit și canonisirile. Că părinții cei ce se aflau în vremile prigoanelor, precum este Petru, și părinții cei din Anghira, pentru nevoia prigoanelor, mai conpogorătoare au făcut canonisirile celor ce se lepădau de Hristos, când încă, credința era neîntărită. Iar sfântul Vasilie în vremea lățirii credinței fiind, când elinismul își da duhul, și credința era mai tare, și biserica mai puternică, și cei ce se lepădau de Hristos, fără de silă și de voie se lepădau, pentru aceasta și canonul acesta, mai aspru l-a așezat. Și cum că pentru întărirea bisericii, mai amărunită se cade a se da celor ce păcătuiesc și certările, martor este canonul 18 al acestuiași sfânt Vasilie.

CANONUL 76

Aceastași formă este, și pentru cei ce iau pe cumnatele sale.

TÂLCUIRE

Asemenea ca pe cel ce se împreunează cu sora sa cea de pe tată numai, sau numai de pe maică, canonisește sfântul, pe cel ce ia pe cumnată-sa, adică 11 ani, ca aceeași iconomie a anilor, despărțindu-se mai înainte de nelegiuita nuntă.

CANONUL 77

Însă cel ce lasă pe muieră cea legiuit împreună cu dânsul, și aduce pe alta, după hotărârea Domnului, se supune judecății preacurviei [Matei 5: 32; 19: 9; Marcu 10: 11; Luca 16: 18]. Și s-au canonisit de părinții noștri, unii ca aceștia un an să se tânguiască, doi ani să asculte, trei ani să cadă, în al șaptelea să stea cu credincioșii, și așa de proaducere [prosfora] se vor învrednici, de se vor pocăi cu lacrimi.

TÂLCUIRE

Canonul acesta de rând s-a luat în canonul 87 al sinodului 6 și vezi acolo.

CANONUL 78

Aceastași formă să se țină, și la cei ce iau pe două surori întru căsătorie, deși în osebite timpuri. [Neocezarea: 2]

TÂLCUIRE

Șapte ani adică, după hotărârea părinților celor mai vechi decât sfântul, cu canonul preacurviei se canonisesc aceștia; dezlegând nelegiuita însoțire.

CANONUL 79

Iar cei ce se turbează spre maștehile lor, se supun acestuiași canon, căruia și cei ce spre surorile lor se turbează.

TÂLCUIRE

Adică după canonul 67 al acestuiași Sfânt, douăzeci de ani, ori după 75 al acestuiași.

CANONUL 80

Părinții au făcut pe poligamia [multe nunți], ca pe o dobitocească, și cu totul străină de neamul omenesc. Iar nouă ni se arată a fi mai mult ceva decât curvia păcatul acesta, pentru aceea de cuviință este, unii ca aceștia a se supune canoanelor, adică, un an tânguindu-se, și în trei căzând, așa să fie primiți.

TÂLCUIRE

Multa însoțire se vede că sfântul înțelege pe nunta a treia. Că așa au numit părinții pe nunta a treia, după canonul 4 al acestuiași sfânt. Deci prin aceasta zice, că pe nunta aceasta o au tăcut părinții cei mai dinainte, nerânduind pentru dânsa lege, și hotar oarecare, ori certare (că lege de a treia nuntă nu este, nici în lege se zice a treia nuntă, după cel al 50-lea al acestuiași părinte), fiindcă nunta aceasta, este însușită dobitoacelor, și străină de neamul omenesc. Nouă însă ne pare și mai mare decât păcatul curviei. Drept aceea se cade ca unii ca aceștia, ce a treia oară s-au însoțit, un an să se tânguiască, și trei să cadă, și așa să se împărtășească³⁷⁷.

CANONUL 81

Fiindcă mulți în goana barbarilor au călcat credința cea întru Dumnezeu, săvârșind jurăminte păgânești, și gustând din oarecare neiertate aduse idolilor, de însuși fermecători. Aceștia să se economisească după legile, și canoanele, cele acum așezate de părinți. Că cei ce au răbdat cumplită nevoie din munci, și nesuferind durerile, și trăgându-se către lepădare, să fie neprimiți în trei ani, în doi asculte, și în trei căzând, așa să se facă primiți la împărtășire. Iar cei ce fără de mare nevoie au vândut credința cea întru Dumnezeu, și s-au atins de masa demonilor, și cu jurământuri elinești s-au jurat, să se scoată adică în trei ani, și în doi să asculte. Iar întru căderea la pământ rugându-se, în trei ani și întru alți trei stând împreună cu cei credincioși la rugăciune, așa să fie primiți, la împărtășirea Celui Bun. [sinod 1: 14; sinod 6: 94; Anghira: 4, 5, 6; Petru: 3; Vasilie: 73; Nisis: 2]

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că, câți se vor fi prins în goana barbarilor, și s-au lepădat de credința adevăratului Dumnezeu, și s-au jurat întru dumnezeul lor, și au mâncat din jertfele idolilor cele cu fermecătorești meșteșuguri, și slujiri aduse idolilor. Să se economisească după canoanele părinților (poate a celor din Anchira). Și câți muncindu-se cumplit, și nesuferind durerile, s-au lepădat, trei ani să nu se primească în biserică, ci afară de ușă să se tânguiască, doi să asculte, trei să cadă, trei să stea cu cei credincioși, și așa să se împărtășească³⁷⁸. Vezi și canonul 14 al

³⁷⁷Însemnează că nu zic drept cei ce vor, că poligamie (multă însoțire) înțelege sfântul aici, nu pe a treia nuntă, ci pe a patra, și în scurt pe însoțirea cea pentru a treia nuntă. 1. Pentru că, precum am zis, pe sineși se tălmăcește sfântul în al 4-lea canon, poligamie (adică multă însoțire) numind pe a treia nuntă. 2. Că dacă de a treia nuntă nu este lege, cum poate fi de a patra. 3. Pentru ce dacă a patra nuntă se iartă așa, și se canonisește ușor, precum s-a zis în canon, pentru ce patriarhul Constantinopolului și tot sinodul nu au iertat pe Împăratul Leon făcând a patra nuntă? Că nici odinioară biserica a primit a patra nuntă, că se anatemitisește cel ce face aceasta, precum a propovăduit sinodul cel din urma lui Leon care făcuse a patra nuntă (foaia 977 a tomului al 2-lea al sinodicalelor care tălmăcindu-se s-a adăos la sfârșitul cărții) zicând însă să a treia nuntă este mai mare decât curvia, pentru ce o au canonisit ca pe curvie? Zonara dezlegând nedumerirea zice, că poate este câtimea anilor amânduror. Iar economia nunții a treia acesteia este mai grea decât aceea a curviei. Pentru că în canonul 22 cei ce curvesc, în fiecare an dintr-acei patru se mută de la un loc al celor ce se pocăiesc la altul. Iar cei de a treia nuntă trei ani s-au canonisit să cadă (adică înaintea ușilor bisericii), iar nu să stea cu cei credincioși ca aceia, care canonisire este și mai grea.

³⁷⁸Nu se împotrivește canonul acesta canonului 73 că acolo sfântul canonisește pe cei ce s-au lepădat să nu se împărtășească în toată viața lor, însuși de sineși rânduind această certare. Iar aici canonisește așa pe

sinodului 1, și cele 4 și 5 din Anchira.

CANONUL 82

Iar pentru călcătorii de jurământ, dacă de silă, și de nevoie au călcat jurămintele, la mai ușoare certări se supun. Încât după 6 ani, negreșit să fie primiți ei. Iar cei ce fără de nevoie au vândut credința lor, în doi ani tânguindu-se, și în oi ascultând, și întru al 5-lea întru căderea la pământ rugându-se, și întru alți doi fără de proaducere [prosfora], la împărtășirea rugăciunii primindu-se, așa în sfârșit vrednică de cuvânt adică pocăință arătând, se vor așeza la împărtășirea trupului lui Hristos.

TÂLCUIRE

Fiindcă în canonul 64 al său, sfântul acesta nehotărât a canonisit pe călcătorul de jurământ zece ani, acum întru acesta face deosebire între călcătorii de jurământ, și pe cei ce de nevoie l-au călcat, șase ani îi canonisește. Iar pe cei ce nu de silă, sau nevoie s-au vândut credința lor, adică ș-au călcat jurământul (fiindcă tot jurământul în numele lui Dumnezeu se face, și prin urmare tot cel ce îl calcă, credința cea întru Dumnezeu o calcă), în unsprezece ani îi canonisește, precum arată canonul.

CANONUL 83

Cei ce se vrăjesc, și obiceiurilor păgânești urmează, sau în casele lor bagă pe oarecare, spre aflarea vrăjilor și spre curățire, se cadă sub canonul de șase ani, un an tânguindu-se, și un an ascultând, și în trei ani căzând, și un an împreună cu credincioșii stând, așa se vor primi.

TÂLCUIRE

Canonul acesta de rând este luat din cel 24 al sinodului din Anchira. Și vezi tâlcuirea acolo. Aceasta numai este osebirea, că acela 5 ani, cu osebite chipuri îi canonisește, iar acesta 6 ani, după chipul arătat în canon.

CANONUL 84

Toate acestea însă le scriem, ca rodirile pocăinței să se cerce. Că negreșit unele ca acestea nu cu timpul le judecăm, ci luăm aminte chipului pocăinței. Iar de vor fi cu anevoie de smuls din năravurile lor, și vor voi mai mult a sluji îndulcirilor trupului, decât Domnului, și nu vor primi viața cea după Evanghelie, nici un cuvânt de comun [obște] este nouă către dânșii. Că noi în popor nesupus, și împotrivă grăitor, ne-am învățat a auzi: „Că mântuind, mântuiește-ți sufletul tău” [Facere 19: 17].

cei ce s-au lepădat cu silă, ori și fără silă, urmând sfântul, părinților celor ce au fost mai înainte de el. Că el uneori canonisește, după certările părinților celor mai dinainte, iar alte ori după ale sale. Precum aceasta se vede în canoanele sale. 22, 59, și în canonul 73. Și întru acesta, și în altele.

TÂLCUIRE

După ce sfântul osebite vremi deosebitelor certări a rânduit, adaugă și canonul acesta, că trebuie a se ispiți rodurile pocăinței. Căci noi nu privim la numărul anilor canonisirii, ci luăm aminte la așezarea celor ce se pocăiesc. Iar de nu vor să facă încetare de păcatele lor, și să viețuiască ca niște creștini, atunci noi iconomii sufletelor lor, arhieriei și duhovniciei, nu trebuie a ne face părtași păcatelor lor, ce-i lăsăm. Că auzim pe Sfânta Scriptură ce zice: „Mântuind mântuiește-ți sufletul tău”. Adică vezi să nu-ți dai în munci și sufletul tău, făcându-te părtaș păcătoșilor celor neîndreptați.

CANONUL 85

Deci să nu primim a pieri împreună cu unii ca aceștia, ci temându-ne de osânda cea grea, și înfricoșata ziua răsplătirii Domnului luându-o înaintea ochilor. Să nu voim cu păcate străine împreună să pierim. Că de nu ne-au învățat pe noi cele înfricoșate ale Domnului, nici bătăile cele atât de mari ne-au adus întru simțire. Că pentru fărădelegea noastră ne-a părăsit Domnul, și ne-a dat în mâinile barbarilor, și s-a dus rob la vrăjmași poporul, și s-a dat risipirii. Pentru că acestea le îndrăzneau cei ce purtau numele lui Hristos. Deoarece n-au cunoscut nici au priceput, că pentru acestea a venit peste noi urgia lui Dumnezeu, ce cuvânt de comun [de obște] este nouă către aceștia? Ci suntem datori a mărturisi lor ziua și noaptea, și în public, și îndeosebi, iar a ne trage împreună cu răutățile lor să nu primim, ci să ne rugăm mai vârtos ca să-i câștigăm pe ei, și să-i scoatem din cursa vicleanului. Iar de nu vom putea aceasta, să ne sârguim măcar sufletele noastre să le mântuim de veșnica osândă.

TÂLCUIRE

Canonul acesta este sfătuitor către arhieriei, și duhovnici, îndemnându-i, ca să se teamă de judecata lui Dumnezeu, să nu se dea pe sineși veșnicilor munci pentru păcatele unora ce nu vor a se pocăi, întrebuițând la dâșzii covârșitoare compogorâre. Ci să-i învețe, să-i mustre în toate zilele, și de obște, și în deosebire, și să-L roage pe Dumnezeu ca să-i slobozească din cursa diavolului. Iar neputând a-i îndrepta ei, și măcar ei pe sineși să se păzească a nu se împreună prăpăstui cu răutățile aceloră³⁷⁹.

ALE ACESTUIAȘI DIN ALTĂ CANONICEASCĂ EPISTOLIE CĂTRE ACELAȘI

CANONUL 86

Iar glumeților înfrânatici [engrațiști] către cucernica lor propunere, pentru

³⁷⁹Însemnează că Zonara și Vlastar, vor ca canoanele sfântului Vasilie până la acest 85 să se sfârșească, iar cele de aici următoare canonicești, epistolii le numesc, din ale sfântului epistolii, precum și în cartea cea tipărită în Paris, se numără canoanele sfântului acestuia, asemenea cu ale sfinților apostoli 85. Însă fiindcă și acestea până aici epistolii sunt, ca și cele următoare, pentru aceasta noi și pe acestea următoare, canoane le-am suprascris, ca și pe cele mai dinainte, pentru mai buna îndemnare.

ce și noi nu le mâncăm toate, acestea să li se zică, că ne îngrețoșăm și de prisosințele noastre. Căci după cuviință, verdețuri de iarbă sunt la noi cărnurile [Facerea 9: 3]. Iar după deosebirea celor folositoare, precum și între verdețuri, pe cea vătămătoare de cea asemenea o deosebim. Așa și între cărnuri de cea trebnică pe cea vătămătoare o deosebim. Fiindcă verdeață este și cucuta, precum carne este și cea de vultur. Dar însă, nici mătrăgună [ioskiamos] ar mânca cineva, având minte, nici de carne de câine s-ar atinge, ne silindu-l nevoie mare. Încât cel ce a mâncat nu a nelegiuit.

TÂLCUIRE

Pe acest canon mai de rând l-am tâlcuit în tâlcuirea celui 51 apostolesc, și vezi acolo. Iar pentru înfrânatici, vezi la cel 95 al sinodului 6.

PROCUVÂNTARE A CANONICEȘTII EPISTOLII A ACESTUIAȘI CĂTRE DIODOR EPISCOPUL TARSULUI

Au venit către noi scrisori având subscrierea lui Diodor. Iar cuprinderea cealaltă ar fi cuvenită altui oarecărui, decât lui Diodor. Mi se pare că oarecine din meșteșugitori fățarnicindu-se cu persoana ta, au voit așa a se face pe sineși vrednici de crezare la cei ce îl aud. Care [Diodor] și întrebându-se de oarecare, de este slobod ca el să-și aducă spre nuntă pe sora săvârșitei muierii sale, nu s-a spăimântat de întrebare. Ci și cu blândețe a suferit auzirea, și înverșunata poftă foarte bărbătește, și cu nevoie o au lucrat împreună cu dânsul. Deci de mi-ar fi fost de față scrisoarea, o aș fi trimis-o pe ea, și ar fi fost de ajuns a-ți izbândi ție-ți, și adevărului. Dar fiindcă cel ce ne-a arătat-o iarăși o a luat, și ca pe un semn de biruință asupra noastră celor ce din început am oprit lucrul, încoace și încolo o purta, zicând că are împuternicire în scris, am scris acum ție, ca cu îndoită mână să venim noi asupra cuvântului acelui mincinos, și nici o putere să rămână lui. Ca să nu poată lesne a vătăma pe cei ce l-ar întâmpina.

TÂLCUIRE

Se vede din procuvântarea aceasta, și din canonul 23 al sfântului, că, dumnezeiescul Vasile prin epistolă a oprit a nu lua unul și același, pe sora moartei femeii sale, adică, a lua două surori. Iar Diodor acesta³⁸⁰, întrebat fiind de oarecine de i se iartă a face aceasta, a răspuns în scris, că, i se iartă. Drept aceea cel ce a întrebat, luând voia aceasta în scris, o a arătat marelui Vasile. Pentru aceasta sfântul vrând a rușina pe Diodor în altă față, precum zice Zonara, îi scrie, că acea

³⁸⁰Diodor acesta, care și Teodor se numește de Fotie, monah fiind mai înainte, și al Dumnezeiescului Hrisostom aflându-se învățător la tâlcuirea dumnezeieștilor Scripturi, s-a făcut prezbiter al Antiohiei, și a stat episcop al Tarsului. Acesta după Teodoric cu sfântul Flavian cel întâi a împărțit cele două cete în biserică, și le-au învățat să cânte după moștenire Psalmii lui David. Însă fiindcă a bolit cu eresul lui Nestorie, că și al acestui Nestorie a fost învățător, s-a anatematizat cu Teodor al Mopsuestiei de ecumenicul sinod al 5-lea după Fotie, în codica 18.

scrisoare nu ar fi fost adevărată a lui Diodor; ci a altcuiva. Care vrând a se arăta vrednic de crezut la cei ce o aud, a iscălit într-însa numele lui Diodor (însă poate și să fi fost cu adevărat a altuia oarecui, și nu că s-a făcut a nu o cunoaște sfântul aceasta, ca lăturiș să-l mustre pe Diodor). Drept aceea pe lângă scrisoarea cea dintru întâi trimisă, a fost silit a-i scrie și pe aceasta, ca desăvârșit, cu îndoită putere să surpe, însoțirea aceasta neiertată.

CANONUL 87

Deci mai întâi, (care este și prea mare) avem a pune înainte obiceiul cel ce-i la noi despre unele ca acestea, care are putere de lege, pentru că de bărbați sfinți s-a predanisit nouă legiuirile. Iar aceasta este acest fel. Dacă cineva stăpânindu-se cândva de patima necurăției, ar cădea spre nelegiuita împărtășire a două surori, nici nuntă să se socotească aceasta, nici să se primească cu totul întru plinirea bisericii, mai întâi de a-i despărți pe ei unul pe altul. Drept aceea, deși nimic alta ar fi fost a zice, decât ajunge obiceiul pentru păzirea de răul acesta. Dar fiindcă, cel ce a scris epistolia s-a ispitit cu mincinoasă apucătură să aducă atât de mare rău asupra vieții, nevoie este ca nici noi să ne depărtăm de ajutorul cel din cuvinte. Cu toate că la cele foarte arătate, mai mare este decât cuvântul presumția [prolipsul] fiecăruia. S-au scris, zice, în cea Leviticească: „Muierea peste sora ei să nu o iei țiitoare, ca să descoperi rușinea ei peste dânsa, încă fiind vie ea” [Levitic 17: 18]. Deci arătat este din aceasta, zice, că se iartă a lua pe sora ei, după ce s-a săvârșit ea. La aceasta dar, aceea o zic mai întâi: „Căci câte legea le zice, celor ce sunt în lege le grăiește” [Romani 3: 19]. Fiindcă așa, ne-am supune și tăierii împrejur, și sâmbetei, și feririi de mâncări. Că cu adevărat nu, de am găsit ceva ajutând îndulcirilor noastre, ne-am supune pe sine-ne jugului robiei Legii, iar de s-ar arăta greu ceva, din cele legiuite, atunci să alergăm către slobozenia cea în Hristos. Am fost întrebați, de s-au scris a lua muiere peste sora ei, am zis, ceea ce este sigur nouă și adevărat, că nu s-a scris. Iar a socoti ceea ce s-a tăcut din următoarea adăugire, este lucru de legiuitor, care nu zice cele ale Legii. Fiindcă așa ar fi cu puțință celui ce voiește să îndrăznească, încă și vie fiind muierea, a lua pe sora ei. Că însăși sofisma [amăgitura] aceasta, și la aceea se potrivește. Că s-a scris, zice, „nu o vei lua țiitoare” [Levitic: v. mai sus], deci dar nu s-a oprit, a lua pe cea fără de râvnă. Iar cel ce apără patima, nerăvnicitor rânduiește a fi năravul surorilor. Deci stricându-se pricina, pentru care a oprit împreună însoțirea a amândurora, ce va fi ceea ce oprește a lua pe surori? Dar vom zice, nu s-au scris acestea. Dar nici aceea s-a hotărât. Iar înțelegerea cuvântului următor asemenea dă voie la amândouă. Dar trebuia puțin mai întorcându-se la cele din urmă ale punerii de lege, să scape de pricini. Că se vede că nu tot felul de păcate le cuprinde puitorul de lege. Ci că despre ai săi oprește cele ale Egiptenilor, de unde s-a ridicat Israil, și cele ale Hananeilor, către care s-a mutat. Că zicerea este așa: „După obiceiurile Egiptului, întru care ați nemernicit, să nu faceți, și după obiceiurile pământului lui Canaan, întru care voi băga pe voi să nu faceți, și după legile lor să nu umblați” [Levitic 18: 3].

Încât felul acesta al păcatului poate că nu se politicea atunci la neamuri. Pentru aceea nici de păzirea cea despre dânsul a mai avut trebuință puitorul de lege, ci s-a îndestulat cu neînvățatul obicei către clevetirea urâciunii. Căci cum pe cel mai mare oprindu-l, pe cel mai mic l-au tăcut? Căci multora din cei iubitori de trup i se părea, a împreună căsnici cu surorile cele vii, și că pilda patriarhului vatămă. Dar noi ce trebuie a face? Cele scrise a le zice, ori cele tăcute a le iscodi? Aceasta adică a nu se cădea pe o țiitoare a o întrebuința deodată tatăl și fiul, că în Legile acestea nu s-au scris, iar la proorocul s-au învrednicit de prea mare prihană: „Că fiul, zice, și tatăl către aceași slujnică intra” [Amos 2: 7]. Dar câte alte feluri de necurate patimi, le-au aflat învățătoria [școala] demonilor, iar Dumnezeiasca Scriptură le-a tăcut, nevrând a spurca cinstea sa cu numele celor de rușine? Ci cu numiri cuprinzătoare pe necurății le-a zis. Precum zice apostolul Pavel: „Iar curvia, și toată necurăția, să nu se numească întru voi, precum se cuvine sfinților” [Efeseni 5: 3]. Cu numele necurăției cuprinzător pe faptele cele înverșunate ale părților bărbătești, și pe ale celor muieresti păzindu-le. Drept aceea, negreșit tăcerea nu poartă pe slobozenia iubitorilor de dezmierdări, iar eu zic că nici s-a tăcut partea aceasta. Ci și că foarte tare s-a oprit de puitorul de lege. Că ceea ce zice: „Nu vei intra către toată rudenia trupului tău spre a descoperi rușinea lor” [Levitic 18: 6] este cuprinzătoare și de felul acesta al rudirei. Că ce ar fi bărbatului mai rudă decât muiera sa, iar mai bine a zice decât trupul său? Că „nu mai sunt doi, ci un trup” [Matei 19: 5]. Drept aceea prin muieră sora ei către rudirea bărbatului se mută. Că precum pe maica muierii sale nu o va lua, nici pe fiica acesteia. Că nici pe maica sa, nici pe fiica sa o ia. Așa nici pe sora muierii sale, ca nici pe sora sa. Și dimpotrivă, nici muierii îi va fi slobod împreună a locui [a se căsători] cu rudele bărbatului său. Că de obște sunt la amândouă părțile dreptățile rudeniei. Eu dar mărturisesc fiecăruia ce se sfătuiește pentru nuntă: „Că trece chipul lumii acesteia, și vremea este strâmtorată, ca și cei ce au muieri, să fie ca cei ce nu au” [1 Corinteni 7: 29]. Iar de îmi va face cunoscută aceea: „Creșteți, și vă înmulțiți” [Facerea 1: 28], rîd de cel ce nu deslușește timpurile punerilor de legi. Leac de curvie este nunta a doua, nu merind spre înverșunare. Că zice „de nu se înfrânează, căsătorească-se” [1 Corinteni 7: 9]. Iar nu și căsătorindu-se să facă fărădelege. Iar ei, nici la fire se uită, care pe suflet îl vatămă cu patima necinstei, care fire încă din vechi a deosebit pe numirile neamului. Din care rudire pe cei născuți îi vor numi? Frați unii altora, ori nepoți le-ar zice? Că amândouă se potrivesc lor pentru amestecare. Să nu face, o, omule pe mătușă, maștihă a pruncilor, nici pe ceea ce în rânduială de maică este datoarea a-i ocroti, pe aceasta să o întrarmeză cu pizmele cele neîmblânzite. Că singură urâciunea maștehilor și după moarte pornește pe vrajbă. Iar mai ales, că luptătorii cei de altfel, cu cei ce au murit se împacă, iar maștehile pe urâciunile după moarte o încep. Iar ca să zic pe scurt totul, de năvălește cineva spre nuntă după lege, i s-a deschis toată lumea. Iar de este împătimită sânguința lui, pentru aceasta oprească-se și mai mult: „Ca să se învețe a-și ține vasul său întru Sfințenie, nu întru patima poftei” [1

Tesaloniceni 4: 4, 5]. Mai multe fiind eu pornit a zice, mă oprește măsura epistoliei. Dar mă rog (lui Dumnezeu), ca ori sfătuirea noastră mai tare decât patima să se arate, ori să nu vină în Eparhia noastră spurcăciunea aceasta, ci să rămână în locurile întru care s-ar fi îndrăznit.

TÂLCUIRE

După ce sfântul a procuvântat, precum s-a zis, începe să sune minciuno-plăsmuita înscrisă voia aceea, de a lua unul și același două surori. Și zice, că întâia dovadă de a nu se face una ca aceasta, este obiceiul ce ține biserica, care are putere de lege, ca unul ce-i predanisit de sfinții bărbați. Și dovedește sfântul pe necuviința însoțirii acesteia, și din amestecarea numelor, ce urmează la aceasta; și, că pe mătușa copiilor săi unul ca acela o face maștehă lor, și prin urmare pe ceea ce ca o maică ocrotea pe fii lui, și nepoții ei, o face pizmașă, și zavistuitoare lor. Că firește toată mașteha pizmuiește fiastrelor săi. Și la ceilalți vrăjmași, se împrușcă urâciunea, după moartea vrăjmașilor lor. Iar la maștehă urâciunea se începe, după moartea muierilor celor dimpotrivă pizmuitoarelor. Și în scurt, de vrea cineva a se căsători a doua oară, va găsi muieră neoprită de lege, fiindu-i lumea slobodă. Iar întru alt chip să fie oprit. Ca să se învețe a-și câștiga vasul său, adică, pe muieră sa, cu sfințenie, și nu cu patimă de necinste. Și se roagă lui Dumnezeu, că de nu i se va asculta sfătuirea, încai răul acesta să nu vină și în eparhia sa; ci să rămână acolo unde s-a îndrăznit întâi a se face.

A ACESTUIAȘI CANONICEASCĂ EPISTOLIE CĂTRE GRIGORIE PREZBITERUL

CANONUL 88

Am citit scrisorile tale cu toată îndelunga răbdare, și m-am mirat, cum putând către noi pre scurt și lesne a te dezvinovăți prin lucruri, ai primit a rămâne adică întru cele cu care te prihănești, iar cu lungi cuvinte te apuci să vindeci cele nelecuite. Nici cei întâi, nici singuri, o Grigorie, am legiuit a nu locui împreună muierile cu bărbații. Ci citește canonul cel așezat de sfinții părinții noștri în sinodul Niceei, care oprește arătat, a nu fi țiitori. Că necăsătoria întru aceasta are cinstirea, întru a fi osebit de petrecerea cu muieri. Că, dacă cineva făgăduindu-se cu numele, cu lucrul ar face cele al celor ce împreună locuiesc cu muierile, este arătat, că cinstea fecioriei o vânează cu numirea, iar de necuviința îndulcirii nu se depărtează. Deci cu atât mai mult trebuia tu cu lesnire a lăsa după rugămintea noastră, cu cât zici că ești slobod de toată patima trupească. Că nici cred că cel ce este de 70 de ani ar locui împreună cu femeie împătimit, nici ca cum s-ar fi mai făcut vreo necuviincioasă faptă, am poruncit cele ce am poruncit. Ci fiindcă ne-am învățat de la apostolul: „A nu se pune împiedicare, ori sminteală fratelui” [Romani 14: 13]. Și știm, că ceea ce de oarecare se face cu cuvânt sănătos, altora va fi prilej către păcat. Pentru aceasta am poruncit, urmând rânduirii sfinților părinții, să te desparți tu de muieră. Și ce părăști pe Horepiscopul, și pomenești de veche

vrajbă? Și ce neprihănești ca cum avem lesnicioase auziri spre a primi cleветirile? Ci nu pe tine-ți, cel ce nu suferi a te depărta de deprinderea cea către muiere? Deci scoate-o pe ea din casa ta, și așează-o în Monastire. Fie aceea cu fecioarele, și tu de bărbați slujește-te: „Ca nu Numele lui Dumnezeu să se hulească pentru voi” [Romani 2: 24]. Iar până ce vei face acestea, îndreptările cele nenumărate, pe care tu le scrii prin epistolii, nimic te vor folosi. Ci vei muri nelucrând (preoția), și vei da cuvânt Domnului pentru nelucrarea ta. Iar de vei îndrăzni, neîndreptându-te pe sineți a te ține de preoție, anatema vei fi de către tot poporul, și cei ce te vor primi pe tine, lepădați se vor face de către toată biserica. [sinod 1: 3; sinod 6: 5; sinod 7: 18, 22; Cartaghen: 45]

TÂLCUIRE

Acest Grigorie fiindcă avea o fecioară călugăriță în casa sa, și îl sluja, i-a scris Marele Vasilie să o depărteze de la sine. Iar Grigorie cu multe pricinuii pentru aceasta se dezvinovățește. De unde sfântul prin aceasta, întâi îl mustră, că putând cu lucrul, și cu lesnire a se dezvinovăți, depărtând pe muiere, nenumărate pricinuii pune înainte. Al doilea zice, că nu însuși a legiuit a nu avea clericii și cei ierosiți muieri împreună locuitoare cu dânșii, ci sinodul 1 în canonul al 3-lea. Pentru aceea îl îndatorează numaidecât să o depărteze de la sine.

A ACESTUIAȘI CANONICEASCĂ EPISTOLIE CĂTRE HOREPISCOPI

CANONUL 89

Foarte mă mânănește, că au lipsit de aici canoanele părinților, și s-a izgonit toată scumpătatea din biserică. Și mă tem nu cumva, sporind câte puțin nebăgarea de seamă aceasta, să vină în cea desăvârșită tulburare lucrurile. Pe cei ce slujesc bisericii, din vechi în bisericile lui Dumnezeu se politica un obicei, prin care cu toată scumpătatea ispitindu-i, îi primea și cu amăruntul se pândeau toată petrecerea lor, de nu sunt ocărători, de nu-s bețivi, de nu-s îndemânatici către gâlcevi, de își povățuiesc pe tinerețea lor, ca să poată isprăvi Sfințenie, fără de care nimeni va vedea pe Domnul [Evrei 12: 14]. Și aceasta o cercetau prezbiterii, și diaconii cei ce locuiau împreună cu ei, și îi mai aduceau la horepiscopi, care primind alegerile de la cei ce mărturiseau adevărat, și aducând aminte episcopului, așa îl număra pe slujitor în tagma celor bisericesti. Iar acum mai întâi dându-ne pe noi în laturi, și nici a ne mai arăta primindu-vă, la sine-vă ați oprit toată stăpânia. Apoi și cu totul lenevind-vă de lucrul (acesta) prezbiterilor, și diaconilor ați dat voie, pe oricare ar voi, fără să se cerceteze viața, după împătimirea, cea de rudenie, ori cea din altă oarecare iubire, să grămădească în biserică pe cei nevrednici. Pentru aceea cu adevărat mulți slujitori se numără în fiecare sat, iar vrednic de slujirea Altarului niciunul, precum mărturisiți înșivă, lipsindu-vă de bărbați întru alegeri. Deci de vreme ce lucrul de aici ajungând la nevindecare, iar mai ales acum, cei mai

mulți de frica recrutației [ostășiei] se dau pe sineși slujbei (bisericești), de nevoie am venit spre a se reînnoi canoanele părinților. Și iată scriu vouă să trimiteți mie descriere [catagrafie] de slujitorii (bisericești) al fiecărui sat, și fiecare de cine s-a băgat, și în ce fel de viață este. Dar să aveți și voi la sine-vă acest fel de descriere, ca să se potrivească și ale voastre cu scrisorile cele ce se vor păstra la noi, și nimănui să-i fie cu puțință, a se scrie pe sineși, când va voi într-însa. Așa însă după întâiul Indiction, de s-au introdus oarecare de prezbiteri (în biserică), se vor lepăda între mireni, și din început li se va face de voi cercetare, și de vor fi vrednici, să se primească cu a voastră alegere. Curățiți dar biserica, izgonindu-i pe cei nevrednici dintr-însa. Și de aici, cercetați pe cei cu vrednicie, dar nu îi numărați, mai înainte de a se aduce la noi. Sau, să știți, că mirean va fi, cel ce fără de socotința noastră va fi primit în slujba bisericii. [Anghira: 13; Neocezareea: 14; Antiohia: 8, 10; Laodiceea: 57; Sardikia: 6]

TÂLCUIRE

Prin epistolia aceasta marele Vasilie prihănește pe horepiscopi, cum că au călcat rânduiala cea veche ce se păzea în biserică. Care era a se cerceta întâi de prezbiteri, și de diaconi, cei ce vor să se facă slujitori bisericii, adică ipodiaconii, Citeții și ceilalți, de nu sunt ocărători, sau bețivi. De își înfrânează pornirile cele trupești ale tinereții, și așa alegându-i ei, să-i arate horepiscopilor, și aceștia iarăși episcopilor, și cu acest fel de chip să se numere ei în cler. Iar acum, zice, se face cu totul dimpotrivă. Pentru aceasta poruncește horepiscopilor cum să urmeze.

A ACESTUIAȘI CANONICEASCĂ EPISTOLIE CĂTRE EPISCOPII DE SUB DÂNSUL

CANONUL 90

Necuviința lucrului pentru care scriu, îndată ce s-a prepus și s-a vorbit, a umplut de durere sufletul meu. Însă de astă dată mi s-a părut de necrezut. Deci scrisoarea cea pentru aceasta, cel ce se cunoaște vinovat, primească-o ca o vindecare. Iar cel ce nu se știe vinovat, ca o datorie mai înainte păzitoare. Iar cel nebăgător de seamă³⁸¹, care lucru mă rog lui Dumnezeu să nu se afle la voi, ca o mărturie. Dar ce este ceea ce zic? Spun oarecare, că unii din voi luați bani de la cei ce se hirotonisesc, și că acoperiți (lucrul) cu nume de bună cinstire de

³⁸¹ Se roagă sfântul lui Dumnezeu să nu se afle între episcopii săi nebăgarea de seamă, pentru răul cel prea mare ce acesta îl pricinuieste, oriunde se află. Căci cel ce face răul, și bagă de seamă că face răul, este nădejde că oarecând va înceta a-l face, și se va îndrepta. Iar cel ce face, și nu bagă de seamă că face rău, niciodată se nădăjduiește că va lăsa răul, și se va pocăi, precum zice Zonara. Drept aceea învățându-ne de la sfântul acesta prin puține, cât de mare răutate este nebăgarea de seamă, să o gonim de la noi fraților. Că străină este cu totul de viețuirea creștinilor. Că aceasta răstoarnă pe lucruri, și mai pe toate răutățile le-a născut, pe netemerea de Dumnezeu, pe neevlavie, pe răceala către cele Dumnezeiești, pe defăimarea către lucrarea făcătoarelor de viață Poruncilor lui Dumnezeu. La fieștece lucru, cuvântul acesta de Dumnezeu blestemat punându-l înainte; și ce este aceasta? Și ce este aceia? Aceasta nu-i nimic. Aceea nu-i nimic. Și în scurt, din nebăgarea de seamă mulți au căzut, și cad în eresuri și în ateie (necredința în Dumnezeire).

Dumnezeu. Iar aceasta este și mai rea. Că de face cineva răul întru fățaria bunului, de îndoită pedeapsă este vrednic. Căci ceea ce nu este bun se lucrează, și îl întrebuințează spre a săvârși păcatul, ca cum ar zice cineva, ajutor binelui. Acestea de sunt așa, de acum nu se mai facă, ci îndreptează-se; fiindcă nevoie este a zice către cel ce primește argintul, ceea ce s-a zis de apostoli, către cel ce voia a da, ca să cumpere împărțășire a Duhului Sfânt: „Argintul tău cu tine fie întru pieire” [Fapte 8: 20]. Că mai puțin păcătuiește cel ce pentru lipsă voiește a cumpăra, decât cel ce vinde Duhul lui Dumnezeu. Că vânzare s-a făcut. Și ceea ce tu ai luat în dar, de o vei vinde ca un vândut lui satana, te vei lipsi de dar. Căci grămădești cârciumărie întru cele duhovnicești și în biserică, unde ni s-a încredințat Trupul și Sângele lui Hristos. Acestea nu trebuie a se face așa. Iar ceea ce este meșteșugirea [vicleșug] zic, unii ca aceștia socotesc că nu păcătuiesc, pentru că nu iau îndată, ci că iau după hirotonie. Iar a lua este aceea că oricând ia. Rogu-mă dar, acest venit, iar mai bine a zice, introducerea cea spre gheenă, lepădați-o. Și nu spurcându-vă mâinile cu acest fel de luături, să vă faceți nevrednici de a săvârși Sfintele Taine. Și iertați-mă, dacă mai întâi ca cum nu credem, iar apoi îngrozesc, ca cum aș crede. Dacă cineva după epistolia mea aceasta va face încă una ca aceasta, se va depărta de la Altarele cele ce-s aici, și va căuta, unde cumpărând Duhul lui Dumnezeu, va putea a-L precupi: „Că noi, și bisericile lui Dumnezeu, nu avem un obicei ca acesta” [1 Corinteni 11: 16]. Și una mai adăugând voi înceta. Acestea se fac pentru iubirea de argint. Iar iubirea de argint, și rădăcină a tuturor răutăților este [1 Timotei 6: 10], și idolatrie se numește [Coloseni 3: 5]. Deci nu cinstiți mai mult decât pe Hristos pe idoli pentru puțin argint, nici iarăși lui Iuda să-i urmați [Matei 27: 5], pentru câștig vânzând a doua oară pe Cel ce o dată s-a Răstignit pentru noi. Fiindcă țarinile, și mâinile celor ce primesc rodurile acestea, Akeldama se vor numi³⁸² [Fapte 1: 19].

A ACESTUIAȘI DIN CAPUL 27 DINTRE CELE CĂTRE AMFILOHIE PENTRU SFÂNTUL DUH

CANONUL 91

Între dogmele cele ce se păzesc în biserică, și dintre propovăduiri, pe unele adică le avem din învățătura cea în scris, iar pe altele din predanisia apostolilor date nouă în taină le-am primit, care amândouă acestea pe aceeași tărie o au către buna cinstire de Dumnezeu. Și nimeni va zice împotriva acestora, oricare, măcar cât de puțin de s-ar fi iscusit la legiurile cel bisericești. Că de ne-am apuca a lăsa cele nescrise, din obiceiuri, ca pe unele ce nu ar avea mare putere, am greși la însăși cele mai de frunte [principale] păgubind Evanghelia, iar mai bine a zice întru un nume gol îngrădind propovăduirea. Adică (ca de cea mai întâi, și mai de obște se fac întâi aducere

³⁸²Locul care s-a cumpărat cu banii ce a luat Iuda vânzând pe Domnul Akeldama s-a numit, care însemnează loc, sau preț al sângelui. Așa, zice, se vor numi și mâinile episcopilor celor ce primesc acest fel de bani, și enoriile, și satele celor ce le iau cu acest fel de chip.

aminte) cu chipul Crucii a ne însemna cei ce nădăjduim în numele Domnului nostru Iisus Hristos, cine este cel ce ne-a învățat prin scrisoare? Către răsărituri a ne întoarce în vreme de rugăciune, care scrisoare ne-a învățat? Graiurile chemării [invocații] (în timpul) arătării pâinii Euharistiei și a paharului binecuvântării, cine din sfinți le-au lăsat nouă în scris? Că nu ne îndestulăm cu acestea, de care au făcut apostolul, sau Evanghelia a făcut aducere aminte, ci și înainte zicem, și în urmă altele zicem, ca unele ce au mare tărie către taină, luându-le din nescrisa învățătură. Și binecuvântăm apa botezului, și untul de lemn al hrisme [ungerii], încă și pe însuși cel ce se botează, din care înscrisuri? Au nu din predanisia ceea ce se tace, și tainică? Dar ce? Însăși ungerea untului de lemn, care cuvânt în scris o au învățat? Dar de trei ori a se afunda omul (botezându-se) de unde-i? Ci și câte-s la botez, a se lepăda de satana, și de îngerii lui, din care Scripturi este? Au nu din aceasta nepublicată, și negrăită învățătură, pe care părinții noștri o au păzit într-o ne mult iscodită, și necercetată tăcere, fiind bine învățați aceea că cele de cinste ale Tainelor cu tăcere se păzesc? Că cele ce nici a le prepune este slobod celor nepătimiși Tainelor, pe învățătura acestora cum ar fi fost de cuviință în scrisori a o triumfa [publica]? Și după altele cuvântul acesta al predanisirii celor nescrise, nefiind precugetată cunoștința dogmelor, se face lesne defăimat la cei mai mulți pentru obișnuire. Că alt lucru este dogma, și altul propovăduirea. Că dogmele se tac, iar propovăduirile se publică. Însă fel al tăcerii este, și nelămurirea, pe care o întrebuințează Scriptura, care face pe minte să privească cu anevoie dogmele spre folosul celor ce le citesc. Pentru aceasta toți cu adevărat privim către răsărituri în vremea rugăciunilor, dar puțini știm, că pe patria noastră cea din început o căutăm, Raiul zic, pe care l-a sădit Dumnezeu în Eden către răsărituri. Și drepti stând facem rugăciunile într-o sâmbete (duminică). Iar cuvântul nu toți îl știm, că nu numai, ca unii ce am împreună înviat cu Hristos, și suntem datori a căuta cele de sus, în ziua cea de Înviere de darul cel dat nouă, prin starea cea de la rugăciune ne aducem aminte, ci că și se vede că este Icoană a veacului celui ce se așteaptă. Pentru aceea și început fiind al zilelor, nu întâia de Moise, ci una s-a numit. „Că, s-a făcut zice seară, și s-a făcut dimineață, zi una” [Facere 1, 5]. Ca una ce aceași se mai întoarce de multe ori. Deci aceași este și una și a opta, pe cea cu adevărat una, și adevărată a opta, de care și psalmo-cântătorul, în oarecare suprascrieri de Psalmi a făcut aducere aminte, prin sineși o arată, pe starea cea după timpul acesta, pe ziua cea neîncetată, și neînserată, pe cea nemoștenită, pe veacul cel nesfârșit, și neîmbătrânit. De nevoie dar este ca rugăciunile, într-o această zi stând a le plini, învață biserica pe fiii săi, ca cu deasa aducere aminte de nesfârșita viață, să nu ne lenevim despre merindele cele către mutarea aceea. Încă și toată cincizecimea este semn de aducere aminte a Învierii, ce se așteaptă în veacul (viitor). Că cea una, și întâia, de șapte ori înșeptindu-se, împlinește săptămânile cele șapte ale sfintei Cincizecimi. Că începând din cea întâia, într-o aceași sfârșește, prin cele asemenea ce-s în mijloc dezvelindu-se de cincizeci de ori. Pentru aceea și se potrivește veacului cu asemănarea,

precum în circulara mișcare de la aceleași semne începând ea, și la aceleași încheind. Întru care chipul [forma] cel de dimineată al rugăciunii ne-au învățat legiurile bisericii al cinsti mai mult, din curata aducere aminte ca cum mutând mintea noastră de la acest de acum la cele fiitoare. Și în fiecare încă plecare de genunchi, și sculare cu lucrul arătăm, că prin păcat în pământ ne-am aruncat, și prin iubirea de oameni a Celui ce ne-a zidit, în sus la cer ne-am chemat. Mă a lăsa ziua, povestind Tainele bisericii celei nescrise. Las pe celelalte. Dar pe însăși mărturisirea credinței, a crede în Tatăl, Fiul, și sfântul Duh, din care Scripturi o avem? De este din predania botezului, după urmarea bunei cinstiri precum ne botezăm, așa și a crede fiind datori asemenea punem pe mărturisire cu Botezul. Să ne ierte pe noi că din aceastași urmare, asemenea slavă dă și credința. Iar dacă ei se leapădă de chipul doxologiei ca de un nescris, să ne dea în scris dovezile atât ale mărturisirii credinței, cât și a celorlalte pe care le-am numărat. Apoi, atâtea fiind nescrise, și atât tărie având ele în taina bunei cinstiri, o zicere a venit la noi de la părinți nu ne vor ierta-o? Pe care noi din nemeșteșugită obișnuire o am găsit că a rămas în cele nerăzvrătite ale bisericilor, care nu puțin cuvânt are, și nici mic ajutor aduce la puterea tainei.

TÂLCUIRE

Fiindcă luptătorii Duhului Sfânt se împotriveau doxologiei, celei ce aducea marele Vasilie oarecând Duhului celui Sfânt cu dreptslăvitorii prin acest scurt tropărel: Slavă Tatălui, și Fiului, împreună cu Duhul Sfânt, prin care împreună se slăvește, și prin urmare cu dovadă se arată a fi Deoființă cu Tatăl, și cu Fiul, Duhul cel Sfânt. Fiind, zic, că ei se împotriveau tropărașului acestuia, și ziceau, că prepoziția aceasta, cu, nu este scrisă în dumnezeiasca Scriptură. Precum mai înainte am zis; pentru pricina aceasta, marele Vasilie dovedește în canonul acesta că, nu numai prepoziția aceasta, cu, ci încă și multe altele se află în biserică, care scrise cu adevărat în Sfânta Scriptură nu sunt, se păzesc însă neschimbat, precum și cele scrise. Căci cele ce se păzesc în biserică deobște, și peste tot în două se împart, în dogme, și în propovăduiri. Și propovăduirile sunt scrise în Scriptura cea veche, și mai ales în cea nouă. Pentru aceea și se publică acestea la toți. Iar dogmele, sunt predanisite din nescrisa predanisie cea tainică prin cuvântul apostolilor. Pentru aceea și rămân acestea la mulți tăcute și tainice. Amândouă însă acestea, pe aceeași putere o au la credință fiindcă, de ne vom apuca a părăsi obișnuirile cele nescrise ale bisericii, ca pe niște fără tărie, foarte vom vătămă credința cea propovăduită nouă prin Evanghelie, și o vom face numai un nume gol³⁸³. Iar de aici înainte înșiră sfântul cele ce se păzesc din nescrisă predanisie:

³⁸³ Că lăsând celelalte nevoi, și trebuințe, ce are credința de bisericăștile predanii, singură aceasta o zic, că bisericeasca predanie este piatră lidicească [piatră pe care cearcă aurul și argintul], cercarea adevăratelor, și a canoneștilor cărți ale Scripturii vechi și ale celei noi, care cuprind pe credință, și cercarea acelor minciuno-numite și necanonisite. Pentru aceasta și Evsevie (în bisericeasca Istorie cartea 3 cap 25) pe predanie ca pe un canon negreșit întrebuițându-o, deosebește adevăratele cărți, și cele neadevărate, acestea anume zicând: „De nevoie însă și de acestea, am făcut asemenea catalog (adică izvod), deosebind Scripturile cele după predanisia bisericească, și adevărate, și neplăzmuite, și pe cele după predanisia bisericească, și adevărate, și neplăzmuite, și pe cele nemărturisite, și pe cele altminteri afară de acestea,

Adică a face noi închipuirea Crucii³⁸⁴, a privi către răsărit în timpul rugăciunilor. Nescrise sunt cuvintele chemării ce zice preotul întru prefacerea Dumnezeieștilor Taine³⁸⁵ că nu zice preotul numai stăpâneștile cuvinte³⁸⁶, nici pe singure ale apostolului, ci adaugă și alte oarecare, și mai întâi, și după cele stăpânești, nefiind scrise în Dumnezeiasca Scriptură, ci din Tainica predanisire fiind, însă mare putere având la săvârșirea Tainelor. Nescrise sunt blagoslovenia apei botezului, și a untului de lemn ale ungerii, și a însuși celui ce se botează, a se boteza fiecare în trei afundări, și în trei ieșiri din apă. Lepădările de satana, și împreunările cu Hristos, care le face cel ce se botează. Pricina însă, pentru care nu au scris apostolii, sau părinții, sau moștenitorii lor dogmele, ci prin tăcere nu prin cuvânt în scris, ci prin nescriere le-au predanisit, este, pentru a nu se cugeta multe, și prin obișnuire să se facă lesne defăimate de mulți. Că bine cunoșteau aceia, că cele Tainice, cu tăcere cinstite, se păzesc slăvite, și că, dacă nici semnele Tainelor este iertat a le vedea cei nebotezați, cum ar fi fost iertat a li se publica lor învățătura Tainelor prin scrisori? Dar încă și nedescoperirea care o întrebuițează Dumnezeiasca Scriptură (mai ales cea veche), făcând greu de înțeles noimele dogmelor pentru folosul celor ce citesc,

adică afară din Testamenturi, încă și împotriva grăitoare, dar însă de cei mai mulți din cei bisericești cunoscute. Drept aceea, precum predaniile cele bisericești au trebuință de credință, așa întocmai, și credința are trebuință de bisericeștile predanisiri, și a se despărți unele de altele nu se poate.

³⁸⁴ Închipuirea cinstitei Cruci creștinii cei vechi după altă închipuire a mâinii o făceau. Adică cu singure degetele cele două ale mâinii, cu cel din mijloc, și cu cel arătător, precum zice Cuviosul Petru Damaschin (la Filocalie foaia 642) unde zice că mâna dreaptă însemnează pe Ipostasul cel unul al lui Hristos, iar degetele amândouă, pe Firile cele două ale lui. Iar obiceiul cel ce acum stăpânește al creștinilor este, a uni acele două degete cu cel mare împreună, și cu aceste trei ce însemnează pe Sfânta Treime, să închipuiască Crucea, punând mâna, întâi în frunte, al doilea la buric, prin care se arată dreapta parte în lung a Crucii; al treilea punând mâna la umărul drept, și al patrulea la umărul stâng, prin care se arată lăturașile părți ale Crucii. Ne prihănesc însă pe noi latini, pentru că nu punem întâi mâna la umărul stâng, și apoi la cel drept, precum fac ei. Dar oare înțeleg ce zic? Noi aceasta o facem, pentru că cu închipuirea Crucii, căutăm să închipuim pe Hristos cel răstignit pe trupul nostru. Care s-a răstignit către răsărit, cu fața către apus, și noi căutăm la răsărit închinându-ne, se înțelege dar că umărul stâng al lui Hristos, vine către cel drept al nostru. Și cel drept al lui Hristos, către cel stâng al nostru. Deci când punem mâna la umărul drept al nostru, o punem la cel stâng al lui Hristos. Și iarăși când o punem la cel stâng al nostru, o punem la cel drept al lui Hristos. Se cuvine dar creștinii precum îi sfătuiește sfântul Kiril al Ierusalimului (în catehizația 13), nici un lucru a nu începe mai înainte fără a-și face Crucea lor, atât în casă, cum și în cale, și în tot locul, și noaptea și ziua. Acestea le zice și Dumnezeiescul Hrisostom în cuvântul 5 împotriva evreilor.

³⁸⁵ Rugăciunile cele de taină, și binecuvântările, și chemările cele sfințitoare, și săvârșitoare ale Tainelor, și dumnezeiescul Dionisie Areopagitul zică că sunt din nescrise predanisiri, la capul 7 al bisericeștii ierarhii, zicând așa: „Iar săvârșitoarele chemări, nu este arătat a se tâlcui în scrisori, nici tănuirea lor, ori puterile cele de la Dumnezeu ce se lucrează pentru dânsul, din ascuns a se scoate către public, ci precum predanisirea noastră are învățăturile cele nepublicarisite așa învățându-le. De unde și lucrarea bisericii dea pururea în taină, și nu în glas, ca stăpâneștile cuvinte, citind rugăciunile acestea, înseamnă pe tăcuta, și nescrisa, și tainica predanisirea aceasta.

³⁸⁶ Rușinează-se pașiștii, văzând aici pe marele Vasilie, pe al treisprezecelea apostol, că zice că nu sunt destule stăpâneștile cuvinte, adică: „Luați măncați...”, și, „Beți...” și celelalte, la săvârșirea Dumnezeieștilor Taine, precum ei rău și cu greșeală zic; ci pe lângă acestea, sunt de nevoie, și rugăciunile și chemările, cele ce de preot în taină se zic, iar cum că aceasta este prea adevărată, și decât soarele mai arătată, prin dovezi ne zise împotriva, și preabărbătește, dovedește preainvățatul bărbatul Evstratie Arghentie în cartea sa cea pentru taine de la foaia 92 și până la 250.

și aceasta este un fel de tăcere. Acestea zicându-se tâlcuiește de aici socotelile, și pricinile oarecăroră tainice obiceiuri nescrise. Adică, cum că pentru aceasta către răsărit ne rugăm, și celelalte.

AL ACESTUIAȘI DIN CAPUL 29 DIN ACEASTAȘI LUCRARE.

CANONUL 92

Iar despre (cei ce zic) că doxologia cea împreună cu Duhul este nemărturisită și nescrisă aceasta zicem, că dacă nici o altă nescriere (este primită), nici aceasta să se primească. Iar dacă mai multe din cele Tainice nescris se politicesc între noi. Cu altele multe, și aceasta o vom primi. Că apostolesc lucru mi se pare a fi și a rămâne noi în predanisirile cele nescrise. Că, „vă laud, zice, pe voi, că de toate ale mele vă aduceți aminte, și precum am dat vouă predaniile le țineți” [1 Corinteni 11: 2]. Și aceasta: „Țineți predaniile care le-ați luat, ori prin cuvânt, ori prin epistolii” [2 Tesaloniceni 2: 15]. Dintre care mai ales una este și aceasta de față, pe care cei ce din început au rânduit predanindu-o celor de aici înainte, sporind înainte (predania) pururea cu timpul întrebuințării, prin îndelungata obișnuire o au înrădăcinat în biserici. Dar oare dacă la o judecătorie neavând dovada cea prin scrisori, mulțime de martori pentru noi am pune înainte, au nu am fi câștigat hotărârea cea lăsaătoare de la voi? Eu cu adevărat așa socotesc: „Că pe gura a doi și a trei martori va sta tot graiul” [1 lege 19: 15]. Iar dacă am arăta vouă timpul cel mult care nouă este foarte arătat, au nu ne-am pârî vouă că zicem cele potrivite, ca să nu fie asupra noastră aduse judecata aceasta? Că încredințătoare oarecum sunt dogmele cele vechi, având ele vrednicie de cinste cu oarecare bătrânețe și vechime.

TÂLCUIRE

Și canonul acesta asemeni pentru predanisirile cele nescrise ale bisericii cuprinde, că dacă luptătorii de Duhul Sfânt nu primesc doxologia Tatălui și a Fiului cea cu Duhul, pentru că nu-i scrisă în Scriptură, de nu mai primim vreun alt obicei nescris, să nu se primească nici aceasta. Iar de se află în biserică prea multe nescrise, primească-se împreună cu celelalte, și doxologia Duhului cea cu Tatăl și cu Fiul. Că de apostolul ne-am învățat să păzim și predările cele nescrise. Din care predări una este și doxologia sfântului Duh, pe care cei mai dinainte, predanindu-o celor mai din urmă, cu îndelunga vreme, și cu întrebuințarea și obișnuirea, o au înrădăcinat în biserică. Drept aceea dacă, să zicem, ne-am judeca despre doxologia Sfântului Duh, și neavând dovezi înscrise, am aduce însă mulți martori, oare nu am birui noi? Negreșit noi. După Scriptura arătată. Dar dacă și am arăta, că și vechimea vremii, în pricina aceasta nu ajută, nu am face, ca judecata noastră, nici cum să trebuiască a se mai cerceta, ci îndată a se hotărî, că biruința este a noastră, căci dogmele cele ce din vechi s-au ținut, pe fiecare îl încredințează, fiind vrednice de cinstire, și de evlavisire pentru vechimea lor. Iar de aici înainte

mai aduce sfântul întru acești cap pe mulți martori, și mai ales și sfinți care o arată în scris aceasta, care uneori slavosloveau așa: Slavă Tatălui, și Fiului, împreună cu sfântul Duh. Iar uneori așa, Slavă Tatălui, și Fiului, și Sfântului Duh.

PROLEGOMENA

DESPRE SFÂNTUL GRIGORIE EPISCOPUL DE NISSIS

Cel întru sfinți părintele nostru Grigorie episcopul Nissis celei din Capadocia, și al marelui Vasilie frate adevărat, citeț fiind mai întâi, apoi lăsând rânduiala sa, s-a dat pe sineși cu totul la învățătura meșteșugului ritoricesc. Ci s-a chemat înapoi iarăși la rânduiala sa, prin muștrătoarele îndemnări ale lui Grigorie Teologul. Și mai înainte de a se face episcop a luat luiși muiere pe Teosevia, pe a cărei moarte bărbătește o a răbdat. Și la anul 372 s-a așezat episcop al Nissei. Iar puțin după episcopiasca vrednicie, pentru râvna credinței, izgonindu-se [deșărându-se] prin porunca lui Valent, în multe părți de locuri a umblat, dosădindu-se de către vrăjmășuirile Arieniilor. Iar în anul 378 murind Valent, s-a chemat iarăși la scaunul său de Grațian. Și stând față la sinodul cel din Antiohia, s-a trimis de sinod la Arabia împreună cu alți episcopi ca să cerceteze bisericile cele de acolo. Și Venind la Ierusalim și închinându-se sfintelor locuri, s-a îngrețoșat de răutățile cele ce a văzut că se făceau acolo. Pentru aceea a și scris epistolia aceasta către prietenul său, care cuprinde pentru cei ce merg la Ierusalim. Și de față aflându-se la sfântul, și ecumenicul al 2-lea sinod, în anul 381, a împlinit Simbolul sinodului celui din Niceea, adăugând Teologia sfântului Duh, și celelalte patru închieturi (articole) până la sfârșit. Dar s-a aflat de față și la Localnicul sinod ce s-a făcut în Constantinopol, pentru Agapie și Vagadie, în anul 394. Iar pe lângă celelalte ale lui preaînțelepte conscripte, a scris și canoanele acestea, de nevoie fiind la buna rânduială și statornicia bisericii, care se întăresc, nehotărâtor adică de canonul 1 al sinodului 4, și de cel 1 al sinodului 7. Iar hotărâtor de cel al 2-lea al sinodului al 6-lea ecumenic, și prin întăritura aceasta, primesc ele oarecum putere ecumenică. Și se află în tomul 2 al pandectelor, și la foaia 349 a tomului 2 al sinodicalilor³⁸⁷.

A CELUI ÎNTRU SFINȚI PĂRINTELE NOSTRU GRIGORIE EPISCOPUL NISSIS CANONICEASCĂ EPISTOLIE CĂTRE LITOIE EPISCOPUL MELITINEI

CANONUL 1

Una este și aceasta din cele ce conglăsuiesc la sfânta serbare, a înțelege

³⁸⁷ Iar despre urmele cele ce cuprind pentru așezare, care se găsesc în Scripturile sale, cuvântul cel nenotevsit [neminciunoșit] al lui Ghermano Patriarhul Constantinopolului, zice că sunt semănături ale ereticilor. Iar marele între părinți Varsanufie prin descoperire s-a încredințat, că sunt chiar ale lui, însă nu apărute de el cu pizmă, care lucru este înființată însușire a ereticilor. Să nu fie! Ci cu neiscodire luate, precum s-a predanisit de învățătorii săi, și mai ales, că pentru dânsule sinodicească cercetare încă nu se făcuse. Și se unește la socoteala lui Varsanufie, și sfântul Maxim tâlcuind către dreapta cinstire cele pentru așezarea aceasta. Unit la un glas cu aceștia se vede a fi Ghenadie șolariul în cuvintele cele pentru purcederea Sfântului Duh, împotriva Latinilor. Iar pentru chipul vorbirii sfântului acestuia zice Fotie (patriarhul Constantinopolului): „Și a fost la chipul vorbirii, decât oricare altul din Ritori, mai strălucit, și dulceată în urechi picând.... Și covârșește cu aducerile aminte și cu pildele...”. Pe acesta sinodul al șaptelea (praxa 6), părinte al părinților îl numește. Iar Agaton în pomenire mare episcop al Nissis îl numește.

noi iconomia cea legiuită și canonicască asupra celor ce au greșit, ca în ce chip s-ar vindeca toată boala cea sufletească, care s-ar fi făcut prin oarecare păcat. Fiindcă sărbătoarea aceasta universală [sobornicească] a zidirii, după rânduita întoarcerea a ciclului anului, în fiecare an în toată lumea împlinindu-se se săvârșește pentru scularea celui căzut (iar cădere este păcatul, și scularea îndreptarea cea din cădere) bine ar fi ca la ziua aceasta, nu numai pe cei din naștere a doua oară făcuți nestricăcioși a-i aduce lui Dumnezeu prin darul scăldătorii, ci și pe cei ce prin pocăință încă, și prin întoarcere de la faptele cele moarte vin iarăși către calea cea vie [Evrei 9: 14], și pe aceștia de mână a-i duce la nădejdea ceea ce mântuiește, de care s-au înstrăinat pentru păcat. Și este nu mic lucru a iconomisi cuvintele cele pentru aceștia cu judecata cea dreaptă, și cercată, după învățătura proorocului ceea ce poruncește, că trebuie a iconomisi cuvintele în judecată: „Ca, precum zice, să nu se clătească în veac, și într-o pomenire veșnică va fi dreptul” [Psalm 111: 5, 6]. Că precum la vindecarea trupească, scopul meșteșugului doftoricesc este, a face sănătos pe cel bolnav. Iar felul purtării de grijă osebit. (că după felurimea bolilor cu potrivire și chipul cel vindecător se aduce la fiecare boală) așa, fiind multă și felurimea patimilor în boala sufletească, de nevoie se va face de multe feluri și vindecătoare purtarea de grijă, care va lucra pe vindecare potrivit cu pricina patimii. Și așa vom lua cuvânt ca doar s-ar face vreun metod tehnic pentru propozitul [problema] ce stă înainte. Trei sunt cele ce se privesc despre sufletul nostru după întâia împărțire, partea cea cuvântătoare, și cea poftitoare, și cea mânietoare. Întru acestea sunt și isprăvile celor ce viază după fapta bună. Și căderile celor ce curg spre răutate. Pentru aceea se cuvine celui ce va să aducă potrivita vindecare părții celei bolnave a sufletului. Mai întâi să-l cerceteze în care s-a întărit patima. Și apoi, a celei pătimăși potrivit să-i aducă vindecare. Că nu pentru neiscusirea doftorescului metod, alta adică să fie partea ceea ce bolește, și alta ceea ce primește pe vindecare. Precum cu adevărat vedem pe mulți din doctori, că întru neiscusirea părții, cei ce întâi pătimește, mai adaugă boala prin cele ce lecuiesc. Că boala de multe ori fiind după stăpânirea fierbințelii, fiindcă celor ce se dosădesc de prisosirea răcelii, este trebuitoare (doftoria) cea înfierbântătoare, și încălzitoare, că ceea ce se aduce acestora după cuvânt, aceeași aducându-o fără socotință și celor ce se ard întru nemăsurarea fierbințelii, au făcut pe patimă cu anevoie de vindecat. Deci precum la doftori prea de nevoie s-a socotit a fi înțelegerea însușirii stihiiilor [elementelor] ca fieștecăruia din cele ce se află bine, ori rău, să se facă îndreptarea celui ce se află afară de fire. Așa și noi năzuind la împărțirea aceasta a celor ce se privesc în suflet, început și fundament vom face a potrivitei vindecări pe generalnica [îndeobște] privire. Deci dar, în trei, precum am zis, despărțindu-se însușimea mișcărilor sufletului, în parte cea cuvântătoare, și poftitoare, și mânietoare. Isprăvile părții cuvântătoare a sufletului sunt: socoteala cea bine cinstitoare pentru Dumnezeu, și știința cea deosebitoare a binelui și a răului, și cunoștința cea arătată și neconfuză [netulburată] ce are pentru firea persoanelor. Ce este adică de ales întru cele ce

sunt. Și ce de urât, și de ferit. Și iarăși dimpotrivă negreșit se va privi cu mintea răutatea ceea ce-i în partea aceasta. Când va fi adică necinstire pentru Dumnezeu, și nedeosebire pentru binele cel cu adevărat, și socoteală schimbată și greșită pentru firea lucrurilor, întru a pune lumina întuneric, și întunericul lumină, precum zice Scriptura [Isaia 5: 20]. Iar a părții celei poftitoare, este mișcarea cea îmbunătățită, a se aduce pofta, către binele cel chiar și cu adevărat de poftit, și orice putere iubitoare și așezare este întru noi, toată acolo să se zăbovească, întru a se încredința că nimic altă este firii sale de iubit, afară de fapta bună, și de firea ceea ce izvorăște pe fapta cea bună. Iar abaterea și păcatul acestui fel de părți este, când cineva va muta pe poftă către neîntințitoarea slava deșartă, ori către floarea cea vopsită pe trupuri. De unde se face iubirea de bani, și iubirea de slavă, și iubirea de dezmierdare, și toate cele de acest fel, câte atârnă de neamul cel ca acesta al răutății. Și iarăși a dispoziției [așezării] mâniei, este isprava, urâciunea cea asupra răutății și războiul cel asupra patimilor, și a se ascuți sufletul către bărbăție, întru a nu se înspăimânta de cele socotite multora de înfricoșate, și până la sânge a sta împotriva păcatului, și a defăima îngrozirea cea de moarte, și durerile muncitorilor, și despărțirea de cele mai îndulcitoare, și odată împotriva tuturor, celor ce pe mulți îi țin prin oarecare obișnuire întru aducerile și prolipsis [prejudeț], a se face mai bună, luptându-se pentru credință și pentru fapta bună. Iar căderile acestei fel de părți, sunt tuturor arătate: pizma, urâciunea, mânia, ocară, gâlcevile, plecările cele prigonitoare, și izbânditoare, cele ce multă vreme mână pe aducerea aminte de rău, și la mulți în ucideri, și în sânziuri se încheie. Că ne aflând cugetul cel nepedepsit [neînvățat], unde să-și întrebuințeze arma spre folos, întoarce asuprași pe ascuțișul fierului. Și se face apărătoarea armă cea dată nouă de la Dumnezeu, pierzătoare celui ce o întrebuințează rău.

TÂLCUIRE

Pe la vremea Praznicului Paștilor, se vede că să fi trimis epistolia aceasta sfântul, pentru aceea și de la întâmplarea vremii începe procuvântarea, zicând: Un din cele ce se potrivesc la praznicul acesta, este și a socoti noi să vindecăm fiecare boală sufletească a păcătoșilor, cu chip legiuit, și canonesc. Căci, fiindcă praznicul acesta a toată lumea al Paștilor, se săvârșește pentru pricina trupestii sculări a lui Adam celui căzut, și stricat. Iar căderea sufletească este păcatul, cum și sculare sufletească este, ridicarea cea din păcat. Pentru că asemănarea aceasta este potrivită la vremea praznicului acestuia, nu numai să aducem lui Dumnezeu duhovnicește făcuți nestricați pe cei ce s-au născut a doua oară prin sfântul botez (că la vremea Paștilor se botezau cei ce se catehiseau) ci și să povățuim către mântuire pe cei ce prin pocăință, și depărtare de la faptele cele moarte ale păcatului, se întorc la calea cea vie a faptei bune, precum zice apostolul. Însă nu este puțină greutate a chivernisi cineva cu dreaptă și negreșită judecată cuvintele, și pricinile îndreptării a acestui fel de păcătoși. Că zice David, că dreptul trebuie a

iconomisi socotelile sale cu mare deslușire, ca să nu se clătească în veac, și să rămână pomenirea sa veșnică. Căci, precum meșteșugul doftoresc al trupurilor, o țintire are ca să vindece pe bolnav, iar întrebuințarea, și purtarea de grijă ce face pentru dânsul, nu este una și aceeași, ci mult înfelurită, și deosebită, asemenea adică cu deosebitele și mult înfeluritele felurile boalelor. Într-acestași chip și meșteșugul doftoresc al sufletelor, după deosebitele, și de multe chipuri boalele sufletului, deosebite și de multe chipuri întrebuințeze și lecurile.

CANONUL 2

Deci acestea după chipul ce s-a zis deosebindu-se, câte păcate adică se ating de partea sufletului cea cuvântătoare, s-au judecat de părinți a fi mai cumplite, și vrednice de mai mare, și mai îndestulată, și mai nevoicioasă întoarcere. Precum, de s-a lepădat cineva de credința cea în Hristos, ori către iudaism, ori către idolatrie, ori către maniheism, sau alergând către alt oarecare de acest fel rău, apoi osândindu-se pe sineși, timp al pocăinței are pe tot timpul vieții sale. Că nici odinioară, când se săvârșește tainica rugăciune, se învrednicește a se închina lui Dumnezeu împreună cu poporul, ci deosebi se va ruga, iar de împărtășirea sfințeniilor va fi cu totul străin. Iar în ceasul ieșirii lui, atunci se va învrednici de partea sfințeniei. Iar de se va întâmpla să vieze el afară de nădejde, iarăși întru aceastași judecată își va petrece viața, făcându-se neîmpărtășit de tainele Sfințeniei până la ieșire. Iar cei ce cu necazuri, și cu munci cumplite s-au chinuit, s-au canonisit timp hotărât, așa întrebuințând la dânsii sfinții părinți iubire de oameni, fiindcă nu s-a făcut sufletul întru cădere, ci neputința trupească neputând sta împotriva chinurilor. Pentru aceea cu măsura celor ce au greșit întru curvie, s-au măsurat întru întoarcere și călcarea de poruncă cea silită și chinuită.

TÂLCUIRE

După ce în canonul cel mai înainte zis sfântul a spus răutățile fiecărei părți a sufletului, acum întru acesta cuprinde și pentru canonisirile acelorași răutăți, zicând că: pe păcatele părții celei cuvântătoare le-au judecat părinții a fi mai rele decât ale celorlalte părți, și prin urmarea sunt vrednice de mai multă, și mai obositoare pocăință, și canonisire. Pentru aceea rânduiește câtă vreme să se oprească de Dumnezeiasca Împărtășire, și cu ce chip, cei ce cu voia lor s-au lepădat de credința cea adevărată. Și câtă cei de silă, și frică.

CANONUL 3

Iar cei ce se duc către descântători, sau vrăjitori, sau către cei ce se făgăduiesc să lucreze prin draci, oarecare curățiri și pe aceștia îi întrebăm cu scumpătate, și îi cercetăm, care din două, fiind ei în credința cea Hristos din vreo nevoie s-au adus la acel păcat, din vreo supărare cumva, sau vreo nesuferită pagubă au făcut întru ei pe pornirea aceasta, sau cu totul defăimând ei mărturia cea încredințată de noi, au alergat la ajutorul dracilor. Că dacă au făcut-o aceea pentru surparea credinței, și pentru a nu crede că este Dumnezeu

cel ce la creștini este închinat, se vor supune judecății celor ce au călcat credința. Iar dacă oarecare nesuferită nevoie biruind pe micșorarea de suflet a lor i-au povățuit la aceasta, fiind împinși de vreo amăgită nădejde. Asemenea va fi și asupra lor iubirea de oameni, după însemnarea celor ce n-au putut sta împotriva muncilor în timpul mărturisirii.

TÂLCUIRE

Descântările și vrăjitoriile le canonisește sfântul prin canonul acesta, care sunt păcătuirii ale părții celei cuvântătoare zicând că cei ce merg la descântători și la vrăjitori, sau la cei ce se făgăduiesc ca să-i curățească cu lucrarea drăcească, de boalele, sau nenorocirile, sau de ocările, sau de alte oarecare rele ce pătimesc; trebuie a se întreba și dacă cu statornicie rămânând în credința lui Hristos, de vreo mare nevoie s-au împruținat cu sufletul, și o au făcut aceasta, amăgindu-se că vor dobândi cererea lor, să se canonisească întocmai cu cei siliți fiind s-au lepădat de credința lui Hristos, adică nouă ani. Iar dacă ca cum lepădând credința lui Hristos, și defăimând ajutorul lui Dumnezeu, celui ce se închină de creștini, au năzuit la ajutorul dracilor, să se canonisească întocmai cu cei ce de bună voie s-au lepădat de Hristos. Vezi și pe cel 61 al sinodului al 6-lea.

CANONUL 4

Iar împărțirea păcatelor celor făcute pentru poftă, și îndulcire, este acest fel: unul adică se cheamă preacurvie, iar altul curvie. Unora însă din cei mai amărunțiți le-au plăcut, și păcatul curviei au socoti că este preacurvie. Căci una este însoțirea cea legiuită, și a muierii către bărbat, și a bărbatului către muier. Deci tot ce nu-i după lege, negreșit este afară de lege. Și cel ce nu are al său, arătat, că are străin. Că omului una i s-a dat de la Dumnezeu ajutoare [Facere 2: 20], și muierii un cap i s-a împreunat. „Drept aceea, dacă cineva pe însuși vasul său, precum îl numește Dumnezeiescul Pavel, ș-ar câștiga luiși, iartă legea firii pe dreapta întrebuintare” [1 Tesaloniceni 4: 4]. Iar dacă cineva afară de al său s-ar abate, negreșit cu cel străin va fi. Iar străin este fiecăruia, tot ce nu-i al său, măcar și de nu are mărturisit pe cel ce îl stăpânește. Deci dar, nu departe de păcatul curviei, s-a arătat și curvia celor ce cercetează pe socoteala cea mai scumpătătită, fiindcă zice Dumnezeiasca Scriptură: „Nu fi mult cu cea străină” [Pilde 5: 20]. Dar însă fiindcă pentru cei mai neputincioși s-a făcut de către părinți oarecare părtinire, s-a deosebit greșeala cu aceasta obștească deosebire, ca curvie să se zică, împlinire a poftei ceea ce se face de oarecine fără nedreptatea altuia. Iar preacurvie, vrăjmășuirea și nedreptatea celui străin. Iar întru aceasta se socotește a fi și stricarea de vite, și pederastia [stricarea de copii]. Căci și acestea sunt preacurvii ale firii. Că în cel străin și afară de fire se face nedreptatea. Deci această deosebire, și în felul acesta al păcatului făcându-se, este obștească [universală] adică și vindecarea de a se face om curat prin pocăință de împătimitoarea turbare cea către acest fel de îndulciri. Fiindcă cei ce s-au spurcat în curvie, nu au amestecat oarecare nedreptate cu păcatul acesta, pentru aceasta îndoit s-a rânduit timpul

întoarcerii celor ce s-au spurcat în preacurvie, și întru celelalte oprite răutăți, adică cu stricarea de dobitoace și cu turbarea cea asupra părții bărbătești. Că se îndoiește, precum am zis, la unii ca aceștia păcatul. Unul adică cel al nelegiuitei îndulcirii, iar celălalt, cel ce se face după străina nedreptate. Deci una ca aceasta este deosebire în cuvântul pocăinței, și la greșalele îndulcirii. Că unul adică de sineși năzuind către mărturisirea păcatelor, a primi să se facă pârâș luiși prin a sa năzuire a celor ascunse, ca unul ce acum a început vindecarea patimii, și arătând semn al prefacerii celei spre mai bine, este în canonisiri mai iubitoare de oameni. Iar altul vădindu-se de răutate, ori prin oarecare prepus, ori prin pâră fiind vădit fără de voie, se face întru mai îndelungată întoarcere. Încât curățindu-se el prin amărunțime [scumpătățime], așa se primește la împărtășirea sfințeniilor. Deci canonul este acest fel, încât cei ce s-au spurcat în curvie, trei ani cu totul să fie scoși de la rugăciuni; iar trei să se împărtășească numai de ascultare, iar în alți trei ani să se roage întru pocăință împreună cu cei ce cad la pământ, și atunci să se împărtășească de sfințenie. Fiindcă pentru cei ce întrebuintează mai sânguincioasă întoarcere, și cu viața arată întoarcerea cea spre bine, este cu putință celui ce economisește către folos cu bisericească iconomie, a scurta timpul ascultării, și mai în grabă a-i aduce la întoarcere. Și iarăși acestuiași a prescurta timpul, și mai curând a-i da împărtășirii. Precum ar judeca cu a sa cercare starea celui ce se vindecă. Că precum „este oprit a arunca mărgăritarul înaintea porcilor” [Matei 7: 6], așa și a lipsi de cinstitul Mărgăritar pe omul cel ce acum s-a curățit, prin neîmpărtășire, este lucru necuviincios. Iar făcându-se nelegiuirea cea a preacurviei, și a celorlalte feluri de necurăție, precum s-a zis mai înainte, întru toate se va vindeca cu aceași judecată, cu care și necurăția curviei, însă cu timpul se îndoiește. Dar se va lua aminte întru aceasta, așezarea [plecarea] celor ce se vindecă, după care chip și la cei ce au căzut întru spurcăciunea curviei, încât, ori mai curând, ori mai târziu, să li se facă lor împărtășirea cu cel Bun.

TÂLCUIRE

Pentru canonisirile păcatelor părții celei poftitoare, rânduiește sfântul în canonul acesta, și mai întâi pentru curvie, zicând că: cei mai scumpătățiți, și mai deslușitori zic, că și curvia ca preacurvia se socotește, cu o dovadă ca aceasta. Căci, dacă preacurvia este păcat către străină muiere, după aceași cuvânt, și curvia către străină muiere făcându-se, ca preacurvie se socotește. Că una este însoțirea cea legiuită și amestecare muierii cu bărbatul, și bărbatului cu muierea, care se face cu trupul său. Iar toată altă amestecare, afară de aceasta, afară de lege este, și prin urmare nici se face cu al său trup, ci cu străin. Fiindcă din început Dumnezeu o muiere a dat bărbatului, și un bărbat muierii. Și dar dacă are cineva al său vas (precum zice Pavel), adică pe muiere, este iertat a se împreuna cu ea. Iar dacă, afară de a sa se va împreuna cu alta, cu adevărat cu străin trup se împreunează, măcar deși nu are aceea hotărât, și arătat stăpânitor. Și dar toate acestea la curvie urmează, deci curvia după dovada aceasta, nu este departe de preacurvie, ci mai ales precum

zice Solomon: „nu vei fi mult cu cea străină”. Adică nu te face dat muierii străine, adică curvei. Însă cu toate acestea părinții mai ușurând, curvie zic pe păcatul ce se face cu muier, fără de bărbat. Pentru aceasta și mai cu pogorământ decât pe preacurvie l-au canonisit, nouă ani adică: trei ani rânduind pe cei ce au curvit să se tânguiască afară de pridvorul bisericii, iar trei să asculte rugăciunile, și alți trei să cadă cu fețele la pământ, și apoi să se împărtășească (vezi și canonul 22 al lui Vasilie). Este slobod însă duhovnicescului doctor a împuțina anii de ascultare la cei ce au curvit, care mai cu osârdie se pocăiesc. Însă a scurta și anii căderii, și a-i aduce pe ei mai în grabă la împărtășirea Sfintelor Taine, după cum ar cunoaște așezarea celui ce se pocăiește. Căci, precum este necuviință a arunca cineva mărgăritarele, adică Sfintele Taine, la porci, adică la cei necurați, și care nu se pocăiesc adevărat. Așa este necuviință și a opri de la cinstitul Mărgăritar, adică de la Trupul lui Hristos, pe cel ce prin părăsirea răului, și prin pocăință curățit, și care din porc s-a făcut om. Și acestea pentru curvie. Iar preacurvia, și culcarea cu bărbat, și păcătuirea cu dobitoc, îndoit le-au canonisit părinții decât pe curvie, adică 18 ani pe fiecare, fiindcă și păcatul ce se face prin acestea, îndoit este. Că preacurvia pe lângă neiertata îndulcire ce face, nedreptățește și pe bărbatul muierii celei ce a preacurvit cu dânsul, pentru că-și însușește luiși lucrul aceluia cu nedreptate. Iar păcătuirea bărbat cu bărbat, și cea cu dobitoc, și acestea asemenea pe lângă neiertata îndulcire ce fac, este și nedreptatea lucrului celui străin și afară de fire, adică nedreptățesc legile firii, ca unele ce sunt păcate afară de fire. Iar anii fiecăroră din păcatele acestea se iconomisesc asemenea cu cei ai curviei, îndoit însă, adică șase să se tânguiască afară de biserică, preacurvarii, sodomitenii, și cei ce cad cu dobitoace, șase să asculte rugăciunile, șase să cadă la pământ, și așa să se împărtășească. Însă luându-se aminte de către duhovnicescul părinte și așezarea unora ca acestora, ca și a curvarilor. Încât, de va cunoaște sânguința lor întru pocăință să scurteze anii neîmpărtășirii; iar de va vedea că cu lenevire se arată, să prelungească anii neîmpărtășirii. Iar obșteasca vindecare unora ca acestora este a face desăvârșită părăsire de niște păcate ca acestea, și a se pocăi. Dar este și osebie la chipul mărturisirii unor păcătoși ca aceștia. Căci, cel ce de sineși, și de voie se mărturisește, mai ușor se canonisește, primind însuși a se pârî pe sineși, și a arăta semn de îndreptare. Iar cel ce întâi a tăgăduit, și apoi s-a vădit că a păcătuțit, ori prin prepus, ori prin prihănirea oarecăroră, acela mai greu și mai la mulți ani se canonisește.

CANONUL 5

Rămâne pe lângă acestea a se propune spre cercetare partea sufletului cea mâniitoare, când va cădea în păcat greșind de la buna întrebuințarea mâniei. Că mulți sunt cei ce lucrează din mânie păcatul, și tot felul de răutate, a plăcut oarecum părinților noștri între celelalte a nu face multă voroavă, nici a se socoti vrednic lucru de multă silință, de a vindeca toate greșalele cele din mânie. Deși Scriptura, nu numai lovitura cea goală o oprește, ci și pe toată ocara, sau hula și orice alt de acest fel lucrează mânia [Coloseni 3: 8; Efeseni 4: 31]. Și numai de necurăția uciderii au făcut păzire prin canonisiri. Însă se

împarte acest fel de rău cu osebirea celui de bună voie, și a celui fără de voie, întru care uciderea de bună voie este mai întâi acea cutezată de pregătirea însăși numai a celui ce s-a gătit, cum să facă răul. Iar apoi s-a socotit și aceea întru cele de voie, când oarecine întru gâlcevire lovind, și lovindu-se, ar aduce asupra oarecui cu mâna lovire omorătoare. Că cel odată stăpânit de mânie și făcând voia pornirii mâniei, care nu ar lua aminte în timpul patimii nimic din cele ce ar putea opri răul, încât rezultatul [isprava] uciderii din gâlceavă, să-l aducă în faptă de voie, și nu la nenimerire. Iar uciderile cele fără de voie, își au cunoștințele arătate, când cineva către altceva avându-și silința, din nimerire ar face ceva din cele necuviincioase. Deci la acestea, uciderea cea de voie adică se întinde în întreit timp pentru cei ce se vindecă prin întoarcerea de păcatul cel de voie. Că de trei ori câte nouă sunt anii, la fiecare treaptă fiind rânduit numărul de nouă al anilor. Încât aforisirea cea desăvârșită să fie oprită de biserică timp de nouă ani. Iar alți atâția ani să se învrednicească a rămâne numai întru ascultarea auzirii învățătorilor, și a scripturilor. Iar întru a treia noimea să fie rugându-se întru întoarcere cu cei ce cad la pământ, și așa să vină la împărtășirea Sfînteniei. Adică, și la unul ca acesta, aceeași luare aminte va fi de către cel ce economisește biserica, și după chipul întoarcerii împreună se va scurta lui și întinderea canonisirii. Încât, în loc de nouă ani întru fiecare treaptă, să fie ori opt, ori șapte, ori șase, ori numai cinci, dacă mărimea întoarcerii ar învinge pe timp, și ar întrece cu sânguința întoarcerii pe cei ce cu lenevire se curățesc pe sineși de întinăciuni în îndelungatul termen. Iar păcatul cel fără de voie, este adică de iertat, iar nu și lăudat sau judecat. Iar aceasta o am zis, ca arătat să se facă, că, măcar deși fără de voie de ar cădea în spurcăciunea uciderii, ca unul ce acum s-a făcut spurcat de păcatul acesta, canonul l-a hotărât lepădat de ieraticescul dar. Și pe cât este timpul curăției pentru goala curvie, atât s-a judecat a fi bine și la cei ce fără de voie au ucis, adică și la acesta cercetându-se voia celor ce se pocăiesc. Încât de s-ar face întoarcere vrednică de crezare, să nu se păzească numărul anilor, ci pentru scurtare să se aducă acesta întru așezarea bisericii, și la împărtășirea Bunului. Iar dacă cineva neîmplinind timpul cel hotărât de canoane, ar ieși din viață, poruncește bunătatea părinților, ca împărtășit cu sfîntenile și nu deșert de merindea călătorie să se trimită întru acea mai de pe urmă, și depărtată călătorie. Iar dacă împărtășindu-se de sfîntenie, iarăși s-ar întoarce în viață, să rămână vremea cea rânduită, fiind întru acea treaptă întru care era mai înainte de împărtășire cea dată lui de nevoie.

TÂLCUIRE

Pentru canonisirile păcatelor părții a treia (a sufletului), adică acei mâniitoare, rânduieste canonul acesta zicând că: celelalte păcate ce se fac din partea mânierii, părinții n-au judecat de cuviință a le vorbi cu deamăruntul, și prin urmare nu s-a silit atât de mult a se vindeca cu canonisiri. (Și cu toate că Sfânta Scriptură oprește, nu numai lovitura cea proastă, ci și pe toată ocara, și hula, și orice de acest fel care se naște din mânie.) Ci numai pe ucidere o au canonisit. Iar sfântul acesta

tâlcuiește toate felurile cele născute din mânie, și rânduiește vindecarea lor cum să se urmeze.

CANONUL 6

Iar celălalt fel al slujirii de idoli (că așa numește pe lăcomia de avuții Dumnezeu apostol) nu știu cum nevindecat s-a trecut cu vederea de părinții noștri. Măcar că acest fel de rău se pare, a fi patimă a stării celei a treia în suflet, că și cugetul deosebirii binelui greșind, i se nălucește că binele este în materie, ne uitându-se la frumusețea cea nematerialnică. Și pofta curge către cele de jos, abătându-se de la lucrul cel cu adevărat de poftit. Și prigonitoarea, și mâniașoasa plecare, multe prilejuri ia din acest fel de prihană. Și totul zicând, se conglăsuiește acest fel de boală cu apostoleasca hotărâre a lăcomiei de averi. Că Dumnezeu apostol pe aceasta nu numai idolatrie, ci și rădăcina tuturor răutăților o au hotărât că este [1 Timotei 6: 10]. Și cu toate acestea acest fel de rău al boalei s-a trecut cu vederea necercetat, și neluat în băgare de seamă. Pentru aceasta și se înmulțește în biserici acest fel de bolire, și nimeni cercetează pe cei ce se aduc la cler, nu cumva s-au spurcat cu acest fel de rău al idolatriei. Ci despre aceștia adică, pentru că s-a trecut cu vederea de părinții noștri, socotim a fi îndestul cu publicul cuvânt învățăturii, să-i vindecăm, pe cât s-ar putea, ca pe oarecare boli plitoricești, vindecând noi pe bolile cele ale lăcomiei de averi prin cuvânt. Și numai pe furtișagul, și pe săparea de morminte, și pe furarea de cele Sfinte, le socotim patimă, pentru că așa din urmarea părinților s-a făcut predanisirea noastră pentru acestea. Cu toate că de Dumnezeiasca Scriptură darea cu dobândă, și camăta, și a lua cele străine din oarecare silnicie la al său câștig, sunt din cele oprite, măcar de s-ar întâmpla a se face una ca aceasta cu fățarnicie de neguțătorie. Deci, fiindcă puterea noastră în stăpânirea canoanelor nu este de credință, vom adăuga lângă cele zise pe canoniceasca judecată, despre cele cu adevărat oprite. S-au împărțit dar furarea de lotrie [tâlhărie], și în spargerea de ziduri, și scoposul amândurora unul este, luarea celor străine, iar osebirea cea între ele după socoteala lor este multă. Căci lotrul adică, și pe vărsarea de sânge o ai întru ajutor la ceea ce se silește, la însăși aceasta pregătindu-se, și cu arme, și multă întrebuițare, și cu îndemânările locurilor, drept aceea să se supună unul ca acesta judecății ucigașilor de oameni, dacă s-ar întoarce de sineși prin căință la biserica lui Dumnezeu. Iar cel ce prin ascunsă răpire ia cele străine, apoi prin mărturisirea greșalei se arată pe sineși preotului, cu sânguința cea pentru îndreptarea patimii, va vindeca boala. Zic adică, prin a da săracilor pe ale sale, ca dând cele ce are, arătat să se facă că se vindecă de boala lăcomiei de averi. Iar de nu are nimic, și ar avea numai trupul, poruncește apostolul prin osteneala trupului să se vindece acest fel de patimă. Iar zicerea este așa: „Cel ce fură, să nu mai fure. Ci mai vârtos să se ostenească lucrând binele ca să aibă a da celui ce are trebuință” [Efeseni 4: 28].

TÂLCUIRE

După ce sfântul a spus canonisirile păcatelor fiecărei părți a sufletului în deosebi, acum zice și pentru lăcomia de avere, care și slujire de idoli este numită de Pavel, care se privește tot odată în cătetrele părți ale sufletului. Se privește în cea cuvântătoare, pentru că cugetul nejudicând care este binele cel adevărat, nici privind către frumusețea cea nematerialnică, pe materia aurului și a argintului o socotește a fi adevăratul bine. Se privește la partea cea poftitoare, pentru că pofta se dă la lucrurile cele pământești, și lasă lucrul cel cu adevărat de poftit, pe Dumnezeu adică. Se privește și la cea mâniaătoare. Pentru că, din pricina lăcomiei de averi, multe mâni, și vrajbe se nasc. Întru un cuvânt apostolul, rădăcina tuturor relelor pe lăcomia de averi hotărându-o, potrivită a dat cu lucrul și pe hotărârea ei. Nu știu însă (zice sfântul) pentru ce răul acesta atât de mare a rămas de către părinți necanonisit? Pentru aceasta și sporește între cei bisericești, și niciunul din cei ce vor a se hirotonisi, se cercetează de s-a spurcat cu felul acesta al slujirii de idoli. Ci fiindcă, precum am zis, l-au lăsat părinții necanonisit, pentru aceasta și noi ne îndestulăm spre a curăți boala aceasta, cu cuvintele cele ce se propovăduiesc în biserică, precum atâtea patimi plitoricești. (Iar plitora se zice despre doftori, când se înmulțește vreuna din cele patru umezeli ale trupului, precum veninul cel galben, flegma, sângele și veninul cel negru, și prin urmare plitoricești patimi se zic boalele cele ce urmează din acest fel de înmulțire.) Și canonisim numai pe furtișag, pe spargerea mormintelor, și pe furarea de cele sfinte. Pentru că și părinții pe acestea le-au canonisit. Și cu toate că și a lua cineva mai mult decât, orice alt fel de ar da, afară de bani. Și dobânda banilor, și a răpi cu silnicie lucrurile străine, măcar deși cu formă de neguțătorie ar întrebuița răpirea aceasta. Toate acestea zic, sunt oprite de Dumnezeiasca Scriptură. Și noi le-am fi certat cu canon, de-am avea singuri stăpânirea de a pune canon (că a sinodului lucru este acesta, și vezi la prolegomena sfințitelor canoane de obște). Drept aceea zicem numai canonicasca certare, cea de părinți hotărâtă a acelor trei păcate.

CANONUL 7

Iar spargerea de morminte, și aceasta se împarte în păcat de iertat, și în nu de iertat. Că dacă cineva de cuvioșie sfiindu-se, și lăsând nejefuit trupul celui îngropat, încât să nu se arate soarelui rușinea firii, oarecare pietre din cele aruncate în mormânt le va întrebuița la facerea vreunui lucru. Nici acesta este de laudă, dar însă faptă de iertat o au făcut obișnuirea, când mutarea materiei se va face la vreun lucru mai cinstit și mai folositor de comun [obștesc]. Iar când va iscodi praful trupului celui făcut pământ, și va răsturna oasele, cu nădejde de a câștiga oarecare sculă din cele îngropate împreună. Și acesta, cu aceeași judecată s-a osândit, cu care și curvia cea goală, precum s-a zis în cuvântul cel mai dinainte, cumpănind adică iconomul, din însăși viața (greșitului), vindecarea lui, spre a scurta termenul canonisirii cel rânduit de canoane.

TÂLCUIRE

Și păcatul acesta se împarte în două, ca și furtișagul, după acest canon, în

iertat și în neiertat, căci, dacă cel ce deschide mormintele nu dezgolește pe mort, păzind cuvenita cinste a morților (că aceasta însemnează cuvioșia), ci ar lua numai pietrele ce s-ar afla în mormânt, pentru a le pune toate la alt lucru poate mai de cinste, și zidire folositoare de obște, și această faptă nu-i lăudată, însă obiceiul o a făcut iertată³⁸⁸. Iar de va răsturna cineva țărâna, și oasele mortului ca să ia vreo sculă, sau haină, ori de aur, ori de argint făcută, cu care a fost îngropat mortul. Acesta, ca un curvar se canonisește, adică nouă ani. Iar duhovnicescul doctor are voie după viața, și pocăința greșitului, să împruțineze anii certării acesteia. Vezi și pe cel 66 la lui Vasilie.

CANONUL 8

Iar furare de cele sfinte [ierosilie sau sacrilegiu], întru Scriptura cea din început, adică întru nimic mai ușoară s-a socotit decât osândirea uciderii. Că asemenea, și cel ce se prindea în ucidere, și cel ce lua cele afierosite lui Dumnezeu, suferea pedeapsa cea prin uciderea cu pietre. Iar la bisericeasca obișnuire, nu știu cum s-a făcut oarecare compogorământ, și învoire, încât mai ușoară să se socotească vindecarea acestui fel de boli. Că întru mai puțin timp decât pe preacurvie, predania părinților a rânduit canonisirea unora ca acestora. Pretutindenea însă la felul greșalei mai înainte de toate aceasta se cuvine a lua aminte, ce fel este plecarea celui ce se vindecă, și a nu se socoti că este îndestul timpul spre vindecare (căci care vindecare s-ar face din timp?) Ci voința celui ce se vindecă pe sineși prin întoarcere. Acestea dar ție, o, omule al

³⁸⁸Însă politiceasca lege cartea 7 titlul 23 zice că cei ce iau de la morminte pietre, ori marmure, ori coloane, sau alt fel de materie, să plătească la obștească vistierie 20 de galbeni de aur, și se supun vinovăției furării de cele sfinte. Iar Leon și Constantin împărații în alegerea legilor (titlul 128 foaia 129 a cărții a doua a lui Ghiur Greorum) zic să li se taie mâinile aceluia ce dezbracă pe morți în mormânt. Vrednic de însemnat lucru este însă să pomenim și despre morții care se află legați după moarte, arătând, că două sunt pricinile cele obștești ale legăturii unora ca acestora. Una este firească, și cealaltă mai presus de fire: cea firească urmează din alcătuirea [temperamentul] trupurilor. Că zice marele Vasilie, că atâta mare osebie se află între alcătuirile [temperamenturile] trupurilor, câtă este între fier și între vreascuri. Drept aceea și câte trupuri sunt de alcătuire tare, acelea trebuie a se afla mulți ani în mormânt, unele cinci ani, altele și șapte, pentru ca să se topească; și în grabă nu trebuie a li se face dezgropare unora ca acestora. Însă urmează și de la vreme; căci când mor în vreme de iarnă, din pricina zăpezii și a gheții, mai cu greu se dezleagă decât cei ce mor în vreme de vară. Urmează și de la loc și de la țărâna pământului. Căci precum alt pământ mai lesne dă semănăturile, iar altul mai anevoie. Așa și trupurile, le dezleagă pe unele mai lesne, iar pe altele mai cu greu. Iar pricina cea mai presus de fire a nedelegării trupurilor urmează, ori din legiuina și canonicasca legătură de arhieru, sau de preot, sau de vreo nedreptate ce a făcut mortul. Drept aceea de se întâmplă a se scoate vreunul legat, rudele și clironomi lui, trebuie a-l muta la alt loc și pământ. și de vor vedea că nu din firească pricină este legătura, trebuie să roage pe arhierul sau preotul ce l-a aforisit. Ori de au murit aceia, trebuie să roage pe moștenitorii aceluia ca să-l ierte. Iar de a făcut vreo nedreptate, rudele sau moștenitorii având chip, să întoarcă nedreptatea, ori neavând, să roage pe cei nedreptăți, să ierte pe nedreptățitorul. Și așa legătura se dezleagă. Vezi și pe Nectarie al Ierusalimului în răspunsurile cele asupra începătoriei papei, foaia 206, ca să vezi acolo că semnele trupurilor aforisite, sunt acestea: 1. Sunt nedzlegate; 2. Sunt deformate și urâte. 3. Sunt greu mirositoare și puturoase. 4. Sunt umflate ca timpana [doba]. Iar eu adaug și pe al 5-lea, că este și prinuiește frică și cutremur privitorilor. Precum sfintele Moaște au cu totul dimpotriva acestora semne. Căci acelea sunt nestricăcioase, frumos mirosind, uscate, line, și bine primite, ca cum ar fi dormind. Și către acestea izvorăsc feluri de minuni.

lui Dumnezeu după multă sânguință din cele îndemânate alcătuindu-le, pentru că se cuvine a ne supune poruncilor fraților, după sânguință scriindu-le le-am trimis, iar tu să nu lipsești a aduce lui Dumnezeu pentru noi obișnuitele rugăciuni. Că ești dator ca un bine cunoscător fiu, celui ce te-a născut după Dumnezeu cu purtarea de grijă cea prin rugăciuni, după porunca ceea ce zice: „Cinstește pe născători ca să fie bine ție, și să ai viață îndelungată pe pământ” [Ieșire 20: 12]. Și arătat este că, ca pe un simbol ieraticesc [sfințit] vei primi scrisoarea, și nu vei necinsti ospătarea, măcar de ar fi și ceva mai mic decât mintea ta cea înaltă.

TÂLCUIRE

Acest canon rânduiește, că ierosilia, adică furarea de lucrurile cele afierosite lui Dumnezeu, în Scriptura cea veche, se pedepsea întocmai cu uciderea. Căci și ucigașul, și furul de cele sfinte, cu pietre se ucideau. (Cum se vede aceasta din istoria lui Ahar, care a furat din jafurile cele afierosite lui Dumnezeu ale Ierihonului. Și pentru aceasta s-a ucis cu pietre împreună cu toată familia sa. Iisus 7: 25. Vezi și tâlcuirea canonului al 4-lea al lui Grigorie făcătorul de minuni.) Iar obiceiul bisericii mai ușor a pedepsit acest fel de păcat, decât pe al preacurviei, după predania părinților. Iar sfântul acesta adaugă, că la tot felul de păcate, doctorul cel duhovnicesc se cuvine a lua aminte așezarea celui ce se pocăiește, și a nu socoti că singură vremea este îndestulă spre vindecare. (Căci ce fel de vindecare poate a se pricinui din singură îndelungata vreme a canonisirilor, dacă cel ce se canonisește petrece în vremea aceea cu lenevire, și cu nesilință de a se îndrepta?) Ci să socotească că ceea ce pricinuieste vindecare este voia, și sânguința celui ce se vindecă pe sineși prin pocăință. Apoi sfârșind sfântul, zice lui Litoie, să se roage Domnului pentru el, ca un duhovnicesc al său fiu, și să primească epistolia, ca un dar de ospăț, nu lumesc, precum obișnuiau cei mulți a trimite la sărbătoarea Paștilor, ci Dumnezeiesc, și iereilor potrivit. Vezi și pe cel 72 apostolesc.

PROLEGOMENA DESPRE SFÂNTUL AMFILOHIE

Sfântul Amfilohie a fost în timpul împăraților Valentinian și Valent în anul 374. Iar strălucind întru nevoiță și întru Dumnezeiasca cunoștință, s-a făcut episcop al Iconiei. Și a statut apărător al Dumnezeirii Fiului și a Sfântului Duh. Că de față a statut în sfântul și ecumenicul al 2-lea sinod, unul fiind din părinții cei 150 de acolo, luptându-se împotriva lui Makedonie, luptătorului de Duhul Sfânt, și împotriva rămășițelor lui Arie. Și prin glumeața lucrare, ce a întrebuințat către marele Teodosie împăratul, pe el adică heretisindu-l, iar pe Arcadie, fiul lui, cel de curând hirotonit împărat ne heretisindu-l, după Teodorit cartea 5 capul 17, sau după Sozomen cartea 7 cap 5, bucură-te fiule zicând fiului împăratului, și clătind cu degetul. A înduplecat pe numitul împărat, a scrie legea ca de aici înainte să nu mai facă sinoade ereticii, Arienii, și Makedonienii, nici pentru ființa și firea lui Dumnezeu să mai vorbească, și oricare ar călca legea aceasta să se muncească. Către acest sfânt care a întrebat, răspunzând marele Vasilie, a trimis cele 27 de capete, cele pentru Sfântul Duh. Și măcar că toate conscriptele acestuia, le-a întărit canonul al 2-lea al sinodului 6 ecumenic, iar în Pandecte se află numai acestea, ce rânduiesc pentru cărțile cele adevărate, pe care și noi aceasta o am așternut.

A SFÂNTULUI AMFILOHIE CĂTRE SILEVKIE, PENTRU CARE CĂRȚI SUNT PRIMITE

Mai ales ți se cuvine și aceasta a ști, că nu fieștece carte care a primit nume vrednic de cinstirea Scripturii, este adevărată, fiindcă se găsesc uneori cărți cu nume mincinoase, altele de mijloc, sau mai bine a zice aproape de cuvintele Adevărului, iar altele adică plastografe și foarte greșite, precum de pildă, monedele cele prefăcute și mincinoase, măcar deși au unele ca acestea (pe sine) titlul cel împărătesc. Însă după a lor ființă se dovedesc de netrebnice, pentru aceasta dar anume vreau să-ți arăt ție, pe fiecare din cărțile cele de Dumnezeu insuflate, și pentru ca să cunoști tu deosebirea aceloră, mai întâi arăt sau numesc, pe cărțile cele din legea veche (și anume): cinci cărți care cuprind Facerea, Ieșirea, Leviticon, Numerile, a doua lege. Către acestea adaugă pe Iisus al lui Navi, și Judecătorii, Ruth, patru cărți ale Împăraților, și două Paralipomenon. După dâșii se cuvine a Esdrei, întâia și a doua carte. Mai departe voi numi ție cinci cărți alcătuite în stihuri: a lui Iov cel încununat cu nevoițele felurilor de pătimiri, și cartea Psalmilor cu cântări care este tămăduitoare sufletelor, trei cărți ale Preaînțeleptului Solomon, Pildele, Ecclesiastul, și Cântarea Cântărilor. Se mai adaugă la acestea și pe cei 12 prooroci: cel întâi Osie, al doilea Amos, Miheia, Ioil, Avdia, și pe Iona chipul Învierii celei de a treia zi, Naum, Avacum, Sofonie, Agheu și Zaharia, și preaslăvitul vestitor Maleahi. În urma lor cunoaște pe cei patru prooroci, pe marele Isaia, cel ce cu îndrăznire a proorocit, pe Ieremia (mult) pătimitorul, pe Iezechiel tănuitorul, iar mai pe urmă pe Daniil, cel în fapte și în cuvinte

preaînțelept. Către aceștia oarecare socotesc a fi și Estir. Timpul dar îmi este a numi și cărțile Testamentului celui nou. Să primești numai pe cei patru Evangheliști: pe Matei, Marcu, Luca, iar pe Ioan să-l numești adică al patrulea cu timpul, ci ca pe cel întâi cu înălțimea dogmelor. Deci cu dreptate îl numesc pe el fiul tunetului, care cu mare mărime a răsunat pe Dumnezeu Cuvântul. Primește și pe a doua carte a lui Luca: Faptele apostolilor cele sobornicești. Pe lângă acestea după aceea se potrivește și vasul alegerii, pe Pavel propovăduitorul și apostolul neamurilor, care cu înțelepciune a scris către biserici, cele 14 epistolii: una către Romani, două către Corinteni, către Galateni, către Efeseni, către cei ce viețuiesc în Filipi, către Coloseni, două către Tesaloniceni, lui Timotei două, către Tit și Filimon, câte una fiecăruia, și una către Evrei numită de unii neadevărată, deși nu o numesc bine. Căci întru dânsa este darul cel adevărat. Ce voi zice în sfârșit pentru soborniceștile epistolii? Unii zic, că șapte dintr-însele se cuvine a primi, iar alții numai trei: una a lui Iacov, una a lui Petru, și una a lui Ioan, însă unii primesc cele trei ale lui Ioan, și osebit de aceasta cele două ale lui Petru și cu cea a șaptea a Iudei. Iar Apocalipsul lui Ioan oarecare îl judecă între sfințitele cărți, iar mai mulți îl socotesc neadevărat. Deci acest prea nemincinos să fie al Scripturilor celor de Dumnezeu insuflate.

TÂLCUIRE

Numărarea aceasta a sfintelor cărți în original este în versuri, și nici de tâlcuire nu au trebuință. Ci vezi și pe apostolescul 85 cum că două sunt Apocalipsurile lui Ioan: unul adevărat, și altul neadevărat. Pentru care vezi și pe cel apostolesc 60.

PROLEGOMENA DESPRE SFÂNTUL TIMOTEI AL ALEXANDRIEI

Timotei al Alexandriei, aflându-se în timpul împăratului Valent la anul 372 s-a făcut Diadoh lui Petru, fratelui său, celui izgonit (deșțarat) de Valent pentru credința cea în Niceea. Și a statut arhiepiscop în Alexandria (după Socrat cartea 4 cap 37) aflându-se al 24-lea în șirul episcopilor Alexandriei. Și s-a făcut tare apărător cuvântului de-o ființă. Iar în sinodul al doilea ecumenic cel adunat în anul 381 a fost de față Fericitul, și a propovăduit pe Dumnezeuzeirea sfântului Duh. Iar la 7 ani după acel sinod, adormind întru Domnul, a lăsat Diadoh al Alexandriei pe Teofil. Și a scris acesta viețile multor minunați nevoitori, iar mai vârtos a lui avă Apolo (după Sozomen cartea 6 cap 28). Dar încă și canoanele acestea după întrebare și răspundere, care se întăresc nehotărâtor adică de cel 1 al sinodului al 4-lea, și de cel 1 al celui al 7-lea. Iar hotărâtor de cel al 2-lea al celui al 6-lea ecumenic. Și prin această întăritură iau ele oarecum putere de canoane ecumenice. Și se află în al doilea tom al pandectelor, și în tomul 1 al sinodicalelor, foaia 352.

CANOANELE CELE 18 CU ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI ALE LUI TIMOTEI, PREASFÂNTULUI ARHIEPISCOP AL ALEXANDRIEI, TÂLCUITE

ÎNTREBAREA 1

Dacă un copil ce se catehizează fiind ca de 7 ani, sau om desăvârșit, ar afla oareunde timp lesnicios, făcându-se proaducere [prosfora], neștiind s-ar împărtăși, ce trebuie a se face despre acesta?

RĂSPUNS

Datorează a se lumina, că de Dumnezeu s-a chemat.

TÂLCUIRE

Întrebat fiind dumnezeiescul părinte, dacă un copil, sau și bărbat desăvârșit, încă fiind în catehisire, s-ar întâmpla într-o vreme îndemânatică, când în vreo biserică se face Liturghie, și s-ar împărtăși, nu defăimând, ci neștiind, ca mai înainte de botez nu este iertat. Răspunde, că se cuvine a se boteza. Căci de Dumnezeu se socotește a fi chemat unul ca acela, de vreme ce nu a fost oprit nici de creștinii ce se aflau acolo, nici de prezbiterul ce l-a împărtășit.

ÎNTREBAREA A 2-A

Dacă catehumenul ar fi îndrăznit, și ar vrea însuși, sau rudele sale, ca să ia sfântul botez, datorește a-l lua sau nu, și mai ales când este spre moarte.

RĂSPUNS

Dacă cel îndrăcit nu se va curăți de necuratul duh, nu va putea a lua sfântul botez. Iar fiind spre ieșire se botează.

TÂLCUIRE

Deși tot nebotezatul ce se catehisește este necurat, pentru că are în sine pe necurăția strămoșescului păcat, și duh rău, care se încuibează în inima lui, și pe ascuns lucrează în adâncul sufletului lui, pornindu-l pe el la păcat. Iar mai cu deosebire necurat se socotește nebotezatul cel ce se catehisește, care și arătat se zdrobește de demonul. Că se vede, cum că, pentru păcate vrute ale lui, a dat loc demonului, de al zdrobi așa arătat. Pentru aceasta și sfântul acesta răspunde, că unul ca acesta nu poate a se boteza până nu se va slobozi de această arătată bântuire a demonului, una pentru că el însuși s-a făcut pricină, prin păcatele sale cele de voie, de a se bântui de demon. Și alta că, nu cumva în vremea ce se botează, să se întâmple a se îndrăci, și a-și ieși din minte, încât să nu poată a răspunde la întrebările ce i se fac la vremea botezului, și prin urmare să nu înțeleagă darul și puterea Tainei. Însă de se va primejdui unul ca acesta să moară, zice sfântul să se boteze, ca să nu se ducă din viața aceasta, fără de pecetea dumnezeiescului botez, și să se lipsească pentru aceasta de împărăția cerurilor.

ÎNTREBAREA 3

Dacă oarecine fiind credincios, se îndrăcește, este dator a se împărtăși cu Dumnezeieștile Taine sau nu?

RĂSPUNS

Dacă nu descoperă Taina, nici într-un alt chip oarecum hulește, să se împărtășească, nu însă în fiecare zi. Că îndestul îi este lui numai duminicile.

TÂLCUIRE

La această întrebare răspunde sfântul, că se poate împărtăși unul ca acela numai duminicile, după Aristin, și Armenopol (partea a 5-a epigrafi 2 a adunării pe scurt a canoanelor); sau (după alții) întru acele vremi ce nu se îndrăcește, și dacă când este în întregimea minții, nu hulește Dumnezeieștile Taine, nici le descoperă, adică nu arată poate, că acestea sunt pâine și vin obștești, necrezând că cu adevărat este Trupul și Sângele lui Hristos. Drept aceea, zice aici sfântul, pentru cel îndrăcit, ce nu adeseori se bântuiește, ci în oarecare vreme, după Valsamon și Zonara.

ÎNTREBAREA 4

Dacă oarecare ce se catehisește fiind bolnav, își iese din minte, și nu poate însuși a mărturisi credința, și rudele lui se roagă, ca să ia sfântul botez până este viu, este dator a lua sau ba?

RĂSPUNS

Este dator să-l ia, de nu se ispitește de duh necurat.

TÂLCUIRE

La aceasta răspunde sfântul că se cuvine a se boteza, măcar că întru acel fel de stare aflându-se, nu poate a mărturisi credința, și a cere botezul, dar însă fiindcă se catehisea mai înainte, a arătat cu aceasta că dorește credința creștinilor, și botezul de bună voie, și mai ales când mai înainte de boală cerea botezul, și pentru oarecare pricini se întârzia, precum zice Zonara. Afară numai dacă din îndrăcire și-a ieșit din minte, să nu se boteze, până nu se va curăți precum mai înainte am zis.

ÎNTREBAREA 5

Dacă muierea s-ar împreuna cu bărbatul său noaptea, sau bărbatul cu muierea sa, și s-ar face adunare [Liturghie], sunt datori a se împărtăși sau nu?

RĂSPUNS

Nu sunt datori; căci apostolul strigă: „Să nu lipsiți unul pe altul, fără numai cu conglăsuire până la o vreme, ca să vă îndeletniciți în rugăciune. Și iarăși să vă împreunați, ca să nu vă ispitească pe voi satana, pentru neînfrânarea voastră” [1 Corinteni 7: 5].

TÂLCUIRE

Către cel ce a întrebat de se cuvine a lua Dumnezeuieștile Taine dimineața făcându-se Liturghie, bărbatul și muierea (cei după lege însoțiți adică) care în noaptea aceea trecută s-au împreunat trupește? A răspuns sfântul prin canonul acesta, că nu se cuvine; și aduce spre mărturie cuvântul acesta al apostolului, ce-l zice celor căsătoriți, a nu se lipsi unul pe altul de trupeasca împreunare; ci numai atunci să nu se împreuneze, când se face sfințita Liturghie, sâmbăta, și duminica, și în toate sărbătorile, pentru ca să se împărtășească (că așa tâlcuiesc zicerea, ca să vă îndeletniciți în rugăciune, atât canonul 13 al sfântului acestuia, cât și cel al 3-lea al sfântului Dionisie). Și iarăși să se împreuneze trupește, și aceasta să o facă pentru pofta lor cea neînfrânată, ca să nu-i ispitească satana, pornindu-i spre preacurvie cu fețe străine.

ÎNTREBAREA 6

Dacă vreo muiere ce se catehisește și-a dat numele său, ca să se lumineze, iar în ziua botezării sale, i s-au făcut cele după obiceiul muieresc. Este datoare ea a se lumina întru acea zi, ori a se mai întârzia? Și cât să se întârzie?

RĂSPUNS

Este datoare a se întârzia până ce se va curăți.

TÂLCUIRE

Cei ce se catehiseau, și bărbații și muierile când erau să se boteze, cu zile mai înainte se scria anume de către epistații [inspectorii] bisericești; care și se numeau că se luminează și sunt aleși. Și apoi se găteau spre sfântul botez. Răspunde sfântul prin acest canon, că dacă vreo muiere fiind gata spre botez, în ziua când voia a se

boteza iar veni cele obișnuite muieresti, să se oprească până se va curăți.

ÎNTREBAREA 7

Dacă o muiere va ști că are cele obișnuite muierilor, datoare este a se apropia la Taine în ziua aceea sau nu?

RĂSPUNS

Nu este datoare până se va curăți.

TÂLCUIRE

Și la aceasta răspunde sfântul că nu se cuvine a se împărtăși cu Sfintele Taine mai înainte de a se curăți.

ÎNTREBAREA 8

Muierea de va naște la Paști, și este datoare a ajuna, și a nu bea vin, de se sloboade de ajunare, și de a bea vin pentru că a născut?

RĂSPUNS

Ajunarea s-a socotit a fi pentru a smeri trupul, deci de este trupul întru smerenie și în boli, este dator (omul) a se împărtăși, precum voiește, și poate a purta hrana și băutura.

TÂLCUIRE

La această întrebare răspunde sfântul că de va naște muierea în postul mare al Paștilor, după Valsamon și Vlastar³⁸⁹, să se ierte a dezlega postul³⁹⁰, și a bea vin. Pentru că postul se face pentru a smeri și a înfrâna trupul. Și dar se cade a mânca și a bea ceea ce poate a întări slăbiciunea trupului.

ÎNTREBAREA 9

De este dator clericul a se ruga, fiind față Arieni, sau alți eretici? Sau de nu-l vatămă pe el nimic, când face el rugăciunea, adică proaducerea?

RĂSPUNS

La dumnezeiasca aducere diaconul strigă mai înainte de sărutare: Cei neîmpărtășiți ieșiți. Deci nu li se cuvine a fi de față. Fără numai de făgăduiesc a se pocăi, și a fugi de eres.

³⁸⁹ Aristin și alții oarecare zic că Paști aici se înțelege săptămâna cea mare, nu este însă atâta osebite de s-ar socoti Paști așa, sau așa, căci atât Postul cel de patruzeci de zile, cât și săptămâna cea mare, cu mâncare uscată se cuvine a se posti, și după aceasta nu au deosebire, și prin urmare muierea ce va naște ori întru acele patruzeci de zile, ori în săptămâna cea mare, nu trebuie a lua osebită dezlegare de post.

³⁹⁰ Dezlegarea postului aici se înțelege, de a mânca muierea hrana aceea, cu care poate a întări slăbiciunea și ticăloșia trupului său cea pricinuită din naștere, precum prin urmare tâlcuiește sfântul. Iar aceasta este mâncare cu numai cu untdelemn, că zice însuși sfântul acesta în canonul 10 că cel ce desăvârșit s-a topit, și s-a uscat de boală, cu dreptul este a mânca untdelemn.

TÂLCUIRE

La această întrebare răspunde sfântul, că dacă în vremea ierurghiei, strigă diaconul să iasă din biserică, câți se catehiesc (că aceasta înseamnă zicerea neîmpărtășiți); deci dacă cei ce se catehiesc nu se iartă a sta în lăuntru în vremea dumnezeieștii Liturghii, cu cât mai vârtos ereticii? Fără numai, de vor făgădui a lăsa eresul și a se pocăi. Însă și atunci, nu se cuvine a se lăsa în lăuntru, ci a sta afară cu cei ce se catehiesc. Iar deși aceasta nu vor făgădui, nici cu cei ce se catehiesc se iartă să stea, ci să se izgonească după Valsamon.

ÎNTREBAREA 10

Dacă cineva fiind bolnav, și tare slab de multă neputință, și vor veni sfintele Paști, este dator el negreșit a ajuna, ori îl sloboade pe el clericul a lua, ceea ce poate, sau și unt de lemn, și vin, pentru multa slăbiciune a lui?

RĂSPUNS

Se cuvine a se slobozi să se împărtășească, și de hrană, și de băutură cel ce boalește, spre ceea ce poate a ține. Că cu dreptul este a se împărtăși cu untdelemn cel ce odată s-a slăbit.

TÂLCUIRE

Întrebat fiind dumnezeiescul părinte, dacă cel foarte bolnav, și leșinat de multă boală, se cuvine în marele post neapărat a posti, ferindu-se de vin, și de untdelemn, ca și cei sănătoși; răspunde că se cuvine a se ierta unul ca acela ca să ia îndeștula mâncare și băutură, cu care să poată a purta și a-și întări slăbiciunea sa, precum i s-ar rânduie de către vreun doctor temător de Dumnezeu.

ÎNTREBAREA 11

De va chema cineva pe un cleric spre a însoți nuntă, și va auzi că nunta este nelegiuită, ori nuntă de mătușă, adică ar fi soră a muierii celei moarte ceea ce vrea a se însoți, de este dator a urma clericul, sau a face proaducere?

RĂSPUNS

Ați zis odată. De va auzi clericul că nunta este nelegiuită, deci, de este nelegiuită nunta, nu este dator clericul a se împărtăși cu păcate străine³⁹¹.

³⁹¹Pentru aceasta și Nichifor, patriarhul Constantinopolului, măcar deși de mare silă a împăratului Constantin fiului împărătesei Irinei, a iertat (împreună și cu Tarasie) la început pe Iosif iconomul bisericii celei mari, care a binecuvântat nunta împăratului cu Teodota rudenia lui, lăsându-și mai înainte pe Maria muierea sa; cu toate acestea în urmă când a împărățit Mihail bine-cinstitorul împărat, la caterisit iconomul însuși sfântul Nichifor. Pentru aceasta și legile poruncesc (Armenopolul cartea și titlu 4) ca pe ascuns nimeni să se cunune, ci de față înaintea a multor oameni. Ca preoții cei ce au să cunune, să cerceteze cu amăruntul pe cei ce sunt față, de este nunta legiuită, ori nu. Iar cine va cuteza a se cununa pe ascuns, să se

TÂLCUIRE

Acestea fiind înțelese, este de prisos a se repeta.

ÎNTREBAREA 12

Dacă mireanul cel ce s-a visat, va întreba pe cleric, este dator a da lui să se împărtășească, sau nu?

RĂSPUNS

De este supus poftei de muiere, nu este dator. Iar dacă satana îl ispitește, ca prin pricinuirea aceasta să-l înstrăineze de împărtășirea Dumnezeieștilor Taine, este dator al împărtăși. Fiindcă nu va înceta ispititorul în timpul acela, când este dator a se împărtăși, năvălind asupra lui.

TÂLCUIRE

Întrebat fiind sfântul părinte de se cuvine a se împărtăși mireanul ce s-a ispitit în vis în ziua aceea, răspunde că, de o a pățimit aceasta din poftă, sau din aducere aminte de muiere, nu se cuvine. Fiindcă pofta cea pătimasă, după care a urmat scurgerea, i-a spurcat gândul. Iar dacă nu de vreo pricină ca aceasta i s-ar fi întâmplat scurgerea în vis, ci numai din ispita diavolului, omul să nu fie oprit.

ÎNTREBAREA 13

Celor însoțiți cu nuntă, în care zile ale săptămânii trebuie a li se propune să se ferească de împreunare unul cu altul? Și în care zile să aibă voie.

RĂSPUNS

Cele ce mai înainte am zis, și acum le zic. apostolul zice, să nu vă lipsiți unul de altul, fără numai la o vreme prin conglăsuire, ca să vă îndeletniciți în rugăciune, și iarăși să vă împreunați, ca să nu vă ispitească pe voi satana, pentru neînfrânarea voastră [1 Corinteni 7: 6]. Iar de nevoie trebuie a se feri sâmbăta și duminica, pentru că în acestea se aduce Domnului duhovnicească jertfă.

TÂLCUIRE

Acesta fiind tâlcuit mai sus, se socotește de prisos a se mai repeta³⁹².

pedepsească și el, și preotul ce l-a cununat, după bisericăștile canoane. Ci și preotul acela ce va cununa pe cineva, fără de înscris voia arhierelui asemenea să se pedepsească.

³⁹²Iar Valsamon în întrebarea răspunderii 11 către Marcu al Alexandriei, zice: Că nu se cuvine a se împreuna, nu numai în ziua când se împărtășesc, ci și mai înainte de împărtășire, și după împărtășire. Și că cei ce nu o păzesc aceasta, aspru se cuvine a se canonisi. Pentru aceasta și Valsamon în răspunsul 49 către acest Marcu zice că: Cei ce nu se înfrânează de trupeasca împreunare (cei prin lege însoțiți adică), sâmbăta și duminica, se cuvine a se îndrepta cu potrivite canonisiri. Așisderea să se ferească de împreunare și în tot marele post, și în toate miercurile și vinerile.

ÎNTREBAREA 14

Dacă cineva, nefiind în minte, s-a ucis, ori s-a dat de prăpastie însuși, de se face pentru el proaducere sau nu?

RĂSPUNS

Pentru aceasta este dator clericul, a deosebi de a făcut aceasta fiind cu adevărat ieșit din minte. Că de multe ori rudeniile celui ce a pățimit aceasta, vrând a-l noroci de proaducerea, și de rugăciunea cea pentru el, mint și zic că nu se avea pe sineși (sau că era lipsit de minte). Uneori din bântuirea oamenilor, sau și altminteri oarecum din scârbă o au făcut aceasta, și nu trebuie a se face proaducerea pentru dânsul. Că însuși ucigaș de sineși s-a făcut. Deci negreșit clericul trebuie, cu amăruntul a cerceta, ca să nu cadă în păcat.

TÂLCUIRE

Întrebat fiind dumnezeiescul părinte, de se cade a se face Liturghie, și pomenire pentru omul acela, ce ori cu ce fel de chip s-a omorât pe sineși, neavându-și mintea întreagă și sănătoasă, ori din îndrăcire, ori din boală? Răspunde că, orice cleric, sau preot ar fi chemat spre a pomeni pe unul ca acela, trebuie cu deamăruntul bine a cerceta, de cu adevărat a fost lipsit de minte cel ce s-a omorât și de nu tăgăduiesc rudele lui, vrând ca să-l împărtășească de rugăciunile cele bisericesti, pentru că de multe ori unii se omoară pe sineși ori pentru vreo pagubă și supărare ce au pățimit de la alții, ori pentru împuținare de suflet și de mare scârbă, ori din vreo altă pricină, avându-și mintea întreagă, pentru care nu se cuvine a se face Liturghie și pomenire, fiindcă s-a făcut însuși ucigaș luiși.

ÎNTREBAREA 15

Dacă vreo muiere având duh necurat încât să poarte și fiare (lanțuri), iar bărbatul zicând că nu pot a mă înfrâna, și vreau a lua alta, trebuie a lua alta sau ba?

RĂSPUNS

Preacurvie mijlocește în această întâmplare, și pentru aceasta nu am, nici aflu ce a răspunde.

TÂLCUIRE

Întrebat fiind sfântul, dacă muierea cuiva îndrăcindu-se într-atât, încât o leagă și cu lanțuri, iar bărbatul ei neputând a se înfrâna, și cu soția sa aflându-se nu poate a se împreuna, de ar cere să ia pe alta, se cuvine a lua, ori nu? sfântul zice că, urmând preacurviei la una ca aceasta nu am ce răspunde, nici aflu. Că după cuvântul Domnului, lăsând pe muierea sa fără cuvânt de curvie, o face pe ea să preacurvească³⁹³.

³⁹³Fiindcă, după canonul acesta și după cuvântul Domnului, preacurvie urmează la cel ce-și lasă pe muierea sa ceea ce se îndrăcește, ori la vremi, ori totdeauna; Pentru aceasta nu trebuie a urma nearalei

ÎNTREBAREA 16

Dacă cineva ajunând spre a se împărtăși, și spălându-se în gură, s-au în baie fiind a înghițit apă nevrând, este dator a se împărtăși?

RĂSPUNS

Așa. Pentru că aflând satana prilej de a-l opri de la împărtășire, mai ades o va face aceasta.

TĂLCUIRE

Răspunde sfântul că, dacă fără de voie și din greșeală a înghițit apă, unul ca acela se cuvine a se împărtăși. Ca să nu găsească diavolul prilej adeseori a-i face o împiedicare ca aceasta³⁹⁴.

ÎNTREBAREA 17

Adeseori auzind cuvântul lui Dumnezeu, și nefăcându-l, oare sunt sub osândire?

RĂSPUNS

Deși nu-l facem, dar nu se poate a nu ne mostra pe sine-ne, că auzindu-l nu-l ascultăm. Că este parte de mântuire, și a se mostra cineva pe sineși.

TĂLCUIRE

Înțeleasă fiind întrebarea, cum și răspunsul, nu avem ce zice.

ÎNTREBAREA 18

De la care vârstă se judecă de Dumnezeu păcatele?

RĂSPUNS

După cunoștința și înțelepciunea fiecăruia. Unii din vârsta de zece ani, iar

împăratului Leon, ceea ce iartă pe bărbat a-și lăsa pe muierea sa ceea ce neîncetat se îndrăcește. Și Valsamon la aceasta nu se cade a fi ascultat, care iartă pe un bărbat ca acesta a-și lua altă muiere, și primește punerea de lege a lui Leon. Căci, atât bărbatul, cât și muierea care s-ar îndrăci, se cuvine a se suferi unul pe altul, socotind că pentru oarecare păcate ale lor au urmat una ca aceasta, și nu fieștecum. Să ia unii ca aceștia pildă de la bărbatul acel preacinstitor și temător de Dumnezeu, care având muiere ce se numea Teotecne și se afla în Rosopolis a Kilikiei, precum se scrie în viața lui Simeon celui minunat (praxa a 4-a a sinodului al 7-lea). Că aceasta douăzeci de ani au împreună locuit cu bărbatul său, cu toate că îndrăcindu-se cădea la pământ (și aceasta i-a urmat când era tânără de 14 ani. Adică când se afla în vârstă de măritat, și o a luat bărbatul său) care își mușca limba. Iar blagoslovitul bărbatul ei a suferit vitejește necazul și aprinderea trupului, fără a lua altă muiere, până ce muierea lui s-a izbăvit de dracul prin rugăciunile sfântului Simeon.

³⁹⁴Însă ca să lipsească aceasta se cuvine ca toți cei ce se găsesc spre a se împărtăși, să nu-și spele gura, nici să se leie sau să se scalde în ziua aceea când au să se împărtășească, ci de cu seară să o facă aceasta mai înainte de ziua împărtășirii. Pentru aceasta și Valsamon în al doilea răspuns al său către Marcu zice că nici preotul, nici mireanul se iartă a se scălda, sau a se lăia, sau sânge a-și lua, în ziua în care s-a împărtășit, nici mai înainte de împărtășire, nici după împărtășire. Fără numai atunci a-și lua sânge după împărtășire, când este vreo silă de boală de moarte.

alții și de la mai mare vârstă.

TÂLCUIRE

Pentru că copiii aceia ce sunt de o fire isteată, și deștepți, aceștia mai lesne, și mai degrabă deosebesc binele de rău. Pentru aceasta, și de la vârsta de zece ani. Iar aceia ce din fire sunt tâmpi, și au minte adormită, mai târziu ajung, a deosebi binele din rău. Și pentru aceasta de la mai mulți ani ai vârstei lor se judecă de Domnul păcatele lor.

PROLEGOMENA PENTRU TEOFIL AL ALEXANDRIEI

Teofil cel ce pe la anul 389 a stăut arhiepiscop Alexandriei; fiind înțelept și bărbat cu mintea, mai întâi a slobozit Alexandria din rătăcirea idolilor. Pentru că, nu numai arată amăgiților elini ascunsele meșteșugiri ce aveau popii lor, prin care intrau în idolii cei deșerți și neînsuflețiți, și le spunea dintr-înșii cele ce voiau ei, încă și pe idolul lui Serapid (de care pentru covârșitoarea mărimea lui, se purta vorbă că de se va clăti el, se va cutremura tot pământul) l-a zdrobit, și l-a arătat elinilor celor ce-l priveau, că este locaș al șoarecilor. Și tainele cele ucigătoare ale lui Mitria le-a descoperit, și statuile mincinoșilor dumnezei le-a prefăcut în căldări, și întru alte trebuințe ale bisericii. În urmă însă din pricina monahilor celor de pe lângă Ammonie, care se ziceau lungi, pornind după luptă asupra dumnezeiescului Hrisostom, precum nu se cuvenea, pentru aceasta s-a făcut urât la toți. Și a crescut ura cea asupra sa, și pentru că se îndeletnicea la citirea cărților lui Origen, pe care mai înainte le propovăduise vrednice de lepădat. Și a fost de față în Constantinopol la sinodul cel din vremea lui Nectarie, care după cel al 2-lea ecumenic s-a făcut în anul 394 pentru Agapie și Vagadie care amândoi se țineau de episcopia voastră. (despre care sinod vezi pe cel din Sardichia.) Deci întru pocăință săvârșindu-și viața, ne-a lăsat aceste canonicești epistolii, de nevoie fiind spre întărirea bisericii. Care se întăresc, nehotărâtor adică de canonul 1 al sinodului 4 și de cel 1 al celui al 7-lea, iar hotărâtor de cel al 2-lea al celui al 6-lea ecumenic, și prin întărirea aceasta iau oarecum putere de ecumenice. Și se află în tomul al 2-lea al pandectelor, și în tomul 1 al sinodicalelor, foaia 353.

CELE 14 CANOANE ALE LUI TEOFIL EPISCOPUL ALEXANDRIEI TÂLCUITE

CANONUL 1

Și obiceiul, și cuviința cere de al noi să cinstim pe toată dominica, și a serbat întru ea, fiindcă întru aceasta Domnul nostru Iisus Hristos, a dăruit nouă Învierea cea din morți. Pentru care în sfințitele Scripturi, și întâia s-a chemat, ca una ce este începătură a vieții noastre, și a opta, ca una ce este covârșitoarea a sabatismului iudeilor. Deci fiindcă s-a întâmplat a fi zi de ajunare a dumnezeieștilor arătări, să o iconomisim pe dânsa, și către amândouă să mergem înțelepțește. Ca împărtășindu-se de puține finice, să ne ferim totodată și de eresurile celor ce nu cinstesc pe ziua Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, și ceea ce este de datori să dăm zilei celei de ajunare, așteptând adunarea [rugăciunea] cea de seară, care voind Dumnezeu se săvârșește aici. Deci să ne adunăm aici de la ceasul al nouălea.

TÂLCUIRE

Fiindcă s-a întâmplat ziua cea de post, adică ajunul, dumnezeieștilor arătări (a botezului Domnului)³⁹⁵. A cădea în zi dezlegată, adică duminica, pentru aceasta canonul rânduiește, să iconomisim înțelepțește pe amândouă acestea, mâncând puține finice (sau smochine, sau stafide), și cu această dezlegare apostolului, să cinstim ziua duminicii cea de înviere și slobodă, și să scăpăm de eresurile celor ce nu cinstesc duminica cu desăvârșita nemâncare ce fac întru dânsa.

DIN ACELAȘI COMONITORION CE A PRIMIT AMMON PENTRU LICO

CANONUL 2

Despre cei ce s-au împărtășit cu Arienii, și până acum țin bisericile, să se facă precum este obiceiul. Așa însă, ca alții să se așeze mărturisiți întru dreapta slăvire. Și aceia să se scoată. Întru acest chip iconomisindu-se și aceștia, precum și în celelalte cetăți au făcut dreptslăvitorii episcopi cei din Tivaida. Iar cei ce au fost așezați de Apolon episcopul, și s-au împărtășit cu arienii cei ce au bisericile, să se canonisească de o au făcut aceasta cu socotința lor. Iar dacă s-au făcut ascultători episcopului lor, să se scoată, ca unii ce n-au cunoscut necuviința. Și dacă toate popoarele se leapadă de ei împreună și de ceilalți (cu care s-au împărtășit), alții să se hirotonisească. Iar de-i apără pe ei împreună cu care s-au împărtășit, și aceasta după același obicei să se cerceteze, pe care l-au întrebuințat toți dreptslăvitorii episcopi cei din Tivaida.

TÂLCUIRE

Acest canon rânduiește ca episcopii cei ce s-au împărtășit cu Arienii, și care încă țineau bisericile celor drept-slăvitori, să se scoată dintr-însele, însă să se împărtășească, cu cei drept-slăvitori, după chipul economiei ce au urmat dreptslăvitorii episcopi cei din Tivaida, și asemenea să se facă și în celelalte cetăți, în

³⁹⁵ Așa au înțeles pe canonul acesta și Ioan al Kitrului. Că ziua cea de post a dumnezeieștilor arătări, o au tălmăcit în canonul 16 al său pe ziua cea dinaintea dumnezeieștilor arătări. Așa întocmai l-au înțeles și cei ce pe acest canon l-au scris în tipicul cel pentru sărbătoarea botezului. Așa l-a înțeles și Marcu al Efesului, pomenind în tipicul cel pentru sărbătoarea dumnezeieștilor arătări. Și mai înainte de toți aceștia, și de însuși Teofil acesta, așa voiește și Timotei al Alexandriei, să fie ziua ajunului botezului postitoare. Înseamnă însă că, pomenitul Kitrus la aceștia canon zice, că Teofil aici voiește să nu dezlegăm la untdelemn și la vin după cântarea cea de seară a ajunului botezului (precum și Timotei al Alexandriei cu singură apă iartă a se dezlega postul botezului, măcar sâmbătă ori duminică de ar fi. Și postitoare se vede că o voiește pe ea, și Marcu al Efesului.) Iar oarecare Nil (nu știu, ori monah de este, ori Ieromonah) scoliasind, grăiește împotriva tâlcuirii acesteia a lui Kitrus. Și zice, că Teofil aici nu zice pentru hrana cea de după vecernie, ci pentru ceea ce se face după Liturghia lui Hrisostom, care se săvârșește dimineața, când se întâmplă ajunul botezului sâmbăta sau duminica. Fiindcă după Vecernia ajunului, atât a botezului, cât și al Nașterii Domnului, ori în ce zi s-ar întâmpla, dezleagă cei din monastiri la untdelemn și la vin după rânduirea tipicilor. Nu știu de este însuși Nil acesta ce scrie în tipicul ajunului botezului, că se dezleagă la untdelemn și la vin, întâmplându-se sâmbăta, sau duminica.

care se află arienii ca aceștia, întorcându-se la dreapta-slăvire³⁹⁶. Aceștia zic, să se scoată dintr-însele, și să se așeze alții drept-slăvitori. Iar drept-slăvitorii aceia pe care i-a așezat Apolon episcopul, de s-au împărtășit cu arienii de a lor bunăvoie, să se canonisească, iar dacă cu socotința zisului episcop al lor a făcut aceasta, să-și aibă împărtășire cu ceilalți episcopi, pentru că voind a păzi ascultarea către episcopul lor, nu a putut cunoaște ce era de cuviință a face, adică a nu se împărtăși cu aceia. Și dacă toată mulțimea norodului se întoarce despre unii ca aceștia, ca despre niște împărtășii cu arienii, să se hirotonisească alți drept-slăvitori în locul lor. Iar de-i primesc, atât pe ei, cât și pe arienii, cu care împreună s-au împărtășit, să se primească după chipul ce au întrebuințat episcopii din Tivaida, la cei ce s-au întors de la împărtășirea cu arienii. Vezi și pe cel 68 apostolesc.

CANONUL 3

Pentru Vist cel ce s-a așezat în Ereva prezbiter, să se cerceteze. Și dacă pe vreo muiere lăsată, fiind viu bărbatul ei, o a silit, să nu se ierte a fi prezbiter. Când cu adevărat nici ca un mirean se cuvine a se împreună-număra, căci biserica obișnuiește pe unii ca aceștia a-i despărți. Însă aceasta nu aduce greșeală episcopului Apolon, dacă din neștiință l-a așezat pe el. Poruncind sfântul sinod, cei nevrednici, vădindu-se în crimen [vinovății] să se scoată după hirotonie.

TÂLCUIRE

Vist acesta se zice că a silit, și a luat pe o muiere măritată care, trăind bărbatul său, s-a despărțit de el. Apoi s-a hirotonisit prezbiter de Apolon la cetatea Erevei a Egiptului, neștiind Apolon că el a luat acest fel de muiere. Deci zice canonul acesta, să se cerceteze pricina, și fiind așa, să se caterisească prezbiterul. Iar Apolon de nu a știut rămâne nevinovat. Căci sfântul sinod, adică cel întâi în al 9-lea canon al său a poruncit, ca cei hirotoniți cu nevrednicie, după hirotonie vădindu-se, se scot din treapta lor.

CANONUL 4

Iar despre Sur, fiindcă episcopul Apolon a adevărit, că și l-a depărtat pe el, și că străin l-a făcut de biserică, fie așa precum a hotărât episcopul. Întrebuințează-și acela dezvinovățirile sale dacă voiește, și prihănește hotărârea episcopului.

³⁹⁶ Iconomia mi se pare că aici înțelege canonul pe aceia ce o au rânduit sinodul ce s-a făcut în Alexandria în vremea marelui Atanasie, adică să anatematisească eresul lui Arie cei ce s-au împărtășit cu arienii, când se întorc către dreapta-slăvire, și să mărturisească credința părinților celor din sinodul din Niceea, și așa să se primească. Despre care sinod vezi la epistolia lui Atanasie cea către Rufian. Și zice canonul că au rânduit episcopii din Tivaida, fiindcă au fost de față în acel sinod episcopi din Egipt, iar Tivaida era parte din Egipt. Că Egiptul, după Meletie geograful, se împărțea în Tivaida de sus, și Tivaida de jos, și al doilea pentru că Lico, era cetate a Tivaidei, către a cărei episcop Ammon, s-a dat acest aducător [comonitorion] aminte cuvânt. Și pomenește Teofil de episcopii cei din Tivaida, pentru ca mai lesne să înduplece pe Ammon spre a păzi acest fel de obicei, pe care îl întrebuințau procatohii lui, și pentru care îi scrie el.

TÂLCUIRE

Sur acesta era cleri al lui Apolon episcopul, care a fost lepădat din clericat, și s-a izgonit de la biserică, precum însuși Apolon a adeverit. canonul dar zice, să rămână precum episcopul a rânduit. Iar dacă Sur prihănește hotărârea episcopului, să-și arate dezvinovățirile sale la sinod, de voiește, al cărui sinod era părtaș și Apolon.

CANONUL 5

Iar pentru Panuf ce s-a așezat diacon în Lico, trebuie a cerceta. Și de s-a aflat acesta, că în timpul ce se catehisea, a primit în împărtășire de nuntă pe nepoata de frate a sa, iar după ce s-a botezat s-a înaintat la cler, să rămână în cler, de a murit aceea, și el după botez de nu s-a împărtășit cu ea. Iar dacă fiind credincios a primit pe nepoata sa întru împărtășirea nunții, fie străin de cler, că nu aduce greșeală episcopului Apolon, de l-a așezat pe el din neștiință.

TÂLCUIRE

Panuf acesta, mai înainte de a se boteza se zicea, că și-a luat muiere pe nepoata sa, și apoi botezându-se s-a hirotonisit diacon. Pentru aceasta canonul acesta rânduieste să se cerceteze pricina. Și dacă el, după ce s-a botezat, nu o a mai întrebuițat pe ea de muiere luiși, fiindcă ea a murit³⁹⁷, să rămână diacon. Că întrebuițarea muierii ce mai înainte de botez, o a curățit sfântul botez. Iar de o a întrebuițat și după botez, să se caterisească. Iar lui Apolon celui ce l-a hirotonisit nu-i pricinuieste vătămare hirotonia lui. Fiind întru neștiință, căci n-a știut că el avea pe nepoata sa muiere. Vezi și pe cel 19 apostolesc. Și pe cel 9 al sinodului întâi.

CANONUL 6

Despre Iacov trebuie a se cerceta. Că dacă citeț fiind, și s-a arătat vinovat în vinovăție de curvie, și de către prezbiteri s-a scos, apoi s-a hirotonit, acesta scoată-se, după ce se va face amăruiță cercetare, iar nu numai din șoptire, sau din grăirile de rău făcându-se prepus asupra lui. Iar de nu se va afla vinovat, să rămână în cler. Că nu se cuvine a lua în minte clevetirile cele deșarte.

TÂLCUIRE

Se zice că Iacov acesta, fiind citeț, și prihănindu-se că a curvit, s-a fost scos din clericat de către preoți, apoi s-a hirotonit în mai mare treaptă. Deci zice canonul, să se facă amăruiță cercetare, și de se va găsi vinovat să se scoată din cleriat. Iar de se va găsi nevinovat să rămână în clericat.

CANONUL 7

Despre cei ce vor să se hirotonisească, aceasta să fie forma. Ca toată

³⁹⁷Însă nu numai de a murit muierea, ci și de o ar fi lăsat el îndată după botez, fără a se mai împreuna cu ea, era vrednic a rămâne în clericat.

preoțimea să se unească și să-i aleagă, și atunci episcopul să-i ispitească. Și, unindu-se cu el preoțimea, în mijlocul bisericii să se hirotonisească, fiind de față poporul și zicând în glas episcopul, de poate și poporul, a mărturisi pentru dânsul. Iar hirotonie pe ascuns să nu se facă. Că având pace biserica, se cuvine, de față fiind sfinții, hirotoniile în adunare [biserică] să se facă. Iar în enorie, de sunt oarecare ce s-au împărtășit cu socotințele celor ce s-au împărtășit (cu ereticii) într-un alt chip să nu se hirotonisească, ci clericii cei cu adevărat drept-slăvitori cercetând, fiind de față iarăși episcopul și cu ton zicând poporului celui de față, fără de nu s-ar face oarecare abatere.

TÂLCUIRE

Acest canon, este canonul și forma pentru cei ce vor să se hirotonisească, care, și cum se cuvine a se hirotonisi. Rânduiește dar canonul acesta, că mai întâi toată preoțimea trebuie a se uni și a alege pe cel ce are a se hirotonisi, și atunci să-l cerceteze pe el și episcopul. Și unindu-se preoțimea, și fiind de față norodul, să întrebe pe norod, de-l mărturisesc și ei vrednic, și așa să-l hirotonisească de față în mijlocul bisericii. Iar într-un ascuns hirotonie să nu se facă. Pentru că, a lipsit de la biserică frica ereticilor, și a păgânilor, când era silită a hirotoni pe ascuns, și dar trebuie a se face în vederea sfinților, adică a creștinilor. Iar dacă în parohia vreunei biserici se află oarecare credincioși, care nevrând s-au împărtășit după compogorârea cu socotințele celor ce s-au împărtășit cu eretici, aceștia, zic, într-un alt chip să nu se hirotonisească la acea parohie, de nu se vor cerca mai întâi de drept-slăvitorii clerici, de au socoteli drept-slăvitoare, în ființa și a episcopului, și întrebând el iarăși pe norod, de sunt vrednici, și aceasta pentru a nu urma vreo amăgire, a se hirotoni vreunul, având socoteli ereticești.

CANONUL 8

Cele ce se aduc sub cuvânt de jertfă, după cele ce mistuiesc în trebuința Tainelor, clericii să le împartă. Și cel ce se catehisește nici cum să mănânce, sau să bea, dintru acestea. Ci mai vărtos clericii, și credincioșii frați cei împreună cu dânșii.

TÂLCUIRE

Acest canon rânduiește ca cele ce se proaduc de norod la Liturghie, câte Prescuri prisosesc peste trebuința Sfintelor Taine, să se împartă clericilor, și ei să împartă și credincioșilor mireni, ca să mănânce, și să bea din ele. Și nici unul din cei ce se catehiesc și nebotezat, nici să mănânce, nici să bea. Pentru că acestea s-au adus la sfântul Jertfelnic, și părțile au ieșit din ele intrând în dumnezeieștile Daruri. Pentru aceasta și cele rămase din acesta s-au sfințit. Și dar de cei nebotezați și neluminați nu se cuvine a se mânca, și a se bea³⁹⁸. Vezi și pe cel 3 apostolesc.

³⁹⁸Deci trebuie toți creștini, bărbații și muierile, a aduce proaduceri (adică prescuri) în toate duminicile la biserică, și acestea să fie de grâu curat, cu nimic alt amestecat, nici cu secară, nici cu neghină, nici cu altceva, fără numai făină de grâu bine cernută, și sare, și apă, dospită cu nici un fel de meșteșug, ci cu singur aluat. Pentru că Domnul pe Trupul său l-a asemănat cu grâul, și cu nici un fel de altă sămânță,

CANONUL 9

Fiindcă Ierax, pâra pe oarecare, oarecum în păcat de curvie, zicând că nu ar fi de cuviință a se afla în clericat, iar episcopul Apolon a împotrivit cu vorba, că atunci nici un pârâș asupra lui nu a venit în mijloc, să se cerceteze și aceasta. Și de se va arăta vreun prihănitor vrednic de credință, și se va dovedi vinovăția, aducându-se martori vrednici de credință, să se scoată din biserică. Iar de este vrednic de clericat, și se va mărturisi întru întreaga înțelepciune, să rămână întru aceasta.

TÂLCUIRE

Ierax acesta prihănea pe oarecare cleric, că a curvit, și că se cuvine a nu fi în clericat. Iar episcopul Apolon care a hirotonit pe cleric, adeverea că, întru acea vreme (poate a hirotoniei) nici un prihănitor s-a arătat. Drept aceea rânduiește canonul, să se cerceteze, și de se va afla prihănitorul vrednic de credință³⁹⁹, și de se

zicând: „Grăunțul de grâu căzând în pământ de nu va muri, el singur rămâne. Iar de va muri, multă roadă aduce” [Ioan 15: 24]. Pentru prescuri așa. Dar datori sunt a aduce și vin, care să fie ales, cu nimic amestecat, nici oțet, care de nu-l vor avea la casa lor, să se îngrijească a lua de la creștini temători de Dumnezeu, iar nu de la cei de alt neam, și de la iudei; pentru că din acestea are a se săvârși dumnezeiasca Liturghie. Și să fie cu luarea aminte pentru ca să caute Dumnezeu la jertfa lor ca la a lui Abel, iar să nu se întoarcă ca despre jertfa lui Cain. Și ca să se izbăvească ei din legătura păcatelor lor, că pentru acest fel de jertfă și proaduceri într-o unire cu canonul acesta și apostoleștile Așezământuri rânduiesc (cartea 8 cap 31) zicând, că blagosloveniile care prisosesc de la Taine (adică prescurile și vinul cele aduse de creștini la biserică) cu socotința episcopului, și a preoților, trebuie a le împărți diaconii la clerici. Și episcopului să dea patru părți, preoților 3, diaconilor 2. Și celorlalți, Ipodiaconilor, citeșilor, psaltilor, și diaconișelor, câte o parte. Însemnează că pentru a se face cuvântul cel despre Proaducere arătat și desluși, trebuie să împărțim în trei toate proaducerile [prescurile] ce se aduc de creștini la biserică; 1. În proaducerea aceea (adică prescura), din care se scoate Mielul (adică Agnețul) care și chiar prosfora se numește, după Evhologhion. Și proaducerea înălțată, după canonul 5 al lui Nicolae (poate pentru că din aceasta se înalță dumnezeiasca pâine, în vremea cântării celei de împărtășire (adică a chinonicului), ori și pentru că singură aceasta, dintru celelalte se înalță, adică se cinstește, pentru Mielul cel luat dintr-însa) precum zice în tâlcuirea acestui canon și Valsamon, și ale căruia bucatile prisosite, Antidoron [Anafora] (adică în loc de dar) se numesc, care are închipuirea feciorescului trup, după sfântul Ghermano. 2. În celelalte 4 proaduceri (ori prescuri), din care iese pârțica Născătoarei de Dumnezeu Fecioarei, părțile cetelor sfinților, părțile celor vii, și părțile celor adormiți, pe care acestea 4 Peciți le numește Evhologhiul, ale cărora rămășițe, cu Antidoron, care și posmăței mai de obște se numesc de către părinții din sfântul Munte, și se pun în deosebit disc, nu împreună cu antidoron, și după antidoron se mănâncă. 3. În celelalte proaduceri, care se aduc către Dumnezeu ca niște daruri numai în biserică, sau deși se bagă în sfântul Altar (prescurile adică și vinul, sau poate și colaci), însă nici o pârțică din acestea se scoate, nici pentru sfinți, nici pentru vii, nici pentru adormiți. Acestea dar așa fiind, zice canonul 5 al lui Nicolae, că rămășițurile, din înălțata prescură, adică anafora, trebuie a se mânca numai în lăuntru în biserică, încât toate să se cheltuiască. Iar părțile cele ce prisosesc din celelalte patru prescuri, singure să se mănânce, și cu osebit chip, iar nu cu lapte, sau ori cu ce altă. Iar celelalte proaduceri, din care nici o pârțică nu s-a luat la sfintele Taine, acestea se mănâncă în casele preoților.

³⁹⁹Vezi că și un singur prihănitor vrednic de credință ajunge spre prihănire, însă un martor nu este de ajuns. Ci trebuie să fie mai mulți adică, după Vlastar cinci, sau mai puțini, după Zonara 3. Pentru aceasta și Nichita al Iraciei (în răspunsul 4) zice că dacă vreo muiere curvă îngrecându-se, și mărturisind cu jurământ, că o a stricat-o pe ea vreun Iereu; să nu se creadă, de nu va arăta lucrul prin martori vrednici de credință. Pentru că trebuie a se lăsa preotul la judecata lui Dumnezeu și el curând va face izbândire. (Se păstrează aceasta în manuscrise și la foia 310 a lui Ghiur Grecorum.)

va dovedi clewetirea adevărată prin martori vrednici de credință, să se scoată din biserică⁴⁰⁰ (adică din treapta sa). Iar de se va mărturisi că este întreg-înțelept și vrednic de clericat, să rămână întru el.

CANONUL 10

Ca cu socotința a toatei preoției, să se arate alt iconom. Pentru care s-ar învoi, și episcopul Apolon, spre a cheltui la cele de trebuință ale bisericii.

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta ca cu socotința tuturor preoților, să se facă alt iconom la episcopie, pentru a economisi bine, și a cheltui la cele ce se cuvin, adică la trebuințele văduvelor, și ale săracilor, veniturile bisericii. Și la această rânduire de iconom, s-a învoit și episcopul Apolon, la a cărei episcopie, precum se vede, urma a se așeza iconomul acesta.

CANONUL 11

Văduvele și săracii, și străinii cei ce nemernicesc, toată odihna să o dobândească. Și să nu-și însușească luiși cineva cele ale bisericii.

TÂLCUIRE

Canonul acesta este tălmăcirea celui mai de sus, că acela a rânduit a se cheltui veniturile la cele de cuviință, iar acesta arată care sunt cele de cuviință.

A ACESTUIAȘI CĂTRE AFINGHIE (ORI PRECUM ZIC ALȚII AFRINGHIE) EPISCOPUL, PENTRU CEI CE SE ZIC CURAȚI.

CANONUL 12

A arătat mie evlavia ta, că oarecare din cei ce se numesc pe sineși curați, voiesc a veni la biserică. Deci, de vreme ce sinodul cel ce s-a făcut în Niceea de către fericiii părinții noștri a hotărât, ca să se hirotonisească cei ce vin, voiește după chipul acesta pe cei ce vin la biserică să-i hirotonești. De este viața lor dreaptă, și de nu le stă lor cineva împotrivă.

TÂLCUIRE

Această canonică epistolie rânduiește pentru navatieni, cei ce voiesc a se întoarce la dreptslăvitoarea biserică. Ca după hotărârea sfântului întâiului sinod, pe ereticii cei ce se întorc la dreapta-slăvire, aflându-se vrednici să-i hirotonisească. Pentru aceasta zice, și tu, o, Afringhie să voiește a-i hirotoni pe navatienii cei ce vin la drept-slăvitoarea biserică de vor fi vrednici.

⁴⁰⁰Biserică aici se cuvine a înțelege pe cei bisericești. Și clericii dintre care se cuvine a se scoate clericul cel prihăni. Dar nu și din cler și din biserică împreună. Că nu vei răsplăti de două ori asupra lui, după cel 25 apostolesc și 3 și 32 ale lui Vasilie. Afară numai dacă caterisitul acesta a căzut și a doua oară în păcat caterisitor de preoție. Despre care vezi și pe cel apostolesc.

A ACESTUIAȘI CĂTRE AGATON

CANONUL 13

Maxim neștiind legile bisericii, s-a nățangit a se împreuna cu nelegiuită însoțire. Și fiindcă îl tulbura pe el a nu fi primit la adunare [biserică], a adevărit (fiindcă din neștiință a făcut nelegiuire) cu învoirea că se va depărta de nelegiuita împreună viețuire, că și aceea iubește acest (lucru). Deci de vei cerca că o fac aceasta cu împreună voință, și nu amăgesc (fiindcă timpul este de 10 ani), de vei socoti de această dată să se adune ei împreună cu cei ce se catehiesc. Iar de înțelegeți, că vor să amăgească, și că cele pentru dâșii au trebuință încă de asprime, ceea ce-ți va arăta Dumnezeu cea fă, pretutindenea după socoteală povățuindu-te. Că în locul acela aflându-te, mai bine poți a ști socotelile lor.

TÂLCUIRE

Acest Maxim neștiind legile bisericii, cu întărită socoteală a luat muiere cu nelegiuită muncă. Pentru care a fost despărți de biserică, și de adunarea credincioșilor. Și fiindcă se mâhnea foarte pentru aceasta, au încredințat, că se va despărți de nelegiuita însoțire, că și muierea o voiește aceasta. De aceasta Teofil scrie acestui Agaton că, de va ispiti și va vede, că cu adevărat ei se despart de bună voie și că nu amăgesc, socotind că, pentru nelegiuirea aceasta sunt despărțiți de biserică zece ani, de va pricepe că cu adevărat s-a despărțit de nuntă, să-i lase de aceasta dată să intre în biserică cu cei ce se catehiesc, și iarăși împreună cu aceia să iasă. Iar de va socoti, că amăgesc, și încă le trebuiește certare, să facă ceea ce Dumnezeu îl va lumina.

A ACELUIAȘI CĂTRE MINA EPISCOPUL

CANONUL 14

legiuit lucru au făcut prezbiterii din satul Ghemin. De adeverează Eustatia ceea ce a adus scrisoare. Că zice, că pe Kirradia care a nedreptățit, și nu voiește a întoarce nedreptatea, o a despărțit de adunare [biserică]. Deci fiindcă am aflat că voiește să se adune împreună a vindeca răul sieși, să voiești dar a o pregăti pe ea, să lepede de la sine mai întâi nedreptatea, și să o îndupleci să se pocăiască. Că așa de vei înțelege că la legea lui Dumnezeu se apropie, poftind adunarea, îi vei da voie să se adune împreună cu popoarele.

TÂLCUIRE

Pe această Kirradie, pentru că au răpit lucruri străine, și nu voia a se lăsa de nedreptate, prezbiterii din Gemin, o a fost aforisit (adică o a fost despărțit) de biserică și de adunarea credincioșilor. Teofil arhiepiscopul scrie către episcopul Mina, că de este această înștiințare adevărată, care prin Evstatia o a luat; bine au judecat prezbiterii de o au despărțit de biserică. Însă fiindcă cea Kirradie a

făgăduit să vindece răul acesta, și nedreptatea ce o a făcut, pentru ca să fie primită la biserică. Zice, să se silească Mina a o îndupleca mai întâi să lase nedreptatea, și să întoarcă cele străine, și să se pocăiască către Dumnezeu, ca să se ierte păcatul ei acesta. Apoi de va înțelege că cu bună știință, și pentru Dumnezeu, și nu numai pentru rușinea oamenilor, năzuiește la biserică, să o ierte a se aduna în biserică cu ceilalți creștini. Vezi și pe al 3-lea al lui Grigorie făcătorul de minuni.

PROLEGOMENA DESPRE SFÂNTUL KIRIL AL ALEXANDRIEI

Cel între Sfinți părintele nostru Kiril nepotul lui Teofil, la anul 412 s-a așezat arhiepiscop Alexandriei, și Diadoh al unchiului său. Și fiindcă vrăjmășuia pe dumnezeiescul Hrisostom și după ce a murit, pentru greșita socoteală și împătımirea ce avea către Teofil unchiul său, vrăjmașul lui Hrisostom, i s-a arătat Născătoarea de Dumnezeu și i-a zis, să pună pe Hrisostom în sfintele diptice (adică în catalogul sfinților) car lucru l-a și făcut, căindu-se pentru vrajba cea mai dinainte. Și gonind pe toți evreii ce erau în Alexandria, și război duhovnicesc pornind asupra ereticilor celor de atunci, și mai ales asupra lui Nestorie. Pe care neputând a-l întoarce de la rătăcire, nici cu scrisorile cele mângâietoare ce mai înainte i-au trimis, nici cu localnicul sinod, care l-a adunat asupra lui în Alexandria la anul 426 întru care și aceste 12 anatемatisiri asupra eresului aceuia le-a dat, în sfârșit, a plecat pe împăratul Teodosie, și a făcut sinodul cel al 3-lea ecumenic (despre care vezi Prolegomena aceuia), însuși proexarhisind [primat fiind, sau prezeduind] la el, prin care a surpat pe răucinstitorul Nestorie. Iar în anul 444 s-a dus către Domnul. Iar conscriptele acestuia cele în Paris tipărite la anul 1638 în șapte tomuri conumărate, pe lângă care și această canonicască epistolie se păstrează, fiind de nevoie spre întărirea bisericii, împărțită în patru canoane, după Valsamon, iar în cinci după Aristin, căruia și noi i-am urmat. Iar Domn acesta către care se trimite, a fost patriarh al Antiohiei. Și se întărește epistolia aceasta, nehotărâtor adică de canonul 1 al sinodului al 4-lea ecumenic, și de cel 1 al celui al 7-lea, iar hotărâtor de cel al 2-lea al celui al 6-lea ecumenic. Și prin întărirea aceasta primește oarecum putere de ecumenic. Se află însă aceasta în tomul al 2-lea al pandectelor. Și la începutul tomului al 2-lea al sinodicalelor.

Cele 5 canoane ale celui întru sfinți părintelui nostru Kiril arhiepiscopul Alexandriei tâlcuite, în care se împart canonicăștile sale epistolii, cea către Domn al Antiohiei, și cea către episcopii Libiei. canonicască epistolie cea către Domnos

CANONUL 1

Fiecare din lucrurile noastre, când se îndreptează cu canonicasca buna rânduială, nici o tulburare ne naște nouă, ci ne scapă și de grăirea de rău a oarecărora, iar mai vârtos, pricinuiește nouă și bunele cuvântări de la cei ce drept cugetă. Că cine nu ar primi o hotărâre necăutătoare în față, care s-ar face de către oarecarii? Sau cum a judeca drept, și legal nu va fi neprihănit, și mai vârtos plin de toată lauda? Și acestea scriu acum teoseviei [iubirii tale de Dumnezeu] tale, căci în scrisorile tale, cele trimise și către mine, și către preacuviosul și prea iubitorul de Dumnezeu fratele nostru, și Sinepiscopul Proclu. episcop numind (Teofilia ta [iubirea ta de Dumnezeu]) pe prea evlaviosul și prea religiosul Petru, care se plângea, și zicea că nelegiuیت s-a scos din biserica cea încredințată lui. Urmează însă, că ori a avea el și pe numele

preoției împreună cu Dumnezeuiescul lucru, adică, de nu era vrednic a sta înaintea dumnezeiescului Altar, nici cu însuși numirea episcopiei a se cinsti. Dar poate s-ar părea Teofiliei tale a fi oarecum aspru, și neiubitor de frați cuvântul meu. Însă nu este așa după adevăr. Că socotim poate că miluim pe bătrânul, lăsându-i lui pe singura numirea, mult mai bine ar fi însă a socoti și cealaltă. Că zice că ar fi putut a-și întări cinstea sa, dar nu a avut timp de a se dezvinovăți, și nici i s-a propus canonicască ascultare. Iar de s-ar fi făcut ceva de acest fel, însăși productul lucrărilor [actelor] ar fi vădit pe el, ori prins în crimene, ori vinovat osândit, și care nu ar fi mai avut a zice de aici înainte că este nedreptățit, ori hotărându-se slobod, iarăși i s-ar fi dat a proistoși biserica, care o a avut în mâna sa. Iar nefăcându-se una ca aceasta, strigă asupra lucrului (și zice că suferă nesuferită nedreptate, și că cu nelegiuire s-a scos). Și mai adăugând, că i s-au răpit și toți banii ce i se cuveneau lui. Deci cuvioșia ta înțelegând, și ceea ce socotesc dumnezeieștile canoane, și ceea ce se cuvine bisericii, și celor rânduiți la sfânta Liturghie. Iar pe lângă acestea încă, și de scrisorile noastre fiind rugat, încetează lacrimile bătrânului. Și de s-ar socoti a se judeca cu cei ce au adus asupra lui pricinile, să se judece după obicei înaintea teoseviei tale. Fiind împreună de față adică și cinstitorii de Dumnezeu episcopii cei de sub mâna ta. Afară de unii de care s-ar feri, ca de niște sub prepus. Că cu adevărat nici pe unul din preacinstitorii de Dumnezeu episcopi credem că ar cugeta vrăjmășie asupra fratelui. Însă ca să nu se facă aceasta pricinuire, care să slăbănogească pe judecata ceea ce va să se facă pentru el, spre a nu se socoti că nu s-a făcut cu dreptul, nimic nu supără ca să nu fie în adunare unii din cei ce sunt în prepus.

TÂLCUIRE

Zice sfântul, că tot lucrul bisericesc, când se face după rânduiala sfintelor canoane, nu numai nu pricinuieste nouă vreo tulburare, și ocară, ci mai ales și laude de la cei înțelepți și deosebitori. Că cine nu laudă hotărârea cea dreaptă și nefățarnică? Sau cum nu este afară de toată mustrarea și prihana, judecata cea dreaptă și legiuită, și plină de toată lauda? Și zice dar către Domn. Acestea dar scriu ție, pentru că în scrisorile ce ai trimis, și mie și fratelui Proclu al Constantinopolului, tu numești episcop pe cuviosul Petru, iar el dimpotrivă, venind la noi plânge și se tânguiește zicând, că cu nedreptate s-a scos de tine din episcopia cea dată lui. Și de cuviință ar fi fost, ori să aibă și numele episcopiei, și episcopia, ori de nu era vrednic a avea episcopia și arhieria, nici cu numele episcopului să se cinstească, precum tu îl numești. Iar de cumva ți s-ar părea a fi lucru aspru și neiubitor de frați aceasta ce o zic, adică, a nu se zice episcop, dacă nu are episcopia, însă cu adevărat nu este aspru. Căci, noi socotim (vezi cum în număr multoratic vorbește sfântul punându-și și persoana sa ca să facă cuvântul mai neasupritor, și mai lesne de primit.) Cum am fi făcut cu bătrânul Petru, numindu-l episcop cu nume gol, mai bine însă l-am milui, de am socoti să facem și cealaltă. Care? A-i da vreme să se dezvinovățească, și a-i asculta și îndreptățirile sale, precum dumnezeieștile canoane rânduiesc. Căci el zice, că de i s-ar fi dat acestea, și

de s-ar fi judecat la sinod, s-ar fi arătat pe sineși nevinovat la cele ce se prihănește. Și cu adevărat de s-ar fi făcut aceasta, hotărârea aceasta în scris, care s-ar fi dat în pricina lui, de ar fi fost el vinovat, l-ar mustra spre a nu mai putea zice, că m-am nedreptățit. Și iarăși de ar fi fost nevinovat, i s-ar fi dat episcopia sa. Fiind dar că acest fel de sinodicească judecată nu i s-a făcut, strigă și zice, că i-a făcut nesuferită nedrepte și cu nelegiuire s-a scos din episcopia sa. Și încă zice, că i-a răpit și toți banii ce-i avea. Acestea zicându-le sfântul, îndeamnă pe Domn să facă acest fel de judecată și dreptate.

CANONUL 2

Iar banii cei ce cu nedreptate s-au luat de la el, este cu dreptul a i se da înapoi după două chipuri. Întâi, că nici trebuia nicidecum a se face una ca aceasta. Și că întristează foarte, și la cea mai de pe urmă mâhniciune aduce pe cinstitorii de Dumnezeu episcopi cei din toate părțile pământului, a li se cere lor cuvinte pentru iconomia cheltuielii celor ce le vin lor, ori din bisericile venituri, ori și din oarecare proaduceri. Că fiecare din noi în timpurile sale vor da cuvânt Judecătorului tuturor. Că odoarele, și averile cele nemișcătoare, trebuie a se păzi bisericilor neînstrăinate. Iar iconomia cheltuielilor celor întâmplătoare să se încredințeze celor ce după vremi ocârmuiesc dumnezeiasca preoție.

TÂLCUIRE

Acest canon este următor celui mai de sus. Că zice, că cu dreptate este a se da înapoi episcopului Petru, banii ce i s-au răpit cu nedreptate. Pentru două pricini: 1. Pentru că nedrept lucru a fost din început a i se răpi lui. 2. Pentru că mult mâhnește, și în mare lenevire pun pe episcopii fiecărei eparhii, când vor fi datori a da seamă de cheltuielile ce fac în eparhiile lor, care le vin lor, sau din rodirile ce le-ar aduce oarecare, sau din rodirile episcopiei. Căci fiecare episcop lui Dumnezeu are a da seamă, de cheltuielile ce face, în toată vremea ce a episcopit. Că, sfințitele odoare, și moșiile cele nemișcătoare ale episcopilor, se cuvin a se păzi neînstrăinate, iar iconomia cheltuielilor celor ce se întâmplă în ele, trebuie a se încredința arhierilor lor. Însă pentru a nu da prepus, se cuvine a avea economi, care după socotința episcopilor să urmărească toate veniturile și cheltuielile bisericii, după canonul 38 și 41 apostolești.

CANONUL 3

Iar libela [carte] cea de paretisire, zice că a dat nu de bună voia sa, ci ca de nevoie, și de frică, și de îngrozirea oarecărora. Și într-alt chip încă, este neplăcut lucru, și legiuirilor bisericii, a da libele de paretisire unii din sfințiții lucrători. Că de sunt vrednici a liturghisi, fie întru aceasta. Iar de sunt nevrednici, să nu se scoată din pricina paretisirii, ci mai vârtos osândiți fiind pentru lucruri, de care cineva ar fi făcut mare strigare asupra, ca de niște lucrări afară de toată urmarea. Salută [urează] pe frățimea cea de lângă tine. Căci (frățimea) cea împreună cu noi pe tine te salută în Domnul.

TÂLCUIRE

Se înțelege că pomenitul episcop Petru a dat carte de lepădare, adică, că se leapădă de eparhie. Deci pentru aceasta zice canonul că el nu o a dat de bună voie, precum mărturisește, ci de nevoie, și de îngrozirile ce-i făceau unii, că-i vor face rău. Apoi însă, și de bună voie de o ar fi dat, aceasta nu este lucru plăcut canoanelor bisericii, și că este necuviincios. Căci, episcopii de sunt vrednici a avea arhieria, să rămână întru ea, și să nu se lase. Iar de sunt nevrednici, să nu iasă din eparhiile lor, ca paretisiți, ci mai vârtos ca niște osândiți, pentru necuviințele ce ar fi făcut, și de care foarte ar fi prihănit oarecare, ca pentru unele ce ar fi afară de toată urmarea sfintelor canoane, adică ca cu totul nelegiuite și necanonisite. (Iar dacă acestea le-ar fi pârât oarecare, arătat este că, ca pentru niște fățiș lucrute, și cunoscute lui, și de alții mărturisite ar fi pârât. Că nimeni de cele necunoscute și ascunse părăște. Iar de este aceasta, urmează dimpotrivă, că poate episcopul a se paretisi și fără a se pârî vederat; când adică, ori mai înainte de arhierie, ori și după arhierie, ar face întru ascuns vreun păcat, opritor și caterisitor de arhierie. Pe care mărturisindu-l la Duhovnicescul părinte, și muștrat de conștiința sa, împreună cu sfințita lucrarea arhieriască, lasă și episcopie. Și vezi pe cel 9 al sinodului 1 și epistolia sinodului al 3-lea, și pe cel 16 al sinodului 1 și 2.

A ACELUIAȘI, CĂTRE EPISCOPII LIBIEI, ȘI AI PENTAPOLEI

CANONUL 4

Despre tot ce este de trebuință, și de nevoie spre zidirea popoarelor, săvârșindu-se și spre lauda sfintelor biserici, trebuie să avem purtare de grijă. Că scris este: „Evlavioși faceți pe fii lui Israil” [Levitic 15: 31]. Deci oarecare părinți din mănăstirile cele din eparhia [provincia] Tiveilor, bărbați evlavioși, și minunată viețuire având, venind în Alexandria, și întrebându-se de către noi pentru starea mănăstirilor acolo, ne-au spus că mulți se smintesc, pentru o pricină ca aceasta. Că oarecare de curând însurați, și ca cum din cămările de nuntă pogorându-se, amăgesc împreună pe oarecare din iubitorii de Dumnezeu episcopi, și poate că nimeni spunând cele pentru ei, se hirotonescl clericici. Adică prezbiteri. Iar alții oarecare, din însăși mănăstirile ca niște necuviincioși scoțându-se, iarăși aleargă către hirotonie. Și făcându-se clericici, întră iarăși în mănăstirile de unde s-au scos. Și vor să proaducă [prosforeze], și să plinească câte sunt obișnuite clericilor, și acestea le fac așa, încât și unii din cei ce-i știu pe ei, se leapădă și de adunările (în biserică), și nu suferă a se împărtăși, liturghisind aceia. Deci fiindcă, precum am zis, toate trebuie a se face de către noi spre zidirea popoarelor, să ia aminte teosevia voastră de acestea. Și de urmează a se hirotoni cineva cleric, iscodească-se viața lui. Și care din două, are muiere sau nu, și cum și când o au luat, și de s-a părăsit de ea. Și de este vreunul din cei lepădați, sau de vreun de alt cinstitor de Dumnezeu episcop, ori

din vreo mănăstire. Și atunci neprihănit aflându-se să-l hirotonească. Că așa ne vom păzi și pe cugetul nostru curat, și pe dânsul [ierositul] neprihănit sfințitei și cinstitei Liturghii.

TÂLCUIRE

La începutul acestei epistoli zice sfântul, că arhieriei se cuvine a purta grijă pentru fiecare lucru de nevoie și trebuincios, atât spre zidirea și folosul norodului, cât și spre cinstea și slava sfintelor biserici, adică a celor bisericesti și a clericilor. Apoi sfătuiește cu dragoste frățească pe arhieriei cei din Tivaida, să îndrepteze necuviințele ce s-au înștiințat de la oarecare părinți de acolo, că se urmează la hirotonie.

CANONUL 5

Iar de sufăr oarecare despărțire, certându-se pentru greșale, și fiind catehumeni vor să se sfârșească, să se boteze. Și să nu se ducă din cele omenesti neîmpărtășiți de Dar, adică necuminecați. Căci socotesc că se cade a se lua aminte, și aceasta după legiurile bisericii.

TÂLCUIRE

Acest canon rânduiește, că dacă unii din catehumeni [cei ce învață credința], pentru oarecare păcate ce au făcut, s-au canonisit a fi despărțiți de catehumenii cei ce vin în biserică, și să se scoată afară din portic [pridvor]. Unii ca aceștia, de se vor primejdui să moară, să se boteze, ca să nu moară nedobândind dumnezeiescul dar al botezului, și fără a se împărtăși de rugăciunile cele cu cei împreună credincioși, și de cuminecarea dumnezeieștilor Taine. De unde se înțelege, că îndată după botez, trebuie a-i împărtăși cu dumnezeieștile Taine, potrivit cu canoanele bisericii.

PROLEGOMENA DESPRE SFÂNTUL GHENADIE

Cel între sfinți părintele nostru Ghenadie a fost în timpul împăratului Leon cel mare (care și Makel se numea). Fiind însă prezbiter mai înainte al bisericii din Constantinopol, s-a ridicat la Scaunul patriarhiei din Constantinopol în anul 458 după moartea lui Anatolie, celui ce a fost de față în sinodul al 4-lea, și făcând Iconom al bisericestilor lucruri pe Markian cel ce s-a întors din religia celor curați, la Ortodoxie, a poruncit a se împărți prin el cele ce se proaduceau la fiecare biserică, la clericii ficărei biserici, și a nu le lua toate biserica cea mare, precum mai înainte era obiceiul. Pe nimeni hirotonea de trei ori fericitul, de nu știa psaltirea pe de rost. Era încă și făcători de minuni. Pentru că rugăciunea sa a vindecat mâna cea uscată a zugravului aceuia, care zugrăvise pe Domnul nostru Iisus Hristos în chipul lui dia (adică cu barba mare, și cu plete lungi). Și sfântului Elefterie i-a scris acestea, învinovățind pe un cleric al lui: sfinte mucenice al lui Dumnezeu Elefterie, ostașul tău fără cuviință viază, și ori să-l îndreptezi, ori să-i tai viața. Și, o, minune, îndată clericul s-a săvârșit. Dar și în Altar intrând într-o noapte ca să se roage, a văzut o nălucire diavolească. Care, fiindcă o a certat, a strigat că, în câtă vreme va fi el în viață, se va astâmpăra, iar după ce va muri, are să tulbure biserica. Pentru aceasta temându-se sfântul, s-a rugat lui Dumnezeu, și după puțină vreme a adormit întru Domnul, în anul 471. Iar pe lângă alte conscripte ce a alcătuit, a scris și această canonicăscă epistolie asupra simonienilor, în anul 459 împreună cu tot sinodul cel de pe lângă el a 73 de episcopi. Care epistolie se întărește nehotărâtor adică de canonul 1 al sinodului al 7-lea ecumenic, iar hotărâtor de cel al 2-lea al celui al 6-lea, și prin această întărire primește oarecum putere ecumenică. Și se află în tomul al 2-lea al pandectelor, în tâlcuirea lui Valsamon, și în cartea ce se numește Ghiur Grecorom foaia 187.

Canonicăasca și circulara [enciclia] epistolie către toți preacuvșii mitropoliți, și către papa Romei, adică canonul sfântului Ghenadie patriarhului Constantinopolului, și al sinodului celui împreună cu el, tâlcuită.

Dumnezeu și Stăpânul nostru, și Mântuitorul Iisus Hristos, încredințând sfinților săi ucenici, propovăduirea Evangheliei, și trimițându-i pe ei în toată lumea învățători oamenilor, a poruncit arătat: ca darul ce l-au luat de la el, pe acela și ei în dar să-l dea oamenilor, necâștigând pentru el aramă, sau argint, sau aur, sau vreo altă oarecare avere nicidecum, materialnică, sau pământească. Că nu poate a fi răsplătire pentru darurile cele cerești, și duhovnicești, cele pământești și stricăcioase. Această poruncă, nu numai acelora, ci și nouă prin aceia o a poruncit, pe care ne-a învrednicit a intra în treapta, și locul acelora. Și trebuie, precum aceia atunci, și noi acum cu scumpătate a o păzi, și a lua aminte, și a nu sofistisi cele nesofistisite, nici a arunca sorți primejditori: „În dar, zice, ați luat, în dar dați. Să nu câștigați aramă, nici argint, nici aur, la brâiele voastre” [Matei 10: 8]. Simplu și arătat este cuvântul poruncii acesteia, nimic având pestrițit, nici cu anevoie de

înțeles, nici având trebuință de sofisticească tălmăcire. De la mine zice, ați primit vrednicia ierosiei (adică a preoției [sfințeniei]), de mi-ați dat mie ceva pentru el, ori mic, ori mare, și acestea s-au vândut vouă de către mine, vindeți-l și voi pe el altora. Iar de l-ați luat pe el în dar, dați-l și voi în dar. Ce este mai arătat decât porunca aceasta? Și ce este mai de folos celor ce se supun? Vai cu adevărat celor ce socotesc a căpăta Darul lui Dumnezeu, ori a-l da pe el prin bani. Că spre venin de amărăciune, și legătură de nedreptate sunt unii ca aceștia, după hotărârea sfântului Petru, ținută fiind de a lor iubire de argint. Drept aceea și canonul cel pentru aceasta al cuvioșilor, și fericitelor părinți, cei ai sfântului și marelui ecumenic sinod adunat în Calcedon, cu stăpânească legea aceasta se conglăsuiește. Care canon așa arătat de noi cu însuși zicerile acestea s-a rostit, zicând așa: „Dacă vreun episcop ar face hirotonie pe bani, și ar pogori în vânzare Darul cel ce nu se poate vinde, și ar hirotoni cu bani episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau pe altul oarecare din cei ce se numără în cler. Sau ar înainta cu bani iconom, sau defensor [avocat], sau paramonar [străjuitor], sau orice din cler, pentru al său mârșav câștig, cel ce s-ar vădi că o a făcut aceasta, să se primejduiască de treapta sa. Și cel ce se hirotonește nimic să se folosească din hirotonia cea pentru negoț, sau din înaintire, ci să fie străini de vrednicia, sau de purtarea de grijă, care o au dobândit cu bani. Iar dacă cineva s-ar afla și mijlocind pentru aceste mârșavii, și nelegiuite vătămări, și acesta de va fi cleric, să cadă din treapta sa. Iar de va fi mirean sau monah să se anatematisească.” Prea bune și foarte drept cinstitoare sunt poruncile canonului sfinților părinți, că împing și taie pe toată sataniceasca năvălire, și diavoleasca apucătură, ceea ce se poartă împotriva duhovnicescului dar. Că nu voiește nicidecum a se face prin bani înaintarea hirotoniei. Sau a se primi, nici de cel ce o lucrează pe ea, nici de cel ce primește înaintarea hirotoniei. Dar nici mai înainte de vremea hirotoniei. Nici după însăși vremea hirotoniei, iartă a se da bani pentru hirotonie. Că desăvârșit au oprit mita cea pentru lucrul acesta. Însă fiindcă acum, cu toate că arătat sunt oprite acestea, s-au vădit oarecare din țara galatenilor, nebăgând în seamă și călcând pentru mârșavul câștig și pentru iubirea de argint, poruncile acestea mântuitoare, și iubitoare de oameni; am socotit și noi că este bine, însăși acestea iarăși a le reînnoi împreună cu sfântul sinod ce se află întru această împărătească cetate în Roma nouă. Ca fără nici o gândire, și fără de tot pretextul [pricinuire] și de toată sofisma [viclenia], să tăiem desăvârșit pe obiceiul cel păgânesc și urât, care nu știu cum, a intrat în preasfintele biserici. Ca cu adevărat necârciumărită și curată să se facă de arhieriei prohirisirea [punerea mâinilor] asupra celor ce se hirotones, ca să vină de sus darul Sfântului Duh. Precum acum, nu știu dacă, făcând ei prin bani înaintarea, și nu curat lucrând mâna, devine asupra celui ce se prohirisește după glasul propovăduirii, și de nu se strânge mai vârtos darul Sfântului Duh. Deci să știi toate preacinstitorile de Dumnezeu, că tot oricare va fi vădit în vreuna ca aceasta, ori episcop, ori horepiscop, ori periodeitis⁴⁰¹ ori

⁴⁰¹Periodeitis Valsamon și Zonara vor a fi cel ce umblă împrejur spre a întări pe cei credincioși, adică înconjurători, neavând scaunul său.

prezbiter, ori diacon, ori altul orice fel ar fi din canonici, ori mirean, cu obștească dogmă a arhierilor, și cu obșteasca hotărâre se osândește. Precum despre acesta și canonul sfinților părinți, apucând zice că trebuie Darul a fi dar, și nicăieri la el să mijlocească argint. Fie dară, că și este lepădat, și străin de toată Ieraticiasca vrednicie, și Liturghie, și blestemului anatemei supus, atât cel ce socotește că-l va câștiga pe acesta prin bani, cât și cel ce făgăduiește a-l da acesta prin bani, ori cleric de ar fi, ori mirean, sau de s-ar vădi, sau de nu s-ar vădi făcându-o aceasta. Că nu este cu puțință cândva, a se învoi cele neînvoite, nici a conglăsu pe mamona cu Dumnezeu, ori celor ce-i slujesc lui mamona a-i sluji lui Dumnezeu. Și aceasta este stăpânească hotărâre necontrazisă: „Nu puteți a sluji lui Dumnezeu și lui mamona”. În acestea nădăjduind noi după puțință, și acestea ascultându-le împreună cu cel ce le-a zis acestea, am făcut hotărâre, asupra celor ce nelegiuiesc unele ca acestea. Îngrijească-se dar și a ta cuvioșie, a le face acestea cu toată păzirea, și a le arăta prin prescrieri și preaiubitorilor de Dumnezeu episcopi, și periodeiților celor de sub tine, și tuturor celorlalți. Ca cu un duh, și cu un suflet toți creștinii împreună îngrădindu-ne, să ne împuternicim împreună cu Dumnezeu asupra obștescului vrăjmaș, ca să tăiem rădăcina iubirii de argint cea sădită de acela întru noi, împreună cu toate ramurile răutăților. Salutăm [urăm] întru Hristos pe toată frățimea cea împreună cu tine. Fii sănătos întru Domnul și te roagă pentru noi, preaiubitorule de Dumnezeu frate. (La acest epistolicesc cuvânt, împreună cu însuși Ghenadie, au iscălit și 73 de episcopi, sau optzeci și unu.)

TÂLCUIRE

Această epistolie începe din cele din însuși cele dinlăuntru ale cuvântului. Că zicere a Evangheliei aduce la însăși pricina și sfârșitul, dea dreptul întinzându-se, pentru care ea s-a alcătuit și s-a trimis. Că zice, cum că Domnul și Dumnezeul nostru Iisus Hristos, porunca ceea ce o a dat sfinților săi ucenici și apostoli, când i-a trimis să propovăduiască Evanghelia, zicându-le să dea și ei în dar darul, care l-au luat de la El, neluând pentru el ceva. Pe aceeași poruncă o au dat și nouă moștenitorilor apostolilor, adică patriarhilor și arhierilor, și precum aceia o au păzit cu scumpătate, așa și noi să o păzim, necăutând răstălmăciri la cuvintele Domnului cele arătate și luminate. Și fiindcă oarecare din Galateni⁴⁰², s-au vădit că calcă aceste mântuitoare porunci pentru iubirea de argint, luând bani pentru hirotonii. Pentru aceasta numitul sfânt împreună cu sinodul cel de pe lângă el, scriu această epistolie către Papa Romei.

⁴⁰²Galateni aici se vede că ar fi francezii (franțoji).

PROLEGOMENA DESPRE IOAN POSTNICUL

Cel între Sfinți părintele nostru Ioan cel numit postnic [ajunător] după chipul petrecerii sale, se afla în anul 580. Ajungând trei împărați, pe Iustin, pe Tiberie, și pe Mavriki: cu sfătuiri însă a lui Eutihie patriarhului Constantinopolului celui din scolastici, se numără în cler și se hirotonește diacon. Iar după ce s-a săvârșit Eutihie, apucat fiind spre a se hirotoni, nu se îndupleca. Fiind însă că a văzut o înfricoșată uimire, și îngeri a auzit zicându-i să tacă, și la aceasta să nu se împotrivească, și nevrând s-a ridicat la patriarhicescul scaun al Constantinopolului, al patrulea fiind în șirul patriarhilor Constantinopolului, celor ce se numesc cu numele de Ioan. Și cel întâi acesta a început a se scrie însuși pe sineși cu titlul acesta, patriarh ecumenic. Pentru care, iar mai vârtos, pentru numirea aceasta, au urmat smintelile cele ce se istorisesc, între acesta și între Papii Romei, Pelaghie al doilea și Dialogul. Și atâta nevoie și post a întrebuințat pururea pomenitul, încât în șase luni nici apă a băut. Iar în 13 ani și jumătate, în care a patriarhit, altceva n-a mâncat, fără numai marole, sau puțin pepene [zămos], sau struguri, sau smochine. Și somn încă preapuțin și măsurat primea. Pentru care și darul facerii de minuni, de la Dumnezeu a luat de trei ori fericitul, și în viața aceasta, și după moarte. (Că prin rugăciunea sa și orb a vindecat, și muieri sterpe le-a arătat bine născătoare, și îndrăcit a tămăduit, și bolnavi a vindecat. Iar după moartea sa înfricoșată minune a arătat: că mort s-a sculat și a sărutat pe eparhul Nil, care mersese să-i dea sărutarea cea mai de pe urmă, ca unui mort după obicei, și puține oarecare i-a zis la ureche, toți văzând cu înspăimântare.) Și după ce a păstorit cu cuvioșie turma sa, s-a mutat către Domnul în anul 619. Lăsându-ne canoanele acestea, care mai obștește carte canonicească a postnicului se numesc⁴⁰³.

CANOANELE CELE 35 ALE LUI IOAN POSTNICULUI TÂLCUITE

CANONUL 1 (sau Apologie [dezvinovățirea])

A împuțina noi anii pocăinței precum socotesc eu, nu s-ar părea că nu este cuvânt mântuitor la cei ce drept cugetă. Că de vreme ce, nici de marele părinte Vasilie, nici încă de cei mai vechi dumnezeiești părinți ai noștri, oarecare ajunare, sau priveghere, sau număr de plecări de genunchi, s-au hotărât pentru cei ce păcătuiesc, fără numai depărtare de sfințita Împărtășire. Am socotit că trebuie noi, pentru cei ce cu curățenie se pocăiesc, și cu sârguință își chinuiesc trupul cu aspre petreceri, și cu mulțumire își schimbă viața împotriva răutății celei mai dinainte, după măsura înfrânării să cumpănim pentru dânșii și împuținarea timpului pocăinței. Adică, dacă cineva ar primi a nu bea vin în zile rânduite, am judecat și noi să-i ridicăm un an, din anii certării celei rânduite de părinți pentru greșeala lui. Așisderea și de ar jura înfrânare de carne până la un timp, alt an am socotit a-i curma. Iar dacă de brânză și de ouă, sau de pește, sau

⁴⁰³Pentru toate vezi la 2 septembrie, Sinaxar.

de untdelemn, și așa, pentru fiecare înfrânare din felurile cele ca acestea, un an să-i ridicăm. Așisderea și, de va alege cu dese plecări de genunchi a îmblânzi pe Dumnezeu, să facem asemenea. Și mai ales de va arăta filotimie către milostenie, și nu-și va opri voința cea după putere. Iar dacă după greșală cineva a luat și viața cea singuratică și iubitoare de Dumnezeu, încă mai scurtă să-i facem lui lăsarea, am socotit a fi bine, cu acest fel de petrecere potrivită, a petrece viața în viitorime cu pătimire rea.

TÂLCUIRE

Întru acest 1 canon sfântul se dezvinovățește către acei ce poate l-ar prihăni, pentru ce a împutinat anii pocăinței, și zice, că această împutinare ce o a întrebuintat, la cei înțelepți și cunoscători nu poate fi fără socoteală și dreaptă judecată. Și se întemeiază această socoteală pe această pricină. Căci, fiindcă nici marele părinte Vasilie, nici ceilalți mai vechi părinți au rânduit celor ce se pocăiesc vreo canonisire cu postire, sau cu priveghere, sau cu plecări de genunchi, ci i-au canonisit pe ei, cu singură depărtarea dumnezeieștii Împărtășiri; pentru aceasta zice, noi am judecat de cuviință să împutinăm anii pocăinței, la cei ce cu curățenie se pocăiesc, și se silesc a-și chinui trupul cu aspră petrecere, și a viețui de aici înainte viața îmbunătățită potrivnică vieții celei rele mai de înainte ce o avea. Împutinând însă anii lor, după măsura înfrânării ce ar arăta.

CANONUL 2

Năvălirea [sau lovire] dulceleii prin gânduri în inimă, ca un păcat încă nefăcut este și cu totul necanonisit.

TÂLCUIRE

Lovirea aceasta care (grecește se zice prosvoli) după sfântul Ioan al scării (cuvântul 15) este un cuvânt gol, sau și Icoană oarecărui lucru, care din nou și întâiași dată se arată în minte, și în inimă. Deci la acesta zice sfântul că, ca la un păcat nefăcut, nu urmează canonisire. Trebuie însă a ști că de obște toate gândurile cele rele lovesc în suflet, ori în lăuntru, ori dinafară. Și din lăuntru adică lovesc, ori prin idee și icoană închipuită în nălucire, teoreticească. Ori prin cuvântul cel înființat al inimii, care s-a închipuit întru aceeași nălucire după chipul auzirii. Ori pe dinafară lovesc în inimă prin lucrurile cele simțite simțirilor noastre celor cinci. Adică prin lucrurile cele ce se văd, prin cele ce se aud, prin cele ce miros, prin cele ce se gustă, și prin cele ce se pipăie. Iar pricini și gândurilor acelor ce pe dinlăuntru, și a celor ce pe dinafară se mișcă sunt trei. Cei întâi și cu adevărat sunt dracii, iar a doua și după reaua întrebuintare sunt patimile. Adică rănila ce am apucat a le lua pe dinlăuntru în inimă cu voia noastră după deprindere. Ori urând vreun lucru, ori iubindu-l cu împătımire. Iar a treia și departe pricină este, așezarea firii celei omenești cea stricată prin neascultare.⁴⁰⁴

⁴⁰⁴Însemnează că după Marcu pustnicul, lovirea aceasta este o neînchipuită mișcare a inimii, care de către cei iscușiți se ține ca într-o închisoare. Iar după Iosif Vrienie, lovirea gândului este pomenirea și aducerea aminte a vrăjmașului care prost se face. Adică, fă aceasta, sau aceea. Iar aceasta este din cele nu de voie,

CANONUL 3

Învoirea, se spală cu 12 metanii.

TÂLCUIRE

Iar învoirea este după același sfânt Ioan, când primește sufletul și împreună vorbește, cu patimă, sau fără patimă, cu gândul ce i se înfățișează, carele aceștia Ioan postnicul zice, că este sub canonisire, și că se vindecă cu 12 metanii. Fiindcă în voia omului stă, ori să primească ceea ce i s-a arătat prin lovirea gândului, ori să o depărteze, și nicidecum să o primească.

CANONUL 4

Lupta este vrednică ori de cununi, ori de certare.

TÂLCUIRE

Lupta este, după același Ioan al scării, o putere a sufletului de o potrivă cu gândul cel ce se luptă, după care, de voiește sufletul, biruiește pe gând, iar de nu voiește, se biruiește de el. Pentru aceasta, atât scărarul, cât și dumnezeiescul postnic, zic că lupta aceasta, se face pricină, ori de a se încununa sufletul, de va birui pe gândul cel rău, ori de a lua muncă, și certare, de se va birui de el.

CANONUL 5

Înduplecarea, este cauză [pricină] și început a canonisirilor.

TÂLCUIRE

Înduplecarea este, după același Ioan al scării, o îndeplecată îndulcire a sufletului, pe care o face către gândul cel împătimit ce-l luptă. Pentru care zice acest sfânt postnic, că se face începătură și pricină a certărilor.

CANONUL 6

Cel ce s-a întinat în somn, cu patima scurgerii, o zi se scoate de la împărtășire. Iar psalmul 50 cântându-l, și 49 de metanii făcând, așa se crede că s-a curățit de întinăciune.

TÂLCUIRE

și nu în puterea noastră, fiindcă nu voia noastră este pricina a ne lovi gândurile, ci diavolul semănătorul cel rău al unora ca acestora. Drept aceea lovirea gândurilor se zice a fi necanonisită, nu numai pentru că încă n-a născut păcat, ci mai ales că este nu de voie, și nu a proalegerii noastre. Însă fiindcă după marele Vasilie, după două chipuri năvălesc asupra noastră necuviincioasele gânduri, ori pentru că sufletul se lenevește, și încetează de la înțelegerile cele duhovnicești, și se răspândește de sineși la înțelegeri necuviincioase, și dintru o nălucire se mută într-o alta. Sau din vrăjmășuirea diavolului, care voiește a năluci în inima noastră, gânduri necuviincioase, și cu acelea să ne împiedice de la privirea și socotința lucrurilor celor bune și folositoare. Deci pentru aceasta, lovirea ceea ce se face după vrăjmășuirea diavolului, este arătat că rămâne desăvârșit nevinovată și necanonisită. Iar lovirea ceea ce se face din lenevirea sufletului, nu este necanonisită. Nu pentru însăși lovirea aceea, ci pentru că s-a lenevit sufletul (despre înțelegerile cele folositoare), și așa în lenevire și în nelucrare aflându-l pe el vrăjmașul, a lovit în el cu gândul cel rău. Se zice însă lovire chiar la gândurile cele rele, și cea a lucrului care altădată nu s-a gândit, iar după reaua întrebuințare, și cea după greșita socoteală a lucrului ci și altădată s-a gândit.

Acest canon rânduiește, că cel ce s-a spurcat în vis cu scurgerea în ziua nopții aceleia să nu se împărtășească. Și zicând psalmul 50 și făcând 49 de metanii, așa se curăță de spurcăciunea aceasta. Fiind însă că și muierile pătimesc aceasta în vis, trebuie să se canonisească asemeni cu bărbații.

CANONUL 7

Iar cel ce s-a întinat, deștept fiind cu trupul, șapte zile se oprește de la împărtășire, psalmul al 50-lea în fiecare zi zicându-l, și făcând 49 de metanii.

TÂLCUIRE

A pătimi cineva scurgerea treaz fiind vine, ori de la o vie nălucire și închipuire a feței ce iubește, nefiind aceea de față, sau de la îndulcitoare privire a feței, sau de la auzul glasului, sau din pipăirea iubitei sale persoane, când aceea este de față. Și aceasta mai de multe ori urmează la cei ce sunt de un sânge și temperament [alcătuire] fierbinte, și la cei ce s-au deprins la curvie în multă vreme. Că la aceștia porii seminței fiind deschiși, din puțină pricină, li se face scurgerea, precum zic doctorii.

CANONUL 8

Cel ce a făcut malahie, patruzeci de zile se canonisește, cu mâncare uscată petrecând. Și în fiecare zi, o sută de metanii făcând.

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduiește, că cel ce face malahie (sau onanie) 40 de zile să nu se împărtășească, petrecând cu mâncare uscată, adică cu pâine numai și apă, făcând și câte o sută de metanii pe zi⁴⁰⁵.

⁴⁰⁵Blestemata malahie, care în ziua de astăzi este o obștească și de suflet pierzătoare ciumă, stricând și pierzând pe cei mai mulți oameni ai lumii, și mai ales pe ticăloșii tineri. Asupra căreia, și oricâte ar zice cineva, având scop de a dezrădăcina din lume răul acesta înfricoșat și urât de Dumnezeu, niciodată s-ar socoti că sunt zadarnice și de prisos. Deci malahia este un păcat atât de urât lui Dumnezeu, încât a omorât pentru el pe Ainan fiul lui Iuda, carele mai întâi a arătat răul acesta, pe pământ. De la carele și s-a numit păcatul acesta ainanism. Că zice Duhul cel Sfânt la facere (cap 38: 10): „Și rău s-a arătat înaintea lui Dumnezeu, căci a făcut el aceasta, și l-a omorât pe el”. Și este socotința a oarecăror învățători, că Dumnezeu atât de mult urând pe filosofii cei mândri ai elinilor, i-a lăsat să se stăpânească de păcatul acesta, pentru pedeapsa slujiri de idoli, căci cunoscând pe Dumnezeu, nu ca pe Dumnezeu l-au slăvit. Și se încheie aceasta din ceea ce zice Pavel pentru dâșii: „Pentru aceea și i-a dat Dumnezeu întru poftelile inimilor lor, de a necinsti trupurile lor întru sineși” [Romani 1: 24]. De unde cu aceasta lor întru sineși au arătat pe patima malahiei, după care, același trup, și lucrează, și pătimește, el întru sine. Malahia precum zice Ioan al scării (în cuvântul 15) este o curvie ce se face fără de alt trup, din care a căzut marele sihastrul acela, ce mai înainte porunea măgarilor celor sălbatici, iar în urmă de sălbaticii măgari diavoli s-a batjocorit. Despre care a zis atunci dumnezeiescul Antonie, că mare stâlp a căzut. Pe malahie același Ioan (întru același cuvânt) moarte și pieire a căderii o numește, care de-a pururea se află și împreună cu noi se poartă, și întru înșine noi, și mai ales în tinerețile noastre. Deci, fiindcă păcatul acesta împreună cu noi se poartă, foarte cu anevoie este a înceta despre el, și a se pocăi cel ce a apucat a se prinde de el. Pentru aceasta un învățător pe malahie o aseamănă cu o mare mreajă a diavolului și a iadului, cu care a tras pe lume în pieire, și mulți se prind de dânsa, iar puțini scapă. Și se bucură inima lui pentru multul vânat ce face cu această mreajă, și tămâiază, pentru că ia prins multă hrană, și multe suflete, precum zice

CANONUL 9

Iar amestecarea cea cu alții, ca una ce îndoită face pe malahie, până la 80 de zile primește pe arătata canonisire.

TÂLCUIRE

Amestecare aici canonul zice, nu pe păcatul desăvârșit sodomicesc, ci când doi oarecare, unul altuia fac pe malahie⁴⁰⁶. Pe care păcat îndoit îl canonisește sfântul, fiindcă cel ce face, nu numai pe sineși se vatămă, ci și pe fratele său, și face îndoit păcatul.

CANONUL 10

Iar dacă vreunul din cei ai clerului, mai înainte de a se sfinți a căzut în patima malahiei, nesocotind poate că pentru singurul acesta păcat va fi oprit de hirotonie, mai înainte primind potrivită canonisire, așa să vină spre hirotonie. Iar dacă s-a prins cu acest păcat după hirotonie, într-un an de lucrarea (ieraticească) oprindu-se, și înțelptându-se cu obișnuitele canonisiri, să se întoarcă la preoție. Iar dacă și după cunoștința păcatului, a doua oară sau a treia oară o ar face aceasta, încetând despre preoție, să vină în rânduiala anaghoștilor.

TÂLCUIRE

Acest canon zice, dacă cineva mai înainte de a se hirotonisi (diacon sau preot adică) a căzut în patima malahiei, neștiind că și numai pentru aceasta poate fi oprit, acesta făcându-și mai înainte canonul cel potrivit, să se hirotonească. Iar dacă și după hirotonie a căzut, într-un an să fie oprit, și înțelptându-se cu canonisirile cele rânduite asupra acestui păcat, iarăși să rămână slobod a lucra cele ale treptei sale. Iar dacă după cunoștința răului, de două, sau trei ori va face malahie, să înceteze de toată lucrarea, și să se pogoare în ceata citeților.

CANONUL 11

Dar și din muieri, ceea ce a venit întru sărutări de bărbat, și întru pipăiri,

proorocul Avacum (cap 1: 15): „Pieirea în undițe a tras (pe lume) și o au tras pe ea în mreje, și o strâns în cursele sale. Pentru aceasta se va veseli și se va bucura inima lui, și va jertfi mrejei sale și va tămâia năvodului său că întru acestea a îngrășat partea sa, și mâncările lui alese. Ce să zic multe? Acest păcat pricinuieste sufletului nu numai vătămare veșnică, ci și sănătății trupului vătămare. Veșnică vătămare sufletului pentru că îl lipsește de împărăția cerurilor, și îl osândește în munca iadului. Pricinuieste și vătămare trupului, la sănătate, pentru că precum toți doctorii de obște zic, și cei vechi și cei mai noi, că malahiștii sunt ticăloși și vrednici de jale, pentru că întâi se îngălbenesc, al 2-lea slăbește stomacul lor și nu pot mistui. 3. Slăbește vederea ochilor lor. 4. Își pierde glasul. 5. Își pierde agerimea și ascuțimea minții. 6. Își pierde ținerea de minte. 7. Își pierde somnul cu oarecare visuri îngrozitoare. 8. Le tremură trupul. 9. Își pierde toată bărbăția trupului și a sufletului, și se fac slabi ca muierile. 10. Le vine dambla. 11. Adeseori le urmează scurgerea în vis, iar de multe ori și deștepti fiind. 12. În sfârșit în grabă îmbătrânesc, și mor rău”.

⁴⁰⁶Unii însă mestecare au înțeles pe acea frecare a mădurelor unul cu altul; și nu pe păcatul cel desăvârșit sodomicesc, ori bărbat cu bărbat, ori muieră cu muieră, ori bărbat cu muieră. Și este aceasta amestecare după greutatea păcatului, între malahie și curvie, decât malahia mai mare, iar decât curvia mai mică.

nesticându-se însă, primește certarea malahiei.

TÂLCUIRE

Canonul acesta cu certarea malahiei canonisește pe muierea ceea ce ar veni întru sărutare și apucare de bărbat.

CANONUL 12

Tot monahului sau mireanului ce a curvit, îi punem timp de doi ani a nu se împărtăși, dacă se va sârgui a întrebuința mâncare uscată după ceasul al 9-lea și a face câte 250 de metanii. Iar de se va lenevi, plinească timpul cel hotărât de părinți.

CANONUL 13

Pe preacurvarul după trei ani îl învrednicim a se cumineca cu dumnezeieștile Taine, de nu se va împotrivi mâncării celei uscate după ceasul al 9-lea și a face și câte 250 de metanii în fiecare zi, iar cu lenevire petrecând să aștepte încheierea timpului pe care l-au hotărât părinții.

CANONUL 14

Cel ce s-a turbat asupra surorii sale, după trei ani poruncim a se învrednici împărtășirii, de va primi a posti până seara, și a mânca bucate uscate, și a face în fiecare zi cât 500 de metanii.

CANONUL 15

Pe cel ce cu cumnată-sa va păcătui, în doi ani îl scoatem de la împărtășire, de va mânca bucate uscate după al nouălea ceas, și de va face în fiecare zi 300 de metanii. Iar de va șerbi lenevirii, plinească anii cei hotărâți de părinți.

CANONUL 16

Acestorași canonisiri se supune și cel ce se turbează asupra soacrei sale, de muierea lui nedespărțindu-se, după legea ce zice: Cele din început adeverate, de către cele ce se întâmplă nu se strică.

CANONUL 17

Muierile cele ce au curgerea de sânge cea obișnuită lor, de nimic de cele sfinte să se atingă, până la a șaptea zi, poruncește canonul al 2-lea al sfântului Dionisie; dar încă și cel al 7-lea al lui Timotei. Acestea și legea cea veche o poruncește; Ci nici iartă a se împreuna cu bărbații. Că se întâmplă din aceasta, a se face slabi și neîntregi cei ce se seamănă. De aceea și dumnezeiescul Moise pe tatăl copilului celui lepros l-a ucis. Căci pentru neînfrânarea sa nu a aștepta curățirea muierii. Iar ceea ce va defăima în timpul necurăției sale, și se va

atinge de dumnezeieștile Taine, 40 de zile ne poruncesc a fi neîmpărtășită⁴⁰⁷.

CANONUL 18

Cel ce se turbează asupra părții bărbătești, s-a socotit 3 ani a se opri de împărtășire, plângând și ajunând, și către seară uscătură mâncând, și 200 de metanii făcând. Iar de iubește mai mult lenevirea, să plinească cei 15 ani.

TÂLCUIRE

Canonul acesta pe cei ce se culcă cu bărbații (adică pe cei ce fac păcatul sodomiei) trei ani îi canonisește a nu se împărtăși, și a-și plânge păcatul, și până seara postind, să mănânce uscătură, și să facă în fiecare zi 200 de metanii. Iar de nu va voi să păzească acestea pentru lenevire, să urmeze după canonul 62 al marelui Vasilie.

CANONUL 19

Copilul de se va strica de oarecine, nu vine la preoție. Că deși acela pentru nevârstnicie nu a păcătuit, dar vasul său s-a rupt, și spre sfințita Slujbă netrebnic s-a făcut. Iar de a primit scurgerea pe coapse potrivit canonisindu-se, nu se va opri a se ridica la preoție.

TÂLCUIRE

Acesta rânduieste că, dacă vreun copil până la vârsta de șapte ani, s-a stricat de oarecine, măcar deși atunci pentru nedeplinita vârstă, cu socotință, nu a păcătuit, preot însă să nu se facă, fiindcă vasul trupului său s-a spart, și de preoție netrebnic s-a făcut. Iar de a primit scurgerea stricătorului numai pe coapsele sale, adică fără a intra mădularul aceluia în afedron, să se certe mai întâi cu potrivitul canon, și așa voind a se face preot, nu se oprește⁴⁰⁸.

CANONUL 20

Pe uciderea cea de bună voie în 5 ani, iar cea fără de voie în 3 ani, o scoatem de la împărtășire, dacă însă, după ajunarea cea până seara, ucigașul cel cu mâna sa va întrebuința preamărunită uscată mâncare, și se va sili a face în fiecare zi câte trei sute de metanii. Iar cu lenevire petrecând, plinească hotărârea părinților.

⁴⁰⁷ A se canonisi atâtea zile muierea ceea ce are cele lunatice, și se împărtășește, aceasta nu se cuprinde în canoanele lui Dionisie și ale lui Timotei, ci este rânduirea a însuși postnicului, precum am aflat aceasta în manuscrisul canonic al postnicului. Iar Vlastar așa l-a alcătuit pe canon.

⁴⁰⁸ Însemnează, că de vreme ce canonul 70 al marelui Vasilie caterisește pe diaconul, sau preotul, cel ce va face ceva mai mult decât sărutarea, adică de va face scurgerea asupra altui trup. Și prin urmare se oprește de el cel ce face un păcat ca acesta. Pentru aceasta noi găsim conglăsit cu marele Vasilie un vechi manuscris, ce cuprinde canoanele postnicului, am primit rânduirea ce acela o a adăugat în canonul acesta. Că zice, ce cel ce a primit scurgerea pe coapsele sale, să se facă preot. Însă 1. Dacă odată o a pățit aceasta, ori cel mult de două ori. 2. De este procopsit la învățătură, și îmbunătățit. 3. Să plângă păcatul acesta în toată viața sa. 4. De a fost copil nevârstnic când a pățimit. Iar câți o au pățimit una ca aceasta, ori o au și făcut, fiind în vârstă să nu se facă preoți, unit cu marele Vasilie.

CANONUL 21

Cele ce strică pe feți [pruncii în pânțele] cu meșteșugire, și cele ce dau, și cele ce iau buruieni, ca să piardă, și negata fac să cadă pruncii, noi hotărâm acestea a se iconomisi până la cinci, sau și până la trei cel mult⁴⁰⁹.

CANONUL 22

Ceea ce fără voie a pierdut pruncul, într-un an primește canonisirea⁴¹⁰.

CANONUL 23

Iar ceea ce asupra pruncului adoarme și-l îneacă, după trei ani se învrednicește Împărtășirii. Depărtându-se în zile rânduite de mâncarea cărnurilor, și de brânză, și celelalte cu osteneală săvârșindu-le. Iar dacă din lenevire, sau din neînfrânarea născătorilor s-a întâmplat aceasta pruncului, se potrivește cu uciderea cea de voie. Iar dacă din bântuirea vrăjmașului, este lucru vrednic de iertare. Însă și aceasta are trebuință de măsurate canonisiri. Că pentru alte greșeli s-a făcut părăsirea aceasta.

TÂLCUIRE

Acest canon oprește de împărtășire trei ani pe muieria aceea, care dormind și-a nădușit pruncul. Însă, să nu mănânce carne, sau brânză, într-atâta hotărâtă vreme, dar să facă și alte faceri de bine, cu durerea inimii sale. Și de s-a făcut aceasta din lenevire, sau din multa mâncare și băutură, sau din altă neastâmpărată poftă a născătorilor, cu uciderea cea de bună voie se potrivește. Iar de au urmat, nu din o pricină ca aceasta a născătorilor, ci din vrăjmășia și lucrarea diavolească, este lucru vrednic de iertat, însă iarăși trebuie măsurat a se canonisi. Pentru că depărtarea lui Dumnezeu aceasta, ce au urmat lor, s-a făcut pentru alte păcate ale lor trecute, sau de față, sau din viitorime.

CANONUL 24

Murind copilul nebotezat, din nepurtarea de grijă a născătorilor săi, în trei

⁴⁰⁹Însemnează că într-o codică manuscrisă ce cuprinde canoanele postnicului, am aflat și acesta, după canonul acesta, că în multe feluri întrebuințează muierile niște buruieni ca acestea, altele le beau, sau le mănâncă, ca să nu zămislească vreodată. Altele omoară pruncii în pânțele, după ce zămislesc, sau când sunt aproape să nască (care este și mai rău păcat decât cel dintâi), iar altele în toată luna fac ucidere cu niște buruieni ca acestea. Care este și mai rău păcat decât celelalte. Pentru aceea cele ce au făcut una ca aceasta, trei ani să se oprească de împărtășire, și în fiecare zi să mănânce mâncare uscată (după al 9-lea ceas adică) și să facă câte o sută de metanii.

⁴¹⁰Pentru aceasta mare luare aminte se cuvine a avea atât muierile ce sunt îngreunate, să nu ridice vreo greutate (și mai ales când sunt în 7 sau 8 luni), să mănânce când simt vreo mirodanie de bucate, sau de altceva. Să se păzească de toate lucrurile, câte le pricinuesc greutate și supărare. Cât și bărbații, care îndată ce vor zămisli muierile lor, trebuie a nu se culca împreună în pat. Nici a se împreuna mai mult cu dânsule. Nici să le lovească sau altă vreo întristare și supărare să le facă lor. Pentru că din toate pricinile acestea pierd muierile pe prunci, și se fac ticăloșii ucigași. Pentru aceasta și preoții câți sunt însurați, și diaconii, sau au să se facă diaconi sau preoți, de vor face vreuna din acestea, și va pierde muieria pruncul, cei ce au apucat a se hirotoni, se caterisesc, iar cei ce vor să se hirotonisească, se opresc de sfințenie, pentru uciderea ce au făcut.

ani născătorii se scot de la împărtășire, mâncând uscat întru aceștia, și îmblânzind pe Dumnezeu cu plecări de genunchi, cu plângere și cu milostenie după putere, făcând și în fiecare zi câte 40 de metanii.

CANONUL 25

Vreo călugăriță, știind pe altele că preacurvesc, sau că au stricat pruncii, și nearătând proestoasei, asemenea are canonisirea cu ceea ce a făcut răul, după canonul 71 al marelui Vasilie.

CANONUL 26

Pe cele ce-și leapădă pruncii lor, pe la intrările bisericilor, ca pe niște ucigașe le pedepsește legea, măcar deși oarecare luându-i pe ei, le-ar purta de grijă.

CANONUL 27

Pe furul cel ce de bună voie se pocăiește, îl oprim până la 40 de zile de împărtășire. Iar pe cel ce s-a vădit, până la 6 luni, mâncând uscat până la al 9-lea ceas, și în fiecare zi făcând câte 100 de metanii.

TÂLCUIRE

Se înțelege, că întorcând păgubașului ceea ce a furat; ori de nu se află acela, să dea de sufletul aceluia pomană cele ce a luat.

CANONUL 28

Cel ce s-a prins fur public, în furțișaguri ce se zic de cap, nu vine la preoție. Dar și dacă după preoție ar cădea în patima aceasta, de preoție se dezbracă, după cel 25 al apostolilor.

TÂLCUIRE

Acesta oprește a se face diacon sau preot, pe acela ce s-ar prinde și s-ar mărturisi, că a furat lucruri de cap, adică pricinuitoare de pedeapsă de cap. Dar și dacă, după ce s-a hirotonit, va fura acest fel de lucruri, se caterisește după apostolescul canon 25.

CANONUL 29

Spărgătorul de morminte hotărâm a fi neîmpărtășit într-un an, după al 9-lea ceas mâncând uscat, și făcând în fiecare zi câte 200 de metanii.

CANONUL 30

Furarea de cele sfințite [ierosilie], mai în puțin timp se pedepsește decât preacurvia, după sfântul Grigorie Nisis. Se economisește însă până la al treilea an.

CANONUL 31

Cel ce de voie (sau fără de voie) a călcat jurământul, socotim că trebuie vreme de un a le prelungi neîmpărtășirea, după al 9-lea ceas mâncând uscat, și în fiecare zi făcând câte 250 de metanii⁴¹¹.

CANONUL 32

Celor ce se mărturisesc de sineși de păcatul vrăjitoriei, sau de farmece, la trei ani le scurtăm iconomia pocăinței, dacă se vor sârgui în fiecare zi mai mult să ajuneze, și după al 9-lea ceas, să întrebuințeze hrană puțină și uscată, încât numai să fie vii. Dar și închinăciuni să facă 250 cu evlavie plecându-și fruntea la pământ. Cu acestea îndreptăm și pe muierile cele ce fac baere, și întrebuințează vrăji.

CANONUL 33

Muierea nici călugăriță, nici mireancă, pentru orice fel de greșală de biserică nu se desparte, fără numai de împărtășirea. Că zice canonul că aceasta o facem, pentru că multe de rușine se omoară pe sine. Precum nici prezbiterul, nici diaconul, pentru ceea zice că „nu vei izbândi de două ori pentru aceeași greșală” [Naum 1: 9].

CANONUL 34

De va cădea vreun lucru necurat în puț, sau în unt de lemn, sau în vin, cel ce va gusta din acelea, în trei zile, de carne și de brânză să nu se atingă. Iar șapte să nu se împărtășească.

TÂLCUIRE

Acest canon rânduiește, că cel ce ar mânca sau ar bea din acele necurate întru știință, trei zile carne și brânză să nu mănânce, și șapte să nu se împărtășească⁴¹².

CANONUL 35

Cel ce a vărsat după dumnezeiasca Împărtășire, 40 de zile se oprește de dumnezeiasca Cuminecătură, cântând în fiecare zi Psalmul 50 și făcând câte cincizeci de metanii, măcar oricum s-ar întâmpla aceasta. Că deși nu s-ar socoti că însuși a dat pricină, dar însă pentru alte oarecare greșale ale sale, i s-a slobozit aceasta cu adevărat.

ÎNSEMNEAZĂ, că întru o codică manuscrisă, s-a aflat canoniceasca carte

⁴¹¹Măcar că trebuie a fi osebită canonisirea celui ce de nevoie, și celui ce fără voie a călcat jurământul, văzând însă noi pe Vlastar că arată pe canonul postnicului fără osebite, după ce a zis: cei ce de silă și fără de silă au călcat jurământul, așa l-am scris. Iar arhieriei și duhovniceștii părinți să dea canonisirea cu deosebire, și cu dreaptă judecată lor.

⁴¹²Poate pentru aceasta se canonisește cel ce mănâncă această spurcăciune, pentru că mai înainte de a sfinți acelea cu stropirea apei celei sfințite, a mâncat sau a băut osândindu-se de a sa conștiință, sau pentru că a mâncat, și a băut după ce acea vietate necurată a putrezit în lăuntru. Și se pare că a mâncat mortăciune, și sânge de dobitoc, care sunt oprite. După canonul 63 apostolesc.

a postnicului, cuprinzând canonisirile acestea mai de jos, afară adică de cele de Vlastar pomenite⁴¹³.

De va cădea cineva cu maștehă-sa, trei ani se canonisește; postind adică până seara, și uscat mâncând, și în fiecare zi făcând 500 de plecări de genunchi.

De va cădea împreună cu maică și cu fiică, patru ani se canonisește, uscat mâncând până la al 9-lea ceas, și în fiecare zi făcând câte 300 de metanii mari.

De va face cineva păcatul sodomiei cu doi frați, asemenea se canonisește.

De va face cineva sodomie cu ginerele sau cu cumnatul său, patru ani se canonisește, uscat mâncând după al nouălea ceas, și câte două sute de metanii mari în fiecare zic făcând.

De va face cineva sodomie cu fratele său, opt ani se canonisește, și mâncând uscat după al 9-lea ceas, și în fiecare zi făcând câte 400 de metanii mari.

Dacă un frate mai mic s-ar spurca cu acest păcat de fratele său cel mai mare, fără a-l face și el acest păcat, trei ani se canonisește, uscat mâncând până la al nouălea ceas, și făcând câte 100 de metanii mari.

De va cădea cineva cu fiică-sa odată, cinci ani se canonisește, iar de va cădea mai de multe ori, șase ani, și șapte mâncând uscat după al 9-lea ceas, și în fiecare zi făcând câte 500 de metanii mari.

De va cădea cineva cu maică-sa odată, șapte ani se canonisește; iar dacă mai de multe ori, doisprezece ani mâncând uscat după al 9-lea ceas, și câte 500 de metanii mari făcând.

De va cădea cineva cu fiică-sa cea din sfântul botez odată, opt ani se canonisește. Iar de mai de multe ori, zece ani, mâncând uscat după al 9-lea ceas, și câte 500 de metanii mari făcând.

De va cădea cineva cu cumătra sa, se canonisește opt ani, mâncând uscat după al 9-lea ceas, și făcând în fiecare zi câte 300 de metanii mari. (Vezi și la capul 8 al rudeniei celei din botez, ce certare iau aceștia de la legile împărătești. Adică să li se taie nasurile amânduror.)

De va cădea cineva cu dobitoc de multe ori, având și muiere, opt ani se canonisește. Iar de nu are muiere, și odată, sau de două ori, sau mai mult de trei ori a căzut, trei ani se canonisește, după al 9-lea ceas mâncând uscat, și făcând 300 de metanii mari.

Aceste canonisiri să le ia și muierea ce va păcătui cu dobitoc.

De va cădea cineva sa cu vara sa preamare, doi ani se canonisește, mâncând uscat după al 9-lea ceas, și în fiecare zi făcând câte 500 de metanii mari.

De va cădea cineva cu muiere de alt neam, adică cu evreică, ori turcoaică, ori și eretică, neavând muiere legiuită, trei ani se canonisește, mâncând uscat

⁴¹³ Să nu mă prihănească cineva căci am scris aici aceste păcate nefirești și afară de fire. Că aceasta o am făcut, frații mei, de nevoie, pentru ca să dau știre părinților celor duhovnicești cum să le canonisească. De vreme ce în celelalte canoane pentru niște păcate ca acestea nu se află. Că deși rar, însă nu lipsesc a se îndrăzni și unele ca acestea. Drept aceea părinții cei duhovnicești neavând știința aceasta, nu se dumiresc și nu știu cum să le îndrepteze precum se cuvine și canonisește.

după al 9-lea ceas, și făcând în fiecare zi câte 200 de metanii mari. Asemenea se canonisește și muiera care nu are bărbat legiuit, de va păcătui cu unii ca aceștia. Iar bărbatul ce are muier legiuită, și muiera care are bărbat legiuit, de vor cădea cu niște fețe ca acestea, patru sau cinci ani se canonisesc, mâncând uscat după al 9-lea ceas, și făcând câte 250 de metanii mari.

Iar muiera prezbiterului, sau a diaconului de ar preacurvi, trei ani se canonisește, mâncând uscat după al 9-lea ceas, și făcând 300 de metanii mari în fiecare zi. Mai greu adică decât celelalte preacurve, pentru că ucid pe bărbații lor, făcându-se pricină a se caterisi ei. Că bărbații lor, de vor voi a le mai avea soție, se caterisesc. Iar de vor voi a avea ierosirea, se despart de ele mai înainte de a se împreuna cu ele după preacurvie, după canonul 8 al sinodului celui din Neocezaree.

Iar dacă vreo muier ar cădea în curvie cu doi frați, trei ani se canonisește, după al 9-lea ceas mâncând uscat, și făcând în fiecare zi câte 200 de metanii mari.

Dacă vreo muier va cădea în păcat cu un famen, trei ani se canonisește, mâncând uscat după al 9-lea ceas, și făcând în fiecare zi câte 300 de metanii mari.

De va face cineva păcatul sodomiei cu muiera sa, 8 ani se canonisește, mâncând uscat după al 9-lea ceas, și făcând în fiecare zi câte 200 de metanii mari⁴¹⁴.

⁴¹⁴Zice încă acolo sfântul postnic și acestea, care sunt vrednice de a se ști de către arhieriei, și de către Duhovniceștii părinți. Adică ca toți cei ce se află sub canon și certare, și pentru aceasta nu se împărtășesc cu dumnezeieștile Taine, aceștia să ia Aghiasmă mare în joia cea mare. În ziua învierii Domnului. În Sărbătoarea Nașterii Domnului, și în ziua sfinților apostoli. Că cei ce fac păcate de moarte, și apoi fiind nevrednici defăimând îndrăznesc a se împărtăși cu Dumnezeieștile Taine, aceștia păcătuiesc mai greu decât ceilalți. Pentru aceasta și se cade a se canonisi mai la multă vreme cu depărtare de dumnezeiasca Împărtășire, decât cei ce au păcătuț și nu se împărtășesc. Că cei ce au păcătuț mai înainte decât 30 de ani ai vârstei lor, se canonisesc mai cu compogorământ decât cei ce au păcătuț în mai mare vârstă. Cum că cei ce au canon și nu se împărtășesc, în vremea dumnezeieștii Liturghii să iasă afară din biserică, când zice diaconul sau preotul: Câți sunteți chemați ieșiți. Și să stea afară în Nartică (Pridvor). Iar în vremea rugăciunii de seară, și a dimineții, să stea în lăuntru în biserică. Iar dacă cineva de bună voia sa ar omorî pe tatăl său, se canonisește 35 de ani, după canonul cel 5 al sfântului Nikifor, care s-a luat din tomul al 2-lea al practicelelor sinoadelor, și vezi la canoanele lui.

PROLEGOMENA DESPRE SFÂNTUL TARASIE

Dumnezeiescul părintele nostru Tarasie, a fost în timpul împărăției lui Constantin și al Irinei maicii lui, și în timpul lui Nikifor celui din cele publice. Iar în anul 795 cu sila împărătesei Irina, din rânduiala mirenilor s-a înălțat la scaunul Constantinopolului, după patriarhul Pavel, în 21 al lunii lui Decembrie⁴¹⁵. patriarhind 21 de ani și 2 luni, și cu adevărat mare lucru a făcut. Că prin îndemnarea sa, a înduplecat pe împărați să adune pe sfântul și a toată lumea al 7-lea sinod, și prin rugătoarele scrisorile sale către Adrian Papa Romei, și către patriarhii răsăritului, i-au plecat și pe aceștia, să-și trimită locțiitori la sinodul acesta. Și a fost unchi al lui Fotie preasfântului patriarh, și pe lângă celelalte ale sale epistolii, a scris și această epistolie, împotriva Simonienilor, și o a trimis către Adrian Papa Romei, fiindcă la Roma sporea aceste rău. Pe care epistolie ca o canonicască o a primit biserica, și se află în tomul al 2-lea al sinodicalilor, foaia 896 și întru al doilea tom al pandectelor.

Epistolia lui Tarasie al Constantinopolului către Papa Adrian, tâlcuită.

În multe feluri și în multe chipuri; evanghelicește, și apostolește, și părintește ne învățăm, să avem nărav neiubitor de argint întru sfințenia preoției, și să nu primim aur sau argint, la hirotonia fiecărui bărbat ieraticesc, precum o vom arăta aceasta în întrebuițările cele următoare, atât în zicerile [teologhisirile] cele scripturenice, cât și din părinteștile învățături. Că cei ce pun mâinile, sunt slujitori ai Sfântului Duh, iar nu vânzători ai lui. Că în dar luând darul Sfântului Duh, în dar a-l da [Matei 10: 8] celor ce de la dânsul se împărtășesc, s-a zis hotărâtor, din stăpânescul Glas luând slobozenia aceasta. Iar de s-ar vâdi cineva că cu aur l-a cumpărat pe acesta, îl hotărâsc (Scripturile) pe unul acesta lepădat de rânduiala ieraticască. Că deși cu numele a luat soarta preoției, dar cu adevărat minte cuvântul lucrului. Că nimeni poate a sluji lui Dumnezeu și lui mamona [Matei 6: 24], precum ne-am învățat Evanghelicește. Și fiindcă am auzit proorocește vorbind pe Dumnezeu: „preoți grăiți în inima Ierusalimului” [Isaia 40: 2]. Și iarăși îngrozind: „Păzitorul de va vedea sabia venind și nu va trâmbița cu trâmbița, și norodul nu se va păzi, și venind sabia va lua dintre ei suflet, sângele aceluia din mâna păzitorului îl voi cere” [Iezechiel 33: 6]; cu frică pentru osândirea tăcerii, vestim tuturor întâilor șezători ai bisericilor noastre, ca cu îndrăzneală, după apostolul, să zicem: „Curați suntem de sângele celor ce calcă canonicăstile rânduiri” [Fapte 20: 26], și mult mai vârtos de acelora ce au hirotonit pentru bani, sau s-au hirotonit. dumnezeiescul apostol Petru al cărui și scaun l-a moștenit frățearca voastră sfințenie, pe aceștia, ca Simon vrăjitorul, stricându-i. Pentru

⁴¹⁵Patriarhul Dositei al Ierusalimului în Dodecavivlon foaia 631 însă, cu toate că a fost silit, dar tot nu a voit mai întâi a se supune silei, propunând mai înainte vrednicia cea mare a arhieriei. Al doilea cum că era mirean și se înspăimânta. Și al treilea, pentru că biserica Constantinopolului se anatematisea de către iconomahi.

aceasta nu ne sfiim a vesti adevărul, păzind și ținând cele de la Sfinții apostoli, și de la pururea pomeniții părinții noștri date canoniceste. Și de s-au călcat de către oarecare ceva dintru acestea, ne îngrețluim. Deci, frățearca voastră arhierie cea sfințit încuviințată, cu căldură și după voia lui Dumnezeu ocărnuind ieraticesca sfințenie, ce are vestită slavă. Că a zis prin Proorocul marele și întâiul arhieriu Hristos Dumnezeuul nostru: „Viu sunt eu, și pe cei ce mă slăvesc pe mine îi voi slăvi. Că știu bărbate al doririlor duhului, că mai suferit este eresul necinstitorului Makedonie, și al luptătorilor de Duh celor împreună dânsul. Că aceia bârfind că Duhul cel Sfânt este zidire și rob al Dumnezeului Tatălui, aceștia precum li se pare, îl fac rob al loruși pe acesta. Că tot stăpânul, orice ar avea, de ar voi vinde, ori rob, ori altă din cele ce are. Așisderea ce cel ce cumpără, vrând a fi Stăpân celui cumpărat, prin preț de argint aceasta o capătă. Așa cei ce fac nelegiuită vânzare, pogoară pe Duhul cel Sfânt, întocmai păcătuind cu cei ce huleau, că Hristos cu belzebul scotea pe draci [Matei 9: 34]. Sau ca mai adevărat să zicem, să aseamănă cu Iuda vânzătorul, care ucigașilor de Dumnezeu Iudei, a vândut pe Hristos în preț de argint. Deci cum că Duhul Sfânt este de o ființă cu Hristos Dumnezeuul nostru, foarte este arătat, că și aceștia a părții lui (Iuda) vor fi, precum s-au dovedit. Iar de se vinde (că arătat este, că nicidecum se vinde), negreșit, nu este întru dânșii darul Sfântului Duh, adică sfințenia preoției, și nu o au luat, nici o au. Aducă-și aminte de sfântul Petru, care către cel ce s-a ispitit a o face aceasta, a zis așa: „Nu este ție parte, nici soartă întru cuvântul acesta” [Fapte 8: 21]. Că de se vinde vrednicia preoției, apoi de prisos a se cere de la dânșii cinstita petrecere a vieții, și viețuirea cea întru curățenie, și întru fapta bună. De prisos este după și dânșii și Pavel Dumnezeiescul apostol carele învață: „Se cade episcopului să fie fără de prihană, treaz întreg la minte, cucernic, învățător, înfrânat, ținându-se de credinciosul cuvânt al învățaturii. Ca puternic să fie și a mângâia cu învățătura cea sănătoasă, și a mustra pe cei ce zic împotriva” [1 Timotei 3: 1]. Toate acestea se depărtează de la vânzătorul și cumpărătorul preoției. Deci, întrebuintările cele zise de sfântul ce stau de față, hotărâsc străin cu totul de preoție pe cel ce oarecând a dat, sau a luat, ori în ce timp, ori mai înainte de hirotonie, ori și după hirotonie. Că luarea este, luare oricând. Ci și toate înaintările cele bisericesti se ridică pentru darea banilor.

Canonul 29 al Sfinților Apostoli

„Dacă vreun episcop prin bani ar apuca vrednicia aceasta, sau prezbiter, sau diacon, să se caterisească și el, și cel ce s-a hirotonit, și desăvârșit să se taie de la Împărtășire, ca Simon vrăjitorul de mine Petru.”

Din carte Faptelor [Faptele 8: 18]

„Iar Simon, că prin punerea mâinilor apostolilor se dă Duhul Sfânt, a adus lor bani zicând: Dați și mie această stăpânire, ca ori pe care voi pune mâinile, să ia Duh Sfânt. Iar Petru a zis către el: Argintul tău să fie cu tine întru pierzare, căci ai socotit că darul lui Dumnezeu cu bani se agonisește. Nu este ție parte, nici soartă întru cuvântul acesta; pentru inima ta nu este dreaptă înaintea lui Dumnezeu. Pocăiește-te drept aceea de răutatea ta aceasta, și roagă-te lui Dumnezeu, ca doară

s-ar ierta ție cugetul inimii tale. Că în amărăciunea fierii, și întru legătura nedreptății te văd că ești”.

Din a treia a Împăraților, Cap 13: 33

„Și nu s-au întors Ierovoam de la răutatea sa, și iarăși a făcut dintru o parte din norod preoți celor înalte; cel ce vrea umplea mâna lui, și se făcea preot la cele înalte. Și a fost cuvântul acesta spre păcat casei lui Ierovoam, și spre pieire, și stingere de pe fața pământului”.

Din a patra a Împăraților, Cap 5: 15-27

„Și s-a întors Neeman la Elisei, el și toată tabăra lui. Și a venit și a stătut înaintea lui, și a zis: Iată am cunoscut că nu este Dumnezeu în tot pământul, fără numai întru Israel; și acum ia mulțumită de la robul tău. Și a zis Elisei: Viu este Domnul înaintea căruia stau, de voi lua. Și l-a silit să ia, și nu a vrut. Și după puține. Și a zis Ghiezi sluga lui Elisei: Iată a lăsat Domnul meu pe Neeman Sirul acesta de s-a dus, și nu a luat din mâna lui nimic din cele ce a adus. Viu este Domnul, că voi alerga după el și voi lua de la el ceva. Și a alergat Ghiezi după Neeman. Și după puține; și a zis Neeman: Ia doi talanți de argint; și a luat doi talanți de argint în doi saci, și două rânduri de haine. Și după altele. Și a zis către el Elisei: De unde vi Ghiezi? Și a zis Ghiezi: Nu a umblat sluga ta încoace și încolo. Și a zis către dânsul Elisei: Au nu a mers inima mea cu tine, și a văzut când a întors omul din carul său înaintea ta? Și acum ai luat argintul, să cumperi cu el grădini, și măslinișuri, și vii, și oi, și boi, și slugi, și slujnice. Și lepra lui Neeman se va lipi de tine și de seminția ta în veac. Și a ieșit de la fața lui lepros ca zăpada”.

A marelui Vasilie din tâlcuirea cea la Isaia (cap 8: 30)

„legea a dat-o spre ajutor. Ca să zică nu ca graiul acesta al vorbitorului din pânțele [Isaia 8, 20]. Că nu s-a aflat spre amăgire, precum acelea, ci este învățătoare a Adevărului. Și acia vrăjesc adică pentru argint. Că acesta este lucrul cel de răs. Că și argint le dau lor, plată a minciunii cei ce se amăgesc. Iar graiul acesta al legii nu este acest fel, ca să dea bani pentru el. Că nimeni darul nu îl dă înapoi: „În dar, zice, ați luat, în dar dați” [Matei 10: 8]. Vezi, cum s-a mâniat Petru asupra lui Simon, celui ce aduce argint pentru darul Duhului? „Argintul tău, zice, fie cu tine întru pierzare, că ai socotit a câștiga Darul lui Dumnezeu prin bani” [Fapte 8: 20]. Deci nu este cuvântul Evangheliei, ca graiurile vorbitorilor din pânțele cele ce se vând. Că ce răsplătire ar da cineva vrednică de el? Ascultă pe David care nu se dumirește și zice: „Ce voi răsplăti Domnului pentru toate, care mi-a dat mie?” [Psalm 115: 2]. Deci nu este cu putință a da daruri pentru acesta vrednice de darul cel de la dânsul. Un singur dar este vrednic, păzirea celui ce i s-a dăruit. Cel ce a dat ție vistierie, nu cere de la tine prețul celei date, ci păzire vrednică a lucrului celui dat.”

Al aceluiași din epistolia cea către episcopii cei de sub el care este

CANONUL 90

„Li se pare că nu păcătuiesc că nu iau îndată, ci că vor după hirotonie a lua. Iar a lua este aceea, că oricând ia. Rogu-mă dar, acest venit, iar mai bine a zice, introducerea cea spre gheenă lepădați-o, și nu spurcându-vă mâinile cu acest fel de luături, să vă faceți nevrednici de a săvârși Sfintele Taine.”

Din viața Sfântului Ioan Hrisostom

„A venit la noi Evsevie pricinuitorul de lungă voroavă tuturor episcopilor, prihănitorul celorlalți 6 episcopi, rugându-se a se primi la împărțășire. Către care împotriva zic oarecare din episcopi că nu trebuie a fi primit el ca un clevetitor. Pentru acestea se ruga zicând. Fiindcă judecata, cea mai mare parte în doi ani s-a cercetat, și cu martori s-a făcut apelația. Mă rog iubirii voastre de Dumnezeu, astăzi îndată să se dea martorii. Că deși Antonin episcopul cel ce a luat aurul și a hirotonit, s-a săvârșit, dar însă cei ce au dat și s-au hirotonit sunt rămași. A socotit cu dreptul sinodul acesta a se cerceta lucrul. Și se începe pricina din citirea înștiințărilor [acturilor] celor mai dinainte făcute. Au intrat martorii. Au intrat și cei șase din cei ce au dat și s-au hirotonit. La început tăgăduiau. Stăruind însă martorii, unii fiind mireni, iar alții prezbiteri, în care li s-a părut a îndrăzni, mai întâi tăgăduiau. Iar după ce martori îi vedeau, aducându-le lor aminte și de locuri și de timpuri, spunând și felurile depozitelor [zăloagelor], și suma, aflându-se cu nu preabine și conștiința lor, mărturisesc de sineși fără de multă silă, că am dat și ne-am făcut, socotind că prin acest fel de urmare, să ne slobozim de slujba cea publică [mirenească]. Și acum ne rugăm, de este cu cuviință a fi noi în slujba bisericii. Sau măcar aurul ce l-am dat ca să-l luăm. Că oarecare scule ale muierilor noastre am dat. Ioan către acestea juruia sinodului că de la sfat eu îi voi izbăvi pe ei, rugând pe împăratul. Voi însă, porunciți să-și ia ei ceea ce au dat de la clironomii lui Antonin. Deci a poruncit sinodul să-și ia ei aurul de la clironomii lui Antonin, și a se împărțăși în lăuntrul Altarului, a fi însă scoși dintre preoți. Ca nu aceasta iertându-se, să se facă obicei iudaicesc, sau egiptenesc, de a vinde și a cumpăra preoția. Că zic, că pierzătorul și pseudonimul [minciuno-numitul] patriarhul Iudeilor, în fiecare an, vinde, sau și afară de an, pe mai marii Sinagogilor prin adunare de argint. Asemenea și râvnitorul acestuia patriarhul Egiptenilor. Ca să plinească zicerea cea proorocească: „preoția lui pentru daruri răspundea. Și proorocii pentru argint vrăjeau”. [Miheia 3: 11]

Aici se aduce spre mărturie și al doilea canon al sinodului al 4-lea, pe care și citește-l acolo, și în cea mai dinainte epistolie a lui Ghenadie.

Din circulara epistolie a lui Ghenadie Patriarhul

„Deci fie dar că și este lepădat, și străin de toată Ieraticasca vrednicie și de Liturghie, și blestemului anatemei supus, atât cel ce socotește că va câștiga pe (preoția) aceasta prin bani, cât și cel ce făgăduiește a i-o da aceasta prin bani, ori cleric de ar fi, ori mirean, sau de s-ar vădi, sau de nu s-ar vădi făcându-o aceasta. Că nu este cu puțință cândva a se învoi cele neînvoite, nici a conglăsui pe mamona cu Dumnezeu, ori cei ce slujesc acestuia, a sluji lui Dumnezeu. Și aceasta este

stăpânească hotărâre, necontrazisă: „Nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui mamona” [Matei 6: 24].”

Canonul 22 din canoanele sfântului și ecumenicului sinod al 6-lea.

„Cei ce pe bani se hirotonisesc, ori episcopi, sau ori de care clerici, și nu după cercetare și alegere a vieții, poruncim să se caterisească, încă și cei ce i-au hirotonit.” Să auzim acestea toți și în urechi să le luăm, nu numai arhieriei, ci și cei ce sunt numărați în cler. Și toți cei ce locuiesc în lume. „Că trebuie, mai mult a lua noi aminte la cele ce auzim ca nu cumva să ne alunecăm” [Evrei 2, 1]. Că „nu cu argint sau cu aur care se strică, ne-am izbăvit de viața noastră cea predanșit de strămoși, ci cu cinstit Sângele lui Hristos, ca al unui Miel nevinovat, și neîntinat”. [1 Petru 1: 18-19] Așa pe noi învață-ne bărbate preasfințite, a ne supune Scripturelnicelor, și evangheliceștilor, și apostoleștilor, și canoniceștilor, și părințeștilor Porunciri. Că ne supunem graiurilor gurii voastre. „În munte înalt te suie, înalță întru tărie glasul tău; mergi întru desfătare; propovăduiește cu îndrăzneală” [Isaia 40: 9]. Ca să se ridice din mijloc, și întru pierzare să se ducă, punerea de mâini cea prin bani. Și tot orice de acest fel pentru iubirea de argint, și nedreptate și neguțătorie, urmează pentru mârșavul câștig. Că aceasta împreună cu cele ce se întăresc întru dânsa ridicându-se din norodul cel ales, cu numele lui Hristos numit, și care în dar câștigă izbăvirea, toate spurcăciunile cele ce împreună urmează cu răutatea, din rădăcină se vor tăia. Și preoții ca finicii vor înflori, bună mireasma a lui Hristos o vor insufla în cei ce se mântuiesc, și bisericii Cântare de biruință vor cânta: „Șters-a Domnul dintru tine nedreptățile tale” [Sofonie 3: 16]. Dar încă îndulcind și pe cei ce seceră (rodurile lor adică) „Înmulțindu-i pe ei întru bătrânețe unse”, și arătându-i pe ei moștenitori ai fericitei aceleia, și nestricatei vieți.

PROLEGOMENA

SFÂNTUL NIKIFOR MĂRTURISITORUL

Cel întru sfinți părintele nostru Nikifor mărturisitorul, fiind mai întâi asincrit [boier mare], în urmă s-a făcut monah. Apoi a stat patriarh Constantinopolului, în timpul împăraților Nikifor, și a lui Stavrakie, și a lui Mihail Rangave, în anul 815 după Meletie al Atinilor (bisericeasca Istorie tomul al 2-lea) îndată făcându-se moștenitor al scaunului după Dumnezeiescul Tarasie cel ce a fost în al 7-lea sinod. S-a izgonit însă de la scaun de Leon Armeanul luptătorul de icoane [iconomahul]. Și ca un sfânt se serbează în 13 ale lui martie, și în 2 ale lui iunie.

Canoanele cele 37 ale lui sfântului Nikifor patriarhului Constantinopolului Mărturisitorului, din bisericile sale alcătuiți, și ale sfinților părinți celor împreună cu el.

CANONUL 1

Dacă întru neștiință se va spăla sfântul Antimis, nu-și leapădă sfințenia, nici se face necurat pentru că s-a spălat. [apostolesc: 73; sinod 7: 7]

CANONUL 2

A doua nuntă nu se binecuvintează cu cununi. Ci și se canonisește a nu se împărtăși doi ani⁴¹⁶, iar nunta a treia trei ani. [Neocezareea: 7]

CANONUL 3

De va mâne cineva în pridvorul [Nartica] bisericii, de nevoie, și în puțină vreme, nu se osândește. Iar de va face aceasta în multă vreme, el să se scoată de acolo cu certări, iar biserica să-și ia iarăși dreptățile sale. Adică a nu se face casă de obște și nebăgată în seamă. [sinod 6: 97]

CANONUL 4

Se cuvine a se primi milosteniile cele ce se fac pentru sufletele celor ce au murit fără a-și face testament și rânduire pentru lucrurile lor. Însă, dacă și ei fiind vii, aveau scop și voiau a se face pentru dânșii acest fel de milostenie. Și chiar zicând, de voia să miluiască⁴¹⁷.

⁴¹⁶De vreme ce cununile sunt însușite celor ce biruiesc, iar nu celor ce se biruiesc de îndulcirile trupului. Apoi cei ce a doua oară se căsătoresc, ca niște biruiți se socotesc. (Din răspunsurile fericitului Nikita mitropolitul Iraeliei, din cele ce a fost întrebat de către Constantin episcopul. Adică scumpătatea pe cei ce se însoțesc cu a doua nuntă nu au obișnuit a-i încununa, iar obiceiul bisericii celei mari unele ca acestea nu le pânđește, ci și asupra celor cu a doua nuntă, și a celor cu a treia nuntă, cununile cele de mire le pune, și nici unul niciodată pentru aceasta s-a învinovățit; însă într-un an sau în doi de dumnezeiasca Împărtășire se opresc. Dar și prezbiterul cel ce a blagoslovit aceste nunți, a cina împreună cu dânșii nu s-a legiuit.) După canonul 7 al sinodului din Neocezareea.

⁴¹⁷Chiar aceasta o zice și marele Atanasie în Răspunsul 90 din cele către Antioh. Căci de a fost el milostiv fiind viu, arătat este că cu mult mai vârtos s-ar fi arătat milostiv în vremea morții sale. Pentru aceasta și milosteniile cele ce se fac pentru el sunt primite cu adevărat. Iar de a fost cineva nemilostiv când era viu,

CANONUL 5

De se va întâmpla Buna Vestire în joia sau în vinerea cea mare, nu păcătuim de vom dezlega atunci la vin și la pește. [apostolesc: 69]

CANONUL 6

Prezbiterul cel ce va avea rugăciune de egumen, poate a hirotoni anagnost, și ipodiacon în mănăstirea sa.

CANONUL 7

De a viețuit cineva întru desfrânare⁴¹⁸ 20 de ani, sau și mai mult, apoi va face lucruri de fapte bune, acesta nu se cuvine a se hirotoni preot. Fiindcă Sfințitul Altar este curat și neîntinat. [sinod 1: 19; Neocezareea: 12]

CANONUL 8

Copiii câți se vor naște prin posadnice [țiitoarea], sau din părinți de a doua nuntă sau a treia nuntă, având însă viața vrednică de preoție, se fac preoți⁴¹⁹. [sinod 6: 33]

CANONUL 9

Se cuvine preotul a împărtăși pe cel ce se primejduiește la moarte, și după ce a mâncat.

CANONUL 10

Se cuvine cineva a pleca genunchii pentru sărutare⁴²⁰ duminica și în toată Cincizecimea. Însă nu a face și obișnuitele metanii mari. [sinod 1: 20; sinod 6: 90; Petru: 15; Vasilie: 91]

și a murit nemărturisit, jertfe de morți numește marele Atanasie întru același răspuns, pe milosteniile cele ce se dau de rudele lui pentru dânsul.

⁴¹⁸ Poate desfrânarea aici se înțelege plecarea cea peste măsură, nu la păcatele cele trupești și la îndulcirile cele de sub pânțece, ci la desfătări, și la mâncări și băuturi, și îndulcirile ce se zic ale simțurilor. Fiindcă de s-ar înțelege pentru păcatele cele trupești, nu 20 de ani ci un ceas și o zi este îndestulă să facă pe om nevrednic de preoție. Și cu un singur păcat trupesc numai, cu curvia adică, sau cu celelalte. Iar ceea ce zice canonul aici, că sfințitul Altar este neîntinat, înseamnă că cei ce vor a se preoți se cade a fi nu numai nepârâți, ci și neprihăniți, adică slobozi și de păcatele cele ușoare, precum sunt îndulcirile simțurilor.

⁴¹⁹ Fiindcă după a doua lege: „Nu vor muri fii pentru părinți, ci fiecare în păcatul său va muri” (cap 24: 16).

⁴²⁰ Obișnuitele metanii mari sunt acelea ce se fac în biserică în postul mare, care sunt oprite a se face duminica (și sâmbăta după tipicul bisericii. Precum ne învățăm din tipicul postului mare, întru care întocmai se opresc metaniile sâmbăta și duminica). Ca unele ce sunt arătătoare a căderii în păcat și în moarte. Iar cele ce se fac pentru sărutare, precum sunt metaniile acele ce le pun citeții către cete, sau preoții și diaconii ce le pun către Egumen și arhieru sărutând mâinile lor, acestea, ca unele ce nu sunt însemnătoare de o taină ca aceasta, se fac și duminica, și în Cincizecime.

CANONUL 11

Nu păcătuiește cineva dacă pentru trei oameni împreună proscumidește dintru o Prescură⁴²¹, sau de va aprinde o Candelă.

CANONUL 12

Nu se cuvine preotul a face pecete la sfântul Potir în rugăciunea Skevofilakiului (adică a Vistieriei celor sfințite)⁴²².

CANONUL 13

Nu se cuvine preotul a Liturghisi, fără de căldură. Afară însă de mare nevoie, și de nu s-a aflat acolo nicidecum căldură⁴²³.

CANONUL 14

Se cuvine monahul cel ce a lepădat schima (adică chipul cel monahicesc), când se va întoarce și se va pocăi, să se îmbrace iarăși cu monahiceasca schimă de care s-a dezbrăcat, fără însă a i se citi iarăși rugăciunile schimei lui.

CANONUL 15

Se cuvine călugărițele a intra în sfântul Altar, ca să aprindă lumânări, și candelă, și să-l măture⁴²⁴. [sinod 6: 69]

CANONUL 16

Nu se cuvine monahii în marele post a face slujbe plugărești, ca pentru pricina aceasta, să dezlege la vin și la untdelemn. Fiindcă acestea sunt isprăvi a lăcomiei de pânțe. [apostolesc: 69]

CANONUL 17

Pentru trei pricini este iertat monahului a fugi din mănăstirea sa: 1. De este egumenul eretic. 2. De intră muieri în mănăstire. 3. De învață carte copii mirenești în mănăstire. Fiindcă este cu necuviință prin copii aceștia a se arăta celor lumești câte se fac în mănăstire. Vezi și canonul 21 al sinodului al 7-lea. [sinod 7: 21]

⁴²¹Pentru aceasta și în Liturghia marelui Vasilie așa se scrie în numărul multoratic: „Pomenește Doamne pe aceia pentru care s-au proadus Darurile acestea.”

⁴²²Am zis pentru aceasta la sub însemnarea canonului 21 al sinodului din Laodikia. Și vezi acolo.

⁴²³Poate pentru că nu se află vasul întru care să se încălzească apa, sau pentru vreo altă întâmplare neapărată oarecare. (Însă se cuvine a ști, că atâta trebuie a se încălzi apa aceea ce se toarnă în sfântul Potir la vremea chinonicului, încât să poată încălzi tot ce este în sfântul Potir, închipuind această căldură pe viață; precum și răceala închipuiește pe moarte. Și dar foarte păcătuiesc aceia ce nu înfierbântă apa așa încât să poată încălzi sfântul Potir.)

⁴²⁴Poate canonul acesta iartă a intra călugărițele în sfântul Altar, însă nu de obște la toate bisericile, unde se află bărbați, că aceasta nu se cuvine. Ci în Altarele din mănăstirile lor.

CANONUL 18

Călugării când se află sub canon, se cuvine a mânca împreună cu ceilalți monahi, și împreună a se ruga. Și binecuvântare a mânca, adică Anaforă [antidoron], împreună cu mărturisirea lor⁴²⁵.

CANONUL 19

În postul sfinților apostoli, și a sfântului Filip (adică al Nașterii Domnului) se cuvine monahii cei ce șed în monastire, a mânca odată pe zi miercurea și vinerea. Iar monahii câți se află în slujbe, să mănânce de două ori, după la șaselea ceas și seara.

CANONUL 20

Călugărița de se va strica de oameni barbari și fără rânduială, și viața cea mai dinainte ar fi fost curată, să se canonisească numai patruzeci de zile a nu se împărtăși. Iar dacă viața ei cea mai dinainte a fost întinată, ca o preacurvă se canonisește, adică trei ani a nu se împărtăși, după canonul 13 al postnicului. [Grigorie Neocezarea: 2; Vasilie: 49]

CANONUL 21

Cel ce, temându-se a nu-l lua la oaste, s-a după oarecare viclenie, s-ar îmbrăca în schima monahilor, batjocorindu-o pe ea, acesta dezbrăcându-se de chipul monahicesc, după ce a trecut frica, și după fățarnicia aceasta și viclenia, să se canonisească 120 de zile a nu se împărtăși.

CANONUL 22

Dacă un ieromonah tânăr ar sluji la călugărițe, liturghisind și împărtășindu-le pe ele, nu se cuvine a ne împărtăși de la el cu dumnezeieștile Taine⁴²⁶.

CANONUL 23

Nu se cuvine egumenul a scoate cuculion (sau potcapul) călugărului și supusului său, și așa a-l goni din mănăstire⁴²⁷.

⁴²⁵ Iar canonul al 10-lea al lui Nicolae deși zice că acei câți sunt opriți de dumnezeiasca Împărtășire, nici Anaforă să mănânce. Dar însă poate că aceștia se iartă de canonul acesta să mănânce Anaforă, pentru mărturisirea lor, precum am zis la al 8-lea canon al lui Teofil, măcar că nu se împărtășesc cu Dumnezeieștile Taine ca unii ce sunt sub canon. Poate însă că amândouă se lucrau la deosebite locuri în vremea de atunci.

⁴²⁶ Această canonisire i s-a dat lui cu chip îngrozitor, pentru ca să se lase de slujba aceasta vrednică de prihănire și smintitoare. Că noi suntem datori a ne împărtăși și de la preotul acela pe care l-am vedea cu însuși ochii noștri că păcătuiește păcate trupești.

⁴²⁷ Pentru aceasta și prezbiterul muntelui Pilusiul s-a înfruntat pentru că a scos cuculioanele oarecăror schiteni, care au fost făcut nerânduiei. (Și vezi la Everghetinos foaia 593.) Iar marele Pahomie deși s-a gătit să scoată cuculiul lui Silvan ucenicului său, precum se vede la viața sa, dar poate aceasta numai după arătare, și după îngrozire, și nu cu adevărul o a făcut. Că se cuvine cei ce smintesc frățimea să se izgonească (și vezi la Everghetinos foaia 1098), dar nu și să resformăluiască.

CANONUL 24

Nu se cuvine a băga cineva în casa sa pe monahul acela ce va lepăda sfânta schimă, și nu se îndreptează; nici să-l heretisească cineva. [sinod 4: 7, 16; Neokesaria: 12]

CANONUL 25

De va fi cineva bolnav, și va cere a se boteza, sau a se călugări, se cuvine fără de întârziere de timp să-i dăm Darul botezului, și al chipului monahicesc, și să nu-l oprim. [Neokesaria: 12]

CANONUL 26

Nu se cuvine monahul a liturghisi fără a purta mantie⁴²⁸.

CANONUL 27

Se cuvine duhovnicescul părinte, pe cei ce mărturisesc lui păcate ascunse, să-i oprească adică de dumnezeiasca Împărtășire, însă să-i lase să intre în lăuntru în biserică, și să nu arate păcatele lor, ci să-i sfătuiască cu blândețe să rămână întru pocăință și în rugăciune, și să economisească canonisirile ce se cuvine fiecăruia, după proalegerea sa.

CANONUL 28

Preacurvarii și cei ce păcătuiesc cu dobitoace, și ucigașii, și alții de acest fel, deși vor mărturisi păcatul ce l-au făcut, de bună voia lor, fiind ascuns la cei mulți, se opresc de dumnezeiasca Împărtășire, și primesc canonul păcatelor lor. Intrând însă în biserică, să stea până la rugăciunea celor ce se catehiesc, și apoi să iasă. Iar de sunt arătate păcatele lor la alții, atunci se canonisesc după legile bisericii. Adică a nu intra în biserică, ci a sta cu ceata celor ce se tânguiesc afară de ușa bisericii, și cu a celor ce ascultă în Portic (Nartică).

CANONUL 29

Dacă vreun om lumesc cu voia sa își va mărturisi păcatele sale, duhovnicescul părinte poate a-i face lui iconomie.

CANONUL 30

Cu slobozenia arhiereului, și preotul face stavropighion (adică înfigere de Cruce). Vezi și pe cel 31 apostolesc.

⁴²⁸Precum se obișnuiește a se face în sfințitele mănăstiri ale Atonului, și la cele domnitoare [kiriacale] ale schiturilor, sfințitele slujbe la care nu este trebuință de felon, a le săvârși ieromonahii cei de acolo îmbrăcați cu mantia, la rugăciunea cea de seară, și la cea de dimineață, și la alte sfințite Lucrări. Că Liturghia (adică Slujba) se numește și fiecare sfințită lucrare, după canonul al 3-lea al sinodului din Antiohia.

CANONUL 31

Nu se cuvine vreun preot a împărtăși pe cei ce iau dobânzi. Nici a mânca împreună cu ei, de vor stărui întru această nelegiuire.

CANONUL 32

Se cuvine monahii a ajuna în miercurea și vinerea săptămânii brânzei, și după ce se va sfârși preasfințita Liturghie (că se făcea atunci cea mai înainte sfințită întru aceste zile, precum și Simeon al Tesalonicului aceasta o zice. Și vezi pe cel 49 al celui din Laodikia) să mănânce brânză, oriunde s-ar afla petrecând, adică oriunde s-ar întâmpla a fi, spre surparea eresului iacovitenilor și tetrađiđilor⁴²⁹.

CANONUL 33

Cel ce are posadnică, și nu voiește nici a o lăsa, nici a se cununa cu ea ca cu muierea sa, nu se cuvine a-i primi proaducerile ce aduce la biserică, pe a cărei legi prin fapte le ocărăște și le defaimă.[apostolesc:17; Anghira: 25; Teologul: 8]

CANONUL 34

Dacă vreun monah va lepăda sfântul chip, și va mânca carne, și va lua muiere, se cuvine unul ca acesta a se anatematici, dacă nu se va întoarce, și cu sila să se îmbrace în schima monahicească, și să se închidă în lăuntru în mănăstire. [sinod 4: 7, 16]

CANONUL 35

Cel ce măcar numai odată de a curvit, nu se cuvine a se face preot, chiar de a și lăsat păcatul. Că zice marele Vasilie, că unul ca acesta chiar și morți de ar învia, preot nu se face.

CANONUL 36

Când zice apostolul: „De va fi vreun frate numit curvar, cu unul ca acesta nici a mânca împreună” (1 Corinteni 5: 11). Se vede că zice nu cu acela pe care îl știe unul sau doi, că curvește. Ci cu acela ce-l știu toți că curvește, și ca cu unul ca acesta ce de toți se numește. Fiindcă câte păcate se fac cu nerușinare și

⁴²⁹Canonul acesta se cuprinde și în Tipic la rânduiala săptămânii brânzei la capul 27 care, de voim scumpătatea, și nu facem har pântecelui după Kitrus, trebuie a se înțelege, precum se înțeleg și dezlegările cele pentru arđivurie. Adică a se păzi acolo, unde se află iacoviteni, adică armeni și tetrađiđi, și nu unde nu se află. Pentru aceasta și oarecare sinodicească deslușire pentru osebite capete, se află păzite în manuscrise, care și aceasta o cuprinde: „Se cuvine monahii, în mănăstire aflându-se, să postească în săptămâna brânzei, miercurea și vinerea. De va merge însă vreunul aiurea, și i se va pune pe masă brânză, să o mănânce. Și aceasta socotesc că însemnează aceea ce zice canonul oriunde s-ar afla. Adică de s-ar întâmpla afară de mănăstire, și nu în lăuntru în mănăstire aflându-se. Vezi și cel 69 apostolesc. De unde se zice însă iacoviteni? Vezi la prolegomena sinodului al 4-lea. Iar tetrađiđii, după Vlastar, sunt cei ce nu dezlegau, când serbau Paștile, ci posteau, precum postim noi miercurile, urmând adică iudeilor celor ce la paștile lor mănâncă azimă și păpădie.

obștească sminteală, acelea au și mai multă pedeapsă decât cele ce se fac întru ascuns.

CANONUL 37

De va naște muiera, și pruncul se primejduiește să moară, fiind de trei, sau de cinci zile, pruncul adică să se boteze, dar altă muieră botezată și curată se cuvine a apleca pe prunc. Și maica lui nici se cuvine a intra acolo unde este pruncul, nici măcar a-l apuca în mâini, până ce desăvârșit se va curăți după 40 de zile, și va lua de la preot rugăciunea⁴³⁰.

Sunt însă și alte 7 canoane acestea mai de jos, care manuscrisele cărți ale muntelui nu se află, iar tomul al 2-lea al practicelelor, foaia 918, și în cartea ce se numește Ghiur Grecorum, foaia 196, în cele tipărite sunt scrise.

CANONUL 1

Nu se cuvine cineva fără nevoie și silă a umbla în ziua duminicii.

CANONUL 2

Nu se cuvine a primi noi apocalipsul lui Pavel, și cele ce se zic Vrontologhia, și Selinodromia⁴³¹ și Calandaloghia⁴³². Fiindcă sunt necurate.

CANONUL 3

Nu se cade să primim apocalipsul lui Esdra, și al lui Zosima, și cele două mucenii ale sfântului Gheorghie. Și muceniile cele două ale sfinților mucenici Kirik și Iudita, și cartea lui Marcu⁴³³, și a lui Diadoh⁴³⁴, fiindcă acestea sunt lepădate și neprimite.

⁴³⁰ Canonul acesta, precum mai înainte am zis, în oarecare manuscrise nu se află, iar întru unele se află. Deci de are chip muiera ce a născut pe prunc, se cade a se păzi rânduiala aceasta. Iar de nu are chip a găsi pe alta să-l aplece, se iartă și însăși maica, măcar necurată fiind, a apleca pe prunc, precum zice Petru hartofilaxul. În răspunsul 20 foaia 1003 în tomul al 2-lea al practicelelor.

⁴³¹ Selinodromia (adică drumurile lunii) trebuie înțelegem aici nu pe cele ce povestesc pentru fireasca mișcare, și naștere, și creștere, și micșorarea lunii. Ci pe cele ce spun, că de se va întâmpla a fi luna dreaptă, însemnează biruință, iar de va fi culcată, însemnează bătălie. Și de obște mișcările și faptele cele de voie ale oamenilor mai înainte le vrăjesc din felurile închipuirii lunii.

⁴³² Și calandaloghia încă, se cade a se înțelege oarecare mai înainte vestiri, ce se fac în calande, adică la începuturile lunilor.

⁴³³ Cartea Marcu ce se zice aici, este a ereticului Marcu acelaia, ce se trăgea din eresul Gnosticilor [cunoscătorilor], de la care s-au numit marcoși următorii lui. Care se îndeletniceau a număra literele numelor, și prin acelea a afla oarecare înțelegeri și priviri subțiri. Despre acestea vorbește sfântul Epifanie în cele asupra eresurilor. Și nu carte cuviosului Marcu Sihastrului. Nicidecum! Că acesta este Sfânt, serbându-se în 5 martie. Și cartea lui și conscriptele se laudă și de Preasfințitul Fotie, în miriovivlon; și de Nikifor Calist în tomul al 2-lea cartea 14 cap 53 al bisericeștii Istoriei.

⁴³⁴ Cartea lui Diadoh nu sunt cele 100 de capete ce se află în filocalie, nicidecum! Că acestea sunt drept slăvitoare și primite. Ci este o teorie (adică privire cu mintea) ce se află în manuscrise, și deasupra scrisă în numele lui Diadoh, întru care se poartă oarecare subțiri noime, și străine în auzirile celor mulți, și cu anevoie de primit. Pentru măreția și străinătatea noimelor (adică a înțelegerilor).

CANONUL 4

Nu se cade a lucra cineva în Săptămâna luminată⁴³⁵, nici a cânta „Fericiți cei fără prihană...” în sâmbăta săptămânii cei slobode⁴³⁶. Nici se cade a păzi cineva joile⁴³⁷.

CANONUL 5

Cel ce va omorî pe tatăl său de bună voie, să se canonisească 35 de ani.

CANONUL 6

De nevoie, și monahul prost și nepreotit botează copil, așisderea și diaconul.

CANONUL 7

Pruncii cei nebotezați, când nu este de față preotul, se cade a-i boteza oricine s-ar întâmpla, măcar și însuși tatăl lor, sau altul orice fel de om, numai să fie creștin. Și nu păcătuiește.

Întrebări ale oarecăror monahi ce se nevoiau afară din cetate. Și răspunsuri la ele de la sfântul sinod cel în Constantinopol, fiind patriarh Nicolae, și împărățind Alexie Comnino.

ÎNTREBAREA 1

Cuvinese a intra monahul în sfântul Altar? Că aceasta o oprește canonul 69 și cel 35 al sinodului al 6-lea, care nu iartă a cânta, sau a citi în amvon vreunul ce nu are pecete, sau vreun monah. Asemenea și cel al 15-lea al sinodului din Laodikia, și 14 al celui al 7-lea.

RĂSPUNS

A face monahul slujbele citețului în Amvon, fără de hirotésie, este oprit, iar a intra în sfântul Altar, ca să aprindă luminări și candelă, monahul care întru nici un păcat este vinovat, socotesc că nu se cade a se opri, pentru cinstea monahicescului chip⁴³⁸.

⁴³⁵Pentru aceasta la Moscova în toată Săptămâna luminată nu lucrează, ci în fiecare zi fac litanie.

⁴³⁶Adică a nu se cânta „Fericiți cei fără prihană...” dimineața în sâmbăta săptămânii luminate, precum se cântă în celelalte sâmbete. Că în săptămâna luminată psaltirea nu se citește. Iar slobodă au zis pe săptămâna luminată, ori pentru că este la toate de dezlegat, ori pentru că sâmbăta aceasta este slobozitoare, adică cea mai de pe urmă zi a săptămânii, întru care zi se slobode săptămâna.

⁴³⁷Obicei a apucat a se ține, și până în ziua de astăzi se ține, atât la armeni cât și la creștinii cei de la Răsărit, a nu lucra în toate joile, de la Paști până la joia Înălțării. Poate pentru cinstea joi aceleia, pentru aceasta poruncește canonul acesta, să nu păzească cineva de aici înainte joile acestea. Acest obicei, pentru lenevirea și nepurtarea de grijă a preoțimii celei din Moldovlahia se urmează și acolo, că țin toate joile acestea până în ziua de astăzi, mai mult decât duminicile. Iar la răsărit au spus oarecare procopsiți răsăriteni, că nici din dreptslăvitorii creștini, nici din Armeni le ține cineva acestea.

⁴³⁸De nu este însă cineva monah, ci sub ispitire (precum se zice în mănăstirile noastre frate, adică îmbrăcat în haine negre, după tâlcuirea lui Zonara la canonul 30 al lui Vasilie. Ori în haine lumești, după

ÎNTREBAREA 2

Cuvine-se cineva a nu pleca cineva genunchii sâmbăta, precum nu pleacă duminica și în Cincizecime?

RĂSPUNS

De canon aceasta nu s-a oprit⁴³⁹. Cei mulți însă fiindcă sâmbăta nu urmează ajunare, prin urmare nici genunchi pleacă.

ÎNTREBARE 3

Cuvine-se să postim Postul lui August?

RĂSPUNS

A fost mai înainte Postul lui August, apoi s-a mutat ca să nu cadă împreună cu posturile celor de alt neam, care le fac într-această vreme. Însă și acum mulți oameni postesc postul acesta⁴⁴⁰.

ÎNTREBAREA 4

Cuvine-se a se împărtăși cel ce se îndrăcește? Pentru că Timotei într-alt chip a zis. Și dumnezeieștii apostoli într-altul, și cei mai din urmă într-un altul.

RĂSPUNS

De pătimește cineva de negru venin, așa de mult, încât se pare din aceasta că este îndrăcit, nu se oprește de a se împărtăși. Iar de cu adevărat se îndrăcește cineva, nu poate a se împărtăși. Pentru că nici o împărtășire are lumina cu întunericul⁴⁴¹.

ÎNTREBAREA 5

De se cade preotul a mânca cu ne osebire și cum voiește cele în biserică aduse, prescuri adică, ori și altele. Și de se cuvine a le mânca ca pe o pâine de obște. Și ce se cade să facă când prescurile și cele ca acestea s-ar aduna multe?

RĂSPUNS

Valsamon. Ori cu hainele mănăstirii, și nici desăvârșit cu mirenești, nici cu călugărești, precum zice Casian, foaia 156 la Everghetinos, precum și la sfântul Munte acum, și în mănăstirile noastre li se face cercare), aceștia ce sunt sub ispitire, nu pot intra în sfântul Altar, precum tâlcuiește Valsamon.

⁴³⁹ Nu tot ce nu este oprit însă și se iartă, după porunca legii, precum zice Valsamon.

⁴⁴⁰ Iar când s-a mutat postul acesta și de care sinod, zice Valsamon că nu este cunoscut. Însă s-a făcut întrebare pentru postul acesta, înaintea împăratului Manuil Comnino, și a lui Luca patriarhului, și s-au legiuit sinodicește ca să se facă postul acesta și pentru că sinodul cel împreună cu Nicolae au zis că se face acesta, și pentru că tomul unirii îl pomenește. Vezi și la cel 3 al Neokesariei.

⁴⁴¹ Toți cei ce se îndrăcesc însă, ajungând la sfârșitul vieții lor, se împărtășesc, precum zice Valsamon. Însă precum cel supărat de veninul cel negru dacă hulește, nu se cuvine a se împărtăși. Asemenea și cel ce se îndrăcește de nu hulește, se împărtășește, după canonul 3 al lui Timotei.

Părțile ce rămân din prescura ceea ce s-a înălțat, nu se cade a se mânca într-un alt loc, fără numai în biserică, până ce se vor cheltui toate, oricâte ar fi. Iar părțile ce rămân din celelalte prescuri, care nu s-au înălțat, se cuvine a se mânca și afară de biserică, însă nu cu lapte și cu brânză și cu pește, ca o pâine obștească. Ci singure, fără de altă mâncare⁴⁴².

ÎNTREBAREA 6

De s-ar tunde cineva monah ori în ce loc ar fi. Apoi se vatămă acolo sufletește. Și vrând a se duce de acolo pentru vătămare, ar lua legătură de la proestos să nu fugă, ce trebuie a face: să defaime sufleteasca vătămare ce se face, ori să defaime legătura proestosului?

RĂSPUNS

Se cade mai întâi să spună proestosului pricina, de care se vatămă⁴⁴³. Și dacă în vătămarea aceasta și sufletească primejdie este arătată, trebuie a fugi de acolo, și a nu purta grijă de legătura proestosului.

ÎNTREBAREA 7

Dacă cumva murind vreun egumen, a lăsat alt egumen în locul său, dându-i legătură a nu se duce din mănăstirea aceea. Apoi moștenitorul acesta al egumenului aceluia, muștrat de conștiința sa ca un slab și neputincios de a ocârmui mănăstirea, s-ar duce. Ce trebuie dar să facă acesta pentru legătura aceea?

RĂSPUNS

Legătura aceasta este fără cuvânt, și pentru aceasta este și neputincioasă. Drept aceea, acel legat, se dezleagă, de va merge la arhieru, și își va arăta ale sale.

ÎNTREBAREA 8

Preotul cel ce se va caterisi pentru ale sale canonicești vinovății, sau de voia sa se va lăsa de preoție, muștrat fiind de conștiința sa, se cuvine a zice: „Bine este cuvântat Dumnezeuul nostru...”? Sau, „Hristos adevăratul Dumnezeuul nostru...”? Sau a tămâia cu tămâietoarea, sau a se împărtăși în

⁴⁴²Iar pentru ce se zice, prescura ce s-a înălțat, este pricina aceasta, că dintru aceea se scoate Mielul, care și chiar se numește prosfora [proaducere] (adică prescurea), după Evhologhion. Și prescure înălțată (poate pentru că pâinea aceea ce se scoate din ea se înalță în vremea chinonicului. Ori și pentru că singură aceasta dintre celelalte se înalță,adică se cinstește, pentru Mielul cel scos dintr-însa) precum zice la tâlcuirea acestui canon și Valsamon, și sfârșimturile cele ce prisosesc din ea, în loc de dar se numesc (adică după limba grecească Antidoron) care are închipuirea feciorescului trup, după sfântul Ghermano.

⁴⁴³Se înțelege, că de nu va îndrepta proestosul sminteala și pricina vătămării, poate monahul a ieși. Însă trebuie a se îngriji spre a se dezlega de legătura proestosului său, și de nu va voi acela a-l dezlega, trebuie să meargă la arhierul locului să-l dezlege, și nu la altul. Precum și canonul 32 apostolesc hotărăște. Căci, nimeni pe sineși nu se poate dezlega.

sfântul Altar⁴⁴⁴?

RĂSPUNS

Ba. Toate acestea nu se cuvine a le lucra, nici unul, nici altul. Ci se va rânduî în locul mirenilor⁴⁴⁵.

ÎNTREBAREA 9

Ce vrea să zică ceea ce zice marele Vasilie la certările cele mici. După măsura și osebirea greșealei. Adică aceasta: Fie de la binecuvântare? [Teofil: 8; Nikifor: 18]

RĂSPUNS

A se lipsi cineva de binecuvântarea ceea ce se dă în biserică⁴⁴⁶.

ÎNTREBAREA 10

Cuvine-se a mânca prescuri înălțate cei ce sunt opriți a nu se împărtăși? [Teofil: 8; Nikifor: 18]

RĂSPUNS

În viața sfântului Teodor Sikeotul aflăm scris, că sunt opriți unii ca aceștia și de a mânca acest fel de prescuri (adică Anaforă). Citește și pe cel 18 al lui Nikifor.

ÎNTREBAREA 11

Se cuvine a canonisi cineva pe cei ce se pocăiesc, după canoanele postnicului?

RĂSPUNS

⁴⁴⁴Vezi ce zice această canonicăscă întrebare, că se cuvine cineva a se lăsa de preoție de bună voie, nu însă fiecum, nu din lenevire, nici din părută evlavie. (pentru că cel ce cu un chip ca acesta se va paretisi, va da cuvânt lui Dumnezeu pentru nelucrarea sa, după canonul 88 al marelui Vasilie, și după întrebările 10, 11, 12, 13 ale lui Simeon al Tesalonicului. Căci, cel ce se va hirotoni canonicăște, după același Simeon, se cade a fi sârguitor și silitor la cele dumnezeiești, și nu leneș pentru păruta evlavie.) Ci pentru că îl muștră conștiința sa. Negreșit ca pe un nevrednic, și ca pe unul ce a căzut în vinovăție canonicăscă, și caterisitoare de preoție. Că unul ca acesta bine face paretisindu-se, ca cu lesnire să tragă asupra sa mila lui Dumnezeu, și să nu aprindă urgia Lui asupra sa, precum zice Hrisostom în cuvântul al 3-lea pentru preoție.

⁴⁴⁵Din răspunsul acesta canonicăsc, și orbilor li se face arătat că cei ce s-au caterisit de preoție pentru vinovății arătate, sau de sineși s-au paretisit (mărturisindu-se la duhovnicesc părinte) pentru păcate ascunse și caterisitoare de preoție, aceștia nu pot lucra nici o sfințită lucrare. Căci cum pot a se săvârși acestea, de vreme ce la acestea trebuie mai întâi a zice: „Bine este cuvântat Dumnezeul nostru...”, și a sfârși cu „Hristos adevăratul Dumnezeul nostru...” (adică a face sfârșit). Iar acestora nu se iartă a le zice acestea; nici în Altar a se împărtăși. Ci după Valsamon la tâlcuirea canonului acestuia aducând canonul al 9-lea al sinodului celui din Neokesaria, zice că, unii ca aceștia se lipsesc de sfințita lucrare cea din Altar, dar să lucreze cele ce se cuvin clericilor celor afară de Altar, adică, citeților, cântăreților, și învățătorilor.

⁴⁴⁶Blagoslovenia aceasta nu este ceea ce se zice anaforă, am zis la canonul 8 al lui Teofil, și la 18 al lui Nikifor. Iar Valsamon zice că blagosloveniile bisericăști sunt, toate cele ce se dau, sau se fac de episcopi, și de prezbiteri în biserică, spre întărirea norodului.

Canoniceasca (carte) aceasta fiindcă întrebuițează mult compogorământ, a pierdut pe mulți. Pentru aceasta cei ce au cunoștința binelui, și nu-l păzesc pe acesta, trebuie a se îndrepta⁴⁴⁷.

ALĂTURARE

De lipsă era să adăugăm în această carte, și osebită oarecare învățătură către duhovnicul, despre taina mărturisirii. Asemeni și osebită sfătuire către cel ce se pocăiește, cu ce chip se cuvine a se mărturisi și a se pocăi. Dar fiindcă o învățătura ca aceasta, și o sfătuire de acest fel sârguindu-ne noi mai înainte, le-am făcut, și le știm acum tipărite cu Darul lui Hristos, împreună cu canoanele dumnezeiescul postnic. Pentru aceasta de prisos am socotit, de a mai tipări și aici a doua oară. Drept aceea cei ce vor căpăta pe acesta, să se sârguiască cu tot chipul a dobândi și cartea aceea numită Exomologhitarion [carte de mărturisire]. Pentru că cu adevărat este prea de nevoie și prea folositoare de suflet. (aceasta se află și pe limba noastră cea românească tălmăcită și tipărită.)

„Om, om, la nici o rudenie de ale trupului său să se apropie, ca să-i descopere rușinea, zice Domnul”. (cartea Leviticon 18: 6)

(Această zicere nu cuprinde numai pe rudeniile cele din sânge, ci și pe cele din cuscrie. Că trup al bărbatului este muierea, și dimpotrivă, bărbatul al muierii, după ceea ce zice: „Deci nu mai sunt doi, ci un trup”. Și prin urmare, rudele și casnicii muierii, sunt rude și casnici și ai bărbatului ei, pe care a-i lua întru nuntă din cuscrie nu poate. Asemeni și rudele bărbatului, sunt rude și ale muierii sale, pe care din cuscrie a-i lua întru însoțire nu poate, precum marele Vasilie tâlcuiește aceasta în canonul său 87.)

„Legătură spre nuntă omenească a opritei rudenii, de se va vădi că s-a făcut, ca întru păcatele omenești va primi certările preacurvarilor.” (Vasilie canon 68)

⁴⁴⁷ Despre canoanele Postnicului, zice Valsamon așa. Vedem că cei mai mulți din duhovnici cu aceste canoane canonisesc pe cei ce se mărturisesc. Iar aceasta ce zice răspunsul: „Cei ce au cunoștința binelui, și acesta nu-l păzesc, trebuie a se îndrepta”, însemnează după Valsamon că: Ia aminte dar o duhovnice, să faci după mântuitoarea sfătuirea aceasta, și să nu întrebuițezi mult compogorământ la cei ce ți se mărturisesc, temându-te de pilda ce citim în istorii. Că un boier apropiinduse să moară, a chemat pe un gramatic ca să-i scrie diata. Și după altele, i-a zis: voi ca trupul meu să se dea pământului, că dintr-însul s-a făcut. Iar sufletul meu, să se dea diavolului, pentru că este al lui. Acestea auzindu-le gramaticul, a rămas uimit, și nu voia a mai scrie. Atunci mâniindu-se bolnavul, îi zice iarăși: „Sufletul meu trebuie a-l lua dracii, și sufletul muierii mele, și sufletele copiilor mei, și sufletul duhovnicului meu. Sufletul meu pentru că cu nedreptate am răpit lucruri străine, și le-am ținut. Al muierii mele, pentru că ea la aceasta m-a îndemnat. Al copiilor mei pentru că vrând a-i face avuți, am nedreptățit. Și al duhovnicului meu, pentru că afară de lege m-a iertat, și niciodată n-a sfătuit, nici m-a mustrat. Și acestea zicându-le și-a dat sufletul (la teatron politicon foaia 353).

ÎNVĂȚĂTURĂ ÎN SCURT ÎMPREUNĂ ȘI AMĂRUNȚITĂ DESPRE ÎNSOȚIRI, ADUNATE DE LA DEOSEBITE LOCURI⁴⁴⁸

De vreme ce sfințitele canoane cele apostolești, sinodicești și părintești, în multe părți pomenind despre legiuitele și nelegiuitele nunți (apostolesc: 19; sinod 6: 3, 54; Neokesaria: 2; Vasilie: 23, 27, 28, 68, 76, 77, 78; Timotei: 11; Teofil: 5, 13), cer ca să fie unită cu dânsese și știința cea pentru căsătorii. Pentru aceasta și noi am judecat a fi cu drept cuvânt, ca după tâlcuirea sfințitelor canoane să așternem în deosebit loc, spre mai luminată înțelegere a celor mai proști, o prea scurtă împreună și amărunțită învățătură, atât a nunților celor iertate de legi, cât și a celor oprite, fiind aceasta de nevoie și de obște la toți, iar mai ales la sfinții arhieriei, și la duhovnici, și la preoți, care au datorie a cerceta cu scumpătate despre acestea. arhieriei adică, când dau voie, iar duhovnicii, când mărturisesc, și preoții, când cu sfințenie binecuvintează nunțile, după canonul 11 al lui Timotei. Ca nu amestecând sânghiuri rudești, să cadă în preagreu păcat. Deci rudenia îndeobște se desparte, în cinci, în cea din sânge, adică în cea dintru un neam. În cea din cuscrie, adică în cea din două neamuri. În cea din trei neamuri, în cea prin sfântul botez. Și în cea prin înfiere (adică prin punere de fiu), despre care în deosebi vom zice. Însă mai înainte de a începe, bine este să punem aici ca pe niște socotințe, 9 oarecare, care de obște se privesc la fiecare rudenie. Adică 1. Că dreptățile rudeniei întocmai se privesc și la bărbați, și la muieri. 2. Că la nunți se caută, nu numai a fi iertate de legi, ci a avea și cinstirea, și buna cuviință⁴⁴⁹. 3. Că unde neamurile [ghenurile] și numirile neamurilor se tulbură [amestecă], acolo nunta este neobișnuită și nelegiuită⁴⁵⁰. 4. Că bărbatul către muieră sa, cum și muieră către bărbatul său nu este nici o spiță⁴⁵¹. 5. Că întru o față nu se privește spiță cândva, ci numai între două. 6. Că legile și spițele cele pentru nunți trebuie a se păzi și între fii cei născuți din curvie. Că pedepsesc legile pe rudeniile cele din curvie împreunându-se unii cu alții, precum pedepsesc și pe rudeniile cele ce se împreună fiind din legiuite nunți, după Vlastar (Litera P cap 18). 7. Treptele cele pentru rudeniile trebuie a se păzi și la logodna cea desăvârșită și legiuită. Drept aceea de va muri cineva având logodnică, nu o ia pe ea rudele mortului logodnic, cele oprite, ca și la nuntă. Și vezi capul 11 despre logodnă. 8. Rudirea ține și la cel însurat, ce a murit însă mai înainte de a se împreuna cu muieră sa. Că nu împreunarea, ci săvârșirea rugăciunii face pe nuntă, după Valsamon și Vlastar, și după legiști. 9. Cum că rudenia încă se ține și la cei ce păcătuiesc bărbat cu bărbat. După Preasfântul patriarh Luca, ce zice că cei ce au păcătuie unu cu altul, unul pe sora altuia a o lua

⁴⁴⁸ Învățătura aceasta mai ales s-au adunat din cartea ce se numește Ghiur, adică legiuire grecoromană.

⁴⁴⁹ Vezi și pe Vasilie al Ahridonului aceasta zicând (309 a aceleiași cărți) și Vlastar (la litera 2).

⁴⁵⁰ Această zicere de socotit, numitul Vasilie (la același loc) și Vlastar (la litera 2) și preasfântul patriarh Sisenie (foaia 199 a cărții Ghiur Greorum), zic că este chiar a marelui Vasilie, care la sfârșitul canonul 87 nu voiește a se face amestecare numelor la căsătorii, că aceasta, zice, este afară de fire, care, neamestecate păzește numirile neamului. Că zice: „Din care rudire numesc pe cei ce s-au născut? Frați pe unul altuia, sau nepoți îi numesc? Că amândouă li se potrivesc lor pentru amestecare.”

⁴⁵¹ Armenopolul cartea 4 titlul 6.

nu poate.

Cap 1 despre rudenia cea din sânge. Adică cea dintru un neam.

Rudenia cea din sânge se desparte în trei, în suitori, pogorători și în lăturași. Și suitori sunt născătorii, moșii și strămoșii. Iar pogorători sunt fii, nepoții și strănepoții, și ceilalți. Iar lăturași sunt frații, unchii adevărați, și nepoții [de frate și de moși]⁴⁵², veri primari, unchi mici și nepoți, veri al doilea, și ceilalți pe rând. Deci suitorii, și pogorătorii, adică rudeniile cele întru adânc [fundamentale], nici odinioară se iau, fiindcă nu ajunge viața lor până la a opta spiță⁴⁵³. Că nici un om viază ca să ia pe a șaptea nepoată a sa, cu care este de spița a opta. Iar cei din laturi, adică lăturași, al căror nunți sunt oprite, sunt acestea.

OPRITE

1. Fratele nu poate lua pe sora sa, ori dintr-un tată și dintru o maică, ori numai dintru o parte, ori din curvie, sau din împotrivă. Pentru că este spița a 2-a.
2. Adevăratul unchi nu poate lua pe adevărata nepoata sa (adică pe fiica fratelui său, sau a surorii sale) sau din împotrivă, că este de spița a 3-a.
3. Unchiul cel mare nu poate lua pe nepoata (adică pe fiica adevăratei nepoatei sale, sau adevăratului nepot), sau din împotrivă, că este de spița a 4-a.
4. Vărul primar nu poate a lua pe vara primară a sa, că este de spița a 4-a.
5. Unchiul cel mare nu poate a lua pe fiica nepoatei sale celei mari, pentru că este de spița a 5-a.

⁴⁵² În trei feluri se zic unchii către nepoți, adevărați, mari și mici. Și adevărați sunt, frații tatălui meu, sau ai maicii mele. Iar mari sunt frații moșului și ai moașei mele. Iar mici verii primari ai născătorilor mei. Asemenea și nepoții, adevărați se zic, fii fratelui meu, iar mari nepoții fratelui meu (care se zic și răsnepoți, ca unii ce sunt născuți din micul nepot). Iar mici, copii vărului primar al meu. Se zic însă unchi și veri al doilea, către copii verilor al doilea al lor ai lor, și aceia către dâșii nepoți.

⁴⁵³ Spițele nunții s-au numit de la treptele scării, după Dimitrie Homatinon episcopul Bulgariei (foaia 312 a cărții Ghiur Grecorum) și după Valsamon. Căci, precum prin treptele scării începând de jos, ne suim până la vârful scării, și iarăși de acolo prin aceleași ne pogorâm, cu asemenea chip prin sângele nunții, ne suim până să aflăm rădăcina și începutul neamului, și iarăși de acolo prin ele ne pogorâm. Iar spițe când zicem aici, pe nașteri le zicem. Fiindcă fiecare naștere este o spiță, după același Dimitrie (la același loc). De pildă: tatăl către fiul său este o spiță, pentru că una este și nașterea cea de către dânsul. Fratele cu alt frate al său sunt două spițe, măcar ar fi gemeni. Căci, prin două nașteri iese. Verii primari sunt patru spițe, pentru că cu patru nașteri s-au născut. Și așa pe rând. Drept aceea, cel ce voiește cu lesnire a afla spițele, trebuie a socoti două lucruri. Mai întâi să găsească rădăcina și începutul neamului. Și al doilea să numere neamurile [ghenurile], și câte sunt acestea, atâtea sunt și spițele. Adică, de voiește cineva a găsi, a câta spiță este adevăratul unchi, cu adevăratul nepot, adică cu fiul fratelui său, găsește mai întâi pe tatăl, sau pe maica, a amânduror fraților, și fiindcă dintr-însul sau dintr-însa cu două nașteri s-au născut amândoi frații, iată că două nașteri sunt, și două spițe. Și fiindcă iarăși fiul fratelui său cu o naștere s-a născut din acela, iată și aceasta o naștere, face o spiță. Și dar aceste trei nașteri împreună alcătuiesc trei spițe. Așa verii al doilea sunt de spița a 6-a, pentru că de la întâia rădăcină a neamului, adică de la tatăl celor doi frați, până la verii al doilea, șase nașteri au mijlocit. Așa și verii al treilea, sunt de spița a opta, pentru că de la întâia rădăcină a fraților, până la verii al treilea, opt nașteri au mijlocit. Că pentru aceasta, și rudenia aceasta din sânge se zice, pentru rudele cele după aceasta, întru o rădăcină a neamului, și într-un tată se încheie, din care și spițele acestea își au începutul, și iarăși la dânsa se încheie. Așa făcând și numărând nașterile, cu lesnire vei afla și spițele.

6. Unchiul cel mic nu ia pe mica nepoata sa (adică pe fiica vărului primar) că este de spița a 5-a.

7. Unchiul cel mic nu ia pe fiica miciei sale nepoate (adică pe nepoata verii sale preamare) că este de spița a 6-a.

8. Unchiul cel mare nu ia pe nepoata nepoatei sale celei mari (adică a răsnepoatei) că este de spița a 6-a.

9. Adevăratul unchi nu ia pe a treia nepoată a adevăratei sale nepoate, că este de spița a 7-a.

10. Vărul al doilea nu ia pe a doua vară a sa, că este de spița a 6-a.

11. Unchiul cel mic nu ia pe nepoata miciei sale nepoate, că este de spița a 7-a.

12. Vărul al doilea nu ia pe fiica verei sale al doilea, că este de spița a 7-a.⁴⁵⁴

⁴⁵⁴Însemnează, că de vreme ce legea în titlul 5 al cărții 28 din vasilicale la rudenia cea din sânge, au oprit chiar anume de a se face nunțile cele de spița a 6-a, și însă a se face cele de spița a 8-a. Iar nunțile cele de spița a 7-a le-au tăcut, și nici le-au oprit, nici le-au iertat; pentru aceasta luând unii prilej din tăcerea aceasta a legii, au hotărât ca nunțile spiței a 7-a din sânge, de vor întreba mai înainte de a se face, să se oprească. Iar de au apucat a se face mai înainte de a se întreba, să nu se despartă. Iar ce au hotărât aceasta sunt: Alexie și Neofit patriarhii Constantinopolului, și Teofan al Ierusalimului. Iar Kir Alexie pe însoțiii cei ce s-au împreunat mai înainte de întrebare fiind de spița a 7-a i-au supus și canonisirilor. Adică a nu mânca carne în doi ani întregi, și a nu bea vin miercurea și vinerea. (Când se întâmplă întru acestea sărbători de dezlegare.) Și a se împărtăși cu dumnezeieștile Taine numai la Stăpâneștile Sărbători. (Dar nu și în celelalte zile, când se Împărtășesc creștinii cei ce nu au canonisiri.) Iar cum că patriarhii cei mai de sus nu bine au înțeles legea, și că nu legiuiră au iertat a nu se despărți nunțile cele de spița a 7-a se arată întâi, pentru că legea iertând pe spița a 8-a la rudenia cea din sânge, neiertând însă pe spița a 6-a, din aceste două au iertat, că și spița a șaptea nu este iertată, ca și cea a șasea, că hotar al iertării au pus pe spița a 8-a, care nu trebuie a se călca. 2. Pentru că la aceasta a 7-a spiță se face amestecare numirilor rudeniei, și unde se face acest fel de amestecare acolo și nunta este afară de lege, precum am zis la început. 3. Pentru că spița a 7-a nu are atâta lungă stare, precum are ceea ce se iartă a 8-a. 4. Pentru că de se va ierta a 7-a spiță din sânge, precum se iartă cea din cuscrie, rudenia aceasta din sânge se va socoti asemenea cu cea din cuscrie. Și fiindcă acestea mult se deosebesc între sineși, și nu este la ele una și aceeași apropiere. Căci, că cea din sânge o rădăcină și un neam are, iar cea din cuscrie este unirea a două străine neamuri, pentru aceasta dar, spița a șaptea la rudenia cea din sânge nu se cade a se ierta, precum se iartă la cea din cuscrie. 5. Pentru că oamenii cei vicleni și înrăutățiți, știind că nunta spiței a 7-a aceasta nu se desparte după ce a apucat a se face, pe ascuns mai înainte de a întreba, face acest fel de nelegiuire nunți, și așa iconomia patriarhilor pomeniți, s-a făcut materie de neleguire. 6. Și cea mai de pe urmă, pentru că spița aceasta a 7-a din sânge, sinodicești s-a oprit de preasfântul patriarh Luca, și de sinodul cel împreună cu el, care a poruncit, nu numai a se opri nunta spiței a 7-a din sânge, când se va face întrebare, ci și de au apucat a se face mai înainte de întrebare, negreșit să se despartă, și desăvârșit să se strice. Și așa cu aceasta s-a oprit de această neleguită nuntă, toți cei ce mai înainte pe ascuns, mai înainte de întrebare au făcut o nuntă ca aceasta, nădăjduind că după ce s-au binecuvântat, nu se vor mai despărți. Apoi această sinodicească hotărâre o a întărit porunca împăratului Manuil Comnino, și preasfințitul patriarh Mihail Kirularie al Constantinopolului, și sinodul cel împreună cu el. Drept aceea nu se cuvine sfințirii arhieriei să asculte de Alexie spânul, care la Armenopolul în Filada cea pentru nunți, zice să nu se despartă nunțile cele din sânge ce sunt de spița a 7-a de vor apuca a se face mai înainte de întrebare și că este în stăpânirea arhieriei a-i despărți, sau ba. Că fără socoteală o a zis aceasta, și nu drept. Ci mai vârtos acestei scumpătățite învățături urmeze. Că de atunci și încoace aceasta nu este în stăpânirea arhieriei. Și vază la cartea Ghiur Grecorum foaia 312 pe Dimitrie al Bulgariei. Și la foaia 288 și mai ales sinodiceasca hotărâre cea prealegiuită a pomenitului Kirularie, care se află la foia 206 a aceleiași cărți, care numește neînfrânată mestecare, și spurcăciune și stricăciune a neamului, și mestecare a rudeniei, și potrivnică legiutei rânduieli pe nunta cea din sânge a spiței a 7-a, și că neleguită o avea pe aceasta și judecătorii cei preavechi. Să vadă încă și pe Valsamon (la foia 467 a aceleiași cărți) întru îndeletnicire, unde zice, că

Iară câte nunți din sânge trec peste spița a 7-a fără de oprire se fac. Precum, vărul al treilea ia pe vara a treia că este spița a 8-a, vărul al doilea ia pe nepoata verei sale a doua, că este spița a 8-a, și celelalte asemenea, fiind de spița a 8-a⁴⁵⁵.

Cap 2, despre rudenia ce se face din cuscrie adică din două neamuri

Rudenia cea din cuscrie a două neamuri, este când două osebite neamuri, prin mijlocirea nunții, se împreună și se fac casnici [familii]. Că cuscria după lege este apropierea fețelor, din nunți împreunate fără rudire. (adică din sânge.) Deci legea în capul al treilea titlul 5 al cărții 28 la rudenia aceasta din cuscrie au oprit a nu lua cineva pe maica femeii sale, sau pe moașa, sau pe strămoașa. Nici pe femeia fiului său, sau a nepotului său de fiu, sau a strănepotului său de fiu. Și curat a zice, au oprit numai până la a treia spiță. legiuitorii cei prea vechi nu au pus curat spița la rudenia aceasta din cuscrie, ci numai aceasta au rânduit, a nu se face la dânsa amestecare rudelor și a numelor, nici necuviința și necinstirea. Iar preasfântul și preafericitul între patriarhie Sisinie, și înțeleptul la cele dumnezeiești, din copilărie crescându-se în judecătorii, și prea știutor de legi fiind, cu tomul cel nou ce a scris, nu numai la rudele cele de laturi, la frați, zic, și veri, și unchi, și nepoți, a rânduit trepte⁴⁵⁶, ci au întins și treptele, oprind nunțile cele din cuscrie, până la treapta a 6-a, adică de cumva amestecă pe neamuri. (Că nu numai a 6-a, ci și a 7-a spiță se oprește la rudenia cea din cuscrie, de amestecă neamurile [ghenurile], ci din potrivă, și a 6-a se arată, dacă nu amestecă neamurile și numele, precum vom spune. Că atâta putere are la nunțile cele din cuscrie amestecarea numelor.) Și cu

spița a 7-a cea din sânge, împreună s-a însemnat cu cea a 6-a prin împărătescul decret, și prin sinodicescul tom.

⁴⁵⁵Nunțile spiței sau treptei a 8-a la rudenia cea din sânge sunt neoprite. Căci, deși tulburarea numelor urmează la aceasta, făcându-se copii cei ce se nasc din aceștia, frați împreună și al 4 veri, cu toate acestea, se trece cu vederea o tulburarea ca aceasta, mai întâi pentru multa depărtare a spiței a 8-a, iar al doilea, și pentru iertarea legii se cheamă neamurile [ghenurile] spre unire.

⁴⁵⁶Cei ce vor lesne a număra spițele la rudenia cea din cuscrie de două neamuri, pe lângă a afla rădăcinile amânduror neamurilor, care trebuie, și de acolo să numere nașterile, și câte sunt ele, atâtea sunt și spițele, care sunt de obște, și la rudenia cea din sânge, precum am zis. Trebuie însă să știe, și alte două care sunt numai pentru rudenia ce stă din cuscrie. Adică, 1. Trebuie să știe că, când fratele unuia va lua muiere, atunci și acesta către aceea (adică către cumnată) se socotește frate. Și este către dânsa a doua spiță, ca și cu fratele său. Pentru că după cuvântul Domnului, fratele său s-a făcut un trup cu dânsa. Asemenea și socrul, se socotește tată al nurorii sale, și prin urmare de spița 1 este cu dânsa, ca și cu fiul său. Căci fiul său, s-a făcut un trup cu dânsa. Și în scurt, amândoi se socotesc fii, și ai părinților bărbatului, și ai părinților muierii. Și frați amândoi, și ai fraților bărbatului, și ai fraților muierii. 2. Trebuie să știe căci să zicem, când sora muierii fratelui meu, se socotește cu mine cumnatul ei, atunci nu este de spița a doua către mine. Nici se socotește sora mea. Fiindcă nu s-a făcut fratele meu un trup cu aceea, ci este spița a 4-a, că se socotește însoțirea aceasta ca despărțită atunci. Și bărbatul fratele meu, se numără cu mine, ca alți doi frați, și alte două spițe. Că zice preasfântul patriarh Miahail Kirulariul: Fiindcă eu cu cumnata mea, adică cu muierea fratelui meu, mă socotesc frate. Pentru unirea cea într-un trup a ei cu fratele meu, nu trebuie însă și frații ei a se socoti și mie frați. Și verii ei, veri ai mei, unchi ei unchi ai mei, și în scurt toate rudele ei, rude ale mele. Și împotrivă, rude ale ei, ca cum ar fi și rude ale mele din sânge. Nu. Pentru că, cele două spițe, ce am eu către cumnata mea, se socotesc spiță cu mintea, și cu un subțire gând, iar nu cu lucrul, precum sunt cele din sânge. Drept aceea, pe un gând ca acesta, nu trebuia a se zidi în întreaga rudenie.

sfințită cuviință canonisind, și curățind estime firii omenești, cu neprihănitele, și legiuitele nunți. Acestea așa mai înainte fiind cunoscute, acum trebuie să așternem nunțile cele oprite din cuscrie, și pe cele iertate. Fiind însă că din două neamuri ale cuscrie se fac două însoțiri cu bărbat și muiere. Și ori un neam dă numai o parte amânduror însoțirilor, sau dă două părți la amândouă. Pentru aceasta și noi, ca să se facă mai lesne înțeles cuvântul cel despre acestea, vom împărți nunțile cele ca acestea în patru părți, și partea cea întâi vom alege nunțile acelea, care se privesc în jos, despre o parte la amândouă însoțirile de bărbați cu muieri. Iar întru a doua, nunțile acelea, care se privesc în jos despre amândouă părțile, la amândouă însoțirile, întru a treia parte așternem nunțile acelea, care se privesc în laturi despre o parte numai la amândouă însoțirile, și întru a patra, nunțile acelea, la care se privesc în laturi, despre amândouă părțile, la amândouă însoțirile.

Cap 3, despre nunțile cele de două neamuri din cuscrie, la care un neam se privește în jos numai pe o parte.

OPRITE

1. Unul și același luând mai întâi pe maică, după moartea ei, nu ia și pe fiica ei, ce a fost născută din alt bărbat. (Sau din potrivă.) Fiindcă aceasta se socotește fiastră [fiu vitreg sau mașteh] a sa, și el tată al ei, și prin urmare este cu dânsa de spița 1 cu înțelegerea. Pentru că el s-a făcut cu maica ei un trup.

2. Unul și același luând mai înainte pe moașa, după moartea ei, nu ia și pe nepoata ei de fiică cea cu alt bărbat (sau dimpotrivă). Fiindcă ea se socotește fiastră nepoată lui, și prin urmare este cu dânsa de a 2-a spiță. Pentru că el s-a făcut un trup cu moașa ei.

3. Unul și același luând strămoașă, după moartea ei nu ia și pe strănepoata ei (a doua nepoată a ei) cea cu alt bărbat (sau dimpotrivă). Fiindcă ea se socotește a lui fiastră-strănepoată, și prin urmare se socotește de a treia spiță cu dânsa, pentru unirea cea într-un trup a lui, cu strămoașa ei⁴⁵⁷.

4. Unul și același luând strămoașă, după moartea ei, nu ia și pe cea cu alt bărat a 3-a nepoată a ei (sau din potrivă). Fiindcă aceasta se socotește a lui fiastră răs-strănepoată, și prin urmare cu dânsa este de a patra spiță după socoteală, pentru unirea lui cu strămoașa ei în trup.

Cap 4, despre nunțile de două neamuri cele din cuscrie, la care un neam se privește în jos despre amândouă părțile.

OPRITE

1. Tatăl și fiul nu iau maică și fiică, precum Pavel, având fiu din muieră sa cea

⁴⁵⁷ Până la aceasta a treia spiță legea a oprit însoțirile cele în jos din cuscrie din două neamuri, precum am zis. Iar cei mai din urmă le-au oprit acestea până la a șaptea spiță. Dar fiindcă viața oamenilor nu ajunge să ia o nuntă ca aceasta de a șaptea spiță. Că nici un om trăiește ca să ia unul și același pe strămoașă, și pe răs-strănepoata cea cu alt bărbat a strănepoatei ei. Care însoțire este spița a 7-a. Pentru aceasta și noi numai până aici am mers.

moartă pe Nicolae, a luat apoi altă muiere pe Maria, care avea cu alt bărbat fiică pe Marta. Deci Nicolae nu poate lua pe Marta, fiindcă aceasta este fiică a maștehei sale, și se socotește sora sa, și este de spița a doua către dânsa.

2. Nici iau cu acest chip moașă și nepoată [de fiu și de fiică se înțelege aici]. Fiindcă se socotește spița a 3-a, una tatăl și fiul, iar a doua moașa și nepoata⁴⁵⁸.

3. Nici strămoașă și strănepoată, fiindcă se socotește de a fi de a patra spiță⁴⁵⁹.

4. Nici răs-strămoașă și răs-strănepoată, fiindcă sunt de a 5-a spiță⁴⁶⁰.

5. Nici iau două surori. Fiindcă sunt de spița a 3-a și fiindcă tatăl și fiul se fac între sineși cumnați care nu se cuvine.

6. Nici mătușă adevărată, și nepoată. Fiindcă este spița a 4-a⁴⁶¹.

7. Nici mătușă mare și nepoată. Fiindcă este de spița a 5-a⁴⁶².

8. Nici două vere primare. Fiindcă este spița a 5-a, și fiindcă se fac cumnați, tatăl și fiul. Care este cu necuviință⁴⁶³.

9. Nici pe două vere al doilea. Că măcar deși este de spița a 7-a, că 6-a spițe sunt ale verilor al doilea, și una tatăl și fiul. Însă pentru amestecare neamurilor [ghenurilor], a doua nuntă nu se iartă⁴⁶⁴.

NEOPRITE

1. Tatăl și fiul iau mătușă mică, și nepoată, pe mătușă tatăl, iar pe nepoată fiul. Fiindcă este de spița a 6-a și amestecarea numirilor nu urmează.

2. Asemenea iau, tatăl adică pe mătușă cea mare, iar fiul pe fiica nepoatei ei celei mari. Fiindcă sunt de spița a 6-a și neamurile nu se amestecă.

3. Așisderea iau, tatăl adică pe răstrămoașă, iar fiul pe a 4-a nepoată. Fiindcă sunt de spița a 6-a și neamurile nu se amestecă.

OPRITE

1. Moșul și nepotul (de fiu sau de fiică adică) nu iau moașă, și pe nepoata ei cea cu alt bărbat. Fiindcă sunt de a 4-a spiță, două din fiecare parte. Și nepotul și fiastră-nepoata moșului lui, se fac între sine veri primari, care este cu necuviință.

2. Nici pe două moașe, și pe a doua nepoată a ei cea cu alt bărbat, fiind de a 5-a spiță, și nepotul (de fii sau de fiică) cu fiastra-strănepoata a moșului său, se fac unchi mic și nepoată mică.

3. Nici pe două surori. Că sunt de a patra spiță, și moșul și nepotul se fac

⁴⁵⁸Și că este aceasta nepoată a maștehei fiului, și ține loc de adevărată mătușă către el, și el către dânsa loc de adevărat nepot.

⁴⁵⁹Că ea este a doua nepoată a maștehei fiului, și prin urmare este lui nepoată mare.

⁴⁶⁰Că aceasta este a 3-a nepoată a maștehei fiului, și prin urmare se socotește fiică a nepoatei sale celei mari.

⁴⁶¹Că este nepoată maștehei fiului, și prin urmare se socotește vară primară către el.

⁴⁶²Că este nepoată mare a maștehei fiului, și se socotește către el nepoată mică.

⁴⁶³Că vara primară a maștehei fiului, se socotește nepoată mică către el.

⁴⁶⁴Fiindcă tatăl și fiul adică se fac cumnați, care este lucru necuviincios. Iar copii cei ce se nasc dintr-înșii sunt veri al treilea pentru mame. Iar pentru tați iau rudenie de unchi și de nepot, care nu se cuvine. Precum zice Vlastar la litera V despre spițe.

cumnați⁴⁶⁵.

4. Nici mătușă adevărată și nepoată. Că sunt de a 5-a spiță. Și nepotul cu nepoata iau rudire de mătușă mică și de nepot. Nici pe 2 vere primare. Că sunt de spița 6-a și numirile se amestecă⁴⁶⁶.

NEOPRITE

1. Moșul și nepotul (de fiu sau de fiică) i-au a treia moașă, și a treia nepoată (de fiu sau de fiică a ei). Că sunt de spița a 6-a și nu urmează amestecare neamurilor.

2. Așisderea iau, moșul pe mătușă cea mare, iar nepotul (de fiu sau de fiică a lui), pe nepoata cea mare a ei. Fiind de spița a 6-a și numirile nu se amestecă.

3. Așisderea iau moșul pe mătușă mică, iar nepotul lui, pe nepoata mică. Că sunt de spița a 7-a și neamurile nu se amestecă.

OPRITE

1. Răs-strămoșul și răs-strănepotul nu iau pe două surori. Că sunt de spița a 5-a.

2. Nici pe 2 vere primari. Căci măcar de sunt de a 7-a spiță, dar se amestecă numirile.

NEOPRITE

1. Răs-strămoșul și răs-strănepotul iau pe răs-strămoașa adică pe adevărata mătușă, iar strănepotul, pe adevărata nepoată. Fiind de spița a 6-a și numele nu se amestecă.

OPRITE

1. Răs-strămoșul și răs-strănepotul nu iau două surori. Că sunt de spița a 6-a și numirile se amestecă⁴⁶⁷.

NEOPRITE

Strămoșul și răs-strănepotul iau, cel întâi pe mătușă cea adevărată, iar cel al doilea pe nepoata adevărată. Fiind de spița a 7-a și numirile nu se amestecă⁴⁶⁸.

Cap 5, despre nunțile de două neamuri din cuscrie, la care un neam dă în lățime numai o parte [privește în laturi despre o parte].

OPRITE

1. Unul și același nu ia din alt neam două surori. Adică nu ai pe cumnata sa, după moartea muierii sale celei dintâi. Căci este de spița a 2-a cu mintea socotindu-

⁴⁶⁵Și că o soră, se face soră vitrigomoașei nepotului, și se socotește mătușă către dânsul.

⁴⁶⁶Că se fac moșul și nepotul cumnați și întocmai de o cinste pentru asemănarea muierilor. Iar copii lor, pentru maici se fac veri al doilea; iar pentru tați unul se face unchi și altul nepot.

⁴⁶⁷Că se fac cumnați răs-strămoșul, și răs-strănepotul, și surorile se fac moașă și nepoată.

⁴⁶⁸Iar de va lua mai înainte răs-strămoșul pe nepoată, răs-strănepotul apoi nu va lua pe mătușă, pentru neamurile se amestecă.

se frate cu ea, pentru împreunarea cea într-un cu sora ei.

2. Nici mătușă adevărată și nepoată. Pentru că este spița a 3-a.

3. Nici mătușă mare și nepoată. Pentru că este spița a 4-a.

4. Nici două vere primare. Pentru că este spița a 4-a.

5. Nici mătușă mică și nepoată. Căci este spița a 5-a.

6. Nici mătușă mare, și pe fiica cea din nepoata ei. Căci este spița a 5-a.

7. Nici pe două vere al doilea. Căci este spița a 6-a și se socotește și el văr al doilea al muierii sale a doua (de o ar lua) pentru împreunarea într-un trup cu muiera sa cea dintâi, și a doua vară a acesteia. Ci și neamurile se amestecă⁴⁶⁹.

8. Nici mătușă mică, și pe fiica nepoatei celei mici a ei (adică pe nepoata de fiică, sau de fiu a verei primare a muierii sale). Căci este spița a 6-a și neamurile se amestecă⁴⁷⁰.

NEOPRITE, SAU CU ÎNDOIALĂ

1. Unul și același, ia pe a doua vară dintru un alt neam, și după moartea ei, iar pe nepoata verei al doilea a muierii lui. Că este de spița a 7-a. Însă se cuvine a se cerceta aceasta⁴⁷¹.

Cap 6, pentru nunțile cele de două neamuri din cuscrie, la care un neam dă în lățime două părți.

OPRITE

⁴⁶⁹Că cel ce mai înainte era cumnat, pentru muiera sa a doua, vara acesteia se face bărbat al celei din urmă, și aceasta ce înainte îi era lui cumnată, însă face apoi muieră. Și copii lor, de pe tată se zic frați, iar de pe maică al treilea veri. Drept aceea această însoțire, și căci este de a 6-a spiță, și cu mult mai vârtos pentru amestecarea neamurilor ce pricinuieste, este nelgiuită, și nicicum se cade a se face. Că a 6-a spiță se socotește nunta aceasta, și în vremea împăratului Manuil Comnino, încă și mai în urmă, se dovedește din cartea Ghiur Grecorum foaia 411. Iar cei ce o suie pe ea la a 7-a spiță, a 6-a spiță adică de la verile al doilea, iar una de la cel din alt neam [ghen] bărbat al lor, și pentru aceasta o iartă a se face, aceștia fără de lege fac, și scumpătatea spițelor nu o știu. Că bărbatul lor, însuși de sineși nu este nici de o spiță. Căci precum am zis din început, într-o față spița nu se socotește cândva. Iar deși fiul este o spiță, dar nu de sineși, ci către tatăl său suindu-se. Drept aceea bărbatul cel dintru alt neam se desparte de tatăl său, socotindu-se, și nici o spiță având către întâia a doua vară o a luat pe ea de muieră (căci de ar fi avut o spiță către dânsa, precum zic ei, nici odinioară o ar fi luat muieră) și așa luându-o pe ea, și făcându-se cu ea un trup, s-a făcut pentru aceasta văr al 2-lea și cu a doua vară a muierii sale. Și prin urmare este spița a 6-a către dânsa, și nu a 7-a spiță. Iar de vom și zice că o însoțire ca aceasta s-ar socoti că ar fi de spița a 7-a, cu toate acestea pentru amestecările neamurilor cele atât fără de rânduială ce se pricinuiesc, desăvârșit trebuie a se opri. Căci și alte multe însoțiri din cuscrie de a 7-a spiță fiind, pentru amestecare, cum am zis, se opresc. Însemnează însă că, această însoțire s-a oprit de patriarhul Nicolae, și de sinodul cel împreună cu el. De decretul al mai înainte zisului împărat Manuil Comnino despre Vlastar. Asemeni și de patriarhul Constantinopolului Ioan Camatiron, și de sinodul cel de lângă el. (La cartea Ghiur Grecorum foaia 285.) O oprește și Valsamon, și zice că este de spița a 6-a (foaia 469 <sau 169> acoloși). Iar deși judecătorii politicești aceasta au iertat-o, însă aceștia înaintea judecătorilor bisericești ai sfinților patriarhi și arhieriei, nicidecum se cade a îndrăzni. Iar sinodiceasca hotărâre ce s-a făcut în vremea lui Teodosie al Constantinopolului, pe care o aduce spre mărturie Dimitrie homatino (întru aceeași carte) și spânul Alexie, pentru altă pricină s-a făcut, pentru logodna celui nevârstnic, și nu chiar pentru aceasta.

⁴⁷⁰Că mătușă și nepoata se fac cumnate. Și nu se cuvine.

⁴⁷¹Pentru că se mestecă neamurile, și se fac cumnate mătușă și nepoata.

1. Doi frați nu iau pe două surori. Căci sunt de spița a 4-a și neamurile se amestecă.

2. Nici iau pe mătușă adevărată și pe nepoată (sau dimpotrivă). Fiind de spița a 5-a și neamurile se amestecă⁴⁷².

3. Nici pe două vere primare (sau dimpotrivă) pentru că este spița a 6-a și neamurile se amestecă⁴⁷³.

4. Nici mătușă mare și nepoată, căci este spița a 6-a și neamurile se amestecă⁴⁷⁴.

5. Nici mătușă mică și nepoată, că deși este spița a 7-a, însă pentru amestecarea neamurilor se oprește⁴⁷⁵.

NEOPRITE

1. Iar doi frați iau pe două vere al doilea dintr-un alt neam.

OPRITE

1. Unchiul și nepotul nu iau maică, și fiică. Fiindcă sunt spița a 4-a.

⁴⁷² Că mătușă și nepoata se fac cumnate, iar frații se fac unul unchi celuilalt, iar altul nepot; care nu se cuvine. Pentru aceasta și preasfințitul patriarhul Sisinie, și sinodul său cel de 30 de episcopi, foarte o au oprit aceasta, și au hotărât că de se vor face aceste nunți, cea a doua să se despartă, măcar și copii de vor avea, și preotul ce a binecuvântat să se caterisească. (La pomenita carte foaia 199.)

⁴⁷³ Că se fac verile primare cumnate, care nu se cuvine. Iar copiii lor, despre părinți se fac veri primari, iar despre maici veri al doilea. Care este cu necuviință. Însemnează că din însoțirile acestea, pe cea a doua, ceea ce mai înainte fără rușine se făcea, înțeleptul întru cele dumnezeiești Sisinie cel mai sus pomenit, a oprit a nu se face nicidecum, împreună cu sinodul său cel de 30 de episcopi, și că de s-ar face, să se despartă, și să nu fie primiți în biserică, până nu se vor despărți, măcar și copii de ar avea. Cum și preotul ce ar binecuvânta nunta aceea, să se caterisească. Această hotărâre o a întărit și patriarhul Mihail Kirularie în urmă, prealăudând pe dumnezeiescul Sisinie, că a adunat canonisirile bărbaților celor purtători de Dumnezeu, și rânduială prea amărunită despre căsătorii a așezat. (La pomenita carte, foaia 209.) Iar deși Manuil Comnino a legiuit, că de va apuca a se face o însoțire ca aceasta mai înainte de întrebare, să nu se despartă, ci să se canonisească. Și deși Neofit al Constantinopolului, și Teofan al Ierusalimului, au rânduit a se face o însoțire ca aceasta, ce este din aceasta? Au poate să se protimisească aceștia, care nu sunt Sfinți ai bisericii noastre, nici părinți purtători de Dumnezeu, mai mult decât sfinți și purtători de Dumnezeu? Să nu fie! Marele sfânt al bisericii, Vasilie zic, arătătorul de cele cerești. Cel ce a cercat adâncurile Duhului Sfânt, după Teologul, a cărui limbă este lege în biserică, după sfântul Sisinie, și dumnezeiescul glas al graiurilor, și table de Dumnezeu scrise, cu degetul lui Dumnezeu însemnate, aceasta zice că unde se amestecă neamurile acolo nunta este nelegiuită. Sisinie asemenea, preasfințitul și înțeleptul la cele dumnezeiești, se laudă de Kirularie. Și Mihail Kirularie iarăși sfânt bărbat, precum mărturisește Dositei, aceștia câte trei sfinți și de Dumnezeu purtători, opresc o însoțire ca aceasta, ce amestecă neamurile, și amestecă sângele cel de rudenie, și care altul poate ascultat și protimisit mai mult decât aceștia? Sau a se afla puitori de lege mai presus decât aceștia, că din vechi, la nunțile cele din cuscrie, numai aceasta se căuta, a nu se face amestecare neamurilor. Fraților iubiți, rogu-vă, nu siliți pe arhieriei întrebuițând mijloacele stăpânitorilor, pentru ca să vă ierte și nevrând nelegiuirile însoțiri. Că zice numitul sfânt Sisinie, că pentru nelegiuirile acestea, urmează cutremure, ciume, foamete, bătălii, neplouări, și alte dumnezeiești certări asupra noastră.

⁴⁷⁴ Că se fac mătușă și nepoata cumnate, iar frații se fac unchi și nepoți între sine. Și nu se cuvine.

⁴⁷⁵ Că se fac mătușă și nepoata cumnate, iar frații unul altuia unchi și nepoți, și este cu necuviință. Însă această nuntă unii, de a apucat a se face mai înainte de întrebare, nu o despart, zicând că amestecarea neamurilor la spița a 6-a totdeauna trebuie a se păzi a nu urma, iar la spița a 7-a câteodată se trece cu vederea pentru depărtare.

2. Nici doi unchi adevărați iau pe ale lor adevărate nepoate. Că sunt de spița a 6-a și neamurile se amestecă⁴⁷⁶.

3. Nici doi adevărați nepoți iau pe adevăratele mătușile lor, pentru amestecarea neamurilor⁴⁷⁷.

NEOPRITE

1. Iar adevăratul unchi și nepotul, iau, unchiul adică pe mătușă, și nepotul pe nepoată. Că este de spița a 7-a, și neamurile rămân neamesteacate⁴⁷⁸.

OPRITE

1. Doi veri primari nu iau străbună și strănepoată [de fiu]. Căci, deși sunt de a 7-a spiță, însă pentru amestecarea neamurilor se opresc⁴⁷⁹.

NEOPRITE

1. Iar doi veri primari iau mătușă și nepoată. Căci sunt de spița a 7-a iar păruta amestecare a neamurilor se trece cu vederea pentru depărtarea spițelor.

2. Asemeni iau și două vere primare. Că sunt de spița a 8-a.

Iar pe lângă însoțirile acestea se cuvine să însemnăm și aceasta, că nu poate cineva a lua pe muierea, sau pe fiica, fețelor acelora, pe care nu poate a le lua cu nuntă.

DREPT ACEEA

1. Nu poate cineva a lua pe muierea tatălui său, măcar și multe de ar avea el, sau a moșului său, sau pe mașteha sa. Pentru că nici pe maica sa o poate lua, nici pe moașa sa (adică pe buna sa). Că spița întâi și a doua este cu dânsule, și ele se socotesc ale lui maică și moașă.

2. Nici pe soacra sa, că nici pe maica sa.

3. Nici pe muierea fratelui său, adică pe cumnata sa, că nici pe sora sa o ia.

4. Nici pe muierea unchiului său, că nici pe mătușă sa ia.

5. Nici pe fiica cea cu alt bărbat a maștehei sale. Că nici pe sora sa ia.

6. Nici pe nora fiului său, sau pe a nepotului său de fiu, sau a strănepotului său de fiu. Că nici pe fiica sa poate lua. Căci acestea rânduială de fiice au către dânsul.

⁴⁷⁶ Nunta aceasta nu cu dreptate au iertat a se face. Una pentru că este de spița a 6-a, iar alta pentru că amestecă neamurile. Că se fac unchii nepoți, despre muieri, și nepoții unchi despre bărbați. Așisderea și muierile mătușă și nepoată se fac una către alta, care nu este de buna cuviință. Că la nunțile cele din cuscrie, se iartă adică spița a 6-a, însă nu de obște, ci de nu aduce tulburare. Fiind însă că aceasta aduce tulburare, apoi nici se cuvine a se ierta, pentru necuviință. Că ce se osebește aceasta, de acea nelegiuită a lua unchiul pe nepoată, și nepotul pe mătușă? Cu adevărat nimic. Deci precum se oprește aceea, asemeni și aceasta trebuie a se opri.

⁴⁷⁷ Câte am zis pentru cea mai de sus, urmează și la căsătoria aceasta. Pentru aceea și trebuie a se opri, măcar deși o au iertat necanonisită.

⁴⁷⁸ Iar de va apuca unchiul mai înainte a lua pe nepoată, nepotul apoi nu poate lua pe mătușă, pentru amestecarea neamurilor. Aceste nunți după cei mai mulți se iartă a se face. Pentru că rămân neamurile netulburate, măcar deși Mihail Humnul mitropolitul Tesalonicului pe una ca aceasta a oprit, însă socotința celor mai mulți biruiește.

⁴⁷⁹ Că se face strănepoata cumnată moașei, și totodată și strănepoată, care nu se cuvine. Și copii lor, despre tați, se fac al doilea veri, iar despre maici, se fac între sineși unchi și nepot, lucru neîncuviințat.

7. Nici pe fiastra [fiul mașteh sau vitreg] sa. Sau pe fiica, sau nepoata (de fiu sau de fiică), sau pe a doua nepoată a muierii de care el s-a despărțit, care s-a născut cu alt bărbat, sau mai înainte de a o lua muiere, sau după ce o a luat. Fiindcă au către dânsul rânduială de fiice.

8. Iar copii ce se vor naște din vitregii frați, zic unii că se iau neoprit. Fiindcă rudenia unora ca acestora se păzește numai la persoanele cele dintâi, și nu se iau, iar nu și la copii lor, care lucru este cu îndoială, și se cuvine a se cerceta. Că urmează amestecare de sânge. Căci rudenia aceasta este din sânge, măcar de este din doi tați, și dintr-o maică, sau dimpotrivă, din două maici și dintr-un tată, s-ar naște unii ca aceștia.

10. Și aceasta se cuvine a o ști, că născătorii ginerelui și al nurorii, întâi cuscri se socotesc. Iar născătorii întâiului văr al lor, adică al ginerelui și al nurorii. Se zic al doilea cuscri. Iar născătorii vărului al doilea al lor, al treilea cuscri, și cuscreei cei întâi, pe întâile cuscree nu le iau, nici pe cele al doilea, ci pe cele al 3-lea. Nici surori, nici pe întâile vere iau, întâi cuscree. Iar cuscree al doilea iau pe al doilea și pe al treilea cuscree.

11.

Capul 7, despre rudenia ce se face din trei neamuri din cuscree.

Rudenia aceasta este când trei străine neamuri se rudesc între sineși prin nuntă. Precum Ana și toma, frați. Iată un neam. Ana dar, a luat pe Petru. Iată două neamuri. Iar toma a luat Marta, iată trei neamuri⁴⁸⁰. Deci cei vechi la rudenia aceasta nu au pus spiță, ci luau aminte numai la căsătoriile aceluia, pe câte legea le-a oprit. Iar legea a oprit numai o singură căsătorie la această rudenie. Adică a nu lua vreun bărbat pe muieria fieastrului [fiului vitreg] său, sau vreo muiere pe bărbatul fiastrei sale, care cu gândirea este de întâia spiță. Iar cei mai din urmă și

⁴⁸⁰Cei ce vor să afle spițele la rudenia cea de trei neamuri, este trebuință a ține minte însușirile cele obștești ale rudeniei celei din sânge. Adică să afle începutul neamului, și să numere nașterile. Așisderea să ție minte și obșteștile osebiri ale rudeniei celei din cuscree a două neamuri. Adică, că muieria fratelui meu este mie soră, pentru unirea cea într-un trup a fratelui meu cu dânsa. Și că sora muierii fratelui meu când se privește către mine este de spița a 4-a. Pentru că atunci fratele meu împreună cu mine suntem deplinite două spițe, iar cumnata mea și cu sora ei, se fac și ele deplinite două spițe, care acestea le-am zis și mai înainte. Însă pe lângă acestea trebuie a ține minte și această osebită însușire a rudeniei celei din trei neamuri. Adică: din trei neamuri care se unesc la rudenia aceasta. Cei doi frați adică ce am zis mai înainte, Ana și toma, se zice neam de mijloc. Iar Petru și Marta, se zice neamuri de laturi. Deci când urmează ca neamurile acestea a se însoți unul cu altul, atunci cel ce voiește a ști, de se pot lua, sau nu, trebuie a socoti pe neamul cel de mijloc, și cu cât mai mult se depărtează de la el, cu atât se iau. Iar cu cât se apropie, cu atât se și opresc. După pilda adică cea mai de sus. Dacă Petru, după moartea lui toma și a Anei, va cere de muiere pe Marta, muieria cumnatului său, se oprește. Se iartă însă să ia pe Maria, cumnata cumnatului său. Pentru că aceasta mai mult se depărtează de neamul cel din mijloc, decât Marta. Că aceia era de spița a 2-a, iar aceasta de spița a 4-a către Petru. Că Petru și Marta, fiindcă s-au împreunat cu acei doi frați, nu au osebită spiță. Pentru că bărbatul și muieria sa nici o spiță au între dânsii, precum am zis la început. Care socoteală trebuie a o ține minte cineva, ca o prea trebuitoare la rudenia cea din trei neamuri, ce se socotesc și ei ca niște frați, și au spița a 2-a a fraților. Iar când Petru va lua pe sora muierii cumnatului său, atunci se dezleagă însoțirea, și se fac acei doi frați ai unui neam osebiți, și ceilalți doi frați ai celuiilalt neam, și se privesc deplinitele patru spițe.

la aceasta au pus spiță, și până la a 3-a spiță au oprit nunțile acestea, iar câte nunți covârșesc pe spița a treia, și înainte, sunt neoprite.

OPRITE

1. Vitregul nu va lua pe muierea fiastrului său. Pentru că este de spița întâi.
2. Nici dimpotrivă mașteha va lua pe bărbatul fiastrei sale. Pentru că este de spița 1 și acestea sunt pe care legea anume le-au oprit.
3. Unul și același nu va lua pe sora, și pe fiastra [fiică vitreg] cumnatului său. Precum toma, având muiere pe Marta, după moartea ei, nu va lua pe Maria, fiastra cumnatului său. Pentru că este de spița a 3- el adică cu sora și cu cumnatul 2 spițe, iar cumnatul și cu fiastra lui o spiță⁴⁸¹.
4. Nici pe nepoata adevărată, și pe muierea adevăratului unchiului ei. Că este de spița a 3-a⁴⁸².
5. Nici pe cumnată și pe noră. Că este de spița a 2-a⁴⁸³.
6. Unul și același vitreg nu va lua pe fiastra fiastrei sale. Că este de spița a 2, și ține loc de moș către dânsa.
7. Cumnatul nu va lua pe a doua muiere a bărbatului surorii sale, adică a cumnatului său, cea după moartea surorii lui. Că este de spița a 2-a.
8. Tatăl și fiul nu vor lua cumnată și noră, că este de spița a 3-a, una adică, tatăl și fiul, iar a doua, cumnata și nora.
9. Doi frați nu vor lua maștehă și fiastră. Că este de spița a 3-a.
10. Nici pe soacră și noră. Că asemeni de a 3-a spiță este.

NEOPRITE

1. Unul și aceștiași va lua o soră, și pe cumnata cumnatei sale de muiere. Precum, de va lua Ioan pe Marta sora Mariei, și pe Maria o a luat Petru, având soră pe Salomi. Aceștiași Ioan (după moartea Martei) ia pe Salomi cumnata Marie cumnatei sale. Că este de spița 4.
2. Doi frați iau noră și cumnată. Că este de spița a 4.
3. Așisderea iau vitrego-moașă și strănepoată-fiastră nepoată a fiicei ei. Fiind de spița a 4-a.
4. Așisderea iau maică, și fiastră [fiică vitreg] a fiicei ei. Că este de spița a 4-a.
5. Așisderea iau fiastră și pe nepoată a uneia și aceleiași maici și mătușă a ei. Fiind de spița a 6-a. Cei doi frați adică sunt două spițe, iar mătușa cu nepoata sa 3, aceeași mătușă iarăși, fiindcă se socotește și maică a fiastrei sale, altă spiță, și iată se

⁴⁸¹Nu drept zice Alexie spânul la cea despre căsătorie, că căsătoria aceasta obiceiul o au iertat a se face. Că după cartea a 2-a a vasilicalelor titlul 1, obiceiul acela ce se împotrivesc legii în scrise se cade a se strica. Fiind dar că obiceiul acesta se împotrivesc puitorilor de legi celor mai din urmă, care au legiuit până la a treia spiță să se oprească căsătoriile cele din trei neamuri. Pentru aceasta se cuvine a se strica obiceiul acesta, ca fără cuvânt și nelegiuit. Vezi și subînsemnarea canonului 1 al sinodului 1 din Sardikia.

⁴⁸²Câte am zis pentru căsătoria cea mai dinainte, potrivește-le și la aceasta. Că nelegiuit este obiceiul, care a iertat aceasta, și pentru aceasta se cade a se opri.

⁴⁸³Căsătoria aceasta de a 3-a spiță zice că este pomenitul Alexie, însă nu drept zice. Că este numai de a doua. Fiindcă cumnata cu nora sunt de spița a doua. Și el mai înainte împreunându-se cu cumnata, aceeași spiță o are către noră, pentru unirea cea într-un trup cu aceea.

fac 6.

6. Tatăl ia pe cumnata de muiere, a cumnatei fiului său. Precum, de va lua toma pe Maria, pe sora lui Petru, tatăl lui Toma, ia pe Marta sora Anei, muierii lui Petru. Fiindcă sunt de a 5-a spiță, una tatăl și fiul, iar patru cumnatul cu cumnata.

7. Cumnatul și cumnatul de muiere iau pe mătușă, și pe nepoată. Fiind de spița a 5-a.

8. Cumnatul de pe muiere a doi frați, și cumnata de pe muiere, ia unul pe altul. Precum toma și Pavel frați. Sora muierii lui Toma, ia pe Petru cumnatul lui Pavel de pe muiere. Că este de spița a 6-a, două de la frați, iar patru de la cumnat și de la cumnată.

9. Vitregul și fiastrul [fiu vitreg] iau mătușă adevărată și nepoată, că este de spița a 4-a.

Iar cel ce schimbă inelele și cununile, adică nunul, nici o rudenie cu a ceia pe care îi cunună, sau îi logodește. Drept aceea și când văduvește vreo parte din acele fețe, o poate lua cu nuntă, însă trebuie nunii a fi Dreptslăvitori, și nu necredincioși, sau eretici, după Simeon al Tesalonicului, cap 280, nici să fie monahi. După canonul 3 al sinodului al 4-lea.

Cap 8, despre rudenia din Sfântul Botez

Rudenia aceasta este când primește cineva copil din sfântul botez. Că cela [nașul] ce îl primește, îl face pe acesta duhovnicesc fiu al său, și se face mai apropiat, rudă și părinte al lui, decât ceea ce îi este părintele cel trupesc. Că, cu cât este duhul mai presus decât trupul, cu atât mai apropiată și rudenia duhului decât a trupului. Drept aceea după cuvântul acesta al apropierii, zice canonul 53 a sinodului al 6-lea ecumenic, că rudenia cea după duh, este mai mare decât cea trupească. Oarecare însă⁴⁸⁴ auzind canonul acesta, nu l-au înțeles întru acest chip, după caritatea [însușimea] apropierii, ci l-au înțeles după cățătimea spițelor. Pentru aceea și-au întins rudenia cea din botez până la a șaptea spiță. Iar alții și pe cea a 8-a o au oprit, mai mult decât rudenia cea din spițe⁴⁸⁵. Însă aceasta la cei mai mulți nu este plăcută, precum zice Vlastar (litera V) ci le place a se opri numai fețele acelea, pe care le-a oprit legea. Iar legea a oprit nu pe rudeniile cele de laturi, pe frații adică și surorile nașului și ale finului, ci numai pe cele pogorătoare în jos. Și pe acestea, nu până la a 8-a spiță, ci până la a 3-a adică a nu putea lua nașul pe fina sa. Nici pe maica, sau pe fiica ei, dar nici fiul nașului nu poate a lua muiere pe vreuna din aceste trei.

⁴⁸⁴ Aceștia sunt patriarhul Nicolae. Valsamon în răspunsurile către Marcu al Alexandriei. Ioan Kitrus în răspunsurile Constantin Kavvasila. Dimitrie Homatinului în cea despre spițe. Neofit al Constantinopolului. Și Teofan al Ierusalimului. Toți cuprinzându-se în cartea Ghiur Grecorum, și Manuil oarecare ierodiaconul și marele hartofilax al bisericii celei mari, fiind în vremea patriarhului Ieremia, aceasta împreună o mărturisește, în scurta învățătura sa cea despre căsătorie.

⁴⁸⁵ Spițele rudeniei acesteia întru acest chip se numără. Nașul către finul său este de spița 1, iar către născătorii lui de spița a 2-a, iar către frații lui, de a treia. Iar fiul lui, către finul lui, de cea a 2-a, iar către frații lui, de spița a 4-a. Așa zice Armenopul cartea 4 cap 6.

OPRITE

1. Nu poate lua nașul (sau fiul său cel trupesc) pe fina sa. Căci aceasta către dânsul este fiică duhovnicească, și de spița întâi, iar către de fiul lui este soră duhovnicească, și prin urmare de a doua spiță.

2. Nici pe maica ei, sau pe fiica ei. Că este de spița a 2-a⁴⁸⁶.

3. Nici unul din fii nașului poate lua pe maica finului tatălui lor. Fiindcă se socotesc către dânsa nepoți, și sunt de a 3-a spiță⁴⁸⁷.

4. Nici poate vreun fiu a lua pe fiica finei tatălui său (sau dimpotrivă), căci se socotește unchi duhovnicesc către dânsa, și este de spița a 3-a.

NEOPRITE

1. Cumătrul ia pe sora cumătrului său, după Vlastar, sau dimpotrivă fratele cumătrului ia pe cumătra fratelui său.

2. Fiul cel trupesc al nașului ia pe trupeasca soră a finului, că după cei mai mulți, nici de o spiță sunt aceștia, pentru rudenia cea de laturi.

3. Așisderea și fratele nașului ia pe sora finului, și dimpotrivă, fratele finului ia pe sora nașului.

4. Doi frați duhovnicești un naș având, iau pe două surori trupești.

OPRITE

1. Iar dacă doi fii parte bărbătească și muierescă, neavând rudenie trupească, se vor boteza de un naș, aceștia nu se iau. Pentru că sunt frați duhovnicești, după sfântul Sisinie, și de a doua spiță⁴⁸⁸.

⁴⁸⁶Însemnează că Leon și Constantin împărații întru alegerea legilor (titlul 28 foaia 130 a lui Ghiur Grecorum) zic, că de ar lua cineva muier pe cumătra sa, ori de s-ar împreuna cu ea trupește, întâi să se despartă, și apoi să li se taie nasurile amândurora. Iar cum se canonisesc duhovnicește aceștia, vezi la canonisirile postnicului.

⁴⁸⁷Până la spița a 3-a aceasta, legea a oprit spițele rudeniei celei duhovnicești, cu care și cei mai mulți se unesc precum am zis. Iar patriarhul Neofit și însemnarea ce s-a făcut în vremea patriarhului Nicolae, au oprit rudenia aceasta până la a 8-a spiță, precum am zis. Adică nepotul nașului (sau la finului), nu poate lua pe fiica finei, sau a nașului, pentru că este de spița a 4-a, nepotul nașului nu ia pe nepoata finei moșului său, pentru că este de spița a 5-a. Al doilea nepot al nașului nu ia pe nepoata finei moșului său, pentru că este de spița a 6-a, și înainte. Iar Ioan Kitrul voiește a se opri și spițele cele de laturi la rudenia cea din botez. Hotărârea însă a celor mai mulți biruiește.

⁴⁸⁸Căsătoria aceasta, mă mir cum au iertat a se face patriarhia Ieremia și Neofit, propunând ca cum aceasta este cu neputință a se păzi. Fiindcă de multe ori unul și același naș botează un copil parte bărbătească, din întâmplare în Constantinopol, și pe copilă la Veneția, care se întâmplă a se întâlni a se întâlni amândoi într-un loc, și se căsătoresc. Dar aceasta poate a se întâmpla și la doi frați trupești. Că poate unul de mic a fugi de la locul său, și a petrece întru alt loc depărtat, și apoi să vină acolo și sora lui cea trupească, ori luată în șerbie, ori după altă întâmplare, și așa, neștiind că sunt frați, să se însoțească. Drept aceea dacă aceasta se va face la frații cei trupești, negreșit se desparte însoțirea. Cu mult mai vârtos se despart frații cei duhovnicești, de s-ar întâmpla a se însoți, fără a se socoti ceva unirea lor cea întru neștiință. Cu cât este mai mare rudenia cea duhovnicească decât cea trupească. Că pentru aceasta canonul 59 al sinodului 6 poruncește a nu se face botezuri în case de rugăciuni, ci în bisericile cele sobornicești, pentru ca să se scrie acolo de preoți numele nașilor, și ale finilor, și anul și pentru ca să fie martori mulți ai celor ce se botează. Și ca din toate acestea, în fiecare vreme să nu poată a se face necuviința aceasta, a

2. Nu poate cineva a lua pe muieră fratelui său celui duhovnicesc. Că se socotește și al ei frate, pentru cu dânsa a împreunării fratelui său cea într-un trup cu dânsa. Și este de a doua spiță.

3. Așisderea de va boteza bărbatul vreun copil, iar muieră lui pe altul, copii aceia nu se pot lua. Că se socotește că un naș i-a botezat, pentru că bărbatul și muieră sa se socotește un trup.

4. Așisderea pe fină socrului nu o ia ginerele. Pentru că se socotește soră a femeii lui celei moarte. Și două surori trupești, sau duhovnicești, unul și același nu poate lua cândva.

NEOPRITE, SAU CU ÎNDOIALĂ

1. Iar dacă socrul va boteza pe un copil, iar ginerele său pe o copilă, aceștia se iau. Pentru că socrul către ginerele vine de laturi. Precum zic unii. Însă socrul către ginerele său se socotește pogorător în jos și nu de laturi. Pentru unirea ginerelui cu fiica lui într-un trup. Drept aceea o căsătorie ca aceasta este cu îndoială, și vrednică de a se cerceta.

Însemnează însă, că de va primi cineva pe fiul său din sfântul botez, se desparte de femeia sa. Pentru că s-a făcut duhovnicești frați între sine, precum zice Vlastar (la Litera V). Așisderea însemnează că nașii se cade a fi drept-slăvitori, după Simeon al Tesalonicului, cap 280. Pentru aceasta și Valsamon (în răspunsul 32) înfricoșat oprește a se face nași ai copiilor celor dreptslăvitori ereticii. Latinii, ori Armenii, ori Nestorienii, și alții de acest fel. Și că cei ce vor ierta a se face una ca acesta, se cuvine a se opri de împărtășire, ca unii ce s-au făcut împreună părtași cu neîmpărtășii eretici⁴⁸⁹. Iar Ilie mitropolitul Critului scriind către oarecare Dionisie monah despre nași, zice că: „De ar ști nașii cu scumpătate, cele ce rânduiește Dionisie Areopagitul să aibă nașii, și purtarea de grijă, și păzirea, ce sunt datori a o arăta pentru fiul lor. (Că Dionisie Areopagitul la capul 7 despre bisericeasca ierarhie, zice că, când nașul zice la botez: „Mă lepăd de satana, și mă împreunez cu Hristos, aceasta arată: Eu mărturisesc, că voi îndupleca pe copilul

se lua frații cei duhovnicești, ori unul cu altul, ori cu nașul. Precum aceasta se obișnuiește a se păzi mai în toate bisericile Dreptslăvitoare, adică a se scrie în Condicile bisericesti. Și o! De s-ar sârgui și sfinți arhieriei a se pune în lucrare acest sfânt obicei și în eparhiile lor, pentru nesmintală. Iar cum că duhovniceștii frați cei de un naș botezați, nu pot, nici a se însoți unul cu altul, nici a se logodi, adevăresc și împărații Leon și Constantin (în alegerea legilor titlul 12 foaia 102 a cărții a 2-a a lui Ghiur Grecorom). Deci pentru a nu urma aceste necuviințe, bine este și de folos a se păzi pretutindeni dreptul obicei care se urmează în oarecare părți ale răsăritului. Adică, a nu boteza copii oamenii cei străini din alte țări, nici dintru alt neam și rudenie, măcar de ar fi și dreptslăvitori. Ci să-i boteze însuși rudeniile cele trupești ale copiilor celor ce se botează, precum de se întâmplă, sau verii întâi, sau al doilea veri, sau alte rudeni care sunt opriți de a se putea însoți cu acei ce îi botează. Fiindcă aceștia, având rudenia cea după trup, și pentru aceasta fiind opriți a se însoți cu dânșii, prin urmare se opresc de a se însoți și pentru rudenia aceasta cea duhovnicească. Și așa nu cad nici într-o fărâdelege.

⁴⁸⁹ Nici monahii sunt slobozi a primi copii din botez (fără numai de mare nevoie). Nici frați de cruce a se face. Că afară de canoane sunt acestea. Și Nikifor hartofilax încă zice, că biserica hotărâtor poruncește egumenilor și exarhilor mănăstirilor, ca cumătrii și faceri de frați (de cruce adică precum obișnuiesc a zice la noi) monahii să nu facă. Că mai ales facerile de frați acestea legea desăvârșit nu le primește. (La cartea Ghiur Grecorom foaia 349.)

acesta cu învățătura mea, și cu buna sfătuire ce-i voi da, să se lepede însuși de bună voie de diavolul, și de lucrurile lui, când va veni îndeplinita cuvântare, și a se împreuna cu Hristos, și a mărturisi Dumnezeieștile mărturisiri acestea.”) Aceasta de o ar ști cu mare nevoie ar boteza, măcar de ar fi chemați spre aceasta cu multă rugămintă. Fiind însă că aceasta nu o știu ei, zice, și fiindcă au apucat obicei și muierile a boteza, nu este oprit de va boteza bărbatul pe un copil mai înainte, și, lipsind bărbatul, ar boteza și femeia lui pe al doilea. (cartea Ghiur Grecorom foaia 340.) Acești copii a se însoți cu nuntă nu este slobod, precum am mai zis. Însă singur cel ce primește pe copilul cuiva din botez, se numește cumătru, dar nu și frații lui, după Petru hartofilax (foaia 369 a aceleiași).

Capul 9, despre rudenia cea din înfiere (adică din punerea de fiu).

Rudenia cea din înfiere este când oarecare, și mai ales neavând copii, fac pe vreunul fiu al lor pus, spre mângâierea lipsei lor de copii, și spre moștenirea averii lor. Când îl fac însă fiu al lor pe el, nu cu cuvinte goale, ci după legea cuviincioasă, cu săvârșirea sfințitelor rugăciuni, după nearaoa 24 a lui Leon înțeleptul. Că prin aceasta rudenie, prin cei ce înfiază iau rânduială de născători, iar pușii fii rânduială de copii, și la împărțire de nuntă unul cu altul nu vin. Însă trebuie a fi cel ce face fiul pus în vârsta de 16 ani, și nu mai mic, după Armenopolul (cartea 2 titlul 9), adică de 15 sau 16 ani, și mai mare cu vârsta decât acela pe care îl înfiază. Deci legea (cartea 17) la Blastar, oprește de a lua fiul cel pus (măcar de ar ajunge a fi de sineși stăpânitor) pe muieră părintelui său celui pus. Nici părintele cel pus, să nu ia muieră fiului său celui pus. Fiindcă aceasta are rânduială de maică către pusul fiu, iar aceea de noră către părintele cel pus, și este de spița 1, dar nici pe fiica, sau pe fiastra [fiu vitreg] părintelui său celui sufletesc, o ia fiul cel de suflet. Fiindcă are rânduială de frate către dânsul, și este de spița a 2-a, nici pe maica, sau pe sora ei (adică a maicii lui celei de suflet) sau a tatălui lui celui de suflet o ia. Fiindcă aceia are rânduială de moașă către dânsul, iar aceasta de mătușă. Și aceia, este de spița a 2-a iar aceasta, de spița a 4-a către dânsul. Nici ia pe nepoata de fiu a părintelui său celui de suflet. Nici ia cineva pe fiica de suflet a moșului său. Pentru că se socotește sora tatălui său, și mătușă a sa, și prin urmare rânduială de maică are către dânsul⁴⁹⁰.

Cap 10

Iar facerea de frați (care se zice frați de Cruce), nu numai că este oprită de capul 35 al titlului 13 al cărții 5 a legii (la foaia 217 a lui Ghiur Grecorom), desăvârșit să nu se facă, și lepădată este de la biserica lui Hristos. Dar este și împotrivică firii, după Dimitrie Homatino (la aceeași carte). Că punerea urmează firii, iar firea, nici odată naște frate, ci fiu. Deci și punerea, ca una ce urmează firii, nu poate a face frate. Drept aceea facerea de frăție cea de acest fel nu numai că nu se face, sau că nu se socotește nicidecum împiedicarea de a se însoți unul cu altul

⁴⁹⁰Și în scurt a zice după Vlastar, rudenia cea din înfiere trebuie a se păzi ca și cea din sânge, atât în spițele însoțirii, cât și întru moștenirea născătorilor, precum învață legile cele iubitoare de buna cinstire.

prin nuntă acești mincinoși făcuți frați, ci nicidecum se cuvine a se face. Că acesta este lepădată de biserica lui Hristos, ca o pricinuitoarea de multe rele, și de pierzarea sufleteasca celor mai mulți, și materia pentru a-și plini unii îndulcirile și voile cele trupești ale lor, precum cercarea a arătat nenumărate pilde în feluri de vremi și de locuri.

Cap 11, despre logodne

Logodna este după lege o aducere aminte, și o făgăduință a nunților ce vor să se facă (cartea 1 foaia 513 a lui Ghiur Grecorom) cu unirea, atât a celor ce se logodesc, cât și a născătorilor lor. Și se vede că se unesc la logodnă aceia ce din cei pomeniți arătat nu zic împotriva. (cartea 2 și 7 a aceleiași). Fiind însă că am zis la subînsemnarea apostolescului canon, că logodna cea legiuită și adevărată trebuie a se face cu sfințite rugăciuni, când tânărul este de 14 ani, iar tânăra de 13 ani, cu darea arvunelor, și cu obișnuita sărutare a celor ce se logodesc, pentru aceasta nu trebuie a le mai zic aici, ci trimitem pe citeț să le vadă acolo mai pe larg, și cine le-a rânduit. Atâta însă numai zicem, că logodna ceea ce se face cu acest chip, deși este mai josită decât nunta, însă ca o mai întocmai se socotește cu nunta cea desăvârșită. Și cei logodiți cu acest chip, de va muri logodnica lor, cei ce vor a se face preoți, nu pot a lua altă muiere, că se socotesc ca de al doilea însurați. Și de vor lua, nu se fac preoți, sau deși se vor face (întru neștiința arhierelui) se caterisesc, după hotărârea lui Xifilin. (Foaia 214 a lui Ghiur Grecorom). Iar mirenii, se opresc de a lua pe vara, sau pe altă față rudească a logodnicei lor. Și în scurt a zice, sinodicescul tom al patriarhului Sisinie și Xifilin au rânduit ca câte fețe rudești se opresc despre cei căsătoriți desăvârșit, atâtea să se oprească și de la cei ce sunt logodiți după arătatul chip⁴⁹¹. Iar câte logodne nu se vor face după chipul acesta, acelea nici se socotesc adevărate, nici se numesc, ci ca niște simple plăceri ale oamenilor sunt. Pentru aceasta de este fata nevârstnică, și mai mică decât de 7 ani, de s-ar logodi (sau după Vlastar mai mică de 6 ani) poate logodnicul ei murind ea, să ia pe sora ei, după sinodicescul tom al lui Sisinie și Xifilin. Și unul ca acesta poate a se face și preot, dacă se va strica învoiala mincinoasei logodnei acesteia, după Vlastar. Iar de a fost copila de 7 ani, și mai sus de 7, mai jos însă de 13, și logodna s-a făcut fără de sfințite rugăciuni, numai cu învoială, de va muri ea, rânduiește același tom, împreună și nearaua împăratului Alexie, să nu ia pe sora ei logodnicul său, nici altcineva să ia pe logodnica cea cu acest chip logodită a fratelui său, după moartea lui. Iar cel ce-și va logodi muiere, și nu a rânduit vremea când să se cunune cu ea, trebuie în vreme de doi ani a se cununa, de se află la același loc unde și logodnica este. Iar de lipsește, până în trei ani trebuie a se cununa, după Vlastar. Însă dacă vreo pricină binecuvântată, sau nevoie ar urma, se prelungește și mai mult decât patru ani, după Armenopolul. Iar cel ce ar răpi pe logodnica altuia, se cade a o întoarce logodnicului, măcar de ar fi și stricat-o, după canonul 11 al sinodului din Ankira, și după 22 al marelui Vasilie. [sinod 6: 98; Agkira: 11, 25; Vasilie 22: 69]

⁴⁹¹ Așisderea și de se va îndrăzni vreunul din cei logodiți cu chipul acesta, nu se despart, precum rânduiesc legile (Vlastar cap 15 Litera 3).

Forma Cărții recomanduitoare și Forma Cărții recomanduitoare și slobozitoare

Apostoleștile și sinodiceștile canoane poruncesc, ca cu recomanduitoare, și slobozitoare epistolii [cărți] să se însoțească [înmerindească] cei Ierosiți ce vor să se înstrăineze, de la cei ce i-au hirotonit. Recomanduitoarea adică pentru dogma, și viața, și hirotonia, iar mai ales, pentru neprihănitul ipolipsul [cinstea] lor. Iar cu slobozitoare, spre arătarea voii, care de la ei o au luat, spre a lucra cele ale Ieriei lor, oriunde s-ar duce. Deci dar acestor dumnezeiești și sfințite canoane urmând și noi, celor de pretutindenii sfințiților, și mirenilor, prin această recomanduitoare împreună și slobozitoare scrisoare, mai întâi, recomandăm pe aducătorul acesteia pe evlavistul, și pe cuviosul între ieromonahi (sau preacucernicul între preoți) domnul (cutarele) că, și de dreptslăvitoarea dogmă se ține, și de viață cinstită, și de neprihănit Ipolipsis. Și că, de noi cu darul a întru tot Sfântului, și desăvârșiri-începătorului Duh, s-a hirotonisit după lege, și canoniceste, după mărturia duhovnicescului său părinte, și a altor vrednici de credință bărbați, treptat, anagnost, ipodiacon, diacon și prezbiter, în prea cinstita biserica (cutăruia sfânt). Deci prin urmare, să săvârșească fără oprire cele ale preoției, împreună și cu canonicasca voie, și primirea arhierelui locului. Drept aceea spre încredințarea și spre siguranța sa, i s-a dat această carte a noastră în mâinile sale. (Vezi și apostolescul canon 12) (Urmează anul și celelalte.)

Forma cărții poruncitoare (adică celei de Duhovnic) [decretul de duhovnicie].

„Smerenia noastră, prin darul întru tot Sfântului, și de Săvârșiri-începătorului Duh, te însărcinează pe tine precucuviosule între ieromonahi, (sau) preacucernice între preoți, domnule (cutare) ca pe un bărbat cinstit, și vrednic de evlavie, cu slujba duhovniceștei părinții. Care dar ești dator a primi cugetele tuturor, celor ce vor veni către tine spre mărturisirea păcatelor sale, și a-i întreba pe ei, și adâncurile inimii lor a le cerceta. Și gândurile și faptele lor a le afla; pentru care, începuturile și pricinile, pe cât se va putea, să le oprești, și să le smulgi, iar sfârșiturile, și lucrările acestora, să le îndreptezi canoniceste, și după deprinderile și plecările celor ce vor veni către tine spre aceasta, și leacurile să le pui asupra-le, și tuturor toate să te faci, ca pe toți să-i dobândești. Uneori adică muștrând, iar alte ori certând (adică canoniceste), și mângâind, și cu tot chipul mântuirea acestora lucrând. Drept aceea și vei lega, cele ce se cade a lega, și iarăși vei dezlega cele vrednice de dezlegare. Și încă ești dator, pe cei ce vin spre vrednicia preoției, așa a-i cerceta, și cu scumpătate a-i ispiti, precum dumnezeieștile și sfințitele canoane o cer, ca nu cândva să te împărtășești de păcatele străine, și să dai focului celui veșnic sufletul tău împreună cu al acelora. Să tunzi încă și monahi, cu ispitire, și cu primitori [nași] de aceeași tagmă, după canoane, precum este obiceiul. Și pe lângă toate, ești dator ca cu toată evlavia și cinstea să petreci, precum se cuvine bărbaților celor duhovnicești, ca unul ce ai să dai răspuns lui Dumnezeu. Deci spre arătare, s-

au dat ție și această a noastră carte poruncitoare.”

Forma canonicității (Duhovnicești) mărturii [mărturie de hirotonie].

De Dumnezeu propovăduitorii apostoli, care pe cele dumnezeiești bine le-au rânduit, și adunarea de Dumnezeu purtătorilor părinți cea împreună cu ei, canoniciește au rânduit, ca nimeni să se învrednicească de dumnezeiasca treaptă a preoției⁴⁹², fără de multă ispitire, și de amărunită cercetare; ca să nu se săvârșească de cei nevrednici cele dumnezeiești. Venind dar către mine, fiul meu acesta duhovnicesc (cutarele), fiul (cutăruia) din satul (cutare) a cerut să ia marea vrednicie a preoției. Pe care și punându-l de asta înaintea sfințitei Icoane a Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, și cercetând adâncurile inimii lui, dar încrețându-mă și de la alți vrednici de credință bărbați, de la cei ce știu petrecerea lui, și nimic aflând întru el, care să-l oprească după canoane, îl mărturisesc pe el vrednic de preoție, desăvârșit fiind cu vârsta⁴⁹³, precum poruncesc sfințitele canoane. Drept aceea și s-a dat lui aceasta spre arătare, întărită cu însăși subscrierea mea, și cu mărturiile, celor mai înainte ziși vrednicilor de crezarea martori. Anul și luna. preotul, cutare, duhovnicesc părinte. Și martorii anume.

Forma cărții pentru săraci [carte de milostenie].

Preacinstiților clerici, preaevlavioșilor preoți, și toți ceilalți binecuvântați creștini ai eparhiei noastre. Har fie vouă și pace de la Dumnezeu. Aducătorul cărții noastre acesteia, cinstitul în Hristos fratele nostru (cutarele), fiind din cetatea, sau orașul, sau satul (cutare). Din oarecare împrejurări, ale timpurilor și răzvrătirilor [răbeliei], a căzut în prea grea datorie (de atât sumă), precum știm bine, și ne-am încredințat de la cei ce știu ale lui. Deci neavând nenorocitul de aiurea a se noroci de ajutor și de milă, năzuiește către iubitoarele de Hristos adunările voastre ale creștinilor celor iubitori de milostivire. Primindu-l dar toți cu față blândă, ca unii ce sunteți învățați de Dumnezeu spre a iubi unii pe alții [1 Tesaloniceni 4: 9], după apostolul, fiecare după putere dați lui milostenie, pentru Domnul cel ce ferește pe cei milostivi [Matei 5: 7]. Că știți, că, milostenia izbăvește de moarte [Tovit 12: 9], după Tovit. Și că, după parimiastul: „Cel ce miluiește pe sărac, împrumutează pe Dumnezeu” [Pilde 19: 16]. Al căruia har, și milă, și rugăciunea și buna cuvântarea cea de la noi, fie cu voi toți. Amin.

⁴⁹² Aici preoție se înțelege nu numai treapta preoției, ci și a diaconiei, pentru că până nu se va hirotonisi diacon, nu se poate a se hirotonisi preot. Apoi din aceasta a preoției poate a se sui și la arhieriei.

⁴⁹³ Adică pentru treapta diaconiei de 25 de ani, iar pentru a preoției de 30.

Adam cel întâi zidit, călcând prin pizma diavolului porunca lui Dumnezeu cea făcătoare de viață, toți noi, cei ce ne tragem din el cu neamul după moștenire, nu numai neam făcut muritori din nemuritori ci, vai! Și morții ne dăm, în ziua, în care nu așteptăm, și în ceasul, în care nu știm. Pentru aceasta și Domnul, uneori adică prin Isaia Proorocul poruncește lui Ezekie împăratului, zicând: „Rânduiește pentru casa ta. Că vei muri tu, și nu vei viețui”. [Isaia 38: 1] Iar alte ori în Evanghelie însuși prin sineși, zice: „Privegheați, că nu știți ziua, nici ceasul, întru care Fiul Omului va veni” [Matei 25: 13]. Pentru aceasta și eu (cutarele) temându-

⁴⁹⁴Însemnează cum că după trei chipuri lasă cineva lucrurile sale, sau cu diată (testament), sau cu codicelul, sau și cu nescriere. Deci diata este o dreaptă voință pe care o face cineva avându-și mintea sănătoasă, la cele ce va să se facă după moartea sa, după Armenopolul (cartea 5 titlul 1). Prin Diată lasă cineva mai întâi falcidiul, adică partea și moștenirea la legiuirii săi moșteni și rude, adică, de are patru sau mai puțini copii, lasă lor o a treia parte din averea sa. Iar de are mai mulți, lasă lor a jumătate din averea sa, și celelalte două părți, sau acea jumătate, le lasă după al doilea cuvânt (acoloși titlul 9) legat. Adică le lasă el darul și hărăzire ca să-l moștenească, oricărui iubit al său voiește, sau rudenie a sa, sau străin. Ori le lasă la săraci, la mănăstiri, la casele de bolnavi, și la școli, și la alte sufletești iubite de Dumnezeu ca acestea. Că legat este darul lăsat prin testament, sau diată (cartea 44 a celor împărătești, titlul 1) și după Armenopolul (acoloși titlul 10). Se face și tănuită diată, care trebuie să aibă iscălitura a însăși mâinii și pecetea testăuitorului (adică, aceuia ce rânduiește prin diată). Iar fiind el necărturar, să scrie și scriitorul și martorii, cum că în frica lui Dumnezeu adevărat scriu acestea, precum le-au auzit din gura celui ce face diata. Iar diata cea vederată se cade a fi adevărită cu iscălitura și pecetea pretorului (adică a stăpânitorului) și cu unita mărturie și pecetea a șapte, sau a cinci martori. Iar în vremea de nevoie și cu trei sau doi martori. Scriind și cel ce face diata cu însăși mâna sa numele moștenitorului său (Armenopolul acoloși, titlul 1). Dietile, altele se rup peste tot, au în parte, când pe înfiuitul fiul său cel ce face diata nu-l va scrie în diata sa moștenitor, și când are fiică sub a sa stăpânire, sau nepot de fiu și nu-i va scrie și pe ei moștenitori, atunci se rupe în parte; și pentru alte multe pricini. Iar alte dieti se surpă, când sau după legi cea a doua diată surpă pe cea întâia, și pentru alte multe. Iar alte dieti sunt nedeplinite, când nu sunt față șapte, sau cinci martori, nici uniți o vor iscăli, și nu o vor pecetlui, nici numele moștenitorului nu-l va scrie cu însăși mâna sa cel ce face diata (Armenopolul acoloși titlul 5). Nu se cade cineva să lase daruri și legături în diata sa afară de cele obștești și legiuite, întâi se cade să lase legiuita parte fiilor săi, și apoi din rămasa parte a averii sale să scoată zestrea și darurile celui dinaintea nunții, și atunci de vor prisosi, le lasă dar și pomană pentru suflet, ori unde ar voi (Armenopolul acoloși titlurile 1 și 9). Se face și întâia, se face și a doua, cea mai de pe urmă diată, și de este deplinită cea mai de pe urmă, strică pe cea întâi (Armenopolul acoloși titlul 1). Iar de este nedeplinită, nu o strică (acoloși titlul 5), dar se adevărește și cea întâia când se pomenește de cea de pe urmă. Și acestea adică pentru diată. Iar Codicelul este o împlinire a dietei celei nedeplinite. Care se face când după ce își va face cineva diata sa și apoi își aduce aminte de alt oarecare, atunci scrie în altă hârtie cele ce a uitat să scrie în diata sa, pe care codicelul îl adevărește cinci martori numai, împreună și toți cei ce se află de față. Se face însă și codicelul de multe ori fără a se face diată, când de vreo întâmplare de nevoie nu apucă cineva mai înainte a-și face desăvârșit diata (Armenopolul acoloși titlul 7). Nescris încă lasă cineva lucrurile sale, când rânduiește și le pune înaintea a cinci martori, după Nearaua 25 a înțeleptului Leon (acoloși și la Armenopol titlul 1). Ori și înaintea a 3 martori după legile lui Leon, și ale lui Constantin (Titlul 16 foaia 109 a Cărții a 2-a a lui Ghiur Grecorum). Însă când diata este adevărită și întărită, toate câte ea rânduiește se țin, iar câte alte fără diată s-au rânduit, nu se țin, după cartea a 2-a din Vasilicale titlul 3. Iar cum că voia, și zicerea cea mai de pe urmă a celui ce s-a săvârșit trebuie a rămâne adevărată, și canonul 41 apostolesc și cel 24 al celui din Antiohia și cel 89 al celui din Cartaghen, și cartea 37 din vasilicale titlul 4 cap 14 împreună mărturisesc, și apostolul zice: „Diata întărită a omului nimeni o strică, care cele mai de pe urmă rânduiește” [Galateni 3: 15]. Vezi și pe cel apostolesc 41 și subînsemnarea canonului 30 a celui din Cartaghen.

mă, ca nu cumva pentru neștiința ceasului morții, să rămână cele ale mele nerânduite, avându-mi sănătoase cugetările, și mintea întreagă, fac această mai de pe urmă a mea diată (sau testament). Și mai întâi adică, las tuturor fraților mei creștini, și însuși celor ce mă urăsc, și celor ce m-au nedreptățit, iertarea cea din inimă. Iar apoi, rânduiesc pentru averea mea cea mișcătoare și nemișcătoare acestea: Las (cutăruia, și cutăruia), și scrie aici, atât moștenirea cea legiuită rudeniilor sale, cât și dăruirile, și milele cele sufletești, precum voiește. Iar la sfârșit scrie așa⁴⁹⁵. Această diată a mea voiesc a fi întărită și adevărată înaintea a tot județul, și a toată stăpânirea. Iar cel ce s-ar apuca să o strice pe ea, să dea cuvânt în ziua judecății Judecătorului celui nemitarnic, și să aibă și blestemurile a 318 Sfinți și de Dumnezeu purtători părinți ai sinodului celui întâi ecumenic. Pentru aceea cu însăși mâna mea s-a adevărat, și cu suprascrierile altor persoane vrednice de crezare spre sigurare (în anul. În luna.)

Cutarele citind testamentul acesta, și plăcându-mi toate cele scrise, am iscălit cu însăși mâna mea, și voiesc și poruncesc a avea toată tăria.

De aici înainte iscălesc și martorii așa.

„Cutarele fiind de față la facerea testamentului acestuia a cutăruia, și rugat fiind de el, am iscălit cu mâna mea” (Iar pentru cum moștenesc moștenitorii, vezi la subînsemnarea canonului 30 al sinodului din Cartaghen.

Forma scrisorii de tocmeală zestrei (adică foaia de zestre).

Domnul nostru Iisus Hristos venind la nunta cea din Cana Galileii, și acolo prefăcând apa în vin, și prin începutul acesta al minunilor arătându-și Slava Sa, precum istorisește Ioan prea-alesul evangheliștilor; de dumnezeiască binecuvântarea și de cinste s-a învrednicit nunta, și s-a prea înălțat la o treaptă a unei taine arătătoare de o mai mare taină. Și arată Pavel strigând, acum adică: „Cinstită este nunta întru toate, și patul nespurcat” [Evrei 13: 4]. Iar acum: „Taina aceasta mare este. Însă eu zic de Hristos, și de biserică” [Efeseni 6: 32]. De aici și cei ce după dumnezeieștile canoane și legi se împreună prin nuntă, se zic că de Domnul se binecuvintează, și se împreună. De vreme ce după Parimiastul: 2De la Domnul se împreunează bărbatului femeia” [Pilde 19: 14]. Deci fiindcă și noi (cutarele, și cutarele) prin acest fel de legiuită și canonicească nuntă, voim să împreunăm pe fiul nostru (cutarele) cu (cutare) fiica (cutăruia) și (a cutăruia) mai întâi adică, dăm lui binecuvântările și rugăciunile cele din inimă și din suflet părintești ale noastre, spre a le avea întru toată viața merinde întăritoare și

⁴⁹⁵Oarecare mai noi însă zic că se cuvine mai întâi a rându cineva a se plăti datoria lui la creditorii săi anume, pagubele și nedreptățile ce ar fi făcut; al doilea a se da plata slugilor sale. Al treilea se da milostenie pentru sufletul său, și pentru îngroparea sa. Și al patrulea, ce va rămâne să se împartă la legiuiții săi moștenitori, întâi la cei mai de aproape, apoi la cei mai depărtați. Zice însă dumnezeiescul Hrisostom că, în diată trebuie totdeauna a se scrie Hristos. Adică săracii, sub a căror față Hristos primește milostenie, precum a zis: „Întrucât ați făcut unuia din frații mei cei mai mici, mie ați făcut” [Matei 25: 40]. Iar celelalte cuvinte ale Hrisostomului sunt acestea: „În diete pe Hristos să-l lase moștenitor” (În cuvântul 18 către Efeseni) și iarăși când cineva va să se săvârșească, cel de aproape al lui să gătească cele de îngropare. Și să pună partea ce o lasă celor lipsiți. (voroava 85 la Evanghelia lui Ioan).

mântuitoare că: „Binecuvântarea tatălui, după Sirah, întărește casele fiilor. Prin urmare dăm lui (sau ei) sub cuvânt de zestre, ceea, și ceea. (Și aici scriu câte vor să dea zestre, atât născătorii mirelui, cât și ai miresei. Apoi la sfârșit adaugă) acestea toate le dăm de bună voia noastră, atât născătorii numitului mai sus (cutarele) cât și ai (cutăreia) numitei mai sus, ca să le aibă ei amândoi în toată viața lor, și să le stăpânească ca pe ale lor drepte agonisite. Și de astăzi înainte, suntem cu totul străini de aceste lucruri bine date zestre, mișcătoare și nemișcătoare, atât noi înșine, cât și ceilalți fii ai noștri, adică frații acestora pentru că „casa și averea, după Solomon, părinții le împart fiilor” [Pilde 19: 14]. Iar Dumnezeu, cel ce a zis către Adam și către Eva: „creșteți și vă înmulțiți” [Facere 1: 28]. Să-i crească și să-i înmulțească pe ei, bună și multă naștere de prunci, lucrul cel prea dorit părinților, dăruindu-le până la al 3-lea și al 4-lea neam. Și să-i binecuvinteze, precum au binecuvântat pe Avraam și pe Sara. Pe Isaac și pe Rebeca. Pe Iacov și pe cei 12 patriarhi. Și să le dea lor unire de minte, și de suflete, viață pașnică și îmbunătățită, împlinind întru ei și blagoslovenia aceea a prorocului și împărat David. Adică: „Ca bărbatul să fie în casa sa înmulțit ca cedrul Libanului, iar femeia sa, ca o vie veselă întru odraslele casei sale. Și fii lor, ca niște tinere mlădițe de măslini împrejurul mesei lor” [Psalm 127: 3]. Și în scurt a zice, ca prin acest fel de bună naștere de fii, și ei să se mântuiască, rămânând în credință, și în dragoste, și în sfințenie cu întreaga înțelepciune, precum zice Pavel. Drept aceea spre încredințare și siguranță s-a făcut și această scrisoare de tocmeala zestre, iscălită de martori vrednici de credință. În anul. Și luna.

Canonicească formă a cărții de despărțirea nunții.

Preseduind [șezând pe scaunul judecății] smerenia noastră, fiind împreună și preacinstiții clerici, preacucernicii preoți, și preacinstiții boieri (și proestoși) s-au înfățișat înaintea tuturor, (cutarele din cutare loc) pârându-și pe femeia sa (sau cutare femeie pe bărbatul său) în vinovăție de preacurvie. Și zicând că o au aflat pe ea cu adevărat spurcând patul bărbatului ei, și vederat preacurvind cu altul. Dar cerându-se pentru aceasta și martori vrednici de credință, a adus de față pe (cutare și cutare și cutare) care în frica lui Dumnezeu, și în curată conștiința lor, au mărturisit înaintea tuturor pentru femeia lui, că cu adevărat nu au păzit cuviincioasa credința bărbatului său, și vrăjmășuindu-și întreaga sa înțelepciune, s-a făcut preacurvă. Deci smerenia noastră acestea auzindu-le, și deplin încredințându-ne, am mai născut pricina aceasta. Și dar întrebuintând apoi feluri de cuvinte și de chipuri, spre a îndupleca pe numitul (cutare) să ia iarăși și primească pe femeia sa, (că și aceasta se poate după dumnezeieștile legi) trecând cu vederea acest fel de greșală a ei, fiindcă amar se căiește de aceasta, și juruiește că niciodată o va mai face. Și toate acestea lucrându-le într-o lungime de timp destul, nu am putut a-l pleca pe el. Drept aceea urmând noi hotărârile Domnului nostru celei din Evanghelie, care zice că: „Oricare va lăsa pe muierea sa, afară de cuvânt de curvie, o face pe ea de preacurvește” [Matei 5: 32; 19: 7]. Și socotind noi, că singură aceasta este leginică și binecuvântată pricină de a se despărți bărbatul de

muiere. Adică cuvântul preacurviei, precum Domnul a hotărât. Dar încă și îngrijindu-ne mai înainte ca nu cumva să se întâmple ceva mai rău din împreună locuirea acestora cea de aici înainte, fiindcă preacurvia mai de multe ori naște pe pizmuire, și pizmuirea pe ucidere. Deci pentru aceasta, dezlegăm pe numitul (cutare) de muierea sa (cutare) după hotărârea Domnului, și după Sfintele canoane apostolești și sinodicești. Dar și dăm lui voie a-și lua altă muiere (adică părții celei nevinovată). Iar mai sus numitei (cutare), niciodată (adică părții vinovate) nu îi dăm voie a-și lua alt bărbat, ca uneia ce s-a făcut pricină acestei despărțiri și dezlegări de nuntă. Căci ei se cade în locul nunții și a însoțirii a doua, să rămână așa, plângându-și și tânguindu-și în toată viața păcatul său, căci: Ceea ce Dumnezeu a împreunat, ea a despărțit [Matei 9: 19]. De vreme ce și întru alt chip, trăind bărbatul ei pe care ea prin a sa desfrânare l-a lăsat, urmează frica ca nu cumva să se facă preacurvă, de se va împreuna cu alt bărbat, după apostolul Pavel [Romani 7: 3]. Care și întru alt loc zice că: „De se va despărți muierea de bărbatul ei, să rămână nemăritată” [1 Corinteni 7: 11]. Pentru aceea spre încredințare s-a făcut această carte de despărțire, și s-a dat mai sus numitului (cutare)⁴⁹⁶ în anul (cutare), și luna.

Forma canoniceștii paretisirii.

Știu cu adevărat știu, preasfinte și prea dumnezeiescule stăpâne, și dumnezeiescule și sfințitul sinod al sfințiților arhieriei, că episcopilor celor ce se țin de dregătoria (ori vrednicia) arhieriei cu vrednicie, și precum se cuvine, și care după canoane cu adevărat păstoresc și chivernisesc cuvântătoarele turmele lui Hristos, și care nici într-un chip pentru vreo oarecare din necuviințe, care pot atrage asupra-le caterisire, îi osândește în lăuntru conștiința lor, nu le este cu putință a se paretisi și a trimite libele, precum sfințitele canoane cuprinzător grăiesc, și mai ales cel alt treilea al sfântului Kirill, și epistolia cea către sinodul ce s-a făcut în Pamfilia al sfântului și ecumenicului sinodului al 3-lea. Că deși este mare și înfricoșată cu adevărat vrednicia arhieriei, și însăși puterilor cerești; dar însă celui ce odată i s-a încredințat aceasta nu cu nevrednicie, și care nici o poartă pe ea cu osândită conștiință, i se cade a o purta cu bărbăție duhovnicească, și oarecum a suferi ostenele, și de voie a răbda sudorile cele ce au plată. Și nu din necercetare, sau din lenevire și trândăvire să se oprească despre purtările de grijă cele puse asupra-i, și despre neștiutele întâmplări ale treptei sale, fiindcă și acestea le zice în mai sus pomenita epistolie sfântul și ecumenicul sinodul al 3-lea. Dar fiindcă eu, vai mie! Smeritul episcop (sau mitropolit) al cutărei episcopii (sau mitropolii) cu nevrednicie petrec în acest fel de epanghelmă, și mă știu pe sinemi că întru ascuns în oarecare vinovății, care de ar fi vădite și arătate, negreșit aș suferi dreaptă și legiuită caterisire. Și acelea, măcar deși celor mai mulți sunt neștiute, ar fi o binecuvântată pricină de canonicească paretisire. Pentru aceasta,

⁴⁹⁶ Oricare arhiereu voiește să dea carte de despărțire, îl rugăm, mai întâi să citească canonul 48 apostolesc, și subînsemnarea la dânsul. Ci să le citească după toată nevoia, ca pe unele de nevoie, și neapărate la această pricină.

mai înainte apucând, mă scot pe sinemi din vrednicia arhieraticească, ca prin chipul acesta să pot trage spre mine dumnezeiasca milă. Că aud pe dumnezeiescul Hrisostom zicând: „Se cuvenea atâta evlavie a avea de lucrul acesta, încă și din început a scăpa de greutatea lui. Și după ce s-au băgat cineva într-însul, a nu aștepta judecățile cele de la alții, de cumva i s-ar întâmpla a face vreun păcat îndestulat de a-i lucra caterisirii, ci înainte apucând să se scoată pe sine din începătorie. Că așa cu adevărat ar fi vrednic a trage și de la Dumnezeu milă. Iar a se ține peste cuviință de dregătorie, este a se lipsi pe sine de toată iertarea, și mai mult a aprinde urgia lui Dumnezeu, adăugând o a doua mai cumplită greșală.” [Cuvânt al 3-lea pentru preoție] Pentru aceasta și eu de a mea conștiință muștrându-mă, și pentru a mea nevrednicie osândindu-mă, nu aștept vădirile și osândirile cele de la alții. Ci prin paretisirea [demisionul] mea aceasta, mă paretisesc împreună, și de eparhia mea aceasta, ce o am avut, și cu ea și de vrednicia arhieriei, și de însuși numele episcopului. „Că cel ce nu este vrednic a sta înaintea dumnezeiescului Altar, nici a se cinsti cu însuși numirea episcopiei este vrednic.” Precum canonul al 3-lea al sfântului Kiril poruncește. Drept aceea spre știință am dat și libelul acesta al paretisirii, scris de însăși mâna mea. În anul. Și luna.

Forma Antimisului

Jertfelnic [Altar] dumnezeiesc și sfințit, spre a se săvârși pe el nesângeroasele ierurgii (adică sfințitele lucrări).

A LUI CONSTANTIN PORFIROGENITULUI

Rânduiala pricinei urmate, și povestirea, cum a patra nuntă, s-a cutezat de Domnul Împăratul Leon, și cum s-a surpat această nelegiuită nuntă prin tomul unirii⁴⁹⁷.

Leon Preaînțeleptul a avut mai întâi femeie pe Sfânta Teofana, cu care a născut și o fiică, care degrabă s-a sfârșit. Însă și însăși Sfânta aceasta mutându-se către Domnul, împăratul s-a însoțit cu Zoi fiica lui Stilian Țauț, unul din boierii și prietenii împăratului, și aceea în grabă murind fără copii, a luat și a treia muiere, pe Evdokia, cea din partea Opsikiului, aleasă pentru frumusețe; care întru însuși chinurile nașterii a murit împreună cu pruncul. Împăratul însă cuprins fiind de negrăită mâhnire pentru că a rămas fără copii, și dorind de nașterea de copii a luat și a patra muiere, pe Zoi a Carvonopsinei, și cu aceasta a născut pe Constantin. Însă patriarhul Nicolae, și mitropoliții, au aforisit pe împăratul (adică l-au oprit), de biserică. Și aforisirea oarecare din arhieriei zicea că trebuie a o scurta, și a nu o întinde la mai mult timp. Iar unii nu se înduplecau. Și era dezbinare între dânșii, și multă gâlceavă. Și mult cerând, și rugându-se împăratul, unii îl primeau, iar alții erau neînduplecați și neînvoiți. Împăratul însă înțelept fiind, și nefiindu-i necunoscut de unde se naște neconglăsuirea arhieriei, a mutat pe patriarhul Nicolae, și l-a izgonit de la biserică, ca pe un mincinos, și ca pe unul ce de multe ori cu jurământuri adeverea și făgăduia a da împăratului iertare de certare, și că de atâtea ori făgăduindu-se înadins întârzia. A pus însă patriarh pe Eftimie duhovnicescul său părinte, bărbat care în mulți ani a petrecut cu bună cuviință în monahiceasca nevoință, și învrednicit de proorocesc dar. Acesta a arătat pe împăratul slobod de canonisire, și l-a dezlegat de îndelungata legătură, și l-a primit la împărtășire. Însă erau mulți încă din arhieriei care nu se învoiau cu iconomia patriarhului; și mai ales cei din partea lui Nicolae celui scos. Apoi fiindcă împăratul Leon s-a mutat către Domnul, și Alexandru fratele lui se afla ținând împărăția, pe patriarhul Eftimie îl scoate din biserică cu ocări, și aduce iarăși pe Nicolae cel mai înainte scos. Și încă mai multă tulburare s-a făcut în treburile

⁴⁹⁷ În anul mântuirii 1819 în Domnia preaînălțatului domn Mihail Grigoriu Suțul Voievod, aflându-se un neguțător sârb de neam cu locuința în șesul frumoasei, de vârstă ca la 32 de ani, și care până atunci ținuse 3 muieri cu legiuită nuntă, una după alta murind, și lăsându-l fără clironom. Deci el fiind tânăr vârsta și cu îndestulată avere, după ce luase pe lângă sine posadnică, temându-se de judecata lui Dumnezeu, s-a ispitit a cere de la mine smeritul (aflându-mă în acea vreme în scaunul mitropoliei), blagoslovenie de a se însoți cu aceea prin cununie, făgăduind bisericii și la săraci. Și neputând câștiga această voie, a cercat și prin stăpânirea politică, dar nici așa i s-a dat voie. Deci venind omul la sfârșitul vieții, și dorind a se împărtăși cu Dumnezeieștile Taine de care era oprit, l-am îndatorit prin duhovnicul său de a dat făgăduință în scris, că de-i va dăruia Dumnezeu viață și va scăpa din acea boală, se va depărta de însoțirea cea nelegiuită. Și așa i-am dat voie de l-au împărtășit, și în grabă s-a săvârșit din viață. Pentru aceasta dar, fiindcă omenirea a ajuns la atâta neputință, încât nici până la a treia nuntă a nu se opri, ci cutează și până la a patra a se întinde, de nevoie am socotit a alătura la sfârșitul acestei sfinte cărți întâmplarea ce a urmat în Constantinopol la însuși împăratul Leon cel preaînțelept. După a căruia moarte fiul său Constantin Porfirogenitul, fiindcă se făcuse dezbinare în biserică, a căutat să unească biserica. Și așa în anii de la mântuirea lumii 922 s-a făcut aceasta.

bisericii, despărțindu-se mitropoliții, și unii părtineau patriarhului celui acum scos, iar alții celui în loc adus. Și nu multă vreme trecând în mijloc, și Alexandru a murit. Iar Constantin făcându-se moștenitor împărăției. Care chemând atât pe patriarhul Nicolae, cât și pe toți arhiereii (că Eftimie acum ducându-se către Domnul), i-a înduplecat să se adune către o socotință și unire, și să dea tatălui său iertare și după moarte cu obștească hotărâre. Și să așeze canoniceasca hotărâre a nu se mai cuteza una ca aceasta, ori a se lucra acest păcat. De la care a ieșit tomul acesta ce se zice al unirii.

TOMUL UNIRII

Adică povestirea unirii celei ce s-a făcut bisericii.

ÎN TIMPUL LUI CONSTANTIN ȘI A LUI ROMANO

Cel întâi împărățind iar cel al doilea mai în urmă cinstindu-se cu vrednicia de Vasilopator.

Domnul și Dumnezeu nostru Iisus Hristos; ucenicilor și apostolilor săi, și acelor câți după aceea s-au făcut vrednici de biserica sa, ca oarecare moștenire mai aleasă pacea le-a lăsat. Aceasta dându-o la ai săi spre cunoștința apropierii cea către dânsul, ca cu legătura păcii fiind strânși, să nu rupă pe unirea Duhului; mai întâi însuși cu a sa pildă arătând nouă, buna voință care o are pentru pace, pentru care mai presus decât toată înălțimea fiind, la a noastră josime s-a pogorât, și s-a împărtășit asemenea nouă de trup și de sânge, ca pe cei despărțiți unii de alții întru unire să-i aducă. Apoi și celor știutori de pătimirile lui, pe această moștenire le-au lăsat-o, pace să aibă între dânsii. Și nu numai aceasta, ci și pe alții a-i aduce la pace, gâlceviți fiind între dânsii. Deci dar acest fel fiind lucrul, din început și până acum, răutatea vicleanului tulburător nu au încetat pe sfințita plinirea bisericii tulburându-o, când aceasta, când cealaltă pricină înnoindu-o. Căci el acest fel este. Însă învățătorul și pricinuitorul păcii Hristos Dumnezeu nostru, Care a zis că porțile iadului nu vor birui pe biserica sa, pururea smintelile asupra capului vicleanului întorcându-le, păzește în biserică pacea nevătămată, care acesta, pacea noastră Hristos, Dumnezeu, părintele, arhiereul, Păstorul cel adevărat, sfințiților fii ai preacuratei bisericii Miresei Sale, dezbinați fiind între dânsii, cu a Sa pronie, și cu Darul Său a făcut unirea lor, și iarăși împreună i-a adunat în curatele sânurile Maicii lor. Dând aceștia adică, să se bucure pentru împreună adunarea fiilor săi. Iară luiși a i se aduce glăsuirea slavei cea ca dintr-o gură și dintr-o inimă. Și tuturor acelor, câți nu se înduplecă către tulburătoarea voia demonului, ci cinstesc făgăduința Pricinuitorului păcii, să li se aducă mulțumire. Dar în trecutele timpuri s-au făcut pricini de sminteli, în ce chip și s-au fost făcut. Și către pornirea răului cea din fiecare vreme, de către înțelepții iconomii bisericilor, s-a aflat potrivita vindecare. Acum însă s-a întâmplat a se tulbura biserica din prilejul nunții, fiindcă acea nuntă nu era slobodă de prihană, spre oprirea acelei sminteli, sfințita judecată a bisericii dă socotință, și de a nu mai spori ca să mai afle aceasta încă încăpere. Că așa și acum și mai în urmă va birui, izbăvindu-se de smintelile cele ce năvăliseră la aceia, câți nu au iubit prigonirea și gâlcevirea împotriva păcii

lui Hristos. Căci pricina din care au izvorât smintelile, de îndată depărtându-se, nici o pricină este de a opri împăciuirea celor ce iubesc pacea. De vreme ce în tot lucrul așa urmează. Greșita pricină născută din cele necuvenite, lepădându-se din mijloc, cele ce deodată luaseră pricină de acolo rău a se afla între dânsese, se întorc iarăși la cea dintâi buna rânduială, așa precum din trupul lui pricinuindu-se boală, după ce pricina boalei se depărtează, se întoarce în sănătate. Și marea de sila vânturilor tulburându-se, după ce încetează viforul, vine iarăși liniștită așezare. Pentru aceasta obștește adunându-ne arhieriei și preoții, câți nu loruși (las a zice, altora) au iubit a plăcea, ci au cinstit mai mult pacea bisericii decât tulburarea ei, împreună am socotit, de vreme ce smintelile și-au luat început din pricini nuntești, acestea să le curățim, și să întărim de aici, ca nicidecum prin cele de acest fel pricini, să ia încăperea în viață. Nici biserica a o tulbura, nici pe viața celor ce cutează așa a vieții, să o facem osândită și surpată de judecată. Și dar hotărâm cu obștească socotință și judecată, din acest an, care este al 6428 Indiction, 8, a patra nuntă de către nimeni să se cuteze, ci să fie desăvârșit lepădată. Și acela, oricare s-ar sili a veni spre această căsătorie, să fie lepădat din toată adunarea bisericească, și înstrăinat și de însăși intrarea în sfânta biserică, în cât ar stăruie întru această căsătorie. Că aceasta și de Sfinții părinții cei mai înainte de noi s-a socotit. Și noi încă socotința lor mai arătată făcându-o, ca pe un străin de creștineasca viațuire îl propovăduim, ci așa pentru a 4-a nuntă adică. Iar ca să se închipuiască mai cu bună cuviință și despre celelalte nunți, și de viața creștinilor a nu fi necinstită căsătoria. Hotărâm și despre a 3-a nuntă, ca nu fieștecum, sau cum s-ar întâmpla, să se săvârșească ea. Fiindcă s-a iertat cu adevărat cu adevărat de către părinți ca o spurcăciune, încă nefiind atunci, precum acum, lucrările măsurate, nici în lățime întinse. Ci precum de s-ar întâmpla căzută în casă oarecare spurcăciune în vreun unghi, și s-ar trece cu vederea de multe ori. Însă acum când a sporit (creștinismul), și când nimic având a socoti spre rușinare, nici spurcând; sporind întru înmulțire. Bine s-a socotit a o mari curăți, fiindcă și pe rușinarea o are nu în unghi arătată, ci descoperită în casă, nicidecum lăsând, ci curățind, și pe necurăția cea din aceasta o lepădăm. Și de către omeneasca neputință de aici înduplecându-ne noi (de cuvenita bunăcuviință nepurtând grijă) pentru viața creștinilor. Aceasta pentru a 3-a nuntă hotărâm a se păzi, încât de a ajuns cineva până la al 40-lea an, și nici de fire rușinându-se, nici de creștineasca bine cuviincioasă viața ce este dator îngrijindu-se, ci de singură pătimașa poftă biruindu-se, se aruncă pe sineși către a treia nuntă, pe acesta cu toată scumpătatea și luarea aminte până la al 5-lea an îl oprim să fie neîmpărtașit de împărtașirea sfințeniei, și nicidecum pentru el a se împrăștiina timpul. Că cel ce după 40 de ani a iubit a fi, și a se zice spurcăciune în biserica lui Hristos, ce încredințare va da despre sârguința pentru viața sa, prin care ar putea să se scurteze timpul opririi despre împărtașirea sfințeniilor? Dar încă și după ce se va învrednici de preacurata Împărtașire, nu va fi lui iertat în alt timp a se apropia către Împărtașire, fără numai întru singură ziua Mântuitoarei Învierii lui Hristos Dumnezeuului nostru, prin mai înainte urmata înfrânare a zilelor celor de post încât va fi cu puțință, și prin curățire. Acestea însă le zicem, când nu vor fi fii din nunțile cele mai dinainte a celor ce după 40 de ani au mai luat a 3-a muiere.

Fiindcă de vor fi fii, ne iertată le este a 3-a nuntă. Că foarte nedrept lucru este unuia ca aceluia a i se face har pentru pofta cea afară de hotar. Iar pentru fiii cei din nunțile de mai înainte a nu purta grijă de a lor siguranță, și de nelipsa lor, și de netulburare, și de câte poate omenirea a pătimi din înmulțirea nașterii de copii. Și dacă vreunul fiind de 30 de ani, și având copii din nunțile de mai înainte, ș-ar fi luat luiși și a 3-a muiere, și aceasta hotărâm să fie neiertat până la al 4-lea an a se împărtăși de sfințenie. Pentru că este arătat, că de nimic altă, fără numai din nestâmpărare pornindu-se, și din a fi rob trupestii pofta, au venit către acest fel de nuntă. Și după ce s-ar noroci încă de împărtășirea Tainelor, de 3 ori pe an numai se va învrednici a se împărtăși. O dată adică, în mântuitoarea zi a Învierii lui Hristos Dumnezeu nostru. Al doilea în ziua Adormirii Preacuratei Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoare. Și a treia oară în ziua nașterii lui Hristos Dumnezeului nostru; pentru că și în acestea urmează mai înainte post, și folosul cel dintr-însul. Iar de nu vor fi copii, fiindcă pofta de a naște copii nu este neiertată, pentru aceea dar se va învrednici de iertare o nuntă ca aceasta, și cu singură canonisirea ceea ce a apucat din început până acum să se vindece (adică cu neîmpărtășirea, de doi, sau de trei ani). Acestea adică și pentru a 3-a nuntă. Însă nu lăsăm nici pe cea a doua, nici pe cea întâi afară de siguranță, ci și acelea hotărâm așa a se întări, încât nici una să aibă vicleană pricină ori din răpire, ori din ascunsă stricarea mai înainte urmată, ci după lege, și curățite de niște spurcăciuni ca acestea, și curvești necurății. Și deci dacă cineva defăimând formele acestea zise ar veni spre împreunarea de nunta întâia sau a doua, pe acesta biserica lui Hristos, cea curată și care nici o întinăciune are, sau prihană, supunându-l mântuitoarelor certări, nu-l va primi mai înainte la împărtășirea Dumnezeieștilor Taine, de nu mai întâi se va învăța a plini cu scumpătate rânduitul timp cel pentru curvie (de nu cumva ducerea din viață cea neapărată va sili), adică până ce se va împlini al 7-lea an. Iar preotul cel ce va cuteza afară de rânduita vreme a învrednici pe vreunul din aceștia de dumnezeiasca împărtășire, se va primejdui a-și pierde treapta. Arătat este că cel ce s-a învrednicit afară de hotărâta formă a se împărtăși, iarăși se întoarce la împărtășire, până la împlinirea anului al 7-lea.

Mulți ani Împăraților⁴⁹⁸.

⁴⁹⁸ Acestea adică, precum s-a arătat, de către cei ce au împărățit mai înainte s-au lucrat. Iar acum, cu buna voință și cu Darul Tatălui, și al Fiului, și a sfântului Duh, pe preoții și monahii cei dezbinați mai înainte de 90 de ani pentru pricina și prilejul mai sus arătat, acum pe buna împărăția a de Dumnezeu încununătorilor împăraților noștri, a lui Vasilie și a lui Constantin (care erau nepoți ai lui Constantin Porfirogenitului) împreună i-au adunat și împreună i-au unit, și au făcut o Sobornicească și apostolească biserică. Drept aceea de datorie este a se propovădui și a se mări cei ce au săvârșit acest fel de dumnezeiesc și vrednic de cuvânt lucru.

Glăsuiri sinodicești

Lui Vasilie și Constantin, dreptslăvitorilor noștri împărați, mulți ani. Prea binecinstitoarei de Dumnezeu Augustei Teofanei, mulți ani. Lui Nicolae prea sfântului și ecumenicului patriarh, mulți ani. Lui Vasilie, și lui Constantin, și lui Leon, și lui Alexandru, lui Constantin și lui Romano, lui Hristofor, lui Romano, lui Nikifor, și lui Ioan, celor ce pe împărăția cea pământească o au schimbat cu Împărăția cea Cerească, veșnică pomenire. Evdockiei, și Teofanei, Teodorei și Elenei, de Dumnezeu cinstitoarelor Auguste, veșnică pomenire. Lui Ghermano, lui Tarasie, lui Nikifor, și lui Metode, pururea pomeniților și fericiților patriarhi, veșnică pomenire. Lui Ignate, lui Fotie, lui Ștefan, și Antonie, lui Nicolae, și lui Eftimie, lui Ștefan, lui Trifon, lui Teofilact, lui Polieuct, lui Antonie Drept slăvitorilor patriarhi, veșnică pomenire. Toate cele împotriva sfinților patriarhi, lui Ghermano, lui Tarasie, lui Nikifor, și lui Metode, scrise ori grăite, să fie anatema. Toate cele afară de bisericăasca predanisire, și de învățătura, și închipuirea sfinților și pururea pomeniților părinți câte s-au chenotomisit și s-au făcut, ori după aceasta de se vor face, să fie anatema. Celor ce clevesc pe Sfânta biserică, că ar fi primit pe a 4-a nuntă, pentru iconomia ce acum s-a făcut cu bunăvoință a lui Dumnezeu, și pentru apropierea, și unirea fraților noștri, pe care pricina urmatelor mai înainte sminteli îi despărțea, anatema. Celor ce îndrăznesc a zice, că biserica curățenia și neîntinarea sfințeniei sale nu o păzește, ci că și-au adăugat oarecare spurcăciune, pentru împreună adunare a fiilor ce cu Darul lui Dumnezeu s-a făcut, pe care îi despărțise scandela ce urmase mai înainte, împreună i-au unit, însă lepădarea și surparea acestei sminteli cea de către toți împreună hotărâtă. Pentru aceasta celor ce cutează a zice, că biserica nu-și ține curățenia sa, fie anatema.

Cei ce pun întru defăimare pe sfințitele și dumnezeieștile canoane ale sfințiților părinților, care și pe sfânta biserică o trec cu vederea, anatema fie. Fiindcă sfinții părinții noștri creștineasca viețuirea împodobesc, și către dumnezeiasca evlavie o povățuiesc.

SCARĂ DESPRE CANOANELE CUPRINSE ÎN CARTEA ACEASTA.

	Nr. canoane	Pagina
canoanele sfinților apostoli	85	
canoanele Sinoadelor ecumenice		
canoanele sinodului 1	20	
canoanele sinodului al 2-lea	7	
canoanele sinodului al 3-lea	8	
canoanele sinodului al 4-lea	30	
canoanele sinodului al 6-lea (5-6)	102	
canoanele sinodului al 7-lea	22	
canoanele Sinoadelor Localnice		
Canoanele sinodului 1 și 2	17	
Canoanele al celui în Sfânta Sofia	3	
Canoanele al celui în Carhidon	1	
Canoanele al celui în Agkira	25	
Canoanele al celui în Neokesaria	15	
Canoanele al celui în Gangra	21	
Canoanele al celui în Antiohia	25	
Canoanele al celui în Laodikia	60	
Canoanele al celui în Sardikia	20	
Canoanele al celui în Constantinopol	2	
Canoanele al celui în Cartaghen	141	
canoanele părinților celor din parte		
Canoanele Sf. Dionisie al Alexandriei	4	
Canoanele sfântului Grigorie al Neokesariei	12	
Canoanele Sfințitului Mucenic Petru	15	
canoniceștile epistoliei ale sfântului Atanasie	3	
Canoanele marelui Vasilie	92	
Canoanele sfântului Grigorie Nisis	8	
Canoanele sfântului Grigorie Teologul	1	
Canoanele sfântului Amfilohie	1	
Canoanele Preasfântului Timotei al Alexandriei	18	
Canoanele lui Teofil al Alexandriei	14	
Canoanele sfântului Kirill al Alexandriei	5	
canoniceasca epistolie a sfântului Ghenadie	1	
Canoanele sfântului Ioan Postnicul	35	
canoniceasca epistolie a sfântului Tarasie	1	
Canoanele sfântului Nikifor	37	
canoniceștile Întrebări și Răspunsuri din timpul patriarhului Nicolae	11	

Scurtă împreună și amărunțită învățatură despre
însoțirile nunților

Formele oarecăror Cărți de recomandație, de
slobozenie, de Duhovnicie, de Mărturia de
hirotonie

a Duhovnicului, de cea către săraci, de Diată, de
Foaia de zestre, de canonicească despărțire, de
canonicească Paretisire, și de scrierea pe Antimis
Povestire despre oprirea cea desăvârșită a nunții
a patra

Ihnografia, sau Desenul bisericii

Scara Topologică <Index>

Sfârșit, și lui Dumnezeu Slavă.

-----★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★-----

Părinții și frații care s-au ostenit pentru dragostea lui Dumnezeu și pentru sfânta ascultare la tipărirea Cărții acesteia.

M. Nikita, ca Diortositor.

M. Victor prubar.

M. Grigorie prubar.

M. Ilarion prubar.

M. Teodosie săpătorul.

M. Daniile de teascuri îndreptător.

CEILALȚI OSTENITORI

M. Metode chelar.

M. Mina.

M. Parteni.

M. Dionisie.

F. Gheorghie.

TIPĂRITORI

M. Adam.

M. Ignate.

M. Elisei.

F. Dimitrie.

F. Ioan.

F. Nikita.

F. Ioan.

F. Nicolae.

F. Vasilie.

F. Simeon.

AȘEZĂTORII SLOVELOR

F. Ioan.

F. Teodor.

F. Costache.

F. Vasilie.

F. Costache.

F. Gheorghie.

F. Maxim.

F. Nicolae legătorul.

F. Nicolae vărsătorul.

Ne rugăm cinstiților cititori să fie lesne iertători.